
37
29 D
12

ILLVSTRISSIMI, AC REVERENDISSIMI
D. D. Fr. PETRI
DE GODOY
EPISCOPI OXOMENSIS
DISPVTATIONES THEOLOGICÆ
IN TERTIAM PARTEM DIVI THOMÆ.

Tomus Primus.

ILLVSTRISSIMI, AC REVERENDISSIMI

D. D. F. PETRI DE GODOY

Ordinis Prædicatorum:

SALMANTICENSIS ACADEMIÆ

IN SACRA THEOLOGIA MAGISTRI:

EIVSDEMQVE VNIVERSITATIS QVONDAM CANCELLARII:

Diù Vespertinæ, & Primariæ Cathedræ Moderatoris:

Concionatoris Regij: & nùnc Episcopi Oxomensis.

DISPVTATIONES THEOLOGICÆ

IN TERTIAM PARTEM DIVI THOMAE.

Tomus Primus.

VENETIIS, M DC. LXXXVI.

Apud Ioannem Iacobum Hertz.

SVPERIORVM LICENTIA, & PRIVILEGIO.

ILLVSTR.[MO] ET REVEREND.[MO] D.D.

Fr. ILDEPHONSO

A SANCTO THOMA,

Olim Prouinciæ Bæticæ Prouinciali Dignissimo,

PRIMVM OXOMENSI EPISCOPO,

MOX PLACENTINO,

AC DEMVM

MALACITANÆ ECCLESIÆ PRÆSVLI MERITISSIMO.

Frater Petrus Episcopus Oxomensis, salutem, & æternam fœlicitatem precatur.

N, Princeps Nobilissime, Solertissime, & Vigilantissime Præsul, Mihique amantissime Ildephonse, Tibi offero, quæ tandiu desideraſti. Nouitiatum agens, antequam professionem emitteres, litteris ad Me directis, animum indicaſti, vt, quæ publicè dictaueram, Tibi transcripta remitterem (adeo in Te Scientiarum amor exarsit, vt antequam Religioni orireris, natus fueris desiderio Sapientiæ, etsi Me Magiſtrum eligens, forsan plausu, & fama immeritis ductus, scopum aberraueris) Quid mirum, vt tam facile sapientiam inueneris, ita manè ad illam vigilans?

Sed ne fallaci, aut minus perpollito transcribentium calamo euaderent minus exculpta, parum Tuis oculis grata, minusque digna Tuo conspectu apparerent; firmo animo concepi, quæ vsque tunc evulgaueram, dictaueramq; ex suggestu, & quæ deinceps essem evulgaturus, firmioribus, & clarioribus characteribus traddere, typisq; mandare; non iam, vt ex illis disceres, sed vt doceres. Et, ni fragilis memoria falit, non solum id animo concepi, & decreui, verum & Tibi Me facturum promissi. Ergo, quod tuum est, Tibi offerimus. Tuum, quia Tibi promissum. Tuum, quia Tuis repetitis instantijs exaratum. Tuum denique, quia Meum, in quem tot auxisti, & cumulasti, manu largissima, dona, vt tam ingenti beneficiorum cumulo iure optimo mancipaueris. Quem, expensis proprijs, vsque ad prodigalitatem effusis, Episcopum consecrans, meritò adoptaueris. Triplici ergo, imo & multiplici titulo, Tuum est, quidquid Meum esse potest. Quod si lucubrationum suarum Mecœnatem, & Patronum eligere, ex aliorum pendet arbitrio; Te in Mei operis Aduocatum, & Patronum assumere, non arbitrium, sed necessitas fuit, Meumque Opus in Tuam protectionem suo ipsius pondere, nullo impellente, fluit.

Sed in quem iret meus hic de charitate, & misericordia Christi Libellus, qua in humanum genus sub miseria, & paupertate culpæ detentum ardentissimè flagrauit, nisi in Te? Quem Patrem pauperum amantissimum meritò appellem, illorum amore, & erga illos misericordia pijssimo corde flagrantem. Dicant miserabilium pauperum lachrymæ Oppidi, quod *Bejar* vocant, Tuum, pro tunc inopinatum raptum, enixè deplorantium: meaque Patria Placentina, non placenti animo ferens, sed lugubri corde plorans, se tanto Pastore, & tanto Patre destitui, è cuius manu largissima suæ tristitiæ solatium, suæque miseræ paupertatis, tam continuo Belli ardore, repetitoque armorum strepitu inductæ, remedium certò sperabat. Dicant pientissimæ, & amantissimæ illæ benedictiones pauperum muliercularum in Te largiter ex corde profusæ, cum Tuo amabili, & beneuolo fruerentur aspectu; quas Meis auribus percepi. Testis sit Mea Ecclesia Oxomensis, etsi adhuc Tuam profusam largitatem experiens, Tui absentiam, Me

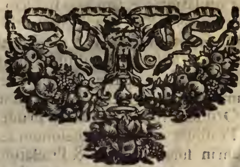
præ-

præſente , ſine rubore deplorans , & pro Anteriori Sponſo, non ſine Mei cordis aliquantulo dolore, gemebunda ſuſpirans. Sed quis poterit Solis abſentiam ſupplere ? Quiſque ad Tuam vacuitatem replendam ſufficiens reperietur ? Dicat denique Malacitana Eccleſia, hoc vno inter multos titulos fœlix, Te cum tanto plauſu, & ingenti omnium acclamatione ſuſcipiens, Te euangelicè, & angelicè prædicantem admirans, Te omnium confeſſiones audientem experiens; vt non ſolum miſeriam corporum eleues, ſed etiam, quod melius, & maius eſt, miſeriæ animarum conſulas, vtroque miſericordiæ genere ditatus cumulatiſſimè.

Ad quem tenderet meum hoc de Chriſti virtutibus opus, à primo ſuæ conceptionis inſtanti omnigena ornati virtute, & in Virgineo vtero viri circumdati, niſi ad Te ? Cui ita munificenter Dei prouidentia fauit, quem ita profusè Dei manus largiſſima fouit; vt videaris, virum natum infantiæ impedimenta neſciſſe, breuique conſummatum impleſſe tempora multa. Annum ſextum ſupra vigeſimum agens, iam diſcipuli, Magiſtri, Concionatoris, & Prælati munus cum tanta dexteritate, omniumq; plauſu, & approbatione compleueras, non ſolum vtraque, vt multi, ſed vt Tu ſolus, multiplici manu pro dextera vtens; vt a fide dignis acceperim, in nullo iſtorum aliquid Tibi ſupereſſe ob ea, quæ à maioribus hauſiſti ſupplendum. Illumque venerabilis memoriæ virum, virtute, & litteris, noſtro ſæculo, nulli ſecundum, Illuſtriſſimum Dominum Fratrem Petrum de Tapia Hiſpalenſem Archiepiſcopum, à quo longè ſtabat adulationis, etiam leuis ſuſpicio, cum Te concluſionibus Theologicis publicè præſidentem vidiſſet, ſuoque acri ingenio argumentorum tormentis tuam virtutem probaſſet, illam admiratum fuiſſe, litteriſque Tui ingenij ſubtilitatem, & celſitudinem commendaſſe. Sed quid teſtibus egemus egregium tuarum virtutum agmen conteſtantibus, cum Bætica Prædicatorum Ordinis Prouincia, illaque prudentiſſima, quæ fœlici omine Te filium meruit, vigeſimum ſextum annum ætatis explentem in ſuum Caput, & Prælatum aſſumpſerit, viris, ætate magnis, virtutibus, & ſapientia claris poſthabitis. Nec vnquam illam de huiuſcemodi electione pœnituit: quinimo Tuam prudentiam admirans, Tui regiminis ſuauitatem experiens,

periens, aliasque virtutes buccinans, suis acclamationibus, Philippi Quarti Regis, nostri prudentissimi, quem, etsi viuentem credimus, à nobis ereptum copioso lachrymarum imbre ploramus aures repleuit, eiusque pientissimum animum, & regulatissimum dictamen induxit, vt Te trigesimum ætatis annum explentem in Meæ Ecclesiæ Oxomensis Prælatum, atque Pastorem, Ecclesiæ Capiti præsentaret, quam ea dexteritate, eaque prudentia rexisti, vt ferè statim Ecclesiam Placentinam merito ascenderis, moxque in Malacitanam assumptus fueris, omnibus Hispaniæ Ecclesijs pro Te Pastore, & Capite habendo pia æmulatione certantibus.

Sed quid? Encomiastem agam? Absit. Timeo etenim, pro innata modestia Tua, ne Tibi meis laudibus ruborem excutiens, rubicundum augeam colorem: vt autem meum, quale quale munusculum Tuis oculis gratius, & placidius existat, Tuaque protectione dignius habeatur, illud in manu Nostri Angelici Præceptoris repono, vt ab illo id recipias, è cuius limpidissimo, & clarissimo fonte, si quid boni in Nostro opere continetur, accepimus, vtque in Sapientiæ Occeanum, vndè omnia verioris doctrinæ flumina exeunt, reuertantur, vt iterum fluant. Vnde totius Nostræ Dominicanæ Familiæ dulce delicium, vale iterum, viue fœlix, O vtinam in æternum viuas!

OPE-

OPERIS CENSVRA COMMITTITVR.

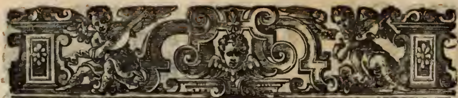
DOctor D. Franciſcus Berdeces & Tamayo, Prouiſor, & Vicarius generalis Oxomenſis, & eius Epiſcopatus, ab Illuſtriſsimo, & Reuerendiſsimo D. D. Fr. PETRO de GODOY Epiſcopo Oxomenſi Domino meo, Regioque Conſiliario, &c. *Has Diſputationes Theologicas in Tertiam Partem D. Thomæ, in Tres Tomos diuiſas*, ab eodem Illuſtriſsimo Domino elaboratas, committo perlegendas R. Admodum P. Magiſtro Fr. Andreæ à Matre Dei, Ordinis Diſcalceatorum B. V. Mariæ de Monte Carmeli, & in Salmanticenſi Collegio eiuſdem Ordinis Theologiæ Primarij profeſſoris, vt quid ſenſerit, pandat, dicat, & ſubſcribat. In Villa del Burgo de Oſma Kalendis Auguſti, anno à Natiuitate Domini Noſtri Ieſu Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo quinto.

D^or. D. Franciſcus Berdeces Tamayo.

De mandato Domini Prouiſoris.

D. Gabriel Parron,
Notarius maior.

CEN-

CENSVRA

R. P. M. FR.

ANDREÆ A MATRE DEI,

In Salmanticensi Collegio PP. Discalceatorum B. Mariæ V. de Monte Carmeli, Theologiæ Primarij professoris.

Xpectatissimum opus, omnibusque studiosis, & veritatis Thomisticæ alumnis, summo affectu desideratum: quod in commune bonum, & utilitatem, maximò cum studio, elaborauit grauissimus, & sapientissimus Magister D.D. Fr. PETRVS à GODOY, Ordinis Prædicatorum proles fælicissima, in Salmantina Academia Primariæ Cathedræ diu Moderator dignissimus, & modò Ecclesiæ Oxomensis pro meritis Antistes constitutus: nobis discutiendum, & examinandum commisit D. D. Franciscus à Berdeces & Tamayo, eiusdem Oxomensis Diœcesis Vicarius generalis. Et cum tanti operis nos decreuit designare censores, maximum honorem conciliasse, & indulgentiam, cum Seneca confitemur: *Cæterum quod libros meos tibi mitti desideras, indulgentiæ istud est, non iudicij: etsi modo iudicij est, indulgentia tibi imposuit.* Indulgentiam certè maximam nobis imposuit, qui per istud egregium opus, non ut iudices, sed ut encomiastes percurrere concessit: quod maximo cumulatus gaudio, & honore, quam sedula euolui diligentia, quam maxima voluptate perlegi: *Et lætus dies, & vultus solemnes cum tali tractatu nobis pariter accesserunt.* Nam laudatorem potius, quam censorem exigere ratus, illud magna cum lætitia lustraui, quod laudibus operi tanto exhibendis, comprobaturus inciderim. Cuius prima limina attingens, vix suauissimos latices huius sapientiæ scaturiginis libaui, cum exclamare non semel didici, quod magnus ille Philosophus laudans libros Quinti Sextij, exaratum reliquit: *Cum legeris Sextium, dices: viuit, viget, liber est, supra hominem est. Quorumdam scripta clarum habent tantùm nomen, cætera exanguia sunt. Instituunt, disputant, cauillantur: non faciunt animum, quia non habent.* Cæterùm hoc præclarissimum Opus animum habet, vitam gerit, lucem asportat, quam omnibus mentibus tanta dexteritate conciliat, ut supra hominem labor iudicetur, Angelicis dignum quod expectetur obtutibus. Et merito, quia ex Angelico fonte deriuatum, adeò illius doctrinam in omnibus expressam adumbrat, sic ipsius redolet ingenium, sic eius mentem ad viuum exaratam ostendit, ut ipsius quædam veluti intelligibilis species, qua omnibus innotescat, videatur. Madet ubique Thomisticis sententijs, abundat fælicissimis testimonijs, ita ad rem conuenienter aptatis, ut

Senec. epist. 45.

Hildib. Cenoman. ensis. tom. 1. Bibliot. epist. 22.

Senec. epist. 64.

ut neminem reperire possis, qui ad ipsius genuinam mentem accedat proximiùs, & obstantibus ex aduerso telis pleniùs satisfaciat. Ecce volumen illud, quod volitare per aera perspexit Zacharias: *Ecce ego video volumen volans, longitudo eius viginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum*. Et meritò volitare cernitur volumen hoc, ita enim velocissimis pennis euehitur, ut dum gradiuntur, aut repunt alia; ipsum volet, *Volumen volans*. Ea enim est discursus eleuatio, ac sublimitas in ipso contenta, ut non aliter quàm Aquilæ celsitudine impigra, volitantis typo indigitetur. Causam verò latitudinis, & longitudinis illius Prophetici Voluminis reddit Sixtus Senens. *Quod volumen hoc existit vestibulo templi; cuius eadem erat longitudo, & latitudo*. Sic namque sui originis, undè scaturiginem duxit, volumen illud præpetibus pennis eleuatum, in omnibus speciem præferebat, ut vel mensuram illius præterire nefas iudicaret. Hoc in volumine isto iam iam velocissimis famæ pennis per orbem volitante cernimus adimpletum; siquidem ex intimis D. Thomæ penetralibus extractum, & ex visceribus suæ disciplinæ deductum, ità illius menti, & doctrinæ attemperatur, ut nec vel unguem leuissimum ab ipsius tramite discedat. Sed præter doctrinam Thomisticam, quam in omnibus Illustrissimus Dominus fideliter propinat; plurima in hoc volumine reperimus altè denuò excogitata, subtiliterque discussa, & præclarè, ac dilucidè cuncta disposita. Clarissimo insuper, ac subtilissimo exaratum stylo, locupletissimum inuenimus eruditionis thesaurum, amplissimam doctrinæ messem, multa ex Auctoribus magna lectione deprompta, multa etiam denouo magno cum acumine inuenta. Vbique sanctam, ubique floridam SS. PP. Theologiam eructat, & quam in suo fonte Auctor copiosissimè ebibit, sitientibus fructuosæ doctrinæ potum saluberrimum propinat. Quanta pollet in excitandis grauissimis quæstionibus cura? Quanta in proponendis rationibus proprijs formalitate? Quanta in euellendis obiectionibus aduersis solertia? Quanta in eneruandis aliorum argumentis subtilitate? Quanto Catholicæ ac veritatis Thomisticæ zelo (quem sibi à natura congenitum, nedum acquisitum ostendit) omnia examinat, omnia discutit, & contra aduersarios quosque viriliter dimicat, & indefessè digladiatur: *Zelum legis habes* (ipsi cum Hildiberto dicere possumus) *quem tibi Cathedra non contulit, sed apud te inuenit*. Insuper in hoc opere reperitur (quod in Sapientissimo Magistro in magna scientiarum altrice Salmantina Academia, Primariam Theologiæ Cathedram Moderante semper demirabamur) disciplina singularis ex abditis Theologiæ penetralibus accepta, in arguendo virtus admirabilis, in refutando vis & energia inuincibilis, in excitandis grauioribus quæstionibus eximia cura, in referendis aliorum placitis summa fidelitas, & in conuellendis aduersariorum fulcris ingens efficacia. Hæc igitur, quæ toties in Salmantina Academia, dum è subsellijs doceret, celebrauere omnes, mirati sunt vniuersi, in hoc volumine potiori iure in admirationem rapit. Auctor denique in eo, sic obstrusa, ac recondita Incarnationis arcana, luce meridiana clariora tradit, difficili admodum mirabili perspicuitate enodat, metaphysicas quæstiones mirum in modum interpretatur, & Thomisticis iactis fundamentis resoluit: nouas, ac sinuosas difficultates, quæ hac tempestate latent, ita dilucidè ac profundè rimatur, vt nihil alijs discutiendum remittat, nihilque amplius possit in hac materia desiderari. Quare tanto Præsuli gratulamur, regratiamurque, quòd inter magnas sui muneris curas hanc nouam sibi adscribere non recusauit, ut opus hoc diu à Discipulis D. Thomæ desideratum, iam iam concupiscentibus animis salubriter præparatum exhibeat: *Talis præterea pastoralibus excubijs congruebat* (asserit præcitatus Auctor) cui

Zach. cap. 5. vers. 2.

Sixtus Senens. lib 2. Bibliotb. verbo Volumen volans.

Hildib. vbi sup. epist. 45.

Hildib. vbi sup. epist. 22.

cui nihil deesset ad plenitudinem iustitiæ, nihil ad integritatem doctrinæ. Outinam faxit Deus Illustrissimum Dominum usque ad ultimam suorum librorum metam peruenire valeat, ut eorum utilitate, & doctrina totus perfruatur orbis: in quibus omnis veritatis amator abundè reperiat vndè & sibi mancisci possit puram, & limpidissimam Theosophiam, & alios in doctrina sana imbuere, & contra di-
S. Zenon de Genes. ser. 3. centes arguere posit, imò prorsus debellare: *Nisi quis enim* (inquit S. Zenon:) *hostem; à quo impugnatur, expugnet, nunquam bonis suis poterit esse securus.* Igitur, qui Thomisticæ Scholæ saluberrimo, ac suauissimo liquore refici desiderat, opera huius magni Magistri manibus euoluat, iugique labore percurrat, ubertim argumentorum, & subtilitatum pondere referta, in quibus fœliciter coniunctum inueniet, quod in diuersis libris dispersum, & inuolutum fortè nunquam consequetur: *Non refert quàm multos libros, sed quàm bonos habeas*
Senec. epist. 45. (dixit dissertissimè Seneca) *lectio certa prodest, varia delectat, qui, quò destinauit, peruenire vult, vnam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est.* Hunc ergo solum librum euoluat, qui in recta sapientiæ semita proficere, non errare desiderat: In eo quod correctioni obnoxium sit, vel orthodoxæ doctrinæ minus consentaneum, nec apicem minutissimum reperiet;
Senec. epist. 46. imò omnia sana, omnia tuta, quæ inoffenso pede quisq; decurrere posit: *Grandis, & pectus est; hoc id volo tenere, sic ire.* Prodeat ergo in lucem, prodeat in vtilitatem Ecclesiæ Catholicæ, ut omnes ipsius doctrina lucem fœnerentur: quandoquidem luci datum, lucem quàm maximam omnibus daturum non ambigimus: Prodeat hæc Ciuitas magna in doctrinæ altitudine collocata, & in medio huius mundi theatro collocetur, ut omnibus pateat, qui omnium protectioni, ac munimini prodesse, haud quisquam potest inficiari. Ideoque publicæ utilitati multum prodesse arbitramur, ut non solùm quàm citissimè prælo excutiatur, sed quòd iterùm, atque iterum typis mandetur, ut per omnium circumferatur manus, omniumque linguis celebretur. Hoc nostrum iudicium est, in Beatæ Mariæ de Monte Carmeli nostro Oxomensi Cænobio firmatum die vigesima septima Augusti, anno 1665.

Fr. Andreas à Matre Dei.

ILLV-

ILLVSTRISSIMI, ET REVERENDISSIMI D.D.

FR. MARTINI DE MONTALVO,

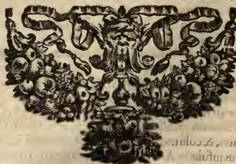
Ordinis D. Augustini viui exemplaris: meritissimi quondam, simulque vigilantissimi eiusdem Ordinis Prouincialis: Salmantinæ Academiæ diu Sacræ Theologiæ Magistri: ipsiusque Vniuersitatis primùm Diui Thomæ; dein Durandi, ac denique sacræ Scripturæ strenui, doctissimi, & acclamatissimi Moderatoris: & nunc Pacensis Episcopi dignissimi, de hoc opere ex affectu, & voto, ex Consilijque Supremi Castellæ delegatione approbatio, & censura.

IVSSVS à Supremo, & Precelso Castellæ Senatu, magna animi auiditate, & pari affectus alacritate, diligenti disquisitione, & accurata discussione ad amussim pervolvi Disputationes Theologicas in Tertiam Diui Thomæ Partem affabrè concinnatas, maximo acumine elaboratas, omnibusque numeris absolutas, Sed quid mirum? Cum earum Opifex, & Auctor sit Sapientissimus, pariter, ac Illustrissimus D. D. Fr. PETRVS de GODOY innumeris mihi titulis semper venerandus, percolendus, obsequendus: olim in perillustri Salmanticensi Academia omnigenæ sapientiæ Cœlesti Orbe, & scientiarum Emporio, Primarius professor, Primarium item faustis suæ doctrinæ radijs conspicuum lumen, & columen: nunc in alma Oxomensi Ecclesia dignissimus, atq; fulgentissimus infulatus Antistes, quem vberioris ornamenta naturæ spectabilem quidem, diuinioris fortunæ præclarissimum reddidere dotes: cui, ob ad miraculum ferè æquitatem, & probitatem, miram sapientiam, & doctrinam, fælicem subtilitatem, & claritatem, multiplicem fama construxit coronam. Pervolvi, inquam, præfatas Disputationes Theologicas; & post exactam earum perpensionem, censeo (en iam muneri mihi iniuncto censoris satisfacio) esse opus egregium, & præstantissimum, & quod meruit appellari opus *Desideriorum*, cum tandiù, anxièque ab omnibus fuerit desideratum, & summo studio quæsitum; & meritò quidem, cum in eo singula, quæ magnum alijs Scriptoribus honorem fecerunt, se se conspicienda cumulata obijciunt: vt de ipso cum Claudiano vberius, & verius pronuntiari possit: *Quæ sparguntur in omnes, in te mixta fluunt: & quæ diuisa beatos efficiunt, collecta tenes*. Cum in ipso luculentissimè inueniantur Sapientiæ Incarnatæ arcana mirabili perspicuitate reserata, Scripturarum inconcussa perpetuò veritas strenuè propugnata, Sacrorum Conciliorum dogmata sedulò penetrata, SS. PP. acumina acumine enucleata: Au- *Claudianus.*

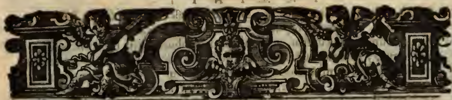
ctorum

ctorum placita fideliter relata: difficilia enodantur, obscura illustrantur: abstrusa, & recondita elucidantur: in refellendis alienis resplendet efficacia; in tuandis proprijs maxima præstantia. Fateor, me tot, tantaque in uno opere collecta simul vidisse, in magnam admirationem rapuisse, & illicò menti occurrisse, quod ait
Lib. 1. Exam. cap. 9. D. Ambrosius loquens de luce: *Plus in eo est, quod probetur aspectu, quam quod sermone laudari possit: suo enim vtitur testimonio, non suffragio alieno.* Opus tam excelsum, & perfectè constructum, nihil, quod refragetur orthodoxæ fidei, aut morum integritati continere valet, sed omnia eius cedunt in vtilitatem Ecclesiæ, litterariæ Reipublicæ, Scholasticæ Theologiæ, & præsertim eorum, qui Thomistico stemmate gloriantur, cum viderint, se tam illustri Antesignano in tuto esse positos, atque defensos. Exeat ergo in lucem, ut lumen omnibus afferat. Ita sentio in Conuentu Sancti Philippi Matritensi Ordinis Magni Parentis Augustini die vigesima quinta Iunij, Anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.

Fr. Martinus Episcopus Pacensis.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

VIGINTI Quinque annorum laborioso circulo Primariam, Vespertinam, & Sancti Thomæ Cathedras Salmanticæ regens, maiorem, melioremque Theologiæ Scholasticæ partem Discipulis è suggestu dictaui, niueis hyemis frigoribus, æstusque ardoribus spretis, & nulli labori parcens, ut illorum profectui in doctrina mei Angelici Præceptoris addiscenda, & docenda consulerem. Et licet, mea sola sententia consulta, proprioque attento dictamine, satius ducerem, quæ dictavi, sub modio relinquere, quàm publicæ luci tradere, timens, ne, quæ scripta, & supra millies transcripta placuere, uberiori luce potita, displiceant; Maiorum tamen continuatis præceptis obtemperans, Amicorum repetitis instantijs assentiens, & Discipulorum D. Thomæ consulens desiderijs, ferè invitus, non tam luci publicæ trado, quàm illam videre sino. Et cum Pastoralis officij curæ aliò me iure vocarent, ea est mei ingenij docilitas, ut, propria sententia posthabita, aliorum dictis acquieverim. Quòd si communis expectatio se defraudatam invenerit, non meæ, sed inducentium culpæ adscribatur.

Et licet ferè integra commentaria in Primam D. Thomæ Partem habeam proximè parata; ab arcano tamen, & mirabili Incarnationis Mysterio exordium duxi sumendum, ut, qui via, veritas, & vita est, Nobis ad viam ad alias veritates assequendas, & docendas paret. Huic accessit, quòd inter Angelici Præceptoris Discipulos, qui sua scripta his temporibus prælo fælici sorte mandarunt, pauci de hoc ineffabili Mysterio scripsere. Et, vt ingenuè veritatem fatear, ad id animum tantispèr induxit, quorumdam hominum furta præuenire, quorum animis ea inest, libros evulgandi ambitiosa libido, ut propria carentes, aliena suppellectili induantur, & proprijs ægeni, alienos labores edere non erubescant. Quorum, etsi humilitatem laudem, non possum non audaciam, ne inverecundiam dicam, mirari, maximè in ea doctrina, ut sibi propria evulganda, quæ (fortunæ casu, non merito, ut procul abigatur iactantiæ, aut vanitatis, leuis adhuc suspicio) adeò est Italis, alijsque exteris Nationibus pervia, ut difficile, imò, & impossibile sit, illam furtiuam esse cælari. Nec novum est, aut his temporibus, hoc hominum genus natum; id enim sibi accidisse conquerebatur Anselmus *Lib. 1. Cur Deus homo*, quem his verbis exorditur: *Opus subditum, quod proptèr quosdam, qui, antequam perfectum, & exquisitum esset, primas partes eius, me nesciente, sibi transcribebant, festinantius, quam mihi opportunum esset; ac ideò breuius, quam vellem, sum coactus, vt potui, consummare.* Hæc Anselmus. Quibus apertissimè innuitur, etiam Viris San-

S. Anselmus lib. 1. Cur Deus homo.

Sanctis, Deoque maximè deditis, gratum non esse: ut alij ipsorum laboribus triumphent, illosque ut proprios, cum sint alieni fœtus, emittant. Et ne illis grauissimum onus incumbat, ut pro alienis defectibus reddere rationem teneantur, omnia, quæ dictaui Salmanticæ, in lucem edere, typisque mandare decreui, ut suo ipsorum Auctori, proprij adscribantur defectus. Et quidem ex intimo corde dolens, quòd in illis tota scholastica Theologia explicata non inveniatur: sed nec salus, nec tempus fauere; tanta enim est mea celebri, nullique in Orbe secunda Salmantina Academia, intra Vniuersitatis ambitum, & cancellos occupatio, ut maior pars temporis insumatur. Quod, etsi non in totum officiat; scholasticum namque certamen, quod in illa maximum est, valdè ingenium acuit, & ad veritates indagandas, penetrandasque conducit, est tamen in causa, ut nec tantus detur mediationi locus, nec lectioni, scriptionique tantum tempus supersit. Et ne in totum propriam videar ignauiam excusare, suas etiam partes fateor habuisse. Vtque morem alijs geram, styli, quem in scribendo seruant, rationem reddentibus, illius, qui à Me obseruatur, rationem reddere non erubesco. Aliorum placita, argumenta probatiua, argumentorumque solutiones frequenter refero, & multoties impugno: non quidem ut expungam, nec ut illa improbabilitatis convincam; nec enim adeò tenaciter meis sententijs adhæreo, nec tantum in proprijs partibus Mihi complaceo, ut alienos fœtus exhorream, illisque improbabilitatis notam inijciam, in quo plures deficientes reperio, proprias imaginationes eo cultu venerantes, ut scelus idololatriæ iudicet, alienis præbere assensum, adeoque proprijs argumentis convictos, ut nullus in illorum intellectu ad aliorum sententijs assentiendum locus relinquatur, quod, ut Meum iudicium proferam, ex ignorantia potius, quàm ex ingenij celsitudine, & profunda rerum penetratione, ut ipsi putant, procedit, dum ad pauca respicientes, demonstratiua iudicant, quæ sæpè, nec topica sunt argumenta. Igitur non ea mente aliorum sententias, argumenta probatiua, & solutiones refello, sed ut prudens Lector, omnibus hinc indè perpensis, sibi eligat, quod melius censuerit, & quod verius iudicauerit: etsi omnibus ex intimo corde exoptem; ut Angelici Præceptoris doctrinam, non tam proprio comparatam labore, quam diuinitus acceptam, sequantur, illumque Magistrum eligant, qui non sine magno miraculo supremam sapientiam cum summa humilitate coniungens, potest Saluatoris nostri dictum iure optimo sibi usurpare, & dicere cum cælesti omnium veritatum Magistro: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*. A cuius vestigijs, si in aliquo aberrans inventus fuero, vel per latum unguem discedens, illud libentèr retracto. Et quidquid scripsero Sanctæ Romanæ Ecclesiæ correctioni, & Sapientum emendationi, libentissimè subijcio.

INDEX DISPVTATIONVM.

Breuiſque inſinuatio eorum, quæ in illis continentur.

Littera P. *deſignat paginam. Littera* N. *numerum marginalem demonſtrat.*

TRACTATVS PRIMVS.

De neceſſitate, & motiuo Incarnationis.

DISPVTATIO PRIMA.

§. TERTIVS.

Probatur eadem sententia ratione à priori. *Pag.6.*

§. QVARTVS.

Tribus argumentis occurritur. *Pag.8.*

Pec-

§. QVINTVS.

Quartum argumentum proponitur, & explicatur subiectum morale offensæ. *Pag.12.*

§. SEXTVS.

Explicatur forma dans offensæ grauitatem. *Pag 15.*

§. SEPTIMVS.

Explicatur peccatorum inæqualitas. *Pag.18.*

§. OCTAVVS.

Diluitur vltimum argumentum, explicaturque an peccatum in ratione demeriti sit infinitum simpliciter? *Pag.19.*

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pag.23.*

Vt

DISPVTATIO SECVNDA.

Vtrum homo purus de condigno satisfacere possit pro suo, vel alieno peccato mortali? *Pag.25.*

§. PRIMVS.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ. *Ibidem.*

§. SECVNDVS.

Statuitur prima conclusio, & examinantur aliquorum rationes. *Pag.25.*

§. TERTIVS.

Nostra conclusio duplici argumento suadetur. *Pag. 27.*

§. QVARTVS.

Tribus argumentis occurritur. *Pag.28.*

§. VLTIMVS.

Corollaria praecedentis doctrinae. *Pag.37.*

DISPVTATIO TERTIA.

An satisfactio Christi fuerit valoris simpliciter infiniti? *Pag.40.*

§. PRIMVS.

Referuntur sententiae, vera eligitur, & auctoritate probatur. *Ibidem.*

§. SECVNDVS.

Rationibus eadem conclusio probatur. *Pag 41.*

§. TERTIVS.

§. QVARTVS.

§. QVINTVS.

§. SEX-

Supponitur tertio, Christi satisfactionem absolutè fuisse sufficientem, imo & superabundantem, abstrahendo ambo superabundantia, & sufficientia. Numero 3.

Explicatur sensus, in quo disputatio procedit, Num. 4.

Refertur prima sententia Scoti, & sequatium, docentium, satisfactionem Christi, non fuisse ex se sufficientem, sed solum id habuisse ab extrinseco, quia nempè Deus illam, vt sufficientem acceptauit. Ibid.

Opposita sententia D. Thom. refertur, & profertur. Num. 5.

§. SECVNDVS.

Satisfactionem Christi fuisse ex se in actu primo condignam, auctoritate, & ratione probatur.
Pag. 46.

P*Rima conclusio. Satisfactio Christi Domini seclusa acceptatione extrinseca Dei, fuit de se in actu primo condigna pro peccato humani generis.* N. 6.

Probatur primo, quia ex opposito fieret satisfactionem Christi non esse praeferendam in valore redemptiuo, peccato Adami, quoad vim ad spoliandam posteritatem gratia, & iustitia originali; quod videtur aduersari Paulo ad Rom. c. 5. Ibid.

Pactum cum Adamo initum, non dedit condignitatem illius peccato ad perdendum, sed ex se habuit praedictam condignitatem N. 7.

Secunda conclusionis probatio sumptu ex eo quod alias Incarnatio necessaria non fuisset ad satisfaciendum pro nobis, quod Patribus aduersatur. Num. 8.

Tertio probatur conclusio; quia ex opposito fieret satisfactionem Christi non fuisse perfectam in ratione satisfactionis, quod aduersatur Scripturae, illam praedicanti copiosam. Num. 9.

Denique probatur, eo quod valor satisfactionis Christi ex se, & ex natura sua, saltim adaequat grauitatem iniuriae. Num. 10.

§. TERTIVS.

Duo argumenta contrariae sententiae soluuntur.
Pag. 60.

P*Rimum argumentum nititur in eo, quod valor meritorium operationum Christi, non adaequat vim demeritoriam peccati originalis.* N. 11.

Respondetur, negando assumptum; nec probatur benè ex eo quod Christus suam Incarnationem non meruerit, quam tamen peccatum originale demeruit: nam primum non prouenit ex defectu aequalitatis moralis operationum Christi cum vnione humanitatis ad Verbum: sed quia talis vnio fuit illarum principium. Num. 12.

Secundum argumentum sumitur, ex eo quod valor satisfactorius operationum Christi non adaequat in morali aestimatione grauitatem offensae mortalis, quod tripliciter probatur. Num. 13. 14.

Christus satisfecit vt homo elicitiuè, non autem dignificatiuè, sed hoc modo satisfecit vt Deus. Num. 15.

Verbum valorat operationes Christi, vt homo, ly vt dicentem conditionem ad valorandum; Deus etiam grauificat offensam, vt cognitus, ly vt dicente conditionem; vndè vtrobique ingreditur aliquid creatum tanquam conditio. Nu. 16.

Actus affectiuè destructiuus Dei, non est tam malus, ac ipsa destructio. Num 17.

Grauitas offensae irrogatae Deo à creatura, ad summum esse potest maior extensiuè, offensa irrogata Deo, ab altero Deo, in hypothesi impossibili. Num. 18.

§. QVARTVS.

Occurritur argumento Durandi, sumpto ex eo quod Christus, vt homo, non potuit Deo aequales gratias agere pro beneficiis in humanitate susceptis.
Pag. 62.

R*Efertur duplex solutio, prima P. Vazquez, secunda P. Suarez.* Num. 20.

Prima reijcitur. Num. 21.

Secunda reiicitur. Num. 22.

Ex doctrina D. Thom. 2. 2. quaestion. 106. art. 6. in corpor. docentis, hoc esse discrimen inter compensationem ex iustitia, & compensationem ex gratitudine, quod ad perfectionem primae, sufficit aequale reddere; ad perfectionem autem secundae requiritur plus reddere quam acceptum sit, quod non potuit Christus facere. Num. 22.

Refertur solutio, qua occurrit huic difficultati Magister Cornejo, & reijcitur. N. 23. 24. & 25.

Respondetur primo ad argumentum Durandi, illius consequentiam non tenere in forma, eo quod beneficia humanitati facta excedunt in morali aestimatione grauitatem offensae mortalis. Num. 26.

Respondetur secundo re vera Christum Dominum perfectè recompensasse beneficium Incarnationis factum humanitati; quia licet non in effectu, in affectu tamen plus reddidit, quam accepit humanitas. Numero 27.

Opponitur huic solutioni, sequi ex illa posse puram creaturam ad aequalitatem gratias agere Deo pro beneficijs acceptis ab ipso. N. 28.

Respondetur primo, concedendo sequelam, loquendo de beneficijs antecedentibus gratiarum actionem; negando autem loquendo, de beneficio concomitante. Numero 29.

Respondetur secundo, negando sequelam, eo quod excessus in affectu in pura creatura, non supponit aequiualens, in re praestitum, qualiter in Christo supponitur. Nu. 30.

§. QVINTVS.

Fuisse superabundantem satisfactionem Christi, probatur.
Pag. 63.

S*Ecunda conclusio. Satisfactio Christi fuit ab intrinseco superabundans pro peccato humani generis.* Num. 31.

Probatur primo nam satisfactio superabundans, solum ab extrinseco, non repugnat purae creaturae; debet autem Christo concedi superabundantia purae creaturae repugnans. Num. 32.

Probatur secundo; quia ex eodem capite conuenit satisfactioni Christi superabundantia, ex quo illi conuenit condignitas; haec autem ei conuenit ab intrinseco. Numer. 33.

Refertur, & impugnatur illius superabundantiae triplex ratio à priori. Num. 34. & 35.

Vera ratio à priori assignatur, sumpta ex eo quod grauitas offensae mortalis fundatur in vnione affectiua cum diuina maiestate offensa; valor autem satisfactionis Christi fundatur in vnione physica cum persona Verbi operante. Num. 36.

§. VLTIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur.
Pag. 64.

P*Rimum argumentum nititur in eo quod grauitas offensae mortalis adaequat in morali aestimatione valorem satisfactionis Christi, quod dupliciter probatur.* Nu. 37.

Respondetur, negando assumptum, nec conuincitur ex eo quod ab eadem forma sumantur; nam valor satisfacto-

rius

DISPVTATIO QVINTA.

§. PRIMVS.

§. SECVNDVS.

§. TER-

§ TERTIVS.

§. QVARTVS.

§. VLTIMVS.

DISPVTATIO SEXTA.

An Christi satisfactio fuerit ex virtute iustitiæ? *Pag.* 83.

§. PRIMVS.

§. SECVNDVS.

Occurritur argumentis in contra. Pag.85.

§. TERTIVS.

Statuitur secunda conclusio. Pag.88.

§. QVARTVS.

Argumentis contra conclusionem occurritur: Pag.91.

§. QVIN-

§. QVINTVS.

Occasione vltimi argumenti explicatur, an in quolibet peccato mortali inueniatur ratio specialis iniustitiæ contra Deum? *Pag.* 99.

Vltimum argumentum sumitur, ex eo quod si homines essent capaces præstandi satisfactionem æqualem, non obligarentur ad illam præstandam ex perfecta, & speciali iustitia. Numero 101. 102. & 103.

Refertur prima solutio, distinguentium inter peccata, quæ sunt contra iustitiam specialem Dei, & alia, quibus specialis Dei iustitia non violatur. Num. 104.

Prædicta solutio rejicitur. Nu. 105 & 106.

Aliorum solutio refertur, asserentium, per omne peccatum violari ius strictæ iustitiæ Dei in supremo dominio fundatum. Nu. 107.

Prædicta solutio triplici argumento rejicitur. Numero 108.

Tertio alij respondent, omne peccatum esse iniustitiam, vel ex eo quod contrarietur iustitiæ diuinæ, vel per oppositionem cum iustitia legali. Num. 109.

Prima pars doctrinæ huius solutionis impugnatur. Num. 110. & 111.

Secunda pars eiusdem doctrinæ rejicitur. Num. 112. & 113.

Traditur vera solutio, negando antecedens, quod, nempè, si homines essent capaces æqualis satisfactionis pro culpa ab ipsis commissa, non obligarentur ad illam ex iustitia stricta, & speciali: negamus etiam prædictam obligationem solum posse oriri ex violatione iustitiæ. Num. 114.

§. SEXTVS.

Vltima differentia virtutis satisfactiuæ Christi explicatur. *Pag.* 102.

Tertia conclusio. Virtus iustitiæ, qua Christus satisfecit, est diuersæ speciei ab omni virtute, quæ in puro homine reperitur. Nu. 115.

Dicta conclusio probatur contra Patrem Suarez, docentem, esse eiusdem speciei cum virtute pœnitentiæ, qua purus homo satisfacit. à num. 115. usque ad 120.

Suadetur eadem conclusio, probando contra quosdam Recentiores; virtutem satisfactiuam Christi, non esse eiusdem rationis cum iustitia nobis infusa. à Nu. 121. vsque ad 124.

Denique eadem conclusio probatur, eo quod ratio sub qua *obiecti virtutis satisfactiuæ Christi est distincta à ratione formali sub* qua *obiecti cuiuscumque virtutis in puro homine residentis.* à Num. 125. usque ad 130.

§. SEPTIMVS.

Quatuor argumentis occurritur, & explicatur, an religio existens in Christo specificè, cum religione in nobis existente conueniat. *Pag.* 104.

Primum argumentum nititur, in eo quod virtutes conueniunt Christo ratione gratiæ habitualis, quæ eiusdem rationis est, cum illa, quæ in nobis residet; ex quo sequitur, virtutes consequentes ad gratiam eiusdem rationis esse in Christo, & in puris hominibus. Num. 131.

Respondetur, negando consequentiam; nam gratia invariata manens, potest aliquam virtutem radicare in vno subiecto, quam non radicat in alio; sicut in viatoribus radicat fidem, & spem, quas in beatis non radicat. Num. 132.

Nec sequitur, gratiam habitualem ex defectu istius virtutis, esse in hominibus iustis, in statu inconnaturali; vt in exemplo adducto conspicitur. Ibid.

Secundum argumentum contendit, virtutem satisfactiuam Christi esse eiusdem speciei cum virtute pœnitentiæ, eo quod obiectum prædictæ virtutis est ius diuinum, vt illæsum conseruandum, & læsum reparandum, quod etiam est obiectum virtutis pœnitentiæ. N. 133.

Respondetur, prætermisso, quod obiectum pœnitentiæ sit ius diuinum; in prædicta communitate, non sequi, esse eiusdem speciei cum virtute satisfactiua Christi; nam hæc respicit prædictum ius, vt læsum reparandum ad æqualitatem; secus autem virtus pœnitentiæ. Numero 134.

Obiectionibus contra prædictam solutionem occurritur à n. 135. usque ad 139. *Vbi etiam explicatur, à qua virtute procedat satisfactio puri hominis pro peccato veniali.*

Tertium argumentum contendit, virtutem satisfactiuam Christi esse eiusdem rationis cum iustitia stricta infusa nobis, in ordine ad Deum, eo quod prædictæ virtutes coincidunt in obiecto formali. Num. 140.

Refertur quorundam solutio, asserentium, non dari in puris hominibus virtutem strictæ iustitiæ, penes ordinem ad Deum. N. 141.

Prædicta solutio impugnatur, & indecisa relinquitur. N. 142.

Prædicti argumenti traditur verior solutio. Num. 143. & 144.

Quartum argumentum sumitur ab inconuenienti, quod sequitur ex modo defensionis nostræ sententiæ, nempe, religionem Christi, & nostram, esse distinctæ speciei. N. 145.

Refertur quædam solutio, concedens argumenti sequelam, & disparitatem statuens inter religionem, & alias Christi virtutes, quæ sunt eiusdem rationis in Christo, & in puris hominibus. Num. 146.

Prædicta solutio rejicitur probando, religionem Christi, & nostram eiusdem esse speciei. Numero 147. 148. & 149.

Traditur vera solutio, negando argumenti sequelam; eo quod obiectum virtutis religionis Christi, est omnino eiusdem rationis cum obiecto specificante religionem, in nobis residentem. N. 150.

§. VLTIMVS.

Cætera argumenta diluuntur, & explicatur, an eadem specie virtute obediamus Deo, & hominibus? *Pag.* 108.

Quintum argumentum contendit probare, obiectum iustitiæ commutatiuæ inter homines, & virtutis satisfactiuæ Christi esse formaliter idem; & consequenter prædictas virtutes esse eiusdem speciei. Num. 152. & 153.

Respondetur, negando assumptum, eo quod obiectum iustitiæ commutatiuæ inter homines, est æquale reale debitum homini; obiectum autem virtutis satisfactiuæ Christi est æqualis satisfactio debita Deo, inter quas æqualitates, & debita, non est conuenientia in obiectiua specifica. à num. 154 usque ad 157.

Obiectionibus contra prædictam solutionem occurritur. à n. 158. vsque ad 161.

Vltimum argumentum contendit probare, inter debitum homini, & debitum Deo, non esse distinctionem formalem obiectiuam, eo quod vtrumque comprehenditur sub vna virtute obedientiæ; & assumptum probatur testimonio D. Thom. Num. 162. & 163.

Effugium autem, quo poterat verbis D. Thom. occurri, asserendo, loqui Angelicum Doctorem de vnitate specifica subalterna virtutis obedientiæ, rejicitur. Num. 164.

Refertur secunda solutio, & D. Thom. explicatio, & rejicitur. à n. 165. vsque ad 171.

Distinctio Caietani, qua mentem D. Thomæ intellexit refertur. num. 172.

Prædicta distinctio, & doctrina Caietani impugnatur. à Num. 173. vsque ad 176.

Traditur vera solutio, qua asserimus, cum debitum humanum, & debitum diuinum, habent fundamentum eiusdem rationis, non distingui obiectiuè formaliter, & hoc respectu virtutis obedientiæ contingere; secus autem cum prædicta debita habent fundamentum di-

DISPVTATIO SEPTIMA.

§. PRIMVS.

§. SECVNDVS.

§. TERTIVS.

§ VLTIMVS.

DISPVTATIO OCTAVA.

§. PRIMVS.

§. SECVNDVS.

§. TERTIVS.

§. QVARTVS.

§. QVINTVS.

§. SEXTVS.

§. SEPTIMVS.

Tribus obiectionibus contra conclusionem occurritur. Pag. 145.

§. OCTAVVS.

Vltimum argumentum contrariæ sententiæ proponitur. Pag. 148.

§. NONVS.

Traditur, & defenditur vera solutio. Pag. 150.

§. DECIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ, & vna difficultas resoluitur. Pag. 155.

§. VNDECIMVS.

Alia difficultas resoluitur. Pag. 127.

§. VLTIMVS.

Resoluitur tertia difficultas, & obiectio emergens diluitur. Pag. 161.

TRACTATVS SECVNDVS.

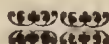
De modo vnionis Verbi Incarnati.

DISPVTATIO NONA.

Vtrum vnio humanitatis ad Verbum facta fuerit in persona, vel in natura. Pag. 466.

§. PRIMVS.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio. *Ibidem.*

§ QVIN-

§. QVINTVS.

Secunda pars disputationis resoluitur. *Pag.* 196.

§. SEXTVS.

Occurritur argumentis in contra. *Pag.* 200.

§. SEPTIMVS.

Tertia pars disputationis resoluitur. *Pag* 202.

§. VLTIMVS.

Contrariorum argumenta diluuntur. *Pag.* 203.

DISPVTATIO DVODECIMA.

Quid sit terminus formalis *ad quem* Incarnationis prout actio est? Pag. 205.

§. PRIMVS.

Aperitur difficultas, & referuntur sententiæ. *Ibidem.*

§. SECVNDVS.

Vera sententia explicatur. *Pag.* 207.

§. VLTIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 209.

Ca-

Re-

§. QVARTVS.

§. QVINTVS.

§. SEXTVS.

§. SEPTIMVS.

§. OCTAVVS.

§. VLTIMVS.

DISPVTATIO DECIMASEXTA.

§. PRIMVS.

& assignatur inter hanc filiationem, & adoptiuam discrimen. Num. 7. & 8.

Non posset Pater in prædicto casu dici missus temporaliter à Deo. Num. 9.

Secundo, vt omnino certum supponitur, posse vnam personam diuinam sine alia assumere naturam creatam. Num. 10.

Quæ contra hanc doctrinam obstant, opponuntur, & diluuntur. à n. 11 vsque ad 19.

Denique, vt fide certum supponimus, de facto solum Verbum assumpsisse naturam creatam. N. 17.

Argumentum contra hanc doctrinam desumptum, ex eo quod sequeretur ex illa, plus Verbo à nobis deberi, quam alijs personis diuinis, proponitur, & diluitur. à nu. 18. vsque ad 26.

§. SECVNDVS.

Prima pars disputationis resoluitur. *Pag.* 262.

P*Osse tres personas diuinas terminatione mediata, terminare vnam naturam ratione indiuidui Deitatis, illam immediatè terminantis, constat ex dictis præcedenti disputatione: vndè difficultas deuoluitur ad terminationem immediatam, & prima sententia negat.* Numer. 27.

Secunda, & vera sententia affirmat, posse tres diuinas personas simul terminare vnam, & eandem naturam. Nu. 16.

Hæc sententia pro nostra conclusione statuitur, & probatur. à num. 29. vsque ad 37.

§. TERTIVS.

Quatuor argumentis contrariæ sententiæ occurritur. *Pag.* 264.

P*Rimum argumentum sumptum ex auctoritate, Anselmi, proponitur, & diluitur.* Numero 38. 39. & 40.

Secundum argumentum desumptum, ex eo quod sequeretur ex nostra sententia infinitas naturæ tribus personis vniri, proponitur, & diluitur. à Numero 41. vsque ad 43.

Tertium argumentum nititur in eo quod non potest natura creata substantialiter personæ diuinæ vniri, nisi ex tali vnione resultat vnum per se; hoc autem contingere nequit, si tribus personis vniatur. à num. 45. vsque ad 47.

Huic argumento respondetur, instaturque in sententia contrariorum. à num. 58 vsque ad 55.

Quartum argumentum desumptum, ex eo quod implicat naturam creatam sistere in vno supposito, & simul transire ad aliud; hoc autem contingeret si vniretur tribus diuinis personis, proponitur, & diluitur. Numer. 56. & 57.

§. QVARTVS.

Præcipuum fundamentum Scoti proponitur & examinantur varij modi dicendi. *Pag.* 266.

Q*Vintum argumentum sumitur, ex eo quod non potest vnus effectus à pluribus causis adæquatis dependere; hoc autem in nostra sententia contingeret.* Num. 58.

Prima solutio asserentium, nullam esse implicationem, in eo quod vnus, & idem effectus simul dependeat à pluribus causis adæquatis, & totalibus, refertur, & refellitur. à n. 59. vsque ad 65.

Secunda solutio, asserentium, vnum, & eundem effectum, non posse dependere à duabus causis adæquatis in actu secundo; benè tamen à duabus causis solum in actu primo adæquatis; & solum hoc in nostro casu contingeret, refertur, & reijcitur. Numero 66 & 67.

Aliorum solutio asserentium argumentum Scoti conuincere, non posse vnam naturam simul sustentari à tribus personis diuinis; non autem quod non possit simul cum illis vniri, refertur, & impugnatur. à Numero 68. usque ad 75.

Solutio Patris Vazquez asserentis, naturam creatam alieno supposito vnitam ab illo non dependere, & refellitur. N. 76. 77. & 78.

Quorundam Recentiorum solutio asserentium, in casu nostræ disputationis non dari vnum effectum dependentem à pluribus causis, reijcitur. Numero 79.

§. QVINTVS.

Traditur, & defenditur vera solutio. *Pag.* 267.

A*Rgumento respondetur; quod licet non possit vnum, & idem, à pluribus adæquatè, dependere, dependentia stricta, & causali; potest tamen dependentia purè terminatiua.* à n. 80. vsq; ad 94.

§. SEXTVS.

Vltimum argumentum proponitur, & examinatur; an tunc casus, vnica vnio, vel multiplex sit constituenda? *Pag.* 269.

Q*Vintum argumentum sumitur, ex eo quod, vt vna natura creata vniatur simul pluribus diuinis personis, plures vniones sunt necessariæ pluralitas autem vnionum simul in eadem natura repugnat.* à numer. 95. usque ad 98.

Hoc argumentum, etiam soluere tenentur, qui negant modum vnionis, realiter ab humanitate distinctum. Numero 99.

Frequentior Recentiorum solutio varijs modis desensata, refertur, & refellitur. à Num. 100. usque ad 106.

§. SEPTIMVS.

Traditur, & defenditur vera solutio. *Pag.* 271.

R*Espondetur argumento, negando maiorem, quod, scilicet, necessaria sint plures vniones, sed vnica vnio sufficeret, vt vna natura creata vniretur tribus diuinis personis; quod ratione, & auctoritate D. Thomæ probatur.* Num. 107. & 108.

Probationibus maioris occurritur. à n. 109 usque ad 112.

Contra doctrinam traditam plura obijciuntur, & diluuntur. à num. 113. vsq; ad 123.

§. OCTAVVS.

Secunda pars disputationis resoluitur. Pag 273.

O*Mnes Theologi conueniunt in eo, quod vna persona diuina potest plures naturas assumere: & ratione D. Thomæ probatur.* N. 124.

Triplex solutio refertur, & impugnatur. à num. 125. vsq; ad 132.

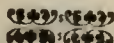
Quod difficultatem ingerit, est, an casu, in quo vna persona diuina duas humanitates assumeret, esset dicenda vnus homo, vel duo homines. Num. 133.

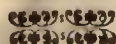
Refertur sententia Durandi, & refellitur. Ibidem, & Numero 134.

Secunda sententia docet, eo in casu personam diuinam dicendam esse plures homines simpliciter. N. 135.

Tertia, & vera sententia defendit, in casu disputationis, personam diuinam dicendam esse vnum hominem. Nu. 136.

Bernalis existimatio, prædictæ sententiæ adhærentis, addentisque, in eo casu duo concreta hominis resultare, redarguitur inconsequentia. à n. 136. vsq; ad 139.

Ange-

F I N I S.

TRACTATVS PRIMVS

De necessitate, & motiuo Incarnationis:

E quo D. Thom. in 3. Sentent. dist. 1. q. 1. art. 1. 2. & 3. In 3. *ad Annibaldum* dist. 1. q. vnic. art. 1. & 2. Opusc. 60. art. 1. 2. & 3. In 4. *Contra gentes* à cap. 50. vsque ad 55. Et in præsenti. q. 1. *Quam in sex Articulos diuidit. Docens in primo, Deum incarnari, fuisse conueniens: eo quod id dicitur vnicuique conueniens, quod sibi competit secundum rationem propriæ naturæ; cum autem ad rationem boni pertineat, vt se alijs communicet, & consequenter ad rationem summi boni, quod se summè communicet, Deusque essentia bonitatis, & summum bonum sit, summa communicatio est secundum rationem naturæ illius, ac per consequens conueniens est ipsi Incarnatio, quæ est summa ipsius ad extra communicatio.*

In secundo docet, non fuisse necessarium simpliciter, Verbum incarnari ad reparandum hominem a peccato; potuit enim Deus multis alijs modis hominem reparare; fuisse tamen ad hunc finem necessarium secundum quid, idest, medium conuenientius, vt nempè, homo à culpa liberaretur condigna satisfactione, in quo Dei iustitia, & misericordia splendescerent: non enim potuit condigna satisfactio à pura creatura præstari propter infinitatem peccati, & creaturæ limitationem.

In tertio docet, primo homine non peccante, Verbum ex vi præsentis decreti incarnandum non fore, eo quod præcipuum motiuum decreti, quo Deus de facto Incarnationem Verbi decreuit, fuit homines a culpa originali redimere; cessante autem motiuo decreti, nequit decretum subsistere: ac proindè, primo homine non peccante, Verbum in vi præsentis decreti carnem non assumeret.

In quarto docet, Incarnationem Verbi fuisse ordinatam ad remedium peccati originalis principalius extensiuè, quantum ad remedium actualis peccati, eo quod peccatum originale est extensiuè grauius actuali.

In quinto docet, non fuisse conueniens, Deum ab initio mundi incarnari, antequam esset peccatum, eo quod in peccati abolitionem fuit ordinata Incarnatio; medicina autem non nisi iam infirmis datur: vndè supponit infirmitatem medendam. Docet insuper, conueniens non fuisse, Verbum carnem sumere statim post culpam commissam. Tùm, quia peccatum primi hominis prouenerat ex superbia, vndè oportebat, vt homo dilatione remedij humiliatus propriam infirmitatem recognosceret, seque liberatore indigere. Tùm etiam propter dignitatem Verbi incarnati, ad quam conducebat, vt illius aduentum magna præconum series præcederet. Ac deniquè, ne feruor fidei tam longa ab aduentu Christi temporum prolixitate tepesceret.

In vltimo articulo docet, non debuisse Incarnationem Verbi vsque ad finem mundi differri, eo quod Verbum incarnatum est causa efficiens omnis gratiæ, quæ à Deo confertur hominibus; efficiens autem perfectum tempore imperfectum præcedit, & consequenter oportuit, vt Verbum incarnatum tempore præcederet homines perficiendos ab ipso, quod non contingeret, si illius Incarnatio vsque ad finem mundi differretur.

Nec inferas, ex hac ratione sequi, debuisse Incarnationem omnes à principio mundi præcedere, cum omnibus per Christum gratia fuerit collata. Non enim id sequitur: cum namque Verbū Incarnatum fuerit causa principalis moralis, & causa physica instrumentalis, oportuit, vtraque istam causalitatem exercere; saltim respectu aliquorum, quod non fieret, si ad omnes subsequeretur. Vel esto solum moraliter influat in gratiam, huic efficientiæ modus connaturaliter debitus est, vt causa præexistat effectui; oportuit autem vt Christus quatenus causa efficiens moralis modum istum connaturalem causandi obtineret, saltim respectu aliquorum, quod non contingeret, si vsque ad finem mundi Incarnatio differretur: non autem fuit conueniens, vt modus iste causandi respectu omnium ipsi competeret ob rationes articuli præcedentis.

Vel aliter occurri, duplicem in Mysterio Incarnationis processum attendi, nempè, imperfecti, quod ad perfectionem reducitur ex parte naturæ humanæ: in quo modo procedendi imperfectum tempore præcedit perfectum. Alter est causæ perficientis in ordine ad id, quod perficit; fuit enim Christus causa efficiens omnis gratiæ: in quo modo procedendi perfectū tempore imperfectum præcedit, & vt vtrumque saluaretur, oportuit, vt Incarnatio ab initio mundi non fieret; nè natura humana statim summam reciperet perfectionem. Oportuit etiam vsque ad finem mundi non differri, vt Verbum incarnatum, quod est causa efficiens perfectionis humanæ naturæ aliquos homines perficiendos præcederet, nam licet homines Christo anteriores intuitu ipsius venturi gratiam receperint; quia tamen Christus vt existens vberiorem contulit gratiam, oportuit, vt iste vberioris gratiæ influxus vsque ad finem mundi non differretur. Quod etiam alia congruentia à D. Thoma probatur, vt Christus multis modis hominibus gratiam conferret, nempè, vt futurus, vt præsens, & vt præteritus ad manifestationem diuinæ virtutis, quæ in tot modis conferendi gratiam elucescit.

DISPVTATIO PRIMA.

An peccatum mortale in ratione offensæ sit grauitatis simpliciter infinitæ?

§. I.

Vera sententia eligitur, & examinantur aliquorum rationes.

S. THO.

1 HOC DVBIVM idcirco in tractatus limine primum statuimus: quia cætera, quæ de necessitate Incarnationis sunt discutienda, ex illius resolutione dependent, & quia D. Thom. grauitatem offensæ assumpsit pro medio ad probandum insufficientiam puri hominis, & Dei hominis necessitatem ad satisfaciendum condignè pro peccato humani generis. In quo duæ extremæ oppositæ versantur sententiæ. Prima est negatiua, quam tenent Scotus *in 4. dist. 15. quæst. unic.* Paludanus *in 3. dist. 20. quæst. 2. art. 2. in princip.* Magister Soto *in 4. dist. 19. q. 1. art. 2. ad primum argumentum*, & *lib. 3. de natura, & gratia, cap. 6.* in prima ratione tertiæ conclusionis. Suarez in præsenti *disput. 4. sect. 7.* Vazquez *disput. 2. cap. 2.* Eandem sententiam tenent Discipuli Scoti communiter, Moderniores Societatis frequentius, illisque nonnulli ex nostris adhærent.

Scotus. Palud. M. Soto. Suarez. Vazq.

2 Secunda affirmans est, quam tuetur Anselmus *lib. 1. cur Deus homo? cap. 21.* vt testatur Vazquez vbi supra *num. 7.* Illam tenent Capreolus *in 3. dist. 18. 19. & 20.* Caietanus in præsenti *art. 2. §. ad alteram verò obiectionem.* Medina *dub. unic. ad 2. argumentum.* Aluarez *disput. 3. conclus. 3. & disp. 6. conclus. 1.* Corneio *disp. 2.* Illustrissimus Arauio *dub. 3.* & probabiliter Magister Sancto Thomam in præsenti, *quæstione 1. disput. 1.* quibus frequentius consentiunt Recentiores Thomistæ. Tenent etiam ex Patribus Societatis. Coninch *tom. 2. de Sacramentis disputat. 2. dub. 3. num. 21. & disput. 10. dub. 2.* Et Hurtado *disp. 9. sect. 3.* quos nonnulli Recentiores ex eadem familia sequuntur.

S. Ansel. Capreol. Caietan. Medin. Aluar. Corneio. Arauio. M. S. Tho. Coninch. Hurtado.

3 Sententiam istam pro conclusione statuimus. Illam probant docti Recentiores primo: nam actus attingens obiectum infinitum, quantum attingibile est, infinitatem venatur ex illo, si namque nostra cognitio Deum attingeret, quantum est cognoscibilis, euaderet infinita, Deique comprehensiua, vt omnibus est in confesso, idemque de actu amoris erga Deum versante est dicendum; sed quolibet peccato mortali offenditur Deus, quantum offendibilis est (non enim aliter offendi potest, quam auferendo ab illo rationem vltimi finis quoad affectum, & eam constituendo in creatura, quod in quolibet peccato mortali inuenitur:) ergo quolibet peccatum mortale est in ratione offensæ grauitatis simpliciter infinitæ.

4 Quod si eis obiiciatur; non quodlibet peccatum mortale æqualiter Deum offendit, nec toto conatu possibili; quouis enim peccato mortali assignato potest intensius peccatum dari: ergo nullum peccatum mortale Deum offendit, quantum offendibilis est, & consequenter minor prædicti fundamenti deficit à veritate. Respondent, concesso antecedenti, distinguendo consequens, ex parte subiecti concedunt consequentiam, ex parte obiecti negant consequentiam; quod explicant exemplo Angelorum duo namque Angeli inæqualis perfectionis comprehendunt Angelum sibi inferiorem, & consequenter illum cognoscunt, quantum est cognoscibilis ex parte obiecti, cum hoc sit de essentia comprehensionis; & tamen ex parte subiecti vnus altero perfectius Angelum inferiorem cognoscit. Sic inquiunt, peccatum v. g. furti Deum offendit, quantum est offendibilis ex parte obiecti, quia ab illo aufert quoad affectum rationem vltimi finis, illamque in creatura constituit, qualiter solum Deus est obiectiuè offendibilis; quod si ab alio peccato furti, vel alterius speciei in conatu, vel in alio excedatur, excessus iste subiectiuus est, non obiectiuus, ac per consequens non tollit, quin vtrumque peccatum comprehensiuum sit Dei in ratione offendibilis, ab illoque infinitatem simpliciter in ratione offensæ recipiat.

Cæterum contra hanc solutionem obstat primo. Nam esto quiuis actus charitatis auferat a creatura rationem vltimi finis, illamque in Deo quoad affectum constituat; quia tamen potest Deus feruentius, ac feruentius amari, & in nullo actu totus conatus possibilis continetur, nullo illorum Deus diligitur, quantum diligibilis est: ergo quamuis quodlibet peccatum mortale à Deo affectiuè auferat rationem vltimi finis, illamque in creatura constituat quia tamen in nullo illorum totus conatus possibilis Dei offensius inuenitur, nullum adæquat Deum in ratione offendibilis. Confirmatur, Deus ex parte obiecti non aliter est diligibilis, quam illum præponendo creaturis, superomniaque diligendo, quod a quolibet actu charitatis præstatur; & tamen nullus actus charitatis adæquat diligibilitatem diuinam: ergo quamuis Deus ex parte obiecti non aliter sit offendibilis, quam auferendo ab ipso affectiuè rationem vltimi finis, illam constituendo in creatura, & hoc cuilibet peccato mortali conueniat, perperam colligitur, quodlibet peccatum mortale adæquare offendibilitatem diuinam. 5

Respondebis; Deum in ratione diligibilis ideo à nullo amore creato adæquari, quia cum sit bonum infinitum per essentiam, petit diligi amore per essentiam infinito; vnde sicut sola cognitio infinita per essentiam Deum adæquat in ratione cognoscibilis, ita solus amor per essentiam infinitus in ratione diligibilis cum illo adæquatur: at verò in ratione offendibilis actum offensiuum per essentiam infinitum non petit; ideoque actu entitatiuè finito potest offendi adæquatè. Sed contra: nam licet Deus non petat actum offensiuum per essentiam infinitum; implicat enim actus offensiuus gaudens huiusmodi infinitate; potest tamen magis, ac magis offendi, & maiori, ac maiori conatu sine termino in infinitum; sed in nullo peccato mortali totus hic conatus, & excessus inuenitur: Ergo nullo peccato mortali exhauritur in ratione offendibilis, & à nullo in hac ratione adæquatur. Si forte respondeas, excessum istum gradualis intensionis in actibus offensiuis permitti, non tamen peti à Deo in ratione offendibilis; excessum autem permissum, non verò postulatum ab obiecto, non tollere ab actu tali excessu non gaudente adæquationem cum ipso, sicut nec tollit ab actu cognoscitiuo adæquationem cum obiecto, vt cognoscibili, quod illud non attingat, quantum cognoscibile est permissiuè, sed solum si illud non cognoscat, quantum positiuè petit ab intrinseco cognosci, alias nullus intellectus creatus comprehendere posset formicam, cum possit à Deo actu per essentiam infinito cognosci, nul- 6

luisque intellectus creatus talis perfectionis sit capax. Obstat contra hanc solutionem, sequi ex illa peccatum veniale Deum adæquare in ratione obiecti offendibilis; consequens absurdum est: ergo solutio insufficiens. Probatur sequela: Deus in ratione obiecti non petit offendi affectu auertente ab ipso rationem vltimi finis, sed tantum permissiue se habet in ordine ad illum affectum; non enim offensam petit, sed solum illam permittit: ergo si in peccatu mortali intensionis gradualis, vt duo, stat æqualitas cum Deo in ratione offendibilis, & si careat vlteriori intensione, quam Deus potest terminare, quia excessum illum intensiuum non petit, peccatum veniale, esto careat grauitate orta ex affectu tollente à Deo rationem vltimi finis, adæquabit Deum in ratione offendibilis.

7 Deinde contra principalem solutionem arguitur. Peccatum grauissimum non excedit Deum in ratione offendibili, sed ad summum poterit cum illo adæquari: ergo peccatum minoris grauitatis non adæquat offendibilitatem diuinam. Antecedens probatione non eget; consequentia autem ostenditur primo, quia omnino repugnans videtur, duo inter se inæqualia cum tertio adæquari. Secundo, nam peccatum minus graue non adæquat vim offensiuam peccati grauioris; sed hæc non excedit, sed ad summum adæquari potest cum Deo in ratione offendibilis: ergo illi in hac ratione non potest peccatum minus graue adæquari. Et quidem in exemplo Angelorum in fauorem solutionis assumpto contra illam argumentum habemus. Si namque Angelus alio superior non excederet cognoscibilitatem Angeli, quem vterque cognoscit, sed solum illam adæquaret, non posset inferior Angelus cognoscibilitatem Angeli comprehensi adæquare, nisi adæquaret vim cognoscitiuam Angeli superioris: ergo si peccatum grauissimum non excedit Deum in ratione offendibilis, peccatum illo inferius in grauitate non potest Deum sed hac ratione adæquare.

8 *Recentiores* Secundo alij Recentiores sic arguunt pro nostra sententia. Actio destructiua termini infinite boni est grauitatis infinitæ simpliciter; sed quodlibet peccatum mortale est destructiuum Dei, qui est infinitè bonus: ergo quodlibet peccatum mortale est grauitatis infinitæ simpliciter. Minor exinde constat: nam quodlibet peccatum mortale tollit a Deo rationem vltimi finis: ergo est destructiuum Dei, qui non potest sine hac ratione subsistere. Maiorem autem probant: non esset termini infinite boni, est malum infinite; sed actio destructiua adæquatur in ratione mali, cum non esse termini destruendi: ergo actio destructiua termini infinite boni, est mala infinite.

9 Cæterum nec ista ratio conuincit intentum. Primo, nam eodem modo actus charitatis est, vt ita loquar, ædificatiuus Dei, quo peccatum mortale est illius destructiuum; & tamen ex hoc non probatur, actum charitatis esse bonum infinite simpliciter: ergo nec peccatum mortale ex hoc solo principio infinitæ grauitatis conuincitur. Probatur maior: peccatum non effectiue, sed affectiue tantum tollit esse diuinum, cum solum hoc modo auferat à Deo rationem vltimi finis; sed actus charitatis dat esse Deo affectiue, cum in illo rationem vltimi finis affectiuè constituat: ergo eodem modo est actus charitatis quasi ædificatiuus Dei, quo peccatum mortale est Dei destructiuum. Respondebis actum charitatis non posse respicere esse Dei per modum effectus, nisi conditionatè ex parte principij, sub conditione, scilicet, quod homo esset Deus, & conditionate ex parte termini, nempe, sub conditione, quo esse Dei foret factibile; & ideo ab esse Dei inspecto per modum effectus non potest infinitam dignitatem recipere; peccatum autem non conditionatè, sed absolute respicit non esse Dei per modum effectus, non quidem effectiuè, bene autem affectiuè & ideo a non esse Dei inspecto per modum effectus recipit grauitatem moralem infinitam simpliciter. Sed contra, ideo esse Dei non potest per amorem respici affectiuè, vt effectus, nisi sub illa duplici conditione, quia solum sub illis potest esse Dei subinducere rationem factibilis; sed non esse Dei solum potest induere rationem possibilis sub conditione ex parte principij, scilicet, potentiæ in peccante ad destruendum esse diuinum, & ex parte termini, nempè, sub conditione, quòd esset possibilis diuini esse destructio: ergo eodem modo est conditionatè peccatum destructiuum Dei, quo actus charitatis est veluti factiuus illius.

10 Deinde reijcitur: vel destructio Dei tribuit grauitatem offensæ per modum termini specificantis extrinsece, vel per modum formæ moralis: non primum, vt Recentiores ipsi fatentur; terminus namque, & obiectum extrinsecum, & si in se infinita sint, non præstant infinitatem actui finito modo in illa tendenti: nec secundum, cui namque forma positiua intrinsecè conuenire non potest, nequit esse intrinseca talis formæ priuatio; sed, vt isti Auctores fatentur, esse Dei nequit intrinsece, adhuc moraliter, informare offensam; quo circa ipsi docent, peccatum non infinitari à Deo vt subiecto offensæ, quia omnino extrinsecè comparatur cum illa; ergo non esse Dei, seu illius priuatio; aut destructio nequit esse forma offensam moraliter intrinsecè informans, & illam in genere moris infinitans.

Denique reijcitur: vt non esse Dei subinduat rationem formæ moralis debet esse moraliter possibile; forma namque in eo genere, in quo munus formæ exercet, possibilis esse debet; sed non esse Dei, seu diuini esse destructio, nec moraliter obtinere potest rationem possibilis, maximè iuxta istorum Auctorum principia: ergo nequit infinitare offensam, vt illius forma moralis. Probatur minor; vt non esse Dei moraliter sit possibile, Deus debet esse moraliter destruibilis; sed Deum esse moraliter destruibilem non minus, imò magis repugnat, quam Deum esse moraliter mutabilem, quod præfati Auctores censent omnino impossibile; & idcircò docent, Deum esse non posse moraliter subiectum offensæ, quia alias mutaretur moraliter: ergo non esse Dei obtinere nequit rationem possibilis adhuc moraliter. Explicatur, & vrgetur: non minus repugnat, Deum esse in potentia ad sui non esse, vel sui destructionem, quam in potentia ad receptionem formæ; sed isti Auctores impossibile censent, Deum esse in potentia ad receptionem formæ, non solum physicæ, sed etiam moralis, & idcircò tenent offensam, nec moraliter Deum vt subiectum respicere: ergo impossibile tenentur censere, Deum esse in potentia ad sui destructionem moralem, vel in esse morali possibilem. 11

Tertiò alij sic arguunt pro infinitate offensæ mortalis: pœna æterna non nisi demerito infinito in genere moris potest condignè deberi; sed peccatum mortale condignè pœnam æternam meretur, imò Deus in æternum puniens citra condignum punit, vt docet commune Theologorum axioma: ergo in genere moris est infinitum simpliciter, cumque id in ratione malitiæ non habeat, erit in ratione offensæ simpliciter infinitum. Probant maiorem: effectus infinitus nequit contineri in causa efficiente finita; sed pœna æterna est pœna infinita, vtpotè excedens pœnam infinitè intensam tempore finito durantem: ergo nequit, vt effectus contineri in causa efficiente morali, nisi talis causa sit moraliter infinita, ac per consequens peccatum mortale talem effectum præcontinens est infinitum moraliter. 12

Sed contra rationem istam obstat primo, esse solum à posteriori: ergo esto vrgens sit, dummodo alia à priori non assignetur, vt Recentiores quidam hac sola ratione contenti non assignant, insufficienter probatur infinitas offensæ mortalis. Deinde nam iusti bonis operibus in Deo factis de condigno vitam æternam merentur; & tamen illorum merita infinita in genere moris non sunt: ergo æternitas præmij infinitum præmium non est, neque infinitus effectus, arguens in causa efficiente infinitatem moralem in ratione meriti: & consequenter, nec æternitas pœnæ, infinita pœna erit, aut infinitus effectus, ex quo in illius causa morali infinitas demeritoria sufficienter inferatur. Mitto plura, quibus Recentiores vim huius obiectionis conantur eludere, quorum examen pertinet ad tractatum de merito 1.2. *quæst.* 114. 13

Quarto alij sic probant; nam per quodlibet peccatum mortale postponitur Deus creaturæ, & creatura Deo præponitur, in quo grauis Dei offensa consistit; sed huiusmodi antelatio, seu inæqualitas est infinita simpliciter, cum sit inter extrema simpliciter infinite distantia: ergo peccatum mortale in ratione offensæ ex grauitatis simpliciter infinitæ. Sed nec ista ratio intentum sufficienter conuincit, & contra illam facit primo: nam per actum charitatis Deus præponitur creaturæ, quæ antelatio est infinita, cum sit inter extrema distantia inter se infinitè; & tamen actus charitatis infinitæ dignitatis non est: ergo ex hoc præcisè quod peccatum mortale Deum postponat creaturæ, & inter creaturam, & Deum infinita distantia intercedat, 14

non rectè colligitur esse grauitatis simpliciter infinitæ. Deinde, nam esto distantia illa sit simpliciter infinita, dummodo tamen actu finito attingatur, poterunt contrarij Authores asserere, illum non constituere infinitum in a quo esse: ergo nisi hæc ratio iuuetur aliunde, non est ad intentum sufficiens. Præterea, nam peccatum mortale in ratione auersionis, & conuersionis non est infinitum simpliciter, alias esset infinitum simpliciter in ratione malitiæ, quod Auctoribus nostræ sententiæ non placet; & tamen inter terminum ad quem, & a quo est infinita distantia: ergo ex eo quod offensa in prædicta inæqualitate consistat, quæ inter extrema infinitè distantia versatur, non bene infertur, esse grauitatis infinitæ simpliciter.

15 Denique, nam dato per impossibile, quod essent duo Dij, & vnus offenderet alium, offensa in ipsum commissa infinitæ grauitatis esset; & tamen distantia infinita inter offendentem, & offensum non foret: ergo ea distantia non sumitur infinitas grauitatis offensæ. Dices, non fore distantiam subiectiuam, tunc casus, idest, inter offendentem, & offensum; fore tamen distantiam obiectiuam infinitam in antelatione creaturæ ad Deum, inter quæ infinita distantia inuenitur. Sed contra; nam posset in hypothesi conficta vnus Deus alium offendere, non anteponendo creaturam Deo, sed se ipsum alteri Deo præferendo: at in isto casu non esset infinita distantia, nec subiectiua, nec obiectiua: Ergo ablata vtraque distantia, subsistit infinitas grauitatis offensæ, & consequenter ratio a priori, & constitutiua istius infinitatis dicta distantia non est.

16 Respondebis: verum esse, admissa prædicta hypothesi, non esse distantia sumendam infinitatem offensæ, sed ea operante infinito eo actu infinito offendente; ex quo tamen non colligitur, modo fictionibus non suppositis, non sumi ex dicta distantia. Sed contra primo, nam ablata ratione formali constitutiua alicuius, nec in casu etiam conficto, potest constitutum remanere. ergo si in casu, & hypothesi conficta manet grauitas offensæ infinita absque prædicta distantia, hæc non est ratio formalis constitutiua offensæ in ratione grauis infinitè simpliciter. Deinde, nam sequitur ex hac solutione fore in eo casu offensam æquè grauem, ac est digna satisfactio Christi: consequens est falsum: ergo. Sequela probatur, nam operans quod in eo casu daret grauitatem offensæ adæquaret personam Christi propria merita dignificantem, & a fortiori unde esset physicè cum actu offensiuo vnitum immediatius, quam persona Christi cum actibus meritorijs: ergo si ex persona offendente grauitas offensæ veniret, adæquaret, imo excederet valorem satisfactorium operationum Christi. Deinde falsitas consequentis probatur, nam offensa à nobis commissa in Deum adæquat grauitatem offensæ ab vno Deo commissæ in alterum Deum, vt in data hypothesi ponitur; sed offensa à nobis in Deum commissa non adæquat valorem operum Christi, alias eius satisfactio superabundans non sufficet pro peccato humani generis: ergo offensa ab vno Deo in alterum Deum commissa, non adæquaret valorem satisfactorium operationum Christi.

17 Magister Sancto Thoma vbi supra §. *dico ergo infinitatem peccati*, inde probat, esse grauitatis simpliciter infinitæ, quia peccatum in ratione iniuriæ lædit ius Dei fundatum in maiestate, & dignitate diuina, & non solum lædit hoc ius, sed etiam lædit ius, dignitatem omnium creaturarum, ita vt si per impossibile omnes creaturæ sub omni potentia contentæ essent de facto productæ, læso diuino iure, & diuina dignitate, omnium illarum ius, & dignitas læderetur; sed iniuria Deum, & omnes creaturas lædens est in ratione offensæ simpliciter infinita: ergo peccatum in ratione offensæ, & iniuriæ est grauitatis simpliciter infinitæ. Consequentia tenet: minor videtur constans, nam attingit infinitas creaturas iniuriando: ergo est in ratione iniuriæ infinita simpliciter. Maiorem autem probat ex D. Thom. 2. 2 *quæstion. 65 art. 4.* vbi docet, *quod quanto aliqua iniuria in plures redundat, cæteris paribus, tanto grauius est peccatum, & inde est, quod grauius est peccatum, si quis percutiat Principem, quam priuatam personam, quia redundat in iniuriam totius multitudinis*. Ex quibus verbis sic arguit: iniuria irrogata Principi redundat in totam multitudinem sibi subiectam, quia Princeps est illius multitudinis caput; sed Deus, & Princeps, & caput est totius multitudinis creaturarum: ergo iniuria irrogata Deo in iniuriam omnium creaturarum redundat, Deoque iniuriato, & offenso, omnis iniuriatur creatura. Sic discurrit pro infinitate offensæ simpliciter sapientissimus iste Magister.

M. S. Tho.

S. Tho.

18 Cæterum contra eius discursum obstat primo, omnes Theologos concedentes infinitatem simpliciter, vel secundum quid offensæ commissæ in Deum, ex Deo offenso illam desumere absque recursu ad creaturas offensas in ipso Deo: ergo recursus iste est superfluus. Deinde, nam Deus ratione sui est dignitatis simpliciter infinitæ: ergo illius dignitas formaliter sumpta, & ratione sui inspectá est sufficiens dare offensæ infinitatem, quin adhoc sit necessarium ad multitudinem creaturarum in Deo offensam, & iniuriatam recurrere. Tertio, nam licet Deus nullam contineret creaturam, & nullius creaturæ esset caput, offensa in ipsum commissa infinitam grauitatem haberet: ergo vt grauitatis infinitas in offensa probetur, necessarium non est, creaturas in ipso offendi, illarumque dignitatem iniuriari in diuina dignitate iniuriata. Præterea, nam si maiestas infinita diuina inspecta ratione sui non præstat offensæ infinitatem simpliciter, ideo erit, quia attingitur per modum obiecti, & offenditur conatu finito: obiectum autem tametsi infinitum sit, attactum finito modo non dat actui infinitatem: at hæc ratio æquè militat in Deo offenso, & creaturis offensis in ipso, si atque in Deo solo offenso: ergo si Deus inspectus ratione sui non dat offensæ grauitatem infinitam simpliciter, nec Deus offensus, & simpliciter, nec Deus offensus, & simul creaturæ in ipso dant huiuscemodi infinitatem.

19 Denique, & explicatur magis hoc ipsum. Obiectum tametsi infinitum sit, attactum finito modo non præstat infinitatem actui, nec malitiæ, nec bonitatis; sed tam Deus, quam creaturæ in ipso, & cum ipso offensæ comparantur obiectiuè ad offensam, vel iniuriam, vt fatetur doctissimus iste Magister, & peccatum Deum offendens finito gaudet conatu: ergo a Deo offenso, & a creaturis offensis in ipso infinitam grauitatem non accipit. Minor cum consequentia tenet; maior autem constat in amore, & odio Dei, quæ erga obiectum infinitum versantur, & tamen quia finito modo id attingunt, amor prosecutiuè, & odium auersiuè, neutrum accipit a Deo aliquam infinitatem: ergo obiectum tametsi infinitum sit, attactum finito modo nullum in actum infinitatem transfundit. Et ex his precluditur solutio præfati Magistri asserentis, Deum quia per peccatum mortale non offenditur omni modo, quo potest offendi, non dare illi infinitatem simpliciter, prout *simpliciter* est idem, quod omnibus modis tale; bene tamen prout *simpliciter* contraponitur ad *secundum quid*. Ex his, inquam, hoc effugium manet præclusum, quia namque odium erga Deum obiectiuè versatur, & finito modo illum tangit, non accipit ab illo aliquod genus infinitatis simpliciter: ergo si peccatum in ratione offensæ obiectiuè comparatur ad Deum, & si in illo offendat creaturas; quia tamen finito conatu offendit, nullum modum infinitatis simpliciter accipit.

20 Explicatur, & vrgetur: etenim si verum est, Deo iniuriato, iniuriari omnem creaturam, quia est illarum Princeps, & caput, etiam verum erit, Deo terminante odium, odio haberi omnem creaturam; & tamen ex hoc malitia odij non euadit infinita simpliciter, nec prout *simpliciter* est idem, quod omnibus modis tale, nec sumpto ly *simpliciter* contrapositiuè ad *secundum quid*: ergo pariter, ex Deo offenso, & omnibus creaturis in ipso iniuriatis, peccatum in ratione offensæ, & iniuriæ nullo modo euadit infinitum simpliciter, si sub prædicta ratione solum, vt obiectum comparatur ad Deum. Consequentia est bona. Maior constat a paritate rationis, & minor probatur: vt enim omnes Theologi fatentur, malitiæ specifica odij Dei non est maior in ratione malitiæ bonitate specifica actus dilectionis diuinæ; sed bonitas diuinæ dilectionis non est infinita vllo genere infinitatis simpliciter: ergo malitia specifica odij nulla infinitate simpliciter tali gaudet.

§. II.

Probatur nostra sententia testimonijs D. Thomæ.

21 S. Tho. MIssis igitur his argumentis suadenda est nostra conclusio primo ex D. Thom. *3 sentent. distinction. 20. quæstion. 1 art. 2.* circa principium corporis, illis verbis: *Ad hoc autem, quod satisfactio esset condigna, oportebat, quod haberet virtutem infinitam, quia peccatum, pro quo fiebat satisfactio, infinitatem quandam habebat ex tribus. Primo, ex infinitate diuinæ maiestatis in quantum offensa fuerat per contemptum obedientiæ; quanto enim maior est, in quem peccatur, tanto est maior culpa, &c.* Id ipsum repetit 3. ad Annibaldum *distinct. 20. quæst. vnic. articul. 1. quæstion. 28. de veritate art. 2.* Et in hac quæstione *art. 2. ad secundum.* Ergo ex mente D. Thom. peccatum in ratione offensæ est grauitatis simpliciter infinitæ. Respondebis communi solutione, ex verbis D. Thom. non colligi in peccato mortali grauitatem infinitam simpliciter, sed tantum secundum quid, vt clare videtur ostendere illa particula *quandam*, quæ, cum sit dictio diminuens, denotat, grauitatem peccati deficere ab infinitate simpliciter, eiusque tantum secundum quid infinitam.

22 S. Tho. Cæterum contra hanc solutionem obstat primo D. Thom. *quæstion. 2. de Malo articul. 9 ad 5.* illis verbis: *A bono infinito aliquis auertitur actu finito, & ideo peccatum essentialiter finitum est, licet habeat aliquam habitudinem ad bonum infinitum.* Ex quibus verbis tale argumentum contra istam solutionem consurgit. Habitudo peccati ad bonum infinitum non deficit a ratione veræ habitudinis, & quæ sit habitudo simpliciter: & tamen D. Thom. illam vocat *aliquam habitudinem*, quod est idem, ac si illam *quandam habitudinem* appellaret: ergo ex hoc quod infinitatem in peccato repertam explicet per particulam *quandam*, non licet de mente D. Thom. colligere, quod deficiat ab infinitate tali simpliciter. Deinde nam D. Tho. ex infinitate peccati colligit ad condignè satisfaciendum pro illo esse necessariam infinitam dignitatem operationum hominis Dei, nec puri hominis satisfactionem sufficere: sed ex infinitate secundum quid grauitatis offensæ non rectè id colligeret, vt ex dicendis disputatione seq. constabit. ergo concedit peccato infinitatem simpliciter.

23 S. Tho. Denique, & vrgentius tradita solutio reijcitur; nam Diuo Thom. loquens de meritis Christi, explicansque illorum infinitatem vsus est eadem particula, vt constat ex *2. sententia dist. 9. q. 1. art. 8. ad 2.* illis verbis: *Tum etiam in quantum merita nostra efficaciam habent ex merito Christi, cuius gratia est quodammodo infinita.* Vbi aduertendum est, loqui Diuo Thomam de gratia substantiali vnionis, cum loquatur de illa gratia, ex qua Christi merita valorantur, vt ex illis nostra merita efficaciam sortiantur, cuius infinitatem explicat dictione *quodammodo*; cum tamen in communi sententia sit infinita simpliciter. Et in *4. sententia dist. 14. quæst. 2. art. 1. quæstiuncula 1. ad 4.* illis verbis. *Habet etiam efficaciam ex virtute passionis Christi, quæ infiniti valoris quodammodo est, in quantum fuit passio Dei, & hominis.* Quod etiam repetit: *dist. 15. seq. quæst. 1. art. 2. ad primum, & quæst. 29. de veritate art. 3. ad 4* sic ait: *Vnde, & meritum Christi non fuit infinitum secundum intensionem actus: finitè enim diligebat, & cognoscebat, sed habuit quandam infinitatem ex circumstantia personæ, quæ erat dignitatis infinita; quanto enim maior est, qui se humiliat, tanto eius humilitas maior est.* Quod etiam docet in eadem quæstione *art. 3. ad 4.* & tamen Auctores traditæ solutionis concedunt meritis Christi infinitatem simpliciter in genere meriti, vt ex mente D. Thom. ergo illa particula *quandam*, qua vtitur D. Thom. explicanr infinitatem peccati, non denotat defectum ab infinitate morali in ratione offensæ tali simpliciter, sed defectum ab infinitate in genere physico Christi meritis, & diuinæ offensæ communem, vel defectum ab infinitate morali in ratione malitiæ, vel defectum ab infinitate simpliciter, prout *simpliciter*, est idem quod omnibus modis tale; non vero prout *simpliciter* sumitur contrapositiuè ad *secundum quid*.

Respondebis negando consequentiam; nam licet Diuo Thom. in præallegatis locis cum illo addito diminuente de infinitate meritorum Christi loquatur; alibi tamen absolutè, & sine tali addito infinitatem illis concessit, vt constat ex *quæst. 29. de veritate art. 3. ad 8.* illis verbis: *Dicendum quod ex circumstantia personæ habet anima Christi, quod possit super sapientia, ex quo meritum eius habet infinitatem.* Peccato autem semper cum illo addito diminuente infinitatem attribuit. Ex qua diuersitate in modo loquendi Angelici Præceptoris colligi sufficienter videtur, mentem eius fuisse, in peccato dari infinitatem secundum quid, adhuc in genere moris: in meritis autem Christi infinitatem moralem simpliciter reperiri. Sed contra, nam Diuo Thom *1. 2. q. 87 art. 4. in corpore*, etiam concedit peccato infinitatem sine addito diminuente, vt constat ex illis verbis: *Dicendum quod pœna proportionatur peccato; in peccato autem duo sunt, quorum vnum est auersio ab incommutabili bono, quod est infinitum: vnde ex hac parte peccatum est infinitum, &c.* Quibus verbis sine vllo addito diminuente concedit Diuo Thom infinitatem peccato. Ergo nullum est discrimen in modo loquendi Angelici Præceptoris de infinitate peccati, & de infinitate meritorum Christi, ex quo possit cum fundamento inferri, tribuere peccato mortali infinitatem moralem, non simpliciter, sed secundum quid; meritis autem Christi concedere infinitatem moralem simpliciter. 24 S. Tho. S. Tho.

Nec inferas (vt tacitæ obiectioni occurramus) peccatum in ratione auersionis esse infinitum simpliciter, nam ly *ex hac parte* non cadit supra auersionem, sed supra *incommutabilem bonum*, quod infinitum est, & ex quo offensa peccati mortalis redditur infinita simpliciter, vt infra explicabimus. Vel aliter possunt prædicta verba explicari, videlicet, ex parte auersionis habere peccatum mortale infinitam grauitatem, non quia in ratione auersionis sit infinitum simpliciter, sed quia ex illa habetur, quod Deus grauiter offendatur, quatenus ratio vltimi finis quoad affectum tollitur per auersionem ab ipso. Ex quo vlterius fit, vt offensa moraliter Deum afficiens, & in illo subiectata moraliter ab ipso vt forma morali reddatur infinita simpliciter. Vnde ly *ex hac parte* non denotat rationem formalem, sed prærequisitum necessarium, vt peccatum mortale a Deo vt subiecto offenso, & vt a forma morali infinitè graue constituatur: quo circa peccatum veniale, & si in ratione offensæ etiam subiectetur in Deo, quia non auertit ab illo, non constituitur in ratione offensæ infinitum, vt inferius explicabimus. 25

Sed dices: eandem infinitatem, quam tribuit Diuo Thom. peccato ex parte auersionis, concedit priuationi beatitudinis, in qua pœna damni consistit: sed infinitas pœnæ damni non est simpliciter talis, sed tantum secundum quid: ergo infinitas, quam in prædicto testimonio attribuit Diuo Thom peccato, non est infinitas simpliciter, sed tantum secundum quid. Consequentia cum minori tenet; maior autem probatur, nam docet Diuo Thom quod quia pœna debet proportionari culpæ, & in peccato est infinitas ex parte auersionis, quatenus auertit ab incommutabili bono, quod est infinitum, ideò illi ex parte auersionis correspondet pœna infinita, videlicet, pœna damni, quæ etiam infinita est, quia est amissio boni infiniti: ergo eandem infinitatem, quam attribuit peccato mortali, concedit pœnæ damni, qua ex parte auersionis punitur. 26

Respondeo negando maiorem, ad cuius probationem dicatur, Diuo Thomam non loqui de proportione pœnæ, & culpæ inspectæ secundum se; sic enim cuiuis peccato mortali deberi omnem pœnam possibilem ex infra dicendis constabit: sed de proportione secundum taxationem iustitiæ diuinæ, iuxta quam peccato ex parte auersionis correspondet pœna damni, quæ quodammodo est infinita; non tamen tanta, quanta est grauitas peccati, alias Deus non puniret illud citra condignum contra commune Theologorum axioma. Ex quo euidenter infertur, non posse Diuo Thomam pœnæ damni, & peccato graui eandem infinitatem adscribere: si namque eadem vtriusque infinitas esset, peccatum priuatione beatitudinis adæquatè puniretur, & consequenter Deus non citra condignum, sed condignè omnino illud pœna damni puniret, quod nullus Theologorum admittet. 27

Deinde principaliter suadetur conclusio ex eodem 28

S.Thom. D. Thom in 2. sent dist 42. q 1. art 5 in corpore, illis verbis: *Dicendum, quod ratio, quare ad aeternam poenam obligat, potest sumi ex tribus. Primo ex parte eius, in quem peccatur, qui est infinitè magnus, scilicet, Deus: vnde, & offensa illius infinita poena digna est, quia quantò est dignior, in quem peccatur, tantò peccatum magis punitur.* Et solutione ad secundum sic habet: *Dicendum, quòd ex hoc, quod contra infinitum peccat, debetur sibi poena infinita; non autem potest esse infinita acerbitate, quia in creatura finita non potest esse qualitas infinita, sed compensatur per durationem infinitam.* Ex qua doctrina tale argumentum pro nostra sententia conficio. Causa efficiens continens moralitèr infinitum effectum, non potest non esse infinita in genere moris: tum; quià effectus infinitus non potest physicè contineri in causa finita physicè, & consequenter, nec poterit contineri moraliter in causa moraliter finita: tùm; quia effectus nequit sui causam efficientem principalem excedere in eo genere, in quo est causa; excederet autem, si effectus infinitus esset, & causa finita; sed peccatum mortale efficienter moraliter continet infinitum effectum; demeritum enim efficienter moraliter continet poenam, sicut meritum efficienter moraliter continet praemium peccatum autem, quia contra Deum est, poenam infinitè acerbam meretur, vt constat ex verbis D. Thom relatis: ergo ea parte, qua Deum offendit, est infinitum moraliter.

29 Confirmatur primo; etenim praecipui Auctores, contra quos nostra conclusio procedit, indè colligunt infinitatem valoris meritoru simpliciter in meritis Christi Domini, quià Clemens Sextus in *Extrauagante* vnigenitus,
Clem. 6. ait: *Timendum non esse, ne abundantia peccatorum Thesaurus Ecclesiae extinguatur propter infinita merita Christi.* Extingui autem posset Thesaurus Ecclesiae, & efficacia meritorum Christi exhauriri peccatorum multitudine, si infinitè valoris non essent; sed quacumque multiplicatione poenarum extingui, aut exhauriri nequit efficacia demeritoria competens peccato mortali ex eo, quod est contra Deum, & illum offendit grauiter, cum ex hac parte sit dignum poena infinita: quacumque autem poena assignata minor infinita sit: ergo est grauitatis in genere moris simpliciter infinitae. Explicatur, & vrget secundu. Vis satisfactoria pro culpis syncathegorematicè infinitis est in argumento his Auctoribus ad inferendam infinitatem valoris in meritis Christi simpliciter: ergo vis demeritoria poenarum sine termino in infinitum efficaciter arguit in peccato mortali infinitatem in ratione offensae simpliciter; sed huiusmodi vis in peccato mortali inuenitur, cum iuxta Diuo Thomam sit dignum, vt poena infinita puniatur: ergo est in ratione offensae grauitatis simpliciter infinitae.

30 Respondebis, ad continentiam moralem poenae infinitae sufficere, quod peccatum sit in ordine superiori, nec requiri, quod sit simpliciter infinitum; homo namque, tametsi finitus sit, superat in perfectione infinitas species possibiles animalium, & intellectus entitatiuè finitus continet intellectiones syncathegorematicè infinitas. Sed contra primo: nam eadem ratione posset etiam responderi in meritis Christi sufficere, quod sint ordinis superioris, esto infinita non sint, vt gaudeant vi satisfactiua pro culpis syncathegorematicè infinitis; sed hoc allegati Auctores non dicent, aliàs argumentum, quo probant illorum infinitatem, ex auctoritate Clementis, prorsus inefficax esset: ergo nec solutionem traditam possunt admittere. Deinde, nam aliud est, aliquid non adaequari in perfectione ab infinita multitudine specierum inferiorum; & aliud illas actu praecontinere, vt sufficiens causa effectiua: primum non arguit infinitatem in aliquo genere, vt constat in exemplo adducto hominis; bene tamen secundum, nec oppositum potest aliquo exemplo probari; intellectus namque non continet actu, vt causa adaequata, & completa infinitas cognitiones possibiles, sed ad hoc indiget complemento specierum; at peccatum continet infinitum effectum, vt adaequata causa efficiens moralis: ergo est infinitum simpliciter in genere moris.

31 Praeterea, nam vis effectiua physica effectus cathegorematicè infinitis sub sola conditione possibilitatis effectus non potest conuenire causae physicae finitae, esto in superiori ordine sit constituta: ergo vis effectiua moralis effectus cathegorematicè infiniti sub sola conditione possibilitatis effectus, non potest conuenire causae in genere moris finitae, tametsi in superiori ordine collocetur; sed peccatum mortale habet hanc viam effectiuam moralem sub praedicta conditione obiectiua; si namque esset possibilis poena cathegorematicè infinita, peccatum mortale illam mereretur condignè in variatum formaliter quoad grauitatem ex persona offensa sumptam: ergo non solum est grauitatis ordinis superioris, sed etiam in genere moris simpliciter infinitae.

Denique, nam si peccatum non esset simpliciter infinitum, sed solum gauderet superioritate ordinis, poena eiusdem ordinis condignè, & adaequatè punitum maneret; sed hoc est falsum: ergo est infinitum simpliciter in genere moris. Minor, in qua est difficultas, probatur. Carentia diuinae visionis est poena eiusdem ordinis cum grauitate culpae mortalis, cum in sententia contraria grauitas peccati mortalis solum extrinsecè, & obiectiuè sit infinita, quia nempe auertit a Deo, Deumque offendit, qui bonum infinitum est, quae infinitas etiam poenae damni conuenit, quae in amissione, & carentia Dei summe boni consistit; sed hac poena non condignè, & adaequatè, sed inaequaliter, & citra condignum peccatum mortale punitur, vt commune docet Theologorum axioma: ergo poena ordinis superioris non adequat grauitatè offensę mortalis, & consequenter haec non solum existit in superiori ordine grauitatis, sed in ordine infinito simpliciter. 32

---

§. III.

Probatur eadem sententia à ratione.

TERTIO principaliter suadetur conclusio fundamento à priori sumpto ex doctrina Diuo Thomae. Gra- 33
uitas offensae crescit iuxta mensuram dignitatis personae, Aristot.
cui iniuria fit, vt ex Aristotele, & Diuo Thoma faten- S.Thom.
tur communiter Theologi, & exemplis conuincitur: iniuria namque irrogata plebeio minor est illa, quae irrogatur equiti, & haec minor est illa, qua offenditur Princeps, quia Princeps equitem, & eques plebeium excedit in dignitate; sed persona per peccatum mortale offensa, scilicet Deus, est dignitatis infinitae simpliciter: ergo offensa contra Deum commissa est grauitatis simpliciter infinitae. Communis huius argumenti solutio est, offensam non crescere arismethicè, hoc est, ad aequalitatem incrementi dignitatis personae iniuriatae per ipsam, sed solum geometricè, hoc est, secundum proportionem: vnde ex hoc, quod Deus per peccatum offensus sit dignitatis infinitae simpliciter, non sequitur, peccatum in ratione offensae esse grauitatis simpliciter infinitae, sed solum quod excedat omnem offensam irrogatam creaturis. sicut licet actus crescat ex incremento perfectionis obiecti, non sequitur, actum attingentem obiectum infinitum, infinita perfectione gaudere, sed solum quod excedat actus omnes erga obiecta inferiora versantes, vt constat in visione beatifica, quae habet infinitum obiectum, & tamen infinita non est.

Caeterum contra hanc solutionem insurgo sic primo: vt enim illius auctores fatentur, Deus per peccatum mor- 34
tale offensus illi praestat grauitatem in ordine superiori existentem; quo circa contra Scotum docent, non posse a pura creatura, etiam de potentia absoluta, pro eo condignè satisfieri; sed eadem ratio est transfusionis in offensam grauitatis ordinis superioris, & grauitatis simpliciter infinitae: ergo non solum transfundit in peccatum mortale grauitatem ordinis superioris, sed etiam grauitatem simpliciter infinitam. Probatur minor: ideo Deus offensus communicat offensae irrogatae in ipsum grauitatem ordinis superioris, quia ipsa superioris ordinis est; sed Deus non solum est dignitatis ordinis superioris, sed etiam dignitatis simpliciter infinitae: ergo eadem ratio militat, vt communicet offensae infinitatem simpliciter, atque vt communicet superioritatem in ordine. Secundo contra eandem solutionem insurgo. Deus per peccatum offensus non est minus ex se potens dare infinitatem simpliciter, quam superioritatem in ordine; alias ex parte offensae nulla est ratio assignabilis, cur vnum, & non aliud participet: ergo grauitas offensae diuinae non solum est ordinis superioris, sed etiam infinita simpliciter.

35 Respondebis primò, influxum diuinæ maiestatis offensæ limitari a cognitione, qua offendens cognoscit Deum, ne in actum offensiuum infinitatem transfundat; quia cum maiestas offensa non communicet grauitatem offensæ, nisi vt cognita ab offensore, & cognitio sit finita, impeditur ab illa, ne offensæ grauitatem infinitam communicet. Sed contra, cognitio non solum est finita, sed etiam est ordinis inferioris ad personam offensam; sed inferioritas cognitionis non obstat, quo minus persona offensa, quia superioris ordinis est, communicet offensæ grauitatem ordinis superioris: ergo limitatio cognitionis nequit obstare, quin persona offensa, quia infinita est, grauitatem infinitam offensæ communicet. Probo consequentiam, primò a paritate rationis. Deinde, nam ideò inferioritas cognitionis non obstat transfusioni superioritatis, quia solum est conditio, non autem ratio formalis ex parte personæ transfundentis grauitatem: ergo eadem ratione limitatio cognitionis obstaculum esse non potest, vt persona offensa infinita transfundat infinitatem.

36 Respondebis, cognitionem non esse conditionem, sed rationem formalem partialem ex parte personæ offensæ ad transfundendam grauitatem in actum, & probabis; crescit namque; & decrescit grauitas offensæ, & malitiæ ad incrementum, & decrementum cognitionis, aut ignorantiæ obiecti culpæ, & personæ iniuriatæ, quod signum est, cognitionem non tam esse conditionem, quam rationem formalem ex parte personæ offensæ, vt transfundat grauitatem, & ex parte obiecti, vt communicet actui malitiam; ideoquo limitatio cognitionis impedit, ne persona infinita in actum offensiuum infinitatem transfundat.

37 *Phylosophi.* Sed contra primò, nam frequentior, veriorque Philosophorum sententia est, quæ docet apprehensionem obiecti non esse rationem formalem, etiam partialem, sed solum conditionem in obiecto voluntatis, sicut existentia solum est conditio ad causandum in causa physicè efficiente. Deinde, nam crescente voluntario in peccato, crescit malitia, & decrescente, descrescit, cæteris paribus; & tamen voluntarium non est ratio formalis malitiæ: ergo ex eo, quod ex cognitione malitiæ crescat grauitas offensæ, & decrescente, decrescat, male infertur, cognitionem esse rationem formalem ex parte personæ offensæ, vt transfundat in offensam grauitatem. Præterea, nam eatenus incrementum cognitionis augere potest rationem malitiæ, aut offensæ; quatenus auget rationem voluntarij: ergo si voluntarium ratio formalis partialis malitiæ, aut offensæ non est, nec cognitio esse potest ratio formalis partialis.

38 Denique tradita solutio reijcitur: etsi cognitio Dei, quam per fidem habemus, finita sit; non tamen latet illam, sed patet infinitas maiestatis offensæ: ergo vt cumque concurrat, non impedit transfusionem infinitæ grauitatis: antecedens est certum: consequentiam autem probo; cùm quia exinde inferebatur, impedire transfusionem infinitæ grauitatis, quia ignorantia minuit malitiam, & plena cognitio illam auget; sed licet cognitio maiestatis diuinæ, quam habemus per fidem, finita sit; ignorantia tamen non est, cum illi obiectiuè pateat infinitas Dei offensi: ergo non impedit transfusionem grauitatis infinitæ. Tùm etiam, nam cognitio, quam lateret superioritas maiestatis offensæ, impediret transfusionem superioritatis ordinis in offensam; illa tamen, quam superioritas personæ offensæ non latet, tametsi talis cognitio inferioris ordinis sit, talem transfusionem non impedit: ergo pariter, quamuis cognitio finita subiectiuè, & obiectiuè, hoc est, non attingens infinitatem maiestatis iniuriatæ, nec illam offendenti proponens, impediat transfusionem grauitatis infinitæ in offensam; cognitio tamen, quæ licet finita sit subiectiuè, obiectiuè est infinita, idest, infinitatem maiestatis offensæ offendenti repræsentans, non potest impedire transfusionem moralis infinitatis.

39 Respondebis secundo argumento num. 34. proposito, limitari personam infinitam, ne communicet offensæ infinitam grauitatem ex limitatione conatus peccantis; sicut enim obiectum infinitum potens quantum est de se infinitatem in actum transfundere, si finito modo attingatur, infinitam illi perfectionem non confert: ita licet maiestas diuina offensa sit quantum est de se potens communicare offensæ grauitatem infinitam, impeditur, ne illam communicet ex limitatione conatus, quo attingitur per peccatum.

40 Sed contra primò. Limitatio in modo egrediendi à principio non tollit, quo minus persona infinita operans det actui à se elicito infinitam dignitatem, & infinitum valorem, vt præter Scotum, fatentur ferè omnes Auctores nobis in hac parte contrarij; ergo pariter limitatio conatus, & modi tendendi actus in personam offensam, impedimentum esse non potest, vt persona offensa infinita communicet actui offensiuo infinitam grauitatem.

Deinde, limitatio operantis, & elicientis actum non impedit infinitudinem grauitatis sumenda ex persona offensa infinita: ergo nec limitatio conatus in actu offensiuo illam impedire potest. Consequentia probatione non indiget: antecedens autem probatur: si per impossibile essent duo Dij, & vnus alium offenderet, grauitas ex persona offensa sumpta non esset maior, imò fortè minor esset grauitate personali offensæ contra Deum ab operante finito commissæ; sicuti offensa vnius Regis in alium minor est offensa Regiæ plebeio irrogata; sed tunc casus grauitas offensæ in Deum esset infinita simpliciter, cum non haberet, vnde limitari posset: ergo grauitas ex Deo offenso desumpta infinita est in peccato egrediente à principio finito, ac per consequens limitatio operantis non impedit infinitudinem ex persona offensa sumendam, nec tollit, quo minus persona offensa infinita illi infinitam grauitatem communicet. Denique; nam inferioritas ordinis conatus, & modi tendendi actus offensiuo conueniens non impendit superioritatem ordinis grauitatis peccati sumptà ex persona offensa ordinis superioris: ergo limitatio conatus in causa esse non potest, vt actus offensiuus à persona offensa infinita non euadat infinitæ grauitatis, vt supra de cognitione arguebamus.

Denique principaliter suadetur conclusio, quia namque satisfactio crescit ad incrementum personæ satisfacientis, 41 quando hæc est infinitæ dignitatis, dat actus satisfactorio valorem infinitum simpliciter, vt infra videbimus de satisfactione Christi tractantes, & præter Scotum, id docent ferè omnes Auctores, contra quos in præsenti disputamus; sed offensæ grauitas crescit ad incrementum dignitatis personæ iniuriatæ: ergo ex persona infinitæ dignitatis, qualis est Deus per peccatum offensus, accipiet grauitatem simpliciter infinitam. Probatur consequentia: licet namque satisfactio non crescat in dignitate ad incrementum personæ satisfacientis secundum æqualitatem arismethicam, hoc est, ita vt tanta sit, quanta est persona, vt quod satisfaciens, nihilominus ita crescit ad illius incrementum, vt à persona infinita valorem simpliciter infinitum recipiat: ergo pariter quamuis grauitas offensæ non augeatur ad incrementum personæ iniuriatæ arismethicè, nihilominus ita augebitur ex illa, vt ex persona offensa infinita, euadat infinita in linea morali simpliciter.

Communis solutio est, personam satisfacientem comparari ad satisfactionem, non quidam vt obiectum; sed vt 42 subiectum, quod induit rationem formæ moralis valorantis satisfactionem; ideoque seipso illam informans moraliter præstat illi totam dignitatem possibilem, ac per consequens infinitam, cum persona satisfaciens infinitæ est dignitatis: persona autem offensa non est offensæ subiectum, nec forma etiam in genere moris; sed solum vt obiectum comparatur ad offensam: obiectum autem non seipso valorat, aut grauificat actum, sed specificatiuè concurrit ad valorem, aut grauitatem sumendam ex principio operante effectiuè, ac proinde, cum hoc limitatum sit, & finitum, non transfundit in actum valorem, aut grauitatem infinitam, neque ex obiecto valor, aut grauitas infinita desumitur ob limitationem sumptam ex principio operante.

In hoc discrimine tota contrariæ sententiæ probabilitas consistit, contra quod insto sic primo. Deus per peccatum 43 offensus comparatur ad offensam, vt subiectum in genere moris: ergo si persona satisfaciens, quia est subiectum satisfactionis seipsa illam valorat formaliter, & infinitam constituit, quando est persona infinita, non obstante limitatione principij elicientis satisfactionem, & conatus actus satisfactorij, persona offensa seipsa grauificabit offensam, illamque persona infinita infinitè grauem constituit, quin obstet limitatio principij, & conatus. Consequentia tenet ex doctrina traditæ solutionis: antecedens autem ostenditur primò ex differentia, quæ inter peccatum in ratione malitiæ, & in ratione offensæ inuenitur; nàm sub priori consideratione est, & dicitur malum peccantis sub alia autem non peccantis, sed Dei dicitur malum: ergo in ratione offensæ Deum respicit, vt subiectum morale.

Secundo probatur ex communi modo loquendi; non 44 enim offendens, sed persona offensa dicitur, offensam pati; sed ille dicitur patiens offensam, qui offensæ subiectum est: ergo Deus, qui est persona per peccatum offensa, est morale offensæ subiectum. Tertiò probatur, vt enim faten-

teutur ferè omnes contrarij Auctores, præter discipulos Scoti, peccatum in ratione offensæ est superioris ordinis ad actum charitatis in ratione satisfactionis, quo circa omnes, extra Scholam Scoti, tenent, non posse a pura creatura Deo pro offensa mortali exhiberi condignam satisfactionem: ergo aliter comparatur ad Deum odium, v.g. ipsius in ratione offensæ, ac comparatur actus charitatis in ratione satisfactionis: at in comparatione ad Deum, vt obiectum conueniunt, quo circa malitia specifica odij non excedit bonitatem specificam dilectionis diuinæ: ergo in ratione offensæ comparatur ad Deum, vt subiectum sui morale, alias nullum esset in comparatione ad ipsum inter vtrumque discrimen.

45 Denique probatur; licet enim Deus non subijciatur homini offendenti effectiuè absolutè, quia istius subiectionis est incapax; subijcitur tamen illi affectiuè, & conditionatè, effectiuè; si namque Deus esset talis subiectionis capax, per offensam illi subijceretur; sed in hoc consistit esse subiectum morale offensæ; etenim quoad illi communicandam grauitatem ita se habet Deus in prudentum æstimatione ex eo, quod per affectum peccatori subijcitur, ab eoque affectiuè læditur, ac si subijceretur illi in effectu, & effectiuè læderetur ab ipso: ergo Deus est subiectum offensæ morale. Facit in eiusdem assumpti probationem commune Phylosophorum axioma, quo dicitur: *Honor est in honorante; contumelia autem in persona iniuriata*. Quod saltem in morali æstimatione debet verificari: ergo offensa in Deum commissa moraliter in ipso recipitur, & consequenter ab illo euadit grauitatis simpliciter infinitæ.

Phylosophi.

46 Secundo tradita solutio reiicitur. Maiestas diuina offensa est prout in seipsa forma dans offensæ grauitatem: ergo si persona satisfaciens infinita valorat satisfactionem infinitè simpliciter, quia seipsa est forma satisfactionem valorans, maiestas diuina offensa infinitè simpliciter offensam grauificat. Consequentia tenet ex doctrina solutionis: antecedens autem probatur; vt enim communis sententia docet, offensa peccati mortalis est superioris ordinis, non solum ad offensas illatas creaturis, sed etiam ad omnem satisfactionem puræ creaturæ possibilem; sed hoc verum esse non potest, nisi maiestas diuina offensa sit se ipsa forma offensam grauificans: ergo sic sumpta est forma grauitatis offensæ. Probatur minor: vt offensa sit superioris ordinis ad satisfactionem puræ creaturæ, forma dans offensæ grauitatem debet esse ordinis superioris ad formam valorantem puræ creaturæ satisfactionem; sed nisi maiestas offensa sit forma, hoc verum esse non potest: ergo, nisi forma sit, non saluatur superioritas ordinis in offensa in Deum commissa ad omnem satisfactionem possibilem puræ creaturæ. Maior cum consequentia tenet: minor autem probatur: si maiestas Dei offensa non est forma offensam grauificans prout in se, erit forma quatenus cognita à nobis; sed Deus vt a nobis cognitus non est superioris ordinis ad formam dignificantem satisfactionem puræ creaturæ: ergo nisi maiestas diuina vt in se sit forma offensam grauificans, non assignatur forma dans grauitatem offensæ, quæ sit superioris ordinis ad formam valorantem satisfactionem puræ creaturæ. Probatur minor: forma valorans satisfactionem creaturæ est Deus, vt participatus per gratiam habitualem; sed Deus, vt a nobis cognitus non est superioris ordinis ad seipsum, vt participatum per gratiam habitualem, cum gratia habitualis cognitionem fidei excedat: ergo si est forma dans grauitatem offensæ, maiestas diuina vt cognita à nobis per fidem, forma dans grauitatem offensæ non est superioris ordinis ad formam valorantem satisfactionem puræ creaturæ, & consequenter grauitas offensæ mortalis superioris ordinis ad satisfactionem puræ creaturæ non erit, cum stare nequeat inæqualitas inter effectus formales, nisi similis inæqualitas inter formas inueniatur.

47 Respondebis, Deum vt cognitum per fidem non esse superioris ordinis ad se ipsum, vt participatum media gratia habituali in essendo, aut in linea entis, quod argumento facto conuincitur; benè tamen in ratione causæ grauitatis offensæ, & dignitatis operis satisfactorij. Sed contra primò, nam sequitur ex hac solutione posse esse infinitum in grauificando offensam, licet prout à nobis cognitus finitus sit in essendo. Consequens non admittunt Auctores traditæ solutionis: ergo nec solutionem possunt admittere. Probatur sequela; nam iuxta solutionis doctrinam non commensuratur grauitas cum esse formæ illam dantis: ergo sicut ob hanc causam potest esse superioris ordinis in ratione causæ dantis grauitatem sine superioritate ordinis in linea entis, ob eandem esse poterit infinita in ratione dantis grauitatem, quamuis sit in linea entis finita.

Deinde, quia namque Deus in ratione obiecti odij non est superior in ipso in ratione obiecti amoris, in ratione dantis malitiam specificam odio non excedit se ipsum, vt dantem bonitatem specificam amori: ergo si Deus quatenus per fidem cognitus non est in linea essendi superior se ipso, vt participato per gratiam, neque in linea grauificandi esse poterit ordinis superioris ad se ipsum, vt dignificantem satisfactionem.

48 Denique, nam vt in effectibus assignetur excessus, debet prius assignari in causis secundum se, non autem reduplicatiuè solum vt causis, alias petetur principium in probando excessum inter effectus, quod maximè verum est, quando causæ sunt formales: ergo vt grauitas offensæ, quæ est illius formæ effectus constituatur superior ad dignitatem satisfactionis, debet prius in forma accepta secundum se excessus iste saluari. Et quidem, quia Deus vt substantialiter vnitus humanitati excedit infinitè se ipsum, vt participatum per gratiam habitualem, rectè inferimus, dignitatem satisfactionis Christi præstitam à Deo, vt substantialiter humanitati vnito infinitè excedere dignitatem satisfactionis puræ creaturæ, quæ præstatur à Deo, vt participato media gratia habituali: ergo è contra, si Deus vt cognitus per fidem dat vt forma grauitatem offensæ, & vt sic cognitus non est in essendo superior se ipso, vt participato per gratiam habitualem: qua ratione est forma dignitatem præstans satisfactioni puræ creaturæ, grauitas offensæ mortalis non erat superior dignitate satisfactionis puræ creaturæ possibilis.

---

§. IV.

Tribus argumentis occurritur, & explicatur quantitas peccati venialis.

CONTRA nostram conclusionem objiciunt oppositi Auctores primò Diuum Thomam *in quarto Sententiarum distinctione 15. quæstione prima articulo secundo ad primum*, illis verbis: *Dicendum, quod sicut offensa habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita & satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur, quod homo reddere potest*. Quibus verbis æquiparat Diuus Thomas infinitatem offensæ cum infinitate satisfactionis exhibitæ à pura creatura; sed infinitas huius satisfactionis illi competens ex infinitate misericordiæ diuinæ non est talis simpliciter, sed solum secundum quid, vt omnibus est in confesso: ergo iuxta Diuum Thomam idem est de infinitate mortalis offensæ dicendum, quod nempè non sit grauis infinitè simpliciter, sed solum secundum quid, adhuc in linea morali. 49 *S.THO.* *Primum argumentum.*

50 *Solutio.* Respondeo, negando consequentiam, explicandoque Diuum Thomam, quod similitudo tenet quoad infinitatem, non autem quoad infinitatis modum, nam offensa verè est in se ipsa infinita; satisfactio autem, etsi infinita non sit, acceptatur tamen ex misericordia diuina in ordine ad remissionem offensæ, ac si in se infinita esset.

Quæ doctrina est Diui Thomæ *in quarto ad Annibaldum distinctione 15. quæstione vnica articulo primo circa finem corporis*, ibi: *Ideò alij dicunt, quod satisfactio æquatur offensæ, prout est gratia informata, non per æquiualentiam, sed secundum acceptationem diuinam: quia Deus ratione gratiæ sic eam acceptat, ac si esset offensæ æquiualens.* Quorum sententiam non reijcit, sed approbat Angelicus Doctor: sensus ergo doctrinæ nobis obiectæ est, vtramque infinitam esse; satisfactionem quidem secundum Dei acceptationem extrinsecam, quia nempè ex misericordia diuina acceptatur, ac si esset infinita: offensa verò quia in se talis est: & quidem, si argumentum aliquid valeret, probaret, satisfactionem nostram esse ad æqualitatem pro peccato mortali, quod Auctores oppositi non intendunt: quod autem sequatur, patet; nam si satisfactio nostra est eodem modo infinita, quo offensa, nihil illi deest, vt offensam adæquet, & consequenter erit satisfactio æqualis; si autem eodem modo infinitatis non gaudet, nihil ex verbis Diui Thomæ contra nostram sententiam colligitur: ergo *S.THO.*

vel

vel fateri tenentur, argumentum prorsus inefficax esse, vel si aliquid probat conuincere, satisfactionem exhibitam à pura creatura pro peccato mortali esse illi omnimodè æqualem.

51 *Secundò argum.* Secundo obijciunt: malitia peccati mortalis est finita: ergo grauitas offensæ mortalis infinita esse non potest: antecedens ex dicendis constabit: consequentia autem probatur; nam grauitas offensæ in peccato sequitur ad rationem malitiæ, & fundatur in illa: vnde quò maior est malitia, eò est maior offensa; sed formalitas fundata nequit esse infinita, si finita sit formalitas fundans, vt per se notum videtur: ergo si peccatum in ratione malitiæ est finitum, in ratione offensæ grauitatis infinitæ esse nequit.

52 *Prima solutio. Rejcitur.* Huic argumento responderi solet primò; grauitatem offensæ non subsequi ad malitiam peccati ex parte conuersionis ad obiectum dissonum legi, sed ex parte auersionis; licet autem sub prima ratione finitum sit, sub secunda est infinitum. Sed non satisfacit ista solutio: peccatum namque sub conceptu auersionis non est infinitum intrinsecè, & simpliciter, sed extrinsecè, & secundum quid, eo quod à bono infinito auertit, sicut actus charitatis hominem conuertens in Deum, vt in vltimum finem est extrinsecè, & secundum quid infinitus; sed grauitas offensæ est infinita simpliciter: ergo non fundatur in peccato in ratione auersionis.

53 *Secunda solutio. Rejcitur.* Secundò alij respondent, quod licet malitia sumpta ex obiecto finita sit in peccato, quæ verò ex persona offensa sumitur infinita est, & ad istam, non autem ad illam, subsequi grauitatem offensæ. Sed nec ista solutio est sufficiens; quæuis namque malitia in peccato reperta, etiam si sumatur ex circunstantia personæ, debet sumi ab illa, vt obiecto mensurante, & specificante extrinsecè; sed malitia sumpta ab obiecto, quantumuis sit infinitum, infinita esse non potest, nisi tantum extrinsecè terminatiuè, & secundum quid, vt constat in malitia odij Dei, & in malitia actus, quo aliquis infinitos homines occidere vellet, quæ finitæ sunt simpliciter, & solum secundum quid, & extrinsecè infinitæ, etsi obiecta sint infinita: ergo malitia peccati sumpta ex circunstantia personæ infinita esse non potest, etiam si persona offensa sit infinita.

54 *Cornej. Rejcitur.* Nec respondere sufficit cum Cornejo vbi supra, id solum induere rationem obiecti, quod directè per actum attingitur; persona autem offensa non est necessum, quod per actum directè attingatur, sed sufficit si indirectè: & ideò vt in actum transfundat malitiam, non est necessarium, quod induat rationem obiecti. Non, inquam, sufficit, nam quod obiectum, tametsi infinitum sit, non transfundat infinitatem in actum, inde prouenit, quod non se ipso dat actui perfectionem, vel imperfectionem, sed specificatiuè concurrit; & ideò illius concursus temperatur, & limitatur ex modo finito, quo per actum attingitur, & ex limitatione conatus operantis; sed hæc ratio æquè militat, siue directè, siue indirectè attingatur: ergo quod circunstantia personæ non petat directè attingi; obiectum tamen petat attingi directè, non probat personam infinitam dare infinitatem simpliciter, & obiectum infinitum infinitatem solum extrinsecam, & talem secundum quid.

55 *Vera solutio.* Quare prætermissis his solutionibus, insto primo argumentum in meritis Christi Domini, quorum bonitas finita est, & valor meritorius est infinitus simpliciter: sicut ergo ista consequentia non valet: *Bonitas actus charitatis in Christo est finita: ergo valor meritorius est finitus*: Ita in præsenti huiusmodi consequentia non tenet: *malitia odij Dei est finita: ergo grauitas offensæ reperta in odio est finita.*

Insto secundò. Malitia namque odii Dei, v. g. non est superioris ordinis ad bonitatem dilectionis diuinæ; & tamen, vt maior pars aduersariorum fatetur, grauitas offensæ odii Dei est superioris ordinis ad dignitatem satisfactoriam actus charitatis: sicut ergo ista consequentia non valet: *Malitia odij Dei non est superioris ordinis ad bonitatem actus charitatis: ergo grauitas offensæ odij Dei non est superioris ordinis ad illam*, ita nec tenet consequentia facta, in qua ex finitudine malitiæ odii Dei colligitur finitudo, & limitatio grauitatis offensæ conuenientis odio.

56 Deinde in forma respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: ad illius probationem loquendo de grauitate ex persona offensa sumpta, distinguo maiorem: subsequitur ad rationem malitiæ effectiuè, nego maiorem: subiectiuè, aut substractiuè, concedo maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Itaque sicut in actu charitatis Christi, v. g. reperitur valor ex obiecto proueniens, qui etiam conducit ad meritum, & valor personalis ex persona Christi sumptus; quorum primus est finitus, quia vel est ipsa bonitas sumpta ex obiecto, vel ad illam sequitur effectiuè; secundus autem infinitus est, quia licet bonitatem actus, vt substractum supponat, non tamen prouenit ab illa effectiuè; ita in præsenti dicamus, grauitatem offensæ sumptam ex obiecto limitatam esse, & finitam; quia vel est idem cum malitia proueniente ex obiecto, vel ad illam effectiuè subsequitur: grauitas autem, quæ ex persona offensa sumitur, est simpliciter infinita, quamuis malitia finita sit, quia non sequitur ad illam effectiuè, seu dimanatiuè, sed solum substractiuè; quia nempè illam supponit in actu offensiuo, vt ipsum in ordine grauitatis simpliciter infinitæ constituat. Cur autem finitudo substracti non limitet influxum formæ infinitæ moralis, infra explicabimus, infinitudinem meritorum Christi examinantes.

57 *S. THO. Opponet primò.* Sed oppones primò; nam iuxta Diuum Thomam *Prima Secunda quæstione 21. articulo quarto*, actus est meritorius, vel demeritorius apud Deum, in quantum est bonus, vel malus: ergo ratio meriti consequitur bonitatem, & ratio demeriti malitiam actus; & consequenter stare non potest ratio infiniti demeriti cum limitatione malitiæ. Ex quo vlterius fit, nec posse cum illa compati infinitam offensæ grauitatem, cum ex hac infinitate inferatur ratio infiniti demeriti, vt superius arguebamus.

Secundo. Secundo, nam formalitas aliam formalitatem solum vt substractum respiciens est ab illa separabilis, cum sit accidens commune, & non propria passio illius, quæ quia à subiecto ratione intrinsecæ connexionis effectiuè dimanat, non potest separari ab illo; sed grauitas personalis offensæ est inseparabilis à malitia peccati commissi in Deum cum cognitione maiestatis diuinæ: ergo non tantum substractiuè, sed etiam affectiuè, aut dimanatiuè comparatur ad illam, & consequenter stare non poterit infinita grauitas offensæ cum finitudine, & limitatione malitiæ.

58 *Tertiò.* Denique nam grauitas offensæ peccati, vtpotè aliquid creatum, & de nouo in rerum natura existens, debet aliquod principium effectiuum, vel per veram efficientiam, vel per dimanationem habere; sed non potest aliud illius principium assignari effectiuum aliquo ex prædictis modis, nisi malitia peccati: ergo grauitas offensæ subsequitur effectiuè ad malitiam, quæ in peccato reperitur.

59 *Ad primam replicam respondet.* Respondeo ad primam replicam, distinguendo antecedens, explicandoque Diuum Thomam: ita vt adæquata ratio meriti, vel demeriti sit bonitas, vel malitia actus, nego antecedens inadæquata ingrediente simul dignitate operantis ad meritum, & ad demeritum dignitate personæ iniuriatæ, concedo antecedens, & nego consequentiam, instoque, vt nuper instabam in meritis Christi Domini, quorum bonitas finita est, & valor meritorius infinitus simpliciter; quia licet ratio meriti bonitatem supponat in actu; penes illam tamen non adæquatè, sed inadæquatè pensatur, nec adæquatè, sed inadæquatè ad illam subsequitur.

60 *Ad secundam.* Ad secundam distinguo maiorem: si formalitas, quæ vt subiectum se habet, non sit connexa cum forma dante aliam formalitatem, concedo maiorem; si cum illa connectatur, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiam: nam malitia peccati offensiui maiestatis diuinæ per se respicit maiestatem offensam, quæ vel dat vt forma offensæ grauitatem, vel illam initiat: & ideò licet malitia non sit subiectum dimanationis grauitatis personalis offensæ diuinæ; sed substractiuè, aut receptiuè solum comparetur ad illam, non potest grauitas personalis offensæ separari à malitia peccati commissi in Deum cum cognitione maiestatis diuinæ. Ad tertiam constabit infra, dum explicabimus formam dantem grauitatem offensæ.

61 *Tertium argument.* Tertiò obiiciunt. Si ratio facta pro nostra conclusione aliquid probat, conuincit, peccatum veniale esse in ratione offensæ grauitatis infinitæ simpliciter. Consequens est falsum: ergo ratio facta est inefficax. Maior probatur; etenim si verum est, peccatum mortale in ratione offensæ Deum, vt subiectum respicere, etiam veniale peccatum in ratione offensæ Deum respiciet, vt subiectum morale; sed hac ratione probauimus, peccatum mortale esse in ratione offensæ simpliciter infinitum, quia Deum respicit, non vt obiectum, sed vt subiectum morale, ideoque ab illo, vt à forma grauitatem, & infinitatem accipit: ergo, si ratio facta aliquid probat, conuincit, idem esse de peccato veniali dicendum, nempè quod sit grauitatis simpliciter infinitæ. Ex quo vlterius sequitur, non posse purum hominé de condigno, & ad æqualitatem satisfacere pro illo.

Huic

62 *Prima solutio.* Huic argumento responderi solet primo, concedendo maiorem, & negando minorem, nec inconueniens reputant huius solutionis Auctores, quod homo purus non possit de condigno satisfacere pro peccato veniali. Cæterum contra hanc solutionem obstat primò communis Theologorum sententia oppositum docens; quare melius foret infinitatem offensæ mortalis negare, quam ob illam defendendam, in huiusmodi inconueniens incidere. Deinde, quia vt docet Diuus Thomas *quæstione septima de Malo articulo primo ad primum, & articulo quinto ad quartum. De Veritate quæstione 25. articulo quinto in corpore. In secundo Sententiarum distinctione 41. quæstione primo articulo tertio in corpore. In quarto Sententiarum distinctione quarta quæstione secunda articulo primo quæstiuncula prima ad tertium. Prima Secundæ quæstione 88. articulo primo ad primum*; & pluribus alijs in locis, peccatum veniale est analogicè, & secundum quid peccatum: ergo non potest esse sub aliqua ratione simpliciter infinitum.

Si forte dicamus instari hanc consequentiam ex dictis: nam peccatum mortale est finitum in ratione peccati, & in ratione malitiæ; & tamen in ratione offensæ est infinitum simpliciter in nostra sententia: ergo ex limitatione peccati non sequitur limitatio offensæ, & consequenter ex eo, quod peccatum veniale sit peccatum secundum quid, non colligitur in ratione offensæ, non esse simpliciter infinitum.

63 In contrarium obstat; nam peccatum veniale, non solum in ratione malitiæ, sed etiam in ratione offensæ, est tale secundum quid: ergo esse nequit in ratione offensæ simpliciter infinitum. Consequentia patet, nam quomodo stare potest esse infinitum simpliciter in aliquo genere, & secundum quid tale in eodem genere? Antecedens autem probatur. Ideo namque peccatum veniale est secundum quid tale in ratione malitiæ, quia non est culpa grauis, sed leuis: at non est grauis, sed leuis offensa, eo quod non auertit a Deo, sed tantum diuertit, nec ab illo quoad affectum aufert rationem vltimi finis, in quo grauitas offensæ consistit: ergo nedum in ratione malitiæ, verum etiam in ratione offensæ est tale secundum quid, & consequenter sub nulla ex his rationibus esse potest infinitum simpliciter. Quod amplius vrgetur primo: quod namque non offendit grauiter Deum, non potest ipsum infinitè offendere, vt ex terminis manifestum apparet: sed peccatum veniale non offendit grauiter Deum, vt omnibus est in confesso: ergo non offendit Deum infinitè, & consequenter in ratione offensæ simpliciter infinitum non est.

64 Confirmatur, & vrgetur secundo: si peccatum veniale esset in ratione offensæ simpliciter infinitum, esset etiam infinitum in ratione demeriti; sed hoc admitti non potest: ergo admittendum non est, quod sit in ratione offensæ simpliciter infinitum. Consequentia est bona, maior patet, quia namque peccatum mortale est in ratione offensæ simpliciter infinitum, est etiam infinitum in ratione demeriti, vt constat ex dictis, & amplius ex dicendis constabit: & quia operationes Christi Domini sunt valoris moralis simpliciter infiniti, sunt etiam infinitæ in ratione meriti: ergo si peccatum veniale est in ratione offensæ simpliciter infinitum, erit etiam infinitum in ratione demeriti. Minor autem probatur: illud est infinitum simpliciter in ratione demeriti, quod meretur omnem pœnam possibilem, sicut illud est in ratione meriti infinitum simpliciter, quod est dignum omni præmio possibili; sed peccatum veniale non meretur omnem pœnam possibilem, alias dignum esset priuatione gratiæ habitualis, & carentia diuinæ visionis, in qua pœna damni consistit, & cruciatibus æternis, quibus mortale peccatum punitur, quod nullus Theologorum admittet: ergo in ratione demeriti simpliciter infinitum non est. Vrgetur, & confirmatur tertiò ad hominem contra istius solutionis Auctores: ex eo namque, quod peccatum veniale sit in ratione offensæ infinitum, inferunt ipsi, non posse puram creaturam pro eo condignè satisfacere, & consequenter esse infinitum in ratione satisfactibilis: ergo pariter debent inferre, esse infinitum in ratione punibilis, & consequenter non posse ad æqualitatem, quacumque pœna data, imò & dabili puniri, quod inauditum est apud Theologos, & graui censura dignum.

65 Alij respondent; peccatum veniale non esse offensam diuinam, eo quod non auertit a Deo, in quo esse offensam Dei in peccato mortali consistit; ac proinde esse non potest in ratione offensæ infinitum. Sed nec placet illa solutio; nam peccatum veniale, eo ipso quod peccatum sit, vt omnes esse fatentur, non potest non displicere Deo, sed efficere aliquid aliquo modo displicens Deo, non potest non esse aliqualiter offensiuum illius: ergo in peccato veniali non sola ratio malitiæ, sed etiam ratio aliqualis offensæ inuenitur: neque, ex eo quod non auertat a Deo, excluditur à ratione offensæ diuinæ, sed solum à ratione offensæ grauis; nec sequitur, non esse contra Deum, vt vltimum finem: nam contra Deum, vt finem vltimum, non solum est, quod a Deo auertit, sed etiam quod diuertit ab ipso: peccatum autem veniale, etsi non auertat, diuertit: ac proinde, etsi non simpliciter, secundum quid tamen est contra Deum vltimum finem. Ex quo vlterius fit, vt sit offensa Dei, non quidem simpliciter, sed tantum secundum quid, quod videtur communis Theologorum sententia asserentium, peccatum veniale esse leuem offensam: nam si leuis offensa est, non alterius, quam Dei offensa esse debet.

Aliorum solutio est, peccatum veniale non infinitari à maiestate diuina, eo quod tametsi offensa sit Dei, non tamen subiectatur in ipso moraliter, quia non auertit a Deo, nec aufert ab illo rationem vltimi finis. Ex quo vlterius sequitur, vt maiestas Dei offensa non sit forma moralis in ordine ad peccatum veniale, qua ratione supra diximus, peccatum mortale constitui in ratione offensæ simpliciter infinitum. 66 *Secunda solutio.*

Cæterum contra hanc solutionem obstat, rationes, quibus probauimus, peccatum mortale in ratione offensæ Deum, vt subiectum respicere probare id esse de ratione offensæ in communi: ergo si peccatum veniale obtinet rationem offensæ, non potest non respicere Deum, vt subiectum morale, & consequenter, vt formam. Et quidem sicut non peccans mortaliter, sed Deus per peccatum graue offensus dicitur offensam pati, ita non ille, qui venialiter peccat, sed Deus leuiter offensus pati dicitur offensam: ergo sicut Deus est morale offensæ grauis subiectum, ita etiam offensæ leuis.

Denique alij Recentiores respondent, peccatum veniale solum æquiuocè esse offensam diuinam, & æquiuocè etiam habere quantitatem diuinæ offensæ; ex quo non sequitur, esse offensam simpliciter infinitam: sicut homo pictus, & si tantam habeat molis quantitatem, quantam habet homo viuus, v. g. quadricubitam, non tamen est, aut dici potest absolutè homo quadricubitus, quia nec est, nec dici potest homo simpliciter, sed æquiuocè, & cum addito, scilicet, improprius, vel pictus. Sed contra primò; nam peccatum veniale non est peccatum impropriè, & æquiuocè, sed propriè, & si analogicè cum peccato mortali, sicut accidens non impropriè, & æquiuocè, sed propriè est ens, & si non vniuocè, sed analogicè cum substantia: ergo non æquiuocè, & impropriè, sed propriè, quamuis analogicè, est offensa diuina, & consequenter si habet tantam quantitatem, quantam habet peccatum mortale, habebit quantitatem offensæ infinitæ simpliciter. Probatur consequentia; est namque peccatum propriè, quia propriè est contra legem, etsi non grauiter obligantem: ergo erit offensa diuina propriè, quia est contra voluntatem diuinam, quamuis non grauiter, sed leuiter renitentem, & displicentem. 67 *Tertia solutio.*

Contra secundo, nam sequitur ex hac solutione, peccatum veniale, & si non sit simpliciter offensa, esse tamen offensam infinitam simpliciter, ly *simpliciter* cadente non supra rationem offensæ, sed supra offensæ quantitatem: consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Minor cum consequentia tenet: sequelam autem probo primò; nam iuxta solutionis doctrinam peccatum veniale, & mortale non differunt in quantitate, sed solum in quantitatis substracto, nempe in ratione offensæ, quæ quantitati substernitur; sed quantitas peccati mortalis est infinita simpliciter: ergo licet peccatum veniale non sit simpliciter offensa; est tamen offensa quantitatis simpliciter infinitæ. Secundo probatur; & si pictura hominis quadricubita non sit simpliciter homo quadricubitus, est tamen homo quantitatis simpliciter quadricubitæ, & æqualis quantitati veri hominis quadricubiti: ergo pariter, si peccatum veniale habet eamdem quantitatem, quam habet peccatum mortale, & si non possit dici offensa simpliciter, poterit tamen dici offensa quantitatis infinitæ simpliciter, & æqualis quantitati offensæ mortalis. 68

Tertio probatur sequela; nam iuxta istos Recentiores, infinitas peccati consistit in infinita distantia offensoris ab offenso; sed hæc distantia eadem est in peccato veniali, & mortali: ergo eadem est infinitas in vtroque, & consequenter, licet culpa venialis non sit offensa simpliciter; erit tamen offensa quantitatis infinitæ simpliciter, & æqualis 69

quan-

quantitati culpæ mortalis. Nec motiuum, quo præfati Recentiores ducuntur, vt alleyant, peccatum veniale solum æquiuocè rationem offensæ obtinere, quia nempe, offensa diuina idem est, quod inimicitia cum Deo: peccatum autem veniale solum æquiuocè est inimicitia diuina, ac proinde solum æquiuocè dici potest Dei offensa, alicuius ponderis est; voluntariè namque offensa per inimicitiam diffiniunt, sed offensa Dei est, quidquid eius legem transgreditur, illiusque displicet voluntati: peccatum autem veniale, propriè est diuinæ legis transgressio, propriéque displicet voluntati diuinæ, ac per consequens propriè obtinet rationem offensæ, & si non talis simpliciter, sed solum secundum quid, sicut accidens propriè est ens secundum quid, non simpliciter.

70 *Vera solutio.* His igitur solutionibus omissis, ad tertium argumentum respondeo negando maiorem, ad illius probationem dicatur quod licet peccatum veniale in ratione offensæ subiectetur in Deo, non tamen recipit ab illo infinitatem simpliciter, quia cum sit leuis offensa, est incapax recipiendi infinitatem: forma autem subiecto incapaci vnita non præstat illi effectum, quem de se præstare potest, sicut subsistentia Verbi vnita naturæ irrationali non præberet illi sanctitatis effectum, nec redderet personatam, quia natura irrationalis istorum effectuum est incapax. Et quidem contrarij Auctores argumento facto vrgentur, illudque tenentur soluere, quod patet; nam vt ipsi fatentur, peccatum mortale ratione diuinæ maiestatis iniuriatæ est superioris ordinis ad omnem satisfactionem puræ creaturæ possibilem, & ab illa incompensabile de condigno, & ad æqualitatem, etiam de potentia absoluta, cum tamen peccatum veniale, nec superioris ordinis sit ad satisfactionem puræ creaturæ, nec incompensabile ab ipsa de condigno, & ad æqualitatem inquiro, cur maiestas diuina offensa communicat peccato mortali superioritatem ordinis ad satisfactionem puræ creaturæ, hancque superioritatem ordinis peccato veniali non præstat? Responsio, quam ipsi dederint, erit argumenti facti solutio: & quidem non aliud respondere possunt, nisi, ideò ex maiestate offensa non euadere peccatum veniale superioris ordinis ad satisfactionem puræ creaturæ possibilem, & incompensabile ad æqualitatem ab ipsa, quia leuis offensa est, ac proinde incapax prædictæ superioritatis, quod idem Nos dicimus de infinitate simpliciter, nempe illam non recipere a maiestate diuina offensa, quamuis in Deo moraliter recipiatur, quia cum leuis offensa sit, est incapax recipiendi infinitatem simpliciter adhuc in linea morali.

71 Sed oppones aduersus istam solutionem primò: ergo iam non solum influxus obiecti; sed etiam influxus subiecti, & formæ moralis limitatur a principio finito, ne actui suam præstet infinitatem, & consequenter, quamuis Deus sit subiectum offensæ mortalis, non reddet illam simpliciter infinitam. Secunda consequentia ex prima, & dictis colligitur. prima autem probatur. Deus per modum subiecti capax est de se ad præstandam infinitatem actui offensiuo; & tamen peccans venialiter impedit suo influxu, ne peccato veniali infinitatem communicet: ergo influxus subiecti per peccatum offensi limitatur ex limitatione principij, ne actui offensiuo suam communicet infinitatem.

72 Secundo objicies; quia namque operationes Christi valorantur a persona Verbi infinita, vt a subiecto, & forma morali, quælibet Christi operatio, esto leuissima sit, euadit infinita simpliciter in morali æstimatione: ergo si Deus leuiter offensus non dat offensæ infinitam grauitatem, ideò est, quia persona iniuriata non dat grauitatem offensæ, vt subiectum, & forma moralis, sed tantum per modum obiecti, & consequenter, nec peccato mortali in ratione offensæ dabit grauitatem simpliciter infinitam.

73 Respondeo ad primam replicam negando consequentiam; aliud enim est, quod influxus subiecti dependeat a principio effectiuo antecedenter, vt a ponente substractum capax recipiendi influxum à subiecto, & aliud limitari ab illo; primum est verum, & ex doctrina a nobis tradita sequitur: secundum autem est falsum, neque ex traditis a nobis colligitur, instoque in operibus Christi, non enim influxus personæ Verbi limitatur à principio effectiuo; alias operationes proprias media humanitate elicitas, non redderet infinitas simpliciter; & tamen, vt persona Christi operationes humanitatis valoret, necessarium est, quod ab humanitate efficiantur opera capacia valoris. vnde si humanitas Christi eliceret operationes necessarias omninò, vel actus non plenè liberos, sed semiplenè, qui indeliberati dicuntur, huiusmodi operationes non essent valoris meritorij, aut satisfactorij simpliciter infiniti, idem in præsenti Nos dicimus; vt maiestas Dei offensa det actui offensiuo grauitatem simpliciter infinitam, dependet à principio antecedenter, vt ab eliciente actum capacem infinitatis sumendæ à persona offensa: supposito autem, quod actum capacem istius infinitatis eliciat, non temperat, nec limitat influxum personæ offensæ, sed totam suam grauitatem actui offensiuo communicat; & quia peccatum veniale, vtpote leuis offensa capax infinitatis non est, ideo illam à maiestate offensa non recipit, quin ex hoc colligatur, principium suo conatu finito limitare influxum personæ offensæ.

Et ex his ad secundam replicam constat solutio; si namque quælibet Christi operatio accipit a persona Verbi infinitatem valoris, ideò est, quia in qualibet operatione ab humanitate elicita adsunt omnia requisita ex parte substracti, vt infinitatem illam recipiat; quod si opus aliquod Christus efficeret, cui requisita deessent ad valorem meritorium simpliciter infinitum, vt si actum, vel non liberum, vel semiplenè liberum eliceret, talis actus valoris meritorij simpliciter infiniti non esset: vnde exemplum meritorum Christi potius fauet, quam officit Nobis. 74

Sed insistes adhuc primò. peccans venialiter non facit, quod maiestas Dei offensa non influat in offensam venialem, nec illam informet, sed quod non informet, nec influat infinitè: ergo non impedit, sed limitat influxum personæ offensæ infinitæ. Antecedens patet; nam offensa venialis, quia contra Deum est, excedit omnes offensas illatas creaturis reduplicatiuè, vt creaturis illatas: ergo moralitatem aliquam accipit a Deo offenso, & alias non accipit infinitatem ab illo: ergo peccans venialiter non facit, quod maiestas Dei offensa non influat in offensam venialem, sed quod infinitè non influat. Consequentia autem probatur; nam impedire influxum personæ est facere, quod persona non influat; limitare autem est facere, quod non influat secundum totum, quod potest; sed peccans venialiter non facit, quod Deus offensus non influat in offensam venialem, quandoquidem influit in illam, sed quod non influat secundum totum, quod potest, sed limitatè, & finitè: ergo non impedit, sed limitat influxum maiestatis Dei offensæ. 75

Secundo objicies: quia namque persona Verbi valorat operationes Christi, vt subiectum, & forma moralis, vel non valorat actum, vel illum infinitè valorat: ergo si persona offensa dat offensæ veniali finitam moralitatem, non dat illam vt subiectum, & forma, sed tantum per modum obiecti: consequentia patet a paritate rationis: antecedens autem probatur: nam actus necessarij, & actus semiplenè liberi, si ab humanitate elicerentur, meritorij, aut satisfactorij non essent, nec valorem aliquem meritorium, aut satisfactorium à persona Verbi acciperent; actus autem deliberati accipiunt valorem simpliciter infinitum: ergo verum est antecedens, quod, nempe, operationes humanitatis, aut non informantur à persona Verbi infinita, aut si informantur ab illa, valorantur infinitè simpliciter. 76

Explicatur, & augetur difficultas; quia namque operationes Christi moraliter informantur à persona Verbi infinita, quæuis minima operatio cuiusuis, & si minimæ honestatis moralis sumptæ ex obiecto, est valoris personalis simpliciter infiniti: ergo si peccatum in ratione offensæ informatur à persona offensa infinita, esto ex obiecto sit minimæ inhonestatis moralis, habebit grauitatem personalem infinitam à persona offensa sumptam: at hoc est falsum, nam peccatum veniale non est grauitatis personalis simpliciter infinitæ: ergo ideo, quia peccatum in ratione offensæ non informatur a persona offensa moraliter. 77

Tertio insistes; ideo peccans venialiter impedit influxum personæ, ne peccato veniali infinitatem communicet, quia ponit substractum incapax recipiendi infinitatem; sed hoc idem contingit in peccante mortaliter: ergo impedit, ne maiestas Dei offensa peccato mortali infinitatem in ratione offensæ communicet. Probatur minor; quia malitia peccati venialis, quia leuis, est incapax substractum grauitatis in ratione offensæ; sed malitia peccati mortalis est finita: ergo est incapax substractum infinitatis in ratione offensæ. Probatur consequentia; non enim minus distant finitudo, & infinitas, quam grauitas, & leuitas moralis: ergo si leuitas malitiæ reddit incapacem actum grauitatis in ratione offensæ, limitatio malitiæ reddet actum incapacem infinitatis moralis in ratione offensæ. 78

Respondeo ad primam replicam, concesso antecedenti, distinguendo primam partem consequentis: non impedit 79

omnem

omnem influxum personæ, concedo consequentiam: non impedit adæquatum influxum, nego consequentiam: ex quo tantum sequitur, limitare influxum personæ ponendo substractum incapax adæquati effectus illius, quod libenter fatemur; non tamen sequitur, limitare influxum personæ ob solam limitationem principij, & conatus, & hanc limitationem influxus personæ negamus; & quidem si humanitas Christi eliceret actum necessarium, non impediret omnem influxum personæ Verbi elicientis, quandoquidem talis actus adorabilis, infiniteque æstimabilis ab illa constitueretur, sed aliquem impediret, nempè influxum valoris meritorij & satisfactorij, quem actui necessario non præstaret ob illius incapacitatem, etsi humanitas eliceret actum liberum vndequaque naturalem, non impediret omnem influxum personæ, redderetur namque ab illa meritorius omnis præmij possib'lis naturalis; impediret tamen aliquem influxum personæ, nempe valoris meritorij præmij supernaturalis; nam talis actus meritorius præmij supernaturalis non esset, vt constabit ex dicendis *Tractatu de Gratia Christi*, & tamen ob hoc non dicitur, quod humanitas limitet influxum personæ ob limitationem principij, & conatus, sed tantum potest dici, quod limitet influxum personæ ponendo substractum incapax adæquati effectus illius, id ipsum Nos asserimus in præsenti.

80 Ad secundum distinguo antecedens: præcisè quia per modum formæ valorat, nego antecedens: ob hoc, & quia aliàs actus quilibet liber ab humanitate elicitus est capax alicuius infinitatis, concedo antecedens, & nego consequentiam; nam peccatum veniale, eo quod leuis culpa, & leuis offensa est nullius infinitatis in ratione offensæ est, capax, ideoq; illam non recipit à persona offensa infinita: actus autem humanitatis diuino Verbo coniunctæ, & si non sint capaces infinitatis meritoriæ, aut satisfactoriæ, sunt capaces æstimabilitatis, ideoque infinitè æstimabiles redderentur. Actus liberi vndequaque naturales, tametsi non sint capaces infinitatis meritoriæ absolutè, sunt capaces infinitatis meritoriæ intra ordinem naturalem, & hanc a Verbo reciperent sicut autem actus isti non valorantur à Verbo infinitè absolutè; quia huius infinitudinis capaces non sunt: ita culpa venialis nullam infinitudinem accipit à persona offensa infinita, quia nullius infinitatis est capax. Et ex his ad augmentum difficultatis dicatur, operationem quamlibet honestam Christi, etsi minimæ honestatis, esse bonam bonitate morali tali simpliciter, ideoque incapacem non esse infinitudinis personalis a diuino Verbo sumptæ; peccatum autem veniale est malum malitia morali, quæ est talis secundum quid, & secundum quid offensa, & ideò est incapax recipiendi infinitatem a maiestate infinita.

81 Ad vltimam instantiam concessa maiori, nego minorem, ad illius probationem nego etiam minorem, ad cuius probationem distinguo antecedens: distantia entitatiua concedo antecedens: distantia habitudinis, nego antecedens, & consequentiam; nam licet finitum, & infinitum plus distent in esse entis, quam graue, & leue, vel quam grauitas, & leuitas moralis, non tamen æquè distant distantia habitudinis; ex eo namque quod actus finitus sit in malitia, solum arguitur incapacitas effectiuè causandi infinitam grauitatem, non autem incapacitas illam recipiendi ab alio; leuis autem malitia non solum non potest grauitatem offensæ causare, sed nec potest ad grauitatem offensæ aliunde capiendæ assurgere; quod verò finitudo malitiæ non obstet infinitudini grauitatis aliunde sumendæ patet exemplo meritorum Christi, quorum bonitas finita, etsi obstet infinitati valoris, ex ipsa bonitate causandi, non tamen obstat infinitati valoris a persona Verbi sumendi.

82 Sed replicabis adhuc: non minus distat leue obsequium ab infinitate valoris, quam leuis offensa ab infinitate grauitatis; sed opus, quod de se est leue obsequium, non est incapax infiniti valoris. ergo opus, quod de se est lauis offensa non erit incapax infinitæ grauitatis, si aliunde sit capax vniri personæ infinitæ, vt formæ, & consequenter si peccatum veniale in Deo, vt subiecto recipitur, & ab illo moraliter informatur, constituitur grauitatis simpliciter infinitæ. Maior cum consequentia tenet: minor autem probatur; actus charitatis elicitus ab humanitate Christi leue obsequium est de se, cum sit eiusdem speciei cum actu charitatis elicito a pura creatura, quem esse leue obsequium, & ideo inæqualem satisfactionem esse pro offensa mortali disputatione sequenti constabit; & tamen est capax recipiendi à persona Verbi infinita, à qua informatur moraliter, valorem infinitum simpliciter, illumque de facto recipit, vt ex infra dicendis constabit: ergo opus, quod de se est leue obsequium capax est valoris infiniti, non à se effectiuè causandi, sed aliunde recipiendi, nempe à persona Verbi infinita.

83 Respondeo, leue obsequium manens in ratione obsequij leuis, concedo maiorem; leue in ratione obsequij non manens, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam actus charitatis eo ipso, quod a Verbo eliciatur, & ab humanitate illi vnita, non est leue obsequium, sed obsequij leuitatem amittit ob dignitatem personæ, quæ maxime in obsequij æstimatione pensatur: vnde non euadit valoris infiniti simpliciter, leue manens in ratione obsequij: offensa autem venialis non potest in grauem offensam transire, nisi mortalis fiat, ideòque non potest infinitatem à persona offensa recipere.

---

§. V.

Quartum argumentum diluitur, & explicatur subiectum morale offensæ.

84 *Quartum argumentum.* QVARTO arguitur: obiectum terminans actum charitatis finitum non dat illi infinitam bonitatem, nec dignitatem moralem infinitam: ergo persona offensa, quamuis infinita sit attacta per actum finitum, & à principio finito causatum, non dat illi infinitam grauitatem: antecedens est certum: consequentia autem probatur; ideò namque antecedens est verum, quia infinitudo obiecti limitatur a principio, & conatu actus finito; sed nulla est assignabilis ratio, cur infinitas obiecti limitetur à principio, & conatu actus finito, nè illi suam infinitatem communicet, & infinitas personæ offensæ non limitetur ex limitatione actus, & principii elicientis actum: ergo ex infinitudine maiestatis diuinæ peccato mortali iniuriatæ, non rectè colligitur infinitas grauitatis offensæ.

Confirmatur. Confirmatur; etsi actus in perfectione crescat ad incrementum obiecti, non sequitur, quod si obiectum infinitum sit, actus infinitus euadat, adhuc in linea morali: ergo etiam si offensa in genere mali augeatur ad augmentum dignitatis personæ iniuriatæ per ipsam, non sequitur, quod si persona offensa infinitæ sit dignitatis, offensa infinita sit.

85 *Solutio.* Huic argumento responderi potest ex insinuatis supra, concesso antecedenti, negando consequentiam, & disparitatem assignando, quia nempè dignitas actus charitatis perfectio est, ideoque ex limitatione principii impeditur, ne actui charitatis ex obiecto infinito dignitas infinita communicetur; grauitas autem peccati est imperfectio in genere moris, & ideò tantum abest, vt illius infinitudini limitatio nostræ voluntatis obsistat, quod potius conducat, vt actus in ratione offensæ infinitæ sit grauitatis, quia voluntas nostra, etsi limitata sit, & finita, est primum in genere deficientis, & consequenter est in hoc genere infinita. Ex quo vlterius fit, vt possit infinitam offensæ grauitatem causare.

86 *Reijcitur ista solutio.* Cui solutioni libenter assensum præberem, nisi hoc argumento difficilis redderetur, sequitur namque ex illa, etsi ab obiecto infinito non possit in actum infinita bonitas deriuari, posse tamen ab illo infinitam malitiam sortiri, esto actus finitus entitatiuè sit, & elicitus à principio finito, nempè à voluntate creata: consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Minor cōstat in actu odij Dei, cuius obiectum est bonitas infinita diuina odio habita; & tamen malitia specifica odij Dei infinita non est, vt constat ex dictis supra. & fatētur omnes Theologi ergo nec bonitas, nec malitia infinita deriuatur ex obiecto infinito attacto per actum finitum, & elicitū à principio finito. Sequela autem probatur: obiectum infinitū, non prosecutiuè, sed auersiuè attactum, est de se potens infinitatem communicare actui recedenti ab ipso; & aliàs iuxta solutionem traditam limitatio voluntatis creatæ impedimentum esse non potest, vt ex obiecto transfundatur infinita malitia, cum sit primum deficiens, ideòque infinita in genere deficientis quò circa non obstat transfusioni infinitæ grauitatis ex persona offensa infinita: ergo odium Dei per modum fugæ attingens infinitum obiectum, nempè Deum, accipiet ab ipso infinitam malitiam specificam.

Vnde

87 *Vera solutio.* Vnde hac prætermissa solutione, ad argumentum respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam ratio autem discriminis habetur ex dictis inter probandam nostrã conclusionem; quia nempè Deus ad actum charitatis comparatur, vt obiectum; persona rati iniuriata comparatur ad offensam, vt illius subiectum morale, in hoc autem subiectũ ab obiecto distinguitur, quod illud totum, quod ex se potest, transfundit in actum, secus autem obiectum, sed influit per commensurationem ad conatum actus, & influxum principii ab illisque limitatur, & ideo Deus actui charitatis, quem terminat, infinitam dignitatem, aut perfectionem non confert: maiestas autem offensa dat offensæ grauitatem simpliciter infinitam; quod si rationem petas, cur subiectum non limitetur ex influxu principii, nec ex conatu finito operantis, & obiectum limitetur, illam dabimus *Disputatione tertia*, infinitatem meritorum Christi tractantes; modo namque nobis sufficit infinitatem grauitatis offensæ in peccato mortali ea probabilitate defendere, qua infinitas meritorum Christi communiter propugnatur, & ex his ad confirmationem constat solutio.

88 *Replica Prima.* Sed contra illam solutionem acriter insurgunt contrariæ sententiæ Auctores, conantes multis mediis ostendere maiestatem iniuriatam, non vt subiectum, sed vt obiectum tantũ ad offensam comparari, quod probare tentant primo; nam ratio offensæ in peccato est modus intrinsecus actus voluntatis; sed huiuscemodi actus, vtpote formaliter immanens, non in Deo subiectatur, sed in voluntate creata: ergo offensa non in Deo, sed in volontate recipitur, ac per consequens non respicit Deum, vt subiectum sui morale, sed tantùm vt obiectum.

89 *Replica secunda.* Secundo; nam si Deus esset subiectum morale offensæ, sequeretur, Deum intrinsece mutari, non physicè, sed moraliter: consequens est falsum; ergo. Probatur sequela: mutari namque est transire de non esse intrinseco ad esse intrinsecum; sed Deus transiret in tempore de non esse intrinseco morali ad esse morale intrinsecum, nempè, de non esse offenso ad esse offensum in tempore: ergo mutaretur intrinsecè, etsi non physicè, benè tamen moraliter.

89 *Tertio.* Tertiò, nam subiectum est in potentia intrinseca ad formam, quam intrinsecè recipit; sed Deo ratione summæ actualitatis repugnat esse in potentia intrinseca ad aliquam formam, & per modum potentiæ in compositionem alicuius venire ergo repugnat Deo esse subiectum morale offensæ.

Quarto. Quartò, nam sequeretur, omnium peccatorum offensas pro eodem tempore existentes, etsi a diuersis commissas, esse vnam numero offensam: consequens est falsum: ergo. Probatur sequela: sicut enim accidens physicum a subiecto indiuiduatur, in quo recipitur physicè, ita accidens morale à subiecto, in quo recipitur, debet indiuiduari; sed si Deus est subiectum offensæ, omnium offensarum eodem tempore existentium, subiectum est vnum numero ergo omnes offensæ pro eodem tempore existentes erunt vna numero offensa.

90 *Quinto.* Præterea, nam sequeretur, offensam debere adorari adoratione latriæ: consequens absurdum est ergo. Probatur sequela; nam Deus, & omne quod est in illo, etiam vnione morali, adoratur a nobis adoratione latriæ, vt constat in meritis Christi, quæ adorantur adoratione latriæ, quia in persona Verbi moraliter recipiuntur ergo si offẽsa moraliter afficit Deum, illumque afficit vt subiectum sui morale, adoranda erit adoratione latriæ.

Sexto. Sexto probatur, nam peccatũ Deum offendit per modum auersionis ab ipso; sed terminus à quo auersionis nequit esse illius subiectum ergo Deus non est subiectum offensæ.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; nam esto ratio offensæ distinguatur a ratione auersionis, subsequitur tamen ad illam; sed quia malitia sequitur ad rationem conuersionis, nequit subiectari in aliquo, in quo non subiectetur conuersio: ergo nec offensa subiectari poterit in eo, quod non sit auersionis subiectum cumque Deus non sit subiectum morale peccati sub ratione auersionis, nequit esse illius subiectum morale sub ratione offensæ.

91 *Denique.* Denique ad ipsum possumus hac ratione probare: etenim maiestas diuina non nisi, vt cognita dat grauitatem offensæ: ergo non vt subiectum, sed vt obiectum comparatur ad illam: antecedens constat; nam si aliquis putaret inuincibiliter, Deum peccato non offendi, aut peccaret ignorando inuincibiliter Deum, non offenderet ipsum peccando: ergo Deus non nisi vt cognitus dat grauitatem offensæ. Consequentia autem ostenditur primò; quia namque persona satisfaciens vt subiectum satisfactionem valorat, dignitas personæ ignorata valorat satisfactionem, vt constat in homine iusto ignorante se esse in gratia, cuius operationes sunt meritoriæ apud Deum, & consequenter valorem à gratia, etsi ignorata, recipiunt: ergo si persona offensa ignorata non dat grauitatem offensæ, ideo est, quia non vt subiectum, sed vt obiectũ comparatur ad illam Secundo, nam id, quod vt cognitum in actum voluntatis influit, vt obiectum comparatur ad illum, sicut etiam respectu cognitionis vt obiectum se habet. ergo si maiestas offensa influit in offensam vt cognita, obiectiue in illam influit.

92 *Prima solutio.* Hæc tamen obiectio, etsi difficilis sit, veritatem nostræ solutionis non lædit: ad illam respondeo negando assumptum, ad cuius primam probationem, responderi potest primo, offensam considerari dupliciter. scilicet actiuè, & passiue: & sub priore ratione non subiectari in Deo, sed in voluntate creata, illam constituendo offendentem; sub posteriori tamen in Deo subiectari moraliter, illum constituendo offensum.

Reijcitur primo. Sed non placet illa solutio primò, nam actus immanentes in eodem subiecto recipiuntur suò conceptu actionis, & sub conceptu passionis, etsi diuersum denominationis subiectum sub vna, & altera ratione sortiantur, vt constat in intellectione, volitione, & visione, quæ licet considerata passiuè obiectum denominent, & actiuè principium; sub vtraque tamen ratione inhærent principio agenti: ergo si actus offensiuus est immanens, tam vt actio, quam vt passio, idem subiectum inhæsionis intrinsecè respicit.

Secundo. Secundò, nam offensa non solum passiue sumpta, sed etiam inspecta actiuè est infinita moraliter, cum sit demeritoria infinitè, vt superius dicebamus, meritum autem, & demeritum actibus voluntatis actiuè sumptis conueniant; sed iuxta hanc solutionem solum saluatur illius infinitas sumptæ passiuè, non autem inspectæ actiuè, cum solum passiuè sumpta Deum vt subiectum, & formam respiciat, ex quo infinitas offensæ probatur: ergo solutio tradita veritatem nostræ conclusionis non saluat.

93 *Secunda solutio.* Secunda solutio est, offensam duplicem esse, nempè actiuam, & formalem, primamque adæquate sumptam tam actiue, quam passiue subiectari in voluntate, & nullatenus in Deo; sicut actus charitatis siue vt actio, siue vt passio inhæret voluntati creatæ, etsi Deum extrinsecè dilectum denominet: offensam autem formalem distingui ab actu offensiuo, vt terminum ex illo causatum, in Deoque subiectari, & ab illo infinitari. Ita doctissimi Patres Salmanticenses *tom. 4. de Peccatis quæst. 7. tract. 13. disp. 7. §. 3.* qui ibi difficultatem versantes longiori eius discussionem ad tertiam partem remisère, vtinam discussa mansisset.

94 *Reijcitur.* Interim contra illam difficultas insurgit non leuis; etenim offensa formalis non est ens per rationem confictum, sed ens reale verum existens a parte rei ante omnem fictionem nostri intellectus, cum omni fictione seclusa, Deus verè, & realiter offendatur per illam; ergo si distinguitur realiter ab offensa actiua, & causali, tanquam terminus causatus ab illa, entitas aliqua realis intrinsecè inhæret Deo, illique de nouo aduenit, cum à peccatore offenditur; sed hoc admitti non potest, alias Deus intrinsecè mutaretur entitatem istam realem in tempore in se recipiendo: ergo offensa formalis non est terminus effectus ab offensa actiua, & causali realiter ab illa distinctus actiuè, & passiue sumpta, & in Deo subiectatus.

95 *Ad confirmationem resp. Salmaticenses.* Qua obiectione præclusa manet solutio, quâ prædicti Patres occurrunt primæ confirmationi secundi argumenti *num. 18.* vbi docent, peccatorem suo actu nihil intrinsecum ponere in Deo affectiuè, & efficaciter; ponere tamen, vel auferre ab eo aliquid affectiuè, nam quicumque mortaliter peccat, quantum est ex parte affectus, vel formalis, vel interpretatiui, tollit à Deo rationem vltimi finis, quæ in Deo intrinseca est. Quæ doctrina ex dictis impugnata relinquitur, nam etsi ratio vltimi finis a Deo solum affectiuè a peccatore auferatur; formalis tamen offensa non affectiuè solum, sed effectiuè, & efficaciter e peccatore causatur, cum verè in rerum natura existat, & non ab alio, quam à peccatore effecta: ergo si est entitas aliqua realis realiter ab offensa causali distincta, in Deoque recepta intrinsecè, peccator per suum actum non solum affectiuè, sed etiam effectiuè, & efficaciter ponit in Deo aliquam entitatem intrinsecam, illi intrinsecè, physicè, aut metaphysicè, inhærentem, & consequenter Deum intrinsecè physicè, aut metaphysicè immutantem, quod maximum inconueniens apparet.

Reijcitur illorum solutio primo.

96 *Secundo.* Deinde contra eamdem solutionem facit: ideò iuxta istos Patres offensam causalem, seu actum offensiuũ non posse esse in ratione offensæ infiniti, quia ratio offensæ actiuæ

omnem influxum personæ, concedo consequentiam: non impedit adæquatum influxum, nego consequentiam: ex quo tantum sequitur, limitare influxum personæ ponendo subſtractum incapax adæquati effectus illius, quod libenter fatemur; non tamen sequitur, limitare influxum personæ ob solam limitationem principij, & conatus, & hanc limitationem influxus personæ negamus; & quidem si humanitas Christi eliceret actum necessarium, non impediret omnem influxum personæ Verbi elicientis, quandoquidem talis actus adorabilis, infiniteque æstimabilis ab illa constitueretur, sed aliquem impediret, nempè influxum valoris meritorij & satisfactorij, quem actui necessario non præstaret ob illius incapacitatem, etsi humanitas eliceret actum liberum vndequaque naturalem, non impediret omnem influxum personæ, redderetur namque ab illa meritorius omnis præmij possibilis naturalis; impediret tamen aliquem influxum personæ, nempe valoris meritorij præmij supernaturalis; nam talis actus meritorius præmij supernaturalis non esset, vt constabit ex dicendis *Tractatu de Gratia Christi*, & tamen ob hoc non dicitur, quod humanitas limitet influxum personæ ob limitationem principij, & conatus, sed tantum potest dici, quod limitet influxum personæ ponendo subſtractum incapax adæquati effectus illius, id ipsum Nos asserimus in præsenti.

80 Ad secundum distinguo antecedens: præcisè quia per modum formæ valorat, nego antecedens: ob hoc, & quia aliàs actus qualibet liber ab humanitate elicitus est capax alicuius infinitatis, concedo antecedens, & nego consequentiam; nam peccatum veniale, eo quod leuis culpa, & leuis offensa est nullius infinitatis in ratione offensæ est, capax, ideoq; illam non recipit à persona offensa infinita: actus autem humanitatis diuino Verbo coniunctæ, & si non sint capaces infinitatis meritoriæ, aut satisfactoriæ, sunt capaces æstimabilitatis, ideoque infinitè æstimabiles redderentur. Actus liberi vndequaque naturales, tametsi non sint capaces infinitatis meritoriæ absolutè, sunt capaces infinitatis meritoriæ intra ordinem naturalem, & hanc a Verbo reciperent: sicut autem actus isti non valorantur à Verbo infinitè absolutè, quia huius infinitudinis capaces non sunt: ita culpa venialis nullam infinitudinem accipit à persona offensa infinita, quia nullius infinitatis est capax. Et ex his ad augmentum difficultatis dicatur, operationem quamlibet honestam Christi, etsi minimæ honestatis, esse bonam bonitate morali tali simpliciter, ideoque incapacem non esse infinitudinis personalis à diuino Verbo sumptæ; peccatum autem veniale est malum malitia morali, quæ est talis secundum quid, & secundum quid offensa, & ideò est incapax recipiendi infinitatem a maiestate infinita.

81 Ad vltimam instantiam concessa maiori, nego minorem, ad illius probationem nego etiam minorem, ad cuius probationem distinguo antecedens: distantia entitatiua concedo antecedens: distantia habitudinis, nego antecedens, & consequentiam; nam licet finitum, & infinitum plus distent in esse entis, quam graue, & leue, vel quam grauitas, & leuitas moralis, non tamen æquè distant distantia habitudinis; ea eo namque quod actus finitus sit in malitia, solum arguitur incapacitas effectiuè causandi infinitam grauitatem, non autem incapacitas illam recipiendi ab alio; leuis autem malitia non solum non potest grauitatem offensæ causare, sed nec potest ad grauitatem offensæ aliunde capiendæ assurgere; quod verò finitudo malitiæ non obstet infinitudini grauitatis aliunde sumendæ patet exemplo meritorum Christi, quorum bonitas finita, etsi obstet infinitati valoris, ex ipsa bonitate causandi, non tamen obstat infinitati valoris a persona Verbi sumendi.

Sed replicabis adhuc: non minus distat leue obsequium
82 ab infinitate valoris, quam leuis offensa ab infinitate grauitatis; sed opus, quod de se est leue obsequium, non est incapax infiniti valoris: ergo opus, quod de se est leuis offensa non erit incapax infinitæ grauitatis, si aliunde sit capax vniri personæ infinitæ, vt formæ, & consequenter si peccatum veniale in Deo, vt subiecto recipitur, & ab illo moraliter informatur, constituitur grauitatis simpliciter infinitæ. Maior cum consequentia tenet: minor autem probatur; actus charitatis elicitus ab humanitate Christi leue obsequium est de se, cum sit eiusdem speciei cum actu charitatis elicito a pura creatura, quem esse leue obsequium, & ideo inæqualem satisfactionem esse pro offensa mortali disputatione sequenti constabit; & tamen est capax recipiendi à persona Verbi infinita, à qua informatur moraliter, valorem infinitum simpliciter, illumque de facto recipit, vt ex infra dicendis constabit: ergo opus, quod de se est leue obsequium capax est valoris infiniti, non à se effectiuè causandi, sed aliunde recipiendi, nempè à persona Verbi infinita.

Respondeo, leue obsequium manens in ratione obsequij leuis, concedo maiorem; leue in ratione obsequij non manens, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam actus charitatis eo ipso, quod a Verbo eliciatur, & ab humanitate illi vnita, non est leue obsequium, sed obsequij leuitatem amittit ob dignitatem personæ, quæ maxime in obsequij æstimatione pensatur: vnde non euadit valoris infiniti simpliciter, leue manens in ratione obsequij: offensa autem venialis non potest in grauem offensam transire, nisi mortalis fiat, ideoque non potest infinitatem à persona offensa recipere. 83

---

§. V.

Quartum argumentum diluitur, & explicatur subiectum morale offensæ.

QVARTO arguitur: obiectum terminans actum charitatis finitum non dat illi infinitam bonitatem, nec dignitatem moralem infinitam: ergo persona offensa, quamuis infinita sit attacta per actum finitum, & à principio finito causatum, non dat illi infinitam grauitatem: antecedens est certum: consequentia autem probatur; ideò namque antecedens est verum, quia infinitudo obiecti limitatur à principio, & conatu actus finito; sed nulla est assignabilis ratio, cur infinitas obiecti limitetur à principio, & conatu actus finito, nè illi suam infinitatem communicet, & infinitas personæ offensæ non limitetur ex limitatione actus, & principij elicientis actum: ergo ea infinitudine maiestatis diuinæ peccato mortali iniuriatæ, non rectè colligitur infinitas grauitatis offensæ. 84 *Quartum argumentum.*

Confirmatur; etsi actus in perfectione crescat ad incrementum obiecti, non sequitur, quod si obiectum infinitum sit, actus infinitus euadat, adhuc in linea morali: ergo etiam si offensa in genere mali augeatur ad augmentum dignitatis personæ iniuriatæ per ipsam, non sequitur, quod si persona offensa infinitæ sit dignitatis, offensa infinita sit. *Confirmatur.*

Huic argumento responderi potest ex insinuatis supra, concesso antecedenti, negando consequentiam & disparitatem assignando, quia nempè dignitas actus charitatis perfectio est, ideoque ex limitatione principii impeditur, ne actus charitatis ex obiecto infinito dignitas infinita communicetur; grauitas autem peccati est imperfectio in genere moris, & ideò tantum abest, vt illius infinitudini limitatio nostræ voluntatis obsistat, quod potius conducit, vt actus in ratione offensæ infinitæ sit grauitatis, quia voluntas nostra, etsi limitata sit, & finita, est primum in genere deficientis, & consequenter est in hoc genere infinita. Ex quo vlterius fit, vt possit infinitam offensæ grauitatem causare. 85 *Solutio.*

Cui solutioni libenter assensum præberem, nisi hoc argumento difficilis redderetur, sequitur namque ea illa, etsi ab obiecto infinito non possit in actum infinita bonitas deriuari, posse tamen ab illo infinitam malitiam sortiri, esto actus finitus entitatiuè sit, & elicitus a principio finito, nempe à voluntate creata: consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Minor cōstat in actu odii Dei, cuius obiectum est bonitas infinita diuina odio habita; & tamen malitia specifica odii Dei infinita non est, vt constat ex dictis supra, & fatetur omnes Theologi ergo nec bonitas, nec malitia infinita deriuatur ex obiecto infinito attacto per actum finitum, & elicitū à principio finito. Sequela autem probatur: obiectum infinitū, non prosecutiuè, sed auersiuè attactum, est de se potens infinitatem communicare actui recedenti ab ipso; & alias iuxta solutionem tradditam limitatio voluntatis creatæ impedimentum esse non potest, vt ex obiecto transfundatur infinita malitia, cum sit primum deficiens, ideoque infinita in genere defitientis: quò circa non obstat transfusioni infinitæ grauitatis ex persona offensa infinita: ergo odium Dei per modum fugæ attingens infinitum obiectum, nempè Deum, accipiet ab ipso infinitam malitiam specificam. 86 *Reycitur ista solutio.*

Vnde

87 *Vera solutio.* Vnde hac prætermissa solutione, ad argumentum respondeo, concesso antecedente, negando consequentiam: ratio autem discriminis habetur ex dictis inter probandam nostram conclusionem; quia nempè Deus ad actum charitatis comparatur, vt obiectum; persona verò iniuriata comparatur ad offensam, vt illius subiectum morale, in hoc autem subiectũ ab obiecto distinguitur, quod illud totum, quod ex se potest, transfundit in actum, secus autem obiectum, sed influit per commensurationem ad conatum actus, & influxum principii ab illisque limitatur, & ideo Deus actui charitatis, quem terminat, infinitam dignitatem, aut perfectionem non confert: maiestas autem offensa dat offensæ grauitatem simpliciter infinitam; quod si rationem petas, cur subiectum non limitetur ea influxu principii, nec ea conatu finito operantis, & obiectum limitetur, illam dabimus *Disputatione tertia*, infinitatem meritorum Christi tractantes; modo namque nobis sufficit infinitatem grauitatis offensæ in peccato mortali ea probabilitate defendere, qua infinitas meritorum Christi communiter propugnatur, & ex his ad confirmationem constat solutio.

88 *Replica prima.* Sed contra istam solutionem acriter insurgunt contrariæ sententiæ Auctores, conantes multis mediis ostendere maiestatem iniuriatam, non vt subiectum, sed vt obiectum tantũ ad offensam comparari, quod probare tentant primò; nam ratio offensæ in peccato est modus intrinsecus actus voluntatis; sed huiusmodi actus, vtpote formaliter immanens, non in Deo subiectatur, sed in voluntate creata: ergo offensa non in Deo, sed in voluntate recipitur, ac per consequens non respicit Deum, vt subiectum sui morale, sed tantùm vt obiectum. *Replica secunda.* Secundò; nam si Deus esset subiectum morale offensæ, sequeretur, Deum intrinsecè mutari, non physicè, sed moraliter: consequens est falsum; ergo. Probatur sequela: mutari namque est transire de non esse intrinseco ad esse intrinsecum; sed Deus transiret in tempore de non esse intrinseco morali ad esse morale intrinsecum, nempè, de non esse offenso ad esse offensum in tempore: ergo mutaretur intrinsecè, etsi non physicè, bene tamen moraliter.

89 *Tertio.* Tertiò, nam subiectum est in potentia intrinseca ad formam, quam intrinsecè recipit; sed Deo ratione summæ actualitatis repugnat esse in potentia intrinseca ad aliquam formam, & per modum potentiæ in compositionem alicuius venire: ergo repugnat Deo esse subiectum morale offensæ. *Quarto.* Quartò, nam sequeretur, omnium peccatorum offensas pro eodem tempore existentes, etsi a diuersis commissas, esse vnam numero offensam: consequens est falsum: ergo. Probatur sequela: sicut enim accidens physicum à subiecto indiuiduatur, in quo recipitur physicè, ita accidens morale à subiecto, in quo recipitur, debet indiuiduari; sed si Deus est subiectum offensæ, omnium offensarum eodem tempore existentium, subiectum est vnum numero: ergo omnes offensæ pro eodem tempore existentes erunt vna numero offensa.

90 *Quinto.* Præterea, nam sequeretur, offensam debere adorari adoratione latriæ: consequens absurdum est: ergo. Probatur sequela; nam Deus, & omne quod est in illo, etiam vnione morali, adoratur à nobis adoratione latriæ, vt constat in meritis Christi, quæ adorantur adoratione latriæ, quia in persona Verbi moraliter recipiuntur: ergo si offẽsa moraliter afficit Deum, illumque afficit vt subiectum sui morale, adoranda erit adoratione latriæ. *Sexto.* Sextò probatur, nam peccatũ Deum offendit per modum auersionis ab ipso; sed terminus à quo auersionis nequit esse illius subiectum: ergo Deus non est subiectum offensæ. *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur; nam etsi ratio offensæ distinguatur a ratione auersionis, subsequitur tamen ad illam; sed quia malitia sequitur ad rationem conuersionis, nequit subiectari in aliquo, in quo non subiectetur conuersio: ergo nec offensa subiectari poterit in eo, quod non sit auersionis subiectum: cumque Deus non sit subiectum morale peccati sub ratione auersionis, nequit esse illius subiectum morale sub ratione offensæ.

91 *Denique.* Denique ad ipsum possumus hac ratione probare: etenim maiestas diuina non nisi, vt cognita dat grauitatem offensæ: ergo non vt subiectum, sed vt obiectum comparatur ad illam: antecedens constat; nam si aliquis putaret inuincibiliter, Deum peccato non offendi, aut peccaret ignorando inuincibiliter Deum, non offenderet ipsum peccando: ergo Deus non nisi vt cognitus dat grauitatem offensæ. Consequentia autem ostenditur primò; quia namque persona satisfaciens vt subiectum satisfactionem valorat, dignitas personæ ignorata valorat satisfactionem, vt constat in homine iusto ignorante se esse in gratia, cuius operationes sunt meritoriæ apud Deum, & consequenter valorem à gratia, etsi ignorata, recipiunt: ergo si persona offensa ignorata non dat grauitatem offensæ, ideo est, quia non vt subiectum, sed vt obiectũ comparatur ad illam. Secundò, nam id, quod vt cognitum in actum voluntatis influit, vt obiectum comparatur ad illum, sicut etiam respectu cognitionis vt obiectum se habet: ergo si maiestas offensa influit in offensam vt cognita, obiectiuè in illam influit.

92 *Prima solutio.* Hæc tamen obiectio, etsi difficilis sit, veritatem nostræ solutionis non lædit: ad illam respondeo negando assumptum, ad cuius primam probationem, responderi potest primò, offensam considerari dupliciter, scilicet actiuè, & passiuè: & sub priore ratione non subiectari in Deo, sed in voluntate creata, illam constituendo offendentem; sub posteriori tamen in Deo subiectari moraliter, illum constituendo offensum.

Reijcitur primo. Sed non placet ista solutio primò, nam actus immanentes in eodem subiecto recipiuntur sub conceptu actionis, & sub conceptu passionis, etsi diuersum denominationis subiectum sub vna, & altera ratione sortiantur, vt constat in intellectione, volitione, & visione, quæ licet consideratæ passiuè obiectum denominent, & actiuè principium; sub vtraque tamen ratione inhærent principio agenti: ergo si actus offensiuus est immanens, tam vt actio, quam vt passio, idem subiectum inhæsionis intrinsecè respicit. *Secundo.* Secundò, nam offensa non solum passiuè sumpta, sed etiam inspecta actiuè est infinita moraliter, cum sit demeritoria infinitè, vt superius dicebamus, meritum autem, & demeritum actibus voluntatis actiuè sumptis conueniant; sed iuxta hanc solutionem solum saluatur illius infinitas sumptæ passiuè, non autem inspectæ actiuè, cum solum passiuè sumpta Deum vt subiectum, & formam respiciat, ex quo infinitas offensæ probatur: ergo solutio tradita veritatem nostræ conclusionis non saluat.

93 *Secunda solutio.* Secunda solutio est, offensam duplicem esse, nempè actiuam, & formalem, primamque adæquatè sumptam tam actiuè, quam passiuè subiectari in voluntate, & nullatenus in Deo; sicut actus charitatis siue vt actio, siue vt passio inhæret voluntati creatæ, etsi Deum extrinsecè dilectum denominet: offensam autem formalem distingui ab actu offensiuo, vt terminum ea illo causatum, in Deoque subiectari, & ab illo infinitari. Ita doctissimi Patres Salmaticenses *tom. 4. de Peccatis quæst. 71. art. 13. disp. 7. §. 3.* obiter ibi difficultatem versantes longiori eius discussionem ad tertiam partem remissa, vtinam discussa mansisset.

94 *Reijcitur.* Interim contra illam difficultas insurgit non leuis; etenim offensa formalis non est ens per rationem confictum, sed ens reale verum existens a parte rei ante omnem fictionem nostri intellectus, cum omni fictione seclusa, Deus verè, & realiter offendatur per illam: ergo si distinguitur realiter ab offensa actiua, & causali, tanquam terminus causatus ab illa, entitas aliqua realis intrinsecè inhæret Deo, illique de nouo aduenit, cum à peccatore offenditur; sed hoc admitti non potest, alias Deus intrinsecè mutaretur entitatem istam realem in tempore in se recipiendo: ergo offensa formalis non est terminus effectus ab offensa actiua, & causali realiter ab illa distinctus actiuè, & passiuè sumpta, & in Deo subiectatus.

95 *Ad confirmationem resp. Salmaticenses.* Qua obiectione præclusa manet solutio, quâ prædicti Patres occurrunt primæ confirmationi secundi argumenti *num. 18.* vbi docent, peccatorem suo actu nihil intrinsecum ponere in Deo effectiuè, & efficaciter; ponere tamen, vel auferre ab eo aliquid affectiuè, nam quicumque mortaliter peccat, quantum est ex parte affectus, vel formalis, vel interpretatiui, tollit à Deo rationem vltimi finis, quæ in Deo intrinseca est. *Reijcitur illorum solutio primo.* Quæ doctrina ex dictis impugnata relinquitur, nam etsi ratio vltimi finis a Deo solum affectiuè à peccatore auferatur; formalis tamen offensa non affectiuè solum, sed effectiuè, & efficaciter è peccatore causatur, cum verè in rerum natura existat, & non ab alio, quam à peccatore effecta: ergo si est entitas aliqua realis realiter ab offensa causali distincta, in Deoque recepta intrinsecè, peccator per suum actum non solum affectiuè, sed etiam effectiuè, & efficaciter ponit in Deo aliquam entitatem intrinsecam, illi intrinsecè, physicè, aut metaphysicè, inhærentem, & consequenter Deum intrinsecè physicè, aut metaphysicè immutantem, quod maximum inconueniens apparet.

96 *Secundo.* Deinde contra eamdem solutionem facit: ideò iuxta istos Patres offensam causalem, seu actum offensiuũ non posse esse in ratione offensæ infinitũ, quia ratio offensæ actiuæ est

est identificata cum ratione malitiæ, quæ aliquid finitum est, & non potest formalitas infinita cum formalitate finita identitatem habere: sed non minus repugnat, formalitatem infinitam a formalitate finita causari, quam identificari cum formalitate finita: ergo si offensa formalis est terminus ab offensa actiua finita causatus, infinita esse non potest.

Tertio. Denique facit contra eamdem doctrinam: vt enim vidimus ex D. Thoma, peccatum mortale, quia contra Deum est, pœnam infinitam meretur, & consequenter est in ratione demeriti infinitum; sed ratio demeriti conuenit offensæ actiuæ, idest, actui offensiuo, vt prædicti Patres fatentur: ergo offensa actiua est in ratione offensæ infinita, & non solum offensa formalis, quæ in illorum sententia ab offensa actiua distinguitur, vt terminus ab illa causatus, & ad quã non sequitur ratio demeriti, nec commensuratur cum illa: quo circa, vt Prædicti Patres docent, peccatum mortale in ratione demeriti infinitum non est, de quo infra.

97 *Vera solutio.* Vnde, his solutionibus in sua probabilitate relictis ad primam probationem assumpti respondeo concessa maiori, negando minorem; nam licet actus voluntatis, vtpote formaliter immanens non sit inhæsiuè in Deo, sed in voluntate creata; est tamen in ratione offensæ in Deo tanquam in subiecto effectionis: & hoc est esse in Deo tamquam in subiecto morali, id est, in ordine ad æstimationem prudentum; in prudenti enim iudicio, ita se habet Deus respectu offensæ ad illam grauificandam, eo quod effectiuè illum vt subiectum respiciat, ac si re vera esset in illo formaliter inhæsiuè.

Obijcies. Sed dices: actus Deum offendens nihil efficit in Deo: ergo non respicit illum vt subiectum, nec inhæsionis, nec effectionis, & consequenter non est in illo moraliter. *Respond.* Respondeo distinguendo antecedens: nihil efficit in Deo efficientia absoluta ob Dei incapacitatem ad aliquid in se recipiendum, concedo antecedens: efficientia conditionata, nego antecedens, & consequentiam. Itaque licet peccator suo actu de facto nihil efficiat in Deo, quia Deus non est capax aliquid in se recipiendi; si tamen capax esset, quantum est ex affectu peccatoris, aliquid in illo efficeret lædendo in bonis intrinsecis, illumque destruendo, & auferendo ab illo rationẽ vltimi finis, & hoc est in Deo recipi conditionatè effectiuè.

98 *Instabis.* Instabit: nam hoc modo etiam actus charitatis Deum respicit vt subiectum; & tamen non euadit moraliter infinitus: ergo modus iste respiciendi Deum vt subiectum offensæ, non sufficit, vt ex illo euadat infinita moraliter. Probatur maior; nam actus charitatis est aliqualis, etsi imperfecta satisfactio pro offensa: ergo aliquid effectiuè ponit efficientia saltim conditionata in persona, cui fit satisfactio, & consequenter Deum respicit vt subiectum effectionis, etsi non vt subiectum inhæsionis. *Respond.* Respondeo, prætermissa maiori, & concessa minori, negando consequentiam, quia hoc est inter offensam, & satisfactionem discrimen, quod licet vtraque respiciat personam, cui fit, & personam facientem; offensa tamen crescat in grauitate ad incrementum dignitatis personæ, cui fit, & ex illa grauitatem recipit, non autem ex dignitate personæ offendentis; satisfactio verò è contra crescit ex dignitate personæ satisfacientis, non autem ex dignitate personæ, cui satisfactio exhibetur, esto illam vt subiectum effectionis respiciat, sed potius ex hac parte decrescat. Quæ doctrina necessario est admittenda ab illis, qui offensæ negant grauitatem infinitam simpliciter, cum saltim illi concedant superioritatem ordinis respectu satisfactionis possibilis puræ creaturæ.

99 *Instabis.* Sed vrgebis: nam sequitur ex hac solutione, quod etiam si offensa obiectiuè solum compararetur ad Deum, posset in illa saluari superioritas ordinis respectu actus charitatis: consequens est contra dicta §. 2. vbi ex eo probauimus offensam Deum, vt subiectum, & non solum vt obiectum respicere, quia aliàs non esset superioris ordinis ad actum charitatis in ratione satisfactionis: ergo solutio tradita non potest cum nostra doctrina subsistere. Probatur sequela: etiam si satisfactio, & offensa Deum vt subiectum effectionis respiciant, & consequenter in respiciendo Deum vt subiectum conueniant, saluatur in offensa superioritas ordinis respectu satisfactionis, & cum istius limitatione infinitas offensæ componitur: ergo etiam si vtraque Deum vt obiectum solum respiciat, poterit vtrumque componi.

100 *Respond.* Respondeo negando sequelam, ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis est, nam cum conuenientia satisfactionis, & offensæ in respiciendo Deum, vt subiectum effectionis saluatur, quod respectu offensæ subinduat rationem formæ moralis non ex se ipso deriuantis grauitatem, sed se ipso illam grauem constituentis, & consequenter infinitè grauificantis, vel ad superiorem ordinem eleuantis, quia respectu satisfactionis esto subiectum effectionis sit, non autem rationem formæ subinduit; eo autem ipso, quod vt obiectum solum tam ad offensam, quam ad satisfactionem compararetur, respectu nullius subindueret rationem formæ constituentis, sed solum rationem formæ extrinsecè specificantis, & de se deriuantis dignitatem in satisfactione, & grauitatem in offensa; adeoque nulla esset ratio, cur offensam constitueret, nec grauem infinitè simpliciter, nec in ordine superiori respectu actus charitatis in ratione satisfactionis.

Ad secundum medium, quo idem assumptum probatur, respondeo distinguendo consequens: mutaretur moraliter mutatione decreti, aut consilij, aut mutatione morali intrinsece in Deo fundata, nego sequelam: mutatione morali fundata in creatura, & in ordine ad prudentum æstimationem, concedo sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; quia hoc modo mutari moraliter, nihil est aliud, quam sic se habere in ordine ad prudentum existimationẽ, ac si re vera physice immutaretur, & intrinsecè læderetur: fundamentum autem huius existimationis est mutatio effectiua offensæ, non absoluta, sed conditionata; eo enim ipso quod quis Deum grauiter offendit, ipsum lædit intrinsece in affectu, & effectiuè conditionatè: ex quo dat fundamentum prudenti iudicio ad æstimandum sic se habere moraliter, ac si intrinsecè læderet in effectu, & Deum sic se habere ad grauificandam offensam, ac si absolutè intrinsecè læderetur. 101 *Ad secundam probationem assumpti.*

Nec inferas, hanc solutionem coincidere cum secunda, quam supra impugnauimus, Nosque admittere inconueniens, quod ex illa inferebamus, quandoquidem iam admittimus, Deum mutari moraliter aliquomodo intrinsecè, quod erat inconueniens contra secundam solutionem illatum, Hoc inquam, nullatenus sequitur; Nos enim constituimus offensam in aliquo identificato intrinsecè cum actu offensiuo inhærente voluntati, Deoque physicè, & metaphysicè extrinseco; solutio autem secunda constituit offensam formalem in formalitate realiter ab actu offensiuo distincta, & ab illo causata inhærente intrinsecè Deo: si non physicè, quia entitas physica non est; benè tamen metaphysicè: vnde longè ab illa solutione distamus. 102

Ex ex his ad tertiam probationem constat solutio; esse namque in potentia morali ad offensam moraliter recipiendam nihil est aliud, quam sic se habere in ordine ad æstimationem prudentum, ac si re vera illam pateretur intrinsecè, quod inconueniens non est, sicut nec inconueniens censetur a Theologis, quod Deus rationem formæ moralis sanctificantis humanitatem, & valorantis merita Christi subinduat, cum tamen; quod forma physica sit, non minus inconueniens nec minus repugnans censeatur, quam quod physicè formam intrinsecam sibi inhærentem recipiat, & sit in potentia ad illam. Ad quartam nego sequelam; indiuiduatio namque non sumitur a subiecto effectionis, sed a subiecto inhæsionis, & quia hoc multiplicatur, ideò multiplicatur offensa, multiplicatis actibus offensiuis. Et quidem tres istæ probationes instantur in meritis Christi Domini, quæ personam Verbi respiciunt vt subiectum morale, quin ex hoc rectè inferatur, seu pro inconuenienti colligatur, Verbum mutari, esse in potentia, & indistinctio numerica valoris personalis, actuum, quibus Christus meruit. 103 *Ad tertiã* *Ad quartam.*

Ad quintam nego sequelam, ad cuius probationem dicatur, verum id esse de illis, quæ in Deo sunt, siue physicè, siue moraliter, si sint adorationis capacia, secus autem si incapacia sint; offensa autem adorationis incapax est, ideoque etsi in Deo sit vt in subiecto morali, non sequitur, esse adorandam adoratione latriæ: & quidem si Verbum in humanitate assumpta peccaret, vt aliqui censuere possibile de potentia absoluta, esset peccati subiectum, sicut est subiectum actuum, quibus Christus meruit; & tamen peccatum adorandum non esset adoratione latriæ, quo genere adorationis merita Christi adorantur non alia ratione, nisi quia peccatum capax adorationis non est, sed adorationi repugnat. Crux etiam propter Christi contactum adoratur adoratione latriæ; manus autem illius, qui alapa Christum percussit talem adorationem non terminat, & si faciem Christi contigerit ob eandem rationem discriminis. 104 *Ad quintam.*

Ad sextam dicatur, rationẽ auersionis, & offensæ in peccato non esse formalissimè idem, vt constat ex D. Tho. *quæst. 28. de Veritate art. 2. circa principium corporis*, his verbis: *Sunt autem tria ex parte auersionis se se concomitantia. ratione quorum remissio peccatorum fieri non potest sine gratia, scilicet auersio, offensa, & reatus.* Vbi, vt manifestè constat, di- 105 *Ad sextam.* S. TH.

stin-

distinguit D. Thom. in peccato offensam ab auersione, ac proinde ex eo, quod peccatum in ratione auersionis Deum habeat pro termino, à quo, non infertur sub ratione offensæ, non respicere Deum vt subiectum.

106 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem dicatur, ad hoc quod in ratione offensæ possit subiectum effectionis respicere, quod non respiciat formaliter sub ratione auersionis, sufficere distinctionem, quæ inter conceptum offensæ, & conceptum auersionis versatur, quin obstet, rationem offensæ subsequi ad rationem auersionis, quod si ratio malitiæ, & ratio conuersionis non possunt diuersa subiecta respicere, est, quia in ordine ad eundem terminum, eodem modo inspectum, explicatur vterque conceptus nempè ad obiectum dissonum legi, & rationi: & quidem ratio actionis, & ratio passionis in intellectione identificatæ inueniuntur, & tamen distincta subiecta denominationis habent, nempè intellectum, & obiectum: ita pariter, etsi ratio auersionis, & ratio offensæ identificatæ sint, possunt diuersa subiecta habere, non quidem diuersa subiecta inhæsionis physicæ, benè tamen inhæsionis moralis; quia cum inhæsio moralis intrinseca physicè extrinseca sit, sequitur quoad hoc leges subiecti denominationis.

107 *Ad vltimam probationem assumpti.* Ad vltimam probationem concesso antecedenti, nego cõsequentiam, ad primam probationem distinguo antecedens: quia valorat, vt subiectum morale moralitate fundata in subiectione physica mediata, concedo antecedens, præcisè quia vt subiectum valorat, nego antecedens, & consequentiam; quia ratio subiecti moralis offensæ in Deo non fundatur in physica subiectione mediata, vel immediata, sed in tendentia affectiua absolutè, & conditionatè effectiua actus offensiui in Deum; cumque ad tendentiam affectiuam cognitio obiecti terminantis illam requiratur, fit consequens, vt subiectio moralis offensæ in Deo, cognitionem Dei in offendente requirat, secus autem moralis subiectio personæ Verbi operantis ad actus meritorios Christi, & illorum informatio moralis, quia nõ fundatur in contontione affectiua actuum cũ persona Verbi, sed in egressu effectiuo, quo à persona Verbi egrediuntur tanquam à principio *quod*, & in eo quod in illo vt in subiecto *quod* recipiuntur.

108 Ad secundam consequentiæ probationem dicatur, personam offensam comparari ad actum offensiuum vt obiectum affectionis, ideoque cognitionem prærequirere; ex hoc tamen non tollitur comparatio eiusdem personæ ad offensam vt subiectum effectionis, & vt subiectum morale, neque ex eo quod, vt influat, prærequirat cognitionem, sequitur, non grauificare infinitè; (vt tacitæ obiectioni occurramus) nam cognitio solum vt conditio requiritur, vt persona offensa informet: limitatio autem conditionis non impedit, vt forma infinita moralis effectum infinitum communicet, vt superius arguebamus, & infra amplius ostendemus, constatque in humanitate Christi, quæ infinitè sancta redditur sanctitate substantiali, non obstante limitatione vnionis, qua cum Deitate vnitur; quia talis vnio solum vt conditio se habet, vt Deitas humanitatem sanctificet.

§. VI.

Duobus alijs argumentis occurritur, & explicatur forma præstans grauitatem offensæ.

109 *Quintum argum.* QVINTO arguitur. Omnis effectus infinitus petit formam dantem infinitatem; sed respectu offensæ mortalis non est assignabilis forma, à qua infinitas præstetur: ergo non est grauitatis simpliciter infinitæ. Quod amplius vrgetur; effectus namque infinitus petit causam efficientem infinitam physicè, si effectus physicè infinitus sit, vel moraliter, si effectus in hoc genere sit infinitus; sed grauitatis offensæ non est dabilis causa efficiens infinita, nec physicè, nec moraliter: ergo infinita non est.

110 *Prima solutio.* Hoc argumentum petit, vt explicemus formam, à qua offensa mortalis constituitur infinita simpliciter: in qua assignanda diuiduntur inter se Auctores nostræ sententiæ. Docti Recentiores Thomistæ, docent, formam esse modum quendam purè moralem intrinsecè actum offensiuum afficientem, qui licet creatus sit, est infinitus in genere moris, & constituit offensam simpliciter infinitam in grauitate morali, & vt talem æstimabilem per ordinem ad prudentũ iudicium. Ita Magister Corneio, & Illustriss. Arauio vbi supra. *Corneio. Arauio.*

111 *Reijcitur.* Quorum sententiæ libentissime adhærerem, si illius modi moraliter infiniti causam efficientem inuenirem, ab illis tamen dissentio hac ratione; nam omnis effectus infinitus petit causam efficientem infinitam, vt proximè dicebamus, & ex se manifestum videtur, eo quod in causa finita non potest infinitum contineri; sed talis causa huic modo assignari non potest: ergo nec talis modus est dabilis, quo peccatum in ratione offensæ formaliter constituatur graue infinitè simpliciter. Probatur minor. causa efficiens illius modum est voluntas creata, nec alia est imaginabilis; sed voluntas creata non est infinita, nec physicè, nec moraliter: ergo non est assignabilis causa efficiens infinita, a qua iste modus causetur.

Arauio. Per quod euertitur solutio Magistri Araujo asserentis, quod licet limitatio principij impediat infinitatem physicam actus, non tamen impedit infinitatem modi purè moralis. Quæ doctrina ex dictis manet exclusa; nam infinitas effectus, siue moralis sit, siue physica, petit causam simili infinitate gaudentem; sed voluntas creata est in vtroque genere tam physico, quam morali finita: ergo non potest efficere modũ, etiam si purè moralẽ, infinitum in hoc genere.

112 *Secunda solutio.* Si secundo respondeatur, voluntatem creatam, etsi in linea physica, & in linea bonitatis moralis sit finita, esse tamen infinitam in genere mali moralis, eo quod est prima causa, primumque principium in genere deficiendi, cui infinitati ratio creaturæ non obstat; illud non potest nisi enti creato competere; ideoque præcontinere, & causare potest modum istum moraliter infinitum.

Reijcitur. Obstat contra hanc solutionem argumentum supra factum; nam ex illa sequitur, actum attingentem obiectum infinitum esse infinitæ malitiæ: consequens est falsum, vt constat in odio Dei, cuius obiectum est infinitum; & tamen non est malitiæ specificæ infinitæ, vt fatentur omnes Theologi: ergo & tradita solutio. Sequela probatur. obiectum infinitum est, quantum est de se potens infinitam malitiam transfundere, sicut etiam infinitam bonitatem attactum prosecutiuè, nisi aliunde limitetur: at iuxta hanc solutionem voluntas creata, quæ est principium malitiæ specificæ peccati, est infinita in genere causæ malitiæ, & consequenter non potest limitare obiectum, ne infinitam malitiam trasfundat in actum: ergo actus per modum fugæ attingens obiectum infinitũ, erit malitiæ specificæ moraliter infinitæ.

113 *Tertia solutio.* Si tertio dicatur, modum istum moralem non fieri per se primò, sed secundariò, & per resultantiam, cuius resultantiæ principium est persona offensa entitate actus peccaminosi passiuè solum se habente, & voluntate creata solum vt causante substractum, entitatem scilicet actus; persona autem offensa, cum infinita sit, potest vt subiectum offensum per modum principij resultantiæ modum moralem moraliter infinitum causare. *Reijcitur primo.* In contrarium obstat primo: omne, quod secundariò, & per resultantiam fit, fieri ex vi actionis aliquid causantis primariò, & à principio terminum primarium causante; sed nullus terminus primariò productus, ad quem talis modus per resultantiam sequatur, potest in præsenti assignari, cuius causa voluntas creata non sit: ergo modus iste nõ potest ab alio, quã à voluntate creata causari.

114 *Reijcitur secundo.* Secundo, & simul tacita euasio præcluditur: persona offensa non potest esse principium *quod* huius resultantiæ moralis, sed solum principium *quo*, & consequenter debet principium *quod* per principium *quo* constitutum, quod non potest esse aliud nisi entitas actus offensiui, ad quem ratione personæ offensæ, vt principij *quo* resultet modus iste moralis; sed si hoc asseratur, iam inuenitur ante talem modum forma dans infinitam grauitatem offensæ: ergo per talem modum non constituitur primò offensa infinita simpliciter, sed ante illum constituta præsupponitur. Probo minorem: vt principium *quo* constituat principium *quod* resultantiæ moralis, necessario exigitur, vt illud informet moraliter, sicut principium *quo* resultantiæ physicæ debet physicè principium *quod* informare: quò circa frequentior sententia docet, personalitatem Verbi non esse principium *quo* resultantiæ physicæ donorum gratiæ in anima Christi Domini, quia illam physicè non informat, neque informare potest; sed eo ipso, quòd persona offensa moralitèr actum offensiuum informet, illum infinitè grauificat: ergo eo ipso, quòd asseratur, modum istum resultare ad actum offensiuum ratione personæ offensæ per modum principii *quo*, admittitur forma modum istum moralem præcedens constituens offensam infinitè prauem simplicitèr.

115 *Alia solutio.* Si dicatur quartò, posse modum istum moralem moralitèr infinitum causari à voluntate creata, vt à principio effe-

effectiuo deficiente, quamuis nec physicè, nec moraliter sit infinita, eo quod tametsi causa efficiens non possit excedi ab effectu in eo, quod perfectionis est; in eo tamen, quod imperfectionem dicit, potest ab effectu excedi: vnde, licet actus prauus in genere mali moralis voluntatem excedat, ab illa, vt a prima causa in genere deficiendi causatur, vt *tractatu de Peccatis* docuimus *t. 2 quæst. 71. art. 3.* vbi autem excessus non obstat, nec infinitas potest obstare. Quæ doctrina exinde constans videtur; si namque potentia exceditur ab actu a se causato in malitia, non continet malitiam, quam causat: ergo esto finita sit, poterit infinitatem in genere mali causare.

116 *Reijcitur primo.* Si, inquam, sic respondeatur, obstat contra hanc solutionem idem argumentum, quo secundam vrgebamus; si namque limitatio voluntatis non obstat, vt causet efficienter grauitatem infinitam offensæ, eo quod est infinitas in genere imperfectionis, in quo genere inconueniens non est, vt effectus causam efficientem excedat, nec etiam obstabit, vt causet infinitam malitiam specificam deriuandam ex obiecto: consequens autem est falsum, alias odium Dei esset infinitæ malitiæ specificæ, quod communi sententiæ aduersatur: ergo & tradita solutio.

117 *Secundo.* Deinde reijcitur; nam ex eo, quod effectus possit sui causam efficientem excedere in eo, quod imperfectionis est, non sequitur, posse effectum in genere mali infinitũ à principio in eodem genere finito procedere: ergo ratio, qua precedens solutio fulcitur, est nulla, & consequenter etiam solutio. Probatur antecedens. effectus causæ materialis potest excedere illam, & de facto multoties excedit, vt constat in forma substantiali comparata cum materia, & in gratia habituali, quæ in veteri, frequentiorique sententia ex potentia animæ educitur, & ab illa materialiter causatur, quam tamen excedit; & tamen ex hoc non sequitur, posse effectum infinitum recipi in subiecto finito, & educi ex eius potentia, vt communis sententia tenet. ergo ex eo, quod effectus possit sui causam efficientem excedere in genere imperfectionis non sequitur, effectum in genere mali infinitum posse in principio in eodem genere finito contineri, & ab illo efficienter causari: cuius ratio est; nam ad minus requiritur inter causam. & effectum proportio: inter causam autem finitam, & effectum infinitum proportio non datur; ideoque malitia, aut grauitas infinita non potest à causa moraliter finita efficienter procedere.

118 *Secundus modus dicendi. Reijcitur primo.* Secundus modus dicendi est, formam huius infinitatis esse distantiam creaturæ à creatore, quæ licet in esse entis finita sit, in esse tamen distantiæ est infinita simpliciter. Sed nec placet modus iste dicendi primo, quia ex illo sequitur omne peccatum hominis excedere quodlibet peccatum Angeli in forma dante grauitatem offensæ: consequens falsum videtur: ergo. Probatur sequela, nam distantia hominis à Deo maior est distantia Angeli, cum in perfectione homo sit Angelo inferior, & consequenter magis distet à Deo homo in perfectione, quam Angelus: ergo si hæc distantia est forma grauitatis offensæ, omne hominis peccatum excedit quodlibet peccatum Angeli in forma offensam grauificãte.

119 *Secundo.* Præterea, nam si fingamus Deum distinctum a Deo, quem fide colimus, ipsumque offendentem, foret illius offensa infinitæ grauitatis; & tamen inter offendentem, & offensum infinita distantia non foret: ergo non consistit infinita offensæ grauitas in distantia creaturæ offendentis à creatore offenso. *Tertio.* Denique, nam maiestas Regia dat offensæ contra Regem commissæ grauitatem ad ordinem Regium spectantẽ, siue à plebeio, siue ab alio Rege offẽdatur, esto maior sit, quæ a plebeio, quam illa, quæ à Rege sibi æquali irrogatur: ergo ratio dandi grauitatem Regiam offensæ non est distantia offendentis a Rege; sed Regia maiestas, & consequenter ratio dandi grauitatem diuinam offensæ irrogatæ Deo non erit distantia creaturæ a creatore, sed maiestas ipsa diuina per peccatum læsa.

Missis igitur his modis dicendi, & alijs, quorum impu-
120 *Vera solutio.* gnatio habetur ex dictis §. 1. vbi varia motiua pro nostra conclusione reiecimus, ad quintum argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem; datur namque forma infinitæ grauitatis offensæ mortalis, nempè maiestas diuina per peccatum iniuriata, nam sicut persona Verbi, quia subiectum est actuum, qui ab humanitate eliciuntur, est in genere moris forma tales actus valorans, & infinitè meritorios constituens, & quia humanitas Christi sustentatur à Verbo, ab illo etiam informatur moraliter, & adorabilis, sancta, & infinitè æstimabilis formaliter constituitur; ita quia Deus est subiectum morale offensæ, subinduit rationem formæ offensam grauificantis.

Ad confirmationem dicatur, aliud esse loqui de offensa graui in concreto, & aliud de grauitate offensæ in abstracto, idest, de forma dante offensæ grauitatem: si de primo loquamur, dicimus, esse effectum voluntatis creatæ offendentis, quia licet formam infinitam non causet, causat tamen substractum illius, actum, scilicet offensiuum, vt vnitum cum persona offensa: ad causandum autem concretum non est necessum omnes eius partes causare, sed sufficit efficere aliquam, vel illam alteri vnire, vt constat in homine hominem generante, illumque efficiente, etsi nec materiam causet, nec formam, quia illarum vnionem efficit; si verò loquamur de grauitate offensæ in abstracto, idest, de forma dante offensæ grauitatem, dicimus, non esse alicuius causæ effectum, sed aliquid increatum, scilicet, maiestatem ipsam diuinam per peccatum iniuriatam. Quæ doctrina amplius ex dicendis *Disp. 3.* constabit.

Verum contra illam obijciet aliquis primo. Offensa quatenus infinita est mala, & odio Dei digna; sed maiestas di- 121 *Replicabis primo.*
uina mala non est, nec digna odio Dei esse potest: ergo nequit esse forma dans offensæ infinitam grauitatem. Patet consequentia: nam id, quod bonum est, & dignum amore, non potest vt forma malum, & odio dignum constituere. *Secundo.* Deinde, nam constitutio ista est moralis consistens in fundamento prudentis æstimationis, qua peccatum indicetur dignum pœna, & odio Dei, sed imprudentissimum erat iudicium, quo quispiam existimet, diuinitatem ipsam aliquid odio, & pœna dignum constituere: ergo nequit per modum formæ dare offensæ grauitatem. *Tertio.* Præterea, nam Deus est subiectum offensæ, & grauitatis illius; sed non potest esse subiectum sui: ergo nec forma grauitatis offensæ. *Quarto.* Denique, nam peccatum est intrinsecè graue infinitè: ergo forma dans grauitatem debet esse intrinseca offensæ; sed maiestas diuina non est intrinseca offensæ, sed extrinsecè se habet ad illam: ergo nequit esse forma constituens offensam grauem infinitè simpliciter.

Respondeo ad primam ex his obiectionibus, concessis maiori, & minori, negando consequentiã. ad illius probatio- 122 *Ad primã.*
nem dicatur, quod licèt id, quod bonũ est, & amore dignũ, nequeat prosecutiuè attactum constituere malum, & dignũ odio; attactum verò contrariè, & auersiuè id potest præstare; sicut in omnium sententia obiectiuè dat malitiam attactum auersiuè, & contrariè, quam præstare nequit attactum prosecutiuè: & hoc ideò, quia odio habere bonum, illudque relinquere malum est. *Ad secundam.* Et ex his ad secundam obiectionem constat solutio; nam licèt maiestas diuina amata non possit odium fundare; odio tamen habita, & iniurata odium fundat, & offensam odio, & pœna dignam constituit, sicut in sententia opposita obiectiuè, ita in nostra formaliter.

Ad tertiam dicatur, Deum esse subiectum offensæ, non 123
tamẽ grauitatis illius sumptæ in abstracto, nec offensæ gra- *Ad tertiã.*
uis in concreto adæquatè, & totaliter secundum partẽ formalem, & materialem, sed tantum secundum vnam partẽ, videlicet materialem: vnde consequenter est asserendum, grauitatem offensæ in abstracto, seu formam grauitatis offẽsæ non habere subiectum inhæsionis, sed tantum constitutionis, nempè ipsa offensa, quam infinitè grauem constituit. *Ad quartam.* Ad quartam dicatur, quòd licet Deus per peccatum offensus non sit forma offensæ intrinseca in genere physico, est tamen forma intrinseca in linea morali, sicut persona Verbi forma intrinseca est satisfactionis, & meriti, non physicè, sed moraliter, & sicut Deus est subiectum offensæ moraliter, & si non physicè, vt fatentur nostri Thomistæ, etiam illi, qui à nobis in forma offensæ discordant.

Sed dices datur forma extrinseca in genere moris, vt 124
constat in valore monetæ a forma moraliter extrinseca, & in *Instabis.*
voce ad significandum imposita, cuius forma, nempè impositio moraliter extrinseca est: & datur forma intrinseca moraliter, vt in Deitate sanctificante humanitatem, in persona Verbi valorante merita, & in alijs asseritur; sed nulla est ratio, cur Deus respectu offensæ inter formas in genere moris intrinsecas, & non potius inter extrinsecas computetur: ergo non est forma intrinseca, etiam in genere moris.

Respondeo, concessa maiori, negando minorem, nam 125
quoties fundamentum constitutionis moralis est habitudo *Respond.*
intrinseca constituti ad formam constituentem, vel coniunctio aliqua physica cum illa, tunc forma in morali æstimatione se habet intrinsecè, & quia moneta ad formam valorantem non dicit intrinsecum ordinem, nec vox ad impositionem; ideò tales formæ sunt extrinsecæ, etiam in consideratione morali: actus autem offensiuus dicit intrinsecam habitudinem ad personam offensam per modum subiecti effectionis, vt dicebamus supra, ideoque persona offensa

est

est forma offensæ intrinseca in genere moris.

Quod si hæc non placuerint, responderi potest ad quar-
126 *Aliter argumento principali respond.* tam obiectionem, offensam esse grauitatis infinitæ simpliciter in genere moris, per quod a prima sententia recedimus; non tamen intrinsece, sed tantum extrinsecè. Neque ex hoc sequitur, esse eodem modo infinitum actum charitatis, vtpote ad obiectum infinitum terminatum; est enim manifestum discrimen consistens in eo, quod obiectum actus charitatis non se habet ad illum, vt forma extrinsecè denominans, & se ipso in aliquo esse constituens, sed tantùm vt obiectum terminans, specificans, & ex se illius perfectionem, & bonitatē obiectiuè deriuans. persona autem offensa non vt terminans tantum, sed vt forma denominans, & seipsa in aliquo esse constituens, ad offensam comparatur; & ideo nō solum dicitur infinita terminatiue, id est terminata ad personam infinitam, sed dicitur infinita absolute in genere moris, sūpta denominatione à forma infinita, etsi extrinseca.

127 *Obijcies.* Sed dices, parietem esse visum extrinsecè, nihil est aliud, quam terminare visionem: ergo offensam esse extrinsece grauitatis infinitæ, nihil aliud erit, quam terminari ad personam infinitæ dignitatis; sed hoc etiam habet actus charitatis, terminatur namque ad obiectum infinitum: ergo non damus aliam infinitatem offensæ in hoc modo discurrendi ab illa, quam actui charitatis concedimus. *Respond.* Respondeo, distinguendo primum consequens: terminari ad personam infinitam solum, vt ad terminum extrinsece specificantem, nego consequentiam: tanquam ad aliquid induens rationem formæ denominantis, & seipsa offensam constituentis in aliquo esse in morali æstimatione, concedo consequentiam, & nego minorem subsumptam; actus enim charitatis solum terminatur ad obiectum, vt ad terminum specificantem, non autem vt ad formam seipsa constituentem illum in aliquo esse, etiam in æstimatione morali

Instabis ideircò offensa respiceret personam offensam,
128 *Instabis.* vt formam prædicto modo, quia illam respicit non tantum vt obiectum, sed etiam vt subiectum, cui irrogatur; sed actus charitatis, non solum respicit Deum vt obiectum, sed in ratione satisfactionis Deum respicit, vt subiectum, cui fit satisfactio: ergo respicit illum vt formam denominantem, & extrinsece infinitantem ad modum ipsum infinitatis offensæ. *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, negando cōsequentiam & ratio discriminis est, nam valor satisfactionis sumitur à persona satisfaciente, non autem à persona, cui fit, sed potius ex illius dignitate decrescit & ideo subiectum, cui fit, non respicit, vt formam in morali æstimatione: cæterum offensæ grauitatis crescit ex dignitate personæ, vnde persona offensa ingreditur illius constitutionem in genere moris, illam constituendo seipsa æstimabilem moraliter, consequenterque est dicendum, quod sicut in ordine ad satisfactionem, & meritum, Deus non solum attendit ad opera, sed etiam ad personam operantem, ita vt penes ipsam valor meritorius, & satisfactorius pensetur, ita in ordine ad demeritum non solum attendit ad entitatem intrinsecam actus offensiui, sed etiam ad personam offensam, & penes ipsam grauitas demeritoria pensatur.

Sexto arguitur. non stat, aliquid esse infinitum morali-
129 *Sextum argum.* ter, quin sit physice infinitum, sed offensa physice infinita non est: ergo nec moraliter est infinita: consequentia est bona: minor certa communiter Theologis, etsi a quodam Recentiore negetur. Maior autem ostenditur primo, nam rem aliquam esse infinitam solum moraliter est, esse finitam reipsa, æstimari tamen prudenter infinitam, eo quod parū distat à magnitudine infinita simpliciter; sed nulla res physice, & reipsa finita potest tam parum à magnitudine infinita distare, vt prudenter tanti æstimetur, quanti æstimaretur, si talem infinitatem haberet; etenim quod re ipsa est finitum, in infinitum distat ab infinitate in re habenda: ergo non stat aliud esse infinitum moraliter, quin sit physicè infinitum.

Secundo probatur; nam id, quod re vera est finitum, non
130 potest prudenti iudicio infinitum æstimari, nam prudens iudicium conformari debet cum re, prout in se, alias non prudens, sed imprudens erit; sed id, quod re vera est infinitum, physicè infinitum est: ergo id solum potest esse infinitum in ordine ad prudentem æstimationem, in quo infinitudo moralis consistit, quod physicè est infinitum. Denique, non enim potest esse aliquid infinitum moraliter, nisi per aliquā formam physicè infinitam in ratione talis constituatur; sed eo ipso infinitum physice constituitur, cum forma infinita physicè ingrediatur illius constitutionem: ergo non stat infinitudo moralis absque infinitudine physica.

131 Respondeo negando maiorem, ad primam probationem, nego etiam maiorem; non enim consistit infinitas moralis *Respond. ad arg. ad 1. probationem maioris.* in æstimatione fundata super aliquid finitum reipsa, & parum distans ab infinito, sed in aliqua coniunctione cum re infinita sufficiente ad iudicandum prudenter, sic cum illa comparari, vt ab ea valoretur, seu grauificetur, quod iudicio prudentum metiendum, & regulandum est; & quia coniunctio offensæ cum persona offensa est huiusmodi, ideò ab illa, quando infinita est, infinitatur moraliter

Ad secundam probationem, concessa maiori, nego mino- *Ad secundam.*
rem; non enim omne, quod re vera infinitum est, physice est infinitum, sed solum id, quod est infinitum in ordine ad effectus physicos; id verò, quod solum est infinitum respectiuè ad prudentem existimationem, & in ordine ad effectus morales physice infinitum non est, etsi re vera infinitum sit; hoc est infinitudine non conficta. Et quidem id, quod physice non est actus, sed carentia physica actus, est actus moralis, eo quod est fundamentum prudentis existimationi ad iudicandum, voluntatem cum carentia actus sic se habere, ac si re vera per actum physicum vellet non agere, vt constat in sententia probabili admittente possibilem puram omissionem culpabilem absque actu physico positiuo voluntatis. Quid ergo erit mirum, vt id, quod physicè infinitum non est, sit moraliter infinitum ob simile fundamentum ad prudentem æstimationem de illius infinitate.

Ad tertiam probationem distinguo maiorem: nisi per ali-
quam formam physice infinitam, & physicè vnitam, nego 132
maiorem. physicè infinitam, & vnitam moraliter, concedo *Ad tertiā*
maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: vt enim aliquid physice infinitum sit, non sufficit constitui in ratione talis per formam physicè infinitam, sed insuper est necessarium, quod talis forma physice vniatur vt forma, & quia Deus dans vt forma grauitatem offensæ, non vnitur illi physice vt forma, sed solum moraliter, consequēns, quod illam moraliter infinitam constituat, non autem physicè. Si inquiras, in quo consistat, vniri vt formam non physice, sed moraliter? Respondeo, vniri solum moraliter, esse sic vniri, vt licet physicè non informet, nec in ordine ad effectus physicos; præbeat tamen fundamentum prudenti existimationi ad iudicandum, taliter se habere respectu effectuum moralium, ac si physicè vniretur; sicut omissio pura dicatur actus moralis, eo quod præbet fūdamentum ad iudicandum prudenter, voluntatem pure omittentem sic se habere in ordine ad transgressionem legis; ac si per physicum, & positiuum actum vellet omittere.

Ex quibus sic aduersus Recentiorem statuentem offen-
sam mortalem esse physicè infinitam arguitur stat actus mo- 133
ralis, qui actus physicus non sit, vt constat in pura omissio- *Offensam*
ne voluntaria, & culpabili, quam posse dari in voluntate *esse physicè*
creata, probabilissima tenet sententia: ergo stare etiam po- *infinitam,*
terit infinitum morale, quod physicè infinitum non sit, & *vt quidam*
consequenter male prædictus Recentior infert, physicam *Modernus*
offensæ infinitudinem ex illius infinitate moral.; & ex eo, *dicebat, cō-*
quod non possit vna infinitas sine alia subsistere. Deinde re- *tra quē ob-*
icitur; vt enim offensa physice infinita sit, non sufficit, per- *stat primo.*
sonam offensam physice infinitam esse, sed insuper est necessarium, quod illi physicè vniatur, vt forma; sed non sic *Secundo.* vnitur maiestas diuina offensa cum nostra offensa morali: ergo illam physice infinitam non reddit. Minor cum consequentia conceditur. maior autem ostenditur primò; nam effectus præstitus ab aliqua forma petit formam, & vnionem: ergo licet forma sit physica; si tamen vnio est moralis, non consurgit physicus, sed moralis effectus.

Secundò, nam si ad infinitatem resultantem ex forma, non attenderetur vnio, sed tantum infinitas formæ, sequeretur, 134
ita esse infinitam offensam, ac sunt Christi merita infinita, & consequenter satisfactionem Christi superabundantem non fuisse: consequens absurdum est: ergo attendi debet vnio. Probatur sequela: forma dans offensæ grauitatē eiusdē infinitatis est cum forma dante valorē operibus Christi Domini, nēpe diuinitas ipsa: ergo si ad infinitatē non pensatur vnio formæ cum eo, quod infinitum constituitur, sed solū infinitas formæ, grauitas offensæ mortalis adæquabit valorem operum Christi, quod admittendum non est. Denique eadem maior probatur; nam ex opposito fieret, offensam esse infinitam per essentiam: consequens non admittetur, neque ab aliquo assertum hucusque est: ergo attendi debet vnio, & non solum infinitas formæ, ad infinitatem physicam effectus præstiti à forma infinita. Probatur sequela. forma præstans infinitatem offensæ est, non solum physicè infinita, sed etiam infinita per essentiam: sed quia physice infinita est, reddit offensam physicè infinitam in istius Recentioris sententia: ergo quia est infinita per

essentiam, constituet offensam per essentiam infinitam, nisi ad infinitatem physicam efficiut, vltra infinitudinem formæ, vnio etiam formæ penetur.

---

§. VII.

Occasione septimæ obiectionis explicatur peccatorum inæqualitas.

135 *Septimo arguitur, & explicatur peccatorum inæqualitas.* SEPTIMO arguitur: si peccatum esset in ratione offensæ simpliciter infinitum, sequeretur, vnum peccatum alio maius non esse; sed secundum fidem Catholicam, inquit Vazquez, contra Stoicos asserenda est inæqualitas peccatorum: ergo peccatum mortale in ratione offensæ, non est infinitum simpliciter. Probatur sequela: etenim vnum infinitum non est maius alio in eo genere, in quo est infinitum: ergo si peccatum mortale in genere moris est infinitum simpliciter, vnum in hoc genere alio maius non est, sed omnia sunt in genere moris æqualia.

136 *Prima solutio.* Huic argumento dupliciter respondetur ab Auctoribus nostræ sententiæ primo, negando sequelam, ad cuius probationem distinguunt illius solutionis Auctores de infinito per essentiam, & in genere entis, & infinito determinati generis, & asserunt, quod licet loquendo formaliter de infinito in ratione infiniti, vnum non sit maius alio, quia in negatione omnimoda termini, in qua ratio infiniti consistit, vnum aliud non excedit; materialiter tamen de infinito loquendo, licet infinitum per essentiam, & in genere entis petat, quod à nullo excedatur, infinitum tamen determinati generis potest materialiter ab alio infinito excedi, & quia peccatum infinitum per essentiam non est, nec in genere entis, sed in genere determinato, scilicet, in genere moris, fit consequens, vt possit vnum peccatum alio esse maius, esto quodlibet sit infinitum. Cui modi dicendi suff agari videtur D. Thomas 3. *p. quæst. 10. art. 3. ad 3.* S. TH.

137 *Secunda solutio.* Secundo alii respondent, peccata considerari posse dupliciter, scilicet, in ratione malitiæ, & in ratione offensæ: in priori consideratione peccatum infinitum non est, & in illa vnum aliud excedit: in secunda autem est infinitum, & in illa vnum alio maius non est, sed omnia inter se adæquantur. Ita Cornejo vbi supra §. *Quidquid sit*, cuius sententiæ fauere videtur. D. Thom. 1. 2. *quæst. 87. art. 4* in argumento *Sed contra*, vbi ex eo probat, pœnam peccatis tantam infinitam non esse, quia aliàs omnium peccatorum pœnæ forent æquales; non enim est infinitum infinito maius, inquit D. Thomas, quæ causalis non concluderet, nec conuinceret intentum, si vnum infinitum posset excedere aliud in eo genere, in quo est infinitum. *Cornejo.* S. TH.

138 *Vera solutio.* Media tamen via incedendum existimo, ante cuius explicationem animaduerto primò, errorem Stoicorum consistere in eo, quod docebant, omnia peccata sub omni ratione esse æqualia, sicut etiam omnes virtutes æquales esse asserebant, eo quod virtus in illorum sententia consistit in indiuisibili: ex quo necessaria consequentia deducitur, virtutem in ratione virtutis non suscipere magis, nec minus, sed omnes æquales esse; sicut quia veritas consistit in indiuisibili, non datur vna veritas maior alia in ratione veritatis, sed omnes æquales sunt. Vnde Auctores, qui asserunt, peccata esse inæqualia in ratione malitiæ, æqualia tamen in ratione offensæ, longè distant ab errore Stoicorum, cum in hac sententia sit verum absolute dicere, peccata sunt inæqualia, eo quod secundum suas essentias specificat inæqualia sunt, etsi in ratione offensæ, consequuta ad rationem malitiæ adæquentur. Aduerto secundo, grauitatem offensæ non sumi solum à persona iniuriata, sed etiam desumi ex obiecto, ex intensione, & ex aliis capitibus, ex quibus malitia peccatorum desumitur.

139 *Explicatur, & probatur.* Quibus præsuppositis, assero, peccata in ratione malitiæ, & in grauitate offensæ sumpta ex obiecto, & aliis circunstantiis, esse inæqualia, & vnum excedere aliud. Inæqualitatem grauitatis offensæ ex obiecto, & circunstantiis desumptæ conuincit obiectorum, & aliarum circunstantiarum inæqualitas & insuper inæqualitas malitiæ; cum enim huiusmodi grauitas, vel sit idem, quod malitia, vel dimanet ab illa, infinita non est, sed maior, aut minor iuxta malitiæ augmentum, aut decrementum. Grauitas autem personalis, quæ in offensa contra Deum commissa inuenitur, æqualis est in omnibus peccatis mortalibus, quod probo paritate meritorum Christi; quia namque valor personalis à Verbi persona desumitur, & hæc infinita est, & seipsa valorat operationes Christi, est æqualis in omnibus Christi operibus, etsi valor illis competens ex obiecto, & aliis circunstantiis sit inæqualis iuxta inæqualitatem bonitatis actuum: ergo pariter grauitas personalis competens offensæ mortali ex maiestate offensa infinita seipsa grauificante, æqualis est in omni peccato mortali, esto grauitas ex aliis capitibus sumpta sit maior, aut minor iuxta inæqualitatem malitiæ.

Respondebis negando consequentiam, & reddes rationem discriminis; nam persona offensa non dat offensæ grauitatem, nisi vt cognita a peccatore; ideoque licet, vt forma se ipsa illam æstimabilem reddat, non præstat illis totam æstimabilitatem, vel grauitatem, quam potest præstare, sed maiorem, vel minorem iuxta inæqualitatem cognitionis: persona autem Verbi non dat valorem operibus Christi, vt cognita; nam esto a Christo, vt homine ignoraretur vnio Verbi cum humanitate, actus meritorii ab humanitate eliciti infinitum valorem meritorium reciperent. Ex quo fit, vt valoret, quantum potest, & vlterius vt valor à Verbo sumptus æqualis sit in omnibus Christi meritis. 140 *Respondebis.*

Sed contra, nam etsi persona Verbi non valoret actus meritorios humanitatis, vt cognita à Christo, vt homine, illos tamen valorat vt principium quod eliciens, non ly *vt* dicente rationem formalem valorandi, sed aliquid necessarium præexactum, vt tanquam forma valoret; si namque illos non eliceret, illos non valoraret; & tamen ex influxu maiori, vel minori, vt principii *quod* elicientis, non redditur magis, vel minus valorans, sed cum inæqualitate in influxu omnes valorat æqualiter: ergo quamuis maiestas offensa non grauificet offensam, nisi vt cognita à peccatore, & cognitio sit inæqualis, non tollitur, quod omnes offensas æqualiter vt forma grauificet, etsi inæqualiter cognita, & consequenter, quod grauitas personalis offensæ sumpta ex maiestate offensa æqualis sit in omni peccato mortali. 141 *Contra.*

Respondebis negando iterum consequentiam; nam cognitio personæ iniuriatæ taliter desideratur, vt si non adsit, penitus grauitas personalis peccati ex persona offensa sumpta tollatur, etsi minuatur, vel crescat, crescat, vel minuatur grauitas offensæ ex persona offensa sumpta. Quod patet ex cognitione obiecti, vel legis, quæ ita ad malitiam concurrit, vt ablata totaliter cognitione, totaliter auferatur malitia, & minuatur, vel augeatur ad cognitionis legis, vel obiecti augmentum, vel decrementum: ergo idem dicendum est de cognitione personæ, cui iniuria irrogatur; cæterum influxus præuius physicus personæ Verbi in opera humanitatis, etsi necessarius sit, non tamen ita necessarius est, vt illo crescente, valor personalis augeatur, & illo diminuto, valor personalis decrescat, sed talis valor in omnibus est æqualis. 142 *Alia solutio.*

Sed contra, nam huius discriminis rationem desideramus, & instauro sic argumentum: influxus physicus liber in actum necessario prærequiritur ad influxum moralem formalem personæ Verbi, & vt illum valorosum constituat. & tamen maior, vel minor influxus physicus personæ Verbi in opera humanitatis non auget, nec minuit influxum personalem formalem: ergo pariter, licet cognitio maiestatis offensæ sit prærequisita ad influxum formalem grauificantem offensam, maior, vel minor cognitio non augebit, nec diminuet influxum formalem personæ. 143 *Contra primo.*

Quod amplius vrgetur: influxus physicus liber personæ Verbi in operationes humanitatis necessario prærequiritur ad influxum formalem moralem personæ Verbi operantis, & ad influxum obiecti in bonitatem moralem earumdem operationum: & tamen licet maior, vel minor influxus augeat, minuatve influxum obiectiuum obiecti, non auget, nec minuit influxum formalem personæ Verbi operantis: ergo pariter, licet cognitio personæ offensæ, & obiecti specificantis actum requiratur ad grauitatem ex persona offensa sumptam, & ad malitiam ex obiecto deriuatam, & istam augeat, vel minuat maior, vel minor cognitio, non sequitur, augere, vel diminuere grauitatem personalem sumptam ex persona offensa. *Secundo.*

Maneat ergo verum, quod sicut valor personalis sumptus formaliter ex persona Verbi operantis operationes humanitatis æqualis est in omnibus Christi meritis, etsi valor meritorius ex obiecto, & aliis circunstantiis prouenient inæqualis sit in illis; ita grauitas personalis sumpta ex maiestate offensa æqualis est in omni peccato mortali, etsi grauitas ex aliis capitibus sumpta inæqualis sit in illis iuxta inæqualitatem 144

litatem malitiæ, quæ ex obiecto, & aliis circumstantiis desumitur. Et ex his ad septimum argumentum respondeo, distinguendo consequens; sequitur vnum peccatum alio maius non esse in ratione offensæ secundum grauitatem personalem sumptam ex persona offensa, concedo sequelam: secundum rationem malitiæ, & grauitatem offensæ, quæ ex obiecto, & aliis circunstantiis desumitur, nego sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Quæ distinctio ex dictis constat.

145 *Contra nostram resolutionem pr. obiicitur.* Sed oppones aduersus istam resolutionem primo: Deus magis offenditur vno peccato, quam alio: ergo vni maiorem quam alteri grauitatem communicat, & consequenter grauitas ex persona offensa sumpta maior est in vno, quam in alio peccato. Secunda consequentia ex prima videtur colligi: prima autem probatur; quia namque Deus vt dilectus dat actui charitatis dignitatem, & bonitatem, actui, quo magis diligitur, maiorem dignitatem, seu bonitatem moralem communicat: ergo si maiestas diuina offensa dat grauitatem, actui, quo magis offenditur, maiorem dat grauitatem, & consequenter non solum in grauitate offensæ, ex obiecto, & aliis capitibus sumpta, sed etiam in illa, quæ sumitur a persona offensa, peccata sunt inæqualia.

Secundo. Oppones secundo, nam sequitur ex resolutione tradita, offensam peccati mortalis non esse infinitam simpliciter: consequens conclusioni nostræ aduersatur: ergo & tradita resolutio. Probatur sequela. conflatum ex duobus, quorum vnum est finitum, & alterum infinitum, non est infinitum simpliciter, sed tantum secundum quid, vt constat in corpore, cuius longitudo esset infinita, latitudo verò, aut profunditas esset finita, quod idcirco non foret infinitum simpliciter in genere quantitatis, quia ex quantitate finita, & infinita compositum esset; sed offensa peccati mortalis componitur ex grauitate personali infinita, & ex grauitate finita desumpta ex aliis principiis: ergo non est grauitatis in ratione offensæ simpliciter infinitæ, quod nostræ conclusioni aduersatur.

146 *Ad 1. respondetur.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus distinguendo antecedens. Deus offenditur magis vno peccato, quam alio extensiuè concedo antecedens; intensiuè, nego antecedens, & consequentiam, ad illius probationem distinguo antecedens, ly *quia* dicente causam adæquatam, nego antecedens, inadæquatam, concedo antecedens, & nego consequentiam; causa autem adæquata est, quia Deus non dat bonitatem, aut dignitatem actui charitatis se ipso vt forma, sed specificatiuè, vt obiectum: vnde sicut hac ratione limitatur, ne det actui charitatis infinitum dignitatē, aut bonitatem ex finito modo, quo attingitur, & ex principio finito: ita attemperatur, vt det magis, aut minus bonitatis, vel dignitatis iuxta maiorem, vel minorem perfectionem conatus operantis: quæ ratio in peccato in ratione offensæ non militat, cum Deus se ipso, vt forma det grauitatem personalem offensæ, vt probauimus.

147 *Ad secundam.* Ad secundam obiectionem distinguo maiorem: si pars infinita partem finitam eminenter contineat, nego maiorem si illam eminenter non contineat, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; quia grauitas ex persona offensa sumpta continet eminenter per æquiualentiam grauitatem deriuatam ex aliis capitibus; cum namque peccatum ratione grauitatis sumptæ ex maiestate offensa se ad omnem imaginabilem pœnam promerendam extendat, consequens fit, vt grauitates deriuatas ex aliis capitibus eminenter per æquiualentiam contineat, Ideoque est in ratione offensæ infinitum simpliciter, prout simpliciter contraponitur ad secundum quid, non autem prout simpliciter idem est, quod omnibus modis.

§. VIII.

Diluitur vltimum argumentum, explicaturque, an peccatum in ratione demeriti sit infinitum simpliciter?

148 *Vltimo arguitur.* DENIQVE arguitur. si peccatum esse in ratione offensæ simpliciter infinitum, esset etiam infinitum in ratione demeriti; sed in ratione demeriti infinitum non est: ergo nec est in ratione offensæ infinitum simpliciter. Sequela patet ex dictis, minor autem probatur; si namque peccatum esset in ratione demeriti simpliciter infinitum; sequeretur, quolibet peccatum mortale esse dignum omni pœna possibili consequens est improbabile, inquit Arriaga *tract. 1. de Incarnatione disp. 3 sect. 3 dicto 6.* ergo in ratione demeriti simpliciter infinitum non est. Minorem probat dictus Auctor primo ex Scriptura. *Apocalypsis 18.* illis verbis: *Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.* Quæ verba sic ponderat; nam ly *tantum, & quantum* significant, vel omnimodam æqualitatem inter dolores, & meritum culpæ, vel æqualitatem moralem, vt differentia, vel inæqualitatem moralem, vt differentia, vel inæqualitas sit penè nulla in morali æstimatione; sed si peccatum mereretur de condigno omnem pœnam possibilem, inæqualitas dolorum cum demerito culpæ esset infinita, impropriissimeque diceretur, peccatorem tantum, quantum per peccatum meruit, puniri: ergo non est in quolibet peccato mortali condignitas demeritoria omnis pœnæ possibilis. *Minor prob. 1.* *Arriaga.* *Apoc. 18.*

Probat secundo ex communi Theologorum axiomate, aiente, Deum citra condignum punire, & præmiare vltra condignum; sed ly *vltra condignum* in præmiando significat parum excessus. ergo ly *citra condignum* in puniendo significat moderatum defectum pœnæ ad dignitatem peccati: at si infinita pœna esset dignum, defectus moderatus non esset ergo peccatum mortale non est dignum omni pœna possibili. Tertio, nam furtum graue, v. g. viuit ducati mereri æternum cruciatum adeo est præter, vel supra rationem naturalem, vt nisi id fides doceret, in nullius mentem caderet; quis enim, seclusa fide de æternitate pœnæ, non diceret, iniuriam in eo furto repertam sufficienter tormentis centum, vel mille annorum puniri? Ergo cum fides non doceat vltra æternum illum cruciatum pœnam infinitam mereri, aut omnem pœnam possibilem, imo id esse videatur contra omnes Scholasticos hucusque de hoc puncto a entes, irrationabiliter tale meritum cuiuis peccato mortali attribuitur. Quarto, nam si peccatum quolibet mortale mereretur omnem pœnam possibilem, quolibet esset dignum, vt Redemptore careremus hoc autem videtur falsum, alias plus demereretur peccatum, quam nobis Christus meruisset, cum Christus non meruerit se ipsum: cuius tamen carentiam condignè promeruisset peccatum: ergo. 149 *Secundo.* *Tertio.* *Quarto.*

Quinto, nam sequeretur, peccatum condignè mereri carentiam acceptationis meritorum Christi; consequens videtur absurdum ergo peccatum non meretur omnem pœnam possibilem. Sequela patet; nam acceptatio meritorum Christi, est pœna possibilis: ergo si peccatum mereretur omnem pœnam possibilem, mereretur de condigno non acceptari pro nobis merita Christi. Minor autem constat primo, Christus namque non meruit condignè, ipsius merita acceptari: ergo peccatum non meretur condignè, quod illius merita non acceptentur, alias plus demereretur peccatum, quam meruissent, potuissentque opera Christi mereri. Deinde, nam si peccatum mereretur de condigno, vt satisfactio Christi non acceptaretur pro illo, sequeretur, peccatum suo demerito sepelire opera Christi, & satisfactionem Christi non posse præualere contra totum peccati demeritum: at hoc est falsum alias satisfactio, & meritum Christi essent inferiora peccato, & ab illo vincerentur: ergo peccatum non meretur, vt satisfactio Christi non acceptetur pro nobis. 150 *Quinto.*

Sexto minor principalis probatur; si namque peccatum mortale esset dignum omni pœna possibili, sequeretur, esse tantum in ratione demeriti, quantum operationes Christi sunt in ratione meriti: consequens admitti non potest, alias satisfactio Christi superabundans non fuisset: ergo. Probatur sequela. demereretur tantum, quantum Christus meruit: ergo illius quantitas adæquaret quantitatem meriti Christi. Probatur antecedens: demereretur carentiam omnis præmij debiti meritis Christi: ergo demereretur tantum, quantum Christus meruit. Probatur antecedens. carentia omnis præmij Christo debiti est pœna possibilis: ergo si peccatum est dignum omni pœna possibili, est dignum carentia omnis præmii debiti, aut possibilis Christo. Denique probatur minor: si namque quoduis peccatum mortale mereretur omnem pœnam possibilem, sequeretur, omni peccato mortali æqualem pœnam deberi: consequens videtur absurdum, & contra D. Tho. 1. 2. q. 87. art. 4. ergo asserendum non est, in quolibet peccato mortali esse vim demeritoriam cuiuslibet pœnæ possibili. 151 *Sexto.* *Vltimo.* *S. Tho.*

Huic argumento responderi potest primo ex dictis §. 5 negando sequelam; nam licet offensa formalis, quæ est termi- 152 *Prima sol.*
nus

ab actu offenſiuo cauſatus, & in Deo, vt in ſubiecto morali receptus, ſit infinita ſimpliciter, & ex hac parte non poſſit per actus puræ creaturæ pro illa ad æqualitatem ſatisfieri, ſed neceſſaria ſit ſatisfactio Dei hominis, quæ eſt ſimpliciter infinita offenſa tamen cauſalis, ideſt, actus offenſiuus ſub nulla ratione eſt infinitus moraliter, ſed ex omni parte, & ſub omni conſideratione eſt finitus: & quia ratio demeriti non conſequitur ad offenſam formalem, ſed ad offenſam cauſalem, vel actiuam, ideſt, ad actum offenſiuum, fit conſequens, vt peccatum mortale non ſit in ratione demeriti ſimpliciter infinitum. Ita doctiſſimi PP. Salmanticenſes loco vbi ſupra allegato.

153 *Reijcitur 1.* Hæc tamen ſolutio ex ibidem dictis relinquitur impugnata; ibi enim oſtendimus, non poſſe dari offenſam iſtam formalem diſtinctam ab offenſa cauſali, quæ ſit terminus ex illa relictus, & in Deo, vt in ſubiecto receptus; ac proinde infinitam grauitatem, quam offenſæ Deo irrogatæ conuenire monſtrauimus, non poſſe huic termino, ſed offenſæ actiuæ, aut cauſali competere; cumque ad offenſam cauſalem conſequatur ratio demeriti conſequens eſt, vt peccatum mortale non ſolum in ratione offenſæ, ſed etiam in ratione demeriti ſit infinitum. *Secundò.* Secundò impugnatur: vt enim §. 1. ex D. Thoma probauimus, peccato, quia contra Deum eſt, ſi ſecundum ſe illius grauitas attendatur, pœna infinitè intenſa, & infinitè acerba debetur; ſed ſi in ratione demeriti infinitum non eſſet, non poſſet illi pœna infinitè intenſa, aut infinita acerba deberi, ſicut nec merito nō infinito præmium infinitè intenſum deberi poteſt ergo peccatum mortale nedū in ratione offenſæ, ſed etiam in ratione demeriti eſt moraliter infinitum.

154 *Secunda ſolutio.* Secundò reſponderi poteſt, concedendo ſequelam, & negando minorem; ad illius probationem negando ſequelam; vt enim peccatum mortale in ratione demeriti ſit infinitum, non requiritur, quod mereatur omnem pœnam poſſibilem, ſed ſufficit, quod ſit dignum pœna infinitæ intenſionis, infinitæque acerbitatis, nam eo ipſo continet, vt cauſa moralis effectum moraliter infinitum, quod, vt §. 1. monſtrauimus, arguit in cauſa infinitatem moralem, nec poteſt cauſæ moraliter finitæ competere.

155 *Reijcitur.* Sed nec iſta ſolutio eſt ſufficiens; licet namque ex illa habeatur, peccatū mortale eſſe infinitè demeritum; non tamen habetur, quod ſit in ratione demeriti ſimpliciter infinitum; ſed peccatum mortale eſt in ratione demeriti infinitum ſimpliciter; ergo ſolutione tradita non ſaluatur, vt debet, infinitas demeritoria peccato mortali conueniens: conſequentia eſt bona, præmiſſæ autem indigent probationem: maior oſtenditur primo; calor namque potens calorem infinitè intenſum producere, non tamen omnem qualitatem poſſibilem, licet infinitus ſimpliciter eſſet in ratione caloris, & qualitas infinita, non tamen eſſet ſimpliciter infinitus in ratione, & genere qualitatis, ſicut quantitas infinitæ longitudinis, non tamen infinitæ extenſionis, nec infinitæ profunditatis, eſſet quidem in ratione lineæ infinita ſimpliciter, poſſetque dici quantitas infinita, non tamen eſſet infinita ſimpliciter in ratione, & genere quantitatis, eo quod non contineret omnem perfectionem ad genus quantitatis pertinentem ergo pariter, peccatum dignum pœna infinitæ intenſionis, non tamen dignum omni pœna poſſibili, quamuis ſit infinitum demeritum, non tamen erit in ratione demeriti ſimpliciter infinitum. Secundò, quia namque meritum Chriſti eſt in ratione meriti infinitum ſimpliciter, inferunt communiter Theologi, eſſe dignum, quantum eſt de ſe omni præmio poſſibili, & conſequenter cenſent ad infinitatem ſimpliciter in ratione meriti, non ſufficere dignitatem præmij infinitæ intenſionis, ſed neceſſarium eſſe, vt illius vis meritoria ſe extendat ad omne præmium poſſibile: ergo pariter, ad infinitatem ſimpliciter in ratione demeriti non ſufficit dignitas pœnæ infinitæ intenſionis, ſed inſuper eſt neceſſaria vis demeritoria ſe extendens ad omnem pœnam poſſibilem.

156 Deinde probatur minor: quod enim in ratione punibilis nulla pœna poſſibili exæquari poteſt, eſt meritorium omnis pœnæ poſſibilis, & conſequenter eſt infinitum ſimpliciter in ratione demeriti, ſicut id, quod nullo præmio poſſibili poteſt exæquari, eſt meritorium omnis præmij poſſibilis, & in ratione meriti ſimpliciter infinitum; ſed peccatum mortale, quia eſt grauis offenſa Dei, in ratione punibilis talis conditionis eſt, vt nulla pœna poſſibili poſſit adæquatè puniri: ergo eſt meritorium omnis pœnæ poſſibilis, & conſequenter in ratione demeriti ſimpliciter infinitum. Minor, cui ineſt difficultas, probatur peccatum mortale, quia grauis offenſa Dei, eſt talis conditionis in ratione ſatisfactibilis, vt nulla ſatisfactione poſſibili puræ creaturæ, etiam ſi eſſet infinitæ intenſionis, ſit æquabile: ergo ex eodem principio talis conditionis erit in ratione punibilis, vt nulla pœna poſſibili, etiam infinitè intenſa, infinitæque acerbitatis, poſſit ad æqualitatem puniri, ac per conſequens eſt meritorium omnis pœnæ poſſibilis, & in ratione demeriti ſimpliciter infinitum.

157 *Obycies contra dicta, 1.* Sed oppones contra hanc doctrinam primo, ſequi ex illa non rectè à Nobis fuiſſe ex D. Thom. §. 1. deductam infinitatem peccati conſequens non admittemus, ergo. Probatur ſequela, nā §. 1. inde ex D. Th. arguebamus infinitatem peccati in ratione offenſæ, quia in ratione demeriti eſt infinitum & hoc inde, quia D. Thom. docuit, eſſe dignum pœna infinitæ intenſionis, infinitæque acerbitatis; ſed ad rationem demeriti infinitam ſimpliciter non ſufficit dignitas pœnæ infinitæ intenſionis, ſed vlterius requiritur dignitas omnis pœnæ poſſibilis, vt arguendo contra ſecundam ſolutionem docuimus: ergo non benè ex D. Thoma deduximus infinitatem peccati. Patet conſequentia, nam infinitas, quam probare nitebamur, erat infinitas ſimpliciter ergo ſi hæc non infertur ex merito pœnæ infinitæ acerbitatis, quod Diui Thoma agnoſcit in peccato mortali, male ex Diui Thoma probatur.

158 *Secundò.* Secundò, nam ex doctrina tradita ſequitur, peccatum mortale Petri, v. g. eſſe dignum, quantum eſt de ſe, non ſolum carentia viſionis Dei ipſi Petro, ſed etiam mereri, quod alij Dei viſione priuentur, & æternos ſuſtineant cruciatus: conſequens videtur abſurdum, vtpote à nemine hacuſque aſſertum ergo doctrina tradita vera non eſt. Minor cum conſequentia tenet; ſequela autem probatur; quia namque meritum Chriſti Domini eſt in ratione meriti ſimpliciter infinitum, non ſolum eſt dignum omni præmio Chriſto poſſibili, ſed etiam omni præmio poſſibili alijs à Chriſto, vt de Chriſti mer: to tractantes videbimus, & fatentur communiter Theologi: ergo ſi peccatum mortale in ratione demeriti eſt tum ſimpliciter, erit dignum non ſolum omni pœna peccanti infini poſſibili, ſed etiam omni pœna poſſibili alijs.

159 *Reſpondeo ad 1. obiectionem.* Reſpondeo ad primam obiectionem negando ſequelam, ad cuius probationem dicatur: ex merito pœnæ infinitæ intenſionis, quod D. Thomas agnoſcit in peccato mortali, per immediatam conſequentiam deduci, peccatum mortale eſſe infinitum demeritum; quod autem in ratione demeriti ſit infinitum ſimpliciter, non deducitur immediatè, ſed mediatè, ſic arguendo. Quamuis peccatum mortale ſit intenſionis finitæ, quia eſt grauis offenſa Dei, meretur pœnam infinitæ intenſionis: ergo quamuis ſit in ſua ſpecie finitum, quia tamen eſt grauis offenſa Dei, merebitur pœnas infinitas ſpecificè, & pœnas ſine termino in infinitum: vt autem rectè arguamus ex Angelico Doctore, ſufficit primum immediatè ex ipſo inferri, nempe infinitum demeritum, & ſecundum, ſcilicet infinitas ſimpliciter in ratione demeriti per conſequentias mediatas.

160 *Ad ſecundam.* Ad ſecundam obiectionem diſtinguo conſequens: attenta grauitate peccati, concedo ſequelam: omnibus inſpectis, quæ in peccato Petri concurrunt, nego ſequelam, & ſub eadem diſtinctione minori, & nego conſequentiam; ſi namque Petrus fieret à Deo caput morale omnium hominum, vt potuit de potentia abſoluta, grauitas offenſæ ſumpta ex perſona iniuriata nullum incrementum ſuſciperet; & tamen tunc caſus, non ſolum ſibi noceret, ſed etiam omnibus, quorum eſſet caput morale, illiſque de condigno mereretur carentiam viſionis Dei, in qua pœna damni conſiſtit, & quantum eſt de ſe, & non attenta taxatione diuinæ iuſtitiæ, etiam æternos cruciatus, vt in peccato originali contingere §. ſequenti videbimus; quia tamen peccatum Petri modo tantum eſt perſonale, non habet condignitatem pœnæ alijs inſligendæ, ſed tantum proprio ſubiecto. Nec ſequitur, non eſſe ſimpliciter infinitum in ratione demeriti perſonalis, nam ad hoc ſufficit condignitas omnis pœnæ perſonæ delinquenti poſſibilis; ſed ſolum infertur, quod non ſit infinitum ſimpliciter in ratione demeriti, vt abſtrahit à perſonali, & capitali: & quia meritum Chriſti eſt iſto modo infinitum, ideo eſt dignum omni præmio, non ſolum Chriſto poſſibili, ſed etiam poſſibili alijs.

161 *Vera ſolutio.* His igitur ſolutionibus omiſſis, & in ſua probabilitate relictis, ad argumentum reſpondeo, concedendo ſequelam, & negando minorem: ad illius probationem concedo etiam ſequelam, & nego minorem, ad cuius primam probationem dicatur, ly *tantum*, *& quantum* in allegatis verbis non ſumi comparatiuè ad grauitatem peccati inſpectam ſecundū ſe, ſed prout ſubeſt taxationi diuinæ iuſtitiæ, & ſic certum eſt, tantum peccatorem puniri, quantum peccatum meretur:

tur: ex hoc autem non colligitur, peccatum mortale ratione grauitatis personalis acceptæ secundum se, non esse dignum omni pœna possibili. Vel secundo respondetur, ly *tantum, & quantum* in prædicto testimonio non dicere æqualitatem absolutam, sed proportionalem, quæ attenditur non secundum comparationem pœnæ ad culpam, sed secundum proportionem duorum peccantium ad duas pœnas, vt scilicet, qui plus peccauit, plus puniatur, & sicut in peccando excessit, sic etiam in pœna excedat. Vtramque istam solutionem dedit D. Thomas *in 4. Sentent. dist. 46. quæst. 2. art 2. quæstiunc. 1. ad argum.* sumptum ex prædicta auctoritate, fidens magis secundæ solutioni, quam primæ, monensque sic accipiendas omnes auctoritates Scripturæ, quibus indicari videtur æqualitas pœnæ ad culpam. Ex qua doctrina sic in Auctorem contrarium insurgo. Æqualitas proportionalis, quam prædictis verbis significari sentit Angelicus Doctor, docet, quod non est accipienda secundum comparationem pœnæ ad culpam, sed secundum proportionem duorum peccantium ad duas pœnas: ergo iuxta D. Thomam inter pœnam de facto statutam a Deo, & culpæ grauitatem acceptam secundum se, non datur proportio, & consequenter grauitas culpæ secundum se inspecta, absque proportione excedit pœnam de facto taxatam, ac per consequens infinite, nam excessus tantum finitus cum proportione compatitur.

Ad 1. probationem.

S. Tho.

162 Et ex his ad secundam probationem, admisso communi axiomate, vt iacet, & concessa minori, nego consequentiam; quia in præmiando non est possibilis infinitus excessus, in puniendo autem est possibilis infinitus defectus; & ideo ex eo, quod ly *vltra* in præmiando moderatum excessum significet, non sequitur, quod ly *vltra* in puniendo moderatum defectum importet: & quidem excessus in præmiando proportionalem æqualitatem præmij ad meritum non tollit in communi Theologorum sententia 1. 2. *quæst.* 114. & tamé iuxta D. Thomam ly *citra* in puniendo tollit æqualitatem proportionis pœnæ ad culpam acceptam secundum se: ergo diuersimode accipitur ly *citra* in puniendo, atque sumitur ly *vltra* in præmiando. Quæ doctrina amplius ex D. Thoma firmatur; docet enim D. Thom. Deum citra condignum punire, verificari etiam in peccato originali, eo quod acceptum secundum se annihilationem proprij subiecti meretur, iuxta illud Threnorum tertio: *Misericordia Dei, quod non sumus consumpti.* Ita expresse D. Thom loco vbi proximè *solutione ad 4. argum.* At sic est, quod pœna, qua de facto peccatum originale punitur, plus deficit ab annihilatione, quam secundum se meretur, quam excedat præmium, quod Deus de facto confert præmium, ex rigore nostris actibus promeritum: ergo necessum non est, quod ly *citra* in puniendo eodem modo accipiatur, quo sumitur ly *vltra* in præmiando, ac proinde ex eo, quod ly *vltra* importet moderatum excessum, non sequitur ly *citra* moderatum defectum importare.

Ad secundam.

Theologi.

S. Tho.

Thre. 3. 5.

S. Tho.

163 Ad tertiam probationem respondeo primo, negando antecedens; nam licet attenta malitia specifica furti, non videatur ratio naturalis dictare, mereri æternum cruciatum; attenta tamen illius grauitate sumpta ex maiestate offensa, nec præter, nec supra rationem naturalem est, sed illi valde conforme æternam pœnam mereri. Vel secundo, prætermisso antecedenti, nego consequentiam, nam licet fides non doceat peccatum graue furti vltra æternitatem cruciatus mereri omnes pœnas possibiles; id tamen ex his, quæ fides docet, probabiliter satis colligitur; fide enim docemur furto graui grauiter Dei maiestatem offendi, illamque infinitam esse, infinitæque dignitatis. Ex quibus fidei dogmatibus, iuncto principio sumpto ex Angelico Doctore, nempè crescere grauitatem iniuriæ ad incrementum dignitatis personæ iniuriatæ, maxima cum probabilitate deducitur infinitas grauitatis offensæ, & ex illa infinitum cumulum pœnarum condignè mereri. Id autem, quod prædictus Auctor addit, nempè meritum pœnæ infinitæ adscriptum peccato mortali esse contra omnes hucusque de hoc puncto scribentes, eadem facilitate, qua ab ipso asseritur, a Nobis negatur, & in primis D. Thomas, vt vidimus, meritum pœnæ intensionis infinitæ agnoscit in peccato mortali. Deinde omnes, qui in ratione offensæ simpliciter infinitum esse defendunt, vt consequenter loquantur, tenentur etiam concedere, mereri omnem pœnam possibilem; hi autem, præter illos, quos in principio pro nostra sententia allegauimus, sunt Magister Sententiarum, Magnus Albertus, Bonauentura, Alensis, Anselmus, vterque Richardus, quos plena manu refert Bernal *disp. 4. de Incarnatione sect. 3. §. 1.* Quod si Antiquiores expressè non concesserunt meritum pœnæ infinitæ, omnisque pœnæ possibilis in peccato mortali, erit, quia punctum non tetigerunt, nec illis argumentum occurrit.

Ad tertiã.

S. Tho.

M. Sent.

Alb. Mag.

Bonau.

Alens.

Anselm.

Ricard.

Bernal.

Et quidem argumentum istud manifeste, ni fallor, in puncto satisfactionis; si namque supra, vel præter rationem naturalem est, furtum graue condignè æternam pœnam mereri, etiam erit supra, vel præter rationem naturalem, quod pro illo non possit pura creatura æqualem, condignamque exhibere satisfactionem & sicut fides non docet, esse dignum omni pœna possibili, ita nec docet, cumulum omnium actuũ omnibus creaturis possibilem illis, vt satisfactibili non posse adæquari; & tamen sententia docens, omni satisfactione omni creaturæ possibili non posse fieri satis pro grauitate offensæ mortalis, est in Theologia plausibilis, & extra Scholam Scoti communis: ergo ex eo quod præter, vel supra rationem naturalem sit, furtum graue condignè æternam pœnam mereri, & fides non dictet ad omnem pœnam possibilem promerendam extendi, perperam prædictus Auctor infert, esse improbabile, meritum omnis pœnæ possibilis peccato mortali attribuere. 164

165 Ad quartam probationem, concedo sequelam, & nego minorem, nec sequitur, grauitatem, condignitatemque, & vim demeritoriam peccati mortalis excedere dignitatem, & vim meritoriam operationum Christi, nam quod Christi meritum non possit ad sui ipsius existentiam promerendam extendi; cuius tamen negationem, aut carentiam condignè peccatum mortale meretur, illius grauitate inspecta secundum se, non prouenit ex defectu valoris, neque ex defectu æqualitatis moralis operationum Christi cum ipsius existentia, sed ex eo, quod principium meriti non potest sub merito cadere in probabiliori, & veriori sententia; ideoque non infertur excessus grauitatis, aut vis demeritoriæ peccati supra dignitatem, & vim meritoriam conuenientem meritis Christi.

Ad quartam.

166 Ad quintam probationem respondeo primo, negando sequelam, vt enim *tract. de merito Christi*, docebimus, merita Christi non potuerunt a Deo non acceptari supposito, quod ab ipso ad præmium aliquod merendum dirigerentur: vndè, cum applicatione Christi supposita, implicet illius merita non acceptari, carentia acceptationis meritorum Christi non est pœna possibilis: ac proindè ex eo quod non cadat sub condignitate demeritoria peccati, non sequitur, non extendi ad omnem pœnam possibilem. Vel secundo respondetur distinguendo consequens: si Christus non potuit acceptationem suorum meritorum merari, concedo sequelam: si potuit sub distinguo consequens, supposito, quod Christus sua merita applicaret pro acceptatione merenda: nego sequelam; tali suppositione non facta, concedo sequelam, & sub eadem distinctione minoris nego consequentiam.

Ad quintam.

Nec sequitur, vim demeritoriam peccati excedere vim meritoriam operationum Christi; si namque acceptatio proprij meriti repugnat, quod sub merito cadat, est defectus purè negatiuus, & non ortus ex defectu valoris, quod illam Christus non potuerit mereri: vndè sicut ex eo, quod Christus sui existentiam promereri non potuerit, cuius tamen negationem potuisse sub demerito peccati mortalis cadere, docetur frequentius à Theologis, non sequitur excessus vis demeritoriæ peccati supra vim meritoriam operationum Christi, ita neque ex eo, quod demeritum peccati extendatur ad carentiam acceptationis meritorum Christi, & meritum Christi non extendatur ad acceptationem, sui talis excessus colligitur. Si autem acceptatio meritorum Christi potuit sub illius merito cadere, & Christus sua merita ad illam promerendam applicaret, non posset peccatum illius carentiam merari, quia peccati condignitas vinceretur a maiori dignitate, & a vi meritoria maiori; quod si Christus sua merita non applicaret, ex eo quod carentia acceptationis caderet sub condignitate demeritoria peccati, non sequeretur, meritorum Christi vinci a peccato, nec ab illo sepeliri; nam Christum vinci a peccato supponit, contra peccatum pugnare, & suo merito contendere, & ab illo superari, supponitur autem non pugnans, & consequenter non potest victus, aut sepultus inferri. Et quidem ex eo, quod vis demeritoria peccati extendatur ad carentiam Incarnationis Christi merendam, illamque mereretur de facto, & Christus sui existentiam non meruerit, vel quia non potuit, vel quia merita non applicuit pro illa, non sequitur, merita Christi vinci, aut superari a peccato, aut per illud sepeliri: ergo nihil horum sequitur ex condignitate demeritoria peccati carentiæ acceptationis meritorum Christi pro nobis. 167

168 Ad sextam probationem minoris distinguo consequens: sequeretur, esse tantum extensiuè, concedo sequelam intensiuè, nego sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego conse-

Ad sextã.

consequentiam, nec distinctioni traditæ obstat probatio sequelæ; nam ex eo quod vis demeritoria peccati extendatur ad omnem pœnam possibilem, & negatio omnis præmij possibilis Christo, sit pœna possibilis, ac proinde possit cadere sub condignitate demeritoria peccati, sequitur quidem adæquatio extensiua cum vi meritoria operationum Christi; intensiua autem adæquatio non sequitur. Cuius ratio est, quia negatio, v.g. incarnationis patris, quæ potuit esse pœna peccati, non est tam mala, quantum incarnatio patris est bona, quæ potuit sub merito Christi cadere, aliàs non posset grauitati peccati de condigno respondere, cum hæc non sit tanta, quanta est dignitas incarnationis patris; ac proindè ex eo quod tantum extendatur vis demeritoria peccati, quantum extenditur vis meritoria operationum Christi, non sequitur adæquatio intensiua grauitatis demeritoriæ peccati cum dignitate meritoria Christi, vel operationum illius.

169 *Ad ultimam.* Ad vltimam probationem distinguo consequens: attenta secundum se grauitate personali peccatorum, concedo sequelam; acceptis peccatis, vt substant taxationi pœnæ constitutæ per diuinam voluntatem, nego sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Itaque peccato, quia contra Deum est, omnis pœna imaginabilis sine termino debetur, vt probauimus; quia tamen infinita pœna non est possibilis, nec in creatura finita ad illam reperitur capacitas, Deus pro sua misericordia decreuit peccata citra condignum punire, & non tantum, quantum illis erat debitum, sed pro sua voluntate pœnas peccatis taxauit, ita vt ratione offensæ, & ratione auersionis a Deo, omnia punirentur carentia visionis ipsius, in qua pœna damni quodammodo infinita consistit, & iuxta quantitatem conuersionis ad bonum commutabile quantitatem pœnæ sensus, scilicet dolorum acerbitatem sustinerent, iuxta illud Apocalypsis 18. *Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; & illud Matthæi 7. *Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis*.

Apoc. 18.

Matt. c. 7.

170 *Replicabis.* Sed contra hucusque dicta adhuc superest non modica difficultas; sequitur enim ex dictis, non esse Dei misericordiæ adscribendum, quod peccatum mortale citra condignum non puniat; consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam prædicto axiomate vtentium, illoque commendantium misericordiarum diuinam elucentem in præmiando vltra condignum, & citra condignum puniendo ergo hucusque a Nobis dicta à veritate deficiunt. Sequela, in qua est difficultas, probatur: in eo, quod Deo necessarium est, non splendet misericordia diuina, vt omnibus est per se notum sed si peccatum graue meretur omnem pœnam possibilem, Deo necessarium est illud citra condignum punire, vel non punire condignè: ergo in puniendo peccatum citra condignum Dei misericordia non splendet. Probatur minor: non est Deo possibile peccatum graue punire omni possibili pœna, cum sit syncathegorematicè infinita, & implicet infinitum in actu; sed non punito peccato omni pœna possibili, citra condignum punitur, cum, qualibet pœna data, semper dignum sit maiori pœna puniri, vt supponitur: ergo si peccatum graue est dignum omni pœna possibili, Deo est necessarium illud citra condignum punire, vel non punire condignè, & consequenter in non puniendo peccatum condignè ad illius grauitatem, non splendet misericordia diuina.

171 *Respond.* Respondeo, negando sequelam, ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem. accepto adæquatè termino condignitatis demeritoriæ peccati, concedo minorem, inadæquatè sumpto, nego minorem, & consequentiam, nam licet non sit possibile Deo omnem pœnam possibilem, ad quam sine termino extenditur vis demeritoria peccati, reducere ad actum; potuit tamen illud maiori pœna punire ea, quam de facto statuit, si namque taxauit dolorem intensum, vt duo pro peccato, v.g. furti, potuit taxare dolorem, vt octo, & hic dolor erat possibilis, contentusque intra terminum condignitatis demeritoriæ furti: ac proindè puniendo furtum graue pœna intensionis, vt duo, illud liberè citra condignum puniuit, accepto in adæquatè termino condignitatis illius, etsi Deo fuerit necessarium illud non punire adæquatè ad eius condignitatem.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

Ex dictis infero primò, peccatum originale ratione grauitatis ex persona offensa sumptæ inspectæ secundum 172
se, esse dignum pœna infinitæ intensionis, & omni pœna *Primum*
possibili. Quod probo; nam peccato personali mortali debe- *corollarium.*
tur pœna infinita, & omnis pœna possibilis, si secundum se inspiciatur, quia est grauis offensa Dei, & in ratione offen- *Prob. 1.*
sæ simpliciter infinitum; sed etiam peccatum originale est grauis offensa Dei, & in ratione offensæ infinitum simpliciter: ergo illius grauitate inspecta secundum se est dignum omni pœna possibili. Consequentia est bona: maior constat ex dictis in discursu disputationis, minor autem ostenditur primo; nam peccatum, de quo loquitur D. Thomas in hac *quæstione art. 2.* est peccatum originale, vt legenti arti- *S. Tho.*
culum manifestè constabit, illique in solutione ad secundum argumentum attribuit infinitatem, ob quam pura creatura non potest pro illo satisfacere condignè, quod accipiendum esse de infinitate simpliciter in discursu disputationis monstrauimus: ergo iuxta D. Thomam peccatum originale est in ratione offensæ simpliciter infinitum. Secundo *Secundò.*
probatur; nam peccatum mortale personale ideò est in ratione offensæ simpliciter infinitum, quia grauis offensa est, in Deo moraliter, vt in subiecto recepta; sed peccatum originale est etiam grauis offensa, & moraliter in Deo, vt in subiecto recipitur. ergo in ratione offensæ est simpliciter infinitum.

Præterea, nam peccatum actuale, quo paruuli in capite 173
peccantes denominantur, est idem peccatum actuale Adami *Tertio.*
ipsum personaliter peccantem denominans, & paruulos in ipso, vt in capite peccantes constituens: peccatum autem originale habituale intrinsecè afficiens paruulos, cum primum concipiuntur in vtero, eiusdem rationis est cum termino personali habituali in Adamo ex peccato actuali relicto; sed peccatum actuale, & habituale Adami est in ratione offensæ simpliciter infinitum: ergo peccatum actuale, quo paruuli dicuntur peccantes in Adamo tanquam in capite, & terminus ex hoc peccato relictus intrinsecè inficiens paruulos, dum primo in vtero concipiuntur, quod est peccatum originale, est etiam in ratione offensæ infinitum simpliciter.

Quod amplius vrgetur; nam peccatum, quod in ratione *Confirmatur.*
punibilis est simpliciter infinitum, meretur omnem pœnam possibilem, sicut meritum, quod in ratione præmiabilis est infinitum simpliciter, ad omne præmium possibile promerendum extenditur; sed peccatum originale est in ratione punibilis simpliciter infinitum: ergo meretur omnem pœnam possibilem, illius grauitate inspecta secundum se. Consequentia est bona, maior certa, & minor probatur. Peccatum, quod nulla pœna assignata ad æqualitatem punitur, sed illa data manet dignum maiori, ac maiori pœna, est in ratione punibilis simpliciter infinitum, sicut meritum, quod nullo præmio assignato ad æqualitatem præmiatur, sed quolibet præmio dato, manet vlteriori præmio dignum, est in ratione præmiabilis simpliciter infinitum; sed peccatum originale huius conditionis est in ratione punibilis; ergo in hac ratione est simpliciter infinitum. Minor, cui inest difficultas, probatur peccatum originale talis conditionis est in ratione satisfactibilis, vt nulla satisfactione puræ creaturæ assignata in tali ratione adæquetur, sed vlteriori satisfactione in infinitum sit dignum: ergo pariter in ratione punibilis, nulla pœna data ad æqualitatem punitur, sed qualibet assignata, manet vlteriori pœna dignum, & consequenter est in ratione punibilis simpliciter infinitum, ac proindè illius grauitate inspecta secundum se est dignum omni pœna possibili.

Respondebis, peccato originali, quia est in ratione offensæ infinitum, deberi infinitam pœnam, nec posse pœna fini- 174
ta sufficienter puniri, non tamen infinitam pœnam sensus, *Respondebis.*
sed damni consistentem in carentia, eo quod non in conuersione ad creaturam, sed in auersione à Deo per carentiam gratiæ, vel iustitiæ originalis consistit, pœna autem debet proportionari culpæ. Sed contra primò; vt enim docet Di- *Reijcitur*
uus Thomas *in 4 distinctione 46 quæst secunda artic. secun- solutio 1.*
do quæstiuncula prima ad quartum argumentum, pro peccato S. Tho.
originali secundum rigorem iustitiæ, non solum debetur natura propter carentia visionis diuinæ, sed etiam ipsi sunt omni-

bila-

bilatio, & ideò ex hoc ipso, quòd conformantur pueris non baptizatis naturalia bona, citra condignam puniuntur. vnde Threnorum cap.3. *Misericordia Domini, quod non sumus consumpti*: verba sunt Diui Thomæ, ex quibus apertè constat, peccato originali, illius grauitate inspecta secundum se, deberi pro pœna annihilationem naturæ; sed peccatum, quod meretur subiecti annihilationem, dignum est omni pœna lædente, affligenteque subiectum, cum pœnæ istæ positiuæ eatenus malæ sint, quatenus tendunt in subiecti destructionem: ergo peccatum originale inspectum secundum se, & non attento ordine diuinæ iustitiæ de facto statuto a Deo, non solum pœnam damni, sed etiam sensus meretur.

175 *Secundò. S. Tho.* Secundo, vt enim docet idem D.Thom. *in 2. sent. distinct. 42. q. 1. art. 5. ad secundum. Ex hoc, quòd peccatur contra infinitum peccat, debetur sibi pœna infinita*; hoc est, infinitæ intensioni, infinitæque acerbitatis, & consequenter pœna sensus; sed peccatum originale contra infinitum est, nempe Deum, cuius est grauis offensa: ergo illius grauitate attenta secundum se, non solum pœna damni, sed etiam pœna sensus peccato originali debetur. *Tertio.* Præterea, nam esto non in conuersione, sed in auersione consistat, non ideo amittit grauitatem simpliciter infinitam in ratione offensæ Dei. ergo sicut ex hoc capite manet in ratione satisfactibilis simpliciter infinitum, excedensque omnem satisfactionem puræ creaturæ possibilem, ex eodem capite manet in ratione punibilis simpliciter infinitum, & excedens omnem pœnam possibilem, nedum priuatiuam, & damni, sed etiam positiuam, & sensus.

176 *Quarto.* Denique tradita solutio reijcitur; nam esto peccatum originale formaliter, & ratione sui non consistat in aliquo positiuo, nec in conuersione ad creaturam, sed in aliquo priuatiuo, & in auersione a Deo: in actu, cuius est terminus, videlicet in peccato capitali, vtraque ratio inuenitur; sed hoc sufficit, vt infinitam pœnam mereatur, vt constat in peccato habituali personali, cui vtramque pœnam deberi est omnium Theologorum sententia, & si plures non in positiuo, sed in priuatione gratiæ doceant consistere, quia peccatum actuale, ex quo vt terminus relinquitur, & auersionis, & conuersionis positiuæ rationem sortitur: ergo peccato originali inspecto secundum se vtraque pœna debetur, esto in auersione consistat, & conuersionem habitualem ad creaturam non dicat.

177 *Primum argum.* Contra doctrinam huius corollarij plura possent opponi, quæ omittimus, quia illius examen pertinet *ad primum secundæ tractat. de peccato originali*, vbi fusiùs ostendi peccato originali, illius grauitate attenta secundum se, & non prout subest taxationi pœnæ de facto statutæ à Deo, non solum pœnam damni, sed etiam pœnam sensus deberi. Breuiter tamen objicio primo Diuum Thomam *in 2. sentent. distinct.* *S. Tho.* *42. quæstione prima artic. quinto ad secundum*, Ibi: *Ad secundum dicendum, quod ex hoc, quod contra infinitum peccat, debetur sibi pœna infinita, non autem potest esse infinita acerbitate, quia in creatura finita non potest esse qualitas infinita, sed recompensatur per durationem infinitam. quia creatura rationalis durationis infinitæ capax est; & quia actualiter peccauit, debetur sibi non solum pœna damni, sed etiam pœna sensus.* Verba sunt Diui Thomæ, quibus, vt apertè constat, debitum pœnæ sensus in eo, qui peccauit mortaliter, fundat Angelicus Doctor in eo, quod actualiter peccauit, hoc est per actum propriæ voluntatis deliquit, nam peccare actualiter voluntate capitis, etiam reperitur in peccato originali: ergo sentit D.Thomas, peccato originali solam pœnam damni, non autem pœnam sensus deberi, & consequenter dignum omni pœna non esse. *Respond.* Respondeo, ly *quia actualiter peccauit*, non dicere causam condignitatis pœnæ, sed tantum congruentiæ, vt de facto pro peccato mortali pœna sensus fuerit taxata à Deo: ex quo non sequitur defectus condignitatis pœnæ sensus in peccato originali, sed tantum defectus illius congruentiæ, quæ in peccato personali inuenitur, vt pœna sensus pro illo fuerit taxata.

178 *Secundo arguitur.* Objicies secundò: stat, peccatum originale esse in ratione offensæ infinitæ grauitatis, & infinitum in ratione demeriti; & tamen non mereri, illius grauitate attenta, omnem pœnam positiuam, sed tantum pœnam priuatiuam sine termino: ergo malè à Nobis prob. condignitas omnis pœnæ possibilis in peccato originali, illius grauitate attenta secundum se. Consequentia tenet ex dictis: antecedens autem probatur: actus liber naturalis elicitus ab humanitate Christi sine imperio actus supernaturalis foret infiniti valoris, infinitæque meritorius, & tamen non esset meritum omnis præmij absolutè possibilis, sed tantum omnis præmij possibilis naturalis, vt suppono ex veriori sententia, quam dabo infra *tractatu de Gratia Christi*. ergo pariter poterit stare in peccato originali grauitas moraliter infinita, & infinitas in ratione demeriti absque merito omnis pœnæ possibilis absolutè cum sola condignitate omnis pœnæ priuatiuæ possibilis.

Respond. Respondeo, negando antecedens, ad illius probationem dicatur, actum vndequaque naturalem elicitum ab humanitate Christi non fore infinitum simpliciter in ratione meriti, sed tantum in ratione meriti naturalis, ideoque illius vis meritoria non ad omne præmium absolutè possibile, sed solum ad omne præmium possibile ordinis naturalis se extenderet: cæterum grauitas peccati originalis ex persona offensa sumpta est eadem cum grauitate peccati personalis Adami, ac per consequens infinita simpliciter, sicut peccatum personale Adami est in ratione offensæ simpliciter infinitum. Ex quo vlterius fit, vt sit infinitum simpliciter in ratione demeriti, ac proinde quod extendatur vis demeritoria illius ad omnem pœnam absolutè possibilem.

Infero secundo ex dictis, falsam esse quorumdam Recentiorum sententiam docentium, peccatum mortale esse infinitæ grauitatis in ordine, non tamen intra ordinem, sed intra ordinem esse in ratione offensæ finitum. Cuius sententiæ falsitas ostenditur primo; non enim stare potest infinitas in ordine cum limitatione intra ordinem: ergo si peccatum mortale est grauitatis infinitæ in ordine, est etiam grauitatis infinitæ intra ordinem. Probatur antecedens: non stat, aliquid esse infinitum in genere, & finitum intra genus, v.g. nequit corpus infinitum esse in genere quantitatis, & intra genus esse finitum; sed eo ipso, quod infinitum foret in genere quantitatis, deberet continere omnem istius generis perfectionem, cum quo non staret finitum esse intra genus: ergo pariter non stabit esse aliquid infinitum in ordine, & finitum intra ordinem. 179 *Corollariũ secundu.* *Prob. 1.*

Secundo. Secundo, & explicatur magis hoc ipsum: infinitum in genere continere debet omnem perfectionem generis: ergo infinitum in ordine continere debet omnem ordinis perfectionem, cum quo non stat intra ordinem esse finitum. Consequentia tenet à paritate rationis; antecedens autem probatur: corpus infinitæ extensionis, & profunditatis finitæ, licet esset infinitum in specie superficiei, in genere quantitatis infinitum non esset, eo quod non contineret omnem perfectionem contentam sub genere quantitatis: paternitas etiam diuina, prout realiter a filiatione distincta, & ratione ab essentia, esto sit infinita in specie, aut quasi specie paternitatis, in genere autem, aut quasi genere relationis diuinæ infinita non est, quia omnem perfectionem diuinæ relationis, prout sic distincta, non continet: ergo verum est vniuersaliter antecedens, nempè infinitum in genere debere in se continere omnem perfectionem generis.

Dices, non peti ad rationem infiniti in ordine, nisi tantum, quod non sit dabile maius in ordine, quod conuenit peccato mortali; non enim est dabilis ordo offensæ maior ordine grauitatis offensæ diuinæ. Sed contra primo, nam de ratione infiniti in genere, vel in specie, non solum est negatio excessus, sed etiam continentia omnis perfectionis generis, vel speciei, in qua dicitur, & est infinitum: ergo de ratione infiniti in ordine, non solum erit negatio excessus in ordine, sed etiam continentia omnis perfectionis contentæ sub ordine. 180 *Euasio contrariorum. Reijcitur 1.*

Contra secundo; nam sequitur ex tradita solutione, odium Dei in ratione malitiæ esse infinitum in ordine; consequens est falsum: ergo & tradita solutio: falsitas consequentis constat; quia namque grauitas offensæ mortalis est in ordine infinita, inferunt istius sententiæ Auctores, non posse adæquari ab actu charitatis puræ creaturæ in ratione satisfactionis, quia tam in ordine, quam intra ordinem finitus est; sed bonitas specifica actus charitatis, quæ est finita in ordine, & intra ordinem, adæquat malitiam specificam odij diuini: ergo hæc nec intra ordinem, nec in ordine est infinita: sequela autem probatur non enim est dabilis ordo malitiæ maior ordine malitiæ odii Dei: ergo si ad infinitatem in ordine sufficit negatio excessus in ordine, malitia specifica odii Dei erit ordinis infiniti, eritque infinita in ordine, quamuis intra ordinem finita sit, eo quod potest vna alia maior esse intensione. *Secunda.*

Tertio probatur: vel offensa mortalis constituitur grauis a Deo offenso, vt à forma, vel ab ordine ad personam offensam formaliter, & à persona offensa obiectiuè, & terminatiuè, vt à termino, & obiecto extrinseco terminante, & specificante ordinem: si hoc secundum dicatur, est finita 181 *Prob. 3.*

fin

in ordine, & intra ordinem: si primum asseratur, tam in ordine, quam intra ordinem est infinita: ergo falsum est asserere, esse infinitam in ordine, & intra ordinem finitam. Consequentia est bona: minor pro prima parte conceditur ab Auctoribus huius sententiæ, & patet; quia namque Deus dat malitiam odio sui obiectiuè extrinsece tantum, & connatus odii est finitus, non dat odio in ratione malitiæ, nec infinitatem in ordine, nec infinitatem intra ordinem: ergo si persona offensa solum obiectiuæ extrinsecè dat grauitatem offensæ attacta connatu finito, non dabit illi grauitatem infinitam ordinis, nec intra ordinem. Pro secunda parte probatur; quia namque persona satisfaciens valorat actus satisfactorios se ipsa per modum formæ; persona infinita dat actui satisfactorio valorem infinitum in ordine, & intra ordinem: ergo si persona iniuriata grauificat offensam, vt forma, persona iniuriata infinita dat offensæ grauitatem infinitam, tam in ordine, quam intra ordinem.

182 *Respondebis.* Respondebis, negando consequentiam, & discrimen dabis; nam persona satisfaciens valorat actus satisfactorios, vt forma intrinseca illis, & non valorat vt cognita, nec vt attacta per actum; ideoque transfundit in actum satisfactorium totum valorem, quem potest: vnde, si est infinita simpliciter, dat actui satisfactorio valorem simpliciter infinitum: persona autem iniuriata grauificat offensam, vt forma extrinseca cognita, & attacta per actum; vnde, cum cognoscatur cognitione finita, & attingatur per actum cum actu, & conatu finito, fit, vt quamuis sit infinita simpliciter; non det actui offensiuo grauitatem simpliciter infinitam, sed tantum grauitatem ordinis infiniti. Sed contra;

Reÿcitur solutio. licet persona satisfaciens non det valorem; vt cognita, vel attacta per actum; valorat tamen vt eliciens liberæ actum, non enim potest valorem meritorium, aut satisfactorium præstare, nisi actui liberæ ab ipsa egredienti; & tamen quia valorat vt forma, quamuis finito conatu operetur, dat actui valorem infinitum simpliciter: ergo si persona offensa dat actui grauitatem vt forma, quamuis illam det vt cognita, & attacta per actum, & finito modo cognoscatur, & attingatur, dabit illi infinitatem simpliciter, hoc est ordinis, & intra ordinem.

183 *Respondebis.* Respondebis, negando consequentiam, & assignabis discrimen; nam licet persona satisfaciens valoret actum, vt eliciens illum, ly *vt* dicente conditionem antecedentem, vt præstet actui valorem, non tamen commensuratur in valorando cum conatu influxus liberi præuiè ad valorandum eaacti; ideoque non limitatur ab illo, nec impeditur, ne præstet valorem infinitum simpliciter: cæterum persona offensa dat actui grauitatem, vt cognita, & attacta per illum, ly *vt* dicente aliquid, cum quo commensuratur persona in grauificando, & ideò si cognitio est finita, & attingitur actu finito, impeditur, ne det actui infinitatem simpliciter.

Contra 1. Sed contra primo; nam ideo persona satisfaciens non commensuratur in valorando cum conatu, quo elicit actum, quia elicientia solum est conditio antecedens, vt persona eliciens valoret; sed personam offensam ab offendente cognosci, & per actum offensiuum attingi non est personæ offensæ ratio formalis, vt grauificet offensam, sed solum requisita conditio: ergo in grauificando non commensuratur cum conatu, & cognitione, & consequenter persona infinita non impeditur ab illis, vt grauificet infinitè simpliciter.

184 *Secundo.* Contra secundò; nam si commensuraretur in dando grauitatem cum cognitione, & conatu, etiam si vt forma se haberet, non daret infinitam grauitatem, nec in ordine, nec intra ordinem, sed in sententia, quam impugnamus, dat actui offensiuo infinitam grauitatem in ordine: ergo in dando grauitatem non commensuratur cum cognitione, & conatu. Minor cum consequentia tenet, maior autem ostenditur primo; quia namque obiectum in dando grauitatem commensuratur cum cognitione, & conatu, quamuis infinitum sit, attactum conatu finito, & finita cognitione cognitum, nullam dat infinitatem, nec ordinis, nec intra ordinem: ergo si persona offensa in communicando grauitatem commensuratur cognitioni, & conatui operantis, quamuis concurrat, vt forma, attacta conatu, & cognitione finitis, nullam infinitatem dabit, nec ordinis, nec intra ordinem. *Maior Prob. 1.*

Secundo. Secundo probatur maior; vel conatus, vel cognitio concurrunt, vt ratio formalis totalis, aut partialis ad grauitatem a persona offensa sumptam, vel vt conditio tantum: si primum, limitabunt limitatione ordinis, & intra ordinem: si secundum, nec intra ordinem limitare possunt, cum ideò non limitent in ordine, quia vt conditio se habent, & consequenter, nec possint limitare intra ordinem, quandoquidem ad grauitatem offensæ intra ordinem, vt conditio concurrunt: ergo vel limitatio conatus, & cognitionis limitat offensam in ordine, vel illam non limitat intra ordinem.

185 *Tertio.* Tertio probatur; nam conatus offendentis inspectus pro priori ad hoc, quod à persona offensa informetur, est limitatus etiam in ordine: ergo si persona vt dans grauitatem commensuratur cum illo, impeditur, vt communicet grauitatem infinitam in ordine. Consequentia patet; nam ideo non dat actui grauitatem infinitam intra ordinem, quia commensuratur cum conatu actus, & iste est intra ordinem finitus: ergo si conatus est etiam finitus in ordine, impeditur persona, ne illum in ordine infinitum constituat: antecedens autem probatur primo; nam actus offensiuus habet infinitatem ordinis à persona offensa, vt à forma: ergo inspectus pro priori ad hoc, quod à persona offensa informetur, non est infinitus in ordine. Secundo, nam ordo ad terminum infinitum in ordine non est ratione sui infinitus infinitate ordinis, alias malitia specifica odij esset ordinis infiniti, vt superius arguebam; sed actus offensiuus inspectus ratione sui, vt præuenit informationem personæ, solum habet dicere ordinem ad terminum ordinis infiniti: ergo sic sumptus non est infinitus in ordine; & tamen a persona offensa accipit infinitatem ordinis: ergo etiam accipiet infinitatem simpliciter. Maneat ergo, peccatum mortale in ratione offensæ, esse grauitatis simpliciter infinitæ, quod asserit nostra sententia. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in tertia distinctione vigesima, paragrapho secundo*. Ibi: *Sed qua iustitia Iesu Christi, &c.* *M. Sent.*

DISPVTATIO SECVNDA.

Vtrùm homo purus de condigno satisfacere possit pro suo, vel alieno peccato mortali?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

1 *Primum notabile.* OMINE Puri hominis non sumimus hominem sine diuinæ gratiæ adiutorio, sic enim acceptum non posse de condigno, imo nec de congruo, imperfectèque satisfacere pro culpa mortali, siue propria, siue aliena, ita certum est, vt oppositum defendi non possit, cum in Scriptura, Concilijs, & Patribus passim habeatur, nihil ad vitam æternam conducens posse a nobis sine Dei gratia effici: satisfactio autem siue condigna, siue imperfecta, & de congruo pro culpa mortali, siue propria, siue aliena ad vitam æternam conducit, & consequenter homo purus, puritate excludente diuinæ gratiæ adiutorium, non potest pro peccato mortali aliquatenus satisfacere. Loquimur ergo de homine puro per exclusionem vnionis ad esse personale diuinum, hoc est, de homine non Deo, quamuis gratus sit, & ad Dei amicitiam euectus, & inquirimus, an homo sic acceptus possit condignè, & ad æqualitatem pro peccato mortali satisfacere, siue proprium sit, siue alienum.

2 *Secundũ.* In quo tanquam certum supponimus primo, posse de condigno, & ad æqualitatem satisfacere pro peccato veniali, quod ex dicendis constabit, & fatentur Theologi communiter; cum enim peccatum veniali infinitum in ratione offensæ non sit, vtpote leuis offensa, non est, cur obsequium à pura creatura exhibitum diuino adiutorio munita non possit cum ipso in morali æstimatione adæquari. Secundo, vt certum supponimus, posse pro peccato mortali satisfacere imperfectè, quod Magister Araujo in præsenti *dubium 2. circa articulum 2.* asserit, esse communem doctrinam contra Scotum, Sotum, Medinam, & alios asserentes oppositum. *Araujo.* Sed quia huius resolutio spectat *ad 3. parte quæstione* 85. ideo supponenda est in præsenti, & ea dicendis inter probandam nostram sententiam manifeste constabit. Quod igitur in dubium vertitur est, an possit homo purus satisfactionem perfectam, hoc est, æqualem in morali æstimatione pro mortali culpa propria, vel aliena exhibere; Qua in re tres reperio Theologorũ sententias. *Prima sententia.* Prima docet, pro culpa mortali, siue propria sit, siue aliena, posse hominem non Deum condignè, & ad æqualitatem satisfacere. *Secunda sententia.* Secunda distinguens inter propriam, & alienam culpam negat puræ creaturæ vim condignè, & æqualiter satisfactiuam pro prima: pro culpa autem mortali aliena concedit, posse condignè, & æqualiter satisfacere. *Tertia sententia.* Tertia, & vera sententia defendit, nec pro, nec pro alia posse condignam, æqualemque satisfactionem præstare, Auctores dabimus nostram explicantes sententiam.

---

§. II.

Statuitur prima conclusio, & examinantur aliquorum rationes.

3 *Prima conclusio.* PRIMA CONCLVSIO sit: non potest pura creatura quantacumque gratia exornata exhibere pro suo peccato mortali condignam satisfactionem. Ita communiter Theologi. Anselmus *lib. 1. cur Deus homo? cap. 1.* Bonauentura *in 3 dist 20. quæst. 3. & 4.* Richardus *quæst. 4* Durandus *quæst. 2.* Capreolus *in 4. dist. 15. quæst. 1. artic. 1. conclus. prima* Ferrariensis *quarto Contra gentes cap. 54.* Quos, omnes Thomistæ sequuntur cum Angelico Doctore in præsenti *quæst. 1. art. 2.* Tenent etiam ex Patribus Societat. Suarez *tom. 1. in 3 part. disp. 4 sect 7.* Vazquez *disp. 3.* & communiter Recentiores ex eadem familia, & alij ab ipsis relati, inter quos connumerandum Scotum censet Vazquez disputatione relata *cap. 2.* *Anselm. Bonau. Ricard. Durand. Capreol. Ferrar. Suarez. Vazq. Scot.*

Licet autem hi Auctores in sententia conueniant, in ratione illius reddenda discrepant: & prætermissis pluribus, quæ vel nihil probant, vel solum conuincunt impotentiam puræ creaturæ ad satisfaciendum ex toto rigore iustitiæ, non autem ad æqualem, & condignam satisfactionem, aliquas solum referemus, & refellemus, antequam efficacem rationem pro communi sententia tradamus. 4 Vazquez igitur postqua per tria capita varias retulit, & refellit rationes, inde ad impotentiam illam defendendam mouetur; quia satisfactio illa, quæ non compensat totum debitum sed partem debiti gratis condonatam supponit, satisfactio perfecta non est; at satisfactio quælibet puro homini possibilis talis conditionis est, vt necessario partem debiti gratis condonatam supponat: ergo omnis satisfactio possibilis puro homini deficit a ratione perfectæ satisfactionis. *Ratio P. Vazq.* Maiorem non probat, sed vt notam relinquit minorem autem ostendit ex doctrina Celestini *in epistol. 1. cap. 4.* Prosperi ad capitula Gallorum *responsione 8.* & ad excepta Genuensium *responsione 3* Fulgentij *lib. de Incarnatione, & gratia capit. 13.* & Bernardi *lib. de libero arbitrio circa medium*. *Celest. Prosp. Genuens. Fulgen. Bernar.* Qui Patres docent, per peccatum primi parentis omnes nos contraxisse debitum carendi perpetuo omni sancta cogitatione; ac proinde idem dicendum est de quolibet peccato mortali, scilicet peccatorem ratione illius contrahere debitum carendi perpetuo omni auxilio ad resurgendum, & ad conuersionem in Deum. Sed omnis actus satisfactorius noster hoc debitum extinctum supponit, cum per collationem auxilij debitum illud carendi tollatur: talis autem collatio necessario omnem nostrum actum præcedat. ergo omnis satisfactio puro homini pro peccato proprio possibilis partem debiti gratis condonatam necessario supponit, & consequenter satisfactio perfecta non est.

5 Ratio tamen ista, quæ sola potuit Gabrieli Vazquez placere, displicet communiter Theologis, non solum exteris, sed etiam domesticis, illamque reijciunt primo, nam Auctores disputantes, an pura creatura possit pro peccato mortali æqualiter, & condignè satisfacere, non loquuntur de omni pœna peccato mortali debita, sed de peccato mortali secundum rationem culpæ, & offensæ: at ratio istius Auctoris non probat impotentiam puri hominis ad satisfaciendum perfectè pro culpa, sed solum ad satisfaciendum pro aliqua pœna peccato mortali debita, nempe pro carentia auxilii, quæ per auxilii exhibitionem ablata, gratisque remissa supponitur: ergo in sensu, in quo præsens difficultas communiter controuertitur, nihil ratio ista conuincit, sed totum intentum contrariæ sententiæ concepit vnde merito adiungi poterit Vazquez Auctoribus sententiæ contrariæ. *Vazq. Reyciunt primo.* Probo minorem; carentia diuini auxilii iuuantis ad contritionem non est culpa, nec pars culpæ, sed solum obtinet rationem pœnæ, cum adhuc huiusmodi carentia ablata per collationẽ auxilii, tota essentia peccati mortalis integra perseueret: at quidquid est in peccato mortali præter carentiam prædictam sufficienter

tollitur per actum contritionis, vt per condignam, & æqualem satisfactionem in sententia illius Auctoris: ergo illius ratio non probat insufficientiam puræ creaturæ ad satisfaciendum perfecte pro peccato mortali secundum rationem culpæ, sed solum impotentiam ad satisfaciendum perfecte pro pœna peccato mortali debita.

6 Reijcitur 2. Secundo reijcitur: si namque de ratione satisfactionis perfectæ pro culpa esset extinctio omnis debiti, & exclusio omnis pœnæ illi debitæ, sequeretur, satisfactionem Christi perfectam pro hominum peccatis non fuisse: consequens absurdum est: ergo & falsa doctrina, cui prædicta ratio innititur. Probatur sequela homo per peccatum non solum contraxit debitum carendi omni auxilio intrinseco, sed etiam extrinseco: ergo contraxit debitum carendi Redemptore, & carendi actibus satisfactorijs pro ipso, & carendi auxilijs Christo ad satisfactionem illam concessis; quæ omnia auxilia extrinseca sunt, & gratiæ hominibus factæ: at huiusmodi debita per satisfactionem Christi non fuerunt extincta, cum Christus non meruerit suam Incarnationem, nec actus, quibus satisfacit pro nobis, nec auxilia data ad illos. ergo si ad perfectam satisfactionem pro culpa necessarium est, quod totum debitum per illam contractum extinguat, & omnem pœnam illi debitam excludat, satisfactio Christi pro peccato hominum perfecta non fuit, quod absurdum est asserere.

7 Reijcitur 3. Denique reiicitur ad hominem contra Vazquez arguendo quantum ad id, quod asserit, contritionem esse satisfactoriam pro culpa: vt enim fatetur Vazquez *cap. 6. numero 60.* contritio non est meritoria condigne gratiæ habitualis: ergo nec est satisfactio condigna pro offensa. Probo consequentiam; ideo namque asserit, contritionem non mereri de condigno infusionem gratiæ habitualis, quia illam infusam supponit ex parte causæ efficientis, sed etiam præsupponit culpā remissam, vt expresse idem Auctor fatetur loco nuper allegato ergo non est satisfactoria pro offensa, quæ iam remissa supponitur. Nec respondere sufficit cum contrario Auctore, de ratione satisfactionis non esse, quod virtute illius debitum remittatur, sed potest post debiti remissionem exhiberi, & ideo satisfactio dicitur, quia ex parte exhibentis illam satis est factum pro debito, est remissum præsupponatur; de ratione autem meriti est, non subsequi, sed anteuertere exhibitionem præmij; ideoque potest dici contritio satisfactio sufficiens pro culpa, quæ remissa præsupponitur, non autem meritum gratiæ habitualis præcedentis ex parte causæ efficientis.

Respondet P. Vazq.

8 Reijcitur 1. Nonquam, hæc solutio est sufficiens primo; nam ideo meritum petit, non subsequi, sed antecedere præmium, quia meritum est via, per qua itur ad mercedem; sed etiam satisfactio est via, per quam itur ad extinguendum debitum: ergo petit anteuertere remissionem illius, & eiusdem extinctionem Secundo, nam vel Vazquez loquitur de satisfactione quoad exercitium, vel solum quoad sufficientiam: si primum falsum est, posse supponere extinctionem debiti, nam remissa offensa, non est locus exercitio satisfactionis, sicut neque exercitio solutionis est locus, debito iam remisso, vel soluto, alias pretio semel exhibito, posset quis dici actualiter debitum soluens, si quantitatem similem iterum daret: si secundum dicatur, nullum est discrimen inter satisfactionem, & meritum quoad hoc, quod est subsequi, vel antecedere; sicut enim actus adæquans offensam dici potest satisfactio per modum actus primi, & quoad sufficientiam pro offensa iam condonata, eo quod illi in morali æstimatione adæquatur: ita actus ex se adæquans præmium in morali æstimatione dici potest meritum condignum quoad sufficientiam illius, & per modum actus primi, esto præmium exhibitum iam supponatur: ergo subsistit discrimen inter meritum, & satisfactionem à prædicto Auctore statutum.

Secundo.

9 Ratio P. Suarez. Suarez *disput. 4 sect. 7.* postquam impugnauit infinitatem offensæ simpliciter, ea ratione ducitur, vt probet non posse puram creaturam pro peccato mortali ad æqualitatem satisfacere; nam res ordinis inferioris quantumcumque multitudine, perfectione, aut intensione crescant, nō possunt adæquare id, quod existit in ordine superiori; quo circa iniuria in vita, vel fama, per pecunias, quę inferioris ordinis sunt, ad æqualitatem compensari non potest, & peccata venialia, etsi in infinitum multiplicentur, adæquare nequeunt grauitatem vnius peccati mortalis; sed peccatum mortale in ratione offensæ, etsi non sit grauitatis infinitæ simpliciter; est tamen grauitatis superioris ordinis ad quamlibet satisfactionem puræ creaturæ possibilem: ergo nullius entis creati, aut creabilis satisfactio compensare potest ad æqualitatem offensam peccati mortalis. Probat minorem: nam offensa crescit in grauitate ad incrementum dignitatis personæ, cui irrogatur: satisfactio vero ad incrementum dignitatis personæ satisfacientis, non vero ad incrementum dignitatis personæ, cui satisfactio exhibetur, quin potius ea illius incremento decrescit; sed Deus per peccatum mortale grauiter offensus superioris ordinis est ad omnem creaturam possibilem quantacumque gratia exornatam ergo grauitas offensæ illi factæ superioris ordinis est ad dignitatem satisfactionis omnis creaturæ possibilis. Hac ratione vtitur Suarez *sectione illa 7.* vt probet, non posse puram creaturam pro peccatis alienis satisfacere condignè, ad quam etiam se remittit *sectione 9.* vbi tractat de satisfactione pro peccatis proprijs puræ creaturæ possibili. *Suarez.*

10 Reijcitur 1. Contra quam plura opponunt Recentiores etiam domestici, sed breuiter reijcitur primo ex dictis disputatione præcedenti; etenim ex eo, quod Dei maiestas iniuriata per peccatum mortale sit infinita simpliciter, non sequitur in sententia Suarez, quod offensa sit infinita, quia cognitio, & modus tendendi actus offensiui in obiectum aliquid finitum sunt, sed cognitio & modus tendendi actus offensiui in obiectum superioris ordinis non sunt ad modum tendendi actus satisfactorij, & ad cognitionem illum regulantem: ergo ex eo, quod persona offensa superioris ordinis sit ad personam satisfacientem, non rectè colligitur, offensam peccati mortalis, aut peccatum mortale in ratione offensæ esse ordinis superioris ad omnem satisfactionem possibilem puræ creaturæ.

11 Secundo. Secundo, nam grauitas ista offensæ, vel sumitur à persona offensa, vt à forma, vel est aliqua realitas physica, vel moralis identificata cum actu offensiuo, vel ad illam subsequuta: si primum, cum Deus offensus infinitus, sit offensa erit grauitatis, non solum ordinis superioris, sed etiam infinita simpliciter. si secundum, eadem ratio est, vt sit, vel non sit infinita, atque vt sit, vel non sit ordinis superioris: ergo vel adstruenda est grauitas offensæ simpliciter infinita, vel neganda est illi superioritas ordinis; ob quam sit incompensabilis condignè à pura creatura. Minor pro prima parte constat ex dictis disputatione præcedenti, nec ab isto Auctore negatur. Pro secunda autem parte in hunc modum ostenditur: nam vel grauitas ista moralis commensuratur cum principio efficiente, ita vt non possit illud excedere, vel non commensuratur cum illo si primum, non potest esse ordinis superioris ad dignitatem satisfactionis elicitæ a pura creatura, cum voluntas creata, quæ illius principium est, ordinis superioris non sit ad personam satisfacientem, sed potius ordinis inferioris ad illam, vt dono gratiæ exornatam, qualiter sumpta est principium satisfaciendi si secundum non solum potest esse ordinis superioris, sed etiam potest esse infinita; si namque potest à principio ordinis inferioris, vel non superioris ordinis, aliquid superioris ordinis effectiuè causari, cur à principio finito aliquid infinitum causari non poterit? Ergo constituta grauitate offensæ in modo aliquo physico, vel morali identificato cum actu offensiuo, vel ad illum subsequuto, eadem ratione; qua adstruitur superioris ordinis ad dignitatem omnis satisfactionis puræ creaturæ possibilis, constitui debet infinita simpliciter.

12 Tertio. Tertio, & efficacius reijcitur: licet offensa contra Deum commissa superioris ordinis sit ad omnes offensas irrogatas creaturis non tamen esse potest superioris ordinis ad omnes actus satisfactorios puræ creaturæ possibiles, nisi offensa constituatur simpliciter infinita: ergo hoc negato, vt prædictus Auctor negat, non potest incompensabilis condignè à pura creatura defendi ratione superioritatis in ordine ad dignitatem omnis satisfactionis possibilis puræ creaturæ. Consequentia probatione non eget: antecedens autem probo; nam offensa peccati mortalis non est ordinis diuini per essentiā, nec per cōmunicationem diuinitatis, vt formæ se ipsa grauitatem offensæ præstantis, alias esset infinita simpliciter, vt sæpè iam vidimus: ergo solum est ordinis diuini obiectiuè, quatenus terminatur ad Deum, & participatiuè, seu deriuatiuè intrinsecè, grauitate deriuata à maiestate diuina iniuriata per peccatum; sed etiam actus charitatis est ordinis diuini obiectiuè; terminatur namque ad Deum vt ad obiectum, participatiueque, & deriuatiuè intrinsecè; perfectio namque, & dignitas actus charitatis ordinis diuini per participationem est: ergo nisi offensa mortalis constituatur infinita simpliciter, constitui non potest grauitatis ordinis superioris, ob quam sit incompensabilis per satisfactionem puræ creaturæ condignè, & adæqualitatem.

12 Euasio P. Suarij. Respondebis, conuinci hoc argumento actum charitatis, & odium Dei, verb. gratia comparatione facta secundum

dum rationes specificas eiusdem ordinis esse, quia vtrumque ad Deum tanquam ad obiectum terminatur, & a Deo, vt obiecto suum esse specificum sumit; illo tamen non probari esse eiusdem ordinis, si cōparentur in ratione satisfactionis, & offensæ, nam sub hac consideratione valor satisfactorius actus charitatis competens non a Deo, cui fit satisfactio, sed a creatura satisfaciente sumitur: grauitas autem offensæ sumitur a Deo, cui offensa irrogatur, ac proinde comparatus actus charitatis, & quiuis alius puræ creaturæ possibilis in ratione satisfactionis cum peccato mortali, vt offensa, inferioris ordinis sunt.

14 *Praecluditur 1.* Sed contra hanc solutionem, cui tota probabilitas sententiæ oppositæ fidit, obijcio in hunc modum primo; nam valor satisfactorius, non solum sumitur a persona satisfaciente, sed etiam ab obiecto, & alijs circumstantijs concurrentibus ad bonitatem actus, sicut de grauitate offensæ præcedenti disputatione diximus, etiam ex obiecto, & circumstantijs desumi, penes quæ malitia peccati pensatur; at licet persona eliciens actum charitatis ordinis diuini non sit; obiectum tamen actus charitatis ordinis diuini est. ergo valor satisfactorius dilectionis diuinæ illi competens ex obiecto ordinis diuini est, & consequenter in eodem ordine cum grauitate offensæ sumpta a persona iniuriata. *Respondebis.* Dices, valorem dilectionis ex obiecto esse eiusdem ordinis cum grauitate peccati ex obiecto; quia tamen in peccato est alia grauitas desumpta a persona offensa, quæ superioris ordinis est ad valorem personalem omnis satisfactionis puræ creaturæ possibilis, consequens fit, quod manet semper offensa in ordine superiori ad omnem satisfactionem puræ creaturæ possibilem. *Contra.* Sed contra; licet grauitas offensæ sumpta ex persona iniuriata sit ordinis superioris ad valorem personalem satisfactionis præstabilis ab omni pura creatura; non tamen est superioris ordinis ad valorem satisfactorium actui charitatis ex obiecto deriuatum: ergo potest valor ille ita crescere, vt adæquet grauitatem offensæ a persona offensa sumptam. Patet consequentia; quia non posse compēsari per incrementum valoris satisfactorij, ad summum potest competere grauitati ordinis superioris respectu valoris ordinis inferioris: ergo respectu valoris eiusdem ordinis, non potest ista incompensabilitas aliqua ratione suaderi.

15 *Secundo reijcitur principalis solutio.* Secundo principalis solutio reijcitur; nam licet persona creata sumpta secūdum sibi debita ordinis inferioris sit ad offensam diuinam, vt tamen habituali gratia exornata ordinis diuini est, & consequenter eiusdem ordinis cum offensa: ergo non solum valor satisfactorius conueniens actui charitatis ex obiecto, sed etiam valor ex persona satisfaciente illi competens est eiusdem ordinis cum grauitate offensæ sumpta ex persona iniuriata. Consequentia negari non potest: antecedens autem probo; nam grauitas offensæ non est ordinis diuini per essentiam, nec per communicationem sed tantum per deriuationem, cum non constituatur per Deitatem vt formam, sed per modum obiectiuè specificatum ab ipsa; sed homo gratus ratione gratiæ habitualis est in ordine diuino per participationem, cum gratia habitualis sit formalis participatio diuinæ naturæ, & eiusdem ordinis participatiuè cum Deo: ergo persona creata quatenus satisfaciens est eiusdem ordinis cum offensa diuina.

16 *Respondebis.* Dices, quod vt valor personalis satisfactionis adæquet in ordine grauitatem personalem offensæ, requiritur, quod persona satisfaciens sit eiusdem ordinis cum persona offensa, & quia pura creatura, etiam ad dona gratiæ eleuata, non est eiusdem ordinis cum Deo, qui per essentiam est talis, consequens fit, nullius puræ creaturæ satisfactionem posse esse eiusdem ordinis cum offensa Deo irrogata. *Reijcitur illa solutio.* Sed contra ad satisfactionem æqualem non est necessaria æqualitas personæ satisfacientis cum persona offensa, sed sufficit æqualitas inter satisfactionem, & offensam, alias pro peccato veniali non posset pura creatura condignè, & ad æqualitatem satisfacere, cuius contrarium docet Suarez *disputat. citat. sectiou. 11.* secutus communem Theologorum sententiam: ergo nec requiritur, quod persona satisfaciens sit eiusdem ordinis cum persona offensa, sed sufficit, si eiusdem ordinis sit cum offensa ipsi irrogata: at licet homo habituali gratia exornatus non sit eiusdem ordinis cum Deo offenso; est tamen eiusdem ordinis cum offensa, vt probaui: ergo dare potest valorem satisfactorium, qui eiusdem ordinis sit cum grauitate personali offensæ. Et vrgeri potest amplius: nam valor satisfactorius personalis actus charitatis est ordinis diuini participatiuè, & si non per essentiam; sed grauitas personalis offensæ irrogatæ Deo non est ordinis diuini per essentiam, aut communicationem, sed tantum deriuatiuè: ergo valor personalis actus charitatis eiusdem ordinis est cum grauitate personali offensæ irrogatæ Deo.

17 *Ratio Card. Lug. reijcitur 1.* Mitto aliorum fundamentum, qui ex eo ad communem sententiam defensandam mouentur, quia offensa Dei ex se postulat, non posse compensari per actus puræ creaturæ, vt sic a sui perpetratione deterreat. Ita Cardinalis Lugo *disput. 5. sect. 4.* docent, esse communem rationem, & explicationem præcedentis, mitto, inquam, istorum fundamentum primo, quia est petitio manifesta principij; idem enim est, puram creaturam non posse condignè pro mortali offensa satisfacere, ac mortalem offensam esse incompensabilem per satisfactionem puræ creaturæ: ergo asserere, non posse a pura creatura satisfieri pro offensa mortali, quia talis naturæ est, vt petat, non posse per actus puræ creaturæ condignè compensari, est probare idem per idem, & inanis petitio principij. *Secundo.* Deinde, nam hæc incompensabilitas non est primus diuinæ offensæ conceptus, sed aliquid consequutum ad illum, offensæ essentiam, & illius quantitatem supponens. ergo supponenda non est, sed probanda per conceptum priorem essentiæ offensæ, & grauitatis illius, ac proinde non est in incompensabilitate sistendum, sed ascendendum altius ad venandam incompensabilitatis radicem.

Tertio. Denique, nam peccatum veniale est condignè compensabile per actus puræ creaturæ, quia leuis offensa est, & grauitate infinita non gaudet: ergo ratio, cur mortale est incompensabile condignè per actus puræ creaturæ, ex grauitate, seu infinitate offensæ est petenda, non verò ex ipsa incompensabilitate: vnde sicut interroganti cur pura creatura potest pro culpa veniali satisfacere condignè, non nisi irrisoriè respondere quis posset, quia talis naturæ est, vt petat, posse per actus puræ creaturæ condignè compensari: ita dum rationem inquirimus, cur pura creatura non potest pro mortali culpa satisfacere, ridicula videtur responsio, qua asseritur, hoc inde venire, quia talis naturæ est, vt petat non posse per actus puræ creaturæ condignè compensari, vt per hoc homines à sui perpetratione deterreat.

18 *Quarta aliorum probatio.* Mitto etiam fundamentum aliorum sumptum, ex eo quod satisfactio perfecta fieri petit per actus alijs titulis non debitos; omnis autem actus puræ creaturæ possibilis alijs titulis est debitus Deo, nempe creationis, conseruationis, gubernationis, & supremi dominij, & consequenter nullus actus possibilis puræ creaturæ esse potest pro peccato mortali perfecta, æqualis, & condigna satisfactio. *Reijcitur primo.* Cæterum hæc ratio displicet primo, quia alijs titulis non deberi ad summum requiritur ad satisfactionem de rigore iustitiæ, non verò ad satisfactionem condignam, & æqualem: ergo quod omnes actus puræ creaturæ possibiles Deo alijs titulis sint debiti, etsi probet, non posse puram creaturam Deo, pro culpa mortali satisfacere de toto rigore iustitiæ; non tamen conuincit, non posse pro ea condignam, æqualemque satisfactionem præstare. *Secundo.* Secundo, quia ex illa sequitur, nec pro veniali peccato posse puram creaturam satisfacere condignè: consequens est falsum, & communi sententiæ contrarium: ergo ratio facta est nulla. Patet sequela; nam etiam actus, quibus homo satisfacit pro peccato veniali sunt Deo alijs titulis debiti: ergo si hoc obstat satisfactioni condignæ, non poterit pura creatura condignam, æqualemque pro peccato veniali satisfactionem præstare.

---

§. III.

Nostra conclusio duplici argumento suadetur.

19 *Probatur ergo concl. primo.* Missis igitur his argumentandi modis pro communi sententia, suadenda est primo ex infinitate offensæ, & finitudine valoris satisfactorii cuiusuis puræ creaturæ, quam rationem conclusione sequenti prosequemur. Deinde suadetur ratione specialiter militante in ordine ad peccatum proprium satisfacientis, etenim satisfactio condigna essentialiter supponit culpam remissam subiecto satisfacienti; sed opus consequens remissionem culpæ, eamque essentialiter præsupponens nequit esse condigna satisfactio pro culpa iam remissa: ergo nullus actus puræ creaturæ potest condignè satisfacere pro peccato proprio mortali. Illatio est legitima, minor constat ex

iis, quæ contra Vazquez dicebamus supra, & probatur paritate meriti; id enim, quod ad meritum essentialiter præsupponitur, non potest sub eodem merito cadere, eo quod meritum est via, qua itur ad mercedem, & præmium; sed satisfactio est via, qua itur ad extinguendum debitum, & destruendam iniuriam: ergo nequit terminari ad culpam, cuius remissionem necessario supponit: maior autem probatur primo a paritate meriti de condigno, quod subiectum merens in statu amicitiæ diuinæ, & remissionem culpæ necessario supponere, est communis Theologorum sententia 1. 2. *quæst*. 114. ergo etiam satisfactio condigna necessario præsupponit subiectum satisfaciens in statu amicitiæ cum Deo, & mortalem culpam remissam.

Secundo prob. Secundo probatur; nam valor satisfactionis præcipuè sumitur ex dignitate personæ satisfacientis, sicut offensæ grauitas ex dignitate personæ, cui irrogatur, desumitur, in quo Theologi omnes conueniunt, & disputatione sequenti constabit; sed hominis in peccato mortali existentis nulla est dignitas apud Deum in ordine ad ea, quæ spectant ad ordinem supernaturalem, qualis est remissio offensæ: ergo, nisi supponatur culpa mortalis remissa, nulli actui ab homine, vel alia creatura elicito potest valor condignus ad satisfaciendum competere, & consequenter, satisfactio condigna essentialiter supponit culpam mortalem remissam subiecto satisfacienti.

20 *Tertio prob.* Tertio ab inconuenienti probatur; si namque ad satisfactionem condignam non præsupponeretur remissio culpæ mortalis, & status amicitiæ in subiecto satisfaciente, sequeretur de facto, motum contritionis, quo impius ad iustificationem extra Sacramentum disponitur, esse condignam satisfactionem pro culpa mortali in sententia asserente, non esse in ratione offensæ moraliter infinitam, nec grauitatis ordinis superioris ad dignitatem satisfactionis præstabilis à pura creatura, quod plures Theologi cum Scoto tuentur consequens est falsum: ergo satisfactio condigna essentialiter supponit culpam mortalem remissam subiecto satisfacienti. Sequela exinde manifestè colligitur; nam contritio, vel non procedit à gratia habituali, vt plures probabiliter docent, etiam inter nostros Thomistas, vel si procedit à gratia habituali, vt alii non minus probabiliter sentiunt, non procedit ab illa, vt iustificante, sed sub conceptu auxiliantis: ergo sicut est satisfactio imperfecta pro offensa mortali in sententia communi, quia a gratia habituali, vt excindente offensam non procedit, sed ad illam sub illo conceptu, & munere præsupponitur, ita & eadem de causa erit satisfactio condigna de facto pro offensa mortali, si condignitas satisfactionis culpam expulsam, & mortalis offensæ remissionem non supponit necessario. Falsitas autem consequentis probatur, etenim remissio culpæ fit gratis à Deo, vt *Concil. Trid.* diffinit Concilium Tridentinum *sess. 6. de iustificatione cap. 7. & cap. 8. & 9.* Ideo, nequit, *nos dici gratis iustificari, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsam iustificationis gratiam promerentur*. Ex quibus Concilij verbis inferunt communiter Theologi, opera iustificationem antecedentia, siue tempore, siue natura non esse merita condigna gratiæ remissiuæ peccatorum, quia alias gratia remissiua peccati non esset gratia, sed corona iustitiæ sed non minus opponitur conditioni gratiæ satisfactio condigna, quam meritum condignum, cum non minus ex iustitia extinguatur debitum condigna satisfactione, quam tribuetur præmium merito condigno: ergo motus contritionis a peccatore extra Sacramentum elicitur, non est condigna satisfactio pro offensa mortali propria, alias remissio offensæ mortalis non fieret gratis a Deo, quod est contra Concilium Tridentinum.

21 *Respondebis.* Respondebis forte ad paritatem factam de merito, satisfactionem esse viam ad reconciliandam amicitiam, vt inter homines constat, inter quos vnus alteri satisfacit, vt perdita amicitia restituatur; ideoque non præsupponere necessario subiectum in statu amicitiæ, benè tamen meritum, quod quidem via ad amicitiam non est, sed ad præmium consequendum; adeoque, vt homo de condigno aliquid mereatur à Deo, necessario præsupponitur status amicitiæ cum ipso, non autem vt homo condignè Deo satisfaciat pro offensa mortali.

Reijcitur solutio. Sed contra; nam licet inter homines satisfactio non supponat amicitiam, sed sit via ad illam, & ideo ab inimico potest condigna satisfactio pro iniuria præstari; respectu tamen Dei id contingere non potest, & ratio differentiæ est; nam inter homines potest esse personalis dignitas satisfactionem valorans, absque eo, quod vnus alterius amicus sit; cæterum respectu Dei nulla est dignitas in homine existente in statu inimicitiæ cum ipso: ergo cum valor satisfactionis ex dignitate subiecti satisfacientis præcipuè sumatur, esto inter homines sit dabilis satisfactio condigna absque præuia amicitia inter ipsos, & absque præuia remissione iniuriæ; hominis tamen ad Deum nequit esse condigna satisfactio, quin mortalis culpa supponatur remissa, sed solum satisfactio imperfecta, qualem esse motum contritionis libenter fatemur.

Ex dictis, licet obiter, colligo, quod etiam si concedamus, posse de potentia absoluta gratiam habitualem cadere sub merito nostro condigno; non tamen est concedendum posse adhuc de potentia absoluta per nostro actus condignè satisfieri pro culpa mortali propria. Cuius ratio est; nam vt opus sit meritorium de condigno, non supponitur essentialiter gratia habitualis iustificans in subiecto merente, sed solum præexigitur essentialiter esse in statu sanctitatis, quæ in aliquorum sententia potest ab extrinseca acceptatione præstari, & in communi sententia potest præstari a personalitate Verbi sine gratia habituali, & de facto præuiæ ad illam præstatur humanitati assumptæ; culpæ autem remissionem essentialiter supponit satisfactio condigna, ac proindè, esto concedamus, posse de potentia absoluta gratiam habitualem iustificantem cadere sub merito nostro condigno negandum est consequenter ad dicta, posse culpam mortalem propriam per condignam satisfactionem peccatoris extingui, supponimus enim modo veriorem Theologorum cum D. Thoma sententiam, quæ docet, principium meriti non posse, etiam de potentia absoluta, cadere sub merito operis, cuius est principium, & consequenter, nec remissio offensæ mortalis, quæ ad satisfactionem condignam essentialiter præsupponitur, potest, etiam de potentia absoluta, cadere sub causalitate satisfactoria condigna operis illam essentialiter supponentis ad ipsamque subsecuti. 22 *Corollarium. Probatur.*

---

§. IIII.

Tribus argumentis occurritur.

PRO contraria sententia nostræ conclusioni referuntur Scotus in 4. *dist.* 15. q. 1. Caietanus in præsenti *articulo* 2. *dubitatione solutionem ad* 2. quem tamen ab ea liberat Illustrissimus Araujo vbi supra *num.* 24. Paludanus *in* 3. *dist.* 20. q. 2. Soto in 3. *dist.* 19. q. 1. *art.* 2. *ad* 1. Ricardus *articulo* 6. & Medina in præsenti *articulo* 2. *difficultate* 1. *ad* 2. *argum. Scoti*. Quibus adhæsisse videtur Granados in præsenti *controuersia* 1. *tract.* 2. *disp.* 1 *sect.* 3 vbi docet, posse hominem condignè satisfacere pro culpa mortali propria, negat autem posse offerre æquiualentem satisfactionem pro illa. In quorum fauorem arguitur primo ex D. Thoma in 4. *dist.* 15. q. 1. *art.* 2. *ad* 1. *argum* vbi, cum sibi opposuisset, quod satisfactio debet adæquari offensæ, actio autem hominis non potest æquari offensæ diuinæ, quæ infinita est, ac per consequēs esse nequit satisfactio pro illa, respondet his verbis: *Ad primum dicendum, quod sicut offensa habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita & satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur, quod homo reddere potest*. Ergo iuxta D. Thomam satisfactio puræ creaturæ adæquatur cum grauitate offensæ mortalis propriæ. Probatur consequentia primo; si namque D. Thomas non sentiret, satisfactionem elicitam ab homine grato adæquari cum grauitate offensæ, necessarium non esset recurrere ad vtriusque infinitatem; sed D. Thomas, vt argumentum soluat, ad vtriusque infinitatem recurrit: ergo sentit, satisfactionem a nobis elicitam æquari offensæ mortali. Secundo, nam maior argumenti, est debere inter se æquari satisfactionem, & offensam; sed D. Thomas maiorem argumenti non neget, sed illa concessa, ait, satisfactionem nostram, etiam habere quandam infinitatem: ergo quia sentit satisfactionem cum offensa adæquari debere, & hanc æqualitatem inter satisfactionem nostram, & Dei offensam inueniri. 23 *Scotus. Caietan. Araujo. Palud. Soto. Ricard. Medin. Granados. Primum arg. S. Tho.*

Respondeo de mente D. Thom. in hoc puncto dubitari non posse, vt constat ex corpore articuli in argumento relato, quod ita concludit: *Vnde non potest homo satisfacere, si ly satis æqualitatem quantitatis importet, contingit autem, si importet æqualitatem proportionis, vt dictum est, & hoc sicut* 24 *Respond. S. Tho.*

su-

sufficit ad rationem iustitiæ, ita sufficit ad rationem satisfactionis. Quod etiam docet 4 *ad Annibaldum dist. 15. q. unic. art. 1. in corpore*. sentit ergo manifeste D. Thomas, satisfactionem nostram non æquari offensæ mortali secundum quantitatem, sed secundum proportionem, & secundum Dei acceptationem, qui sua misericordia sit eam acceptat, ac si esset offensæ æquiualens, & vt hanc æqualitatem secundum acceptationem saluet Angelicus Doctor recurrit ad infinitatem nostræ satisfactionis ex misericordia diuina acceptante. Vnde ad argumentum, tota auctoritate admissa, nego consequentiam, ad cuius primam probationem nego maiorem; quia licet non adæquentur secundum æqualitatem quantitatis; adæquantur tamen secundum diuinam acceptationem, ad quod necessarium est, quod satisfactio nostra habeat quandam infinitatem ex misericordia acceptante, infinitatem, inquam, non intrinsecam, & secundum quantitatem, sed secundum Dei extrinsecam acceptationem.

25 *Replicatur.* Ad secundam probationem dicatur, maiorem argumenti intelligendam esse de æqualitate, quam D. Thomas explicat in corpore articuli, nempe de æqualitate proportionis, & secundum acceptationem; prima in eo consistit, quod homo faciat, quod potest per gratiam, quia sicut se habet, quod Deo debetur ad Deum, ita se habet, quod homo potest ad hominem, vt explicat D. Thomas *artic. citato* in corpore secunda in eo consistit, quod a Deo acceptetur, ac si æquiualens esset offensæ, & huiusmodi æqualitatem non negat D. Thom. nostræ satisfactioni respectu culpæ mortalis; negans autem illi, vt vidimus, æqualitatem quantitatiuam, vel secundum quantitatem, quam negat nostra conclusio.

S. Tho. Obijcies D. Thomam in *eodem artic. solutionem ad vltimum*, vbi, cum sibi opposuisset, quod peccatum actuale est grauius originali; sed pro originali nullus, nisi Deus satisfacere potuit: ergo neque pro actuali, respondet his verbis: *Ad quintum dicendum, quod, etsi originale peccatum minus habeat de ratione peccati, quam actuale, tamen est grauius, quia est ipsius humanæ naturæ infectio, ideo per vnius hominis puri satisfactionem expiari non potuit, sicut actuale*. Ex quibus verbis tale argumentum contra solutionem consurgit eam satisfactionem concedit D. Thom. puro homini pro culpa mortali propria, quam puro homini possibilem negat pro peccato originali; sed satisfactio inæqualis pro peccato originali possibilis est puro homini, & solum est ei impossibilis condigna, & æqualis satisfactio. ergo istam fatetor Diuus Thoma possibilem puro homini pro culpa mortali propria, & consequenter potest homo purus condigne, & ad æqualitatem satisfacere pro suo peccato mortali.

26 *Respond.* Respondeo, D. Thom. duplicem æqualitatem distinxisse in corpore illius articuli, alteram quantitatiuam, alteram secundum proportionem in eo consistentem quod sicut se habet, quod Deo est debitum ad Deum, ita se habet ad hominem, quod homo reddere potest. primam expresse negauit Angelicus Doctor in corpore articuli satisfactioni puræ creaturæ respectu diuinæ offensæ: secundam autem illi concessit: vnde quando in solutione ad vltimum argumentum concedit puræ creaturæ vim satisfaciendi pro culpa mortali propria & negat illi vim satisfactiuam pro peccato originali, loquitur de satisfactione æquali, non secundum quantitatem, sed secundum proportionem, quam negat possibilem respectu culpæ originalis, quia non est proportio inter debitum Deo à tota natura ratione culpæ originalis, & id, quod potest pura creatura præstare; bene tamen inter id, quod Deo ratione propriæ culpæ debetur, & id, quod homo præstare potest per gratiam. Ex quo non sequitur, posse purum hominem pro culpa mortali propria satisfactionem condignam, & æqualem exhibere æqualitate quantitatiua.

27 *Secundum arg.* Secundo arguitur: homo faciens totum, quod potest, ad æqualitatem satisfacit; sed homo virtute gratiæ actum charitatis eliciens, & de peccato per actum contritionis dolens facit totum, quod potest in ordine ad satisfaciendum pro illo: ergo his actibus ad æqualitatem satisfacit pro culpa mortali propria. Minor cum consequentia tenet, maior autem probatur; qui enim pro soluendo debito facit totum, quod debet, videtur ad æqualitatem satisfacere pro debito, cum amplius non debeat; sed faciens totum, quod potest in ordine ad debiti solutionem, facit totum, quod debet; nemo enim potest ad id, quod sibi impossibile est obligari: ergo faciens totum, quod potest in ordine ad satisfaciendum pro culpa mortali, facit satis pro debito culpæ, & consequenter satisfacit ad æqualitatem pro illo.

Respondeo ex D. Thoma *loco superius allegato in corpore*, facientem totum, quod potest ex viribus gratiæ, satisfacere pro culpa mortali æqualiter æqualitate proportionis, non autem satisfacere æqualiter æqualitate quantitatiua, vel secundum quantitatem; nam ad hoc secundum exigitur, quod id, quod præstare potest, æquetur iniuriæ illatæ in morali æstimatione, & licet homo non possit a Deo obligari ad exhibendam satisfactionem æqualis valoris cum grauitate culpæ mortalis, quia hoc est illi impossibile, & consequenter non peccet, quia non præstat æqualem satisfactionem; ex hoc tamen non colligitur, hominem elicientem actus charitatis, & contritionis facere satis pro culpa mortali adæquanda, sed solum facere satis comparatiuè ad suum posse, alias qui debens centum & non potens soluere, nisi quinquaginta, illa daret, debitum ad æqualitatem soluisset, quod falsum omnino est, imo & quod est magis falsum, si nihil potens, nihil solueret, diceretur ad æqualitatem soluisse sicut ergo in his casibus dicendum est, hominem satisfacere suæ obligationi, vel nihil soluendo, quando nihil soluere potest, vel soluendo quinquaginta, quia non potest plura soluere, non tamen est dicendum, soluere ad æqualitatem pro debito: ita dicendum est in ordine ad offensam mortalem, hominem facientem totum, quod potest ex viribus gratiæ, & consequenter totum, quo debet, quia supra id, quod potest, obligari non potest, satisfacere suæ obligationi, non tamen dicendum est, quod præstet satisfactionem æqualem. 28 *Respond.*

Tertio arguitur instando contra hanc solutionem fundamento principali contrariæ sententiæ, nam reddens personæ offensæ totum, quod abstulit per offensam, ad æqualitatem pro illa satisfacit, præstatque æqualem satisfactionem, non solum æqualitate proportionis, sed etiam æqualitate quantitatiua, vel secundum quantitatem, vt constat in eo, qui centum abstulit, qui centum reddens omnino æqualiter satisfecit, debitumque ad æqualitatem extinguit; sed eliciens actum charitatis reddit Deo totum, quod ab illo abstulit per peccatum mortale: ergo satisfacit pro offensæ mortali per actum charitatis elicitum satisfactione æquali æqualitate quantitatiua, vel secundum quantitatem. Maior cum consequentia tenet, minor autem probatur: homo namque per peccatum mortale abstulit a Deo rationem vltimi finis solum quo ad affectum, illamque affectiuè in creatura constituit; sed eliciens actum charitatis reddit quoad affectum Deo rationem vltimi finis, illamque aufert a creatura: ergo reddit per talem actum Deo totum, quod ab illo abstulit per peccatum mortale. 29 *Tertium arg.*

Respondeo, duplicem esse satisfactionem, alteram pro re ablata, quæ vocari potest restitutio, alteram pro illata iniuria, quæ vocatur propriè satisfactio: ad primam sufficit redditio æquiualentis, v. g. vt ille, qui centum abstulit, centum reddat: ad secundam requiritur æqualitas valoris obsequij ad grauitatem iniuriæ in morali æstimatione: vnde si plebeius centum per rapinam auferet a Rege, centum restituens Regi satisfaceret pro re ablata; non tamen pro iniuria Regi per rapinam irrogata, quantumcumque se Regi humiliaret, quia illius humiliatio, & subiectio in ratione obsequij non adæquat grauitatem iniuriæ, quam Regi per rapinam irrogauit in morali æstimatione. Quia ergo etsi actus charitatis affectiuè reddat Deo totum, quod affectiuè ab illo abstulit peccatum mortale; non tamen est valoris æqualis in ratione satisfactionis, & obsequij actus affectiuè dans cum grauitate actus affectiuè tollentis, fit consequens, quod licet actus charitatis fortè possit dici veluti sufficiens restitutio; non tamen queat dici sufficiens, & æqualis satisfactio. Et ex his in forma ad argumentum respondeo, distinguendo maiorem. si reddat totum, quod abstulit actu adæquante in valore grauitatem offensæ, concedo maiorem: actu non adæquante offensæ grauitatem, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: cur autem valor actus charitatis non adæquet in morali æstimatione grauitatem offensæ mortalis, constat est dictis disputatione præcedenti, & amplius ex dicendis constabit. 30 *Respond.*

§. V.

Cætera argumenta diluuntur, & explicatur, an ad satisfactionem condignam prærequiratur status amicitiæ in subiecto satisfaciente?

31 *Quartum arg.* QVarto arguitur. Causans efficienter formam incompossibilem essentialiter cum peccato condignè pro peccato satisfacit; sed homo eliciens actum dilectionis Dei super omnia causat efficienter formam incompossibilem cum peccato mortali essentialiter: ergo ad æqualitatem pro peccato mortali satisfacit. Consequutio est legitima, minor exindè constat; nam dilectio efficax Dei, vel est forma ad iustificandum sufficiens, vt contendit Vazquez, quem aliqui ex Thomistis sequuntur, vel saltem conuertit hominem efficaciter ad vltimum finem, & voluntarium peccati efficaciter retractat, quam conuersionem, & retractationem efficacem non posse cum peccato mortali componi docuimus 1.2.q.109 art.3. maiorem Thomistarum partem sequuti: ergo eliciens actum charitatis, & contritionis perfectæ causat efficienter aliquid cum mortali culpa essentialiter incompossibile. Maior autem probatur; nullus enim potest Deum necessitare ad remissionem iniuriæ sibi irrogatæ, nisi condignè satisfaciendo pro illa; sed causans efficienter formam incompatibilem essentialiter cum peccato mortali, Deum necessitat ad remissionem offensæ mortalis: non enim potest destrui peccatum, nisi iniuria remittatur: ergo causans efficienter formam cum peccato incompatibilem condignè pro peccato satisfacit.

32 *Prima solutio.* Huic argumento responderi solet primo, per actum charitatis destrui voluntariam conuersionem ad bonum creatum, voluntariamque auersionem à Deo, quæ in peccato mortali inueniuntur, non autem destrui maculam, nec rationem offensæ: solus autem ille condignè satisfacit, qui ponit formam destruentem offensam, & ideo eliciens actum charitatis, quamuis causet efficienter formam essencialiter incompossibilem cum peccato mortali sub prædictis considerationibus, non satisfacit pro offensa mortali condignè, & ad æqualitatem. Cæterum contra hanc solutionem grauiter obstat, quod destructo peccato in subiecto, non potest ratio offensæ manere; offensa namque, vel est idem cum peccato, vel supra essentiam peccati fundatur: destructo autem fundamento, nequit formalitas fundata subsistere; sed destructa per actum charitatis conuersione habituali ad creaturam, & auersione habituali à Deo, non potest non destrui peccatum; est enim huiusmodi auersio, & conuersio aliquid essentiale peccato; destructo autem aliquo prædicato essentiali, essentia nequit perseuerare, vt per se notum videtur: ergo non stat, per actum charitatis destrui conuersionem habitualem ad creaturam, & auersionem habitualem à Deo, & non destrui rationem offensæ.

Reijcitur.

Secundo. Quod amplius vrgetur: non enim stat, Deum odio habere hominem, nisi sit in peccato, solum enim peccatum est, quod in peccato e Deus odio habet, & ratione illius peccatorem odit odio inimicitiæ, iuxta illud: *Odio est Deo impius, & impietas eius*; & illud: *Nihil odisti eorum, quæ fecisti*, sed eo ipso, quod offensa perseueret, Deus odit hominem, cum ratione offensæ sit illi infensus, & inimicus: ergo, stante offensa, non potest non stare peccatum quoad propriam essentiam, & è contra, peccato destructo, non potest offensa non destrui.

Sap. 14. vers. 9. & c. 11. vers. 25.

33 *Secunda solutio.* Secundo alij respondent, actum charitatis, cum non sit, nec possit esse forma iustificans iuxta veriorem Theologorum sententiam, non opponi cum peccato essentialiter, ac proinde actum charitatis eliciens, non causat efficienter formam cum peccato mortali essentialiter incompatibilem. Sed quamuis negemus actui charitatis vim iustificatiuam formaliter, vt reuera negamus, non possumus consequenter ad dicta *tract. de Gratia Dei, tract. de Beatitudine, & tract. de Gratia Christi*, ei negare cum peccato mortali incompatibilitatem essentialem vnde ob hanc causâ, & quia ad solutionem argumenti parum, aut nihil refert, quod actus charitatis possit esse forma iustificans.

Reijcitur.

Vera solutio. Aliter ad illud respondeo distinguendo maiorem: si forma efficienter causata sit incompatibilis cum peccato ratione valoris moralis, concedo maiorem: si non ratione valoris, sed ratione entitatis directè, vel indirectè cum illo incompatibilis, nego maiorem, & distinguo minorem: eliciens actum charitatis causat efficienter formam incompossibilem cum peccato mortali essentialiter ratione physicæ entitatis, non attento valore morali, concedo minorem: ratione dignitatis, & valoris moralis, nego minorem, & consequentiam. Itaque, vt aliquis dicatur pro peccato condignè satisfaciens, non sufficit causare efficienter formam essentialiter incompatibilem cum illo, nisi hæc incompatibilitas sit ratione valoris moralis. Vnde si aliquis efficienter gratiam habitualem in aliquo subiecto causaret, effectiuè peccatum destrueret, cum efficeret formam formaliter expellentem peccatum; & tamen non ideò diceretur condignè pro peccato satisfacere, quia oppositio gratiæ cum peccato non est ratione valoris moralis satisfactorij, sed ratione physicæ entitatis: actus autem dilectionis Dei super omnia non est incõpatibilis cum peccato mortali ratione valoris moralis satisfactorij, sed ratione physicæ entitatis. Quod patet, nam eamdem oppositionem habet cum peccato mortali amor patriæ, quam habet amor viæ, & tamen amor beatificus valore, aut dignitate satisfactoria non gaudet, cum non sit actus liber, sed necessarius in communi sententia Theologorum cum D. Thoma: valor autem moralis satisfactorius, sicuti & meritorius necessario libertatem supponat in sententia omnium Theologorum; ideoque, etsi elicient actum charitatis causet efficientes formam cum peccato mortali essentialiter incompatibilem, non sequitur indè, pro peccato mortali condignè satisfacere.

Ad probationem maioris, quatenus huic doctrinæ obstare potest, dicatur; quod licet demus, nullum posse Deum obligare ex iustitia ad remissionem offensæ, nisi condignè satisfacientem pro illa; obligatione autem seu necessitate prouenientes ea suppositione aliquà libera Deo, benè potest Deus obligari, seu necessitari a non satisfaciente condignè ad remittendam offensam, si adiutus diuino auxilio, quod adiutorium liberè confertur a Deo, causet formam incompatibilem cum essentia peccati, & ex consequenti cum ratione offensæ supra peccati essentiam fundata; & sic in præsenti contingit. Et quidem si creatura pura posset gratiam habitualem iustificantem efficienter physice principaliter causare, siue in se ipsa, siue in alieno subiecto, vt plures censent possibile, & Deus cum illa vellet ad istam efficientiam concurrere, creatura causans gratiam habitualem (quam cum veriori sententia suppono essentialiter cum peccato pugnare) Deum obligaret ad remittendam iniuriam, non quidem obligatione iustitiæ, sed necessitatis, ortæ ea decreto libero Dei concurrendi cum creatura ad gratiam habitualem causandam; & tamen non diceretur tunc casus, satisfacere condignè pro offensa mortali illius subiecti, in quo gratiam efficeret, & a quo peccatum efficientes expelleret idem dicimus in præsenti, & eadem ratione.

Denique arguitur: etsi ad meritum condignum prærequiratur status amicitiæ in subiecto merente, ad satisfactionem condignam talis status prærequisitus necessario non est: ergo actus charitatis, seu perfectæ contritionis, prout præcedit gratiam iustificantem, potest esse condigna satisfactio pro offensa mortali consequentia tenet iuxta modum, quo nostram conclusionem probauimus, nempe ex eo, quod condigna satisfactio culpam mortalem remissam necessario præsupponit. Antecedens autem probatur: etenim meritum congruum, quod imperfectum meritum est, statum gratiæ in subiecto merente necessario requirit: quo circa maior pars Thomistarum 1. 2. q. 114 negat homini in peccato mortali existenti meritum congruum gratiæ iustificantis: & tamen satisfactio congrua, seu imperfecta statum gratiæ in subiecto satisfaciente non postulat: ergo a merito ad satisfactionem efficax argumentum non fit, & consequenter, ex eo, quod meritum condignum statum amicitiæ, & mortalem culpam remissam supponat, perperam intulimus, satisfactionem condignam necessario præsupponere statum amicitiæ in subiecto, & culpam mortalem remissam. Minor, in qua est difficultas, probatur; vt enim in principio disputationis supposuimus cum communi sententia, peccator per actum contritionis, vt antecedit gratiam habitualem, satisfacit imperfectè pro culpa mortali propria; sed contritio, vt antecedit gratiam habitualem, non supponit gratum subiectum, nec amicum Deo, cum effectus istos præstet gratia, vt est forma sanctificans; actus autem contritionis pro illo priori non supponat gratiam vt iustificantem, sed ad summum vt auxiliantem. ergo satisfactio congrua, siue imperfecta, non prærequirit statum amicitiæ in subiecto. 34 *Vltimum arg.*

35 *Respondetur.* Hoc argumentum nihil difficultatis habet, si teneamus, hominem in peccato mortali existentem posse de congruo aliquid mereri a Deo: quæ sententia insinuatur à D. Tho. *in 2. sent. dist. 27. q. 1. art. 4. ad 4. arg.* Fundaturque in Augustino *lib. de spiritu, & littera c. 29. & c. 33. lib. 3. de Doctrin. Christiana in regul. Tycony, epist. 89. & 90. epist. 105. & 106. de Prædestin. Sanctorum c. 3. & 7.* in quibus locis, & alijs Parens August. meritum fidei in peccatore respectu gratiæ remissiuæ peccatorum videtur cognoscere, illamque tenet Princeps Thomistarum Capreolus *in 4. sentent. dist. 14 quæst. 2. art. 3. in solutione ad argumenta Henrici*. Quia tamen sententia opposita probabilis est, & inter Thomistas frequentior fundata in Diuo Thoma 1. 2. q. 114. *art. 5. & 7.* ideò ad argumentum factum hanc sententiam sustinendo respondeo, negando antecedens, ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem: ad cuius probationem dicatur, actum contritionis considerari posse, prout sequitur ad gratiam sub conceptu auxiliantis, & antecedit illam sub conceptu iustificantis, sub qua consideratione, nec meretur de congruo gratiam iustificantem, nec pro offensa mortali adhuc imperfectè satisfacit: potest insuper considerari, prout sequitur ad gratiam vt dantem effectum positiuum participationis diuinæ naturæ, & effectum priuatiuum exclusionis mortalis culpæ a subiecto, vt est macula, & malum illius; antecedit tamen eamdem gratiam, vt excludentem peccatum sub ratione offensæ, & contritio sic considerata, & mereretur de congruo remissionem offensæ, & pro illa in ratione offensæ imperfectè satisfacit; quia licet supponat gratiam vt dantem illos duos effectus, & consequenter supponat inchoatiuè gratum subiectum (quod sicut sufficit ad satisfactionem imperfectam, ita etiam sufficit ad meritum congruum, quod est imperfectum meritum) non tamen supponit gratiam habitualem, vt dantem vltimum effectū, nempe remissionis peccati, vt habet rationem offensæ: & idcirco potest mereri de congruo remissionem iniuriæ, & pro illa imperfectè satisfacere. Vnde in omnibus æquiparamus meritum, & satisfactionem quoad hoc, quod est supponere statum amicitiæ in subiecto, siquidem meritum condignum, & condigna satisfactio statum amicitiæ consumatum supponunt; meritum autem congruum, & satisfactio imperfecta amicitiam non consumatam; sed inchoatam, quatenus supponunt gratiam, vt excludentem peccatum sub ratione maculæ, non autem sub ratione offensæ. *Araujo.* Videatur Illustrissimus Araujo vbi supra *num. 12. dicto 3.* cui tamen non assentior quatenus inter satisfactionem, & meritum statuit discrimen quoad suppositionem status amicitiæ in subiecto, quod nullum esse, constat ex dictis in solutione argumenti. An autem disparitas aliqua inter meritum, & satisfactionem inueniatur quoad suppositionem remissionis offensæ disputatione seq. videbimus.

36 *Replicabis.* Sed contra solutionem oppones: non stat, destrui per gratiam peccatum in ratione maculæ, quin etiam destruatur in ratione offensæ, & iniuriæ: ergo si actus contritionis supponit gratiam, vt destruentem maculam peccati, supponit etiam destructam, seu remissam offensam: consequentia videtur bona, antecedens autem probatur, nam ratio maculæ, vel est idem cum ratione offensæ, vel est fundamentum illius: ergo non stat, destrui peccatum sub ratione maculæ, quin destruatur sub ratione offensæ: destructo enim fundamento, & fundatum destrui est necessarium.

37 *Respond.* Respondeo, distinguendo antecedens: quin etiam destruatur in eodem temporis instanti, concedo antecedens: pro eodem priori naturæ, nego antecedens, & consequentiam, quia per hoc solum, quod destructio offensæ sit posterior natura destructione maculæ, adest locus, vt contritio quatenus satisfactio subsequatur gratiam, vt destruentem maculam, & antecedat illam, vt remittentem offensam.

Nec obstat dictæ prioritati, & posterioritati identitas formæ præstantis vtrumque, scilicet gratiæ, nam etiam inter gratiam sub conceptu auxiliantis, & eamdem sub conceptu iustificantis datur identitas, & tamen prius concipitur gratia sub conceptu auxiliantis, quam sub conceptu formæ iustificantis, & contritio quatenus dispositiua subsequitur ad gratiam sub conceptu auxiliantis, & illam antecedit sub conceptu iustificantis.

Obiter tamen aduerto, inconsequenter loquutos doctos Recentiores ex nostris, qui admittentes prioritatem, & posterioritatem dictam inter gratiam, vt excludentem maculam, & remittentem offensam, & actum contritionis, vt est satisfactio, inter vtrumque conceptum, vel munus mediare, illam postea negantes inter gratiam, vt auxiliantem, & vt iustificantem, & actum contritionis, quatenus dispositio, asseruere, contritionem, vt vltimo disponentem ad gratiam habitualem, non posse ab eadem gratia procedere; si namque satisfactio potest subsequi ad gratiam, vt excludentem maculam, & eamdem gratiam antecedere, vt remittentem offensam, cur dispositio vltima ad gratiam non poterit illam subsequi, quatenus auxiliantem, & eamdem vt iustificantem precedere.

38 *Instabis.* Sed instabis: prius intelligitur in gratia remittere offensam, quam expellere maculam: ergo contritio non potest subsequi ad gratiam vt expellentem maculam, & eamdem gratiam antecedere vt remittentem offensam. Consequentia est bona; antecedens autem ostenditur primò: id primum per gratiam excluditur, quod prius est in peccato; sed prior est in peccato ratio offensæ, quam ratio maculæ; non enim ideo offendit peccatum Deum, quia maculat animam, sed è contra ideo maculat animam, & nitore gratiæ illam priuat, quia Deum offendit: ergo prius intelligitur peccatum per gratiam exclusum sub ratione offensæ, quam sub ratione maculæ. Secundò probatur: Deus namque intelligitur remittens peccatori offensam, quatenus illum diligit volens ei gratiam habitualem: macula verò expellitur per gratiam quatenus in nobis receptam; sed prius intelligitur, Deum velle dare gratiam, quam gratiam in nobis recipi; nam Deum illam velle dare est causa, vt in nobis recipiatur, & consequenter est prius: ergo per gratiam prius offensa remittitur, quam per illam macula peccati excludatur.

39 *Respond.* Respondeo, negando antecedens, ad primam probationem quidquid sit de veritate minoris, nego maiorem; multi enim essentiam peccati habitualis constituunt in aliquo positiuo, vel physico, vel moralis existente in voluntate, vt in subiecto immediato, & consequenter tale positiuum prius est in peccato, quam ratio maculæ, quæ est aliquid subsecutum ad essentiam peccati immediatè in anima residens, & in priuatione nitoris gratiæ consistens; & tamen per gratiam habitualem non prius expellitur positiuum illud, quam macula, sed prius macula excluditur, cum qua gratia habitualis immediatiorem habet oppositionem. In subiecto etiam ignito prior est essentia ignis, quam calor vt octo, qui est ignis proprietas; & tamen prius prioritate à quo calor, vt octo destruitur, quam forma ignis destruatur, ac proinde ex eo, quod admittamus, rationem offensæ priorem esse in peccato habituali, quam ratio maculæ, non sequitur, prius per gratiam offensam remitti, quam macula a subiecto excludatur. Ad secundam probationem distinguo maiorem: ita vt gratia offensam remittat, prout est a Deo tanquam ab efficiente, nego maiorem: prout est à Deo in nobis recepta, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; gratia namque non excludit offensam per immediatam oppositionem cum illa, sed per mediatam: vnde destruit rationem offensæ, quia destruit rationem maculæ, cui immediatius opponitur, & quia hanc destruit vt recepta in anima, etiam offensam destruit, vt in anima recepta, prius expulsa ratione maculæ, cum qua immediatiorem habet oppositionem: & quidem si hæc probatio aliquid suaderet, conuinceret, peccatum sub ratione offensæ destrui de facto formaliter, non per gratiam habitualem; sed per voluntatem extrinsecam Dei, qua vult peccatori gratiam, cum prius sit, Deum velle peccatori infundere gratiam, quam quod gratia recipiatur in illo.

---

§. VI.

Quid sit de peccato alieno dicendum?

40 *Secunda conclusio.* SECVNDA conclusio. Nulla pura creatura potest condignè, & ad æqualitatem satisfacere pro culpa mortali aliena. Ita Auctores omnes pro prima conclusione relati, excepto Suarez. Tenent etiam præfactam conclusionem *Alex.* Alexander 3. *part. quæst. 1. membro 6. art. 1.* *Bonau.* Bonauentura *in 2. sent. dist. 20 quæst 3.* *Durand.* Durandus *quæst. 2* & communiter Theologi Recentiores cum Angelico Præceptore in præsenti. *Probat. 1. auctoritate SS. PP.* Quæ probari solet argumentis secundo, tertio, & quarto præcedenti conclusione reiectis: vnde suadenda est primum auctoritate Patrum ex insufficientia puræ creaturæ ad satis-

satisfaciendum condignè pro peccato humani generis inferentium ad hunc finem necessitatem incarnationis. Ita ex Græcis Athanasius in Euangelium de Passione, & Cruce Domini. *Basil. Cyrill. Proclus.* Basilius in illud *Psalmi 28. redemit homo.* Cyrillus *epistol. 1. de Incarnatione Verbi,* quæ habetur *tom. 6. Concilij Ephesini cap. 17.* Proclus *in homilia de Christi Natiuitate,* quæ est in eodem tomo Concilij Ephesini *cap. 7.* *Cypr. Leo P. Hyren. Fulgen. Vazquez.* Ex Latinis Cyprianus *serm. de Passione Christi,* non lõge à medio. Leo Papa Primus *sermone 1. de Natiuitate.* Hyrenæus *lib. 3. aduersus hæreses cap. 20.* Fulgentius *libro de Incarnatione, & Gratia Domini nostri cap. 4.* Quorum vèrba refert, & benè ad nostrum intentum expendit Pater Vazquez in præsenti *disput. 4. cap. 3.*

41 *Secunda probatur ratione.* Deinde probatur ratione huic, & præcedenti conclusioni communi; etenim satisfactio condigna adæquari debet cum grauitate offensæ in morali æstimatione, cum per hoc distinguatur à satisfactione imperfecta, sicut meritum condignum distinguitur à merito congruo per æqualitatem in morali æstimatione cum præmio, quæ merito congruo non competit, benè tamen merito condigno; sed nullus actus hominis iusti quantacumque gratia exornati potest adæquare in valore, & morali æstimatione grauitatem offensæ mortalis, siue propria sit, siuè aliena: ergo nulla pura creatura potest pro offensa mortali condignam offerre satisfactionem. Consecutio cum maiori tenet: minor autem probatur: satisfactio cuiuscumque creaturæ est valoris, & æstimabilitatis finitæ; sed grauitas offensæ mortalis est infinita simpliciter, vt disputatione præcedenti monstrauimus: ergo nullus actus puræ creaturæ possibilis potest adæquare in valore, & æstimatione morali grauitatem offensæ mortalis. *Confirmatur 1.* Et augetur difficultas primò: nam leue obsequium nequit esse satisfactio condigna, & æqualis pro iniuria, & offensa graui; sed omnis actus puræ creaturæ possibilis est leue obsequium comparatum ad Deum; peccatum autem mortale est grauis offensa illius. ergo nullus actus puræ creaturæ esse potest condigna satisfactio pro offensa mortali.

Confirmatur 2. Explicatur, & vrgetur secundo: nulla offensa irrogata creaturæ potest in ratione offensæ adæquare grauitatem offensæ diuinæ propter infinitam distantiam inter Deum, & creaturam repertam; sed inter personam satisfacientem creatam, & maiestatem diuinam offensam intercedit distantiam infinita: ergo nullus actus satisfactorius præstitus à pura creatura potest adæquare in valore, & morali æstimatione grauitatem offensæ diuinæ. *Tertio.* Explicatur, & vrgetur tertiò: nullius puræ creaturæ satisfactio potest adæquare in valore, & morali æstimatione satisfactionem præstitam ab homine Deo, quia inter puram creaturam, & Deum hominem est infinita distantia: ergo propter infinitam distantiam inter personam creatam, aut creabilem satisfacientem, & maiestatem diuinam per peccatum grauiter offensam, nullius creaturæ possibilis satisfactio adæquare poterit in valore, & morali æstimatione grauitatem offensæ diuinæ.

42 *Tertio probatur contra Patrem Suarium.* Tertiò probatur ad hominem contra Suarez., qui, vt vidimus conclusione præcedenti, ex eo quod offensa contra Deum commissa est superioris ordinis ad omnem satisfactionem possibilem puræ creaturæ, & ex infinita distantia inter Deum per peccatum offensum, & creaturam satisfacientem, infert, non posse puram creaturam, aut creatam, aut creabilem pro peccato mortali proprio satisfacere condignè: at hæc ratio pari efficacia militat respectu peccati alieni, ac in ordine ad proprium peccatum, cum etiam peccatum mortale alienum in ratione offensæ superioris ordinis sit ad omnem satisfactionem puræ creaturæ possibilem, & æqualis distantia inter puram creaturam satisfacientem, & maiestatem diuinam offensam intercedat: ergo, vt consequenter loquatur, fateri tenetur, non posse puram creaturam existentem, vel possibilem pro culpa mortali aliena satisfacere condignè.

43 *Euasio.* Dicas, conuinci hoc argumento satisfactionem nullius creaturæ possibilis esse perfectè condignam pro offensa mortali alterius, non autem quod non sit quasi condigna, eo quod à persona per gratiam adoptionis dignificata procedit, quod non habet satisfactio, qua homo satisfacit pro offensa mortali propria, quæ non supponit statum amicitiæ in subiecto, nec gratiam habitualem subiectum dignificantem; auctor autem contrarius non primam condignitatem, sed secundam concedit satisfactioni, qua vnus homo potest satisfacere pro culpa mortali alterius, vt constat ex ipso, vbi infra *conclusione 1. & 2.*

44 Sed contra hanc solutionem obstat primò; nam satisfactio vnius hominis pro culpa mortali alterius, vel dicitur non perfectè condigna, solum quia deficit à rigore iustitiæ, vel quia non adæquat in æstimatione morali grauitatem offensæ mortalis alienæ: non primum, quia, vt ipse fatetur in principio disputationis, in hoc non est aliqua controuersia inter Theologos; si autem dicatur secundum: ergo non est appellanda satisfactio condigna, sed congrua, esto gaudeat aliqua maiori congruitate, quam illa, qua homo satisfacit pro culpa mortali propria; quare non immeritò contradictionis, & inconsequentiæ à pluribus notatur Suarez, cum ex vna parte asserat, satisfactionem vnius hominis pro culpa mortali alterius esse satisfactionem condignam, & ex alia doceat, non esse satisfactionem æqualem. *Praeclud[i]tur 1.* Consequentia patet primò; nam satisfactio condigna pro eadem vsurpatur à Theologis, atque satisfactio æqualis, sicut meritum condignum id est, quod cum præmio in morali æstimatione adæquatur. Secundò, nam gratia, quæ in subiecto præsupponitur, esto illud in ordine ad gloriam dignificet; non tamen potest satisfactionem condignam constituere, nisi illam cum offensa adæquando, sicut nec constitueret meritum condignum gloriæ, nisi illud cum gloria adæquaret in morali æstimatione; sed, vt fatetur Suarez., gratia in subiecto supposita non adæquat satisfactionem in morali æstimatione cum offensa mortali aliena: ergo nec constituit satisfactionem condignam, sed solum imperfectam, & congruam.

45 *Secundo.* Obstat secundò, quod Suarez ad satisfactionem istam condignam statuendam in vno homine pro culpa mortali alterius exinde mouetur, quod si primus parens potuit à Deo constitui caput morale totius posteritatis eo pacto, vt, ipso peccante, condignè illius posteri priuarentur iustitia originali, cur etiam non potuit constitui caput morale posteritatis in ordine ad meritum, ita vt posteris gratiam iustificationis, & consequenter remissionem culpæ condignè mereretur? At hoc argumentum, vel nihil conuincit, vel probat, posse hominem constitutum caput cæterorum condignitate, & æqualitate perfecta gratiæ habitualis infusionem illis mereri, & condignè perfectè satisfacere pro culpa mortali illorum: ergo vel tenetur satisfactionem illam veluti condignam pro peccatis aliorum negare, vel satisfactionem perfectè condignam, & æqualem fateri pro culpa mortali aliena. Prob minor. Adamus constitutus caput posteritatis non imperfectè, sed perfectè de condigno demeruit posteris priuationem iustitiæ originalis: ergo si ex demerito priuationis iustitiæ pro alijs efficaci illatione colligitur possibilitas meriti condigni iustitiæ alijs conferendæ, & satisfactionis condignæ pro culpa mortali aliena, debet colligi possibilitas satisfactionis pro alijs perfectè condignæ, & non solum veluti condignæ.

46 *Tertio.* Denique obstat; nam iuxta istum Auctorem maior condignitas est in satisfactione possibili puræ creaturæ pro culpa originali, quam in satisfactione hominis peccatoris pro suo peccato mortali: at iuxta D. Thomam oppositum est asserendum: ergo istius Auctoris positio menti Diui Thomæ aduersatur. *S. TH.* Probo minorem ex Diuo Thoma *in 4. sent. dist. 15. quæst. 1. art. 2. ad vlt.* vbi cum sibi obiecisset, quod peccatum actuale est grauius originali, pro hoc autem nullus, nisi homo Deus satisfacere potuit, & consequenter, nec pro actuali, in hunc modum respondet: *Ad quintum dicendum, quod etsi originale peccatum, minus habeat de ratione peccati, quam actuale; tamen est grauius, quia est ipsius humanæ naturæ infectiua, ideò per vnius hominis puri satisfactionem expiari non potuit, sicut actuale*: ergo ex mente Diui Thomæ maior condignitas in satisfactione hominis pro peccato proprio inuenitur, quam reperiatur, vel reperiri possit in satisfactione hominis puri pro culpa originali, & non è conuerso vt, contendit Suarez.

---

§. VII.

Contraria sententia cum suis fundamentis proponitur.

47 *Suarez. Vazq. Granad.* CONTRARIVM nostræ conclusionis tenet Suarez *disp. 4. citat. sect. 7.* pro illa plures referens, quos tamen Vasquez ad oppositam trahit sententiam. Eam tenet Granados *controuers. 1. de Incarnation. tract. 2. disp. 1. sect. 1.* sine discrimine affirmans, posse de potentia absoluta vnum homi-

minem caput morale aliorum constitutum quoad influxum interiorem gratiæ, sibi, & alijs condignè mereri gratiam remissiuam peccati, & consequenter condignè pro peccato mortali proprio, vel alieno satisfacere; negat autem posse pro illo æquiualentem offerre satisfactionem, quod an consequenter dubito, cum condigna satisfactio idem sit, quod satisfactio æquiualens offensæ in morali æstimatione? Argumenta quibus præfati Auctores ad suam sententiam mouentur, sumuntur, ex eo quod purus homo potest aliorum caput in ordine gratiæ constitui, illisque gratiam remissiuam peccati merito condigno mereri: ergo etiam potest pro alijs satisfacere condignè. Cuius consequentiæ vim examinabimus infra contra tertiam conclusionem arguentes. Modo contra nostram conclusionem arguitur primo fundamento insinuato a Suarez: etenim satisfactio puri hominis pro

Arguitur primo. culpa mortali propria ex eo deficit a ratione condignæ satisfactionis, quia non est à subiecto iustificato per gratiam, & consequenter ab illo non potest dignitatem accipere: at satisfactio vnius hominis pro alio est a subiecto grato, & dignificato per gratiam: ergo potest esse condigna satisfactio pro culpa mortali aliena.

Respondetur. Respondeo distinguendo maiorem: ly *ex eo* dicente causam sufficientem, concedo maiorem, causam necessariam, & vnicam negationis condignitatis in satisfactione pro culpa mortali propria, nego maiorem. & concessa minori, nego consequentiam; nam licet ad deficiendum a ratione condignæ satisfactionis sit causa sufficiens defectus gratiæ, & amicitiæ diuinæ in subiecto satisfaciente pro suo peccato mortali; non tamen est causa vnica, & adæquata deficiendi a condignitate, nam esto præsupponatur status amicitiæ, & gratia habitualis iustificans in subiecto satisfaciente, quia dignitas, & valor gratiæ non adæquat grauitatem offensæ mortalis, stat sufficiens ratio, vt homini grato, & dignificato per gratiam negetur sufficiens virtus ad condignè satisfaciendum pro illa.

48 *Replicabis.* Dices: respectu peccati proprij non est in satisfactione valor desumptus ex gratia habituali, & ex amicitia diuina, benè verò respectu peccati alieni: ergo aliqua maior condignitas reperitur in satisfactione puri hominis pro culpa mortali aliena, quam in satisfactione pro culpa mortali propria, quod & nihil amplius intendere videtur Suarez.

Respond. Respondeo, concesso antecedenti, negando suppositum consequentis; cum namque valor desumptus ex gratia habituali iustificante, & statu amicitiæ cum Deo non sit condignus respectu offensæ mortalis, vtpotè non illi æqualis, consequens fit, quod ratione istius valoris nulla sit condignitas in satisfactione vnius hominis pro culpa mortali alterius; ac proinde nequeat esse maior condignitas, quam in satisfactione hominis pro culpa mortali propria; comparatiuum namque absolutam conuenientiam formæ, in qua comparatio fit extremis comparationis necessariò præsupponit, sed ad summum potest ex antecedenti colligi aliqua maior congruitas, cum defectu vero æqualitatis proportionis, quæ in satisfactione pro peccato proprio inuenitur; non autem in satisfactione puri hominis pro peccato originali, vt ex D.Thoma iam vidimus.

49 *Secundo arguitur.* Secundò argui potest: ratio namque probatiua nostræ conclusionis desumitur ex grauitate offensæ mortalis, quam satisfactio puræ creaturæ, adæquare non potest in morali æstimatione: at hæc ratio non conuincit de omni peccato mortali possibili: ergo saltem pro aliquo mortali peccato poterit homo purus satisfacere condignè, & consequenter nostra conclusio non est vniuersaliter vera. Probatur minor: est possibile peccatum mortale commissum cum ignorantia inuincibili, quod Deus grauiter imò & quod vllo modo offendatur per illud, cum in tali ignorantia nulla repugnantia inueniatur; sed tale peccatum infinitæ grauitatis in ratione offensæ non erit, cum nec sit offensa Dei, vtpotè ad quam exigitur voluntariè Deo irrogari; cum tali autem ignorantia offensa Dei voluntaria non esset: ergo pro illo peccato poterit esse condigna satisfactio à pura creatura exhibita, & consequenter ratio nostram conclusionem probans non conuincit impotentiam puræ creaturæ ad satisfaciendum condignè pro omni peccato mortali.

50 *Respondetur primo.* Respondeo, negando minorem, ad probationem dicatur, casum esse implicatorium; nam esto admittamus, posse ab aliquo committi peccatum aduertendo ad legis prohibitionem, quin sit Dei offensa ob ignorantiam inuincibilem, quod Deus offendatur per illud, de quo agitur 1.2. *quæst.71. art.6.* in eo tamen casu non erit peccatum mortale, nec veniale; hoc enim à primo non differt specificè ex terminis, cum plura dentur peccata venialia ex obiecto, quæ conueniunt in malitia specifica cum peccatis mortalibus, quæ erga idem obiectum versantur, & peccata venialia ex indeliberatione cum mortalibus deliberatè commissis erga idem obiectum conuenientiam specificam habent. Differt ergo peccatum veniale a mortali ex parte auersionis a Deo, ratione cuius peccans mortaliter Deum postponit creaturæ, & creaturam præfert Deo, illiusque amicitiam contemnit. ex quo prouenit, quod mortem animæ, infert destruendo amicitiam diuinam, & gratiam habitualem, per quam anima spiritualiter viuit radicaliter in ordine supernaturali: est autem omnino impossibile, hæc omnia in peccato reperiri cum ignorantia inuincibili offensionis diuinæ; ac proinde omnino implicans videtur in terminis, peccatum esse mortale, & cum prædicta ignorantia commissum.

Admissa autem facta hypotesi, quamuis impossibili, dupliciter respondetur a Theologis: primò admittendo, pro tali peccato posse a puro homine condignam satisfactionem exhiberi: vnde conclusionem nostram, communemque sententiam limitandam existimant ad peccata mortalia contra Deum commissa, cum aduertentia, vel sine ignorantia vincibili, quod Deus per illa offendatur. Ita Puente Hurtado *tom.1. in 3. par. disp.10. sect.4. sub sectione 1. §.42.* 51 *Secundo.* *Puente. Hurtado.*

Tertio. Aliorum solutio est pro tali peccato mortali, nec condignam, & æqualem, nec congruam, & imperfectam posse offerri satisfactionem, eo quod satisfactio in quantum talis respicit iniuriam illatam, tenditque ad illius destructionem: cum autem peccatum illud offensa Dei non sit in suppositione admissa, consequens fit, vt pro illo satisfieri nullatenus possit. Iuxta quam doctrinam ad argumentum factum respondeo, distinguendo minorem: non conuincit de omni peccato mortali, quod satisfactibile sit, & materia satisfactionis, nego minorem: quod non sit satisfactibile, nec satisfactionis materia, concedo minorem, & nego consequentiam; peccatum namque mortale in suppositione facta commissum satisfactionis materia non est; ac proinde nihil mirum, quod de illo ratio pro conclusione facta non probet, cum de illo non procedat.

---

§. VIII.

De merito gratiæ aliorum etiam remissiuæ peccati.

TERTIA conclusio. Potest de potentia absoluta homo purus constitui aliorum caput in ordine gratiæ, & illis mereri condignè gratiam iustificantem, & mundantem à peccato mortali. Ita Auctores præcedenti conclusione relati pro contraria sententia: tenent etiam eandem conclusionem ex Thomistis Recentioribus Illustrissimus Araujo 1.2. *quæst. 114. art.6. in solutionibus argumentorum*: se referens ad illa, quæ fusius docuerat 3. *p. quæst. 8. art.1. dub 3. & q.8. art 6. dub. vni.* Marcus de la Serra 1.2. *q.114. art.6.* Et Magister Sanctu Thoma *2. tom. in 1.2. disp.31 art.2 & in præsenti q.1. disp.1. art.1.* *solutione ad 6. argum.* pro illa referens Magistrum Sotum, Vegam, Gabrielem, Durandum, Scotum, & Lorcam in præsenti *disp 6.* Et ostenditur primo ex D Thoma infra *quæst.64 art 4. in corpore*, vbi distinguens duplicem potestatem in Christo auctoritatis, nempè conuenientem illi secundum quod Deus, & excellentiæ, quæ Christo conuenit secundum quod homo, negansque primam posse communicari puræ creaturæ, de secunda loquens sic ait: *Et talem potestatem potuit ministris communicare, dando, scilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, vt eorum meritum operaretur ad Sacramentorum effectus, & cætera.* Ex quibus verbis tale argumentum pro nostra conclusione conficitur D.Thomas concedit, potuisse Deum communicare ministris Ecclesiæ potestatem excellentiæ, quę Christo, vt homini conuenit, ita vt mererentur hominibus effectus Sacramentorum, inter quos præcipuus est gratia remissiua peccati mortalis; sed non loquitur D.Thomas de merito congruo, sed de merito condigno: ergo homo purus valet de potentia absoluta alijs condignè mereri gratiam iustificantem, & a mortali culpa mundantem. Minor, in qua est difficultas, ostenditur primò: ad promerendum de congruo alijs gratiam remissiuam peccati tanta gratiæ plenitudò necessaria non est, cum multi de facto gratiam remissiuam alijs de congruo meruerint absque ea gratiæ plenitudine; sed ad meritum de possibili admissum,

52 *Tertia conclusio.* *Araujo.* *Serra.* *M S.T.* *Probatur primo auctoritate D.T.* *S.Thom.*

ad

ad magnam plenitudinem gratiæ nulli de facto concessam, recurrit Angelicus Doctor: ergo explicari non potest, quod loquatur de merito congruo, sed de merito condigno est necessariò accipiendus. Secundò, nam loquitur D. Thom. de merito gratiæ aliorum nulli de facto concesso; sed meritum congruum effectuum Sacramentorum, & gratiæ remissiuæ peccati non solum huic, vel illi homini in particulari, sed omnibus generaliter fuit de facto puræ creaturæ concessum, nempè Beatissimæ Virginis, vt plures Theologi docent, & matris decet dignitatem: ergo non de merito congruo, sed de merito condigno loquitur Angelicus Doctor. Denique eadem minor probatur; nam Christus Dominus ratione potestatis excellentiæ condignè hominibus meruit gratiam remissiuam peccati; sed hæc potestas potuit iuxta D. Thomam puræ creaturę competere: ergo in casu de potentia absoluta potest homo purus condignè aliis promereri gratiam iustificantem, & mundantem à peccato mortali.

53 *Respondebis.* Dices, potestatem excellentiæ Christi communicari posse puræ creaturę de potentia absoluta secundum conuenientiam analogam, non autem secundum conuenientiam vniuocam, & ad primum modum conuenientiæ sufficit, quod homo purus aliis de congruo mereatur, vel mereri possit Sacramentorum effectus. *Contra.* Sed contra, nam secundum conuenientiam analogam, etiam potestas auctoritatis Christo competens, vt est Deus, potuit puro homini communicari: etenim potestas excellentię cum potestate auctoritatis Christi analogicè conuenit, & consequenter potestate excellentię communicata, potestas auctoritatis communicaretur secundum conuenientiam analogam; sed concedit D. Thomas, potestatem excellentię esse communicabilem puræ creaturæ, & negat, esse illi communicabilem potestatem auctoritatis: ergo loquitur de communicatione potestatis excellentię possibili purę creaturę, non secundum conuenientiam analogam, sed secundum conuenientiam vniuocam. Scio, huic argumento posse aliqualiter occurri: cæterum cum in D. Thoma aliquam auctoritatem pro opposita sententia non videam, quæ faciliorem solutionem non habeat, nec vnquam se loqui de potentia absoluta, vel leuiter insinuauerit; idcircò nostram conclusionem, vt de illius mente defensandam existimo.

54 *Secundo probatur ratione.* Quam probo secundò hac ratione; potuit enim Deus cum homine puro pacisci, vt pro illius merito condigno augmenti gratiæ, & gloriæ, alias ipsi merenti conferendi, non hoc augmentum, sed prima gratia iustificans homini existenti in peccato mortali infundatur; in hoc enim pacto nulla repugnantia inuenitur; sed, tali pacto supposito, meritum istius hominis esset condignum gratiæ remittentis alterius peccatum, illudque à subiecto expellentis: ergo in casu de potentia absoluta potest vnus homo alteri condignè mereri gratiam iustificantem, & à peccato mortali mundantem. Minor, cuius est difficultas, probatur: gratia conferenda extraneo subiecto, non excedit augmentum gratiæ, & gloriæ conferendum subiecto merenti, nisi pactum intercederet; sed meritum huius hominis esset æquale augmento gratiæ, & gloriæ ipsi conferendo in morali æstimatione: ergo etiam adæquaret in æstimatione morali primam gratiam conferendam extraneo subiecto, & consequenter illam mereretur condignè.

Respondebis primò, actum vnius hominis dignificatum 55 *Prima solutio.* per gratiam, & si in esse entis tantam habeat æqualitatem cum gratia alteri conferenda, ac habet cum augmento propriæ gratiæ, in ratione tamen causæ, & effectus non ita adæquatur, nec proportionatur cum gratia alijs conferenda, atque cum augmento gratiæ conferendo subiecto merenti; continet enim in genere causæ efficientis principalis moralis augmentum gratiæ conferendum subiecto merenti; non tamen primam gratiam conferendam alijs, eo quod cum gratia habitualis dignificet opera meritoria ratione virtualis continentiæ gloriæ per modum seminis, & solum sit semen respectu gloriæ conferendæ proprio subiecto, solum in ordine ad illam, & ad ea, quæ ad ipsam ordinantur, potest opera dignificare: & quia gratia conferenda aliis ad gloriam merentis non ordinatur, benè tamen augmentum gratiæ subiecti, in quo est, fit consequens, vt hoc augmentum contineat in genere causæ moralis; secus verò gratiam, vel augmentum gratiæ conferendum aliis.

Sed contra primò; nam esto gratia habitualis physicè 56 solum seminet fructus in subiecto proprio; nulla tamen ratio *Reijcitur primo.* est, cur moraliter etiam subiecto extraneo seminare non possit: ergo solutio tradita est voluntaria. Deinde, *Secundo.* nam etiam gratia vnionis in Christo est semen gloriæ, cum det ius, etsi non primum ad illam; & tamen potest dignificare merita Christi in ordine ad præmium aliis conferendum: ergo, quamuis gratia habitualis semen sit gloriæ, poterit dignificare merita puri hominis in ordine ad præmium conferendum extraneo subiecto. Nec respondere *Eua- quadam praclu- tur.* sufficit, gratiam vnionis, per quam dignificantur merita Christi, esse in genere morali infinitam, ideoque posse dignificare opera Christi Domini, non solum in ordine ad præmium ipsi conferendum, sed etiam in ordine ad præmium conferendum aliis: gratia autem habitualis finita est, & ideò eius vis dignificatiua limitatur ad proprium subiectum. Non, inquam, sufficit; nam in contrarium obstat, ea limitatione gratiæ habitualis tantum inferri, quod nequeat dignificare merita in ordine ad infinitum præmium, non autem quod illa dignificare non possit respectu præmii infiniti; sed gratia aliis conferenda præmium infinitum non est: ergo, quamuis gratia habitualis finita sit, dignificare poterit merita puri hominis in ordine ad gratiam conferendam aliis.

Præterea, nam vt actus vnius hominis contineat in genere causæ moralis præmium aliis conferendum, solum *Tertio. Reijcitur solutio.* exigitur, vt tanti æstimetur, quanti habetur præmium conferendum aliis, & pacto præsupposito, ad illud promerendum ordinetur; sed totum hoc in prędicto casu saluatur: ergo adest æqualitas non solum in esse entis, sed etiam in ratione causæ, & effectus moralis. Denique, nam si ideò *Quarto.* non potest vnus homo alijs condignè mereri gratiam iustificantem, & mundantem à peccato mortali, quia gratia, vtpotè semen gloriæ est proprio subiecto alligata, nedum in genere causæ formalis, sed etiam in genere causæ efficientis moralis, & in genere causæ dignificantis merita, sequitur, non posse vnum hominem alteri condignè mereri remissionem peccati venialis, aut gratiam illud remittentem, nec pro peccato veniali alterius satisfacere condignè: consequens communi sententiæ aduersatur: ergo solutio tradita est nulla.

Respondebis secundò, actum meritorium puri hominis 57 *Secunda solutio.* dignificatum per gratiam, etsi adæquetur in morali æstimatione cum prima gratia iustificante conferenda subiecto non existenti in peccato mortali, nec in statu inimicitiæ diuinæ, non autem posse adæquari cum gratia conferenda homini in peccato mortali existenti, & in statu inimicitiæ cum Deo; nam cum maius beneficium sit gratiam inimico conferre, quam illam non inimico dare, consequens fit, quod licet actus à puro homine elicitus informatus gratia adoptionis sit condignè meritorius primæ gratiæ in subiecto non inimico; non tamen sit condignum meritum primæ gratiæ conferendæ homini existenti in peccato, & in statu inimicitiæ diuinæ.

Sed contra primò; nam esto gratiam inimico conferre maius beneficium sit, quam illam dare subiecto non inimico, 58 *Reijcitur primo.* non tamen est beneficium infinitè maius, sed finitum beneficium est, nec gratia expellens peccatum est in genere morali infinita: ergo poterunt actus à puro homine eliciti informati gratia adoptionis adeò in dignitate crescere, vt adæquent in morali æstimatione, & consequenter de condigno mereantur primam gratiam conferendam homini existenti in peccato, & in statu inimicitiæ cum Deo.

Secundò, nam vt gratia habitualis expellat peccatum *Secundo.* mortale per modum formæ incompossibilis in eodem subiecto cum ipso, infinitas vires non petit: ergo vt actus aliquis sit condignum meritum gratiæ expellentis peccatum, non oportet, vel non est necessarium, quod sit in genere morali infinitus, & consequenter actus à pura creatura elicitus informatus gratia adoptionis poterit condignè mereri primam gratiam conferendam subiecto in peccato mortali existenti, & in statu inimicitiæ diuinæ. Et ex his sumitur ratio à priori pro nostra sententia; nam omne id, quod contradictionem non implicat, concedendum est omnipotentiæ Dei; sed purum hominem condignè aliis promereri gratiam remissiuam peccati mortalis, nullam contradictionem inuoluit, vt constat ex dictis, ampliusque ex argumentorum solutione constabit: ergo potest fieri de potentia absoluta, vt homo purus aliis condignè mereatur gratiam habitualem remissiuam peccati, illudque remittentem de facto.

§.IX.

§. IX.

Contraria sententia cum suis fundamentis proponitur.

Vazq. Corneio. Grego. Martinez. Contra nostram conclusionem arguitur primo. Adrian. Papa.

59 OPPOSITAM nostræ conclusioni sententiam tenet Vazquez *tom. 1. in 3. disp. 4. c. 5.* Illam sequuntur Corneio *disp. 4. dub. 1.* Gregorius Martinez 1. 2. q. 114. *art. 6.* & frequentius alii Recentiores Thomistæ. Pro qua arguitur primò ex Pontifice Adriano Primo in Epistola ad Episcopos Hispaniæ *colum. 4.* vbi de Christo loquens sic ait. *Sicut peccata non tolerat, si ipse peccata haberet, ita adoptionis gratiam nobis non tribueret, si ipse propter hominem, quem assumpsit sine sordo peccati, necessariam haberet, vt gratiam adoptionis acciperet.* Ergo ex mente Pontificis indigens gratia adoptionis, non potest aliis gratiam adoptionis conferre, illam condignè merendo; sed omnis pura creatura adoptionis gratia indiget: ergo nulla pura creatura potest aliis huiusmodi gratiam merito condigno mereri.

Confirmatur.

Confirmatur: sicut peccatum habens non potest peccatum tollere condignè pro illo satisfaciendo, ita ex mente Adriani indigens gratia adoptionis non potest gratiam adoptionis dare condignè illam promerendo; sed habens peccatum, nec de potentia absoluta, potest tollere peccatum condigna satisfactione: ergo indigens gratia adoptionis (quæ indigentia omni puræ creaturæ est communis) non potest, etiam de potentia absoluta, gratiam adoptionis merito condigno dare, ac per consequens nulla pura creatura potest aliis merito condigno gratiam iustificantem mereri.

Solui e argumenti.

60 Respondeo, gratiam adoptionis dupliciter posse aliis dari: primò per obsequia adæquantia, aut excedentia grauitatem offensæ mortalis per gratiam adoptionis tollendæ. secundò per opera adæquantia in morali æstimatione ipsam gratiam adoptionis, & ad illam promerendam ordinata, quæ quia incompossibilis est ab intrinseco cum peccato mortali, illam merens ex consequenti peccati mortalis expulsionem mereretur: primo modo nobis contulit gratiam adoptionis Christus, & tali modo illam non posset conferre, si gratia adoptionis egeret. Ex quo tantum sequitur, indigentem gratia adoptionis, & consequenter puram creaturam non posse illam dare per viam condignæ satisfactionis, qualiter à Christo est data, quod libenter fatemur, & conclusione secunda, cum communi sententia docuimus, & ita est accipiendus Adrianus. Non autem non posse de potentia absoluta puram creaturam indigentem gratia adoptionis illam dare via meriti condigni non adæquantis offensam, sed terminum cum offensa incompossibilem, nempe gratiam iustificantem, & mundantem à peccato mortali. quæ distinctio, & doctrina amplius ex dicendis constabit, ex quibus ad confirmationem constat solutio.

Secundum argum.

61 Secundò arguitur: meritum condignum gratiæ remissiuæ peccati, non potest homini puro ex propriis viribus conuenire, sed si illi conuenit, debet esse ex viribus gratiæ, & ex dignitate à gratia habituali desumpta; sed nulla gratia puræ creaturæ possibilis dignificare potest in ordine ad præmium conferendum aliis, sed solum in ordine ad præmium proprio conferendum subiecto: ergo nullius actus puræ creaturæ possibilis potest condignè mereri gratiam conferendam aliis. Minorem, in qua est difficultas, probat Vazquez vbi supra in hunc modum: omnis gratia adoptionis possibilis est eiusdem rationis cum gratia, quæ datur de facto; sed gratia adoptionis, quæ de facto datur, non est principium merendi aliis, sed tantum proprio subiecto, aliàs Beatissima Virgo hominibus meruisset condignè gratiam remissiuam peccati: ergo nulla gratia puræ creaturæ possibilis esse potest principium merendi aliis, sed solum proprio subiecto. Secundo probatur ab aliis: gratia namque habitualis dignificat opera meritoria in genere causæ formalis; sed quia subiectum proprium in genere causæ formalis sanctificat, non potest aliud à proprio subiecto sanctificare: ergo quia præstat valorem meritorium operibus in genere causæ formalis, non potest illa valorare, vt sint merita condigna alteri, quam proprio subiecto.

Minor probatur primo.

Secundo.

Tertio.

62 Tertiò ab aliis sic probatur: implicat enim, quod vnum, & idem opus sit meritorium condignè duplicis præmii eiusdem rationis, cum ad æqualitatem vno ex illis illius dignitas compensetur; sed omne opus puræ creaturæ possibile valoratum gratia adoptionis est condignè meritorium augmenti gratiæ, & gloriæ conferendi proprio subiecto, illoque eius condignitas sufficienter compensatur: ergo non potest ita per gratiam adoptionis valorari, vt sit condignum meritum gratiæ conferendæ aliis. Quartò aliis sic probant: nam præmium aliis conferri est quid maius in morali æstimatione, quam conferri subiecto merenti; sed opus puræ creaturæ valoratum gratia adoptionis adæquatur cum augmento gratiæ, & gloriæ conferendo subiecto merenti: ergo adæquare non potest gratiam aliis conferendam, & consequenter, nec potest illam condignè mereri. Denique probari solet a nostris Thomistis: nam gratia adoptionis dignificat opera meritoria ratione virtualis continentiæ per modum seminis termini conferrendi; sed nulla gratia adoptionis possibilis potest per modum seminis continere gloriam, vel gratiam conferendam aliis, sed solum illam gloriam continet per modum seminis, quæ proprio subiecto confertur, & ea, quæ ad talem gloriam consequendam conducunt, sicut semen arboris solum in proprio subiecto fructificare potest: ergo nulla gratia adoptionis possibilis esse potest principium meriti condigni gratiæ conferendæ aliis, nec dignificare opera puræ creaturæ in ordine ad illam merendam.

Quarto.

Quinto.

Respondeo, concessa maiori, negando minorem, ad primam probationem Vazquez, concessa etiam maiori, distinguo minorem ex defectu promissionis, & ordinationis diuinæ, concedo minorem: ex defectu sufficientiæ, & dignitatis intrinsecæ, nego minorem, & consequentiam; nam potuit Deus cum homine puro pacisci de gratia aliis conferenda in præmium suorum operum, & cum solum ex defectu huiusmodi pacti gratia, quæ datur de facto non extendatur ad merendum præmium aliis, quam proprio subiecto, fit consequens, vt in casu talis pacti nihil ad promerendum aliis deficeret operibus ab homine puro elicitis, & valoratis gratia adoptionis.

Ad 1. probationem minoris.

63 Nec quid refert, quod Vazquez opponit, nempè ordinationem, seu promissionem diuinam, non dare operibus meritoriis valorem; ac proinde si opera ante promissionem, ordinationem, vel pactum non præsupponatur condigna, non posse condigna constitui per diuinam promissionem, pactum, vel ordinationem, non, inquam, refert; nam licet promissio diuina non det condignitatem quoad sufficientiam, dat efficaciam condignitatis operi meritorio; operibus autem à pura creatura elicitis, & valoratis per adoptionis gratiam non deest sufficientia condignitatis in ordine ad gratiam conferendam aliis, sed solum illis deest efficacia, vt de facto illam mereantur, & consequenter si accedat diuina promissio, sortientur ex illa non sufficientiam, quam habent de se, sed efficaciam ad Deum obligandum, qua sine illius promissione non gaudent.

Ad secundam.

64 Ad secundam minoris probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam; quia ex præmissis solum sequitur, non posse gratiam adoptionis in vno homine existentem dignificare opera elicita ab alio homine, quod libenter fatemur; non verò quod dignificare non possit opera proprii subiecti, vt sint aliis meritoria, sicut ex eo quod gratia vnionis per modum formæ opera Christi dignificet, & vt forma sanctificans solum humanitatem vnitam queat sanctificare, tantum infertur, non posse per modum formæ dignificare opera extranei subiecti, non autem quod opera Christi valorare non possit, vt præmium aliis conferendum mereantur. Ad tertiam probationem dicatur, veram esse maiorem de duplici præmio copulatiuè, secus autem de duplici premio disiunctim, vel disiunctiuè: ex quo solum sequitur, non posse puram creaturam merito condigno mereri, vt sibi detur augmentum gratiæ, & gloriæ suo operi correspondens, & simul aliis in præmium sui operis, conferatur prima gratia iustificans: non autem sequitur, quod opus à pura creatura elicitum, & valoratum gratia adoptionis sufficientem condignitatem non habeat, vt vel sibi detur propriæ gratiæ, & gloriæ augmentum, vel aliis prima gratia conferatur, & consequenter, quod si accedat ordinatio, seu diuina promissio dandi in præmium operum vnius hominis gratiam alios iustificantem, & non augmentum gratiæ subiecti operantis, talis gratia alios iustificans sit vltra sufficientiam, & condignitatem operis à pura creatura eliciti, & adoptionis gratia valorati.

Ad tertiã.

Ad quartam.

65 Ad quartam probationem respondeo, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens: in eadem intensione cum augmento, quod proprio subiecto meretur, concedo consequentiam: in minori intensione, nego consequentiam; quia per diminutionem intensionis resarcitur excessus proueniens ex hoc, quod est præmium aliis conferri, &

non

non ſubiecto merenti : vnde ſi quis per actum intenſionis, vt octo, mereatur ſibi gratiam intenſam, vt octo, merebitur aliis condignè gratiam intenſam, vt quatuor, vt per hoc reſarciatur exceſſus proueniens, ex eo quod præmium non ſubiecto merenti, ſed alteri conferatur ; cum enim exceſſus iſte infinitus non ſit, vt ſuperius dicebamus, non eſt aſſignabilis ratio, cur non poſſit cadere ſub condignitate meritoria operis quantumuis finiti.

Ad quintam. Ad vltimam probationem dicatur, quod licet gratia adoptionis non poſſit gratiam aliorum continere per modum ſeminis phyſici ; poteſt tamen illam continere, vt principium *quo* effectiuum moraliter, quod ſufficit, vt opera proprii ſubiecti dignificare poſſit, vt aliis condignè mereantur abſtrahendo à quæſtione de nomine, an ſcilicet ob hanc continentiam ſit appellanda ſemen gloriæ aliorum, necne ? Et quidem, vt ſuperius arguebam, etiam gratia vnionis poteſt dici ſemen gloriæ conferendæ animæ Chriſti, cum illi ratione gratiæ vnionis debeatur ; & tamen ex hoc non colligitur, non poſſe per gratiam vnionis dignificari opera ab humanitate elicita, vt condignè aliis gratiam mereantur, & gloriam.

66 *Tertium argument.* Tertiò arguitur : meritum condignum gratiæ remittentis peccatum eſt condigna ſatisfactio pro illo ; ſed iuxta noſtram, & veram ſententiam opera a puro homine elicita nequeunt de potentia abſoluta condignè ſatisfacere pro culpa mortali aliena : ergo nec eſſe poſſunt merita condigna gratiæ remittentis culpam mortalem aliorum. *Maior probatur primò.* Maior, in qua eſt difficultas, oſtenditur primò ; Chriſtus namque non alia ratione, nec alitèr pro peccatis noſtris ſatisfecit, quam nobis condignè merendo gratiam iuſtificantem, & noſtra remittentem peccata : ergo meritum condignum gratiæ remittentis peccatum, idem eſt ac condigna ſatisfactio pro illo. *Secundò.* Secundo, nam ſatisfacere condignè pro offenſa eſt debitum ex offenſa contractum extinguere ; ſed merens condignè aliis gratiam remiſſiuam peccati debitum ex illorum offenſa contractum extinguit : ergo ſatisfacit condignè pro offenſa, & conſequenter idem eſt meritum condignum gratiæ remittentis peccatum, ac condigna ſatisfactio pro illo. *Tertiò.* Tertiò, ſola condigna ſatisfactione oblata poteſt creditor obligari ex iuſtitia ad remiſſionem offenſæ ; ſed merens condignè gratiam remiſſiuam peccati obligat Deum ex iuſtitia ad offenſæ remiſſionem : ergo ſatisfacit pro offenſa condignè. *Quartò.* Quartò, ſatisfactio, & reſtitutio ſeruant eaſdem leges in materia diuerſa ; quod enim eſt reſtitutio in pecuniis, eſt ſatisfactio in honore ; ſed ſi quis condignè mereretur condonationem pecuniæ, ad æqualitatem reſtitueret, quia redderet æquale formaliter, aut æquiualenter interueniente pacto : ergo merens condignè remiſſionem offenſæ condignè, & ad æqualitatem ſatisfacit.

67 *Respond. Ad 1. probationem maioris.* Reſpondeo, negando maiorem, ad primam probationem diſtinguo antecedens : merendo condignè gratiam remiſſiuam per obſequia adæquantia, imò & excedentia grauitatem offenſæ mortalis, concedo antecedens : per opera inferioris valoris ad offenſæ grauitatem, nego antecedens, & conſequentiam ; nam opera condignè meritoria gratiæ remiſſiuæ peccati mortalis à puro homine elicita non ſunt æqualis valoris cum grauitate offenſæ mortalis, & ideò non ſunt ſatisfactoria condignè, & ad æqualitatem pro illa : opera autem Chriſti Domini adæquant, imò excedunt in morali æſtimatione grauitatem offenſæ mortalis, ideoque non ſolum ſunt merita condigna gratiæ remittentis peccatum, ſed etiam condignè, imò & ſuperabundanter ſatisfaciunt pro illo.

68 *Ad ſecundam.* Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem : ſatisfacere condignè eſt extinguere debitum ex offenſa contractum ratione obſequii adæquantis in valore grauitatem iniuriæ, concedo maiorem : ratione phyſicæ oppoſitionis termini cadentis ſub merito cum offenſa, vel iniuria, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam ; nam meritum condignum elicitum à pura creatura non extinguit debitum ex offenſa Dei contractum ratione valoris æqualis cum grauitate offenſæ, ſed condignè meritoriè cauſando terminum phyſicè cum peccato mortali pugnantem, videlicet gratiam habitualem, quæ primariò pugnat cum peccato ſub ratione malitiæ, & ex conſequenti, & ſecundario pugnat cum eodem peccato ſub ratione offenſæ, ideoque ſatisfactio condigna non eſt pro peccato mortali, etſi debitum ex illo contractum extinguat effectiuè moraliter.

69 *Ad tertiam.* Ad tertiam probationem diſtinguo maiorem, ſola condigna ſatisfactione oblata poteſt creditor obligari ex iuſtitia ad remiſſionem offenſæ per viam ſatisfactionis, & ſolutionis, concedo maiorem : per viam incompoſſibilitatis, nego maiorem, & omiſſa minori, nego conſequentiam ; nam meritum a pura creatura elicitum, & adoptionis gratia formatum, ac valoratum non obligat Deum ex iuſtitia ad remiſſionem offenſæ mortalis per viam ſolutionis, aut condignæ ſatisfactionis, vt conſtat ex dictis, ſed ratione incompoſſibilitatis phyſicæ termini, quem condignè meretur, & quem moraliter cauſat, nempè gratiæ habitualis cum peccato mortali ſubiecti, cui gratiam meretur, & ideò ſatisfactio condigna non eſt, neque eſſe poteſt pro peccato mortali, eſto eſſe poſſit meritum condignum remiſſionis illius.

Ad vltimam probationem prætermiſſis maiori, & minori, nego conſequentiam ; ſi namque reſpectu debiti pecuniarii non eſt dabile meritum condignum condonationis abſq; reſtitutione æquali formaliter, aut æquiualenter, ideò eſt ; quia non datur terminus aliquis incompatibilis cum debito pecuniarum, non æquiualens ſolutioni debiti, quod ſi daretur, poſſet ſtare meritum condignum condonationis debiti pecuniarum abſque reſtitutione æquali formaliter, aut æquiualenter, merendo, ſcilicet condignè illum terminum : in noſtro autem caſu datur forma finita cum iniuria infinita Deo irrogata intrinſecè incompoſſibilis, nempè gratia habitualis, quam cum veriori ſententia ſupponimus eſſentialiter cum peccato pugnare, de quo 1.2.q. 113. ideoque poteſt dari meritum non æquiualens condignè ſatisfactioni, quod ſit condignum remiſſionis iniuriæ, per hoc quod condignè mereatur formam illam finitam, nempè gratiam habitualem ab intrinſeco incompatibilem cum offenſa, & conſequenter connexam cum illius remiſſione. Quomodò autem componatur cum limitatione gratiæ, quod offenſam, eſto infinitam excludat ſine indigentia nouæ condonationis, loco vbi proximè fusè à Thomiſtis diſcutitur, nec de hoc in præſenti eſt diſputandum, ſed ſupponendum. Nobis enim pro nunc ſufficit, quòd, illa ſententia ſuppoſita, poſſit in pura creatura dari meritum condignum gratiæ excludentis peccatum ; quod tamen non ſit condigna ſatisfactio pro illo. 70 *Ad quartam.*

Tertiò arguitur, & impugnatur præcedentis argumenti ſolutio : meritum condignum remiſſionis offenſæ debet petit eſſe æquale in valore, & morali æſtimatione cum grauitate offenſæ, cuius remiſſionem meretur : ergo non poteſt eſſe meritum condignum remiſſionis offenſæ, quin ſit ſatisfactio condigna pro illa : conſequentia tenet ex dictis, antecedens autem probatur ; nam meritum condignum remiſſionis peccati æſtimatur æqualiter cum remiſſione, & non eſſe peccati : at remiſſio, & non eſſe peccati eſt tam bona, & æſtimabilis, ac malum, & odibile eſt peccatum : ergo meritum condignum remiſſionis peccati petit illius prauitatem adæquare in valore, & æſtimatione morali. 71 *Tertium argum. & eſt replica contradicta.* Quo argumento, & præcedenti conuicti nonnulli Recentiores exiſtimant, quòd licet homo purus poſſit condignè mereri primam gratiam iuſtificantem homini non exiſtenti in ſtatu peccati mortalis, & in ſtatu inimicitiæ diuinæ ; ſecus autem homini in hoc ſtatu exiſtenti. *Solutio recentiorũ.* Ita Puente Hurtado *diſp* 10. *ſect* 4. *ſub ſection* 1. §. 38 *& diſp*. 52. *ſect*. 6 *ſub ſect*. 4. §. 47. *Puente Hurt.* Cæterum cum præcipuum fundamentum pro noſtra concluſione ſumatur ex D. Thoma infra *q* 64. *art* 4. vbi manifeſtè loquitur de gratia, quæ eſt effectus omnium Sacramentorum, & conſequenter de gratia remittente peccatum, quæ per Sacramenta mortuorum confertur per ſe, & per accidens per Sacramenta viuorum, ideo præfatæ ſententiæ non poſſumus aſſentiri. *Reijcitur.*

72 *Vera ſolutio.* Vndè illa omiſſa, & in ſua probabilitate relicta, ad argumentum reſpondeo negando antecedens, ad illius probationem diſtinguo maiorem : ſi tale meritum per ſe primò terminetur ad non eſſe peccati, concedo maiorem : ſi non per ſe primò terminetur ad illud, ſed ad formam poſitiuam finitam cum peccato incompatibilem, illudque à ſubiecto excludentem, nego maiorem, & prætermiſſa minori, nego conſequentiam ; nam meritum condignum à pura creatura elicitum, non terminatur per ſe primò ad non eſſe peccati, ſed ad effectum poſitiuum gratiæ habitualis, qui effectus infinitus non eſt in morali æſtimatione, ſicut nec ipſa gratia, aliàs poſſet opera puri hominis infinitè dignificare ; quia tamen poſitiuus gratiæ effectus eſt incompoſſibilis in eodem ſubiecto cum peccato mortali per ſe primò ſub ratione maculæ, & ex conſequenti ſub ratione offenſæ ; fit conſequens, quòd meritum effectus poſitiui gratiæ ſecundariò extendatur ad merendum effectum negatiuum, nempè deſtructionem maculæ, & offenſæ : & ſicut in gratia ſecundariò expellente rationem offenſæ, vt illam ſecundariò, & ex conſequenti excludat, neceſſarium non eſt, quòd

in

in valore, & morali æstimatione æquetur grauitati offensæ, nec bonitati carentiæ illius, ita vt meritum condignum gratiæ iustificantis secundariò extendatur ad non esse offensæ, illiusque remissionem necessarium non est, quod valor prædicti meriti in morali æstimatione cum grauitate offensæ adæquetur.

73 *Vltimum argum.* Denique argumentari possumus contra nostram conclusionem ex D.Tho. 1.2.q.114.art.6. vbi docet, non posse vnũ hominem alteri promereri primam gratiam condignè, benè tamen merito de congruo: ergo iuxta D.Thom. repugnat omninò, puram creaturam aliorum caput in ordine gratiæ constitui per influxum meritorium condignum gratiæ iustificantis in illos: & *in hac 3 p. infra q.8. art.6. in corpore*, vbi docet, interiorem influxum gratiæ in membra Ecclesiæ soli Christo conuenire: *Cuius humanitas*, inquit D.Tho. *ex hoc quod est diuinitati coniuncta habet virtutem iustificandi*. Sed quod conuenit humanitati Christi ratione coniunctionis ad Verbum, nulli puræ creaturæ potest conuenire: ergo influere gratiam iustificantem in alios per condignum meritum illius, nec de potentia absoluta puro homini conuenire potest.

S.TH.

Respondeo, in primo testimonio non loqui D Thom. de

74 *Respond.* potentia absoluta, sed solum de lege ordinaria, & de potentia ordinata; quando enim ratio D.Thomæ ex implicatione non sumitur, vel non vtitur terminis illam indicantibus; dicendo, v.g. non potest intelligi, nullum est fundamentum vrgens ad asserendum, loqui de potentia absoluta: in primo autem testimonio nihil horum inuenitur; & ideo accipiendus est, & interpretandus D.Thomas de impossibili secundum legem ordinariam Dei, secundum quam omnibus hominibus præmium ipsis conferendum pro suis meritis promisit, non verò secundum potentiam absoluta, secundum quam potuit aliter disponere statuendo, & ordinando, vt loco præmij conferendi subiecto merenti subrogaretur gratia conferenda alijs, & de hoc cum homine paciscendo. Ad secundum testimonium dicatur, coniunctionẽ humanitatis ad Verbum esse rationem sufficientem vt Christus quatenus homo influat meritoriè condignè gratiã in Ecclesiæ membra, & necessariam ad satisfaciendum condignè pro illis; non tamen esse causam necessariam ad merendum alijs gratiam de condigno: ex quo solum sequitur, non posse purum hominem, quia caret coniunctione ad Verbum satisfacere condignè pro alijs quantum ad culpam mortalem, non autem quod non possit merito condigno illis gratiam promereri, nam ex negatione causæ, quæ licet sufficiens sit, necessaria tamen non est ad aliquem effectum, negatio effectus non sequitur.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

75 *Primum corollariũ.* EX dictis colligo primò, hominem iustum, etiam vt membrum Christi, non posse pro culpa mortali satisfacere condignè quod patet; nam hominis satisfactio, ea hoc quod ab illo fit, quatenus est membrum Christi, non valoratur à persona Verbi, sicut nec membrum ipsum sanctificatur, ex hoc quod membrum sit Christi sanctitate personali illius, nec talis satisfactio ab aliqua alia forma infinita valoratur, sicut nec persona satisfaciens, ex hoc quod membrum sit Christi, sanctificatur aliqua forma infinita; sed vt satisfactio elicita à puro homine, quatenus est membrum Christi, esset pro peccato mortali condigna, necessarium erat, vt valoraretur aliqua forma infinita, infiniteque æstimabilis constitueretur per illam, alias semper remanebit inferior offensæ in morali æstimatione: ergo satisfactio puri hominis, etiam vt est membrorum Christi, pro mortali culpa condigna non est.

76 *Obijcies.* Si opponas D Thom. *in 2. Sent. dist.9.q.1. art.8 ad 2* vbi inter alias rationes, quas D.Thom. assignat, vt meritum hominis efficacius sit, quam meritum Angeli, vna est *In quantum merita nostra efficaciam habent ex merito Christi, cuius gratia est quodam modo infinita; nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ.* Ergo sentit D.Tho. merita hominum, ex eo quod sunt membra Christi, dignitatem aliquam habere ex gratia Christi infinita, etiam si ipsi homines, ex eo quod sunt membra Christi, non sanctificentur per gratiam substantialem vnionis. Respondeo,

S.TH.

Respond. D.Thom sic esse accipiendum, non quod merita nostra efficaciam habeant ex merito Christi formaliter, sed effectiuè, idest, non quia merita nostra meritis Christi informentur, illisque dignificentur formaliter, sed quia virtute meritorum Christi vberiora, & intensiora auxilia hominibus conceduntur, quam Angelis, quibus homines adiuti intensiores actus meritorios elicientes, quandoq; supra Angelos in gloria euehuntur: ex quo non sequitur, actus à puro homine elicitos, ex eo quod est membrum Christi, valorem aliquem moralem infinitum recipere, ratione cuius possint pro culpa mortali satisfacere condignè.

Infero secundo ex dictis, etiam si esset dabilis gratia infinita intensionis, & actus ab illa eliciti infinita intensione 77 *Secundum corollariũ.* gaudentes, adhuc per tales actus non posse pro offensa mortali satisfieri condignè. Quod patet, nam etsi illi actus essent infinitè intensiue, illorum tamen infinitas esset inferioris ordinis ad infinitatem offensæ mortalis: ergo illius grauitatem non adæquarent in morali æstimatione, & consequenter pro illa satisfactio condigna non essent. Prob. antecedens: nam infinitas offensæ mortalis est ordinis per communicationem diuini, vtpote ab ipsa Dei maiestate præstita immediate formaliter; sed infinitas intensiua, quam in gratia habituali, & in actibus ab illa procedentibus disputationis causa supponimus, illius ordinis non est; non enim est per communicationem diuinitatis diuina, sed tantum per participationem illius: ergo talis infinitas esset inferioris ordinis ad infinitudinem offensæ mortalis.

Explicatur, & vrgetur: etsi gratia infinitæ intensionis 78 per impossibile in anima Christi residens illam infinitè sanctam redderet, non tamen æquè sanctam constitueret, ac est sancta per gratiam substantialem vnionis, eo quod infinitas à gratia vnionis proueniens est diuina per communicationẽ, quia ab ipsa Deitate, vel ab alio prædicato diuino, tanquam à forma præstatur; quæ tamen à gratia habituali infinitè intensa daretur, non esset per communicationem diuinam, sed tantum per participationem; at infinitas offensæ est ordinis diuini communicatiuè, scilicet per communicationem immediatam diuinitatis, seipsa vt forma offensam grauificantis: infinitas autem illis actibus permissa non est diuini ordinis per communicationem, sed tantum per participationem: ergo huiusmodi infinitas esset inferioris ordinis ad infinitatem offensæ: ex quo vlterius fit, vt grauitatem offensæ non adæquaret, ac proinde tales actus, quamuis infinitè intensi, pro mortali offensa condigna satisfactio non essent.

Nec sequitur, vt tacitæ obiectioni occurramus, vnum infinitum esse maius alio quantitate, sed solum vnum infinitũ *Tacitæ obiectioni occurritur* aliud excedere in qualitate, & in ordine, quod inconueniens non est, sed necessariò asserendum, si infinitum in actu possibile esse admittatur; hoc namque admisso à nullo posset negari aurum infinitum excedere infinitum argentum in perfectione essentiali, quamuis non in numero, aut quantitate: & de facto infinitas valoris satisfactorij actibus Christi conueniens excedit in ordine, & qualitate infinitatem offensæ mortalis, alias satisfactio Christi superabũdans pro hominum peccatis nõ fuisset, quod esset falsũ *disp.4.* cõstabit.

Tertio colligo, si asseratur, peccatum mortale in ratione offensæ non esse infinitum simpliciter, nec superioris ordinis 79 ad satisfactionem à pura creatura elicitam adoptionis gra- *Tertium corollariũ.* tia formatam, & valoratam, non posse consequenter negari puræ creaturæ sufficientes vires ad condignè satisfaciendum pro illo. Quod patet; nam offerens in satisfactionem pro offensa obsequium illius grauitatem adæquans in morali *Ratio illius.* æstimatione condignè pro illa satisfacit, & ad omnimodam æqualitatem; sed illa sententia admissa, opus à pura creatura elicitum, & adoptionis gratia informatum esset in ratione obsequij æquale offensæ mortali in morali æstimatione: ergo condignè, & omninò æqualiter satisfaceret pro illa. Consequentia probatione non indiget: minor constat; nam in sententia supposita, offensa irrogata Deo, nec est infinita moraliter, nec est superioris ordinis in morali æstimatione ad actum, v. g. charitatis: ergo ille actus Deo oblatus in satisfactionem pro offensa irrogata ipsi adæquabit in ratione obsequij offensam Deo irrogatam in morali æstimatione. Maior autem ostenditur primò; nam satisfactio condigna idem est, quod obsequium adæquans grauitatem offensæ in æstimatione morali: ergo offerens in recompensationem offensæ obsequium ipsi adæquatum in morali æstimatione, satisfacit condignè, & omninò æqualiter pro illa. Deindè; non enim alia ratione Christus condignè satisfecit pro nobis, nisi quia obtulit Deo actus, & obsequia adæquantia in morali æstimatione offensam mortalem Deo à nobis irrogatam: ergo est vniuersaliter verum, condignè satisfacere

re pro offensa illum, qui in offensæ recompensationem offert personæ iniuriatæ obsequium offensæ grauitatem adæquans in æstimatione morali. Denique; non enim alia de causa potest in communi sententia homo purus condignè satisfacere pro peccato veniali, nisi quia opus ab homine puro elicitum, & gratia adoptionis formatum offensam venialem adæquat in valore, & æstimatione morali: ergo in vniuersum est verum, offerentem in recompensationem offensæ obsequium illi adæquatum in morali æstimatione pro tali offensa condignè, & omninò æqualiter satisfacere.

80 *Solutio aliquorū.* Dices in sententia præsupposita, actum charitatis v. g. esse æqualem cum offensa mortali in morali æstimatione in esse entis, & æqualitate entitatiua; non autem esse illi æqualem in ratione causæ, & effectus moralis, eo quòd ex sola formationem per gratiam habitualem non continet moraliter ratione sui remissionem offensæ mortalis, nec gratiam remissiuam illius, sicut si Deus mediante Angelo produceret hominem, etsi Angelus, vt instrumentum assumptus ad hominis productionem hominem productum entitatiuè, & in esse entis excederet; in ratione tamen causæ illi non adæquaretur, quia non continet hominem ratione propriæ entitatis, sed ratione virtutis transeunter illi communicatæ a Deo: vt autem actus charitatis ab vno homine elicitus esset condignum meritum remissionis offensæ mortalis, necessum erat, quòd illius grauitatem adæquaret, non solum æqualitate entitatiua morali, sed etiam in ratione causæ, & effectus, ita vt illius remissionem contineret ab intrinseco, & ratione propriæ virtutis.

81 *Reijcitur primo.* Sed contra primò ea iam dictis, nam continere moraliter remissionem offensæ est continere obsequium moraliter adæquans grauitatem illius; sed eliciens actum charitatis continet, & de facto exhibet obsequium adæquans moraliter grauitatem offensæ mortalis: ergo continet ratione sui, vt causa principalis moralis remissionem offensæ, & condignè pro illa satisfacit.

Secundo. Deindè, non enim alia ratione Christus per gratiam vnionis continet, vt causa principalis moralis remissionem offensæ, nisi quia opus gratia vnionis valoratum adæquat offensam in morali æstimatione; sed opus à pura creatura elicitum valoratum gratia adoptionis adæquat in morali æstimatione grauitatem offensæ mortalis: ergo homo purus ratione gratiæ adoptionis continet, vt causa efficiens principalis remissionem illius.

82 *Respondebis.* Dices, non ideò solum, quia opus gratia vnionis valoratum adæquat entitatiuè grauitatem offensæ, Christus ratione gratiæ vnionis continet, vt causa principalis moralis remissionem illius, & condignè pro illa satisfacit, sed quia adæquat in ratione causæ, & effectus, & hoc ideò, quia cum gratia vnionis sit infinita moraliter, dicit de se, & ab intrinseco ordinem, non solum ad præmium proprio conferendum subiecto, sed etiam ad præmia alijs conferenda, & ad gratiam remissiuam peccati in alijs subiectis; opus autem gratia adoptionis formatum, quia hæc gratia limitata est, & finita, non dicit de se ordinem ad gratiam conferendam alijs, sed solum ad augmentum gratiæ in proprio subiecto: vnde, si a Deo ordinatur, vt propter illud aliis conferatur gratia, & remittatur peccatum, ordinatio hæc est extrinseca illius virtutem excedens; ideoque non principaliter, sed tantùm instrumentaliter potest concurrere ad remissionem offensæ mortalis alienæ, & ad satisfaciendum pro illa, cum quo non stat, esse meritum condignum remissionis offensæ, & condignam pro illa satisfactionem.

83 *Reijcitur primo solutio.* Sed contra primò ex dictis §. 8. nam ex eo, quòd gratia vnionis infinita sit, & gratia adoptionis finita, solum sequitur, opus valoratum gratia adoptionis non posse ratione illius intrinsecè continere præmium moraliter infinitum, benè autem opus a Christo Domino elicitum gratia vnionis valoratum, quod quia ab illa infinitum recipit valorem, potest ratione illius continere effectum moraliter infinitum, & extendi ad merendum condignè præmium infinitum moraliter. Sed in sententia præsupposita remissio offensæ mortalis effectus moraliter infinitus non est, nec satisfactio pro illa infinita est in morali æstimatione: ergo ex limitatione gratiæ adoptionis non sequitur, opus illa valoratum non posse ratione illius intrinsecè continere remissionem offensæ mortalis, & condignè satisfacere pro illa.

84 *Secundo.* Contra secundò, & vrgentius; nam quidquid sit de doctrina solutionis, & de illius veritate, saltem sequitur ex illa, rationem, cur homo purus non potest pro offensa mortali satisfacere condignè, non esse, quia est infinita: at hoc est expressè contra Diuum Thomam in præsenti *q.* 1. *art.* 2. *in corpore, & in solutione ad* 2. *argum* vbi ex eo probat insufficientiam puri hominis ad satisfaciendum condignè pro offensa irrogata Deo, quia hæc ex maiestate iniuriata habet quandam infinitatem: ergo, etiam si doctrina solutionis sit vera, ad mentem D. Thomæ non est, nec iuxta eius mentem hac via defenditur impotentia puri hominis ad satisfaciendum condignè pro peccato originali, aut quouis peccato mortali. Minor cum consequentia tenet: sequelam autem probo primò; nam ratio, cui solutio tradita nititur, est, quia gratia adoptionis, vtpotè limitata, & finita proprio subiecto alligatur, ideoque ad premium aliis conferendum non dicit ordinem ab intrinseco, sed solum ad præmium conferendum proprio subiecto. at hæc ratio omninò militat, etiam si offensa irrogata Deo nullam habeat infinitatem: ergo sequitur ex tradita solutione, rationem, cur homo purus non potest pro offensa graui satisfacere condignè, non esse, quia talis offensa habet aliquam infinitatem.

S. TH.

Deindè, nam iuxta solutionis doctrinam non potest homo purus alijs condignè gratiam habitualem mereri, etiamsi in peccato mortali non sint; sed gratia habitualis collata subiecto non existenti in peccato mortali, nec in statu inimicitiæ diuinæ nullam habet infinitatem: ergo iuxta solutionis doctrinam, etiam si offensa mortalis nullam infinitatem, nec simpliciter, nec secundum quid haberet, non posset homo purus pro illa satisfaceret condignè, & consequenter ratio insufficientiæ puri hominis ad satisfaciendum condignè pro offensa irrogata Deo, non est ea aliqua offensæ infinitate petenda.

Denique, nam iuxta doctrinam solutionis, non solum non potest homo ratione gratiæ adoptionis, & valoris præstiti ab illa satisfacere condignè pro culpa mortali aliena, sed nec etiam pro peccato veniali aliorum potest condignam præstare satisfactionem; sed peccatum veniale nulla gaudet infinitate: ergo vt iuxta doctrinam traditæ solutionis defendatur, non posse puram creaturam pro culpa mortali aliena satisfacere condignè, non est necessum recurrere ad aliquam infinitatem, quæ in offensa mortali inuenıatur.

Et ex his tertiò tradita solutio, & doctrina reijcitur; sequitur namque ex illa non posse purum hominem ratione gratiæ adoptionis pro culpa veniali aliena satisfacere condignè: consequens est falsum, & communis sententiæ contrarium: ergo & tradita solutio. Minor cum consequentia tenet, sequela autem probatur: nam ratio, cui solutio tradita nititur, est, quia gratia adoptionis, vtpotè limitata, & finita est proprio subiecto alligata, ideoque opus dignificatum ab illa non potest ab intrinseco respicere præmium in alieno subiecto, sed solum potest extrinsecè ad illud promerendum ordinari: ex quo nascitur, vt non principaliter, sed instrumentaliter concurrat ad merendam gratiam remittentem alienum peccatum, & ad satisfaciendum pro illo; sed etiam peccatum veniale est alienum, & gratia illud remittens est extraneo subiecto conferenda: ergo opus à puro homine elicitum gratia adoptionis formatum non dicit ab intrinseco ordinem ad merendum aliis gratiam remissiuam peccati venialis, nec ad satisfaciendum pro illo, sed solum potest ab extrinseco ad id ordinari: ex quo vlterius fiet, vt non principaliter, sed instrumentaliter solum concurrat ad remissionem culpæ venialis alienæ, & ad satisfaciendum pro illa. 85 *Tertio.*

Quod amplius vrgetur; nam quod opus puri hominis adoptionis gratia formatum non contineat principaliter remissionem alienæ culpæ mortalis, & sit satisfactio condigna pro illa, non est ex defectu æqualitatis entitatiuæ cum grauitate culpæ mortalis, sed ex defectu ordinationis intrinsecæ ad illius remissionem; sed defectus iste, si datur, non solum conuenit operi à puro homine elicito, & gratia adoptionis formato respectu culpæ mortalis, sed etiam respectu culpæ venialis alienæ: ergo neutrius remissionem principaliter continet, sed tantùm instrumentaliter, & consequenter, non solum non potest pro culpa mortali aliena esse satisfactio condigna, sed nec etiam potest satisfacere condignè pro peccato alieno veniali; quod si totum hoc concedatur, ridicula quæstio redditur, & vanus totus Theologorum labor in indaganda necessitate Incarnationis ad satisfaciendum condignè non pro peccato veniali, sed pro peccato mortali, vel pro culpa originali propter insufficientiam puri hominis ad condignè satisfaciendum pro illa: non autem propter insufficientiam ad satisfaciendum condignè pro peccato veniali. 86 *Quarto.*

Denique tradita solutio reijcitur: etenim hominem purum non posse satisfacere condignè, hoc est ad æqualitatem perfectam pro culpa mortali aliena, est sententia extra Scholam 87 *Quinto.*

Scoti communis, quam omnes Thomistæ, & omnes Patres Societatis nullo, quem viderim, discrepante, sequuntur; sed quod homo purus possit de potentia absoluta per opus gratia adoptionis formatum mereri alijs de condigno primam gratiam iustificantem, etiam à peccato mortali mundantem, plures discipuli D. Thomæ defendunt, nec potest, nisi proterué negari, quod sit sententia in via D. Thomæ probabilis: ergo nullus ex discipulis D. Thomæ potest præfata ratione, vt vnico medio, vti ad probandam, & defendendam insufficientiam puri hominis ad satisfaciendum condignè pro peccato originali, aut peccato alieno mortali; sed negata offensæ mortali, non solum morali infinitate, sed etiam superioritate ordinis ad satisfactionem puræ creaturæ illa sola ratio extat ad tuendam prædictam insufficientiam: ergo hoc non potest ab aliquo Thomista negari.

Sexto, & vltimo reijcitur solutio. Præterquamquod si vt defendatur, offensam mortalem non esse simpliciter infinitam, necessarium est negare, quod sit superioris ordinis ad satisfactionem a pura creatura exhibitam, ita vt paritas desumpta a superioritate ordinis, & ex illa inferens infinitatem simpliciter, non possit aliter solui, quam superioritate ordinis mortali offensæ negata actū est pro infinitate simpliciter, eum offensam mortalem esse ad minus ordinis superioris ad omnem satisfactionem possibilem puræ creaturæ, sit sententia Theologis extra Scholam Scoti communis.

88 *Quartum corollariū.* Quarto ex dictis colligitur, purum hominem existentem in gratia, & amicitia diuina posse per actus ex viribus gratiæ elicitos, & adoptionis gratia formatos satisfacere condignè pro peccato proprio veniali. Quod probo; nam pro peccato mortali proprio idcirco satisfacere non potest condignè, quia opus satisfacientis pro peccato proprio mortali non supponit dignitatem in subiecto satisfaciente, & quia peccatum mortale est in ratione offensæ simpliciter infinitum, vel saltem superioris ordinis ad actus a pura creatura elicitos, & adoptionis gratia formatos; sed opus satisfactorium pro peccato proprio veniali dignitatem gratiæ, & amicitiæ diuinæ in subiecto satisfaciente supponit, & peccatum veniale infinitæ grauitatis non est, nec ordinis superioris ad actus satisfactorios à pura creatura elicitos, & adoptionis gratia formatos, vtpote leuis offensa: ergo opus hominis iusti potest esse condigna satisfactio pro illo. Si autem homo existens in peccato mortali supponatur, nec pro culpa veniali poterit condignam offerre satisfactionem; cum enim valor satisfactionis ex dignitate satisfacientis sumatur, & homo existens in peccato mortali dignitate personali non gaudeat, imò summa indignitate apud Deum, consequens fit, vt opus ab illo elicitum esse nequeat condignè satisfactorium pro peccato proprio veniali, sicut nec esse potest condignè meritorium alicuius præmij supernaturalis.

89 *Sextum corollariū.* Colligo quinto, posse purum hominem de potentia absoluta condignè satisfacere pro peccato veniali alieno, & pro pœna illi debita. Quod patet; nam ratio, cur nequit homo purus condigne, & ad æqualitatem satisfacere pro culpa mortali aliena, est infinitas grauitatis offensæ mortalis: & hæc ratio in culpa veniali non militat: ergo pro culpa veniali aliena, & pro pœna illi debita potest homo purus satisfacere condigne. Quod amplius confirmo; nam meritum condignum primæ gratiæ remittentis peccatum mortale alienum, ideò pro tali peccato satisfactio condigna non est, quia valor operis illius prauitatem non adæquat in morali æstimatione; sed potest vnus homo alteri condignè mereri gratiam requisitam ad remissionem culpæ venialis per actum æqualis, imo, & maioris valoris, quam sit grauitas offensæ. ergo potest condigne satisfacere pro culpa veniali aliena, & consequenter etiam pro pœna, quæ tali culpæ debetur.

Quod si inquiras, an de facto vnus homo condignè satisfaciat pro peccato veniali alterius? Respondeo, satisfacere de facto pro pœna, non autem pro culpa veniali, & rationem sumo ex doctrina D. Thomæ *in 4. Sentent. dist. 20. quæst. 1. art. 2. quæstiunc. 3. ad 1. & 2. argum.* Quia, nempè culpa de facto remittitur iuxta dispositionem subiecti, & consequenter de facto solum fit satisfactio pro culpa per actus, qui simul subiectum, cui culpa remittitur, disponunt: & quia actus vnius alterius dispositio esse nequit, hinc fit, vt de facto vnus homo pro peccato veniali alterius non satisfaciat quoad culpam; pœna autem temporalis pro peccato debita post remissionem culpæ non taxatur iuxta dispositionem subiecti, cum quandoque ille, qui melior, & sanctior est, habeat maioris pœnæ reatum; & ideo actus vnius hominis, etsi alium non disponat, pro pœna temporali illius peccato debita de facto multoties satisfacit. 90 S. TH.

Denique infero, qualiter Incarnatio fuerit necessaria; non enim necessaria fuit absolutè, cum opera ad extra libera sint, & nō necessaria Deo. Incarnatio autē est opus ad extra toti Trinitati, vt efficienti causæ commune. Nec fuit necessaria ex suppositione vniuersi conditi; nullam enim cum conditione vniuersi necessariam habet connexionem, & consequenter potuit Deus decernere conditionem vniuersi, illudque de facto condere, absque eo quod Verbum assumeret carnem. Nec fuit necessaria simpliciter ad reparandum hominem à peccato; potuit enim Deus aliter hominem a peccato liberare, quam interuentu Christi Redemptoris, scilicet purè misericorditer illud condonando, nullam exigendo satisfactionem, nec fuit necessaria ad merendum condignè remissionem peccati mortalis, nec ad condigne satisfaciendum pro peccato veniali; vtrumque enim horum posse à puro homine de potentia absoluta præstari probauimus. ergo Deus homo necessarius non erat. 91 *Vltimum corollariū*

Fuit ergo necessaria Incarnatio ad satisfaciendum condignè pro peccato humani generis, ad quod ratione grauitatis offensæ in prædicto peccato repertæ nulla creatura est sufficiens, & hoc est intelligendum sumpta Incarnatione large, non strictè. Quod patet; nam Incarnatio strictè accepta est carnis a Verbo assumptio; sed absque assumptione carnis potuit Verbum diuinum, vel alia persona Trinitatis satisfacere condignè pro peccato humani generis, assumendo, nempè naturam Angelicam, vel animam rationalem absque materia, seu carne, cum tali assumptione facta, posset actus meritorios elicere, illosque infinitè valorare: ergo Incarnatio strictè sumpta ad satisfactionem istam condignam necessaria non est; benè tamen largè accepta, scilicet pro vnione naturæ creatæ, & diuinæ in supposito increato, vt sic ratione naturæ creatæ se posset subijcere, & ratione increati suppositi actus proprios infinite æstimabiles, valorososque constituere, quod necessarium erat, vt essent condigna satisfactio pro offensa irrogata Deo. Et hęc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in 3. Sent. dist. 1. §. 1.* ad illa verba: *Vt eos, qui sub lege erant, redimeret, & distin. 20. §. 1.* ad illa verba: *Si verò quæritur, vtrum alio modo*, &c. Et *in 4 Sentent. dist. 15. §. 1.* vbi à Diuus Thoma tractatur, an homo possit satisfacere Deo? 92 *M. Sent.*

DISPVTATIO TERTIA.

An satisfactio Christi sit valoris simpliciter infiniti?

§. I.

Referuntur sententiæ, vera eligitur, & auctoritate probatur.

1 XAMINATA iam in præcedentibus insufficientia creaturæ ad satisfaciendum condignè pro peccato humani generis ob infinitam grauitatem offensæ, ex quo Incarnationis necessitatem ad condignè satisfaciendum intulimus, explicanda restat sufficientia satisfactionis Christi, ad quod maximè conducit infinitudo illius, ideoque illam ad examen in præsenti vocamus. In quo duæ extremæ oppositæ versantur sententiæ.

Prima sententia. Prima, etsi concedat, operationes Christi esse summi valoris, ita vt ab actionibus elicitis à pura creatura in valore adæquari non possint; negat tamen esse valoris simpliciter infiniti, etiam in genere moris. Hanc tenent Gabriel *in 3. Sentent. dist. 19 q. vnic. art. 1.* Almainus *q. 1.* Ioannes de Medina *codic. de satisfactione q. 1.* Tenent etiam ex Recentioribus Scotistis Rada *3. part. controuers. 13. art. 2.* Philippus Faber *in 3. Sentent. disp. 45. cap. 2. & 3* Et Franciscus del Castillo in præsenti *disput. 3 q. 2.* sequuti Scotum *in 3 dist 19. q. vnic. §. in ista quæstione, & §. ad primum principale, & in 4. Sentent. dist. 15 q. 1 §. de secundo dicitur.*

Gabriel. Almain. Ioan. de Medin. Rada. Faber. Castella. Scot.

2 *Secunda, & vera sententia.* Secunda, & vera sententia docet, actus Christi satisfactorios, etsi in esse entitatiuo, & physico limitati sint, & finiti, vtpotè eiusdem rationis cum actibus a puro homine elicitis; in morali tamen æstimatione esse valoris simpliciter infinit. Ita antiquiores Thomistæ, Caietanus in præsenti *art 1. responsione ad 3. dub.* Ferrariensis *4. Contra gentes c. 55 §. ad euidentiam eius.* Magister Soto *in 4. Sentent. dist. 1. q 3. art. 5. & lib 3. de natura, & gratia c. 6.* Tenent etiam Recentiores Thomistæ in præsenti *art. 2.* Magister Luna *dub. 4.* Aluarez *disp. 4 concl. 3.* Cornejo *disp. 5. dub. 5.* Et Illustrissimus Araujo *dub. 5 concl. 1* Vincentius *relectione de gratia Christi q. 5. in 2 part relectionis pag. 156.* Eandem ex Patribus Societatis sequuntur Valentia *disp 1. q. 1. punct. 5. quæstiunc. 5.* Suarez *disp 4 sect 4.* Vazquez *disp 6.* Merattus *tractat. de Incarnatione disp. 6 sect. 3.* Puente-Hurtado *disp. 11, sect. 3.* & alij Recentiores frequenter.

Caiet. Ferrar. M. Soto. M. Luna. Aluar. Cornejo. Araujo. Valent. Valent. Suarez. Vazq. Merat. Puente Hurt.

Licet autem in sententia præfati Auctores conueniant, in explicanda radice huius infinitatis, & forma illam tribuente, in plures dicendi modos inter se diuiduntur. Quidam, quos sine nomine refert Vincentius, ex re oblata per actus satisfactorios Christi; illorum infinitatem deriuari defendunt: ex quo clarè infertur, non omnibus Christi operationibus, etiam satisfactorijs infinitum valorem concedere, sed solum illis, quibus Christus se offerebat; ipse autem Vincentius, non ex re oblata, sed ex eo quod per satisfactionem Christus se ipsum subijciebat, infinitatem desumendã existimat. Alii, quia operationes Christi erant personæ infinitæ dignitatis. Ita Suarez, quem plures sequuntur; Vazquez autem non ex infinita dignitate personæ operantis, sed ex Deitate infinitè sanctificante immediatè humanitatem, & mediate illius operationes, infinitatem satisfactionis Christi venatur. Alij denique ex vtroque capite valorem infinitum satisfactionis Christi desumendam existimant. In forma etiam dante infinitatem istam variant Auctores. Quibusdam asserentibus, esse modum quendam moralem finitum physicè, & in genere moris infinitum. Aliis docentibus, esse modum, non realem, sed rationis. Alij tenent, esse personalitatem extrinsecè denominantem actus. Alij denique, esse Deitatem per modum formæ extrinsecæ ipsos valorantem.

3 *Referuntur varii modi defendendi veram sententiam.*

Sit prima conclusio. Satisfactio Christi Domini fuit infinita simpliciter in valore, & morali æstimatione. Ita omnes Auctores pro secunda sententia relati, sequuti D. Thomam *in 2. Sent. dist. 9. q. 1 art. 8. ad 2. argum. in 4. Sent. dist 14. q. 1. art. 1. quæstiunc. 1. ad 4. dist. 15. q. 1. art. 2. ad 1, & dist. 20. quæst. vnic. art. 2. quæstiunc. 3. ad 1. q. 29. de Veritate art. 3. ad 4, & 8 argum. & art. 5. ad 4. 4. Contra gentes cap. 54. in hac 3. p. q. 48 art 2. ad 3.* illis verbis: *Dicendum, quòd dignitas carnis Christi non est æstimanda solum secundum carnis naturam, sed secundum personam assumentem, in quantum scilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.* Hæc D. Thom loquendo de carne Christi. Quod ex consequenti de illius operationibus est accipiendum, vbi cum Angelicus Doctor sine vllo addito diminuente loquatur, non est, cur ad infinitatem secundum quid illius verba coarctentur, nec vbi particula *quodammodo*, aut particula *quamdam* est vsus explicando infinitatem operationum Christi, denotatur defectus ab infinitate simpliciter in ratione valoris satisfactorii, sed ab infinitate in genere physico, & ab infinitate in ratione bonitatis moralis ex obiecto, & aliis circunstantiis desumptæ, vt disputatione prima expendebam. Id ipsum docuit D. Thomas *quodlibeto 2. q. 1. art. 2. in hac quæst. art. 2. in corpore, & in solut. ad 2.* & pluribus aliis in locis

Prima conclusio. *S. TH.* *S. TH.*

Conclusio proposita probatur a Recentioribus multis testimoniis Scripturæ, quæ apud ipsos possunt videri: Suadetur ergo primò ex Clemente Sexto *in Extrauag. vnigenitus de pœnit. & remiss.* vbi tria docet, quæ doctè ad præsens intentum ponderat noster Vincentius *loco vbi supra pag. 123.* Primum est, quòd non solum Christus, quia Deus erat, sufficiens fuit ad satisfaciendum pro vniuersis hominum peccatis, sed quòd vnica gutta sanguinis eius propter coniunctionem ad Verbum ad hoc ipsum erat sufficientissima. Secundum, quòd Thesaurus Ecclesiæ ex meritis, & Christi satisfactionibus infinitus est, ob quam causam peccatorum multitudine exhauriri minimè potest. Tertium, quòd merita Christi fuere infinita. Verba Pontificis sunt: *De cuius consumptione, scilicet, Thesauri Ecclesiæ, aut diminutione, non est aliquatenus formidandum propter infinita merita Christi.* Ergo meritum, & satisfactio Christi fuit valoris satisfactorii, & meritorii infiniti simpliciter. Patet consequentia primò, quia si merita Christi non fuissent infinita simpliciter, non vocarentur à Pontifice absolutè infinita. Secundò, quia si infiniti valoris non essent, formidari posset, ne Thesaurus Ecclesiæ peccatorum multitudine tandem extingueretur, & consumeretur, vt ratione argumentes ponderabimus. Nec respondere sufficit, merita Christi dici infinita, non quia ex natura rei sint talia, sed ex acceptatione diuina; quia nempè fuerunt acceptata à Deo pro infinita multitudine peccatorum, non, inquam, sufficit, primò, quia Pontifex ad infinitatem meritorum Christi probandam, non ad acceptationem extrinsecam, sed ad intrinsecam coniunctionem ad Verbum recurrit: at si solum ex acceptatione Dei extrinseca essent infinita, recursus iste necessarius non esset, cum etiam merita puri hominis possent huiusmodi infinitatem habere, si Deus illa pro multitudine infinita peccatorum acceptaret, vt potuit. Ergo solutio tradita Pontificis menti non congruit. Deinde, quia de facto pro infinitis peccatis acceptata non fuerunt, sed tantum pro peccatis futuris, quæ numero sunt finita: ergo si ex se non habent infinitatem, non recipiunt illam ex acceptatione extrinseca, & consequenter nullatenus sunt infinita.

5 *Probatur primo conclusio auctoritate Pontif.* *Clem. 6.*

§. II.

§. II.

Probatur eadem conclusio rationibus.

6 *Secundo probatur ratione.* SECVN[illegible] ... ctione [illegible] mpta [illegible] a proc[illegible] thegorem [illegible] pe ere [illegible] ni, [illegible] at [illegible] Christi [illegible] thegor[illegible] est infin[illegible] constat [illegible] retu su[illegible] ficientia [illegible] um [illegible] & conse-quenter [illegible] pecc-ta, vt [illegible] & [illegible] tisfactio [illegible] ex meritis [illegible] quod [illegible] menti Sex[illegible] Maior autem [illegible] nam idem [illegible], non posse pec[illegible] eudine [illegible] rema [illegible] Se[illegible] guibilitatem [illegible] titudi[illegible] necessaria [illegible] pro culpis sy[illegible] modi [illegible] pliciter infin[illegible] ont.

Secundo, [illegible] ne [illegible] non [illegible] tatem [illegible] & [illegible] syncat[illegible] ditur. Ergo [illegible] ne termin[illegible] mo-ris simp[illegible] & [illegible] sa-tisfactio [illegible] moraliter [illegible] li virtute [illegible] re, & moralis [illegible], & [illegible] nam effectus [illegible] ergo est [illegible] ctus infinitu[illegible], & consequenter [illegible] est cuum multiplicabilium [illegible] moralem [illegible] moralis sit, vel [illegible], si conti-nentia sit [illegible].

7 *Prima solutio Scoti.* Respo[illegible] ex Scotistis, veram esse maiorem, si [illegible] ex [illegible] Dei [illegible] ceptatione sit condigna pro [illegible] atheg[illegible] infini[illegible] secu[illegible] autem si ex [illegible] ondi[illegible] non [illegible] sed illi competat ex diuina [illegible] nempe [illegible] eptatur a Deo, ac si [illegible] vt in-finita sit in moralis [illegible] hoc [illegible] modo, non primo, fuisse condi[illegible] Christ[illegible] nem [illegible] culpis [illegible] tum [illegible] sioni, &

Reijcitur. [illegible] mat dignitatem [illegible] meritorum [illegible] one sequenti [illegible]

8 *Secunda solutio aliorum.* [illegible] secundo [illegible] vt [illegible] in-trin[illegible] sufficit, [illegible] ip so infinita [illegible] & [illegible] quen[illegible] imo [illegible] superab[illegible] *Reijcitur primo.* valor is moralis [illegible] finita ordi[illegible] qnam ordini [illegible] sita, physicè [illegible] ex continentia esse[illegible] tiina non colligeretur [illegible] superiori ordine ad omnem [illegible] esto infinita ordinis inferioris in [illegible] aequate id, quod [illegible] in ord[illegible] moraliter [illegible] contin[illegible] pote[illegible] re sit infinit[illegible] satisfactio [illegible] libus synca[illegible] infini[illegible] liter remissiones [illegible] fine [illegible] ergo non solum [illegible] dinis superioris [illegible] mor-

[illegible], sed etiam est [illegible] moris simpliciter in-finita.

9 *Secundo.* [illegible] nam se[illegible] ratione, quod etiam si peccatum mortale [illegible] moraliter infinitum [illegible] in satisfactione [illegible] lo, quod infi-n[illegible], sed so[illegible] quod in superiori ordine [illegible] en [illegible] omnium Theologo-[illegible] excepto [illegible] quem videram [illegible] ergo so-[illegible] Patet [illegible] res ordinis in-ferioris, [illegible] non potest in perfectione constitut[illegible] superior[illegible] finitum sit, ad-aequare, [illegible] infini[illegible] tendatur, hoc sit pos-sibile, non [illegible] gratiae finitae, quia gratia in[illegible] est: ergo etiam si offensa mortalis [illegible] moralis [illegible] dignitatem satisfa-ctionis Christ[illegible], quod in superiori or-dine sit, [illegible] ordini inferioris non ad[illegible] refertur, posse in[illegible], esto [illegible] infinitae [illegible] Christi esse condi-gn[illegible] finita [illegible] aestimatione, per h[illegible] quod in sup[illegible] ordine collocetur.

10 *Tertio.* Praete[illegible] nam [illegible] supernatu rales sint [illegible] dinis superioris ad [illegible] natur[illegible], & ad omne [illegible] natur[illegible] non [illegible] supernatur[illegible] sine termi[illegible] ordinis [illegible] ad [illegible] nenti[illegible] cathe[illegible] ema-t[illegible] existen[illegible] in [illegible].

[illegible] vt actio aliqua [illegible] natura sua con[illegible] na sit [illegible] io pro iniuria, debet tanti aestimari, & am[illegible] odio habetur [illegible], [illegible] peccata syn-cath[illegible] infinita sunt digna odi[illegible] sine termino, & [illegible] cathegorematic[illegible] infinito: ergo solum [illegible] opus erit [illegible], ab intrinseco satisfactio condigna pro culpis syn-cathegorematice infinitis, quod de se & ab intrinseco sit infinito amore dignum, & aestimatione infinita; [illegible] quod sit infinitum in morali aestimatione.

11 *Quarto.* [illegible] ita solutio reiicitur; nam esto in physicis res [illegible] inferioris nequeat adaequare id, quod in supe-riori or[illegible] constitutum e[illegible], in moralibus autem hoc vniuers[illegible] verum non e[illegible] dummodo valor satisfa-ctionis operat[illegible] Christ[illegible] simpliciter non con-[illegible] offens[illegible] tudine, quamuis in-[illegible] sint, mo[illegible] aequati, & consequenter [illegible] Probo antece[illegible] nam licet in physicis species [illegible] nor adaequare nequeat [illegible] superiorem, in mora-l[illegible] autem [illegible] quantum ad valorem, & aestimatio[illegible] constat in actibus misericor-di[illegible] qui [illegible] inferiores sunt ad actum [illegible]; & tamen [illegible] repetiti misericordiae, & [illegible] actus [illegible] vel viginti adaequare, imo & excedere possunt in valore meritorio vnum actum chari-tatis; peccatum etiam charitati oppositum est grauius spe-cifice peccatis oppositis aliis virtutibus, & tamen peccata aliis virtutibus a charitate opposita saepius repetita, vel in-tensissimo conatu patrata adaequare, & [illegible] edere possunt in grauitate demeritoria [illegible] atum contra charita-tem commissum, ergo licet [illegible] ordinis inferioris in physi-cis nequeat phys[illegible] adaequ[illegible] rem [illegible] dinis superioris; in moralibus autem poteri[illegible], [illegible] est in ordine inferiori, vel ratione multitudinis, [illegible] ratione maioris intensionis, vel ex aliis capitibus adaequare in valore, seu morali aesti-matione constitutum in ordine superiori, dummodo infini-tum non sit. Obiter tamen aduerto, Patrem Suar[illegible], qui vt vidimus disputati[illegible] edenti, ex [illegible] tate ordinis offensae irr[illegible], intulit insufficientiam purae creaturae ad condig[illegible] & ad aequalitatem [illegible] dum pro illa, parum [illegible] enter v[illegible] stans [illegible] ar-[illegible] menti, vt probet, satis[illegible] nem Christi fuisse val[illegible] iter infinitam.

12 *Prima obi. Bi contra dicta.* Sed opponet primo [illegible] vnum infinitum ordinis superioris excedit [illegible] infinita ordi[illegible] imo [illegible] ita or-dinis [illegible] rioris sine termi[illegible] in infinitum: ergo pariter [illegible] vnum [illegible] tum superioris ordi[illegible] excedere poterit [illegible] ita ordinis inferi[illegible] in tali ordine [illegible] termi[illegible] & consequenter quamuis satis-[illegible] aliter finita, per hoc solum quod su-[illegible] ordin[illegible] ad offensam mortalem, poterit ex-[illegible] in [illegible] aestimatione multitudinem peccatorum [illegible] tali [illegible] in infinitum; ac proinde tali [illegible] numquam poterit. Consequentia te-

 nere

tenere videtur a paritate rationis antecedens antè probat-r, etenim in nostra sententia offensa irrogata Deo, est infinita moraliter, & tamen quia satisfactio Christi est in superiori ordine & in illo infinita simpliciter, una actio Christi Domini est superabundans satisfactio pro omnibus peccatis hominum, etsi in infinitum multiplicentur et sic unum infinitum ordinis superioris [illegible] infinita ordinis inferioris sine termino in infinitum.

13 *Solutio.* Respondeo concesso antecedenti, negando consequentiam, ratio autem discriminis [illegible], nam [illegible] ipso quod actio aliqua sit infinita simpliciter in ratione [illegible] in ratione satisfactionis, [illegible] virtutem meritoriam omnis praemij possibilis, & [illegible] actoriam pro omni possibili offensa, alias non erit infinita simpliciter [illegible] in secundum quid, vt *dispu. prima* docuimus [illegible] satisfactio Christi sit in ratione sati[illegible] simpliciter infinita, fit consequens, vt æqui[illegible] infinitis inhonorationibus multitudini peccatorum, quod aut in infinitum [illegible] est, est [illegible] superiori ordinæ constituatur, non potest [illegible] habere virtutem meritoriam & satisfactoriam finitam, [illegible] nde sicut hac ratione non potest extendi ad præmia [illegible] mino promerenda, [illegible] si inferioris ordinis sint, [illegible] extendi potest ad satisfaciendum pro offensis sine termino in infinitum, nec [illegible] æqualere in morali æstimatione, quamuis offensæ inferioris ordinis sint.

14 *Secunda obiectio.* Obijcies secundo; quia peccatum mortale [illegible] in ordine superiori ad peccatum veniale, non possunt peccata venialia etiam infinité multiplicata [illegible] adæquare grauitatem vnius peccati mortalis, ergo eo ipso quod offensa mortalis sit in ordine inferiori ad satisfactionem Christi, non poterunt omnes offensæ mortales, etsi in infinitum augeantur, adæquare in grauitate dignitatem vnius actus satisfactorij Christi, & consequenter, vt vna gutta sanguinis Christi, & vna Christi operatio æqualeat offensis mortalibus sine termino in infinitum, & vt multitudine peccatorum exhauriri nunquam possit, non est necessarium, quod satisfactio Christi sit infinita simpliciter, sed sufficit, quod in superiori ordine sit constituta respectu offensæ mortalis.

15 *Reijcitur primo.* Huic obiectioni respondere potest primò, negando causalem maioris, sed ideò non possunt omnia peccata venialia adæquare grauitatem vnius peccati mortalis, quia peccatum mortale est in ratione offensæ grauitatis simpliciter infinitæ, vnde si satisfactio Christi non est infinita simpliciter, quamuis offensa mortalis sit ordinis inferioris ad satisfactionem Christi, poterit exhauriri peccatorum multitudine. Cæterum contra hanc solutionem obstat primo, esse [illegible] omnium Theologorum sententiam, nec plura peccata venialia, nec omnia simul sumpta æquiualere posse vnico peccato mortali; quod autem peccatum mortale sit grauitatis infinitæ simpliciter, est tantum [illegible] entia probabilis, cui plures Theologi, etiam ex Schola Thomistica, non assentiuntur. Ergo sententia negans æqualitatem omnium peccatorum venialium in morali æstimatione vnico peccato mortali allegandi non est [illegible] infinitati simpliciter.

16 *Secundo.* Deinde, nam esto peccatum mortale infinitæ grauitatis non esset, esset condignum demeritum carentiæ gratiæ in-
stificanti, & pœnæ æternæ, tam damni, quam sensus, quandoquidem opus a pura creatura elicitum, & adoptionis gratia formatum, illaque dignificatum, quamuis infinitum nõ sit, est condignum meritum augmenti gratiæ, & æternæ beatitudinis & tamen omnia peccata venialia, etiam collectiuè sumpta, nequeunt huiusmodi pœnas mereri, alias ex collectione venialium consurgeret peccatum mortale, quod idé tale dicitur, quia mortem animæ infert per exclusionem gratiæ habitualis animam viuificantis vita supernaturali. Ergo etiam si peccatum mortale infinitæ grauitatis nõ esset, non possent omnia peccata venialia vnicum peccatum mortale in vi demeritoria adæquare, & consequenter, nec in æstimatione morali.

17 *Secunda & vera solutio.* Quare prætermissa hac solutione, respondeo ad secundam obiectionem, negando causalem maioris, vt adæquatam; nam bonum famæ superioris ordinis est ad bona fortunæ & tamen possunt bona fortunæ adeò crescere, adeoque multiplicari, vt excedant in morali æstimatione bonum famæ [illegible] hominis, & vt superius argueham, actus misericordiæ [illegible] iustitiæ respectu actus charitatis inferior est specificè; & tamen potest actus misericordiæ adeò in ordine, vt in ratione meriti actum charitatis excedat in [illegible] ntentia non alligante præmium essentialia beatitu[illegible] is actu charitatis, & furtum, v.g. quod respectu odij Dei est minus specificè, potest adeo ex alijs capitibus crescere vt odium Dei in ratione demeriti excedat [illegible] od e[illegible] omnia peccata venialia nequeant adæquare in morali æstimatione vnicum peccatum mortale, non est præcise, quia peccatum mortale est in ordine superiori, sed quia peccatum veniale, vtpote leuis offensa non potest adeo crescere intensione, aut multitudine, vt Deo displiceat simpliciter, sed tantum secundum quid, & consequenter remaneus intra limites peccati venialis, non potest tollere gratiam, nec amicitiam diuinam, alias transiret ad rationem peccati mortalis; peccatum autem mortale simpliciter displicet Deo, & peccata mortalia sine termino in [illegible] tuum displicent infinitè simpliciter, adeòque obsequium infinitè simpliciter non placens, & non placens sine termino in [illegible] non potest æquiualere offensis mortalibus sine termino in [illegible] x quo fit, vt nisi satisfactio Christi Domini [illegible] simpliciter, & consequenter simpliciter [illegible] in morali æstimatione, esse non possit condigna pro [illegible] mortalibus sine termino in infinitum, nec [illegible] æquiualere.

18 *Secundo probatur conclusio ratione D. Thomæ.* Denique principaliter suadetur conclusio ratione, qua vsus est D. Thomas *quodlibet. 2. q. 1. ar. 2.* crescit enim satisfactionis dignitas ad incrementum dignitatis personæ satisfacientis, quocirca discooperto capite a Rege facta in recompensationem iniuriæ alicui irrogatæ pluris æstimatur, quam genuflexio viri nobilis regiam dignitatem non attingentis, & illius humiliatio pluris habetur humiliatione plebeis [illegible] uia Rex equitem, & equ[illegible] plebeium superant in persona dignitate. Cuius ratio est, quam licet persona operans non sit principium *quo* operationum, ea [illegible] men operatur vt *quod*, quidquid in oppositum contendat [illegible] contra communem [illegible] plurium sententiam asse[illegible], actiones esse suppositorum, seu subsistentium, non solum denominatiue, sed etiam [illegible], & e [illegible] vt *qua* [illegible] dignitas personæ Christi satisfacientis [illegible] infinita ergo satisfactio Christi accipit ab [illegible] dignitatem simpliciter & valorem satisfactoriam simpliciter infinitum.

19 *Solutio Scoti.* Hæc est [illegible] nostra, & communis sententia, cui Scoti discipuli occurrunt, [illegible] maiori, & minori, negando consequentiam. Eo [illegible] od sati[illegible] non crescat arithmetice ad incrementum [illegible] personæ satisfacientis, hoc est, qua [illegible] dignitatem participando, sed geometricè, & [illegible] undum proportionem, [illegible] est, taliter quod si persona satisfaciens superior sit [illegible] satisfactio personæ inferioris [illegible] excedere debeat. Vnde ex hoc quod persona Christi satisfaciens sit infinita, non sequitur illius satisfactionem esse infiniti valoris, seu infinitæ acceptabilitatis, vel æstimabilitatis, sed ad summum colligitur, quod omnis personæ creatæ satisfactionem excedat, & rationem a priori huius doctrinæ desumunt, ex eo quod persona satisfaciens non influit in operationes immediatè seipsa, sed medio principio *quo* operatiuo, vnde quando hoc est finitum qualiter in Christo euenit, quia media humanitate, & gratia habituali finitis influit in operationes, nequit illis infinitatem suam communicare.

20 *Reijcitur primò.* Verùm contra hanc solutionem insurgo primò ad hominem contra præfatos Auctores, qui ex eo quod offensa non crescit arithmeticè ad incrementum dignitatis personæ offensæ, sed solum geometricè inferunt, offensam contra Deũ commissam tantæ grauitatis non esse, vt pro [illegible] puro homine non possit condigna satisfactio præstari ergo satisfactio [illegible] creatura [illegible] ita potest adæquare grauitatem offensæ diuinæ, quia [illegible] non crescit arithmeticè ad excessum dignitatis personæ [illegible] ipsam. Tunc sic ergo si satisfactio non [illegible] sed tantum geometricè ad incrementum [illegible] satisfacientis, poterit adeo cresce[illegible] aturæ, vt in valore, & dignitate adæqu[illegible] hristi, quod præfati Auctores [illegible] ant. P[illegible] ntiam; nam si dignitas personæ [illegible] satisfacientis non obstat, quo [illegible] offensæ grauitas [illegible] infinitatem non præstat [illegible] Christi satisfactionis a persona [illegible] potest [illegible], quo minus [illegible] adæqua[illegible] Christi satisfactio [illegible] persona [illegible] satisfactionis [illegible] infinitum [illegible] valorem non præstat. [illegible] nam vel persona Christi satisfacientis [illegible] dignitatem, aut valorem satisfacti-[illegible], vel non [illegible] primum, præstat illi infinitum [illegible] ndum, dare non [illegible] valorem crescere [illegible] bile [illegible] pura creatura exhibita ergo ve[illegible] ater-[illegible] Domini esse valoris satisfactorij simpliciter [illegible], [illegible] tenentur, quod gaudeat valore

21 *Secundo.*

tna-

inad[illegible] pura creatura. Minor p[illegible] contrarij Auctores [illegible] valorare infinite operationes [illegible] in [illegible] fuit, sed medio principio finito *quo*: ergo si [illegible] tatem, vel valorem seipsa immediate communicat per satisfactorio, cessat ratio limitationis, & [illegible] communicabit illi dignitatem infinitam, & infinitum [illegible]. De [illegible] eadem minor pro secunda parte probatur [illegible] principium *quo* mediante persona Christi nil [illegible] in opera, est eius [illegible] cum prin[illegible] satisfactionis præstitæ pura creatura, nempe gratia habituali, quæ licet in gradu intensio [illegible] fuerit [illegible] humanitate Christi, quam alius, potuit [illegible] de potentia [illegible] in eadem intensione, & [illegible] creaturæ communicari: ergo si persona Christi [illegible] præstat [illegible] humanitatis immediate se ipsa [illegible] communicat mediante principio *quo* limitato, & finito, nullus valor reperietur in illis, quem opus a pura creatura elicitum adæquare non possit [illegible] potentia Dei absoluta [illegible] si vt potest, Deus communicet puræ creaturæ gratiam æquè intensam cum illa, quam de facto præstitit humanitati Christi.

22 *Dices.* Si forte dicatur personam Verbi influere dignitatem media huma[illegible] vt [illegible] se dignificata, quæ dignificatio nulli personæ c[illegible] potest communicari, & ideo dare illis valorem [illegible] dignitatem a nullius creaturæ satisfactione adæquabilem.

Contra. In contrarium obstat, quod si persona Verbi dignificat humanitatem, illam infinite dignificat; nam si ratio, cur [illegible] peribus ab humanitate elicitis persona Verbi, non præstat [illegible] dignitatem, iuxta contrarios Auctores est, quia influit in operationes mediante principio *quo* limit[illegible], & finito, quæ ratio respectu humanitatis dig[illegible] Verbo [illegible] cum illam non dignificet medio aliquo principio *quo* radicaliter, vel proximè influente dignitatem, quod finitum, & limitatum sit, sed immediate se ipso: ergo [illegible] intimum suppositum Verbi valorem satisfactorium, & meritorium in operationes Christi mediante humanitate, vt a Verbo dignificata, dabit [illegible] dignitatem, & valorem meritorium simpliciter infinitum. Patet consequentia; non enim influit talem dignitatem mediante principio finito, vt finito, sed mediante principio finito, vt infinite dignificato, nempe media humanitate, vt infinitè dignificata a Verbo: ergo præstat operationibus media humanitate elicitis dignitatem infinitam, valoremque meritorium, & satisfactorium simpliciter infinitum.

23 *Tertio reijcitur solutio Scoti.* Denique tradita solutio reijcitur; etenim persona operans dignificat proprias operationes, & maximè [illegible], in quibus se humiliat, & subijcit, quo circa operationes Regis regiam ab ipso capiunt dignitatem; & operationes Christi theandricæ, & Dei viriles a Patribus appellantur ergo cum persona operans fuerit infinita, infinitam dignitatem illis commu[illegible], si vnde limitetur, non habeat, nec vnde impediatur infinitas quam de se potest præstare; sed persona Verbi non habet a quo limitetur, & aliàs est infinita: ergo præstat operibus [illegible] se media humanitate elicitis infinitam dignitatem, valoremque meritorium, [illegible] tium simpliciter infinitum. Minor, in qua est [illegible] ostendatur; nam triplex limitationis caput [illegible], videlicet principium *quo* elicitiuum operationum, vnio [illegible] operationum cum persona satisfaciente [illegible] operationes ipsæ, quæ recepturæ sunt dignitatem, sed limitatio principij *quo* elicientis operationes non limitat influxum personæ; quia principium *quo*, etsi eliciat entitatem operationum, dignitatem verò à persona operante sumendam non elicit, nec efficienter causae, [illegible] ex argumentorum solutione constabit, nec vnio operationum ad suppositum Verbi illius influxum limitare potest, tum [illegible] solum est conditio, non autem ratio formalis, vt dignitatem recipiant; ac proinde nequit impedire infinitatem a Verbo, vt forma morali præstandam. Tum etiam quia vnio humanitatis ad Verbum, esto finita, & limitata sit, non [illegible], quin [illegible] à Deitate, aut à persona [illegible] infinitam [illegible] dignitatemque recipiat [illegible] vnio opera[illegible] m persona Verbi valoranti [illegible] limitata sit, & finita, [illegible] obstaculum esse non potest, [illegible] ationes diuinæ [illegible] coniunctæ infinite valorantur.

Tum denique [illegible] nam etiam vnio ipsa dignificatur à supposito Verbi: ergo [illegible] ficatur infinitè & consequenter, [illegible] sic [illegible] ita sit, erit infinita moraliter, ex quo vlterius [illegible], vt licet [illegible] pediat, ne operationes perfectionem physicam [illegible] a supposito Verbo recipiant; impedire tamen [illegible] ab illo capiant dignitatem infinitam moraliter, & vt à Verbo infinitè simpliciter valorentur in morali æstimatione. Nec limitatio operationum, quæ recepturæ sunt dignitatem, & valorem meritorium, esse potest impedimentum, vt infinitam dignitatem recipiant; tùm quia limitatio humanitatis Verbo hypostatice vnitæ non impedit, quin humanitas infinite sancta, & infinite digna reddatur a Verbo: ergo limitatio physica operationum, quæ recepturæ sunt dignitatem, non impedit, vt a Verbo infinitam dignitatem recipiant, infinitumque valorem; tùm etiam, quia limitatio subiecti solum potest limitare formam educendam ex illo, aut in illo intrinsece recipiendam; non verò illam, quæ per eductionem, ex illius potentia non fit, nec in illo intrinsece physice recipitur; sed forma dignificans, & valorans operationes Christi, scilicet persona Verbi, ex illarum potentia non educitur, neque in illas recipitur intrinsece physice: ergo limitatio talium operationum impedire non potest infinitam dignitatem a persona Verbi sumendam, ac proinde ex nullo capite limitatur influxus personæ Verbi operantis, vt actibus à se media humanitate elicitis infinitam dignitatem, infinitum valorem, & æstimabilitatem infinitam communicet.

---

§. III.

Diluuntur tria argumenta contrariæ sententiæ.

Contra istam conclusionem arguitur primo. Conflatum ex duobus, quorum vnum est finitum, etsi alterum sit infinitum, non est infinitum simpliciter, vt constat in corpore, cuius longitudo esset infinita, profunditas verò, siue latitudo finita, quod ideò non esset infinitum simpliciter in genere quantitatis, quia licet haberet vnam partem infinitam, ex alia tamen parte finita coalesceret; sed satisfactio Christi constat ex valore sumpto ex gratia habituali, ex obiecto, & alijs circumstantijs, qui valor finitus, & limitatus est: ergo licet valor à persona Verbi sumptus sit infinitus simpliciter, ipsa simpliciter infinita non est, sed solum secundum quid in ratione valoris satisfactorij. Et augetur difficultas primo: id, quod dependet ex pluribus causis, quarum aliqua finita est, non est infinitum simpliciter, etiam si aliæ sint infinitæ; sed valor satisfactorius operationum Christi dependet à pluribus causis finitis, nempe ab humanitate, à gratia habituali, & virtutibus, ab obiecto, & intensione actus: ergo etiā si persona satisfaciens, quæ etiam ad valorandum actum concurrit, infinita sit, non est infinitus simpliciter. Confirmatur & vrgetur secundo: infinito simpliciter in aliquo genere, non potest in eodem genere dari maius; sed vnus actus meritorius, & satisfactorius Christi est maioris valoris meritorij, & satisfactorij, quam alius: ergo nullus est simpliciter infinitus. Minor probatur; nam actus charitatis à Christo media humanitate elicitus adæquatur cum actu humilitatis in valore personali, & illum excedit in valore sumpto ex obiecto, sicuti excederet, si vterque à persona creata, & finita eliceretur: ergo actus charitatis in Christo excedit in valore meritorio, & satisfactorio actum humilitatis. Et idem est de quouis actu aliarum virtutum dicendum; nam charitas omnes virtutes excedit. 24 *Primum arg. contra nostram conclusionem.* *Confirmatur 1.* *Confirmatur 2.*

25 *Solutio P. Vazq.* Ad hoc argumentum Vazquez vbi supra num. 21. respondet, quod licet aliæ circunstantiæ necessariæ sint, vt actus sit meritorius, aut satisfactorius apud Deum; vltimo tamen ratio meriti, aut satisfactionis completur per statum sanctitatis personæ, vt autem infinitus sit in genere satisfactionis, & meriti sufficit infinitas vltimi complementi, per quam actus eleuatur ad statum infinitæ æstimationis; & ferè in idem venit, quod respondet Suarez *loco allegato solutione 4.* *Reijcitur.* Contra quam doctrinam, & solutionem obstat exemplum in argumento adductum de corpore; nam si corpus, quod ex trina dimensione componitur, nempè longitudine, latitudine, & profunditate esset infinitum secundum profunditatem, finitæ verò longitudinis, & latitudinis, non esset infinitum simpliciter in genere quantitatis, sed solum secundum quid; & tamen vltimum, quo completur, & in ratione corporis constituitur, est dimensio secundum profunditatem: ergo infinitas vltimi complementi non sufficit ad infinitatem simpliciter in eo, quod conflatur ex pluribus, quorum aliqua sunt finita.

Ve-

26 *Vera solutio.* Vnde quidquid sit de huius solutionis veritate, ad argumento respondeo distinguendo maiorem: si pars infinita ingrediens constitutionem eminenter partes finitas continet, nego maiorem: si non contineat illas eminenter, transeat maior; & sub eadem distinctione minori, nego consequentiam; nam valor a persona Verbi sumptus eminenter continet alios valores, qui in actu satisfactorio Christi sumuntur ex aliis capitibus: vnde sicut hoc complexum *Deus homo* infinitum simpliciter est, etsi humanitas sit quid finitum, quia Deus ex quo simul cum humanitate coalescit eminenter continet illam, ita satisfactio Christi est valoris sat. actorum, & meritorii simpliciter infiniti; quia valor persona eminenter continet valores ex aliis capitibus sumptos. Et ratio est manifesta; quia si vnum ex componentibus est infinitum simpliciter, non potest ex contractu alterius componentis finiti suam amittere infinitatem, nec illam constituto a se non praestare.

27 *Ad 1. confirmationē.* Ad primam confirmationem dicatur, valorem operationum Christi sumptum ex gratia habituali, ex obiecto, & aliis circumstantiis finitis ratione sui infinitum non esse, sed finitum, & limitatum: valor autem desumptus ex dignitate personæ operantis, quem Nos infinitum adstruimus, non dependet a gratia, nec ab aliis principiis concurrentibus ad actum, nisi solum antecedenter, & præsuppositiuè, vt scilicet ponatur substractum recepturum infinitatem non causans formam infinitantem hæc autem dependentia præsuppositiua, & antecedens infinitati valoris sumpti a persona Verbi non obstat, vt constat ex dictis, & amplius ex dicendis constabit.

Ad secundam. Ad secundam confirmationem dicatur, veram esse maiorem de maioritate intensiua, secus autem de extensiua; nam hoc complexu *Deus homo*, quid maius est extensiuè, quam Deus solus, non vero intensiuè; eo quod humanitas eminenter continetur in Deo: Quia ergo valor meritorius, aut satisfactorius actus charitatis a Christo eliciti ex obiecto connexionis continetur eminenter in valore actus humilitatis Christi sumptus à persona operante, consequens fit, quod actus charitatis à Christo editus humanitate elicitus extensiuè, solum excedat actum humilitatis, non autem intensiuè.

28 *Replicabis.* Sed dicestid eminenter continet aliud, quod illud in se continet per modum causæ; sed valor personalis operationum Christi, non continet in se per modum causæ valorem sumptum ex aliis capitibus: quandoquidem illum causare non potest; ergo illum eminenter non continet.

Respond. Respondeo, continentiam eminentialem duplicem esse, aliam causalitatis, & aliam æqualentiæ, & licet valor personalis, operum Christi Domini, non contineat eminenter valorem ex aliis capitibus sumptum eminentia causalitatis, continet tamen illum eminentia æquivalentiæ, quatenus ad actionum præmium promerendum extendi potest actus elicitus ab humanitate Christi ratione valoris ex aliis capitibus sumpti, ad quod non extenditur, & quod meritorie non connectit ratione valoris personalis sumpti a persona operante; sicut gratia vnionis hoc secundo genere eminentiæ continet gratiam habitualem, quia licet illam efficienter non causet; ei tamen æquualet in quacumque intentione in ratione constituendi obiectum congruum diuinæ dilectionis.

29 *Secundum arg.* Secundo arguitur: licet obiectum infinitum possit quantum est de se actui ipsum attingenti communicare infinitam perfectionem, si principium quo elicitiuum actus finitum, & limitatum sit, limitat influxum obiecti, impeditque, vt actus suam infinitatem communicet, taliter persona infinita satisfaciens possit, quantum est de se dare infinitum valorem actus satisfactorio; si tamen oper tur medio principio *quo* limitato, & finito, impeditur ab illo, ne actui infinitum valorem communicet, & consequenter satisfactio Christi infinitæ dignitatis, aut infiniti valoris non erit, quamuis persona operans sit infinita, quandoquidem principium *quo* illius, nempe, humanitas exornata donis gratiæ limitatum, & finitum est. Patet consequentia, nam que obiectum, quamuis infinitum sit, limitatur a principio finito, quo a finito modo tendit in ipsum; sed etiam actus personæ infinitæ operantis effectus ab illa medio principio *quo* limitato, & finito, modo finito egreditur, & valorem personæ infinitæ, ergo limitatur influxus personæ infinitæ a principio *quo* finito, ne actui à se elicito infinitum valorem, vel infinitam dignitatem communicet.

30 *Solutio.* Respondeo, a nullo negari posse plus ad dignitatem satisfactionis personam satisfacientem, quam obiectum conducere: vnde obsequium a Rege exhibitum magnum censetur, & est, non autem [illegible] habitum ab alio, & operationes Christi [illegible], & Dei viriles appellantur a Patribus, cum tamen [illegible] tiones illæ, quæ Christum, vt obiectum respiciunt, nec Dei viriles, nec theandricæ dicantur: non ergo ex obiecto ad personam satisfacientem efficax sit argumentum, neque ex [illegible] obiectum infinitum non det actui a se specificato infinitam perfectionem, efficaci illatione colligitur, personam [illegible] operantem infinitam non dare operibus a se elicitis infinitam dignitatem, quamuis ab illa egrediantur mediante principio finito. In qua sola ratione discriminis doctos Th[illegible] tescentes reperio, sed adhuc plene satis factum, non vide[illegible] paritatem propositam, nec adæquate explicatum, c[illegible] principium *quo* limitatum elicien operationem, non lim[illegible] tum personæ infinitæ, cum tamen limitet in [illegible] concursum. Vnde aliquid est addendum ad pl[illegible] nem [illegible], concessio ergo antecedenti, neg[illegible] ratio[illegible] m autem discriminis sæpe dispu[illegible] insinuaui in [illegible] argumenta, & in hac disputatione no[illegible] suadens consistentem in eo, qu[illegible] um [illegible] dat [illegible] ipso per modum formæ actui a se specificato perfectionem, vel dignitatem, sed solum concurrit specificati[illegible] ad [illegible] am sumendam effectiue à principio operante, & existente actum: vnde si hoc sit limitatum, & finitum, nequit [illegible] dignitas, vel perfectio infinita ex [illegible] fecto deriuari [illegible] eum [illegible] mus dignitas, vel perfectio [illegible] tiu[illegible] deriuata [illegible] debeat in principio *quo* præcontineri effe[illegible] dignit[illegible] autem, seu valor sumptus à persona operante prouenit aut [illegible] a, vt a forma, cumque principium *quo* elicitiuum, non influat in talem formam, nec illam effic[illegible] contin[illegible], consequens fit, vt in valorem personalem a tali forma desumptum effectiue non influat, sed solum concurrat præuie, & antecedenter causando substractum, actum scilicet valorandum. Ex quo vlterius fit, quod cum non debeat principium *quo* elicitiuum actus præcontinere effectiue valorem formaliter a persona operante præstandum, non impediatur[illegible] infinitatem valoris sumpti a persona operante infinita.

Sed instabis aduersus [illegible] am solutionem primo; non minus est sufficiens limitatio su[illegible] ad limitandum in fluxum formalem formæ, quam limitatio principij *quo* elicitiui ad limitandum influxum specificatiuum obiecti; sed en ipso quo[illegible] m *quo* elicitiuum finitum, & limitatum sit, actus a [illegible] diens qui est substractum valorandum a persona, limi[illegible] & limitatur est, ergo talimitat principium *quo* finit[illegible] influxum formalem personæ ac limitat influxum specificatiuum obiecti. Maior, in qua est difficultas, probatur: non enim possumus aliunde colligere, principium *quo* effe[illegible] limitare influxum moralem obiecti, nisi quia in physi[illegible] ita contingit, quod principium limitat influxum obie[illegible] dantis physicam perfectionem; sed limitatio subst[illegible] uxum [illegible] maiem physicum formæ, q[illegible] secto finit[illegible] capacitatis nequit recipi forma ph[illegible] nita, nec illi effectum formalem physice infinitum p[illegible] are; qua ratione inferius *qu. 7. art. 11.* docet Angelicus Doctor, gratiam habitualem in anima Christi receptam ph[illegible] infinitam non esse; quia nempe capacitas animæ Christi phy[illegible] finita est: ergo tam limitatio substra[illegible] impedit[illegible] formalem moralem, & consequenter quam[illegible] forma præstitura valorem sit moraliter infinita, [illegible] um est h[illegible] tum, vt est quilibet actus elicitus ab humanitate Christi non poterit [illegible] valorem infinitum præstare, nec [illegible] abilem, valorosumque constituere. 31 *Replicatio primo.*

Secundo instabis [illegible] nam esto obiectum non sit forma physica, actus a se specificati, potest tamen esse forma alius in genere moris; & [illegible] limitatur a principio *quo* finito, ne actum specificatum constituat in aliquo esse infinitum, etiam in genere m[illegible] ergo quod persona operans se ipsa vt forma det valorem moralem operibus a se elicitis, non arguit, non limitari, impedirique a principio *quo* finito, vt operibus a se elicitis præstet infinit[illegible] em, itaque infinita in genere moris constituat [illegible] maior; nam persona operans, non [illegible] forma p[illegible] num, quas elicit, & quibus operans con[illegible] tamen est forma illarum in genere moris, [illegible] dimus [illegible] in solutione argumenti, & infra ampl[illegible] bimus [illegible] amus obiectum non sit [illegible] forma actu[illegible] ipso specificatu, poterit esse [illegible] forma [illegible] in hoc [illegible] Tertio instabis dignitas [illegible] ari, & am ei De[illegible] gratiam habitualem con[illegible] merit[illegible] & tamen limitatur [illegible] *quo* pr[illegible] dignitas[illegible] 32 *Secundus.* *Tertio.*

gratiæ gratæ habitualis sit intensionis, vt octo, si principium *quo* proximum sit solum intensum, vt quatuor, non dignificat gratia habitualis actum meritorium vt octo, sed intra: ergo dignitas personæ, esto satisfactionem, vt forma valoris, limitatur a principio *quo* elicitiuo actus satisfactorij.

33 *Respond. ad 1. replicam.* Respondeo ad primam instantiam, negando maiorem, ad illius probationem, nego etiam maiorem; non enim ex physicis per formalem consequentiam ad moralia argumentamur contingentem, vt id, quod physice subiectum est, sit forma in genere moris; ratio autem, ob quam limitatio obiecti a principio, non solum contingit in genere physico; sed etiam ad genus moris extenditur; secus autem limitatio formæ à substracto eaost; nam militat idem argumentum in vtroque genere ad limitationem obiecti à principio; etenim ratio, cur principium *quo* limitat concursum obiecti, est; quia quod ab ipso datur obiectiue, debet effectiue in principio *quo* contineri, quod in vtroque genere est verum: & ideò limitatio obiecti a principio ad vtrumque genus pertinet, non sic limitatio formæ a substracto finito; nam ratio, quæ probat, formam physicam limitari à subiecto, est, quia ex illius potentia educitur, vel quia intrinsecè in illo recipitur: & quia vnumquodque recipitur ad modum recipientis: consequens est, quod forma physicè infinita nequeat in substracto finito inueniri cæterum forma moralis, cum physicè sit extrinseca substracto denominato, sequitur leges formæ extrinsecæ, quoad non limitari ab illo, & quia forma purè extrinseca à subiecto non limitatur, quia in illo non recipitur, neque educitur ex eius potentia, vnde entitas creata, & finita cognoscitur, & amatur à Deo cognitione, & amore infinitis, fit consequens, quòd forma moralis infinita non limitetur quoad suum influxum formalem a substracto limitato, & finito.

34 *Oppones.* Si opponat: personalitas Verbi increata non dat humanitati assumptæ, quod infinitè subsistat, eo quod humanitas finita est, & diuina essentia vnita mentibus beatorum, vt species, & forma, non vnitur illis modo infinito, nec infinitè videntes constituit, quia intellectus illustratus lumine gloriæ, cui suum præstat effectum, vel quasi effectum formalem, aliquid finitum est; & tamen, nec subsistentia Verbi intrinsecè in humanitate recipitur, aut ex eius potentia educitur, nec similiter diuina essentia, vt species recipitur intrinsecè in mente beati, neque educitur ex potentia illius: ergo forma infinita intrinsecè non recepta in aliquo substracto, neque educta ex illius potentia limitatur a substracto finito, ne illi præstet effectum formalem infinitum ac proinde quod forma moralis non recipiatur intrinsece in subiecto à se denominato, neque ex illius potentia educatur, non probat, non limitari ab illo quoad suum influxum formalem.

35 *Respond. Prima.* Respondeo, prætermissa prima parte maioris, & concessa secunda, concessa etiam minori, & prima consequentia loquendo in aliquo casu, negando secundam consequentiam. Ratio autem discriminis duplex est; nam subsistentia Verbi vnitur humanitati substituendo vices subsistentiæ creatæ propriæ humanitatis, quia illam continet eminenter, ideoque non constituit illam subsistentem, ita perfectè, ac subsistentem redderet naturam Angelicam, quia subsistentia naturæ Angelicæ, cuius vices gereret subsistentia Verbi si naturam Angeli redderet subsistentem, perfectior est subsistentia propria humanitatis; & inde fit, vt humanitas, etsi per infinitam subsistentiam subsistat, non dicatur subsistere infinitè per illam. Diuina etiam essentia vnita per modum speciei gerit vices obiecti determinantis ex parte principij, & vnitur non dando virtutem, sed illam in intellectu supponendo: vnde commensurari debet cum virtute principij proximi effectiui, & quia hæc finita est in intellectu creato, nequit essentia diuina, vt species illum constituere potentem infinitè videre, nec cum illo ad intellectionem infinitam concurrere. Quæ rationes in persona Verbi, vt valorante actus humanitatis non militant; non enim valorat illos substituendo vices valoris finiti, nec vnitur, vt comprincipium non dans, sed supponens virtutem, sed vt adæquata forma dignificans, & valorans in ordine ad satisfaciendum, & merendum; ideoque non limitatur ex limitatione physica actuum, vt illis infinitum præstet valorem, eosque infinitè valorosos constituat.

Secunda. Secunda ratio differentiæ est, quod subsistentia vnitur humanitati, & diuina essentia, vt species mentibus beatorum modo physicè finito, ideoque limitantur a substractis quoad influxum suum formalem, ne illis præbeant effectum formalem infinitum: persona autem Verbi, vt forma vnitur actibus meritorijs, & satisfactorijs modo infinito moraliter, vt inferius declarabimus, ideoque non limitatur ab illis quoad influxum formalem valoris, nec impeditur, vt illos infinitè meritorios, & satisfactorios constituat.

36 *Ad secunda replicā respondetur.* Ad secundam instantiam respondeo, negando maiorem, ad cuius probationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam. Ratio autem, cur obiectum in genere moris, non comparatur ad actum, vt forma ipsum in aliquo esse constituens, non est, quia physicè non sit forma, sed quia omnino extrinsecè comparatur ad ipsum, quod autem sic se habet, non gerit in prudentum æstimatione munus formæ se ipso informantis, & denominantis, sed munus termini, a quo specificatio desumitur; subiectum autem actus satisfacientis non se habet omnino extrinsece ad illum, etsi in ratione formæ non se habeat intrinsece physicè; ideoq; in prudentium iudicio concipitur, vt forma se ipso valorans, & informans actum, quod non aliunde, quam ex communi prudentū conceptione potest probari; dicuntur n. communiter actiones Regis regiæ, & actiones Christi Dei viriles vocantur: ergo denominationē à persona operante desumunt, & consequenter persona operans respectu illarum se habet, vt forma, etsi non intrinseca physicè, intrinseca tamen moraliter, cum tamen actiones ab illis specificatæ, vt obiectis, denominationes illas non subeant.

Ad tertiā. Ad tertiam instantiam concessa maiori, & minori, distinguo consequens dignitas personæ sumpta ab habitu accidentali, concedo consequentiam dignitas substantialis personæ, nego consequentiam ob discrimen dandum inferius.

37 *Tertium argumentum.* Tertio arguitur, & principalis solutio impugnatur. principiū *quo* elicitiuum actus satisfactorij comparatur ad valorem personalem talis actus, non solum passiuè; sed etiam actiue; sed quia ad dignitate sumptam ab obiecto actiuè comparatur principium *quo* elicitiuum, limitat concursum obiecti, né actui infinitam dignitatem communicet, quamuis obiectum infinitum sit, & potens, quantum est de se illam communicare: ergo eadem ratione limitat concursum valorantem personæ, & consequenter quamuis infinita sit; non præstabit actus satisfactorio infinitum valorem. Consequentia est bona: minorem docuimus argumentum soluendo.

Maior probatur primo. Maior autem, cui soli difficultas inest, ostenditur primo; nam valor ille, cum moralis sit, debet esse liber merenti, & satisfacienti, moralitas enim siue bona, siue mala supra libertatem fundatur, illamque necessario præsupponit, vt docet communis sententia 1. 2. q. 18. Ergo etiam debet esse vitalis; vitalitas enim ad libertatem saltem positiuam supponitur: ex quo vlterius fit, vt debeat esse a principio *quo* actiuo, & non solum passiuo; quod enim vitale est, debet conuenire viuenti ab intrinseco egressiuæ, & actiuè.

Secundo. Secundo probatur; nam principium *quo* elicitiuum actus satisfactorij non se habet mortuo modo respectu valoris personalis præstiti a persona operante, & satisfaciente: ergo viuit per talem valorem, & consequenter effectiuè vt *quo* illum causat; in hoc enim viuens a non viuente distinguitur, quoad viuēs habet perfectionem, qua viuit a se effectiuè: secus autem non viuens, sed illam aliunde recipit.

Tertio. Tertio, nam per valorem personalem meriti, principium merens tendit ad præmium: ergo vitaliter, & libere se habet respectu illius, ac proinde illum effectiue causat iuxta proxime dicta.

Quarto. Præterea, nam subiectum satisfaciens viuit per actum satisfactorium; sed actus satisfactorius constituitur per suam entitatem, & per valorem personalem: ergo per valorem personalem viuit, & consequenter illum causat effectiuè vt *quod*: ex quo vlterius fit, vt principium *quo* elicitiuum debeat eundem valorem effectiuè vt *quo* causare.

Quinto. Denique probatur maior; nam valor personalis actus satisfactorij à Christo media humanitate eliciti, vtpote incipiens esse de nouo, non est aliquid increatum, cui inceptio temporanea repugnat: ergo est aliquid creatum, & consequenter causatum ab aliqua causa efficienti; sed Verbum non causat efficienter prædictum valorem ratione diuinitatis, nisi vt causa prima simul cum alijs personis Trinitatis, præterquam alia causa secunda efficiens debet assignari: ergo principium *quo* elicitiuum actus satisfactorij effectiuè ad valorem personalem talis actus concurrit; non enim alia causa efficiens prædicti valoris potest reperiri.

38 *Respond. ad arg. & ad 1. probationem maioris.* Respondeo, negando maiorem, ad primam probationem dicatur, duplicem esse moralitatem, aliam desumptam penes ordinem ad regulas morum, legem, scilicet, vel consilium, quæ consistit in bonitate, vel malitia morali, & hæc petit esse libera, & voluntaria, etsi positiua sit petit esse vitalis; aliam desumptam penes ordinem ad iudicium prudentum, vt valor monetæ; & hæc non petit esse formaliter libera, nec voluntaria: valor autem personalis satisfactorius Christi, non est moralis in prima, sed in secunda acceptione

ne moralitatis, ideoque non petit eſſe formaliter liber, nec voluntarius, nec vitalis, & conſequenter non petit a principio *quo* elicitiuo actus ſatisfactorij efficienter procedere.

Ad ſecundam. Ad ſecundam probationem dicatur, quod vt principium *quo* elicitiuum actus ſatisfactorij, non ſe habeat mortuo modo reſpectu valoris perſonalis, ſufficit, quod viuat, vt *quo* per actum, qui eſt ſubſtractum talis valoris, etſi per valorem ipſum perſonalem, & per formam illum præſtantem non viuat formaliter.

39 *Ad tertiã.* Ad tertiam dicatur, principium merens, non tendere ad meritum per valorem perſonalem, ſed per actum valoratum, nec per valorem meretur, ſed per actum illo dignificatum; ad quod ſufficit, actum ipſum valoratum eſſe liberum, & vitalem merenti, etſi valor perſonalis, nec liber, nec vitalis ſit.

Ad quartam. Ad quartam probationem dicatur, meritum Chriſti in concreto importare entitatem phyſicam actus meritorij bonitatem moralem, & valorem ex obiecto, & alijs circunſtantijs deſumptum, & inſuper valorem infinitum perſonalem ſumptum à perſona Verbi: viuit ergo Chriſtus phyſicè per entitatem phyſicam actus ſatisfactorij, & per bonitatem moralem, & valorem ex alijs capitibus ſumptum viuit moraliter; quia hæc omnia ab illo ſunt egreſſiuè ratione principij *quo* elicitiui: non autem viuit, nec phyſicè, nec moraliter per valorem perſonalem, nec per totum actum meritorium ſyncathegorematicè, ſed per totum meritum cathegorematicè, ideſt, viuit per totum meritum, non ratione omnium partium, ex quibus meritum conflatur, ſed ſolum ratione aliquorum ingredentium eius conſtitutionem.

Ad quintam. Ad vltimam probationem dicatur, valorem perſonalem actus ſatisfactorij Chriſti ſumptum in abſtracto eſſe aliquid increatum, ſcilicet, perſonalitas, ſeu diuinitas Verbi, ſeipſa, vt forma talem actum valorans: ſumptum verò concretiuè eſſe aliquid creatum, non ex parte formæ, ſed ex parte ſubſtracti, ſcilicet actus, & ille à principio *quo vitali* procedit; quod ſufficit, vt concretum aliquid creatum dicatur, & poſſit de nouo incipere eſſe; quia vt aliquid incipiat de nouo, ſufficit, vnam illius partem incipere in tempore, vt conſtat in concreto reſultante ex Verbo, & humanitate, quod de nouo in tempore incœpit, etiam ſi vni ex componentibus ipſum, nempè Verbum, temporalis inceptio repugnet; quia humanitas, ex qua ſimul cum Verbo componitur, in tempore incœpit, vel in tempore fuit vnita perſonæ Verbi.

Sed dices; ſatisfactio valorata à Chriſto Domino elicita
40 eſt concretum cauſatum à principio *quo* finito, vt in hac ſo-
Replicabis 1. lutione concedimus: ergo nequit eſſe infinitum, & conſequenter ſatisfactio Chriſti æſtimabilis infinitè non eſt, nec valoroſa infinitè. Probatur conſequentia: vt enim ſæpè iam diximus, effectus cauſæ efficientis in illa debet præcontineri; ideoque non poteſt illam excedere. ergo ſi hoc concretum infinitũ eſt, non poteſt in principio *quo* finito effectiuè contineri, etſi in illo continetur, concretum infinitum non eſt. Et
Secundo vrgetur hac paritate, qua ſuperius vtebamur; etenim quia cauſa efficiens finita in genere phyſico præcontinere, nec cauſare poteſt formam phyſicè infinitam, inferebamus ſupra, non poſſe cauſam efficientem finitam in genere moris continere, aut effectiuè cauſare formam infinitam moraliter; ſed cauſa efficiens finita in genere phyſico præcontinere, aut cauſare non poteſt concretum phyſicè infinitum: ergo principium *quo* finitum in genere moris, non poteſt efficienter cauſare concretum infinitum moraliter.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens; eſt effectus cauſatus
41 totus, & totaliter, nego antecedens: totus non totaliter, con-
Ad 1. replicam reſpond. cedo antecedens, & nego conſequentiam; quando namque effectus, licet totus cauſetur, non cauſatur totaliter non petit ex omni parte in principio contineri, ideoque ex ea parte, qua in principio non continetur, poterit eſſe infinitus, quamuis principium finitum ſit, & ſic in præſenti contingit; nam concretum reſultans ex actu ſatisfactorio media humanitate elicito, & valore ſumpto à perſona Verbi formaliter non continetur in principio *quo* finito ex parte formæ, quæ infinita eſt, & infinitatem præſtat, ſed ex parte ſubſtracti, ſcilicet ex parte entitatis actus ſatisfactorij, quæ aliquid finitum eſt.

Ad ſecundam. Ad confirmationem, conceſſa maiori, nego minorem; nam concretum hoc *homo Deus* eſt aliquid infinitum; & tamen potuit inſtrumentaliter cauſari à cauſa limitata, & finita; quod ſi concretum ex forma infinita phyſicè nequit à principio *quo* finito efficienter principaliter procedere, ideo eſt; quia agens phyſicum intendit aſſimilare ſibi effectum in forma, qua agit: vnde quando forma eſt finita, nequit ratione illius producere effectum ex parte formæ infinitum, quæ ratio in concreto moraliter infinito ratione valoris perſonalis non vrget, quia agens non intendit tale concretum ſibi aſſimilare in valore, qui actu poſito, neceſſario conſequitur, ſed in bonitate morali, quæ finita à nobis conſtituitur.

---

§. IIII.

Tribus alijs argumentis occurritur.

QVARTO arguitur; bonitas moralis operationum
Chriſti finita, & limitata erat in genere moris, tum 42
quia multoties verſabantur erga obiecta finita; tum etiam, *Quartum arg.*
quia etſi aliquæ haberent infinitum obiectum, nempè illæ, quæ obiectiuè tendebant in Deum; quia tamen modus tendendi, & conatus operantis finitus, & limitatus erat, non poterant ab ipſo infinitam bonitatem recipere, vt habetur ex dictis; ſed valor ſatisfactorius, non poteſt actionis bonitatem excedere, tum quia ad illam ſequitur, ſicut & rationem meriti conſequi bonitatem actionis, docet Angelicus Doctor 1. 2. q. 21. *articul.* 4. *S. Tho.* tum etiam quia nihil ſupra bonitatem propriam æſtimari poteſt prudenter: valor autem operis, in illius æſtimabilitate conſiſtit: ergo valor ſatisfactorius operationum Chriſti, non eſt infinitus ſimpliciter in genere moris, nec in æſtimatione morali.

Huic argumento Magiſter Luna vbi ſupra *ſolut. ad 1. §. liber autem*, reſpondet, bonitatem moralem operationum 43
Chriſti eſſe in ſuo genere infinitam, ex ductus ratione; nam *Solutio*
bonitas actus, non ſolum ſumitur ex conformitate ad ratio- *M. Lunæ.*
nem, & ex obiecto, ſed etiam ex alijs circunſtantiis, ita vt actus melioribus circunſtantiis veſtitus melior ſit cæteris paribus, & plus habeat bonitatis. Quod adeò verum eſt, inquit ſapientiſſimus, & ingenioſiſſimus iſte Magiſter, vt non egeat probatione. Sed vna, & præcipua ex circunſtantiis actus humani, & moralis eſt perſona operans; ergo bonitas moralis operationis etiam ſumitur ex dignitate perſonæ operantis, & penes illam penſatur, & conſequenter quando hæc fuerit infinita, qualis eſt perſona Chriſti, bonitas operationum ſumpta ex illa erit ſimpliciter infinita.

Hæc tamen ſolutio ex dictis impugnata relinquitur; cir-
cunſtantia enim perſonæ non dat actui bonitatem ſeipſa per 44
modum formæ conſtituentis actum in aliquo eſſe formali- *Reijcitur.*
ter, ſed per modum obiecti deriuantis ex ſe bonitatem; ſed ex obiecto, quamuis infinitum ſit, ſi finito modo, & conatu attingatur, non transfunditur ad actum bonitas, aut perfectio infinita, nec phyſica, nec moralis ratione ſuperius tradita, conſtatque in amore, quo nos diligimus Deum, qui ex Deo dilecto infinitam bonitatem, aut perfectionem non recipit, nec phyſicam, nec moralem, quamuis Deus obiectum infinitum ſit, quia erga illum finito modo verſatur, illumque conatu finito tangit: ergo ex perſona infinita dante bonitatem per modum circunſtantiæ obiectiuæ non tranſit in actum bonitas infinita, nec phyſica, nec moralis, & conſequenter operationes Chriſti ex perſona infinita operante bonitatem infinitam non capiunt. Ex quo patet ad rationẽ, qua ingenioſiſſimus Magiſter conuincitur; licet enim creſcat bonitas actus moralis ex circunſtantia perſonæ; indè tamen non licet per calculationem colligere infinitam bonitatem in actu ex infinitate perſonæ circunſtantis ipſum; ſicut nec licet illam ex obiecti infinitate argumentari, vt ſæpè iam vidimus.

Ad argumentum ergo reſpondeo, conceſſa maiori, negan- 45
do minorem, quam non conuincit prima probatio; nam licet *Vera ſolutio.*
valor meritorius, & ſatisfactorius ſupponat bonitatem in opere; non tamen conſequitur adæquatè ad illam, ſed etiam dignitatem operantis, vt ſæpè diximus. Vnde quando hæc fuerit infinita, valor meritorius, & ſatisfactorius infinitus erit, quamuis actionis bonitas finita ſit, tam phyſicè, quam moraliter. Et ex his ad ſecundam probationem, nego antecedens; actus enim idem inuariatus manens in bonitate morali poteſt de non valoroſo ad meritum in valoroſum tranſire, vt conſtat in ſententia aſſerente, vltimam diſpoſitionem ad gratiam iuſtificantem pro priori, quo gratiam præcedit, non eſſe meritoriam gloriæ; benè tamen pro alio poſteriori, & ſigno, pro quo intelligitur valorata per gratiam, & formata per illam, cum tamen pro tali poſteriori nouam bonitatem, etiam moralem non habeat, maximè in ſententia, quæ docet, non poſſe bonitatem moralem variari abſque

va-

variatione physica actus; nam contrario ex formatione per gratiam habitualem, quam pro illo posteriori intelligitur habere, nullam physicam variationem recipit, nec physicam nouitatem. Iam ergo potest actus supra propriam bonitatem moralem æstimari ratione bonitatis, vel dignitatis personæ operantis illum valorantis, & formantis.

46 *...placabil...* Si opponas: valor iste moralis, cum aliquid sit, & non malum, necessariò bonum est, non physicum, sed morale: ergo si actus a persona operante infinita infinitum valorem recipiunt, capiunt ex ipsa infinitam bonitatem moralem, & consequenter valor satisfactorius, aut meritorius, non excedit operis bonitatem, nec potest actus æstimari supra propriam bonitatem moralem, cuius contrarium in nostra solutione asseruimus. *Respond.* Respondeo, valorem istum esse bonum morale, non moralitate sumpta penès conformitatem ad legem, consilium, aut rationem, de qua hactenus sumus loquuti, sed moralitate sumpta penès ordinem ad æstimationem prudentem: ex quo solum sequitur, valorem non excedere bonitatem actus moralem hac secunda moralitate, quod idè est, ac se ipsum non superare; non vero quod non excedat bonitatem moralem actionis cum illa identificatam, sumptamque penès ordinem ad regulas operantis, nempè rationem, aut legem. Quod si Magister Luna hoc tantum in sua solutione contendit, ab ipso non dissentiemus, nisi solum in modo loquendi; nam bonitas ista, seu valor moralis *Theologi.* actionis non est a persona operante per modum circunstantiæ. vt enim communiter docetur a Theologis 1.2 *q.18. art. 3.* vt circunstantia præstet actui bonitatem, vel malitiam, debet esse cognita, & volita ab operante: vnde si quis oblitus inuincibiliter status coniugalis, aut clericalis, quo gaudet, concupiscat inhonestè mulierem, talis actus, nec sacrilegij, nec adulterij malitia vitiabitur. vt autem persona satisfaciens, vel merens actum satisfactorium, aut meritorium à se elicitum valoret, non est necessum, vt personalis dignitas operanti sit nota: vnde ignorans statum gratiæ, & amicitiæ diuinæ, in quo existit, opera meritoria a se elicita valorat, & condignè meritoria constituit, aliàs cum homines communiter talem statum ignorent, nec sine speciali reuelatione possint illum certò scire, non mererentur condignè apud Deum: non ergo bonitas moralis moralitate sumpta penès ordinem ad prudentem æstimationem sumitur a persona satisfaciente, & operante tanquam à circunstantia, sed tanquam a forma seipsa dignificante, & valorante actum. Nec refert, circunstantiam dici a circunstando, quia nempè circunstat, & circumornat actum: persona autem valorans actum, circunstat illum; ac proindè videtur debere circunstantia dici, non, inquam, obstat: vt enim circunstantia dicatur debet circumstare obiectiuè, & non solum subiectiuè: persona autem operans merens, vel satisfaciens, actumque dignificans non circunstat obiectiuè, sed tantum subiectiuè; ideoque circunstantia propriè non dicitur in modo, quo Theologi communiter de circunstantijs loquuntur.

47 *Quintum arg.* Quinto arguitur: vt subiectum a forma recipiat infinitatem, non sufficit infinitas formæ, sed insuper est necessarium, vt infinito modo vniatur cum illa; vnde, quia intellectus beati non vnitur cum essentia Dei, vt specie modo infinito, quamuis essentia vnita infinita sit, non determinatur per illam, nec potens constituitur ad videnda obiecta infinita: & quia natura humana à Verbo hypostaticè assumpta modo finito vnitur subsistentiæ Verbi, non redditur per illam subsistens infinitè, quamuis subsistentia Verbi, cui vnitur, sit infinita: sed actus satisfactorij, & meritorij à Christo mediante humanitate eliciti non vniuntur personæ Verbi modo infinito, sed finito, cum modus vnionis prædictorum actuum cum Verbo non sit alius à modo, quo humanitas eidem Verbo vnitur, qui modus finitus, & limitatus est: ergo quamuis persona Verbi operans, & satisfaciens infinita sit, & seipsa, vt forma det actibus satisfactorijs dignitatem, non dat illis dignitatem infinitam, nec infinitum valorem.

48 *Solutio recentiorum* Huic argumento docti Recentiores respondent præter modum vnionis, quo operationes Christi cum humanitate, & cum supposito verbi physicè vniuntur, constituendum esse modum quemdam moralem infinitum in hoc genere, quo vniantur cum persona Verbi moraliter: vndè etsi physicè modo finito vniantur cum Verbo; moraliter tamen infinito modo ei vniuntur: ac proindè ex ipso infinitatem moralem recipiunt, etsi non physicam. *Motiua quibus du cuntur 1.* Ad modum autem istum moralem vnionis distinctum ab vnione physica multiplicandum ducuntur primo, quia vt vniantur physicè cum Verbo, & cum humanitate, indigent modo physico vnionis ab extremis vnitis distincto, vt *infra quæst. 2.* videbimus; ergo vt vniantur cum Verbo moraliter, indigent modo vnionis morali distincto ab extremis vnitis. *Secundũ.* Deinde, nam persona Verbi operans, & satisfaciens non vnitur physicè actibus satisfactorijs immediatè, & vt forma, sed tantum, vt suppositum, & mediatè; moraliter autem vt forma, & immediatè actibus satisfactorijs, & meritorijs vnitur: ergo vt ipsis vniatur moraliter, non sufficit physica vnio, qua immediatè humanitati vnitur, & mediatè cum actibus; sed præter illam necessarius est modus vnionis moralis realiter ab vnione physica distinctus. *Tertium.* Præterea, nam ratio constituendi modum physicum vnionis distinctum ab extremis vnitis est; quia extrema non sunt se ipsis essentialiter vnita: at hæc ratio pari efficacia militat de modo vnionis morali, cum extrema non vniantur seipsis essentialiter moraliter, sicut nec physicè seipsis essentialiter vniuntur: ergo necessariò super addendus est modus iste moralis vnionis.

Quartum. Denique argumento facto; nam esto vnio conditio sit solum, & non ratio formalis, vt forma præstet subiecto suum effectum formalem si tamen limitata sit, necessariò limitat influxum formalem formæ: sicut licet applicatio agentis, vt agat, solum sit conditio ad agendum; si tamen agens modo limitato, & finito applicetur, non causat infinitum effectum: ergo vt persona Christi satisfaciens, & merens non limitetur in valorando opera meritoria, & satisfactoria ex vnione cum illis, oportet constituere modum vnionis moralem infinitum in genere moris, & consequenter distinctum à modo vnionis physico, quo prædicta opera cum persona Verbi vniuntur.

49 *Reÿcitur 1. solutio.* Sed non placet ista solutio, eo quod modus iste moralis ab vnione physica distinctus in persona Verbi subiectari non potest. tum quia præfati Auctores ex eo dicunt, Deum esse non posse subiectum morale offensæ, quia mutaretur moraliter, essetque in potentia intrinseca ad entitatem moralem. *Secundo.* Quæ rationes æque probant modum istum unionis moralis in persona Verbi subiectari immediatè non posse: tum *Tertio.* etiam, nam esto daremus, modum unionis moralem immediatè subiectatum in Verbo, alium etiam receptum in operationibus satisfactorijs deberemus constituere; cum ad illum ponendum rationes fortius instent, quam vt ea parte Verbi constituatur: ergo si admittitur modus iste moralis, debet in operationibus satisfactorijs intrinsecè recipi: at eo ipso quod in illis recipiatur, non potest infinitus esse moraliter. ergo repugnat iste modus unionis moralis infinitus in genere moris. Probo minorem; etenim Auctores prædicti ex eo constituunt modum istum moralem infinitum, quia cum in ordine ad effectus physicos forma alias infinita limitetur ex modo finito unionis, etiam in ordine ad effectus morales debet limitari, nisi uniatur modo infinito moraliter; sed in genere physico, etiam limitatio subiecti obstat illimitationi formæ, quam intrinsecè recidit, & quæ educitur ex eius potentia: ergo si paritas, qua mouentur, est efficax, limitatio actuum, qui recipiunt intrinsecè modum istum unionis, limitat illum; ac proindè non stabit recipi intrinsecè in actibus satisfactorijs, & esse infinitum moraliter. Non ergo admittendus est modus iste moralis a modo unionis physico realiter distinctus moraliter infinitus.

50 *Ad 1. motiuum respondetur.* Nec motiua in oppositum urget; ad primum respondeo, quod sicut moralitas actuum identificatur realiter entitati physicæ illorum, ita unio, qua moralitas actuum unitur cum subiecto operante, identificari debet cum vnione, qua illorum physica entitas eidem subiecto vnitur; ac proindè etsi demus, modum vnionis existentem in genere moris distinctum à moralitate actuum; non tamen tenemur concedere modum vnionis moralem distinctum realiter à modo vnionis physico: indistinctum autem ab illo concedere inconueniens non est; qui tamen finitus sit ob rationem proximè datam. *Ad secundum.* Ad secundum dicatur, quòd quando vnum, & idem est, quod in vno genere exercet munus suppositi, & in alio munus formæ, non est necessarius duplex modus vnionis realiter distinctus, sed vnus sufficit in vtroque genere existens, qui in vno genere, nempè morali immediatè vniet, per exclusionem alicuius mediantis, vt forma, & in alio mediatè, nempè in genere physico, quia humanitas medians est immediatum operationum subiectum, sicut & immediatum illarum principium; non tamen est forma operationes dignificans.

Ad tertiũ. Ad tertium dicatur, quòd si ratio illa conuincit constituendum esse modum physicum vnionis distinctum realiter ab extremis vnitis, quod disputari solet in physica, & quæstione sequenti examinabimus, conuincit, etiam constituendum esse modum vnionis moralem distinctum realiter à moralitate intrinseca actuum; non tamen realiter distinctũ à mo-

à modo physico vnionis, quo entitas physica actuum subiecto operanti vnitur.

51 *Ad quartum.* Ad vltimam rationem dicatur, quod vt forma non limitetur à modo vnionis sufficit, modum illum infinitum esse moraliter, non ratione moralitatis sibi identificatæ, sed ratione valoris sumpti a persona, quam vnit, vt forma; nam eo ipso quod vnio sit infinite æstimabilis, obstare non potest, vt actui, cui persona vnitur vt forma; præstet æstimabilitatem infinitam. Hac autem ratione vnionem operationum cum supposito Verbi infinitam esse moraliter, non negamus; si namque actibus vnitis dat infinitum valorem, etiam vnioni illorum dabit quod infinite æstimetur: sicut Verbum humanitati vnitum infinitè æstimatur. & per hoc ad quintum argumentum constat solutio. *Vera solutio.* Vel secundo responderi potest quod licet vnio personæ, vt valorantis actus sit finita vt *quod*; est tamen infinita vt *quo*, quia vnit formam infinitam cum illis summo modo possibili. Vel denique respondetur, quòd sicut forma infinita non limitatur ex limitatione subiecti ratione superius data, quia nempe cum non sit physicè intrinseca, non recipitur ad modum recipientis, sed ad modum proprium, neque educitur ex potentia subiecti; ita similiter non limitatur ex modo vnionis finito, nec quàtum ad hoc sequitur leges formæ physice intrinsecæ. Ad exemplum de applicatione agentis dicatur, quod si finita sit, tam vt *quod*, quam vt *quo*, quia videlicet per illam non applicatur tota virtus agentis infinitis obstabit infinitati effectus; si tamen licet esset finita, vt *quod*, esset infinita vt *quo*, quia scilicet per illam applicaretur tota virtus agentis infiniti, non impediret, quod agens infinitum effectum produceret.

52 *Sextum arg.* Sexto arguitur: si Deus esset capax merendi in se ipso, illius meritum esset maioris valoris meritorij, quam meritū Christi, vtpote cum illi valor meritorius à se, & per essentiam competeret; merito autem Christi non à se, & per essentiam, sed per communicationem conueniat: sicut etiam anima Christi non à se, & per essentiam, sed per cōmunicationem est sancta: ergo meritum Christi non est valoris simpliciter infiniti. Probatur consequentia; illud namque est infinitum simpliciter in linea valoris meritorij, quo maius in tali linea, nec dari, nec concipi potest: ergo si in hypothesi facta aliquid concipitur maius merito Christi in valore meritorio, aut satisfactorio; meritum Christi non est valoris meritorij, & satisfactorij simpliciter infiniti.

53 *Solutio.* Respondeo, in illa hypothesi actus Dei meritorios fore perfectiores in genere physico, & in bonitate morali, quia forent sub vtraque ratione infiniti; actus autem Christi physicè finiti sunt, & etiam in bonitate morali: quoad valorem autem meritorium, & satisfactorium fore perfectiores in modo habendi illum, quia merita Dei à se, & per essentiam valorem meritorium, & satisfactorium haberent; opera autem Christi non a se, & per essentiam, sed per communicationem, & ab alio illum habent; quoad substantiam autem valoris meritorij, & satisfactorij dicunt aliqui, non excessuros, quia ab eadem forma, videlicet Deitate operibus Dei, & Christi valor meritorius competeret, & consequenter quoad substantiam esset idem, etsi operibus Dei per essentiam, & operibus Christi per communicationem conueniret. Sed hoc falsissimum iudico, nam ad valorem meritorium modus habendi formam multum conducit, vt *disputatione seq.* constabit, cum de superabundantia satisfactionis Christi tractemus. vnde merita Dei essent in casu admisso condigna ipsius esse Dei, prout in se ipso, supposito per impossibile, quòd prout sic cadere posset sub merito: quam condignitatem non concedimus meritis Christi, neque ex hoc sequitur, non esse valoris moraliter infiniti; etenim infinitas valoris non per essentiam, sed per communicationé non petit extendi ad præmium infinitum per essentiam, sed tantùm ad præmium per communicationem infinitum, vt sic inter infinitatem meriti, & infinitatem præmii seruetur proportio. Et ex his ad argumentum respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam, ad cuius probationem dicatur, de ratione meriti infiniti valoris non per essentiā, sed per communicationem non esse, quòd non excedatur à merito valoris infiniti per essentiam, sed solùm quòd non excedatur a merito infiniti valoris infinitate sui generis, scilicet per communicationem.

§. V.

Cætera argumenta soluuntur.

SEPTIMO arguitur. Humanitas Verbo vnita non sanctificatur infinitè ab illo ergo actus satisfactorij a Christo media humanitate eliciti non valorantur à persona Verbi infinitè simpliciter. *Septi. arg.* Consequentia tenetur a paritate rationis: antecedens autem, in quo est difficultas, ostenditur primò: nam humanitas ratione sanctificationis a Verbo, & ratione Deitatis sibi vnitæ non placet æquè Deo, ac placet persona Verbi secundum se ipsam ratione Deitatis sibi identificatæ: ergo non est æque sancta, ac persona Verbi in seipsa, & consequenter infinitè sancta non est. Secundò, nam diuinitas in sanctificando non exhauritur ab humanitate: ergo non sanctificat illam infinitè. Probatur antecedens: etsi personalitas Verbi in terminando exhauriatur à diuina natura, quam ad intra terminat; non tamen in terminando exhauritur a natura humana: ergo nec ab illa in sanctificando Deitas exhauritur. Patet consequentia primò; nam sanctificat Deitas humanitatem media terminatione personalitatis; ergo si hæc non exhauritur in terminando, nec Deitas in sanctificando exhauritur. Secundò, nam ideò non exhauritur personalitas ab humanitate in terminando, quia potest alias naturas terminare; sed etiam Deitas sanctificare potest alias naturas: ergo non exhauritur ab humanitate in sanctificando. Denique primum antecedens probatur; nam Deitas non constituit humanitatem diligibilem super omnia: ergo non constituit illam infinite diligibilem, & consequenter, neque infinite bonam, nec sanctam infinitè.

55 *Solutio recentiorum.* Respondeo, negando antecedens, ad primam probationem quidam Recentiores respondent, negando antecedens; dicunt enim, quòd cum persona Verbi ex vnione ad humanitatem non inferioretur, neque aliquid amabilitatis deperdat, æque amabilem illam constituit, ac est Verbum in se ipso. Sed non satisfaciunt; nam aliud est personam Verbi humanitati coniunctam æquè placere Deo, & æqualiter à Deo amari, ac placet, & amatur in seipsa; *Reijcit.* aliud verò, quòd humanitas ratione coniunctionis ad Verbum æque ametur, & placeat, ac Verbum in seipso placet, & amatur a Deo. Primum est verum, eò quòd Verbum ex coniunctione ad humanitatem nihil bonitatis, & amabilitatis deperdit, sed omnem suam retinet perfectionem. secundum autem est falsum. Tum ratione modi quo humanitati conuenit Deitas, scilicet non per essentiam, sicut Verbo, sed per communicationem, non autem æque amatur, cui diuina bonitas per communicationem conuenit, ac ille, cui conuenit per essentiam. Tum etiam, quia alias humanitas, *vt quod*, ratione Deitatis sanctificantis ipsam deberet super omnia diligi, cum persona Verbi super omnia diligatur Consequens falsissimum est: ergo non amatur humanitas ratione Deitatis sibi vnitæ æque, atque amatur Verbum in se ipso ratione Deitatis sibi identificatæ, illique per essentiam conuenientis.

56 *Secundo.* Denique id ipsum probatur; nam alias humanitas ratione Deitatis sibi communicatæ esset æque bona, ac Verbum bonum est in se ipso consequens absurdum est ergo solutio tradita est nulla. Consequentia tenet. Minor constat; nam bonum sequitur ad ens: ergo non stat æqualitas in ratione boni absque æqualitate in ratione entis absurdum autem est, humanitatem ratione Deitatis sibi communicatæ cum Verbo in se ipso in ratione entis adæquare, alias sicut Verbum est Deus, ita humanitas Deo esset ergo non minus absurdum est, quod humanitas ratione Deitatis cum Verbo in se ipso in ratione boni adæquetur. Sequela autem etiā constat; nam amabilitas sequitur bonitatem: ergo non stat æqualitas in amabilitate absque æqualitate in bonitate, & consequenter, si humanitas ratione Deitatis sibi vnitæ æque amatur a Deo, & æque placet ipsi, ac Verbum in se ipso amatur, & placet Deo, adæquatur in bonitate cum Verbo.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; nam licet forma humanitatem bonam constituens sit eadem cum forma constituente Verbum in se ipso bonum, videlicet Deitas; quia tamen modus conueniendi est diuersus, Verbo scilicet per essentiam, & humanitati per gratiosam communicationem, non reddit æque bonam humanitatem, ac Verbum: ergo licet forma sanctificans humanitatem, & Verbum sit eadem, nempè di-

unitati; quia tamen modus, quo illis conuenit, est diuersus Verbo per essentiam, & humanitati per communicationem, non reddit æque sanctam humanitatem ac Verbum. Patet consequentia; non enim potest apparens ratio discriminis assignari, cur nempe inferioritas in modo conueniendi bonitatem, inferioritatem in ratione boni constituat, quamuis bonitas conueniens sit eadem, & inferioritas in modo conueniendi sanctitatem non inferat inferioritatem in ratione sancti, quamuis forma sanctitatis sit eadem.

Confirmatur 2. Confirmatur, & vrgetur secundo; nam Verbo ratione Deitatis sibi identificatæ debetur beatitudo consistens in visione comprehensiua Dei, humanitati verò ratione Deitatis, sibi communicatæ non debetur visio comprehensiua Dei, sed tantum quidditatiua. ergo non æque sanctificatur humanitas a Deitate sibi communicata, ac Verbum a Deitate sibi identificata Sed de his plura *infra quæst. 7.*

57 *Vera solutio.* Hac ergo solutione omissa ad primam antecedens probationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego secundam; vt enim humanitas sanctificetur infinite a Verbo, non est necessarium, quod æque sanctificetur, ac sanctificatur Verbum, quod sanctum est per essentiam, sed sufficit, æque sanctificari cum omni sanctificabili per communicationem, & sine termino sanctificari, eo quod humanitas ratione Deitatis non infinitè sancta in linea sancti per essentiam, sed in linea sancti per communicationem.

Ad secundam probationem, nego antecedens; ad cuius probationem dicatur: in terminando physicè non exhauriri: benè tamen in terminando moraliter. Et ratio differentiæ est; nam licet possit alias sanctificare naturas, non tamen potest illas magis sanctificare, quam humanitatem sanctificat, nec perfectiori modo. Cæterum potest perfectiori modo subsistentes alias naturas reddere, quam humanitatem. Et huius ratio est, quia in dando subsistentiam vnitur ratione continentiæ subsistentiæ creatæ, & vices eius gerendo: & quia vniri potest naturæ Angelicæ gerendo vices perfectioris subsistentiæ, potest illam perfectiori modo subsistentem constituere: at verò in ordine ad sanctificandum non vnitur vices sanctitatis creatæ eminenter contentæ gerendo, sed vices sui ipsius, & quia sine termino quamlibet naturam sanctificat, non sanctificat vnam perfectiori modo, quam aliam. Per quod ad primam consequentiæ probationem constat solutio. Ad secundam dicatur, sanctificare media terminatione; hæc tamen duplex est, nempe physica, & moralis, & licet in physica terminatione non exhauriatur; exhauritur tamen intensiuè ab humanitate in terminatione morali ob rationem discriminis assignatam.

Ad tertiam antecedentis probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: infinita diligibilitate per essentiam, concedo consequentiam. per communicationem, nego consequentiam, & primam requirebatur, vt humanitas a Deitate redderetur super omnia diligibilis: secundum autem sufficit, vt infinite sancta constituatur infinitate, non per essentiam, sed per communicationem.

58 *Octauum arg.* Octauo arguitur: si esset possibile præmium infinitum purè creatum, non extenderetur ad illud efficacia meritorum Christi, nec illorum sufficientia: ergo valor meritorius operũ Christi Domini non est infinitus simpliciter, & consequenter, nec illorum valor satisfactorius infinitus simpliciter est. Consequentia est bona, antecedens autem probatur; nam si extenderetur efficacia meritorum Christi ad præmium infinitum creatum, si esset possibile, modo haberet meritum Christi Domini efficaciam meritoriam talis præmij absolutam subiectiuè, & conditionatam obiectiuè, sub conditione, scilicet possibilitatis illius; sed hãc efficaciam subiectiuè absolutam, & conditionatam obiectiuè non habet: ergo efficacia meritorum Christi non extenderetur ad præmium infinitum purè creatum, casu, quo possibile esset. Probatur minor ex communi Thomistarum doctrina *1 p. quæst. 14. q. 25. & quæstione 34* vbi asserunt, non dari in omnipotentia virtutem productiuam chimeræ subiectiuè absolutam, & conditionatam obiectiuè, scilicet sub conditione, quod chimera esset possibilis; si namque huiusmodi virtus omnipotentiæ diuinæ competeret, omnino inuariata subsisteret, etiam si creaturæ possibiles repugnantes redderentur, quod a discipulis Diui Thomæ *locis allegatis* communi consensu negatur: ergo etiam dicendum est, repugnare in meritis Christi vim, aut efficaciam meritoriam subiectiuè absolutam, & cõditionatam obiectiuè, sub conditione, scilicet possibilitatis præmij purè creati infiniti.

59 *Solutio.* Respondeo casu, in quo possibile esset præmium creatum infinitum, ad illud fore extendendam efficaciam meritorum Christi; cæterum hanc efficaciam, tunc casus non futuram entitatiuè eandem, sed diuersam entitatiuè, nam sicut in tali casu omnipotentia diuina eadem entitatiuè non esset, ita nec esset eadem entitatiuè personalitas Verbi diuini, nec Deitas ac proinde, nec valor moralis sumptus a persona Verbi idem entitatiuè maneret. Ex quo non sequitur, conuenire meritis Christi vim meritoriam absolutam subiectiuè præmij creati infiniti sub conditione possibilitatis illius, sed solum dari in illis vim meritoriam talis præmij subiectiuè conditionatam, ita vt conditio, non solum supra terminum cadat, sed etiam supra valorem in tali casu variandum entitatiuè, nec, vt in eis saluetur infinitas meritoria, virtus subiectiuè absoluta præmij infiniti creati sub conditione possibilitatis illius necessaria est; nam sicut omnipotentia est in ratione potentiæ simpliciter infinita, quia licet non habeat potentiam subiectiuè absolutam ad producendum effectum cathegorematice infinitum; habet tamen vim productiuam ad extra in infinitum syncathegorematicè, id est, quia potest producere non tot, quin plura, ita similiter infinitas simpliciter talis in virtute meritoria operationum Christi saluatur per hoc, quod se extendat in infinitum syncathegorematice, idest; quod nullo præmio dato exhauriatur, sed in amplius vsque in infinitum extendatur. Ex *Corollarium.* quibus obiter colliges, non plus potuisse Christum mereri, quam Deus potest præmiare; si namque loquamur de merito, vt in actu secundo inducente obligationem, non extenditur magis meritum Christi in merendo, quam omnipotentia in producendo; nam omne, quod Christus suis meritis meruit de facto, Deus per omnipotentiam de facto produxit. Si verò loquamur de vi meritoria operationis Christi, prout in actu primo, omnipotentiæ limites non excedit, cum vtriusque virtutes extendatur vsque in infinitum syncathegorematicè, & neutrius vis infinitum cathegorematicè attingat.

Nono arguitur, & instatur contra hanc solutionem: in merito Christi Domini non est vis meritoria in infinitum syncathegorematicè: ergo ex isto capite non rectè probatur infinitas eius simpliciter: probatur antecedens: vis meritoria syncathegorematicè infinita ea est, quæ nullo præmio dato exhauritur, sed vlterius præmiabilis manet, & ad vlterius præmium extenditur; sed vis meritoria operationum Christi huius conditionis non est: ergo non est syncathegorematicè infinita. Probatur minor; si Pater, aut Spiritus Sanctus carnem assumeret intuitu alicuius operis Christi, vis meritoria talis operis exhausta maneret; tunc enim meritum exhauritur, quando ei correspondet præmium æqualis valoris. Incarnatio autem Patris, aut Spiritus Sancti æqualis æstimationis esset, ac principium dignificans opera Christi, consequenter adæquaret valorem cuiusuis operis meritorij a Christo Domino eliciti: ergo valor meritorius operationum Christi talis conditionis non est, vt quouis præmio dato inexhausta subsistant, & vlterius præmiabiles perseuerent. 60 *Nonũ arg. & est replica contra datam solutionem.*

Huic argumento responderi solet, Incarnationem Patris, aut Spiritus Sancti non fore in ratione præmij simpliciter infinitam, eo quod personalitas Patris, aut Spiritus Sancti, esto in se infinita sit; non veniret in præmium, nisi vt nobis bona, nec esset nobis bona, nisi quatenus humanitati vnita; cum autem vnio cum humanitate finita esset, consequens est, quod Incarnatio Patris, aut Spiritus Sancti in ratione præmij non esset infinita simpliciter: ac proinde non adæquaret opus meritorium à Christo Domino elicitum, quod in ratione meriti est infinitum simpliciter. Ex quo vlterius fit, vt quamuis Deus in præmium alicuius operis Christi, Patris, aut Spiritus Sancti Incarnationem decerneret, tale opus inexhaustum subsisteret, & vlteriori præmio dignum perseueraret; meritum enim in ratione meriti simpliciter infinitum non potest exhauriri, nisi præmio, quod sit in ratione præmij infinitum simpliciter. 61 *Solutio aliquorum.*

Cæterum contra hanc solutionem obijcio sic primo: personalitas Patris, aut Spiritus Sancti, non solum esset præmium meritorum Christi, vt vnita humanitati assumptæ in genere physico, sed etiam vt eidem vnita moraliter in ratione formæ sanctificantis, & quatenus prout sic illi bona: ac hoc secundo modo infinitè bona esset humanitati assumptæ, alias illam non constitueret obiectum congruum dilectionis amicabilis infinitæ simpliciter, & consequenter, nec infinitæ simpliciter illam dignificaret, aut sanctificaret, cuius contrarium ab Auctoribus illius solutionis supponitur: ergo Incarnatio Patris, aut Spiritus Sancti esset in ratione præmij infinita, & æstimationis infinitæ simpliciter. Secundo, nam sicut personalitas Patris non esset præmium, nisi vt 62 *Reijcitur.* *Secundo.*

vnita humanitati aſſumptæ, ita perſonalitas Verbi non eſt principium valorans opera Chriſti, niſi vt humanitati vnita immediatè, & mediatè operibus meritorijs: at vtriuſque vnio eſt eodem modo finita, vel infinita ergo eadem infinitas, aut limitatio eſt in perſonalitate Patris, vt præmio, atque in perſonalitate Verbi, vt valorante, & dignificante meritum, & conſequenter Incarnatio Patris, vel Spiritus Sancti in ratione præmij adæquaret opus meritorium Chriſti.

63 *Reſpondēt Auc. illius ſolutionis.* Huic obiectioni reſpondent præfatæ ſolutionis Auctores, vnionem perſonalitatis Patris ad humanitatem non eſſe conditionem, ſed rationem formalem ex parte perſonalitatis, vt præmij; vnionem autem Verbi cum humanitate eſſe ex parte Verbi, vt valorantis merita conditionem tantum, ideoque Incarnationem Patris, vt præmium eſſe finitam: perſonalitas autem Verbi, vt valorans merita eſt infinita ſimpliciter, ac per conſequens incarnatio Patris, vt premium nō adæquaret opus meritorium Chriſti Et rationem huius diſcriminis reddunt; quia perſonalitas Patris nequit induere rationem præmii, niſi vt eſt obiectum ſpei, prout ſic autem conſideratur, quatenus bona humanitati aſſumptæ, & quia in ratione bonæ humanitati conſtituitur per vnionem formaliter, conſequens fit, quod in ratione præmii conſtituatur per vnionem tanquam per rationem formalem: cæterum perſonalitas Verbi valorat operationes Chriſti, vt eſt obiectum amoris amicabilis Dei præmiantis, ad quam rationem vnio cum humanitate, & operibus meritoriis, non tanquam ratio formalis, ſed vt conditio ſe habet.

64 *Illorum ſolutio, Reijcitur 1.* Sed contra primo: nam perſonalitas Verbi non dignificat operationes Chriſti, vt eſt obiectum amoris amicabilis neceſſarii, quo ſe diligunt ad inuicem tres diuinæ perſonæ, ſed prout eſt obiectum dilectionis amicabilis liberæ, qua Deus diligit humanitatem illam ad ſuum eſſe trahendo, & vniendo; ſed perſonalitas Verbi non eſt illius dilectionis obiectū, niſi vt humanitati vnita: ergo par ratio eſt de ſubſiſtentia Verbi, & illius vnione cum humanitate ad dignificandum operationes Chriſti per modum principii, ac de ſubſiſtentia Patris, & illius vnione cum humanitate ad conſtituendum præmium in ratione præmii, & conſequenter, vel ex parte vtriuſque, vt ratio formalis ſe habet, vel ut conditio tantum ingreditur vnio.

Secundo. Secundo, nam ratio formalis, qua Patris perſonalitas conſtitueretur bona humanitati, non eſſet vnio, ſed intrinſeca illius perfectio vnita humanitati vnione tanquam conditione ingrediente ergo ex eo quod rationem præmii ſubinduerit, quatenus eſſet humanitati bona, non rectè colligitur conſtitui in ratione præmii per vnionem, vt per rationem formalem. Tertio, nam ſequitur ex hac ſolutione, poſſe Incarnationem Patris cadere ſub condignitate meritoria operis à pura creatura eliciti, & gratia adoptionis formati. *Tertio.* Conſequens eſt falſum, & contra communem Theologorum ſententiam: ergo & tradita ſolutio. Probatur ſequela primo; nam iuxta ſolutionis doctrinam perſonalitas Patris humanitati unita infinitum præmium non eſſet: ergo poſſet cadere ſub condignitate meritoria operis valoris finiti. Secundo; quia namque diuina eſſentia vnita per modum ſpeciei mentibus beatorum præmium infinitum non eſt, de facto cadit ſub merito condigno iuſtorum: ergo ſi Incarnatio Patris in ratione præmii infinita non eſſet, poſſet cadere ſub condignitate meritoria operis à pura creatura eliciti, & adoptionis gratia formati, quod in communi Theologorum ſententia falſiſſimum reputatur.

65 *Duplex & vera ſolutio. 1.* Relicta igitur hac ſolutione ad nonum argumentum reſpondeo dupliciter: primo in tali caſu non fore exhauriendam merita Chriſti extenſiuè, ſed tantum intenſiuè; quia licet haberent præmium ſibi intenſiuè adæquatum, non autem haberent præmium extenſiuè illa terminans. Nec obſtat, præmium illud fore infinitum ſimpliciter; nam hoc ſolum probat, non poſſe opus Chriſti meritorium tali præmio remuneratum extendi ad aliud præmium non contentum quoad æquiualentiam in ipſo; non autem quod non extenderetur ad alia præmia in illo eminenter contenta, qualia ſunt omnia præmia creata, quæ in Patris Incarnatione æquiualenter continentur. *Secunda.* Vel ſecundo dicatur, de ratione meriti infiniti non eſſe, quod per infinitum præmium exhauriri non poſſit, ſed ſolum quod nullo præmio finito exhauriatur: cùm autem Incarnatio Patris ſit præmium ſimpliciter infinitum, vt manet probatum, non obſtat infinitati meritorum Chriſti tali præmio exæquari, & exhauriri.

66 *Decimum arg.* Decimo arguitur: dignitas ſatisfactionis, ſeu valor meriti non creſcit arithmeticè ad incrementum dignitatis perſonæ ſatisfacientis, aut merentis: ergo ex infinita dignitate perſonæ Chriſti operantis non rectè probatur infinitas ſatisfactionis, aut meriti. Conſequentia eſt bona iuxta modum: quo noſtram concluſionem probauimus antecedens autem probatur: ſi namque valor meritorius creſceret arithmeticè ad incrementum dignitatis perſonæ merentis, ſequeretur, quod iuſtus intenſiori gratia polleret, eo magis mereri cæteris paribus. Conſequens eſt falſum, aliàs ſi gratia vnius eſſet, vt octo, & gratia alterius, vt quatuor, & actus ab vtroque eliciti intenſionis vt quatuor, actus hominis iuſtioris eſſet meritorius, vt octo, iuxta intenſionem gratiæ, qua gaudet, quod falſum videtur, & contra illud: *Qui reddit vnicuique iuxta opera ſua*: ergo valor operis meritorii, aut ſatisfactorii non *Matt. c. 16. verſ. 27.* creſcit arithmeticè ad incrementum dignitatis perſonæ merentis, vel ſatisfacientis, quandoquidem dignitas perſonæ proueniens à gratia, vt octo, eſt vt octo, & opus à tali perſona elicitum meritorium vt octo non eſt

67 *Prima ſolutio aliquorum.* Huic argumento reſponderi ſolet primo; actum meritorium hominis iuſtioris, & in maiori gratia exiſtentis, cæteris paribus, magis meritorium eſſe, quam opus elicitum ab homine minus iuſto, & minus amico Dei; negant tamen iſtius ſolutionis Auctores, augeri opus meritorium adæquatè ad incrementum gratiæ: nam licet omnes gradus intenſioris gratiæ actum meritorium dignificent; non tamen ita, quod creſcat actus adæquatè ad intenſionem illius. Ita ex noſtris Victoria, & Peña relati à Medina t. 2. q. 114. & ex Patribus Societatis Suarez in præſenti *diſputatione quarta ſectione quarta, §. ad primum*, & *prima ſecunda libro 12. de merito cap. 21.* Granadus *tract. 11. de Gratia diſputat. ſecunda ſectione 2.* Ægidius, Valentia, Salas, & alii ab ipſis relatis. *Victoria. Pena. Medin. Suarez. Granad. Aegid. Valent. Salas.*

68 *Alterius impugnatio eiuſdem ſolutionis.* Contra quam ſolutionem nonnulli Recentiores opponunt; Deus namque vnicuique reddit præmium, vel mercedē iuxta opera ſua; ſed ſi habenti gratiam intenſiorem, & requalis altero operanti, maius præmium redderetur ob maiorem gratiæ dignitatem, & intenſionem, verum non eſſet, Deum vnicuique præmium reddere iuxta opera ſua, ſed iuxta dignitatem ſubiecti operantis: ergo ex maiori gratia non creſcat meritum, cæteris paribus. Hæc tamen obiectio non vrget; inſtatur namque manifeſtè in operibus Chriſti Domini, de quo etiam eſt verum, Deum illi iuxta ſua opera reddidiſſe mercedem, etſi non gloriam animæ, quam de facto non meruit; & tamen dubitari non poteſt, quod etſi Chriſtus Dominus opus aliquod eliceret æqualis intenſionis cum opere puri hominis, maius præmium Chriſto correſponderet; ergo ex eo quod ex maiori dignitate gratiæ habitualis creſcat meritum, cæteris paribus, & maius illi præmium reſpondeat, perperam infertur, Deum non redditurum mercedem, & præmium iuxta opera ſua. Cuius ratio eſt; nam commenſuratio præmii cum merito, non tam eſt attendenda iuxta perfectionem phyſicam actus, quam iuxta illius valorem moralem cumque iſte creſcat, in doctrina ſolutionis, ex maiori dignitate ſubiecti, non ſequitur, ex eo quod maius præmium correſpondeat operi facto ab homine magis grato, non eſſe vnicuique iuxta opera ſua præmium reddendum à Deo.

69 *Reijcitur ſolutio 1.* Aliter ergo impugnanda eſt tradita ſolutio. Primo, nam ſi paritate deſumpta ex perſona infinita infinitè valorante, & dignificante meritum, mouentur iſtius ſolutionis Auctores, vt aſſerant ex maiori ſanctitate, & dignitate præſtita à gratia iuſtificante creata, cæteris paribus, meritum eſſe augeſcendum, tenentur aſſerere, quod creſcat valor meritorius adæquatè ad intenſionem gratiæ: at hoc non concedunt, vt vidimus: ergo nec debent concedere, quod creſcat valor operis meritorii ad incrementum gratiæ habitualis, cæteris paribus. Probatur maior: valor meritorius operis eliciti à perſona infinita creſcit arithmeticè ad incrementum dignitatis perſonæ, hoc eſt, taliter quod infinitum valorem recipiat ab illa: ergo ſi argumentum ex dignitate perſonali infinita efficax cenſetur, vt inferat augmentum valoris meritorii ex incremento ſanctitatis creatæ, probare debet augmentum valoris meritorii æqualis intenſionis cum dignitate illius. Deinde, nam diſparitas, quæ ab his Auctoribus neceſſario eſt conſtituenda, vt ex perſona infinita creſcat arith- *Secundo.* metice meritum, & non ex dignitate gratiæ habitualis creatæ, probabis ex illa creſcere; ſecus autem ex illa ergo vel tenentur aſſerere creſcere ex vtraque arithmeticè, vel ex vna creſcere, non autem ex alia. Denique, nam ſi augmentum *Tertio.* gratiæ habitualis inducit exceſſum in merito, ſequitur, per vnum actum meritorium gratiam habitualem creſcere in infinitum. Conſequens eſt falſum: ergo ex maiori gratia meritum non creſcit. Probatur ſequela; eſt namque ſententia probabilis, augmentum gratiæ debitum actibus remiſſis ſta-

statim confert: ergo actus meritorius, vt duo ex sanctitate vt quatuor præexistente habet vnum gradum, verb. grat. valoris meritorij, ratione cuius statim dabitur augmentum gratiæ in præmium. Rursus hoc augmentum gratiæ magis dignificat opus: ergo plus augmenti statim confertur, & sic de alijs vsque in infinitum, & consequenter per vnum actum meritorium infinitè gratia augebitur.

70 *Respondēt Auctores solutionis.* Respondent præfatæ solutionis Auctores, negando sequelam, eo quod augmentum, quod datur in præmium concomitanter se habet ad actum, & ideo non communicant illis valoris excessum. Quod si opponas, ideo augmentum gratiæ concomitanter se habere ad actum meritorium, quia non influit physicè in illū; sed iuxta solutionis doctrinam influxus physicus necessarius non est: ergo augmentum datum in præmium non se habet concomitanter respectu actus meritorij. Respondent, negando antecedens; non enim ideò concomitanter se habet, quia non influit physicè in actum, sed quia nec moraliter influit in illum, eo quod cum non antecedat ex parte principij proximi ad elicientiam actus, materialiter se habet, ideoque nec moraliter adhuc valorat.

Reijcitur 1. solutio. Sed contra primò; nam huius rei rationem inquirimus, cur nempe, si influxus physicus necessarius non est, materialiter se habet ad influxum moralem augmentum gratiæ, quod actum consequitur, & in eodem instanti confertur in præmium. *Secundo.* Secundò, nam est sententia satis probabilis, actus disponentes ad gratiam, etsi illam non promereantur; mereri tamen de condigno gloriam ex informatione per gratiam iustificantem in eodem instanti collatam, & ad ipsos actus subsequutam: ergo quod augmentum gratiæ sequatur ad actum, illumque non præcedat, non tollit, quo minus ex prædicto augmento crescat in actus valor meritorius moralis. *Tertio.* Explicatur, & vrgetur etsi gratia iustificans cadat sub merito congruo vltimæ dispositionis, & ad illam subsequatur, dignificat vltimam dispositionem, vt mereatur de condigno gloriam: ergo licet augmentum gratiæ cadat sub merito condigno actus ipsum præcedentis, poterit dignificare actum in eodem instanti, & illius valorem meritorium augere.

71 *Vera solutio ad decisionē arg. Medin. Cano. Zumel. Vazq. Cæteris.* Aliorum solutio est, non quo maior est gratia sanctificans, eo maiorem esse valorem meritorium in operibus hominis iusti, quando gratia, esto intensior sit, non tamen influit in actum meritorium secundum intensionis excessum. Ita Magister Medina 1.2 q.114.art 8 pro se referens eruditissimum pariter ac sapientissimum Magistrum Cano, Zumel *in eodem artic. disp.*3. Vazquez in præsenti *disp.*6.*cap* 4. Cabrera *disp.* 4 *num.*40. quos docti Recentiores sequuntur, iuxta quam doctrinam ad argumentum factum respondetur, distinguendo antecedens, ex dignitate personæ se habente formaliter ad actum satisfactorium, & meritorium, nego antecedens: ex dignitate personæ concomitanter se habente, concedo antecedens, & nego consequentiam: nam, dignitas infinita personæ Christi operantis non se habet concomitanter, sed per se comparatur ad actus satisfactorios, & meritorios media humanitate elicitos. Si autem rationem petas, cur excessus gratiæ habitualis non se habeat formaliter in ordine ad omnem actum à pura creatura elicitum, dignitas autem infinita personæ Christi operantis formaliter comparetur ad omnes actus media humanitate elicitos, diuersimodè respondetur ab Auctoribus huius doctrinæ.

72 *Varij modi dicendi. Ratio P. Vazq.* Vazquez eam reddit rationem, quia nempe gratia adoptionis solum requiritur, vt dignificet opera iustorum, quæ alias, quia non erant in ordine filij, & amici Dei, ideoque solum erant meritoria præmij temporalis, aut laudis, constituta in ordine filij, & amici Dei per gratiam iustificationis sint digna, vt remunerentur præmio supernaturali amicabili: vnde solum redduntur tali præmio digna iuxta eam graduationem, qua essent digna laudis, & præmij temporalis, si extra statum filiationis essent elicita, & ideo gratia habitualis iustificans non dignificat quoad excessum gradualem, quo gaudet, sed solum quatenus constituit in ordine amicabili opera.

Reijcitur 1. Cæterum cum gratia iustificans, & excessum ordinis habeat, & excessum gradualem, restat huic auctori assignare rationem, cur operibus ab homine iusto elicitis præstet excessum ordinis, & non præstet gradualem excessum. *Secundo.* Secundò, cur gratia substantialis vnionis, non solum constituat opera Christi in statu filij naturalis, sed etiam illis communicet infinitam dignitatem, qua gaudet; gratia verò habitualis opera ab homine iusto elicita solum constituat in ordine filij adoptiui, & illis non præstet totam suam intensiuam dignitatem.

73 Alij respondent, rationem, cur gratia habitualis non dignificet opera ab homine iusto elicita secundum totam intensionem, quam habet, esse, quia gratia iustificans non dignificat opera secundum gradus intensionis, sed solum secundum essentiam, cuius signum a posteriori est, quod gratia in quacumque minima intensione præcedat, dignificat opera, quantumuis intensa sint, illaque meritoria constituit. *Aliorum ratio.*

Sed obstat contra istam rationem, quod gratia habitualis iustificans dignificat subiectum, cui inest in ordine ad gloriā vt hæreditatem, non solum secundum essentiam, sed etiam secundum suam gradualem intensionem. vnde subiecto intensiorem gratiam habenti, & in maiori gratia existenti maior, & intensior gloria per modum hæreditatis debetur: ergo opera, quibus vnitur vt forma in genere moris, non solum valorabit respectu gloriæ, vt coronæ secundum essentiam gratiæ, sed etiam secundum gradualem intensionem, ita vt operi intensiori gratia formato intensior gloria per modum coronæ debeatur, nisi huius discriminis ratio assignetur. *Reijcitur.*

Alij, vt rationem discriminis reddant, supponunt primò, non esse idem personam esse constitutam in dignitate, & esse in statu amicitiæ, cum possit primum separari à secundo; Rex enim dignitatem habet etiam apud illos, quibus est inuisus, & quandoque aliquis acceptus est illi, apud quem nulla pollet dignitate, vt seruus nullam dignitatem habens potest acceptus esse domino suo. Secundò supponunt, amicitiā ex proprio conceptu non esse formam valorantem satisfactionem, aut meritum, nec per se ad illorum quantitatem conferre; non enim actio æstimabilior, aut valorosior est quia à magis amico procedit, sed tantum esse conditionem, sine qua non, quatenus inimici nullum est meritum: dignitas autem personæ nequit esse conditio, sine qua non, cum sine dignitate meritum esse possit, & licet non sit necessaria, vt aliquis apud alium mereatur, vel ei satisfaciat; si tamen adsit, informat moraliter opus, & maximè ad illius valorem, & æstimabilitatem conducit. 74 *Alij aliam rationem discriminis reddūt*

Tertiò supponunt, gratiam iustificantem, quamuis sit diuinæ naturæ participatio, tamen per se loquendo non tam dari, vt personam in dignitate spirituali constituat, quam in amicitia quare non dignitas appellatur, sed gratia, & amicitia. & quamuis qui in gratia existit, eo ipso sit honoratione dignus, non tamen datur tam vt propter se honoretur, quam vt honoretur propter Deum, cuius est amicus: sicut seruus Regis ab illo dilectus dignus est, vt honoretur propter Regem, non propter se. Deniq; supponunt, quod licet gratia iustificans possit vtrumque præstare, nempe constituere hominem gratum, & dignum propria honoratione ea vi adoptionis in filium Dei; non tamen datur in hac vita, vt præstet vtrumq; sed vnum tantum, scilicet amicitiam; cuius signum est, quod existens in gratia, etiam si de illa esset certus, non minorem reuerentiam daret his, quibus debetur, quam in peccato existens, nec alij, etsi de illius gratia certi essent, eā maiorem reuerentiam deberent, aliàs peccarent Reges, & Prælati homines iustos, vt quosuis alios tractantes. Quibus præsuppositis ratio discriminis inter personam Verbi, & gratiam habitualem, vt illa infinitè dignificet opera media humanitate elicita; ista verò non conferat gradualem excessum operibus hominis iusti facilè deprehēditur; etenim cū gratia iustificans non per se comparetur ad valorem meriti, aut dignitatem satisfactionis, sed solū tanquā conditio: augmentū autem, seu decremētum conditionis non minuat, nec augeat operis dignitatem, consequens fit, quod opus elicitum à sanctiori persona, non ideò valorosius sit: persona autem Verbi per se comparatur ad valorem operis, vt partialis forma saltem, & ideò auget valorem operis meritorij, & satisfactorij, illumque infinitum reddit, quando infinita est. 75

Cæterum contra istam rationem discriminis obstat in primis apertum testimonium D.Tho 1.2.q.114.art.3.ad finem corporis, quod ita concludit: *Attenditur etiam pretium operis secundum dignitatem gratiæ, per quam homo consors factus diuinæ naturæ adoptatur in filium Dei, cui debetur hæreditas ex ipso iure adoptionis, secundum illud Roman.* 8. *Si filij, & hæredes.* Vbi, vt clarè constat, duo docet D.Thomas cum doctrina solutionis traditæ apertè pugnantia. Primum est, attendi pretium operis quod est idem, atque illius dignitas secundum dignitatem gratiæ iustificantis, hominemque filium Dei adoptiuum constituentis. Secundum est, gratiam in statu viæ hominem, cui inest, non solum Dei amicum, filiumque constituere, sed etiam illi dignitatem præstare: si autem personam, non solum in statu amicitiæ, sed etiam in dignitate filij constituit, non est, cur non per se ad operis dignitatem, & valorem comparetur vt forma, vt fatentur istius solutionis Auctores: ergo 76 *Reijcitur 1. S.Tho.*

gratia habitualis iustificans, non solum vt conditio, sine qua non, sed vt forma saltem partialis comparatur ad valorem, & dignitatem operis meritorij, & satisfactorij.

77 *Secundo.* Deinde obstat, falsum esse, gratiam in statu viæ non præstare iustis dignitatem, sed tantum amicitiam cum Deo, cuius falsitas probatur primo. Quia alias nulla hominis satisfactio in hac vita esset vndequaque digna, seu condigna, quod inconueniens videtur. Patet sequela; nam dignitas personæ operantis necessaria est ad dignitatem satisfactionis; sed nullus homo in hac vita dignitatem personalem habet, cum ante gratiam iustificantem dignitate personali non gaudeat, nec post illam, aut ratione illius, vt fatentur illius solutionis Auctores: ergo homo in hac vita nullam condignam satisfactionem potest elicere. Deinde falsitas eiusdem doctrinæ probatur; nam homo per gratiam habitualem fit dignus vita æterna per modum hæreditatis; eique ratione gratiæ debetur, gloria, vt hæreditas; iuxta illud Roman. 8. *Rom. 8.* *Si filij, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*: ergo gratia adoptionis ratione sui aliquam dignitatem præstat in hac vita subiecto, cui inest.

78 *Tertio.* Denique obstat, falsum etiam esse sanctis in hac vita specialem reuerentiam non deberi; nam licet specialis veneratio ciuilis non debeatur eis; specialis tamen veneratio maior quam ciuilis, debetur, vt recte notauit Pater Vazquez *Vazq.* *l. 3. de adoratione disp. 5. cap. 1. ad fin.* Et probatur primo, honor enim debetur, & exhibetur alicui ratione propriæ excellentiæ; sed homo iustus speciali gaudet excellentia spirituali per gratiam habitualem: ergo ratione illius, si eius sanctitas nota sit, illi specialis honor debetur. Secundo ab experientia, qua constat, homines, quorum virtus, & gratia, vel miraculis confirmatur, vel alijs indicijs patescit, a viris timoratis valdè æstimari, apud Reges magni haberi, & illorum preces ad Deum, etiam a peccatoribus vitijs maximè deditis postulari, quod honoris, & æstimationis signum manifestum est, nec istæ honorationes viris sanctis prohibentur exhiberi, etiam quandiu sunt in hac vita, sed aliæ, quæ auctoritate publica fiunt, & solis canonizatis, aut beatificatis debentur. Nec obstat, eos aliquando malè tractari; hoc enim ad illorum humilitatem exercendam, quandoque fit à Prælatis; ne ceterioribus signis honoris in superbiam elati sanctitatem, & gratiam amittant, quod non tollit maximam æstimationem interiorem, quam habent de illis, quos virtutes præditos censent, & amicos Dei prudenter existimant.

79 *Vera ratio discriminis à Thomistis tradita præfertur.* Prætermissis igitur his, & alijs modis dicendi, quorum exactius examen pertinet ad 1. 2. q. 114. ar. 8 veriorem iudico, quem frequenter tradunt nostri Thomistæ consistentem in eo, quòd gratia, cum habitus sit subditur voluntati nostræ quoad vsum, & solum dignificat opera iuxta influxum physicum, quem præstat in illa, & quo ad illorum elicientiam concurrit. Vnde sicut nullatenus dignificat opus, si nullatenus influat in illud, vt contingit, quando homo illius influxu gratiæ non vtitur, sed in actum mere naturalem prorumpit, ita cum influit, non dignificat opus nisi iuxta quantitatem influxus, quem præstat: ac proindè si quamuis gratia iustificans sit intensionis gradualis, vt octo, non influat, nisi vt quatuor, solum præstat operi meritorio dignitatem, vt quatuor, materialiter omninò se habente maiori intensione illius. persona autem Verbi non subditur vsui libero voluntatis, cum substantialis sit, & non possit voluntas vnita Verbo sine illius concursu operari; ideoque dignificat opera secundum totum, quod potest, ac per consequens infinitè.

80 *Replicatur 1.* Cæterum contra istam rationem discriminis obstat primo, quod licet gratia subdatur voluntati nostræ quoad vsum in influxu effectiuo; non tamen illi subditur in influxu formali, sed valorem meritorium tribuit operibus in genere causæ formalis: ergo in præstando valorem meritorium voluntati nostræ non subditur & consequenter opera in quacumque intensione elicita dignificabit secundum totam intensionem, quam habet. *Secundo.* Secundò, quia namque subiectum dignificat in genere causæ formalis, supposito quod inhæreat subiecto, secundum se totam dignificat illud, esto in existendo in subiecto à voluntate nostra dependeat; sed etiam dignificat opera in genere causæ formalis: ergo supposito, quod illis vniatur secundum se totam illa dignificat. *Tertio.* Tertio nam licet Regia dignitas non substantialis, sed accidentalis sit, & libertati voluntatis subdatur, vt eliciat opera valoris Regij capacia, semel tamen elicitis, non est in potestate voluntatis, vt Regia dignitas, plus, vel minus illa valoret, sed omnibus præstat æqualem dignitatem personalem: ergo quamuis gratia habitualis accidentalis dignitas sit, non subdetur vsui libero voluntatis quoad quantitatem valoris, quem præstat, esto subordinetur illi quoad hoc, quod est ponere substractum capax recipiendi valorem.

81 *Respond. ad 1. replicam.* Respondeo ad primam instantiam, quòd licet gratia in genere causæ formalis præstet valorem meritorium, quia tamen illum præstat media physica coniunctione cum actibus; & illis coniungitur physice, vt principium effectiuum, in quo influxu vsui libero voluntatis subijcitur, consequens fit, quod licet non subdatur voluntati proxime, & formaliter, vt dignificans opera; subditur tamen illi præsuppositiue, & radicaliter, ideoque non dignificat illa secundum totam intensionem, quam habet, sed iuxta quantitatem influxus, quem præstat, ac proindè, si quamuis sit intensionis vt octo, non influat, vt octo, sed tantum vt quatuor, solum præstat dignitatem, & valorem vt quatuor.

Ad secundam. Ad secundam dicatur, subiecto semper secundum totam suam gradualem intensionem vniri, ideoq; illud secundum se totam dignificare; operibus autem meritorijs vnitur moraliter vt forma, præsupposita vnione physica effectiua cum illis: cumque non semper vniatur physice cum operibus secundum totam suam intensionem fit, vt nec semper moraliter secundum totam illam vniatur, ideoque non semper secundum se totam illa dignificat. *Ad tertiū.* Ad tertiam dicatur, quod cum Regia dignitas omnino extrinsecè comparetur ad opera Regia, non requirat physicam vnionem cum illis, vt ad ea comparetur tanquam causa formalis valorans; & ideo nec formaliter, nec præsuppositiuè limitari potest ex influxu libero voluntatis: gratia verò habitualis non ita extrinsecè comparatur ad opera meritoria, quod non sit illis intrinseca in genere moris, physicamque vnionem mediatam cum eisdem exposcens, & quia in hac vnione subditur vsui libero voluntatis, hinc fit, quòd mediatè saltem, & præsuppositiuè subijciatur illi quoad præstandam dignificationem moralem.

82 *Instabis.* Instabis: gratia habitualis vt vnum existens in subiecto operante cum intensione vt octo, dignificat opus vt octo; & tamen non influit physice vt octo, cum hac intensione non gaudeat ergo influxus gratiæ moralis formalis non commensuratur cum influxu effectiuo, & consequenter ab illo non limitatur, aut modificatur. Et confirmabis; nam actus vltimo disponentes ad gratiam non causantur physice ab illa; & tamen dignificantur a gratia in ordine ad gloriam, suntque merita condigna illius: ergo dignificatio gratiæ formalis moralis physicum influxum effectiuum non præsupponit, & consequenter fuit totus noster discursus, & ratio assignata discriminis inter gratiam substantialem vnionis, & gratiam habitualem, vt illa secundum se totam dignificet opera ab humanitate elicita; ista verò opera hominis iusti non dignificet secundum se totam, sed iuxta quantitatem influxus physici præsuppositi.

83 *Respond.* Respondeo, quod licet dignitas personæ operantis sit forma valorans meritum; non tamen est forma adæquata, sed inadæquata, & partialis, cum valor operis meritorij ex alijs capitibus etiam sumatur, vt constat ex dictis in solutione ad primum argumentum. Vnde quamuis actus in prædicto casu sit meritorius, vt octo, non est necessarium, quod totum illum valorem a gratia recipiat, sed vel ex intensione, vel obiecto, vel ex alijs capitibus concurrentibus ad valorandum actum potest desumi. Ad confirmationem iuxta istam doctrinam, nego maiorem; nec enim cum his principijs potest illa sententia componi, quamuis in se, & absolutè probabilis sit. Vel secundo dicatur, quod licet actus disponentes ad gratiam non procedant efficienter ab illa; procedunt tamen ab aliquo vices eius gerente, videlicet ab auxilio actuali, quod loco gratiæ habitualis subrogatur, & hoc sufficit, vt gratia iustificans in eodem instanti superueniens valoret actum, & meritorium constituat pro signo sequenti. Si opponas: ergo augmentum gratiæ subsecutum ad actum meritorium, vt præmium valorabit actum, & meritorium constituet pro signo sequenti, quod falsum videtur. Consequentia probatur; elicitur namque ab auxilio vices augmenti gratiæ gerente, & alias quod posterius sit actu, non tollit, quo minus illum in eodem instanti dignificet: ergo augmentum gratiæ datum in præmium, valorabit actum in instanti, in quo datur, si vera est nostræ solutionis doctrina. Respondeo distinguendo consequens: valorabit actum in eodem instanti, vt fit meritum ipsius augmenti, nego consequentiam, in ordine ad gloriam, quando augmentum gratiæ statim confertur, concedendo consequentiam.

84 *Vlt. arguitur ab inconuenientibus.* Denique arguitur ex triplici inconuenienti, quod sequitur ex nostra sententia. Primo ex illa sequitur, actus Dei liberos infinita æstimabilitate gaudere: consequens falsum videtur: ex-

ergo. Sequela est manifesta; nam actus liberi Dei, in veriori sententia, non in extrinseca denominatione, sed in formalitate Deo intrinseca, ipsique identificata consistunt: ergo si operationes Christi, quia a persona infinita procedunt, & in illa recipiuntur mediatè sunt æstimabilitatis infinitæ, à fortiori actus liberi Dei sunt infinitè æstimabiles. Minor autem probatur; non enim potest homo condignè mereri donum aliquod a diuina voluntate causandum, quin mereatur condignè decretum liberum executiuum Dei, *vt tractat. de prædestinat. art. 5* docuimus. Sed si actus Dei liberi infinita æstimabilitate gauderent, hoc verum esse non posset; cum iusti suis bonis operibus condignè mereantur gloriam decretum autem executiuum Dei, si infinitæ esset æstimabilitatis, condignè mereri non possent: ergo actus Dei liberi infinita æstimabilitate non gaudent.

Primum est.

85 *Secundum inconueniens.* Secundo sequitur, operationes Christi, æque, ac ipsum Verbum placere Deo: consequens est falsum: ergo. Probatur sequela, quod non æque placet ac Verbum, non placet infinitè Deo, ac proinde infinitæ æstimabilitatis non est: ergo si operationes Christi sunt æstimabilitatis infinitæ, æque Deo placent, ac Verbum. Tertio sequitur, operationes satisfactorias, & meritorias Christi necessario a Deo acceptari ad remissionem offensæ, & ad præmium, quod merentur. Consequens est falsum, cum secluso omni pacto potuisset Deus illas irremuneratas relinquere: ergo Sequela probatur, si operationes Christi essent infiniti valoris, essent infinitè acceptabiles; sed opus infinitè acceptabile, necessario acceptatur, sicut obiectum infinitè amabile necessario amatur à Deo: ergo si operationes satisfactoriæ, & meritoriæ Christi sunt valoris simpliciter infinitè necessario acceptantur à Deo ad remissionem offensæ, & ad præmium, quod merentur.

Tertium inconueniens.

86 *Respond. ad 1.* Respondeo ad primum inconueniens, concedendo sequelam, & negando minorem: ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem dicatur, quod vt homo iustus mereatur de condigno donum creatum a Deo liberè causandum, sufficit, mereri decretum liberum Dei secundum id, quod in illo per se exigitur a dono creato & quatenus est medium ad illius productionem. licet autem decreta libera Dei gaudeant infinitate morali, sintque infinitè æstimabilia; hæc tamen infinitas per se exacta a dono creato non est; ideoque vt homo iustus de condigno tale donum mereatur, necessarium non est, quod mereatur condignè valorem moralem infinitum decreti liberi Dei, aut illius moralem æstimabilitatem, sicut licet Trinitas personarum Deo per se côueniat in esse entis; quia tamen ab effectibus creatis Deus vt trinus non exigitur per se, possunt comprehensiuè cognosci creaturæ, quin ex vi illarum personarum Trinitas cognoscatur. Ad secundum inconueniens, nego sequelam, ad illius probationem, distinguo antecedens, non placet infinitè per essentiam, concedo antecedens: infinitè per communicationem, nego antecedens, & consequentiam; cum enim Verbum in seipso placeat Deo infinitè per essentiam, ex eo quod operationes Christi non adæquentur cum Verbo in terminando timorem, & complacentiam diuinam, solum sequitur, Deo infinitè per essentiam non placere, non autem, quod non placeant Deo infinitè per communicationem, quæ infinitas inferioris ordinis est respectu infinitatis per essentiam. Recolantur dicta in solutione sexti argumenti. Ad tertium inconueniens constabit infra *tract. de meritis Christi*, vbi necessitatem pacti examinabimus.

Ad secundum.

Ad tertium.

§. VI.

Explicatur forma operationes Christi dignificans.

87 *Secunda concl.* SECVNDA CONCLVSIO. Forma immediatè valorans & dignificans operationes Christi, non est aliquid rationis, nec modus realis moralis creatus, sed ipsa persona Verbi. Conclusionem istam, etsi nô ita explicatam docent Capreolus vbi supra, & Nazarius in præsenti *art. 2. controuers. 2 in 4. notabil. 8. ex his intelliges facilè patet*. Et quantum ad primam partem ostenditur primo; etenim modus rationis non existit, nisi intellectu considerante, & confingente: at seclusa omni confictione intellectus opera Christi Domini sût valorosa in ratione meriti, & satisfactionis ergo non sunt valorosa, neque in ratione talium constituuntur per entitatem, vel modum rationis. Deinde, nam ens rationis est illud, quod verè non est; ab intellectu tamen concipitur, ac si esset; sed valor operationum Christi verè illis conuenit, vereque, & non fictè existit: ergo a forma non ficta, sed vera debet præstari. Denique, nam valor iste habet effectus reales per modum satisfactionis, redemptionis, sacrificij, & meriti: ergo realis est, & consequenter a forma reali præstatur.

Caprеol. Nazar. Prima pars prob.

88 *Secunda pars poterat probari à paritate modi offensæ.* Quoad secundam partem videtur posse, probari argumento, quo *disputatione prima*, vsi sumus contra modum intrinsecum grauificantem offensam, quia nempè illius modi infiniti non potest causa efficiens infinita assignari, cum autem omnis effectus infinitus habere debeat causam efficientem infinitam: consequens sit, quod repugnet modus ille moralis infinitus creatus valorans, & dignificans operationes Christi, illasque meritorias, & satisfactorias constituens. Hoc tamen argumentum in præsenti non viget; nam Auctores modum istum constituentes pro forma valorante operationes Christi facile respondebunt, omnia talis modi principia simili infinitate gaudere; virtutes namque animam Christi exornantes, quæ sunt principia proxima illius, recipiunt ex coniunctione ad Verbum infinitum modum moralem. gratia habitualis, quæ est principium radicale, ex eadem coniunctione modum infinitum moraliter recipit: humanitas etiam, quæ immediatè est Verbo coniuncta, & remotè in modum prædictum influit, etiam recipit modum infinitum moralem; ac proinde cum nec virtutes, nec gratia habitualis, nec humanitas Christi sint principia modi valorantis ipsius operationes ratione suæ physicæ entitatis, sed ratione modi moralis, quem in illis infinitum esse, docet contraria sententia, parum, aut nihil possunt illius defensores vrgeri facta argumento.

Talis paritas est insufficiens.

89 *Obiectio.* Nec refert, si obijcias, quod vt virtutes, quæ sunt principia proxima, gratia habitualis, quæ est principium radicale, & humanitas Christi, quæ est principium mediatum, & remotum tales modos infinitos reciperent, constitui debet aliqua efficiens causa illos causans; sed huiusmodi causa efficiens non datur ergo nec modi infinitantes virtutes, gratiam habitualem, & humanitatem. Probatur minor: si aliqua causa efficiens esset, maximè persona Verbi; at hæc nihil potest effectiuè causare, nisi simul aliæ personæ Trinitatis concurrant, cû opera Trinitatis ad extra, sint indiuisa, & tota Trinitati communia: ergo vel asserendum est, modos illos à tota Trinitate causari efficienter, quod huius sententiæ Auctores recusant, aut Verbum causam efficientem illorum non esse, ac per consequens non dari causam efficientem infinitam, a qua tales modi proueniant.

90 *Solutio.* Non, inquam, multum premit huiusmodi obiectio, cui Auctores oppositi facilè occurrere poterunt asserendo, modi illius causam efficientem specialem per modum principii dimanationis esse personam Verbi, ad quam humanitati vnitam in ipsa humanitate dimanatiuè resultat, ex humanitate tali modo affecta ad gratiam habitualem, & ex gratia habituali ad virtutes infusas animæ Christi, ac proindè modi moralis humanitatem dignificantis esse causam efficientem per modum principii resultantiæ, & dimanationis moralis Verbum diuinum: & hoc modo a tota Trinitate non esse sed tanquam à causa prima efficiente vnionê personæ Verbi cum humanitate, nec repugnare, quòd modus aliquis moralis reducatur ad Verbum aliquo speciali modo effectiuo, quo non proueniat à tribus personis; nam licet opera Trinitatis ad extra sint communia toti Trinitati quoad causalitatem effectiuam, non tamen est necessarium, quòd communia sint quoad causalitatem dimanatiuam.

91 *Secunda pars concl. prob. 1.* Relicto igitur hoc argumento, suadenda est secunda pars nostræ conclusionis primò; nam persona Verbi se ipsa est sufficiens ad valorandum Christi operationes vt forma: ergo modus realis creatus ad illas valorandum formaliter necessarius non est. Consequentia est bona; antecedens autem probatur: quia namque persona Verbi, vel ratione sui sanctitas est, vel continet Deitatem, quæ sanctitas est formaliter, seipsa per modum formæ, & non medio aliquo à se deriuato humanitatem Christi sanctificat, sed etiam vel ratione sui dignitas est, vel transcendentaliter habet inclusam dignitatê diuinam: ergo se ipsa, & absque aliquo à se deriuato dignificat humanitatem, gratiam, dona, & operationes Christi. Deinde probatur argumento, quo supra arguebamus contra statuentes modum moralem infinitum ratione sui, vt esset vnio operationum Christi cum persona operante: etenim modus iste, eo ipso quòd creatus sit, educitur de potentia subiecti, cui inest: ergo si inhæret intrinsecè actibus, educi debet ex illorum potentia obedientiali; sed potentia

Secunda.

obedientialis actuum finitã, & limitata est, non minus quam potentia obedientialis animæ Christi: ergo sicuti quia ista est finita nequit gratiam physicè infinitam recipere, vt ea D.Tho. iam vidimus, ita quia potentia obedientialis actuum est limitata, & finita, modus ratione sui infinitus moraliter ex illa educi non poterit.

92 Tertio. Præterea, nam si a persona se ipsa per modum formæ infinitas moralis operationum Christi proueniat, excellentiori infinitate gaudebunt, quam si infinitentur a modo morali creato, vtpotè cum modus solum deriuatiuè, & participatiue sit infinitus: persona autem Verbi per essentiam infinita sit, & operationibus præstet infinitatem per communicationem diuinam; sed Christi operibus debemus tribuere summam dignitatem possibilem. ergo non per modum creatum, sed per ipsam Verbi personam dignificantur, & valorantur formaliter. Denique, nam offensa mortalis non

Quarto. grauificatur formaliter per modum aliquem moralem creatum; sed a maiestate offensa se ipsa, vt *disputat. prim.*, monstrauimus: ergo operationes Christi non per modum moralem creatum, sed per ipsam Verbi personam formaliter valorantur. Patet consequentia primò a paritate rationis: secundò a fortiori; nam persona satisfaciens aptior est ad valorandum operationes, quas efficit, quam maiestas Dei offensa ad dandam grauitatem offensæ: ergo si maiestas offensa dat offensæ grauitatem, se ipsa per modum formæ, persona satisfaciens, se ipsa per modum formæ dat operibus satisfactorijs valorem, & dignitatem.

Vltimo. Denique, nam si offensa a persona iniuriata, se ipsa per modum formæ quantitatem grauitatis reciperet, & operationes Christi non a persona Verbi, sed ab aliquo modo morali creato reciperent valorem, & dignitatem, non excederet dignitas operationum Christi grauitatem offensæ mortalis, sed hæc illam superaret, vtpote a præstantiori forma proueniens, & quia grauitas offensæ esset per communicationem diuina; dignitas autem operationum Christi non per communicationem, sed per participationem; sed hoc est falsum, vt *disput. seq.* videbimus, & communis docet sententia: ergo asserendum est, operationes Christi non per modum aliquem moralem creatum, sed per ipsam Verbi personam valorari, & dignificari formaliter.

93 M.Vinc. Contrarium nostræ conclusionis docuit Mag. Vincentius *relectione de Gratia Christi q. supra relatatione 3. pag. 340.* quem plures Recentiores ex nostris sequuntur, in quorum fauorem, & contra nostram conclusionem opponet aliqua

Primum arg. primò; nam dignitas operationum Christi est illis intrinseca; sed persona Verbi non est forma illis intrinseca: ergo non valorantur a persona Verbi formaliter, sed a modo aliquo morali creato.

Secundum. Deinde Nam dignitas operationum Christi est ab aliqua forma illis immediatè vnita; sed persona Verbi non vnitur immediatè operationibus Christi, sed mediante humanitate: ergo non valorat illas se ipsa per modum formæ, sed mediante modo morali creato à persona Verbi dimanante. De-

Tertium. nique. Nam persona Verbi nequit esse forma physica operationum Christi; vt cum D.Tho. docet frequentior sententia: ergo nec potest esse illarum forma moralis. Patet consequentia; nam ea vtroque modo informationis idem inconueniens infertur, nempè incompletio, informatio, & partialitas; non enim minus repugnat perfectionibus diuinis informatio, partialitas, & incompletio in linea morali, quam in linea physica, cum in vtraque linea sint infinitæ, illisq; in vtraque linea omnis imperfectio repugnet; sed ob hanc causam non potest persona Verbi physicè informare opera: ergo ob eandem non potest illa informare moraliter.

94 Ad 1. respondetur. Respondeo ad primam obiectionem, concessa maiori, distinguendo minorem; non est illis intrinseca per modum formæ physicæ, concedo minorem; per modum formæ moralis, nego minorem, & consequentiam. Ratio, cur moraliter intrinsecè informat, est; quia æstimatio moralis fundatur in intrinseca vnione operationum Christi cum persona Verbi, vt cum subiecto mediato: quando autem fundamentum est denominato intrinsecum; denominatio moralis intrinseca est, etsi non supponat informationem intrinsecam physicam formæ denominantis.

Ad secundum. Ad secundam distinguo maiorem: est ab aliqua forma illis immediatè vnita, immediatione excludente formam mediantem vt valorantem, concedo maiorem: immediatione excludente omne medium, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam humanitas, cui immediatius vniuntur operationes, & cui immediatius vnitur persona Verbi, etsi mediet inter operationes, & Verbum, non mediat vt forma dans valorem operationibus, sed vt subiectum *quo* illarum; ideoque non impedit, quòd persona Verbi sit forma immediatè operationes dignificans, immediatione excludente medium, quod sit forma valorans. Ad

Ad tertium. vltimam, concesso antecedenti, nego consequentiam. Et ratio discriminis est, quia vnio per modum formæ physicæ est ad constituendam aliquam naturam, ad quod informatio, & incompletio requiritur, quod, cum imperfectio sit, repugnat omninò diuinis formalitatibus: vnio autem per modum formæ moralis ad constitutionem naturæ non ordinatur, sed ad tribuendam amabilitatem, vel æstimabilitatem, ad quod sufficit vnio per modum termini mediata, vel immediata. Vnde sicut humanitatem sanctificat Deitas, aut personalitas Verbi absque aliqua informatione solum per terminationem, ita valorat operationes per vnionem mediatam per modum termini absque vlla in completione, aut informatione physica.

---

§. VII.

Explicatur conceptus, sub quo persona Verbi operationes Christi valorat.

Tertia Conclusio. Persona Verbi non dignificat operationes Christi ratione illius, quod personalitas explicat, additque ad prædicata essentialia, sed ratione alicuius prædicati absoluti, quod intrinsecè includit. Hanc conclusionem statuo consequenter ad ea, quæ fusè docuit *tractat. de Trinitate qu.28. disp.4.* vbi cum frequentiori Thomistarum sententia defendi, relationes diuinas non addere supra essentiam perfectionem relatiuam, nec dicere perfectionem ratione illius, quod explicant, nempè ratione conceptus relatiui, sed solum ratione essentiæ, quam includunt transcendentaliter: & ostendo illam primò. Nam eadem ratio est dignitatis, ac perfectionis; sed personalitates diuinæ ratione conceptus relatiui, quem superaddunt essentiæ, perfectionem non dicunt, vt modo supponimus, *& loco proximè cit.* ostendimus: ergo ratione conceptus relatiui, quem superaddunt essentiæ, quatenus ab essentia distincti dignitatem non dicunt, ac proindè ratione illius, nec humanitatem, nec humanitatis operationes possunt dignificare. 95 Tertia concl.

Prob. 1.

Secundò probatur: si personalitas Verbi ratione illius, 96

quod explicat, & supra essentiam addit, diceret dignitatem, Secundo. vt necessarium erat ad hoc, quòd ratione illius opera dignificaret, essent concedendæ in Deo tres dignitates distinctæ; sed hoc concedi non potest: ergo nec quod ratione illius, quod ad essentiam addit, personalitas dignificet operationes Christi. Consequutio est bona, maiorem fusè ostendi *loco allegato*, & breuiter suadetur ex eo, quod prædicata indifferentia, vt conueniant personis ratione absoluti, & ratione conceptus relatiui possunt singulariter, & pluraliter prædicari de personis: vnde quia realitas huius conditionis est, dicuntur diuinæ personæ vna realitas, ratione essentiæ, & tres realitates, ratione trium relationum: ergo si dignitas conuenit diuinis personis ratione conceptus relatiui, secundum id, quod supra essentiam addit, concedendæ sunt tres dignitates realiter distinctæ in Deo. Minorem autem probo primo ex Parente August. *l.5. de Trinitate c.8.* illis verbis: S. Aug. *Quemadmodum Pater Deus est, Filius Deus est, & Spiritus Sanctus Deus est; non tamen tres Dei dicimur, sed vnum Deum, ita magnus Pater, magnus Filius, magnus Spiritus Sanctus; non tamen tres magni, sed vnus magnus.* Ex quibus verbis sic probo minorem: in Deo iuxta Augustinum non sunt tres magnitudines distinctæ realiter concedendæ; sed ratio, quare concedi non debeant, alia non est, quam ne aliqua magnitudo vni ex diuinis personis conueniat, & non conueniat alijs: ergo pariter tres dignitates non sunt admittendæ in Deo, alias aliqua dignitas vni personæ competens alijs non conueniret, quod non minus inconueniens debet censeri, quam quòd aliqua magnitudo non sit tribus personis communis, & quòd magnitudo Patris non competat Filio, & è contra Secundo probatur ex D.Tho. 1 *p.q.42.art.4.ad 2.* illis S.Tho. verbis: *Sicut eadem essentia, qua in Patre est paternitas, in Filio est filiatio: ita eadem dignitas, quæ in Patre est paternitas, in Filio est filiatio.* Ergo sentit D.Th. quòd sicut essentia in personis non multiplicatur realiter, ita nec dignitas realiter multiplicatur in illis.

De-

97 *Tertiò.* Denique principaliter suadetur conclusio; nam prædicata absoluta non conueniunt personis ratione illius, quod addunt supra essentiam, sed ratione essentiæ; at dignitas est prædicatum absolutum in Deo: ergo non conuenit Verbo ratione propriæ personalitatis secundum expressum relationis conceptum ad essentiam superadditum, sed ratione essentiæ, quam transcendentaliter includit. Minorem, in qua est difficultas, probo primo ex D. Thoma *loco proximè allegatis*, illis verbis: *Paternitas est dignitas Patris, sicut & essentia Patris; nam dignitas est absoluta, & ad essentiam pertinet*. Ergo ea mente D. Thomæ dignitas est prædicatum absolutum in Deo. *S.TH.* Secundò, nam D. Thomas ibi docet, hanc consequentiam non valere: quidquid dignitatis habet Pater, habet Filius: paternitatem habet Pater: ergo paternitatem habet Filius; mutatur enim quid in ad aliquid, idest, absolutum in relatiuum; sed si dignitas non esset prædicatum absolutum; non mutaretur quid in ad aliquid in prædicta consequentia, sicut nec in ista consequentia mutatur: quidquid realitatis habet Pater, habet Filius: paternitatem habet Pater: ergo paternitatem habet Filius, Quia realitas prædicatum absolutum non est, sed relatiuo, & absoluto commune: ergo iuxta D. Thomam dignitas in Deo non est communis relatiuo, & absoluto per logicam transcendentiam, sed determinate aliquid absolutum importat. Denique probatur maior ratione à priori; nam dignitas vel est idem, quod perfectio, vel ad perfectionem consequitur: eatenus enim aliquis dignior censetur, quatenus maiori gaudet perfectione, scientiæ, essentiæ, aut virtutis; sed ratio perfectionis est prædicatum absolutum in Deo, eo quod in tantum aliquid perfectum est, in quantum est in actu, vel ad existentiam ordinem dicit, vt docet D. Thomas *1.p.q.4.art.1. ad secundum corporis, & q.5. art.1. in corpore*, quem ordinem relatio ratione sui nõ dicit, cũ ratione sui solũ dicat ordinem ad terminum, & ad subiectũ, quod ad terminum refert: ergo ratio dignitatis absolutè in Deo dicitur, & est prædicatum absolutum in ipso.

98 *Prima solutio.* His tribus argumentis responderi potest primò, personalitatem Verbi ratione illius, quod supra essentiam addit, & ratione conceptus relatiui non dicere perfectionem ad intra, nec dignitatem, nec bonitatem; dicere tamen perfectionem, bonitatem, & dignitatem ad extra. Ex quo solum sequitur, ratione illius, quod addit ad essentiam, non perficere, aut dignificare ipsum Verbum, nec increatas Verbi operationes, non autem quod non dignificet, & perficiat humanitatem, & operationes illius; cum enim media terminatione humanitatis, & operationum, illas cum diuinitate coniungat, non potest non dignificare, & perficere operationes humanitatis, & ipsam humanitatem; nam aliquid esse diuinitati coniunctum perfectio, & dignitas est. *Secunda solutio.* Vel secundo responderi potest, quod licet personalitas Verbi ratione illius, quod supra essentiam addit, & supra omnia prædicata absoluta, non dicat perfectionem, bonitatem, aut dignitatem physicam; dicit tamen perfectionem, bonitatem, & dignitatem moralem; & hoc sufficit, vt ratione expliciti conceptus relatiui ad essentiam superadditi, & ad prædicata absoluta, operationes humanitatis dignificet, & infinitè meritorias, & satisfactorias constituat.

99 *Prima solutio. Reijcitur primò.* Sed contra primam solutionem facit primò: non enim stat, quod personalitas Verbi ratione illius, quod addit supra essentiam, sit perfectio, bonitas, & dignitas ad extra, & non sit dignitas, bonitas, & perfectio ad intra: ergo concesso, vt in hac solutione conceditur, non dicere perfectionem ad intra, non potest defendi dignificare operationes humanitatis. Consequentia est bona: antecedens autem ostenditur primò; nam habens in se perfectionem non potest non reddi tali perfectione perfectum; sed Verbum habet in se personalitatem propriam: ergo si hæc perfectio est, non potest non esse perfectum ab illa, & consequenter non stat, personalitatem Verbi ratione illius, quod addit supra essentiam, esse perfectionem, & dignitatem ad extra, & non esse perfectionem, & dignitatem ad intra. Secundò probatur; nam perficit, & dignificat humanitatis, operationes, & est in ordine ad illas perfectio, & dignitas, quia eas diuinitati coniungit, vt asseritur in hac solutione; sed Verbum ipsum, & illius operationes intimius diuinitati coniungit, scilicet per identitatem: ergo si est perfectio ad extra, nempè in ordine ad humanitatem, & illius operationes, etiam est perfectio ad intra, scilicet per respectum ad Verbum, & operationes illius.

Tertiò, & explicatur magis hoc ipsum; nam ideo operationes humanitatis perficiuntur, & dignificantur à personalitate Verbi, quia med ante illa diuinitati coniunguntur; sed personalitas Verbi se ipsa est diuinitati per identitatem coniuncta: ergo sibi ipsi est perfectio, & consequenter non stat, esse perfectionem, & dignitatem ad extra, & non esse perfectionem, dignitatem, & bonitatem ad intra.

100 *Secundo.* Deinde contra primam solutionem facit: vt enim personalitas Verbi ratione illius, quod addit supra essentiam, perficiat, & dignificet operationes Christi, debet ipsa ratione illius, quod addit ad essentiam, esse vt quod perfectio, & dignitas in se ipsa, etsi non sibi, sed alijs: at hoc defendi non potest, negato, quod relationes superaddant ad essentiam perfectionem, & bonnitatem ad intra: ergo, hoc negato, nequit personalitas Verbi ratione illius, quod addit ad essentiam dignificare, & perficere operationes humanitatis. Consequentia est bona, maior est certa; licet namque vt humanitas constituat hominem, non debeat esse, *vt quod* homo, sed tantum *vt quo*; *vt quod* tamen debet esse humanitas; & similiter vt albedo faciat album, etsi non debeat esse vt *quod* alba, sed tantum vt *quo*; vt *quod* tamen debet esse albedo, idemque in alijs formis contingit: ergo pariter licet vt personalitas Verbi ratione conceptus expliciti relatiui superadditi ad essentiam, & ad cætera prædicata absoluta perficiat, & dignificet operationes humanitatis, non debeat esse ratione talis conceptus vt *quod* digna, & vt *quo* perfecta; debet tamen esse ratione illius dignitas, & perfectio vt *quod*, & oppositum est intelligibile omninò, alias quod non esset entitas, posset constituere ens, & quod non esset relatio, posset facere relatum. Minor autem probatur; ideo namque negatur relationibus diuinis ratione conceptus expliciti, addere perfectionem ad intra, quia sequeretur, esse tres perfectiones realiter distinctas in Deo: ex quo vlterius fieret, quod aliqua perfectio conueniens vni personæ, v.g. Patri, non conueniret alij, v.g. Filio, & è contra, & vlterius, quod essent inter se specificè inæquales; sed idem inconueniens sequitur, ex eo quod personalitas Verbi ratione illius, quod addit ad essentiam, sit vt *quod* perfectio, & dignitas in ordine ad extra, nam eo ipso erunt in diuinis personis tres perfectiones ad extra realiter distinctæ inter se, & vni ex illis aliqua perfectio conueniet, quæ alteri non conueniat, eruntque specificè inæquales: ergo negato, quod personalitas Verbi ratione illius, quod supra essentiam addit, & supra omnia prædicata absoluta sit perfectio, & dignitas ad intra, debet consequenter negari, quod sit bonitas, perfectio, & dignitas potens perficere, & dignificare ad extra.

101 *Secunda solutio reijcitur.* Et ex his secunda solutio relinquitur impugnata; ideò namque à Thomistis asseritur, relationes diuinas secundum conceptum relatiuum, quem exprimunt, & superaddunt essentiæ, prædicatisque absolutis, non dicere perfectionem, aut bonitatem physicam relatiuam, quia ex opposito fieret, vt essent in Deo tres perfectiones, aut bonitates physicæ specificè inæquales, & quod aliqua perfectio vni personæ conueniens non conueniret altæ, & è contra; sed non est minus inconueniens, quod sint in Deo tres perfectiones morales inæquales inter se, quam quod sint tres perfectiones physicæ; nec minus inconueniens est, quod aliqua perfectio moralis vni personæ conueniens non conueniat alijs personis, quam quod aliqua perfectio physica conueniat vni personæ alteri non conueniat, cum quælibet ex diuinis personis, non minus in linea morali, quam in linea physica, sit simpliciter infinitè perfecta: ergo negato, quod diuinæ relationes addant supra essentiam bonitatem, & perfectionem physicam, debet consequenter negari, quod addant perfectionem, bonitatem, aut dignitatem moralem, & consequenter in præfata sententia, quæ inter discipulos D. Thomæ est frequentior, non potest sustineri, quod personalitas Verbi ratione proprij conceptus, quem superaddit essentiæ, prædicatisque absolutis, operationes humanitatis dignificet, illasque infinitè meritorias, & satisfactorias constituat. Sed de hoc puncto plura infra *tract. de Gratia Christi*. Contra istam conclusionem plura, & satis difficilia argumenta opponi possent, quæ idcircò omitto, quia spectant ad alias materias, scilicet de Gratia Christi *infra quæstione septima, & de Trinitate prima parte quæstione 28.*

§. VIII.

§. VIII.

Explicatur conceptus, sub quo persona Verbi opera humanitatis valorat.

102 *Vltima conclusio.* VLtima Conclusio sit. Persona Verbi valorat operationes humanitatis sub conceptu dignitatis, & sub conceptu sanctitatis. Ante cuius probationem animaduerto primo, dignitatem ex communi conceptu non esse idem quod amicitia: quod patet: nam Rex dignitate regia gaudet etiam apud illos, quibus inuisus est, & homo sapiens dignus est æstimatione etiam apud illos, cum quibus amicitiam non habet. Ergo ratio dignitatis, & ratio amicitiæ ex communi conceptu vnum, & idem non sunt. Aduerto secundò, quòd licet persona Verbi, & sancta, & digna sit, & vtrumque præstet humanitati; non tamen esse idem re, & ratione conceptum sanctitatis, & conceptum dignitatis. Quod probo; nam sanctitas increata, in sententia, quam veriorem iudico, est Deitas sub conceptu essentiæ, & naturæ: vndè, Deus non est sanctus ratione attributorum, omnipotentiæ, sapientiæ, &c. sed solum ratione essentiæ, in qua attributa radicantur, nec in Deo sanctitas virtualiter multiplicatur, sicut multiplicantur attributa diuina; sed dignitas increata cum, vel idem sit quòd magnitudo, & perfectio, vt satis apertè indicat Diuus Thomas *prima parte quæstione 42. artic. quarto ad secundum*; vel ad perfectionem, & magnitudinem consequatur, conuenit Deo ratione cuiuscumque attributi, multiplicaturque virtualiter iuxta multiplicationem attributorum: quo circa Deus in dignitate infinita constituatur ratione summæ sapientiæ, ratione omnipotentiæ, & ratione aliorum attributorum, & ratione omnium summa illi veneratio debetur: ergo conceptus dignitatis, & conceptus sanctitatis in Verbo non sunt idem re, & ratione, sed virtualiter inter se distinguuntur. *S.TH.*

103 *Probatur conclusio.* His ita breuiter præsuppositis, asserit nostra conclusio: personam Verbi infinitè valorare operationes humanitatis, non solum ratione summæ sanctitatis, sed etiam ratione summæ dignitatis à sanctitate distinctæ. Et quidem, quòd persona Verbi valoret operationes proprias sub conceptu sanctitatis probatur; nam operationes Christi, non solum habuerunt rationem satisfactionis, sed etiam rationem meriti, vt docet Diuus Thomas *infra quæstione* 48. & nullus ex Theologis negat; *S.TH.* sed forma valorans meritum est sanctitas operantis, vt communiter docetur à Theologis cum Diuo Thoma *prima secunda quæst. 114. articulo secundo*: ergo persona Verbi valorat proprietas operationes sub conceptu sanctitatis. Quod autem etiam sub conceptu dignitatis easdem operationes valoret, probatur; etenim satisfactio crescit ad incrementum dignitatis personæ satisfacientis, & ab illa recipit valorem, vt *supra* satis ostendimus: vndè Rex satisfaciens suis operationibus regiam tribuit dignitatem; sed operationes Christi per modum satisfactionis nostram salutem causarunt, vt docet Diuus Thomas vbi *supra*, & fatentur omnes Theologi: ergo à persona Verbi sub conceptu dignitatis suum receperunt valorem.

104 *Vazquez.* Contrarium huius conclusionis tenet Vaxquez *disputatione sexta cap. 3.* vbi docet, non ex infinitate personæ Verbi operantis, sed ex sanctificatione infinita naturæ humanæ per gratiam substantialem vnionis pensandam esse infinitatem valoris in satisfactione Christi.

Primum argum. Quod probat. nam si per impossibile humanitas vnita esset in peccato mortali, illius operationes non essent satisfactoriæ, nec condignè meritoriæ; tunc enim Christus secundum humanitatem, qua solum mereri poterat, esset æterno supplicio dignus, & in statu inimicitiæ cum Deo, & consequenter indignus, vt ab ipso exaudiretur; & tamen in eo casu maneret dignitas infinita personæ Verbi increatæ, & operationes Christi essent vnitæ cum illa; ergo valor satisfactorius operationum Christi non sumitur ex infinita dignitate personæ Verbi operantis, sed solum ex infinita sanctificatione humanitatis assumptæ infinitum capiunt valorem.

105 *Solutio P. Suarij.* Huic argumento Suarez *disputatione quarta sect. 4. §. sed hinc oritur*, respondet, dato illo impossibili, vtramlibet partem sequi, nempè Christum satisfacturum, & non satisfacturum condignè. Primum ratione infinitæ dignitatis personæ. Secundum ex eo, quòd peccato infecta humanitas supponatur. Quam doctrinam Recentiores impugnant, eo quod tunc solùm ex impossibili sequitur quodlibet, idest, vtrumq; contradictionis extremum, cum impossibile constat ex terminis immediatè contradicentibus, vt si supponamus, hominem esse, & non rationalem, quia homo, & non rationalis, sunt termini immediatè contradicentes, sequitur ex hoc impossibili, esse hominem, & non esse hominem: esse hominem, quia sic supponitur: & non esse hominem, quia supponitur non rationalis: quando uerò, etsi casus impossibilis sit, non tamen constat ex terminis immediatè, & logicè oppositis, ex tali impossibili non sequitur quodlibet, idest, vtrumque contradictionis extremum, sed vnum tantum, v.g. si supponamus, esse hominem, cui color repugnat, non sequitur per locum intrinsecum, fore visibilem, & non fore visibilem, sed solum hoc secundum infertur, quia homo, & impotentia ad colorem, quos terminos casus supponit, non opponuntur contradictoriè immediatè: vndè, etsi casus implicatorius sit; complicatorius tamen non est: at in casu præsupposito, nempè humanitatis subsistentis hypostasi Verbi, & in peccato mortali existentis termini non opponuntur immediatè contradictoriæ; nam subsistentia Verbi solum opponitur contradictoriè non subsistentiæ; non vero opponitur contradictoriè, aut priuatiuè peccato ratione sui, sed ratione prædicati absoluti: ergo suppositio ista, tametsi impossibilis, sit, non tamen constat terminis immediatè contradicentibus, ac proindè non est talis conditionis, quòd ea illa sequatur vtrumque contradictionis extremum, nempè satisfactio condigna, & negatio condignæ satisfactionis, sed vnum tantum illorum potest, & debet ex prædicta hypothesi inferri. *Impugnatur à Recentioribus.*

106 *Secunda solutio Recentiorum.* Vnde ad argumentum factum isti Recentiores respondent, tunc casus opera Christi Domini infinitum valorem ad satisfaciendum fore habitura. Quod probant; nam persona satisfaciens esset in eo casu dignitatis infinitæ simpliciter, esto humanitas peccato supponatur infecta; sed valor satisfactorius sumitur à persona satisfaciente, sicut offensæ grauitas ex persona offensa pensatur: ergo etiam si humanitas esset in peccato mortali, & in statu inimicitiæ cum Deo, operationes illius essent infiniti valoris satisfactorij.

Obiectio. Quod si illis opponatur: opera Christi Domini in hypothesi admissa non essent Deo grata: ergo nec essent condignè satisfactoria. *Respondent.* Respondent, in casu admisso opera à Christo Domino elicita non fore Deo grata gratitudine amicabili; fore tamen grata Deo ab æstimatione morali æqualis dignitatis cum offensa, pro qua fiunt, & hoc sufficeri, vt essent condignè satisfactoria pro illa: sicut si Rex, qui alium Regem offenderet, satisfactionem æqualem illi pro offensa exhiberet, etiam si illius amicus non esset, satisfaceret condignè pro iniuria irrogata ipsi, & opera in satisfactionem exhibita grata essent Regi offenso gratia æqualis æstimationis cum offensa ipsi irrogata, etsi illi grata non essent gratitudine amicabili.

107 *Reijcitur primo.* Sed non placet Recentiorum solutio, & reijcitur primò: vt enim Christus suis operationibus valorem satisfactorium communicet, non sufficit, quod persona Verbi in se ipsa infinitè digna sit, sed insuper est necessarium, quod vt homo habeat dignitatem infinitam, idest, quod humanitatem infinitè dignam constituat; sed in data hypothesi, etsi persona Verbi in se ipsa infinitè digna esset; non tamē vt homo: ergo non valoraret infinitè suas operationes. Consequutio est legitima, præmissæ autem indigent probatione. Maior probatur: tum quia Verbum secundum se non satisfacit, sed Verbum vt homo: ergo vt sic, debet infinita dignitate gaudere: tum etiam, nam eo modo requiritur dignitas personæ satisfacientis ad valorem satisfactionis, quo exigitur sanctitas personæ merentis ad valorem meritorium; sed vt persona Verbi operibus media humanitate elicitis valorem meritorium infinitum communicet, non sufficit, quod in se ipsa infinitè sancta sit, sed requiritur, quod Verbum quatenus homo infinitè sit sanctum; idest, quòd humanitati infinitam sanctitatem communicet, vt fatentur præfatæ solutionis Auctores: ergo vt eisdem operibus præstet valorem satisfactorium infinitum, non sufficit infinita dignitas personæ Verbi in se ipsa, sed necessarium est, quòd vt homo infinitè dignus sit, idest, quòd hanc dignitatem humanitati communicet. Minor etiam hac ratione probatur: peccatum enim non solum cum amicitia, & sanctitate repugnat, sed etiam repugnat cum summa dignitate; sed quia humanitas supponitur infecta peccato, non supponitur in statu amicitiæ, nec Christus vt homo

sup-

supponitur Dei amicus: ergo eademratione non supponetur humanitas infinite dignificata, nec Christus vt homo dignus dignitate infinita. Probatur maior: non solum repugnat esse obiectum amoris, & odij talium simpliciter, sed etiam repugnat esse obiectum æstimationis apud Deum, & esse obiectum deiectionis, seu parui pensionis; sed ob primam repugnantiam peccatum non componitur cum amicitia diuina in eodem subiecto: ergo ob secundam, repugnant in eodem subiecto summa æstimationis dignitas, & peccatum, & consequenter eo ipso quod peccato infecta supponatur humanitas, ratione cuius, abiectionis, & parui pensionis digna supponitur, non potest supponi infinitè digna apud Deum dignitate præstita a Verbo.

Secundò reijcitur; non enim stat, Christum Dominum
108 *Reijcitur secundo.* satisfacere condignè pro offensa, quin condignè mereatur remissionem illius; sed in data hypothesi non mereretur condignè remissionem offensæ: ergo nec condignè satisfaceret pro illa. Maior cum consequentia tenet, minorem au-
Theologi. tem probo; vt enim communiter docetur a Theologis *prima secunda quæst. 114. artic. secundo*, status amicitiæ in subiecto requiritur ad merendum aliquid condignè a Deo, quod præfati Recentiores non negant; sed in hypothesi admissa Christus, vt homo non esset in statu amicitiæ: ergo nihil posset a Deo condignè mereri, & consequenter mereri non posset condignè remissionem offensæ. Neque exemplum Regis adductum in fauorem solutionis negotium facessit; nam cum inimicitia vnius Regis ad alium stat regia dignitas, & æstimabilitas apud ipsum; cum peccato autem & inimicitia cum Deo dignitas apud ipsum, & infinita æstimabilitas componi non potest, ac proinde ex eo quod vnus Rex possit alteri Regi sibi infenso, & inimico satisfacere condignè pro offensa irrogata in ipsum, non sequitur posse existentem in peccato mortali, quamuis Deus homo sit, Deo condignè satisfacere. Est etiam inter vtrumque casus aliud discrimen: quod vt Rex Regi sibi inimico condignè satisfaciat, non est necessarium, quod aliquid apud ipsum mereatur, sed solum quod tantum præstet; quod plus ab iniuriato postulari in suæ iniuriæ compensationem iustè non possit: vt autem Christus satisfaciat condignè pro offensa irrogata Deo, necessarium est, quod aliquid apud ipsum condignè mereatur; cumque in statu peccati existens nihil possit apud Deum merito condigno mereri, consequens fit, quod nec possit satisfacere condignè pro offensa irrogata in ipsum.

Vera solutio argum. Et ex his ad argumentum factum respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: maneret in tali casu dignitas personæ Verbi, quatenus homo est, nego minorem, quatenus Deus est, concedo minorem, & nego consequentiam: vt enim operationes à Christo media humanitate elicitæ sint condignè meritoriæ, & satisfactoriæ, non sufficit dignitas personæ Verbi in se ipso, sed etiam requiritur dignitas Verbi prout hominis, idest, quòd dignitas Verbo in se competens humanitati communicetur, quod in hypothesi admissa non euenit.

Sed dices in casu posito Christus, vt homo esset subie-
109 *Instabis.* ctum prædestinationis in filium naturalem Dei, essetque vt homo filius Dei naturalis: ergo esset vt homo dignus omni bono possibili, & consequenter vt homo dignitatem infinitam haberet. Secunda consequentia ex prima colligitur, prima ex antecedenti; Christo namque vt homini omne bonum possibile est debitum, non ratione gratiæ habitualis, sed ratione gratiæ substantialis, & filiationis naturalis Dei: ergo si in data hypothesi esset, vt homo filius Dei naturalis, esset vt homo dignus omni bono possibili. Antecedens au-
S.TH. tem non videtur posse negari in doctrina Diui Thomæ *infra quæst. 24. art. 2.* vbi docet, denominationem filij conuenire Christo vt homini, idest, vt subsistenti in humanitate, non ratione humanitatis, sed ratione suppositi, vt in illa subsistentis, *& quæst. 35. art. 5.* vbi docet, rationem filij conuenire immediatè supposito, ideoque relationem filiationis Christi ad Beatissimam Virginem, non realem, sed rationis esse; quia accidens reale non potest immediatè supposito Verbi inhærere: ergo Christus vt homo, idest, vt in humanitate subsistens esset subiectum prædestinationis in filium naturalem Dei, & Dei Filius naturalis, quamuis humanitas esset infecta peccato.

Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo conse-
110 *Respondet.* quens ly *vt homo* determinante suppositum, concedo consequentiam: determinante humanitatem, quæ in obliquo importatur à Verbo, quatenus persona humana, nego consequentiam; vt autem operationes ab humanitate elicitæ dignitatem à persona Verbi reciperent, necessum erat, quod non solum Verbum, vt in humanitate subsistens infinitè dignum esset, sed etiam quod humanitas in obliquo a Verbo, vt persona humana importata infinitè digna esset, quod tunc casus non contingeret, in quo peccato infecta supponitur humanitas, & consequenter non potest infinitè digna supponi. Et quidem Christus vt homo, ly *vt* determinante suppositum, in casu admisso, non solum infinitè dignus esset, sed etiam infinitè sanctus; & tamen hoc non sufficeret, vt operationes ab humanitate elicitæ dignitate meritoria gauderent; & hoc ideò, quia humanitas sancta non esset, nec in statu amicitiæ diuinæ: pariter ergo ex defectu dignitatis humanitati communicatæ a Verbo, quamuis suppositum infinitè dignum esset operationes ab humanitate elicitæ dignitatem satisfactoriam non haberent.

Dices, sequi ex illa solutione non ex infinita dignitate personæ Verbi operantis, sed ex infinita sanctitate huma- 111 *Instabis.*
nitatis conuenire illius operationibus dignitatem infinitam. consequens non admittemus; nam hoc esset in sententiam Patris Vazquez a Nobis impugnatam incidere: ergo solutio tradita non potest cum nostra doctrina subsistere. Probatur sequela; nam in casu posito permanet infinita dignitas personalis in Christo; & tamen quia humanitas sancta non est, sed peccato infecta supponitur, non sunt infinitè dignæ illius operationes: ergo dignitas operationum non sumitur ex infinita dignitate personæ Verbi operantis, & *vt quod* elicientis operationes, sed ex infinita sanctitate humanitatis, quæ *vt quo* ad illarum elicientiam concurrit.

Respondeo distinguendo consequens. ex infinita dignita- 112 *Respond.*
te personæ Verbi operantis, sumpto Verbo adæquatè, quatenus persona humana, nego sequelam: sumpto Verbo vt persona humana inadæquatè, concedo sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Itaque Christus vt persona humana duo dicit, nempè subsistentiam in recto; & humanitatem in obliquo, sicuti vt persona diuina de connotato diuinitatem dicit, & in recto subsistentiam terminantem naturam diuinam. Dicimus ergo, dignitatem operationum sumi ea dignitate personæ Verbi operantis adæquatè accepta persona, pro eo quod dicit tam in recto, quam in obliquo, idest, quod, vt operationes ab humanitate elicitæ infinitè dignæ sint, debet non solum importatum in recto à Verbo, quatenus persona humana, infinitè dignum esse, sed etiam id, quod in obliquo importatur, nempè, humanitas debet infinita dignitate gaudere, & a Verbo dignificari, & quia in casu, quem supponimus, etsi persona Verbi, vt humana pro eo, quod importat in recto, infinitè digna esset; non tamen esset digna pro eo, quod importat in obliquo, & de connotato, fit consequens, vt operationes illius infinitè dignæ non essent, nec hoc est in sententiam impugnatam incidere; nam Vazquez asserebat ex sola sanctitate humanitatis dignitatem satisfactoriam operationum Christi desumi. Nos autem asserimus, non solum ex sanctitatis conceptu, sed etiam ex conceptu dignitatis personæ Verbi operantis infinitè dignas euadere, addendo, quod vt hæc dignitas operationibus communicetur, debet prius conuenire humanitati; & quia in hypothesi admissa humanitas non redderetur infinitè digna a Verbo, propter indignitatem peccati, quod in humanitate supponitur, nec operationes ab humanitate elicitæ dignificarentur ab illo, in quo solutioni Recentiorum opponimur.

Secundò argumentari possumus contra nostram senten- 113 *Secundum argument.*
tiam; nam ex illa sequitur in qualibet Christi operatione constituendos esse duos valores infinitos: consequens falsum videtur: ergo. Probatur sequela; nam multiplicata forma valorante, necessarium est, multiplicari valorem; sed iuxta nostram sententiam datur duplex forma valorans, & dignificans operationes Christi, nempè sanctitas increata personæ, & increata dignitas illius, quæ virtualiter inter se distinguuntur: ergo in qualibet operatione Christi multiplicantur valores.

Respondeo, quòd sicut multi docent sanctificari huma- *Solutio.*
nitatem Christi à personalitate Verbi secundum id, quod explicat, & addit supra naturam, & etiam ab ipsa diuinitate, quæ sanctitates virtualiter inter se distinguuntur, quin pro inconuenienti habeant, duas sanctitates virtualiter distinctas in humanitate admittere, ita nullum inconueniens reputo duos valores virtualiter distinctos Christi operationibus dare, alterum ratione sanctitatis, & alterum ratione dignitatis, dummodo ad omne id, ad quod ratione vnius valoris opera Christi extenduntur, se extendant ratione alterius.

§. VI.

§. Vltimus.

Duo corollaria præcedentis doctrinæ.

114 *Corollariū primum.* EX dictis in discursu disputationis colligo primò, operationes Christi non habuisse valorem infinitum simpliciter, ex eo quod per illas Christus ipse offerebatur, sed ratione à Nobis tradita, nempè, quia persona Verbi fuit causa efficiens illarum, & subiectum recipiens. *Probatur primo.* Quod probo primò; nam etiam si Christus Dominus in redemptionem pro peccatis hominum non offerret se ipsum, sed aliquid purè creatum, operationes illius essent infiniti valoris: ergo infinitas valoris in eius operationibus non sumitur ex re oblata, sed ex persona offerente.

Secundo. Deinde, nam si ex re infinita oblata infinitas valoris operibus Christi competeret, sequeretur, actus, quibus Beatissima Virgo Christum obtulit in Templo, fuisse infiniti valoris. Consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam: ergo non a Christo vt re oblata, sed vt a persona offerente, efficienteque operationes, illarum valor infinitus desumitur. *Tertio.* Denique, & a priori probatur; nam Christus, vt res oblata est obiectum actionis offerentis; sed obiectum, quamuis infinitum sit, non dat actui, quem specificat, infinitam perfectionem, nec physicam, nec moralem, si finito modo attingatur, vt ex sæpè dictis constat: ergo Christus vt materia oblata non contulit suis operibus dignitatem infinitam, etsi eis ex hoc capite maior dignitas conueniat, quam si oblatum fuisset aliquid purè creatum.

115 *Obiectio.* Contra huius corollarij doctrinam obstare videntur Clemens Sextus *in Extrauag. vnigenitus*, vbi docet: *Vnam guttam sanguinis Christi fuisse sufficientem ad perfectam redemptionem nostram propter coniunctionem ad Verbum*; *Clem.6.* & Diuus Thomas *infra quæst.48.art.2.in corpore*, vbi probat, Christum satisfecisse condignè, & æqualem satisfactionem pro peccato humani generis exhibuisse. *Primo*, inquit Diuus Thomas, *S.TH.* *propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundò, propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat, quæ erat vita Dei, & hominis*. Ergo iuxta Clementem Sextum, & Angelicum Doctorem æqualitas, aut superabundantia satisfactionis Christi pro peccato humani generis sumitur ex infinitate sanguinis, & vitæ Christi ratione coniunctionis ad Verbum & consequenter, etiam infinitas valoris satisfactorii, ex eisdem capitibus est desumenda. Sed sanguis, & vita Christi sunt materia in satisfactionem oblata: ergo infinitas valoris in satisfactione Christi ex infinitate materiæ oblatæ desumitur.

116 *Solutio.* Respondeo, Clementem Sextum, & Angelicum Doctorem non loqui de gutta sanguinis Christi, & de vita Dei hominis acceptis secundum se, sed quatenus voluntariè à Christo effusis, & pro nobis in satisfactionem oblatis: sic autem inuoluunt actum interiorem voluntatis Christi imperantis sanguinis effusionem, & vitæ oblationem, qui ex coniunctione ad suppositum Verbi, vt principium efficiens, & subiectum mediatum infinitam dignitatem accepit, illamque vitæ oblatæ, & sanguini effuso communicabat, & de gutta sanguinis, & vita Christi secundum hanc coniunctionem ad Verbum mediante actione interiori voluntatis Christi imperante verum est, fuisse sufficientia ad satisfaciendum pro nobis, valoremque infinitum meritorium, & satisfactorium habuisse; ex hoc tamen non colligitur, Christum vt materiam oblatam suis operationibus infinitum valorem communicasse.

117 *Secundum corollariū. M. Vincentius.* Collligo secundò contra Magistrum Vincentium *relectione de Gratia Christi, q.5. pag.334.* redemptionem humani generis, etiam sub formali ratione redemptionis, non a re oblata, ut pretio, sed a persona operante, & redimente infinitate ualoris sumpsisse. *Probatur primo.* Quod probo primò; nam iuxta Diuum Thomam *infra q.48.art.3.in corp. Ipsa satisfactio,* *S.TH.* *qua quis satisfacit, siue pro se, siue pro alio pretium quoddam dicitur, quo se ipsum, vel alium redimit à peccato, & à pœna*. Verba sunt D.Thomæ. Ex quibus apertè colligitur, idem opus Christi Domini, & satisfactionis, & redemptionis rationem sortiri secundum diuersos respectus. Primum quatenus exhibetur offenso in recompensationem offensæ. Secundum autem quatenus hominem à peccato, & a pœna illi debita, & à seruitute, & a captiuitate diaboli liberauit; sed opus Christi Domini, quatenus est satisfactio non a re oblata in pretium, sed a persona operante, & offerente infinitatem valoris desumit, vt manet probatum: ergo etiam in formali ratione redemptionis, non a materia in redemptionem oblata, sed a persona redimente, & operante accipit infinitatem.

Deinde, nam si Christus satisfecisset pro nobis, non sui sanguinis effusione, & vitæ oblatione, sed offerendo Deo aliquid purè creatum, satisfactio illius, etiam in ratione formali redemptionis, foret valoris simpliciter infiniti; & tamen in tali casu, non ex re oblata in pretium, quæ finita, & limitata esset, infinitatem valoris desumeret. ergo modo, etiam sub prædicta ratione, non ex materia oblata sed ex persona offerēte, & operante recipit infinitum valorē. 118 *Secundo.*

Denique, nam si sola infinitas rei oblatæ ad infinitudinem redemptionis Christi in ratione formali redemptionis sufficeret, sequeretur, quod si Beatissima Virgo, aut quæuis alia creatura Christum, aut illius sanguinem in peccati nostri redemptionem offerret, nos redimeret redemptione infiniti valoris. Consequens est falsum, etsi à Vincentio admittatur: ergo redemptio Christi sub formali ratione redemptionis, non sumit ex re oblata valoris infinitatem. Probo minorem ex verbis D Thomæ proxime adductis, ex quibus habetur, satisfactionem ipsam pro culpa dici, & esse redemptionem à culpa, & a pœna, & consequenter, quæ non fuerit perfecta, & infinita satisfactio, nequibit esse infinita, & perfecta redemptio; sed nullus actus a pura creatura elicitus, quamuis habeat Christum pro materia, & obiecto, esse potest perfecta, & infinita satisfactio: ergo nullus actus à pura creatura elicitus, etsi vitam, & sanguinem Christi habeat pro materia oblata in redemptionem hominum à peccatis esse potest infinitus in ratione redemptionis. *Tertio.*

Sed arguit Vincentius primò: in emptione, & venditione patum, aut nihil qualitas, & dignitas ementis, & vendentis pensantur, sed ad merces, & pretium tantum attenditur; neque enim pluris æstimatur in emptione, & venditione pretium a Rege exhibitum, aut merces ab ipso præstita, quam à priuata persona; sed redemptio Christi in ratione formali redemptionis est quædam emptio: ergo infinitas eius, vt sic, non ex persona redimente, sed ex pretio oblato sumitur. 119 *Argumentum primū.*

Secundò, nam in merito, & satisfactione, ideò dignitas operantis satisfactoriam, & meritoriam actionem dignificat, quia is, qui satisfacit, & meretur, non solum propriam actionem, sed etiam se ipsum subijcit, & submittit in obsequium eius, apud quem meretur, & cui satisfacit. Sed in redemptione præcise considerata in ratione formali redemptionis, redemptor pretium quidem tradit in potestatem eius, à quo captiuum redimit, non verò se ipsum illi summittit; non enim se humiliat coram illo, sed sic se gerit in emendo captiui libertatem, ac si pretio simili equū emeret: ergo redemptio, sub formali ratione redemptionis, non sumit infinitatem suam ex persona redimente, sed ex pretio pro redemptione oblato. *Secundum.*

Hæc tamen, etsi subtiliter excogitata sint à doctissimo Vincentio, non vrgent, nec veritatem doctrinæ traditæ conuincunt. Ad primum dicatur, veram esse maiorem de emptione, quæ a merito, & satisfactione distinguitur; falsam autem de illa, in qua pretium, satisfactio, & meritum est. Vnde cum in redemptione Christi pretium, & etiam redemptio ipsa satisfactio sit, & meritum, quo libertatem nostram a peccato promeruit, consequens fit, quod illius dignitas infinita, etiam in formali ratione redemptionis ex infinitudine personæ redimentis sumatur. 120 *Ad primū respondetur.*

Ex his constat secundæ obiectionis solutio; nam licet verum sit, quod in emptione, quæ propriè emptio est, & à merito, & satisfactione distinguitur, emens vendenti non subijciat se ipsum; in emptione tamen, quæ propriè emptio non est, sed a merito, & satisfactione indistincta, eadem personæ subiectio attenditur, atque in merito, & satisfactione. Est tamen obiter aduertendum Christum in hominum redemptione non se subiecisse diabolo, sub cuius potestate homines tenebantur captiui, sed Deo, qui sua gratia remittendo peccatum, illos à potestate dæmonis liberauit, diabolomque sua potestate spoliauit. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *locis*, vbi disputatio præcedens. *Ad secundum.*

DISPV-

DISPVTATIO QVARTA.

An satisfactio Christi fuerit de se sufficiens pro peccatis omnium hominum?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

1 *Primum præsuppositum.*

N quo tria vt indubitata, & extra controuersiam supponimus, aliudque in examen vocamus. Primum, quod supponimus est Christum Dominum satisfecisse pro peccato humani generis, cuius contrarium sentiunt Iudæi credentes, Christum non animarum, sed corporum tantum esse Redemptorem, & etiam Pelagiani, qui negantes culpam originalem, negare consequenter tenentur redemptionem ab illa, ac denique Abailardus, qui quamuis non negauerit peccatum originale; negauit tamen, Christum nos a iugo & seruitute Dæmonis liberasse. Quos omnes contra Fidem errare, pluribus testimonijs Scripturę posset ostendi; duo tamen sufficiant. Primum est ad Titum 2. cap. ibi: *Dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate.* 1. Petri 1. cap. *Non corruptibilibus, auro, & argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi.* Ex quibus apertè constat, Christum non solum in Legislatorem, sed etiam in Redemptorem hominibus datum fuisse, & à culpa homines liberasse, & pro illorum peccatis satisfecisse.

Tit. c. 2.
1. Pet. c. 1.

2 *Secundum.* Secundum, quod supponimus est, satisfecisse pro peccatis hominum, non solum quoad culpam, sed etiam quoad pœnam illorum peccatis debitam. Quod patet primò ex illo Isaiæ 53. cap. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.* Et 1. Petri 2. cap. *Qui peccata nostra pertulit in corpore suo super Lignum:* vbi peccatorum pœnæ peccata vocantur. Deinde, nam homines per Christum à potestate Dæmonis sunt liberati; sed hoc ideo dicitur, quia Diabolus ratione peccati potestatem accipit homines deducendi in infernum, a qua pœna per satisfactionem Christi quoad sufficientiam homines liberantur, vt explicant Nazianzenus *oratione 42. circa finem* Augustin. *lib. 13. de Trinitate cap. 12.* Et Bernardus *epist. 190.* Ergo Christus pro pœnis peccatis hominum debitis satisfecit. Nec ex hoc licet cum Luthero, & alijs hæreticis, rectè colligere nullam satisfactionem propriam esse nobis necessariam; quia nempè Christus satisfecit pro peccatis nostris quoad culpam & pœnam, non, inquam, licet, nam etsi Christus pro nobis suam satisfactionem, & merita obtulerit; non tamen nostram satisfactionem exclusit, sed voluit, vt non aliter sua satisfactio adultis prodesset, nisi illorum etiam satisfactio intercederet, cuius insufficientia per superabundantiam satisfactionis Christi suppletur.

Isa. c. 53.
1. Petr. c. 1.
Nazian.
August.
Bernar.

3 *Tertium.* Tertium, quod supponimus, est, Christi satisfactionem absolutè fuisse sufficientem, imò & superabundantem abstrahendo à modo sufficientiæ, & superabundantiæ, an nempè, id ex natura sua haberet, & ab intrinseco, an ex Dei extrinseca acceptatione, in quo nulli catholicorum dubitare permittitur, cùm constet ex pluribus testimonijs Scripturæ sufficientia, & superabundantia satisfactionis Christi, vt est illud Psalmi: *Et copiosa apud eum redemptio;* & ad Romanos 5. illis verbis: *Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia*, nempe Christi Redemptoris, & alibi passim. Neç oppositum sensit Durandus *in 3. dist. 20. q. 2. num. 6.* vt falsò illi nonnulli Recentiores imponunt, quia vt legenti Durandum manifestè constabit, duplicem condignitatem satisfactionis ibi distinxit, alteram secundum æqualitatem quantitatis ad culpam commissam, ita quod tali satisfactione oblata, offensus illam non acceptans iniustus sit; aliam secundum acceptationem illius, cui fit satisfactio; & solum primum modum condignitatis satisfactionis Christi negauit, asserens, potuisse Deum absque iniustitia illam non acceptare, nec illa contentus esse. Non ergo omnem condignitatem exclusit Durandus à satisfactione Christi.

Psal. 129.
Rom. 5.
Durandus liberatur ab errore sibi à Recentioribus imposito.

His ita breuiter præsuppositis, quod in discrimen vertimus est, an satisfactio Christi fuerit sufficiens condigna, & superabundans, non ab extrinseco ex diuina acceptatione, quia nempe Deus illam acceptauit, vt talem, sed ab intrinseco ex natura sua, & illius valore intrinseco attento, & hoc, non de condignitate efficaci in actu secundo, idest, actu efficaciter inducente obligationem in creditorem remittendi offensam ipsi irrogatam, nam de hoc *infra* est à Nobis agendum, examinando, an vt Christus suis meritis Deum ex iustitia obligauerat, Dei promissio necessaria fuerit, quod in communi de meritis iustorum tractatur 1. 2. q. 114. sed in actu primo, idest, an valor operationum Christi ex natura sua, & seclusa Dei acceptatione, vt valorante, vel supplente defectum valoris, omnium peccatorum grauitatem adæquauerit, & excesserit. 4

Qua in re duplex circumfertur Theologorum sententia. Prima docet, satisfactionem Christi non fuisse ex se sufficientem pro peccatis omnium hominum, sed solum id habuisse ex acceptatione diuina, quia nempe Deus illam, vt sufficientem acceptauit. Pro qua referuntur Scotus *in 3. sentent. dist. 19. & 20. & in 4. dist. 15. q. 1.* Gabriel *in 3. dist. 19. q. 2. art. 1. notabile 3.* Almainus *quæst. 1.* & Medina *cod. de satisfactione q. 1 §. restat ergo.* Illam expresè tenent Philippus Faber *in 3. dist. 19. quæst. vnic. disp 45. cap. 3. & disp. 46. cap. etiam 3.* Radda *3. p. controu. 13. art. 2. concl. 7 & art. 3. concl. 3.* Franciscus del Castillo in præsenti *disp. 3. quæst. 1.* Estque discipulis Scoti communis. Cæterum non satis constat, an acceptationem requirant ad æqualitatem satisfactionis Christi cum remissione culpæ, an solum in ordine ad Deum efficaciter obligandum? Quibusdam primum, & alijs secundum docentibus. Et quidem, qui hoc secundum affirmant extra præsentem disputationem existunt, cum, vt proximè aduertebam, non de requisitis ad Deum efficaciter obligandum, sed solum ad æqualitatem satisfactionis Christi cum offensa statuendam præsens controuersia procedat.

Prima sententia.
Scotus.
Gabriel.
Almain.
Medin.
Faber.
Radda.
Castilla.

Vera tamen sententia docet, satisfactionem Christi fuisse ex se, ab intrinseco, & ex natura sua, idest, secluso pacto, & acceptatione diuina, condignam, sufficientem, & superabundantem pro peccatis omnium hominum, non solum futuris, quæ finita sunt, sed etiam si in infinitum forent multiplicanda. Ita communiter Theologi D. Thom. *in 3 dist. 20. q. 1. art. 1. q. 29. de Veritate art. 7. 4 Contra gentes cap. 54. & 55. in hac 3. part. infra q. 48. art. 2. & in præsenti q. 1. ar. 2.* Bonauentura *in 3. dist. 20. q. 3.* Richardus *q. 4.* Paludan. *q. 2. art. 2.* Capreolus *q. vnic. art. 1. concl. 2. & in 4. dist. 15. q. 1. ar. 2. ad primum argumentum Aureoli.* Soto *lib. 3. de Natura, & Gratia cap. 6 & in 4 Sentent. dist. 1. q. 5 art. 4. & dist. 19. q. 1. art 2.* Ferrariensis *4. Contra gentes cap. 55.* Vincentius *relectione de Gratia Christi, q. 5. conc. 1.* Caietanus in præsenti *art. 2.* & cum illo omnes Recentiores Thomistæ, Aluarez *disp. 4* Corneio *disp. 5. dub. 2. 3. & 4.* & Illustrissimus Araujo *dub. 5.* Tenent etiam ex Patribus Societatis Soarez *disput. 4. sect. 3.* Vazquez *disp. 5. c. 2. & seqq.* Quos alij Recentiores ex eadem familia sequuntur. 5 *Secunda, & vera sententia.*

S. TH.
Bonau.
Ricard.
Palud.
Capreo.
Sota.
Ferrar.
Vincent.
Caietan.
Aluar.
Corneio.
Araujo.
Suarez.
Vazq.

§. II.

§. II.

Satisfactionem Christi fuisse ex se, seclusa extrinseca acceptatione, in actu primo condignam, auctoritate, & ratione probatur.

SIt Prima Conclusio. Satisfactio Christi Domini fuit
6 ab intrinseco ex se, & seclusa acceptatione diuina, in actu primo condigna pro peccato humani generis. Conclusio ista ostenditur primo ex Paul ad Rom. *cap.* 5 illis verbis: *Sed non sicut delictum, ita & donum; si enim vnius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia, & donum in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit.* Ex quibus Apostoli verbis tale argumentum pro nostra conclusione conficitur. Satisfactio Christi præfertur in valore ad redimendum homines à peccato culpæ Adami quo ad vim ad spoliandam suam posteritatem gratia, & iustitia originali; non enim præfertur in extensione ad plures, cum solum ad illos satisfactio Christi se extendat, ad quos Adami peccatum pertingit, vel debuit pertingere, nec in efficacia præfertur, cum peccatum Adami omnem suam posteritatem infecerit; gratia autem per Christum non fuerit omnibus de facto collata, & consequenter excessus intentus à Paulo solum est in valore, & dignitate. Sed si opera Christi Domini non essent ex se condigna per modum actus primi, sed solum ex diuina acceptatione, non excederet vim peccati Adami ad perdendum, & posteritatem gratia spoliandam: ergo fuerunt ex se, & ab intrinseco condigna satisfacio pro peccato humani generis. Probatur minor: peccatum Adami non ex Dei acceptatione, sed ex se ratione grauitatis intrinsecæ condigne infecit totam posteritatem. Sed quod ratione sui condignum est, excedit in condignitate illud, quod solum ab extrinseca Dei acceptatione est condignum: ergo si opera Christi Domini non ab intrinseco ex se, sed ab intrinseco ex diuina acceptatione fuerunt satisfactio condigna pro peccato humani generis, non excedunt peccatum Adami, sed potius ab illo in condignitate exceduntur.

Prima conclusio. Probatur primo auctoritate. Rom. c. 5.

Dices, peccatum Adami non fuisse ex se, & secluso pacto Dei condignum ad inficiendam totam posteritatem, sed
7 ratione pacti, quo Deus cum Adamo pepigit de non traducenda in posteros originali iustitia, si de ligno vetito comederet: vnde ex eo quod satisfactio Christi Domini abundantior fuerit ad saluandum peccato Adami ad perdēdum, non sequitur habuisse, pacto secluso, condignitatem intrinsecam. Sed contra, nam pactum cum Adamo initum non dedit condignitatem illius peccato ad perdendum, sed solum fuit necessarium, vt voluntates posterorum continerentur in illius voluntate, vt in capite morali, qua continentia supposita ex se, & ab intrinseco fuit dignum, vt in eius pœnam tota posteritas priuaretur originali iustitia: ergo si valor, & condignitas satisfactionis Christi maior fuit ad saluandum, quam peccatum Adami ad perdendum, ex se, & ab intrinseco valorem, & condignitatem habuit, & non ab extrinseco ex pacto, & cum alias, vt Christus hominibus mereretur, & pro illis satisfaceret, necessarium non fuerit, quòd voluntates hominum transferrentur in illius voluntatem, sequitur, nullo modo fuisse necessarium pactum extrinsecum Dei, vt satisfactio Christi esset in actu primo condigna pro peccatis omnium hominum. Videatur Magister Vincentius *quæst allegata pag.* 369. vbi hoc argumentum fusè, & doctè, vt solet prosequitur.

Respondebis.

Reijcitur solutio.

Secundo probatur conclusio; nam Incarnatio necessaria
8 fuit ad satisfactionem pro peccato exhibendam, vt ex Patribus Ecclesiæ *disp.* 2. monstrauimus, & expresse docuit Basilius in illud Psalmi 28. *Redimit homo*; quod ita exponit: *Non homo nudus, sed homo Deus Iesus Christus quia nullus alius poterat condignum offerre pretium.* Sed hæc doctrina vera esse non potest de satisfactione condigna ab extrinseco, & ex Dei acceptatione: ergo satisfactio exhibita à Christo Domino condigna, & æqualis fuit, non ab extrinseco ex acceptatione diuina, sed ex se, & natura sua, valore intrinseco attento. Probatur minor: satisfactio ex acceptatione condigna illa est, quæ, quamuis de se non æquiualeat iniuriæ; ab offenso tamen acceptatur, ac si æquiualens esset. Sed satisfactionem isto modo condignam potuit purus homo exhibere, cum posset Deus illius satisfactionem, etsi ratione sui non æquiualeret offensæ, pro æquiualente acceptare: ergo ad satisfactionem præstandam ab extrinsecò, & ex Dei acceptatione condignam, necessaria non fuit Incarnatio, sed ad id fuit necessaria, vt homo Deus satisfactionem ab intrinseco condignam pro peccatis hominum exhiberet, & consequenter satisfactio Christi Domini fuit ex se, & ab intrinseco condigna, & æquiualens pro peccato humani generis.

Secundo probatur conclusio. Basil.

Deinde probatur: etenim satisfactio solum ex Dei acce- 9
ptatione æquiualens, & condigna est imperfecta in ratione satisfactionis; sed Christus Dominus perfectè pro peccatis hominum satisfecit, alias illius redemptio copiosa non fuisset; satisfactio namque imperfecta copiosa dici non potest: ergo satisfactio Christi condigna fuit, & æquiualens pro offensa, non ab extrinseco ex acceptatione diuina, sed ex se, & natura sua valore intrinseco attento. Probatur maior: qui debens centum, & solum quinquaginta soluens, totum debitum extinguit, quia creditor voluit illa acceptare pro centum, non perfectè, sed imperfectè soluit: ergo solutio æquiualens, & sufficiens, non ab intrinseco ex se, sed solum ex acceptatione creditoris, quia nempè creditor illam vt æquiualentem, & sufficientem acceptauit, imperfecta est in ratione solutionis: ergo pariter satisfactio non ex se, & ab intrinseco sufficiens pro offensa, sed solum ex offensi acceptatione, qui illam pro sufficienti, æquiualenti, & condigna acceptauit, imperfecta est in ratione satisfactionis, & consequenter si satisfactio Christi fuit solum isto modo æquiualens, & condigna, imperfecta satisfactio fuit, quod asserere non licet.

Tertio probatur.

Denique probatur conclusio; nam illa est satisfactio con- 10
digna ab intrinseco, cuius valor in morali æstimatione ex se, & ex natura sua adæquat iniuriæ grauitatem; sed satisfactio Christi ex se, & seclusa omni acceptatione extrinseca, adæquat in morali æstimatione grauitatem iniuriæ irrogatæ Deo: ergo de se, & ab intrinseco est condigna satisfactio pro illa. Consequutio est bona, maior certissima, nisi ad quæstionem de nomine difficultas præsens reducatur; Nos enim, & Auctores nostræ sententiæ, nihil aliud intendimus, quam quod valor satisfactorius operationum Christi inspectus secundum se, & seclusa extrinseca acceptatione, sit in æstimatione morali æquiualens grauitati offensæ mortalis, hocque intelligamus nomine satisfactionis condignæ, quidquid sit, an in ordine ad Deum efficaciter obligandum necessaria sit extrinseca acceptatio diuina, ordinatio, seu pactum, vt in principio *disputationis* monuimus. Minorem autem probo; grauitas enim offensæ irrogatæ Deo pensatur ex eo, quod contra Deum est; sed valor satisfactionis Christi pensatur ex eo, quod satisfactio Dei est: ergo ad minus adæquat grauitatē iniuriæ irrogatæ Deo.

Quarto probatur.

Quod amplius vrgetur; non enim minus est potens dignitas personæ satisfacientis ad valorandum actum satisfactorium, quam dignitas personæ offensæ ad grauificandum actum offensiuum sui: ergo quando persona satisfaciens diuina, & increata est, non minus valorat actum satisfactorium, quam persona diuina offensa grauificat actum offensiuum sui; sed satisfactio Christi Domini est satisfactio personæ increatæ, & diuinæ: ergo illius valor inspectus secundum se, & seclusa omni acceptatione extrinseca, adæquat in æstimatione morali grauitatem offensæ diuinæ.

Confirmatur 1.

Explicatur, & vrgetur secundò. offensa irrogata Deo homini non est minoris grauitatis, quam illa, quæ Deo in se ipso irrogatur. sed grauitas offensæ irrogatæ Deo homini non est maior in æstimatione morali valore satisfactionis præstitæ ab homine Deo: ergo illius satisfactionis valor inspectus secundum se, & seclusa omni acceptatione extrinseca, æquiualet ad minus grauitati Deo in se ipso irrogatæ, & consequenter est ex se, & ab intrinseco condigna satisfactio pro illa.

Confirmatur 2.

---

§. III.

Duo argumenta contrariæ sententiæ soluuntur.

CONTRA istam conclusionem arguitur primò: valor meritorius operationum Christi non adæquat vim demeritoriam peccati originalis: ergo istius grauitas maior 11
est illarum valore satisfactorio. Consequentia tenet; nam in operationibus Christi ex eisdem capitibus valor satisfactorius,

Primum argum.

ctorius, & meritorius summuntur, & consequenter si grauitas peccati originalis est maior valore meritorio operationum Christi, etiam excedit valorem satisfactorium illarum. Antecedens autem probatur; nam peccatum originale (& idem de quolibet mortali est dicendum) meruit condignè quoad sufficientiam carentiam, seu negationem, vnionis humanitatis ad Verbum, ita vt, si Deus in pœnam peccati originalis dictam carentiam decerneret, illud vltra condignum non puniret; sed opera Christi Domini, nec quoad sufficientiam merentur vnionem humanitatis ad Verbum, cum principium meriti non possit sub merito cadere, & humanitas Verbo vnita sit principium operationum Christi: ergo valor meritorius operationum Christi non adæquat vim demeritoriam peccati originalis.

12 *Solutio.* Respondeo, negando antecedens, ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: defectu æqualitatis moralis cum vnione humanitatis ad Verbum, nego minorem: ratione dependentiæ essentialis ab illa tanquam à principio sui, concedo minorem, & nego consequentiam; vt enim rectè colligeretur, valorem operationum Christi non adæquare in morali æstimatione grauitatem culpæ originalis, necessarium erat, quod non possent hypostaticam vnionem humanitatis ad Verbum mereri defectu adæquationis cum prædicta vnione, quod verum non est, cum sufficientem valorem, & dignitatem habuerint ad merendam de condigno Incarnationem Patris, aut Spiritus Sancti, illamque potuerint de potentia absoluta merito condigno mereri, vt *disputatione præcedenti* docuimus: Incarnatio autem Patris, vel Spiritus Sancti eiusdem dignitatis, & æstimabilitatis est cum Incarnatione Verbi. Non ergo prouenit ex defectu æqualitatis moralis cum vnione hypostatica humanitatis ad Verbum, quod opera Christi Domini, non possint dictam vnionem mereri, sed ratione dependentiæ essentialis ab illa tanquam à principio sui, quia nempè meritum, principium sui essentiale meritoriè de condigno causare non potest, de lege ordinaria in omnium Theologorum sententia, & in sententia veriori, etiam de potentia Dei absoluta.

13 *Secundum argum.* Secundo arguitur: valor satisfactorius operationum Christi non adæquat in morali æstimatione grauitatem offensæ mortalis: ergo non sunt condignè satisfactoriæ ab intrinseco pro illa, sed solum extrinsecè ex diuina acceptatione, quia nempe Deus satisfactionem Christi pro condigna, & æquiualenti acceptauit.

Probatur primo antecedens. Consequentia probatione non indiget: antecedens autem ostenditur primò; nam offensa irrogatur Deo, vt Deus est: Verbum autem non vt Deus, sed vt homo satisfacit, quandoquidem humanitas est principium *quo* operationum à Verbo, vt *quod* procedentium: ergo valor satisfactorius operationum Christi non adæquat grauitatem offensæ irrogatæ Deo. Patet consequentia; nam cum excessu in forma non stat æqualitas in effectu formali; sed Deus, vt in se ipso, qualiter est forma offensam grauificans dignior est Verbo vt homine, qualiter est forma dignificans satisfactionem: ergo grauitas offensæ maior est dignitate satisfactionis.

Secundo. Secundo probatur valor personalis operationum Christi, non est tam bonus, nec ita placens Deus, ac Deus ipse secundum se; sed grauitas offensæ mortalis est tam mala, & tam displicens Deo, ac est bona, & Deo placens Deitas, cum sit Dei destructiua, saltim quoad affectum; destructio autem Dei sit tam mala, & displicens Deo, ac bonum est, & Deo placens esse diuinum: ergo valor satisfactorius operationum Christi non adæquat in morali æstimatione grauitatem offensæ mortalis.

14 *Tertio.* Tertio probatur: si per impossibile essent duo Dij, & vnus offenderet alium, valor satisfactorius operationum Christi ad summum adæquaret grauitatem offensæ irrogatæ Deo ab altero Deo; sed grauitas offensæ irrogatæ Deo à creatura maior est grauitate iniuriæ Deo irrogatæ ab alio Deo; crescit enim grauitas offensæ ex vilitate personæ offendentis, & illius distantia ab offenso, & ex inferioritate respectu illius: ergo grauitatem offensæ Deo irrogatæ à creatura non adæquat valor satisfactorius operationum Christi. Denique idem antecedens probatur; nam grauitas offensæ Deo à creatura irrogatæ est ex duplici capite infinita, nempè ex parte personæ iniuriatæ, & ex vilitate personæ iniuriantis, quæ infinitè distat à Deo; sed satisfactio Christi solum est infinita ex parte personæ satisfacientis, non verò ex parte illius, cui talis satisfactio exhibetur, cum ex dignitate illius, cui satisfactio fit, potius deprimatur, quam crescat satisfactionis valor: ergo grauitas offensæ irrogatæ Deo maior est valore satisfactorio satisfactionis Christi, & consequenter hæc ex natura sua non est condigna pro illa, sed solum ex diuina acceptatione, quia nempè Deus illam pro æquiualenti, sufficienti, & condigna acceptauit, eaque voluit gratis esse contentus.

15 *Solutio argumenti.* Respondeo, negando antecedens, ad primam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: quantum ad elicientiam actuum, quibus satisfactio fit, concedo minorem: quantum ad valorem moralem prædictorum actuum, nego minorem, & nego consequentiam. Itaque in actu satisfactorio duo considerantur, nempè talis actus substantia, & valor illius moralis: primum præstat humanitas vt principium *quo* eliciens, & Verbum vt homo tanquam agens *quod* constitutum per humanitatem vt formam: secundum autem præstat Verbum, non ratione humanitatis, sed ratione Deitatis; & sic adæquatè sumpta satisfactione, Verbum satisfacit, nec vt homo tantum, nec vt Deus tantùm, sed vt Deus homo, humanitate vt *quo* eliciente substantiam operationis, & Deitate vt *quo*, & vt forma seipsa illam valorante. Vndè forma valorans satisfactionem non est minoris dignitatis, quam forma offensam grauificans, ac proindè ex hoc principio non probatur excessus grauitatis offensæ supra dignitatem satisfactionis.

16 *Replicabis* Sed dices. Verbum valorat operationes Christi vt homo, idest, vt humanitati vnitum, ly *vt* dicente saltem conditionem ad valorandum, licet non rationem formalem præstandi valorem; sed Deus grauat offensam, vt Deus in se ipso iniuriatus, & non vt vnitus alicui extremo creato, etiam ly *vt* dicente conditionem: ergo, attentis omnibus, plus grauificat offensam Dei maiestas iniuriata per illam, quam dignificet Verbum operationes Christi.

Respondetur primo. Respondeo primò, concessa maiori, negando minorem; nam Deus grauificat offensam, vt cognitus ly *vt* dicente conditionem; cognitio autem extremum creatum, & consequenter vnio cum aliquo extremo creato, vt conditio ex parte Dei ad grauificandam offensam ingreditur. Grauificat etiam offensam, vt vnitus cum actu offensiuo medio conatu finito, ly *vt* dicente conditionem; vnio autem cum actu offensiuo finita est, si vnio cum humanitate in omni genere finita constituitur. Vel secundo dicatur, excessum illum, si aliquis est, resarciri ex aliis capitibus *in hac disputatione* explicandis cum excessum, & superabundantiam satisfactionis Christi pro peccato humani generis demonstremus. *Respondetur secundo*

17 *Ad secundam probationem antecedentis principalis* Ad secundam antecedentis probationem, concessa maiori, nego minorem, ad illius probationem dicatur, quòd esto admittamus, destructionem Dei esse tam malam, & odio dignam, quam bona est, & amore digna Deitas; actus tamen affectiuè destructiuus Dei non est tam malus, nec tam odio dignus, ac ipsa destructio: tùm, quia solum terminatiuè à destructione Dei malitiam recipere potest; id autem, quod terminatiuè, aut obiectiuè concurrit, non dat id totum, quod habet actui terminato, & ex se specificato, cum finito modo attingitur, vt ex supra dictis constat. Tùm etiam, quia effectiuè solum cum destructione diuina coniungitur; quod autem solum affectiuè coniungitur alij, non accipit ab illo totum, quod in se est: quò circa etsi Deitas, vt auersiuè inspecta det grauitatem offensæ, non dat illi tantam grauitatem, quantam dignitatem habet in se, licet illam infinitè grauem constituat, vt *disputatione prima* docuimus; ac proindè ex eo quod destructio Dei sit tam mala, & odio digna, ac bona est, & amore digna Deitas, & grauitatem peccato mortali tribuat, non sequitur, illud reddere tam malum, & odio dignum, ac bona est, & amore digna Deitas secundum se.

18 *Ad tertiã probationẽ.* Ad tertiam probationem, prætermissa maiori, distinguo minorem: extensiuè, transeat minor: intensiuè, nego minorem, & consequentiam. Ratio distinctionis est, quia cum offensa irrogata Deo ab altero Deo in hypothesi conficta ratione personæ iniuriatæ contineret æquiualenter omnem grauitatem possibilem consequens est, quòd licet offensa irrogata Deo à creatura ex distantia offensoris ab offenso, & inferioritate, quàm habet ad illum, aliquam maiorem grauitatem recipiat, sit maioritas solum extensiua, vt *in prima, & secunda disputatione* exposuimus: ac proindè quòd satisfactio Christi adæquans in valore grauitatem offensæ irrogatæ à Deo conficto, quæ sumitur à maiestate iniuriata, adæquet etiam grauitatem offensæ irrogatæ Deo à creatura sumptam ex distantia offensoris ab offenso: sicut si opus aliquod esset meritum condignum Deitatis in se ipsa, etiam mereretur condignè Deitatem, & humanitatem simul, eo quòd humanitas nihil addit supra diuinitatem, quod in Deitate eminenter non præhabeatur. Et ex his ad vltimam pro-

probationem constat solutio ; licet enim demum, offensam irrogatam Deo a creatura esse etiam infimitam ratione in finitæ distantiæ, quæ inter creaturam offendentem, & creatorem offensum versatur ; hæc tamen infinitas continetur eminenter in grauitate sumpta ex diuina maiestate, offensa ; ac proinde valor operationum Christi huiusce-modi grauitatem adæquans, adæquat ex consequenti omnem aliam grauitatem, etiam illam, quæ ex infinita distantia creaturæ offendentis a creatore offenso sumitur.

§. IV.

Occurritur argumento Durandi, & explicatur, an Christus vt homo possit æquales gratias agere Deo pro beneficijs acceptis?

19 *Argumentum Durandi proponitur.* DENIQVE arguitur argumento Durandi ; nam Christus, vt homo, non potuit Deo æquales gratias agere pro beneficijs in humanitate susceptis ; Dijs namque parentibus, & Magistris non possumus reddere æquale, vt docuit Aristotel. 8. *Ethicor. c.* 13 ergo multo minus potuit pro alienis offensis Deo æquiualens reddere, & consequenter satisfactio Christi pro peccato humani generis æquiualens, & condigna ab intrinseco non fuit, sed solum ab extrinseco ex diuina acceptatione, quia nempè Deus gratis voluit illa esse contentus, eamque acceptare, ac si condigna, & æquiualens esset. Probatur consequentia; plus enim requiritur ad satisfaciendum pro alieno debito, quam ad propria debita soluenda, vt vidimus *disp.* 2. Ergo si Christus, vt homo non potuit propria debita, idest, beneficia humanitati facta ad æqualitatem soluere, nec etiam potuit pro alieno debito ex peccato contracto condignè, & æqualiter satisfacere.

20 *Prima solutio P. Vazq.* Huic argumento Vazquez *supra cap.* 7. ex Vega *lib.* 7. *in Concil. Tridens. cap.* 8 respondet, concesso antecedenti, negando consequentiam, & rationem discriminis sumit ex eo, quod ipsa gratiarum actione crescunt beneficia, cum gratiarum actio nouum beneficium sit ex diuina manu acceptum, & pro se ipsa nequeat ex gratitudine soluere ; satisfactione autem non crescit debitum ex peccato contractum ; & ideò potest Christus condignè, & æquiualenter pro debito nostrorum peccatorum satisfacere, etsi non possit Deo æquales gratias agere, eique reddere æquiualens pro beneficiis in humanitate susceptis. *Secunda solutio P. Suarez.* Suarez *sect.* 3 *alleg.* respondet, negando antecedens, explicandoque Aristotelem, quod loquatur de puris creaturis, eo quod non possunt actum elicere dignitatis, & valoris infinit. in morali æstimatione ; non autem de persona increata, quæ propter infinitam dignitatem, qua gaudet ; sicut potuit satisfacere condignè pro peccatis omnium hominum per actus dignitatis, & valoris infiniti : ita etiam potuit Deo reddere æquiualens pro beneficiis factis humanitati, & omninò æqualiter ex gratitudine soluere.

21 *Prima reijcitur.* Sed neutra solutio plenè argumento satisfacit : non prima ; nam ex doctrina, cui innititur, solum sequitur, Christum ratione humanitatis semper Deo debitorem manere, quia nempè ipsa gratiarum actio nouum beneficium est ex Dei largitate procedens, & nequit esse compensatio pro se ipsa, quod docuit Diuus Thomas *in* 3. *dist.* 20. *quæst.* 1 *art.* 2. *ad* 1. *S.TH.* Non autem colligitur, quod Christus non compensauerit sufficienter ex gratitudine beneficium humanitati per Incarnationem factum ; sed argumentum Durandi de hoc beneficio procedit, & de debito ex illo contracto, non autem de ipsa gratiarum actione, nec de debito contracto ex illa · ergo data solutione non soluitur.

22 *Secunda reijcitur.* Nec magis secunda satisfacit : quod probo ex D.Thom. 2. 2. q. 106. *art.* 6 *in corp.* vbi docet, hoc esse discrim nisi inter compensationem ex iustitia, & compensationem ex gratitudine, quod vt prima sit perfecta, sufficit æquale reddere ; ad perfectionem autem secundæ non sufficit reddere æquale beneficio suscepto, sed requiritur plus reddere, quam acceptum sit. Cuius rationem pulchrè dedit Angelicus Doctor, ex eo quod recompensatio gratitudinis respicit beneficium secundum voluntatem dantis, in quo hoc præcipuè commendatur, quod gratis beneficium impendit, ad quod non tenebatur : vnde, qui beneficium accepit, obligatur ex debito honestatis, vt aliquid gratis impendat : cum autem quod redditur, non excedit quantitatem beneficii accepti, nihil gratis videtur impendi, & ideò, vt compensatio ex gratitudine perfecta sit, debet reddi, non solum æquiualens, sed aliquid excedens. Sed licet gratiarum actio exhibita a Christo Domino pro beneficio Incarnationis, quia infinita est in æstimatione morali, sit cum tali beneficio æqualis ; non tamen illud excedit, cum beneficium etiam infinitum sit : ergo solutio tradita non subsistit.

Vt huic difficultati occurrat Magister Corneio respondet, Christum per gratiarum actionem aliquid Patri obtulisse maius beneficio Incarnationis, eo quod licet personalitas, cuius communicatio beneficium fuit humanitati factum, sit in se ipsa infinita simpliciter in genere entis ; non tamen fuit communicata humanitati secundum omnem infinitatem suam, sed modo limitato, & finito ex parte humanitatis per illam terminatæ ; Christus verò per gratiarum actionem, non solum Patri obtulit suas operationes, modum vnionis, & alia dona gratiæ, quæ erant infinitum quid in genere moris, sed etiam obtulit dignitatem suæ personæ summo modo possibili, quæ dignitas est infinita, non solum in genere moris, sed etiam in genere entis ; & ideo plus Patri obtulit Christus in gratiarum actionem, quam accepit ab ipso ; ac proinde perfectè compensauit ex virtute gratitudinis aliquid maius beneficio accepto offerendo beneficium Incarnationis factum humanitati. 23 *Euasio M. Corneio.*

Sed nec placet ista solutio; nam vel discrimen statuit Magister Corneio inter infinitatem physicam beneficii, & rei in compensationem oblatæ, vel de infinitate morali. Neutro ex his modis subsistit datum discrimen : ergo non subsistit solutio. Probo minorem : sicut enim personalitas Verbi infinitè dignificat operationes Christi : ita etiam infinitè illius humanitatem sanctificat : & consequenter est infinita moraliter in ratione beneficii facti humanitati : & sicut personalitas Verbi oblata in gratiarum actionem est physice infinita in se ipsa : ita personalitas humanitati concessa in se ipsa infinita physicè est : ergo neque in physica infinitate, nec in infinitate moralè saluatur excessus rei oblatæ in gratiarum actionem ad beneficium factum humanitati. 24 *Reijcitur*

Dices, Christum in gratiarum actionem obtulisse Patri personalitatem suam physicè infinitam omni modo, quo offeribilis est, non autem fuisse collatam humanitati personalitatem Verbi, eique vnitam omni modo, quo potest conferri, & vniri, & secundum totam infinitatem suam, & ideò saluari excessum rei oblatæ in recompensationem ad beneficium factum humanitati. 25 *Solutio.* Sed contra ; etsi physica infinitas personalitatis Verbi non fuerit collata humanitati, eique vnita omni modo possibili sub ratione terminantis, quia potest alias naturas perfectiori modo terminare, & perfectiori modo reddere subsistentes ; sub ratione tamen sanctificantis collata, & vnita fuit humanitati summo modo possibili ad extra ; non enim potest aliam naturam perfectiori modo sanctificare ; sed personalitas Verbi non fuit Patri oblata a Christo omnimodo possibili physicè, sed solum omni modo possibili moraliter : ergo eodem modo quoad rationem infinitatis fuit collata humanitati à Deo, quo à Christo Patri oblata ; ac proinde non saluatur excessus rei oblatæ in gratiarum actionem supra beneficium humanitati collatum, quod Magister Cornejo sua solutione intendebat, vt perfectè Christus ex virtute gratitudinis recompensauerit beneficium Incarnationis. *Reijcitur.*

Vndè ad argumentum Durandi respondeo primò, consequentiam factam non tenere in forma ; primo, quia cum beneficia humanitati facta excedant in morali æstimatione grauitatem offensæ mortalis, sit consequens, quòd ex impotentia ad æqualitatem gratiarum actionis, & ad reddendũ æquiualens pro beneficiis factis humanitati non rectè inferatur impossibilitas ad æqualem satisfactionem, & ad reddendum æquiualens pro offensa irrogata Deo. Deindè, quia cum ad compensationem perfectam ex gratitudine requiratur amplius reddi, quam sit beneficium acceptum ; ad compensationem autem ex iustitia perfectam sufficiat æquale reddi, ex eò quòd, Christus Dominus non potuerit ex gratitudine perfectè compensare beneficia humanitati facta, non rectè colligitur, non potuisse pro offensa irrogata Deo satisfacere perfectè ; quia satisfactio est in materia iustitiæ : ac proindè, vt sit perfecta, sufficit, æqualem esse cum offensa, pro qua fit, gratiarum autem actio in materia gratitudinis, cuius perfectio requirit plus reddere, quam acceptum sit, ac proindè consequentia à Durando facta non tenet : sicut si ita argumentaretur : non potuit 26 *Vera solutio.*

red-

reddere plus : ergo non potuit reddere æquale.

27 *Respondetur secundò.* Secundò respondeo, re vera Christum Dominum perfectè recompensasse ex virtute gratitudinis beneficium Incarnationis factum humanitati, quia licet ex parte rei oblatæ in compensationem non plus dedit, quam accepit humanitas, sed tantum æquale; in affectu tamen plus reddidit; sic enim erat Christus Dominus affectus, vt si plus, quam accepit humanitas Deo reddere, & offerre posset, de facto redderet, & offerret, & hoc sufficere, vt perfectè ex gratitudine beneficia compensauerit, constat ex Diuo Thoma *secunda secundæ quæst. 106. art. sexto ad primum*, vbi ait, quod quia in recompensationem beneficij magis consideratur affectus, quam effectus, quamuis filius patri ex parte rei acceptæ, scilicet, esse, & viuere, nihil æquale possit recompensare; ex parte tamen affectus dantis, & tribuentis potest aliquid maius patri filius tribuere, quod sufficere, vt filius patri perfectè sit gratus, videtur satis Diuus Thomas innuere in solutione allegata. (S.TH.)

28 *Replicabis.* Sed dices, sequi ex ista solutione posse puram creaturam ad æqualitatem gratias agere Deo pro beneficijs acceptis ab ipso: consequens est falsum, & contra Aristotelem *octauo Ethicorum cap. 13.* asserentem, Dijs, Parentibus, & Magistris non posse reddi æquale, quod saltem de personis creatis verificari debet; ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela: etsi Deo non possit creatura reddere plus, aut æquale ex parte rei cum beneficiis susceptis; potest tamen æquale, aut plus reddere, quam accepit secundum affectum; sed hoc sufficit iuxta nostram solutionem ad perfectè compensandum ex virtute gratitudinis beneficia suscepta: ergo poterit pura creatura Dei beneficia perfectè ex gratitudine compensare.

29 *Respondetur primò.* Respondeo, concedendo sequelam, loquendo de beneficiis antecedentibus ipsam gratiarum actionem; quia tamen gratiarum actio nouum beneficium est, & pro se ipsa compensatio esse non potest, fit consequens, vt homo semper maneat debitor Deo, & quod numquam perfectè ad æqualitatem etiam affectiuè beneficia accepta compenset, qua ratione probat D. Thom *in 3. dist. 20. q. 1. art. 2. ad primum*, numquam posse Deo æquales gratias reddi pro acceptis beneficiis, quia cum gratiarum actio beneficium Dei sit, ipsa gratiarum actione beneficia crescunt. Nec Aristoteles oppositum docuit; loquebatur enim, vt explicat D. Thomas 2. 2. q. 106. *art. 6. ad primum*, de æqualitate ex parte rei acceptæ, quam homo Dijs, Parentibus, & Magistris reddere nequit; neque enim patri possumus dare vitam, quam accepimus ab illo, nec Deo esse, nec Magistro, vt tal doctrinam, cum Magistri, vt talis formaliter non doceri, sed docere munus sit. (S.TH.)

30 *Secundò Respond.* Vel secundò responderi potest, negando sequelam: ad cuius probationem, concessa maiori, nego minorem; nostra enim solutio, & doctrina supponit, Christum Dominū reddidisse Deo æquiualens ex parte rei pro beneficiis in humanitate susceptis, & ad saluandum excessum requisitum ad perfectam compensationem ex virtute gratitudinis recurrimus ad affectum, saltem conditionatum, secundum quem plus reddidit, quam accepit; pura autem creatura non potest Deo reddere æquiualens pro beneficiis susceptis ex parte rei sed solum secundū affectum, & ideo ex eo quod Christus Dominus compensauerit perfectè ex virtute gratitudinis beneficia facta humanitati, non sequitur, posse puram creaturam perfectè compensare ex virtute gratitudinis beneficia a Deo suscepta. Ratio autem, cur sufficiat excessus secundum affectum ex parte retribuentis ad compensationem perfectam ex gratitudine, est; quia excessus ille petitur propter affectum, & voluntatem liberaliter dantis, & ideò sufficit excessus in affectu ex parte retribuentis; supposito tamen, quod æquiualens ex parte rei acceptæ reddatur.

---

§. V.

Fuisse superabundantem satisfactionem Christi probatur.

31 *Secunda conclusio.* SECVNDA conclusio. Satisfactio Christi Domini fuit ab intrinseco, ex natura sua, & omni acceptatione seclusa superabundans pro peccato humani generis. Et quidem superabundantem fuisse satisfactionem Christi absolutè nulli Theologorum est dubium, sed omnibus exploratum; constat enim ex illis verbis Psalm. 129. *Et copiosa apud eum redemptio*, & insuper ex illo Esaiæ cap. 40. *Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis*. Ac denique ex Iob 6 cap illis verbis: *Vtinam appenderentur peccata, quibus iram merui, & calamitas, quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret*. Quod moraliter a Lyra & ab aliis Interpretibus de Christo Domino exponitur, quod scilicet passio illius maior fuerit omnium hominum peccatis. Ex quibus testimoniis, & aliis pluribus manifestè colligitur, a nullo posse negari, fuisse satisfactionem Christi absolutè superabundantem pro peccatis omnium hominum. (Ps. 129. Isai. c. 40. Iob c. 6.)

32 *Probatur primò.* Quod autem superabundans fuerit ex natura rei, & ab intrinseco, & non ex diuina acceptatione, quod asserit nostra conclusio, ostenditur primò; nam illa superabundantia concedenda est satisfactioni Christi, quæ satisfactioni puræ creaturæ repugnat; sed superabundantia solū ex diuina acceptatione pro peccatis omnium hominum non repugnat satisfactioni creaturæ; benè tamen superabundantia ab intrinseco: ergo hæc est cōcedenda satisfactioni à Christo Domino exhibitæ. Consequentia est bona, maior constat; nam satisfactioni Christi superabundantia conceditur propter excellentiam, & dignitatem vnionis humanitatis ad Verbum; ergo est superabundantia sine tali vnione repugnans, & consequenter attribuenda est satisfactioni Christi superabundantia repugnans satisfactioni à pura creatura elicitæ. Minor autem probatur; nam superabundantia ex diuina acceptatione consistit in eo, quod Deus satisfactionem de se non superabundantem pro superabundanti acceptet; sed non repugnat Deum satisfactionem à pura creatura eliciram, quamuis de se superabundans non sit, pro superabundanti acceptare: ergo superabundantia ab extrinseco, & solum ex diuina acceptatione, non repugnat satisfactioni præstitæ a pura creatura.

33 *Secundò probatur.* Deinde probatur; nam ex eodem capite, ex eisdemque principiis conuenit satisfactioni Christi, quod sit superabundans pro peccatis omnium hominum, & quod sit condigna, sufficiens, & æquiualens pro illis; sed quod sit condigna, æquiualens, & sufficiens, conuenit satisfactioni Christi ab intrinseco, vt conclusione præcedenti monstrauimus: ergo etiam superabundantia, & excessus conuenit satisfactioni Christi ratione valoris intrinseci, & non ab extrinseco ex diuina acceptione. Præterea, nam acceptatio creditoris non dat valorem satisfactioni pro iniuria, sicuti nec dare potest valorem solutioni pro pecunia recepta sola extrinseca acceptatio illius, cui pecunia debetur, alias, si creditor, cui centum debentur, quinquaginta pro centum tanquam sufficientem solutionem liberaliter acceptaret, solutio illa esset dicenda valoris sufficientis ad perfectè debitum extinguendum: ergo, si diuina acceptatione supposita, satisfactio Christi fuit superabundantis valoris pro peccatis omnium hominum, ante acceptationem valore superabundanti gaudebat, & consequenter superabundans fuit ab intrinseco, & ex natura sua.

34 *Ratio à priori aliquorum.* In reddenda autem ratione à priori superabundantiæ ab intrinseco in satisfactione Christi difficultas non modica est & diuersimodè potest formari iuxta varia principia. Et quidem in sententia illorum, qui docent, satisfactionem Christi fuisse valoris infiniti simpliciter propter coniunctionem ad Verbum, & dignitatem deriuatam ex ipso in operationibus elicitis ab humanitate coniuncta; offensam verò esse grauitatis infinitæ solum secundum quid, vel nulla infinitate, nisi extrinseca tantum, & obiectiua gaudere, peruia est conclusionis ratio à priori. Etenim valor infinitus simpliciter superabundans est ad grauitatem, vel nullatenus infinitam, vel solum infinitam secundum quid: ergo si satisfactio Christi de se, & ab intrinseco fuit valoris simpliciter infiniti; offensa autem peccati mortalis, vel nullatenus fuit infinita, vel solum secundum quid, satisfactio Christi Domini superabundans fuit ab intrinseco. Cæterum contra hanc discursum obstat duplex difficultas. Prima, nam offensam peccati mortalis esse grauitatis simpliciter infinitæ in genere moris est sententia inter Theologos probabilis, vt vidimus *d. 1.* & vrgenter satis monstrauimus; quod autem satisfactio Christi fuerit ab intrinseco superabundans pro illa est sententia extra Scholam Scoti communis: ergo ratio probatiua illius alliganda non est sententiæ neganti offensæ mortali infinitatem simpliciter. Secunda difficultas est; nam cum Deus sit subiectum morale offensæ, vt *disp. 1.* monstrauimus, est difficilis ratio discriminis inter offensam, & satisfactionē Christi, vt illa vel nullatenus sit infinita, vel solum secundum quid; satisfactio autem Christi sit infinita simpliciter (*Reijcitur primò.* *Secundò.*)

in morali æstimatione, cum istius infinitas non aliundè probetur, nisi quia Verbum humanitati vnitum vt subiectũ comparatur ad operationes ab humanitate elicitas: ex quo prouenit, vt rationem formæ illas valorantis subinduat.

35 *Alius modus seu ratio à priori.* In illorum sententia, qui tenent, rem ordinis superioris, esto finita, & limitata sit, adæquari nunquam posse ab existentibus in ordine inferiori, quantumcumque multiplicentur, & Christi satisfactionem in ordine superiori ad grauitatem offensæ mortalis constituunt, in promptum etiam est nostræ conclusionis ratio à priori, & sic potest formari. Res ordinis superioris, esto limitata sit, & finita, non potest adæquari à rebus ordinis inferioris, quantumcumque numero augeantur, aut crescant perfectione; sed satisfactio Christi superioris ordinis est ad offensam mortalem: ergo quantumcumque offensæ mortales augeantur, adæquare nequeunt satisfactionem Christi, & consequenter satisfactio Christi excedit in morali æstimatione omnium hominum peccata, in quo consistit, fuisse superabundantem pro illis.

Reijcitur primo. Cæterum hi Auctores duplici difficultate premuntur. Prima est in reddendo rationem, quare satisfactio Christi ordinis superioris sit ad offensam mortalem, cum vtraque in suo genere sit in ordine diuino, & ad Deum vt subiectum moraliter comparetur. *Secundo.* Secunda consistit in eo, quòd licet res superioris ordinis physice adæquari in perfectione nequeat à rebus ordinis inferioris, in valore autem morali hoc principium non tenere *disp. 1. & disp. præcedenti* monstrauimus. Sed excessus ordinis in satisfactione Christi ad grauitatem offensæ mortalis est in ordine morali: ergo si finitus est, poterit ab offensis mortalibus adæquari, & consequenter satisfactio Christi superabundans pro illis ab intrinseco nõ erit.

Quare his modis dicendi omissis, & in sua probabilitate
36 relictis, ratio a priori pro nostra, & communi sententia in *Vera ratio à priori.* hunc modum est formanda. Valor satisfactionis Christi ab intrinseco, & ratione sui excedit grauitatem offensæ mortalis in morali æstimatione: ergo ratione sui, & ab intrinseco est superabundans satisfactio pro illa. Consequentia est nota, antecedens autem probatur; nam grauitas offensæ mortalis fundatur in vnione affectiua cum diuina maiestate offensa, ex eo quòd per peccatum Deus affectiuè subijcitur offensori; valor autem satisfactionis Christi fundatur in vnione physica mediata personæ Verbi operantis, & satisfacientis cum operationibus ab humanitate elicitis, eo quòd persona infinita, & diuina satisfaciens se ipsam mediatè subijcit Deo per peccatum offenso. Sed valor in vnione physica fundatus maior est in morali æstimatione grauitate fundata solum in vnione affectiua ergo valor satisfactionis Christi maior est ratione sui, & seclusa acceptatione extrinseca Dei, grauitate offensæ mortalis.

Confirmatur. Et augetur difficultas; etenim ab eadem forma perfectiori modo vnita perfectior effectus præstatur: quo circa *disp. præcedenti* docuimus, actum increatum, si meritorius esset, fore maioris valoris meritorii, quam actus Christi Domini media humanitate eliciti, quia nempe & si eadem sit forma valorans operationes Christi creatas, & quæ valoraret tunc casus increatas operationes; istis tamen conueniret per essentiam, actibus verò Christi creatis non per essentiam, sed per communicationem conuenit. Deitas etiam humanitatẽ, & Deum in se ipso sanctificat, & non sanctificat æque humanitatem, ac Deum, vt docet communis sententia, & *tractatu de Gratia Christi* monstrabimus. Sed Deitas, vt valorans operationes Christi præstantiori modo vnitur cum illis, quam maiestas offensa cum actu offensiuo sui, eo quod vnio, & informatio illa moralis fundatur in vnione physica immediata cum humanitate, & mediata cum operationibus ab humanitate elicitis; actui vero offensiuo vnitur maiestas offensa, illumque informat moraliter, informatione fundata in vnione tantum affectiua, affectiuaque subiectione: ergo plus valoris præstat persona Verbi operationibus ab humanitate elicitis, quam grauitatis maiestas offensa offensæ irrogatæ in Deum, & consequenter satisfactio Christi est superabundans pro offensa.

---

§. Vltimus.

Argumentis in contrarium occurritur.

37 *Primum argum.* CONTRA istam conclusionem arguitur primò: grauitas offensæ mortalis adæquat in morali æstimatione dignitatem, & valorem satisfactionis Christi: ergo satisfactio Christi, esto fuerit æquiualens, superabundans non fuit pro offensa irrogata in Deum. Consequentia patet; nam ad superabundantiam in ratione satisfactionis requiritur excessus condignitatis supra grauitatem iniuriæ, & consequenter, si excessus in satisfactione Christi non datur, superabundans non fuit. Antecedens autem ostenditur primò; nam grauitas offensæ mortalis sumitur ab eadem forma, a qua sumitur valor satisfactionis Christi, videlicet à diuinitate: ergo adæquat grauitas offensæ satisfactionis valorem.

Secundò probatur; nam grauitas offensæ mortalis est infinita simpliciter in genere moris, vt *disp. prima* docuimus; 38 *Prima solutio.*
sed vnum infinitum alio maius non est, vt in *eadem disput.* censuimus probabilius: ergo valor satisfactionis Christi non est maior grauitate offensæ mortalis, & consequenter grauitas offensæ illius valorem adæquat.

Respondeo, negando antecedens; ad primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; vt enim 39
diecbamus nostram conclusionem probantes, ab eadem forma perfectiori modo vnita perfectior effectus præstatur, vt constat in diuinitate Deum in se ipso sanctificante, & etiam humanitatem Verbo hypostatice vnitam; & tamen, quamuis forma eadem sit, non æque sanctificatur humanitas, ac sanctificatur Deus, quia Deo per essentiam conuenit, humanitati autem non per essentiam, sed per gratiosam communicationem. Stat ergo cum æqualitate formæ inæqualitas in effectu, vel quasi effectu formali, & ita in nostro casu contingit; nam licet diuinitas, & grauificet offensam, & dignificet operationes Christi; quia tamen perfectiori modo vnitur cum operationibus, nempè vnione physica mediata, quam cum actu offensiuo, cum quo solum affectiuè vnitur, consequens fit, vt plus dignitatis, & valoris præstet operationibus Christi, quam actui offensiuo sui.

Ad secundam probationem respondeo primò, quod licet 40
vnum infinitum alio maius quantitatiue non sit; potest tamen vnum infinitu alio perfectius esse, illudque excedere in *Secundo solutio.*
qualitate essentiali, vt constat in auro, & argento infinitis, si forte darentur; nam infinitum argentum, esto in quantitate non excederetur ab auro infinito; in qualitate tamen, & perfectione essentia i infinitum aurum infinitum argentũ excederet. Infinita etiam hominum multitudo, etsi in numero non excederet infinitam multitudinem animalium irrationalium, essentialiter autem, & in perfectione essentiali negari non potest, quod infinita hominum multitudo multitudinem infinitam animalium excedat. Ex eo ergo, quod grauitas offensæ mortalis infinita sit, & similiter dignitas operationum Christi, ad summum sequitur, non dari inter illa excessum quantitatiuum, non autem quod non detur excessus in qualitate, & perfectione essentiali, & iste est sufficiens, vt opera Christi Domini sint, non solum æquiualens & condigna, sed etiam superabundans satisfactio pro offensa.

Secundo respondeo, concessa maior., distinguendo minorem; in eodem genere, in quo est infinitum, concedo mino- 41
rem: in alio genere, nego minorem, & consequentiam; nam *Replicabis primo.*
infinitas satisfactionis Christi est in genere valoris, & boni, infinitas grauitatis offensæ est in genere mali moralis: ex quo solum sequitur, quod in genere mali, seu grauitatis offensiuæ nihil detur maius, non autem quod comparata satisfactione Christi in valore cum offensa in grauitate, non sit maior valor satisfactionis Christi grauitate offensæ sicut si daretur linea infinita in genere lineæ, solum sequeretur, nõ esse dabilẽ lineã maiorẽ, maior autẽ quantitas esset possibilis, nẽpè quantitatis corporis infiniti, quod infinitũ esset secũdũ trinã dimensionẽ. Et si daretur actus misericordiæ, infinitus in linea misericordię solum sequeretur, in tali linea nihil dari maius, nõ verò quod actus charitatis infinitus in genere dilectionis maioris dignitatis non esset, & de facto inter diuinas perfectiones, prout virtualiter inter se distinctas, quamuis omnes in sua linea infinitæ sint, inæqualitas tamen virtualis à Theologis recognoscitur. Vnde intellectus, prout virtualiter à voluntate distinctus, virtualiter voluntatem excedit: & diuina dilectio, prout virtualiter ab actu misericordiæ distincta, virtualiter illum excedit: & natura diuina virtualiter excedit omnes perfectiones attributales Dei.

Sed obijcies primò; nam sequitur ex solutione ad primam probationem antecedentis data, posse vnum peccatum esse altero maius, non solum in malitia essentiali, sed etiam in grauitate sumpta ex maiestate offensa: consequens est contra ea, quæ *disput. prima* docuimus: ergo doctrina tradita non potest cum ibi dictis consistere. Probatur sequela; vt enim probando nostram conclusionem, & in

solu-

solutione argumenti dicebamus, forma, esto infinita sit, perfectiori modo vnita perfectiorem præstat effectum; sed stat, vnum actum offensiuum perfectiori modo in linea mali moralis vniri cum maiestate offensa, quam alius: ergo stabit, quod ab illa, quamuis infinita sit, maiorem grauitatem recipiat, & consequenter poterit vnum peccatum mortale excedere aliud, non solum in grauitate ex obiecto, & aliis circumstantiis desumpta, sed etiam in grauitate sumptæ ex maiestate offensæ. Maior continet nostram doctrinam; consequentia probatione non indiget; minor autem probatur; nam actus offensiuus vnitur cum maiestate offensa media cognitione, & conatu; sed potest vnus actus vniri mediæ cognitione perfectiori, & medio maiori conatu cum maiestate offensa, quã alius: ergo potest cum illa perfectiori modo, quã alius, vniri excessu perfectionis in genere mali moralis.

42 *Replicabis secundo.* Objicies secundo; nam sequitur ex eadem doctrinæ, operationes Christi non esse dignas, & valorosas infinite simpliciter: consequens est contra ea, quæ *disp. 3.* docuimus ergo solutio tradita est insufficiens. *Sequela probatur primo.* Probatur sequela primò; nam iuxta doctrinam solutionis, & rationis, quæ priori nostram conclusionem monstrauimus, cum æqualitate in forma dante grauitatem offensæ, & operibus Christi valorem stat inæqualitas inter grauitatem offensæ, & valorem operationum Christi propter inæqualitatem in modo, quo vnitur cum actu offensiuo, & cum operationibus ab humanitate elicitis: ergo pariter cum infinitate formæ valorantis operationes Christi, nempe diuinitate, stabit limitatio valoris sumpti in concreto propter limitationem modi, quo operationes Christi cum prædicta formæ vniuntur, & propter limitationem modi, quo à Verbo, tanquam ab operante *quod*, egrediuntur.

43 *Secundo.* Secundò probatur sequela; nam si cum æqualitate inter formas stat inæqualitas inter effectus formales propter inæqualitatem modi, quo vniuntur subiectis: ergo iam ad effectum formalem formæ, nedum physicæ, verum etiam moralis, non solum pensatur forma, sed etiam pensatur modus vnionis formæ ad subiectum; sed eo ipso quod hoc concedatur, quamuis forma sit infinita, effectus ab illa præstitus non erit infinitus moraliter: ergo eo ipso quod cum æqualitate inter formas stet inæqualitas inter effectus formales proueniens ex inæqualitate modi, quo vniuntur subiectis, vt in ratione probatiua nostræ conclusionis, & in solutione argumenti docuimus, operationes ab humanitate elicitæ non erunt infinitæ dignæ, nec valorosæ infinitè in morali æstimatione, quamuis personalitas Verbi, quæ vt forma illis præstat valorem, sit infinita moraliter. Prima consequentia manifesta videtur; nam id, ex quo prouenit excessus inter effectus formales, necessario pensatur ad illos: ergo si inæqualitas modi vnionis formæ ad subiectum inducit inæqualitatem inter effectus formales morales, stante æqualitate inter formas, pensatur prædictus modus ad effectum formalem moralem. Secunda consequentia non videtur probatione indigere; minor autem subsumptæ probatur; nam vt concretum aliquod sit infinitum moraliter, omnia penès quæ pensatur eius moralitas, debent esse moraliter infinita, alias ex aliquo capite erit finitum concretum, nedum physicè, verùm etiam moraliter: ergo eo ipso quod ad concretum, vel effectum formalem formæ moralis pensetur, non solum formæ, sed etiam modus, quo vnitur, si iste finitus est, quamuis forma sit infinita, effectus ab illa præstitus moraliter infinitus non erit.

44 *Tertio.* Denique probatur sequela: nam id ipsum, quod excedens inducit excessum, si limitatum sit, limitationem inducit; sed iuxta doctrinam traditam excessus in modo vnionis formæ ad subiectum cum æqualitate inter formas inducit excessum inter effectus formales: ergo limitatio vnionis formæ ad subiectum, vel limitatio modi vnionis subiecti cũ forma inducit limitationem in effectu illius formali, quamuis forma sit infinita moraliter; sed modus, quo operationes Christi vniuntur cum supposito Verbi, & ab illo egrediuntur, limitatus est, & finitus, non solum physicè, sed etiam moraliter, cum moralitas talis modi identificata sit cum illius physica entitate, & ab humanitate, vt à principio *quo* effectiuo causetur, à qua entitas physica talis modi efficienter procedit: ergo, quamuis personalitas Verbi dignificans, & valorans prædictas operationes sit infinita moraliter, cõcretum ex operationibus, & personalitate Verbi resultans moraliter infinitũ nõ est, & consequẽter operationes ipsæ nõ sunt infinitè dignæ, nec meritoriæ, aut satisfactoriæ infinitè.

45 *Ad primã replicã respondetur.* Respondeo ad primam replicam, negando sequelam: ad illius probationem distinguo maiorem: excessu modi formali extrahente ad aliud genus, & ordinem, concedo maiorem; excessu tantum materiali, & non extrahente à genere, sed intra genus contento, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam excessus modi vnionis, quo vnus actus offensiuus præ alio maiestati offensæ vnitur ortus ex perfectiori cognitione, aut ex maiori intensione, & conatu, est excessus materialis, non extrahens à genere, sed intra idem genus contentus; adeoque impedire non potest æqualitatem omnium peccatorum mortalium in grauitate personali sumpta ex maiestate offensa. Ratio autem distinctionis tradita est; nam cum in eo genere, in quo aliquid est infinitum aliud illo maius dari non possit, vt docet probabilior sententia, vel quam Nos probabiliorem censuimus, fit consequens, vt excessus modi vnionis non formalis, nec ad aliud genus extrahens non possit inæqualitatem causare inter effectus formales, quos infinitos esse supponimus; quia tamen in alio genere potest dari aliquid maius, fit, vt excessus formalis modi vnionis extrahens ad aliud genus inæqualitatem inducat inter effectus formales, quamuis inter formas æqualitas supponatur. Et quia modus, quo personalitas Verbi vnitur cum operationibus Christi, huius conditionis est, comparatur cum modo, quo maiestas Dei offensa cum actibus offensiuis vnitur, fit consequens, vt valor meritorius, & satisfactorius operationum Christi a personalitate Verbi proueniens, excedat grauitatem offensæ mortalis præstitam a maiestate offensa, quamuis hæc etiam in suo genere sit infinita.

Ad secundam replicam, nego sequelam: ad cuius primam probationem responderi potest primò, concesso antecedenti, negando suppositum consequentis, quod nempe modus, quo operationes Christi vniuntur supposito Verbi, & ab illo egrediuntur, moraliter sit finitus; nam licet talis modus physice finitus sit, sicut, & entitas ipsarum operationum, physice finita est; est tamen in morali æstimatione infinitus, infinitate à persona Verbi sumpta: quæ sicut substantiam operationum, etsi finitam in genere physico, infinitè æstimabilem reddit: ita etiam infinitè æstimabilem constituit modum, quo operationes ei vniuntur, & ab ipso egrediuntur, *iuxta dicta disp. 3. n. 51.* Et ex hoc constat ad alias probationes solutio; omnes enim supponunt, modum, quo operationes Christi vniuntur cum supposito Verbi, moraliter esse finitum, vnde, hoc negato, euanescunt. Nec obstat, quo asseritur in tertia probatione sequelæ, nempè moralitatem prædicti modi effici ab humanitate tanquam à principio *quo*; nam licet hoc verum sit de moralitate identificata cum physica entitate modi, non tamen est verum de moralitate præstita à personalitate Verbi; nam licet hæc sumpta in concreto ab humanitate efficiatur, ex parte formæ talem moralitatem præstantis non efficitur ab illa; quod autem in concreto efficiatur, eius infinitati non obstat; sicut nec obstat infinitati valoris operationum Christi, quod in concreto sumptus ab humanitate efficiatur, vt vidimus *disp. 3. num. 41.* 46 *Ad secundam.* *Ad primã probationẽ sequelæ respondetur primo.*

Secundo respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: limitatio in genere entis, & etiam negatiua limitatio in genere moris, vt sic, concedo consequentiam: limitatio in genere valoris moralis meritorii, & satisfactorii, nego consequentiam. Itaque quia modus, quo operationes Christi vniuntur cum supposito Verbi, limitatus est, & finitus, fit, vt concretum ex Deitate valorante, & operationibus Christi consurgens, limitatum sit in genere entis: vnde quamuis forma dignificans, & valorans, nempè Deitas, per essentiam sit infinita; concretum tamen, quod ex illa, & actibus meritoriis consurgit, infinitum per essentiam non est, sed tantum per communicationem. Fit etiam ex limitatione prædicti modi, vt actus satisfactorii Christi non sint infiniti in genere moris, vt sic, prout ratio moralis abstrahit à creata, & increata; non tamen tollitur, quod concretum ex actibus meritoriis, & diuinitate consurgens sit infinitum infinitate morali per communicationem; quia etsi limitatus sit ille modus, non tollit, quod forma infinita per essentiam communicetur actibus ab humanitate elicitis omni modo, quo communicari potest. 47 *Respondetur secundo.*

48 *Ad secundam probationem sequelæ.* Ad secundam probationem sequelæ, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguo minorem subsumptæ: effectus formalis non erit infinitus moraliter ex omni capite, concedo minorem: ex parte formæ talem effectum præstantis, nego minorem, & consequentiam; nam ex eo quod modus finitus sit, & concretum, non solum penes formam, sed etiam penes ipsum pensetur, solum sequitur, concretum esse ex parte modi finitum, non autem infertur, quod infinitum ex parte formæ non sit, nec amplius probatio consequentiæ conuincit; nã id, quod in eius

probatione assumitur, solum est necessarium, vt concretum ex omni capite sit infinitum, & vt sit infinitum simpliciter, idest, omnibus modis, non autem ad illius infinitatem ex parte formæ, & vt sit infinitum simpliciter, sumpto simpliciter contrapositiue ad secundum quid.

49 *Ad vltimam.* Et ex his ad vltimam probationem sequelæ constat solutio; nam licet limitatio modi, quo operationes Christi vniuntur cum supposito Verbi, & ab illo egrediuntur, inducat in concreto resultante ex prædictis operationibus, & Deitate valorante limitationem ex ipso; non tamen inducit limitationem ex forma, nec impedit, vt forma suam infinitatem communicet. Ex quo solum sequitur, vt concretum limitatum sit ex parte modi, non autem quòd ratione formæ simpliciter infinitum non sit. Nec infertur (vt tacitæ obiectioni occurramus) concretum ex Deitate valorante, non esse infinitum simpliciter in ratione satisfactionis, & meriti contrapositiuè ad secundum quid, ex eo quòd ex modo finito conficetur; vt enim *disp. 3. num. 24* docuimus, tunc solum conflatum ex vna parte finita, & alia infinita, non est infinitum simpliciter contrapositiue ad secundum quid, quando pars infinita, vel extremum infinitum compositionem ingrediens, partem, vel extremum finitum eminenter non continet, cuius oppositum in præsenti contingere ex ibidem dictis constat.

50 *Secundum argument.* Secundo principaliter arguitur, & hucusque dicta impugnantur: ex hoc quòd valor satisfactionis Christi maior sit grauitate offensæ mortalis, solum sequitur, vnum actum Christi satisfactorium vnius offensæ mortalis grauitatem excedere, non autem quòd vnus actus satisfactorius Christi excedat grauitatem omnium offensarum, quæ ab hominibus irrogantur contra Deum: ergo saltim pro omnibus offensis mortalibus vna Christi operatio superabundans satisfactio non fuit, & consequenter in tantum poterunt multiplicari peccata, vt satisfactionis Christi valorem excedant, & extinguant; non enim tot fuerunt Christi operationes, quot sunt, & erunt actiones offensiuæ maiestatis diuinæ. Probatur antecedens: grauitas plurium peccatorum maior est grauitate vnius peccati mortalis: ergo ex eo quòd valor satisfactorius operationum Christi sit maior grauitate offensæ mortalis, non sequitur, excedere valorem vnius actus omnium offensarum grauitatem, sed solum grauitatem vnius offensæ diuinæ, & consequenter tantum poterunt multiplicari peccata, vt extinguant valorem satisfactorium operationum Christi.

51 *Solutio.* Respondeo, negando antecedens: ad cuius probationem dicatur, grauitatem omnium offensarum non esse intensiuè maiorem grauitate vnius peccati mortalis, sed solum extensiuè; ac proinde semel probato, valorem vnius operationis Christi excedere grauitatem vnius peccati mortalis, consequenter infertur, omnium peccatorum mortalium grauitatem excedere: sicut *disput. præcedenti* dicebamus de merito Christi, nempè eo ipso, quod condignum esset Incarnationis Patris, vt præmij: etiam cuiuscumque alterius præmij esse condignum, eo quòd cætera, quibus potest remunerari, non sunt maioris æstimabilitatis intensiuè, sed tantum extensiuè. Vel secundo responderi potest, excessum dignitatis, & valoris operationum Christi esse excessum in ordine, & cum aliàs sint dignitatis, & valoris meritorij, & satisfactorij simpliciter infiniti, fit consequens, vt quælibet Christi operatio in ratione meriti ad omne præmium se extendat, & in ratione satisfactionis ad omnem extinguendam offensam.

Denique arguitur: si satisfactio Christi excederet grauitatem offensæ mortalis, sequeretur iniustè à Deo postulatam fuisse in recompensationem illius: consequens absurdum est: ergo valor satisfactorius operationum Christi non est maior grauitate offensæ mortalis. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur; nam persona iniuriata, & offensa non nisi iniustè potest in recompensationem iniuriæ sibi irrogatæ petere satisfactionem excedentem offensam, sed solum potest æqualem satisfactionem exigere: ergo si Christi satisfactio excessit in valore grauitatem offensæ, iniustè Deus talem satisfactionem exegit in recompensationem illius. 52 *Vltimo arguitur.*

Respondeo, negando sequelam: ad illius probationem, distinguo antecedens: quando est possibilis in satisfactione æqualitas sine excessu ad offensæ grauitatem, transeat antecedens; quando non est possibilis æqualitas sine excessu, nego antecedens, & consequentiam; quia in præsenti non stat æqualis satisfactio pro offensa mortali, quin à persona diuina subsistente in natura creata exhibeatur & quia eo ipso quòd persona diuina in assumpta natura operetur, vel media natura assumpta, non potest non præstare plus dignitatis suis operationibus, quam grauitatis sit in offensa, consequens fit, vt iustè exigatur à Deo satisfactio Christi pro offensa in ipsum commissa, quamuis dignitas, aut valor satisfactionis Christi offensæ in Deum commissæ grauitatem excedat. Præterquamquòd cum Christus voluntariè se obtulerit Patri in fideiussorem pro hominibus, & ad satisfaciendum pro illis, iustè illius satisfactio fuit à Deo postulata in recompensationem pro offensa in ipsum commissa, etsi valor satisfactionis à Christo Domino exhibitæ, non solum adæquet, sed etiam excedat grauitatem offensæ; scienti enim, & volenti iniuria non fit: vndè, cùm Christus voluntariè se obtulerit, potuit Deus absque iniuria illius, satisfactionem, esto excedentem, exigere. *Solutio.*

DISPVTATIO QVINTA.

Vtrùm satisfactio Christi fuerit ex toto rigore iustitiæ.

§. I.

Referuntur sententiæ, vera eligitur, & probatur.

1 On defecisse satisfactionem Christi à rigore iustitiæ ex defectu æqualitatis constat ex dictis *disp. præcedenti*, vbi non solum æquiualentem, sed etiam superabundantem fuisse cum communi Theologorum sententia monstrauimus, in eoque conueniunt omnes Theologi dubijs antecedentibus pro nostra sententia relati; quia tamen vt satisfactio aliqua sit de rigore iustitiæ, præter æqualitatem, requiruntur plura, vt quòd sit ad alterum iure, & ex non acceptis gratuito à creditore, ex propriis, & ex non debitis, vt communiter asserunt Theologi; idcirco examinata in præcedentibus infinitate satisfactionis Christi, & illius sufficientia, & superabundantia, in dubium in præsenti vocamus, an fuerit, non solum æqualis, & superabundans, sed etiam adeò perfecta in ratione satisfactionis, ut fuerit de toto rigore iustitiæ, idest, an in illa omnes conditiones ad rigorem iustitiæ in satisfactione exactè concurrerint? Qua in re duplex inter Theologos circumfertur sententia. Prima docet, fuisse quidem satisfactionem Christi perfectam de rigore meriti, & condignitatis; quia æqualis, & superabundans fuit pro offensa irrogata Deo; non autem fuisse perfectam de rigore iustitiæ, eo quòd nulla ex conditionibus exactis ad rigorem iustitiæ illi conuenit preter æqualitatem, seu condignitatem. Hanc tenent Molina *1. p. q. 21. art. 1. §. quarto addendum*. Lesius *de perfectionib. diuinis cap. 2. num. 12.* Vazquez *in præsenti disput. 7. & 8.* pro illa referens Ioannem de *Prima sententia.* *Molina.* *Lesius.* *Vazq.*

Medina. Lorca. Lugo. de Medina, Lorca *disp.*8. Lugo *disp.*5. & 4. quos plures alij Recentiores sequuntur.

2 *Secunda sent.* Secunda sententia docet, non solum fuisse perfectam condignitate, sed etiam de toto rigore iustitiæ, eo quod non solum fuit æqualis, & superabundans pro offensa, sed etiam omnes conditiones exactæ ad rigorem iustitiæ in satisfactione Christi concurrunt. Hæc sententia frequentior est apud Theologos, illam ex Antiquioribus Thomistis tuentur *Capreo. Soto. Ferrar. Medina. Aluar. Nazar. M.Luna. Corneio. Arauxo. Vinc. Vega. Valent. Suar. Hurt.* Capreolus *in* 4. *Sententiar. dist.*15. *q.*1. *art.* 3. Soto *dist.*19. *q.* 1. *art.*2. & *lib.* 3. *de natura, & gratia cap.*6. Ferrara 4. *Contra gentes cap.*55. omnesque Recentiores nostri *in hac q. art.* 2. Medina *dub.*3. Aluarez *disp.*4. *concl.*1. Nazarius *controu.* 2. *in* 3. *part. controuersia*. Magister Luna *in additionibus ad Magistr. Medinam dub* 8. Corneio *disput* 3. *dub* 7. 8. & 9. Illustrissimus Arauxo *dub.* 5. & 6. Vincentius *relectione de Gratia Christi q.*5. *dub* 3. Tenent etiam ex discipulis Scoti Vega *in Tridunt.l.*7. *à c.*1. & ex Patribus Societatis Valentia *puncto* 5. *quæsito* 4. Suarez *disp.*4. *sect.*5 Hurtado *disp.*12. pluresque alij Recentiores ex eadem familia.

3 *Conclusio prob.* Quorum sententia pro conclusione statuitur, illamque ostendo primo; nam iuxta Scripturam, & Patres Christus satisfecit pro hominibus satisfactione ex iustitia perfecta; sed nequit esse satisfactio ex perfecta iustitia, nisi sit de rigore iustitiæ: ergo satisfecit ex toto rigore iustitiæ. Consequutio est legitima, minor constat; etenim defectus à rigore iustitiæ est defectus à perfectione iustitiæ: ergo si satisfactio Christi fuit de perfecta iustitia, fuit de toto illius rigore, nec vlla ex conditionibus exactis ad rigorem iustitiæ illi defuit; maiorem probo ex Paulo 1 *ad Corinth.*1. (*1.Cor.1.*) vbi de Christo loquens sic ait. *Qui factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio*; & ad Romanos 3. (*Rom.3.*) illis verbis. *Quem*, nempe Christum, *proposuit propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ*. Ex quibus apertè constat, Christum pro peccatis hominum satisfecisse ex iustitia; sed non ex iustitia imperfecta, alias imperfectè pro nobis satisfecisset. ergo satisfactio Christi fuit ex perfecta iustitia. Consonant Ecclesiæ Patres Augustinus *lib.* 13 *de Trinitate*, (*S.Aug.*) vbi docet, Diabolum à Christo, non potentia, sed iustitia victum, & superatum fuisse. Id ipsum docet *cap.*14. & *lib. de Ciuitate Dei cap.* 22. & *in Enchiridione cap.*49. Basilius *homil.*15. (*Basil.*) Cyprianus *in expositione Symboli*, (*Cypr.*) Athanasius *lib. de Incarnatione*, (*Athan.*) Anselmus *lib.*1. *cur Deus homo*, (*Anselm.*) & alij, quos lato calamo refert Vincentius vbi *supra concl.*1. *pag.*267.

4 *Solutio.* Dices, Scripturam, & Ecclesiæ Patres loqui de iustitia perfecta perfectione æqualitatis, & condignitatis, quia nempe satisfactio Christi fuit æqualis, imo & superabundans pro peccatis omnium hominum, non autem de iustitia perfecta perfectione rigoris iustitiæ; nam ad hoc requirebatur, quod omnes conditiones ad rigorem iustitiæ requisitæ satisfactioni Christi competerent; quod tamen est falsum, ideoque perfecta de rigore iustitiæ non fuit, sed tantum perfecta perfectione meriti æqualitatis, & condignitatis.

5 *Reijcitur 1.* Sed contra primo; nam melius explicantur Scripturæ Sacræ, & Sanctorum PP. verba, concesso Christi satisfactioni, quod sit perfecta ex toto rigore iustitiæ, quam solum ei concessa perfectione condignitatis, & æqualitatis, alias ex eo quod non solum æqualitas, sed etiam rigor iustitiæ ei attribuatur, nullum absurdum, vel inconueniens infertur: ergo accipienda sunt Scripturæ, & PP verba de perfecta iustitia, non solum perfectione æqualitatis, seu condignitatis, sed etiam perfectione rigoris iustitiæ; ita vt conditiones omnes ad rigorem iustitiæ in satisfactione exactæ in satisfactione Christi conuenerint. *Reijcitur 2.* Contra secundo; nam conditiones requisitæ, vt actio aliqua, vel satisfactio sit de toto rigore iustitiæ, etiam necessariæ sunt ad perfectã æqualitatem ergo vel satisfactio Christi non fuit perfecta perfectione æqualitatis, & condignitatis ex defectu talium conditionum, quod negant contrarij Auctores, vel fuit de toto rigore iustitiæ. Consequentia est bona; antecedens autem probo; eo enim ipso quod restitutio in humanis (ex qua argumentum ad satisfactionem desumimus) nõ sit ad alterum, nec excludat gratiam creditoris, nec ex proprijs fiat, nec sit ex alio titulo indebitis, æqualis esse non potest, vt inter soluendum argumenta videbimus: ergo omnes conditiones, quæ ad rigorem iustitiæ, sunt in satisfactione necessariæ, etiam requiruntur ad æqualitatem perfectam, & consequenter, vel satisfactio Christi perfecta æqualitate non fuit, vel fuit perfecta perfectione rigoris iustitiæ. Denique, nam conditiones omnes, quæ ad rigorem iustitiæ sunt necessariæ, satisfactioni Christi competere ex argumentorum solutione constabit: ergo sine vrgenti necessitate verba Scripturæ, & Patrum coarctantur ad perfectionem solius æqualitatis, & condignitatis, & consequenter sunt accipienda de perfectione rigoris iustitiæ, & vtraque perfectio est satisfactioni Christi adscribenda.

---

§. II.

Occasione primi argumenti examinatur prima conditio, & satisfactioni Christi accommodatur.

6 *Primum arg. Arist. S.Tho.* CONTRA nostram conclusionem arguitur primo; nam ad satisfactionem de rigore iustitiæ perfectam requiritur esse ad alterum re, vt docet Aristotel. 5. *Ethic. cap.*1. 2. & 6 vbi ait, iustitiam, & iniustitiam eiusdem ad se ipsum esse non posse, & D.Thom. 2. 2. *q.*57. *artic.*1. & *q.*58. *artic.*1. & 2. & cum illis communiter Philosophi, & Theologi; sed satisfactio Christi Domini non fuit ad alterum re; etenim satisfaciens fuit suppositum Verbi in humanitate subsistens, & Deus est, cui facta fuit satisfactio; inter Verbum autem, & Deum offensum, cui satisfactio fuit facta, distinctio realis non est, alias hæc esset falsa, suppositum Verbi est Deus, quod est contra fidem: ergo satisfactio Christi non fuit de rigore iustitiæ, quandoquidem ei defecit prima, & principalis conditio ex is, quæ ad rigorem iustitiæ necessario requiruntur.

7 *Primo Theolog. solutio. Vinc.* Huic argumento variè occurritur à Theologis: prima illius solutio est aliquorum, quos sine nomine refert Vincentius *loc. vbi supra pag* 278 asserentium, Christum non sibi, sed Patri satisfecisse, à quo distinctione reali personali distinguitur, quamuis non distinguatur ab hoc Deo tribus personis communi. Hanc tamen solutionem, vt improbabilem reijciunt Vincentius, & alij Theologi communiter. *Reijcitur 1.* Primo, nam satisfactio illi fit, qui est per peccatum offensus; sed peccatum per se primo non offendit Patrem, vt distinctum personaliter ab alijs personis, sed Deum, & ex consequenti omnes personas Trinitatis; Deus enim per peccatum offenditur, quatenus Legislator est, cuius legem peccatum trasgreditur, & in illius transgressione consistit, & prout est vltimus finis, à quo peccans mortaliter per peccatum auertitur, vltimum finem in creatura constituens; quæ duæ rationes non conueniunt per se primo Patri, prout personaliter distincto à Filio, & à Spiritu Sancto, sed huic Deo, vt communi tribus personis per se primo conueniunt, & ex consequenti tribus personis diuinis: ergo satisfactio Christi non fit per se primo Patri, vt personaliter à Filio distincto, sed Deo fit per se primo, & ex consequenti sibi, Spiritui Sancto, & Patri.

8 *Secundo.* Secundo reijcitur; nam illi fit per se primo satisfactio, qui gratiam largitur, & offensam remittit; sed largiri gratiam, & offensam remittere non competit per se primo alicui ex diuinis personis, prout personaliter ab alijs distinctæ, sed huic Deo, vt tribus communi, & ex consequenti personis; nam opera Trinitatis ad extra iuxta commune Theologorum axioma indiuisa sunt, & omnibus personis communia; remittere autem offensam, & largiri gratiam est opus ad extra: ergo satisfactio, siue Christi, siue alterius puræ creaturæ non fit per se primo Patri, prout personaliter à Filio distincto, sed Deo, vt communi tribus personis, & ex consequenti omnibus personis diuinis, ac per consequens Verbum, vt in humanitate subsistens, non solum Patri, sed etiam sibi satisfecit.

9 *Tertio.* Præterea, nam ex opposito fieret, Verbum omninò gratis, Patrem autem ex iustitia remittere offensam hominibus, consequens absurdum est, & omnino implicatorium: ergo & tradita solutio. Sequela est manifesta; etenim solus ille ex iustitia remittit offensam, cui satisfactio condigna exhibetur pro illa: ergo si satisfactio Christi, quæ sola condigna esse potuit, non fuit facta personæ Verbi, sed solummodo Patri, solus Pater ex iustitia remisit offensam, Verbum autem gratis omnino. Consequentis autem falsitas non minus apertè conuincitur, ex eo quod actus remittendi offensam, sicuti, & largiendi gratiam, est actus voluntatis diuinæ, non vt notionalis est, & vt determinata per aliquam ex diuinis personis, sed vt absoluta est, & omnibus personis communis:

ergo

ergo non stat, Patrem remittere offensam hominibus ex iustitia quin etiam Verbum ex iustitia offensam remittat, nec Verbum remittere offensam gratis, quin Pater etiam gratis remittat offensam.

10 *Quarto.* Denique, nam ex tradita solutione infertur, satisfactionem Christi condignam, & perfectam pro hominum peccatis non fuisse. Consequens absurdum est: ergo & tradita solutio. Probatur sequela satisfactio, per quam non fit satis omni creditori, condigna, & perfecta satisfactio esse nequit; sed si Christus non sibi, sed soli Patri, vt personaliter distincto ab alijs personis satisfecit, non fecit sua satisfactione omni creditori satisfactio illius perfecta, & condigna non fuit. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur; nam creditor pro peccato, vel ratione peccati est ille, qui per peccatum est iniuriatus; sed non solus Pater, sed etiam Filius per peccatum iniuriatus fuit: ergo creditor ratione peccati, cui satisfaciendum est, non est solus Pater, sed etiam Filius est creditor, & consequenter si Verbum solum Patri satisfecit, non fecit sua satisfactione omni creditori satis. Asserendum ergo est, Christum per se primo huic Deo satisfecisse, & ex consequenti tribus diuinis personis.

11 *Obijcies.* Nec obstat, actiones Christi satisfactorias, & alias, quæ specialiter ad nostram redemptionem conducunt, specialiter in Scriptura attribui Patri diuino, vt patet ex illo ad *Ad Eph. 2.* Ephesios 2. *Per quem*, idest, per Christum, *habemus accessum* *1. Ioan. 2.* *ad Patrem.* 1. Ioann. 2. *Aduocatum habemus apud Patrem.* *Matt. 11.* Matthæi 11. *Et Pater vester, qui est in cœlis, dimittet vobis* *Luc. 23.* *peccata vestra.* Lucæ 23. *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt.* In quibus locis, & sæpè alibi insinuari videtur, solius Patris esse hominum peccata remittere, & consequenter soli Patri satisfactionem suam Christum exhibuisse. *Respond.* Non, inquam, obstat, quia vt benè aduertit Magister Vincentius ibi, ea, quæ maiestatis sunt & auctoritatis, etsi re vera communia sint tribus diuinis personis, Patri per accommodationem attribuuntur, quia est sine principio principium, sicut ea, quæ ad scientiam attinent Filio, & ea, quæ ad amorem spectant Spiritui Sancto accommodatur; quia Filius per intellectum procedit, & Spiritus Sanctus per voluntatem, etsi ea, quæ ad scientiam, & amorem spectant, re vera *S. Tho.* communia sint tribus personis diuinis, de quo D. Thom. 1. p. q. 39. *art. 7. &* 8. Et quia satisfactio respicit maiestatem offensam, & peccata dimittere auctoritatem præfert, ideò, etsi toti Trinitati conueniat, quod illi satisfactio fiat, & peccata dimittere: Patri per accommodationem tribuuntur. Addit etiam Vincentius aliam non incongruam rationem, hæc a Christo Domino attribui Patri diuino, quia nempe Verbum, & Spiritus Sanctus visibiliter in hoc mundo apparuerunt; Verbum quidem in humana natura, & Spiritus Sanctus in columbæ specie, Pater autem inuisibilis mansit. Ne ergo homines cogitarent, Patrem, quia visibilis nobis non apparuit, ad redemptionis opera non attinuisse, idcirco *in præallegatis locis*, non sibi, nec Spiritui Sancto satisfactionem, & peccatorum remissionem attribuit, sed Patri.

12 *Secunda solutio aliorum.* Aliorum solutio est, de ratione iustitiæ inter homines esse, quod inter extrema realiter distincta versetur, & quod sit ad alterum re; non autem de ratione iustitiæ ex communi conceptu, nec de ratione iustitiæ Christo conuenientem in ordine ad Deum, & ex qua pro peccatis hominum satisfecit, quæ quidem, cum altioris ordinis sit, non mirum, quod non exposcat omnes illas conditiones, quas iustitia inter homines petit. *Simile in fauorem solutionis.* Cuius solutionis doctrina hoc exemplo iuuari, & confirmari potest; amicitia namque inter homines inter supposita realiter distincta, & naturas realiter diuersas petit versari; & tamen hoc non petit amicitia ex communi conceptu ad diuinam, & humanam, vt constat in amicitia diuina; tres namque diuinæ personæ se diligunt mutuo, & amicabili amore; inter quas tamen distinctio realis naturarum non est, sed tantum suppositorum cum omnimoda identitate in natura. Pariter ergo, quamuis iustitia inter homines, & inter puras creaturas realem extremorum distinctionem exposcat, & esse ad alterum re; id tamen non petit iustitia ex communi concepta, nec in iustitia Christi ad Deum, ex qua satisfecit pro hominibus, quæ altioris ordinis est, reperitur.

13 *Reijcitur 1. Arist.* Cæterum hæc solutio displicet communiter Theologis, & reijcitur primò; si namque conditio essendi ad alterum re, petendique inter extrema realiter distincta versari, quam Aristoteles *loco vbi supra* pro rigorosa iustitia assignauit, negatur iustitiæ Christi, qua Deo satisfecit pro hominibus, eo quod altioris ordinis est ad iustitiam inter homines, & inter alias puras creaturas, eadem ratione omnes alias conditiones ad rigorosam iustitiam exactas ab ea licebit excludere; sed hoc absque vllo firmo fundamento diceretur: ergo absque illo etiam asseritur, Christi iustitiam ad Deum alietatem realem inter satisfacientem, & illum, cui fit satisfactio, non petere. Deinde, nam eadem ratio est de iustitia, ac de iniustitia quoad hoc, quod est inter extrema realiter distincta versari, & esse ad alterum re; sed repugnat, eiusdem ad se ipsum esse iniustitiam; nemo enim iniustitiam patitur volens; eo autem ipso quod quis sibi iniuriam aliquam irrogaret, non pateretur illam inuitus, sed volens, & consequenter non faceret sibi iniustitiam: ergo iustitia non ex peculiari conceptu, sed ex conceptu communi, & ex propria sua ratione formali petit esse ad alterum re, & inter extrema realiter distincta versari, & consequenter hæc conditio neganda non est iustitiæ, quia Christus vt homo Deo pro hominibus satisfecit. *Reijcit. 2.*

14 *Reijcitur 3.* Denique, nam ratio, ob quam iustitiam realem distinctionem exposcit, esseque ad alterum re, est, quia petit versari inter extrema distinctorum iurium, & esse ad alterum iure, vt constat ex diffinitione iustitiæ, qua asseritur, quod est constans, & perpetua voluntas, ius suum vnicuique tribuendi. distinctio autem iurium petit ad minus realem distinctionem naturarum, eo quod distinctio iurium petit dominia diuersa, diuersa dominia distinctum intellectum, & distinctam voluntatem exposcunt; distinctio autem intellectuum, & voluntatum petit naturas distinctas: vnde inter diuinas personas, quia sunt eiusdem naturæ, eiusdem intellectus, & voluntatis diuersa dominia non dantur, sed vnum, & idem: at hæc ratio militat in omni iustitia, vt constat ex diffinitione iustitiæ in communi: ergo realis extremorum distinctio est omni iustitiæ communis, & consequenter debet iustitiæ Christi competere.

15 *Ad exemplum resp.* Nec exemplum in confirmationem, & fauorem doctrinæ solutionis adductum aliquid iuuat: tum, quia amicitia diuinarum personarum inter extrema realiter suppositaliter distincta versatur: ergo exemplo adducto non rectè probatur, eiusdem ad se ipsum omnino absque vlla reali distinctione esse posse iustitiam. tum etiam, quia ratio, ob quam amor amicitiæ inter supposita eiusdem naturæ esse potest, secus autem iustitia, sed necessario petit realem naturarum distinctionem, est manifesta; quia nempe amicitia super conuenientiam, & similitudinem fundatur inter extrema, quæ vinculo amicitiæ nectuntur; iustitia autem petit inter extrema iuris diuersi versari, vt constat ex dictis. Cum autem inter supposita eiusdem naturæ maxima sit conuenientia, vtpote ad identitatem pertingens, quæ suprema conuenientia, & similitudo est, esse autem non possit inter extrema eiusdem naturæ iuris, & dominij diuersitas, cum hæc necessario petat realem voluntatum distinctionem, & consequenter realem naturarum diuersitatem, consequens fit, quod amicitia inter supposita eiusdem naturæ esse possit; secus autem iustitia, sed necessario petat distinctionem naturarum.

16 *Tertia solutio P. Vasq.* Tertio alij respondent, non Verbum prout in humanitate subsistens, sed humanitatem esse, quæ satisfaciat, & cui satisfactio attribuitur, non solum vt principio *quo* operandi, sed etiam vt principio *quod*, taliter vt supposito Verbi remotà solum, & per communicationem idiomatum satisfactio attribuatur. inter humanitatem autem satisfacientem, & Deum, cui satisfactio fit, realis inuenitur distinctio, & consequenter non deest satisfactioni Christi, quod sit ad alterum re, realisque distinctio extremorum ad rigorem iustitiæ in satisfactione exacta. Ita Vasquez *disput. 9. cap. 2. num. 15. & cap. 7. num.* 86 quem nonnulli Recentiores sequuntur. *Motiua solutionis, 1. Cor. 1. Athan.* Quod autem humanitas fuerit satisfaciens, non solum vt *quo*, sed etiam proxime vt *quod*, suadere nituntur primo ex illis verbis Pauli *epist. 1. ad Corint. cap.* 1. *Factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio.* Quæ verba de Christo Domino intelliguntur, & Athanasius *in epist. ad Epictetum*, ea de humanitate Christi Domini intellexit, & explicuit, dicens, factam fuisse nobis sapientiam, sanctificationem, iustitiam, & redemptionem; sed de Christo verum est dicere fuisse nobis redemptionem, vt *quod*, idest, nos vt *quod* redemisse: ergo iuxta Athanasium Christi humanitas fuit nobis redemptio, vt *quod*, idest, nos vt *quod* redemit, & consequenter vt *quod*, satisfecit pro nobis.

17 *Secundum motiuum.* Secundo ex D. Thoma *infra q. 26. art. 2.* vbi docet, Christum non fuisse mediatorem, vt Deum, sed vt hominem; sed particula *vt* non specificatiuè, sed reduplicatiuè intelligitur tum; quia vt homo ly *vt* accepto specificatiuè, est Deus, & consequenter ly *vt* specificatiuè accepto, non saluatur veri-

tas

tas propositionis negatiuæ, nempe non fuisse Christum mediatorem, vt Deum. Tum etiam, quia D. Thomas statim adiunxit, munus redemptoris ad diuinitatem remotè pertinuisse ergo Christus vt homo reduplicatiue satisfecit pro nobis vt *quod*, & consequenter humanitas vt *quod* satisfecit. Patet consequentia, nam sub ea ratione Christus satisfacit pro nobis, sub qua fuit mediator inter homines, & Deum ergo si ratio mediatoris conuenit humanitati, vt *quod*, humanitas satisfecit, vt *quod*.

...artinum.

...narinum

Præterea, nam cum satisfactio sit actio satisfactoria illud fuit principium *quod* satisfactionis, quod fuit principium proximum *quod* operationis; sed principium proximum *quod* actionum, quæ ab humanitate eliciuntur, non est Verbum, sed humanitas; Verbum enim non magis influit in operationes humanitatis, quam aqua calida influxit in calefactionem, cuius principium proximum *quod*, non est aqua, sed calor, ita vt aquæ solum denominatiue attribuatur: ergo satisfaciens proximum *quod*, non fuit Verbum, sed humanitas, Verboque solum denominatiuè, & per communicationem idiomatum satisfactio attribuitur. Denique, nam satisfactio Christi potuit non acceptari a Deo; sed si satisfaciens proximum *quod* esset Verbum, & non humanitas, non posset illius satisfactio a Deo non acceptari; nam si persona regia Regi offensa æqualem satisfactionem offerat pro iniuria ipsi irrogata, non potest a Rege offenso illius satisfactio respui, seu non acceptari: ergo satisfaciens proximum *quod*, non Verbum, sed humanitas fuit.

Quinarum.

18 *Reijcitur solutio. ...Vazq. ...inor. Vinc. Aluar. Nazar.*

Hanc tamen doctrinam vt falsam reijciunt Suarez *disp. 4. sect. 5.* Vincentius in *allegata q. 5. dub 3 pag. 379* & Aluarez *disp. 5.* omniumque optime illam impugnat Nazarius in *præsente controu 3.* vbi eam nedum falsam, verum, & erroneam, & hæresi proximam censet. Sed quidquid sit de censura, communis Theologorum sententia docens, humanitatem non esse principium *quod*, sed principium *quo* satisfactionis, Verboque vt in humanitate subsistenti vt principio *quod* satisfactionem attribui, breuiter ostenditur primo ex illis testimonijs Scripturæ, in quibus satisfactio Christo Domino attribuitur, *ad Galatas 3.* illis verbis *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum 1. ad Timot 2. Vnus est mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus. 1. Ioann. 2. Ipse*, nempe Christus, *est propitiatio pro peccatis nostris*, & alibi sæpe. Ex quibus testimonijs tale argumentum contra præfatam solutionem, & doctrinam consurgit. Verba Scripturæ Sacræ interpretanda, & accipienda sunt cum toto rigore, & proprietate sermonis, quando ex illorum rigorosa intelligentia, & propria illorum acceptione nullum sequitur inconueniens; sed testimonia allegata cum rigore, & proprietate intellecta denotant, suppositum Verbi vt in humanitate subsistens, non autem humanitatem ipsam satisfecisse pro nobis vt *quod*, fuisseque principium *quod* satisfactionis, & aliàs ex eo, quod sic accipiantur, nullum inconueniens sequitur, nec absurdum aliquod potest inferri: ergo non humanitas Verbo hypostaticè vnita, sed Verbum in illa subsistens fuit principium *quod* satisfactionis, & pro nobis vt *quod* satisfecit. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: vt enim propositio aliqua in proprietate sermonis, & in illius rigore sit vera, necessario requiritur, quod prædicatum conueniat vt *quod* illi pro quo vt *quod* subiectum supponit, cum prædicatum, & subiectum pro eodem supponere debeant; sed hoc nomen *Christus* non pro humanitate, sed pro Verbo vt in illa subsistente supponit. ergo vt vera sit hæc propositio, *Christus satisfecit pro nobis*, debet satisfactio conuenire vt *quod* Verbo vt in humanitate subsistenti, Verbumque vt subsistens in humanitate esse satisfaciens vt *quod*. Minor, in qua est difficultas, ostenditur primo; vt enim docet D. Thom. *infra q. 16. art. 1 a. 5. 9 & 10.* nomen concretum, non pro natura, sed pro subsistente in illa supponit, v. gr. hoc nomen *homo*, quia nomen concretum est, non supponit pro humanitate, sed pro supposito in humanitate subsistente, licet de formali humanitatem significet, sicut hoc nomen *album*, quamuis de formali significet albedinem, non pro albedine supponit, sed pro corpore illam habente.

Ad Gal. 3. 1. Ad Timot 2. 1. Ioan. 2.

Prob. 1. quod humanitas non satisfecit, sed suppositum in illa subsistens.

Ex quo nascitur, vt hæc propositio *album est albedo*, sit falsa, quia prædicatum, & subiectum non supponunt pro eodem, quod ad veritatem propositionis requiritur. Et hoc nomen *Deus*, quia nomen concretum est, non supponit pro Deitate, sed pro habente Deitatem: vnde hæc propositio *Deus genuit Deum*, est catholica, & vera; hæc autem falsa, & hæretica *Deitas genuit Deitatem*; quia in prima fit sensus quod Pater, qui Deus est, genuit Filium, qui etiam est Deus; in secunda autem fit sensus, quod Deitas Deitatem genuerit, & quod natura diuina fuerit per generationem producta, quod hæreticum est. Quod non aliundè prouenit, nisi ex diuersa nominum suppositione, quia nempe hoc nomen *Deus* non supponit pro natura, sed pro habente naturam; nomen autem *Deitas* non pro habente naturam, sed pro ipsa natura, nempè Deitate supponit, at ly *Christus* est nomen concretum: ergo non supponit pro humanitate, sed pro supposito Verbi, vt in illa subsistente.

Secundo probatur minor; nam hæc propositio *Verbum Dei assumpsit hominem* in proprietate sermonis est falsa, vt docet D. Thomas *infra q. 4. art. 3.* cui ferè omnes Theologi consentiunt, in eo gradu certitudinis, vt opposita doctrina tanquam erronea, vel errori proxima, vel ad minus tanquam scandalosa, & temeraria in Vniuersitate Complutensi, Vallisoletana, & in hac celebri Academia damnata, & explosa fuerit. Cuius ratio est, quia non assumpsit suppositum hominis, nec humanitatem vt in supposito, sed solum assumpsit naturam; homo autem, quia nomen concretum est, non pro natura humana, sed pro supposito naturam humanam habente supponit, sed nomen *Christus* est nomen concretum: ergo non supponit pro natura humana, sed pro supposito Verbi, vt in illa subsistente. Et augetur difficultas; licet enim humanitas fuerit assumpta a Verbo; quia tamen Verbum non assumpsit suppositum humanum, sed solum humanitatem, hæc propositio *Verbum Dei assumpsit hominem* est falsa in rigore, & proprietate sermonis accepta, & solum vt vera admittitur in sensu improprio, & metaphorico, sumpto concreto pro abstracto, iuxta figuram synodoches, qua pars pro toto, & totum pro parte accipitur: ergo si humanitas satisfecit, vt *quod*, & non Verbum, vt in illa subsistens, hæc propositio *homo satisfecit pro nobis* erit in rigore falsa, & consequenter etiam hæc propositio *Christus nos redemit, & pro nobis satisfecit*, vera esse non poterit in rigore, & proprietate sermonis, sed solum in sensu metaphorico, & improprio, quod asserendum non est, & consequenter vt testimonia Scripturæ satisfactionem Christo attribuentia sint cum proprietate vera, debemus asserere, non humanitatem, sed Verbum vt in illa subsistens, vt quod nos redemisse, & pro nobis satisfecisse. 19 *S. Tho.*

Dices ad veritatem istius propositionis *Christus satisfecit pro hominibus*, & aliarum, quæ in Scriptura passim reperiuntur, quibus satisfactio, & redemptio Christo attribuitur, sufficere, quod Verbum, vt in humanitate subsistens satisfaciat vt *quod*, non proximè, sed remotè; hoc autem modo vt *quod* satisfecisse non negari a contrarijs Auctoribus; ac proinde in illorum sententia saluatur, non solum veritas, sed etiam proprietas verborum Sacræ Scripturæ, etiam si humanitas, & non Verbum sit satisfaciens proximum *quod*. Sed contra, nam suppositum Verbi, vt in humanitate subsistens satisfacere remotè, vt *quod*, nihil est aliud in contrariorum sententia, quam sustentare humanitatem satisfacientem proximè, vt *quod*, sicut aquam remotè vt *quod* calefacere, est sustentare calorem calefacientem proximè, vt *quod*, sed hoc non sufficit, vt cum proprietate dicatur, *Christus satisfecit pro hominibus, illosque à peccatis redemit*: ergo non saluatur proprietas verborum Sacræ Scripturæ redemptionem hominum Christo attribuentium in eo sensu, in quo à contrarijs accipiuntur. Maior continet contrariorum doctrinam, minorem autem probo; quia namque aqua calida ad calefaciendum concurrit solum sustentando calorem calefacientem, vt *quod* in contrariorum sententia, non est verum cum proprietate dicere, *aqua calefacit*: ergo si Verbum concurrit ad satisfaciendum, solum quia sustentat humanitatem satisfacientem, vt *quod*, hæc propositio: *Verbum satisfecit pro hominibus, illosque à peccatis redemit*, non est cum proprietate vera, & consequenter non potest cum proprietate verificari de Christo, satisfecisse pro nobis, nosque à peccatis redemisse. 20 *Euasio.*

Præcluditur.

Secundo probatur: de illo verificatur cum proprietate satisfecisse pro nobis, de quo est verum cum proprietate dicere, mortuum, & sepultum esse; sed solum de supposito Verbi, vt in humanitate subsistente, non verò de humanitate ipsa cum proprietate dicitur, esse mortuum, & sepultum: ergo non de humanitate, sed de supposito Verbi, vt in illa subsistente cum proprietate affirmatur pro nobis satisfecisse, nosque à peccatis redemisse. Maior constat tum à paritate rationis: tùm etiam, quia media passione, & morte, effecta, & consumata fuit satisfactio, & consequenter hæc illi cum proprietate attribuitur, de quo sepultura, mors, & passio cum proprietate affirmantur. Minor autem probatur; mori namque ei soli cum proprietate conuenit, cui cum proprietate conuenit nasci; sed nasci solum de hypostasi cum pro- 21 *Secundo.*

S.Tho. proprietate enuntiatur, vt docet Diuus Thomas *infra q.35. art 1.* & probatur, eo quod de eo ſolum cum proprietate dicitur naſci, de quo cum proprietate enuntiatur filiatio, eſſe autem filium, non de humanitate, ſed de hypoſtaſi, vt in illa ſubſiſtente, cum proprietate affirmatur, & conſequenter naſci, vel natum, aut genitum eſſe, non de natura, ſed de hypoſtaſi, vt in illa ſubſiſtente, dicitur cum proprietate: ergo ſolum de ſuppoſito Verbi, vt in humanitate ſubſiſtente; cum proprietate dicitur, mortuum, & ſepultum eſſe, & conſequenter ſolum de illo cum proprietate aſſeritur pro nobis ſatisfeciſſe.

22 Tertio. Denique probatur; actiones enim ſunt ſuppoſitorum, ſeu ſubſiſtentium; ſed ſatisfacere eſt agere: ergo conuenit, vt *quod*, non humanitati, ſed Verbo vt in illa ſubſiſtenti. Maior, in qua eſt difficultas, oſtenditur primo ex D. Thom. (S.Tho.) *in 3. ſent. diſt. 5 quæſt. 1. art. 1.* illis verbis: *Actiones ſunt ſuppoſitorum, & eſſentia non agit, ſed eſt principium actus in ſuppoſito; non enim humanitas generat, ſed Sortes virtute ſuæ naturæ; in creaturis autem eſſentia realiter differt à ſuppoſito, & ideo nullus actus propriè de eſſentia prædicatur, niſi cauſaliter.* Quod etiam docuit, *quæſt 20 de Veritate art. 1. ad ſecundum, 2. 2. q 58. art. 2.* in hac 3. p. *infra q. 19. art. 1. ad 3 q. 20. art. 1. ad 2. q 35 art 1.* & alibi ſæpè. Deinde, nam Ioannes Theologus in Concilio Florentino (Ioan. Theo. Conc. Flo.) *ſeſſ. 18. §. Ego affirmaui*, inde probat, aſſentiente Concilio, diuinitatem non generare, quia actiones ſunt ſuppoſitorum; diuinitas autem non eſt ſuppoſitum, ſed natura, ea qua, & ſubſiſtentia ſuppoſitum conſtituitur: ergo ea mente Ioannis Theologi, & Concilij Florentini illi aſſentientis naturæ non conuenit agere, vt *quod*, ſed vt *quo*; ſuppoſito verò vt *quod* operatio cum proprietate attribuitur.

23 Quarto. Præterea; non enim aliter concurrit natura creata ad creatas operationes, ac natura increata ad operationes increatas, ſed natura diuina ſumpta formaliter, prout à perſonis diſtincta, non concurrit ad operationes increatas, vt *quod*, ſed tantum vt *quo*, alias hæc propoſitio eſſet vera: *Deitas generat Deitatem*, quod eſt abſurdum: ergo natura creata ad proprias operationes non concurrit, vt *quod*, ſed tantum vt *quo*, ſuppoſitum autem quatenus in illa ſubſiſtens eſt, quod vt *quod* ratione naturæ operatur. Denique (Quinto. S.Tho.) id ipſum probatur ratione ſumpta ex doctrina D. Thomæ *infra q. 35. art. 1.* cum enim operari conſequatur ad eſſe, illi tantum conuenit propriè, & vt *quod* operari, cui conuenit eſſe propriè, & vt *quod*; ſed naturæ non conuenit eſſe, vt *quod*, ſed tantum, vt *quo*; benè tamen ſuppoſito: ergo natura non eſt principium *quod* operandi, ſed tantum ſuppoſitum. (S.Tho.) Maior eſt D Thomæ *in 2. diſt. 37. q. 2. art. 2.* conſtatque; nam prius eſt eſſe, quam operari, & conſequenter id ſolum propriè operatur, cui conuenit propriè eſſe. Minor autem probatur; natura enim non intelligitur completa ad exiſtendum, niſi terminetur per ſubſiſtentiam; ſicut nec accidens ad exiſtendum completum intelligitur, niſi media inhæſione ad ſubiectum: ergo ſolum ſuppoſitum, quod naturam completam importat, dicitur exiſtens, vt *quod*, & conſequenter ſolum ſuppoſitum operatur vt *quod*, ratione naturæ, vt principij *quo* operandi.

24 Ad 1. motiuum P. Vazq. Reſpond. Nec motiua in oppoſitum vrgent: ad primum dicatur, redemptionem noſtram conuenire humanitati tantum vt principium *quo*; ſuppoſito verò vt *quod*; ideoque dicitur ab Athanaſio, humanitatem factam fuiſſe nobis ſapientiam, ſanctificationem, iuſtitiam, & redemptionem; quia vt *quo* fuit noſtræ redemptionis principium. Ad ſecundum dicatur (Ad ſecundum.), Chriſtum vt hominem eſſe mediatorem inter homines, & Deum, id eſt, vt ſubſiſtentem in humana natura; non quia natura ſit principium *quod* ſatisfaciendi proximum, ſed quia fuit principium *quo*; Verbum autem vt in illa ſubſiſtens fuit principium *quod*, ratione naturæ, vt principij *quo* elicendi operationes. Nec amplius ratio D. Thom. conuincit, diſtantia namque mediatoris ab extremis, quam D. Th. ad rationem mediatoris requirit, non eſt neceſſum, quod conueniat ſuppoſito, vt *quod* medianti, & ſatisfacienti ratione ſui, ſed ſufficit, quod ei competat rationem naturæ, quæ eſt principium *quo* ſatisfactionis.

25 Ad tertium. Ad tertium, conceſſa maiori, nego minorem, neque eſt ſimile de aqua calida reſpectu calefactionis, ac de ſuppoſito Verbi in ordine ad ſatisfaciendum: tùm, quia vt ſuperius arguebam, ex oppoſito fieret, quod ita impropriè diceretur, Chriſtum ſatisfeciſſe pro nobis, ſicut impropriè dicitur in contrariorum ſententia, *aqua calefacit*. Tùm etiam, quia ſubſiſtentia Verbi complet naturam humanam ad exiſtendum, & conſequenter illam complet ad operandum vice ſubſiſtentiæ creatæ. Vnde, ſicut ſubſiſtentia creata per ſe ad operationes humanitatis concurreret, vt complementum naturæ conſtituens ſuppoſitum, vt *quod* operans: ita ſubſiſtentia Verbi, non per accidens, ſed per ſe ad operationes humanitatis comparatur, non per modum principij *quo* illarum, ſed vt complementum principij *quo*, & vt conſtituens principium operans, vt *quod*: aqua vero non complet naturam caloris vices gerendo connaturalis ſubiecti, ſed potius eſt contra caloris naturam; ideoque non operatur, vt *quod* tanquam per ſe exacta ab actione calefaciendi ratione ſui, nec vices alicuius gerendo per ſe exacti à calefactione: Vnde ſolum calefacit, vt *quod* denominatiuè per accidens, non denominatiuè per ſe, nec perſeitate eſſentiali, nec perſeitate connaturali, quia nullo modo per ſe a calefactione exigitur, ſed potius illius naturæ aduerſatur.

Ad vlt. Ad vltimum conſtabit *infra* dum virtutem, ex qua Deus acceptauit ſatisfactionem Chriſti, examinemus, *vel tractatu de merito Chriſti*, vbi an pactum neceſſarium fuerit, vt Deus ſatisfactionem Chriſti ex iuſtitia acceptauerit, examinabimus. Interim pro nunc dicatur, conſequentiam non tenere, eo quod licet ſatisfactio, non humanitati, ſed Verbo vt *quod* attribuatur; quia tamen Verbum, non ratione diuinitatis, ſed ratione humanitatis elicuit operationes ſatisfactoria adeſt locus, vt ſatisfactio à Chriſto exhibita potuerit a Deo non acceptari, quamuis Verbum ſatisfecerit, vt *quod*.

26 Vera ſolutio. Relictis igitur his modis dicendi, ad argumentum reſpondeo explicando maiorem: requiritur aſſe ad alterum alietate reali ſuppoſiti, nego maiorem: alietate reali naturæ, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam; nam licet inter Chriſtum vt ſatisfacientem, & Deum, cui fit ſatisfactio non ſit alietas realis ſuppoſitorum; eſt tamen alietas realis naturarum; ſatisfecit enim Chriſtus vt homo, ſatisfactio fit Deo, vt Deus eſt; Verbum autem vt homo diſtinguitur à Deo diſtinctione reali naturæ, licet non diſtinctione reali ſuppoſiti. Quod autem diſtinctio, & alietas realis naturarum ſufficiat ad rationem iuſtitiæ, conſtat primo (Motiua ſolutionis Primum. S.Tho.); nam hæc diſtinctio ſufficit ad rationem ſeruitutis, & dominij, Chriſtus enim vt homo eſt Dei ſeruus ſeruitute naturali, vt docet Diuus Thomas *infra quæſtione 20. articulo primo ad ſecundum*, cum tamen Chriſtus vt homo non diſtinguatur a Deo diſtinctione reali ſuppoſiti, ſed tantum naturæ, non autem requiritur maior diſtinctio inter extrema iuſtitiæ, quam inter extrema ſeruitutis, & dominij.

Secundum. Deinde, nam ea diſtinctio neceſſaria eſt, & ſufficiens ad rationem iuſtitiæ, quæ requiritur, & ſufficit ad æqualitatem inter merentem, & præmiantem; ſed ad iſtam æqualitatem non eſt neceſſaria diſtinctio realis ſuppoſitorum, ſed ſufficit realis naturarum diſtinctio, alias Chriſtus Dominus nihil apud Deum de condigno, hoc eſt, ad æqualitatem meruiſſet: ergo nec ad rationem iuſtitiæ diſtinctio realis ſuppoſitorum requiritur, ſed ſufficit realis diſtinctio naturarum.

27 Tertium. S.Tho. Præterea, nam in hoc, quod eſt eſſe ad alterum conueniunt partes ſubiectiuæ, & partes potentiales iuſtitiæ; vt enim docet D. Thom. *2. 2 q 80 art. 1.* omnis virtus, quę eſt ad alterum, ſi ab æqualitate, vel a debito legali deficiat, ſub iuſtitia continetur, non tanquam pars ſubiectiua, ſed tanquam pars potentialis, eo quod ad partem ſubiectiua iuſtitiæ, præter hoc, quod eſſe ad alterum, perfecta æqualitas, & debitum legale exiguntur; ſed in Chriſto Domino datur vera, & propria religio in ordine ad Deum, quam eſſe partem iuſtitiæ potentialem, docet D. Thom (S.Tho.) *2. 2. q. 81. art. 1.* ad quod ſufficit realis naturarum diſtinctio ſine diſtinctione reali ſuppoſitorum: ergo eadem diſtinctio ad veram, & propriam rationem iuſtitiæ eſt ſufficiens. Denique (Quartò), nam ea diſtinctio ſufficit inter extrema iuſtitiæ, quæ fundat diſtinctum ius, & diſtinctum dominium; ſed ad diſtinctionem iuris, & diuerſitatem dominij ſufficit diſtinctio realis naturarum abſque diſtinctione reali ſuppoſitorum; eo enim ipſo quod naturæ ſint diſtinctæ, adeſt diſtincta libertas, ratione diſtinctarum voluntatum, diuerſorumque intellectuum, quæ ſunt libertatis, & dominij principia: ergo realis naturarum diſtinctio cum identitate ſuppoſiti ſufficit ad rationem ſtrictam, rigoroſamque iuſtitiæ. Ex quibus apertè colligitur, vel quod Chriſtus Dominus defecit a ratione æqualis ſatisfactionis ob indiſtinctionem realem ſuppoſiti à Deo, cui ſatisfactio fuit facta, quod negant contrarij Auctores, vel quod ex hoc capite non defecit illius ſatisfactio a rigore iuſtitię, cum ad rigorem iuſtitiæ requiratur diſtinctio extremorum ex ratione æqualitatis.

28 Sed oppones aduerſus iſtam ſolutionem primo D. Thom.

2. 2.

...jcies 1. ...Tho. 1.2.qu.58.art.2.in corpor. illis verbis: *Cum nomen iustitiæ æqualitatem importet, ex sua ratione iustitia habet, quod sit ad alterum, nihil enim est sibi æquale, sed alteri; & quia ad iustitiam pertinet actus humanos rectificare, necesse est, quod æqualitas ista, quam requirit iustitia, sit diuersorum agere potentium: actiones autem sunt suppositorum, & totorum, non autem propriè loquendo partium, & formarum, seu potentiarum: iustitia ergo propriè dicta requirit diuersitatem suppositorum, & ideo non est nisi vnius hominis ad alium.* Hæc D.Thom. Ex quibus manifestè constat, distinctionem, quam petit iustitia, ex communi conceptu, & ex propria ratione formali inter supposita versari debere; sed distinctio, quam petit, est realis: ergo ad veram, & propriam rationem iustitiæ requiritur realis suppositorum distinctio; ac proinde, cùm hæc inter Christum vt hominem, & Deum non reperiatur, videtur in Christo vt homine per respectum ad Deum, propriam strictamque iustitiam reperiri non posse, ac per consequens satisfactionem Christi Deo pro hominum peccatis exhibitam de rigore iustitiæ non fuisse. ...undo. Secundo, nam inter extrema iustitiæ debet esse relatio realis æqualitatis; sed eiusdem suppositi ad se ipsum nequit esse relatio æqualitatis realis. ergo eiusdem suppositi ad se ipsum nequit esse stricta iustitia.

29 Respondeo, hæc, si aliquid probant, conuincere, Christum Dominum, non solum non satisfecisse ex toto rigore iustitiæ, verum etiam, nec satisfecisse ad æqualitatem, cum distinctio, de qua loquitur D.Thom. & quam probat ad rationem iustitiæ requiri, ex æqualitate exacta ad rationem iustitiæ inferatur. Cum ergo Auctores contrarii non negent satisfactioni Christi æqualitatem, non videntur posse argumentu facto iuuari. *2. ro-...ǒ, resp.* Ad primam ergo obiectionem dicatur, D.Thomam loqui inter puras creaturas, in quibus non stat distinctio realis naturarum absque distinctione reali suppositorum, non autem ex communi conceptu iustitiæ, prout inter Deum hominem ex vna parte, & Deum ex alia reperiri potest. Quod probo clarè ex doctrina D.Thom. in hac *...Tho.* *3.p infra q.20.art.1.ad 2.* vbi docet, quod licet seruitus, & dominium super actione, & passione fundetur, & agere, non naturæ, sed supposito attribuatur; quia tamen actio naturæ attribuitur, sicut ei, secundum quam persona, vel hypostasis agit, ideò potest propriè dici, quod quælibet hypostasis, vel persona sit domina, vel serua secundum hanc, vel illam naturam. *...Tho.* Verba D.Thom. sunt hæc: *Ad secundum dicendum, quod relatio seruitutis, & dominij fundatur super actione, & passione in quantum, scilicet seruus est moueri à domino secundum imperium; agere autem non attribuitur naturæ, sicut agenti, sed personæ; actus enim suppositorum sunt, & singularium secundum Philosophum; attribuitur tamen actio naturæ, sicut ei, secundum quam hypostasis agit; & ideò quamuis non propriè dicatur, quod natura sit domina, vel serua; potest tamen propriè dici, quod qualibet persona sit domina, vel serua secundum hanc, vel illam naturam, & secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectum, vel seruum secundum naturam humanam.* Ex quibus verbis doctrinam solutionis à Nobis traditæ in hunc modum confirmo. Licet agere, & pati, supra quæ relatio dominij, & seruitutis fundantur, non propriè attribuatur naturæ, sed tantum supposito; quia tamen naturæ attribuuntur, vt secundum quam, vel ratione cuius suppositum agit, vel patitur, sufficit in Christo Domino realis naturarum distinctio absque distinctione reali suppositali, vt verè, & propriè sit seruus Dei seruitute naturali: ergo licet æqualitas, quam petit iustitia, super actione fundetur, & agere, non propriè naturæ, sed supposito attribuatur, sitque diuersorum agere potentium; quia tamen naturæ attribuitur, vt secundum quam, vel ratione cuius suppositum agit, non sequitur, requirere distinctionem realem suppositorum, sed sufficiet distinctio realis naturarum, nisi solum inter puras creaturas, inter quas non stat realis naturarum diuersitas absque distinctione reali suppositorum, & consequenter in Christo, in quo diuersæ naturæ in eodem supposito conueniunt, stabit æqualitas exacta à iustitia propter diuersitatem realem naturarum, secundum quarum vnam satisfactionem eliciuit, & secundum aliam satisfactionem terminauit, & acceptauit.

30 *...d secun-...um.* Et ex his ad secundam obiectionem, concessa maiori, distinguo minorem; eiusdem suppositi ad se ipsum in eadem natura non stat æqualitas realis, concedo minorem: eiusdem suppositi ad se ipsum in diuersa natura, nego minorem, & consequentiam, illamque insto in relatione seruitutis, quæ in Christo, non rationis, sed realis est; & tamen ratione humanæ naturæ ad Deum, & ad se ipsum vt Deum relatione seruitutis refertur. Insto etiam in relatione effectus ad causam, quæ etiam est relatio realis; & tamen Christus ratione humanæ naturæ ad Deum, & ad se ipsum vt Deum refertur relatione effectus ad causam, quin à Deo, aut se ipso distinguatur distinctione reali suppositi, sed tantum distinctione reali naturæ: ergo etiam poterit ratione naturæ humanæ ad Deum, & ad se ipsum vt Deum referri relatione reali æqualitatis, non in esse entis, & physicè, in qua ratione infinitè distat à Deo, sed in ratione satisfacientis, & creditoris offensi.

Sed dices quia relatio filiationis non est propriè naturæ, sed suppositi, & suppositum Christi incapax est recipiendi realem entitatem, ideo relatio filiationis ad Beatissimam Virginem Christo in tempore conueniens, non realis, sed rationis est, vt docet D.Thom. in hac *3. part. infr. q.35. artic.5.* sed relatio æqualitatis requisita ad rationem iustitiæ, non est propriè naturæ, sed suppositi, vtpotè in actione fundata, quæ non attribuitur propriè naturæ, sed tantum supposito, vt ex D.Thom. vidimus: ergo relatio realis æqualitatis requisita ad rationem iustitiæ non potest Christo competere, alias mutaretur realiter eius suppositum illam recipiens, sicut mutaretur realiter, si relatio filiationis ad Beatissimam Virginem esset realis. 31 *Obijcies.* *S.Tho.*

Respondeo, negans non posse, relationem satisfacientis, vt subiecto denominationis, propriè solum conuenire supposito quia tamen vt subiecto inhæsionis conuenit naturæ immediatè, ideo Christo ratione naturæ humanæ post realis relatio satisfacientis conuenire absque vlla imperfectione, & mutatione suppositi, sicuti absque vlla suppositi mutatione conuenit Christo ratione naturæ humanæ actio satisfaciendi, quæ reale accidens est, quia licet vt subiecto denominationis soli supposito propriè conueniat; respicit tamen naturam vt subiectum immediatæ inhæsionis. Idemque de relationibus seruitutis, & effectus, quibus Christus, vt homo refertur ad Deum, vt dominum, & vt causam, est dicendum, quod nempe relationes reales sint, Christoque vt homini sine vlla suppositi mutatione, aut imperfectione conueniunt; quia licet solius suppositi sint denominatiuè propriè; immediatè tamen inhærent naturæ, non autem supposito. Et eadem de causa conuenit Christo absque vlla imperfectione, aut reali mutatione suppositi realis natiuitas ex Virgine in tempore, vt docet D.Thom *infra q.35.art.2.* quia licet nasci soli supposito denominatiuè propriè conueniat; inhæsiuè tamen immediatè conuenit naturæ. Relatio autem filiationis hoc habet peculiare, quod suppositum respicit vt subiectum, non solum immediatæ denominationis, sed etiam immediatæ inhæsionis. Vnde cum suppositum Verbi incapax sit recipiendi accidens reale ratione suæ immutabilitatis, fit consequens, vt nequeat realem relationem filiationis recipere, & quod relatio, qua ad Beatissimam Virginem, vt filius refertur in tempore, non realis, sed rationis sit. Rationem autem peculiaris huius conditionis filiationis conuenientis, quæ satis difficilis est, dabimus ex D.Thom. *tractatu de filiatione Christi.* Et quidem, vt sæpè dixi, si hæc obiectio aliquid probat, conuincit, neque ex rigore iustitiæ, nec ad æqualitatem Christum satisfecisse, vt consideranti constabit. 32 *Respond.* *S.Tho.* *S.Tho.*

Cæterum contra hucusque dicta restat non leuis obiectio ex doctrina D.Thomæ, & in hunc modum formatur: si Christus satisfecisset ex rigore iustitiæ, deberet inter ipsum vt satisfacientem, & Deum vt offensum relatio realis æqualitatis intercedere; sed huiusmodi realis æqualitatis relatio interuenire non potuit inter Christum, vt satisfacientem, & Deũ quatenus offensũ ergo non satisfecit de rigore iustitiæ. Minor cui inest difficultas, probatur: inter satisfactionem, vt adæquantem offensam, & offensam ipsam, prout est infinitè grauis, non potuit intercedere relatio æqualitatis: ergo nec inter Christum vt satisfacientem, & Deum quatenus offensum. Consequentia patet; nam satisfactio vt adæquans offensam est fundamentum relationis æqualitatis, qua Christus, vt satisfaciens ad Deum vt offensum refertur; sed relatio æqualitatis inter aliqua extrema prius refert fundamenta, quam subiecta, vt statim ex D.Thoma constabit: ergo si inter satisfactionem, & offensam non potuit esse relatio realis æqualitatis, pariter non potuit esse inter Christum vt satisfacientem, & Deum quatenus offensum. Antecedens autem probatur: forma dans æqualitatem satisfactioni Christi cum offensa Deo irrogata, quatenus est infinita, non est realiter distincta à forma dante grauitatem infinitam offensæ, nam est eadem diuinitas, quæ satisfactioni dat valorem, & offensæ grauitatem: ergo inter satisfactionem Christi vt infinitam, & offensam quatenus infinitam non po- 33 *Ostendio difficilis.*

S.Tho. proprietate enuntiatur, vt docet Diuus Thomas *infra q.35. art 1.* & probatur, eo quod de eo solum cum proprietate dicitur nasci, de quo cum proprietate enuntiatur filiatio, esse autem filium, non de humanitate, sed de hypostasi, vt in illa subsistente, cum proprietate affirmatur, & consequenter nasci, vel natum, aut genitum esse, non de natura, sed de hypostasi, vt in illa subsistente, dicitur cum proprietate: ergo solum de supposito Verbi vt in humanitate subsistente; cum proprietate dicitur, mortuum, & sepultum esse, & consequenter solum de illo cum proprietate asseritur pro nobis satisfecisse.

22 *Tertio.* Denique probatur; actiones enim sunt suppositorum, seu subsistentium; sed satisfacere est agere: ergo conuenit, vt *quod*, non humanitati, sed Verbo vt in illa subsistenti. Maior, in qua est difficultas, ostenditur primo ex D. Thom. *S.Tho.* *in 3. sent. dist. 5 quæst. 1. art. 1.* illis verbis: *Actiones sunt suppositorum, & essentia non agit, sed est principium actus in supposito; non enim humanitas generat, sed Sortes virtute sua naturæ; in creaturis autem essentia realiter differt à supposito, & ideo nullus actus propriè de essentia prædicatur, nisi causaliter.* Quod etiam docuit, *quæst 20 de Veritate art. 1. ad secundum, 2.2. q 58. art. 2.* in hac t.p. *infra q. 19. art. 1. ad 3 q. 20. art. 1. ad 2. q 35 art 1.* & alibi sæpè. Deinde, nam *Ioan. Tho.* Ioannes Theologus in Concilio Florentino *sess. 18. §. Ego* *Conc. Flo.* *affirmaui*, inde probat, assentiente Concilio, diuinitatem non generare, quia actiones sunt suppositorum; diuinitas autem non est suppositum, sed natura, ex qua, & subsistentia suppositum constituitur: ergo ex mente Ioannis Theologi, & Concilij Florentini illi assentientis naturæ non conuenit agere, vt *quod*, sed vt *quo*; supposito verò vt *quod* operatio cum proprietate attribuitur.

23 *Quarto.* Præterea; non enim aliter concurrit natura creata ad creatas operationes, ac natura increata ad operationes increatas, sed natura diuina sumpta formaliter, prout à personis distincta, non concurrit ad operationes increatas, vt *quod*, sed tantum vt *quo*, alias hæc propositio esset vera: *Deitas generat Deitatem*, quod est absurdum: ergo natura creata ad proprias operationes non concurrit, vt *quod*, sed tantum vt *quo*, suppositum autem quatenus in illa subsistens est, quod vt *quod* ratione naturæ operatur. Denique *Quinto.* *S.Tho.* id ipsum probatur ratione sumpta ex doctrina D. Thomæ *infra q. 35. art. 1.* cum enim operari consequatur ad esse, illi tantum conuenit propriè, & vt *quod* operari, cui conuenit esse propriè, & vt *quod*; sed naturæ non conuenit esse, vt *quod*, sed tantum, vt *quo*; benè tamen supposito: ergo natura non est principium *quod* operandi, sed tantum suppositum. *S.Tho.* Maior est D Thomæ *in 2. dist. 37. q. 2. art. 2.* constatque; nam prius est esse, quam operari, & consequenter id solum propriè operatur, cui conuenit propriè esse. Minor autem probatur; natura enim non intelligitur completa ad existendum, nisi terminetur per subsistentiam; sicut nec accidens ad existendum completum intelligitur, nisi media inhæsione ad subiectum: ergo solum suppositum, quod naturam completam importat, dicitur existens, vt *quod*, & consequenter solum suppositum operatur vt *quod*, ratione naturæ, vt principij *quo* operandi.

24 *Ad 1. motiuum P. Vasq. Respond.* Nec motiua in oppositum vrgent: ad primum dicatur, redemptionem nostram conuenire humanitati tantum vt principio *quo*; supposito verò vt *quod*; ideoque dicitur ab Athanasio, humanitatem factam fuisse nobis sapientiam, sanctificationem, iustitiam, & redemptionem; quia vt *quo* fuit nostræ redemptionis principium. *Ad secundum.* Ad secundum dicatur, Christum vt hominem esse mediatorem inter homines, & Deum, idest, vt subsistentem in humana natura; non quia natura sit principium *quod* satisfaciendi proximum, sed quia fuit principium *quo*; Verbum autem vt in illa subsistens fuit principium *quod*, ratione naturæ, vt principij *quo* eliciendi operationes. Nec amplius ratio D. Thom. conuincit, distantia namque mediatoris ab extremis, quam D. Th. ad rationem mediatoris requirit, non est necessum, quod conueniat supposito, vt *quod* medianti, & satisfacienti ratione sui, sed sufficit, quod ei competat rationem naturæ, quæ est principium *quo* satisfactionis.

25 *Ad tertium.* Ad tertium, concessa maiori, nego minorem, neque est simile de aqua calida respectu calefactionis, ac de supposito Verbi in ordine ad satisfaciendum: tùm, quia vt superius arguebam, ex opposito fieret, quod ita impropriè diceretur, Christum satisfecisse pro nobis, sicut impropriè dicitur in contrariorum sententia, *aqua calefacit*. Tùm etiam, quia subsistentia Verbi complet naturam humanam ad existendum, & consequenter illam complet ad operandum vice subsistentiæ creatæ. Vnde, sicut subsistentia creata per se ad operationes humanitatis concurreret, vt complementum naturæ constituens suppositum, vt *quod* operans: ita subsistentia Verbi, non per accidens, sed per se ad operationes humanitatis comparatur, non per modum principij *quo* illarum, sed vt complementum principij *quo*, & vt constituens principium operans, vt *quod*: aqua vero non complet naturam caloris vices gerendo connaturalis subiecti, sed potius est contra caloris naturam; ideoque non operatur, vt *quod* tanquam per se exacta ab actione calefaciendi ratione sui, nec vices alicuius gerendo per se exacti a calefactione: Vnde solum calefacit, vt *quod* denominatiuè per accidens, non denominatiuè per se, nec perseitate essentiali, nec perseitate connaturali, quia nullo modo per se a calefactione exigitur, sed potius illius naturæ aduersatur.

Ad vlt. Ad vltimum constabit *infra* dum virtutem, ex qua Deus acceptauit satisfactionem Christi, examinemus, *vel tractatu de merito Christi*, vbi an pactum necessarium fuerit, vt Deus satisfactionem Christi ex iustitia acceptauerit, examinabimus. Interim pro nunc dicatur, consequentiam non tenere, eo quod licet satisfactio, non humanitati, sed Verbo vt *quod* attribuatur; quia tamen Verbum, non ratione diuinitatis, sed ratione humanitatis elicuit operationes satisfactoria adest locus, vt satisfactio à Christo exhibita potuerit a Deo non acceptari, quamuis Verbum satisfecerit, vt *quod*.

26 *Vera solutio.* Relictis igitur his modis dicendi, ad argumentum respondeo explicando maiorem: requiritur esse ad alterum alietate reali suppositi, nego maiorem: alietate reali naturæ, concedo maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet inter Christum vt satisfacientem, & Deum, cui fit satisfactio non sit alietas realis suppositorum; est tamen alietas realis naturarum; satisfecit enim Christus vt homo, satisfactio fit Deo, vt Deus est; Verbum autem vt homo distinguitur à Deo distinctione reali naturæ, licet non distinctione reali suppositi. Quod autem distinctio, & alietas realis naturarum sufficiat ad rationem iustitiæ, con- *Motiua solutionis. Primum. S.Tho.* stat primo; nam hæc distinctio sufficit ad rationem seruitutis, & dominij, Christus enim vt homo est Dei seruus seruitute naturali, vt docet Diuus Thomas *infra quæstione 20. articulo primo ad secundum*, cum tamen Christus vt homo non distinguatur a Deo distinctione reali suppositi, sed tantum naturæ, non autem requiritur maior distinctio inter extrema iustitiæ, quam inter extrema seruitutis, & dominij.

Secundum. Deinde, nam ea distinctio necessaria est, & sufficiens ad rationem iustitiæ, quæ requiritur, & sufficit ad æqualitatem inter merentem, & præmiantem; sed ad istam æqualitatem non est necessaria distinctio realis suppositorum, sed sufficit realis naturarum distinctio, alias Christus Dominus nihil apud Deum de condigno, hoc est, ad æqualitatem meruisset: ergo nec ad rationem iustitiæ distinctio realis suppositorum requiritur, sed sufficit realis distinctio naturarum.

27 *Tertium. S.Tho.* Præterea, nam in hoc, quod est esse ad alterum conueniunt partes subiectiuæ, & partes potentiales iustitiæ; vt enim docet D. Thom. *2.2 q 80 art. 1.* omnis virtus, quæ est ad alterum, si ab æqualitate, vel a debito legali deficiat, sub iustitia continetur, non tanquam pars subiectiua, sed tanquam pars potentialis, eo quod ad partem subiectiuam iustitiæ, præter hoc, quod esse ad alterum, perfecta æqualitas, & debitum legale exiguntur; sed in Christo Domino datur vera, & propria religio in ordine ad Deum, quam esse partem *S.Tho.* iustitiæ potentialem, docet D. Thom *2.2. q. 81. art. 1.* ad quod sufficit realis naturarum distinctio sine distinctione reali suppositorum: ergo eadem distinctio ad veram, & propriam *Quartò.* rationem iustitiæ est sufficiens. Denique, nam ea distinctio sufficit inter extrema iustitiæ, quæ fundat distinctum ius, & distinctum dominium; sed ad distinctionem iuris, & diuersitatem dominij sufficit distinctio realis naturarum absque distinctione reali suppositorum; eo enim ipso quod naturæ sint distinctæ, adest distincta libertas, ratione distinctarum voluntatum, diuersorumque intellectum, quæ sunt libertatis, & dominij principia: ergo realis naturarum distinctio cum identitate suppositi sufficit ad rationem strictam, rigorosamque iustitiæ. Ex quibus apertè colligitur, vel quod Christus Dominus defecit a ratione æqualis satisfactionis ob indistinctionem realem suppositi à Deo, cui satisfactio fuit facta, quod negant contrarij Auctores, vel quod ex hoc capite non defecit illius satisfactio a rigore iustitiæ, cum ad rigorem iustitiæ requiratur distinctio extremorum ex ratione æqualitatis.

28 Sed opponens aduersus istam solutionem primo D. Thom.

2.2.

…ijcies 1. S.Tho. 2.2.qu.58.art.2.in corpor. illis verbis: *Cum nomen iustitiæ æqualitatem importet, ex sua ratione iustitia habet, quod sit ad alterum, nihil enim est sibi æquale, sed alteri; & quia ad iustitiam pertinet actus humanos rectificare, necesse est, quod æqualitas ista, quam requirit iustitia, sit diuersorum agere potentium: actiones autem sunt suppositorum, & totorum, non autem propriè loquendo partium, & formarum, seu potentiarum: iustitia ergo propriè dicta requirit diuersitatem suppositorum, & ideo non est nisi vnius hominis ad alium.* Hæc D.Thom. Ex quibus manifestè constat, distinctionem, quam petit iustitia, ex communi conceptu, & ex propria ratione formali inter supposita versari debere; sed distinctio, quam petit, est realis: ergo ad veram, & propriam rationem iustitiæ requiritur realis suppositorum distinctio; ac proinde, cùm hæc inter Christum vt hominem, & Deum non reperiatur, videtur in Christo vt homine per respectum ad Deum, propriam strictamque iustitiam reperiri non posse, ac per consequens satisfactionem Christi Deo pro hominum peccatis exhibitam de rigore iustitiæ non fuisse. *…undo.* Secundo, nam inter extrema iustitiæ debet esse relatio realis æqualitatis; sed eiusdem suppositi ad se ipsum nequit esse relatio æqualitatis realis. ergo eiusdem suppositi ad se ipsum nequit esse stricta iustitia.

29 Respondeo, hæc, si aliquid probant, conuincere, Christum Dominum, non solum non satisfecisse ex toto rigore iustitiæ, verum etiam, nec satisfecisse ad æqualitatem, cum distinctio, de qua loquitur D.Thom. & quam probat ad rationem iustitiæ requiri, ex æqualitate exacta ad rationem iustitiæ inferatur. *1. re…, resp.* Cum ergo Auctores contrarij non negent satisfactioni Christi æqualitatem, non videntur posse argumento facto iuuari. Ad primam ergo obiectionem dicatur, D.Thomam loqui inter puras creaturas, in quibus non stat distinctio realis naturarum absque distinctione reali suppositorum, non autem ex communi conceptu iustitiæ, prout inter Deum hominem ex vna parte, & Deum ex alia reperiri potest. Quod probo clare ex doctrina D.Thom. in hac *S.Tho.* 3.p. *infra q.20.art.1.ad* 2. vbi docet, quod licet seruitus, & dominium super actione, & passione fundetur, & agere, non naturæ, sed supposito attribuatur; quia tamen actio naturæ attribuitur, sicut ei, secundum quam persona, vel hypostasis agit, ideò potest propriè dici, quod quælibet hypostasis, vel persona sit domina, vel serua secundum hanc, vel illam naturam. *S.Tho.* Verba D.Thom. sunt hæc: *Ad secundum dicendum, quod relatio seruitutis, & dominij fundatur super actione, & passione in quantum, scilicet serui est moueri à domino secundum imperium; agere autem non attribuitur naturæ, sicut agenti, sed personæ; actus enim suppositorum, sunt, & singularium secundum Philosophum; attribuitur tamen actio naturæ, sicut ei, secundum quam hypostasis agit; & ideò quamuis non propriè dicatur, quod natura sit domina, vel serua; potest tamen propriè dici, quod qualibet persona sit domina, vel serua secundum hanc, vel illam naturam, & secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectum, vel seruum secundum naturam humanam.* Ex quibus verbis doctrinam solutionis à Nobis traditæ in hunc modum confirmo. Licet agere, & pati, supra quæ relatio dominij, & seruitutis fundantur, non propriè attribuatur naturæ, sed tantum supposito; quia tamen naturæ attribuuntur, vt secundum quam, vel ratione cuius suppositum agit, vel patitur, sufficit in Christo Domino realis naturarum distinctio absque distinctione reali suppositali, vt verè, & propriè sit seruus Dei seruitute naturali: ergo licet æqualitas, quam petit iustitia, super actione fundetur, & agere, non propriè naturæ, sed supposito attribuatur, sitque diuersorum agere potentium; quia tamen naturæ attribuitur, vt secundum quam, vel ratione cuius suppositum agit, non sequitur, requirere distinctionem realem suppositorum, sed sufficiet distinctio realis naturarum, nisi solum inter puras creaturas, inter quas non stat realis naturarum diuersitas absque distinctione reali suppositorum, & consequenter in Christo, in quo diuersæ naturæ in eodem supposito conueniunt, stabit æqualitas exacta à iustitia propter diuersitatem realem naturarum, secundum quarum vnam satisfactionem elicuit, & secundum aliam satisfactionem terminauit, & acceptauit.

30 *Ad secundum.* Et ex his ad secundam obiectionem, concessa maiori, distinguo minorem; eiusdem suppositi ad se ipsum in eadem natura non stat æqualitas realis, concedo minorem: eiusdem suppositi ad se ipsum in diuersa natura, nego minorem, & consequentiam, illamque insto in relatione seruitutis, quæ in Christo, non rationis, sed realis est; & tamen ratione humanæ naturæ ad Deum, & ad se ipsum vt Deum relatione seruitutis refertur. Insto etiam in relatione effectus ad causam, quæ etiam est relatio realis; & tamen Christus ratione humanæ naturæ ad Deum, & ad se ipsum vt Deum refertur relatione effectus ad causam, quin à Deo, aut se ipso distinguatur distinctione reali suppositi, sed tantum distinctione reali naturæ: ergo etiam poterit ratione naturæ humanæ ad Deum, & ad se ipsum vt Deum referri relatione reali æqualitatis, non in esse entis, & physicè, in qua ratione infinitè distat à Deo, sed in ratione satisfacientis, & creditoris offensi.

Sed dices quia relatio filiationis non est propriè naturæ, sed suppositi, & suppositum Christi incapax est recipiendi realem entitatem, ideo relatio filiationis ad Beatissimam Virginem Christo in tempore conueniens, non realis, sed rationis est, vt docet D.Thom. in hac 3 *part. infr. q.35. artic.5.* sed relatio æqualitatis requisita ad rationem iustitiæ, non est propriè naturæ, sed suppositi, vtpotè in actione fundata, quæ non attribuitur propriè naturæ, sed tantum supposito, vt ex D.Thom. vidimus: ergo relatio realis æqualitatis requisita ad rationem iustitiæ non potest Christo competere, alias mutaretur realiter eius suppositum illam recipiens, sicut mutaretur realiter, si relatio filiationis ad Beatissimam Virginem esset realis. 31 *Obijcies.* *S.Tho.*

Respondeo, negari non posse, relationem satisfacientis, vt subiecto denominationis, propriè solum conuenire supposito quia tamen vt subiecto inhæsionis conuenit naturæ immediatè, ideo Christo ratione naturæ humanæ post realis relatio satisfacientis conuenire absque vlla imperfectione, & mutatione suppositi, sicuti absque vlla suppositi mutatione conuenit Christo ratione naturæ humanæ actio satisfaciendi, quæ reale accidens est, quia licet vt subiecto denominationis soli supposito propriè conueniat; respicit tamen naturam vt subiectum immediatæ inhæsionis. Idemque de relationibus seruitutis, & effectus, quibus Christus, vt homo refertur ad Deum, vt dominum, & vt causam, est dicendum, quod nempe relationes reales sint, Christoque vt homini sine vlla suppositi mutatione, aut imperfectione conueniunt; quia licet solius suppositi sint denominatiuè propriè; immediatè tamen inhærent naturæ, non autem supposito. Et eadem de causa conuenit Christo absque vlla imperfectione, aut reali mutatione suppositi realis natiuitas ex Virgine in tempore, vt docet D.Thom *infra q.35.art.2.* quia licet nasci soli supposito denominatiuè propriè conueniat; inhæsiuè tamen immediatè conuenit naturæ. Relatio autem filiationis hoc habet peculiare, quod suppositum respiciet vt subiectum, non solum immediatæ denominationis, sed etiam immediatæ inhæsionis. Vnde cum suppositum Verbi incapax sit recipiendi accidens reale ratione suæ immutabilitatis, fit consequens, vt nequeat; realem relationem filiationis recipere, & quod relatio, qua ad Beatissimam Virginem, vt filius refertur in tempore, non realis, sed rationis sit. Rationem autem peculiaris huius conditionis filiationis conuenientis, quæ satis difficilis est, dabimus ex D.Thom. *tractatu de filiatione Christi.* Et quidem, vt sæpè diximus, si hæc obiectio aliquid probat, conuincit, neque ex rigore iustitiæ, nec ad æqualitatem Christum satisfecisse, vt consideranti constabit. 32 *Respond.* *S.Tho.* *S.Tho.*

Cæterum contra hucusque dicta restat non leuis obiectio ex doctrina D.Thomæ, & in hunc modum formatur: si Christus satisfecisset ex rigore iustitiæ, deberet inter ipsum vt satisfacientem, & Deum vt offensum relatio realis æqualitatis intercedere; sed huiusmodi realis æqualitatis relatio interuenire non potuit inter Christum, vt satisfacientem, & Deũ quatenus offensũ ergo non satisfecit de rigore iustitiæ. Minor cui inest difficultas, probatur: inter satisfactionem, vt adæquantem offensam, & offensam ipsam, prout est infinitè grauis, non potuit intercedere relatio æqualitatis: ergo nec inter Christum vt satisfacientem, & Deum quatenus offensum. Consequentia patet; nam satisfactio vt adæquans offensam est fundamentum relationis æqualitatis, qua Christus, vt satisfaciens ad Deum vt offensum refertur; sed relatio æqualitatis inter aliqua extrema prius refert fundamenta, quam subiecta, vt statim ex D.Thoma constabit: ergo si inter satisfactionem, & offensam non potuit esse relatio realis æqualitatis, pariter non potuit esse inter Christum vt satisfacientem, & Deum quatenus offensum. Antecedens autem probatur: forma dans æqualitatem satisfactioni Christi cum offensa Deo irrogata, quatenus est infinita, non est realiter distincta à forma dante grauitatem infinitam offensæ, nam est eadem diuinitas, quæ satisfactioni dat valorem, & offensæ grauitatem: ergo inter satisfactionem Christi vt infinitam, & offensam quatenus infinitam non 33 *Obiectio difficilis.*

po-

potuit esse relatio realis æqualitatis. Antecedens constat ex doctrina a Nobis tradita *disp.1. & disput. 3.* consequentia autem probatur; quia namque Deitas, in qua, vel ratione cuius diuinæ personæ sunt æquales inter se, non est realiter in illis distincta, quamuis personæ in concreto realiter inter se distinguantur, non est inter illas relatio realis æqualitatis, vt docet D.Thom. *1.p.q.42.art.1 ad 4.* Nosque ipso *tract. de Trinitate de æqualitate personarum*, disputantes latè monstrabimus: ergo quamuis satisfactio valorosa Christi, & diuina offensa in concreto realiter distinguantur inter se, si forma, ratione cuius vna alteri adæquatur, vna & indiuisa est realiter, nempè diuina maiestas præstans, vt forma valorem satisfactioni, & grauitatem offensæ, non potuit inter satisfactionem Christi, vt infiniti valoris, & offensam contra Deum commissam, vt est infinitæ grauitatis, relatio realis æqualitatis intercedere. (*S.Thom.*)

34 *Prima solutio.* Respondeo, hoc argumentum, si quid probat, conuincere satisfactionem Christi realiter æqualem cum offensa non fuisse, ac perconsequens, non solum non fuisse perfectam perfectione rigoris iustitiæ, sed etiam perfectione meriti, condignitatis, & æqualitatis, quod, vt vidimus, contrarij Auctores non docent, cum fateantur, fuisse æqualem, imo & superabundantem ex se, & ex natura sua, seclusaque Dei extrinseca acceptatione, & solum ab illa excludant perfectionem iustitiæ ex defectu conditionum, quæ ad rigorem iustitiæ necessariæ sunt. Vnde, ad obiectionem factam, quæ specialiter ex doctrina D.Thomæ procedit, responderi potest primo sufficere ad rationem iustitiæ, & ad rigorem illius in satisfactione, quod sit realiter æqualis offensæ, quidquid sit, an relatio prædicamentalis, qua satisfactio, & persona satisfaciens ad Deum, vt offensum, & ad offensam ipsam referuntur, sit realis, vel sit rationis. Quod autem possint persona satisfaciens cum maiestate, vt offensa, & satisfactio cum iniuria contra Deum commissa adæquari adæquatione, & æqualitate reali, quamuis relatio prædicamentalis, per quam referuntur, non realis sit, sed rationis, patet clarè ex doctrina, cui argumentum factum innititur; etenim persona Filij realiter est Patri æqualis; & tamen, vt argumentum supponit, & certum est in doctrina D.Thomæ, relatio æqualitatis, qua Filius ad Patrem refertur, non realis, sed rationis est. Christus etiam, vt homo realiter est, & dicitur Filius Beatissimæ Virginis; & tamen, vt docet D.Thom. in hac *3.p.q.35.art.5.* relatio, qua ad ipsam refertur, vt Filius, non est realis, sed rationis: Deus etiam ad creaturas non refertur relatione reali dominij; nulla enim relatio Dei ad creaturas realis est, sed tantum rationis, vt docet D.Thom. *1 p.q.13. art.7.* & tamen verè dicitur realis creaturarum Dominus, vt docet idem D.Thom. *vbi proximè solut. ad 5. argum.* Ergo pariter, quamuis demus, relationem æqualitatis, qua satisfactio ad offensam, & Christus satisfaciens ad Deum vt offensum referuntur, non realem, sed rationis esse, poterit satisfactio dici, & esse realiter æqualis offensæ Christusque realiter æqualiter satisfecisse pro illa. Cumque hoc ad rigorem iustitiæ in satisfactione sufficiat, parum interest, quod relatio prædicamentalis, qua satisfactio ad offensam, vt illi æqualis refertur, sit relatio rationis, vel realis. (*S.Thom.* *S.Thom.* *S.Thom.*)

35 *Secunda solutio.* Secundo responderi potest, concessa maiori, negando minorem, ad illius probationem, nego antecedens: cum enim satisfactio Christi realiter distinguatur ab offensa Deo irrogata, non est, cur, non possit relatione reali æqualitatis, vel relatione reali superabundantiæ ad offensam referri, & consequenter Christus vt satisfaciens ad Deum vt offensum refertur relatione reali æqualitatis. Nec obstat probatio antecedentis; nam fundamentum relationis, qua Christus vt satisfaciens ad Deum, quatenus offensum refertur, non est diuinitas dans satisfactioni valorem, sed actus satisfactorius, cui nullatenus repugnat realiter ad offensam referri, & consequenter Christus, quatenus satisfaciens potest optimè ad Deum vt offensum referri relatione reali æqualitatis, vel relatione reali superabundanter satisfacientis in actu satisfactorio fundata: nec ideo solum relatio æqualitatis non est realis inter diuinas personas, quia essentia diuina illas æquales constituens est vna, & indiuisa in illis; sed quia vnitas essentiæ est fundamentum relationis æqualitatis, qua vna ad aliam refertur, & relatio æqualitatis talis conditionis est, vt petat prius fundamenta, quam subiecta referre: in nostro autem casu, etsi diuinitas sit, quæ dat satisfactioni valorem, non tamen est fundamentum relationis, qua Christus vt satisfaciens ad Deum quatenus offensum refertur, sed fundamentum illius est actus satisfactorius; ideoque non debet prius diuinitas ipsa referri, sed solum necessum erit, quod actus satisfactorius ad offensam, prius quam Christus vt satisfaciens, ad Deum quatenus offensum referatur, & consequenter nihil est, quod possit realitati prædictę relationis obstare.

Sed dices: ideò diuina essentia est fundamentum relationis æqualitatis, qua vna ex diuinis personis ad aliam vt æqualis refertur, quia personę diuinæ sunt æquales inter se in perfectione illis præstita ab essentia; sed etiam actus satisfactorius ab humanitate elicitus, & offensa Deo irrogata sunt æquales inter se in moralitate illis præstita à diuinitate vt à forma: ergo diuinitas offensam grauificans, præstansque satisfactioni valorem, & dignitatem est fundamentum relationis æqualitatis, qua satisfactio ad offensam, vt illi æqualis refertur, & qua Christus, vt satisfaciens refertur ad Deum offensum. 36 *Obiectio.*

Respondeo distinguendo causalem maioris; quia personæ diuinæ adæquantur in perfectione sumpta ab essentia, vt extrema relationis fundatæ; concedo maiorem: vt fundamenta prædictæ relationis, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam actus satisfactorius non est extremum referendum per relationem satisfacientis, sed fundamentum talis relationis, & consequenter Deitas actum satisfactorium dignificans non est fundamentum, sed ratio illam relationem fundandi; vnius enim relationis duplex fundamentum non datur, non autem necessarium est, rationem fundandi relationem per ipsam relationem referri: personæ autem diuinæ sunt extrema relata relatione æqualitatis, ideoque diuina essentia, in qua, & ratione cuius personæ sunt æquales inter se, est fundamentum relationis æqualitatis, qua personæ inuicem referuntur: & quia in relationibus primi generis prius est, quòd fundamenta referantur, quam quòd referantur subiecta, & idem ad seipsum non potest reali relatione referri, consequens fit, quòd relatio æqualitatis, identitatis, & similitudinis inter diuinas personas non sit realis, sed rationis. 37 *Responsio.*

---

§. III.

Explicatur secunda conditio, & accommodatur satisfactioni Christi.

SEcundo principaliter contra nostram conclusionem arguitur: ad satisfactionem de toto rigore iustitiæ requiritur non fundari in gratia creditoris; sed satisfactio Christi Domini in Dei creditoris gratia fundatur, scilicet in gratia vnionis facta humanitati, & in auxilijs, quæ gratiose à Deo humanitati fuerunt collata: ergo non fuit de toto rigore iustitiæ. Minor cum consequentia tenet; maiorem autem docent Capreolus in *3.dist.15.q.3.art.5. ad primum Aureoli contra 1. concl.* Magister Soto *dist.1.q.5. art.4. & dist.19.qu.1.art.2.* Ferrariensis *4 Contra gentes c.54.* Vega *l.7.in Conc.Trid.c.9.* Caietan. *in hac q.2.art.2.* quem omnes Recentiores nostri sequuntur. Docent etiam ex Patribus Societatis Valentia in præsenti *disp.2.qu.1.punct.5.* Suarez *disp.4 sect.6.* Vazquez *disp.8.c.1.& 2.* & Moderniores eiusdem familiæ frequenter. 38 *Secundum arg.* (*Capreol. Soto. Ferrar. Vega. Caietan. Valent. Suarez.*)

Huic argumento responderi solet primò, rigorem iustitiæ in satisfactione excludere gratiam factam a creditore ex intentione, & fine satisfactionis; secus autem si ex tali intentione non fiat, gratia autem vnionis, & alia dona humanitati a Deo gratiosè concessa non fuerunt facta ex intentione, & fine, vt Christus satisfaceret pro hominibus, illosque à peccatis redimeret, sed ex alijs motiuis: ideoque nihil obstant rigori iustitiæ in satisfactione Christi. Displicet tamen iste solutio primò; nam ex illa sequitur, Christum non satisfecisse de rigore iustitiæ: consequens est contra Auctores data solutione vtentes: ergo solutio insufficiens. Probatur sequela primò; nam gratiam vnionis fuisse factam humanitati ex intentione, & fine, vt Christus satisfaceret condignè pro peccato humani generis, & vt nos à peccati redimeret, est doctrina D.Thomæ *in hac q. art.3.* & ex ibi dicendis constabit: ergo si gratia facta à creditore ex intentione, & fine satisfactionis impedit rigorem iustitiæ, satisfactio Christi Domini de rigore iustitiæ non fuit. Secundo probatur sequela; nam esto admitteremus, gratiam vnionis non habuisse pro fine redemptionem hominum à peccatis, condignamque satisfactionem pro illis; auxilia tamen humani- 39 *Prima solutio.* (*Reijcitur.* *S.Thom.*)

ta-

tati data ad operandum, & satisfaciendum ea hoc fine fuerunt humanitati collata à Deo; auxilia namque applicantia ad operationem, & quæ ad illam præstant sufficientiam, pro fine habent operationem, cum ad hoc dentur, vt existat operatio, vel saltem vt possit existere: ergo satisfactio Christi fundatur in gratia Dei creditoris facta humanitati ex intentione, & fine satisfactionis, & consequenter si satisfactionem hoc modo in gratia fundari obstat rigori, & perfectioni iustitiæ, satisfactio Christi ex rigore iustitiæ non fuit.

40 *Reijcitur 2.* Deinde reijcitur; nam esto admittamus, decretum Incarnationis de facto non habuisse pro fine cuius gratia, aut pro fine cui, siue effectus, redemptionem hominum à peccatis, condignamque satisfactionem pro illis; negari tamen non potest, decretum Incarnationis potuisse ex tali fine procedere, in quo casu gratia vnionis fieret humanitati ex intentione, & fine satisfactionis; at tunc casus, non minus perfecta foret satisfactio Christi Domini, quam modo perfecta est, & consequenter, non solum esset condigna, sed etiam de rigore iustitiæ: ergo gratiam fieri à creditore ex intentione, & fine satisfactionis, satisfactionemque in gratia creditoris hoc modo facta fundari, iustitiæ perfectionem, & rigorem non impedit.

Reijcitur 3. Denique, nam licet creditor in humanitate det pecuniam debitori ex intentione, vt soluat, quod sibi debet, dummodo solutio in pactum non deducatur; poterit debitor creditori soluere ex perfecta iustitia; & tamen hæc solutio fundatur in gratia creditoris facta ab ipso ex intentione solutionis à debitore faciendæ: ergo fundari in gratia creditoris facta debitore ex fine satisfactionis, non obstat rigori iustitiæ. Consequentia cum minori tenet, maiorem autem probo: si creditor pecunias daret non ex intentione, vt debitor solueret, sed ex alio motiuo, posset debitor illi soluere ex toto rigore iustitiæ pecunijs ab ipso acceptis, eo quod pecuniæ transierunt per donationem gratiosam factam à creditore in dominium perfectum debitoris; sed quod pecuniæ dentur à creditore ex intentione, vt debitor soluat, dummodo solutio in pactum non deducatur, non tollit, quominus transeant in perfectum dominium debitoris, ita vt possit illis vti, non minus, quam si ex alio motiuo fuissent collatæ: ergo quod dentur à creditore ex prædicto fine, & motiuo, non tollit à solutione, quòd sit de rigore, & perfectione iustitiæ, & consequenter nec obstabit rigori iustitiæ in satisfactione, fundari in gratia creditoris ex illius fine facta.

41 *Secunda solutio.* Aliorum solutio est, rigori iustitiæ in satisfactione solum obstare, quod fundetur in gratia creditoris concomitante satisfactionem, non autem quòd fundetur in gratia omninò antecedenti; si namque Petrus, v.g. vel antequam Paulus debitum ex ipso contrahat, gratis centum illi tribuat, vel post debiti contractionem; non tamen ea conditione, vt illis centum debitum soluat, sed omninò absolutè, poterit Paulus Petro ex iustitia perfecta debitum soluere illi centum ab ipso accepta tribuendo sicuti, & contractum emptionis ex rigore iustitiæ cum Petro celebrare pallium ab ipso emendo pecunijs ab ipso acceptis, quod nō aliunde prouenit, nisi quia dicta solutio fundatur in gratia creditoris non concomitante, sed omninò antecedente solutionem. Quia ergo gratia, supra quam satisfactio Christi fundatur, est omninò antecedens, & non concomitans satisfactionem, sit consequens, non obstare, quominus fuerit ex toto rigore iustitiæ.

42 *Reijcitur.* Sed nec ista solutio est sufficiens; nam in satisfactione Christi, non solum intercessit gratia Dei creditoris illam omninò antecedens, sed etiam ipsam concomitans: ergo si fundari in gratia concomitante obstat rigore iustitiæ in satisfactione, satisfactio Christi ex rigore iustitiæ non fuit. Probo antecedens; non enim sola vnio humanitatis ad Verbum, & auxilia humanitati concessa ad operandum, & satisfaciendum, sed etiam actus ipsi, quibus Christus, vt homo satisfaciebat, fuerunt dona, & gratiæ Dei; licet etiam fuerint Christi ratione libertatis, qua prædictos actus exercebat; sed licet gratia vnionis, & auxilia ad operandum collata possint dici gratia omninò satisfactionem antecedens, gratia tamē, quæ à Deo fit in concursu ad actus satisfactorios, & in ipsorum actuum entitate, non est antecedens, sed concomitans satisfactionem: ergo satisfactio Christi fundatur in gratia Dei creditoris, non solum antecedente, sed etiam concomitante satisfactionem, & consequenter, si hoc obstat rigori iustitiæ, de rigore iustitiæ non fuit.

43 *Tertia solutio.* Tertio alij respondent, quod licet ipsa creditoris gratia nequeat esse materia contractus ex iustitia inter debitorem, & creditorem; id tamen, quod debitor ex gratia creditoris lucratur, materia contractus ex iustitia inter ipsos celebrati esse potest, v.g. si debitor à creditore centum omninò gratis recipiat, & illis centum quinquaginta lucretur, poterit pecunia lucrata cum suo creditore contractum emptionis, & solutionis debiti ex rigore iustitiæ celebrare ab ipso pallium emendo, vel partem debiti quinquaginta suo labore lucratis soluendo. Ex quo inferunt istius doctrinæ Auctores, quòd licet gratia vnionis, & gratiæ auxiliantes gratis à Deo humanitati Christi concessæ non potuerint esse materia contractus, quo Christus Deum ex iustitia obligauerit; actus tamen liberè à Christo, vt homine, medijs his gratijs eliciti, eisque quasi lucrati, qui illius erant ratione libertatis, & media gratia auxiliante, ab humanitate efficiebantur, potuerunt esse materia contractus ex rigore iustitiæ; eisque potuit Christus Deum ex iustitia obligare ad remissionem offensæ, & perfectè pro illa satisfacere.

Sed nec ista solutio plenè argumento satisfacit, nisi aliud ei addatur, & aliundè iuuetur, & reijcitur ex dictis; etenim non solum gratia vnionis, gratia habitualis, & gratiæ auxiliantes fuerunt dona Dei, sed etiam actus ipsi, quibus Christus satisfaciebat, fuerunt dona ab ipso accepta, & gratia à Deo humanitati facta: tùm ratione gratiæ excitantis ad illos: tùm etiam ratione gratiæ ad illos præmouentis: tùm denique ratione concursus simultanei, sine quo Christus vt homo non poterat prædictos actus elicere, sicut quæuis alia pura creatura sine concursu saltim simultaneo Dei nihil potest operari: ergo si id, quod est donum, & gratia creditoris, nequit esse materia contractus ex iustitia debitoris cum creditore, actus satisfactorij Christi esse non potuerunt inter ipsum, & Deum materia rigorosæ iustitiæ, & consequenter illis actibus non potuit Deum ex iustitia obligare ad remissionem offensæ, nec pro illa de rigore iustitiæ satisfacere. 44 *Reijcitur.*

Vndè, his modis dicendi omissis, vel ad nostram resolutionem redactis, ad argumentum factum respondeo primò, distinguendo maiorem: ad satisfactionem ex rigore iustitiæ requiritur, non fundari in creditoris gratia supplente defectum dignitatis in actu satisfactorio, & supra illius valorem, & dignitatem acceptante, concedo maiorem; requiritur, non fundari in creditoris gratia dante operi satisfactorio dignitatem, illudque ad æqualitatem valorante, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet satisfactio Christi Domini fundetur in gratia vnionis facta humanitati, & Christo ratione illius; hæc tamen gratia non est supplens defectum dignitatis in operibus satisfactorijs à Christo vt hominis elicitis, nec acceptans opera satisfactoria Christi supra valorem, & dignitatem illorū, sed gratia dans operibus valorem, & dignitatem, non solum adæquantem grauitatem iniuriæ irrogatæ Deo, sed etiam excedentem, & superabundantem in morali æstimatione: & idcirco non obstat rigori, & perfectione iustitiæ in satisfactione Christi, in prędicta gratia fundari; imò ex illa habet, quòd potuerit esse condigna pro peccato humani generis. Quòd si secunda, & tertia solutio nomine gratiæ concomitantis satisfactionem, intelligant gratiam supplentem defectum condignitatis in actu satisfactorio, illumque vltra proprium valorem acceptantem, & nomine gratiæ antecedentis, & remotæ intelligant illam gratiam, quæ non supplet defectum dignitatis in opere, sed ei præstat valorem, & dignitatem, ab illis non dissentiemus. 45 *Vera solutio.*

Sed dices: eo ipso quod opus satisfactorium sit gratia creditoris, vel in gratia creditoris fundetur, non potest adęquare grauitatem offensæ: ergo eo ipso esse nequit satisfactio ex rigore iustitiæ pro illa. Consequentia tenet; nam ad rigorem iustitiæ in satisfactione requiritur necessariò, quòd adæquet offensę grauitatem: ergo si actum satisfactorium esse gratiam Dei creditoris, vel in illius gratia fundari, tollit ab illo æqualitatem cum grauitate offensæ, impedit rigorem iustitiæ. Antecedens autem probatur; si namque Petrus debeat Paulo centum, & Paulus totidem gratis Petro donet, solutione in pactum deducta, & sub ea conditione, vt centum debita soluat, solutio facta ex rigore iustitiæ non erat, nec debitum adæquabit; at non alia ratione, nisi quia talis solutio fundatur in gratia creditoris, quo circa virtualiter est liberalis debiti remissio, & non perfecta, & rigorosa solutio: ergo eo ipso, quod satisfactio, vel actus satisfactorius sit gratia Dei creditoris, vel in illius gratia fundetur, nequit esse æqualis cum grauitate offensæ, ac per consequens esse nequit perfecta ex rigore iustitiæ. 46 *Replicabis*

Respondeo, negando antecedens; cum enim diuina gratia sit, quæ opera meritoria, & satisfactoria dignificet, & valorat, ex eo, quod opus aliquod mediante Dei gratia eliciatur, non potest à condignitate deficere; ac proindè quòd opera Christi Domini ab humanitate elicita in gratia vnionis fun- 47 *Respond.*

deatur, quæ illis præstat valorem meritorium, & satisfactorium infinitum, non potest esse ratio, vt non adæquent in morali æstimatione infinitam grauitatem offensæ. Ad probationem antecedentis, concessa maiori, distinguo minorem: quia solutio fundatur in gratia creditoris virtualiter debitum remittente, concedo minorem: in gratia creditoris valorante solutionem, eique valorem, & æstimabilitatem tribuente, nego minorem, & nego consequentiam; nam gratia vnionis, supra quam satisfactio Christi fundatur, & a qua procedit, non est gratia virtualiter remittens, sed gratia valorans, & dignificans operationes Christi, vt sit æqualis, & superabundans satisfactio pro offensa. Ratio autem discriminis inter vtrumque casum est; nam eo ipso quod Paulus Petro debitum centum tribuat, solutione in pactum deducta, idest, sub conditione, vt tot idem sibi debita soluat, non transeunt illa centum in dominium Petri absolutum: vnde donatio illa est palliata donatio, & virtualis debiti gratiosa remissio, opera vero Christi, etsi a gratia vnionis procedant, & media Dei gratia auxiliante, eliciantur; re vera assistunt sub dominio Christi iure libertatis; ideoque, licet dona Dei sint, & in illius gratia fundentur, huiusce modi gratia non est virtualiter remittens, nec supplens defectum dignitatis in actu satisfactorio, sed potius illis præstans valorem, ac dignitatem, ideoque in prædicta gratia fundari, non potest obesse, vt adæquent grauitatem offensæ irrogatæ Deo.

48 *Instabis.* Sed instabis adhuc: eo ipso quod opera, quibus Christus pro hominibus satisfecit, sint dona Dei, & gratia ab ipso liberaliter collata, remissio offensæ facta intuitu satisfactionis Christi est ex gratia: ergo non ex operibus, nec ex rigore iustitiæ; vt enim inquit Paulus *ad Romanos 11. Si autem* *Rom. 11.* *gratia non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia.*

Respond. Respondeo distinguendo antecedens: est ex gratia, quæ in operatione consistit, & existit sub dominio Christi iure propriæ libertatis, concedo antecedens: ex gratia, quæ iure libertatis sub dominio Christi non sit, nego antecedens, & consequentiam. Nec obstat testimonium Pauli; loquitur enim de gratia prima supernaturali auxiliante, quæ ex operibus naturæ esse nequit, alioquin gratiosa non esset, sed naturæ debita; quod enim operibus naturæ debetur, simpliciter gratia non est: vel si loquitur de gratia iustificante, & excludit condignitatem meritoriam ab operibus in vi gratiæ Dei elicitis, eo quod alias gratia iustificans gratia non esset, fauet nostræ solutionis doctrinæ; si namque gratiam iustificantem deberi operibus antecedentibus ipsam tanquam meritis condignis, impedat rationem gratiæ, & inducat rationem iustitiæ, quamuis prædicta opera sint dona Dei, eo quod iure libertatis sunt nostra, quod opera Christi Domini sint dona Dei, & in eius gratia fundata, non potest impedire, quod remissio offensæ intuitu illorum facta sit ex perfecta iustitia; quia quamuis sint dona Dei; sunt tamen sub dominio Christi iure propriæ libertatis.

49 *Secundo respōd. argum. principale.* Secundo ad argumentum factum respondeo distinguendo maiorem: ad satisfactionem ex rigore iustitiæ requiritur, quod non fundetur in gratia creditoris facta satisfacienti, concedo maiorem: quod non fundetur in gratia creditoris alteri facta, nego maiorem, & distinguo minorem satisfactio Christi fundatur in gratia vnionis, & gratia auxiliante facta humanitati, concedo minorem facta supposito Verbi satisfacienti, nego minorem, & nego consequentiam; quia vt §. 2. monstrauimus, humanitas non est, quæ vt *quod* satisfecit licet autem respectu humanitatis gratia vnionis, gratia habitualis, & gratiæ auxiliantes sint gratiæ; quia ei ratione sui non debentur; respectu suppositi Verbi, quod, vt ibi ostendimus, satisfecit, vt *quod*, gratiæ non sunt; suppositum enim Verbi suscipiendi gratiam capax non est, sed omnia illa sunt debita & ideo satisfecit ex toto rigore iustitiæ, non solum per exclusionem gratiæ concomitantis, sed etiam per exclusionem gratiæ antecedentis.

50 *Obycies 1.* Cæterum contra hanc solutionem opponit Vazquez primo; nam Christus non satisfecit, vt Deus, sed vt homo; sed Christus quatenus homo capax est gratiæ, illique prout humani plures gratiæ fuerunt factæ à Deo, nempe omnes illæ, quas fecit humanitati. ergo Christi satisfactio fundatur in gratia facta satisfacienti. Probat minorem: nam Christus in quantum homo est creatura, vt docet D. Thom. in hac 3. *parte infra quæst. 16. artic. 10.* *S.Tho.* sed creatura rationalis est capax recipiendi gratiam à Deo: ergo Christus in quantum homo est subiectum capax gratiæ, & consequenter Christus vt satisfaciens.

Secundo. Secundo, & explicatur magis hoc ipsum; Christus namque satisfecit non vt subsistens in natura diuina, sed vt subsistens in natura humana; sed Christus vt subsistens in natura humana est subiectum capax gratiæ: ergo Christus quatenus satisfaciens capax est gratiæ, & consequenter illius satisfactio fundatur in gratia facta subiecto facienti. Maior constat; nam Christus satisfecit per humilitatem, obedientiam, passionem, & mortem; sed vt subsistens in natura diuina humilitatis capax non est, nec obedientiæ, nec passionis, nec mortis; bene tamen vt subsistens in natura humana. ergo satisfecit non vt subsistens in natura diuina, sed vt subsistens in natura humana. Minor autem probatur; Christus vt subsistens in natura humana est subiectum prædestinationis, qua præordinatus fuit, vt esset Filius Dei naturalis, vt docet D. T. *S Tho.* *infra q. 24. art. 1. ad 2.* sed terminus prædestinationis est gratia facta subiecto prædestinato, vt ex diffinitione prædestinationis constat, docetque D. Th. *in eod. art. in corp. & solut. ad* *S. Tho.* *2. arg.* ergo Christus vt subsistens in humana natura capax est recipiendi gratiam a Deo.

Tertio alij contra eandem solutionem obijciunt; nam si *Tertio.* dona concessa humanitati vnitæ Verbo debentur supposito Verbi, debentur a Deo: ergo Deus sibi ipsi debitor est ex iustitia, quo nihil absurdius. Denique, nam satisfactio Christi, *Quarto.* si non intercessisset pactum, vel promissio ex parte Dei, potuisse ab ipso non acceptari; sed tunc, etsi non debuisset, acceptari tamen potuisset: ergo iam Christo satisfacienti fieret aliqua gratia. Patet consequentia; nam acceptatio, cum debita non est, aliqua gratia est, & fieret Christo satisfacienti: ergo aliqua gratia Christo satisfacienti fieret.

Hæc tamen non vrgent: ad primum respondeo, Christum nec satisfecisse solum vt Deum, nec solum vt hominem, sed vt Deum hominem, ly vt reduplicante deitatem, vt rationem formalem valorandi opera satisfactoria, & meritoria, & humanitatem tanquam conditionem respectu valoris, & vt rationem formalem, & principium *quo* eliciendi talia opera, quæ sunt substracta receptura valorem meritorium, & satisfactorium. Et licet huic complexo, videlicet *Deo homini* ratione humanitatis, quæ conditio est respectu valoris, & dignitatis, possit fieri gratia; quia tamen ratione deitatis, quæ est ratio formalis valorandi opera, gratia non potest fieri, consequens fit, quod satisfecerit de toto rigore iustitiæ per exclusionem gratiæ, non solum concomitantis, sed etiam antecedentis. 51 *Ad 1. resp.*

Et ex his ad secundum dicatur, Christum satisfecisse vt subsistentem in natura diuina, & vt subsistentem in natura humana, ly *vt* reduplicante subsistentiam in diuina natura, vt rationem formalem valorandi opera satisfactoria, & subsistentiam in natura humana, tanquam conditionem in ordine ad valorem, & dignitatem operum; ac proinde ex eo quod Christo, vt subsistenti in humana natura ratione humanitatis possit fieri gratia, & de facto facta sibi fuerit gratia prædestinationis, quod Nos non negamus, tantum colligitur, posse fieri gratiam Christo satisfacienti secundum id, quod est conditio ad valoranda opera satisfactoria; non verò secundum id, quod est ratio formalis communicandi valorem. Et hoc secundum sufficit, vt Christus satisfecerit de toto rigore iustitiæ, nec amplius secunda solutio intendit, nec illius Auctores, cum negant, fuisse factam gratiam subiecto satisfacienti; accipiendum enim est iuxta traditam doctrinam, quod nempe Christo satisfacienti non fuerit facta gratia, nec gratiæ recipiendæ sit capax ratione deitatis, quæ est ratio formalis valorandi opera, & quatenus in illa subsistens. 52 *Ad secundum.*

Ad tertium dicatur, dona humanitati Christi concessa deberi Verbo titulo condecentiæ non titulo iustitiæ: ex quo solum sequitur, Deum sibi ipsi debitorem esse titulo condecentiæ quod absurdum non est: quomodo autem deitas opera satisfactoria ab humanitate elicita dignificans fundare, etiam potuerit obligationem iustitiæ acceptandi satisfactionem, & præmiandi eadem opera in ordine ad ipsum Deum, quin ex hoc aliquod absurdum sequatur ex proximè dicendis constabit. Ad vltimam obiectionem, prætermissa maiori, & concessa minori, distinguo consequens: fieret gratia Christo satisfacienti acceptando illius satisfactionem, ratione humanitatis, quæ conditio tantum est respectu valoris operum, transeat consequens: ratione deitatis, quæ est ratio formalis valorandi satisfactionem, nego consequentiam: sicut enim dona gratiæ consequuta ad vnionem humanitatis cum Verbo, gratiæ sunt respectu humanitatis, & respectu Christi ratione illius; non tamen sunt gratia Christo facta ratione deitatis, sed potius ratione deitatis debentur: ita admisso, satisfactionem Christi potuisse non acceptari, supposito, quod pactum non præcessisset, nec promissio ex parte Dei, acceptatio foret gratia comparatiuè ad humani- 53 *Ad tertiū.* *Ad quartum.*

nitatem, & ad Christum ratione illius, non autem comparatiue ad Christum satisfacientem ratione diuinitatis. An autem satisfactio Christi pacto, aut promissione indiguerit, se tenente ex parte Dei, vt ipsum ex iustitia obligauerit ad acceptationem sui, & consequenter an sine pacto præcedente potuerit à Deo non acceptari, *tract. de merito Christi* videbimus.

54 *Instabis.* Sed dices: hoc complexum *Deus homo* satisfacit, vt constat ex dictis; sed huic complexo gratia fit ratione vnius partis: ergo subiecto satisfacienti fit gratia. Patet consequentia; quia namque hoc complexum, nempe *Christus*, vt subsistens in humanitate est subiectum prædestinationis Christi ad esse Filium Dei naturalem, & illi fit gratia ratione vnius partis, scilicet humanitatis, subiecto prædestinationis Christi fit gratia in eo quod prædestinetur, ordineturque ad filiationem Dei naturalem: ergo si hoc complexum *Deus homo* satisfacit, illique ratione vnius partis fit gratia, gratia fit subiecto satisfacienti. *Respond.* Respondeo, concessa maiori, iuxta doctrinam traditam distinguendo minorem: fit illi gratia ratione vnius partis, quæ vt conditio ad valorem operum concurrit, concedo minorem: ratione partis, quæ ad valorandum, & dignificandum opera, vt ratio formalis se habet, scilicet ratione deitatis, nego minorem, & distinguo consequens distinctione minoris, solum enim sequitur, subiecto satisfacienti fieri gratiam ratione illius, quod ad valorem operum vt conditio concurrit, non autem quod illi gratia fiat ratione formæ valorantis opera, illaque dignificantis. Est tamen hoc discrimen inter subiectum prædestinationis Christi, & subiectum satisfaciens notandum, quod humanitas est subiectum *quod* prædestinationis, & consequenter est ratio formalis constituens subiectum *quod*: cumque humanitati terminus prædestinationis fit gratia, fit consequens, vt talis terminus sit, dicaturque absolute gratia respectu subiecti prædestinati; at verò respectu subiecti satisfacientis, inspecta satisfactione secundum id, quod præcipuum est in illa, nempè secundum valorem, humanitas non est subiectum *quo* illius, sed tantum vt conditio concurrit, & ideo ex eo quod humanitati fiat gratia, & Christo ratione illius, non sequitur absolute dicendum, fieri gratiam subiecto satisfacienti.

55 *Instabis.* Sed instabis adhuc: Deitas nequit esse ratio formalis in ordine ad satisfaciendum: ergo hucusque dicta deficiunt à veritate. Probatur antecedens. Verbum ratione deitatis est creditor, cui fit satisfactio: ergo sub ratione deitatis nequit esse satisfaciens, ly *sub* dicente rationem formalem ad satisfaciendum. Patet consequentia; nam alias sub eadem ratione formali esset creditor, & debitor, quod implicatorium apparet: quod autem sequatur, patet; nam ea ratione, qua satisfacit, est debitor exhibendi satisfactionem, & ea ratione, qua est creditor, illi satisfactio debetur: ergo si ratione deitatis satisfacit, & satisfactionem terminat, est creditor, & debitor sub eadem ratione formali.

56 *Respond.* Respondeo, negando antecedens: ad illius probationem dicatur, quod sicut deitas connotata paternitate est principium *quo* radicale generationis, & connotata filiatione, est terminus *quo* eiusdem generationis: ita deitas secundum se, prout connotat subsistentiam absolutam primario, & secundariò subsistentias relatiuas constituentes, distinguentesque personas, potest esse id, ratione cuius Verbum est creditor, cui debetur satisfactio, & connotata subsistentia Verbi, non absolute, sed prout terminante naturam humanam, potest esse id, ratione cuius Verbum est satisfaciens, non ita vt subsistere in humana natura sit ratio formalis ad satisfaciendum, sed solum conditio; sicuti nec paternitas connotata à deitate, vt principio *quo* generandi, est ratio formalis ad generandum, sed conditio, aut complementum, vt deitas sit principium *quo* radicale generationis: & sicut filiatio connotata a deitate in generationis termino, non est ratio formalis terminandi generationem, sed conditio, aut complementum, vt deitas terminata per illam sit terminus *quo* diuinæ generationis. *Tacitæ obiectioni occurritur.* Nec sequitur, Deitatem esse id, ratione cuius Christus fuit debitor satisfaciendi, non enim est necessarium, vt sub eadem ratione Christus sit satisfaciens, & debitor satisfactionem exhibendi; sed potest ratione humanitatis debitor esse, & ratione deitatis satisfaciens, non quoad sufficientiam operum, ad quam humanitas vt principium *quo* se habet, sed quoad illorum valorem, & dignitatem.

§. IV.

Explicatur tertia conditio, & satisfactionis Christi accommodatur.

TERTIVM argumentum est, nam ex bonis alio titulo debitis creditori nequit fieri satisfactio ex toto rigore iustitiæ; sed omnes Christi actiones erant Deo creditori pluribus titulis debitæ, nempe titulo dominij, creatoris, & conseruatoris, & gratiarum actionis: ergo Christus suis actionibus non potuit satisfacere Deo ex toto rigore iustitiæ pro offensa ipsi irrogata, nec Deum obligare ad acceptandam suam satisfactionem. Minor cum consequentia tenet, maiorem autem tradunt Anselmus *l. 2. cur Deus homo c. 19. & 20.* Ricardus *in 3. dist. 20. qu. 4.* Scotus *in 4 Sent. dist. 15 q. 1. § de secundo,* Durandus *in eadem dist. & q. 1. n. 7.* Capreolus *in eadem dist. & q. art. 3. ad 1. Aureoli.* Ferrara *4. Contra gentes c. 54.* Magister Soto *l. 3. de natura, & gratia c. 6.* Eamque expresse docuit D. Thom. *in 4. dist. 15. q. 1. art. 2. ad tertium argum.* Quam communiter Theologi tam intra, quam extra nostram Scholam, vt veram amplectuntur, & probatur a paritate solutionis debiti pecuniarij; hæc enim ex rigore iustitiæ esse nequit, si fiat ex ijs, quæ alio titulo eidem personæ debentur, vt si Petrus, v. gr. ex contractu centum debeat Francisco, eidem auferat alia centum iniustè, non potest horum exhibitione centum debita ex contractu emptionis, aut venditionis soluere, & extinguere debitum ortum ex tali contractu, eo quod illa centum, quæ præstat, alio titulo debet Francisco, scilicet iniustæ ablationis: ergo pariter satisfactio pro offensa ex rigore iustitiæ esse nequit, si fiat ex bonis creditori offenso alijs titulis à satisfaciente debitis. 57 *Tertium arg.* *Anselm. Ricard. Scotus. Durand. Capreol. Ferrar. Soto. S. Tho.*

Huic arg. varijs modis respond. ab Auctorib nostræ sent. Primò respondet Suar. ex debitis titulo iustitiæ non posse fieri iustam, rigorosamq; satisfactionem; secus autè ex debitis titulo alterius virtutis: satisfactio verò Christi non fuit Deo debita à Christo satisfaciente alio titulo iustitiæ, sed titulo gratitudinis, & ideo licet fuisse debitam, non obstat, vt fuerit satisfactio perfecta ex iustitia, & de toto illius rigore. 58 *Prima solutio P. Suarez.*

Sed contra hanc solutionem obstat 1. quod si quis debeat loco sacro centum ex voto, & alia centum ex contractu emptionis, & venditionis, non potest centum solutione vtriq; debito satisfacere, & vtrumque debitum extinguere; & tamen vterq; titulus iustitiæ non est, sed vnus iustitiæ, & alter religionis: ergo, quod satisfactio fiat ex alias debitis, non titulo iustitiæ, sed alterius virtutis, non probat rectè, potuisse ex rigore iustitiæ offensam Deo irrogatam extinguere. Secundo obstat contra eandem doctrinam; nam si quis eat Romam ex contractu cum aliquo ad illius negotia tractanda, & simul cum alio contrahat de illius peragendis negotijs, & ab vtroque pecunias in pretium sui laboris accipiat, potest vno itinere vtrique iustitiæ titulo ex rigore satisfacere: ergo, quod titulus, ex quo aliquid debetur, iustitiæ sit, non obstat rigori iustitiæ, & consequenter ex alias debitis titulo iustitiæ poterit satisfactio fieri ex toto iustitiæ rigore. *Reijcitur 1.* *Secundo.*

Respondet Suar. concesso antecedenti, distinguendo consequens, conceditq; consequentiam, quando vterq; iustitiæ titulus cadit supra eandem materiã, vt in casu argum contingit; negat autè illã, quando tituli iustitiæ non cadunt supra eandem materiam, sed materiam multiplicant, vt contingit in casu debiti ex contractu emptionis, & debiti orti ex iniusta rei ablatione; tunc. n. quia tituli iustitiæ materiam multiplicant, non potest vtrumq; debitum extingui vnica solutione. Sed contra arguitur: quando namq; tituli iustitiæ, & alterius virtutis materiam multiplicant, non potest vnica solutione, vel opere vtriq; debito fieri satis, vt constat exemplo illius, qui loco sacro debet centum ex voto, & alia centum ex contractu emptionis, & venditionis, qui non potest vnica cètum solutione vtrumq; extinguere debitum, & vtriq; satisfacere; cum tamen vnus titulus iustitiæ sit, & alter religionis: quãdo autem titulus iustitiæ, & titulus alterius virtutis non multiplicant materiam, sed incidunt supra eandem omnibus potest occurri vnica solutione, vel opere; sed id ipsum contingit, etiam si vterque titulus iustitiæ sit, quod nempè si materia non multiplicetur vtriq; fit satis vnica solutione, secus autem, si multiplicetur materia, vt fatetur Suarez: ergo ratio discriminis petenda non est, ex eo quod vterque titulus iustitiæ sit, vel non sit, sed ex eo quod tituli cadant, vel non cadant supra eandem materiam. 59 *Responsio P. Suarez.* *Reijcitur eius solutio.*

Respondet idem Auctor, esse discrimen inter titulos iustitiæ, & titulos aliarum virtutum; quod tituli aliarum virtutũ non petunt per se materiam multiplicare, sed per se loquẽdo potest obligatio ex alia virtute orta cadere supra ipsissimam materiã iustitiæ, vt si quis ex contractu emptionis, & vẽditio- 60 *Respondet iterum.*

nis debeat centum Petro, v.g. potest vouere, se Petro debitum soluturum: quo in casu titulus religionis ex voto per se cadit supra materiam iustitiæ ex contractu; titulus verò iustitiæ multiplicatus per se petit multiplicare materiam, & non cadere supra eandem, & ideò per se loquendo non potest duplici iustitiæ titulo fieri satis vnica solutione; duplici verò titulo, quorum vnus est iustitiæ, & alius alterius virtutis, per se loquendo potest vnica solutione satisfieri. Vnde discrimen stat non in eo, quod per accidens potest euenire, sed in eo, quod exigitur per se.

61 *Iterum reijcitur.* Sed contra; nam si quis debeat Petro centum ex contractu emptionis, & venditionis, vel ex eo quod centum abstulit iniustè, aut alio iustitiæ titulo, eique promittat, se intra tale tempus centum debita soluturum, quæ promissio à creditore acceptetur, vnica centum solutione facit satis titulo iustitiæ ex contractu, vel ex alijs capitibus orto, & titulo prouenienti ex promissione acceptata à creditore, & tamen in tali casu vterque titulus est iustitiæ, & per se cadit supra eandem materiam: ergo inter duos iustitiæ titulos, & titulos iustitiæ, & alterius virtutis discrimen non est quoad perseitatem coincidentiæ supra eandem materiam, nec quoad hoc quod est, posse vtrique titulo vno opere, aut vnica solutione satisfieri. Maior cum consequentia tenet, minor quoad primam partem est probabilissima multorum Theologorum sententia asserentium, quod licet simplex promissio inducat solam obligationem fidelitatis; promissio tamen acceptata obligat promittentem ex iustitia. Quòd autem vterque titulus per se cadat supra eandem materiam, vt asseritur in secunda parte minoris, probatur; ideo namque obligatio religionis, quæ oritur ex voto soluendi debitum ex iustitia, per se cadit supra eandem iustitiæ materiam, quia quis vouet, se soluturum, quod alias ex iustitia ab ipso debetur; sed etiam in nostro casu quis promittit, se alteri soluturum, quod illi ex iustitia debet: ergo obligatio orta ex promissione acceptata per se cadit supra eandem materiam cum alia obligatione ex iustitia, & consequenter duplex titulus iustitiæ potest per se cadere supra eandem materiam, illamque non multiplicare. Quod amplius vrgetur; quia namque promissio simplex potest esse de re alias debita ex iustitia, potest obligatio fidelitatis orta ex simplici promissione per se coincidere in eadem materia cum obligatione ex iustitia; sed promissio acceptata, quam ex iustitia obligare cum probabilissima sententia supponimus, potest esse de re alias debita ex iustitia, vel ratione contractus onerosi, vel ex alijs capitibus, vt monstrabimus: ergo titulus iustitiæ ortus ex promissione acceptata inducente obligationem iustitiæ per se potest cadere supra eandem materiam, supra quã alius iustitiæ titulus cadit, & consequenter titulus iustitiæ multiplicatus non petit per se multiplicare materiam, in quo consistebat discrimen à prædicto Auctore assignatum.

Alij Recentiores respondent, ex debitis proximè alio ti-
62 *Secundo respõdent alij.* tulo non posse fieri satisfactionem de rigore iustitiæ, benè tamen si alio titulo non proximè, sed remotè solum debeantur; debitum enim remotum cum carentia proximæ obligationis non obest magis, quam si tale debitum non esset in ordine ad impediendum contractum, illumque ex iustitia celebrandum. Quod patet exemplo serui, quem si dominus soluat obligatione hodierni laboris, poterit de labore hodierno pacisci cum domino, & pro illo stipendium accipere, ac si seruus non esset, sed liber, eo quod licet dominus posset ab illo exigere hodiernum laborẽ titulo seruitutis, & dominij, in qua potẽtia debitum remotum consistit; de facto tamen titulo dominij, & seruitutis laborem illum non petit, in quo consistit carentia obligationis proximæ, & ratione huius carentiæ, pacto interueniente inter dominum, & seruum circa hodiernum laborem, adimpletaq; ex parte serui conditione, poterit seruus dominum ex iustitia obligare ad soluendum stipendium promissum. Quia ergo satisfactio Christi Domini & opera illa quibus satisfecit pro hominibus, licet possent à Deo alijs titulis postulari; de facto tamen postulata non fuerunt, sed Christi arbitrio, & liberæ voluntati relicta, fit consequens, vt satisfactio Christi non fuerit proximè alijs titulis debita, sed solum remotè, & idcirco fuerit de toto rigore
Puente Hurt. iustitiæ. Ita Puente-Hurtado vbi *supra* §. 180.

Quod si illi obijciatur, de facto fuisse impositum Christo
63 *Si illis obijciatur.* præceptum de subeunda morte, vt constat ex illo ad Philipp. 2. *Factus obediens vsque ad mortem*; & alibi; *sicut mandatum accepi à Patre meo, sic facio*: ergo non solum remotè, sed etiam proximè fuit à Christo Deo debita mors, qua satisfecit, alijs titulis. Respondet primo, non fuisse Christo impositum præceptum moriendi, nisi dependenter à volũtate humanitatis in fieri; quia Christus vt homo liberè postulauit à

Ad Phil. 2. Ioan. c. 14. Respondet 1.

Patre, vt sibi imponeretur præceptum, & etiam in conseruari, quia liberè noluit petere præcepti dispensationem, quam si peteret, consequeretur; quia fuit illi impositum dependenter ab hac conditione, quod nempè dispensationem præcepti non postularet, ideoque omnino liberè potuit non mori, & ab obligatione imposita se expedire, si vellet. Secundo respõ- *Secundo.*
det, non fuisse præceptam Christo mortem a Deo titulo supremi dominij, quo potuit illam præcipere, sed solum titulo iurisdictionis: ex quo solum sequitur, fuisse debitam proximè titulo obedientiæ, non autem titulo iustitiæ, & eadem actione posse fieri satis duobus titulis diuersarum virtutum si ambo iustitiæ non sint.

Sed contra primam solutionem facit primo, falsum esse, 64 *Reijcitur 1. solutio.*
præceptum Christo impositum à libera voluntate humanitatis dependentiam habuisse, vt *infra tract. de merito Christi*, fusè monstrabimus; cum enim Christus vt homo verè fuerit Patri subiectus, sicut cæteræ rationales creaturæ, non est, cur asseramus, præceptum de morte subeunda ei fuisse impositũ sub prædictis conditionibus, dependenterq; à libero humanitatis arbitrio, ita vt si vellet, absolueretur ab obligatione præcepti, cum. n. modus iste imperandi subditis cõmunis non sit, non est fundamentum, vt ad illum recurramus in Christo, neq; ad id aliqua necessitas vrget, vt ibidem ostendemus. *Secundo.*
Deinde, quia, adhuc prædicta doctrina admissa, verè fuit debita mors Christi titulo obedientiæ, ratione præcepti impositi, alias non posset verè dici, mortuum fuisse ex obedientia ad præceptum, frustraque fuisset impositum, cum finis præcipientis sit subditos obligare ad actus sub præcepto cadentes: ergo re vera mors, qua satisfecit Christus, fuit alio titulo proximè debita, nempe titulo obedientiæ; non. n. stat, Christum vt præcepti obligatum esse ad moriendum, & mortem non esse debitam. Contra secundam solutionem faciunt, quæ contra solutionem Suarez obiecimus. *Secunda solutio reijcitur.*

Tertia solutio est, opera Christi Domini plures infinita- 65 *Tertio respondet Nazar.*
tes habuisse, nempè gratiarum actionis, meriti, satisfactionis, & redemptionis; omnes enim istæ formalitates in operibus, quibus Christus satisfecit, reperiuntur, & sub illis omnibus sunt infinita in morali æstimatione, vndè, etsi pluribus titulis debita fuerint, potuerunt omnibus secundum diuersas rationes ad æqualitatem, & ex rigore iustitiæ satisfacere, vt gratiarum actio titulo gratitudinis, & vt satisfactio, meritum, & redemptio titulo iustitiæ. Ita Magister Nazarius *controu. 2. in 4. parte controuersia, §. ad huius euidentiam*.

Sed contra eius solutionem obstat, quod licet opera Chri- *Reijcitur.*
sti plures infinitates habuerint, potuerunt à Deo præcipi, exigique secundum omnes illas titulo dominij supremi, cũ non sit maior ratio, cur sub vna, quam sub alijs hoc titulo exigi potuerint ergo sub nulla, nec sub omnibus simul potuerunt mereri à Deo remissionem offensæ ex rigore iustitiæ, nec Deum ad offensam remittendam ex iustitia obligare. Patet consequentia; nam vel obstat satisfactioni ex rigore iustitiæ, posse à creditore alio titulo exigi, vel non obstat. si hoc secundum dicatur, frustra ad plures infinitates operationum Christi recurritur, siquidem ratione vnius satisfacere potuerunt pro offensa irrogata Deo ex toto iustitiæ rigore, non obstante, quod ab ipso potuerint postulari titulo dominij supremi si asseratur primum. ergo opera Christi etiam secundum omnes illas infinitates non fuerunt satisfactoria pro offensa irrogata Deo perfectè ex rigore iustitiæ, quandoquidem secundum omnes illas infinitates erant debita saltim remotè, quod debitum præsupponitur obstare.

Verior igitur solutio est, quando tituli, ex quibus opus 66 *Vera solutio.*
aliquod debetur, siue omnes iustitiæ sint, siue diuersarum virtutum, non multiplicant materiam, sed incidunt supra eandem, posse vno opere omnibus ex rigore satisfieri, vt constat in exemplis supra adductis; si enim quis debeat loco sacro centum ex contractu emptionis, & venditionis, & voueat Deo, se illa centum debita loco sacro soluturum, vnica centum solutione satisfacit titulo religionis ex voto, & titulo iustitiæ ex contractu; quia vterque iste titulus eandem materiam concernit, & supra eandem materiam cadit. Insuper, si quis Petro, v.g. ex contractu debeat centum, & promittat se illa intra tale tempus soluturum, quæ promissio à Petro creditore acceptetur, vnica tantum solutione satisfacit duobus iustitiæ titulis, orto scilicet ex contractu, & orto ex promissione acceptata; quia vterque, etsi iustitiæ sit, cadat supra eandem materiam: licet autem operationes Christi debitæ fuerint titulo obedientiæ, & titulo fideiussoris pro hominibus; quia tamen isti tituli supra easdem actiones cadebant, potuit Christus eisdem operationibus, & titulo obedientiæ, & titulo iustitiæ ex rigore sa-

tis-

tisfacere, Deumque ex iustitia obligare ad remissionem offensæ. Et quidem argumentum factum, vel probat, Christum non satisfecisse ad æqualitatem pro offensa irrogata Deo, vel non conuincit, non fuisse de rigore iustitiæ. Cum ergo ad primum inefficax sit in sententia contrariorum supponente æqualitatem in satisfactione Christi, ad secundum etiam inutile debet censeri.

Assumptum ostendo; nam ex debitis alio titulo idcirco non potest fieri solutio ex rigore iustitiæ, quia multiplicatis titulis, non adæquat vnica solutio obligationem ex illis multiplicatam, vt constat exemplo illius, qui promisit loco sacro centum, & postea ex contractu emptionis eidem loco sacro soluendi alia centum debitum contraxit; in hoc enim caso ideo vnica centum solutione vtrique titulo satisfieri non potest, quia centum non adæquant ducenta, & hæc sunt quæ debentur ex illo duplici titulo: ergo esse opus duplici titulo debitum, eatenus solum obstare potest in satisfactione rigori iustitiæ, quatenus obstat illius æqualitati, tollitque ab illa æqualitatem cum offensa irrogata, licet non absolute sumpta; benè tamen vt simul concurrente cum obligatione ex alijs titulis orta ac proinde ex eo quod operationes Christi Deo creditori fuerint alijs titulis debitæ, vel probatur, non fuisse ad æqualitatem satisfactorias pro offensa irrogata Deo, vel non potest conuinci, ex rigore iustitiæ satisfactorias non fuisse. Ad argumentum ergo in forma sic est occurrendum: ex bonis alio titulo debitis non potest fieri satisfactio ex iustitia, distinguo maiorem: si tituli materiam multiplicent, concedo maiorem: si cadant supra eandem materiam, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam, quia tituli, ex quibus operationes Christi debentur, eandem materiam concernunt, vt constat ex dictis.

67 Replica. bis 1. D.Tho. Cæterum contra hanc solutionem obstare videtur primo testimonium D Thomæ *in 4. Sent. dist. 15. q. 1. articulo 2. ad 3.* quod ita procedebat. *Ille, cuius totum quod habet, non sufficit ad vnum debitum ex soluendum, non potest pro alio debito satisfacere; sed quidquid homo est, & potest, & habet, non sufficit ad soluendum debitum pro beneficio conditionis: ergo nullo modo potest satisfacere pro debito offensæ commissæ.* Cui argumento his verbis respondet: *Ad tertium dicendum, quod ratio illa concludit, quod Deo æquiualens satisfactio fieri non potest; non autem, quod non possit sibi sufficiens fieri; quamuis enim homo totum suum posse Deo debeat; non tamen ob eo exigitur de necessitate, vt totum, quod possit, faciat, quia hoc est impossibile secundum statum præsentis vitæ, vt totum posse suum ad aliquod vnum expendat, cum oporteat, cum circa multa sollicitum esse, sed est quædam mensura homini adhibita, quæ ab eo requiritur, scilicet impletio mandatorum Dei, & super eu potest aliquid erogare, vt satisfaciat.* Ergo ex mente D. Th. per opera præcepta homo satisfacere non potest pro offensa in ipsum commissa, sed solū per opera supererogationis: at si per opera debita alio titulo non multiplicante materiā, sed supra eandem cadente posset fieri satisfactio pro culpa, nulla esset ratio, cur homo per opera sibi a Deo præcepta non posset ipsi pro peccato satisfacere, cū possit titulus obedientiæ ortus ex præcepto cadere supra materiam satisfactionis ergo vel dicendum est, obligationem ortam ex diuinis preceptis non posse in eadem materia cum satisfactione coincidere, vel quod ex alias debitis, etiam titulo cadente supra eandem materiam, non potest fieri rigorosa satisfactio pro culpa, & consequenter cum opera, quibus Christus Dominus satisfecit, fuerint a Deo præcepta, non potuerunt satisfacere pro offensa in ipsum commissa de toto rigore iustitiæ.

68 Respond. Respondeo, hanc obiectionem, si quid probat, conuincere non solum Christum non satisfecisse ex rigore iustitiæ, sed etiam non exhibuisse æquiualentem, & æqualem satisfactionem pro offensa irrogata Deo. Quod patet; nam D Th ex eo, quod totum, quod homo facere potest, sit Deo debitum titulo conditionis, & creationis, inquit, rectè probari, non posse ipsi fieri æquiualentem pro offensa satisfactionem: ergo si ex hoc textu D. Thom. licet contra satisfactionem Christi argumentari non solum colligitur, defecisse a rigore iustitiæ, sed etiam non fuisse perfectam perfectione meriti condignitatis, & æqualitatis, cumque hoc non inferatur, nec primum ex doctrina D. Tho licet inferre. Vnde, tota auctoritate admissa, distinguendum est consequens quando opera præcepta, & ex alio titulo debita non adæquant vtrumque titulum, & obligationem ortam ex illis, concedo consequentiam: quando vtrumque titulum, & obligationem adæquant, nego consequentiam; & quia operationes Christi ratione suæ infinitæ dignitatis, infinitique valoris omnes titulos, ex quibus debentur, omnesque obligationes ex titulis ortas singulæ adæquare possunt, fit consequens, quod per illas, esto alias debitæ sint, cōdignè, & ex rigore iustitiæ possit fieri satisfactio pro offensa.

Sed dices D. Thomas, vt saluet, hominem Deo satisfacere posse, ad opera supererogationis, idest, non debita ex lege recurrit ergo sentit, opera alio titulo debita non posse esse satisfactoria ex iustitia ex solum ratione, quia alio titulo debentur, alias vt quid ad opera supererogationis recurreret, vt saluaret esse posse materiam satisfactionis? Et consequenter cum opera Christi Domini supponantur alijs titulis debita, & consequenter opera supererogationis non fuisse, non potuerunt esse materia satisfactionis ex rigore iustitiæ. 69 Instabis.

Respondeo primo. si opera finita sint in morali æstimatione, transeat consequens: si sint infinitæ dignitatis, infinitæque æstimabilitatis moralis, qualia sunt opera Christi, nego consequentiam; cum enim opera huius conditionis sunt, sicut non infertur ex doctrina tradita a D. Thoma, deficere a ratione æqualis, & æquiualentis satisfactionis propter suam infinitatem ita non infertur deficere à rigore iustitiæ; nam D. Thom. ex eo, quod opera præcepta sint debita, infert, non posse per illa æquiualentem satisfactionē fieri Quæ doctrina solum tenet in operibus finitis: ergo in illis solum infertur, ex eo quod præcepta, & alias debita sint, defectus a rigore iustitiæ. Respond. 1

Respondeo secundo, D. Thom. ad opera supererogationis recurrere non tanquam ad materiam necessariam satisfactionis pro offensa, sed tanquam ad materiam aptiorem, magisque congruentem satisfactionis: vt enim rectè docuit Caietanus *tract. 6. opusc. q. 1.* non solum per opera consilij, quæ sunt opera supererogationis, sicque dicuntur, quia ad illa non obligamur, sed etiam per opera præcepta, & ad quæ ex lege tenemur, potest Deo fieri satisfactio pro culpa. Quod frequenter docent contra Scotum cæteri Theologi, & consequenter asserendum non est, ab Angelico Doctore negari; cum quo tamen stat, vt aptior, congruentiorque satisfactionis materia sint opera consilij, & supererogationis, quam opera alias præcepta, & ad quæ ex lege tenemur, imo docti, & prudentes Theologi docent, peccare mortaliter ministrum confessionis, si in satisfactionem pro culpis mortalibus pœnitenti imponant solum opera pręcepta, vt ieiunium in die, in quo ex lege Ecclesiastica ieiunare tenetur, & recitationem horarum Ecclesiasticarum, ad quam quis obligatur ex lege; æquum enim est, vt peccator, qui peccando nimis proprius vtilitatibus, voluptatibusq; adhæsit, aliquid de propria vtilitate, & de propria voluptate substrahat in satisfactionem pro culpa præter id, quod ratione aliorum præceptorum substrahere tenetur. 70 Respōd. 2. Caietan.

Oppones secundo, replicabisque contra doctrinam traditæ solutionis: opera Christi Domini exacta à Deo titulo gratiarum actionis pro beneficijs factis humanitati non excedunt debitum, sed ad summum illud adæquant, vt vidimus *disput. præcedenti solutione ad vltim. arg. contra prima concl.* ergo si ex illo titulo exigantur, & præcipiantur a Deo non potuerunt ex rigore iustitiæ satisfacere pro debito contracto ex peccato. Patet consequentia; nam opus, quod vni debito adæquatur, illudque non excedit, non potest ad aliud debitum adæquandum, & extinguendum extendi: ergo si opera Christi Domini non excedunt, sed solum adæquant debitum gratiarum actionis pro beneficijs susceptis, si illo titulo exigantur, non possunt pro offensa irrogata Deo satisfacere ex rigore iustitiæ. Resp. hanc etiam obiectionem, si quid probat, conuincere, non solum defectum rigoris iustitiæ in satisfactione Christi, sed etiam defectum æqualitatis debito ex offensa contracto, casu, in quo præcipiantur a Deo titulo gratiarum actionis. Concesso ergo antecedenti, nego consequentiam ad cuius probationem dicatur, opera Christi Domini intensiuè adæquari cum debito gratiarum actionis, ex quo non tollitur, quin ad alia debita extinguenda possint extendi, quia hæc eminenti aliter continentur in illo, vt diximus *disput. 3.* infinitatem meritorum Christi tractantes. 71 Replicabis 2. Respond.

Denique oppones: licet possit vnico opere satisfieri duplici titulo cadenti supra eandem materiam, at ratione operis alio titulo debiti creditori non potest creditor ad præmium aliquod conferendum, vel culpam remittendam ex iustitia obligari; sed vt satisfactio Christi fuerit de toto rigore iustitiæ, necessario exigitur, quod Deum ex iustitia obligauerit ad sui acceptationem, & offensæ remissionem, vt ex *infra* dicendis constabit: ergo cum supponatur, fuisse alijs titulis debitam, ex rigore iustitiæ non fuit. Huic obiectioni fiet satis *disputatio 7.* cum virtutem, ex qua Deus satisfactionem Christi acceptauit, examinemur, pro nunc breuiter respondetur, maiorem ad summum esse veram 72 Replicabis 3. Respond.

de opere finito moraliter, quod sicut ob sui limitationem in æstimatione morali non potest duplici titulo adæquari, & duplici æquiualere obligationi: ita non potest, si à creditore alio titulo exigatur, ipsum obligare ad præmium aliquod conferendum, vel iniuriam remittendam; non autem esse veram in opere infinitæ dignitatis simpliciter, qualia sunt opera Christi, quæ ratione infiniti valoris, sicut possunt pluribus titulis sufficienter occurrere: ita licet à Deo vno titulo exigantur, possunt ipsum ex iustitia obligare, vel ad præmium conferendum, ad quod à Christo ordinantur, vel ad remittendam offensam.

73 *Secundo resp. principali arg. consequenter.* Aliter ad principale argumentum responderi solet à nostris Thomistis consequenter ad vltimam solutionem secundo argumento traditam, nempè ad rigorem iustitiæ in satisfactione sufficere, quod sit ex alias indebitis à satisfaciente *quod*, etsi ab aliquo alio debeantur: & quia satisfaciens *quod* fuit Verbum diuinum; quod sicut nullius gratiæ suscipiendæ est capax, ita est incapax Deo aliquid debendi, consequens fit, quod satisfactio illius fuerit de toto rigore iustitiæ, & non solum æquiualens pro offensa irrogata à Deo, esto fuerit ex alias Deo creditori ab humanitate debitis, quæ non vt *quod*, sed vt *quo* satisfecit quoad elicientiam operum, quibus satisfactio fuit facta, & solum vt conditio concurrit ad valorem satisfactorium, & meritorium operationum Christi. Ita Ferrara 4. *Contra gentes c. 55. ad argumentum 27.* Magister Soto *vbi supra relatus*, Vincentius *q. illa 5. dub. 3. pag. 389.* Nazarius *vbi supra §. ex his conciliari facilè poterunt*, & Granadus *contr. 1. de Incarnatione tract. 2. disp. 4. sect. 3. n. 19.* quos nonnulli Recentiores sequuntur. *Ferrar. Soto. Vincent. Nazar. Granad.*

74 *Obijcies 1.* Contra quam solutionem obstant ea, quæ §. *praced.* contra vltimam solutionem obiecimus, & diluimus, & insuper obstat primò; nam Christus vt satisfaciens obligatus fuit ex iustitia ad satisfaciendum pro hominibus, vt *disp. seq.* videbimus: ergo Christus, prout fuit satisfactor, capax est obligationis, & debiti, & consequenter opera, quibus satisfecit, fuerunt debita à satisfaciente alijs titulis.

Secundo. Secundo; nam illi præcepta imponuntur, & obligationi, & debito subest, quod operatur vt *quod*, cum præcepta supra operationem cadant, & obligatio sit operandi; at non humanitas, sed Verbum humanitati vnitum, & in illa subsistens operatur, vt *quod*, humanitate ingrediente vt principio *quo* operationum, vt *disput. praced.* §. 2. docuimus: ergo Verbo humanitati vnito, in illaque subsistenti imposita fuere præcepta, & obligatio operandi, & consequenter Verbum vt in humanitate subsistens, qua ratione satisfecit vt *quod*, capax est debiti, & obligationis, ac proinde satisfactio ab ipso exhibita fuit ex alias debitis à satisfaciente *quod*.

75 *Ad 1. respond.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, verum esse antecedens loquendo de Christo vt satisfactore, ly *vt* reduplicante principium *quo* elicientiæ operationum, quibus satisfactio fuit facta: secus autem ly *vt* reduplicante formam, seu principium *quo* valorans opera satisfactoria, scilicet diuinitatem; vt autem satisfactio Christi fuerit perfecta de toto rigore iustitiæ, sufficit, quod fuerit ex indebitis à satisfaciente vt *quod*, reduplicato principio *quo* valorante opera satisfactoria, etsi ab illo fuerint debita, reduplicato principio *quo* elicientiæ operationum, quibus satisfactio fuit facta, scilicet humanitate. Et hoc modo est accipienda traditæ solutionis doctrina; negari namque non potest, Christum quatenus hominem fuisse debiti, & obligationis capacem, cum fuerit Patri subiectus, & legibus naturali, & positiua obligatus.

Ad secundam. Et ex his ad secundam obiectionem, distinguo maiorem: ratione principij *quo* elicientiæ operationum, concedo maiorem: ratione principij *quo* valoris satisfactorij earundem operationum, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris; solum enim sequitur, satisfacientem *quod* esse capax debiti, & obligationis ratione humanitatis, quæ est principium *quo* eliciendi opera satisfactoria, non autem ratione diuinitatis, quæ est forma, & principium *quo* valorandi talia opera.

§. Vltimus.

Explicatur quarta conditio, & satisfactioni Christi applicatur.

QVartum argumentum est. Satisfactio ex rigore iustitiæ petit esse ex bonis proprijs debitoris, seu satisfacientis; sed operationes Christi non fuerunt bona propria ipsius, vt hominis, qua ratione satisfecit, sed sub perfectissimo dominio Dei creditoris: ergo non fuit de toto rigore iustitiæ. Maiorem tradunt Anselmus, Ricardus, Scotus, Durandus, Capreolus, Ferrara, & Sotus, § *praced.* pro tertia conditione relati, estque Theologis communis. Consequentia est bona, & minor non minus aperta videtur: sicut enim nullum ens creatum subterfugere potest causalitatem Dei: ita nec potest non esse sub illius supremo dominio, quod supra causalitatem fundatur, & æqualiter cum illa se extendit; opera autem, quibus Christus satisfecit, aliquid creatum sunt, & consequenter sub dominio Dei creditoris perfectissimo existunt, cum quo non stat, quod sub dominio Christi satisfacientis extiterint; non enim potest vnius, & eiusdem rei duplex dominus, & duplex dominium dari. 76 *Quartum argument.* Quod argumentum in hac parte præcipuum alijs terminis solet proponi; nam satisfactio ex rigore iustitiæ petit esse ad alterum iure, & dominio; sed satisfactio Christi ad alterum iure, & dominio non fuit: ergo nec fuit ex rigore iustitiæ. *Aliter proponitur idem arg.* Consequentia est legitima, minor certa; etenim satisfactio Christi fuit aliquid creatum: ergo pendens à Deo, tum, vt ab excitante; tum vt ab adiuuante: Tum deniq; vt per illã physicè agente, vel saltem, vt illam concursu simultaneo causante, & consequenter erat sub dominio perfectissimo Dei in illius efficientia, & causalitate fundato. Ex quo vlterius fit, non fuisse ad alterum iure, & dominio. Maior autem probatur; nam Aristotel. *lib. 5. Ethic. c. 5. & 6.* ideo negat, inter patrem, & filium non emancipatum posse propriam reperiri iustitiam circa rem familiarem; quia filius non emancipatus supra illam non habet dominium à dominio patris distinctum: ergo propria, & rigorosa iustitia petit esse inter extrema distincti iuris, & dominij, & consequenter petit esse ad alterum alietate iuris, alietateque dominij. *Arist.* Et ratione suadetur; nam per contractum iustitiæ ab vno in alterum dominium transfertur; sed si extrema diuersi dominij non sint, non potest huiusmodi translatio exerceri, vt ex ipsis terminis constat: ergo propria, & rigorosa iustitia petit esse ad alterum iure, & dominio, idest, inter duos, quorum vterq; dominio distincto gaudeat, & vno altero independenti, nec illi subordinato.

77 *Prima solutio. M. Vinc.* Huic argumento varijs modis occurritur ab Auctoribus nostræ sententiæ. Prima solutio est Vincentij vbi *supra pag.* 389. asserentis, satisfactionem Christi considerari posse tripliciter, primo, vt in facto esse; secundo, vt in fieri, prout egrediebatur a diuino supposito: tertio, vt supra ipsum suppositum reflectebatur, ipsum humiliando, & subijciendo: qua distinctione supposita, asserit, quod licet opera satisfactoria considerata, prout in facto esse subijciantur Dei supremo dominio, & sub illo contineantur; sumpta tamen prout in fieri, & in egredi à diuino supposito, & prout supra ipsum reflectebantur, ipsum humiliando, & subiiciendo, sub Dei dominio non erant: & quia operationes Christi habent, quod infinitæ, & satisfactoriæ de condigno sint, quatenus in fieri egrediuntur à Verbo, & supra ipsum reflectuntur, fit consequens, quod sub ea ratione, sub qua satisfactoriæ sunt, sint ita propria Christi, vt non subiaceant dominio vniuersali Dei, nec sub illo contineantur.

78 *Reijcitur.* Cæterum contra hanc doctrinam obstat argumentum difficile; opera enim Christi Domini, non solum in facto esse, sed etiam in fieri, & in egredi a diuino supposito subijciuntur efficientiæ, & causalitati vniuersali Dei: ergo sic sumpta subijciuntur etiam dominio vniuersali diuino. Consequentia tenet ex iam dictis; nam dominium vniuersale Dei in diuina efficientia fundatur, & æqualiter se extendit cum illa, ambitque omne id, quod diuinæ efficientiæ subijcitur, & diuinam terminat causalitatem: ergo si opera Christi Domini considerata vt in fieri terminant efficientiam diuinam, subijciuntur Dei dominio sub hac consideratione. Antecedens autem non minus certum videtur; nam omne ens creatum, vt à prima causa dependet à Deo, & ab illo efficienter causatur; sed opera, quibus Christus Dominus sa-

satisfecit, etiã prout in fieri, & in egredi à diuino supposito, aliquid creatum sunt: ergo sic sumpta à Deo, vt à prima causa efficiuntur, terminantque illius efficientem causalitatem. Per quod etiam euertitur id, quod dicebatur de reflexione supra suppositum Verbi, quæ erat tertia consideratio operationum Christi; licet enim suppositum Verbi non sit sub dominio Dei, vtpotè cum Deus sit; reflexio autem operis, v.g. humiliatis Christi supra suppositum Verbi aliquid creatum est, & consequenter efficienter causatum à Deo: ergo reflexio illa, & opus à Christo Domino elicitum sumptum prout reflectitur supra diuinum suppositum, continentur sub dominio vniuersali Dei, ac proinde non sunt sub dominio Christi, vt hominis positiuè, & priuatiuè.

79 *Responsionis.* Si forte dicatur, opera à Christo Domino elicita, prout in fieri, & in egredi ab humanitate tanquam à principio *quo* eliciente contineri sub dominio Dei; non tamen prout in fieri, & in egredi à supposito Verbi illa vt *quod* causante. *Contra.* In contrarium obstat; nam hæc opera etiam prout egrediuntur à supposito Verbi tanquam à principio *quod*, aliquid creatum sunt: ergo etiam prout sic vt à causa vniuersali, & prima efficiuntur à Deo, terminantque illius vniuersalem causalitatem, & consequenter subijciuntur dominio vniuersali Dei. Consequentia tenet ex dictis, antecedens autem probatur; nam operatione Christi sub eadem ratione formali indiuisibili egrediebantur ab humanitate tanquam à principio *quo*, & à supposito Verbi tanquam à principio *quod*; nemo enim hucusque distinxit in actione, vel actu vitali duplicem formalitatem, sub quarum vna egrediatur à principio *quo* eliciente, & sub alia à principio vt *quod* operante, sed sub vna, & eadem formalitate ab vtroque procedit; sed operationes illæ sumptæ vt in egredi ab humanitate sunt aliquid creatum: ergo etiam vt in egredi à diuino supposito aliquid creatum sunt, ac proinde in vtraque consideratione à Deo efficienter causatæ, & illius dominio subiectæ.

80 *Dices.* Dices, quod licet operationes Christi sub vnica, & indiuisibili formalitate à supposito Verbi illas operante vt *quod*, & ab humanitate, vt principio *quo* processerint; modus tamen egrediendi à Verbo, & humanitate est diuersus, ideoque possunt, vt in egredi ab humanitate Dei causalitatem terminare, & illius subijci vniuersali dominio, quin prout ingredi à diuino supposito terminent efficientiam generalem diuinam, & Dei vniuersali dominio subijciantur. *Contra.* Sed contra, nam modus, quo operationes illæ egrediuntur à supposito Verbi, aliquid creatum est in prædictis operationibus; non enim est ipsum suppositum Verbi, nec aliqua perfectio increata, sed quid identificatum cum illis: ergo esto sit diuersus à modo egrediendi earundem operationum ab humanitate; causatur tamen efficienter à Deo, & consequenter dominio diuino subijcitur; omne namque, quod creatum est, terminat efficientiam diuinam, & sub Dei dominio continetur, quod, vt sæpè diximus, supra efficientiam fundatur.

81 *Obijcitur in fauorem Vincentij.* Sed contra istam doctrinam opponer; nam operationes, quibus Christus satisfecit pro hominibus, non fuerunt Deo creditori debitæ à supposito Verbi, quod satisfecit vt *quod*, vt diximus § *præced.* ergo prout in egredi à diuino supposito, non terminant Dei causalitatem, nec ipsius dominio subduntur. Probatur consequentia; nam omne id, quod subiacet dominio diuino, potest titulo supremi dominij exigi, & præcipi à Deo, & consequenter esse debitum ipsi: ergo si operationes Christi non fuerunt, nec potuerunt esse Deo creditori debitæ à supposito Verbi illas operante, vt *quod*, quatenus ab ipso egrediuntur, non terminant Dei efficientiam, nec subiecent eius dominio.

Respond. Respondeo ex doctrina ibi tradita, operationes Christi non fuisse Deo debitas à supposito Verbi ratione sui, nec ratione diuinitatis, quæ vt forma illis præstitit valorem, & dignitatem; fuisse tamen Deo debitas ab eodem supposito ratione humanitatis, ita vt debens *quod* prædictas operationes præstare fuerit suppositum Verbi humanitatem terminans, & in illa subsistens, etsi ratio fundandi debitum, vel id, ratione cuius fuit capax obligationis, non Verbum, nec Verbi diuinitas, sed humanitas fuerit. Ex quo solum sequitur, operationes à Christo Domino elicitas sumptas prout in egredi à diuino supposito non fuisse sub dominio vniuersali Dei ratione suppositi illas elicientis vt *quod*, nec ratione diuinitatis illis præstantis valorem: non autem quod prout sic sumptæ non fuerint sub dominio Dei ratione sui, & ratione humanitatis. Quod si hoc tantum doctissimus Vincentius contendit, libenter illi assentimur.

82 *Secunda solutio aliorum.* Aliorum solutio parum à præcedenti discedens distinguit in operibus Christi, & substantiam operum, quæ aliquid creatum est, & illorum valorem, aut dignitatem, quæ est ipsum Verbi suppositum, & aliquid increatum: qua præmissa distinctione, docet, substantiam operum, quibus Christus satisfecit, terminasse Dei causalitatem, fuisseque ipsius dominio subiectam; dignitatem autem operum non fuisse causatam à Deo, nec eius dominio subditam, vel sub illo contentam; cum enim sit aliquid increatum, nempè ipsum Verbi suppositum operationes valorans; Verbi autem suppositum, nec causetur à Deo, nec illius subiaceat dominio, fit consequens, vt operationum dignitas, nec à Deo possit causari, nec illius dominio subiacere; ac proinde satisfactio à Christo Domino exhibita quoad valorem, & dignitatem fuit ex proprijs Christi vt hominis positiuè, & priuatiuè, idest, taliter ex proprijs, quod sub diuino dominio non erans, licet sumpta quoad substantiam non fuerit ex proprijs Christi vt hominis priuatiuè, idest, ex non subiectis dominio Dei creditoris; nam opera, quibus satisfactio fuit facta, sumpta quoad substantiam Dei dominio subiacebant, illiusque vniuersalem causalitatem terminabant.

83 *Reijcitur.* Sed nec placet ista solutio; nam vel illius doctrina procedit de valore, & dignitate operationum Christi in concreto, vel in abstracto; nullo ex his modis est vera: ergo nec solutio tradita. Minor pro prima parte constat; nam valor operis Christi in concreto, idest ipsum opus valoratum aliquid creatum est, vtpotè de nouo in rerum natura existens, & à Christo, mediante humanitate, libere efficienter procedens, alias Christus per illud, nec meruisset, nec satisfecisset: ergo est aliquid causatum à Deo, & consequenter illius dominio subiectum. Patet consequentia; nam Christus vt homo non fuit prima causa, primumque efficiens operis valorati, & dignificati à Verbo, quo meruit, & satisfecit ergo fuit causa secunda, & secundum efficiens, & consequenter in suis efficientia subordinatum Deo tanquam primo efficienti. Pro secunda parte probatur; nam valor, seu dignitas operationum Christi in abstracto, idest, forma illas valorans, vel est modus aliquis moralis creatus, vt docti Theologi non improbabiliter docent, vel est ipsum Verbi suppositum, vt *disput. 3. conclus. 2.* verius existimauimus. Si primum, terminat Dei causalitatem, eiusque efficientiam, cum à Christo homine efficienter causetur, non vt à primo, sed vt à secundo efficiente, & consequenter negari non potest, quod subiaceat Dei dominio, contineaturque sub illo. Si secundum: est Dei creditoris non minus, quam suppositi Verbi satisfacientis, cum vtriusque sit per identitatem, & nullius sit per denominationem, seu causalitatem: ergo valor operationum Christi in abstracto, hoc est, forma dictas operationes valorans, non est propria Christi priuatiuè, sed tantum positiuè, & consequenter satisfactio Christi Domini non fuit ex proprijs satisfacientis, prout contendunt istius solutionis Auctores. Patet hæc secunda consequentia; nam proprietas ab ipsis intenta est positiua, & priuatiua, idest, quòd satisfactio Christi, ipsi fuerit taliter propria, vt dominio Dei creditoris subiecta non fuerit, ideoque ad valorem operationum recurrunt, quem dicunt aliquid increatum, & indè non causatum à Deo, nec illius dominio subiectum.

84 *Respondebis.* Dices, valorem, seu dignitatem operationum Christi in abstracto, idest, formam illas valorantem, nempè subsistentia Verbi, quamuis sit Dei creditoris per identitatem, quia cum Deitate identificatus: non tamen esse Dei creditoris per dominationem, idest, illius dominio subiectam, & hoc sufficere, vt Christi satisfactio fuerit ex proprijs satisfacientis priuatiuè, idest, ex non subiectis, quoad rationem valoris Dei creditoris dominio.

85 *Contra.* Sed contra; nam hæc solutio præoccupata manet ex dictis; esse namque satisfactionem ex proprijs satisfacientis priuatiuè, est, esse ex proprijs satisfacientis ea proprietate, qua creditoris non sint; sed satisfactio à Christo Domino exhibita sumpta etiam quoad valorem operum non fuit ex proprijs Christi satisfacientis proprietate, qua Dei creditoris non fuerit: ergo non fuit ex proprijs Christi satisfacientis priuatiuè. Minor, in qua est difficultas, probatur; nam subsistentia Verbi, quæ est forma valorans prædictas operationes, nec Verbi satisfacientis, nec Dei creditoris est per dominationem, cum nec à Verbo, nec à Deo efficienter causetur, vtpotè aliquid increatum: Verbi autem satisfacientis, & Dei creditoris est per identitatem, cum vtrique identificetur: ergo opera Christi Domini ratione valoris

non

non fuerunt propria Christi satisfacientis proprietate, qua Dei creditoris non fuerunt, & consequenter satisfactio Christi, etiam ratione valoris, aut dignitatis ea propriis priuatiuè non fuit.

86 *Tertia solutio Patris Granados.* Tertia solutio, & præcedentibus proximè affinis est, quam tradit Granadus *controuers. 1. de Incarnatione, tract. 2. disput. 4. sect. 3. num. 18.* vbi ait, ad rigorem iustitiæ in satisfactione sufficere, quod qui satisfacit, habeat dominium satisfactionis tam perfectum, quam ipse creditor habet, præsertim si dictum dominium habeat speciale aliquo titulo, quo à creditore satisfactio non possideretur; tunc enim absolutè præstat aliquid sibi proprium, quod posset non exhibere. Verbum autem satisfaciens, etsi ratione humanitatis non habeat dominium operationum creatarum, quibus Deo satisfecit, ita perfectum, ac est dominium diuinum earundem operationum; ratione tamen diuinitatis dominium, ita perfectum habet, ac habent Pater, & Spiritus Sanctus, & alio titulo speciali illas possidet, nempè coniunctionis ad humanitatem, & terminationis illius, quo titulo à Patre, & Spiritu Sancto non possidentur; ac proinde offerens actiones infiniti valoris, quas posset non offerre, si vellet, cum nulla lege teneretur vt Deus ad illas offerendas in satisfactionem pro hominibus, nec ad illas eliciendas, ex toto rigore iustitiæ satisfecit. Quæ solutio est meo iudicio mutuata ex Vincentio vbi *supra*, licet alijs terminis explicata.

87 *Reijcitur.* Sed contra illam in hunc modum obijcio: dominium Christi, vt satisfacientis non est æquale cum dominio Dei creditoris: ergo solutio tradita falso nititur fundamento, & ex falso principio procedit. Probatur antecedens: dominium Christi æquale cum dominio Patris, & Spiritus Sancti est dominium Christo competens ratione voluntatis diuinæ; sed dominium Christi vt satisfacientis non conuenit illi ratione diuinæ voluntatis, sed ratione voluntatis creatæ, & humanæ: ergo dominium Christi, quatenus satisfacientis, non est æquale cum dominio Dei vt creditoris. Consequentia probatione non indiget, maior est omninò certa; nam dominium Christo competens supra suas operationes ratione voluntatis humanæ est dominium creatum; & dominio Dei subordinatum, & consequenter infinitè distans ab illo: ergo solum dominium conueniens Christo ratione voluntatis diuinæ adæquat, vel, vt melius dicam, est idem cum dominio Patris, & Spiritus Sancti, & cum dominio Dei creditoris. Maior autem, cui inest difficultas, probatur; nam inter satisfacientem, vt satisfaciens, & creditorem, vt creditor est, debet esse diuersitas iurium, & consequenter etiam debet esse dominiorum diuersitas, aliàs eiusdem ad se ipsum absque distinctione reali naturarum, & suppositorum posset esse satisfactio ex toto rigore iustitiæ, quod Aristoteli, & communi Philosophorum, & Theologorum sententiæ aduersatur, imò & rationis lumini contrariari videtur. Quod autem hoc sequatur, exindè manifestum est; etenim quod iustitia eiusdem ad se ipsum absque distinctione reali, saltem naturarum esse non possit, non aliunde probatur, nisi quia iustitia petit distinctionem iurium, & consequenter distinctum dominium in extremis, inter quæ versatur. ergo si hoc principium negetur, poterit esse eiusdem ad se ipsum rigorosa iustitia absque vlla reali extremorum distinctione, & consequenter est asserendum, ad satisfactionem ex rigore iustitiæ requiri, quod dominium satisfacientis, quatenus est satisfaciens, distinctum sit a dominio creditoris, vt creditor est; sed dominium Christo competens ratione voluntatis diuinæ est indistinctum à dominio Patris, & Spiritus Sancti, sicuti, & voluntas trium personarum est in illis omninò indistincta: ergo non est dominium Christi, vt satisfacientis.

88 *Confirmatur 1.* Augetur difficultas primò: Verbum non solum est satisfaciens pro peccato humani generis, sed etiam est creditor, & cui fit satisfactio pro offensa irrogata Deo: ergo ratione diuersi iuris, & diuersi dominij, vt manet probatum; sed est creditor ratione dominij illi conuenientis media voluntate diuina, cum sit creditor vt Deus, cui irrogata fuit iniuria: ergo ratione huius dominij, & istius iuris non fuit satisfaciens, sed ratione iuris, & dominij ipsi conuenientis vt hominis media voluntate creata.

Confirmatur 2. Confirmatur, & vrgetur secundò: dominium hoc Christi satisfacienti æqualis perfectionis cum dominio Patris, & Spiritus Sancti, vel est dominium actionum humanitatis titulo efficientiæ, creationis, & conseruationis, vel est dominium Verbo competens titulo terminationis humanitatis: neutrum istorum: ergo. Minor pro prima parte certa videtur; dominium enim Christo competens iure creationis, & conseruationis humanitatis est toti Trinitati commune; dominium autem Christi vt satisfacientis debet esse ipsi speciale: ergo dominium actionum humanitatis Christo, vt satisfacienti conueniens non fundatur in creatione, & conseruatione humanitatis. Pro secunda parte probatur; dominium Christo competens titulo terminationis humanæ naturæ fundatur supra vnionem humanitatis ad Verbum; sed hoc dominium est Deo subordinatum, illiusque dominio vniuersali, & supremo, cum vnio, supra quam fundatur, sit efficienter à tota Trinitate causata, & consequenter existente sub dominio Dei vniuersali: ergo hoc dominium non est æqualis perfectionis cum dominio Dei creditoris; dominium namque Deo subordinatum non potest cum illius supremo dominio in perfectione adæquari.

Confirmatur 3. Explicatur, & vrgetur tertiò: Verbum terminare humanitatem est a tota Trinitate in genere causæ efficientis, etsi à Verbo sit in genere quasi causæ formalis; cum enim sit aliquid de nouo in rerum natura existens debet esse ab aliqua causa efficiente, & consequenter dependens à Deo, vt à prima causa effectiua: ergo ius Christi actionum humanitatis supra terminationem istam fundatum est à tota Trinitate efficienter, & consequenter supremo dominio Dei creditoris subordinatum, cum quo stare nequit, vt sit æqualis perfectionis cum dominio Dei creditoris; vt enim proximè dicebamus, dominium Deo subordinatum non potest eius supremum dominium in perfectione adæquare: non ergo datur dominium in Christo vt satisfaciente æqualis perfectionis cum dominio Dei creditoris.

89 *Vera argumenti solutio.* Quarta, & frequentior huius argumenti solutio, & prædictæ conditionis ad rigorem iustitiæ in satisfactione exactè verior explicatio est, ad iustitiam rigorosam sufficere, quod sit ex proprijs satisfacientis positiuè, idest, quod quando fit satisfactio, sub dominio satisfacientis sit, & antecedenter negatiuè absolutè, idest, quod antequam exhibeatur libere a satisfaciente, sub dominio creditoris non fuerit; & concomitanter priuatiuè, non absolutè, sed sub aliqua ratione speciali, idest, quod quando satisfactio exhibetur, sit aliquo modo sub dominio satisfacientis, quo modo non sit sub dominio creditoris. Quæ omnia in satisfactione Christi concurrunt; fuit enim actus Christo Domino liber, & consequenter sub illius dominio existens titulo libertatis: homo enim ratione liberi arbitrij est suorum actuum dominus, & antequam exhiberetur à Christo, sub dominio actuali Dei creditoris non erat, sed in libertate Christi, vt hominis fuit constitutum actum satisfacientem elicere, & consequenter ab illius libertate pendebat talem actum sub dominio Dei actuali constituere. Ac denique, etsi postquam extitit, fuerit sub dominio Dei creditoris titulo creationis, & efficientiæ; non tamen fuit Dei creditoris, vt liberè volentis per actum voluntatis à Christo Domino elicitum, nec vt suppositi illum elicientis: quo modo existebat sub dominio Christi debitoris; Christus enim per actum voluntatis media humanitate elicitum denominabatur liberè volens, & suppositum Verbi, vt humanitatem terminans omnes actus humanitatis, vt *quod* efficiebat, & eliciebat, & ab illis denominabatur iuxta illorum qualitatem, nimirum ab actu intellectus, intelligens, & ab actu voluntatis volens, ac proinde satisfactio Christi fuit ex proprijs ipsius concomitanter priuatiuè, non absolutè, sed sub aliqua ratione speciali; quia nimirum aliquo modo erat sub dominio Christi vt satisfacientis, quo modo sub dominio Dei, vt creditoris non erat, quod ad rigorem iustitiæ in satisfactione sufficere, constat ex dictis, ampliusque ex dicendis constabit.

90 *Ad quartum argumentum respondet.* Iuxta quam doctrinam ad quartum argumentum respondeo distinguendo maiorem: satisfactio ex rigore iustitiæ petit esse ex proprijs satisfacientis positiuè, concedo maiorem; priuatiuè, subdistinguo maiorem: antecedenter absolutè, & concomitanter sub aliquo modo speciali, concedo maiorem: priuatiuè absolutè, nego maiorem, & sub eadem distinctione, & sub distinctione minoris, nego consequentiam; nam satisfactio Christi fuit propria ipsius positiuè, & sub illius dominio positiuo ratione libertatis, & antecedenter negatiuè absolutè, quatenus antequam à Christo vt homine eliceretur, sub actuali Dei dominio non erat, & concomitanter negatiuè, non absolutè, sed sub aliquo modo speciali, quatenus, etsi a Deo esset efficienter causata, non tamen erat ab illo elicitiuè vitaliter liberè, & denominatiuè, qualiter à Christo processit, & qualiter fuit illius; fuit enim Christi vt viuentis per illam, liberè per illam volentis, & liberè satisfacientis, quibus modis Dei, vt creditoris non fuit.

Et

Ad argumentum aliis terminis propositum respondetur. Et ex his ad idem argumentum aliis terminis propositum distinguo maiorem: satisfactio ex rigore iustitiæ debet esse ad alterum iure positiuè, concedo maiorem: priuatiuè, sub distinguo maiorem: antecedenter absolutè, & concomitanter sub aliqua ratione speciali, concedo maiorem: omninò priuatiuè, nego maiorem, & sub eadem distinctione, & sub distinctione minoris nego consequentiam, idest, quod petit esse ad alterum iure, hoc est, quod ille, cui satisfactio fit, habeat ius distinctum a iure debitoris satisfacientis; non tamen petit, quod fiat ex his, quæ taliter sint propria satisfacientis, vt nulla ratione sint sub creditoris dominio, sed sufficit, quod modo aliquo sint sub dominio satisfacientis, quo modo sub dominio creditoris non sint.

91 *Obijcies primo.* Sed contra hanc resolutionem, quæ, vt dixi, sic, vel aliter explicata frequentior est Auctoribus nostræ sententiæ, obiciet aliquis primo; quia namque bona serui sub dominio sui domini sunt, non potest seruus cum domino ex talibus bonis contractum celebrare ex iustitia: ergo satisfactio ex rigore iustitiæ petit esse ex bonis propriis debitoris satisfacientis positiuè, & priuatiuè, idest, ex bonis taliter propriis debitoris, quod nullatenus sub dominio creditoris existant.

Secundo. Deinde, nam si Petrus, v. g. debeat centum Francisco, non poterit illi ex rigore iustitiæ satisfacere reddendo centum, quæ sint sub vtriusque dominio, dato, quod vterque super eisdem bonis possit dominium insolidum habere; sed hoc non alia ratione est verum, nisi quia etsi satisfactio fieret ex bonis propriis debitoris positiuè, non tamen fieret ex bonis propriis illius priuatiuè: ergo, vt satisfactio sit ex toto rigore iustitiæ, debet esse ex bonis propriis satisfacientis, non solùm positiuè, sed etiam omninò priuatiuè. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: vt enim qui debet centum ad æqualitatem soluat, debet reddere tantum in morali æstimatione, quantum est illud, quod debet; sed centum, quæ sunt Francisci creditoris, etsi sint simul Petri debitoris, non tantum valent in morali æstimatione, quantum centum debita, quæ solius creditoris erant, & solum sub eius dominio: ergo reddendo centum vtrique communia, & sub vtriusque existentia dominio non fit, solutio, & satisfactio ex toto rigore iustitiæ.

92 *Tertio.* Præterea, nam etsi Christi satisfactio antecedenter non esset sub dominio actuali Dei creditoris; erat tamen debita Deo titulo dominii in potentia, quatenus Deus illam hoc titulo exigere poterat, esto de facto eam hoc titulo non postulauerit; ergo non fuit de toto rigore iustitiæ. Probatur consequentia; nam si Deus titulo dominii exegisset opera Christo Domino in satisfactionem exhibita, non fuissent satisfactoria ex rigore iustitiæ pro peccato humani generis; sed quod illa hoc titulo non postulauerit, mera fuit gratia in non postulando, quod poterat: ergo Christus his operibus non satisfecit pro nobis ex toto iustitiæ rigore.

Quarto. Quartò, nam licet opera Christi Domini quoad substantiam, & entitatem fuerint propria ipsius negatiuè quoad elicientiam, idest, ab ipso elicita, & non a Deo creditore; valor tamen moralis illorum non fuit a Christo, vt homine elicitiuè, sed a deitate sumptus formaliter, quæ est toti Trinitati communis: ergo satisfactio Christi quoad valorem satisfactorium inspecta non fuit ex propriis Christi satisfacientis priuatiuè, nec absolutè, nec sub aliqua ratione speciali. Probatur consequentia: nam ideo satisfactio Christi quoad substantiam est sub dominio Christi priuatiuè aliquo modo, quia elicitiuè est à Christo, qualiter à Deo creditore non est: ergo si valor satisfactorius non est elicitiuè a Christo, satisfactio sumpta quoad valorem non est sub dominio Christi satisfacientis priuatiuè aliquo modo.

Quinto. Denique, nam creditor obligari ex iustitia non potest per bona, quæ semel posita existunt sub eius perfecto dominio; sed satisfactio ex rigore iustitiæ constituit creditorem obligatum ex iustitia ad eius acceptationem, & vt offensam remittat: ergo esse nequit ex bonis, quæ semel posita sunt sub dominio creditoris; & consequenter petit esse ex bonis propriis debitoris priuatiuè omnibus modis, & consequenter, cum satisfactio Christi non fuerit ex bonis hoc modo propriis ipsius quatenus satisfacientis, ex rigore iustitiæ non fuit.

93 *Ad primã obiectionẽ respondet.* Ad primam ex his obiectionibus respondeo, negando causalem antecedentis; non enim ideò seruus in humanis non potest ex bonis ab ipso acquisitis dominum obligare ex iustitia, aut cum illo ex iustitia contrahere, quia bona illa sub dominio domini sunt constituta, sed quia taliter sunt domini, quod serui nullatenus sunt, quidquid enim seruus acquirit, non sibi, sed domino acquirit, nec seruus in quantum talis alicuius boni exterioris habet dominium: vnde omnia bona a seruo acquisita sunt sub dominio domini positiuè, & priuatiuè: vnde taliter sunt domini, quod nullatenus sunt serui, ideoque ex illis non potest cum domino ex iustitia contrahere: operationes autem à Christo Domino elicitæ, non solum sunt Dei, sed etiam Christi vt hominis titulo libertatis: vnde, licet sint Dei creditoris positiuè, non tamen sunt sub dominio Dei priuatiuè, quia etiam continentur sub dominio Christi vt hominis, & aliquo modo speciali, quo non sunt sub dominio vniuersali Dei, vt constat ex dictis; ideoque potuit Christus mediis suis actionibus Deum ex iustitia obligare. Quæ solutio est Diui Thomæ in 4. Sent. dist. 15. q. 1. artic. 2. ad 2. his verbis: S.TH. *Dicendum, quod homo, qui ad imaginem Dei creatus est, aliquid libertatis participat, in quantum est dominus suorum actuum per liberum arbitrium, & ideo ex hoc, quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere potest; quia licet Dei sit, prout à Deo est sibi concessum; liberè tamen traditum est, vt eius dominus sit, quod seruo non competit.* Hæc D. Thom. Quibus egregiè, etsi compendiosè traditam insinuauit doctrinam.

Sed contra illam replicabis; nam licet ex illa habeatur, Christum vt hominem fuisse liberum in elicientia suarum operationum; non tamen habetur habuisse super illas dominium, nec fuisse suarum operationum dominum: ergo operationes Christi fuerunt Dei positiuè, & priuatiuè, non minus, quam bona serui in humanis sub dominio domini priuatiuè sunt constituta, & consequenter ruit traditum a Nobis discrimen. Consequentia patet; nam vt operationes Christi non sint sub dominio Dei priuatiuè, necessarium est, quod sint sub dominio Christi, vt hominis: ergo si quamuis Christo, vt homini liberæ fuerint; non tamen erant sub dominio illius, fuerunt Dei positiuè, & priuatiuè. Antecedens autem probatur: licet subditus sit liber in obediendo Prælato; non tamen est dominus illarum operationum, quibus præceptum Prælati exequitur; & hoc ideò, quia sine iniuria Prælati non potest non operari, Prælato id præcipiente ratione potestatis dominatiuæ, qua gaudet supra voluntatem subditi; sed etiam non potuit Christus sine iniuria Dei non operari, id Deo præcipiente titulo supremi dominij: ergo Christus quatenus homo, esto liber fuerit in elicientia suarum operationum; dominium tamen super illas non habuit, nec fuit dominus illarum, & consequenter illa, quibus satisfecit, erant sub dominio Dei positiuè, & priuatiuè. 94 *Replicabis.*

Respondeo, negando antecedens; vt enim constat ex doctrina D. Thom. vbi proximè, homo per liberum arbitrium est suorum actuum dominus, vbi, vt constat non solum libertatem homini attribuit in ordine ad proprias operationes, sed etiam illarum dominium; & hoc ideo, quia licet Dei sit, prout a Deo est sibi concessum, liberè tamen illi traditum est, vt eius dominus sit: quod autem homini conuenit in ordine ad proprias operationes, Christo, vt homini negandum non est, ac proinde est asserendum, non solum fuisse liberum in elicientia suarum operationum, sed etiam super illas habuisse dominium, tametsi subordinatum dominio vniuersali Dei. Ad probationem antecedentis, permissa prima parte maioris, quòd nempè subditus nullatenus habeat dominium illarum operationum, quibus obedit Prælato, nego causalem maioris, quòd nempè hoc ideo præcisè sit, quia sine iniuria Prælati, vt domini præcipientis non potest non operari, sed quia dominium Prælati dominium particulare est; dominium autem Dei supra operationes Christi est dominium vniuersale, de ratione autem dominii est facultas liberè vtendi re sua absque iniuria alterius domini particularis, non verò absque iniuria alterius gaudentis dominio vniuersali; nam dominium particulare non incomponitur cum vniuersali dominio, imo illi essentialiter subordinatur sicut efficientia causæ particularis non excludit efficientiam causæ vniuersalis, sed illam essentialiter supponit, & ab illa essentialiter dependet ideoque cum dominio Prælati, quod habet super actiones subditi, non stat in subdito dominium super easdem operationes: cum dominium autem vniuersali Dei super operationes à Christo vt homine elicitas stat, Christum, vt hominem esse dominum earundem operationum. 95 *Respondetur.*

Ad secundam principalem obiectionem, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: satisfactio in materia 96

re-

Ad secundam obiectionem respondet. restitutionis, & solutionis pecuniariæ, concedo consequentiam: satisfactio compensatiua iniuriæ alicui irrogatæ, nego consequentiam. Ratio autem discriminis inter vtramque satisfactionem est; nam restitutio pecuniaria fit ad constituendam æqualitatem inter acceptum, & redditum, vt scilicet tantum recipiat creditor, quantum voluntariè dederat, vel ab eo ablatum fuerat: & quia centum communia debitori, & creditori, & sub vtriusque dominio existentia non tanti æstimantur, quanti habentur centum creditori propria, & sub illius dominio tantum constituta, hinc fit, quòd centum vtrique communibus nequeat fieri a debitore solutio, vel restitutio rigorosæ iustitiæ. Satisfactio autē cōpēsatiua iniuriæ nō tēdit ad constituēdos actus satisfactorios sub dominio creditoris, sed ad resarciēdū honorē ablatū per obsequium æqualis æstimationis cum offensa ipsi irrogata: & quia talis honor æquè resarcitur per actus, qui sint sub dominio creditoris, dummodò liberè à debitore satisfaciente exerceantur, & adæquent in morali æstimatione offensam creditori irrogatam, ac per actus, qui sub dominio creditoris non essent, nec minoris æstimationis sint, ex eo, quod sub dominio creditoris existant, ac essent, si non existerent sub eius dominio, sed tantum sub dominio satisfacientis, consequens fit, quod ad satisfactionem iniuriæ ex rigore iustitiæ, non sit necessarium, quod fiat ex proprijs satisfacientis priuatiuè sub omni ratione, sed sufficit, quod fiat ex proprijs satisfacientis positiuè, & priuatiuè sub aliqua ratione speciali, quod satisfactioni Christi competere constat ex dictis.

97 *Ad tertiā.* Ad tertiam, concesso antecedenti, nego consequentiam, ad cuius probationem, vel nego maiorem, eo quod opera Christi Domini ratione suæ infinitatis omnibus titulis copulatiuè satisfacere poterant, vt *§. præcedenti* dicebamus; vel secundò, nego maiorem, eo quod quamuis Deus opera à Christo Domino elicita exegisset titulo supremi dominij, non essent debita a satisfaciente *quod* ratione formæ valorantis satisfactionem, sed ratione humanitatis, quæ erat principium *quo* elicitiuum operationum, quibus satisfactio fuit facta, nec Deus illam non exigendo titulo supremi dominij gratiam faceret satisfacienti *quod* ratione formæ valorantis operationes, sed ratione principij *quo* elicitiui illarum, quod rigori iustitiæ in satisfactione Christi non obstare, constat ex iis, quæ diximus §. 3.

98 *Ad quartam respondetur primò.* Ad quartam obiectionem respondeo primò, distinguendo antecedens pro secunda parte: valor moralis operationum Christi non fuit à Christo Domino elicitiuè sumptus in abstracto, concedo antecedens: sumptus concretiuè, nego antecedens, & nego consequentiam; cum enim, non valor operationum in abstracto, quæ est Deitas valorans, vt forma, sed opera valorosa, & dignificata à Deitate, fuerint id, quo Christus satisfecit, & opera valorata, & dignificata a Deitate, à Christo vt homine elicitiuè processerint, consequens fit, vt licet valor operationum Christi in abstracto, idest, Deitas valorans, non fuerit Christi aliquo speciali modo, quo Dei creditoris non sit; satisfactio tamen ipsa fuerit Christi, vt hominis priuatiuè sub aliqua ratione speciali; fuit enim illius, vt elicientis, quo modo Dei creditoris non erat.

Respond. secunda. Vel secundo respondetur; permissa prima parte antecedentis, distinguendo secundam: fuit valor ille desumptus a Deitate communi, vt communi, nego antecedens. à Deitate vt appropriata Verbo, vt terminanti humanitatem, concedo antecedens, & nego consequentiam; Deitas namque non dignificabat operationes satisfactorias Christi, vt communis toti Trinitati, sed quatenus terminata subsistentia Verbi, non absolute sumpta, sed vt terminante humanitatem, vt sic autem communis toti Trinitati non erat, sed propria Verbi, vt subsistentis in humanitate, qua ratione satisfecit. Vnde, etsi valor ille non fuerit a Christo Domino elicitiuè, sed a Deitate sumptus formaliter, non sequitur, non fuisse Christi aliquo modo speciali, quo Dei creditoris non erat.

99 *Obijcies primò.* Si opponatur primò: licet Deitas vt terminata per subsistentiam Verbi non sit toti Trinitati communis, sed Verbi propria; Verbum tamen etiam fuit creditor, cui fiebat satisfactio, sicut etiam fuit iniuriatum per offensam Deo irrogatam: ergo valor ex Deitate sumptus vt terminata per subsistentiam Verbi non fuit ex proprijs Christi, vt satisfacientis sub aliqua ratione speciali, sub qua creditoris offensi non fuerit, & consequenter non fuit ex proprijs Christi satisfacientis priuatiuè aliquo modo.

Secundò. Secundò, nam subsistentia Verbi vt terminans humanitatem est etiam Dei creditoris per identitatem: ergo valor sumptus ex Deitate vt terminata per subsistentiam Verbi, vt terminantis humanitatem non est ex proprijs Christi priuatiuè, sed ex aliquo, quod est creditoris; si namque subsistentia Verbi, vt modificans Deitatem præstantem valorem operationibus Christi, Dei creditoris per identitatem est, Deitas vt dignificans Dei creditoris est, & consequenter valor ex illa desumptus non ex aliquo proprio Christi, vt satisfacientis.

100 *Ad primā ex his obiectionibus respondet.* Respondeo ad primam replicam, concesso antecedenti, negando consequentiam; Deitas namque non valorat operationes Christi vt terminata per subsistentiam Verbi absolutè, sed vt terminata per subsistentiam Verbi, prout hæc terminat humanitatem, & illam subsistentem reddit. licet autem Verbum in se ipso sit creditor, cui fit satisfactio, vt terminans humanitatem, & in illa subsistens, non creditor, sed debitor erat: vnde, valor sumptus à Deitate vt terminata subsistentia Verbi, prout terminantis humanitatem, est ex proprijs Christi satisfacientis priuatiuè sub aliqua ratione speciali, quia est ex Deitate, vt Christo satisfacienti appropriata.

Ad secundam. Ad secundam replicam, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia licet terminatio humanitatis sit Dei per identitatem; est tamen Verbi in genere quasi causæ formalis terminantis, qualiter Dei creditoris non est, ac proinde valor sumptus à Deitate, vt terminata per subsistentiam Verbi, vt terminantis humanitatem, sumitur ab aliquo proprio Christo priuatiuè sub aliqua ratione speciali, idest, ab aliquo, quod aliquo modo est Christi satisfacientis, quo modo Dei creditoris non est.

101 *Ad vltimā obiectionem principalē respondetur.* Ad vltimam obiectionem distinguo maiorem: si semel posita existant sub illius perfecto dominio positiuè, & priuatiuè, concedo maiorem: positiuè, & non priuatiuè, nego maiorem, & sub eadem distinctione minorem, nego consequentiam; nam satisfactio Christi Domini semel posita, quamuis sit sub dominio perfectissimo Dei positiuè, non tamen est sub dominio Dei priuatiuè, idest, taliter quod non sit sub alterius dominio; est enim etiam sub dominio Christi, vt hominis modo speciali explicato, quo modo sub dominio Dei non est, ideoque per illam non ea ratione, qua existit sub dominio Dei, sed ea consideratione, qua existit sub dominio Christi vt hominis, nempè vt elicitiuè ab illo procedens, ipsumque merentem, & satisfacientem denominans, potuit Deus ex iustitia obligari, sicque de facto fuisse obligatum ad eius acceptationem, & offensæ remissionem ex dicendis *disputatione septima* constabit.

102 *Instabis.* Sed dices eo ipso quod satisfactio Christi semel posita existat sub dominio Dei creditoris, est donum ab ipso acceptum; sed eo ipso quod sit donum Dei, non potuit Deus per illam ex iustitia obligari: ergo eo ipso quod satisfactio Christi semel existens sub dominio perfectissimo Dei constituatur, non potest Deus per illam ad remissionem offensæ obligari ex iustitia. Maior cum consequentia tenet, minor autem probatur: si satisfactio, quæ donum Dei est, posset Deum ex iustitia obligare; Deus se ipsum obligaret ex iustitia; sed non potest Deus se ipsum obligare ex iustitia: ergo eo ipso quod satisfactio Christi sit donum Dei, non potest per illam obligari Deus ex iustitia. Consequentia est bona, minor videtur certa; nam si Deus se ipsum ex iustitia obligaret, esset Deus sibi ipsi ex iustitia obligatus, quod implicat, cum inter extremum obligans, & extremum obligatum ex iustitia realis requiratur distinctio, vt constat ex dictis. Sequela autem probatur; quod enim ab aliqua forma præstatur in genere causæ formalis, præstatur ab efficiente formam in genere causæ efficientis: sicut quia albedo in genere causæ formalis dealbat, & facit album, causans efficienter albedinem, dealbat, & facit album in genere causæ efficientis; sed satisfactio Christi, eo ipso quod donum Dei sit, causatur ab illo efficienter: ergo si satisfactio Christi, quæ donum Dei est, potest Deum ex iustitia obligare, potest Deus se ipsum obligare ex iustitia.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; non enim alia ratione Christus vt homo Deum ex iustitia obligauit ad remissionem offensæ, nisi quia efficienter causauit satisfactionem Deum formaliter ex iustitia obligantem: ergo si satisfactio, quæ donum Dei est, & ab ipso efficienter causata, Deum formaliter ex iustitia obligaret, posset Deus se ipsum obligare ex iustitia, & consequenter esse extremum, cui obligationis ab ipso, esseque sibi ex iustitia obligatus.

103 Respondeo, concessa maiori, negando minorem, ad illius probationem, nego sequelam; nam cum satisfactio

Respond. Christi, licet sit donum Dei, sit operatio bona moraliter existens sub dominio Christi, vt hominis, sit, vt possit Deum formaliter ex iustitia obligare, quin Deus obliget ex iustitia se ipsum per hoc, quod à Christo vt homine satisfactionem eliciente, per illamque merente, & satisfaciente obligetur. Ad probationem sequelæ, concessis maiori, & minori, nego consequentiam; nam ex præmissis positis, & concessis, solum infertur, Deum efficienter ad formam ipsum obligantem concurrere, quod libenter fatemur; cum enim efficienter causet satisfactionem Christi, & per illam Deus ex iustitia obligetur, non potest negari, Deum concurrere efficienter ad formam ipsum ex iustitia obligantem; non tamen sequitur, quod Deus se ipsum obliget ex iustitia; nam ad hoc necessum erat, quòd non solum efficienter causaret satisfactionem, sed etiam quòd elicitiuè, liberè, & vitaliter ad illam concurreret, ita vt merens, & satisfaciens denominaretur ab illa; cum enim obligans per satisfactionem ille solus sit, qui satisfacit, & obligans ex iustitia præmiantem ad meriti remunerationem solus ille sit, qui meretur; Deus autem, etsi efficienter, ad meritum, & satisfactionem Christi concurrat, non sit, nec dicatur merens, & satisfaciens, eo quòd purè effectiuè, non autem elicitiuè, liberè, & vitaliter ad illa concurrit, fit consequens, vt nō possit propriè dici Deū se ipsum ex iustitia obligare.

Et ex his ad argumentum difficultatis constat solutio, & in forma respondetur distinguendo antecedens: quia purè efficienter satisfactionem causauit, nego antecedens. efficientia elicitiua, vitali, & libera, & vt subiectum merens, & satisfaciens per illam, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia Deus purè efficienter ad satisfactionem Christi concurrit, non autem efficientia, libera, & vitali. *Ad confirmationem.* Vndè, sicut ob hanc causam non denominatur volens, & intelligens per intellectionem, & volitionem creatas, etsi ab ipso intellectio, & volitio creatæ procedant, ob eandem non denominatur satisfaciens à satisfactione Christi, & consequenter, nec propriè potest dici obligans ex iustitia se ipsum ad offensæ remissionem, nec quod sit sibi ipsi ex iustitia obligatus, sed solum Christo vt homini, qui per actus satisfactorios satisfaciens denominatur, eo quòd ad illos concurrit libero, & vitali modo. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *locis*, quibus præcedentes applicantur.

DISPVTATIO SEXTA.

An Christi satisfactio fuerit ex virtute iustitiæ?

§. I.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

1 SATISFACTIONEM Christi fuisse de toto rigore iustitiæ vidimus *disp. præced.* Quia autem non desunt Theologi, qui illi concedentes totum iustitiæ rigorem negant, fuisse actum virtutis iustitiæ regulatum ab illa: idcirco præsentem disputationem statuimus, in examen vocantes, an Christus ex virtute iustitiæ satisfecerit pro hominibus, & an satisfactio illius fuerit ex virtute iustitiæ vt ab illa regulatus, & ad quā speciem iustitiæ talis virtus pertinuerit? Nec superflua censeri debet huiusmodi disputatio; licet namque iusti suis bonis operibus in Deo factis gloriam promereantur ex rigore iustitiæ in probabili, & satis frequenti Theologorum sententia; quòd tamen illorum merita sint actus iustitiæ specialis residentis in iustis in ordine ad Deum elicitiuè, aut regulatiuè procedentes ab illa, non ita frequenter docetur. Vnde, adhuc probato, actus satisfactorios Christi non solum fuisse æquales, & superabundantes in morali æstimatione, sed etiam obtinuisse totum iustitiæ rigorem, non inaniter inquirimus, an fuerint actus virtutis iustitiæ specialis, & an ex illa regulatiuè, aut elicitiuè processerint?

2 *Primum præsuppositum.* In quo, vt ad difficultatis punctum proximius accedamus, duo vt indubitata, & extra controuersiam supponimus. Primum est, non omnes actus satisfactorios Christi fuisse elicitos à virtute iustitiæ; cum namque satisfecerit per actus charitatis, obedientiæ, humilitatis, & cæterarum virtutum in eius anima residentium, & tales actus non eliciantur à virtute iustitiæ specialis, sed illorum cuilibet sua specialis virtus pro principio suo elicitiuo respondeat, virtus charitatis pro elicienda dilectione Dei, virtus obedientiæ ad actum obedientiæ eliciendum, & sic de aliis, manifestè fit consequens, non omnes actus satisfactorios Christi ad virtutem iustitiæ specialis pertinuisse elicitiuè, nec ab illa fuisse elicitos; eiusdem namque actus duplex principium proximum elicitiuum specificè distinctum non datur; vnde, cum iustitia specialis à cæteris virtutibus distinguatur specificè, non potest ad illarum actus elicitiuè concurrere. Cuius rei exemplum in nobis manifestum habemus; licet enim virtus pœnitentiæ infusæ in animabus iustorum resideat ad satisfaciendum imperfectè Deo pro offensa in ipsum commissa; non tamen omnes actus, quibus Deo satisfaciunt, à virtute pœnitentiæ elicitiuè procedunt: satisfaciunt namque Deo per actus omnium virtutum, & maximè per actus charitatis, qui tamen non à pœnitentia, sed à charitate, quæ in veriori, & frequentiori sententia est virtus à pœnitentia specificè distincta, eliciuntur.

3 *Secundum præsuppositum.* Secundò vt indubitatum supponimus, actus, quibus Christus Dominus satisfecit, non solum à virtute iustitiæ specialis, sed etiam ab aliis virtutibus fuisse imperatos, seu imperari potuisse. Tùm, quia vna virtus imperat actus alterius in ordine ad proprium obiectum, proprium que motiuum, v.g. religio ex motiuo cultus diuini, quod est proprium obiectum illius, imperat aliarum virtutum actus, & ex motiuo bonitatis diuinæ vt dilectæ amicabiliter, actus aliarum virtutum à charitate imperantur. Potuit ergo Christus Dominus actus, quibus satisfecit imperare ex motiuis diuersarum virtutum. Tum etiam, nam Christum satisfecisse ex motiuo obedientiæ est apud Theologos constans, iuxta illud: *Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* *Ad Phil. c. 2. v. 4.* Ex quo patet, mortem, qua præcipuè pro hominibus satisfecit, subiisse ex motiuo obedientiæ, & consequenter ex imperio illius; non enim potest vnius virtutis actus alterius motiuum attingere, nisi illius subiiciatur imperio: ergo si sustinentia mortis, quæ fuit actus fortitudinis, fuit ex motiuo obedientiæ, ex obedientiæ imperio processit. Tùm denique, nam in moriendo pro hominibus suam maximam dilectionem ostendit, iuxta illud: *Maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis:* *Ioan. 15. vers. 13.* ergo mors Christi, & consequenter satisfactio illius, ex imperio charitatis processit; non enim potest charitas manifestari per actum, qui ab illa saltim imperatiuè non sit, ac proinde actus satisfactorii Christi, non solum à virtute iustitiæ specialis, sed etiam ab aliis virtutibus processarunt imperatiuè.

4 *Explicatur punctus difficultatis.* His ita præmissis, difficultatis punctus consistit in eo, an scilicet detur in Christo virtus iustitiæ specialis, mediante qua eliciatur propositum satisfaciendi Deo pro peccatis hominum ex motiuo speciali, nempè constituendi æqualitatem

tatem inter ſatisfactionem, & offenſam, ſicut datur in illo virtus charitatis ad Deum diligendum, & ad ipſum colendum virtus religionis conſtituitur, conſequenterque per prædictam virtutem iuſtitiæ omnes actus ſatisfactorij regulentur, quatenus tendunt ad prædictam æqualitatem conſtituendam, ad eum modum, quo etſi per actus omnium virtutum pro peccatis proprijs homines ſatisfaciant imperfectè Deo, datur in illis in veriori, & frequentiori Theologorum ſententia virtus pœnitentiæ infuſa ab aliis virtutibus ſpecificè diſtincta ad eliciendum ſatisfaciendi propoſitum ea particulari, & ſpeciali motiuo, videlicet, deſtruendi peccatum, & offenſam Deo irrogatam, per quam actus aliarum virtutum, vt ſatisfactorij ſunt regulantur, & ea prædicto fine, & motiuo imperantur.

5 *Prima ſententia.* In quo duæ verſantur Theologorum ſententiæ, prima eſt negatiua, quam tenent omnes Auctores *diſp. præcedenti* pro prima ſententia relati; cum enim negent actuali ſatisfactioni Christi conditiones requiſitas ad honeſtatem iuſtitiæ ſpecialis, conſequenter negant virtutem ſpecialis iuſtitiæ in Chriſto, per quam reguletur, & a qua illius ſatisfactio imperetur. Tenet etiam noſter Vincentius *relect. de gratia Chriſti, q. 5. dub. 3. concl. 2.* *Vincent.* vbi, etſi ſatisfactioni Chriſti concedat honeſtatem iuſtitiæ ſpecialis; negat tamen fuiſſe elicitam, aut regulatam à virtute ſpecialis iuſtitiæ. In aſſignanda autem virtute, ad quam ſatisfactio Chriſti pertinuerit, non conueniunt illius ſententiæ Auctores. *Vazq.* Vazquez *diſp. 7. cap. 6. num. 47* docet, nullam ſpecialem virtutem eſſe in Chriſto ad ſatisfaciendum conſtituendam, ſed ſatisfeciſſe per actus omnium virtutum abſque directione facta per aliquam virtutem ſpecialem, ſicut homines iuſti actibus omnium virtutum merentur, quin illorum meritum ab aliqua virtute ſpeciali directiuè, aut regulatiuè procedat, & quin detur in illis virtus aliqua ſpecialis, à qua actus aliarum virtutum, vt meritorij ſunt, imperentur. Vincentius autem, etſi doceat, ſatisfactionem Chriſti ad omnes virtutes pertinuiſſe elicitiuè; ait tamen, religionem fuiſſe regulam proximam cæterarum virtutum, quæ illarum actiones in ſatisfactionem pro peccatis noſtris ordinabat, ſicut pœnitentia in nobis ordinat, & dirigit aliarum virtutum actus, vt ſatisfactorij ſint pro peccatis à nobis commiſſis ea motiuo deſtruendi peccatum, & offenſam Deo irrogatam. Ita, *inquit Vincentius*, virtus religionis in Chriſto actus aliarum virtutum ad ſatisfaciendum pro peccatis alienis ordinauit.

6 *Secunda ſententia.* Secunda ſententia docet, dari in Chriſto virtutem ſpecialem iuſtitiæ, per quam actus aliarum virtutum, in quantum ſatisfactorij ſunt, regulantur, imperanturque ex fine ſatisfacien di pro peccato humani generis, conſtituendique æqualitatem inter ſatisfactionem, & offenſam. Hanc tenent, præter Vincentium, omnes Theologi *diſput. præc.* pro noſtra ſententia relati, qui etiam inter ſe diuiduntur in aſſignanda ſpecifica ratione iuſtitiæ regulante Chriſti ſatisfactionem, imperanteque actus aliarum virtutum ex prædicto fine, & motiuo, an ſcilicet fuerit iuſtitia diſtributiua, commutatiua, legalis, aut vindicatiua, & an fuerit virtus diſtincta ſpecificè à pœnitentia, per quam homo purus Deo ſatisfacit pro offenſa in ipſum commiſſa, ac denique, an fuerit iuſtitia ſpecificè diſtincta ab illa, qua vnus homo in alterius ius illæſum conſeruandum, & læſum reparandum inclinatur, & ab omni alia virtute exercita inter puras creaturas ſubiectiuè, & obiectiuè. Quorum diſſidium ex dicendis in reſolutione noſtra conſtabit. Pro cuius explicatione ſit.

7 *Prima concluſio contra P. Vazquez. Probatur primo.* Prima concluſio: In Chriſto eſt conſtituenda virtus aliqua ſpecialis ab alijs virtutibus ſpecificè diſtincta, per quam ſatisfecit pro peccato humani generis. Hanc ſtatuo contra P. Vazquez, & oſtenditur primò; nam ad omnem actum ſupernaturalem honeſtum ſpeciali honeſtate conſtituenda eſt in Chriſto ſpecialis aliqua virtus; ſed velle Deo ſatisfacere pro offenſa in ipſum commiſſa ex motiuo conſtituendi æqualitatem inter ſatisfactionem, & offenſam, & reparandi ius diuinum læſum, eſt actus ſupernaturalis ſpeciali gaudens honeſtate: ergo ad illum eliciendum conſtituenda eſt in Chriſto aliqua virtus ſpecialis. Diſcurſus euidens eſt, maior etiam aperta videtur. Tùm, quia non ob aliam cauſam concedimus Chriſto Domino alias virtutes ſpeciales, niſi ad eliciendos actus ſpeciali honeſtate gaudentes, qui ob ſuam ſpecialitatem non poſſunt ab alijs virtutibus elici: ergo ad omnem actum, qui huius conditionis ſit, virtus ſpecialis conſtitui debet in illo: tum etiam; nam anima Chriſti Domini omnes actus honeſtos ſuauiter, & connaturaliter eliciebat tam in ordine naturæ, quam intra ordinem gratiæ; quo circa gratiam habitualem, & virtuales ſupernaturales infuſas eſſe in illa conſtituendas tenet communis ſententia *infra q. 7. art. 1.* non quia gratia habitualis neceſſaria ſit, vt anima Chriſti ſit ſancta, cum iuxta frequentiorem, veriorem que ſententiam ſanctificetur per gratiam ſubſtantialem vnionis, imò & infinitè ſancta conſtituatur per illam, ſed vt connaturaliter intra ordinem gratiæ ſupernaturales actus eliciat, quod ad illius attinet dignitatem; ſed ſine habitu ſupernaturali non omninò connaturaliter, & ſuauiter ſupernaturalis actus elicitur: ergo ad omnem actum ſupernaturalem ſpeciali honeſtate gaudente conſtituenda eſt in anima Chriſti Domini aliqua virtus ſpecialis.

Minor probatur primo. Minor autem oſtenditur primò: nam velle ſatisfacere homini pro iniuria illi facta conſtituendo æqualitatem inter iniuriam, & ſatisfactionem, & ius per iniuriam læſum reparando eſt actus ſpeciali gaudens honeſtate, & ſufficiens ad ſpecificandam virtutem ſpecialem: ergo velle Deo ſatisfacere pro iniuria in ipſum commiſſa ea motiuo æqualitatis inter ſatisfactionem; & offenſam, reparandique ius diuinum, quod per iniuriam ſuas læſum, erit in Chriſto actus honeſtus ſpeciali gaudens honeſtate, ſufficienſque ad ſpecificandam aliquam virtutem ſpecialem. *Secundo.* Secundò, nam in motiuo huius actus relucet ſpecialis honeſtas: ergo in ipſo actu ſpecialis bonitas reperitur exigens ſpecialem virtutem pro principio elicitiuo ſui. *Tertio.* Denique, nam propoſitum ſatisfaciendi Deo imperfectè pro peccatis proprijs ex motiuo deſtruendi peccatum eſt actus ſpeciali gaudens honeſtate, pro quo eliciendo virtus pœnitentiæ in puro homine conſtituitur, quam eſſe virtutem ſpecificè ab alijs diſtinctam, docet frequentior, veriorque Theologorum ſententia: ergo velle ſatisfacere Deo perfectè pro peccato humani generis ex motiuo conſtituendi æqualitatem inter ſatisfactionem, & offenſam, & ius diuinum læſum reparandi eſt in Chriſto actus ſpeciali gaudens honeſtate, exigenſque pro principio elicitiuo ſui aliquam virtutem ſpecialem.

8 *Reſpondet Vazquez.* Reſpondebis ea doctrina Auctoris contrarij, actum iſtum neceſſarium non fuiſſe, vt Chriſtus ſatisfaceret Deo pro peccato humani generis; ſatisfacit enim pro illo per actus omnium virtutum, etiam ſi à prædicto actu non imperarentur, cum etiam ſine tali imperio eſſent infiniti valoris in æſtimatione morali, & conſequenter æquiualens ſatisfactio pro offenſa, ideoque virtutem ſpecialem ad ſatisfaciendum pro illo in Chriſto aſſignandam non eſſe; non enim pro eliciendo omni actu ſupernaturali honeſto ſpeciali honeſtate conſtituenda eſt ſpecialis virtus in Chriſto, ſed ſolum ad eliciendos illos, qui ſunt intra ordinem gratiæ, vel ad finem redemptionis neceſſarij.

Reijcitur eius ſolutio. Sed contra, nam etſi per actus omnium virtutum potuerit Chriſtus obedire diuinis præceptis, etiam ſi tales actus non imperarentur à virtute obedientiæ, nihilominus in ipſo conſtituitur obedientia, quæ eſt virtus ſpecialis ad eliciendum actum, quo vellet obſeruare præcepta impoſita à Deo ex motiuo Deo obediendi: ergo, quamuis actus aliarum virtutum eliciti à Chriſto Domino fuerint ſatisfactio ſufficiens pro offenſa abſque ſubordinatione neceſſaria ad prædictum actum, aſſignanda eſt nihilominus ſpecialis virtus in illo ad eliciendum actum, quo vellet Deo ſatisfacere pro offenſa in ipſum commiſſa, conſtituendique æqualitatem inter ſatisfactionem, & offenſam, & ius diuinum per offenſam læſum ad æqualitatem reparandi. *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur, & explicatur: etiam ſi ius diuinum illæſum conſeruetur per actus omnium virtutum exiſtentes ſub præcepto, quantumuis non imperentur a propoſito formali ius diuinum illæſum conſeruandi, nihilominus datus in Chriſto virtus aliqua ſpecialis ad prædictum propoſitum eliciendum: ergo pariter, etiam ſi ius diuinum læſum ſufficienter reparetur per actus aliarum virtutum, etſi non procedentes à voluntate formali ius diuinum læſum ad æqualitatem reparandi, nihilominus erit conſtituenda in Chriſto ſpecialis aliqua virtus, per quam eliciat actum, quo vellit ius diuinum læſum ad æqualitatem ſatisfaciendo reparare.

9 *Secundo probatur concluſio.* Deindè principaliter ſuadetur concluſio; in nobis namque datur ſpecialis virtus ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis proprijs, videlicet pœnitentia, quam eſſe ſpecialem virtutem, ab aliſque ſpecificè diſtinctam, docet Vazquez *tom. 4. in 3 p. q. 85. art. 2. dub. vnic.* eſtque frequentior ſententia inter Theologos: ergo ad ſatisfaciendum perfectè debet in Chriſto aſſignari, conſtituique aliqua virtus ſpecialis. Patet conſequentia; ſi namque peccatum, vt imperfectè compenſabile, & vt deſtruibile ſatisfactione imperfecta,

ha-

habet specialem rationem obiectiuam, sufficientemque ad specificandam virtutem specificè distinctam ab alijs, non ast cur vt perfectè compensabile sufficiens non sit ad terminandam, specificandamque virtutem specie ab alijs distinctam.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur: esto namque per actus aliarum virtutum satisfiat Deo a nobis pro peccatis proprijs satisfactione imperfecte, quantumuis non imperentur a proposito formali satisfaciendi Deo, resarciendique ius diuinum per peccatum lęsum, datur in nobis virtus pęnitentię, quę specialis virtus est pro principio *quo* elicitiuo voluntatis formalis satisfaciendi Deo, & ius illius lęsum reparandi: ergo pariter, quamuis actus aliarum virtutum eliciti a Christo Domino essent sufficiens satisfactio pro offensa in ipsum commissa absque indigentia essentiali, vt imperatiue procederent à proposito formali perfectè satisfaciendi Deo, & ius illius læsum ad æqualitatem reparandi, nihilominus constitui debet in Christo aliqua virtus specialis ad suauiter, & connaturaliter dictum actum eliciendum.

10 *Respondebis.* Si fortè dicatur: ideò in nobis dari virtutem pœnitentiæ in ordine ad destructionem peccati a nobis commissi, quia homo semel in peccatum lapsus tenetur lege diuina pęnitere de peccatis, & ad actum pęnitentię eliciendum: Christus autem, non est, vnde colligatur, quod fuerit obligatus elicere propositum formale satisfaciendi Deo perfectè pro peccato humani generis, & ius diuinum lęsum ad æqualitatem reparandi: vnde, quamuis in peccato, vt perfectè compensabili, detur sufficiens ratio obiectiua ad virtutem specialē terminandam, & specificandā, non sequitur, talem virtutem esse in Christo de facto constituedam; etenim in obiectis virtutum sunt considerabiles plures rationes obiectiuæ specificè distinctę, & consequenter sunt possibiles circa illas plures actus virtuosi distincti specie inter se; ad quos tamen eliciendos habitus virtuosi specificè distincti de facto non assignantur, nec constituuntur a Theologis: ergo ex eo quod in peccato alieno detur sufficiens ratio obiectiua ad specificandam virtutem specie ab alijs distinctam, non sequitur, talem virtutem esse de facto assignandam, & constituendam in Christo.

11 *Contra primò.* Si, inquam, sic respondeatur, obstat primò; nam virtutes non solum dantur ad eliciendos actus præceptos, sed etiam ad eliciendos actus existentes sub consilio: ergo ex eo, quod propositum formale satisfaciendi Deo perfectè pro peccatis alienis, & ius illius læsum ad æqualitatem reparandi Christo vt homini præceptum non fuerit (à quo modo præscindimus) non colligitur, quod pro illo actu eliciendo non sit cōstituenda aliqua specialis virtus, si semel in tali actu inuenitur specialis honestas sufficiens specificare virtutem ab alijs distinctam.

Secundò. Secundò, nam esto potuerit Christus Deo perfectè satisfacere per actus aliarum virtutum absque intentione formali satisfaciendi tales actus imperante; connaturalius tamen, & modo perfectiori moraliter satisfactio exercetur ea intentione formali satisfaciendi, quam sine tali intentione: sicuti licet præcepta sufficienter adimpleantur per elicientiam actuum existentium sub præcepto sine formali intentione adimplendi præcepta, & superiori præcipienti obediendi; connaturalius tamen, & modo perfectiori moraliter cum tali intentione, & ex illa à subdito adimplentur præcepta; sed Christo debemus concedere modum perfectiorem moraliter præstandi satisfactionem, sicuti & modū perfectiorem obediendi, & obseruandi præcepta, exercendique aliarum virtutum actus: ergo quamuis actus prædictus Christo pręceptus non fuerit; asserendum tamen est, semper Christū præstasse satisfactionem imperatam ex intentione formali Deo perfectè satisfaciendi, & ius illius lęsum ad æqualitatem reparandi, & consequenter constitui debet in Christo habitus virtutis specialis ad prædictum actum eliciendum; virtutes namque assignantur, & de facto conceduntur pro eliciendis illis actibus, qui regulariter in ordine gratiæ exercentur. *Ad motiuum solutionis respondetur.* Et ex his soluitur ratio, qua iuuabatur solutio; si namque de facto intra ordinem gratiæ non dantur habitus virtuosi ad eliciendos aliquos actus, qui distingui, & multiplicari possunt circa rationes aliquas obiectiuas distinguibiles in obiectis virtutum, ideo est, quia tales actus regulariter non eueniunt, quæ ratio in nostro casu non militat, sed potius opposita.

12 *Tertiò probatur conclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio; nam si ob aliquam rationem non esset talis virtus specialis constituenda in Christo Domino, maximè, quia ratio iniuriæ, quæ in peccatis reperitur, & ad cuius destructionem ordinatur satisfactio, est omni peccato communis; at hæc ratio nullius momenti est: ergo constitui debet in Christo virtus aliqua specialis ad perfectè Deo satisfaciendum pro iniuria in ipsum commissa. Maior continet vnum ex fundamentis, quo mouentur Auctores oppositi ad negandam prædictam virtutem; minorem autem probo; nam ratio inobedientiæ, & ratio virtualis odij Dei, quibus virtus obedientiæ, & virtus charitatis opponuntur, sunt communes omni peccato, generaliterque in omni peccato, saltem mortali, inueniuntur; & tamen obedientia, & charitas illis oppositæ sunt virtutes speciales, & specificè ab alijs virtutibus distinctæ: ergo licet ratio iniuriæ, cui opponitur satisfactio, generaliter in omni peccato inueniatur, virtus in satisfactionem inclinans specialis virtus erit, in Christoque constituenda.

---

§. II.

Occurritur argumentis in contra.

CONTRA istam conclusionem obiiciunt Auctores oppositi primò. nam Christus satisfecit pro offensa irrogata Deo per actus omnium virtutum: ergo ad satisfaciendum Deo non est constituenda in Christo aliqua virtus specialis. 13 *Arguitur primò contra nostrā conclusionem.* Antecedens constat ex dictis § *praecedenti*; cum enim quilibet actus virtutis fuerit in Christo valoris simpliciter infiniti sumptus a persona Verbi, quilibet illorum fuit ad satisfaciendum sufficiens, imo & superabundans satisfactio pro omnium hominum peccatis. Consequentia autem probatur: cum enim habitus specificentur per actus, non potest assignari virtus specialis ad actum pertinentem ad omnem virtutem: ergo si satisfacere fuit commune omni virtuti existenti in Christo Domino, non est ad satisfaciendum assignanda virtus specialis.

Respondeo distinguendo antecedens: satisfecit per actus omnium virtutum materialiter, & ex proprijs illarum motiuis, concedo antecedens: formaliter, & ex motiuo formali satisfaciendi pro offensa, nego antecedens, & distinguo consequens: non est necessaria aliqua specialis virtus vt elicitiuè ad omnem actum satisfactorium concurrens, concedo consequentiam; vt concurrens regulatiuè, & imperatiuè ex prædicto fine, & motiuo, nego consequentiam, instoque vt proximè instabam in virtute obedientiæ; nam ex eo quod per actus omnium virtutum existentium sub præcepto sufficienter præcepta adimpleantur, solum sequitur, virtutem obedientiæ necessariam non esse, vt principium elicitiuum actuum, quibus diuina præcepta adimplentur, non autem quod necessaria non sit, vt actus adimplentes præcepta imperentur ab illa, vt ex fine, & motiuo obediendi Deo præcipienti exerceantur: pariter ergo in præsenti ex eo, quod actus aliarum virtutum eliciti a Christo Domino fuerint satisfactorii pro offensa irrogata Deo, solum sequitur, virtutem specialem ad satisfaciendum inclinantem non concurrere elicitiuè ad omnem actum satisfactorium Christi; non autem quod regulatiuè, & imperatiuè non concurrat, & vt actus satisfactorii ex motiuo, & fine satisfaciēdi procedāt. *Respondetur.*

Sed dices: vt actus aliarum virtutum eliciti a Christo Domino essent satisfactorii ad æqualitatem pro offensa irrogata Deo, necessarium non erat, quod ex prædicto fine, & motiuo procederent, & consequenter necessarium non erat, quod regularentur, vel imperarentur ab intentione formali satisfaciendi: ergo ista intentio, & virtus specialis pro illius elicientia assignata necessariæ in Christo non fuerunt, vt perfectè Deo satisfaceret, & consequenter sine fundamento constituuntur in illo. 14 *Instabis.*

Respondeo distinguendo antecedens: necessitate essentiali, & attenta potentia absoluta Dei, concedo antecedens: *Respondetur.* necessitate connaturali, & lege ordinaria attenta, nego antecedens, & consequentiam; Christo namque debebatur perfectissimus modus operandi in omnium virtutum actibus, operatique ex motiuo omnium virtutum, vel saltim illarum, quibus actus virtuosi petunt connaturaliter subordinari: satisfactio autem pro offensa connaturaliter petit pro motiuo compensationem iniuriæ, & vt omnino perfectè moraliter exerceatur, petit ea intentione formali compensandi offensam procedere, ideoque esto de potentia absoluta potuerit Christus satisfacere per actus aliarum virtutum, absque eo quòd procederent ex fine, & motiuo satisfaciendi, & consequenter absque eo quòd imperarentur ab intentione satisfaciendi formali: attenta tamen potentia ordinaria Dei, iuxta quam Christo debetur modus perfectissimus operandi, non potuit sic exe-

eueniret; ideoque constitui debet in illo aliquâ virtus specialis pro principio elicitiuo intentionis formalis satisfaciendi Deo, à qua actus aliarum virtutum, vt satisfactorij imperentur.

15 *Secundo arguitur.* Obijciunt secundò: ratio iniuriæ in peccato reperta non pertinet ad vitium speciale, sed est circumstantia generalis omni peccato: ergo satisfactio ad æqualitatem pro illa non spectat ad aliquam virtutem specialem, & consequenter ad satisfaciendum Deo perfectè, & ad æqualitatem pro offensa in ipsum commissa non est constituenda specialis virtus in Christo. Antecedens communiter docetur à Theologis; consequentia autem probatur a paritate rationis. *Respondet.* Respondeo distinguendo antecedens: si specialiter intendatur iniuria, nego antecedens: si non intendatur specialiter, concedo antecedens, & nego consequentiam, vel distinguo consequens: satisfactio speciali motiuo reparandi ius diuinum læsum, nego consequentiam: si ex tali motiuo non fiat, concedo consequentiam. Itaque sicut in obedientia est circumstantia generalis omni peccato, & obedientia circumstantia generalis omni actui adimpletiuo præcepti, cum specialiter non intenduntur inobedientia, & obedientia; si tamen specialiter intendantur; obedientia est virtus specialis, & inobedientia speciale vitium constituit: ita similiter ratio iniuriæ est circumstantia omni peccato communis, si specialiter non intendatur; si tamen intendatur specialiter, speciale vitium constituit. Ex quo solum sequitur, quòd satisfactio pro iniuria, si ex motiuo formali satisfaciendi non fiat, nõ pertineat ad virtutem specialem; secus autem si ex motiuo, & fine satisfaciendi procedant.

16 *Vltimo arguitur.* Denique obijciunt: etsi iusti bonis operibus in Deo factis gloriam de condigno, & ad æqualitatem mereantur, non datur in illis aliqua specialis virtus ad regulandas actiones meritorias, vt meritoriæ sunt de condigno, vel ad illas imperandas ex motiuo constituendi æqualitatem inter meritũ condignũ, & gloriam, illamque de condigno merendi: ergo pariter, etiamsi actiones à Christo Domino elicitæ fuerint satisfactoriæ ad æqualitatem pro iniuria irrogata Deo, & meritoriæ de condigno remissionis illius, non est in Christo assignanda virtus aliqua specialis ad regulandas, seu imperãdas actiones satisfactorias, & meritorias ex motiuo æqualitatis constituendæ cum offensa Deo irrogata, & cum remissione offensæ, & consequenter nec vt tales actiones procedant ex motiuo reparandi ad æqualitatem ius diuinum per offensam læsum. Antecedens communiter docetur à Theologis; nullus enim hucusque ad merendum gloriam in iustis virtutem specialem constituit.

Consequentia autem probatur. Tùm à paritate rationis; si namque meritum condignum gloriæ, nec essentialiter, nec connaturaliter petit ex motiuo gloriam promerendi procedere, non est, cur satisfactio pro offensa, vt connaturaliter exerceatur, petat procedere ex motiuo formali satisfaciendi. Tùm etiam, quia non ob aliam rationem non ponitur ad merendum aliqua virtus specialis, nisi quia ratio meriti pertinet ad omnes virtutes, saltim si à charitate imperentur, & ab homine grato procedant: sed ratio satisfactionis condignæ pro iniuria irrogata Deo est communis actibus omnium virtutũ a Christo Domino elicitis: ergo, vt Christus condignè satisfaciat prò offensa, speciali virtute ad hoc ordinata non indiget, & consequenter in illo constituenda non est.

17 *Prima huius argumenti solutio.* Huic argumento responderi potest primò, concesso antecedenti, negando consequentiam, & reddendo rationem discriminis consistentem in eo, quòd meritum comitatur omnia opera virtutum; omnis enim actus virtuosus, & honestus in homine iusto meritorius esse potest; satisfactio autem non comitatur omnia opera virtutum, sed tantum pœnalia interiora, & exteriora orta ex displicentia diuinæ offensæ, ideoque satisfactio pertinet ad specialem virtutem, illam quæ terminat, & specificat: ratio autem meriti ad specialem virtutem non pertinet, nec illam specificare potest.

Secundo. Vel secundò potest responderi, concesso etiam antecedenti, & negando consequentiam ob aliam rationem discriminis; quia nempè conditio meriti non sumitur ex obiecto, sed ex dignitate, & sanctitate operantis, & ideo non potest determinata aliqua virtute regulari, aut illam specificare: satisfactio autem est opus determinatæ virtutis, quia licet eius valor sumatur à persona operante; refunditur tamen in rationem obiecti, eò quòd ordinatur ad constituendam æqualitatẽ inter satisfactionẽ, & offensam, & inter personã satisfacientẽ, & personã iniuriatã: quæ æqualitas est obiectũ iustitiæ, vel potẽtialis, si æqualitas fuerit imperfecta, vel subiectiuæ, si æqualitas per satisfactionẽ inducta perfecta fuerit.

Tertio. Vel tertiò responderi potest assignando aliam differentiæ rationem inter satisfactionem, & meritum: vt licet hoc nõ pertineat ad specialem virtutem, satisfactio specialem virtutem specificet, illamque petat pro regula, eo quod æqualitas retributionis, in quam tendit meritum, fit a Deo præmiante, præmiumque æquale merito retribuentem, non autem fit ab eo, qui præmium meretur, ideoque ad illam ponitur virtus specialis, nempè iustitia in Deo præmiante, non autem in subiecto merente: æqualitas autem per satisfactionem intenta a satisfaciente fit exhibente obsequiũ æquale offensæ, & idcirco requiritur specialis virtus ab aliis virtutibus specificè distincta in satisfaciente residens, illam habens pro motiuo.

18 *Prima solutio reijcitur primo.* Nulla tamen ex his solutionibus argumento satisfacit, & contra primam facit primò quoad hoc, quòd est exigere specialem virtutem, vt elicientem, vel vt regulantem, & imperantem, eodem modo obstare concomitantiam ad plures virtutes, ac concomitantiam ad omnes, cum virtus specialis ab omnibus, & à singulis petat distingui; sed quamuis satisfactio non comitetur omnes virtutes, & omnia virtutum opera, plurium tamen virtutum opera comitatur: ergo si ad merendum non ponitur virtus specialis, quia meritũ est conditio concomitans omnes virtutes, & omnia opera virtuosa, nec ad satisfaciendum erit specialis virtus necessaria, eo quod satisfactio, etsi non omnium virtutum, plurium tamen virtutum opera comitatur.

19 *Secundo.* Deindè contra eandem solutionem facit; nam obedientia est quid concomitans omnes actus virtutum, cum omnes possint præcipi à superiori, & consequenter omnibus obedire possimus; & tamen ad obediendum ex motiuo formali obedientiæ, subiectionisque ab superiorem præcipientem constituitur virtus specialis, nempè virtus obediẽtiæ, quam ab aliis virtutibus specificè distingui, est communis sententia inter Theologos: ergo quòd ratio meriti comitari possit omnes actus virtuosos, & omnia opera virtutum, nequit obstare, vt specialis virtus requiratur ad merendum ex motiuo formali merendi, constituendique æqualitatem inter meritum, & præmium.

Tertia. Denique, nam Christus Dominus omnibus virtutum actibus satisfecit pro nobis, omnesque, & singuli fuerunt satisfactio æquiualens, imò & superabundans pro omniũ hominum peccatis, vt communiter docetur à Theologis, quamuis hominum redemptio illius mortis, vt complemento attribuatur, de quo *infra tractat. de merito*: ergo satisfactio comitata est omnes actus virtuosos in Christo, & consequenter, si quòd meritum comitetur, vel comitari possit omnia opera virtutum, ratio est, vt non spectet ad aliquam virtutem specialem, nec illam petat pro regula, satisfactio in Christo ad virtutem specialem non pertinet, nec illam pro regula exigit, ac proindè in illo virtus specialis ad satisfaciendum pro nobis constituenda non erit.

20 *Secunda solutio reijcitur.* Deindè contra secundam solutionem facit; nam etiam dignitas meriti sumpta ex sanctitate operantis potest in rationem obiecti transire: ergo si satisfactio pertinet ad specialem virtutem, & illam petit pro regula, quia illius dignitas sumpta a persona operante refunditur in rationem obiecti, etiam dignitas meritoria pertinere poterit ad specialem virtutem, illamque meritum pro regula exigere. Consequẽtia patet ex ipsa ratione discriminis in secunda solutione assignata: antecedens autem probatur; nam licet dignitas satisfactionis sumatur a persona operante, transit in rationem obiecti, quia ordinatur ad constituendam æqualitatem inter personam satisfacientem, & personam offensam: ergo etiam dignitas meriti, quamuis a sanctitate subiecti merentis sumatur, refundi poterit in rationem obiecti per hoc, quòd ordinetur ad constituendam æqualitatem inter meritum, & præmium, quæ obiectum iustitiæ sit, nisi huius discriminis vlterior ratio assignetur.

21 *Tertia solutio reijcitur primo.* Tandem contra tertiam solutionem, tertiamque rationem discriminis obstat primò; nam licet æqualitas retributionis, præmijque ad meritum à Deo præmiante fiat, æqualitas autem meriti cum præmio fit à subiecto merente, meritique dignitatem, & æstimabilitatem causante: ergo sicut in præmiante ponitur virtus specialis ad retribuendum præmium ex motiuo æqualis retributionis: ita in merente dabitur virtus specialis ad merendum ex motiuo æqualitatis meriti ad præmium.

Secundo. Secundò, nam sicut in merito, & est æqualitas meriti ad præmium facta à subiecto merente, & æqualitas præmij cum merito facta à retribuente, & præmiante: ita in satisfactione reperitur æqualitas satisfactionis cum offensa facta à persona satisfaciente, & æqualitas remissio-

nis

nis offensæ cum satisfactione facta à creditore offenso offensam remittente: ergo sicut ponitur virtus specialis, non solum in creditore remittente offensam, sed etiam in persona satisfaciente, in illo ad æqualitatem remissionis cum offensa inducendam, & in persona satisfaciente ad constituendam æqualitatem satisfactionis cū offensa ita dabitur virtus specialis, non solum in præmiante, a quo est æqualitas præmij cum merito, sed etiam in merente, à quo prouenit æqualitas meriti cum præmio, vel è contra, si solum datur specialis virtus in remunerante merita, & largiente præmium, solum etiam dabitur virtus specialis in remittente iniuriam, non verò in persona satisfaciente pro illa.

Tertio. Denique, nam in Christo, non solum ad satisfaciendum ex rigore iustitiæ pro offensa irrogata Deo, sed etiam ad merendum ex rigore iustitiæ remissionem offensæ, & cætera dona gratiæ constituitur virtus specialis ab Auctoribus nostræ sententiæ, & tamen æqualitas retributionis, & præmij cum merito non fuit facta à Christo merente, sed a Deo retribuente, & præmiante: ergo, quod æqualitas præmij ad meritum in hominibus iustis a Deo retribuente fiat, & non ab ipsis merentibus, non probat, virtutem specialem in illis ad merendum constituendam non esse.

22 Respondetur. Si forte dicatur, æqualitatem intentam à merente esse retributionis cum merito; hoc enim intendit merens in efficientia operum, quibus meretur, nempe, vt ipsi detur præmium meritis æquale: vnde, cum illa æqualitas ab illo non fiat, sed à præmiante merita, & retribuente præmia, non in ipso, sed in præmiante specialis virtus requiritur. In contrarium obstat primo, quod hæc solutio manet ex dictis præclusa, nam si subiectum merens solum intendit æqualitatem retributionis, Christus vt merens nobis dona gratiæ solum istam æqualitatem intendet; sed hoc non obstante, constituitur in Christo specialis virtus ad merendum pro nobis: ergo nec obstare potest, vt in hominibus iustis virtus specialis constituatur ad merendum. Secundo, nam etiam persona satisfaciens intendit, vt a creditore remittatur illa offensa remissione proportionata, & correspondente satisfactioni à se exhibitæ; non enim sistit in æqualitate satisfactionis cum iniuria irrogata, sed per hanc tendit ad offensæ remissionē, illamque consequi intendit: quæ remissio non à satisfaciente, sed à creditore fit; & tamen in satisfaciente ponitur virtus specialis ad æqualem satisfactionem præstandam: ergo quamuis merens per meritum tendat ad æqualitatem retributionis, intendatque æquale præmium suis meritis retribui, & hæc æqualitas ab ipso non fiat, sed à retribuente, & præmiante, dabitur in merente virtus specialis ad æqualiter, & condignè merendum.

Contra primo.

Secundo.

23 Vera argumenti solutio. Missis igitur his solutionibus, ad argumentum factum respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam, & ratio discriminis est; nam persona satisfaciens per se primo intendit æqualitatem satisfactionis cum offensa constituere, & ius per offensam læsum ad æqualitatem reparare, ideoque in illo statuitur virtus specialis per se primò operans ex prædicto motiuo, ab illoque speciem sumens, & distinctionē specificam ab alijs virtutibus, quæ ratione sui ex illo motiuo nō operantur: merens autem, etsi æqualitatem meriti cum præmio constituat, illam tamen æqualitatem non intendit per se primò, sed quod primò intendit, est operari in obsequiū præmiantis, ad quod cum alijs adiunctis ad merendum requisitis æqualitas meriti cum præmio consequitur, ideoque in merente non ponitur ad merendum virtus specialis; solū enim illud, quod primariò mouet ad actū, illumque primariò terminat, specificare potest virtutē ab alijs distinctam.

24 Oppones primo. Sed oppones contra istam solutionem primò; nam esto subiectum merens ordinarie non moueatur ab æqualitate, quam constituit in merito per respectum ad præmium, nec illam primariò intendat; potest tamen per aliquem actum ab æqualitate, quam constituit, moueri, illamque primariò intendere: ergo ad eliciendum talem actū motum primariò ab æqualitate meriti cum præmio, illamque primariò intendente, constituenda est virtus specialis in iustis. Consequentia tenet ex doctrina solutionis; antecedens autē constat primò, nam in actu per se primò intendente æqualitatem meriti cum præmio, motoque primariò à prædicta æqualitate, nulla repugnantia inuenitur: ergo est dabilis talis actus. Deinde, si namque satisfaciens potest per se primò intendere æqualitatem satisfactionis cum offensa constituere, non est, cur subiectum merens non possit per aliquem actum meriti cum præmio æqualitatem intendere.

Secundo. Oppones secundò; nam Christus Dominus, non solum vt satisfaciens intendit per aliquem actum æqualitatem satisfactionis cum offensa constituere, sed etiam vt nobis merens æqualitatem meriti cum præmio per se primò intendebat, alias virtus specialis constituta a Nobis in Christo solum esset ad satisfaciendum pro nobis, non verò ad nobis merendum, cuius contrarium docuimus, & ab Auctoribus nostræ sententiæ docetur, constatque nam satisfecit dona gratiæ peccati remissiua merendo: ergo non solum satisfactio, sed etiam meritum ex motiuo æqualitatis per se primò procedit.

25 Ad primã replicam respond. Respondeo ad primam replicam, prætermisso antecedenti, negando consequentiam; nam habitus virtuosi non dantur de facto ad actus extraordinarios, sed ad illos actus eliciendos, qui ordinariè in ordine gratiæ eueniunt: vnde, cum homines iusti ordinariè non intendant prædictam æqualitatem, fit consequens, vt ad operandum ex prædicto motiuo virtus specialis in illis constituenda non sit. Ad secundam, concesso antecedenti, distinguo consequens; in Christo, cōcedo consequentiam: in nobis, nego consequentiam, & ratio discriminis est; nam Christus titulo fideiussoris, quem pro hominibus suscepit, obligatus fuit ad dona gratiæ nobis condignè merenda, & ideò ex intentione illa nobis promerendi operabatur. Vnde pro tali intentione elicienda fuit necessaria virtus specialis in Christo, & vt meritum ex illa regulatiuè procederet; in nobis autem talis obligatio non constat, nec datur in nobis aliquod præceptum merendi, sed solum præcepta benè operandi; & ideò ex motiuo merendi, & constituendi æqualitatem meriti cum præmio regulariter saltim non operamur.

Ad secundam.

26. Secundo respondetur ex ultimo argumento. Et ex his ad vltimum argumentum potest secundò responderi constituendo aliam rationem discriminis inter merita iustorum, & satisfactiones pro offensa; vt ad merendū virtus specialis non detur, ad satisfaciendum autem constituatur virtus specialis tam in Christo, quam in nobis, consistentem in eo, quod æqualitas cōstituta tunc solum distinctam virtutem specificat, quando adest debitū illam constituendi, & quia est debitū satisfaciendi pro peccato in Christo satisfactione perfecta titulo fideiussoris, quem pro hominibus suscepit, & in nobis satisfactione imperfecta, quia Deū proprijs peccatis offendimus, nullum tamē est debitum in nobis merendi, cum nullum merendi extet speciale præceptum, fit consequens, tam in nobis, quam in Christo esse constituendam specialem virtutem ad satisfaciendum, vt principium eliciuum intentionis formalis satisfaciendi, & vt ab illa omnis satisfactio regulatiuè procedat; ad merendum autem in nobis virtutem specialem constituendam non esse.

27 Replicabis primo. Sed replicabis primò: etsi in venditore non sit obligatio vendendi; si tamen merces vendat iusto pretio, exercet actū specialis virtutis, nempe iustitiæ commutatiuæ; hæc enim non solum residet in emptore, sed etiam in venditore: ergo in æqualitate constituenda absque debito constituendi illa, exercetur actus specialis virtutis; ac proinde ex eo quod in merente non sit obligatio merendi, nec constituendi æqualitatem meriti cum præmio, perperam à Nobis infertur ad prædictam æqualitatem constituendam specialem virtutem non dari.

Secundo. Secundò; nam si quis pro alio debente centum, totidem soluat, exercet actum specialis virtutis, iustitiæ, nempè, respectu creditoris, vt multi probabiliter censent, quamuis respectu debitoris, non iustitiæ, sed liberalitatis, vel misericordiæ actum exerceat; & tamen soluens operatur absque vllo debito, saltim rigoroso, & stricto: ergo in constituenda æqualitate absque debito illam constituendi exercetur actus specialis virtutis; ac proinde homo iustus merens de condigno gloriam, constituensque æqualitatem inter meritum, & illam, specialis virtutis actum exercebit, etsi obligatus non sit, nec aliquo præcepto teneatur ad prædictam æqualitatem constituendam.

28 Tertio. Præterea, nam Deus merita iustorum remunerans ad æqualitatem, quam constituit inter præmium, & meritum, aliqua ratione mouetur; & tamen ad illorum retributionē Deum obligatum non esse, nec obligari posse obligatione iustitiæ, docent non improbabiliter plures: ergo quod ad æqualitatem constituendam inter meritum, & præmium homo iustus obligatus non sit, nec præcepto, aut lege teneatur, non tollit, quod moueatur à prædicta æqualitate, & consequenter non infertur, quod in homine iusto ad merendum specialis virtus non detur.

Quarto. Deinque, vt enim num. 1. contra Vazquez arguebamus, non solum ad actus præceptos, sed etiam in ordine ad illos, qui sub præcepto non sunt dantur speciales virtutes ergo quod in nobis non sint præceptum merendi, constituendique æqualitatem inter meritum, & præmium, non probat in

in ordine ad meritum, & illius cum præmio æqualitatem constituendam virtutem specialem non dari, si semel in tali obiecto inuenitur ratio obiectiua sufficiens ad mouendum, & specificandum virtutem specificè ab aliis distinctam, vt inueniri supponimus.

29 *Ad 1. replicam respondet.* Respondeo ad primam replicam extare in venditore debitum iustitiæ in venditione seruandum, etsi non absolutum vendendi, benè tamen conditionatum, vt nempè, si vendat, non excedat iustum pretium, ideoque in venditione actum iustitiæ, quæ specialis virtus est, exercere; in ordine autem ad æqualitatem meriti cum præmio statuendam non extat præceptū, nec absolutum, nec conditionatum in nobis illam per se primò præscribens, sed solum obligati sumus ad benè operandum, & ad præcepta seruanda, ideoque homo merens non operatur ex motiuo dictæ æqualitatis constituendæ, saltem regulariter, nec ex motiuo merendi: vnde, ad sic operandum specialis virtus in illo non datur. Et quidem ad strictam iustitiam, & quæ sit pars non potestatiua, sed subiectiua iustitiæ, & ad operandum ex illa legale debitum, & simpliciter tale requiri *disp. seq.* ex Angelico Doctore vt debimus. Cum ergo iustitia, ex qua venditor operatur, cum vendit, commutatiua sit, quæ est pars non potestatiua, sed subiectiua iustitiæ, non potest negari, quod ex debito simpliciter tali procedat, constituendo æqualitatem inter merces venditas, & pretium pro illis præstitum, aut valorem mercium non excedendo.

30 *Ad 2. respondetur primò.* Ad secundam obiectionem prætermissa maiori, distinguo minorem: operatur soluens absque debito proprio, concedo minorem: absque debito alieno, nempè debitoris, pro quo soluit creditori, & cuius suscipit onus, nego minorem, & consequentiam; nam in nostro casu, nec proprium, nec alienum debitum, nec propria, nec aliena obligatio interuenisse ad æqualitatem meriti cum præmio statuendam, ideoque dicta æqualitas per se primò non attenditur, nec intenditur à merente: in casu verò antecedentis, cum nempè vnus soluit pro alio, etsi in soluente debitum proprium respectu creditoris non sit, cum ipse nulla obligatione creditori adstringatur; adest tamen debitum alienum, quod soluit, ideoq; in soluendo æqualitatem solutionis cum debito attendit, & intendit. *Secundo respondet.* Vel secundo responderi potest, prætermissa maiori, aliter distinguendo minorem, illamque concedendo de debito, & obligatione absolutis; negando autem de obligatione, & debito conditionatis, & negando consequentiam; nam licet soluens pro alio non teneatur absolutè ad soluendum; est tamen obligatus conditionatè ad solutionē debito æqualem, nempè quod si pro alio soluat, & illius onus in propria persona suscipiat, soluat ad æqualitatem. Et quidem, si vt supponitur, in soluendo pro alio exercet actum iustitiæ commutatiuæ in ordine ad creditorē, non potest negari, quod operetur ex debito tali simpliciter, vt proximè dicebamus.

31 *Ad 3. replicam respondetur primò.* Ad tertiam obiectionem, concessa maiori, nego minorē; nam licet absolutè sit probabile, Deum non esse obligatum ex iustitia ad remuneranda merita iustorum; supposito tamen, quod ex iustitia operetur in illis remunerandis, non potest negari obligatio iustitiæ ex parte Dei, vt *disp. seq.* videbimus, vbi etiam quod possit sine aliqua imperfectione admitti in Deo talis obligatio, constabit. *Secundo.* Vel secundo respondetur, quod licet in Deo obligatio ex iustitia non detur; dari tamen obligationem fidelitatis a nullo Theologorum negatur, nec catholicè potest negari, cum apertè constet ex Tridentino vt *disp. seq.* videbimus. *Tertio.* Vel tertio respondetur, concessa maiori, & permissa minori, negando consequentiā; in Deo namque constituendus est omnis actus imperfectionem in suo conceptu non dicens; in actu autem habente pro motiuo æqualitatem retributionis, & præmij cum merito iustorum nulla includitur imperfectio, & consequenter asserendum est, esse in Deo, quamuis ad illum nullatenus obligetur: quæ ratio in nobis non militat, ac proinde consequentia non tenet.

32 *Ad quartam.* Ad vltimam obiectionem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam actus existentes sub consilio habent obiecta honesta honestate propria, & primaria, non annexa alteri priori honestati, nec ad illam consecuta, ideoque vt illorum honestas attendatur per se primò, & per se primò ab operante intendatur, præceptum tales actus præscribens necessarium non est, & consequenter nec est necessarium præceptum, vt ad illos actus eliciendos speciali virtus constituatur; ratio autem meriti, & æqualitas meriti cum præmio supponunt in opere meritorio honestatem, per quam primò constituitur, & consequuntur ad illam: vnde, nisi adsit præceptum, & obligatio merendi, non fit opus regulariter ex motiuo merendi, nec ex motiuo constituendi æqualitatem inter meritum, & præmium, sed ex motiuo honestatis propriæ obiectiuæ, & ideo ad eliciendam intentionem formalem merendi, constituendique æqualitatem inter meritum, & præmium specialis virtus in hominibus iustis non datur.

33 *Instabis.* Sed dices, sequi ex ista solutione inefficaciter *num. 11.* impugnatam fuisse a Nobis solutionem secundo argumento traditam: consequens non admittemus: ergo nec istius solutionis doctrinam. Probatur sequela: solutio consistebat in eo, quod ad actum pœnitentiæ adest obligatio in nobis; in Christo autem non est vnde colligatur obligatio ad intentionem formalem, & ad formale propositum satisfaciendi pro hominibus, & ius diuinum læsum reparandi, ideoque in nobis dari specialem virtutem, videlicet, pœnitentiam ad satisfaciendum Deo, & actum pœnitentiæ eliciendum, in Christo verò specialem virtutem non dari ad intentionem formalem satisfaciendi pro nobis. Quam solutionem impugnauimus *num. 11.* quia virtutes non solum ad actus præceptos dantur, sed etiam ad actus existentes sub consilio, ac proindè ex eo, quòd propositum formale satisfaciendi pro nobis non fuerit Christo præceptū, & nobis præceptū fuerit, propositū formale satisfaciendi pro culpa à nobis commissa, male infert, dari in nobis specialē virtutem pro eliciendo tali actu, & non dari specialem virtutem in Christo ad intentionem formalem satisfaciendi pro hominibus; sed si doctrina nostræ solutionis est vera, impugnatio ista omninò viribus caret, quandoquidem datur discrimē inter actus præceptos, & nō præceptos quoad hoc, quòd est ad illos eliciēdos speciales virtutes constitui: ergo ex solutione a nobis tradita sequitur, impugnationem illam esse omninò efficacem.

34 *Respond.* Respondeo, negando sequelam, ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem ad cuius probationem dicatur, solutionem *n. 11* impugnatam constituere discrimen inter actus præceptos, & actus non præceptos, sed solum sub consilio cadentes, quoad hoc, quòd est dari, & nō dari speciales virtutes ordinatas ad illorum elicientiam, & quantū ad hoc euidenter ibi impugnatur, eo quòd etiam ad actus existentes sub consilio speciales dantur virtutes; nostra autē solutio non recognoscit inter prædictos actus discrimen, sed in formalitate mouente, quòd nempè, quando secundaria est, & annexa alteri priori honestati, ad illamque subsecuta, non mouet per se primò regulariter operantem, nisi adsit præceptum illam per se primò præscribens. Doctrina ergo solutionis traditæ a Nobis non euacuat vim impugnationis, qua *n. 11.* reiecimus solutionem ibi traditam. Mitto aliorum solutionem, qui argomento facto conuicti constituunt in hominibus iustis specialem virtutem ad merendum ordinatā: licet namque non possit facilè falsitatis conuinci; quia tamē à paucis Theologis huiusmodi virtus fuit cognita, & in hominibus iustis admissa, non est conclusionis nostræ veritas illi alligganda.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

35 *Secunda conclusio.* VIRTVS ista, à qua elicitur in Christo intentio formalis satisfaciendi pro nobis, & per quam regulantur actus aliarum virtutum, & imperantur in quantum satisfactoris, formaliter est virtus iustitiæ commutatiuæ. Ita Magister Aluarez in præsenti *disp. 4. concl. 4.* Nazarius *4. p. secunda controu. concl. 5.* Corneio *disp. 5. dub. 8.* Illustrissimus Arauio *dub. 6.* & frequentius cæteri Theologi, qui satisfactioni Christi rigorem strictæ iustitiæ concedunt. *Aluar.* *Nazar.* *Corneio.* *Arauio.* Et ostenditur primò; nam iuxta D. Thom. in hac *3. p. infra q. 85. ar. 3.* *Probatur primo.* *S. THO.* virtus pœnitentiæ, qua homines Deo pro peccatis propriis satisfaciunt, & satisfacere intendunt, est pars iustitiæ non perfecta, & subiectiua, sed potestatiua, & imperfecta, eo quòd iustum simpliciter solū inter æquales esse potest; homo autē vt satisfaciens Deo, vt offenso æqualis non est, idest, quia satisfactio ab homine exhibita non æquatur in morali æstimatione cū offensa ab homine Deo irrogata: sed satisfactio a Christo Domino præstita æqualis est, imò & superabundans pro offensa irrogata Deo: ergo virtus, mediāte qua, à Christo Domino elicitur formalis intentio satisfaciendi, iusq; diuinum læsum resarciendi, & per quam illius satisfactio in quantū talis formaliter regulatur, & imperatur, est pars perfecta, & subiectiua iustitiæ, cumque non sit iustitia distributiua, vindicatiua, aut legalis, vt monstrauimus, necessario est asserendum, esse iustitiam commutatiuam.

Re-

36 *Solutio M. Vincentij.* Respondebis ex Vincentio *vbi supra*, iustitiam commutatiuam solum esse inter æquales; licet autem Christus, vt Deus sit Patri æqualis, vt homo est inferior Patre, & quia virtutis, qua satisfecit, non est subiectum Christus vt Deus sit Patri æqualis, vt homo est inferior Patre, & quia virtutis, qua satisfecit, non est subiectum Christus vt Deus, sed vt homo, qua ratione satisfactionem elicuit, fit consequens, vt hæc virtus esse nequeat iustitia commutatiua. Sed contra primò; *Reijcitur primo.* nam ad iustitiam commutatiuam non requiritur entitatiua extremorum, vel personarum æqualitas, alias inter personas inæqualis dignitatis, v.g. inter vasallos, & Regem exerceri non posset iustitia commutatiua, quod est falsum, cum inter alios plures iustitiæ contractus celebrari possint, vt contractus emptionis, & venditionis, qui non minus erit ex iustitia commutatiua inter Regem, & vasallos, quam inter particulares personas, & omninò inter se æquales, sed sufficit æqualitas in ratione contrahentium formaliter, idest, in actionibus, de quibus celebrantur contractus, & in præsenti sufficit æqualitas extremorum in ratione satisfacientis, & offensi; sed licet inter Christum vt hominem qua ratione satisfactionem elicuit, & Deum in se ipso entitatiua æqualitas non detur; est tamen æqualitas in ratione satisfacientis, & offensi, cum satisfactio a Christo exhibita, per quam constituitur formaliter satisfaciens, adæquet offensam ab homine Deo irrogatam, per quam Deus constituitur offensus: ergo virtus, qua Christus satisfecit, non deficit à ratione perfectæ iustitiæ, & quæ sub iustitia contineatur, non tanquam pars potentialis, sed tanquam pars subiecta ex capite inæqualitatis.

37 *Secundo reijcitur.* Deindè, nam conditio æqualitatis non minus requiritur ad rationē iustitiæ in actu satisfaciente, quam ad rationem, & speciē iustitiæ in habitu virtutis ad actū iustitiæ inclināte, ipsumq; vt principio *quo* eliciente, regulante, vel imperāte; sed non obstante inæqualitate prædicta, nempè entitatiua, & inferioritate Christi vt hominis ad Deum in actu, quo satisfecit, inuenitur species iustitiæ actualis perfectæ, cum actualē Christi satisfactionē fuisse ex toto rigore iustitiæ fateatur Vincentius: ergo illa inæqualitate entitatiua nō obstante, reperietur in virtute eliciente, aut regulante satisfactionē Christi essentia, seu species habitualis iustitiæ perfectæ, & consequenter ex capite inæqualitatis non deficiet a ratione iustitiæ commutatiuæ.

38 *Secundo probatur conclusio.* Secundò principaliter suadetur cōclusio: virtus inclinans ad satisfactionē æqualē pro iniuria alicui irrogata ex motiuo æqualitatis cōstituendæ inter satisfactionē, & offensā, & reparandi ius alienū per iniuriā læsū, est iustitia cōmutatiua; sed virtus, quam in Christo statuimus, inclinans ad satisfaciendū Deo pro peccato humani generis inclinat ad satisfactionē perfectā, & æqualē cū offensa Deo irrogata ex motiuo æqualitatis cōstituendæ inter satisfactionē, & offensā, & ius diuinum læsū ad æqualitatē reparandi: ergo est iustitia cōmutatiua. Minor cum cōsequentia tenet; maior autē ostenditur primò; *Maior probatur primo.* nam virtus pœnitentiæ, qua nos Deo pro peccatis proprijs satisfacimus iuxta D.Th. *loco proximè cit.* nō alia de causa deficit à ratione iustitiæ perfectæ, & à ratione iustitiæ cōmutatiuæ, nisi quia nō inclinat ad satisfactionē æquiualētē offensæ, & illi æqualē in morali æstimatione, sed ad satisfactionē imperfectā, quæ solum à puro homine potest præstari: ergo virtus inclinans in satisfactionē perfectā, æqualē, & æquiualentē offensæ alicui irrogatæ est perfecta, & commutatiua iustitia.

39 *Secundo ibid.* Secundò probatur; nam iuxta Aristotelē 5. *Ethic. c.* 3. tunc in resarciēdis iniurijs seruatur iustitia cōmutatiua inter satisfacientē, & offensū, cū id, quod offertur pro offēsa est æquale iniuriæ illatæ: ergo virtus inclinans in satisfactione æqualē, æquiualentēque iniuriæ alicui irrogatæ in morali æstimatione est iustitia cōmutatiua. Deniq; nam actus ipse æqualiter cōpensans offensam, illi æquiualens in morali æstimatione, habensq; alias conditiones requisitas ad rigorē iustitiæ est in specie iustitiæ actualis perfectæ: ergo virtus in talē actū inclinans, vel vt principiū *quo* elicitiuū, vel vt regulans, & imperans est in specie habitualis strictæ iustitiæ, cumq; distributiua, legalis, aut vindicatiua esse nequeat, erit necessariò iustitia cōmutatiua, & consequenter cum virtus in Christo residens ad satisfaciendū pro hominibus inclinet in actualē satisfactionē æqualē offensæ irrogatæ Deo, & cui cōueniunt cæteræ conditiones exactæ ad rigorem iustitiæ, vt *præcedenti disp.* mōstrauimus, & fatetur Vincentius, necessariò est asserendū, esse in specie iustitiæ perfectæ, esseque iustitiam commutatiuam.

40 Respōdebis ex Vincētio vbi *supra pag.* 272. virtutē inclināntē in satisfactionē æqualē offensæ qualitate ab ipsa virtute præstita, & ab illa desumpta, esse iustitiā perfectā, & commutatiua; *Respondet M. Vinc.* secus verò quando æqualitas cōpetens satisfactioni actuali, a tali virtute non sumitur, nec ab illa præstatur: licet autē substantia actuū, quibus Christus satisfecit, à virtute in Christo residente eliciatur, valor tamē, ratione cuius actus satisfactorij Christi æquales fuerunt offensæ irrogatæ Deo in morali æstimatione, & æquiualens satisfactio pro illa, non fuit sumptus ab habitu alicuius virtutis residente in Christo Domino, nec ab illa fuit præstitus, sed ab infinita dignitate suppositi terminantis humanitatem, valorantisq; & dignificantis actus media humanitate elicitos, ideoque nullus habitus virtutis in anima Christi residens, estò inclinet in satisfactionem æqualem, & æquiualente offensæ, potest rationem iustitiæ perfectæ obtinere, & consequenter nec potest sortiri rationem iustitiæ commutatiuæ.

41 *Reijcitur solutio.* Sed contra, nā vt virtus aliqua perfecta iustitia sit, non est necessariū, quod ipsa præstet actui satisfactorio æqualitatē valoris, nec quòd valor, ratione cuius satisfactio adæquat offensam a tali virtute sumatur, sed sufficit, quòd inclinet ad eliciendū actū voluntatis habentē pro obiecto, & motiuo prædictā æqualitatē, medio quo regulentur, & imperentur actus æquales offensæ, illaq; ad æqualitatē cōpensantes, vt constat in iustitia cōmutatiua humana; hæc namque nō dat homini sufficientiam ad æqualitatē constituenda in cōmerciis, & contractibus; sed ista sufficientia supposita habita ex alijs principijs inclinat voluntatē ad actū æqualitate habentē pro obiecto, & illū imperantē; in eo enim, qui debitum ad æqualitatē soluit, sufficientia solutionis æqualis nō sumitur a virtute iustitiæ, nec præstatur ab illa, sed aliunde prouenit; quia nēpè pecunias habet, quibus debitū contractū ad æqualitatē soluat: ergo licet virtus constituta in Christo Domino ad eliciendum actū, quo intendit satisfactionē æqualē, illamq; imperanda, non præstet actibus satisfactorijs dignitatem valorē, & æqualitatē cum offensa Deo irrogata, erit nihilominus perfecta, & cōmutatiua iustitia, si, quauis non præstet actibus satisfactorijs prædictā æqualitatem, inclinet tamen ad actum illam habentem pro obiecto, & illo mediāte, imperet actus cæterarum virtutum, quatenus ad æqualitatem satisfaciunt pro offensa.

42 *Respondet M. Vinc.* Respondebis ex doctrina Vincentij, concesso, ad rationem iustitiæ perfectæ, & cōmutatiuæ sufficere, quod imperet satisfactionē æqualē, & æquiualentē offensæ, quamuis illi valorē, & dignitatē, quibus offensam adæquat, non præstet, adhuc non sequi, virtutē residentē in Christo ad satisfaciendū inclinantē perfectā iustitiam esse, quia solum requiritur ad virtutē, quæ sit perfecta iustitia, quod imperet satisfactionē offensæ æqualē prout illi æqualē formaliter; licet autem virtus residens in Christo ad satisfaciendū inclinās possit actus satisfactorios cæterarū virtutū, quantū ad sua entitatem, & substantiā imperare; non tamen potest imperare illos secundum valorē à persona Verbi sumptū, ratione cuius cū offensa Deo irrogata adæquantur, eo quod valor iste non sumitur ab alijs virtutibus, quæ imperio voluntatis subduntur, sed à supposito Verbi, quod in dignificando actus non subijcitur imperio voluntatis creatæ, & consequenter actus satisfactorij, proue æquales offensæ formaliter, non imperantur à prædicta virtute: ex quo vlterius fit, vt non sit perfecta iustitia; vt enim perfecta iustitia esset, falsum necessarium erat, vt actus aliarū virtutū, non solum quoad substantiam, sed etiā quoad valorem, ratione cuius cum offensa adæquantur, à tali virtute imperatiuè procederent.

43 *Reijcitur primo eius solutio.* Sed contra primò; nam etsi valor satisfactionis Christi in abstracto sumptus liber non sit; est tamen liber sumptus concretiuè, vt constat ex iis, quæ diximus *disp.* 3. §. 5 *num.* 36. & deinceps: ergo sic sumptus constitutus est in libera voluntate Christi, vt hominis; sed quidquid subest libertati voluntatis humanæ Christi, subesse potest imperio alicuius virtutis residentis in illo, cum voluntas Christi humana, medijs habitibus virtuosis, actus virtutum eliciat, & mediante vnius virtutis actu imperet actus alterius. ergo satisfactio valorosa Christi potest à virtute iustitiæ imperari, & consequenter vt æqualis offensæ ab illa imperatiuè procedere. Secundò, *Secundo.* nam Christus liberè satisfecit ad æqualitatē pro nobis: ergo potuit liberè velle actus condignè satisfactorios prout æquales offensæ ex motiuo constituendi æqualitatem satisfactionis cum offensa, & consequenter potuit illos ex isto motiuo imperare.

Tertio. Tertio, nam actualis satisfactio Christi est in specie iustitiæ perfectæ, vt nobiscum fatetur Vincentius: ergo fit ex motiuo cōpēsandi offensā ad æqualitatē. Patet consequentia; nam vt actus sit in specie alicuius virtutis, respicere debet proprium talis virtutis motiuū; sed motiuū, & obiectum pro-

prium iuſtitiæ compenſatiuæ iniuriæ eſt æqualitas compenſationis illius: ergo ſi actualis ſatisfactio Chriſti fuit in ſpecie iuſtitiæ compenſatiuæ iniuriæ irrogatæ Deo, debuit pro motiuo habere æqualitatem compenſationis cum illa. Tunc vltra, & tamen æqualitas valoris ſatisfactionis Chriſti, & compenſationis factæ ab ipſo non fuit cauſata ab actu ſatisfactorio, ſed ſump.a formaliter a ſuppoſito Verbi illam dignificante, & valorante: ergo etiam ſi æqualitas valoris compenſationis Chriſti cum offenſa Deo irrogata non cauſetur à virtute ſpeciali, ſed a ſuppoſito Verbi proueniat, poterit talis virtus habere pro motiuo æqualem compenſationem: Patet conſequentia; ſi namque æqualitatem compenſationis non cauſari ab actu ſatisfactorio non impedit, quod talis æqualitas ſit motiuum actus ſatisfactorij, nulla eſt ratio, cur dictam æqualitatem ab habitu virtutis non cauſari impediat, vt à tali virtute pro motiuo inſpiratur, & cõſequenter nec impedire poteſt, vt illi ſpeciẽ iuſtitię tribuat.

44 *Vltimo probatur concluſio.* Denique principaliter ſuadetur concluſio; nam directio actuum aliarum virtutum in Chriſto ad ſatisfaciendum pro peccatis hominum prouenit ab aliqua virtute ſpeciali, & ab alijs virtutibus ſpecifice diſtincta, vt *in primo concl.* contra Vazquez oſtendimus, & doctiſſimus Vincentius admittit; ſed non ab alia, quam a iuſtitia commutatiua: ergo virtus in Chriſto reſidens ad dirigendas cæteras virtutes, & illarũ actus imperandos ex motiuo, & fine ſatisfaciendi pro offenſa irrogata Deo, illamque ad æqualitatem compenſandi eſt in ſpecie iuſtitiæ commutatiuæ. Probatur minor; non enim eſt iuſtitia diſtributiua: tum, quia iuxta D.Th *1.p.q.21.art.1.& 2.2 q.61.art 1. & 2.* iuſtitia diſtributiua dicit ordinem ad bona communia diuidenda inter particulares perſonas non ſecundum arithmeticam æqualitatem, ſed ſecundum geometricam proportionem, vt ſcilicet digniori, & illi, qui magis meretur, plus ex bonis communibus tribuatur, etſi inter dignitatem, & præmium æqualitas arithmetica non ſeruetur; iuſtitia autem ſeruata in ſatisfactione Chriſti non eſt in ordine ad bona communia ſecundum geometricam proportionem inter particulares perſonas partienda, ſed ſecundum perfectam æqualitatem ſatisfactionis a Chriſto exhibitę cum offenſa Deo irrogata, quam attendebat, & per ſe primò intendebat. Tùm etiam, quia vt docet D.Thom. in hac *3 p.infra q.85 art.3.ad 3. Sicut eſt commutatio quædam in beneficijs (cum ſcilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam eſt commutatio in offenſis, cum aliquis pro offenſa in alterum commiſſa, vel inuitus punitur, quod pertinet ad vindicatiuam iuſtitiam, vel voluntariè recompenſat emendam.* Verba ſunt Diui Thomæ. Vnde colligit, pœnitentiam, per quam homo Deo ſatisfacit pro peccatis a ſe ipſo commiſſis ſub iuſtitia commutatiua contineri; tametſi iuſtitia perfecta non ſit eo quod deficit ab æqualitate ſimpliciter: ergo ſatisfactio à Chriſto exhibita pro peccato humani generis, & pro offenſa Deo irrogata, non ad diſtributiuam, ſed ad commutatiuam iuſtitiam pertinebit. Cumque talis ſatisfactio non deficiat ab æqualitate ſimpliciter, pertinebit ad iuſtitiam commutatiuam perfectam, virtuſque in illam inclinans continebitur ſub iuſtitia commutatiua, non tanquam pars potentialis, & imperfecta, ſed vt pars perfecta, & ſubiectiua.

45 S.TH. Nec eſt iuſtitia legalis, quæ, vt docet D.Tho.2.2 *q.58.art.5.in corpore, & q.61.art.1.ad.4.* ordinat ea, quæ ſunt priuatarũ perſonarum ad bonum commune Reipublicę, ſcilicet: iuſtitia autem Chriſti in ordine ad Deum prout ſatisfacientis pro offenſa in ipſum commiſſa iſtum ordinem non attendit, ſcilicet priuatarum perſonarum ad bonum commune Reipublicæ, ſed attendit ordinem æqualis ſatisfactionis ad offenſam Deo irrogatam, quo non ordinatur bonum partis ad bonum totius, ſed bonum ſatisfactionis ad æqualem recompenſationem offenſæ, & conſequenter virtus reſidens in Chriſto inclinans ad ſatisfaciendum Deo pro peccato humani generis, & ad ius diuinum per peccatum læſum reparandum iuſtitia legalis non eſt.

46 S.TH. Nec eſt iuſtitia vindicatiua: tùm, quia vt docet D.Thom. 2.2.*q.108 art.1.* iuſtitia vindicatiua eſt in ſolo Deo offenſo tamquam in proprio ſubiecto, & in humanis iudicibus, vel in exequentibus; Chriſtus autem quatenus ſatisfaciẽs nec Dei offenſi vices gerebat, nec iudicis exequentis perſonã, ſed hominis offenſoris, cuius onus, & debitũ a ſe ſoluendũ ſuſcepit titulo fideiuſſoris. Tùm etiã, quia vt docet idem D.Thom. in hac 3 *part.infra q.85.ar 3* pœnitentia, quia reſpicit per ſe primò ſatisfactionẽ voluntariam pro culpa à nobis cõmiſſa, nõ ad iuſtitiam vindicatiuã, ſed ad commutatiuã pertinet: iuſtitia autem Chriſti primariò intendebat ſatisfactionem pro culpa ab homine in Deum commiſſa, & compenſationẽ æqualem pro illa: ergo dicendum, virtutem reſidentem in Chriſto, inclinantemque ad regulandos actus cæterarum virtutum, illoſque, vt ſatisfactorij ſunt, imperandos ex motiuo, & fine cõpenſationis æqualis pro offenſa irrogata Deo, & ius diuinũ læſum reparandi, non eſſe iuſtitiam vindicatiuam, ſed commutatiuã. Nec obſtat huic doctrinæ D. Thom. *in 4.Sentent diſt.15.q.1.ar.1.quæſtiuncula 2.in corpore*, vbi pœnitentiã ſub iuſtitia vindicatiua conſtituit; nã interpretandus eſt D.Thom quantũ ad pœnam, quam peccator ſuſtinet, & hoc non abſolutè, & ſimpliciter, ſed quodammodo, & ſecundũ quid, vt ibidem Angelicus Doctor docet, non autem penes ordinẽ ad ſatisfactionẽ, quæ voluntariè à nobis exhibetur, & quã primariò reſpicit pœnitentia; nã ſub hac conſideratione ſub iuſtitia commutatiua continetur, etſi non tanquã pars perfecta, & ſubiectiua; ſed tanquam imperfecta, & potentialis, quia deficit ab æqualitate ſimpliciter, vt proximè dicebamus. Cùm ergo virtus reſidens in Chriſto ad ſatisfaciendum inclinans, & ſatisfactionem dirigens per ſe primò intendat ſatisfactionem pro culpa, illiuſque compenſationem, & alias ſatisfactio à Chriſto exhibita non deficiat ab æqualitate ſimpliciter cum offenſa Deo irrogata, erit ſpecies perfecta, & ſubiectiua iuſtitiæ commutatiuæ. *Pœnitentia non continetur ſub iuſtitia vindicatiua ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid.*

47 *Reſpondet M.Vincentius.* Reſpondebis primò ex Vincentio vbi *ſupra pag.275.* virtutem proximè dirigentẽ in Chriſto actus cæterarum virtutum in ſatisfactionẽ pro offenſa, illoſque imperantẽ ex motiuo, & fine cõpenſationis iniuriæ irrogatæ Deo ſub nulla ex partibus ſubiectiuis iuſtitiæ fuiſſe contentam, ſed ſub poteſtatiuis: vndè nec fuit iuſtitia legalis, nec diſtributiua, nec vindicatiua, nec cõmutatiua, ſed fuit virtus religionis, quã eſſe partem potentialem iuſtitiæ, docet D.Thom.2.2.q.80 *ar.1 in corpore.* *Primum motiuum ſolutionis.* Quòd autem virtus religionis fuerit, ſuadet Vincentius primò; nam pœnitentia, per quam nos Deo pro peccatis proprijs ſatisfacimus, eſt virtus a religione indiſtincta, vt docet Caietanus in hac 3.*par.infra q 85. art. 2.* *Caietan. Vincent.* cur ergo, inquit Vincentius, in Chriſto, in quo virtuti pœnitentiæ non eſt locus, eo quòd non potuit peccatum committere; pœnitentia autem reſpicit peccatum à pœnitente cõmiſſum, formidabimus aſſerere religionem, quam Chriſto nullus Theologorum negat, munus noſtrę pœnitentiæ ſubijſſe? *Secundum.* Secundo, nam licet Chriſtus operatus fuerit noſtram ſalutem, noſtramque redemptionem per modum meriti, ſatisfactionis, efficientiæ, & ſacrificij; præcipuè tamen illam per modum ſacrificij fuit operatus; ſacrificiũ autẽ pertinet ad religionẽ; ergo ad illam pertinuit in Chriſto actus aliarũ virtutum proximè in ſatisfactionem dirigere, illoſque imperare ex motiuo, & fine compenſationis offenſæ.

48 *Reijcitur primo.* S.THO. Cæterum contra hanc ſolutionem obijcio ſic primò; nam obiectum religionis, vt docet D.Thom.2.2.*q 81.art.3.& 4.* eſt reuerentia vni Deo debita ſecundum vnam rationem, nempè inquantum eſt primum principium creationis, & gubernationis rerum; ſed virtus in Chriſto reſidens ad ſatisfaciendum inclinans, non tendit per ſe primò ad cultum Deo exhibendum tanquam primo principio creationis, & gubernationis, ſed ad Deum placandum, eique ſatisfaciendum per æqualem offenſæ compenſationem: ergo huiuſmodi virtus in Chriſto ad ſatisfactionem inclinans, & proximè regulans actus cæterarum virtutum, illoſque imperans ex motiuo, & fine æqualis compenſationis, religio non fuit; nam ad hoc neceſſum erat, quod obiectum religionis, videlicet cultum Dei, prout primum principium eſt, intenderet per ſe primò.

49 *Secundò.* S.THO. Deindè, quia vt docet idem D.Thom.2.2.*q 61. art.1. ad vltim.* ex diuerſa ratione debiti diuerſificantur partes iuſtitiæ; ſed debitum, quod per ſe primò attendit religio, diuerſum quid eſt à debito primario inſpecto à virtute ſatisfactiua Chriſti; illa enim reſpicit primariò cultum Deo debitum ratione ſupremi dominij, & quia eſt principium creationis, & gubernationis: hæc autem reſpicit ſatisfactionem debitam Deo ratione iniuriæ ab homine in ipſum commiſſæ, quæ debita diuerſa ſunt, vt per ſe manifeſtum videtur: ergo virtus inclinãs ad ſatisfaciendum in Chriſto virtus religionis non eſt. *Tertiò.* S.THO. Præterea, nam pœnitentia iuxta D.Thom. *in 4.diſt.14.q.1.art.1.quæſtiunc.5.in corpore*, eſt virtus a religione diſtincta, quia religio reddit Deo debitum contractum, ex eo, quod aliquid ab illo recipimus; pœnitentia verò reſpicit debitum ex culpa contractum, & *diſt.15.q.4 art.7.quæſt 1.ad 2.* docet, orationem vt ſatisfactoriam pro culpa imperari a virtute pœnitentiæ, & eliri à virtute Latrię, quę eſt virtus religionis inclinans in cultum Dei, quæ doctrina ſtare non poſſet, ſi pœnitentia eſſet virtus a religione indiſtincta; nam virtus imperans, & imperata virtutes diſtinctæ ſunt: ergo actus aliarum virtutum, quatenus ſatisfactorij

pro

pro offensa irrogata Deo non a religione, sed à virtute ab illa distincta regulantur, & imperantur in Christo ex motiuo, & fine satisfactionis, & compensationis æqualis pro culpa in ipsum commissa.

50 *Ad 1. motiuũ resp.* Nec motiua, quibus Vincentius ducitur, vrgent; falsum enim est, pœnitentiam in nobis inclinantem ad satisfaciendum Deo esse virtutem a religione indistinctam, quidquid Caietanus velit. In quo communiter a Thomistis deseritur, & merito sanè, cum ex D. Thoma contrarium constet, vt vidimus, nec standum sit Caietano, cum a D. Thoma discedit, vt aliquoties fecit, aliquando enim bonus dormitat Homerus.

Ad secundum. Nec secundum; nam esto Christus Dominus fuerit nostram salutem per modum sacrificij operatus; ex hoc tamen non colligitur, illius satisfactionem fuisse à religione elicitam, nec proximè regulatam, & imperatam ab illa ex motiuo, & fine æqualis compensationis offensæ, ex quo fine virtute satisfactiua Christi, vt satisfactiua procedit, sed solum quod imperata fuerit à religione ex motiuo cultus diuini, quod commune est actibus omnium virtutum, quatenus ad diuinum cultum ordinari possunt, vt docet D. Thom. 2.2. q.81. art.4 ad 1. illis verbis: *Ad primum dicendum, quod omne opus virtutis dicitur, esse sacrificium, in quantum ordinatur ad Dei reuerentiam: vnde, ex hoc non habetur, quòd religio sit generalis virtus, sed quod imperat omnibus alijs virtutibus, vt supradictum est.* Verba sunt D. Thomæ. Ex quibus apertè constat, vt opera virtuosa elicita ab alijs virtutibus rationem sacrificij sortiantur, sufficere, quod a religione imperentur, & ex illius directione, & imperio ad diuinum cultum, & Dei reuerentiam ordinentur: ac proinde, ex eo quod satisfactio a Christo Domino exhibita sacrificij rationem obtineat, non sequitur, intentionem formalem satisfaciendi pro nobis elicitiuè à virtute religionis procedere, sed sufficit, quod ab illa imperetur, a qua etiam omnes actus aliarum virtutum, quibus Christus satisfecit, imperatiuè procedunt, & etiam regulatiuè, non vt satisfactio sunt, sed quatenus sunt sacrificium. Nec, quod Vincentius addit, est verum; nempè Christum operatum fuisse nostram salutem principalius per modum sacrificij, quam per modum meriti, satisfactionis, & redemptionis; nam præscindendo à comparatione absoluta istarum formalitatum conuenientium actibus à Christo elicitis, quænam, scilicet ex his honestatibus sit in illis absolute principalior, prout tamen nostram operati sunt salutem, quod principalius in illis consideratur, est ratio satisfactionis, redemptionis, & meriti quia in illa expressius offensæ destructio explicatur, in qua nostra salus consistit.

S. Tho.

51 *Secunda solutio aliorum.* Respondebis secundo cum aliis, satisfactionem Christi fuisse elicitam, imperatam, vel proximè regulatam, non à iustitia speciali, nec à religione, nec ab aliqua ex his virtutibus, quæ circumferuntur communiter, sed à specialissima quadam virtute ab omnibus illis distincta innominata, & incognita. *Reijcitur 1.* Sed contra primò; nam ad virtutem recurrere innominatam, & à Theologis hucusque non cognitam est ex proprio cerebro loqui, & absque fundamento virtutes multiplicare, & confingere, quod viro Theologo decens non est. *Secundo.* Deinde, nam motiuum virtutis residentis in Christo ad satisfaciendum pro nobis, scilicet compensatio æqualis pro iniuria irrogata Deo, est motiuum proprium iustitiæ; sed virtus iustitiæ communiter circumfertur, & est à Philosophis, & Theologis cognita: ergo intendere satisfactionem pro culpa à nobis commissa, illamque ex prædicto motiuo imperare, non pertinet ad innominatam virtutem, nec ad virtutem distinctã ab illis, quæ inter Theologos circumferuntur communiter.

Tertio. Denique, nam talis virtus, etsi distincta sit ab his, quæ circumferuntur communiter; eo tamen ipso quod detur, aliquo nomine erit significabilis, & nominabilis; sed auctor solutionis traditæ nomen tali virtuti non ponit: ergo talis virtus non datur, & quidem si virtutem confingere licuit, cur & virtutis nomen confingere non licebit?

§. IV.

Argumentis in contrarium occurritur.

Contra nostram conclusionem opponit Vincentius primò; si namque in Christo daretur virtus iustitiæ commutatiuæ ad merendum, & satisfaciendum pro nobis, sequeretur, meruisse, & satisfecisse non vt Patri inferiorem, sed vt illi æqualem: consequens est falsum; meruit enim, & satisfecit pro nobis per actiones media humanitate elicitas, consequenterque per actiones, quas eliciebat vt homo, & per mortem, & passionem, quam Christus non vt Deus, sed vt homo sustinuit, qua ratione est minor Patre: ergo talis virtus constituenda in Christo non est ad merendum, & satisfaciendum pro nobis. Probatur sequela; nam iustitia commutatiua ex sua essentiali ratione respicit æqualitatem: ergo illius operatio, quatenus ab ipsa elicitiuè, vel regulatiuè procedit, non est inferioris in ordine ad superiorem, sed æqualis in ordine ad æqualem formaliter; ac proinde, si admittitur in Christo virtus iustitiæ commutatiuæ, vt ex illa satisfactio elicitiuè, aut regulatiuè procedat, sequitur, Christum satisfecisse non vt inferiorem Patri, sed quatenus illi æqualem, quod est falsum, nam satisfecit vt homo, qua ratione æqualis Patri non est, sed infinitè distans ab illo. 52 *Arguitur 1. contra conclus.*

Respondeo, ex dictis in præcedentibus constare, qualiter Christus satisfecerit vt Deus, & qualiter satisfecerit, & meruerit vt homo; satisfecit namque vt Deus dignificatiuè, quia satisfactionis dignitas à Deitate, vt a forma fuit sumpta, & vt homo elicitiuè, quia mediante humanitate actus, quibus satisfecit, elicuit, & consequenter satisfecit dignificatiuè, vt æqualis Patri ratione Deitatis dignificantis, & satisfecit vt inferior elicitiuè, ratione humanitatis, mediante qua operationes satisfactorias elicuit; quia tamen argumentum videtur contendere, sequi ex nostra conclusione, satisfecisse Christum, quatenus æqualem Patri, non solum dignificatiuè, sed etiam elicitiuè, neganda est absolutè sequela ad cuius probationem dicitur, iustitiam commutatiuam non respicere ex sua ratione essentiali æqualitatem naturarum satisfacientis, & creditoris, quæ sunt extrema, inter quæ iustitia exercetur, sed æqualitatem vel actionum dati, & accepti, vel obsequii ad iniuriam illatam, ad hoc autem, quod iustitia in Christo ad satisfaciendum posita, & satisfactionem regulans respiciat æqualitatem satisfactionis cum iniuria Deo irrogata, non est necessarium, quod vt æqualis Patri eliciat operationes satisfactorias, quia valor, ratione cuius prædictæ operationes adæquans grauitatem iniuriæ, non sumitur à principio *elicitiuo*, sed a supposito vt *quod* operante: ac proinde, ex eo, quod constituatur in Christo iustitia commutatiua ad satisfaciendum pro nobis, & ex illa satisfactio à Christo exhibita elicitiuè, aut regulatiuè processerit, non sequitur, Christum satisfecisse, vt æqualem Patri elicitiuè, sed solum quod dignificatiuè, vt æqualis satisfecerit. Et quidem hoc argumentum instatur in actu satisfactorio, quem fuisse de toto rigore iustitiæ concedit Vincentius; & tamen non fuit a Christo, vt æquali Patri elicitiuè, sed dignificatiuè tantum: cur ergo idem non poterit dici de virtute iustitiæ ad satisfaciendum inclinante, & satisfactionem regulante? 53 *Respond.*

Secundò sic arguit; nam essentialis ratio iustitiæ commutatiuæ postulat, quod possit prodire in actum, cui tribuat condignitatem ad præmium, si fuerit meritorius, vel æqualitatem ad offensam illatam, si satisfactorius fuerit; sed nulla virtus in anima Christi residens potest illius operationibus satisfactoriis condignitatem istam, & æqualitatem cum offensa præstare: ergo non est dabilis in Christo iustitia commutatiua ad satisfaciendum inclinans. Maiorem supponit, minorem autem probat; omnis namque virtus residens in anima Christi est finitæ, limitatæque perfectionis, non solum in esse physico, sed etiam in linea moris: vtramque enim perfectionem tam physicam, quam moralem virtutes animæ Christi à suis obiectis desumunt, à quibus nihil infinitudinis possunt participare; sed dignitas meritoria, & satisfactoria operationum Christi, per quam offensæ adæquantur, est infinita moraliter: ergo non potest in aliquo habitu virtutis talis dignitas præcontineri, & consequenter nulla virtus residens in anima Christi potest actibus meri- 54 *Secundo arguitur,*

to-

torijs, & satisfactorijs præstare valorem, vel dignitatem, ratione cuius sunt æqualis satisfactio pro offensa.

55 *Respond.* Huic arg. cui maximè fidit Vincentius, resp negando maiorem, quam non probat, sed vt notam supponit, cum tamen eius probationi principaliter deberet incumbere; licet namque sit de ratione iustitiæ commutatiuæ, quòd æqualitatem meriti cum præmio, aut satisfactionis cum iniuria respiciat, & illam primario intendat; non tamen petit ad rationem iustitiæ, quod ipsa operi satisfactorio tribuat huiuscemodi æqualitatem, sed sufficit, quòd vires ea alio capite ad illam præstandam supponat, & quòd voluntatem inclinet ad eliciendum actum, quo ea motiuo æqualis compensationis proinitur a imperet actus illam in morali æstimatione adæquantes. Vnde, cum æqualitas operationum Christi cum iniuria Deo irrogata a supposito Verbi proueniat, vt constat ex dictis in secundo argumento, quod fecimus pro nostra sententia, & in solutione argumenti præcedentis, & Christo non repugnet habitus virtuosus eliciens actum motum a compensatione æquali, & ea hoc motiuo actus satisfactorios æquales cum offensa imperansem, fit, quod illi non repugnet iustitia commutatiua in satisfactionem inclinans; illam imperans, & regulans.

56 *Replicabis* Sed objicies actus aliarum virtutum elititi à Christo Domino non sunt imperabiles ab aliqua virtute speciali, quàtum ad dignitatem, & valorem, quem a supposito Verbi recipiunt, sed solum quoad suam substantiam; sed non ratione substantiæ, vel entitatis actuum, sed ratione valoris sumpti à supposito Verbi adæquant grauitatem offensæ: ergo non possunt ab aliqua virtute speciali imperari, prout sunt æquales offensæ, & consequenter virtus imperans iustitia non est. Secunda consequentia ex prima colligitur; nam iustitia debet ab æqualitate moueri, & consequenter actus, vt æquales sunt, imperare: ergo si virtus in Christo Domino residens imperare nequit actus satisfactorios, prout sunt æquales offensæ talis virtus iustitia nòn est. Prima infertur ex præmissis, si namque tales actus quoad valorem a supposito sumptum non imperantur, nec imperari possunt vt æquales, cum æqualitas a valore sumatur. Minor autem certa est: vnde tota difficultas reducitur ad maiorem, & ostenditur primo; nam suppositum, a quo, vt a forma sumitur valor, aut dignitas actuum, quibus Christus satisfecit, non est voluntati humanæ Christi subiectum: ergo tales actus quatenus valorati à supposito nullius virtutis imperio possunt subesse.

Secundo, nam valor à supposito sumptus non est Christo liber, nec vitalis, nec ab illius voluntate procedens, vt *disp.* 3. documus, alias moraliter infinitus non esset, vt ibidem dicebamus: ergo non subijcitur voluntatis imperio, & consequentes actus satisfactorii quatenus valorosi, & prout dignificati à supposito, non possunt ab aliqua virtute imperari, namque quælibet virtus imperans subditur voluntati, quoad vsum, & consequenter si voluntas Christi humana actus satisfactorios, prout valoratos à Verbo imperare non potuit, nullius virtutis in illa residentis imperio sic sumpti subesse potuerunt.

57 *Respond.* Respondeo, negando maiorem: ad primam probationem dicatur, suppositum Verbi non subijci voluntati humanæ Christi quoad esse, nec quoad dignificare formaliter actus media humanitate elicitos, nec quoad quantitatem valoris, & dignitatis, quam prædictis actibus præstat; non enim potest actus semel Christo Domino elicitus non recipere totam dignitatem personalem, quam Verbum præstare potest ad extra; subijcitur tamen antecedenter libertati voluntatis humanæ, quia in illius arbitrio erat positum, hos, vel illos actus elicere, aut non elicere pro sua libertate, etsi illos non eliceret, non reciperent dignitatem à Verbo, & hoc sufficit, vt actus satisfactorii eliciti à Christo Domino imperio humanæ voluntatis subdantur, non solum quoad suam substantiam, sed etiam quoad valorem personalem sumptum a supposito Verbi: ac proindè sufficit, vt sub vtraque ratione possint à virtute satisfactiua Christi imperari.

Ad secundam probationem dicatur, valorem personalem illarum operationum, quibus Christus satisfecit, sumptum in abstracto, nec vitalem esse, nec liberum voluntati humanæ Christi, cum sic sumptus sit vel personalitas, vel diuinitas Verbi, quæ nec vitales, nec liberæ sunt; in concreto autem sumptum, idest, actus valoratus, & dignificatus à Verbo, vitalem, ac liberum esse, vt *disp. alleg.* docuimus. Quod sicut sufficit, vt actus satisfactorii, vt satisfactorij, & meritorii sunt, de condigno, & ad æqualitatem sint liberi voluntati humanæ Christi, sufficit etiam, vt quatenus æquales offensæ, subesse possint imperio virtutis residentis in Christo ad satisfaciendum inclinantis.

58 *Instabis.* Sed instabis adhuc; nam etsi actus valoratus a Verbo sit liber voluntati humanæ Christi; non tamen est liber ratione valoris, sed ratione physicæ entitatis, & substantiæ, vt documus *disputat. citata*: ergo non ratione valoris, ratione cuius adæquat grauitatem offensæ, sed solum ratione suæ physicæ entitatis, ratione cuius cum grauitate offensæ non adæquatur, subesse potest voluntati Christi humanæ; & imperio virtutis residentis in illa; sed, vt virtus imperans actum satisfactorium pro offensa esset in specie iustitiæ, deberet illos imperare, non solum ratione entitatis, sed etiam ratione valoris: ergo virtus imperans actus satisfactorios in Christo iustitia specialis non est. Minor, cui inest difficultas, probatur; etenim virtus iustitiæ ad satisfaciendum inclinans primò, & per se intendit satisfactionem æqualem cum offensa, quia æqualis est, & ratione æqualitatis: æqualitas namque est motiuum iustitiæ perfectæ; ergo satisfacto æqualis, vt æqualis reduplicatiuè, & ratione æqualitatis, subesse debet imperio talis virtutis, vt sit iustitia perfecta, ac per consequens, vt virtus satisfactiua Christi, aius voluntatem ad satisfaciendum inclinans, iustitia perfecta sit, necessarium erit, quod imperet actus satisfactorios media humanitate elicitos, non solum ratione entitatis physicæ, ratione cuius non adæquant grauitatem offensæ, sed etiam ratione valoris, ratione cuius cum grauitate offensæ adæquantur.

59 *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, negando minorem subsumptam, quod nempè vt virtus ad satisfaciendum inclinans perfecta iustitia sit, requiratur, quod imperet actus satisfactorios ratione valoris sumpti a supposito Verbi: ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; aliud enim est, quod per se primo intenditur ab aliqua virtute, & aliud id, ratione cuius actus virtuosus libertati voluntatis subijcitur, vt constat in iustitia humana, cuius motiuum est æqualitatem in rebus constituere; & tamen huiuscemodi æqualitas, quam intendit per se primò, non ratione sui, sed ratione actus interioris voluntatis illius imperio subijcitur, nec ista æqualitas à virtute imperante causatur, sed prouenit ea alijs principijs, vt superius dicebamus contra Vincentium arguentes. Vndè, ex eo, quod æqualitas satisfactionis à Christo Domino exhibitæ cum offensa Deo irrogata sit primo intenta à virtute satisfactiua Christi, non sequitur, quod æqualitas esse debeat ratio, ob quam æqualis satisfactio subordinetur imperio voluntatis humanæ, & virtutis inclinantis ad satisfaciendum residentis in illa.

60 *Instatur argum. in principijs Auct. contrary.* Et quidem etiam hoc argumentum, cui, vt dixi, potissimè fidit Vincentius, instantiam patitur in actuali Christi satisfactione, quam fuisse de toto rigore iustitiæ fatetur doctissimus iste Magister; & tamen prout æqualis offensæ reduplicatiuè libera non fuit, hoc est, non fuit libera ratione formæ illam valorantis, & dignificantis, præstantisque æqualitatem: ergo saluatur in satisfactione actuali perfecta ratio iustitiæ, quin subijciatur imperio voluntatis reduplicatiuè vt æqualis offensæ, hoc est, quin ratione formæ valorantis, & adæquantis ipsam cum offensa a voluntate Christi humana imperetur, eiusque imperio subdatur, & consequenter saluabitur in virtute inclinante ad satisfaciendum, & satisfaciendum, & satisfactionem imperante, perfecta ratio iustitiæ habitualis, seu virtutis iustitiæ, absque eo quod imperet actualem satisfactionem prout æqualem offensæ reduplicatiuè, idest, ratione formæ, a qua habet cum offensa æqualitatem. Patet hæc secunda consequentia: sicut namque ad rationem virtutis iustitiæ in habitu requiritur, quod imperet satisfactionem æqualem iniuriæ: ita ad rationem iustitię actualis requiritur, quod actus offensæ æqualis liberè à voluntate procedat, & ab illa imperetur: ergo si in satisfactione actuali subsistat perfecta ratio iustitiæ in actu, absque eo quod imperetur, sitque libera reduplicatiuè vt æqualis offensæ, etiam subsistet perfecta ratio iustitiæ habitualis in virtute ad satisfaciendum inclinante, absque eo quòd imperet actum satisfactorium reduplicatiuè, vt æqualem iniuriæ, per hoc solum quòd concretum resultans ea entitate actus, & valore præstito à Deitate, sit liberum voluntati humanæ Christi, & illius imperio, & virtutis in illa residentis subdatur ratione vnius partis, nempè ratione physicæ entitatis actus; nam per hoc solum saluatur, quod Christus liberè satisfaciat, & liberè nobis mereatur.

61 *Tertio arguitur, & replicatur supra dicta* Tertiò arguitur, & hucusque dicta impugnantur: vt enim virtus satisfactiua in Christo residens, illiusque voluntatem ad satisfaciendum inclinans esset perfecta, & commutatiua iustitia, specificari debere ab operibus Christi satisfactorijs, prout

prout condignè sunt satisfactoria pro offensa, & quatenus illa æqualia; sed non potest specificari ab illis sic sumptis: ergo nec potest rationem iustitiæ perfectæ, & commutatiuæ obtinere. Consequentia tenet, maior constat ex dictis; etiam motiuum iustitiæ satisfactiuæ perfectæ est æqualitas satisfactionis cum iniuria; sed quælibet virtus specificatur à proprio motiuo: ergo, vt virtus in Christo residens, & ad satisfaciendum inclinans rationem perfectæ iustitiæ sortiatur, specificari debet ab operibus Christi satisfactorijs, prout condignè satisfactorijs, & prout æqualibus offensæ formaliter.

Minor autem probatur; nam si specificaretur ab operibus Christi, vt æqualibus offensæ, specificari deberet ab illis ratione dignitatis, & valoris, per quem constituuntur in ratione condignæ, & æqualis satisfactionis; sed non potest specificari ab operibus Christi ratione valoris: ergo nec potest specificari ab illis, prout condignè, & æqualiter satisfactoriis pro offensa. Minor, in qua sola est posita difficultas, probatur; nam valor operationum Christi sumitur vt a forma a supposito Verbi ratione diuinitatis: ergo virtus specificata ab illis ratione valoris, quo adæquant offensam, a diuinitate sumit suam specificationem formaliter; sed hoc repugnat virtuti morali (qualis est virtus posita ad satisfaciendum in Christo) cum sola virtus Theologica Deum possit habere pro obiecto ergo virtus, quam ponimus ad satisfaciendum in Christo, & in satisfactionem inclinans, nequit ab operibus Christi satisfactoriis ratione valoris, per quem cum offensa adæquantur, suam specificationem formaliter sumere.

62 Respond. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, concessa etiam maiori, nego minorem: ad cuius probationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, quod nempe virtus ad satisfaciendum inclinans specificetur ab operibus Christi satisfactoriis ratione valoris, ratione cuius cum offensa adæquantur, neganda est minor subsumpta, quam non conuincit probatio; etenim ad virtutem Theologicam, prout a virtute morali distinctam, non sufficit, quod obiectum *quo* illius aliquid diuinum sit, vel quod ratio formalis, *sub qua, seu motiua* sit diuina, sed insuper est necessarium, quod ratio formalis *quæ* obiectum primario a tali virtute inspecta sit aliquid increatum: quo circa 2.2.q.1.*art.* 1. communiter a discipulis D. Thomæ docetur, obiectum primarium *quod* nostræ fidei non esse aliquam veritatem creatam, nec aliquid abstrahens a creato, & increato, sed veritatem increatam; quia nempe fides, virtus Theologica est, idemque *q.*23.*art.*5. de charitate docetur, quod nempe ratio formalis *quæ* primaria in obiecto illius non est bonitas creata, nec abstrahens a creata, & increata, sed bonum increatum, & diuinum, eo quod charitas etiam est virtus Theologica, idemque de spe docetur 2.2.*qu.*17.*art.*2. & eadem ratione: quæ doctrina non esset vera, si ad rationem virtutis Theologicæ sufficeret, quod obiectum *quo* motiuum esset aliquid increatum. Vnde, etsi virtus satisfactiua Christi a diuinitate, vt valorante illius operationes, suam specificationem accipiat, non sequitur, esse virtutem Theologicam, quia diuinitas non specificat, vt ratio formalis *quæ*, sed vt ratio formalis *quo*, vel *motiua*: ratio autem formalis *quæ* terminans, nempè opus valoratum, aliquid creatum est, & ideo virtus ab illo specificata non est virtus Theologica, sed moralis.

63 Instabis. S.Tho. Sed instabis; nam saltim sequitur ex nostra resolutione, & doctrina, virtutem positam ad satisfaciendum in Christo esse perfectissimam inter omnes virtutes morales: cõsequens est falsum, cum iuxta D.Thomam 2.2 *q.*81.*art.*6. virtus religionis primatum teneat inter omnes virtutes morales, illisque omnibus præferatur in ratione virtutis, & in honestate morali eo quod proximius accedit ad Deum, cuius cultum habet pro obiecto: ergo nostra resolutio non potest cum doctrina D.Thom. subsistere. Probatur sequela: nam sicut perfectio potentiæ pensatur penes perfectionem obiecti; quo circa in doctrina D Thom intellectus voluntati in perfectione præfertur, quia verum, à quo intellectus specificatur, est in ratione obiecti ius bono, a quo specificatur voluntas: ita perfectio habitus, aut virtutis mensuratur penès perfectionem obiecti. Vnde, virtutes Theologicæ, quia Deum pro obiecto habent, præferuntur ab Angelico Doctore omnibus virtutibus moralibus, quæ ab obiectis creatis suam specificationem desumunt; sed si obiectum formale *quo* virtutis satisfactiuæ Christi esset personalitas, aut diuinitas Verbi, vt in nostra resolutione docuimus, haberet obiectum obiecto religionis perfectius, quæ vt docet D. Thomas **S.Tho.** *q. allegata articulo* 5. *in corpore*, *& solutione ad* 2. Deum pro obiecto non habet, sed cultum ipsi exhibendum, vt primo creationis, & gubernationis principio ergo si virtus in Christo ad satisfaciendum residens haberet pro obiecto *quo*, & formali diuinitatem, vt valorantem opera satisfactoria, esset virtus religione perfectior, quod, vt vidimus, doctrinæ D.Thomæ aduersatur.

Huic obiectioni responderi potest primo, concedendo sequelam, & negando minorem: ad cuius probationem dicatur, comparationem fieri a D.Thoma, cum docet, religionem alias virtutes morales excedere in perfectione cum virtutibus moralibus conuenientibus puræ creaturæ, non autem cum virtute ista satisfactiua ad æqualitatem pro offensæ; quæ ob sui maximam perfectionem soli Christo competere potest, & in illo reperiri, maximè si dicatur, vt Nos asserimus, à valore operationum, quibus Christus satisfecit, & à personalitate, aut diuinitate Verbi dictas operationes valorante, adæquanteque cum offensa, sumere suam specificationem. Et quidem, si ab hac comparatione excipitur iustitia legalis, quam D Thomas 2.2 *quæst.*58.*articul. vltim.* præfert omni virtuti morali, eo quod respicis bonum commune, & ab illo specificatur, cur virtutem istam hypostaticam ita excellentem, quod repugnat puræ creaturæ, & solum reperitur in Christo, excipere non licebit a prædicta comparatione, & asserere, quod religionem excedat in honestate morali; cum bonum commune, & ita diuinum respiciat? **64 Respond. 1 S.Tho.**

Secundo responderi potest, negando sequelam ad cuius probationem dicatur, quod licet religio non habeat Deum pro obiecto formali *quod*, sed cultum illi exhibendum tanquam supremo principio; habet tamen Deum pro obiecto formali *quo*; id enim est obiectum formale *quo* alicuius virtutis, ex cuius vnitas virtutis desumitur. Cum ergo D.Thom. 2.2.*q.*81 *art.*3 ex vnitate Dei, & rationis primi principij, sub qua a religione colitur, inferat vnitatem specificam religionis, & in *art.*4. ex eo, quod prædicta ratio, videlicet primi principij, est creaturæ incommunicabilis, inferat distinctionem religionis a virtute, qua cultum exhibemus creaturæ, videtur consequenter ex eius doctrina dicendum, obiectum *quo* religionis esse excellentiam diuinam vt diuinam, esto obiectum *quod* illius aliquid creatum sit, nempe cultus Deo exhibitus, maximè tum ex hoc non sequatur, religionem virtutem Theologicam esse, sicque accipiendus, & interpretandus est D Thom. *art.*5.*citato*, cum docet, religionem non habere Deum pro obiecto, quod nempè non habeat Deum pro obiecto formali *quod*, cum hoc sufficiat, vt Theologica virtus non sit, sed moralis; ac proinde ex eo, quod virtus resideut ad satisfaciendum in Christo, inclinansque ad satisfactionem æqualem offensæ habeat pro obiecto *quo* personalitatem, aut diuinitatem Verbi, vt dignificantem, & valorantem actus satisfactorios à Christo Domino exhibitos, illosque cum offensa adæquantem, non sequitur, virtutem religionis excedere in perfectione morali. **Secundo respond. S.Tho.**

Quarto arguitur; nam filii ad patrem non est iustitia simpliciter iuxta Aristotelem 5.*Ethic. cap.*5 *&* 6. sicut nec iustum simpliciter est inter illos, vt docuit D.Thom. 2.2.*qu.*57.*art.*4. eo quod ius, siue iustum dicitur per commensurationem ad alterum, & consequenter iustum simpliciter per comparationem ad simpliciter alterum: filius autem est aliquid patris, & ideo filii ad patrem non est comparatio tanquam ad simpliciter alterum, sed solum vt ad alterum secundum quid, & consequenter inter filium, & patrem non est ius, siue iustum, simpliciter; sed Christus multo magis est aliquid Dei, quam filius sit aliquid patris, cum inter Deum, & Christum suppositalis distinctio non sit, quæ in creaturis inter patrem, & filium reperitur, & consequenter comparatio Christi ad Deum non est ad simpliciter alterum: ergo Christi ad Deum neque esse iustum, vel iustitia simpliciter: ac proindè virtus residens in Christo ad satisfactionem inclinans, & satisfactionem regulans, commutatiua iustitia non est, cum hæc sit iustitia simpliciter, & consequenter iustum simpliciter habeat pro obiecto, & alteritatem simpliciter inter extrema requirat. **65 Quarto arguitur. Arist. S.Tho.**

Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: Christus vt homo est multo magis aliquid Dei, quam filius sit aliquid patris in creaturis quoad physicam identitatem, concedo minorem; quoad rationem iuris, & dominij, nego minorem, & consequentiam; quod namque filij ad patrem in creaturis non sit ius, nec iustitia simpliciter, non prouenit ex physica identitate, quæ inter illos reperitur, & ex eo, quod filius physicè sit aliquid patris, cum hæc physica identitas inter filium emancipatum, & patrem reperiatur, & filij emancipati ad patrem esse possit iustum, & iustitia simpliciter, **66 Respond.**

citer, sed prouenit ex identitate iuris, & dominij, nempe ex eo, quod filius non emancipatus, sed constitutus sub patria potestate, de quo Aristoteles, & Angelicus Doctor loquuntur, sui iuris non est, nec dominium aliquod rei familiaris habet, sed totum, plenumque rei familiaris dominium residet in patre & quia iustitia petit esse ad alterum iure, & dominio, vt *disputatio 5 §. vltimo numero 76.* cum communi sententia docuimus, ideo filij ad patrem iustitia simpliciter esse non potest; Christus autem vt homo, etsi a Deo non distinguatur suppositaliter realiter; quia tamen ratione naturæ humanæ, & humanæ voluntatis est sui iuris, habetque speciale dominium super actiones satisfactorias, ratione libertatis creatæ, vt *loco proximè allegato* explicuimus, etsi tale dominium subordinatum sit supremo dominio Dei, sicut & ab illis efficientia dependens, consequens fit, quod Christi ad Deum possit esse comparatio tanquam ad simpliciter alterum alteritate sufficiente ad rationem iusti simpliciter, & vt inter Christum, & Deum iustitia simpliciter exerceatur, illoque argumentum in actuali Christi satisfactione, quam fuisse de rigore iustitiæ, fatetur Vincentius, non obstante identitate, quæ inter Christum, & Deum reperitur, cum tamen identitas filii cum patre in creaturis impediat, ne inter illos possit actualis iustitia rigorosa exerceri. ergo ex eo, quod inter filium, & patrem ratione identitatis non possit esse iustitia habitualis simpliciter, non sequitur, inter Christum, & Deum reperiri non posse.

67 *Quinto arguitur. Arist. S.Tho.* Quinto arguitur: obiectum iustitiæ commutatiuæ, prout à distributiua iustitia distinguitur, est æqualitas arithmetica inter acceptum, & datum, ablatum, & restitutum, iniuriam, & satisfactionem, vt docent Aristotel *lib. 5 Ethic. cap. 3. & 4* & D. Thom. 2.2 *q. 61. art 2.* & cum illis tam Philosophi, quam Theologi hoc discrimen inter iustitiam commutatiuam, & distributiuam statuentes, quod iustitia commutatiua respicit ius alterius secundum arithmeticam æqualitatem rei ad rem; distributiuam autem respicit bona communia, non secundum arithmeticam æqualitatem, sed secundum geometricam proportionem; sed Christus quatenus satisfaciens huiuscemodi obiectum non habuit ergo virtus in illo residens, ad satisfaciendumque inclinans commutatiua iustitia non fuit. Consequentia cum maiori tenet; minor autem, cui difficultas inest, probatur; nam Christi satisfactio fuit infinitè maior omnibus offensis Deo ab hominibus irrogatis, quo circa *disp. 4.* cum frequentiori, & veriori sententia docuimus, fuisse, non ab extrinseco, aut ex Dei acceptatione, sed ab intrinseco, & ex natura rei superabundantem, & super excedentem pro offensa irrogata Deo, ita vt unus solus actus satisfactorius Christi excellerit in morali æstimatione omnes offensas Deo irrogatas collectiuè: ergo non habuit cum illis arithmeticam æqualitatem, cum hæc petat omnimodam negationem excessus vnius extremi ad aliud inter illa, quæ versatur, & consequenter virtus satisfactiua Christi non potuit habere pro obiecto æqualitatem arithmeticam, quæ, vt diximus, est obiectum, & motiuum iustitiæ commutatiuæ, prout à distributiua distinctæ.

68 *Respondere potest 1.* Si forte dicatur, satisfactionem Christi quantum ad superexcessum, quo eam nebat supra offensam in morali æstimatione, non respici à virtute iustitiæ, sed à charitate summa, qua homines diligebat, & hoc argumento facto conuinci; prout verò adæquabat offensam, potuisse respici à virtute residente in Christo, ac proindè talis virtus, prout æqualitatem respiciebat, potuisse rationem iustitiæ commutatiuæ obtinere, si, inquam, sic respondeatur, in contrarium arguitur; *Reijcitur ista solutio.* nam licet huius solutionis doctrina possit veritatem habere in rebus pretii determinati diuisibilis in partes, quarum aliquæ adæquentur cum debito, licet simul sumptæ debitum excedant; non tamen habet locum in satisfactione Christi, quæ est omnino indiuisibilis, & licet possit per rationem nostram in plures virtualitates quasi partiri, seu diuidi; quælibet tamen illarum excedit grauitatem offensæ: ergo non potest satisfactio Christi quoad excessum respici a misericordia, vel charitate, & quantum ad æqualitatem respici a virtute iustitiæ: vt enim æqualitas respiciatur, attendaturque a virtute, debet æqualitas dari ergo si satisfactio Christi sub nulla ratione est considerabilis vt tantum æqualis offensæ, non potest intendi vt æqualis.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur, & explicatur; nam in actu satisfactorio Christi non fuit æqualitas arithmetica in re cum offensa Deo irrogata, sed nec esse potuit in illo æqualitas arithmetica considerato in ratione obiecti intentionis Christi Domino intendentis satisfacere pro illa; ergo esse non potuit obiectum iustitiæ commutatiuæ prout arithmeticè æqualis offensæ. Consequentia patet; nam solum aliquo ex prædictis modis existens esse poterat obiectum iustitiæ commutatiuæ: ergo si nullo ex illis existit, illam terminare non potuit. Maior etiam constat; nam in actu satisfactorio Christi non fuit cum offensa in Deum commissa æqualitas arithmetica formalis, cum formaliter illam excellerit, nec æqualitas arithmetica virtualis, cum nulla virtualitas sit considerabilis in illo, quæ possit cum offensa sine excessu comparari. Minor etiam non minus manifesta videtur: tùm, quia non potest prudenter à Christo intendi, quod possibile non est: ergo si æqualitas arithmetica cum offensa Deo irrogata non est possibilis in actu satisfactorio, non potuit à Christo intendi, cuius omnis intentio, & omnis voluntatis actus summa regulabatur prudentia. Tùm etiam, nam Christus totam dignitatem, & totum valorem suæ satisfactionis intendebat ob eximium amorem, quo erga Deum flagrabat, & ob nimiam charitatem, qua homines diligebat: ergo in actu satisfactorio Christi non æqualitas cum offensa, sed excessus supra illam inuenitur in ratione obiecti à Christo Domino intenti.

69 *Respondebis 2.* Si respondeatur secundo, arithmeticam æqualitatem inter datum, & acceptum, ablatum, & restitutum, vel satisfactionem, & offensam, esse obiectum iustitiæ commutatiuæ nostræ, quæ ob sui limitationem, & subiecti, in quo inuenitur, solum respicit æquale, & solum ab æqualitate mouetur, illamque tantum intendit, non vero iustitiæ commutatiuæ vt sic ex communi, & formali conceptu, atque adeo non requiritur, quod hæc conditio conueniat iustitiæ repertæ in Christo, qua intendebat satisfacere pro peccato humani generis, & offensa Deo irrogata. Cum enim iustitia conueniens Christo excellentior sit illa, quæ inter homines reperitur; illaque multo eminentior, non habet rationem iustitiæ solum, sed etiam rationem misericordiæ: ita vt vtriusque virtutis honestas indiuisibiliter illi conueniat; sicut solet dici de habitu nostræ Theologiæ, quod nempe, quia altioris ordinis est ad alios habitus scientificos, habet in se sub indiuisibili, & eminenti ratione adunatas rationem practici, & rationem speculatiui, quæ alios inferiores habitus specificè multiplicant iuxta communem doctrinam, qua asseritur, quod illa, quæ in inferioribus sparsa, & diuisa inueniuntur, in superioribus sunt adunata. Quia ergo virtus satisfactiua Christi, quia superioris ordinis est ad virtutes conuenientes puræ creaturæ, vna & indiuisibilis manens, non solum iustitia est, sed etiam rationem misericordiæ sortitur, ideo non petit ad æqualitatem arithmeticam, vt obiectum terminaui, nec ab illa moueri, sed potius terminari petit ad excessum satisfactionis comparatæ cum offensa.

70 *Contra h.* In contrarium obstat primo; nam esto in vno virtutis habitu possint adunatæ inueniri, quia superioris ordinis est ratio iustitiæ, & ratio misericordiæ; debet tamen vtrique ex his rationibus correspondere suum proprium obiectum; cum enim virtutis a proprio obiecto suam specificationem desumat, non potest, obiecto ablato, species virtutis manere, nec sola, nec alteri virtuti associata, & adunata cum illa; sed obiectum proprium iustitiæ commutatiuæ, vt à distributiua distinctæ, est æqualitas arithmetica, vt ex Aristotile, & D. Thom. supponimus: ergo habitus iustitiæ commutatiuæ, esto simul rationem misericordiæ sortiatur, debet habere pro obiecto arithmeticam æqualitatem, & ab illa moueri, & consequenter vt virtus in Christo residens, & ad satisfaciendum inclinans obtineat rationem iustitiæ commutatiuæ, quamuis simul misericordia sit, debet intendere satisfactionem arithmeticè æqualem offensæ, nec potest ab hac conditione absolui, ex eo quod simul rationem misericordiæ sortiatur.

71 *Secunda.* Deinde, nam habitus iustitiæ existens in Christo Domino intra ordinem supernaturalem continetur: ergo nequit indiuisim specificè manens adunatas in se habere rationem virtutis misericordiæ, & rationem virtutis iustitiæ. Antecedens negari non potest; consequentia autem probatur: vt enim in vno habitu manente indiuiso specificè, inueniantur adunatæ duæ rationes formales essentialiter diuersæ, requiratur, quod sit ordinis superiores respectu illorum habituum, quos tales rationes formales essentialiter multiplicant, & specificè distinguunt, vt constat in habitu nostræ Theologiæ, quæ in sententia probabiliori supernaturalis est, ideoque indiuisus manens identificat in se rationem practici, & rationem speculatiui, quæ rationes in habitibus naturalibus sparsæ, & diuisæ inueniuntur, illosque distinguunt specificè; sed virtus misericordiæ, & virtus iustitiæ sunt in ordine supernaturali, & in hoc ordine specificè distinguuntur. ergo in ha-

habitu non extracto ab ordine supernaturali,& in superiori ordine constituto, quali est habitus virtuosus positus ad satisfaciendum in Christo, non possunt formalitates illæ sub vna indiuisibili ratione adunatæ inueniri, & consequenter virtus satisfactiua Christi non fuit formaliter eminenter misericordia, & iustitia, sed solum rationem iustitiæ obtinuit, ac proinde ex isto capite non potest eximi a prædicta conditione respiciendi,& intendendi arithmeticam æqualitatem, illamque habendi pro obiecto.

72 Denique,nam si ex eo, quod virtus satisfactiua Christi sit eminentioris rationis,quam iustitia supernaturalis nobis infusa,& gratiam adoptionis concomitans,continet in se indiuisibiliter rationem iustitiæ,& rationem misericordiæ,sequeretur, quod etiam contineret sub vna ratione indiuisibili rationes specificas omnium virtutum moralium consequens est falsum ergo etiam falsum est,quod rationem iustitiæ, & misericordiæ sub vna indiuisibili ratione contineat.Consequentia probatione non indiget; minor etiam est certa;nullus enim Theologorum hucusque asseruit,in anima Christi Domini vnum solum habitum adunatas in se continere rationes specificas omnium moralium virtutum, sed omnes,quos Ego viderim,virtutes morales in Christo, sicut in nobis multiplicant, & in habitus specifice differentes distinguunt. Sequela autem probatur; nam eadem ratio est continendi rationes duarum virtutum, & continendi rationes omnium virtutum moralium ergo si ex eo, quod virtus satisfactiua Christi eminentior sit iustitia nobis infusa, asseritur, in se continere sub vna indiuisibili ratione rationes specificas iustitiæ,& misericordiæ supernaturalis, quæ in nobis specifice multiplicatæ inueniuntur,sequitur ex eodem principio,quod sub vna indiuisibili ratione contineat essentias, & species omnium virtutum supernaturalium moralium, & consequenter quod in Christo constituatur vnus habitus virtutis loco omnium habituum, qui multiplicantur in nobis, quod, vt dixi, à nullo hucusque fuit dictum.

73 *Respond. ... 1. arg.* Vnde,his prætermissis solutionibus, ad quintum argumentum respondeo primo, obiectum virtutis iustitiæ commutatiuæ prout contractæ ad materiam satisfactionis esse æqualitatem arithmeticam satisfactionis cum offensa negatiue per defectum, non tamen per excessum, dest, quod vt aliquis satisfaciat ex toto rigore iustitiæ, & satisfactióne specificante virtutem iustitiæ commutatiuæ, requiritur, quòd exhibeat satisfactionem, cuius dignitas, seu valor non excedatur a grauitate offensæ, & in hoc consistit, esse illi æqualem arithmeticè negatiuè, quod illi inferior non sit in morali æstimatione;non autem petitur, quòd satisfactio exhibita grauitatem offensæ non excedat,ac proindè nec quod sit illi æqualis arithmeticè negatiuè per excessum satisfactionis supra offensam. Vnde,ex eo,quòd satisfactio Christi Domini superet in dignitate, & valore grauitatem iniuriæ irrogatæ Deo, non colligitur, non posse specificare iustitiam commutatiuam,esseque motiuum illius. Et quidem, quod non obstat, vt satisfactio actualis sit re ipsa de rigore iustitiæ,obstare nequit, vt motiuè specificet habitum virtutis iustitiæ, quæ vera iustitia sit, & perfectam rationem iustitiæ sortiatur. Sed excessus dignitatis supra grauitatem offensæ irrogatæ Deo non obstat in satisfactione actuali exhibita à Christo Domino, vt sit de rigore iustitiæ: ergo nec obstare potest, vt motiuè specificet virtutem residentem in illo,quæ stricta iustitia sit. Cumque,vt ostendimus non pertineat ad alias species iustitiæ,legalis nempè, vindicatiuæ, aut distributiuæ, asserendum est, fuisse iustitiam commutatiuam: ac proinde quod pro motiuo illius non requiratur æqualitas arithmetica per negationem excessus satisfactionis supra offensam, sed solum per negationem defectus, & inferioritatis satisfactionis respectiuè ad illam.

Sed oppones aduersus istam solutionem primò; nemo
74 *Replicabis.* enim potest obligari a creditore ex iustitia ad præstandam satisfactionem excedentem grauitatem offensæ in æstimatione morali; sed vt satisfactio specificet iustitiam commutatiuam,& sit motiuum illius requiritur, quod subiectum satisfaciens obligetur ex iustitia ad præstandam satisfactionem: ergo satisfactio excedens grauitatem offensæ nequit esse obiectum iustitiæ commutatiuæ, ac proinde falsum est, quod in nostra solutione docuimus, quòd nempè sufficiat pro motiuo iustitiæ commutatiuæ prout contractæ ad materiam satisfactionis æqualitas arithmetica per negationem
Secundo. defectus, non autem per negationem excessus satisfactionis supra offensam, pro qua satisfactio exhibetur.

Secundò, nam remunerator dans præmium excedens dignitatem meriti non tribuit ex virtute iustitiæ id,quod dat vltra operis dignitatem: quo circa Deus, qui iustorum merita præmiat vltra condignum, vt docet commune Theologorum axioma, non ex iustitia,sed ex misericordia operatur, quantum ad id, quod iustis vltra meritorum condignitatem largitur: ergo pariter subiectum satisfaciens, si satisfactionem exhibeat super excedentem grauitatem offensæ, non satisfacit ex iustitia saltem quantum ad id, in quo satisfactio iniuriæ grauitatem excedit, & consequenter vt satisfactio ex virtute iustitiæ commutatiuæ procedat, & sit motiuum illius,requiritur, quod sit æqualis arithmeticè offensæ, non solum per negationem inferioritatis satisfactionis ad offensam, sed etiam per negationem excessus eiusdem satisfactionis ad illam.

Respondeo ad primam instantiam,distinguendo maiorẽ: 75 *Ad primã replicã respõdetur 1.*
si satisfaciens possit exhibere satisfactionem tantum æqualẽ offensæ,concedo maiorẽ;si nõ possit satisfactionem æqualem tantum præstare,sed necessario illius opera superexcedentia sunt ad offensæ grauitatem,nego maiorẽ;& concessa minori; nego consequẽtiam;nam opera Christi Domini talis conditionis sũt,quod eo ipso quod a Verbo vnito humanitati procedant, non possunt non excedere grauitatem iniuriæ irrogatæ Deo,ideoque potuit Christus ex iustitia obligari a Deo creditore ad præstandam satisfactionem excedentem offensam.Et ratio doctrinæ est,quia offensus habet ius ad exigendam satisfactionem non inferiorem offensæ in morali æstimatione. Cumque non possit præstari satisfactio non inferior offensæ,quin præstetur satisfactio offensam excedens, habet consequenter ius ad exigendam excedentem satisfactionem.

Vel secundo aliter,distinguo maiorem: non potest satis- *Secũdo respondetur.*
faciens obligari absolutè ad præstandam satisfactionem excedentem grauitatem offensæ,omitto maiorem: ex suppositione,quod gratis in se susceperit officium fideiussoris,onusque obligationis alienæ,& alias nequeat præstare opera,quæ solum adæquent,& non excedant grauitatem offensæ, nego maiorem,& concessa minori, nego consequ. Christus liberè in seipso suscepit onus nostræ obligationis,& debiti ex offensa à nobis commissa contracti, officiumq; fideiussoris pro hominibus, & alias non potest offerre satisfactionem tantum æqualem offensæ, sed eo ipso quod ab illo opus aliquod satisfactorium procedat,non potest non excedere in morali æstimatione grauitatem iniuriæ irrogatæ Deo à nobis. Ideoq; iustissimè à Deo offensu, & creditore obligatur ad præstandam satisfactionem,quamuis offensæ grauitatem excedat.

Ad secundam repliam respondeo,concesso antecedenti, 76 *Ad secundam replicã respondetur.*
negando consequentiam; ratio autem discriminis est, nam remunerator potest merenti tribuere præmium non excedens merita,sed illis æquale in morali estimatione, ideoque non potest meritorum vi ex iustitia obligari ad conferendum præmium excedens dignitatem, & valorem meritorum vnde,quod vltra illorum condignitatem tribuit, non ex iustitia,sed ex liberalitate,aut misericordia largitur; in nostro autem casu oppositum, opposita de causa contingit; Christus enim,qui onus nostræ obligationis in se ipso suscepit, non potest satisfactionem æqualem arithmeticè cum offensa præstare,sed eo ipso,quod satisfacere velit, opus satisfactorium ab illo media humanitate procedens, in quacumque minima intensione eliciatur, non potest non excedere grauitatem offensæ ratione valoris,& dignitatis,quam recepit a supposito Verbi;& idcirco ex iustitia obligatur ad præstandam satisfactionem grauitatem offensæ superantem, & excedentem, & satisfactio offensam excedens in morali æstimatione potest virtutem satisfactiuam quæ iustitia perfecta, & commutatiua sit, specificare, illamque obiectiuè mouere.

Sed dices, sequi ex ista solutione casu, in quo non esset
possibile præmium, cui in æstimatione morali meritum ad- 77 *Instabis.*
æquaretur, posse merentem remuneratorem ex iustitia obligare ad remunerãde eius merita præmio illorum dignitatem excedente consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Consequentia probatione non indiget, minor videtur certa: tùm, quia a nullo, quem viderim, oppositum est assertum, quòd scilicet, possit in aliquo casu retributor obligari ex iustitia a merente ad conferendum præmium excedens meritorum valorem. Tùm etiam, nam omnes Theologi asserentes, Iustos suis bonis operibus gloriam de condigno, & ex iustitia mereri, laborant in explicando, quo modo etsi opera bona iustorum physicè à gloria excedantur, non tamen excedantur ab illa moraliter, & in æstimatione, & consideratione morali, quorum labor manis, & frustraneus esset, si posset remunerator in aliquo

casu

casu à merente ex iustitia obligari ad conferendum præmium meriti valorem, & dignitatem excedens. Sequela autem probatur; nam satisfaciens non potest à creditore obligari ex iustitia ad satisfactionem excedentem offensam, quando est possibilis satisfactio ab ipso exhibita offensæ solum æqualis; & tamen, si est impossibilis satisfactio a satisfaciente exhibita solum æqualis offensæ, potest, vt Nos diximus, obligari à creditore offenso ad præstandam satisfactionem excedentem grauitatem offensæ: ergo pariter, etsi in casu possibilitatis præmij solum adæquantis meriti dignitatem, non possit remunerator obligari a merente ex iustitia ad conferendum præmium excedens dignitatem meriti; casu tamen, quo repugnaret præmium solum adæquatum cum merito, posset remunerator a merente obligari ex stricta, & rigorosa iustitia, vt præmium supra operis dignitatem conferret.

78 *Respond.* Respondeo, negando sequelam, ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem differentiæ est; nam merens non habet ius aduersus remuneratorem ex stricta, & rigorosa iustitia, vt illius merita præmiet, nisi æqualitate supposita meritorum cum præmio. vnde, si præmium merito æquale repugnet, non potest a merente remunerator ea iustitia obligari, vt illius merita præmiet sicuti laborans in vinea non potest dominum vineæ ex stricta iustitia obligare ad mercedem sui laboris tribuendam, nisi labore supposito adæquante mercedem in æstimatione morali: persona autem offensa ratione iniuriæ sibi irrogatæ habet ius contra offensorem ad exigendam ab illo satisfactionem non inferiorem iniuriæ. vnde, si est impossibilis satisfactio non inferior exhibita à debitore, quin sit excedens offensam, habet ius exigendi ab offensore, vel ab eius vices gerente, & illius onus, & obligationem in se ipso suscipiente, vt sibi satisfaciat pro offensa, & iniuria ipsi irrogata; quamuis satisfactio præstanda offensæ grauitatem excedat in morali æstimatione.

79 *Respond. 2. ad quintum arg.* Vel secundo ad quintum argumentum respondeo, distinguendo maiorem: obiectum iustitiæ commutatiuæ prout à iustitia distributiua distinctæ est æqualitas arithmetica formaliter, aut æquiualenter talis, concedo maiorem æqualitas arithmetica semper formaliter talis, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet satisfactio Christi Domini, eo quod ratione valoris à persona Verbi sumpti excedit grauitatem offensæ ab homine in Deum commissę, nequeat formaliter adęquari cum illa; est tamen illi æquiualenter æqualis, idest, æquiualet satisfactioni ęquali grauitati offensę: vnde potest respici à virtute iustitiæ, illaque mouere, quatenus offensę æquiualenter æqualis, etsi non possit respici a virtute iustitię, nec illam mouere, quatenus ęqualis offensę formaliter, eo quod modum istum æqualitatis cum offensa non habet.

Ad confirmationem. Ad confirmationem, & augmentum difficultatis, quatenus huic doctrinę obstare potest, dicatur, in satisfactione Christi non esse æqualitatem cum offensa formaliter, eo quod illam excedit; esse tamen æqualitatem ęquiualenter cum illa, & sub hac æquiualentia posse respici à virtute iustitię, illamque obiectiuè mouere. Nec obstat, quòd Christus Dominus ob nimium amorem, quo in Deum, & homines ferebatur, voluerit satisfactionem secundum totum valorem exhibere, & consequenter quatenus offensę grauitatem excedebat; nam ex hoc tantum colligitur, per actum feruentissimę charitatis satisfactionem à se pręstitam, vt superexcedentem intendisse; non autem sequitur, quod per alium actum voluntatis non voluerit, & intenderit eandem satisfactionem prout equiualenter æqualem offensę irrogatę Deo, & huiuscemodi intentio fuit actus iustitię commutatiuę, ab illa elicitiuè procedens, regulansque, & imperans actus ceterarum virtutum, quatenus satisfactorios ex motiuo prędictę æqualitatis.

80 *Sexto arguitur.* Sexto arguitur ad rationem iustitiæ commutatiuæ, quæ est pars, non imperfecta, & potentialis, sed perfecta, & subiectiua iustitiæ, non sufficit æqualitas inter datum, & acceptum, inter ablatum, & restitutum, vel inter satisfactionem, & iniuriam, sed insuper est necessarium in subiecto satisfaciente debitum strictum operandi ex iustitia, vt docet Diuus Thom. 2. 2. *quæst.* 80. *artic.* 1. vbi ad rationem perfectam *S. Thom.* iustitiæ exigit Angelicus Doctor æqualitatem, & debitum; ex quo infert, quod sicut deficiente æqualitate à ratione perfectæ æqualitatis deficit ratio perfecta iustitiæ, & constituitur aliqua virtus pars imperfecta, seu potentialis illius: ita deficiente debito in subiecto constituente æqualitatem, etsi æqualitas non deficiat, non potest virtus aliqua sub iustitia contineri, vt pars perfecta, & subiectiua illius; sed Christus Dominus non fuit ex iustitia obligatus ad satisfaciendum pro hominibus: ergo non satisfecit ex virtute iustitiæ commutatiuæ, & consequenter virtus in illo residens, ad satisfaciendum inclinans, & satisfactionem regulans, iustitia commutatiua non fuit.

Huic argumento responderi solet, primo, ad rationem perfectam iustitiæ, & quæ sic virtus sub iustitia contenta, 81 non tanquam pars potentialis, sed tanquam pars subiectiua *Prima so-lutio Suarez.* non requiri in subiecto debitum simpliciter tale operandi, sed sufficere operari ea motiuo constituendi æqualitatem simpliciter, vel inter datum, & acceptum, vel inter satisfactionem, & iniuriam vt constat in illo, qui suas merces iusto *Exemplũ.* pretio alteri vendit, qui quidem exercet actum iustitiæ commutatiuæ; & tamen illas vendit absque obligatione vendendi, cum posset absque vllius iniuria non vendere, sed domi retinere, & in vsus proprios consumere. Vnde, ex eo, quod Christus Dominus non fuerit ex iustitia obligatus, nec habuerit debitum simpliciter tale satisfaciendi pro hominibus non sequitur, non satisfecisse pro illis ex stricta, & perfecta iustitia, & quod virtus in illo residens ad satisfaciendum inclinans non sit pars subiectiua iustitiæ. Ita Pater Suarez *disput. 4. sect. 5. § secunda difficultas.* *Suarez.*

Cuius doctrinam iuuare possumus primo; nam ad ope- 82 randum in materia aliarum virtutum non est necessarium *Motiua* ex debito, & obligatione operari; exercet enim quis verum *solutionis* charitatis actum, non solum quando adest obligatio diligẽdi *Primum.* Deum, sed etiam quando talis obligatio non adest, & verum, propriumq; misericordię actũ, quamuis pręceptum miserendi non adsit: ergo pariter ad exercendum verum, & proprium actum iustitiæ, necessarium non est debitum operandi, & consequenter sine debito simpliciter tali poterit aliquis ex virtute perfecta iustitiæ operari constituendo ęqualitatem inter datum, & acceptum, vel inter satisfactionem, & iniuriã.

Deinde, nam Deus, cum punit peccatores, exercet actum *Secundũ.* iustitiæ vindicatiuæ, quæ vera iustitia est, & sub commutatiua continetur, vt docet D. Thom 2. 2. *quæst.* 108. *articul.* 2. *S. Thom.* *ad* 2. & tamen Deus non punit peccatorem, quia ad hoc ex iustitia teneatur, cum, si vellet, posset ipsum non punire sine aliqua iniustitia: ergo debitum simpliciter tale necessarium in subiecto operante non est vt ex perfecta iustitia operetur.

Denique, nam vt actus sit proprius alicuius virtutis, & ab *Tertium* illa procedat, sufficit, vt in obiecto illius reperiatur talis virtutis honestas, & quod fiat intuitu talis honestatis; sed totum hoc potest saluari sine debito, & obligatione operandi: ergo vt actus aliquis sit virtutis iustitiæ specialis, & ab illa procedat, debitum simpliciter tale operandi in subiecto operante necessarium non est, & consequenter ex eo, quod Christus Dominus sine tali debito pro hominibus satisfecerit, non sequitur, non satisfecisse ex propria, & perfecta iustitia, nec virtutem regulantem illius satisfactionem partem subiectiuam iustitiæ non fuisse.

Hæc tamen solutio non placet; nam manifestè aduersatur 83 doctrinæ Angelici Præceptoris *loco proximè allegato*, *Reijcitur.* vbi ad rationem partis subiectiuæ iustitiæ debitum, & obligationem requirit, & docet, quod sicut deficiente æqualitate simpliciter, deficit virtus à ratione partis subiectiuæ iustitiæ, & fit pars potentialis: ita deficiente debito simpliciter tali, deficit ratio iustitiæ perfectæ, & partis subiectiuæ illius, & constituatur pars potentialis.

Deinde, nam iuxta D. Thom 2. 2. *quæstion.* 58. *articul* 11. *Secundo* actus proprius iustitiæ est, vnicuique reddere, quod est suum *S. Thom.* idest, quod ei secundum proportionis æqualitatem debetur. Quę doctrina manifestè constat ex diffinitione iustitię tradita a D. Thom. *in eadem quæstione*, & ab omnibus admissa, nempe, iustitia est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuendi. ergo iustitia ea suo essentiali conceptu respicit ęqualitatem, ad quam in altero est ius; ac proindè alteri debitam; iuri enim vnius debitum respondet in alio, & consequenter sicut deficiente ęqualitate tali simpliciter, deficit ratio perfecta iustitię; ita deficiente debito simpliciter tali, deficit virtus a ratione partis perfectę, & subiectiuę iustitiæ, & continetur sub illa tanquam pars imperfecta, & potentialis. Vnde, si Christus Dominus satisfecit pro hominibus sine debito, simpliciter tali, pręstandi satisfactionem, virtus satisfactionem eius regulans, & imperans perfecta iustitia non fuit, nec contenta sub iustitia tanquam pars illius subiectiua.

Nec vrgent ea, quæ in fauorem traditę solutionis addu- 84 ximus. Non primum. tum, quia non est vniuersaliter ve- *Ad 1. motiuum.* rum actus aliarum virtutum sine obligatione exercere; actus enim obedientię necessario obligationem supponit: vnde, ex

eo,

eo, quod de Christo afferatur in Scriptura, actum obedientiæ exercuisse, mortemque sustinuisse ex obedientia, colligunt communiter Theologi, fuisse obligatum præceptis, habuisseque præceptum strictum moriendi: quæ illatio bona non esset, si vera obedientia posset sine obligatione subsistere. Tum etiam, nam esto prædicta doctrina admittatur in actibus aliarum virtutum, adest ratio specialis in virtute iustitiæ, vt illius actus non possint sine debito, & obligatione exerceri, eo quod habet ius alienum pro obiecto; ius autem alicuius dicitur, quod alicui debetur.

85 *Ad secundum.* Nec secundum, nam licet Deus peccatorem puniens non teneatur absolutè illum punire, sed possit absque iniustitia non punire peccata, & gratis illa dimittere, eo quod non est ius in peccatore contra Deum, vt ab illo puniatur, sed potius in Deo est ius ad peccatorem puniendum, cui iuri cedere potest pro sua libera voluntate; tenetur tamen, & obligatur non ex lege alicuius superioris, cuius incapax est Deus, vtpote superiorem non habens, nec potens habere, sed ex rectitudine suæ voluntatis essentiali, quod ex suppositione, quod puniat, non excedat in puniendo demeriti grauitatem, ad quod ius in peccatore inuenitur, vt nempe, ex suppositione, quod puniatur a Deo, non puniat ipsum supra id, quod meretur, sed iuxta suorum peccatorum, delictorumque grauitatem: sicut in homine criminoso est ius, vt a iudice creato non puniatur supra id, quod ob crimina ab ipso commissa meretur. Quod in Dei punitione obseruari constat ex illo: *Apocalyp. 18.* *Quantum in delitijs fuit, tantum date illi tormentorum, & luctus*: & hoc ius residens in peccatore attenditur, & inspicitur, illæsumque seruatur a iustitia Dei vindicatiua, & punitiua. Vnde, non datur actus perfectæ, & strictæ iustitiæ absque debito tali simpliciter.

86 *Ad tertium.* Ad tertium, concessa maiori, nego minorem; cum enim obiectum iustitiæ sit ius alienum illæsum conseruandum, vel læsum reparandum, & ius alienum absque debito nequeat subsistere, consequens fit, vt non possit per aliquem actum intendi honestas obiectiua iustitiæ absque debito in subiecto simpliciter tali operandi. vt enim docet D. Thom. 2. 2. q. 58. art. 11. *D. Tho.* *Hoc dicimus esse suum vniuscuiusque quod ei secundum proportionis æqualitatem debetur*: ergo si iustitia est voluntas ius suum vnicuique tribuendi, est voluntas necessario in subiecto supponens obligationem, & debitum ius alienum obseruandi, & consequenter non saluatur absque debito honestas obiectiua iustitiæ. Quod intelligendum est non de debito determinate absoluto, sed absoluto, vel conditionato, quod tamen simpliciter tale sit, vt saluetur perfecta ratio iustitiæ, & quæ sub iustitia in communi tanquam pars subiectiua contineatur.

87 *Ad exemplum P. Suarij.* Et ex his ad exemplum venditoris, quo in sui fauorem vtitur P. Suarez, constat solutio; licet namque in venditore non sit obligatio absoluta vendendi proprias merces, sed possit illas absque alterius iniuria non vendere, domi retinendo, & in proprios vsus consumendo, nec in emptore sit ius absolutum, vt illi merces vendantur; est tamen ius in emptore conditionatum, quod nempe, si venditor velit illi vendere merces, in venditione iustum prætium non excedat, & in venditore debitum conditionatum iuste vendendi, vt scilicet, si velit suas merces pretio exponere, non excedat iustum pretium, illas plus iusto vendendo, & prædictum ius in emptore respicit iustitia residens in venditore, operaturque vendendo ex prædicta obligatione, scilicet, conditionata. Vnde, nullo exemplo probatur, posse actum iustitiæ strictæ, & quæ perfecta iustitia sit, exerceri absque debito tali simpliciter; ac proinde nec quod sine tali debito potuerit Christus Dominus satisfacere pro nobis ea virtute regulante illius satisfactionem, quæ fuerit perfecta iustitia, & sub illa vt pars subiectiua, & non vt pars potentialis contenta.

88 *Obijcies.* Cæterum contra nostræ resolutionis doctrinam obstat non leuis obiectio; si namque de essentiali conceptu iustitiæ, & actus procedentis ab illa esset debitum simpliciter tale, & obligatio operandi, sequeretur, Christum liberum non fuisse in adimplendo prædictam obligationem, & in satisfaciendo ex iustitia pro nobis consequens absurdũ est ergo doctrina hucusque nobis tradita est falsa. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur: si actui procedenti ex virtute iustitiæ esset obligatio operandi essentialis, carentia talis actus essentialiter esset priuatio peccaminosa; sed Christus non fuit indifferens ad carentiam actus, cui essentialis esset ratio peccaminosæ priuationis, vel omissionis: ergo si esset actui procedenti ex iustitia essentialis obligatio, Christus non fuisset liber in exercitio illius. Consequentia tenet; nam ad libertatem in actu requiritur in operante potentia in actu primo expedita, & indifferens, saltem ad illius omissionem: ergo sine tali potentia nequit actus liberè exerceri. Minor etiam est certa; nam Christus prout in actu primo indifferens ad actum, & negationem actus non potuit in extremis suæ indifferentiæ præscindere inter prædicata essentialia, sed tantum inter illa prædicata, quæ inter se essentialem connexionem non habent. ergo si carentiæ, vel omissioni actus iustitiæ specialis essentialis esset ratio priuationis moralis, & peccaminosæ, non posset in Christo saluari potentia in actu primo expedita ad illam sub conceptu negationis præscindens a conceptu priuationis moralis illi essentialiter annexo, & consequenter non posset esse liber in exercitio actus iustitiæ specialis sine potentia ad peccandum, quæ essentialiter illi repugnat. Maior autem probatur; nam carentia actus essentialiter debiti ex præcepto est essentialiter carentia priuatiua moralis, & omissio peccaminosa; sed si actus procedens ex virtute iustitiæ specialis essentialiter supponeret debitum, & obligationem operandi, carentia talis actus esset carentia actus essẽtialiter debiti ex præcepto: ergo esset essentialiter carentia priuatiua moralis, & peccaminosa omissio, & consequenter non posset in Christo saluari potentia in actu primo expedita ad carentiam talis actus sub conceptu negationis, quod ad libertatem requiritur sine potentia ad eandem sub conceptu priuationis moralis, & omissionis peccaminosæ, quæ, vt dixi, essentialiter Christo repugnat in communi, & vera Theologorum sententia.

Hæc obiectio tangit difficultatem omnium consensu grauissimam inter omnes, quæ in Theologia tractantur, versantem in componendo impeccabilitatem Christi cum illius libertate in obediendo præceptis, & illorum obseruantia, 89 *Respond.*
quam Nos *infra tract. de merito Christi*, Deo dante, latè examinaturi sumus, & prout ad præsens attinet, sufficiat illam in actu obedientiæ instare, cui essentiale esse præsupponere superioris præceptum, à quo obiectiuè moueatur, docent Theologi communiter, Nosque *loco proximè allegato* ex Angelico Doctore monstrabimus, & tamen carentia illius non est priuatio moralis, nec omissio peccaminosa essentialiter, alias non potuisset saluari in Christo potentia in actu primo expedita ad carentiam actus obedientiæ sine potentia ad peccandum ob rationem in argumento insinuatam, quia scilicet, potentia, quamuis antecedens sit, & non consequens, non potest inter prædicata essentialiter connexa præscindere: ex quo vlterius fieret, vt Christus in actu obedientiæ liber non mansisset, nec libere obediuisset præceptis à Patre impositis, vt ibi late explicabimus, & ex iisdem dicendis breuiter ad obiectionem respondeo, negando sequelam: ad illius probationem nego maiorem: ad cuius probationem distinguo maiorem: carentia actus essentialiter debiti debito, & obligatione instante pro omni duratione temporis est priuatio moralis essentialiter, & omissio peccaminosa, concedo maiorem: carentia actus essentialiter debiti debito non instante pro omni duratione temporis, sed tantum pro aliqua, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam, nam actus ex virtute iustitiæ procedens, etsi supponat essentialiter debitum, & obligationem operandi; non tamen supponit essentialiter obligationem instantem pro omni duratione temporis; præcepta namque affirmatiua, & si semper obligent non tamen obligant pro semper; ideoque obligatio, vt instans, non est tali actui essentialis, sed potest sine obligationis instantia exerceri: ac proinde illius carentia non est essentialiter priuatio moralis, sed est negatio essentialiter, & ex accidenti priuatio; etenim carentia actus debiti non est priuatio moralis, nisi sit carentia illius, quatenus debitus est, & prout subest obligationi vt instantia: vnde potest prædicta carentia prout negatio est, terminare potentiam antecedentem Christi in actu primo expeditam, præscindentemque à conceptu priuationis moralis, & peccaminosæ omissionis.

Nec sequitur, vt tacitę obiectioni occurramus, quòd pro tempore instantiæ præcepti, & obligationis non possit carentia actus ex iustitia debiti terminare in Christo sub conceptu negationis potentiam antecedentem in actu primo expeditam præscindentem ab illa sub conceptu priuationis moralis, & omissionis peccaminosę: non, inquam, sequitur, quia etiam in duratione, pro qua instat præceptum operandi ex iustitia, non est præceptum vt instans, vel instantia obligationis actui prædicto essentialis, cum essentia talis actus in omni duratione sit eadem, & consequenter non possit ex diuersa duratione variare prædicata essentialia: & ideò adhuc in duratione, vel instanti temporis, pro qua instat præcepti obligatio, datur locus præ- 90 *Instabis.*

cisioni, & vt potentia antecedent Christi, vt in actu primo expedita possit respicere carentiam actus iustitiæ, & ad illam terminare sub conceptu negationis, quod sufficit, vt in eius exercitio sit liber libertate contradictionis, & præscindere a conceptu priuationis moralis, & omissionis peccaminosæ, quod sufficit, vt sit impeccabilis; nam eo ipso quod actus præcepto in duratione, in qua præceptum instat, non sit essentialis instantia obligationis, negationi talis actus essentialis esse non potest ratio priuationis moralis, sed eo ipso manet essentialiter negatio, & ex accidenti priuatio: ac proinde manet potens terminare potentiam antecedentem sub conceptu negationis, quæ præscindat ab illa, quatenus priuatio est. Sed de his plura *tractatu de merito Christi allegato*, vbi fusè tractabimus illius libertatem in obediendo præceptis.

91 *Secunda solutio aliorum.* Aliorum solutio est, quod licet de ratione iustitiæ inter homines sit operari ex obligatione, & debito tali simpliciter non tamen est de ratione iustitiæ vt sic, & ex suo formali conceptu, ac per consequens necessarium non est, prædictam conditionem competere virtuti iustitiæ regulanti satisfactionem Christi, & ea qua pro hominibus satisfecit; hæc enim, cum altioris ordinis sit, non petit easdem conditiones, quas iustitia inter homines petit: ac proinde, etiam si iustitia nostra petat in subiecto debitum operandi simpliciter tale, respiciatque actum simpliciter debitum, non sequitur, iustitiam commutatiuam Christi tale debitum necessario supponere, sed potest sine illo saluari.

92 *Reycitur 1.* Cæterum contra hanc solutionem obstat primo, D. Thom. vbicumque meminit iustitiæ, hæc duo ad illius perfectam rationem semper exegisse, nempe debitum operandi tale simpliciter, perfectamque æqualitatem, asserendo, quodcumque horum deficiat, deficere virtutem à ratione perfectæ iustitiæ, & sub iustitia vt sic contentæ vt pars subiectiua: ergo vel D. Thom. diminutè processit non faciendo mentionem huius specialis, & eminentioris iustitiæ, quæ reperitur in Christo, illamque a prædictis conditionibus excipiendo, vel asserendum est, etiam ad illam debitum tale simpliciter in subiecto requiri.

Secundo. Deinde, nam eadem ratione possumus concedere Christo fidem, asserendo de ratione fidei, quæ reperitur in nobis esse obscuritatem subiectiuam, non autem de conceptu fidei vt sic, & consequenter nec de ratione fidei, quæ poneretur in Christo; at hoc non admittunt præfatæ solutionis Auctores: *Tertio.* ergo nec solutionem traditam possunt admittere. Denique, nam de essentiali conceptu iustitiæ vt sic est respicere ius alienum secundum æqualitatem seruandum, vt constat ex diffinitione iustitiæ superius adducta; sed suum vniuscuiusque id dicitur, quod alicui debetur secundum æqualitatem proportionis, vt ex D. Thom. vidimus: ergo de essentia iustitiæ in communi est respicere debitum, & de ratione iustitiæ perfectæ respicere debitum tale simpliciter: sicut quia de ratione iustitiæ vt sic est respicere æquale, de ratione iustitiæ perfectæ est æquale simpliciter, & consequenter non poterit in Christo saluari ratio iustitiæ perfectæ, & quæ sit pars subiectiua iustitiæ absque debito simpliciter tali.

93 *Vera solutio.* Vnde, his prætermissis solutionibus, ad sextum argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem: licet enim Christus Dominus absolutè non habuerit debitum satisfaciendi, vtpotè qui nullum peccatum commisit, nec committere potuit; eo tamen ipso quod spontè se pro hominibus obtulit, & fuit factus hominum fideiussor, suscepit in se onus & obligationẽ soluendi debitum ab hominibus ex culpa contractum, & satisfaciendi pro illis, fuitque obligatus ad præstandam satisfactionem: sicut inter homines fideiussor alicuius suscipit in se illius obligationem, & onus obligaturque ad soluendum, & satisfaciendum pro illo: ac proinde Christus satisfaciens ex motiuo æqualis compensationis operatus fuit ex virtute iustitiæ specialis, & perfectæ, & quæ sub iustitia vt sic continetur tanquam pars subiectiua.

94 *Replicabis 1.* Sed contra hanc solutionem obijcies aliquis primo: sicut enim virtus temperantiæ non inclinat ad frænandam, & sedandam carnem alienam, sed propriam, ita nec virtus iustitiæ inclinat ad soluendum debitum alienum, sed proprium; sed Christus etiam vt hominum fideiussor non habuit debitum proprium soluendi, nec satisfaciendi pro peccato humani generis, cum debitum satisfaciendi ex illata iniuria oriatur; Christus autem nullam iniuriam irrogauerit Deo, nec irrogare potuerit: ergo non potuit satisfactionem *Secundo.* ex virtute iustitiæ præstare. Secundo, nam si Christus titulo fideiussoris obligatus ex iustitia ad satisfaciendum mansisset, sequeretur, fuisse ex iustitia obligatum, non solum Deo creditori, sed etiam hominibus, quorum onus, & obligationem suscepit: consequens falsum videtur: ergo & tradita solutio. Probatur sequela; fideiussor in humanis, non solum obligatur ex iustitia creditori, verum etiam debitori, cuius onus in se suscipit: ergo si Christus titulo fideiussoris esset obligatus ad satisfaciendum ex iustitia, obligatus esset ex iustitia, non solum Deo creditori, sed etiam hominibus debitoribus ad satisfaciendum pro illis; quod tamẽ videtur esse contra supremum dominium, quod gaudebat supra homines.

Tertiò, nam Christus titulo fideiussoris solum potuit suscipere in se obligationem, qua homines tenebantur Deo offenso satisfacere pro peccatis in ipsum commissis, & iniuria illi irrogata, sed obligatio hominum ad satisfaciendum Deo ex perfecta iustitia non erat: ergo Christum vt hominum fideiussor non tenebatur ex iustitia perfecta ad satisfaciendum pro illis. Consequentia tenet, & maior videtur certa; etenim substitutus, & pro alio ad aliquid obligatus non aliam in se suscipit in se obligationem, quam illam, qua debitor principalis obligatus est creditori; sed Christus vt fideiussor erat hominum substitutus, vicesque illorum in satisfaciendo gerebat: ergo tãtum suscepit in se obligationem, qua homines tenebatur ad satisfaciendum Deo pro peccatis in ipsum commissis, & pro offensis Deo irrogatis. Minor autem exindè colligitur, nam homines erant impotes ad satisfaciendum Deo satisfactione æquali cum offensa ipsi irrogata, vt *disput. 2.* monstrauimus, & cum communi sententia docuimus: sed obligatio ad satisfaciendum ex perfecta iustitia est ad præstandam satisfactionem æqualem cum iniuria, pro qua satisfactio fit: ergo obligatio hominem ad satisfaciendum Deo ex perfecta iustitia non erat. 95 *Tertio.*

Respondeo ad primam replicam, distinguendo maiorem: iustitia non inclinat ad soluendum debitum alienum, sed proprium, vel ratione causæ, ex qua contrahitur debitum, vel ratione pacti, & fideiussionis à soluente admissæ, omitto maiorem proprium ratione causæ, ex qua originatur debitum, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; quia licet debitum ex peccato contractum non fuerit proprium Christi ratione causæ, ex qua contrahitur debitum, nempè peccati, quia particeps peccati non fuit nec illud potuit committere; fuit tamen proprium Christi ratione pacti, & titulo fideiussionis, quem modum proprietatis debiti ad soluendum ex virtute iustitiæ sufficere constat in fideiussore humano; nam eo ipso quod vnus homo fideiussor sit pro alio, illius onus in se suscipit, illiusque debita soluit ex perfecta iustitia; quia licet ipse debita non contraxerit, & consequenter non fuerint propria ipsius proprietate orta ex causa debitum inducente; fuerunt tamen facta propria titulo fideiussionis: ergo iste modus proprietatis fuit etiam sufficiens in Christo, vt ex perfecta iustitia pro hominibus satisfaceret, & illorum debitum Deo creditori solueret. 96 *Ad 1. replicam resp.*

Sed dices: quia pœnitentia respicit vt destruendum proprium pœnitentis peccatum non potest quis pro altero pœnitere, nec ex virtute pœnitentiæ ad satisfaciendum imperfectè pro peccato alterius obligari, etiam si fideiussionis pactum intercedat, quo illius fideiussor constituatur, alias virtus pœnitentiæ esset concedenda in Christo, vt de peccatis hominum pœniteret, vt illorum fideiussor, quod doctrinæ D. Thom. & frequentiori, veriorique sententiæ aduersatur: ergo pariter nec ex virtute iustitiæ poterit quis obligari ad satisfaciendum perfectè pro peccatu ab alio commisso titulo fideiussionis, & pacti satisfaciendi pro illo, & consequenter non sufficit iste modus proprietatis, & quod debitum alienum fiat alterius titulo fideiussionis, vt ab illo ex virtute iustitiæ tale debitum extinguatur, & consequenter quod Christus fuerit hominum fideiussor, quod debitum ab ipsis ex peccato contractum fuerit Christi proprium titulo fideiussionis, non sufficit, vt fuerit ex perfecta iustitia obligatus ad hoc debitum extinguendum, & ad satisfaciendum pro illis. 97 *Instabis.*

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam, & constituendo rationem discriminis; nam pœnitentia respicit debitum proprium ratione causæ, ex qua debitum contrahitur, nempè ratione peccati; ideoque non potest aliquis titulo fideiussoris pro altero pœnitere, nec ex virtute pœnitentiæ obligari ad satisfaciendum pro illo. Cuius ratio est; nam virtus pœnitentiæ respicit peccatum vt destruendum per actus disponentes subiectum ad illius remissionem, nempè auersionem à malo, & conuersionem ad bonum & quia vnus non potest pro alio ad peccati remissionem disponi, nec pro alio auerti à malo, & ad bonum finem conuerti, sit consequens, vt non possit vnus per virtutem pœnitentiæ de peccato alterius dolere, nec ex illa obligari ad satisfaciẽdum 98 *Respond.*

dum pro alio; satisfactio autem pro offensa ex virtute iustitiæ procedens non est per modum dispositionis subiecti ad remissionem offensæ, nec tendit ad disponendum hominem, vt a peccato auertatur, & conuertatur ad bonum, sed ad præstandum obsequium æque placens Deo offenso in morali æstimatione, ac illi offensa displicuit; & quia potest vnus pro alio obsequium ita excellens præstare, vt adæquet grauitatem offensæ, vel illam excedat, potest pro alio obligari ad satisfaciendum, & ad eius debitum extinguendum titulo fideiussoris, & hoc titulo supposito, ex virtute iustitiæ obligari ad satisfaciendum pro illo, illiusque debitum extinguere ea virtute iustitiæ perfectæ.

99 *Ad 2. replicā resp.* Ad secundam replicam respondeo, omittendo primum consequens, quod, nempe, Christus vt homo fuerit ex iustitia obligatus, non solum Deo creditori offenso, sed etiam hominibus debitoribus, quorum onus, & obligationem in se ipso suscepit, & negando minorem: ad cuius probationem dicatur; vel supremum dominium non obstare obligationi ea iustitia, vt *disput. seq.* constabit, vbi Deum ex iustitia obligatum fuisse acceptare satisfactionem Christi monstrabimus, non obstante, quod Christi satisfactio sit sub supremo Dei dominio: vel Christum non fuisse ex pacto obligatum ad satisfaciendum vt Deum, qua ratione supremus dominus hominum, est sed vt hominem, secundum quam rationem supremum dominium supra homines non habet. ac proinde non repugnat ex hoc capite titulo fideiussionis hominibus ex iustitia obligari, si semel ex tali titulo resultat obligatio ex iustitia, non solum in ordine ad creditorum, sed etiam respectiuè ad debitorem, cuius onus a fideiussore suscipitur.

100 *Ad tertiā.* Ad tertiam dicatur, veram esse maiorem, quando fideiussor, & principalis debitor capaces sunt eiusdem obligationis: secus autem quando in debitore non est ad eandem obligationem capacitas, cuius capax est fideiussor: & quia homines non sunt capaces obligationis satisfaciendi Deo pro offensa in ipsum commissæ ex perfecta iustitia ob rationem in argumento assignatam; quia nempè non possunt satisfactionem perfectam, & æqualem cum offensa præstare, quæ à perfecta iustitia satisfactiua respicitur; Christus autem prædictæ obligationis est capax; quia potest æqualem, imò & superexcedentem satisfactionem exhibere, consequens fit, quod homines non teneantur ad satisfaciendum Deo pro offensa ab ipsis commissa ex stricta, & perfecta iustitia, sed solum ex iustitia potentiali, videlicet, pœnitentia, quam esse partem potentialem iustitiæ, docet D. Thom. *infra q. 85. art. 3.* Christus vero, quia capax pœnitentiæ non est, est autem capax iustitiæ perfectæ, quia potest æquale reddere pro offensæ irrogata Deo obligatur ad satisfaciendum ipsi obligatione ex perfecta iustitia, imò ex hoc ipso robor accipit nostra sententia; homines namque obligantur ad satisfaciendum Deo ex iustitia solum potentiali, quia non sunt capaces satisfaciendi ex perfecta iustitia, eo quod non possunt satisfactionem offensæ æqualem præstare; sed Christus capax est satisfaciendi ex perfecta iustitia, præstandique æqualem, imò & superexcedentem satisfactionem: ergo ex illa ad satisfaciendum fuit obligatus, ex illaque satisfecit.

§. V.

Occasione vltimi argumenti explicatur, an in quolibet peccato inueniatur ratio specialis iniustitiæ contra Deum?

101 *Vlt. arguitur, & replicatur contra datam solutionem.* CÆterum contra hanc solutionem obstat vltimum contrariæ sententiæ argumentum: nam etiam si homines essent capaces præstandi satisfactionem æqualem peccato ab ipsis commisso, & offensæ Deo irrogatæ, non obligarentur ad præstandam prædictam satisfactionem ex perfecta, & speciali iustitia: ergo Christus titulo fideiussoris non fuit ex tali iustitia obligatus ad satisfaciendum Deo pro peccato humani generis. Consequentia tenet ea dictis; ideo namque proximè asseuerabamus, obligationem in Christo satisfaciendi pro hominibus fuisse ea perfecta iustitia, quamuis in hominibus talis obligatio non sit, sed ea iustitia potentiali, & imperfecta, quia homines non possunt præstare æqualem satisfactionem; Christus autem potest æqualem, & superexcedentem

exhibere: ergo si adhuc data, & concessa hominibus facultate ad præstandam æqualem satisfactionem, non tenerentur satisfacere perfecta iustitia, nec Christus fuit obligatus ex illa ad satisfaciendum pro hominibus.

Antecedens autem probatur; nam obligatio satisfaciendi ex iustitia solum potest oriri ex violatione iustitiæ illius, cui fit satisfactio; sed per hominum peccata Dei iustitia non violatur: ergo etiam si homines essent capaces præstandi æqualem satisfactionem cum offensa Deo irrogata, non tenerentur ex iustitia ad eius exhibitionem. Maior cum consequentia tenet; minor autem ostenditur primo; si namque omnibus peccatis violaretur Dei iustitia, sequeretur, omnia peccata præter proprias, & specificas rationes a suis obiectis desumptas esse in specie iniustitiæ contra Deum consequens est falsum, alias circunstantiam istam teneremur aperire in confessione, quod nullus hucusque dixit: ergo per peccata hominum non violatur Dei iustitia. *Minor prob. 1.*

102 *Secundo.* Deinde, nā statim atque alicuius iustitia violatur, tenetur, qui illam violauit ad resarciendum damnū, & satisfaciendū pro iniuria, vel iniustitia cōmissa, quod manifestū est in homanis; eo namque ipso quod aliquis damnum passus in bonis fortunæ, aut famæ, ille, qui damnum intulit, statim restituere tenetur, & continuo peccat non restituendo, si potens est restituere, quia alterius iustitiam violauit. sed peccator non tenetur statim confiteri peccata, nec pœnitentiam agere de illis, sed temporibus ab Ecclesia statutis, vt fatentur omnes Theologi: ergo non omni peccato diuina iustitia violatur.

Confirmatur. Quod amplius confirmari potest; quia namque affirmans, Deum esse mendacem, aut omnipotentem non esse, & suo dicto falsam opinionem de Deo in aliorum mentibus generans eius iustitiam violauit, tenetur ad statim satisfaciendum Deo suum dictum retractans, & aliorum veram de Deo opinionem recuperans: ergo si per omne peccatum violatur diuina iustitia, tenentur homines statim ac peccant pœnitere de peccato, & satisfacere Deo.

103 *Tertio.* Denique probatur: nam tunc solum diuina iustitia violatur, cum Deus iure dominij, quod super homines habet, illorum actiones petit, non vero quando iure imperij, aut Legislatoris supremi illas præcipit, vt constat in humanis Principibus quorum non violatur iustitia, nec contra illos iniustitia committitur, si solum contrauenitur illorum mandatis, quibus non præcipiunt titulo dominij, quod supra subditos habent, sed solum titulo gubernationis, aut legislationis, quo gaudent; sed quamuis Deus titulo supremi dominij possit petere omnes hominum actiones, quod autem illas omnes hoc titulo petat, aut præcipiat de facto, nullo firmo fundamento suadetur, nec sine illo id licet asserere, & circumstantias peccatorum augere: ergo non omne peccatum est contra iustitiam diuinam, nec omni peccato Dei iustitia violatur: ac proinde non potuit Christus ex speciali iustitia obligari ad satisfaciendum pro peccato humani generis, nec pro illo ex speciali iustitia satisfecit.

104 *Prima solutio arg.* Huic argumēto variè occurritur ab Auctoribus nostræ sententiæ. Quidam illo conuicti distinguunt inter peccata, quæ sunt contra iustitiam specialem Dei, quibusque diuina iustitia violatur, vt murmuratio generans falsam opinionem de Deo, blasphemiæ, & alia huiusce generis, & peccata, quæ contra iustitiam Dei specialem non sunt, nec illis diuina iustitia violatur, & asserunt, Christum ex iustitia speciali satisfecisse pro peccatis primi generis, & ad satisfaciendum pro illis fuisse ex iustitia obligatum; quia homines ex iustitia tenentur ad satisfaciendum Deo pro peccatis primi generis, & consequenter Christus, qui titulo fideiussoris illorum onus, & obligationem in se ipso suscepit, ex eadem virtute ad satisfaciendum pro talibus peccatis tenetur. secus autem pro peccatis secundi generis, ad quorum satisfactionem homines ex iustitia non obligantur, & consequentèr nec Christus, qui hominum vices gerebat titulo fideiussionis.

Reijcitur 1. Hæc tamen solutio sustinenda non est primò; quia in Scriptura, & Patribus ad huiuscemodi distinctionem nullum adest fundamentum, cum eodem modo de satisfactione Christi pro omnibus peccatis sine vllo inter illa discrimine Scriptura, & Patres loquantur: ergo absque vllo fundamento dicta distinctio confingitur in Christi satisfactione, asserendo pro peccatis primi generis ex iustitiæ speciali processisse, Christumque ad satisfaciendum pro illis fuisse ex iustitia obligatum, non autem pro alijs peccatis, quæ contra specialem Dei iustitiam non sunt, nec illis diuina iustitia violatur. Deindè, quia disputatio de satisfactione Christi, an fuerit ex rigore iustitiæ, & an ex virtute iustitiæ spe- *Secundo.*

cialis processerit, & per illam fuerit regulata, vel non: præcipue circa peccatum originale versatur, quod ius sic principale Incarnationis motiuum docent communiter Theologi & ea dicendis *disp. 8* constabit; sed peccatum originale primi generis non fuit; non enim fuit murmuratio, nec blasphemia contra Deum, aut in alia specie ex illis, quibus in aliorum mentibus falsa opinio generatur, & Dei perfectionibus detrahitur. ergo tradita solutione præcipua controuersia defer tur.

106 *Tertio.* Denique; nam disputatio nostra est de satisfactione Christi pro peccatis hominum sub ea consideratione, sub qua non possunt ab illis sufficienter, & ad æqualitatem compensari; sed pro peccatis primi generis sub ea ratione, sub qua ab alijs peccatis differunt, nempè vt rationem iniustitiæ specialis contra Dei iustitiam sortiuntur, potest ab homine puro, imo & ab homine in statu culpę existente, & in statu inimicitiæ diuinæ sufficienter, & æqualiter compensari: ergo iustitia Christi ad ea peccata restringenda non est: ita vt pro illis tantum satisfactionem Christi regulauerit. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur; nam peccata primi, & secundi generis conueniunt in ratione offensę diuinę, in qua sunt infinitæ grauitatis simpliciter, vel superioris ordinis ad satisfactionem puræ creaturæ, & solum inter se differunt in eo quod per peccata primi generis falsa opinio generatur de Deo in ijs, ad quorum veram existimationem, veramque opinionem datur ius strictæ iustitiæ in illo: at licet homo purus non possit pro ratione offensæ illis omnibus communis æqualiter satisfacere, nec illam ad æqualitatem compensare; damnum tamen falsæ opinionis, falsæque existimationis inductæ in aliorum mentibus potest ad æqualitatem resarcire, dictum proprium efficaciter retractando, & veram de Deo opinionem scandalizatorum mentibus restituendo, etiam si existat in peccato mortali ergo peccata primi generis secundum id, in quo ab alijs discriminantur, possunt ad æqualitatem compensari à puro homine, etiam in peccato mortali existente, & consequenter de illis sic sumptis non agitur, cum de satisfactione Christi tractatur, asserendo, necessariam fuisse ad satisfaciendum Deo pro peccatis à nobis commissis, & an eius satisfactio fuerit de rigore iustitiæ, & ex virtute iustitiæ specialis processerit.

Confirmatur. Explicatur, & vrgetur; etenim homo plebeius, qui, Regi falso testimonio imposito, eius famam denigrauit, etsi pro iniuria Regi irrogata non possit æqualem præstare satisfactionem; damnum tamen falso testimonio inductum potest ad ęqualitatem reparare ergo pariter homo, qui blasphemia in Deum prolata illius denigrauit honorem, falsò aliquid Deo negando, vel falsò illi aliquid attribuendo, hancque falsitatem sua prædicatione in aliorum mentibus seminauit, falsamque existimationem induxit, etsi pro iniuria Deo irrogata non possit ad æqualitatem satisfacere; damnum tamen Deo illatum ex falsa existimatione in aliorum mentibus inducta, poterit æqualiter resarcire, suum dictum efficaciter retractando, & oppositum efficaciter suadendo; sed solum in damno contra Dei iustitiam illato peccata primi generis differunt ab alijs peccatis: ergo secundum id, in quo differunt, possunt à puro homine ad æqualitatem compensari, & solum secundum id, in quo prædicta peccata conueniunt, est in puro homine insufficientia ad satisfactionem æqualem pro illis, nempè secundum rationem offensæ diuinæ, secundum quam sunt grauitatis infinitæ simpliciter, vel saltim superioris ordinis ad satisfactionem à pura creatura præstabilem: ideoque solum ab homine Deo potest pro illis æquiualens satisfactio exhiberi; ac proindè de illis solum sub prædictę ratione agitur, cum de Christi satisfactione, illiusque necessitate tractatur, & cum disputatur à Theologis, an satisfactio Christi fuerit ex perfecta iustitia.

107 *Secunda solutio aliorum.* Aliorum solutio est in Deo præter ius imperij, & supremi Legislatoris, ratione cuius illi obedientia debetur, & præter excellentiam supremam, ratione cuius ei debetur cultus ex Religione, & præter summam bonitatem ratione cuius illi ex charitate omnes actiones nostræ sunt debitæ, & vltra rationem beneficientię, & creationis, & gubernationis, ratione cuius ei debentur ex gratitudine, esse ius strictæ iustitiæ in supremo dominio fundatum, ratione cuius illi ex iustitia speciali debentur omnes nostræ operationes, ac proindè omne peccatum est contra iustitiam specialem Dei, & iniustitia specialis. ex quo vlterius fit, vt satisfactio pro quocumque peccato sit debita ex iustitia perfecta, supposita sufficientia in subiecto præstandi æqualem satisfactionem, quę est obiectum iustitiæ satisfactiuæ: & quia hæc sufficientia reperitur in Christo, ideo ex iustitia perfecta obligatur titulo fideiussoris ad præstandam satisfactionem æqualem offensæ irrogatæ Deo, ex illaque satisfecit; homo autem purus, quia est incapax ad æqualem satisfactionem præstandam, non obligatur ex iustitia perfecta ad satisfaciendum pro offensa ab ipso commissa, sed ex iustitia imperfecta, & potentiali, videlicet pœnitentia, quam esse partem potentialem iustitiæ, docet D. Thom. in hac *3. p. infr. q. 85. art. 3.* eo quod deficit ab æqualitate simpliciter. *S. Tho.* Vndè, si homo purus posset præstare perfectam, & æqualem satisfactionem pro offensa ab ipso commissa, obligaretur ad satisfaciendum pro illa ex perfecta, & stricta iustitia.

Cæterum contra hanc solutionem obstat primo, quod licet in Deo præter omnes titulos recensitos, quibus ei actiones nostræ sunt debitæ, sit etiam ius strictum iustitiæ supra illius dominium fundatum; non tamen probatur ab Auctoribus traditæ solutionis, per quodlibet peccatum ius strictum iustitiæ lædi, quod tamen probare debebant, vt cum fundamento asserent, omne peccatum esse violationem iustitiæ specialis Dei, & iniustitiam contra Deum specialem. ergo solutionis doctrina sine fundamento traditur. 108 *Reijcitur 1.*

Secunda. Deinde, & explicatur magis hoc ipsum. nam licet Deo petente, & præcipiente hominis operationes titulo supremi dominij, quo gaudet super omnes creaturas, per transgressionem præcepti ius strictæ iustitiæ lædatur; Deo tamen non petente, nec præcipiente operationes nostras titulo supremi dominij, sed alio ex prædictis titulis, ius strictum iustitiæ non læditur: sicut ius dominij in creatura non læditur, si dominus non præcipiat titulo dominij, quod habet, sed tantum titulo legislationis; sed nullum est fundamentum, vt asseratur, Deum, quandocumque aliquid hominibus præcipit, aut prohibet, præcipere, aut prohibere illorum actiones titulo supremi dominij: ergo nullum est fundamentum ad asserendum omnibus peccatis hominum ius strictæ, & rigorosæ iustitiæ violari, & omnibus, præter alias malitias, malitiam specialis iniustitię contra Deum reperiri.

Tertio. Deniq; nam esto ita sit, quod in omni peccato probabiliter asseratur, rationem specialis iniustitiæ contra Deum reperiri, negari tamen non potest, esse sententiam probabilem quæ strictam rationem iniustitiæ negat vniuersaliter reperiri in omni peccato, cum illam plures docti Theologi teneant, nec leui fundamento fulciatur, ex quibus principijs prouenit probabilitas alicuius sententiæ: ergo operantes cum hac probabilitate, & cum illa peccantes non contrahunt specialem iniustitiæ rationem, sed ab hac malitia excusantur; & tamen pro illorum peccatis ex eadem virtute satisfecit Christus, ex qua satisfecit pro peccatis illorum, qui in opposita existente sententia, & cum illa peccantes contrahunt malitiam specialis iniustitiæ contra Deum: ergo absque circumstantia iniustitiæ specialis inuenitur in peccato compensabilitas ex virtute perfectæ iustitiæ, & consequenter vt in Christo saluetur obligatio satisfaciendi pro peccatis hominum ex perfecta iustitia, ex illaque de facto satisfecisse, recursus ad specialem iniustitiam contra Deum in omni peccato repertam necessarius non est.

Tertio alij respondent, omne peccatum esse iniustitiam, vel ex eo, quod contrariatur iustitiæ diuinæ, quæ per omne peccatum violatur, vel per oppositionem cum iustitia legali, quæ bonum commune respicit, & attendit. Primum docet D. Thomas 1. 2. q. 59. art. 1. ad 1. his verbis: *Dicendum, quòd sicut iustitia legalis dicitur per comparationem ad bonum commune humanum: ita iustitia diuina dicitur per comparationem ad bonum diuinum, cui repugnat omne peccatum: & secundum hoc omne peccatum dicitur esse iniquitas.* Ex quibus verbis manifestè colligitur, Angelicum Doctorem sensisse, per omne peccatum diuinam iustitiam violari. ac proinde esse iniustitiam ex oppositione cum iustitia diuina. Secundum docuit *q. 58. art. 5. ad 3. & q. 79. art. 2. ad 1.* his verbis: *Dicendum, quòd sicut iustitia legalis est omnis virtus subiecto, & quasi materialiter: ita iniustitia legalis est materialiter omne peccatum, & hoc modo peccatum diffinit Ambrosius, secundum scilicet, rationem iniustitia legalis.* Quibus verbis manifestè indicat D. Thomas, omne peccatum iustitiæ legali opponi, ac proindè ex hac oppositione rationem iniustitiæ sortiri. Cum ergo omne peccatum iniustitia verè sit, verè iustitia per omne peccatum violatur, ac per consequens ex omni peccato nascitur in homine obligatio ex iustitia ad satisfaciendum Deo. Nec est necessarium, quod obligatio sit ex eadem specie iustitia, quæ per peccatum violatur, sed potest obligatio satisfaciendi esse ex iustitia commutatiua, quamuis iustitia violata non fuerit commutatiua, sed legalis: vt enim docet D. Thom. 2. 2. *q. 62. art. 1. ad 3.* violatio iustitiæ distributiuæ, debitumque ex iniusta distributione contractum 109 *Tertia solutio bimembris.* *S. Tho.* *S. Tho.* *S. Tho.*

per

per iustitiam commutatiuam resarciuntur, vt quando aliquis minus dat alicui, quam debebat ex iustitia distributiua, tenetur ad resarciendum damnum ex iustitia commutatiua, & ad restitutionem secundum æqualitatem rei ad rem. Ita doctissimus ille Magister toto orbe celebris sapientia, & eruditione Frater Petrus de Herrera bis in Vniuersitate Sal- *M. Herrerá.* manticensi Primarius, & Tarazonensis Episcopus *in M. S. ad articul. 2. huius quæstionis dub. 2. in solutione ad 1. argum.*

110 *Reijcitur 1. quo ad 1. partem.* Sed contra primam partem istius solutionis facit primò, quòd si omne peccatum est contra iustitiam specialem diuinam, sequitur, dari in nobis iustitiam in ordine ad Deú inclinantem ad seruandum ius diuinum illæsum, & illud læsum reparandum, quæ sit stricta, & perfecta iustitia: at hoc est contra id, quo doctissimus ille Magister aduersus Suarez *dub. relato concl.* 4. docuerat: ergo non omni peccatu violatur iustitia specialis Dei, nec ex oppositione cum illa ratio specialis iniustitiæ in omni peccato inuenitur. Probatur sequela; nam specialis malitia peccati semper sumitur ex oppositione ad virtutem residentem in subiecto peccante, vt malitia intemperantiæ opponitur virtuti temperantiæ, quæ in subiecto intemperato inuenitur, vel potest inueniri, & malitia iniustitiæ opponitur virtuti inclinanti subiectum ad oppositam rectitudinem: ergo si in omni peccato datur specialis ratio iniustitiæ ex oppositione ad iustitiam diuinam, necessario admitti debet in nobis virtus, quæ inclinet in oppositam rectitudinem; sed eo ipso quod huiusccemodi virtus admittatur in nobis, necessario debet habere pro obiecto ius diuinum seruandum illæsum, & reparandum læsum, nam adeo non seruando illæsum, vel non reparando illud læsum, contra istam virtutem delinquitur: ergo ex tradita solutione sequitur, esse in nobis constituendam iustitiam in ordine ad Deum inclinantem ad ius diuinum illæsum conseruandum, & læsum reparandum, quod vt dixi, doctrinæ huius viri sapientissimi aduersatur.

111 *Secundo.* Facit secundo, quod iuxta Diuum Thomam iustitia diuina, de qua loquitur *in testimonio allegato*, non est propriè, & strictè iustitia, sed largè: ergo ex oppositione cum illa non adstruitur in omni peccato ratio iniustitiæ specialis, & quæ propriè rationem iniustitiæ sortiatur. Consequentia patet; nam ratio propriæ iniustitiæ sumi debet ex oppositione cum iustitia, quæ propriè iustitia sit: ergo si iustitia diuina, de qua loquitur D. Thom. propriè iustitia non est, non potest ex oppositione cum illa ratio propriæ, & specialis iniustitiæ omni peccato competere.

Antecedens autem probatur: iustitia namque, de qua ibi loquitur Diuus Thom est virtus, per quam homo, & illius actus ordinantur ad bonum diuinum, sicut per iustitiam legalem ordinantur actus hominis ad bonum commune humanum, vt ex ipsa littera constat; sed virtus, per quam actus hominis sic ad bonum diuinum ordinantur, est charitas, vt *S. Tho.* expressè docet D. Thom *2. 2. q. 58. art. 6. ad modum corporis*, illis verbis: *Sicut enim charitas potest dici virtus generalis in quantum ordinat actus omnium virtutum ad bonum diuinum: ita etiam iustitia legalis inquantum ordinat actus omnium virtutum ad bonum commune*. Verba sunt D. Thom. Ex quibus apertè constat, ordinationem hominis, & omnium actuum illius ad bonum diuinum fieri per charitatem, & ad illam pertinere; charitas autem propriè iustitia non est, nec talis simpliciter: ergo virtus de qua loquitur D. Thom *in testimonio allegato* docens, illi omne peccatum opponi, & ex tali oppositione omne peccatum dici iniquitatem, non est iustitia specialis, nec simpliciter, & propriè iustitia, & consequenter ex oppositione cum illa, non probatur in omni peccato ratio iniustitiæ specialis.

112 *Quoad 2. partem reijcitur 3. solutio.* Deinde contra secundam partem eiusdem solutionis facit, ex eo, quod omne peccatum sit iniustitia legalis, & iustitiæ legali opponatur, tantum sequi, esse iniustitiam respectu boni communis, quod iustitia legalis attēdit, & ad quod ordinat actus aliarum virtutem, ob quam rationem dicitur omnis virtus subiecto, non autem quod respectu Dei rationem specialis iniustitiæ sortiatur: sed ratio iniustitiæ, quam in præsenti indagamus, non est respectu boni communis humani, sed respectu Dei, & respectu boni diuini, cum Deus sit cui ex obligatione iustitiæ facienda est satisfactio, & respectu cuius satisfactio à Christo exhibita rationem iustitiæ sortitur, si vera ex illo procedit, & per illam regulatur, vt intendit nostra sententia: ergo solutione tradita non soluitur argumentum, neque ex oppositione peccati cum iustitia legali sufficienter illi occurritur. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: nam iniustitia opposita virtuti iustitiæ solum fit illi, ad quem iustitia, cui opponitur, ordinat subiectum, & actus illius; sed iustitia legalis non ordinat hominem ad Deum, sed ad bonum commune, quod esse obiectum iustitiæ legalis, docet D. Thom *2. 2. q. 58. art. 5. &* *S. Tho.* 6. ergo iniustitia legalis non Deo fit, sed bono communi, sub quo, vt partes homines continentur, & consequenter ex oppositione cum iustitia legali non potest omni peccato competere ratio specialis iniustitiæ contra Deum, ex qua in homine nascatur obligatio satisfaciendi Deo ex propria, & speciali iustitia: ac proinde, nec ex qua probetur, consurgatque talis obligatio in Christo.

113 *Respondebis* Si forte dicatur, bonum diuinum esse maximè bonum commune, ac proinde, ex eo, quod iustitia legalis hominem, & eius actus ordinet ad bonum commune tanquam ad proprium obiectum, non sequitur, quod ad bonum diuinum ordinatio per iustitiam legalem non fiat, & hoc bonum est obiectum iustitiæ legalis. In contrarium obstat primo, D. Tho- *Contra 1.* mam non quodlibet bonum commune, sed bonum commune humanum assignare pro obiecto iustitiæ legalis, prout distinctæ ab alijs speciebus iustitiæ, & ab alijs partibus subiectiuis illius; bonum autem diuinum non est bonum commune humanum, sed altius omni humano bono: ergo non comprehenditur sub obiecto iustitiæ legalis. Deinde nam D. *Secundo. S. Tho.* Thom *2. 2. q. 58. art. 6.* verbis *num.* 111. relatis comparat charitatem, & iustitiam legalem quoad rationem generalis virtutis; quia sicut charitas, ordinat actus omnium virtutum ad bonum diuinum: ita iustitia legalis ordinat actus omnium virtutum ad bonum commune: ergo iuxta D. Thomam, bonum diuinum non comprehenditur sub bono communi, quod constituit pro obiecto iustitiæ legalis. Præterea, nam *Tertio.* bonum commune, ad quod ordinat iustitia legalis, est commune per modum totius, ad quod homo comparatur vt pars, *vt locis allegatis* docet Angelicus Doctor. Sed bonum diuinum hac communitate non gaudet, sed communitate causalitatis per modum principij, & finis, & per modum participabilis ab omni bono creato: ergo sub obiecto iustitiæ legalis non clauditur. Denique quia alias iustitia, ex *Quarto.* qua Christus satisfecit, & ex qua fuit ad satisfaciendum obligatus, esset iustitia legalis. Consequens est falsum, vt communiter asserunt Auctores nostræ sententiæ, & Nos inter probandam secundam conclusionem monstrauimus. ergo falsum etiam est, quod per iustitiam legalem homo, & illius actus ordinentur ad bonum diuinum, & quod huiusmodi bonum sub obiecto iustitiæ legalis contineatur. Probatur sequela, nam per iustitiam, ex qua Christus satisfecit, actus ab ipso in satisfactionem exhibiti ordinabantur ad bonum diuinum, nempe ad ius diuinum læsum resarciendum, & reparandum per satisfactionem æqualem: ergo si iustitia legalis ordinat actus hominis ad bonum diuinum, virtus, ex qua Christus satisfecit, iustitia legalis erit.

114 *Vera solutio.* Vnde, quidquid sit de ratione strictæ iniustitiæ contra Deum, an in omni peccato inueniatur, ad argumentum respondeo, negando antecedens, quod nempè, si homines essent capaces præstandi Deo æqualem satisfactionem pro culpa ab ipsis commissa, non obligarentur ex iustitia stricta, & speciali ad satisfaciendum Deo: ad illius probationem, nego maiorem, quod scilicet, obligatio satisfaciendi ex iustitia solum ex iustitiæ violatione possit oriri. Et quidem, quod hoc vniuersaliter verum non sit, constat manifestè in eo, qui aliquid mutuo accepit ab alio; tenetur enim ex iustitia speciali ad restitutionem ratione rei acceptæ; & tamen accipiendo nullius iustitiam violauit: non ergo est vniuersaliter verum, quod obligatio ex iustitia solum ex illius violatione possit oriri, & quod necessario supponat iustitiæ alterius violationem. Et licet ad satisfactionem restitutiuam, siue honoris, siue pecuniarum ex obligatione iustitiæ exercendam, necessario supponatur violatio strictæ iustitiæ; ad satisfactionem vero compensatiuam iniuriæ præstandam ex prædicta obligatione id necessarium non est, sed sufficit, quod ratio iniuriæ intercesserit, quæ sit iuris alicuius transgressio, & debitum satisfaciendi simpliciter: in omni autem peccato veram rationem iniuriæ contra Deum reperiri, docet Angelicus Doctor *q. 28. de Veritate art. 2. in corp.* & probat ma- *S. Tho.* nifesta ratione: *Quicumque enim rem aliquam digniorem indigniori postponit, iniuriam ei facit, & tanto amplius, quanto res est dignior; quicumque autem in re temporali finem sibi constituit, quod facit omnis mortaliter peccans, ex hoc ipso quantum ad affectum suum praponit creaturam creatori diligens plus creaturam, quam creatorem; finis enim est, quod maximè diligitur: Cum ergo Deus in infinitum creatura excedat, erit peccantis mortaliter contra Deum infinita offensa ex parte dignitatis eius, cui per peccatum quodammodo iniuria fit, dum ipse Deus contemni-*

tur, & eius præceptum. Verba sunt D. Thomæ. Ex qu bus aperte constat, in omni peccato veram rationem iniuriæ contra Deum reperiri, nec ex eo, quod illam explicuerit D. Thom. per particulam *quodammodo* sequitur, Angelicum Doctorem sensisse, quod deficiat à ratione vera iniuriæ, vt *disput. 1. num. 10* notauimus ex eodem D. Thom. *q. 2. de Malo art. 9. ad 5.* vbi docet, in omni peccato reperiri aliquam habitudinem ad bonum infinitum, quin ex hoc quod habitudo peccati ad Deum per modum auersionis ab ipso explicetur per particulam *quamdam*, liceat colligere, vt de mente D. Thom. quod deficiat à ratione veræ habitudinis. Quod autem sit in hominibus debitum simpliciter tale satisfaciendi Deo, nemo, quem viderim, negat, & patet ex eo, quod D. Thom. *infr. q. 85. art. 3.* pœnitentiam esse, non subiectiuam sed potentialem partem iustitiæ, non ex defectu debiti, sed ex defectu æqualitatis probauit, quia nēpè non potest homo æquiualens reddere Deo pro offensa in ipsum commissa; si autem non esset in homine debitū simpliciter tale ex vtriusque defectu probasset D. Thom. pœnitentiam deficere a ratione partis subiectiuæ iustitiæ, cum vtrumque sit necessarium, vt ex D. Thom. vidimus, ac proinde, si in homine esset facultas ad satisfactionem æqualem præstandam pro offensa ab ipso commissa, ex perfecta iustitia obligaretur ad satisfaciendum Deo. Ex quo vlterius fit, Christum Dominum titulo fideiussoris obligatum ad satisfaciendum pro nobis, cum possit perfectam, æqualemque exhibere satisfactionem, fuisse obligatum ex stricta, & speciali iustitia ad satisfaciendum Deo pro peccato humani generis ex illaque de facto satisfecisse, etiam si peccatum, pro quo Christus satisfecit, strictæ iniustitia non fuerit, nec ius Dei strictæ iustitiæ violauerit: quia licet iniustitia stricta non fit, est tamen iniuria Dei, vt ex D. Thom vidimus. Et hoc sufficit, vt ex illo obligatio satisfaciendi ex perfecta iustitia nascatur in illo, qui potens est æqualem satisfactionem præstare.

S. Tho. S. Tho.

§. VI.

Vltima differentia virtutis satisfactiuæ Christi explicatur.

115 Tertia concl. ipso Suarez. Sit Tertia Conclusio. Virtus iustitiæ, ex qua Christus pro hominibus satisfecit, est diuersæ speciei ab omni virtute, quæ in puro homine reperitur.

Contrarium huius conclusionis docuit Suarez *disput. 4. alleg. sect. 5.* vbi ait, virtutem, ex qua Christus satisfecit, esse eiusdem speciei cum virtute pœnitentiæ, ex qua purus homo satisfacit, etsi in Christo pœnitentia dici non debeat; quia hoc nomen *Pœnitentia* significat prædictam virtutem, non adæquatè secundum extensionem ad omnem actum, quem elicere potest; sed solum inadæquatè prout inclinat in retractationem prioris delicti, priorisque voluntatis, secundum quam rationem esse non potuit in Christo, qui, cum non peccauerit, nec peccare potuerit, incapax est ab intrinseco retractandi peccatum à se commissum; ac proindè illi repugnat virtus pœnitentiæ sub prædicta consideratione, sub qua, inquit Suarez, nomen pœnitentiæ sortitur, ideoque licet virtus illa sit eiusdem speciei cum virtute pœnitentiæ, non debet pœnitentia vocari, nec in Christo sub hoc nomine admitti. Tenent etiam contrarium nostræ conclusionis docti Recentiores Thomistæ, qui, etsi contra Suarez defendant, virtutem, ex qua Christus satisfecit, non esse eiusdem speciei cum virtute pœnitentiæ, nec cum iustitia puri hominis in ordine ad Deum; docent tamen, esse eiusdem rationis cum iustitia infusa nostra inclinante ad ius suum vnicuique reddendum ad æqualitatem in quacumque materia, etsi in puro homine inclinare non possit ad reddendum Deo æquale ex defectu facultatis.

116 Navar. Alvar. Corneio. Probatur primo. Nostram tamen conclusionem tuentur Nazarius vbi *supra conclusione sexta*, Aluarez *disputatione quarta solutione ad sextum argumentum*. Corneio vbi *supra*, & frequentius alij Thomistæ, & ostenditur primò impugnando sententiam Suarez; partes enim potentiales iustitiæ à partibus subiectiuis illius specificè distinguuntur, vt in confesso est apud Theologos; sed virtus, ex qua Christus Dominus pro peccatis hominum satisfecit, est pars perfecta, & subiectiua iustitiæ, perfectaque iustitia commutatiua, vt *secund. conclus.* probauimus, eo quòd nec deficit à ratione debiti simpliciter tali nec ab æqualitate rei ad rem, quæ sit talis simpliciter, cum illius satisfactio æqualis fuerit, imò & superabundans pro offensa; virtus autem pœnitentiæ, vel si quæ alia in puro homine inuenitur, inclinans hominem ad satisfaciendum Deo pro culpa propria mortali, non est pars subiectiua, sed potentialis iustitiæ, vt docet D. Thom. in hac *3. p. infra quæst. 85. art. 3.* constatque ex eo, quod deficiat ab æqualitate simpliciter, quam perfecta iustitia requirit: ergo virtus illa, ex qua Christus satisfecit, non est eiusdem speciei cum virtute pœnitentiæ, ex qua purus homo satisfacit. S. Tho.

117 Respondet P. Suarez. Respondet Suarez vbi *supra §. nihilominus tamen propter aliàs rationes*, virtutes per se, ac formaliter non respicere in subiecto, cui insunt, facultatem, sed voluntatem, nec effectum, sed affectum, vt constat in homine paupere, qui ob defectum facultatis non potest magnificos sumptus facere; in quo tamen virtus magnificentiæ esse potest, si quamuis magnificos sumptus non faciat ex defectu facultatis, ad illos tamen faciendos voluntatem habeat, & affectum ordinatum: licet autem puri homines non potuerint Deo in effectu æqualem satisfactionem præstare pro offensa ab ipsis commissa ex defectu facultatis; habere tamen possent simplicem, seu conditionatum affectum, quo vellent Deo exhibere condignam, & æqualem satisfactionem, si in sua esset potestate: qui affectus simplex, & inefficax est eiusdem speciei cum affectu absoluto, & efficaci satisfaciendi æqualiter Deo, fit consequens, quod pertineat ad virtutem eiusdem speciei cum illa, ex qua Christus Dominus satisfecit, & ex qua elicuit affectum efficacem, & absolutum præstandi Deo æqualem satisfactionem; cum namque virtutes specificentur per actus, si actus efficax, & inefficax sunt eiusdem speciei, pertinent ad eandem speciem virtutem.

118 Reycitur primo. S. Tho. Cæterum contra hanc solutionem facit primò, sequi ex illa pœnitentiam, & religionem in nobis esse partes perfectas, & subiectiuas iustitiæ: consequens aduersatur D. Thom. *infra q. 85. art. 3.* vbi id de pœnitentia negat, & *2. 2. qu. 80. art. 1.* vbi docet, religionem non esse partem perfectam, & subiectiuam iustitiæ, sed imperfectam, & potentialem, eo quod vtraque deficit à iusto, & æquali simpliciter ergo solutio tradita est falsa. Patet sequela; nam iuxta istum Auctorem ad rationem perfectam iustitiæ non attenditur, nec requiritur æqualitas in effectu, nec in affectu efficaci, sed sufficit æqualitas in affectu conditionato, simplici, & inefficaci; sed licet pœnitentia, & religio non inclinent in nobis ad æquale in effectu, nec in affectu efficaci, elicere tamen possunt in sententia istius Auctoris conditionales, & simplices affectus ad æquale Deo reddendum in materia satisfactionis, & cultus, quandoquidem impotentia subiecti ad æqualitatem constituendam non obstat, vt ab illo eliciantur affectus simplices, conditionati, & inefficaces ad æqualitatem præstandam. ergo pœnitentia, & religio non erunt partes potentiales, & imperfectæ iustitiæ, sed subiectiuæ, & perfectæ.

119 Secundo. Deindè, nam esto in subiecto, cui ab intrinseco non repugnat affectus absolutus, & efficax erga obiectum alicuius virtutis, possit virtus residere, & elicere affectus conditionatos, simplices, & inefficaces, quo circa in homine paupere existit virtus liberalitatis, & magnanimitatis, quia solum ex accidenti est impotens ad magnos sumptos faciendos, non tamen illi ab intrinseco repugnant; in eo autem, cui ab intrinseco repugnat affectus absolutus, & efficax erga materiam, & obiectum virtutis, talis virtus residere non potest: quo circa temperantiam in Angelos nullus, quem viderim, posuit; quia Angelo ab intrinseco repugnat affectus efficax erga obiectum temperantiæ; sed reddere Deo æquale pro offensa in ipsum commissa, & affectus efficax constituendi æqualitatem inter satisfactionem, & culpam mortalem repugnat ab intrinseco puræ creaturæ, & non ex aliqua conditione accidentali; repugnat namque illi, quia pura creatura est, quod illi essentialiter conuenit: ergo, esto elicere posset affectum simplicem, conditionatum, & inefficacem circa æqualem satisfactionem Deo pro culpa mortali exhibendam, in nulla pura creatura cōstitui potest virtus ad satisfaciendum pro ipsa, quæ sit pars perfecta, & subiectiua iustitiæ.

120 Tertio. Denique tradita solutio reijcitur; ex illa namque sequitur, virtutem spei esse in Christo constituendam contra cōmunem Theologorum sententiam, & in Angelis virtutem Temperantiæ, quod nullus Theologorum admisit: consequens quoad vtramq; partem est falsum: ergo & tradita solutio. Probatur sequela: etiam si Christus Dominus non possit affectu absoluto, & efficaci gloriam animæ sperare,

rare, quia illam de facto possidet; spei autem est de bono non possesso; potest tamen simplicem affectum, & conditionatum habere sperandi gloriam animæ, si illam non possideret: non enim potest illius affectus repugnantia monstrari; & quamuis Angelus nequeat habere absolutum, & efficacem affectum erga materiam, & obiectum Temperantiæ; conditionatum tamen, & simplicem affectum erga obiectum temperantiæ habere non est vnde illi repugnet, cum talis affectus erga impossibile possit versari, & consequenter, quamuis Angelo materia temperantiæ repugnet, posset illi affectus conditionatus, & inefficax erga talem materiam competere: ergo si affectus simplex, & conditionatus circa materiam alicuius virtutis sufficit, vt in subiecto capaci illum eliciendi virtus à tali obiectu specificata resideat, admittenda erit spes Theologica in Christo, quamuis illi affectus efficax spei erga gloriam animæ repugnet, & in Angelo virtus temperantiæ, quamuis Angelo repugnet affectus efficax, & absolutus erga materiam illius. Et ratio a priori, cur affectus inefficax, & conditionatus erga obiectum alicuius virtutis cum repugnantia ab intrinseco affectus absoluti, & efficacis non sufficiat, vt virtus à tali obiecto specificata in aliquo subiecto constituatur, est; nam repugnante actu primario alicuius virtutis, repugnat etiam virtus in talem actum inclinans; actus autem primarius alicuius virtutis est affectus absolutus, & efficax erga obiectum primarium illius, non autem affectus abstrahens à conditionato, & absoluto, à simplici, & efficaci: ideoque repugnante alicui subiecto ab intrinseco actu absoluto, & efficaci circa obiectum primarium alicuius virtutis, non potest virtus in tali subiecto dari, etiam si illi non repugnet affectus simplex inefficax, & conditionatus, qui secundariò ad virtutem comparatur. Et hac ratione ducti communiter Theologi virtutem spei relegant à Christo Domino, & ab Angelis temperantiæ virtutem.

121 *Secundo probatur conclusio.* Deinde, suadatur conclusio impugnando modum dicendi Recentiorum Thomistarum; nam ius Dei ad exigendam satisfactionem pro offensa in ipsum commissa altius est omni humano iure, & omni iure conueniente puræ creaturæ; debitum etiam ex offensa contra Deum commissa contractum altius est debito contracto ex offensa hominibus irrogata, & diuersæ rationis ab illo: sicuti & offensa Dei supra quam fundatur prædictum ius, & ex qua oritur debitum satisfaciendi, diuersæ rationis est ab offensa facta hominibus: ergo virtus inclinans ad satisfaciendum Deo pro offensa in ipsum commissa, & ad resarciendum ius illius per peccatum læsum non est eiusdem rationis, & speciei cum virtute iustitiæ inclinante ad satisfaciendum hominibus, vel ad illorum ius illæsum seruandum, & reparandum læsum in alijs materijs. De antecedenti dubitari non potest; cum enim offensa contra Deum commissa diuersæ rationis sit ab omni offensa hominibus irrogata, debitum ex illa contractum, & ius exigendi satisfactionem super illam fundatum non possunt non esse diuersæ rationis ab omni debito, & iure, quæ in hominibus reperiuntur. Consequentiam autem probo primò; nam virtus iustitiæ respicit ius

Consequentia probatur primò. alterius, & alteri debitum tanquam proprium obiectum: ergo si ius, & debitum diuinum sunt diuersæ rationis à iure, & debito humanis, virtus iustitiæ erga Deum necessariò specie distinguitur à virtute iustitiæ erga homines; virtutes namque speciem, & distinctionem ex obiectis desumunt.

122 *Secundo.* Deinde, quia namque virtus Religionis, seu virtus, qua aliquem reueremur, respicit cultum illi debitum ratione propriæ excellentiæ, & excellentia Dei est diuersa, & superioris rationis ad omnem excellentiam creatam, & cuiuscumque creaturæ, ideò, vt docet Diuus Thomas, religio, qua Deum colimus, eique propter propriam excellentiam cultum debitum præstamus, virtus specialis est, & specificè distincta ab illis, quibus colimus creaturas, vt sunt pietas ad parentes, obseruantia ad personas in dignitate supra nos constitutas, & dulia, qua colimus Sanctos: ergo si ius Dei excellentius est, & diuersæ rationis ab omni iure creato, virtus iustitiæ erga Deum, & illius ius attendens diuersæ speciei est à virtute iustitiæ erga homines illorum ius attendente, intendenteque ius hominum illæsum conseruare, & læsum reparare.

123 *Tertio.* Præterea, quia namque ius ad exigendum promissa est diuersæ rationis in Deo, & in hominibus, virtus inclinans ad promissa Deo seruanda diuersæ rationis est à virtute inclinante ad seruanda promissa hominibus: ergo si ius ad exigendam satisfactionem Deo competens pro offensa in ipsum commissa, & supra offensam fundatum diuersæ rationis est à iure conuenienti hominibus, vel exigendi satisfactionem pro offensa ipsis irrogata, vel ea, quæ ipsis alijs titulis debentur, virtus inclinans ad satisfaciendum Deo, & ius illius per offensam læsum reparandum diuersæ rationis est a virtute inclinante ad satisfaciendum hominibus pro offensa ipsis irrogata, & ad alia illis debita ad æqualitatem soluenda, & consequenter specificè distinguitur a virtute iustitiæ erga homines. Consequentia tenet à paritate rationis: antecedens autem constat; nam virtus inclinans ad seruanda Deo promissa est religio; virtus autem, qua hominibus promissa seruamus, est Fidelitas; sed fidelitas, & religio specificè distinguuntur: vnde, fractio voti, quod consistit in promissione deliberata Deo facta, est peccatum specificè distinctum à fractione simplicis promissionis qua hominibus obligamur: ergo virtus inclinans ad Deo promissa seruanda diuersæ speciei est à virtute inclinante ad seruanda promissa hominibus.

Per quod euertitur contrariorum effugium asserentium, iustitiam per se primò respicere æqualitatem alteri debitam, quod an erga Deo, aut hominibus reddatur æquale, omnino materialiter comparatur ad illam: vnde, non variatur specificè virtus ex hoc, quod inclinet ad reddendum Deo æquale, & ad ius illius illæsum conseruandum, vel læsum reparandum, & ad reddendum æquale hominibus debitum in illorum iure fundato; materialis autem eorum distinctio obiectorum non sufficit ad multiplicandas species virtutes, sed vna, & eadem specificè virtus plura respicit specie materialiter distincta: sicut vna, & eadem potentia ad omnia illa obiecta extenditur, quæ continentur sub illius ratione formali obiectiua, quamuis inter se distinguantur materialiter specificè. Ex dictis inquam, hoc effugium manet præclusum; nam eadem ratione posset quis affirmare, religionem per se primò respicere rationem cultus, vt sic, debitam alicui propter eius excellentiam; quod autem huic, vel illi debeatur, siue creatura sit, siue Deus, de materiali se habere; ac proinde eadem virtute specificè coli à nobis, & honorari Deum, parentes, superiores, & homines iustos, quod Angelico Doctori, & communi Theologorum sententiæ aduersatur. Et etiam eadem ratione posset quis affirmare, fidelitatem per se primò respicere debitum ortum ex promissione; quod autem promissio Deo, vel homini facta fuerit de materiali se habere, & consequenter eadem specie virtute, Deo, & hominibus promissa seruari, quod falsum est, vt ostendimus. Sicut ergo hoc asserere non licet, ita nec est asserendum materialiter ad iustitiam se habere, quod Deo, aut hominibus æquale reddatur; & quod ius Dei in ratione obiecti iustitiæ materialiter solum à iure hominum distinguatur, ac proinde necessariò est asserendum, iustitiam ad Deum, & iustitia erga homines specificè distingui. 124 *Effugium contrariorum.* *Præcluditur.*

125 *Vltimo probatur conclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio: nam specifica differentia virtutum sumitur præcipuè à ratione *sub qua* obiecti specificantis: sed ratio formalis *qua*, vel *sub qua* obiecti virtutis satisfactiuæ Christi est distincta ab obiectu formali, vel ratione formali *sub qua* obiecti cuiuscumq; virtutis in puro homine residentis: ergo virtus satisfactiua Christi, illumq; ad satisfaciendum inclinans est diuersæ speciei ab omni virtute, quæ in puro homine reperitur. Maior cum consequentia tenet: minor autem, in qua sola est posita difficultas, probatur: obiectum formale *quo* virtutis satisfactiuæ Christi est aliquid increatum, nempè Deitas valorans illius operationes, per quam dignificantur formaliter, constituunturque in ratione satisfactionis æqualis offensæ irrogatæ Deo; sed nulla virtus residens in pura creatura à Deitate, vt valorante, & dignificante sortitur specificationem: ergo obiectum *quo* formale virtutis satisfactiuæ Christi est distinctum ab obiecto *quo* formali omnis virtutis in pura creatura repertæ. Probatur maior: virtus satisfactiua Christi respicit vt proprium obiectum satisfactionem à Christo Domino exhibitam formaliter vt æqualem offensæ, & ab illius æqualitate mouetur; sed satisfactio à Christo Domino præstita constituitur æqualis offensæ per Deitatem illam dignificantem, & valorantem: ergo respicit satisfactionem formaliter vt à Deitate valoratam, & consequenter respicit illam ratione Deitatis, vt obiecti *quo* formalis.

126 *Respondebis primò.* Respondebis primò, virtutem inclinantem ad satisfaciendum in Christo non respicere per se primò æqualitatem satisfactionis theandricæ ab ipso exhibitæ vt talem, & prout distinctam ab æqualitate constituenda in aliis materiis; qua ratione prouenit a Deitate vt à forma, sed æqualitatem alteri debitam, illique reddendam, vt sic, abstrahendo ab

omni

omni materia, & ab omni subiecto, cui æqualitas est facienda, & cui est debita æqualitas: talem vero æqualitatem, nempè satisfactionis theandricæ a Christo Domino exhibitæ, Deoque ratione offensæ debitæ de materiali respicere: ac proindè, licet operationes Christi valorentur a Deitate vt a forma, ab illaque constituantur æquales offensæ irrogatæ Deo, non sequitur, Deitatem valorantem illas, & cum offensa adæquantem esse obiectum formale *quo* virtutis satisfactiuæ Christi, & ea qua pro hominibus satisfecit; si namque satisfactio ipsa Christi vt tali gaudens æqualitate materialiter solum a prædicta virtute respicitur, forma talem præstans æqualitatem non potest esse obiectum formale *quo* illius: nam obiectum *quo* formale est id, quod vt forma constituit obiectum formale *quod*: ac proinde, si satisfactio Christi, vt æqualis offensæ non est obiectum *quod* formale virtutis satisfactiuæ, nec Deitas vt forma illam constituens æqualem potest esse obiectum formale *quo*.

127 *Contra primo.* Sed contra primò, nam bonitas diuina, & bonitas creata non possunt contineri sub ratione communi specificante aliquam vnam virtutem, & ab illa inspecta primario; si namque hoc esse posset, maximè esset respectu charitatis; quod tamen falsum est, cum obiectum charitatis non sit bonitas abstrahens a creata, & increata, sed bonitas diuina illam terminat, & mouet primariò, secundariò autem extenditur charitas ad bonitatem creatam ratione bonitatis diuinæ, vt *tract. de charitate* docuimus, & tenet frequentior, veriorque Theologorum sententia: ergo æqualitas præstita a diuinitate vt a forma, & æqualitas proueniens ab aliqua entitate creata, non possunt contineri sub æqualitate in communi specificante aliquam vnam virtutem, ac per consequens eo ipso, quod virtus satisfactiua Christi respiciat æqualitatem sumptam a Deitate vt à forma, non potest illam respicere sub conceptu communi sibi, & aliis æqualitatibus sumptis a forma creata, sed necessariò illam debet respicere per se primò: ex quo vlterius fit, vt satisfactionem æqualem à Christo Domino exhibitam, non de materiali respiciat, sed vt obiectum *quod* formale, & Deitatem, vt formam præstantem æqualitatem, vt obiectum *quo* formale.

128 *Secundo.* Contra secundò, & explicatur magis hoc ipsum: nam excellentia Dei, & excellentia creaturæ non continentur sub aliqua ratione communi specificante aliquam vnam virtutem, & ab illa primò inspecta, alias vna, eademque virtute Deum, & creaturas coleremus; & consequenter Religio, pietas, obseruantia, & dulia non distinguerentur specificè, quod, vt proximè dicebam, D. Thom. & communi Theologorum sententiæ aduersatur: ergo æqualitas diuina, & æqualitas creata non possunt contineri sub aliqua ratione communi per se primò terminante habitudinem alicuius virtutis, illamque specificante, & consequenter æqualitas diuina eo ipso quod ab aliqua virtute inspiciatur, non potest ab illa respici de materiali. Patet consequentia à paritate rationis: tùm sic; sed æqualitas satisfactionis Christi cum offensa Deo irrogata est æqualitas diuina, cum à diuinitate præstetur; æqualitas autem hominibus debita, & reddita est æqualitas creata, cum à forma creata proueniat: ergo huiuscemodi æqualitates non possunt conuenire in vna ratione communi terminantem vnam virtutem, illamque specificante, & consequenter, eo ipso, quòd satisfactio a Christo Domino exhibita, vt æqualis offensæ irrogatæ Deo a virtute satisfactiua Christi inspiciatur, non potest ab illa respici de materiali.

129 *Respondebis secundo.* Respondebis secundò, quòd licet nulla virtus in pura creatura existens possit satisfactionem à Christo Domino exhibitam vt Deitatem valoratam, & dignificatam per affectum efficacem respicere, illamque imperare, vtpotè voluntati puri hominis non subiectam; potest tamen homo purus in satisfactione Christi, quatenus Deitate valorata, & prout æquali offensæ irrogatæ Deo æqualitate præstita à diuinitate sibi complacere, & virtus in huiuscemodi actum simplicis complacentiæ inclinans erit eiusdem speciei cum virtute regulante Christi Domini satisfactionem, illamque efficaciter imperante; cum enim simplex complacentia semper, quod obiectum sit eiusdem speciei in consideratione morali cum affectu efficaci ad illud terminato, consequens fit, vt possit terminare, & specificare virtutem eiusdem speciei cum illa; quæ in affectum efficacem inclinat. Ita censet Recens quidam Theologus sufficienter argumento facto occurri.

130 *Reijcitur solutio.* Cæterum hæc solutio ex dictis præclusa manet, & in hunc modum reijcitur: sequitur namque ex illa, temperantiam, & castitatem in Angelis reperiri, & quod magis est in Deo: consequens quoad vtramque partem est contra communem Theologorum sententiam: ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela: etsi nec Deus, nec Angeli possint in actus absolutos, & efficaces circa materiam temperantiæ, & castitatis versantes; possunt tamen in actibus temperantiæ, & castitatis ab hominibus elicitis circa materiam prædictarum virtutum complacere: sicut dæmon complacet in peccatis, quæ ab hominibus in materia istarum virtutum committuntur; ergo si quod purus homo in satisfactione theandrica a Christo Domino præstita complacere sibi possit, cum impotentia ad affectum efficacem illam imperantem sufficit vt in illo constituatur virtus eiusdem rationis cum illa, quam Christo ad satisfaciendum concedimus, & ex qua pro hominibus satisfecit, idipsum sufficiens erit, vt in Angelis, & in Deo virtus temperantiæ adstruatur, & in Deo poterit virtus pœnitentiæ admitti, cum super actum pœnitentiæ a peccatore elicitum sibi complaceat, quod etiam communi Theologorum sententiæ aduersatur.

---

§. VII.

Quatuor argumentis occurritur, & explicatur, an Religio existens in Christo sit eiusdem speciei cum illa, quæ in hominibus iustis existit?

Contra istam conclusionem arguitur primò virtutes, quæ sunt in anima Christi Domini non conueniunt 131 *Arguitur primo.*
illi immediatè ratione diuinitatis, seu ratione personalitatis Verbi terminantis humanitatem, sed ratione gratiæ habitualis iustificantis, ad quam in veriori sententia, vt ad principium physicæ dimanationis omnes virtutes sequuntur: sicut potentiæ animæ dimanatiuè sequuntur ad illam; sed gratia habitualis in Christo, & in puro homine eiusdem rationis est quoad physicam entitatem, secundum quam rationem ad illam consequuntur virtutes: ergo non potest virtus aliqua existere in anima Christi, quæ in hominibus iustis non sit, & consequenter virtus satisfactiua Christi illius satisfactionem regulans, & imperans non potest speciè distingui ab omni virtute existente in puro homine. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur; prima autem probatur; nam stante eodem principio dimanationis, etsi possit impediri dimanatio alicuius virtutis ob subiecti incapacitatem, quo pacto fides, spes, & pœnitentia à gratia habituali non dimanant, quia illarum capax non est; non tamen potest noua virtus resultare præter illas, quæ ex tali principio suapte natura dimanare possunt, illudque concomitantur, in quocumque subiecto existat: ergo si virtutes omnes consequuntur physicè ad gratiam, & ab illa physicè dimanant, & gratia eiusdem rationis est in Christo, & in puro homine, non potest ad illam consequi aliqua virtus in Christo, quæ in puro homine non reperiatur.

Explicatur, & vrgetur; nam virtutes omnes, quæ in humanitate Christi manerent, casu in quo dimitteretur à *Confirmatur.*
Verbo, & dissolueretur vnio, comitantur gratiam habitualem puræ creaturæ, cum in tali casu humanitas pura creatura maneret; sed virtus ista satisfactiua Christi perseueraret in illius humanitate casu, in quo a Verbo dimitteretur, vnioque dissolueretur, cum perseueraret in illa gratia habitualis, ad quam virtutes sequuntur eiusdem prorsus rationis quoad physicam entitate: ergo hæc virtus comitatur gratiam habitualem puri hominis, & existit in illo.

Respondeo, concesso maiori, & minori, negando con- 132 *Respondetur.*
sequentiam: ad cuius probationem dicatur, gratiam habitualem iustificantem esse ex se, & suapte natura indifferentem ad existendum in subiecto capaci æqualis satisfactionis cum offensa Deo irrogata, & in subiecto incapaci ad præstandum æqualem satisfactionem: sicut est de se, & ab intrinseco indifferens ad existendum in subiecto capaci credendi fide diuina, sperandi, & pœnitendi, & in subiecto incapaci ad huiuscemodi actus: vnde, sicut ad gratiam habitualem existentem in subiecto capaci ad actus fidei, spei, & pœnitentiæ consequuntur fides, pœnitentia, & spes;

secus

secus autem ad illam, vt existentem in subiecto incapaci ad prædictos actos eliciendos, vt constat in Christo Domino ad cuius gratiam habitualem non sequuntur istæ virtutes: ita similiter iustitia commutatiua in ordine ad Deum consequitur ad gratiam habitualem vt existentem in Christo; quia Christus est capax præstandi æqualem satisfactionem cum offensa Deo irrogata, quæ est obiectum iustitiæ perfectè satisfactiuæ, non verò ad gratiam habitualem iustorum, quia incapaces sunt præstandi æqualem satisfactionem. Nec video, cur ad gratiam iustificantem in puro homine existentem resultare possint virtutes, quæ in Christo ad illam non consequuntur, & non possit ad gratiam habitualem existentem in anima Christi Domini, consequi aliqua virtus, & ab illa dimanare, quæ non dimanet a gratia habituali iustorum; sicut enim in hoc casu fit additio dimanationis, comparatione facta Christi ad puras creaturas, quandoquidem aliqua virtus sequitur ad gratiam existentem in Christo, quæ non sequitur ad gratiam existentem in illis: ita in primo casu fit additio dimanationis aliquarum virtutum facta comparatione creaturarum ad Christum, quandoquidem ad gratiam illarum consequuntur aliquæ virtutes, quæ non consequuntur ad gratiam existentem in Christo, quamuis gratia habitualis in Christo, & in aliis iustis existens eiusdem rationis sit, quoad physicam entitatem.

Quidam obiectioni occurritur. Nec sequitur, gratiã habitualem ex defectu istius virtutis esse in hominibus iustis in statu inconnaturali, aut violento; quia ob dictam indifferentiam non petit in omni subiecto resultantiam talis virtutis, aut eius dimanationem, sed solum in Christo Domino: sicut nec in Christo gratia habitualis est in statu inconnaturali, aut violento, ex eo, quod non dimanent ab illa fides, spes, & pœnitentia, quia non petit tales virtutes vniuersaliter in omni subiecto, sed solum in puro homine, in quo ad illas capacitas inuenitur: & hoc non in omni statu, nam in statu beatitudinis spes, *Ad confirmationem respondet.* & fides non manent. Et ex his ad confirmationem, concessa maiori, nego minorem; quia licet gratia habitualis perseuerans in humanitate dimissa esset eiusdem rationis quoad physicam entitatem; quia tamen humanitas à diuino Verbo dimissa capax non esset præstandi æqualem satisfactionem, quæ est obiectum iustitiæ perfectè satisfactiuæ, hæc virtus non perseueraret in illa: sicut in eodem casu ad gratiam habitualem nouæ consequerentur virtutes, nempe fides, spes, & pœnitentia, quæ in humanitate Verbo hypostaticè vnita non erant, nec ab illius gratia dimanabant, quia humanitas a Verbo dimissa capax esset credendi fide diuina, sperandi, & pœnitendi, qui sunt actus prædictas specificantes virtutes: sicut etiam dissoluta vnione, capax esset ad peccandum, quæ potentia, vel capacitas in humanitate vnita Verbo non erat.

133 *Secundo arguitur.* Secundo arguitur: ius diuinum, vt illæsum conseruandum, & læsum reparandum est obiectum iustitiæ satisfactiuæ Christi; sed hoc ipsum est obiectum virtutis pœnitentiæ: ergo virtus satisfactiua Christi est eiusdem speciei cum virtute pœnitentiæ. Consecutio est legitima; cum enim virtutes speciem ab obiectis sortiantur, illæ virtutes, quarum vnum est obiectum, sunt vnius, & eiusdem speciei: ergo si idem est obiectum pœnitentiæ, & virtutis satisfactiuæ Christi, virtutes istæ non distinguuntur specificè. Maior autem probatur; nam iustitia hominis ad hominem non habet pro obiecto ius humanum solum vt reparandum læsum, sed etiam vt conseruandum illæsum: ergo obiectum iustitiæ Christi in ordine ad Deum non est ius diuinum præcisè vt reparandum læsum, sed etiam vt illæsum conseruandum, & ex his probatio minoris habetur; pœnitentia namque est pars iustitiæ in ordine ad Deum, quamuis non perfecta, & subiectiua, sed imperfecta, & potentialis, vt
S.THO. docet D.Thom in hac 3.p.infra q 85.art.3. sed iustitia humana, hoc est, hominis ad hominem non habet pro obiecto ius hominis præcisè, vt reparandum læsum, sed etiam illud respicit vt illæsum conseruandum: ergo obiectum pœnitentiæ non est ius diuinum tantum vt læsum reparandum,
Confirmatur. sed etiam vt seruandum illæsum. Et vtriusque probatio vrgeri, & confirmari potest; nam ius humanum, vt conseruandum illæsum, & læsum reparandum pertinet ad eandem specie virtutem: ergo id ipsum de diuino iure est dicendum, quod nempè sub vtraque consideratione ad eandem virtutem pertineat, & ab eadem virtute intendatur, & consequenter tam virtus satisfactiua Christi, quam virtus pœnitentiæ, habebunt pro obiecto motiuo, non solum iuris diuini læsi reparationem, sed etiam eiusdem illæsi conseruationem.

134 Hoc argumentum tangit difficultatem de obiecto formali pœnitentiæ, de qua fusè agitur *infra q.85.art.2.* vbi frequentior Thomistarum sententia, & aliorum Theologorum assignat pro formali obiecto illius, per quod ab aliis virtutibus distinguitur, & in ratione specialis virtutis constituitur, non ius diuinum in prædicta communitate, nempè vt conseruandum illæsum, & reparandum læsum, sed ius speciale Dei aduersus homines illos puniendi, & satisfactionem ab illis exigendi supra offensam ipsi irrogatam fundatum, & peccati compensationem. Cæterum hæc difficultas præsentis instituti non est, & ideò ad argumentum *Respondet.* factum prætermissa maiori, distinguo minorem: obiectum pœnitentiæ est ius diuinum, vt illæsum conseruandum, & vt læsum reparandum ad æqualitatem, seu per satisfactionem æquiualentem, & æqualem cum offensa, nego minorem: vt reparandum per satisfactionem inæqualem iniuriæ irrogatæ Deo, transeat minor, & nego consequentiam; nam eo ipso quod obiectum pœnitentiæ sit ius diuinum inæqualiter reparandum pœnitentia est pars imperfecta, & potentialis iustitiæ, & consequenter distinctæ speciei à virtute satisfactiua Christi, quæ est pars iustitiæ perfecta, & subiectiua, vt probauimus. Nec conueniunt in obiecto formali; nam obiectum virtutis satisfactiuæ Christi est ius diuinum, vt perfectè, & ad æqualitatem reparandum: sic autem sumptum, distinguitur in ratione obiecti à se ipso, vt imperfectè, & inæqualiter reparando, qualiter à virtute pœnitentiæ respicitur.

Sed obiicies contra illam solutionem primò D.Thom. 2.2. q.81.art.6 ad 1 vbi, cum ad probandum Religionem non esse præferendam omni virtuti morali, sic obiecisset: *Perfectio virtutis consistit in hoc, quòd attingit medium; sed religio deficit in attingendo medium iustitiæ, quia non reddit Deo omnino æquale: ergo religio non est potior aliis virtutibus moralibus.* Huic difficultati ita respondet. *Ad primum dicendum, quòd laus virtutis in voluntate consistit, non autem in potestate, & ideo deficere ab æqualitate, quæ est medium iustitiæ, propter defectum potestatis non diminuit laudem virtutis, si non fuerit defectus ex parte voluntatis.* Hæc D.Thom. Quibus verbis videtur tradidisse eandem doctrinam, quam Nos *supra* ex Patre Suarez retulimus, & impugnauimus, & ex ipsis infertur, reddere æquale in affectu sufficere ad rationem iustitiæ, & consequenter licet virtus pœnitentiæ æquale in effectu pro iniuria Deo irrogata non reddat ex defectu potestatis, dummodo non sit defectus ex parte voluntatis: erit perfecta iustitia, & eiusdē speciei cum virtute satisfactiua Christi, quamuis hæc æquale in effectu reddat, quia in Christo defectu potestatis ad reddendum Deo æquale non est. 135 *Replicabis primo.* S.THO.

Secundò, nam ad minus pro peccatis venialibus homo purus ad æqualitatem satisfacit, vt *disp.* 2. cum communi sententia docuimus, eo quod peccatum veniale, cum non graue, sed leuis offensa sit, non excedit dignitatem satisfactionis a pura creatura præstabilis vi per Dei gratiam formatæ: ergo virtus inclinans in puro homine ad satisfaciendum pro peccatis venialibus est pars perfecta, & subiectiua iustitiæ, vtpote in satisfactionem æqualem inclinans, & consequenter erit eiusdem speciei cum virtute satisfactiua Christi, quandoquidem in doctrina solutionis proximè traditæ, ideò pœnitentia non est eiusdem speciei cum virtute, ex qua satisfecit Christus, quia non est pars perfecta, & subiectiua iustitiæ, nec in satisfactionem æqualem offensæ mortali inclinat. *Secundo.*

Respondeo ad primam replicam admissa, vt iacet, doctrina D.Thomæ, negando sequi ex illa, quòd ad rationem partis perfectæ, & subiectiuæ iustitiæ sufficiat reddere æquale in affectu cum inæqualitate in effectu ex defectu potestatis; hoc enim expressè aduersatur doctrinæ eiusdem Angelici Præceptoris 2.2.q.80 art.1. vbi docet, religionem esse partem non subiectiuam, sed potentialem iustitiæ, eo quòd non reddit æquale Deo, quod intelligendum est in effectu; nam in affectu simplici, & inefficaci potest reddi ab homine puro æquale, & consequenter non ex defectu æqualitatis in affectu, sed ex defectu æqualitatis in re, excluditur religio in sententia D. Thom. à ratione partis perfectæ, & subiectiuæ iustitiæ. Cum ergo in *solutione allegata* docet, virtutem non inclinantem ad æquale in effectu ob impotentiam subiecti, dummodo non sit ex parte voluntatis defectus, non deficere à laude virtutis, nec virtutis laudem ex solo defectu æqualitatis realis per illam constitutæ diminui, non intendit, talem virtutem perfectam rationem iustitiæ obtinere, aliàs sibi ipsi aduersaretur, & contradictoria doceret, sed solum intendit ex defectu æqualitatis exhibitæ in re ratione incapacitatis subiecti, & non 136 *Ad primã replicam respondet.* S.THO.

ob

ob contrariam voluntatem, vel ex voluntatis defectu laudem, & meritum virtutis, illiusque moralem honestatem, & perfectionem non minuit, vt per hoc saluet, religionem, etsi in ratione iustitiæ ita perfecta non sit, ac sunt in ratione iustitiæ perfectæ partes subiectiuæ illius; in ratione tamen virtutis, honestatis, & laudabilitatis illis posse præferri, quia quod ipsa æquale non reddat, non prouenit ex defectu voluntatis, quod eius laudabilitatem minuerit, sed ex defectu facultatis subiecti, quod illius laudabilitatem, & honestatem moralem non minuit.

137 *Ad secundam replicam respondent communiter Thomistæ.* Ad secundam replicam communis nostrorum Thomistarum solutio est, satisfactionem pro peccatis venialibus non esse actum primarium alicuius virtutis in homine puro existentis, sed esse actum secundarium pœnitentiæ, quæ primario inclinat ad satisfaciendum pro peccatis mortalibus, & illorum destructionem; secundario autem ad satisfaciendum pro peccatis venialibus, & in destructionem illorum; ideoque etsi satisfactio ab homine iusto præstita pro peccato veniali formata, & valorata per gratiam iustificantem, sit illi æquiualens, & æqualis, non datur in homine iusto virtus satisfactiua, quæ sit pars perfecta, & subiectiua iustitiæ; nam species cuiuscumque virtutis non sumitur ab actu secundario, sed ab illo, quem primario respicit, & in quem primario inclinat: sicut non ab obiecto secundario, sed ab obiecto primario inspecto specificantur potentiæ, & virtutes: vnde, licet pœnitentia secundario inclinet ad præstandam pro venialibus æqualem satisfactionem, ex hoc respectu, vel inclinatione non mutat speciem virtutis ac proinde nō potest ex illa sortiri rationem partis perfectæ, & subiectiuæ iustitiæ, alias ex actu, & obiecto secundario nouam, & distinctam speciem reciperet ab illa, quam ex actu primario sortitur. Alia istius obiectionis solutio ex dicendis ad tertium argumentum constabit.

Pungit tamen contra hanc doctrinam scrupulus sanè nō leuis: nam actus, quo homo iustus vult Deo satisfacere pro peccato veniali satisfactione æquali, & perfecta, reparareque ad æqualitatem ius diuinum læsum per peccatum

138 *Instabis contra illā solutionē.* veniale, est actus perfectæ iustitiæ: ergo non procedat secundario à pœnitentia, sed procedit primario ab aliqua virtute per se primo in illum inclinante, & consequenter, quæ sit pars perfecta, & subiectiua iustitiæ. Hæc secunda consequentia ex prima colligitur, nam virtus per se primò inclinans in actum iustitiæ perfectum iustitia perfecta est; prima verò ex antecedenti infertur: tùm, quia omni actui honesto speciali honestate correspondere debet virtus ab illo specificata, & ad illum primariò terminata: ergo si actus ille est honestus honestate speciali, nempe honestate iustitiæ perfectæ, constituenda est pro principio elicitiuo illius virtus primariò in illum inclinans. Tùm etiam, nam actus gaudens honestate iustitiæ simpliciter tali, non potest elici à virtute, quæ sit pars imperfecta, & potentialis iustitiæ, cum iustitia perfecta, & iustitia potentialis specifice distinguantur; actus autem vnius virtutis non possit ab alia, etiam secundariò procedere: sicut actus spei non potest, etiam secundariò, procedere à charitate, neque è contra actus charitatis potest à virtute spei procedere secundario. Antecedens autem probatur: sicut enim iustitia simpliciter talis est, quæ inclinat in æquale simpliciter, ita actus ille est actus honestus honestate iustitiæ simpliciter talis, per quem æquale simpliciter constituitur; sed satisfactio ab homine iusto præstita pro peccato veniali est illi æquiualens, & æqualis simpliciter: ergo gaudet honestate actuali iustitiæ.

Huic obiectioni sustinendo communem Thomistarum doctrinam, de qua *infra q. 85 art. 3.* responderi potest, ne-

139 *Respondet.* gando antecedens, quod nempè, actus, quo homo iustus vult Deo satisfacere pro peccato veniali, gaudeat honestate iustitiæ, quæ talis simpliciter sit: ad cuius probationem dicatur, ad rationem perfectam iustitiæ tam in actu, quam in habitu non sufficere solam æqualitatem, sed insuper necessarium esse debitum simpliciter tale, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 80. *art.* 1. inferens ex hac doctrina q. 109. *art.* 3 virtutem veritatis non esse partem subiectiuam, sed potentialem iustitiæ, quia licet per illam æqualitas constituatur: *Deficit autem*, inquit Diuus Thom. *à propria ratione iustitiæ, quantum ad rationem debiti: non enim hæc virtus attendit debitum legale, quod attendit iustitia, sed potius*

S.THO. *debitum morale, in quantum, scilicet, ex honestate vnus homo alteri debet veritatis manifestationem.* Verba sunt D. Thomæ. Ex quibus apertè constat ad rationem perfectam iustitiæ, non sufficere, quod per illam constituatur æquale, sed insuper etiam requiri debitum simpliciter tale: vnde, licet satisfactio ab homine iusto præstita pro peccato veniali sit illi æquiualens, & æqualis, non sequitur, gaudere honestate perfecta iustitiæ, quia deficit aliud requisitum ad huiusmodi honestatem, nempè debitum tale simpliciter; cum enim peccatum veniale sit iniuria, & offensa Dei, non simpliciter, sed secundum quid, non potest ex illo oriri debitum tale simpliciter satisfaciendi Deo, sed solum secundum quid, ideoque potest a virtute pœnitentiæ secundariò procedere, quamuis non sit pars perfecta, & subiectiua iustitiæ, sed contineatur sub illa, vt pars imperfecta, & potentialis.

Tertiò arguitur: etenim datur in nobis iustitia stricta infusa in ordine ad Deum: at ista virtus est eiusdem speciei cum illa, ex qua Christus Dominus pro hominibus satisfe- 140 *Tertio arguitur.*
cit, eiusque satisfactionem imperauit, & regulauit: ergo virtus satisfactiua Christi non est specie distincta ab omni virtute in puro homine existente. Consequentia est bona; vtraque autem præmissa indiget probatione. Maior exinde constat: qui enim honorem Deo abstulit dicendo, esse iniustum, mendacem, aut non omnipotentem, vel aliam Dei excellentiam negando, aliisque falsitates istas prædicando, tenetur ex stricta iustitia ad restituendum honorem a Deo ablatum sua dicta retractando, & oppositas veritates suadendo, non minus, quam ille, qui alterius hominis honorem violauit, cum non minus habeat Deus ius strictum ad suum honorem, quam homo habet ad suum: ergo datur in nobis virtus strictæ iustitiæ inclinans ad non auferendum honorem à Deo, & ad illum ablatum restituendum. Minor etiam probatur; nam obiectum huius virtutis est ius strictum Dei illæsum conseruandum, & læsum ad æqualitatem reparandum; sed virtus satisfactiua Christi hoc ipsum ius, vt illæsum conseruandum, & læsum reparandum habet pro obiecto: ergo virtus illa eiusdem speciei est cum virtute, ex qua Christus Dominus satisfecit, illiusque satisfactionem regulauit, & imperauit.

Respondebis, negando maiorem, quod scilicet detur in homine iusto virtus strictæ iustitiæ penès ordinem ad Deum; honor enim Dei, siue vt conseruandus illæsus, siue vt læ- 141 *Respondebis.*
sus reparandus à virtute religionis respicitur. Quod patet; nam in ala D. Thom. 2. 2. q. 117. *art.* 3. *in corpore*, omnia illa, quæ directè pertinent ad irreuerentiam Dei, religioni opponuntur; nihil autem magis directè pertinet ad Dei irre- S.THO.
uerentiam, quam ab illo honorem auferre, eius honorem minuere, aut violare, falsum aliquid contra illius perfectiones suadendo, & consequenter diuini honoris violatio, vel diminutio directè religioni aduersatur. Præterea, nam sicut honorare parentes pertinet ad virtutem pietatis: ita honorare Deum, eiusque honorem illæsum conseruare, pertinet ad religionem: ergo sicut inhonorare parentes opponitur virtuti pietatis inclinanti in honorem illis debitum à filiis: ita inhonoratio Dei opponitur religioni inclinanti in honorem Dei debitum ab omnibus. Cum autem virtus quælibet vitio sibi opposito auersetur, & in illius destructionem inclinet, ad religionem spectabit honorem à Deo ablatum restituere, læsumque reparare, & non ad iustitiam specialem, quæ sit pars perfecta, & subiectiua iustitiæ.

Cæterum contra hanc solutionem, & solutionis doctrinam obstat, non minus distare ius dominii proprietatis, 142
quod Deus habet ad suum honorem, & famam à iure ex- *Reiicitur*
cellentiæ supremæ ex ratione primi, & vniuersalis princi- *solutio.*
pii creationis, & gubernationis, quod esse religionis obiectum, docet D. Thom. 2. 2. q. 81. *art.* 3. & 4. quam ius legislationis, seu iurisdictionis supremæ, quod est obiectum obe- S.THO.
dientiæ; sed ob distantiam iuris legislationis, & iurisdictionis à iure excellentiæ, obedientia est virtus à religione distincta, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 104 *art.* 2. ergo ob distantiam iuris dominii proprietatis à iure excellentiæ virtus in- S.THO.
inclinans ad ius dominii proprietatis conseruandum illæsum, & reparandum læsum, illumque habens pro obiecto, erit specie distincta à virtute religionis, quæ pro obiecto habet ius Dei super illius excellentiam fundatum, & consequenter non ad religionem, sed ad virtutem specie ab illa distinctam pertinebit, honorem à Deo ablatum ipsi restituere. Nec oppositum conuincitur, ex eo, quod auferre à Deo honorem religioni opponatur, potest enim religioni opponi, & simul strictæ iustitiæ; blasphemia namque opponitur fidei: vnde Diuus Thomas 2. 2. q. 13. *ar.* 3. blasphemiam
inter vitia fidei opposita numerauit; & tamen etiam reli- S.THO.
gioni aduersatur: vnde, blasphemia hæreticalis habet duplicem malitiam specificè distinctam necessariò in confessione aperiendam, vnam ex oppositione cum fide, aliamque

ex

ex oppoſitione cum virtute religionis : poterit ergo inhonoratio Dei, quamuis religioni opponatur , opponi etiam iuſtitiæ ſpeciali inclinanti ad ius dominii proprietatis , quod Deus ad ſuum honorem habet illæſum conſeruandum , & læſum ad æqualitatem reparandum .

143 Quidquid tamen ſit de veritate ſolutionis traditæ, quod determinare ad præſens inſtitutum non attinet, ad tertium argumentum reſpondeo, prætermiſſa maiori , negando minorem ad illius probationem , conceſſa maiori , diſtinguo minorem : virtus ſatisfactiua Chriſti, habet pro obiecto ius Dei, vt læſum reparandum per actiones theandricas, & Dei virales à diuinitate dignificatas , & valoratas formaliter , concedo minorem : per actiones purè humanas, & dignificatas ab aliqua forma creata, nego minorem , & conſequentiam ; nam cum motiuum virtutis ſatisfactiuæ Chriſti ſit æqualitas compenſationis cum offenſa Deo irrogata, & huiuſcemodi æqualitas in eius ſatisfactione à valore ſumpto à diuinitate vt forma proueniat, fit conſequens , vt obiectum formale virtutis ſatisfactiuæ Chriſti ſit aliquid increatum , nempè diuinitas ipſa eius ſatisfactionem dignificans, & valorans, vt *§. præcedenti* arguebamus : ac proindè, quòd ſpecie diſtinguatur ab omni virtute ſatisfactiua reſidente in puro homine, & etiam à iuſtitia infuſa inclinante ad honorem Deo reſtituendum in puro homine prætermiſſa , quarum obiectum formale Deitas eſſe non poteſt , nec aliquid increatum, ſed æqualitas perfecta, vel imperfecta ſumpta ab aliqua forma creata .

144 Vel ſecundo ad minoris probationem reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem, quòd nempè ipſum ius Dei , quod vt læſum reparandum reſpicitur à iuſtitia ſtricta reſidente in homine iuſto , reſpiciatur etiam à virtute ſatisfactiua Chriſti, ſed aliud diuerſum ius eſt iſtius virtutis obiectum, pro cuius explicatione aduerto in Deo præter ius dominii proprietatis, quod habet ad ſuam famam , & honorem , dari aliud diuerſum , & ſpeciale ius ſupra offenſam ipſi irrogatam fundatum , & ex illa aduerſus peccatorem conſurgens , vt Deo ſatisfaciat pro offenſa , quam in ipſum commiſſit . Quod patet ; nam ille , qui blaſphemando Dei honorem denigrauit , duplici obligatione tenetur : prima ad reſtituendum honorem a Deo ablatum , & hæc obligatio inſtat ſtatim , atque honor aufertur à Deo : ſicut obligatio reſtituendi homini honorem ab ipſo ablatum inſtat ſtatim , atque honor aufertur ab homine : ſecunda obligatio eſt ad ſatisfaciendum Deo pro offenſa in ipſum commiſſa , & hæc non eſt ad ſtatim ſatisfaciendum , aliàs præceptum pœnitendi poſt offenſam Deo irrogatam ſemper , & pro ſe ſemper inſtaret , quod eſt falſum , & contra communem Theologorum ſententiam . Datur ergo in Deo ius proprietatis ad proprium honorem , & famam , & hoc ius attenditur à iuſtitia infuſa nobis inclinante ad reſtitutionem æqualem honoris diuini ablati , & aliud diſtinctum ius ſupra offenſam ipſi irrogatam fundatum ad puniendum peccatorem pro offenſa in ipſum commiſſa , & ad exigendam ſatisfactionem pro illa : & hoc ius eſt , quod reſpicitur a virtute pœnitentiæ, & à virtute ſatisfactiua Chriſti : ab illa vt imperfectè reſarciendum , & ideò non eſt pars ſubiectiua , ſed potentialis iuſtitiæ : ab iſta verò vt reſarciendum ad æqualitatem , & per æqualem compenſationem , & ideò eſt pars iuſtitiæ perfecta , & ſubiectiua , diſtincta tamen à iuſtitia infuſa , quam diſputationis gratia , & non cum diſcuſſione doctrinæ admittimus in homine iuſto , quia hæc primum ius attendit, & non tam ſatisfactiua , quam reſtitutiua eſt dicenda .

Quartò arguitur : nam ſequitur ex noſtra ſententia ; &
145 *Quarto arguitur.* ex hucuſque dictis in defenſione illius , religionem Chriſti, & noſtram , eſſe diſtinctæ ſpeciei : conſequens eſt falſum : ergo falſa eſt noſtra concluſio . Probatur ſequela ; ex eo enim probauimus , virtutem pœnitentiæ ſpecificè diſtingui à virtute ſatisfactiua Chriſti , quia pœnitentia inclinat in ſatisfactionem imperfectam , & inæqualem offenſæ irrogatæ Deo , ideoque non eſt pars ſubiectiua , & perfecta , ſed imperfecta , & potentialis iuſtitiæ ; virtus autem ſatisfactiua Chriſti inclinat in ſatisfactionem æqualem , & æquiualentem offenſæ : vnde continetur ſub iuſtitia tanquam pars perfecta , & ſubiectiua ; partes autem potentiales iuſtitiæ à partibus ſubiectiuis illius ſpecificè diſtinguuntur ; ſed etiam religio noſtra inclinat in cultum inæqualem debito ex religione ; religio autem Chriſti inclinat in cultum æqualem debito ratione valoris à perſona Verbi deſumpti : ergo ex doctrina à Nobis tradita ſequitur , virtutem religionis exiſtentem in anima Chriſti ſpecificè ab illa , quæ in nobis exiſtit diſtingui , Deinde falſitas conſequentis probatur : ſi namque religio Chriſti , & noſtra ſpecificè differrent , omnis virtus exiſtens in Chriſto eſſet diuerſæ ſpeciei à virtutibus hominis puri , cum omnis virtus in anima Chriſti reſidens inclinet in actiones theandricas , & valoratas a perſona Verbi , in quas virtutes hominis puri inclinare non poſſunt : conſequens eſt falſum ; nullus enim Theologorum inter charitatem Chriſti , & noſtram ſpecificam diſtinctionem agnoſcit , alias gratia habitualis Chriſti ſpecificè à noſtra differret , quod communi Theologorum ſententiæ aduerſatur , cum etiam gratia habitualis in Chriſto radicaliter inclinet in actiones infinitè dignificatas a Verbo , ad quas non inclinat in nobis : ergo falſum etiam eſt , religionem Chriſti , & noſtram ſpecificè diſtingui .

Reſpondebis , concedendo ſequelam , & negando mino- 146 *Reſpondebis.*
rem : ad cuius probationem negabis paritatem rationis : diſparitas autem eſt , quamuis aliæ virtutes , v. g. charitas , & miſericordia in Chriſto actus infinitè valoratos à perſona Verbi eliciant , & in illos inclinent , non tamen habent pro obiecto valorem a perſona Verbi ſumptum, nec diuinitatem illis præſtantem valorem , ſed idem ipſum obiectum habet virtus charitatis in Chriſto , quod habet charitas noſtra , videlicet bonitatem diuinam vt ratione ſui in ſe ſuper omnia diligibilem , idemque eſt de alijs virtutibus dicendum , & ideò aliæ virtutes non diſtinguuntur ſpecificè in Chriſto , & in homine puro : & eadem ratione gratia habitualis Chriſti non diſtinguitur ſpecificè a gratia habituali iuſtorum : & inſuper quia eſſentia gratiæ habitualis conſiſtit in hoc , quod ſit participatio diuinæ eſſentiæ , & naturæ, prout eſt radix videndi , & amandi Deum : & quia ratio iſta non variatur per hoc , quod in Chriſto ſit , vel in nobis , conſequens ſit , quod gratia habitualis Chriſti non diſtinguatur ſpecificè a gratia habituali noſtra . Religio autem Chriſti reſpicit cultum ab ipſo exhibitum Deo , quatenus valoratum , & dignificatum a Verbo , adæquantemque debitum ex religione , ex quo vlterius fit , vt reſpiciat Deitatem valorantem tanquam obiectum formale ; ac proinde , quod differat ſpecificè à religione noſtra inclinante in cultum inæqualem debito , cuius dignitas , & valor ab aliquo creato ſumuntur .

Sed contra primò , nam ſequitur ex hac ſolutione , reli- 147 *Contra primo.* S.THO.
gionem Chriſti eſſe partem ſubiectiuam iuſtitiæ : conſequens eſt falſum : ergo & tradita ſolutio . Falſitas conſequentis patet ; nam D Thom. 2.2. *q.80. art.1.* de religione abſolute , & vniuerſaliter loquens docet , eſſe partem potentialem iuſtitiæ ; ſi autem religio Chriſti eſſet pars iuſtitiæ ſubiectiua , & religio noſtra pars potentialis , non deberet ita vniuerſaliter loqui , ſed inter vtramque diſtinguere : ergo , religionem Chriſti ſpecificè à noſtra diſtingui , D Thomæ , & veritati aduerſatur . Sequelam autem probo ; ex eo namque religio noſtra non eſt pars ſubiectiua , ſed potentialis iuſtitiæ , quia Deo cultum æqualem non reddit , ſed deficit ab æqualitate ſimpliciter , vt ibidem docet D.Thom. & cum illo Theologi communiter : ergo ſi religio Chriſti in cultum æqualem quatenus æqualem inclinat, erit pars perfecta, & ſubiectiua iuſtitiæ .

Secundò , nam D.Thom. 2.2. *q.81 art.3.* exinde probat ,
religionem eſſe vnam virtutem ſpecificè , quia ad religio- 148 *Secundo.* S.THO.
nem pertinet exhibere cultum vni Deo ſecundum vnam rationem , in quantum ſcilicet eſt primum , & vniuerſale principium creationis , & gubernationis ; ſed hæc ratio probat religionem Chriſti , & noſtram eſſe eiuſdem ſpeciei : ergo religio Chriſti non differt ſpecificè à noſtra . Maior cum conſequentia tenet ; minor autem probatur ; nam etiam virtus religionis in Chriſto exhibet cultum vni Deo , prout eſt primum principium creationis , & gubernationis : ergo reſpicit idem obiectum , quod à religione noſtra reſpicitur , & conſequenter non differt ſpecificè ab illa , cum vnitas , & diſtinctio ſpecifica virtutum ex obiectis deſumantur , & conſequenter cum identitate obiecti ſtare non poſſit inter virtutes diſtinctio ſpecifica . Et quidem vt proximè dicebamus , ideo charitas Chriſti , & noſtra non diſtinguuntur ſpecificè , quia habent idem obiectum , ſcilicet bonitatem diuinam , vt in ſe , & propter ſe diligibilem : ergo ſi religio Chriſti in eandem excellentiam Dei colendam inclinat , quam reſpicit noſtra religio , non poteſt inter illas dari diſtinctio ſpecifica .

Denique , nam ex ſolutione tradita ſequitur, religionem 149 *Tertio.*
Chriſti eſſe eiuſdem ſpeciei cum virtute , per quam pro hominibus ſatisfecit : conſequens aduerſatur dictis *concluſ.2.* ergo ſolutio tradita defendi non poteſt ab his , qui Nobiſcum *in dicta concl.* conueniunt . Sequela probatur primò : vt enim primò arguebamus , ex ſolutione data ſequitur ,

re-

religionem Chriſti eſſe partem ſubiectiuam iuſtitiæ; ſed non eſt iuſtitia diſtributiua, aut legalis: ergo eſt iuſtitia commutatiua, & conſequenter eiuſdem ſpeciei cum illa virtute, per quam Chriſtus ſatisfecit, quam probauimus eſſe iuſtitiam commutatiuam. Secundò probatur ſequela, nam iuxta hanc ſolutionem virtus religionis Chriſti ſpecificatur à cultu Deo ab ipſo exhibito reduplicatiuè vt à perſona Verbi valorato, & dignificato, & virtus ſatisfactiua à ſatisfactione præſtita à Chriſto quatenus ab eadem Verbi perſona dignificata, & valorata; ſed forma valorans cultum, & ſatisfactionem dignificans eadem eſt, nempè diuinitas, aut perſonalitas Verbi. ergo religio, & virtus ſatisfactiua habent idem obiectum formale, & conſequenter conueniunt ſpecifice.

150 *Vera ſolutio.* Vnde, prætermiſſa hac ſolutione ad quartum argumentum reſpondeo, negando ſequelam, quod nempe ex noſtra doctrina ſequatur, religionem Chriſti, & noſtram eſſe diuerſæ ſpeciei: ad illius probationem dicatur, eſſe manifeſtum diſcrimen conſiſtens in eo, quod religio habet pro obiecto formali *quo* excellentiam diuinam, & rationem vnicam primi principij, creationis, & gubernationis, & cum hæc ratio eadem ſit reſpectu religionis Chriſti, & noſtræ, ſit conſequens, eſſe eiuſdem ſpeciei; virtus autem ſatisfactiua habet pro obiecto offenſam, vt compenſabilem, ſeu offenſæ compenſationem. Vnde, cum virtus ſatisfactiua Chriſti reſpiciat compenſationem æqualem, noſtra autem inæqualem compenſationem reſpiciat, ſit conſequens, quod inter vtramque ſpecifica differentia verſetur. Præterquamquod falſum eſt, cultum Deo à Chriſto exhibitum eſſe ad æqualitatem cum excellentia diuina: vt enim *diſp.* 3. docuimus, etſi merita Chriſti prout a perſona Verbi valorata adæquent præmium per communicationem infinitum non tamen adæquarent præmium, quod per eſſentiam infinitum eſſet: ex quo intulimus, quod ſi eſſe Dei ſecundum ſe poſſet rationem præmij obtinere, non poſſet cadere ſub condignitate meritorum Chriſti, quæ ſolum infinita ſunt infinitate per communicationem. Cum ergo excellentia diuina infinita ſit per eſſentiam, conſequens ſit, quòd cultus à Chriſto exhibitus, etiam vt a perſona Verbi valoratus illam adæquare non poſſit: ac proinde, quòd religio Chriſti non ſit pars ſubiectiua, ſed potentialis iuſtitiæ.

151 *Obijcies.* Si opponas id, quod ſupra *diſp* 4. aſſeruimus, nempè, Chriſtum Dominum ad æqualitatem reddidiſſe gratias Deo pro beneficijs in humanitate ſuſceptis; ſed gratiarum actio Deo pro beneficijs ab ipſo ſuſceptis actus religionis eſt, & ad religionem pertinet: vndè, gratitudo ad Deum virtus a religione diſtincta non eſt, vt docet D. Thom. 2.2.q.83. *art.* 17. *& q.* 106. *art.* 1. *ad* 1. illis verbis: *Dicendum, quòd ſicut religio eſt quadam excellens pietas, ita eſt quadam excellens gratia, ſiuè gratitudo*: ergo religio Chriſti Deo reddit æquale, & conſequenter eſt pars ſubiectiua iuſtitiæ. S.THO. *Reſpondetur.* Reſpondeo, gratiarum actionem Chriſti dupliciter poſſe conſiderari. Primò in ordine ad beneficia a Deo accepta ſecundum ſe: ſecundo quatenus Deo redditur ob ſupremam eius excellentiam. Primo modo docuimus *diſp.* 4 & modò iterum concedimus, gratiarum actionem Chriſti adæquaſſe beneficia a Deo in humanitate ſuſcepta, non autem ſecundo modo; & ſolum in hac ſecunda conſideratione pertinet ad religionem: vndè non ſequitur ex doctrina a Nobis tradita, religionem Chriſti eſſe partem ſubiectiuam iuſtitiæ.

---

§. Vltimus.

Cætera argumenta diluuntur, & explicatur, an eadem ſpecie virtute Deo, & hominibus obedientia præſtetur?

152 *Quinto arguitur.* QVINTO arguitur in fauorem ſecundi modi dicendi Recentiorum Thomiſtarum: obiectum iuſtitiæ commutatiuæ inter homines, & virtutis ſatisfactiuæ Chriſti eſt formaliter idem: ergo virtus ſatisfactiua Chriſti non diſtinguitur ſpecificè a iuſtitia commutatiua humana, quæ in hominibus iuſtis reperitur. Conſequentia eſt euidens; nam vnitas, vel diſtinctio ſpecifica virtutum, ſicuti & potentiarum, non attenditur penès vnitatem vel diſtinctionem materialem, ſed formalem obiectorum; & conſequenter ſi obiectum prædictarum virtutum eſt formaliter idem, non poteſt inter illas dari diſtinctio ſpecifica. Antecedens autem probatur; nam obiectum iuſtitiæ commutatiuæ humanæ eſt æquale reale, ſeu æqualitas in re conſtituta; ſed realis æqualitas eſt eiuſdem rationis formaliter, etiam ſi reperiatur inter entitates ſpecifice inter ſe differentes: vnde, ad eandem ſpeciem iuſtitiæ pertinet æqualitatem conſtituere in pecunijs, & honoribus licet pecuniæ, & honor ſpecificè diſtinguantur: ergo æqualitas ſatisfactionis Chriſti cum offenſa Deo irrogata eſt eiuſdem ſpeciei in ratione obiecti iuſtitiæ cum æqualitate conſtituta inter homines in honore, fama, & diuitijs, & conſequẽter obiectũ formale virtutis ſatisfactiuę Chriſti eſt formaliter idẽ cũ obiecto formali iuſtitię cõmutatiuę humanæ.

153 *Confirmatur primò.* Confirmatur primò: æqualitas rei ad rem facienda cuicumque debito abſtrahenti à diuino, & humano eſt vnius rationis formalis: ergo poteſt ſpecificare aliquam vnam virtutem; ſed non aliam, niſi iuſtitiam commutatiuam: ergo iuſtitia commutatiua ſpecificatur ab æqualitate arithmetica rei ad rem in prędicta abſtractione, & conſequenter eadẽ virtus iuſtitię ſpecificè inuariata reſpicit æqualitatem debitam homini, & æqualitatem debitam Deo: ex quo vlterius per euidentem conſequentiam deducitur, virtutem ſatisfactiuam Chriſti eſſe eiuſdem ſpeciei cum iuſtitia commutatiua noſtra, cum hæc reſpiciat æqualitatem debitam homini, & illa æqualitatem debitam Deo; iſtę autem æqualitates ſpecifice in ratione obiecti iuſtitię conueniunt. *Confirmatur ſecundò.* Confirmatur, & vrgetur ſecundò; nam ordo hypoſtaticus, Deus & ordo gratię cadunt ſub obiecto noſtrę Theologię; quę eſt habitus vnius athomę ſpeciei: ergo ſatisfactio hypoſtatica, & ſatisfactio ſupernaturalis purè creata poſſunt cadere ſub obiecto iuſtitiæ commutatiuæ, quę eiuſdem ſit ſpeciei. Patet conſequentia; non enim maior diſtantia repetitur inter ſatisfactionem hypoſtaticam, & ſatisfactionem ſupernaturalem pręſtitam a pura creatura, quam inter ordinem hypoſtaticum, Deum, & ordinem gratię: ergo ſi diſtantia, quę inter hęc obiecta inuenitur, non obſtat, vt contineantur ſub obiecto vnius habitus, & virtutis intellectualis, diſtantia inter ſatisfactionem hypoſtaticam, & ſatisfactionem ſupernaturalem pręſtitam à pura creatura obſtare nequit, vt cadant ſub obiecto eiuſdem virtutis moralis, & eiuſdem iuſtitiæ commutatiuæ.

154 *Reſpondetur.* Reſpondeo hoc argumentum, ſi quid probas, conuincere, non eſſe diuidendam iuſtitiam in iuſtitiam legalem, diſtributiuam, & commutatiuam, & inter prædictas virtutes ſpecificam differentiam non dari, quod communi ſententię aduerſatur: cum namque iuſtitia, vt ſic, reſpiciat æquale ſimpliciter, & æqualitas in indiuiſibili conſiſtat, non variabitur in ratione obiecti formaliter per æqualitatem legalem, cõmutatiuam, & diſtributiuam. Deinde, nam ſi æqualitas rei ad rẽ, vt abſtrahit ab æqualitate debita Deo, & debita homini, ſpecificare poteſt virtutẽ ſpecificè vnã, cur æqualitas, vt ſic, abſtrahens ab æqualitate vnius perſonæ ad aliam, quam reſpicit iuſtitia commutatiua, & æqualitate partis ad totum, quam reſpicit iuſtitia legalis, non ſpecificabit vnam ſpecie virtutem? Sicut ergo iuſtitia legalis iuxta D. Tho. 2.2. q 58. *art.* 7. *ad* 2. differt ſpecifice à iuſtitia commutatiua, & diſtributiua, quia illa ordinat ad bonum commune; iſtæ verò ad bonum ſingularis perſonæ, inter quæ bona ſpecifica differentia verſatur, etiam ſi omnes conueniant in reſpiciendo æquale ſimpliciter: ita iuſtitia Chriſti in ordine ad Deum ſpecificè diſtinguitur à iuſtitia commutatiua humana, quia illa ad bonum diuinum ordinat; iſta verò ad bonum humanum, inter quæ maior eſt differentia, quam inter bonum commune, & bonum ſingularis perſonæ: & ſicut iuſtitia diſtributiua, & iuſtitia commutatiua iuxta D. Thom. 2.2. q 61. *art.* 1. *ad vlt.* diſtinguuntur ſpecificè penès diuerſam debiti rationem: *Alio enim modo*, inquit D. Tho. *debetur alicui id, quod eſt commune, alio modo id, quod eſt proprium*; ita iuſtitia hominis ad hominem differt ſpecifice à iuſtitia Chriſti ad Deum: alio enim modo debetur Deo ſatisfactio pro offenſa, ac debetur homini; debitum enim ad Deum eſt altioris, & excellentioris rationis, quam debitum ad quamcumque creaturam: ſicuti & offenſa Deo irrogata diuerſiſſimæ rationis eſt ab offenſa irrogata creaturis. S.THO. S.THO.

155 Vnde, in forma ad argumentum reſpondeo, negando antecedens, quod nempè obiectum iuſtitiæ commutatiuæ humanæ, & obiectum iuſtitiæ ſatisfactiuæ Chriſti ſint idẽ formaliter: ad illius probationem diſtinguo maiorẽ: eſt æquale reale debitum homini, concedo maiorem: æquale reale, vt ſic, nego maiorem, & diſtinguo minorem: æqualitas rei ad rem inter puras creaturas eſt eiuſdem rationis

for-

formaliter, concedo minorem: æqualitas rei ad rem, vt abstrahit ab æqualitate debita Deo, & æqualitate debita puræ creaturæ, subdistinguo minorem: est eiusdem rationis loquendo mathematice, vel methaphysice, concedo minorem: loquendo moraliter, nego minorem, & consequentiam. vt enim specificarent eandem virtutem moralem, æqualitas debita Deo, & æqualitas debita puræ creaturæ, necessum erat, quod non solum methaphysicè assent eiusdẽ rationis, sed etiam in consideratione morali: licet autem metaphysicè conueniant, eo quod æqualitas in hac consideratione in indiuisibili consistit, moraliter eiusdem rationis non sunt ob rationes assignatas.

156 *Ad primã confirmationem.* Ex ea his ad primam confirmationem distinguo antecedens: æqualitas rei ad rem facienda cuicumque debito abstrahenti a diuino, & humano est vnius, & eiusdem rationis in methaphysica consideratione, concedo antecedens: in consideratione morali, nego antecedens, & consequentiã: vt enim eandem posset specificare virtutem, hoc secundo modo debebat vnitatem habere. Ratio autem habetur ex dictis, nempe ob differentiam boni diuini a bono creaturæ, quorum primum attendit iustitia satisfactiua Christi: & secundum iustitia commutatiua humana, & ob distantiam debiti Deo supra offensam ipsi irrogatam fundati. debito homini, quorum primum respicit iustitia Christi; secundum autem a iustitia commutatiua humana respicitur. Et quidem eodem argumento probaretur, si aliquid argumento facto probatur, gratitudinem hominis ad hominem esse eiusdem athomæ speciei cum gratitudine hominis ad Deũ. Cur namque æqualitas vt sic, abstrahens ab æqualitate debita Deo, & ab æqualitate debita homini pertinebit ad vnam, & eandem virtutem specifice, & debitum supra beneficia fundatum abstrahens a debito Deo, & debito homini, non spectabit ad vnam specie virtutem? Ex quo exemplo sic potest nostra conclusio firmari; quia namque beneficentia Dei, supra quam fundatur debitum gratitudinis, diuersæ rationis est à beneficientia hominis, debitum gratitudinis Deo, & debitum gratitudinis homini diuersæ rationis sunt in ratione obiecti gratitudinis, & specificant diuersas virtutes, sed offensa Deo irrogata, supra quam fundatur debitum satisfaciendi Deo, diuersæ rationis est ab offensa irrogata creaturis: ergo debitum satisfaciendi Deo, & debitum satisfaciendi creaturis pro offensa ipsis irrogata diuersæ rationis sunt, & consequenter non possunt contineri sub obiecto vnius, & eiusdem virtutis.

157 *Ad secundam.* Ad secundam confirmationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam ordo hypostaticus, & ordo gratiæ non respiciuntur ab habitu Theologiæ primariò, sed Deus est primarium obiectum Theologiæ, & alia secundariò attinguntur ab ipsa; quando autem aliqua, etsi maximè inter se differant, ordine primarij, & secundarij comparantur ad aliquem habitum, non diuersificant illum specificè, eo quod specifica differentia habituum solum sumitur ex diuersitate specifica obiecti primarij; satisfactio vero hypostatica per se primò attingitur à virtute satisfactiua Christi, & satisfactio supernaturalis purè creata per se primò attenditur à virtute satisfactiua nostra: vndè non comparantur ordine primarij, & secundarij, ideoque non possunt attingi ab vna, & eadem virtute morali.

Obijcies. Nec refert, si dicas, quòd licet non attingantur ordine primarij, & secundarij; non tamen est ratio assignabilis, cur non possint materialiter respici, idest, vt stant sub vna ratione communi, scilicet, iusti commutatiui, vt sic, in qua vna, & altera satisfactio conueniunt, quod etiam sufficit, vt aliqua plura ab vna, & eadem uirtute attingantur.

Respondetur. Non, inquam, refert; nam ratio, cur ita non contingat; nec possit contingere, habetur ex dictis, quia nẽpè, etsi formalitas diuina, & formalitas creata possint ad eundẽ habitũ spectare cum ordine primarij, & secudarij. unde, bonitas diuina, & bonitas creata ad eundẽ pertinent habitũ charitatis, bonitas diuina primariò, & bonitas creata secundariò, & ueritas increata, & creata ab habitu fidei cum eodem ordine respiciuntur; non tamen possunt per conuenientiam in ratione illa communi, sub qua materialiter inter se distinguantur, vel saltim non ita contingit in virtutibus, quæ dantur de facto, alias non bonum diuinum, & increatum in quantum tale, sed bonum abstrahens à creato, & increato specificaret charitatem Theologicam, nec veritas increata vt talis, sed veritas abstrahens a creata, & increata specificaret habitum fidei. Quia ergo satisfactio hypostatica, quatenus æqualis offensæ, qualiter à iustitia satisfactiua Christi respicitur diuinitate vt forma constituitur, fit consequens, vt non possit attingi ab aliqua vna virtute, vel saltim non attingatur de facto per conuenientiam in ratione æqualis vt sic cum æqualitate iusti commutatiui humani, quod per formam creatam constituitur.

158 *Instabis.* Sed dices: entitas creata, & entitas increata continentur sub vna ratione formali obiectiua specificante nostrum intellectum, & intra hanc rationem materialiter inter se distinguuntur; ideoque intellectus noster potest Deum in se ipso videre ex diuina eleuatione, vt docetur 1. p. q. 12. ar. 1. idemque in diuina bonitate, & bonitate creata respectu nostræ voluntatis contingit: ergo possunt formalitas increata, & formalitas creata conuenire in aliqua vna ratione specificatiua alicuius extrinseca, & intra illam materialiter solum distingui, ac per consequens licet satisfactio theandrica Deitate vt forma valoretur, & dignificetur, & satisfactio a pura creatura præstita dignificetur a forma creata, poterunt conuenire in vna ratione obiectiua specificante iustitiam, & intra illam distingui, non formaliter, sed materialiter, quo admisso, per euidentem consequentiam infertur, vtramque satisfactionem respiciat, & intendi ab vna, & eadem virtute specificè.

159 *Respondetur.* Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: in vna ratione formali obiectiua specificatiua potentiæ, concedo consequentiam: in vna ratione formali specificatiua habitus, nego consequentiam, & quia virtus, non potentia, sed habitus est, non sequitur, posse formalitatem creatam, & formalitatem increatam sub vna ratione formali obiectiua specificante virtutem vnam specificè conuenire cum distinctione materiali inter illas.

Ratio autem differentiæ sumitur ex natura habitus, & potentiæ; hæc namque, quia est vniuersalius principium, est maioris extensionis, quam habitus: vnde videmus, plura, quæ sub obiecto vnius potentiæ continentur, habitus specificè multiplicare; virtutes namque intellectuales, nempè, intellectus, sapientia, prudentia, & ars specie inter se distinguuntur, habitus etiam scientifici specie multiplicantur, & omnium illorum obiecta continentur sub vna ratione obiectiua specificante intellectum, & sub illa solum materialiter distinguuntur: cum tamen in ordine ad habitus, quos specie multiplicant, gaudeant distinctione formali obiectiua. Et ideò ex eo, quod formalitas increata, & formalitas creata contineri possint sub vna ratione obiectiua specificante potentiam, & intra illam materialiter solum distingui, non sequitur, idem in ordine ad eundem virtutis habitum posse contingere.

160 *Vrgebis.* Instabis: ens creatum, & increatum conueniunt in ratione obiectiua specificante scientiam methaphysicæ; & tamen methaphysica, non potentia, sed habitus est: ergo possunt entitas creata, & entitas increata contineri sub vna ratione formali obiectiua, non solum vnius, & eiusdem potentiæ, sed etiam specificante vnum habitum.

Minor cum consequentia tenet; maior autem constat tùm ex communi Methaphysicorum sententia assignante pro obiecto methaphysicæ, ens, vt abstrahit à substantia, & accidenti, à creato, & increato. Tùm etiam; nam methaphysicus agit de Deo, illiusque existentiam à posteriori demonstrat, & de Deo plures proprietates, quæ ratione naturali possunt cognosci, vt esse vnum, immobilem, actum purum, & infinitum, quod Methaphysica præstare non posset, nisi sub illius obiecto Deus contineretur; nulla enim potentia, aut habitus potest limites sui obiecti specificatiui transcendere, vel illos excedere.

161 *Respondetur.* Respondeo, negando maiorem: nam licet Methaphysica, non solum ens creatum, sed etiam increatum consideret, & de vtroque proprietates demonstret; ita tamen attingit ens increatum, vt nullo actu ab ipso elicitu attingatur ens increatũ secundum vltimam differentiam, qua ab ente creatu distinguitur motiuè, & specificatiuè, eo quod licet de ente increato prædictas proprietates, & attributa demõstret, quia tamen non cognoscitur per speciem propriam, sed per alienam, scilicet, per speciem entis creati ad nullam cognitionẽ à Methaphysica elicitam entitas increata, prout à creata distinguitur, comparatur motiue, sed purè terminatiuè: ac proinde nullã prout sic distincta specificat ratione sui, quia obiectum motiuum est, à quo species actus desumitur, & cõsequenter entitas increata, & entitas creata non continẽtur sub obiecto alicuius habitus, ita vt vtraque, à tali habitu attingatur motiuè. Cum ergo diuinitas dignificans satisfactionem theandricam motiuè comparetur ad actum virtutis satisfactiuæ Christi, & dignitas creata satisfactionis à pura creatura præstitæ comparetur motiuè ad virtutem

tutem satisfactiuam nostram, non possunt non distingui specificè huiuscemodi virtutes. Et quidem instantiæ istæ, si quid probant, conuincunt, bonitatem creatam, & increatam posse directè, & ex æquo attingi per charitatem theologicam, & veritatem creatam, & increatam directè, & ex æquo respici ab habitu fidei, quod negat frequentior, veriorque Theologorum sententia.

162 *Vltimo arguitur.* Denique arguitur: eadem virtute obedientiæ obedimus Deo, & hominibus; & tamen virtus, qua hominibus obedientiam præstamus, humanum debitum respicit, & virtus, qua obedimus Deo, respicit debitum diuinum: ergo debitum humanum, & debitum diuinum possunt cadere sub eadē virtute specificè, & consequenter ex eo, quod virtus satisfactiua Christi debitū diuinū attendat, & iustitia in homines debitū humanū respiciat, non sequitur, prædictas virtutes specificè distingui. Consequentia tenet, & minor videtur certa: nam ideo virtus satisfactiua Christi respicis diuinum debitum, quia inclinat ad satisfaciendum Deo, & quia Deo talis satisfactio debetur ratione offensæ in ipsum commissæ; sed virtus obedientiæ inclinat ad obediendum Deo, & ad actum Deo debitum; virtus autem, qua hominibus obedientiam præstamus, inclinat ad obediendum hominibus, & ad actum subiectionis, & obedientiæ ipsis debitum. ergo virtus, qua Deo obedientiam præstamus, respicit diuinum debitum & virtus, qua hominibus obedimus, debitum humanum attendit. Maior autem ostenditur primò ex D Tho. 2. 2. q. 104. art. 2. ad 2. illis verbis: *Dicendum, quod obedientia non est virtus theologica; non enim per se obiectum eius est Deus, sed præceptum superioris cuiuscumque, vel expressum, vel interpretatiuum.* Hæc D. Thom. In quibus verbis maior assumpta clarè contenta videtur; nam loquitur D. Thom. de obedientia, prout est specialis virtus, & specie ab alijs distincta, qua ratione est vna virtus in specie: nam per id ipsum aliquid in se, & in sua specie constituitur, per quod ab alijs specificè distinguitur; sed de illa sic loquendo, docet Angelicus Doctor, obiectum illius esse præceptum cuiuscumque superioris, vel expressum, vel interpretatiuum: ergo sentit, sub eadem specie virtutis obedientiæ cadere præceptum diuinum, & præceptum humanum, & consequenter eadem virtute obedientiæ Deo præcipienti, & homini superiori etiam præcipienti obeditur.

Maior probatur primo S.THO.

163 *Secundo.* S.THO. Secundò, & vrgentius probatur ex eodem D. Thom. artic. alleg. in solutione ad quartum argumentum, quod ita procedebat: *Virtutes differunt specie secundum obiecta; obiectum autem obedientiæ esse videtur superioris præceptum, quod multipliciter diuersificari videtur secundum diuersos superioritatis gradus: ergo obedientia est virtus generalis sub se multas virtutes speciales comprehendens.* Cui argumento in hunc modum respondet: *Ad quartum dicendum, quod reuerentia directè respicit personam excellentem, & ideo secundum diuersam rationem excellentiæ diuersas species habet: obedientia verò respicit præceptum personæ excellentis, & ideo non est, nisi vnius rationis.* Ex qua solutione cum argumento comparata maior in hunc modum probatur. Argumentum contendebat, obedientiam non esse vnam specificè athomè, eo quod multipliciter illius obiectum variatur; species autem virtutum multiplicantur ad multiplicitatem obiectorum; sed Diuus Thomas hoc negat, asserendo, esse vnius tantum rationis: ergo sentit, obedientiam, prout ad Deum, & ad homines extenditur, esse vnius athomæ speciei, & consequenter eadem virtute obedientiæ Deo, & hominibus obediri.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; nam eam multiplicitatem, & specificam variationem negat Diuus Thomas virtuti obedientiæ, quam virtuti reuerentiæ concedit, eo quod hæc respicit directè personam excellentem, & ideo iuxta diuersitatem excellentiæ personarum variatur; obedientia verò non excellentiam personæ præcipientis, sed illius præceptū respicit directè; præceptum autem eiusdem rationis est siue ab hoc, siue ab illo procedat; at multiplicitas, quam virtuti reuerentiæ concedit, non est specifica subalterna, sed athoma; virtus enim, qua colimus Deum, non differt genere à virtute, qua colimus homines, sed tantum specificè athomè: ergo hanc multiplicitatem negat virtuti obedientiæ, & consequenter sentit, virtutem, qua Deo obedientiam præstamus, esse eiusdem athomæ speciei cum virtute, qua hominibus obedimus.

164 *Respondebis.* Ex his præcluditur effugium, quo poterat verbis D. Tho. occurri, asserendo, loqui Angelicum Præceptorem de vnitate specifica subalterna, per cuius differentiam virtus obedientiæ distinguitur ab alijs virtutibus, quæ obedientiæ non sunt, nec in actum obediendi superioribus, & subiectionis ad alios inclinant; non autem de vnitate specifica athoma illius in ratione obedientiæ, ita vt sub se non possit species infimas specificè distinctas habere. Hoc, inquam, effugium ex dictis præclusum manet: nam iuxta hanc doctrinam, & interpretatione nullum discrimen existeret inter reuerentiam, & obedientiam quoad vtriusque multiplicitatem; sed D. Thom. *in solutione ad 4. arg.* quoad hoc inter reuerentiam, & obedientiam statuit discrimen, nempe quod reuerentia, quia directè respicit excellentiam personæ iuxta diuersitatē excellentiæ personarum, suscipit multiplicationem; obedientia vero, quia non respicit directè excellentiam personæ, sed præceptum personæ excellentis, est vnius, & eiusdem rationis, quamuis gradus superioritatis, & excellentiæ personarum varientur: ergo effugium illud doctrinam Diui Thomæ non saluat. Consequentia tenet, minor constat clarè ex littera D. Thom. maior autem probatur; nam omnes virtutes, quibus alius cultus exhibetur specie subalterna in ratione reuerentiæ, idest, virtutis alterum reuerentis conueniunt, v. g. obseruantia, qua exhibetur cultus superioribus, Pietas, qua colūtur parentes Dulia, qua Sanctos colimus, & Latria, qua colitur Deus in ratione reuerentiæ specificè subalternè conueniunt, & inter se specie athoma distinguuntur: ergo si vnitas virtuti obedientiæ attributa a D. Thom. solum est subalterna permittens, & sub se continens plures obedientiæ virtutes specificè athomè differentes, non subsistit discrimen à D. Thoma statutum inter reuerentiam, & obedientiam quoad multiplicitatem, & vnitatem, quandoquidem vtraque est vna specificè subalternè, & neutra est vna specificè athomè, & consequenter, vt doctrina Diui Thomæ sit vera, & differentia statuta subsistat, necessariò est asserendum virtutem obedientiæ non multiplicari specificè, sed esse vnam specificè athomè, & vna virtute obedientiæ Deo, & hominibus obedientiam præstari.

Reijcitur solutio. S.THO.

Secundo responderi potest, discrimen à D. Thoma statutum inter reuerentiam, & obedientiam quoad multiplicitatem, & vnitatem saluari, etiam si non eadem virtute obedientiæ Deo, & hominibus obedientia præstetur per hoc, quòd omni superiori creato eadem virtute obedientiæ obediatur, etsi virtus obedientiæ ad Deum à virtute obedientiæ ad homines distinguatur specificè; nam reuerentia non solum specie distinguitur per respectum ad Deum, & ordinem ad creaturas, sed etiam in ordine ad diuersas creaturas excellentia diuersa gaudentes specificè variatur; pietas enim, qua coluntur parentes specie distinguitur à virtute obseruantiæ, qua personis constitutis in dignitate, nobisque superioribus reuerentiam præstamus, illosque ueneremur, & colimus. Quæ doctrina videtur ab Angelico Doctore insinuari *in solutione ad 4. relata*, ex qua argumentum procedit; nam postquam distinctionem tradiderat inter reuerentiam, & obedientiam quantum ad multiplicitatem ob rationem explicatam, statim subiunxit: *Sed quia propter reuerentiam personæ obedientia debetur eius præcepto, consequens est, quòd obedientia hominis sit eadem specie, ex diuersis tamen speciei causis procedens.* Quibus verbis solum de obedientia hominis, idest, de obedientia, qua hominibus obedimus, docet, esse unius rationis, & unius speciei, in quo manifestè uidetur innuere, vnitatem, quam uirtuti obedientiæ ad differentiam uirtutis reuerentiæ concedit, solum concedere uirtuti inclinanti ad obediendum superioribus creatis, non autem uirtuti prout inclinanti ad obediendum omni superiori, comprehendendo etiam Deum.

165 *Respondebis secundo.*

Motiuum. S.THO.

Sed nec ista solutio est sufficiens, nec ad mentem D. Tho. & reijcitur primò; quia si obedientia ad Deum est virtus specie distincta à virtute obedientiæ, qua obedimus superioribus creatis, esto ex ordine ad superiores creatos diuersa excellentia gaudentes non multiplicaretur specificè, iam virtus obedientiæ non esset vna specificè athomè; sed hoc est, quod argumentum contendebat, vt diximus, & ex ipso rectè meditato, & inspecto manifestè colligitur: ergo D. Thom. argumentum non solueret, saluando vnitatem specificam in virtute obedientiæ solum, prout respicit superiores creatos, non autem prout sub se continet ipsos, & Deum, & ab omnibus obediendum inclinat. 166 *Reijcitur primo,*

Deinde, nam saltim diminutè D. Thom *in sua solutione* procederet non explicando in ordine ad quos superiores vnitatem specificam seruet, & in ordine ad quos multiplicetur specificè; hoc autem asserendum non est: ergo nec standum traditæ interpretationi, quod nempè virtus *Secundò.*

obe-

obedientiæ sit vna specie assumta penès ordinem ad omnes superiores creatos, non autem in omni sua vniuersalitate, prout, scilicet, etiam ad præstandam Deo obedientiam, & subiectionem extenditur.

167 *[...]tio.* Denique, nam isto solutione, & interpretatione traditis saluetur vtcumque Angelici Præceptoris doctrina quantum ad differentiam, quam statuit inter reuerentiam, & obedientiam: non tamen saluatur ratio, quam assignat, differentiæ statutæ; sed vtrumque sustineri debet: ergo explicatio tradita est insufficiens, & ad mentem D. Thom. non est. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur; nam vel motiuum obedientiæ est præceptum superioris, nullo modo illius excellentia attenta, sed omninò præscindendo ab illa, vel excellentia superioris attenditur a virtute obedientiæ, & formaliter ingreditur in præcepto, quod est motiuum illius. Si primum, virtus obedientiæ ad Deum eiusdem rationis est cum virtute, qua hominibus obedientia præstatur. Si secundum, non solum variatur specificè virtus obedientiæ penès ordinem ad Deum & ad superiores creatos, sed etiam variatur penès ordinem ad ipsos propter diuersam excellentiæ rationē: ergo, admisso, virtutē obediētiæ, qua Deo obedientia præstamus, specificè distingui ab illa, qua hominibus obedimus, non saluatur ratio differentiæ à D. Th. assignata inter reuerentia, & obedientiā, vt hæc vna sit, non obstante differentia excellentiæ inter superiores repertæ; illa autem penes differentiam excellentiæ varietur. Consequentia patet; nam si ratio assignata discriminis, vel probat vnitatem obedientiæ in ordine ad omnes, vel nō probat vnitatem illius in ordine ad superiores creatos, vno admisso, & alio negato, non subsistit differentiæ ratio. Minor etiam pro prima parte perspicua videtur; nam præceptum Dei solum differt a præcepto hominis per excellentiam Dei imponentis præceptum, quæ longissimè distat ab excellentia hominis, & cuiusuis superioris creati: ergo si præceptum superioris est motiuum obedientiæ formaliter sub expressione sola præcepti nullatenus ingrediente ad mouendum excellentia personæ, à qua præceptum imponitur, virtus obedientiæ ad Deum erit eiusdem rationis, & eiusdem speciei cum virtute, qua obedientia præstatur hominibus.

Pro secunda verò parte probatur; nam excellentia patris maior est comparatiuè ad filium, quam excellentia superioris creati comparatiuè ad subditos: ergo si præceptū mouet ad obedientiam non præscindendo ab excellentia personæ imponentis præceptum, virtus obedientiæ filij ad patrē præcipientem specificè distinguitur à virtute, qua subditus Prælati præceptis, vel cuiusuis alterius superioris creati præstat obedientiam. Patet consequentia; nam obedientia ad Deum distinguitur specificè ab obedientia ad hominē, quia excellentia Dei præcipientis ab excellentia hominis præcipientis distinguitur; ergo si excellentia patris comparatiuè ad filium distinguitur ab excellentia superioris creati comparatiuè ad subditos, virtus inclinans ad obediendum patri specificè distinguitur a virtute inclinante ad obediendum Prælatis, & superioribus creatis.

168 *[Re]sponde[tur].* Dices, distantiam excellentiæ diuinæ ab excellentia creata esse multo maiorem illa, qua excellentia patris distat ab excellentia superioris constituti in dignitate: est enim distātia ordinis, & infinita, ac proinde ex eo, quod excellentia Dei præcipiētis, vel præceptū vt à Deo distinguat specie virtutem illud pro motiuo habentem à virtute habēte pro motiuo præceptum superioris creati, & illius excellentiam, non sequitur, excellentiam patris, aut præceptum à patre impositum distinguere specie virtutem inclinantem ad obediendum patri à virtute inclinante ad præstandam obedientiam superioribus, & Prælatis, sed poterit vna, eademque virtute parentibus, & Prælatis obedientia præstari, licet virtus, qua obedimus Deo specificè distinguatur ab illa, qua obedimus superioribus creatis; a maiori namque ad minus rectum argumentum non fit.

169 *Contra prima.* Sed contra istam solutionem obstat primò; quod enim distantia excellentiæ Dei ab excellentia creaturæ maior sit distantia excellentiæ vnius creaturæ ab alia, solum probat, virtutem, qua obediētia Deo præstatur, distare magis a virtute, qua præstatur obedientia creaturis, quam distet virtus qua vni creaturæ obeditur, à virtute qua alteri creaturæ excellentiori obedientia exhibetur; non autem quod inter virtutes inclinantes ad obediendum creaturis inæqualis excellentia non sit distinctio specifica, si semel ad obediendum nō mouet solum præceptum personæ excellentis, sed etiam excellentia præcipientis: ergo si excellentia præcipientis ingreditur formaliter in motiuo obedientiæ, distinguitur specificè virtus, qua filius obedit, & subijcitur parentibus à virtute inclinante ad obediendum Prælatis, & superioribus, aliisque personis constitutis in dignitate, etsi distinctione minori, quam sit illa, quæ inter obedientiam ad Deum, & obedientiam ad creaturas versatur.

Secundò, & explicatur magis hoc ipsum; quia namque excellentia personæ est motiuum reuerentiæ, & hæc directè tendit in personam excellentem, non solum reuerentia ad Deum distinguitur specie a reuerentia ad creaturas, sed etiam inter ipsas creaturas dantur specificè distinctæ, quarum vna cultus, & honor aliquibus creaturis præstantur, & alijs aliæ honorantur, & coluntur; & tamen distantia excellentiæ Dei ab excellentia creata infinitè maior est distantia inter creaturas reperta: ergo quod distantia excellentię Dei præcipientis ab excellentia cuiusuis superioris creati maior sit distantia, quæ inter superiores creatos præcipientes in ratione excellentiæ inuenitur, non probat, primam distantiam distinguere specie virtutes, secus autem secundam, si semel excellentia præcipientis formaliter ingreditur in motiuo obedientiæ. 170 *Secundo.*

Minor cum consequentia tenet; maior autem negari non potest in doctrina D. Thom. vt enim docet Angelicus Doctor 2.2.q.101.art 3. pietas, qua cultum exhibemus parentibus, est virtus specialis distincta specificè ab alijs, quibus cultum Deo præstamus, personisque in dignitate supra nos constitutis. Et vt docet idem D. Thom. 2.2.q.102 art.3. pietas, qua coluntur parentes est inferior religione, qua colitur Deus, & superior obseruantia inclinante ad colendum personas constitutas in dignitate, quod non aliunde prouenit, nisi ex diuersa ratione principij, & excellentiæ; pater namque est principium generationis, & gubernationis, personæ autem constitutæ in dignitate solum sunt gubernationis exterioris principium, & Deus est principium vniuersale creationis, conseruationis, & gubernationis: ergo reuerentia non solum distinguitur specie penès Deum, & creaturas, sed etiam penès ordinem ad diuersas creaturas, in quibus differentia excellentiæ inuenitur; & hoc ideo, quia motiuum reuerentiæ est excellentia personæ, cui reuerentia exhibetur, & consequenter, si excellentia præcipientis ingreditur formaliter in motiuo ad obediendum, dabitur distinctio specifica, non solum in virtute, qua Deo obedientia præstatur à virtute inclinante ad obediendum hominibus, sed etiam inter virtutes, quibus obedimus, & subijcimur hominibus distincta excellentia gaudentibus, & sic obedientia ad parentes erit specificè distincta à virtute, qua obedimus Prælatis, & superioribus. S.THO.

Nec motiuum, cui innitebatur solutio, ex verbis D. Tho. desumptum alicuius ponderis est; cum enim Angel. Doctor concludit, quod obedientia hominis vnius rationis est, non sumitur ly *hominis* obiectiuè, ita vt sensus sit: obedientia, qua homini obeditur, vnius rationis est, sed sumitur subiectiuè, ita vt sensus sit: obedientia existens in homine, & qua homo inclinatur ad obediendum vnius rationis est: qualiter accepta verba Angelicis Doctoris non restringunt doctrinam antecedenter traditam, nec limitant ad virtutem obedientiæ in ordine ad superiores creatos, sed illam relinquunt in sua amplitudine; nam obedientia hominis, subiectiuè accepto ly *hominis*, non est solum ad superiores creatos, sed etiam, & præcipuè in ordine ad Deum: & sensus doctrinæ D. Thom. est; quòd quia obedientia non attendit directè excellentiam personæ; sicut reuerentia, sed præceptum personæ excellentis, & ab illo obiectiuè mouetur, non variatur, nec specificè multiplicatur ad differentiam excellentiæ personarum præcipientium; quia præceptum siuè ab hoc, siuè ab illo imponatur, eiusdem rationis est; ideoque obedientia hominis, idest, qua homo inclinatur ad obediendum superioribus, eiusdem rationis est, eiusdemque speciei ordine ad omnes. 171 *Ad motiuum solutionis respondetur.*

Caietanus *super artic. relatum notatione ad 4 argum.* difficultatem sentiens in doctrina D. Thom. solitaque subtilitate distinguens, asseruit, obedientiam respectu Dei, & hominis quodammodo vnius esse rationis, & quodammodò alterius, & diuersæ rationis; nam secundum propriam rationem obedientiæ, quæ sumitur ex obiecto, vnius rationis est; quia præceptum formaliter, à quocumque fiat, & de quocumque fiat, est vnius, & eiusdem rationis. Si autem sumatur obedientia secundum communem rationem virtutis, aut vitij, secundum quam virtus diuiditur in virtutem in Deum, in proximum, & in se ipsum, & similiter peccatum in peccatum in Deum, in se ipsum, & in proximum, sic obedientia diuini præcepti, & obedientia humani præcepti diuersarum sunt rationum, & inobedientia similiter: si- 172 *Aliter respondet D. Caietanus.*

cut in naturalibus figura Cœli, & figura corporum inferiorum, secundum propriam rationem figuræ eiusdem rationis sunt, & secundum rationem entis sunt generum diuersorum, cum distinguantur per corruptibile, & incorruptibile, & propter hanc diuersitatem, inquit Caietanus, Angelicus Doctor in littera subiunxit limitatè de obedientia hominis, docens, esse vnius, & eiusdem rationis.

173 *Reycitur primo.* Sed vt verum fatear, quamuis mea mens ea sit, eaque in acutissimum Caietani ingenium affectio, vt optem nunquam ab illius sententia, vel per latum vnguem discedere; in præsenti tamen non satis illius distinctionem, & Angelica nostri Doctoris interpretationem percipio. Primò, quia virtus obedientiæ, non solum secundum vltimam differentiam, qua ab aliis virtutibus specifice distinguitur, sed etiã secundum genericam rationem virtutis ab obiecto specificatur, cum virtus ea communi conceptu virtutis, imo & conceptu magis vniuersali, nempe, habitus operatiui, speciem ab obiecto desumat. ergo si secundum vltimam differentiam & propriam obedientiæ rationem, quia ab obiecto sumitur, sunt eiusdem rationis obedientia hominis, & Dei, etiam secundum rationem communem, & genericam virtutis eiusdem rationis sunt.

174 *Secundo.* Deinde, quia non solum virtus vt sic diuiditur in virtutem in Deum, & in virtutem in hominem, sed etiam obedientia secundum proprium obedientiæ conceptum, propriamque obedientiæ rationem diuiditur in obedientiam ad Deum, & in obedientiam ad hominem, cum virtus diuidatur ad diuisionem obiecti; præceptum autem, quod est obiectum obedientiæ, secundum propriam rationem obedientiæ diuiditur in præceptum diuinum, & in præceptum humanum. ergo si secundum communem rationem virtutis, secundum quam virtus diuiditur in virtutem in Deum, in proximum, & in se ipsum, non sunt eiusdem rationis obedientia hominis, & obedientia Dei, nec etiam secundum propriam obedientiæ rationem eiusdem rationis sunt.

175 *Tertio.* Denique, & vrgentius, quia non stat, obedientiam hominis, & obedientiam Dei distingui genericè, vel in genere virtutis, & conuenire specificè, hoc est, in vltima differentia: ergo si secundum propriam obedientiæ rationem non distinguuntur, sed sunt eiusdem rationis, non possunt secundum communem rationem virtutis essentialiter distingui. Consequentia est bona; nam genus est ratio virtutis; differentia autem est propria obedientiæ ratio: ergo si non possunt distingui in genere, & conuenire in vltima differentia, non possunt esse obedientia hominis, & obedientia Dei eiusdem rationis secundum propriam rationẽ obedientiæ, & diuersæ rationis secundum communem rationem virtutis.

Antecedens autem ostenditur primò; nam diuersorum generum non subalternatim positorum non possunt esse eædem differentiæ, vt communiter docetur a Logicis, & Metaphysicis: vnde, quia substantia, quantitas, & qualitas diuersa genera sunt, & vnum sub alio non ponitur, non possunt per easdem contrahi differentias: ergo non stat, quod obedientia hominis, & obedientia Dei differant genere, & in vltima differentia conueniant, alias differentia ista vltima, in qua conuenirent, genera diuersa, & non subalternata contraheret contra illud commune axioma. Secundò probatur, & ratio axiomatis traditur; nam genus, & differentia comparantur vt potentia, & actus, genere se habente, vt potentia contrahibili, & determinabili per differentiam; differentia autem vt actu contrahente, & determinante genus; sed potentiæ essentialiter diuersæ non possunt eundem actum respicere: vnde, quia intellectus, & voluntas sunt potentiæ specie distinctæ, non possunt eundem elicere actum, nec respicere idem obiectum formale: ergo genera essentialiter diuersa non possunt per eandem contrahi differentiam; ac proinde non stat, obedientiam hominis, & obedientiam Dei distingui genericè, hoc est secundum genus virtutis, & conuenire specificè, hoc est, in vltima differentia, per quam obedientia constituitur in propria obedientiæ ratione.

176 *Ad exemplũ Caiet. respondet.* Nec exemplum in confirmationem distinctionis traditæ adductũ intentũ conuincit; falsũ enim est, figuram Cœli secundum propriam rationem figuræ esse eiusdẽ rationis cum figura corporum inferiorum, & ab illa secundũ rationẽ entis essentialiter distingui si namque figura Cœli secundũ propriam rationem figuræ est eiusdem speciei cum figura corporum sublunarium, non est ex se, & essentialiter incorruptibilis, sed ex accidenti illi incorruptibilitas conuenit: sicut calori igni non conuenit essentialiter esse productiuum ignis, sed ex aliquo accidenti, per quod non essentialiter, sed solũ accidentaliter differt à calore ligni, qui productiuus ignis non est. Ex hoc autẽ, quòd ex accidenti incorruptibilis sit, non probatur essentialis differentia secundum rationem entis inter figurã Cœli, & figurã corporum sublunarium; nã actus charitatis viæ eiusdem speciei est cũ actu charitatis patriæ, nec inter illos distinctio essentialis datur, etiam secundum rationẽ entis; & tamen actus charitatis patriæ incorruptibilis est, & actus charitatis viæ est corruptibilis. Gratia etiã viatoris eiusdẽ speciei est cũ gratia comprehensoris, imò eadem numero gratia, quæ in via existit, perseuerat in patria; cũ tamen in via corruptibilis sit, & multoties de facto destruatur, & amittatur; in patria autem sit incorruptibilis: ergo ex eo, quod figura Cœli incorruptibilis sit, & figura corporum sublunarium sit corruptibilis, non probatur essentialis distinctio inter illas, etiam secundum rationem entis. Quod autem Caietanus notauit ex littera D. Thom. iam vidimus, non vrgere; non enim sumpsit *ly hominis* obiectiuè, sed subiectiuè, cum dixit D. Thomas, obedientiam hominis esse vnius, & eiusdem rationis; sumpto autem *ly hominis* subiectiuè, non limitatur obedientia ad illam, qua hominibus obedimus; nam homo per obedientiam in se subiectiuè receptam Deo, & hominibus obedit.

Relictis igitur his interpretationibus, ad argumentum respondeo, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens: quando debitum humanum, & debitum diuinum fundantur in fundamento eiusdem rationis, concedo consequentiam: quando vtrumque fundamentum diuersæ rationis est, nego consequentiam, & nego secundam, quæ subinfertur; nam virtus satisfactiua Christi respicit debitum Deo supra illius offensam fundatum quæ offensa diuersæ rationis est ab offensa irrogata creaturis; & ideò est diuersæ rationis à debito fundato supra offensam creaturis irrogatam: ex quo vlterius fit, vt virtus satisfactiua Christi pro offensa irrogata Deo diuersæ rationis sit a virtute satisfactiua pro offensis irrogatis creaturis, & à qualibet alia virtute debitum humanum attendente, & respiciente, præceptum autem, à quocumque superiore imponatur, eiusdem rationis est: vnde, obedientia, quæ pro obiecto respicit superioris præceptum, est etiam eiusdem rationis, prout inclinat ad obediendum Deo, & superioribus creatis, quia præceptũ Dei diuersæ rationis nõ est à præcepto ab homine imposito; ac proindè debitum obedientiæ supra præceptum fundatum eiusdem rationis est in hominibus, & in Deo. Et quidem, si hoc argumentum aliquid probat, conuincit, eadem specie virtute Deum, & creaturas coli, & etiam eadem virtute specificè Deo, & hominibus gratos nos esse, quod Angelico Doctori, & communi sententiæ aduersatur. Sicut ergo argumẽtum ex obedientia ad huiusmodi virtutes nõ valet, eo quòd debitum attentum ab obedientia fundatur supra præceptũ, quod est eiusdem rationis, a quocũque superiore imponatur; debitum autem, quod a reuerentia, & gratitudine attenditur, diuersæ rationis est in hominibus, & in Deo, quia fundamentum diuersæ rationis habet, videlicet, excellentiã, & beneficientiam, quæ in Deo, & in hominibus diuersæ rationis sunt: ita & ob eandem causam non conuincit paritas ab obedientia desumpta respectu virtutis satisfactiuæ. 177 *Vera solutio.*

Ex qua doctrina licet obiter colligere, inobedientiam specialem, quæ consistit in non exequendo rem præceptam, quia à superiore præcipitur, eiusdem esse speciei in ratione inobedientiæ per respectum ad Deum, & ad superiores creatos. Quod patet: nam quantum ad hoc eadem ratio est de obedientia, ac de inobedientia; sed obedire Deo exequendo rem præceptam, quia præcipitur ab ipso, est eiusdem speciei cum actu, quo formaliter hominibus obedimus, operãdo ex animo, & intentione parendi illorum præceptis: ergo inobedientia formalis ad Deum est peccatum eiusdem speciei cũ formali inobedientia ad homines. Quod amplius vrgetur, & explicatur; nam præceptum, quod prosecutiuè attactum est obiectum obedientiæ, attactum auersiuè est inobedientiæ obiectum; sed quia præceptum Dei eiusdem rationis est cũ præcepto ab hominibus imposito prosecutiuè attactum non multiplicat specie virtutes: ergo ob eandem causam attactum auersiue non multiplicat specificè vitia; ac proindè inobedientia Dei eiusdem speciei est cum inobedientia hominis: ex quo vlterius fit, vt in sententia probabili asserente, circumstantias non mutantes speciem peccati non esse necessariò in confessione aperiendas consequenter sit dicendum, non esse necessarium in confessione explicare, an inobedientia fuerit respectu Dei, an fuerit respectu superioris creati. 178 *Corollarium.* *Probatur.* *Confirmatur.*

Sed dices: contemptus Dei diuersæ speciei est à contemptu cuiuscumque creaturæ, cum sit peccatum in Deũ; peccata autem specificè varientur per hoc, quòd sint in Deũ, in 179 *Obycitur.*

pro-

S.THO. proximum, & in se ipsum, vt docet D.Thom. 2.2.q.72.art. 4. sed inobedientia formalis ad Deum est virtualis Dei contemptus: ergo distinguitur specie ab inobedientia ad hominem, & consequenter necessarium erit in confessione explicare, an præceptum, quod contemnimus, diuinum sit, an humanum. Consequentia tenet, maior videtur certa ex doctrina D.Thomæ allegata, minor autem probatur, nam inobedientia Dei formalis est contemptus præcepti impositi à Deo; sed lege, aut præceptū alicuius superioris contemnés, superioré ipsū, saltim virtualiter, contemnit: ergo inobediétia formalis ad Deum est contemptus, saltim virtualis Dei.

180 *Respondeo.* Respondeo, distinguendo maiorem: contemptus Dei secundum suam intrinsecam excellentiam, & dignitatem est diuersæ speciei a contemptu cuiuscumque creaturæ, concedo maiorem: contemptus Dei tantum vt præcipientis, nego maiorem, & sub eadem distinctione minorem, nego consequentiam: sicut enim obedientia, quia non respicit directè excellentiam personæ, sed præceptum personæ excellentis, eiusdem rationis est in ordine ad Deum, & ad superiores

S.THO. creatos, vt ex D.Thoma vidimus, & expressè ab ipso traditur 2.2.q.104.art.2 ad 4. ita quia inobedientia formalis non est contemptus excellentiæ personæ, sed præceptis personæ excellentis, & præceptum eiusdem rationis est, siue a Deo, siue ab homine imponatur, fit consequens, vt inobedientia eiusdem rationis sit, siue fiat ex contemptu præcepti impositi a Deo, siue fiat ea contemptu præcepti impositi ab homine. Quia tamen ex irreuerentia ad personam, & ex contemptu excellentiæ, & dignitatis illius regulariter eius præceptum contemnitur, fit, vt regulariter loquendo, inobedientia formalis ad Deum nascatur ex irreuerentia Dei, quæ est peccatum specie distinctum ab irreuerentia hominis: sicut de obedientia loquendo *loco vbi proxime*, inquit D. Thomas, quod quia propter reuerentiam personæ obedientia illius præcepto debetur, licet obedientia eiusdem rationis sit, ex diuersis tamen specie causis procedit: sicut autem hæc diuersitas non infert specificam differentiam in virtute obedientiæ in ratione formali obedientiæ: ita nec diuersitas illa, ex qua regulariter procedit peccatum inobedientiæ formalis, & specialis, arguit specificam differentiam intra inobedientiæ rationem, sed manet intra hanc lineam peccatum eiusdem speciei, siue Dei præceptum, siue præceptum hominis contemnatur.

DISPVTATIO SEPTIMA.

An Deus satisfactionem Christi acceptauerit ex iustitia stricta, & speciali?

§. I.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

1 DEVM satisfactionem Christi acceptasse ex virtute, quæ aliquo modo iustitia sit, a nullo Theologorum negatur, nec posse negari ex dicendis manifestè constabit; cum autem iustitia tripliciter accipiatur: primo pro vt est quid commune per prædicationem ad omnem virtutem, qua ratione omnis virtus dicitur iustitia. secundò, pro virtute ad alterum, qualiter accepta amplectitur, & partes subiectiuas, & partes potentiales iustitiæ, quæ ideò tales dicuntur, quia a perfecta ratione iustitiæ deficiunt, vel propter defectum debiti legalis, vel propter defectum æqualitatis simpliciter: ac denique pro stricta iustitia, quæ respicit ius alterius cum debito legali, & æqualitate tali simpliciter: qua ratione solum continet sub se partes perfectas, & subiectiuas, in quibus omnes conditiones ad perfectam rationem iustitiæ requisitæ concurrunt, quales sunt iustitia legalis ordinans ad bonum commune, iustitia commutatiua seruans, & attendens ius inter particulares personas secundum æqualitatem arithmeticam rei ad rem: & iustitia distributiua, quæ respicit bonum commune, & inter particulares personas diuidendum secundum æqualitatem, & proportionem geometricam. Controuersia nostra non est de iustitia speciali, quatenus contra iustitiam generalem per prædicationem diuiditur; in hoc namque parum, aut nihil dissidij esse potest; actus enim reddendi premium ad æqualitatem pro meritis, aut remittendi offensam pro motiuo habens æqualem satisfactionem speciali gaudet honestate, ac proinde sufficiente ad specificandam particularem virtutem: ergo acceptare Christi satisfactionem, & intuitu illius hominibus offensam remittere, non pertinet ad iustitiam generalem per prædicationem de omni virtute, sed ad aliquam virtutem specialem, & consequenter ex illa Deus satisfactionem Christi acceptauit, & hominibus offensam remisit in vsu satisfactionis à Christo Domino exhibitæ. Ex qua doctrina etiam euidenti illatione colligitur, virtutem, ex qua Deus satisfactionem Christi acceptauit, esse iustitiam in secunda iustitiæ acceptione, nempè, pro virtute ad alterum, nam huiuscemodi virtus attendit ius in satisfactione Christi fundatum, & consequenter est iustitia in secunda iustitiæ acceptione.

2 Punctus ergo difficultatis est, an hæc virtus, ex qua Deus satisfactioné Christi acceptauit, sit stricta iustitia, hoc est, nō pars potentialis, sed subiectiua illius, & ad quam ex speciebus perfectæ iustitiæ pertineat? In quo duæ versantur Theologorum sentétiæ. *Prima sententia.* Prima est negatiua, quā tuentur omnes Theologi *disp.5* pro prima sententia relati. Cum enim satisfactioni Christi non tribuant totum iustitiæ rigorem ex defectu aliquarum conditionum, quas stricta, & rigorosa iustitia requirit, consequenter negant, Deum illam ex stricta, & rigorosa iustitia acceptasse. Inter quos in assignanda speciali virtute, ex qua a Deo acceptata fuit Christi Domini satisfactio, & offensa hominibus remissa, est dissidium. Quibusdam asserentibus, acceptatam fuisse ex gratitudine, & fidelitate. Aliis docentibus ex sola fidelitate, eo quòd Deus promisit hominibus offensam remittere sub conditione satisfactionis Christi. Alijs denique affirmantibus, acceptata fuisse à Deo Christi Domini satisfactionem ex virtute quadam speciali distincta ab illis omnibus, quæ circumferuntur cōmuniter.

3 *Secunda sententia. M.S.Tho.* Secunda affirmās est, quā, præter Mag. Vincentiū, tuētur omnes Theologi *disp.5.* relati pro secunda sententia. Illā etiā tenet Mag. S.Thoma *in 2. in 1.p. disp. 6. art. 3. & 4. & in 1. 3.p. disp.2. art. 3.* vbi docet, satisfactionem Christi fuisse elicitam a virtute iustitiæ commutatiuæ, quæ specialiter, & regulariter inuenitur in Christo, non auté in homine puro, & ex parte Dei acceptantis, illi correspōdere specialem virtuté iustitiæ, quam ait, esse commutatiuā, non formalé, sed eminentialem. Qui etiam inter se diuiduntur in assignando specificā rationé iustitiæ, per quā Deus satisfactioné Christi acceptauit. Quibusdā affirmātibus, esse iustitiā legalé. Aliis docētibus, esse distributiuā. Aliis deniq; asserētibus, esse cōmutatiuā, quibus, vt vidimus, adhæsit M.S.Tho cū limitatione explicata, videlicet, esse cōmutatiuā, nō formalé, sed eminétialé.

4 *Prima conclusio.* Veram sententiam sequentibus assertionibus explico. Prima sit: Deus acceptauit satisfactionem Christi ea iustitia stricta, & speciali.

Hanc esse de mente D. Thom. absque dubio verū censeo;

Probatur primo. omnes enim Theologi istam disputantes quæstionem pro cõperto habent, quod si in Deo datur stricta, & specialis iustitia, ex illa acceptauit satisfactionem Christi; sed iuxta D. Thomam stricta, & specialis iustitia datur in Deo, vt constat ex ipso *in 2. Sent. dist. 23. q. 1. art. 3. in 4. sentent. dist. 46. q. 1. art. 1. & 1. Contra Gentes cap. 93. 1. p. q. 21. art. 1.* S.THO. quibus in locis, & passim alibi Deo concedit iustitiam distributiuam, quam esse partem perfectam, & subiectiuam iustitię docet Angelicus Doctor *2. 2. q. 61. art. 1.* ergo Deus ex mente D. Thom. satisfactionem Christi acceptauit ex iustitia stricta, & speciali, ex illaque intuitu satisfactionis a Christo Domino exhibitæ hominibus offensam remisit.

5 *Secundo probatur.* Deinde suadetur conclusio; nam si Deus merita condigna iustorum præmiat ex iustitia stricta, & speciali, ex iustitia stricta, & speciali satisfactionem Christi acceptauit, & intuitu illius hominibus offensam remisit, in quo nullus Teologorum dissentiet; etenim si respectu alicuius datur in Deo stricta, & specialis iustitia, non potest respectu Christi negari, cum illius satisfactio ob infinitum valorem à persona Verbi sumptum, non solum æqualis fuerit, sed etiam superabundans pro offensa irrogata Deo; sed iustorum merita Deus remuneratur ex speciali, & stricta iustitia: ergo satisfactionem Christi ex hac virtute acceptauit, & ex eadem hominibus offensam remisit. Minor, in qua sola esse potest difficultas, probatur ex illis testimonijs Scripturæ, in quibus iustitia Deo attribuitur in meritis iustorum remunerãdis 2. ad Timotheum 4. illis verbis: *Superest mihi corona iustitia, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* *2. ad Timoth. 4.* Ad Hebræos 6. ibi: *Non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri.* *Ad Hebr. 6.* Vnde Augustinus *lib. 4. contra Iulianum cap. 3.* sic habet, *Deus ipse* (quod absit) *erit iniustus, si ad eius Regnum verus non admittatur iustus*: & lib. de natura, *S. August.* & gratia cap. 2. sic ait: *Non est iniustus Deus, vt iustos fraudet mercede iustitiæ.* At prædicta testimonia congruentius explicantur de stricta, & rigorosa iustitia, & parte subiectiua illius, quam de iustitia, aut metaphoricè accepta, aut quæ solum sit pars iustitiæ potentialis, & aliàs ex hac interpretatione, congruentiorique, & rigorosa acceptione nullum sequitur absurdum, vel inconueniens, vt ex solutione argumentorum constabit: ergo merita iustorum remuneratur Deus ex stricta, & speciali iustitia.

6 *Respondebis. Concil. Trid.* Dices, Concil. Tridentin. *sess. 6. cap. 16.* testimonium Pauli de iustitia potentiali, nempè, de fidelitate explicuisse illis verbis: *Atque ideò benè operantibus vsque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda; hæc est enim illa corona iustitiæ, quam post suum certamen, & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam, &c.* Quibus verbis illud *corona iustitiæ*, & illud *à iusto iudice*, ex quibus inferri poterat, retributionem meritorum iustorum esse actum iustitiæ in Deo, interpretatur Concilium de fidelitate, ex qua merita iustorum præmiat; fidelitas autem non est pars subiectiua, sed potentialis iustitiæ, & consequenter ex prædictis testimonijs Pauli perperam à Nobis infertur, Deum iustorum merita ex iustitia stricta, & speciali, & quæ sit pars subiectiua iustitiæ remunerari, cum iuxta Concilium talis remuneratio ex fidelitate procedat, quæ iustitia dicitur, quia ad alterum est; non tamen est pars subiectiua, sed potentialis iustitiæ ex defectu aliquarum conditionum, quæ ad strictam iustitiam necessariæ sunt, & fidelitati non competunt.

7 *Contra primo. Concil. Trid.* Sed contra primò; nam ibi Tridentinum, etsi affirmet reddi iustis mercedem à Deo ex fidelitate illis verbis *ex Dei promissione*, & illis, *fideliter reddenda*; non tamen negat reddi etiam ex alia virtute, quæ stricta iustitia sit, & pars subiectiua illius, imò ex tali virtute reddi iustis coronam iustitiæ, satis indicat Concilium, dum ait: *Ipsorum bonis operibus reddenda*; promissio namque sub conditione operis onerosi, & condigni strictæ iustitiæ fundat obligationem, vt ex proximè dicendis constabit: ergo ex verbis Tridentini male prædicta interpretatio colligitur, nec ex illis difficultas argumenti eleuatur.

Secundo. S.THO. Deinde, nam D. Thom. super testimonium Pauli ad Timotheum *lect. 2.* explicans illa verba *Corona iustitiæ*, sic arguit: *Vita æterna ex gratia datur, vt constat ex Paulo ad Roman. 6. illis verbis: Gratia Dei vita æterna: non ergo ex iustitia.* Cui difficultati occurrit dicendo, *quòd est ibi gratia quantum ad radicem merendi*; quia nempè, meritum gratiam supponit, & ex illa procedit, *iustitia quantum ad actum, qui procedit ex voluntate.* Sentit ergo D. Thom. vitam æternam iustis intuitu meritorum collatam non esse gratiam formaliter, sed solum radicaliter, quia merita fundantur in gratia, & in illa radicantur; at si virtus, ex qua Deus merita iustorum præmiat, esset iustitia tantum potentialis, recursus ad istam distinctionem necessarius non esset ad componenda testimonia Pauli; nam id quod ex iustitia tantum potentiali redditur, esse potest gratia, non solum in radice, sed etiam in se ipso formaliter, vt constat in gratia habituali iustificante, quæ datur à Deo homini se in ipsum conuertenti, illumque diligenti, ex iustitia potentiali, nempè, ex fidelitate; & tamen non solam in radice, sed etiam in se ipsa formaliter rationem gratiæ sortitur: ergo iuxta D. Thomam non loquitur Paulus in prædictis testimonijs de iustitia potentiali, sed de stricta, & rigorosa.

Denique prædicta interpretatio impugnatur ex eodem D. Thoma ad Hebræos 6. *lect. 3.* vbi explicans secundum Pauli testimonium sic ait: *Dicendum est, quod duplex est meritum, vnum, quod innititur iustitia, & istud est meritum condigni: aliud, quod soli misericordia innititur, quod dicitur meritum congrui.* *Tertio.* *S.TH.* At si meritum condignum, non strictæ, sed potentialis iustitiæ inniteretur, Deusque condigna iustorum merita ex iustitia solum potentiali præmiaret, discrimen à Diuo Thoma statutum inter meritum condignum, & congruum non posset veritatem habere, cum misericordia, cui meritum congruum innititur, iustitia potentialis sit, vtpotè virtus ad alterum sine illis conditionibus, quæ ad strictam iustitiam desiderantur in quo ratio potentialis iustitiæ consistit: ergo iuxta D. Thomam iustitia, de qua loquitur Paulus, cui innititur meritum condignum, & ex qua Deus præmiat merita condigna iustorum, non est potestatiua, seu potentialis, sed stricta, rigorosa, & subiectiua iustitia.

Tertiò principaliter suadetur conclusio: pactum sub conditione operis onerosi, & condigni inducit in promittente obligationem strictæ, & specialis iustitiæ, adimpleta conditione adimplendi rem promissam; sed Deus pepigit cũ Christo de offensa hominibus remittenda sub conditione satisfactionis cõdignæ, & æqualis exhibendæ à Christo Domino, Christusque cõditionẽ adimpleuit satisfaciendo æqualiter, & condignè, imò & superabundanter pro offensæ irrogata Deo: ergo Deus acceptauit ipsius satisfactionem ex iustitia stricta, & speciali, ex illaque hominibus offensam remisit intuitu satisfactionis a Christo Domino exhibitæ. 8 *Tertio probatur conclusio.* Maior est communis Theologorum sententia, minor etiam admissa ab omnibus Theologis, constatq; ex illis verbis: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, videbit, & saturabitur.* *Isai. c. 53. v. 10. &* In quibus verbis iuxta omnium Expositorũ interpretationem pactum de remittenda offensa hominibus sub conditione mortis, & passionis Christi continetur. Consequentia autem probatione non indiget.

9 *Respondebis.* Respondebis, maiorem esse veram inter puras creaturas, quarũ vna sub alterius dominio non est, ideoque potest alteram ex iustitia obligare interueniente pacto sub conditione operis onerosi, & condigni, conditionem adimplendo, opusque condignum, & æquale præstando, quia opus ab illa exhibitum taliter sub eius dominio constituitur, vt sub dominio promittentis non sit, nec ei alijs titulis debeatur; secus autem inter hominem, & Deum; cum enim quidquid homo potest facere, sit sub perfectissimo dominio Dei, Deoque multis alijs titulis debitum, consequens fit, vt quamuis ex parte Dei promissio intercedat sub cõditione operis onerosi, & condigni, & homo conditionem adimpleat opus cõdignum præstando, non possit Deum sibi ex stricta iustitia obligare: sicut nec in creatis seruus obligare potest dominum ex stricta iustitia, etiam si dominus paciscatur cum seruo sub conditione operis onerosi, & seruus opus onerosum pro conditione positum exequatur, eo quòd tale opus est sub dominio, non serui, sed domini, illique titulo seruitutis debetur.

10 *Contra.* Sed contra istam solutionem in hunc modum objicio: promissio sub conditione operis onerosi, & condigni, adimpleta conditione, inducit in promittente obligationem, non ex sola fidelitate: ergo inducit obligationem strictæ iustitiæ. Consequentia videtur bona, & ex dicendis constabit; antecedens autem probo: obligatio solius fidelitatis non obest rationi gratiæ; sed obligatio orta ex promissione sub conditione operis onerosi, & condigni cum ratione gratiæ opponitur, & rationem gratiæ excludit: ergo talis obligatio non est ex sola fidelitate. Consequutio est legitima; vtraq; autẽ præmissa indiget probatione: maior exinde cõstat; nemo enim negare potest, vnionem Verbi ad humanitatem

tatem esse maximam gratiarum ex illis, quas Deus fecit hominibus; & tamen huiusmodi gratiam diuina promissio præcessit quod a nemine potest negari. Gratia etiam habitualis iustificans gratiose a Deo confertur homini perfectè contrito; & tamen adest diuina promissio dandi homini contrito gratiam, vt constat ex illo: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos*, & ex illo: *In quacumque die ingemuerit peccator, &c.* & alibi passim. ergo quod a Deo confertur obligato ex sola fidelitate, gratia est absolutè, & simpliciter. Minor autem ostenditur primo ex Paulo ad Roman. 4. illis verbis: *Ei, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*: ergo Deus dans hominibus iustis gloriam intuitu bonorum operum, quę in gratia operantur, dat ex debito excludente gratiam, & consequenter obligatio orta in Deo ex pacto sub conditione onerosa operis condigni, & æqualis excludit rationem gratiæ formaliter. Secundo ex Tridentino *sess. 6. de iustificatione cap. 8.* vbi docet, ideo Paulum dicere hominem gratis iustificari a Deo, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, iustificationis gratiam meretur: ergo apertè sentit Concilium, quod si gratia iustificationis infunderetur a Deo obligato promissione onerosa sub conditione meriti condigni, iustificatio non esset gratia formaliter, & consequenter obligatio orta ex huiusmodi promissione cum ratione gratię incompatitur. Denique ex D. Thoma 2. ad Timotheum 4 *lect.* 2. vbi, vt saluet gloriam esse gratiam, & simul coronam iustitiæ, quia vtrumque a Paulo docetur, recurrit ad hoc, quod est gratia in radice; formaliter autem ex iustitia dari, & esse coronam iustitiæ: ergo sentit D. Thom. gloriam, quia datur adultis à Deo in vi promissionis onerosæ sub conditione operis condigni, formaliter gratiam non esse, ac proinde obligationem ex tali promissione ortam cum ratione gratiæ formaliter talis, donique gratiosi non compati.

Zach. c. 1. v. 3. — *Rom. 4.* — *Con. Trid.* — *D. Tho.*

11 *Respondebis.* Respondebis, ex eo, quod promissio onerosa sub conditione operis condigni, & æqualis, adimpleta conditione, inducat in promittente maiorem obligationem, quam ex sola fidelitate, & incompatibilem cum ratione gratiæ formaliter in dono sub conditione promisso, non rectè a Nobis inferri, obligationem inductam esse strictæ specialis iustitiæ, cum possit esse obligatio ex gratitudine, quæ est pars potentialis, & non subiectiua iustitiæ.

Contra 1. Sed contra hanc solutionem obstat primo, quod si semel admittitur virtus gratitudinis in Deo, debet necessario admitti in ipso virtus iustitiæ specialis. ergo, si Deus potest obligari ex gratitudine ab homine: poterit etiam obligari ex stricta, & speciali iustitia, & consequenter ex illa merita iustorum præmiabit, & satisfactionem Christi acceptabit. Probatur antecedens; nam ratio excludendi strictam iustitiam à Deo apud aduersarios est, quia à nobis nihil recipere potest, nec nobis debere, debito in operibus nostris fundato; at hæc ratio, vel nihil probat, vel a fortiori conuincit, Dei ad nos gratitudinem esse non posse, cum debitum gratitudinis super accepta beneficia fundetur, vt docet D. Thom. 2. 2. *quæstione* 106. *articulo* 1. nos autem Deo benefacere non possimus: ergo admissa in Deo gratitudine respectu nostri, non est cur in ipso stricta iustitia in ordine ad nos negetur.

D. Tho.

12 *Secundo.* Obstat secundo: nam id, quod datur ex gratitudine, est gratia in se ipso formaliter; sed id, quod datur debito fundato in promissione onerosa sub conditione operis condigni, & æqualis, formaliter gratia non est, sed corona iustitiæ: ergo obligatio orta ex prædicta promissione non est obligatio solius fidelitatis, nec solius gratitudinis. Consequentia tenet, minor ex proximè dictis constat, & maiorem probo; in sententia enim probabili asserente, vltimam dispositionem ad gratiam iustificantem, illam de congruo mereri, Deus gratiam homini conferens intuitu vltimæ dispositionis, ex gratitudine illam largitur; & tamen gratia iustificans est gratia absolutè, & simpliciter, donumque gratiosum formaliter, nec ab aliquo Theologorum dicitur corona iustitiæ: ergo quod ex sola gratitudine datur, formaliter gratia est.

13 *Tertio. D. Tho.* Tertio tradita solutio reijcitur ex D. Thom. 2. 2. q. 106. *art.* 1. *ad* 2. quod ita procedebat: *Retributio proportionalis pertinet ad iustitiam commutatiuam, vt patet per Philosophum lib. 5. Ethic. cap. 4. sed gratia redduntur, vt retributio sit, vt ibidem dicitur. ergo redditio gratiarum, quæ pertinet ad gratitudinem, est actus iustitiæ, non ergo gratitudo est specialis virtus ab alijs distincta.* Cui argumento respondet D. Thoma his verbis: *Ad secundum dicendum, quod retributio proportionalis pertinet ad iustitiam commutatiuam, quando attenditur secundum debitum legale, puta, si pacto firmetur vt tantum pro tanto retribuatur, sed ad virtutem gratiæ, siue gratitudinis retributio pertinet, quæ fit ex solo debito honestatis, quam. scilicet aliquis sponte facit: vnde, & gratitudo est minus grata, si sit coacta, vt Seneca dicit in lib. de beneficijs.* Hæc D. Thom. Ex quibus in hunc modum contra solutionem arguitur. retributio proportionalis pacto firmata vt tantum pro tanto reddatur, non pertinet ad virtutem gratitudinis, vel gratiæ, sed ad virtutem iustitiæ commutatiuæ, quæ stricta iustitia est, & pars non potentialis, sed subiectiua iustitiæ; sed Deus remittens hominis offensam intuitu meriti, & satisfactionis Christi retribuit retributione proportionali pacto firmata, vt tantum pro tanto reddatur, cum meritum Christi adæquet, imo & superexcedat offensam, & remissionem illius, & hæc fuerit promissa a Deo sub conditione satisfactionis exhibendæ a Christo Domino: ergo non remittit offensam, nec acceptat Christi satisfactionem ex virtute gratitudinis, sed ex stricta, & speciali iustitia.

Denique principaliter suadetur conclusio; nam in hoc, quod Deus acceptet satisfactionem Christi ex iustitia stricta, & speciali, & ea illa hominibus offensam remittat intuitu meriti, & satisfactionis à Christo Domino exhibitæ, nulla imperfectio importatur: ergo acceptauit de facto satisfactionem Christi ex iustitia stricta, & speciali, ex illaque hominibus offensam remisit, non per respectum ad homines, sed comparatione ad Christum: ita vt remissio offensæ ex iustitia respectu Christi procedat, etsi gratiosa sit per comparationem ad hominem, cui offensa remittitur. Consequentia patet; nam Deo attribuere debemus omnem perfectionem, quæ in suo conceptu formali imperfectionem non dicit. sed operari ex iustitia aliqua perfectio est, cum omnis virtus aliquam perfectionem importet: ergo si alias nullam imperfectionem dicat in suo conceptu formali, talis modus operandi Deo negandus non est. Antecedens autem probatur; nam acceptare satisfactionem Christi ex iustitia stricta, & speciali, & ex illa hominibus offensam remittere, est illam acceptare attendo ad ius operationum Christi; sed in isto modo operandi nulla inuoluitur imperfectio: ergo in eo, quod Deus satisfactionem Christi acceptauerit ex iustitia stricta, & speciali, & ex illa hominibus offensam remiserit intuitu satisfactionis a Christo Domino exhibitæ, nulla imperfectio importatur. 14 *Vlt. prob. conclusio.*

Respondebis, negando antecedens, quod nempè, in eo, quod Deo obligatus ex iustitia acceptet satisfactionem Christi, nulla imperfectio inuoluatur; nam in tali modo operandi maxima imperfectio inuenitur, & consistens in eo, quod sic acceptans, & operans obligatur a iure alterius; Deum autem ab aliquo extra se obligari ad aliquid retribuendum, vel offensam remittendam, vel alio modo operandum, imperfectio maxima est incompatibilis cum supremo Dei dominio; obligatus namque subijcitur obliganti, & operatur cum dependentia ab illo; Deum autem subijci alicui extra se, & ab illo dependere imperfectionem maximam dicit, ideoque non potest in ipso admitti. 15 *Respondebis.*

Cæterum contra hanc solutionem sic obijcio. Licet Deum ab aliquo à se distincto absolutè obligari obligatione independente ab illius libera voluntate, & ex illa non orta imperfectio maxima sit obstans supremo dominio, & cum illo incompatibilis; obligari autem ex suppositione aliqua libera Deo, ab eius libera voluntate dependente, & ex illa ortum ducente imperfectionem non dicit at sic obligatum acceptare Christi satisfactionem est sufficiens, vt illam acceptauerit ex iustitia stricta & speciali: ergo in eo, quod acceptauerit Christi satisfactionem, ex stricta & speciali iustitia, nulla imperfectio importatur, & consequenter illam hoc modo acceptauit, & hominibus offensam ex iustitia stricta remisit. Consequutio est legitima, minor exinde constat: nam sic acceptans seruat ius alterius ad æqualitatem, & cum debito, & obligatione simpliciter ergo operatur ex stricta, & speciali iustitia, quæ sic diffinitur, *quod est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuendi*. Maior autem probatur; non enim minus est de ratione libertatis necessitatis exclusio, & de ratione potentiæ exclusio impossibilitatis, quam de ratione domini exclusio obligationis; sed cum suprema Dei libertate componitur necessitas orta ex suppositione ipsi libera; nam supposito, quod velit auxiliare efficaciter voluntatem creatam, necessitatur ad simultaneum concursum illi præstandum, & supposito, quod velit promittere aliquid, necessitatur ad promissi adimpletionem, & cum suprema Dei potentia componitur impotentia, vel impossibilitas ex suppositione ipsi libera, vt in eisdem exem- 16 *Contra.* *In l. instit. 10. de iust. & iur.*

plis

plis apparet: nam ſuppoſita collatione libera auxilij efficacis, redditur impoſſibilis negatio concurſus ſimultanei, quæ de ſe poſſibilis erat, & ſuppoſita libera promiſſione, redditur Deo impoſſibilis negatio rei promiſſæ, quæ ante promiſſionem erat poſſibilis, quin ex hoc aliqua imperfectio ſequatur: ergo cum ſupremo Dei dominio compatitur obligatio operandi, vel aliquid retribuendi orta ex ſuppoſitione ipſi libera, quin ex tali obligatione, & tali modo operandi aliqua imperfectio Deo repugnans inferatur.

17 *Reſponsio.* Reſpondebis, negando maiorem. ad cuius probationem negabis etiam maiorem; diſparitas autem eſt, quod neceſſitas concurrendi concurſu ſimultaneo, & impoſſibilitas illum negandi oriuntur adæquatè ab intrinſeco, & ex libera Dei voluntate; ideoque non obſtant ſupremæ libertati Dei, nec eius omnipotentiæ, nec aliquam dicit imperfectionem: cæterum obligatio iuſtitiæ ſtrictæ, & ſpecialis, etiam ſi liberam Dei voluntatem ſupponat non oritur adæquatè ab intrinſeco, nec proximè prouenit ex ſuppoſitione libera Deo, ſed ex iure creaturæ, quod aliquid creatum eſt, Deoque extrinſecum; eſt autem maxima imperfectio, quod ab aliquo extra ſe Deus obligatus operetur obligatione proximè proueniente ab aliquo a ſe diſtincto, eo quod ſic obligatus ſubijcitur obliganti, & dependenter ab illo operatur, vt proxime dicebamus.

18 *Contra.* Sed contra: nam quòd Deus ſemel conferens auxilium phyſicè prædeterminans, vel gratiam ex ſe efficacem; vel quoduis aliud cum aliquo a ſe diſtincto eſſentialiter connexum, neceſſitetur ad concurſum ſimultaneum præſtandum, vel ad extremum eſſentialis connexionis efficiendum, non prouenit ſolum ex actu libero voluntatis diuinæ, ſed etiam prouenit obiectiuè ab entitate creata aliam entitatem ſibi connexam eſſentialiter exigente; & tamen nullam dicit imperfectionem ſupremæ libertati repugnantem, eo quod tota illa neceſſitas eſt ab aliquo dependente a Deo, ortoque ab illius libera voluntate ergo obligari obiectiuè a iure creaturæ dependente à Deo, & ortum ducente à libera voluntate illius, nullam dicit imperfectionem, nec cum ſupremo Dei dominio repugnat. Minor cum conſequentia tenet; maior autem probatur; Deus namque liberè conferens auxilium tantù ſufficiens, non neceſſitatur ad ſimultaneum concurſum præſtandum, eo quòd auxilium purè ſufficiens, non exigit eſſentialiter ſimultaneum concurſum. & liberè pro ducens hominem non neceſſitatur ad producendum equum, eo quòd homo cum equo neceſſariam connexionem non habet, nec illius exiſtentia ab intrinſeco expoſcit: ergo quòd Deus conferens auxilium phyſicè prædeterminans neceſſitetur ad præſtandum concurſum ſimultaneum, & quòd pro ducens aliquam entitatem creatam cum alia connexam neceſſitetur ad efficiendum extremum eſſentialis connexionis, non prouenit adæquatè ab intrinſeco, ſed obiectiue proximè prouenit ab entitate cum alia connexionem habente, illamque exigente eſſentialiter.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; Deum namque abſolutè ab aliqua entitate creata obiectiuè neceſſitari imperfectio maxima eſſet, nec poteſt cum ſuprema libertate componi; & tamẽ ab entitate creata obiectiuè neceſſitari non abſolute, ſed ex ſuppoſitione Deo libera imperfectio non eſt, nec cum ſuprema libertate inconponitur: ergo pariter, licet obligari abſolutè ab aliquo iure creaturæ imperfectio maxima ſit, nec componatur cum ſupremo dominio: obligari autem non abſolutè ab aliquo iure creato, ſed obligatione orta ex ſuppoſitione libera Deo imperfectionem non dicit, nec cum ſupremo dominio repugnat.

---

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

19 *Arguitur 1. Ariſt. S. Tho.* CОntra iſtam concluſionem multa opponunt contrariæ ſententiæ Authores, validiora ſunt, quæ ſequuntur. Primò ſic arguunt; nam inter ſeruum, & dominum nequit eſſe ſtricta iuſtitia, vt docent Ariſtotel. 5. *Ethic. cap.* 6. & ex ipſo D. Thom. 2. 2. *q.* 57. *art.* 4. cui alij Theologi, & Iuriſperiti conſentiunt, quod non alia ratione probatur, niſi quia ſeruus ſui iuris non eſt, & quia omne ius ſerui eſt ſub dominio domini, & quia omne, quod ſeruus acquirit, domino acquirit, alias non eſſet ſub perfecto illius dominio, nec illi perfectè ſubijceretur; ſed Chriſtus ſecundum humanitatem Dei ſeruus eſt, vt pote ab illo, quatenus homo, dependens in fieri, conſeruari, & operari, ſupra quam dependentiam ſeruitus diuina fundatur, de quo D. Thomas in hac 3. *S. Tho.* *p. infra q.* 20. *art.* 1. *ad* 2. ergo Chriſtus, vt homo, ſui iuris non eſt, & omne ius Chriſti eſt ſub dominio Dei, & quidquid ſibi acquirit, Deo acquirit, alias ſub illius dominio perfectè non eſſet, nec illi plenè ſubiectus: & conſequenter non poteſt Deum ex iuſtitia ſtricta obligare, nec Deus poteſt illius ſatisfactionem acceptare obligatus ex iuſtitia, nec ex illa hominibus offenſam remittere intuitu ſatisfactionis à Chriſto Domino exhibitæ.

20 *Reſpond. S. Tho.* Reſpondeo, conceſſa maiori, loquendo de domino, & ſeruo creatis, & conceſſa minori, negando conſequentiam. Ratio autem diſcriminis pulchrè traditur ab Angelico Doctore in *quarto ſententiarum diſtinctione* 15. *quæſtione prima artic. ſecundo ad ſecundum*, quod ita procedebat: *Seruus, quia totum, quod habet, domini eſt, non poteſt aliquid Domino recompenſare; ſed nos ſerui Dei ſumus, quidquid nos boni habemus, ab ipſo habemus: cum ergo ſatisfactio ſit recompenſatio offenſæ præteritæ, videtur, quòd Deo ſatisfacere non poſſimus.* Cui argumento his verbis reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quod homo, qui ad imaginem Dei creatus eſt, aliquid libertatis participat, in quantum eſt dominus ſuorum actuum per liberum arbitrium, & ideo ex hoc, quod per liberum arbitrium agit, Deo ſatisfacere poteſt, quia licet Dei ſit, prout a Deo eſt ſibi conceſſum, liberè tamen traditum eſt, vt eius dominus ſit, quod ſeruo non competit.* Ex quibus verbis manifeſtè colligitur diſcrimen inter ſeruum ſeruitute legali, qua ſeruitute homo ſubijcitur homini, & ſeruum ſeruitute naturali, qua ſeruitute Chriſtus vt homo eſt ſeruus Dei, conſiſtens in eo quod ſeruus ſeruitute legali ſui iuris non eſt, nec habet alicuius rei dominium ſed quidquid habet eſt proprium domini, non ſolum poſitiuè, ſed etiam priuatiuè, id eſt, taliter domini, quod ſub dominio ſerui non ſit: vnde, quidquid ſeruus hoc genere ſeruitutis acquirit non ſibi, ſed domino acquirit, quod ſi ſeruus aliquid ſibi acquirit, quod illius ſit & non domini, de quo inter Doctores eſt controuerſia, quantum ad illud ſeruus non eſt, & ideo inter dominum, & ſeruum creatum, in quantum ſeruus eſt, ſtricta iuſtitia eſſe nequit, nec ſeruus in quantum ſeruus poteſt dominum ex ſtricta iuſtitia obligare, quia ad hoc requirebatur, quòd eſſet dominij capax; ſeruus autem Dei ſeruitute naturali, etſi, quidquid habet, acceperit à Deo, eſt tamen per liberum arbitrium ſuarum actionum dominus: vndè, licet ea, quæ ſub illius dominio exiſtunt, ſint etiam ſub dominio Dei poſitiuè; non tamen exiſtunt ſub dominio Dei priuatiuè; & idcirco ab illius, quatenus exiſtunt ſub dominio ſerui, poteſt Deus ex iuſtitia ſtricta obligari; ac proinde, licet Chriſtus quatenus homo ſit ſeruus naturalis Dei, potuit per actus ab ipſo liberè exercitos Deum ex iuſtitia obligare ad acceptandam illius ſatisfactionem, & vt hominibus offenſam remitteret.

21 *Secundo arguitur.* Secundo arguitur: Deus non poteſt per ſatisfactionem Chriſti obligari ad eius acceptationem, & ad remiſſionem offenſæ ſibi irrogatæ obligatione ſtrictæ iuſtitiæ: ergo ex iuſtitia ſtricta, & ſpeciali illam non acceptauit, nec hominibus offenſam remiſſit. Conſequentia tenet: nam operari ex ſtricta iuſtitia ſupponit in operante obligationem ex illa, & debitum legale operandi, vt ex ſæpè dictis conſtat. Antecedens autem, in quo eſt difficultas, oſtenditur primo; nemo enim *Antecedẽs prob. 1.* poteſt à iure ſibi proprio ex iuſtitia obligari, cum iuſtitia, & eius obligatio ius alienum reſpiciat, & ſit ad alterum iure, vt vidimus *diſputatione quinta* §. *ultimo*, & omnes fatentur; ſed omne ius in ſatisfactione Chriſti fundatum eſt proprium Dei, vtpotè exiſtens ſub illius perfecto dominio: ergo non poteſt in vi ſatisfactionis Chriſti Deus ex iuſtitia obligari.

Secundo. Secundo, quia non ſolum principium ſatisfaciendi, ſed ipſa actualis ſatisfactio à Chriſto Domino exhibita eſt donum Dei, vtpotè ab ipſo cauſata; ſed dona propria Dei, nequeunt ſtrictum iuſtitiæ ius aduerſus ipſum fundare, alias Deus ſe ipſum ex iuſtitia obligaret, ſibique obligatus eſſet, quod eſt contra definitionem iuſtitiæ, ex qua conſtat, eſſe ad alterum, realemque diſtinctionem exigere inter obligantem, & obligatum: ergo à iure ſatisfactionis Chriſti non potuit Deus ex ſtricta iuſtitia obligari.

22 *Tertio.* Tertio probatur: nam obligatio ex iuſtitia dicit inferioritatem, & ſubordinationem in obligato ad illum, cui obligatur, cum poſſit ab illo cogi ad obligationem adimplendam, & vt dependens ab illo operetur; ſed inferioritas, ſub-

ordinatio,& subiectio repugnant Deo, nedum respectu puræ creaturæ,sed etiam respectu Christi, cum dicant imperfectionem,vt ex ipsis terminis constat:ergo repugnat, & omnino implicat, Deum per satisfactionem Christi ex stricta iustitia obligari.

Quarto. Quarto, nam Deus est Supremus Dominus satisfactionis Christi,cum sit aliquid creatum, & consequenter causatum a Deo,ac proinde illius dominio subiectum, sed cum supremo dominio,etsi possit obligatio ex fidelitate componi, non tamen potest compati obligatio ex iustitia stricta,& speciali: ergo non potest hoc modo per satisfactionem Christi obligari. Minor,cui inest difficultas,probatur;etenim dominium consistit in facultate vtendi re sua in quoscumque vsus absque iniuria alterius; sed obligatio iustitiæ ad acceptandam Christi satisfactionem non potest cum huiusmodi facultate componi,nam eo ipso,quod Deus ad illam acceptandam ex iustitia obligetur, illam non acceptando iniuriam Christo irrogaret:ergo obligatio ex stricta, & speciali iustitia,non potest in obligato cum supremo dominio componi.

23 *Confirmatur 1.* Et augetur difficultas primo: Deus namque est Supremus Dominus iuris fundati in satisfactione Christi, cum tale ius ab illius efficientia dependeat, & consequenter illius subijciatur dominio, quod supra vniuersalem Dei efficientiam fundatur:ergo potest illud extinguere, aut destruere absque iniuria Christo, & consequenter absque iniuria Christo irrogata potest ius satisfactorium illius, supra eius satisfactionem fundatum irremuneratū relinquere,nam quæ maior irremuneratio,vel remunerationis negatio,quam iuris extinctio,aut destructio? ac proinde non est ex iustitia obligatus ad eius acceptationem: Deus namque non potest contra iustitiam agere,alias esset iniustus,quod implicat.Prima consequentia,ex qua cæteræ pendent,probatur:nam supremum dominium est facultas suprema vtendi re sua in quoscumque vsus absque iniuria alterius: ergo si Deus est supremus Dominus iuris fundati in satisfactione Christi,potest vti liberè illo, & consequenter potest, non solum illud conseruare,sed etiam illud extinguere, vel destruere absque iniuria Christo irrogata per talem destructionem.

Confirmatur 2. S.Tho. Confirmatur, & vrgetur secundo:nam debitum ex iustitia stricta,& speciali,est debitum legale,vt ait Diuus Thomas *secunda secundæ quæst.80.artic.primo*, vbi docet, debitum,quod respicit iustitia stricta,esse debitum strictum, & legale,& quod,deficiente debito rigoroso,& legali,non adest locus parti subiectiuæ, sed solum potentiali iustitiæ; sed Deus est incapax debiti legalis, cum debitum legale nascatur ex lege;Deus autem superiorem recognoscere nequeat, & consequenter nullius legibus subijci possit: ergo est incapax obligationis ex stricta,& speciali iustitia, & consequenter non potuit obligatus ex illa satisfactionem Christi acceptare,nec hominibus offensam remittere.Ex quo vlterius fit vt acceptatio satisfactionis Christi non fuerit ex stricta iustitia:vt enim ex dictis constat,operari ex iustitia stricta, & speciali supponit in subiecto operante debitum,& obligationem operandi ex illa.

24 *Respond. ad arg.* Huic argumento,cui potissimè contraria sententia fidit, varijs modis respóderi solet ab Authoribus nostræ sententiæ. Sed illis prætermissis,frequentiori, & veriori solutione respondeo,negando antecedens, quod nempe non possit Deus per satisfactionem Christi ex iustitia stricta obligari ad eius acceptationem,& remissionem offensæ. *Ad 1.prob. antecedentis,* Ad primam illius probationem,distinguo maiorem si proprium sit positiuè, & priuatiuè,concedo maiorem;si positiuè, & non priuatiuè sit proprium,nego maiorem,& sub eadem distinctione, prætermissa,& negata minori,nego consequentiam;quia ius in satisfactione Christi fundatum ad remissionem offensæ,& satisfactionis acceptationem,esto sit Dei positiuè,hoc est,existens sub supremo dominio Dei; non tamen est Dei priuatiuè,nam etiam est Christi,& sub aliqua ratione speciali,qua non est Dei,vel aliquo modo speciali, quo Dei non est quatenus Christum satisfacientem ex iustitia denominat,& habentem ius aduersus Deum,qualiter Dei creditoris non est; non enim illi tribuit istam denominationem sicut satisfactio à Christo Domino exhibita,quamuis sit Dei, & sub illius existens dominio,non tamen denominat Deum satisfacientem;quia hæc denominatio solum tribuitur subiecto elicienti,& recipienti satisfactionem.satisfactio autem Christi, licet sit Dei vt causæ vniuersalis; non tamen est Dei vt subiecti elicientis,ideoque non denominat illum satisfacientem, & a iure supra satisfactionem Christi fundato,quatenus hoc modo est Christi,quo modo Dei non est, potuit Deus ex iustitia stricta obligari. Quam doctrinam latè explicuimus *disput 5.numer.89.& seqq.* Nec sequitur, Deum esse sibi ex iustitia obligatum,quia licet obligetur a iure, quod est sui dominatiuè, non tamen obligatur a iure suo denominatiue, quod requirebatur,vt sibi obligatus esset. Sicut nec sequitur Deum satisfecisse per satisfactionem Christi,ex eo, quod illam causauerit, & ex eo,quod sit Dei,hoc est,sub illius existens dominio, quia satisfactio Christi non fuit Dei elicitiuè,& denominatiue,sed tantum dominatiuè,& effectiue efficientia causæ vniuersalis. Sicut etiam volitio a Christo Domino elicita Deum volentem non denominat, eo quod, quamuis effectiuè sit Dei, vt causæ vniuersalis efficientis; Dei tamen elicitiuè non est, quod requirebatur, vt Deum volentem denominaret.

Et his ad secundam probationem,distinguo maiorem satisfactio actualis à Christo Domino exhibita fuit donum Dei positiuè,& priuatiuè,nego maiorem; positiuè solum, concedo maiorem,& sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam;quia licet illa dona,quæ sunt Dei positiuè, & priuatiuè,hoc est,quæ taliter Dei sunt,quod non sint nostra,seu Christi ratione,& iure libertatis, nequeant Deum ex stricta iustitia obligare,alias Deus se ipsum obligaret ex iustitia,quod implicat;illa vero dona, quæ licet sint Dei, & sub illius existunt dominio titulo efficientiæ vniuersalis, sunt etiam nostra,aut Christi, ratione dominij libertatis,& aliquo modo sunt Christi,quo sub Dei dominio non cadunt, possunt optimè fundare ius Deum obligans ex stricta iustitia, quin ex hoc inferatur, Deum obligare se ipsum, aut sibi obligatum esse, vt proxime dicebamus, & fuse *loco allegato* explicuimus. Et quidem negari a contrarijs non potest, ius meritorium condignum, promissione præsupposita, aliter Deum obligare, ac simplicem promissionem, vt § 1. arguebam,cum huiuscemodi obligatio excludat rationem gratiæ formaliter, quam non excludit obligatio ex simplici promissione proueniens,alias iustificatio a Deo pœnitenti promissa formaliter gratia non esset, & tamen merita, in quibus ius meritorium fundatur,dona sunt Dei sub illius dominio existentia, vtpotè ab illo causata, quin ex hoc inferri possit, Deum se ipsum iure meritorio obligare, vel sibi hoc iure obligatum esse,quod non aliunde prouenit,nisi quia merita, in quibus hoc ius fundatur, licet sint dona Dei purè effectiuè,non sunt Dei elicitiuè,& denominatiuè. Ita ergo Nos dicimus, quod licet satisfactio Christi sit donum Dei, potest fundare ius Deum obligans ex stricta, & speciali iustitia, quin ex hoc inferatur,Deum sibi esse ex iustitia stricta obligatum,quia fundat prædictum ius sub eo modo speciali,quo Christi,& non Dei est. 25 *Ad secundam.*

Ad tertiam distinguo maiorem. obligatio orta ex iure independente in fieri,& conseruari a subiecto obligationis dicit inferioritatem,& subiectionem in illo,concedo maiorem: obligatio orta ex iure dependente ab illo, qui obligatur, in fieri,& conseruari,nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam;nam obligatio,qua Deus adstringitur ad acceptandam Christi satisfactionem,nascitur ex iure supra satisfactionem Christi fundato dependente à Deo vtroque ex prædictis modis, ideoque non dicit inferioritatem,nec subiectionem Dei ad Christum obligantem. 26 *Ad tertiā.* *Obijcies.* Si opponas obligans aliquem obligatione strictæ iustitiæ potest ab illo, etsi inuito,mercedem extorquere, aut remissionem iniuriæ in ipsum commissæ; sed hoc absque inferioritate, & subiectione obligati ad obligantem saluari non potest, & ex ipsis terminis imperfectionem dicit: ergo obligatio orta ex iure alterius vniuersaliter importat inferioritatem, & subiectionem obligati ad obligantem, & ex suo conceptu dicit imperfectionem,ac proinde relegari debet à Deo. *Respond.* Respondeo,veram esse maiorem,quando obligatio a voluntate obligati dependens non est; falsam autem, quando ab illius voluntate dependet in fieri, & conseruari;tunc enim, cum obligatio voluntaria sit subiecto obligationis, non potest redditio præmij, aut remissio offensæ, quæ est obligationis terminus, esse ipsi inuoluntaria, ac proinde non potest inuitus mercedem soluere,prœmium reddere,aut offensam remittere.

Ad quartam probationem,concessa maiori, nego minorem,ad illius probationem sunt,qui respondeant quod licet Deus ex iustitia stricta,& speciali fuerit obligatus ad acceptandam satisfactionem Christi, & ad remittendam homini iniuriam,nihilominus illam non acceptando, & offensam non remittendo, nullam Christo iniuriam irrogaret, eo quod tunc solum aliquis irrogat alteri iniuriam, quando agit contra ius alterius independens à voluntate creditoris vnde,cum ius Christi dependeat à voluntate Dei,Deus non acceptans Christi satisfactionem,& non remittens offensam 27 *Ad 4 prob. respondent aliqui.*

ho-

hominibus, etsi contra ius Christi ageret, nullam illi iniuriam irrogaret. Cæterum contra hanc solutionem obstat, esse omnino voluntariam; sicut enim diffinitur iustitia per ordinem ad ius alterius obseruandum, ita diffinitur iniuria, vel iniustitia per ordinem ad ius alterius violatum; sed vera ratio iustitiæ saluatur in Deo per ordinem ad ius Christi etsi à diuina voluntate dependens, quandoquidem, vt Authores solutionis docent, satisfactionem Christi ex iustitia stricta, & speciali acceptauit, & hominibus offensam remittens per respectum ad Christum, & merita illius verum actum exercuit iustitiæ: ergo iuris Christi violatio verè esset iniuria illius, etsi ius Christi violatum in fieri, & conseruari à diuina voluntate dependeat. Præterea; non enim stat agere contra obligationem iustitiæ absque iniuria, & iniustitia alicuius; sed Deus non acceptans satisfactionem Christi ageret contra obligationem iustitiæ: ergo iniuriam, & iniustitiam Christo irrogaret. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: nam Deus acceptauit satisfactionem Christi obligatus ex iustitia; ergo omissio acceptationis esset istius obligationis violatio: sicut eo ipso quod aliquis ad diligendum sit obligatus, non potest non violare huiuscemodi obligationem non diligens.

Reijcitur solutio.

28 Vnde, prætermissa hac euasione ad probationem minoris aliter respondetur, distinguendo, & explicando maiorem: dominium consistit in facultate, seu potestate absoluta, & antecedenti vtendi re sua absque iniuria alterius, concedo maiorem in facultate, seu potestate consequenti, & quacumque facta suppositione expedita ad vtendum re sua absque alterius iniuria, nego maiorem, & iuxta hanc distinctionem, nego minorem; quia cum potestate antecedenti, & absoluta ad non acceptandam Christi satisfactionem absque iniuria illius, quæ sufficit ad rationem supremi dominij, stat impotentia ex suppositione aliqua libera Deo ad negationem acceptationis absque iniuria Christi, quæ sufficit ad obligationem ex iustitia stricta, & speciali: vnde, huiuscemodi obligatio cum supremo dominio compatitur. Quod autem ad rationem supremi dominij non requiratur facultas consequens, & in quacumque suppositione expedita ab omni obligatione, sed sufficiat ad illam potestas absoluta, & antecedens, constat ex dictis inter probandam nostram conclusionem; non enim minus est contra libertatem necessitas, quam contra dominium obligatio; sed quamuis necessitas antecedens obstet supremæ libertati, necessitas consequens, & ex suppositione summæ libertati non obstat, sed cum illa componitur, vt superius monstrauimus: ergo quamuis obligatio omnino antecedens obstet supremo dominio; obligatio tamen consequens, & libera subiecto obligato supremo dominio non obstat, & consequenter non est de ratione illius potestas vtendi re sua absque iniuria alterius expedita ab omni obligatione consequenti: sicut nec est de ratione libertatis in agendo potestas non agendi expedita à necessitate consequenti.

Vera solutio.

29 Ad primam confirmationem docti Recentiores respondent, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguendo consequens subsumptum illudq; concedunt, si Deus, vt potest, extinguat ius Christi supra illius satisfactionem fundatum; negant autem, supposita prædicti iuris conseruatione. Itaque asserunt, Deum vt supremum Dominum posse extinguere ius Christi, & cuiuscumq; creaturæ, absque eo quòd illorum ius destruendo, aut extinguendo, aliquam iniuriam irroget, & tali destructione supposita, & absq; iniuria illius, qui ius habebat, poterit eius merita irremunerata relinquere, vel non acceptare eius satisfactionem; ex suppositione tamen, quod nolit ius destruere, sed liberè illud conseruet, non potest absque iniuria alterius præmium, vel mercedē non dare, vel non acceptare condignam satisfactionem, supra quam fundatur ius; quia tamen libera est Deo iuris non extinctio, aut destructio, consequens fit, quod prædicta obligatio supremo Dei dominio non obstet, sed cum illo componatur. Quod si obijcias, Deum ex v. promissionis obligatum esse ad non extinguendum ius meritorium, & satisfactorium Christi; sed non potest promissioni non stare, alias esset infidelis, quod implicat: ergo non est potens ad destructionem, vel extinctionem iuris, & consequenter nec supremus dominus illius, quandoquidem supremum dominium consistebat in potestate ad destruendum, & extinguendum ius satisfactionis, & meriti. Respondent, concesso antecedenti, & prima consequentia, negando secundam, qua infertur, non manere Deum supremum dominum iuris satisfactorij, & meritorij Christi: nam obligatio, & necessitas illa ad non extinctionem iuris non est ex iustitia, sed ex fidelitate; non autem opponitur cum supremo dominio iuris creati obligatio, vel necessitas ad non extinguendum illud ex fidelitate orta, sed solum quæ ex stricta iustitia oritur, eo quod si per impossibile obligatus ex fidelitate ad non extinguendum ius, illud extingueret contra fidelitatem agendo, ius alterius non violaret, nec ageret contra ius alicuius, & consequenter, etsi infidelis esset, non esset iniustus in iustitia stricta, & speciali; de ratione autem dominij solū est facultas vtendi re sua in quoscumque vsus absque iniuria alterius.

Ad 1. confirmationē respondēt aliqui recentiores.

Si illis obijciatur.

Respondēt

30 Cæterum contra hanc solutionem obstat primo; nam potest Deus promittere non extinguere ius Christi in eius satisfactione fundatum, vel ius meritorium cuiuscumque alterius creaturæ sub conditione onerosa operis condigni, & æqualis, & non solum promissione simplici; at obligatio orta ex vi promissionis onerosæ sub conditione operis condigni, & æqualis, non est obligatio solius fidelitatis, sed etiam strictæ iustitiæ, vt præfati Recentiores fatentur, & constat ex dictis: ergo potest Deus obligari ad non extinguendum ius satisfactorium Christi, & ius meritorium cuiuscumque alterius creaturæ obligatione strictæ iustitiæ, & consequenter taliter quod extinctio iuris esset contra ius alterius. Secundo, nam Deus de facto non aliter promisit non extinguere ius nostrorum meritorum, aut ius satisfactorium Christi, nisi promittendo nobis præmium sub conditione, quod bene operemur, & Christo remissionem offensæ ab hominibus commissæ sub conditione satisfactionis exhibendæ ab ipso; sed huiuscemodi promissio non est simplex, sed onerosa sub conditione operis condigni, & æqualis: ergo obligatio Dei ad non extinguendum ius Christi, aut nostrorum meritorum, non est solius fidelitatis, sed etiam strictæ, & consequenter extinguendo tale ius, non solum infidelis, sed etiam iniustus esset, vtpotè contra ius alterius agens.

Reijcitur 1. Recentiorum solutio.

Secundo.

31 Denique, nam sequitur ex hac solutione, solum ex vi fidelitatis, & obligationis ex illa, non autem ex vi obligationis ex iustitia stricta, & speciali esse certo certitudine fidei futuram acceptationem satisfactionis Christi, & remissionem offensæ irrogatæ Deo; consequens falsum videtur: ergo de facto Deus obligatus fuit obligatione, non solum fidelitatis, sed etiam strictæ iustitiæ ad non extinguendum ius satisfactorium Christi. Consequentia tenet, minor constat; nam certitudo futuræ acceptationis, & remissionis offensæ irrogatæ Deo habetur ex illis promissionibus, quibus Deus promisit Christo sub conditione passionis, & mortis remissionem offensæ ab hominibus commissæ, sed promissiones illæ, cum non simplices, sed conditionatæ sub sint conditione operis condigni, & æqualis, inducunt in promittente obligationem, non solius fidelitatis, sed etiam strictæ, & rigorosæ iustitiæ: ergo certitudo futuræ acceptationis satisfactionis Christi, & remissionis offensæ irrogatæ Deo non est ex vi obligationis ex sola fidelitate, sed etiam ex stricta, & rigorosa iustitia. Sequela autem probatur: nam eatenus acceptatio satisfactionis Christi, & remissio offensæ intuitu illius facta, sunt certò futuræ certitudine fidei, cui falsum subesse non potest, quatenus ius satisfactorium Christi à Deo extinguendum non est, cum eo ipso quòd à Deo tale ius extingueretur, nec acceptaret Christi satisfactionem, nec intuitu illius hominibus offensam remitteret; sed quod extinguendum non sit à Deo ius Christi in ordine ad acceptationem suæ satisfactionis, & remissionem offensæ Deo ab hominibus irrogatæ, non habetur ex vi obligationis Dei ex rigorosa, & stricta iustitia, sed solum ex vi obligationis fidelitatis iuxta solutionem traditam: ergo certitudo infallibilis acceptationis satisfactionis Christi, & remissionis iniuriæ, & offensæ diuinæ non habetur ex vi obligationis Dei ex iustitia stricta, & speciali sed solum ex vi obligationis virtutis fidelitatis.

Tertio.

32 Vndè, quidquid sit de istius solutionis veritate, ad primam confirmationem respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens, potest illud extinguere, & destruere absque iniuria Christi potentia antecedenti, & absolutā, concedo consequentiam: potentia consequenti, & ab omni necessitate sibi voluntaria, & libera expedita, nego consequentiam. Itaque sicut Authores prædictæ solutionis fatentur, quod supposita iuris satisfactorij Christi conseruatione, non potest absque iniuria Christi non remittere offensam sibi irrogatam hominibus, & tamen, adhuc iuris conseruatione supposita, manet supremus Dominus talis remissionis, quia necessitas remittendi offensam non est antecedens, & absoluta, sed consequens libertatem diuinam, & ex suppositione libera conseruationis iuris ita Nos dicimus, quod supposita promissione remittendi offensam hominibus sub conditione operis condigni, & æqualis, & satisfactionis exhibendæ à Christo Domino, & supposito concursu, quem

Ad 1. confirmationē respond.

Deus

Deus Christo vt homini liberè præstat, vt prædictum opus, & satisfactionem exhibeat, non potest ius Christi satisfactorium extinguere, quia promittendo remissionem offensæ, virtualiter promittit non extinctionem, & destructionem iuris, quin ex hoc impediatur, quod Deus prædicti iuris supremus Dominus sit, quia impotentia ad non extinguendú illud, aut necessitas illud conseruandi non est absoluta, & antecedens, sed consequens libertatem diuinam, ortaque ex suppositione libera Deo; impotentia autem, vel necessitas consequens sicut summæ libertati non obstat, ita nec cum supremo dominio incompatitur.

33 *Ad secundam.* *D.Tho.* Ad secundam confirmationem dicatur, debitum legale, quod a D.Tho. petitur ad iustitiam specialem, & strictam, & quæ non sit pars potentialis, sed subiectiua iustitiæ 2.2.q. 80. *art.* 1. ab eodem D.Thoma explicari q.106 *art.* 1.*ad* 2 illis verbis. *Dicendum quòd retributio proportionalis pertinet ad iustitiam cõmutatiuam, quando attenditur secundum debitum legale, puta, si pacto firmetur, vt tantum pro tanto retribuatur; sed ad virtutem gratiæ, siue gratitudinis retributio pertinet, quæ fit ex solo debito honestatis, quam scilicet aliquis sponte facit, vndè, & gratitudo est minus grata, si sit coacta, vt Seneca dicit in lib. de beneficijs.* Hæc D. Thom Ex quibus apertè constat, non petere aliud debitum legale ad rationem strictæ iustitiæ, & quæ non vt pars potẽtialis, sed vt pars perfecta, & subiectiua sub iustitia contineatur, quam aliud, quod datur ad tantum pro tanto reddendum pacto firmatum. vndè, sicut tantum pro tanto reddere pacto, aut promissione præcedente prouenit inter homines ex obligatione legis extrinsecæ positæ a superiore; in Deo autem nõ prouenit ex lege extrinseca alicuius superioris, cuius est incapax, vt potè superiorem se non habens, à quo possit legem recipere, & cuius legibus subijci possit, sed ex rectitudine essentiali, & intrinseca naturæ, & voluntatis propria quæ sibi ipsi est lex, non quoad vim coactiuam, quæ reperitur in lege, sed solum quoad vim directiuam: ita debitum requisitum ad rationem iustitiæ specialis, & strictæ conuenit hominibus ex lege extrinseca superioris; Deo autem non ita, sed ex rectitudine voluntatis diuinæ, quę est sibi ipsi, lex, a qua non potest deficere.

34 *Obijcies.* Sed dices, iuxta hanc solutionem non distingui debitum legale, & morale; at D.Thom hæc duo debita distinguit 2.2. q.80.*art.* 1 docens, primum debitum requiri ad rationem partis subiectiuæ iustitiæ ergo solutio tradita doctrinæ Diui Thomæ non congruit, nec cum illa potest subsistere. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur, nam distinctio à D Thoma posita inter vtrumque debitum est, quod debitum legale prouenit à lege; debitum autem morale prouenit ex honestate virtutis, vt constat ex eius verbis, ibi *D.Tho.* *Debitum legale est, ad quod reddendum aliquis lege adstringitur, & tale debitum propriè attendit iustitia, quæ est principalis virtus, debitum autem morale est, quod aliquis debet ex honestate virtutis, & quia debitum necessitatem importat, ideo tale debitum habet duplicem gradum, quoddam enim est sic necessarium, vt sine eo honestas morum conseruari non possit, & hoc habet plus de ratione debiti.* Et paucis interpositis ait: *Aliud vero debitum est necessarium, sicut conferens ad maiorem honestatem, sine quo tamen honestas conseruari potest, &c.* Hæc D.Thom Ex quibus apertè constat, distinctionem inter debitum legale, & morale ab ipso statutam consistere in eo, quod ad debitum legale reddendum adstringitur aliquis à lege; debitum autem morale esse, quod aliquis debet ex honestate virtutis; sed debitum Deo conueniens ex rectitudine propriæ voluntatis non est, ad quod reddendum Deus lege adstringatur, sed tantum ex honestate virtutis; cum rectitudo voluntatis diuinæ, & honestas virtutis sint idem; ergo iuxta doctrinam traditæ solutionis non saluatur distinctio à D. Thoma statuta inter debitum legale, & morale, nec debitum legale requisitum ad rationem strictæ iustitiæ, prout à Diuo Thoma explicatur, & à debito morali distinguitur, potest conuenire Deo, ac proinde nec ipsi potest competere actus iustitiæ strictæ, & specialis.

35 *Respond.* Respondeo, negando maiorem, ad illius probationem dicatur, distinctionem a D. Thoma statutam inter debitum legale, & morale, non consistere in eo, quod debitum legale ex lege superioris proueniat; morale autem non oriatur ex lege: nam debitum morale necessarium ad conseruandam honestatem virtutis, quod Angelic Doctor. *loco allegato* dari fatetur, ex lege prouenit inter homines tum, quia honestas virtutis non perditur, nisi per legis transgressionem, nisi virtus sit tantum de actibus sub consilium cadentibus. Tum etiam quia debitum veracitatis ad dicendum verum inclinantis, & ad conformanda verba cum mente debitum morale est, vt ibidem Angelic. Doctor. testatus; & tamen ex lege prouenit superioris, cum ex illa quis ad verum dicendum teneatur, legisque transgressor fit, qui aliter; ac sentit, loquitur falsum dicendo. Discrimen ergo consistit in hoc, quod debitum a iustitia inspectum maximè per leges attenditur, & idcirco legale appellatur in nobis ex lege extrinseca a superiori posita ortum, in Deo autem ex rectitudine propriæ voluntatis, quæ quia est indefectibilis essentialiter, & est suprema voluntas, lege extrinseca non indiget, nec illius capax est, sed est sibi ipsi lex: sicuti ad non mentiendum homines ex lege superioris tenentur; Deus autem non ex aliqua extrinseca lege, sed ex propriæ voluntatis essentiali rectitudine ad non mentiendum inclinatur, & tenetur. Vnde, sicut ista consequentia non valet debitum, quod attendit veracitas, prouenit in nobis ex lege, sed Deus est incapax legis, ergo est incapax debiti veracitatis: ita similis consequentia in materia iustitiæ non tenet, neque ex eo, quod in nobis debitum, quod attendit iustitia, ex lege superioris oriatur, & Deus sit incapax legis, non potest inferri, esse debiti iustitiæ incapacem, & ex tali debito operandi, actumque iustitiæ exercendi.

36 *Vltimo arguitur, & replicatur sõtradicta.* Denique arguitur, & hucusque dicta impugnantur: Deus non solum non potest ex iustitia stricta ad aliquid faciendum absolutè obligari, sed nec etiam potest obligari ex suppositione ipsi libera: ergo non acceptauit satisfactionem Christi ex iustitia stricta, & speciali, neque ex illa intuitu satisfactionis a Christo Domino exhibitæ hominibus offensam remisit. Consequentia patet; vt enim ex dictis constat, ad operandum ex stricta, & speciali iustitia obligatio operandi requiritur, quam in Deo inueniri sine imperfectione docuimus, quia non est absoluta, & antecedens, sed illius consequens libertatem, ortaque ex suppositione ipsi libera: ergo si adhuc istius modi obligationis est incapax, non potuit ex iustitia stricta, & speciali acceptare Christi satisfactionem. *Antecedẽs prob.* 1. Antecedens autem ostenditur primo; non enim solum absolutè, sed etiam quauis facta suppositione, manet Deus supremus dominus cuiuscumque iuris creati siue sit Christi, siuè puræ creaturæ: at de ratione supremi dominij est facultas libera vtendi re sua in quoscumque vsus absque iniuria alterius, cum qua facultate obligatio strictæ iustitiæ, etiam ex suppositione, non potest cõpati: ergo Deus est incapax obligationis strictę iustitiæ, non solum absolutè, sed etiam quacumque facta suppositione.

37 *Secundo.* Secundo probatur nam Deus non minus est supremus dominus, quam Iudex, & Prælatus supremus; sed quia supremus Iudex est, & supremus Prælatus, non solum non potest alterum vt sibi Prælatum, & Iudicem absolutè respicere, sed nec etiam ex suppositione potest alteri subijci tanquam Iudici, & Prælato, alias ex suppositione ipsi libera posset superiorem habere, & ab illo leges recipere, quod admitti non potest: ergo quia est supremus Dominus cuiuscumque creaturæ, & cuiuscumque iuris creati, non solum non potest alteri ex iustitia absolutè obligari, sed nec etiam potest alteri obligari ex suppositione quantumcumque ipsi libera.

Tertio. Denique probatur; nam adhuc supposita promissione conditionata remittendi offensam hominibus sub conditione satisfactionis Christi, & conditione adimpleta, Christo Domino præstante satisfactionem, potest Deus se expedire ab obligatione illam acceptandi, & remittendi offensam absque iniuria Christi ergo tali suppositione, & alia quacumque facta, non manet Deus, nec manere potest ex stricta iustitia obligatus ad remittendam offensam hominibus, & acceptandam Christi satisfactionem. Consequentia videtur bona; nam ad id, à cuius adimpletione potest aliquis sine alterius iniuria expediri, non est ex iustitia obligatus: ergo si Deus, quacumque facta suppositione, potest sine iniuria Christi non acceptare illius satisfactionem, nulla facta suppositione manet Deus Christo ex iustitia obligatus. Antecedens autem probatur; nam Christus, promissione Dei supposita, & conditione ab ipso adimpleta, nempe satisfactione exhibita, potest cedere iuri, quod habet, vt Deus acceptet eius satisfactionem, & hominibus offensam remittat; sed Deus potest voluntatem Christi humanam præmouere efficaciter ad actum cedendi, qua cessione facta, omnino liber ab obligatione acceptandi satisfactionem Christi, & remittendi offensam manebit ergo factis illis suppositionibus, & quauis alia possibili, potest Deus se eximere ab obligatione acceptandi Christi satisfactionem, & remittendi offensam hominibus absque iniuria Christi.

38 *Respond.* Respondeo, negando antecedens, quòd nempè Deus non possit obligari ex iustitia obligatione non absoluta, & antece-

Ad primã antecedẽtis probationem.

cedenti, sed consequenti illius libertatem, & ea suppositione ipsi libera: ad primam antecedentis probationem, concessa maiore, distinguo minorem: de ratione dominij est facultas absoluta, & antecedens vtendi re sua in quoscumque vsus, absque iniuria alicuius, concedo minorem: facultas consequens, & ab omni libera suppositione necessitante expedita, nego minorem, & consequentiam; sicut namque suprema libertas non excludit necessitatem ex suppositione, sed solum necessitatem antecedentem, & absolutam: ita supremum dominium non excludit obligationem ex suppositione libera subiecto obligato, sed solum excludit obligationem absolutam, & antecedentem: & sicut ad libertatem saluandam in aliqua suppositione, & componendam cum illa sufficit, quòd cum tali suppositione componatur potentia absoluta, & antecedens ad extremum libertatis, v.g. ad libertatem in elicientia amoris conseruandam, & componendam cum suppositione gratiæ efficacis, sufficit cum tali suppositione componi potentiam absolutam, & antecedentem ad odium, vel ad omissionem amoris; non autem requiritur potentia, consequens ad illam expedita ab omni necessitate ex tali suppositione proueniente: ita, vt dominium alicuius rei componatur cum aliqua suppositione, & in tali suppositione saluetur, non requiritur potentia consequens ad omnem vsum illius expedita ab omni obligatione consequenti, sed sufficit cum tali suppositione coniungi potentiam absolutam, & antecedentem ad vtendum re sua in quoscumque vsus absque iniuria alterius: & sicut ista consequentia non tenet; voluntas in suppositione gratiæ efficacis libera manet ad amandum: ergo est potens cum tali suppositione coniungere negationem amoris: ita non valet huiusmodi consequentia: Deus, promissione onerosa supposita, manet dominus rei promissæ: ergo potest illam absque iniuria alterius negare negatione coniuncta cum tali suppositione, sed sufficit, quod cum suppositione conseruet potestatem antecedentem, & absolutam ad omnem vsum rei suæ absque alterius iniuria.

39 *Ad secundam.* Ad secundam antecedentis probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam, & ratio discriminis est; nam subiectio ad alterum, vt Prælatum, & Iudicem, in suo conceptu formali dicit imperfectionem, & idcirco non potest prædicta subiectio Deo conuenire, nec absolutè, neque ex suppositione; obligatio autem strictæ iustitiæ imperfectionem in suo conceptu formali non dicit, si non absolutè conueniat, sed tantum ex aliqua suppositione libera subiecto obligato; ideoque licet non possit Deus obligari ex stricta iustitia obligatione omninò antecedenti, & absoluta; potest tamen ex iustitia stricta obligari obligatione consequenti illius libertatem, ortaque ex suppositione ipsi libera, quin ex hoc aliqua imperfectio inferatur: sicut nec sequitur aliquo imperfectio contra illius libertatem ex hoc, quod necessitetur necessitate consequenti, quamuis foret imperfectio necessitas omninò antecedens.

40 *Obijcies.* Sed dices: obligari alteri ex stricta iustitia absolutè imperfectionem dicit: sicut etiam imperfectio est subijci alteri, vt Prælato, vt superiori, & vt Iudici absolutè: cur ergo ab obligatione strictæ iustitiæ excluditur imperfectio per hoc, quòd non absolutè conueniat, sed ex suppositione libera subiecto obligato, & à subiectione ad alterum vt Prælatum, superiorem, & Iudicem per similem suppositionem imperfectio non excludetur: ita vt subiectio absolutè conueniens imperfectio sit, quæ tamen non absolutè, sed ex suppositione libera conuenit, imperfectionem non dicat? Vel cur subijci alteri tanquam Prælato, & Iudici imperfectionem dicit, siuè absolutè, siuè ex suppositione conueniat, & obligatio ex iustitia stricta, & speciali non dicit imperfectionem in conuenientia ex suppositione, sed solum in conuenientia absoluta?

41 *Respondetur primo.* Respondeo, rationem discriminis esse, quòd obligatio strictæ iustitiæ oritur ex iure creaturæ dependente in fieri, & conseruari à voluntate libera Dei, & ideo inferioritatem non dicit in Deo obligato ad creaturam, cui obligatur, nec dependentiam ab illa, in quibus poterat imperfectio obligationis ex iustitia stricta, & speciali consistere: sicut Deus non constituitur inferior creatura, nec illi subordinatus, aut ab illa dependens per hoc, quòd creaturæ obligatur, sua promissione supposita, quia talis obligatio nascitur ex promissione ipsi libera, ideoq; in Deo absque imperfectione admittitur ab omnibus Theologis. cæterum subiectio ad alterum, vt Prælatum, Superiorem, & iudicem, non potest cum simili dependentia componi; quia non stat superioritas ad aliquem cum dependentia ab illo; nihil enim superioritati repugnantius, quam dependentia Prælati, vel Superioris ab inferiori, vel subdito; & ideo subiectio ad alterum vt Prælatum, Superiorem, & Iudicem in suo conceptu formali imperfectionem importat, à qua ex nulla suppositione deparari potest, ac proindè nequit Deo neque absolutè, neque ex suppositione competere.

42 *Respondetur secundò.* Vel secundò responderi potest ad secundam antecedentis probationem, concessis maiori, & minori, negando consequentiam; nam ex eo quòd Deus non minus supremus dominus sit cuiuscumque rei creatæ, quam supremus Prælatus, & Iudex, & ex ratione Iudicis, & Prælati supremi non possit nec absolutè, neque ex suppositione alteri vt Prælato, & Iudici subordinari, solum sequitur ex ratione supremi dominij, & quia supremus dominus est, non posse, neque absolutè, neque ex aliqua suppositione alium recognoscere vt dominum, nec alteri vt domino subijci; vel alterius dominio sua ordinari, quod verissimum esse fatemur; non autem sequitur, quòd non possit ab alterius iure à se dependenti obligari, quod rectè componitur cum eo, quòd nullius subijciatur dominio; nam obligans alterum non est eo ipso dominus personæ obligatæ, & consequenter potest Deus obligari creaturæ, quin illam habeat vt dominam, vel illius subiciatur dominio: ac proindè ex eo, quòd Deus neque absolute, neque ex suppositione possit dominum habere, quia supremus dominus est, quod solum ex præmissis, & paritate facta conuincitur, non probatur, non posse ex aliqua suppositione sibi libera Christi, vel puræ creaturæ ex iustitia stricta; & speciali obligari sicut nec potest ex paritate facta, & prædictis præmissis inferi, non posse Deum à creatura obiectiuè necessitari necessitate orta ex aliquo sibi libero.

43 *Ad tertiã probationem.* Ad vltimam antecedentis probationem dicatur, dupliciter Deum potuisse promittere remissionem offensæ, vel collationem præmij sub conditione satisfactionis, aut meriti condigni. Primò absolutè, & independenter, ab eo, quòd Christus satisfaciens, vel homo condignè merens cedat, vel non cedat iuri in satisfactione, vel in merito fundato. Secundò dependenter ab hac conditione, quòd scilicet Christus satisfaciens, vel homo condignè merens non cedat iuri fundato in satisfactione, vel merito. Si priori modo promittat, cum ex vi talis promissionis sit infallibilis remissio offensæ, aut exhibitio præmij, est etiam infallibile, quòd Christus iura suo non cedet, etsi possit potentia absoluta, & antecedẽ ti cedere: sicut supposita gratia efficaci ad amandũ, est infallibilis futuritio amoris, etsi voluntas, adhuc illa supposita, possit potestate antecedenti, & absoluta nõ amare, & similiter ex vi promissionis diuinæ est infallibile Deũ nõ præmoturũ efficaciter voluntatẽ Christi humanam ad actum, quo cedat iuri in satisfactione fundato, etsi absolutè præmouere possit ad illum. Si vero fiat promissio secundo modo, nempe sub conditione, quod Christus iuri non cedat; poterit Christus iuri suo cedere, & Deus poterit voluntatem Christi humanam præmouere efficaciter ad actum cedendi, & nihilominus saluabitur obligatio strictæ, & specialis iustitiæ, & quod Deus operetur ex illa; quia licet possit Deus ab ista obligatione se eximere, cessante iure, quod Christus habet aduersus Deum, vt satisfactionem acceptet, & offensam remittat per liberam cessionem illius; non tamen potest se eximere à tali obligatione, si ius non cesset per liberã Christi cessionem; & hoc sufficit ad obligationem strictæ iustitiæ & vt Deus ex illa satisfactionem Christi acceptauerit, & offensam remiserit. Vnde in forma ad tertiam antecedentis probationem respondeo, distinguendo antecedens: promissione supposita ex parte Dei, & ex parte Christi conditione adimpleta, potest Deus se expedire ab obligatione acceptandi satisfactionem Christi, & remittendi offensam hominibus, perseuerante iure satisfactorio Christi, & in sensu composito illius, nego antecedens: non perseuerante iure, & in sensu diuiso, concedo antecedens, & nego consequentiam; vt enim Deus ex iustitia stricta obligatus acceptauerit Christi satisfactionem, & offensam remiserit, sufficit, quod non possit à prædicta obligatione se eximere in sensu composito iuris, etsi possit ab illa se eximere in sensu diuiso.

§. III.

§. III.

Deum ex iustitia commutatiua satisfa-ctionem Christi acceptasse, probatur auctoritate, & ratione.

44 *Secunda conclusio.* SEcunda Conclusio. Deus acceptauit satisfactionem Christi ex virtute iustitiæ commutatiuæ, ex illaque hominibus offensam remisit intuitu satisfactionis à Christo Domino exhibitæ.

Aluar. Nazar. Corneio. Araujo. Prob. 1. auctoritate D. Tho. Contrarium huius conclusionis tenent plures Recentiores tam ex nostris, quam ex alijs; nostram tamen conclusionem tuentur Aluarez in præsenti *disp. 4* Nazarius *controu. 2.* Corneio *dispu. 5* & Illustrissimus Araujo *art. 2. dub. 5 & 6.* & ostenditur primo ex D Thom. *2. 2. q. 61. art. 4. ad 1.* quod ita procedebat: *Iudicium diuinum est simpliciter iustum; sed hæc est forma diuini iudicij, ut secundum quod aliquis fecit, patiatur, secundum illud Matth 7. In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini, & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. ergo iustum est simpliciter idem, quod contra passum.* Cui argumento respondet his verbis: *Ad primum dicendum; quod illa forma diuini iudicij attenditur secundum rationem commutatiuæ iustitiæ, prout scilicet recompensat præmia meritis, & supplicia peccatis.* Hæc D. Thom. Ex quibus aperte constat, Angelicum Doctorem sentire, Deum præmiare nostra merita condigna ex virtute iustitiæ commutatiuæ, retributionemque nostrorum meritorum a Deo factam, esse actum illius virtutis: ergo acceptatio satisfactionis Christi, & intuitu illius remittere offensam hominibus ex iustitia commutatiua procedunt, & consequenter ea illa Deus satisfactionem Christi acceptauit, & hominibus offensam remisit.

45 *Responde-bis.* Dices, D. Thomam solum asserere, formam diuini iudicij esse secundum modum iustitiæ commutatiuæ, non quia verè iustitia commutatiua sit, sed quia æqualiter seruat modum illius, quatenus dat tantum pro tanto, etsi re vera retributio meritorum actus sit iustitiæ distributiuæ. Sed con-

Contra 1. tra primo, nam si hæc doctrina esset vera, D. Thom. argumentum non solueret; hoc admittendum non est: ergo solutio, & interpretatio tradita menti D Thomæ aduersatur. Probo minorem nam D. Thom. *in corpor. artic.* docuerat, iustum simpliciter non esse idem, quod contra passum, quia licet contra passum reperiatur in iusto commutatiuo, non tamen reperitur in iusto distributiuo, quod iustum simpliciter est, & ad hanc conclusionem saluandam admittens in iudicio diuino contra passum reperiri, quatenus Deus retribuit præmia pro meritis, & supplicia pro peccatis, respondet primo argumento, formam iudicij diuini attendi secundum rationem iustitiæ commutatiuæ; etsi retributio pro meritis esset quoad substantiam actus iustitiæ distributiuæ, & solum haberet modum iustitiæ commutatiuæ, non saluaretur doctrina *corpor. art.* cum iam in iusto distributiuo contra passum reperiretur ergo, si vera esset doctrina traditæ solutionis, D. Thom. argumentum tum non solueret.

46 *Secundò. S. Tho.* Contra secundo ex eodem Diuo Thoma *art. citat. in corp.* quod ita concludit: *Et sic contra passum est in commutatiuum iustum; in distributiua autem iustitia locum non habet; quia in distributiua iustitia non attenditur æqualitas secundum proportionem rei ad rem, vel passionis ad actionem, unde, dicitur contra passum, sed secundum proportionalitatem rerum ad personas, ut supra dictum est, nempè, in ead. qu. art. 2.* Verba sunt D Thomæ, in quibus apertè docet, iustitiam distributiuam non attendere æqualitatem rei ad rem, sed proportionem rerum ad personas; sed Deus retribuens præmia pro meritis, & acceptans satisfactionem Christi, & intuitu illius remittens offensam hominibus, non attendit æqualitatem proportionalitatis rerum ad personas, sed æqualitatem secundum proportionem rei ad rem: ergo retributio nostrorum meritorum, & acceptatio satisfactionis Christi non sunt actus iustitiæ distributiuæ, sed iustitiæ commutatiuæ.

47 *Tertiò. S. Tho.* Tertio tradita solutio impugnatur ex eodem D. Thoma *art. citat. solut. ad 2,* quod ita procedebat: *In utraque iu-*

stitia specie datur aliquid alicui secundum quandam æqualitatem, in respectu quidem ad dignitatem personæ in iustitia distributiua, quæ quidem personæ dignitas maximè videtur attendi secundum opera, quibus aliqui communitati seruiunt; in respectu autem ad rem, in qua quis damnificatus est in iustitia commutatiua, secundum autem utramque æqualitatem aliquis contra patitur secundum quod fecit ergo videtur, quod iustum simpliciter sit idem quod contra passum. Cui argumento ita respondet: *Ad secundum dicendum, quòd si alicui, qui communitati seruisset, retribueretur aliquid pro seruitio impenso, non esset hoc distributiua iustitia, sed commutatiua; in distributiua enim iustitia non attenditur æqualitas eius, quod quis accipit ad id, quod ipse impendit, sed ad id, quod alius accipit secundum modum utriusque personæ.* ergo sentit D Thom. attendere æqualitatem præmij ad seruitium communitati impensum, non pertinere ad iustitiam distributiuam, sed ad iustitiam commutatiuam; at Deus retribuens præmia pro meritis, & acceptans satisfactionem Christi, intuituque illius hominibus offensam remittens attendit æqualitatem præmij ad seruitia, & obsequia sibi impensa: ergo non operatur proinde sic ex virtute iustitiæ distributiuæ, sed iustitiæ commutatiuæ.

Secundò principaliter suadetur conclusio ex D. Thom. 48 *Secundò prob. concl.*
2. 2. q. 106. art. 1. ad 2 quod ita procedebat: *Retributio proportionalis pertinet ad iustitiam commutatiuam, ut patet per Philosophum lib. 5. Ethic. cap 4. sed gratiæ redduntur, ut retributio sit, ut ibidem dicitur: ergo reddere gratiarum, quæ pertinet ad gratitudinem, est actus iustitiæ, non ergo gratitudo est specialis virtus ab alijs distincta.* Cui argumento respondet D. Thom. his verbis: *Ad secundum dicendum, quod retributio proportionalis pertinet ad iustitiam commutatiuam, quando attenditur secundum debitum legale, puta si pacto firmetur, ut tantum pro tanto retribuatur, sed ad virtutem gratiæ, siuè gratitudinis retributio pertinet, quæ fit ex solo debito honestatis, quam scilicet, aliquis spontè facit: unde, & gratitudo est minus grata, si sit coacta, ut Seneca dicit in libro de beneficijs.* Ex quibus verbis probatur nostra conclusio in hunc modum: tantum pro tanto reddere pacto firmatum est actus iustitiæ commutatiuæ; sed remissio offensæ Deo ab hominibus irrogatæ intuitu satisfactionis à Christo Domino exhibitæ fit à Deo secundum æqualitatem rei ad rem pacto firmatam: ergo est actus iustitiæ commutatiuæ

Respondebis, veram esse maiorem loquendo inter homines, & doctrinam D. Thomę intelligendam, & accipiendam 49 *Responde-bis.*
esse inter illos, quia interueniente pacto reddendi tantum pro tanto, ex iustitia commutatiua obligantur ad tantum pro tanto retribuendum, eo quod in illis est capacitas ad huiusmodi obligationem, secus autem in Deo, qui obligationis ex iustitia commutatiua est incapax, & solum est capax iustitiæ distributiuæ, & obligationis ex illa, ideoq; retributio proportionalis etiam pacto firmata actus commutatiuæ iustitiæ non est, sed distributiuæ, ac proindè, etsi Deus acceptans Christi satisfactionem, & intuitu illius hominibus offensam remittens attenderit ęqualitatem rei ad rem, & tantum pro tanto reddiderit pacto firmatum, non sequitur, ex iustitia commutatiua acceptasse Christi satisfactionem, nec quod ex illa hominibus offensam remiserit.

Sed contra nam iuxta D. Thom. *2. 2. qu. 61 art. 2. in corp.*
In iustitia distributiua non attenditur medium secundum 50 *Reijcitur*
æqualitatem rei ad rem, sed secundum proportionem rerum ad personas, ut scilicet sicut una persona excedit aliam; ita etiam res, quæ datur uni personæ, excedit rem, quæ datur alij, & ideo tale medium est secundum geometricam proportionalitatem, in qua attenditur æquale, non secundum quantitatem, sed secundum proportionem. Verba sunt D. *solutio. S. Tho.*
Thomę. At remissio offensæ facta à Deo intuitu satisfactionis Christi non fuit secundum proportionem rerum ad personas, nec secundum geometricam æqualitatem, sed secundum proportionem rei ad rem, & secundum æqualitatem arithmeticam. ergo acceptatio satisfactionis Christi, & remissio offensæ intuitu talis satisfactionis non est actus iustitiæ distributiuæ, & consequenter vel actus iustitiæ non est, vel ea iustitia commutatiua procedit.

Denique principaliter suadetur conclusio & tradita solutio impugnatur: si namque Deus sit capax iustitiæ commutatiuæ, ex illa acceptauit satisfactionem Christi, & hominibus offensam remisit; sed in Deo est capacitas ad iustitiam commutatiuam: ergo acceptatio satisfactionis Christi, & remissio offensæ Deo ab hominibus irrogatæ fuit actus 51 *Tertiò prob. concl.*

L illius.

illius. Consequentia est bona, maior videtur certa; omnes enim, qui negant, Deum ex iustitia commutatiua satisfactionem Christi acceptasse mouentur, ex eo, quod in Deo non est ad iustitiam commutatiuam capacitas: ergo si Deus capax est iustitiæ commutatiuæ, ex illa satisfactionem Christi acceptauit.

Minor probatur primo. *D. Tho.* Minor autem, in qua est difficultas, ostenditur primo ex D. Thom. 2. 2. *quæst. 61. artic. 2. ad 2.* illis verbis: *Dicendum, quod generalis forma iustitiæ est æqualitas, in qua conuenit iustitia distributiua cum commutatiua, sed in vna tamen inuenitur æqualitas secundum proportionalitatem geometricam, in alia secundum arithmeticam.* Quam doctrinam tradiderat *in corp. eiusdem articul.* vt proximè vidimus, constatque ex illa, distinctiuum iustitiæ commutatiuæ à iustitia distributiua esse attendere arithmeticam æqualitatem; sed Deus capax est, non solum attendendi æqualitatem geometricam, sed etiam arithmeticam: ergo capax est, non solum iustitiæ distributiuæ, sed etiam commutatiuæ. *Confirmatur.* Secundo, & explicatur magis hoc ipsum. In reddendo alteri ius suum secundū æqualitatem arithmeticam nulla imperfectio inuenitur, vt ex argumentorum solutione constabit; at nihil aliud ad rationem iustitiæ commutatiuæ requiritur, vt constat ex doctrina D. Thomæ proximè adducta in hoc distinguentis iustitiam distributiuam à commutatiua, quod illa attendit æqualitatem geometricam, hæc vero arithmeticam: ergo iustitia commutatiua in sua ratione formali nullam dicit imperfectionem, & consequenter est in Deo constituenda, in quo formaliter reperitur omnis perfectio in suo conceptu formali non dicens imperfectionem.

52 *Secundò probatur minor.* Secundo probatur minor. Si aliqua imperfectio esset de conceptu formali iustitiæ commutatiuæ, ob quam repugnaret Deo, maximè quia respicit datum, & acceptum, & quod petit abdicationem dominij, quorum vtrumque diuinæ perfectioni repugnat; non enim potest aliquid à nobis recipere, nec a se alicuius rei dominium abdicare; sed nulla ex his imperfectionibus est de conceptu illius formali, etsi inter homines cum vtraq; imperfectione inueniatur: ergo non repugnat Deo. Minor pro prima parte exinde probatur; nam gratitudo, teste Diuo Thoma 2. 2. *q. 109. art. 1.* benefactorem respicit, & debitum super beneficia fundatum, & tamen in *S. Tho.* Deo ponitur à contrarijs gratitudo, in ordine ad homines, quin ab illis aliquod beneficium accipiat, sed solum obsequium, & consequenter respicere benefactorem propriè talem non est de conceptu formalis virtutis gratitudinis: ergo quamuis iustitia commutatiua inter homines datum, & acceptum cum imperfectione respiciat, hæc imperfectio non erit de conceptu formali iustitiæ commutatiuæ, sed poterit ab illa præscindere, & in Deo cum omni proprietate constitui. Deinde pro secunda suadetur. Liberalitas namque inter homines non exercetur, nisi cum abdicatione dominii, eo namque ipso quod aliquid liberaliter largiuntur, dominij rei donatæ non remanent, sed illam in alterius dominium transferunt; & tamen huiusce modi imperfectio non conuenit liberalitati ex suo conceptu formali, sed ab illa præscindit, cum Deus maximè liberalis sit, & liberalitatem exerceat sine abdicatione dominii: ergo quamuis iustitia commutatiua inter homines non exerceatur sine hac imperfectione, non tamen erit de conceptu illius formali, & consequenter poterit propriè Deo conuenire, etiam si nullius rei dominium a se possit abdicare.

53 *Tertio.* Denique minor principalis suadetur: in Deo namque datur iustitia distributiua, vt ex D. Thoma vidimus, & admittunt plures ex contrariis Authoribus: ergo etiam reperitur in Deo iustitia commutatiua. Probo consequentiam; nam vtraque ista iustitia obligationem respicit, & debitum legale requirit, vt constat ex D. Thoma 2. 2. *q. 80. art. 1.* vbi docet *S. Tho.* iustitiam propriè talem, & omnem partem subiectiuam illius debitum legale respicere, & ex defectu debiti legalis, non minus, quam ex defectu æqualitatis simpliciter deficere aliquam virtutem à ratione partis perfectæ, & subiectiuæ iustitiæ, & declinare in partem imperfectam, & potentialem illius. Cum ergo iam iustitia distributiua, quam iustitia commutatiua sint partes subiectiuæ iustitiæ, vtraque debet debitum legale respicere. Vtraque etiam ius alterius habet *S. Tho.* pro obiecto, vt constat ex D. Thoma 2. 2. *q. 58. art. 1.* vbi iustitiam in communi per ordinem ad ius alterius seruandum diffinit, cuius diffinitio ab omnibus acceptatur: ergo cum solum repugnare possit Deo ratio iustitiæ strictæ, & specialis, aut ratione debiti, & obligationis, aut ratione iuris alieni, quod habet pro obiecto, vel vtraque debet concedi, vel vtraque Deo negari, & consequenter Deo concessa iustitia distributiua, concedenda est in ipso etiam iustitia commutatiua.

Respondebis, negando consequentiam, & rationem discriminis reddes: nam iustitia commutatiua importat obligationem, & debitum ex iure alterius ortum, & in illo fundatum ita, vt alter, non solum sit extremum, seu terminus obligationis, sed etiam fundamentum illius, in quo imperfectio subiectionis Deo repugnans importatur; iustitia autem distributiua solum petit debitum alteri, vt extremo seu obligationis, non vero vt fundamento illius, idest, taliter quod obligatio ex iure alterius aduersus retribuentem, operantemque ex iustitia distributiua nascatur; non autem repugnat Deo creaturæ obligari vt extremo, & termino suæ obligationis, obligatione non fundata in iure creaturæ aduersus ipsum, sed in sua ordinatione: Deus namque aliquid promittens hominibus, ipsis hoc modo obligatus, nempè obligatione ex hominum iure non orta, sed ex promissione diuina, ideoq, non repugnat Deo iustitia distributiua, commutatiua autem diuinæ perfectioni repugnat. Ita Magister Sancto Thoma vbi supra *disp. 6. art. 4. n. 17.* loquendo de iustitia commutatiua formali, quam à Deo relegat ob istam rationem discriminis, solum admittens in ipso iustitiam commutatiuam eminentialem. 54 *Respondebis.* *M. S. Thoma.*

Sed contra primò; non enim solum iustitia commutatiua; sed etiam iustitia distributiua respicit debitum in iure alterius fundatum, & ortum ex illo: ergo discrimen assignatum est nullum, & consequenter vel vtraque debet negari, vel vtraque Deo concedi. Consequentia tenet ex doctrina solutionis; antecedens autem ostenditur primò ex D Thom. 2. 2. *q. 61. art. 1.* vbi, vt probaret, iustitiam distributiuam non esse speciem iustitiæ, nec partem subiectiuam illius, sed imperfectam, & potestatiuam, sic arguit secundo loco. *Iustitiæ actus est reddere cuique, quod suum est; sed in distributione non redditur alicui, quod suum erat, sed de nouo appropriatur sibi id, quod erat commune: ergo hoc ad iustitiam non pertinet.* Cui argumento respondet: *Ad secundum dicendum, quod sicut pars, & totum quodammodo sunt idem: ita id, quod est totius, quodammodo est partis, & ita cum ex bonis communibus aliquid in singulos distribuitur, quilibet aliquomodo recipit, quod suum est.* Ergo sentit D. Tho. debitum inspectum à iustitia distributiua in iure singulorum fundari, illis conuenientę ratione communitatis. 55 *Contra primo.* *Antecedens prob. 1.* *S. Tho.*

Secundò id ipsum probatur ex eodem D. Thom. *art. citat. solut. ad vlt. arg.* illis verbis: *Dicendum, quod iustitia distributiua, & commutatiua non solum distinguuntur secundum vnum, & multa, sed secundum diuersam debiti rationem; alio enim modo debetur alicui id, quod est commune; alio modo id, quod est proprium.* Ergo sentit Ang. Doct. vtramque respicere debitum in alterius iure fundatum, etsi cum discrimine iuris ad ea, quæ propria sunt a iure ad bona communia; quia primum est strictius secundo. *Secundò. S. Tho.*

Præterea idem antecedens probatur ex doctrina D. Tho. *q. citata art. 2. ad 2.* illis verbis: *Dicendum, quod generalis forma iustitiæ est æqualitas, in qua conuenit iustitia distributiua cum commutatiua; in vna tamen inuenitur æqualitas secundum proportionalitatem geometricam, in alia secundum arithmeticam.* Ergo iuxta D. Thom. distinctiuum iustitiæ commutatiuæ à iustitia distributiua est æqualitas arithmetica, quam iustitia commutatiua attendit; secus autem distributiua, & consequenter conueniunt in respiciendo debitum in iure alterius fundatum. *Tertiò. S. Tho.*

Denique probatur ex doctrina D. Thom. 2. 2. *q. 81. art. 1.* vbi docet, virtutem aliquam deficere à perfecta ratione iustitiæ, & à ratione partis subiectiuæ illius, quia deficit ab æqualitate simpliciter, vel ex defectu debiti simpliciter talis; sed si iustitia distributiua non attendit debitum in alterius iure fundatum, sed ortum adæquatè ex diuina ordinatione debitum, quod attendit, non est tale simpliciter: ergo iustitia distributiua nō erit pars perfecta, & subiectiua iustitiæ, quod est contra D. Th. *locis vbi proximè adductis*, & consequenter necessario est asserendum, debitū inspectū à iustitia distributiua in alterius iure fundari. Minor, ex qua cætera pendent, probatur. Debitum ortū adæquatè ab intrinseco non est debitum simpliciter, vt constat in debito attento à fidelitate, quod simpliciter tale non est, nec sufficiens ad rationē partis subiectiuæ iustitiæ, quia oritur adæquatè ab intrinseco, nēpe ex promissione diuina, vel alterius, qui promisit; non autem ex iure extrinseco, nempe illius, cui promittens obligatur: ergo si debitum inspectum à iustitia distributiua non oritur ex iure alterius, sed adæquatè ab intrinseco ita, vt iustitia distributiua respiciat alterum solum vt 56 *Quartò.* *S. Tho.*

ex-

extremum eius obligationis, non autem vt fundans debitum, non est debitum tale simpliciter sufficiens ad rationem perfectæ iustitiæ, & consequenter iustitia distributiua pars perfecta, & subiectiua iustitiæ non erit, quod, vt dixi, Angelico Præceptori aduersatur.

57 *Contra se cundo.* Deinde contra eandem solutionem arguitur, & præcedens argumentum vrgetur nam de ratione iustitię perfectę vt sic, est respicere debitũ in alterius iure fundatum, sed iustitia distributiua est iustitia perfecta, cum sit pars subiectiua iustitiæ, vt ex D. Thoma vidimus: ergo respicit debitum non ortum adæquatè ab intrinseco, sed in alterius iure fundatum, & alterum respicit, non solum vt terminum, vel extremum eius obligationis, sed etiam vt illam fundans. Minor cum consequentia tenet; maior autem ostenditur primo ex D. Thoma 2.2.q.58.art.11. vbi probat; *Actum iustitiæ, vt abstrahit à distributiua, & commutatiua, esse reddere vnicuique, quod suum est*; sed id, quod alicui debetur debito ex illius iure non orto, sed adæquatè ab intrinseco, nempe ex sola ordinatione debentis, non potest dici esse suum, vt constat in eo, quod ex fidelitate debetur, quod non potest dici esse illius, cui promittens obligatur; quia debitum ex illius iure non oritur, sed solum ex alterius promissione: ergo de ratione iustitiæ perfectæ vt sic est respicere debitum in alterius iure fundatum, & respicere alterum, non solum vt terminum & extremum eius obligationis, sed etiam vt fundamentum illius. *Maior prob. 1. ex D. Tho.*

58 *Secundò.* Secundo probatur nam iustitia perfecta vt sic, vt abstrahit à distributiua, & commutatiua, non diffinitur per ordinem ad alterum tantum, sed per ordinem ad ius alterius: *Est enim constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuendi*: ergo essentialiter petit debitum in alterius iure fundatum, & essentialiter respicit alterum, non solum vt extremum eius obligationis, sed etiam vt fundamentum illius.

Tertiò. Tertio probatur nam de ratione iniustitiæ specialis est violare debitum in alterius iure fundatum, alias qui promissis non staret, non solum infidelis esset, sed etiam iniustitiam specialem committeret, cum violaret debitum alteri, vt extremo eius obligationis, quod ad rationem iniustitiæ specialis sufficeret, si ad illam necessaria non esset violatio debiti in alterius iure fundati: ergo de ratione iustitiæ specialis vt sic est respicere debitum in alterius iure fundatum.

Quartò. Denique, nam debitum, quod respicit iustitia stricta vt sic, excludit rationem gratiæ talis formaliter ab eo, quod ex iustitia retribuitur, & sub tali debito cadit, sed debitũ ortũ adæquatè ab intrinseco, & non ex alterius inter iure rationem gratiæ talis formaliter non excludit, vt constat in gratia habituali, quam Deus homini contrito debet debito orto ab intrinseco, nempe ex promissione diuina, & tamen est formaliter donum gratuitum: ergo debitum, quod attendit iustitia stricta, & perfecta ex communi conceptu strictæ, & perfectæ iustitiæ, petit non oriri adæquatè ab intrinseco, sed in alterius iure fundari, ita vt alter non sit solum extremum eius obligationis, sed etiam fundamentum illius, & consequenter iustitia distributiua debitum huius conditionis attendit. Ex quo vlterius fit, vt sit excludenda à Deo, vel illo sit admittenda iustitia commutatiua.

---

§. Vltimus.

Argumentis in contrarium occurritur.

59 *Arguitur primò. ex D. Tho.* CONTRA istam conclusionem arguitur primo ex Diuo Thoma in 3. *Sententiarum distinctione 27. quæstion 1. artic. 3. in 4. Sententiarum distinctione 46. quæst. 1. articul. 1. Primo Contra gentes cap. 93. & Prima parte quæst. 21. artic. 1.* in quibus locis distinguens Angelicus Doctor inter iustitiam commutatiuam, & distributiuam, istam Deo conuenire concedit, illam verò negat reperiri in Deo. Verba D. Thome loco ex Contragentes relato sunt hæc: *Iustitia quantum ad commutationis actum Deo competere non potest, cum ipse à nullo aliquid recipiat: vnde Romanorum 11. dicitur, quis prior dedit illi, & retribuetur ei: non igitur sibi competit commutatiua iustitia, sed solum distributiua.* At D. Tho. explicari non potest, quod loquatur de iustitia commutatiua secundum imperfectiones, quas habet in nobis, cum illam à Deo excludit: ergo loquitur de iustitia commutatiua ex conceptu illius formali, & prout sic sentit, in Deo non reperiri, & consequenter Deus ex iustitia commutatiua satisfactionem Christi non acceptauit, neque ex illa hominibus offensam remisit intuitu satisfactionis à Christo Domino exhibitæ.

Minor prob. 1. S. Tho. Minor, in qua sola esse potest difficultas, ostenditur primo ex D. Thoma *propè finem cap. cit.* illis verbis. *Virtutes igitur prædictæ, secundum quod ordinant humanam vitam actiuam ad has actiones ordinantur, prout ad res humanas contrahuntur ab eis speciem sumentes, secundum quem modum Deo conuenire non possunt; secundum verò quod actiones prædictæ in sua communitate accipiuntur, possunt etiam diuinis rebus aptari: sicut enim homo rerum humanarum, vt pecuniæ vel honoris distributor est: ita & Deus omnium bonitatum vniuersi. Sunt igitur prædictæ virtutes in Deo vniuersalioris extensionis, quam in homine; nam sicut iustitia hominis se habet ad ciuitatem, vel domum, ita iustitia Dei se habet ad totum vniuersum: vnde & diuinæ virtutes nostrarum exemplares dicuntur, &c.* Sentit ergo D. Thomas, magnificentiam, liberalitatem, & alias virtutes, quas *in illo capite* Deo conuenire concesserat, non esse in ipso admittendas secundum imperfectiones, cum quibus in creaturis inuolutæ reperiuntur, sed solum secundum suas rationes formales, secundum quas Deo, & creaturis sunt communes, & consequenter relegans iustitiam commutatiuam a Deo, illam ab ipso remouet, non solum secundum imperfectiones, cum quibus reperitur in nobis, sed etiam secundum suam rationem formalem, alias nullum inter iustitiam commutatiuam, & alias virtutes, quoad hoc quod est in Deo reperiri, statuisset discrimen, cum iustitia commutatiua, & prædictæ virtutes conuenirent Deo secundum suas rationes formales, & nec iustitia commutatiua, nec virtutes illæ Deo conuenirent secundum imperfectiones, quas in nobis habent.

Secundo probatur minor, & explicatur magis hoc ipsum: in eo sensu negat D. Thomas Deo iustitiam commutatiuam, in quo illi concedit iustitiam distributiuam, alias nullum inter vtramque discrimen statueret; sed iustitiam distributiuam non concedit Deo secundum imperfectiones, quas in creaturis inuoluit, cum omnis imperfectio Deo essentialiter repugnet, sed tantum secundum suam rationem formalem, quæ Deo, & creaturis est communis: ergo iustitiam commutatiuam negat reperiri in Deo secundum suum conceptum formalem, & non solum secundum imperfectiones, cum quibus in creaturis inuoluta reperitur. 60 *Secundò.*

Explicatur magis hoc ipsum, & minor probatur tertiò: *Tertiò.* aut est dabilis conceptus iustitię commutatiuę Deo, & creaturis communis, aut non potest dari huiusmodi conceptus. Si secundum, corruit nostræ conclusionis veritas. primum littera D. Th. *in præallegatis locis* non patitur: ergo conclusio nostra in doctrina Angelici Præceptoris sustineri non potest. Minor pro prima parte manifesta est; omnis enim perfectio, quæ in nobis, & in Deo reperitur, est conceptibilis sub ratione Deo, & creaturis communi, vt constat in sapientia, scientia, & alijs: quia namq; nobis, & Deo conueniunt scientia, & sapientia formaliter, dantur conceptus scientiæ, & sapientiæ communes nobis, & Deo, etsi non secundum conuenientiam vniuocam, sed tantum analogam: ergo si non est dabilis conceptus iustitiæ commutatiuæ Deo, & creaturis communis, non reperitur in Deo iustitia commutatiua.

Pro secunda verò parte in hunc modum probatur: nam ideò à D. Thoma Deo conceditur iustitia distributiua, quia est dabilis conceptus iustitiæ distributiuæ depuratus ab omni imperfectione, & ab illa præscindens, ideoque Deo, & creaturis communis; non enim reperitur in Deo iustitia distributiua nostra secundum vltimam differentiam, qua distinguitur a iustitia distributiua diuina, sed secundum rationem communem vtrique analogicè, vt omnibus est conspicuum: ergo si est dabilis conceptus iustitiæ commutatiuæ ab omni imperfectione præscindens, & communis Deo, & creaturis, nullum est discrimen inter iustitiam commutatiuam, & distributiuam quoad reperiri in Deo, & consequenter non subsistit littera D. Th. quoad hoc inter vtramque iustitiam statuens discrimen.

Quæ omnia vrgeri, & confirmari possunt: si namque daretur in Deo iustitia commutatiua, ex illa remuneraret merita condigna iustorum; sed Deus non ex iustitia commutatiua, sed ex iustitia distributiua præmiat merita iustorum condigna: ergo in Deo iustitia commutatiua non datur. Conse- 61 *Confirmatur.*

quentia tenet, maior constat ex dictis inter probandam nostram conclusionem; illam namque inter alia exinde probauimus, quia iuxta D.Tho. Deus ex iustitia commutatiua nostra merita condigna retribuit; minor autem probatur ex D. Thoma *in 2. Sentent. dist. 27 art. 3.* vbi inquirens, verum aliquis possit mereri ex condigno vitam æternam, pro parte negatiua quartum argumentum ita proponit : *Ad quecunque quis meretur, ille debitor sibi efficitur, quia premium meritis debetur; sed Deus non potest effici debitor: ergo apud ipsum nihil ex condigno mereri possumus.* Cui argumento his verbis respondet : *Ad quartum dicendum, quod Deus non efficitur debitor nobis, nisi fortè ex promisso, quia ipse bona operantibus premium repromisit, & ideo non est inconueniens, si ab ipso quis mereri possit, ex quo aliquo modo debitor est. Vel dicendum, quod in iustitia commutatiua ille, apud quem quis meretur, efficitur debitor ei, quod meretur, vt patet in illis, qui operationes suas locant in seruitium aliorum, sed in iustitia distributiua non requiritur ratio debiti ex parte eius, qui distribuit; potest enim ex liberalitate aliqua distribuere, in quorum tamen distributione iustitia exigitur secundum quod diuersis, prout eorum gradus exigit, proportionabiliter tribuit.* Hæc D.Thomas, in quibus duplici solutione argumento quarto occurrit, & ex vtraque colligitur, Angelicum Doctorem sensisse, Deum condigna iustorum merita non ea iustitia commutatiua, sed ex distributiua præmiare. Quod ea prima solutione in hunc modum probatur: in illa namque, docet D Thom. Deum nobis debitorem esse non posse, nisi tantum ex promisso, hoc est, debitum tantum ortum ea sua promissione; sed ad iustitiam commutatiuam requiritur in operante ea illa debitum non ortum adæquate ab intrinseco, sed in alterius iure fundato, vt constat ex ijs, quæ §. *praecedenti* docuimus ergo iuxta Diuum Thoma merita condigna iustorum non præmiantur a Deo ea iustitia commutatiua.

Minor probatur 1.

S.Tho.

Et secunda verò solutione facilius hoc idem colligitur: nam in illa apertè docet Diuus Thomas, quod quia Deus non potest esse debitor nobis, quod ad iustitiam commutatiuam requiritur, non præmiat merita nostra condigna ea iustitia commutatiua, sed distributiua, quæ debitum in operante non petit, sed potest ex liberalitate aliqua distribuere: ergo sentit Angelicus Doctor, Deum non præmiare merita condigna iustorum ea iustitia commutatiua Sentit etiam, debitum in distribuente non requiri ad rationem iustitiæ distributiuæ. Ex quo sequitur, malè à Nobis; & contra Diuum Thomam fuisse impugnatam rationem illam discriminis, quam Magister Sanctus Thoma statuebat inter iustitiam commutatiuam, & distributiuam consistentem in eo, quod iustitia commutatiua attendit debitum in alterius iure fundatum; secus autem iustitia distributiua.

Deinde eadem minor probatur ea D Thoma *artic. citat. solut. ad vltim argum* quod ita procedebat *Nullus meretur*
62 *præmium apud eum, qui eius opera, nec iuuatur, nec iuuari potest; sed Deus nostris bonis operibus non iuuatur, quia bonorum nostrorum non eget, vt dicitur Psalm. 15. illis verbis: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges:* ergo videtur, quod apud ipsum mereri non possumus. Cui argumento ita respondet: *Ad quintum dicendum, quod illud tenet in iustitia commutatiua, sed in distributiua non est necessarium.* ergo sentit D.Thomas, de ratione iustitiæ commutatiuæ esse, quod qui ex tali iustitia præmiat, operibus merentis iuuetur, illisque indigeat, quod diuinæ perfectioni repugnat, hoc autem à iustitia distributiua non peti, ideoque Deum merita nostra condigna non præmiare ex iustitia commutatiua, sed ex iustitia distributiua: ex quo vlterius fit, vt Deus satisfactionem Christi non acceptauerit, nec merita illius præmiauerit ea iustitia commutatiua, cum eadem ratio militet quantum ad hoc in meritis Christi, & nostris.

Secundo. S.Tho.

63 Communis huius argumenti solutio est, D. Thom. *in praallegatis testimonijs* solum negasse Deo iustitiam commutatiuam commercialem, quæ in datis, & acceptis consistit cum dominij translatione, & quæ a Philosophis fuit cognita, & diffinita, non autem iustitiam commutatiuam Theologicè acceptam, qualiter solum petit ius suum vnicuiq; seruare secundum arithmeticam æqualitatem rei ad rem, in quo nulla elucet imperfectio. Iuxta quam solutionem, & explicationem discrimen inter iustitiam commutatiuam, & distributiuam consistit in eo, quòd prima prout à Philosophis fuit diffinita imperfectionem inuoluit, Deoque non potest conuenire, benè verò secunda: in qua etiam quatenus à Philosophis diffinita, & cognita nulla imperfectio Deo repugnans importatur, ideoque prout sic constituitur in ipso.

Communis solutio, & vera.

64 Secundò responderi potest, iustitiam commutatiuam considerari posse dupliciter: primò secundum primam nominis impositionem. quod nomen primò impositum fuit ad significandam æqualitatem arithmeticam in datis, & acceptis cum mutua repassione, & translatione dominij. Secundò quatenus nomen iustitiæ commutatiuæ translatum fuit ad significandam æqualitatem arithmeticam rei ad rem, siue in datis, & acceptis propriè cum dominij translatione, siue inter præmium, & meritum, vel obsequium sine translatione dominij Priori modo docet D. Thom in testimonij in argumento relatis, non reperiri in Deo iustitiam commutatiuam propter imperfectionem, quæ in translatione dominij, & in recipiendo importatur. Secundo autem modo Deo conuenire affirmat Præceptor Angelicus *locis* in confirmationem nostræ conclusionis *adductis*. Iuxta quam solutionem, & interpretationem discrimen à D.Thoma assignatum inter iustitiam distributiuam, & commutatiuam consistit in eo, quòd secunda quoad primam nominis impositionem in Deo non reperitur, bene iustitia distributiua, cuius nomen primò impositum fuit ad significandam virtutem inclinantem ad tribuendum vnicuique iuxta suam dignitatem, in qua significatione nihil imperfectionis repugnantis Deo importatur.

Secundo respondetur.

Et in forma ad argumentum iuxta primam solutionem, & explicationem respondeo distinguendo, & explicando maiorem: negat D Thomas Deo iustitiam commutatiuam prout a Phylosophis cognitam, & diffinitam, & concedit hoc modo iustitiam distributiuam concedo maiorem negat iustitiam commutatiuam prout a Theologis diffinitur, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam licet Diuus Thomas explicari non possit, quod loquatur de iustitia commutatiua secundum illas imperfectiones, cum quibus in creaturis inuoluta reperitur, quia in hoc iustitia commutatiua conuenit cum distributiua, & cum omni alia perfectione Deo, & creaturis communi, & consequenter explicato D. Thoma in hoc sensu, non subsisteret eius discrimen, vt conuincunt probationes minoris; explicato tamen Diuo Thoma iuxta primam solutionem, subsistit discrimen statutum ab ipso inter iustitiam commutatiuam ea vna parte, & iustitiam distributiuam, aliasque virtutes ex alia: nam huiusmodi virtutes, etiam prout à Philosophis cognitæ, & diffinitæ, reperiuntur in Deo; secus autem iustitia commutatiua & in iustitia distributiua, & alijs virtutibus, etiam prout à Phylosophis diffinitis, datur conceptus communis Deo, & creaturis; non autem datur conceptus iustitiæ commutatiuæ, prout à Phylosophis diffinitæ, ab imperfectione præscindens, Deoque, & creaturis communis; prout tamen diffinitur a Theologis ab omni imperfectione præscindit, & in Deo constituitur. 65

Et eodem modo est in forma secunda solutio applicanda, terminis solum mutatis, iustitia namque distributiua, & aliæ virtutes, quas *loco allegato* enumerat D Thomas, secundum primam nominis impositionem in suo conceptu formali, imperfectionem non dicunt, sed ab illa præscindunt; vnde secundum illam habent conceptum Deo, & creaturis communem; iustitia autem commutatiua secundum primam nominis impositionem imperfectionem importat in suo conceptu formali, videlicet, repassionis, acceptionis, & translationis dominii, à qua præscindi non potest, ideoque sic accepta non reperitur in Deo; cum quo tamen stat, vt prout à Theologis illud nomen fuit translatum ad significandam virtutem inclinantem ad seruandum ius alterius, siue in datis, & acceptis, siue inter præmium, & meritum secundum arithmeticam æqualitatem rei ad rem, in quo nulla imperfectio importatur, in Deo sit constituenda. Et sic testimonia D.Th. in confirmationem nostræ conclusionis adducta cum illis, quæ in contrarium obijciuntur, concordant. 66

Ad confirmationem, si teneamus, inter condigna merita iustorum, etiam vt formata, & dignificata per gratiam, & præmium vitæ æternæ arithmeticam, & quantitatis æqualitatem non reperiri, facile respondetur negando maiorem: cùm enim iustitia commutatiua attendat, respiciatque arithmeticam æqualitatem, si hæc inter merita nostra condigna, & æternam beatitudinem, quæ illis respondet in præmium, non reperitur, sed solum æqualitas proportionis, vt plures probabiliter docent, Deus non præmiabit illa ex iustitia commutatiua, quamuis hæc virtus propriè reperiatur in Deo neque ex hoc licebit inferre, Deum ex iustitia commutatiua non acceptasse Christi satisfactionem, neque ex illa remisisse offensam hominibus intuitu satisfactionis à Christo Domino exhibitæ, cum nec offensa, nec remissio illius excedant dignitatem, & valorem operationum Christi, ob quam causã, si vera est prædicta Theologorum sententia, Deus ex iustitia 67

Ad confirmationem respondetur primo.

com-

commutatiua non præmiat merita condigna iustorum, nec illam exercet in retributione gloriæ; quia nempe æterna beatitudo, quæ illis in præmium respondet, eorum valorem dignitate excedit.

68 *...respondetur secundo.* Quia tamen est probabilis aliorum Theologorum sententia, tam ex nostris, quam ex alijs, qui meritis condignis iustorum prout gratia adoptionis formatis, itaque dignificatis concedunt æqualitatem arithmeticam cum præmio beatitudinis æternæ in morali consideratione, etsi physice considerata excedantur ab illa, quod docere insinuat D. Thom. 1. 2. q. 114 *art. 3 ad finem corpor. & in solutione ad 3.* iuxta quam doctrinam nostram conclusionem probauimus, ideo aliter ad confirmationem respondetur, concessa maiori, negando minorem, ad illius probationem sumptam ex doctrina Diui Thomæ dicatur, iustorum merita considerari posse tripliciter. Primo, quatenus a libero arbitrio procedunt, vt gratia auxiliante adiuto præscindendo a formatione, & dignificatione per gratiam iustificantem. Secundo, vt gratia adoptionis formata, & per illam dignificata præscindendo a diuina promissione, qua bene operantibus gloriam promisit. Tertio vt diuinam promissionem, & ordinationem supponunt. *S.Tho.*

In prima consideratione, cum non adæquent gloriam, etiam in æstimatione morali non sunt merita condigna illius. In secunda rationem meriti condigni quoad sufficientiā sortiuntur, quia moraliter cum gloria adæquantur; quia tamen non sunt efficacia ad inducendam obligationem in Deo absolute ad illa remuneranda, non possunt Deum ex iustitia commutatiua obligare, ideoque sic inspecta nostra merita non præmiantur ab ipso ex iustitia commutatiua, sed solum ex iustitia distributiua, qua Deus largitur gloriam hominibus iuxta illorum dignitatem. Si vero in tertia consideratione sumantur, Deum efficaciter obligant, Deusq; intuitu illorum gloriam hominibus largiens ex iustitia commutatiua operatur, & obligatus ex illa, sicque accipiendam, & explicandam, esse Angelici Præceptoris doctrinam sentit Capreolus *in 4. Sent. dist. 46. q. 1. art. 3.* *...Capreo-lus.*

69 *Ad primam considerationem.* Ad ponderationem ex prima solutione D. Thomæ desumptam, quatenus resolutioni traditæ obstare potest, respondeo distinguendo, explicandoque maiorem. Deus nobis debitor esse non potest, nisi tantum ex promissio promissione simplici, vel promissione onerosa sub conditione operis condigni, æqualis, concedo maiorem: promissione simplici solum nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam, nam licet debitum ex simplici promissione procedens oriatur adæquate ab intrinseco, ideoque non sit sufficiens ad iustitiam commutatiuam in operante cum illo; debitum autem ortum ex promissione onerosa sub conditione operis condigni, & æqualis non oritur adæquatè ab intrinseco, sed etiam ex iure operis onerosi, & æqualis, sub cuius conditione promittitur, & ideo tale debitum est sufficiens ad iustitiam commutatiuam in eo, qui ex illo operatur. Nec sequitur ex nostra doctrina, D. Thomam nihil Deo speciale attribuisse, cum docuit, Deum non posse nobis debitorem effici, nisi tantum ex promisso, si semel potest ab alterius iure obligari, si promittat sub conditione onerosa. non, inquam, sequitur; etenim pura creatura potest ab alterius iure obligari, etiam si nihil promittat; cum enim dominium super aliam non habeat, nec ius ad illius opera alijs titulis petenda, potest ab illis ex iustitia stricta obligari, quamuis non præcedat promissio, vt si quis sibi non seruo præcipiat, vt in sua vinea laboret, eo ipso obligatur ex iustitia ad illi retribuendam mercedem sui labori condignam, quia non habet ex alijs titulis ius ad laborem præcipiendum; Deus autem, qui a illi pluribus titulis opera nostra debentur, etsi illa nobis præcipiat, non potest debitor nobis constitui, nisi mercedem, & remunerationem promittat. Vnde, quamuis, promissione onerosa supposita, possit obligari a iure super opera nostra fundato; aliquid tamen speciale ipsi ab Angelico Doctore attribuitur, cum docet, non posse nobis debitorem effici, nisi tantum ex promisso.

40 *Ad secundam respondetur primo.* Ad ponderationem sumptam ex secunda solutione respondere potest primo, quod cum D. Thom. duplicem solutionem argumento quarto dederit, & in prima Deum ex iustitia commutatiua merita condigna iustorum præmiare docuerit, quia ex promisso potest debitor nobis constitui, quāuis in secunda teneat, non ex iustitia commutatiua, sed ex iustitia distributiua merita condigna præmiare, nihil sequitur contra nostram sententiam cum solū inferri possit, vtrāq; esse in via D. Thomæ probabilem, & vtriq; Angelicum Præceptorem fauere, quod inconueniens non est, nec a Nobis inconueniens censetur, qui non ita proterue nostris placitis adhæremus, vt opposita improbabilia censeamus.

71 *Respondetur secundo.* Secundo respondeo ex iam dictis, Deum vt retribuentem gloriam pro meritis attendendo ad proportionem gloriæ, quam retribuit cum dignitate personarum præscindendo a promissione sub conditione operis onerosi, & condigni, non ex iustitia commutatiua, sed ex iustitia distributiua operari, quia nisi attendatur promissio nobis debitor esse non potest, neque ex iustitia stricta obligari. Et in hoc sensu loquutus fuit D. Thom in secunda solutione argumenti, cum quo stat; vt Deus ex iustitia commutatiua operetur largiendo hominibus gloriam secundum æqualitatem arithmeticam cum meritis condignis iustorum inspectis prout supposita promissione diuina, Deum efficaciter obligant, ipsumque debitorem constituunt adimplendi, quod sub conditione onerosa promisit, in quo actum iustitiæ commutatiuæ exercere & ex illa obligatum operari ex doctrina Angelici Præceptoris monstrauimus.

72 *Ad secundam probationem minoris.* Et ex his ad secundam probationem minoris sumptam ex D. Thoma *solut. ad 5. argum.* dicatur, loqui Diuum Thomam de meritis nostris condignis, prout a promissione præscindunt, sicque sumpta, verum est, non posse Deum ex iustitia commutatiua obligare, quia vt vnus suis operibus alium possit obligare ex stricta iustitia sine præuia promissione, & sine eo quod pactū de mercede retribuenda præcedat, oportet, vt qui obligatur operibus obligantis iuuetur, illisque indigeat, quod Deo conuenire non potest; ex hoc autem non excluditur, vt supposita promissione diuina, Deus attendens meritorum condignitatem, quatenus prout illa supposita ipsum efficaciter obligant, ex iustitia commutatiua operetur; nam ad Deum ex iustitia commutatiua obligandum, promissione præsupposita, necessarium non est, vt operibus nostris iuuetur, nec vt illis indigeat, sed solum quod ipsi sint grata, factaque in obsequium illius.

73 *Obijcies.* Sed dices: ideò iuxta D. Thomam Deus præmiat nostra merita condigna ex iustitia distributiua, & non ex commutatiua, quia iustitia commutatiua debitum in operante requirit, cuius Deus capax non est, secus autem iustitia distributiua: *Ad hanc enim*, inquit Angelicus Doctor, *non requiritur ratio debiti ex parte eius, qui distribuit; potest enim ex liberalitate aliqua distribuere*: ergo iuxta D. Thom. *S.Tho.* iustitia distributiua non necessariò attendit debitum in alterius iure fundatum, & ortum ex illo, ac proinde male, & contra doctrinam D. Tho. *supra num 55. & seqq.* impugnauimus discrimen inter iustitiam commutatiuam, & distributiuam constitutum ab Authoribus contrariæ sententiæ, quod nempè iustitia commutatiua in eo, qui ex illa operatur, necessario præsupponit debitum in alterius iure fundatum; secus autem distributiua, quandoquidem D. Thom. hoc discrimen inter vtramque iustitiam apertissimè tradit.

74 *Respondetur.* Respondeo, D. Thomam *loco in contrarium adducto* non loqui de iustitia distributiua, prout est species, & pars subiectiua iustitiæ, & prout rationem iustitiæ strictæ sortitur, sed largè sumpta pro iusta distributione, idest, pro distributione bonorum iuxta diuersos dignitatis gradus inter illos, quibus distributio fit. Ex quo non sequitur, iustitiam distributiuam expressè, & propriè acceptam pro parte subiectiua iustitiæ, de qua Nos loquuti sumus debitum legale, & strictū non supponere in distribuente; quod autem sic accipiendus, & interpretandus sit D. Thom. patet clare: nam 2. 2. q. 61. *S.Tho.* *art. 1.* expressè ab ipso docetur, iustitiam distributiuam debitum strictum respicere, etsi non eodem modo, ac iustitia commutatiua ob diuersitatem iuris ad ea, quæ propria sunt à iure ad ea, quæ sunt communia, quorum primum attendit iustitia commutatiua, & secundum iustitia distributiua. Deinde, vt enim ex eodem D. Thom. §. *præcedenti n 57 & seqq.* monstrauimus, debitum legale attendere est de conceptu iustitiæ strictæ in communi, sub qua, vt pars subiectiua, & perfecta continetur iustitia distributiua, vt cum D. Thom. omnes Theologi fatentur. Ne ergo in illius doctrina manifesta contradictio admittatur, necessario est asserendum, cum *in solutione allegata* docet, non requiri debitum in operante ad iustitiam distributiuam in eo, qui ex illa operatur, nō loqui de iustitia distributiua rigorosè accepta, prout est pars subiectiua iustitiæ, sed largè sumpta pro distributione attendente diuersorum dignitates sine debito operandi supposito in distribuente. Et iuxta hanc solutionem accipiendus venit Capreol. *in 4. Sent. dist. 46. q. 1. a. 3. & in 2 Sent. dist. 27. q. 1. ar. 3. ad 1. Durandi*, vbi diuersa testimonia Angelici Præceptoris in hac materia considerans, illa concilianda censuit, asserendo, inspectos actus meritorios secundum valorem, quem habent ex sui substantia, præmiari a Deo ex virtute iustitiæ distributiuæ, quia sic gloriam non adæquant secundum quantitatem absolutam; sumptas verò prout formatos, &di-

& dignificatos per gratiam premiari ex iustitia commutatiua, quia sic adæquantur cum gloria in morali æstimatione. Quod intelligendum est, diuina promissione supposita, & attentis nostris meritis, sine præcisione ab illa. Et per hac S.Tho. distinctionem conciliat ea, quę Angelicus Doctor 1. 2. & 3. 2. docuit, cum iis, quæ, *in secundo, & in 4. Sentent.* docuerat.

75 *Instabis.* Sed adhuc instabis: nam sequitur ex resolutione tradita, necessarium fuisse pactum, aut promissionem diuinam, vt Christus Deum ex iustitia obligaret ad acceptandam suam satisfactionem, & vt intuitu illius hominibus offensam remitteret; consequens est contra ea, quæ *tract. de merito Christi* docemus: ergo resolutio tradita substineri a Nobis non potest. Probatur sequela: vt enim explicando Diuum Thomam documus, Deus non potest debitor nobis constitui, nisi tantum ea promisso, hoc est, nisi Dei promissio, vel simplex, vel onerosa præcedat: ergo Christus non potuit Deum ea iustitia obligare ad acceptandam suam satisfactionem, & ad remittendam offensam hominibus, nisi præcedente pacto, vel promissione diuina acceptandi Christi satisfactionem, & hominibus offensam remittendi sub conditione illarum operationum, quibus satisfecit pro nobis.

76 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: vt enim dicebamus *nu.72.* Deus nō potest ex iustitia obligari a iure in meritis nostris fundato, nisi illius promissio præcedat, quia nemo potest alterius opere obligari ex iustitia sine præuia promissione, nisi tali opere indigeat, & illo iuuetur, quod Deo conuenire non potest; sed operibus a Christo Domino exhibitis Deus non indigebat, nec illis iuuari potuit: ergo nisi pactum, vel promissio intercessisset, non potuit Deus ea iustitia stricta obligari ad acceptandam satisfactionem Christi, & ad remittendam offensam hominibus intuitu satisfactionis à Christo Domino exhibitæ, si vera est resolutionis nostræ doctrina, & explicatio quam testimonijs Diui Thomæ exhibuimus.

77 *Respond.* Respondeo, negando sequelam, ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est: nam licet operationes Christi, & opera puri hominis conueniant in eo, quod Deo pluribus debeantur titulis; differunt tamen in hoc, quod opera puri hominis ob sui limitationem tam physicam, quam moralem non adæquant omnes titulos, ex quibus debentur Deo, & ideo si aliquo ex illis petantur, non possunt ad aliud promerendū ordinari ex quo nascatur, vt necessarium sit pactum de illis remunerandis, per quod Deus cedat alijs titulis, quibus ipsi opera nostra debentur, vt possint Deum debitorē constituere, ipsumque obligare ad mercedem retribuendam, Christi autem operationes ob suum infinitum valorem, infinitamque dignitatem sumptam a persona Verbi omnes titulos, quibus Deo debentur, adæquant, & omne præmium possibile. Vnde quamuis Deo alijs titulis debeantur, Deusque ex illis operationes Christo præcipiat, si Christus illas ordinat ad aliquid promerendum, quamuis non præcedat promissio, Deum debitorem constituunt, ipsumque obligant ad retributionem præmij, ad quod promerendum a Christo voluntate humana ordinantur, quin ex hoc in Deo aliqua *Ad confirmationē.* imperfectio sequatur, vt latè explicabimus *tract. de merito Christi*. Et ex his ad confirmationem constat solutio: nam ratio, ob quam non potest aliquis operibus alterius obligari sine præuia promissione, nisi illius operibus egeat, & illis iuuetur, est, nam qui illis non iuuatur, nec indiget, potest ea alijs titulis exigere, quibus illorum dignitas, & sufficientia adæquatur, & expletur: vndè, vt per illa obligetur ad aliquid retribuendum, oportet, vt alijs titulis cedat, quod fit media promissione, vel pacto de retribuenda mercede. Cumque hæc ratio in operibus Christi non militet; nullus enim titulis, ex quo a Deo peti possunt, potest illorum sufficientiam extinquere, fit consequens, vt Deus possit operibus Christi obligari ad aliquid retribuendum sine præuia promissione, & ordinatione extrinseca, quamuis illis nec iuuetur, nec indigeat.

78 *Secundò arguitur.* Secundo principaliter arguitur: obiectum formale, quod à Philosophis, & Theologis communiter assignatur virtuti iustitiæ cōmutatiuę, est equalitas arithmetica dati, & accepti; sed inter Deū, & creaturam intercedere non potest æqualitas dati, & accepti; ergo in Deo respectiuè ad creaturā cōmutatiua iustitia non datur, & consequenter ex illa nō acceptauerit satisfactionē Christi nec hominibus offensā remisit intuitu satisfactionis a Christo Domino exhibitæ. Secūda cōsequētia ex prima euidēter colligitur, prima ex præmissis, *Arist.* maior est Arist. 5. *Ethic. c. 2. & 4.* & D.Th. *locis in 1. larg. ad-* *S.Tho.* *ductis, & 2. 2. q. 61. art. 3* Minor etiā in *eisdem locis* traditur à *Dried.* D.Thoma, & 1. 2. q. 114. art. 1. ad 2. & à Driedone *tract. de captiuitate generis humani cap. 2 p. 3. art. 3.* Et ostenditur *Minor prob.* primo ex Paulo *ad Roman 11.* illis verbis: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Secundo, & vrgentius ex illo Iob c. 35. *Rom. 11* *Si iustè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* Tertio hac ratione: donum namque cedit in vtilitatem *Secundò. Iob c. 35.* recipientis; sed operationes nostræ in Dei vtilitatem cedere *Tertiò.* nequeunt, cum illis Deus nullatenus egeat: ergo nihil Deo possumus donare, nec Deus potest aliquid a nobis recipere. Denique, nam si Deo aliquid possemus dare, possemus esse *Quartò.* liberales in Deum, sed creatura liberalis in Deum esse non potest, cum omnis eius operatio sit Deo multis titulis debita; liberalitas autem excludat debitum in operante: ergo nec potest aliquid diuinæ maiestati donare, & consequenter nec Deum obligare, vt sibi aliquid ex iustitia commutatiua retribuat.

Respondeo, datum, & acceptum dupliciter sumi posse: primo pro dono in accipientis vtilitatem cedere ex illius libera facultate nullatenus orto, & quod ea libertate dantis posset extra causas poni, & extra dominium recipientis constitui: secundo pro obsequio liberè ab aliquo exhibito, gratoque illi, cui exhibetur, etiam si in facultate obsequentis non sit, quod semel extra causas positum sub dominio alterius non constituatur. Datum, & acceptum sumptum priori modo erit ad summum materia iustitiæ commutatiuæ humanæ a Phylosophis cognitæ, & diffinitæ, non autem iustitiæ commutatiuæ Theologice accepty, & ex communi iustitiæ commutatiuæ conceptu, sed formale illius obiectum prout sic est æqualitas arithmetica inter datum, & acceptum, siue primo, siue secundo modo. 79 *Respond.*

Ad primā proba: nē minoris Iuxta quam doctrinam concessa maiori, nego minorem: ad cuius primam probationem dicatur: verbis Pauli solum excludi a nobis respectu Dei donationem independentem a Deo, & ab illius potestate non ortam, nec illi subordinatam quam impossibilem esse creaturæ fatemur, cum nihil operari possit, nisi dependenter a Deo, vt dante, conseruante, & applicante virtutem, & simul cum illa operante. Ad secundam *Ad secundam.* probationem dicatur: verba Iob eodem modo intelligenda esse, nempe, hominem nihil Deo a se posse donare, hoc est, cum independentia ab ipso, vt a priori donante facultatem, & auxilia, medijs quibus operatur. Vel nihil hominem Deo donare posse in illius intrinsecam cedens vtilitatem, quod verissimum est, cum Deus sine nostris operibus, & sine omni creatura æque felix, ac beatus existeret.

Et ex his ad tertiam probationem constat solutio: cedere namque in recipientis intrinsecam vtilitatem solum est de ratione doni in priori acceptione, non autem prout secundo accipitur pro oper[illegible] in obsequium alicuius; illique grato, quod esse sufficientem materiam iustitiæ commutatiuæ, prout diffinitur a Theologis constat ex dictis. Ad vltimam probationem, nego sequelam; cum enim, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 117. art. 5 ad 1. liberalitas respiciat debitum, quod attenditur ex quadam decentia ipsius, qui liberalitatem exercet, non autè ex hoc, quod alteri sit obligatus & omne opus nostrum, siue præcepti, siue consilij Deo sit debitum, saltem titulo gratitudinis nosq; Deo tot titulis obligati simus, consequens fit, quod in Deum liberales esse non possumus, quantumuis in illius obsequium plura operemur. Et quidem, cū P. Vazquez in Deo respectu nostri virtutem gratitudinis esse fateatur, cuius materia, teste D.Thom. 1. 2. q. 106. art. 1 est beneficium acceptum nescio qua ratione vtatur hoc argumento ad excludenda à Deo iustitiam commutatiuam. Si namq; nos Deo aliquid donare repugnat, ideoq; respectu nostri iustitia commutatiuam exercere non potest, quo modo poterit homo benefacere Deo, illi beneficus esse, eiq; beneficium præstare, quod materia gratitudinis est, & obiectum illius, etsi gratitudinis materiam, & obiectum extendit ad obsequia alicui exhibita, cur materiam iustitiæ commutatiuæ ad obsequia exhibita non extendit. 80 *Ad tertium* *Ad quartum* *S.Tho.* *S.Tho.*

Si opponas, D.Thom. 1. p. q. 21. *art. 1. & alijs locis in primo argumento relatis* excludere à Deo iustitiam commutatiuam, quia versatur inter datum, & acceptum; creatura autem Deo nihil potest dare iuxta illud Pauli ad Rom 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Et Iob cap. 35. *Si iustè egeris, quid donabit ei, aut quid de manu tua accipiet?* Ergo sentit D.Th. datum, & acceptum, quod est materia iustitię commutatiuæ sumi in priori aceptatione, Deoq; conuenire non posse. Patet consequentia, nā datum, & acceptum largè sumptū pro obsequio alicui facto, eiq; grato, non repugnat Deo: ergo si esset sufficiens materia iustitię cōmutatiuæ male D.Th. huiusmodi virtutem a Deo excluderet ex eo, quod à nobis nihil recipere potest. Respōdeo D.Th. loqui de iustitia cōmutatiua cōmertiali a Phylosophis cognita, & diffini- 81 *Opponis.* *S Tho.* *Rom. 11.* *Iob c. 35.* *Respondetur,*

fumta, vel de iustitia commutatiua secundum primam nominis impositionem, qualiter sumpta, verum est respicere datum, & acceptum propriè, cedensque in accipientis vtilitatem, & ab illo independens, & quod semel positum non necessario sit sub accipientis dominio, quod genus dati, & accepti Deo repugnare concedimus, & iustitia sic accepta, rectè D.Thom. excludit à Deo ex eo, quod à nobis nihil recipere potest; ex hoc tamen non infertur, quod in Deo constituenda non sit iustitia commutatiua sumpta Theologicè pro virtute inclinante ad seruandum ius alienum secundum arithmeticam æqualitatem, qualiter accepta iustitia commutatiua sufficit pro illius materia opus factum in obsequium Dei illi gratum, & ab ipso remunerandum.

82 *Tertio arguitur. Arist.* S.THO. Tertiò arguitur: nam iustum commutatiuum est idem, quod contrapassum, vt docet D Thom. *2.2.q.61.art.4.* ex Aristotel. *lib.5.Ethic.c.5.* sed Deo contra passum repugnat, quia nihil lucri, vel damni à nobis recipere potest, in quo ratio contrapassi consistit, & quia contrapassum fit cum abdicatione dominij, implicat autem omninò Deum a se alicuius rei dominium abdicare: ergo repugnat Deo iustum commutatiuum, & consequenter etiam ipsi repugnat commutatiua iustitia. *Respondetur.* Respondeo ex D.Thom. *loco alleg. sol. ad 2. arg.* manifestè constare, quod non repugnat Deo contrapassum requisitum ad iustum commutatiuum, & ad rationem commutatiuæ iustitiæ: nam contrapassum dupliciter vmitur. Primò pro vera repassione, & actione cum detrimento, & vtilitate, & abdicatione dominij: ita vt quantum aliquis damnificatus est, tantum commodi, & vtilitatis recipiat, & quantum ab aliquo abstulit, vel accepit, tantum reddat, cum vera dominij abdicatione. Secundò prout significat, quod tanta sit retributio, quantum est meritum, tantum sit supplicium, quantum est vitiosa, & peccaminosa operatio. In priori sensu repugnat contrapassum Deo; non tamen petitur à iustitia commutatiua ex communi concepti, & formali iustitiæ, sed solum petitur à iustitia commutatiua commertiali, prout inter homines exercetur. In secundo autem sensu Deo non repugnare S.THO. contrapassum docuit D Th. *c. a in argumento relato*, & in hac *3.p. infra q.85.art.3.* in satisfactione à nobis pro culpa exhibita docet reperiri rationem commutationis, quatenus Deo exhibemus opus satisfactorium pro offensa in ipsum commissa; & tamen neque ex offensa aliquod damni m intrinsecum, neque ex satisfactione nostra emolumentum aliquod intrinsecum percipit. non ergo est de ratione commutationis ex communi concepti iustitiæ commutatiuæ contrapassum propriè sumptum. Et quidem liberalitas, & magnificentia inter homines non exercentur absque abdicatione dominij; & tamen in Deo perfectissimè reperiuntur, ab ipsoque absque tali abdicatione exercentur. Quamuis ergo iustitia inter homines in datis, & acceptis absque dominij abdicatione non exerceatur, poterit à Deo absque tali abdicatione perfectissimè exerceri.

Sed dices: contrapassum est materia iustitiæ commutatiuæ: ergo contrapassum propriè sumptum est materia iustitiæ commutatiuæ propriè acceptæ, & consequenter vbi 83 *Instabis.* non inuenitur ratio contrapassi propriè, non poterit iustitia commutatiua propriè accepta reperiri; sed respectu Dei ratio contrapassi cum proprietate non datur, sicut nec ratio propria dati, & accepti: ergo non reperitur in ipso iustitia commutatiua propriè sumpta. Respondeo, concesso *Respondetur.* antecedenti, negando consequentiam: nam ratio contrapassi non est formale obiectum iustitiæ commutatiuæ, sed æqualitas arithmetica rei ad rem, siue inter datum, & acceptum, siue inter obsequium, & præmium, aut satisfactionem, & offensam, & quia hæc æqualitas à Deo propriè constituitur, & intenditur, consequens fit; quod propriè in ipso reperiatur iustitia cõmutatiua quamuis capacitas in illo non sit ad datũ, & acceptum, & contra passum propriè.

Denique argumentari possumus cõtra nostram sententia; etenim iustitia commutatiua respicit, attẽditque æqualitatem 84 arithmeticam rei ad rem, siue inter datũ, & acceptum, *Vltimo arguitur.* siue inter præmium, & meritum, vt proximè dicebamus; sed remissio offensæ cõmissæ in Deum non adæquat arithmeticè satisfactionem Christi, cum satisfactio Christi offensæ commissæ in Deum grauitatem excedat in morali æstimatione, & consequenter etiam excedat moralem æstimabilitatem remissionis offensæ, quæ maior non est offensæ grauitate: ergo remissio offensæ facta à Deo non est actus iustitiæ commutatiuæ, & consequenter nec acceptatio satisfactionis Christi fuit actus istius iustitiæ virtutis. Respondeo, quod vt remissio offensæ facta à Deo sit actus iustitiæ commutatiuæ, & ex illa procedat, sufficit, quod sit æqua *Respondetur.* satisfactioni Christi arithmeticè negatiuè non per negationem excessus satisfactionis ad remissionem, sed per negationem excessus remissionis supra satisfactionem, idest, taliter, quod præmium meritum non excedat: sicut in simili *disp. præcedenti* dicebamus loquendo de virtute satisfactiua Christi. Et hæc de ista disputatione applicanda cum præcedentibus litteræ Magistri in *3. dist. 46.§.1.*

DISPVTATIO OCTAVA.

An Verbum carnem assumeret in vi præsentis decreti, Adamo non peccante?

§. I.

Relatis sententijs, vera eligitur, & auctoritate probatur.

1 OTVISSE Deum carnem assumere, & in illa venire, non peccante Adamo, nulloque existente peccato, adeo certum est, vt in controuersiam à nullo Theologorum vocetur, imò nec potest vocari; cum enim Incarnatio, seu à Deo carnis assumptio, nec essentialiter, nec connaturaliter cum peccato connectatur, in eo, quod Deus carnem assumat, nullo existente peccato, repugnantia inueniri non potest: non igitur de possibili, sed de facto, & de eo, quod de facto accidit, controuersia Theologorum in hac parte procedit.

2 Sed adhuc potest duplicem sensum habere. Primus est, an Verbum carnem assumeret, & in illa veniret in vi alterius decreti, quod haberet Deus in alia rerum serie, & dispositione, in qua Adamus non peccaret, nullumque peccatum existeret, & in hoc sensu iuxta D.Thomam *1. ad* S.THO. *Thimot. 1. lect. 4.* quæstio magnæ auctoritatis non est, & nullius vtilitatis esse est frequens Theologorum sententia, potiusque diuinationis, quam prudentis disquisitionis materia videtur. Cum enim ad aliud decretum de assumptione carnis à Deo in illa rerum serie statuendum non nisi ex ijs, quæ de facto sunt reuelata, discursum formare possimus, & ex ijs, quæ de facto reuelata sunt, nullum ad illius decreti illationem principium habeamus, diuinatio potius, quam probabile iudicium erit asserere venturum Christum, Verbumque assumpturum carnem in vi alterius decreti formandi à Deo, nullo peccato existente. Et quidem asserere incarnandum Patrem, vel Spiritum Sanctum

in

in vi alterius decreti exstituri in Deo, Verbo carnem non assumente, mera diuinatio est, quia ex iis, quæ de facto reuelata sunt, talis decreti existentia conjectari non potest: ergo affirmare, Verbum in carne venturum, Adamo non peccante, nulloque peccato existente, in vi alterius decreti, tunc casus formandi a Deo, diuinare potius, quam prudenter discurrere est, cum illius decreti conditionata existentia non habeatur, nec adhuc probabiliter colligatur ex reuelatis de facto.

3 *Gratia habitualis non connectitur per se cum Incarnatione.*

Quod enim Recentes quidam diuinatores Theologi in manuscriptis affirmant, nempè gratiam habitualem per se cum Incarnatione Verbi connecti, cumque gratia habitualis remaneret, etiamsi Adamus non peccaret, fit consequens, quod illius peccato non existente, Verbum in vi alterius decreti carnem assumeret, & in illa veniret, nullius prorsus probabilitatis est: nam inquiro, quæ gratiæ habitualis cum Incarnatione Verbi connexio? Aut enim cum illa connectitur, vt cum principio sui effectiuo, aut tanquam cum proprio subiecto.

Probatur primo.

Non primum; non enim humanitas Christi est causa principalis illius, sed solus Deus, vt 1.2. q. 112. docetur ferè ab omnibus Theologis, & licet humanitas Christi sit causa physica instrumentalis gratiæ habitualis, vnde probatur, esse connaturaliter exactam ab illa? Nec secundum; nam licet gratia habitualis Christi ex conceptu indiuiduali illius humanitatem Verbo vnitam, vt connaturale subiectum exposcat; aliæ tamen gratiæ habituales, siue hominum, siue Angelorum illam vt connaturale subiectum non petunt, imò repugnare, quod in illa recipiantur, tenet vera Thomistarum sententia asserentium implicare omnino accidens migrare de subiecto in subiectũ eo, quod ab illo indiuiduationem sumit; sed gratia, quæ, non peccante Adamo, remaneret, non est illa, quæ in humanitate Christi recipitur, nam de huiuscemodi gratia eadem est difficultas, ac de Incarnatione Verbi, an scilicet tunc casus existeret in vi alterius decreti: ergo ex connexione gratiæ, quæ perseueraret, Adamo non peccante, cum Incarnatione Verbi, non potest probabiliter, ac prudenter conjectari alterius decreti existentia, in vi cuius Verbum carnem assumeret, Adamo non peccante, nulloque peccato existente.

4 *Secundo.*

Deindè eadem diuinatio reijcitur; non enim potest aliqua, vel apparens ratio assignari, cur habitualis gratia, quæ de facto a Deo communicatur Angelis, & hominibus, connectatur cum Incarnatione Verbi, & non cum Incarnatione Patris, aut Spiritus Sancti; sed cum Incarnatione Patris, aut Spiritus Sancti nullam connexionem habet gratia habitualis, quam Deus Angelis, & hominibus largitur, vt omnibus est in confesso: ergo omnino commentitium est, & sine vllo fundamento gratiam habitualem, Adamo non peccante, nulloque peccato existente, cum Incarnatione Verbi connecti, ac proinde immerito ex tali connexione colligitur, Verbum carnem assumpturum, Adamo non peccante, nulloque peccato existente.

5 *Respondebis.*

Si forte dicatur, ideo gratiam habitualem de facto existentem, & in eo casu exstituram cum Incarnatione Verbi connecti, quia per modum radicis inclinat in actum fidei, quo credimus, Verbum carnem assumpsisse, & cum tali actu connectitur, & consequenter cum obiecto illius actus, quod est Incarnatio Verbi, cumque non connectatur radicaliter cum actu fidei assentiente Incarnationi Patris, aut Spiritus Sancti, sed potius cum actu opposito; fide enim credimus, nec Patrem, nec Spiritum Sanctum carnem sumpsisse, sed solum secundam Trinitatis personam, videlicet, Verbum, consequens est, vt cum fundamento asseratur connexio gratiæ habitualis de facto existentis cum Incarnatione Verbi, & negetur cum Incarnatione Patris, aut Spiritus Sancti connecti.

6 *Reijcitur solutio.*

In contrarium sic obijcio: nam sequitur ex hac solutione gratiam habitualem de facto existentem, non solum cum Incarnatione Verbi, sed etiam cum illius morte, & passione connecti; consequens admitti non potest, etiam in illorum Recentiorum sententia: ergo nec possunt cum fundamento asserere, gratiam habitualem de facto existentem, & in eo casu exstituram connecti cum Incarnatione Verbi. Falsitas consequentis exinde manifestè colligitur; quia namque gratia habitualis existens de facto cum Incarnatione Verbi connectitur in sententia illorum Recentiorum, inferunt, Verbum fore incarnaturum in vi alterius decreti, Adamo non peccante, nulloque peccato existente: ergo si gratia habitualis existens de facto, non solum cum Incarnatione Verbi, sed etiam cum illius morte, & passione connexionem haberet, Verbum non solum carnem assumeret, Adamo non peccante, sed etiam in hac hypothesi morteui subiret in vi alterius decreti; sed hoc nullus Theologorum docuit, nec ab istis Recentioribus potest doceri: ergo fateri tenentur, vt consequenter loquantur, gratiam habitualem de facto existentem cum passione, & morte Christi connexionem non habere. Sequelam autem sic probo: ex eo namque in Recentiorum sententia gratia habitualis existens de facto cum Incarnatione Verbi connectitur, non autem cum Incarnatione Patris, aut Spiritus Sancti, quia per modum radicis inclinat in actum, quo credimus Incarnationem Verbi; secus verò in actum, quo credamus Incarnationem Patris, aut Spiritus Sancti; sed etiam radicaliter inclinat in actum fidei, quo passioni, & morti Christi præbemus assensum, & credimus hæc misteria: ergo connectitur, nedum cum Incarnatione Verbi, sed etiam cum illius morte, & passione, nec defendi potest, gratiam habitualem existentem de facto cum Incarnatione Verbi substantialiter sumpta connecti, & quod similem connexionem non habeat cum passione, & morte Verbi.

Denique prædicta sententia, aut diuinatio reiicitur; si namque gratia habitualis existens de facto cum Incarnatione Verbi connectitur, sine fundamento asseretur, eandem gratiam perseueraturam in vi alterius decreti exstituri, Adamo non peccante: ergo sine fundamento docetur tunc casus, Verbum assumpturum carnem in vi alterius decreti. 7 *Tertio Probatur.* Consequentia patet; nam alterius decreti existentia tunc casus colligitur ex connexione gratiæ, quæ de facto datur cum Incarnatione Verbi: ergo si non est fundamentum ad permanentiam eiusdem gratiæ, tunc casus, nec etiam fundamentum adest ad formationem alterius decreti, & vt asseratur vi illius Incarnationem Verbi futuram. Antecedens autem probo: si namque gratia habitualis, quæ de facto datur, connexionem habet cum morte, & passione Christi, sine fundamento asseretur, eandem gratiam remansuram, casu in quo Adamus non peccaret, alias inferretur ex illa, Christum non solum venturum, sed etiam moriturum in vi alterius decreti, Adamo non peccante, quod vt proximè dicebamus, nullus Theologorum docuit: ergo pariter, si gratia habitualis in nobis de facto existens cum Incarnatione Verbi substantialiter sumpta connectitur, sine fundamento asseretur, eandem gratiam exstituram in vi alterius decreti, Adamo non peccante, nulloque peccato existente.

Secundus nostræ controuersiæ sensus, & in quo agitatur à Theologis, est, an in vi præsentis decreti Verbum assumeret carnem, sibique humanitatem vniret, etiam si Adamus non peccaret? 8 *Punctus difficultatis.* quod idem est, atque inquirere, an de facto detur in Deo decretum aliquod efficax mittendi Verbum in carne non connexum cum peccato Adami, vel omne decretum efficax, quod circa Incarnationem Verbi de facto datur in Deo, sit cum peccato originali connexum? Si namque hoc secundum asseratur, nempe omne decretum efficax circa Incarnationem Verbi de facto existens in Deo esse cum peccato originali connexum, per euidentem consequentiam infertur, Verbum carnem non sumpturum, nec in illa venturum in vi præsentis decreti, Adamo non peccante: ablato namque obiecto, vel extremo connexionis decreti, decretum etiam aufertur. Si verò asseratur primum, veniret Verbum in carne, illamque assumeret, peccato Adami non existente in vi præsentis decreti; cum enim decretum efficax Dei, supposito, quod existat, non possit non executioni mandari, & decretum cum peccato non connexum perseueret, peccato non existente, per euidentem consequentiam colligitur, quod si datur de facto in Deo decretum aliquod efficax de Incarnatione Verbi non connexum cum peccato, Incarnatio Verbi existeret, nullo peccato existente.

9 *Prima sententia.*

Qua in re duplex, vtraque celebris, & è regione opposita, sententia versatur. Prima docet, Incarnationem Verbi efficaciter fuisse prædiffinitam à Deo duplici decreto: alio terminato ad Incarnationis substantiam absolutè, & disiunctiuè circa proximam passibilitatem, vel proximam impassibilitatem: alio terminato ad circumstantiam proximæ passibilitatis determinatæ, primumque independens fuisse a futuritione peccati; secundum verò ab illa fuisse dependens, ac proinde venturum Christum ex vi primi decreti, etiam si Adamus non peccaret, nulloque peccato existente, non quidem in carne passibili, sed in carne impassibili. Hanc tenent Scotus *in 3. Sent. dist. 7. q. 3. & dist. 19. q. vnic.* Alensis *3. p. q. 2. membro 13.* Albertus *in 3. d. 20. art. 4.* Maior *dist. 19. q. 4.* Gabriel *dist. 22. q. vnic. art. 1. notab. 3.* Liquetus *dist. 7. q. 3.* Albertus Pigyus *lib. 8. de libero arbitrio cap. 3.*

Scotus. Alensis. Albert. Maior. Gabriel. Liquet. Albert. Pigyus.

cap. 3. & Caietanus *lib.* 1. *de vnione Christi prædestinatione*, quos referunt, & sequuntur Reda 3. *controuersi* 5. *art.* 3. Faber *in* 3. *Sent. d.* 7. *q.* 3. Theodorus Smasing, *tom.* 1. *de Deo vno tract.* 3. *disp.* 6 *q.* 1. & Franciscus del Castillo *in hac* 3. *p. disp.* 4 *q.* 1. Tenent etiam ex Patribus Societatis Suarez *in* 3. *in* 3. *p. disp.* 5. *sect.* 5. & Puente-Hurtado *disp.* 13. *sect.* 12.

10 *Secunda sententia.* *S. THO.* Secunda sententia docet, nullum fuisse in diuina voluntate decretum efficax circa Incarnationem Verbi cum peccato Adami non connexum; ac proinde ex vi præsentis decreti Verbum incarnandum non fore, peccato Adami non existente, Adamoque non peccante. Ita Sanctus Thom. *in* 3. *Sent. dist.* 1 *q.* 1. *a.* 1. 3 *q.* 29 *de veritate art.* 4. *ad* 3 *arg.* 1. *ad Timotheum* 1. *lect.* 4. *& in hac* 3. *p. q.* 1. *art.* 3. Angelicum Præceptorem sequuntur omnes eius discipuli. Capreolus *in* 3. *dist.* 1. *q. vnic. art.* 1. *conclus.* 1. Ferrariensis 4. *Contra Gentiles cap.* 55. Caietanus, & Medina *in præsenti q.* 1. *circa art.* 3. Cabrera *disp.* 1. Lorca *disp.* 10. Aluarez, Nazarius, & Cornejo *circa eumdem art.* & Illustrissimus Araujo *art.* 3. *dub. vnic.* Tenent etiam ex Patribus Societatis Vazquez *disp.* 10. *cap.* 4. Marazius *tract. de incarnatione disp.* 9. Lugo *disp.* 7. quos alij Recentiores ex eadem familia frequentius sequuntur.

Capreol. Ferrar. Caiet. Medina. Cabrer. Lorca. Aluar. Nazar. Cornejo. Araujo. Vazq. Maraz. Lugo.

11 *Conclusio probatur auctoritate.* Quæ sententia à Nobis pro conclusione statuitur, & ostenditur primò auctoritate Patrum expresè affirmantium, Christum non venturum, Adamo non peccante. Ita Augustinus *in Psalmum* 36. *concione* 2. ad illa verba: *A Domino gressus hominis dirigentur*, vbi sic ait: *Si enim homo non dimitteret Deum, non fieret pro te Deus homo.* Serm. 8. de verbis Apostoli super illud: *Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat*, sic habet: *Si homo non perijsset, filius hominis non venisset.* Et 1. ad Timotheum 1. ad illa verba: *Christus Iesus venit peccatores saluos facere*, glossa Augustini sic dicit: *Nulla causa fuit Domino Christo veniendi, nisi peccatores saluos facere, tolle vulnera, tolle morbos, & nulla est causa medicinæ.* Idipsum expressis verbis testantur Hirenæus *lib.* 5. *aduersus hæreses cap.* 14. Athanasius *sermone* 3 *contra Arrianos columna* 212. Leo Magnus *serm.* 3. *in Penthecosten*. Cyrillus *lib.* 5. *de Trinitate ante medium*, & super Ioannem *lib.* 2. *cap.* 3. Gregorius Magnus *in* 4 *lib. Regum cap.* 1. quorum verba adducit, recteque ad nostrum intentum expendit Vazquez *disp. allegat. cap.* 4. ergo ex mente Patrum Verbum carnem non assumeret, nec homo fieret, Adamo non peccante.

S. Aug. ... ad Timoth. 1. S. Aug. Hiren. Athan. S. Leo. Cyrill. Gregor. Mag.

12 *Communis solutio.* Communis huius argumenti solutio est, allegatos PP. loqui de aduentu Christi in carne mortali, proximeque passibili, & sic verum est, Christum non venturum, Adamo non peccante: si namque Adamus non peccaret, Christus vt Redemptor non veniret, & consequenter, etsi carnem assumeret, non tamen passibilem proximè, eo quod finis assumendi carnem in statu proximæ passibilitatis, & mortalitatis fuit hominem a peccato redimere: qui finis, Adamo non peccante, cessaret, ac proinde Verbum carnem proximè passibilem non assumeret; non autem prædictos PP. aliosque rem hanc tractantes negare, quod veniret Christus in carne impassibili, & immortali, Adamo non peccante, qualiter venturum sententia contraria affirmat, ac proinde contra illam argumentum ex Patribus sumptum non vrget.

13 *Reijcitur primo.* Cæterum contra hanc solutionem bene argumentatur Vazquez; ad enim, quod potest fieri duobus modis, ex eo solū quod vno modo non fiat, nō dicitur verè absolutè nō fieri sed solū non fieri tali modo, cum absoluta negatio omnē modū excludat; sed locutio Patrum negantium, venturum Christum, Adamo non peccante, non est limitata ad vnum modum aduentus, sed absoluta; non enim dicunt, non venturum, vel carnem non sumpturum hoc, vel illo determinato modo, sed absolutè docent, non venturum, non sumpturum carnem, non esse fiendum hominem, Adamo non peccante, vt constat ex verbis relatis ex Augustino: ergo si, Adamo non peccante, Christus adhuc veniret, licet in carne impassibili, quamuis carnem passibilem non assumeret, falsa esset Patrum locutio asserentium absolutè, Christum non venturum, Adamo non peccante.

14 *Secundo.* Secundò reijcitur: nam ista propositio: *Si non haberet caro saluari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset*; contradictoriè opponitur huic: *Etiam si non haberet caro saluari, Verbum Dei aliquo modo caro factum esset*; sed primam expresè tradit Hirenæus *loco citato*; secundam autem docet contrariorum sententia: nam assumere carnem impassibilem est aliquo modo carnem fieri. ergo sententia contraria est contradictoriè opposita menti Hirenæi. Minor cum consequentia tenet, maior autem probatur: nam idem est, Verbum nequaquam carnem fieri, ac nullo modo fieri carnem, sed Verbum nullo modo fieri carnem, & Verbum aliquo modo carnem fieri contradictoriè opponuntur, vt ex ipsis terminis constat: ergo illa propositio *Si non haberet caro saluari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset*: contradictoriè opponitur huic; *Etiam si non haberet caro saluari, Verbum Dei aliquo modo caro factum esset.*

Tertiò prædicta solutio reijcitur: nam sequitur ex illa posse illam propositionem absolutè concedi, *Verbum Dei non est factum caro*: consequens absurdum, & hæreticum est, vtpote contra illud Ioann. 1. *cap. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*: ergo solutio tradita sustineri non potest. Probatur manifestè sequela; quia namque, Adamo non peccante, Deus non assumeret carnem proximè passibilem, est vera iuxta aduersarios ista propositio Patrum: *Verbum non assumeret carnem, Adamo non peccante*, etiam si in prædicta hypothesi carnem impassibilem, immortalem, & gloriosam assumeret; sed de facto, etsi assumpserit carnem passibilem; non tamen assumpsit illam cum modo impassibilitatis: ergo vera erit absolutè hæc propositio; *Verbum Dei non est factum caro, Deus non est factus homo*, poteritque catholicè dici Verbum carnem non assumpsit, contra id, quod fide catholica credimus ex Ioanne 1. *cap. Verbum Caro factum est.* Patet consequentia: si namque Incarnationem non esse vno modo futuram, videlicet in carne passibili, Adamo non peccante, sufficit, vt absolutè non futura dicatur, peccato Adami non existente, etiam si in hac hypothesi alio modo esset futura, scilicet, in carne impassibili, non est cur Incarnationem vno modo factam non fuisse, non sufficiat, vt absolutè non facta dicatur, etiam si alio modo effecta fuerit; sed Incarnatio Verbi vno modo ex possibilibus facta non fuit, scilicet, in carne impassibili. ergo, licet alio modo facta fuerit, videlicet, in carne passibili, & mortali, poterit absolutè dici non facta, & consequenter, si vera est aduersariorum solutio, poterunt istæ propositiones absolutè concedi: *Verbum non est factum Caro: Deus non est factus homo*, quę contradictoriè opponuntur huic propositioni: *Verbum Caro factum est*, tradita ab Euangelista Ioanne *in* 1. *cap.* 15 *Tertio.* *Ioann.* 1. *v.* *Ioann.* 1. *v.*

Præterea reijcitur; si namque propositio ab Augustino, & alijs Patribus tradita esset in Scriptura expressa, nemo absque periculo hæresis asserere auderet, venturum Verbum, Adamo non peccante, etiam in carne impassibili: ergo nemo absque periculo Patribus contradicendi affirmare potest, venturum Verbum, etiam in carne impassibili, Adamo non peccante, nec illius peccato existente. Quod amplius vrgetur: nam D. Thom. eisdem verbis docuit, non venturum Christum, Adamo non peccante, quibus id Augustinus, & alij Patres docuerunt; sed Scotus, & illius sequaces affirmando, venturum in illa hypothesi Christum in carne impassibili, existimant, se apertè D. Thom. contradicere: ergo censere tenentur, se cum Augustino, & aliorum Patrum mente pugnare, docentes, Verbum in carne impassibili fore venturum, carnemque impassibilem assumpturum, Adamo non peccante. 16 *Quarto.* *Confirmatur.*

Secundò responderi potest, Patres non negare absolutè, Verbum assumpturum carnem, non peccante Adamo, sed illam assumpturum pro nobis, propter nostram salutem, & propter nos redimendos, quod verissimum est, quia non existente peccato, redemptio ab illo necessaria non esset. Quod autem non absolutè, sed cum hac limitatione loquantur, patet ex Augustino in priori testimonio, nempè, *concione* 2. *in Psalm.* 36. ibi: *Si enim, o homo non dimitteres Deum, non fieret pro te Deus homo.* Quibus verbis non negat absolutè Augustinus, Verbum futurum, vel fiendum hominem, non existente peccato, sed fiendum hominem pro nobis, idest, propter nos à peccato redimendos: nam ly *pro te*, idem est, quod propter te: ergo Augustinus docens, quòd si homo non peccaret, Deus non fieret homo pro illo, solum intendit in tali hypothesi, non fiendum hominem propter illum; non autem quòd absolutè homo non fieret, & propter alios fines, ob quos fuit à Deo volita Incarnatio Verbi. 17 *Secunda respondent alij.* *S. August.*

Sed contra hanc solutionem obstant primò verba Augustini *sermone* 8. *de verbis Apostoli*, vbi super illud: *Venit enim Filius hominis quærere, & saluare, quod perierat*, sic ait: *Si homo non perijsset, Filius hominis non venisset.* Quibus verbis non cum prædicta limitatione, scilicet, pro nobis, vel propter nos, sed absolutè negat Augustinus, Filium hominis, idest, Christum venturum, si peccatum non 18 *Reijcitur primo.* *S. August.*

exi-

existeret : ergo interpretatio tradita vim argumenti non elevat. Secundo obstant verba ex Hyrenæo relata : *Si non haberet caro saluari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset.* Quæ verba vniversalia sunt, & sine vlla limitatione, & assumptionem carnis a Verbo nullo modo, & ea nullo fine futuram, peccato non existente, significant, ac proinde falsa essent, si ea aliquo fine in tali hypothesi Verbum carnem assumeret.

Secundo. Hyren.

19 Denique obstat : nam mens Patrum asserentium, non venturum Christum, Verbumque non assumpturum carnem, Adamo non peccante, est amorem Dei erga homines extollere, qui tam eximium bonum, nempe Incarnationis Verbi illorum saluti alligauit, & propter illam decreuit; at si esset in vi præsentis decreti Incarnatio futura ob alios fines sine connexione cum salute hominum, & cum illorum redemptione a peccato, minus benè hac ratione Dei erga homines amorem prædicarent, & extollerent Patres, cum Incarnatio esset a Deo volita ob alios fines, futuraque ob illos, quamuis salus hominum, illorumque redemptio a peccato non instarent : ergo non solum negant, Incarnationem futuram propter nos, peccato non existente, sed absolute sentiunt futuram non esse, si peccatum non existeret, hominesque tanto Redemptore non indigerent.

Tertio.

20 Et ex his præclusa manet quorumdam solutio asserentium, Patres, dum docent, Christum non venturum Adamo non peccante, non negare Incarnationem esse in tali hypotesi futuram, Verbumque assumpturum carnem, & illam sibi vniturum, sed solum negare aduentum, & quod Verbum in carne assumpta veniret, & inter nos habitaret, & hoc verum esse; ex quo tamen non colligitur, Verbum non incarnandum, sed solum non venturum, nec in nobis habitaturum, Adamo non peccante, nulloque peccato existente, quia in tali casu, etsi Verbum carnem assumeret, non veniret in illa, sed in Cœlo in carne assumpta maneret.

Tertia aliorum solutio.

Quæ interpretatio ex dictis præoccupata manet, & reiecta : nam Augustinus, etsi in sermone de verbis Apostoli de aduentu Christi loquatur, dicens : *Si homo non periisset, filius hominis non venisset* : contione tamen 2. *in Psalm.* 36. non de aduentu Christi in carne, sed de Incarnatione ipsa expressè loquitur Augustinus, docens, Verbum non esse fiendum hominem, non existente peccato : ergo si ex testimonio, in quo loquitur de aduentu, colligitur, non venturum Verbum in carne, homine non peccante, ex alio testimonio, in quo non de aduentu, sed de Incarnatione loquitur, infertur, nec venturum, nec carnem assumpturum in eadem hypothesi, & consequenter, Adamo non peccante, Verbum carnem non assumeret, nec in Cœlo cum carne assumpta maneret.

21 *Reiicitur primo. S. Aug.*

22 Deinde, nam Hyrenæus non de aduentu, sed de Incarnatione loquitur, docens, nequaquam esse futuram, quod idem est, ac nullo modo futuram asserere, homine non peccante; at si quamuis non veniret, nec inter nos habitaret; in Cœlo tamen cum carne assumpta maneret, non existente peccato, aliquo modo esset in hac hypothesi Incarnatio futura, vt ex terminis est manifestum, ergo verba Hyrenæi interpretationem istam non sustinent, nec illorum veritas cum illa subsistere potest, quandoquidem Incarnationem aliquomodo esse futuram, non existente peccato, contradictoriè opponitur huic propositioni : *Incarnatio nullo modo est futura*, peccato non existente, quam asserit Hyrenæus.

Secundo.

23 Denique, nam aduentus Christi in carne, & Incarnationis Verbi diuersa constituere, & assignare motiua omni prorsus fundamento caret : ergo diuersa decreta circa aduentum Christi, & Incarnationem Verbi non fuerunt; non enim stat decretorum diuersitas sine distinctis motiuis, & consequenter si ex Patrum testimoniis colligitur, non venturum Christum in vi præsentis decreti, Adamo non peccante, ex eisdem etiam infertur, nullatenus esse futurum, Verbumque nullatenus carnem sumpturum in eadem hypothesi.

Tertio.

24 Ex his etiam exclusum manet aliorum Recentiorum effugium aientium, ideo Patrum testimonia absolutè Incarnationem Verbi futuram esse negantia, casu in quo homo non peccaret, saluari cum proprietate, etiam si carnem immortalem, impassibilemque Verbum diuinum assumeret, non existente peccato; quia nomen *Caro* iuxta communem Scripturæ, & Patrum frasim corruptibilitatem significat, & ideo induere, vel sumere carnem, idem est, quod inducere naturam mortalem, & corruptibilem : cumque in hypothesi non existentiæ peccati Verbum non assumeret carnem passibilem, corruptibilem, & mortalem, fit, vt absolutè sit vera Patrum locutio negantium, Verbum carnem sumpturum, etsi carnem immortalem, & gloriosam in tali hypothesi assumeret. Qua doctrina euanescere videtur vis tertiæ nostræ obiectionis, qua ex solutione Scoti inferebamus, posse modò catholicè propositionem istam concedi ; *Incarnatio facta non est* : & istam ; *Verbum Dei non est factum Caro*, eo quod, licet fuerit factum Caro vno modo, scilicet, in carne passibili, non fuit factum Caro alio modo, nempè in carne impassibili, & immortali : si namque hoc nomen *Caro* corruptibilitatem absolute significat, non assumpta carne proxime corruptibili, absolutè verificatur, carnem assumptam non esse : quæ ratio non militat, sed potius opposita, assumpta carne passibili, & non assumpta impassibili; quia ly *Caro* absolute non impassibilitatem, sed passibilitatem, & mortalitatem importat. Vnde, cum Verbum de facto carnem assumpserit mortalem, & corruptibilem, non potest modò absolutè de diuino Verbo dici, quod non assumpserit carnem.

Quarto respondent quidam Recentiores.

Ex dictis, inquam, hoc effugium euanescit primò : nam Patres negantes futuram Incarnationem, non existente peccato, non solum vtuntur hoc nomine *Caro*, sed etiam hoc nomine *homo*, vt constat ex verbis Augustini *concione* 2. in Psalm. 36. *Si tu, ò homo non dimitteres Deum, non fieret pro te Deus homo.* & alibi *Si homo non periisset, filius hominis non venisset*; sed esto admittamus illam significationem istius nominis *Caro*, quod nempe corruptibilitatem, & mortalitatem importet, ly *homo* illam non significat : ergo, quod in hypothesi non existentiæ peccati Verbum non assumeret carnem passibilem, non sufficit, vt propositio Patrum absolute aientium, tunc casus hominem non futurum absolutè asserta, vt a Patribus profertur, sit vera. 25

Reiicitur primo. S. August.

Deinde, nam falsum est, nomen *Caro* absolutè sumptum corruptibilitatem importare, sed solum significat carnem abstrahendo a statu passibili, & impassibili, quod manifestè probatur : si namque ly *Caro* absolutè, vel iuxta frasim Patribus, & Scripturæ communem importaret proximam corruptibilitatem, sequeretur, posse catholicè dici loquendo de Christo nunc, Verbum Dei non est Caro, vel non habet carnem sibi hypostaticè vnitam, Christus non est ex anima, & carne compositus : consequens absurdum est : ergo falsum est, ly *Caro* absolute sumptum, vel iuxta frasim communem proximam corruptibilitatem importare. Probatur manifestè sequela; quia namque in sententia Recentiorum data solutione vtentium ly *Caro* corruptibilitatem significat, casu in quo Adamo non peccante, Verbum assumeret carnem, esset absolutè verum, Verbum carnem non assumpturum, quia carnem non passibilem proximè in illa hypothesi assumeret; sed Verbum Dei, etsi modo habeat sibi vnitam carnem, caro tamen illi vnita non proximè passibilis, sed immortalis, & impassibilis est, vt fides catholica docet : ergo erit verum absolutè, & catholicè affirmabile, Verbum Dei non habere carnem sibi hypostaticè vnitam, Christumque non esse ex anima, & humana carne compositum, quod impium, & hæreticum est. Patet consequentia : si namque Verbum non assumpturum carnem passibilem proxime in casu non existentiæ peccati, sufficit, vt absolutè dicatur, non fore assumpturum carnem, non est cur non habere modo carnem proximè passibilem, Christumque ex carne passibili modo non constare, non sufficiat, vt absolutè negetur, Verbum Dei habere carnem sibi hypostaticè vnitam, & ex illa Christum componi, aut compositum esse. 26

Secundo.

Quod autem Recentiores isti adiiciunt, nempè si aliquis ex Patribus fortè alicubi loquatur de sola Incarnationis substantia, solum contendere Verbum non fore incarnandum, non existente peccato, ex vi omnium decretorum circa Incarnationem de facto existentium in Deo, non autem negare, quod incarnaturum foret ex vi alicuius decreti existentis de facto, omninò futile est, & sine vllo fundamento ad eludendam auctoritatem Patrum, illamque potius fugiendam, quam solidè explicandam inuentum, & ex dictis facile reiectum : quod enim vno modo factum est, etiam si alio modo ex possibilibus factum non sit, non dicitur, nec potest dici absolutè non factum, aliàs, vt supra argumentabamur, posset Incarnatio absolutè dici non facta, eo quod, etsi facta sit vno modo, videlicet, in carne passibili alio modo ex possibilibus facta non fuit, nempè, in statu impassibili, & glorioso : ergo quod in vi vnius decreti est futurum, etiam si in vi aliorum decretorum non foret, non potest dici non futurum absolute, at Ecclesiæ Patres de Incarnatione Verbi loquendo docent absolutè, & 27

Tertio reiicitur solutio.

fine

fine aliquò additamento, futuram non fuisse, Adomo non peccante, & peccato non existente: ergo inepte explicantur de non futuritione ex vi collectionis decretorum circa Incarnationem de facto existentium in Deo, admissa futuritione eiusdem Incarnationis ex vi alicuius particularis decreti, ca ijs, quæ de facto existunt.

28 *...timo re-...ondet ...y.* Denique alij respondent, allegatos Patres loqui de peccato, nec actu existente, nec imminente: & sic verum est, Christum non venturum, nec Verbum carnem sumpturum, homine non peccante, nempè, nec actu, nec in proxima imminentia, non autem solum actu non peccante: nam etiam si homo non peccaret de facto; si tamen proximè immineret peccatum, sufficiens motiuum Incarnationis Verbi, & aduentus Christi esse, nos per gratiam ab imminente lapsu præseruare, & nobis, ne in peccatum imminens incideremus, succurrere. Ita existimauit Puente-Hurtado *disp. 13. sect. 13. sub sect. 4.* Patrum testimonia nobis fauentia explicari, & hac explicatione argumentum ex illorum auctoritate sumptum eneruari. *...tare ...rtado.*

Sed reijcitur primo; non enim nisi impropriissimè dici
29 *...ycitur ...imo.* potest, hominem peccare ob solam proximam imminentiam peccati: ergo non nisi impropriissimè potest dici, quòd si homo non perijsset, filius hominis non venisset, vt asserit Augustinus, quod idem est ac dicere, quòd si homo non peccasset, Verbum carnem non assumeret, explicando illud verbum: *non perijsset, vel non peccasset*, de peccato, non actu existente, sed solum proximè imminente.

30 *...unde.* Deindè, nam si explicatio istius Authoris aliquid valeret, sequeretur, posse absque iniuria Scripturæ, & Patrum Ecclesiæ defendi, non solum Christum venturum, sed etiã pro hominibus moriturum, nullo existente peccato: consequens aduersatur omnium Theologorum sententiæ: ergo solutio, & explicatio tradita sustineri non potest. Probatur manifestè sequela; etenim Patres asserentes Verbum carnem non sumpturum, Christumque non venturum, Adamo non peccante, iuxta Authorem istum rectè explicantur de non existentia peccati, vel proximæ imminentiæ illius: ergo Patrum, & Scripturæ testimonia asserentia, Christum non moriturum, eandem explicationem admittunt, & consequenter, si prædicta explicatio est sufficiens, loquendo de substantia Incarnationis, fiet, vt non solum sit verum, Verbum Incarnaturum, Christumque venturum, sed etiam moriturum pro nobis, nullo existente peccato, per hoc solum, quòd proximè peccatum immineret, quod, vt dixi, communi Theologorum sententiæ aduersatur: licet enim plures doceant, futuram Incarnationem, nullo existente peccato; nullus tamen moriturum Christum asseruit, si peccatum non existeret.

Respondebis ex doctrina istius Authoris, Christum in
31 *...spondere...* casu solius imminentiæ peccati, & futuritionis non absolutæ, sed conditionatæ illius, venturum vt Redemptorem in actu primo, non autem vt medicinam, nec vt redemptionem actualem; ad redemptorem autem, & medicum per modum actus primi sufficit futuritio conditionata, & proxima imminentia peccati; Christus verò moriens de facto non est medicus, aut Redemptor per modum actus primi tantùm, sed est actualis medicina, & actualis redemptio, quæ necessariò supponunt non conditionatam futuritionem, & proximam imminentiam peccati, sed actualem existentiam illius; ideoque etsi dicta Patrum negantium Incarnationem futuram, Adamo non peccante, sufficienter explicentur de negatione proximæ imminentiæ peccati, inde non sequitur, posse testimonia Patrum negantium Christum moriturum, non existente peccato, eandem admittere explicationem.

Sed contra istam solutionem in hunc modum obiicio;
32 *...eycitur ...lutio.* etenim Auctor iste cum pia Theologorum sententia tuetur, Beatissimam Virginem maculam peccati originalis actu non contraxisse, imo & à debito illud contrahendi fuisse liberam defendit *disputatione relata* §. 97. & tamen fuisse per passionem, & mortem Christi redemptam negare non audet §. 98. vel per hoc quod intuitu mortis Christi fuit à pacto Adami accepta, vel per hoc, quod ob meri a Christi fuit ab actualibus præseruata: ergo mors Christi, & illius actualis redemptio in sententia istius Authoris non supponunt necessariò culpam actualiter existentem, sed sufficit, quod imminentiam culpę supponant, & consequenter, si vera est prædicta interpretatio, colligitur non solum venturum Christum, sed etiam moriturum de facto, nullo existente peccato.

Explicatur, & vrgetur: Christus namque respectu Bea-
33 tissimæ Virginis, non solum fuit medicus, & Redemptor per modum actus primi, sed etiam fuit Redemptio, & medicina actualis, aliàs non esset verum, Christum Virginem redemisse, & pro illa mortem de facto subijsse; & tamen in Beatissima Virgine nullum peccatum præcessit, nec actuale, nec originale: ergo ratio medicinæ, redemptionisque actualis non supponit necessariò culpam de facto existentem, & consequenter, etiam si in nullo homine peccatum de facto existeret, vel extiturum esset, posset Christus respectu omnium hominum esse, non solum medicus, & redemptor per modum actus primi, sed etiam Redemptio, & medicina actualis. Ex quo vlterius fit, vt quamuis Christus moriens de facto rationem medicinæ actualis, & actualis redemptionis sortiatur, possit cum proprietate saluari, Christum, non solum venturum, sed etiam pro hominibus moriturum de facto, nullo existente peccato, per proximam imminentiam illius, si testimonia Patrum negantia Incarnationem futuram, Adamo non peccante, interpretationem illam admittunt. *Confirmatur.*

---

§. II.

Ratio D. Thomæ pro nostra sententia expenditur, & reijcitur Scoti solutio.

DEINDE, omissis varijs rationibus parum solidis pro nostra sententia, suadenda est ratione Diui Thomæ 34 *Probatur conclusio ratione D. Thom.*
ad hanc formam redacta. Decretum Incarnationis, cum sit supra debitum, & exigentiam naturæ, non nisi per reuelationem nobis innotescere potest; ea enim, quæ supra naturam sunt, non aliter, quam per Dei reuelationem possunt cognosci; sed quotiescumque in Scriptura Sacra de huiusmodi decreto fit mentio, cum peccato Adami semper connectitur, & cum redemptione ab illo: ergo ex vi decreti, quod Deus de facto circa Incarnationem habuit, Verbum carnem non assumeret Adamo non peccante. Consequutio est legitima; deficiente enim termino connexionis decreti, necessum est, ipsum decretum deficere; ac proinde si omne decretum de facto habitum de Incarnatione cum Adami peccato est connexum, hoc peccato deficiente, nullum decretum de Incarnatione subsisteret ex iis, quæ de facto existunt. Maior etiam certissima est: nam ea, quæ supra naturam sunt, nullum medium in natura habent, per quod innotescere possint, ac proinde solum mediante diuina reuelatione possunt à nobis cognosci: vnde ad probationem minoris tota difficultas deuoluitur, cuius probatio ex testimoniis Scripturæ desumitur. Primum habetur Lucæ *cap.* 19. illis verbis: *Filius hominis venit saluare, quod perierat*; & 1. ad Thimotheum 1. *Christus Iesus venit peccatores saluos facere*: & 1. Ioan. 3. *In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera Diaboli*. Ac tandem in Symbolo Nicæna de Christo loquendo dicitur: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlis, & Incarnatus est, &c.* *Luc. c. 19. 1. ad Timoth. 1. 1. Ioan. 3. Syb. Nic.*

Ex quibus testimoniis minor argumenti in hunc modum suadetur. Ratio Incarnationis est cum illius decreto connexa; sed ratio Incarnationis, quæ in præallegatis testimoniis traditur, est remedium peccati, nosque redimere ab illo, quod peccatum necessario supponit: ergo decretum Incarnationis, quod Deus de facto habuit, est cum Adam peccato connexum, & consequenter, Adamo non peccante, nullum decretum de facto circa Incarnationem habitum potest subsistere. Ex quo vlterius fit, vt si Adamus non peccaret, Verbum carnem non assumeret ex vi præsentis decreti.

Communis discipulorum Scoti solutio istius argumenti est: in iis testimoniis Scripturæ sermonem esse de Incarnatione Verbi non absolutè, & quoad Incarnationis substantiam, sed quoad circunstantiam proximæ passibilitatis: vt sic autem verum est, omne Incarnationis decretum de facto existens in Deo esse cum Adami peccato connexum, & ex vi talium decretorum non venturum Christum, Adamo non peccante; veniret tamen ex vi alterius decreti efficacis terminati ad Incarnationem Christi absolutè, & quoad substantiam, & disiunctiuè ad circunstantiam proximæ passibilitatis, vel proximæ impassibilitatis, ex vi cuius decreti veniret Christus casu, in quo Adamus non peccaret, 35 *Respond. Scotistæ.*

non

non in carne proximè passibili, sed in carne proximè impassibili, & immortali, quia illius decreti ratio, vel motiuum non fuit redemptio à peccato, quæ peccatum necessariò præsupponit, sed excellentia mysterij, scilicet, Incarnationis, quæ non occasione peccati, sed propter se ipsam, & ob intrinsecam dignitatem oportuit amari à Deo.

36 *Reijcitur primo. P. Hur. de Mendoza.* Sed contra istam solutionem acriter inuehitur P. Hurtado de Mendoza *disp. 13. sect. 3. num. 19.* vbi miratur, ab aliquo viro catholico affirmari, substantiam Incarnationis factam, volitamq; à Deo non fuisse propter hominum salutem, & propter illos redimendos à peccato, & reijcitur primò: nã ea vi decreti efficacis terminati ad substantiam Incarnationis constituitur extra causas Incarnatio, & in statu futuritionis absolutè: ergo si hoc decretum cum remedio peccati connexum non fuit, nec vt nos redimeremur ab illo, substantia Incarnationis non fuit cum remedio peccati connexa, nec propter illud fuit facta, & consequenter non dicitur propriè in Symbolo, Verbum propter nos homines, & propter nostrã salutem descendisse de Cœlis. Patet hæc secunda consequẽtia; idem enim est, Verbum propter nostram salutem descẽdisse de Cœlis, & fuisse carnem factum propter nostram salutem; sed non dicitur propriè assumpsisse carnem propter nostram salutem, si nostra salus, vel redemptio à peccato nõ fuit ratio, aut motiuum Incarnationis absolutè, & quoad substantiam, sed solum quoad circumstantiam proximæ passibilitatis: ergo nec cum proprietate saluatur propter salutem nostram descendisse de Cœlis, si nos à peccato redimere non fuit ratio, aut motiuum Incarnationis substantialiter sumptæ, sed solum quoad circumstantiam proximæ passibilitatis.

37 *Secundò.* Secundò reijcitur: etenim ex adductis testimonijs Scripturæ constat, decretum de Incarnatione cum futuritione peccati connexum; sed decretum de Incarnatione efficax cum peccato non connexum ex nullo testimonio Scripturæ colligitur: ergo nullum datur efficax Incarnationis decretum non connexum cum futuritione peccati.

Consequentia tenet ex dictis: nam decretum de Incarnatione debet ex Scriptura constare, & per reuelationem haberi. Maiorem fatentur Scotistæ, vt constat ex illorum solutione, & minorem probo; si enim ex aliquo testimonio Scripturæ colligeretur decretum efficax de Incarnatione nõ connexum cum peccato, maximè ex illo Prouerb 8. *Initium viarum suarum antequam quidquam faceret à principio*, *Prou. 8.* quod de Sapientia incarnata plures Ecclesiæ Patres interpretantur; sed ex hoc testimonio non colligitur decretum efficax Incarnationis non connexum cum futuritione peccati: ergo ex nullo testimonio Scripturæ infertur talis decreti existentia.

Consequentia est legitima: alia namque testimonia Scripturæ, quæ ad inferendam illius decreti existentiam à contrarijs aggregantur, vel loquuntur de sapientia increata, vel nihil difficultatis addunt supra testimonium in maiori contentum: ergo si ex hoc non infertur ex nullo testimonio colligitur. Minor autem, in qua est difficultas, in hunc modũ probatur. Ex illo testimonio; admisso, quòd de sapientia incarnata loquatur, tantum colligitur prioritas decreti incarnandi ordine intentionis ad decretum permittendi peccatum; sed stat benè ista prioritas cum connexione decreti cum futuritione peccati, & cum decreto permittendi peccatum: sicut decretum intentiuum gloriæ, vt coronæ, in electis est prius ordine intentionis decreto efficaci meritorum; & tamen in sententia Scoti, & Discipulorum eius est cum meritis, & cum decreto illorum connexum ita, vt ex vi talis decreti gloria conferenda non sit, nisi merita intercedant, & dependenter ab illis: ergo ex illo testimonio non colligitur decretum Incarnationis non connexum cum futuritione peccati, & ex vi cuius, non peccante Adamo, Verbum assumeret carnem, & consequenter tale decretum ex nullo testimonio colligitur.

Et augetur difficultas primò; etenim in testimonio ad-
38 *Confirmatur primò.* ducto exprimitur antecessio, & prioritas decreti Incarnationis, non solum ad decretum permittendi peccatum, sed etiã ad decretum producendi creaturas, vt constat ex illis verbis: *Antequam quidquam faceret à principio*, idest, antequam decerneret quidquam producere; & tamen decretum *Prou. 8.* Incarnationis etiam sumptæ substantialiter, fuit connexum cum decreto producendi vniuersum, alias Verbum carnem assumeret saltem in statu impassibili, non solum non peccante Adamo, sed etiam non existente Vniuerso, quod nullus Theologorum, quem hucusque viderim, docuit: ergo ex præcedentia, & prioritate decreti efficacis Incarnationis fiendæ ad decretum permittendi peccatum non sequitur independentia, seu inconnexio decreti Incarnationis cum decreto permissiuo peccati, & cum peccati futuritione, & consequenter non sequitur, ex vi talis decreti futuram Incarnationem non existente peccato.

Explicatur, & vrgetur secundò: Christus non veniret, 39 *Confirmatur secundò.*
etiam in carne impassibili in vi alicuius decreti ex ijs, quæ de facto circa Incarnationem existunt, Adamo non existẽte, seu non existente vniuerso, vt omnes Theologi docent, nullo, quem viderim, dempto: ergo non veniret, etiam in carne impassibili, Adamo non peccante. Patet consequẽtia: nam in testimonio relato, & in alijs, quæ solent à contrarijs adduci, aggregarique ad probandum, aduentum Christi, & incarnationem futuram, non existente peccato, nulla de peccato fit mentio, sed solummodo de creaturis, vt constat ex illo: *Primogenitus ante omnem creaturam*, quod de sapientia incarnata aliqui Theologi accipiunt, & ex illo: *Initium viarum suarum antequam quidquam faceret à principio*: *Prou. 8.* ergo si respectu Adami, & aliarum creaturarum, de quibus expressa fit mentio in prædictis testimonijs, sola antecessio colligitur, vel prioritas naturæ, non autem connexionis negatio, idest, quod decretum efficax Incarnationis connexum non sit cum decreto producendi vniuersum, mandandumque executioni, vniuerso non existente, pariter respectu decreti permissiui peccati solum habebitur antecessio, vel prioritas naturæ, non verò negatio connexionis vnius decreti cum alio, ac proinde ex prædictis testimonijs perperam à contrarijs colligitur, venturum Christum, & incarnationem futuram in carne immortali, & impassibili in vi præsentis decreti, Adamo non peccante.

Si fortè ex doctrina Scoti dicatur, respectu vniuersi, re- 40 *Responsio bis.*
spectu Adami, & creaturarum solum colligi ex prædictis testimonijs antecessionem, & prioritatem naturæ, & quod sapientia incarnata ordine intentionis omnem creaturam præcesserit, & decretum illas producendi, non autem negationem connexionis, nec quod existeret Christus, creaturis non existentibus, quia in vi præsentis decreti intentus fuit vt hominum, & Angelorum finis, & caput & quia caput dicitur per comparationem ad alia corporis membra, nec sine membris subsistit, fit consequens, quòd intẽtus fuerit Christus in vi præsentis decreti, vt connexus cum creaturis, ac proindè licet prædictum decretum ordine naturæ præcesserit decretum producendi creaturas, creaturis non existentibus, Incarnatio in vi illius non existeret; cæterum cum peccato Adami nullam habuit Christus connexionem, ideoque ex vi talis decreti Verbum assumeret carnem, Christusque veniret, non existente peccato.

In contrarium obstat primò, solutionem istam esse omni- 41 *Contra primo.*
nò voluntariam, & manifestam petitionem principij, fundamentum enim ad probandam inconnexionem decreti efficacis Incarnationis cum decreto permissiuo peccati, & cum peccati futuritione, illamque ex prædictis testimonijs inferendam est illud Verbum. *Antequam quidquam faceret à principio*, illudque. *Primogenitus ante omnem creaturam*, & *Prou. 8.* alia similia; sed ex illis verbis solum colligitur antecessio, vel prioritas naturæ vnius decreti ad aliud, cum qua, vt ostendi, compatitur dependentia vnius decreti ab alio, vel saltim connexio cum illo: ergo negatio connexionis inter decretum efficax de Incarnatione, & decretum permittendi peccatum, omninò voluntariè ex prædictis testimonijs colligitur, & à Scoto asseueratur.

Deinde, quia si non obstante, quod Christus intentus fue- 42 *Secundo.*
rit in vi præsentis decreti, vt omnium creaturarum finis, & ordine intentionis decretum illas producendi præcesserit, fuit volitus vt caput hominum per deriuationẽ gratiæ adoptiuæ, vt Scotus, illumque sequentes fatentur, illo non obstante, potuit etiam intendi vt caput hominum per deriuationem gratiæ redemptiuæ, & remissiuæ peccati; sed Christus vt caput hominum per deriuationem gratiæ remissiuæ peccati cum peccato habet connexionem: ergo, non obstante prioritate decreti efficacis Incarnationis in prædictis testimonijs contenta, potuit Christus per tale decretum intendi, non solum vt connexus cum creaturis, sed etiam vt connexus cum decreto permittendi peccatum, & consequenter cum illius futuritione.

Denique, & explicatur magis hoc ipsum: non obstante, 43 *Tertio.*
quòd homines sint materia per gratiam adoptiuam perficiẽda, potuit Christus antecedenter ad illos intendi vt hominum caput per deriuationem gratiæ adoptiuæ decreto cum futuritione illorum connexo: ergo non obstante, quòd peccatum sit materia per gratiam redemptiuam remissiuamque destruenda, potuit Christus ante permissionem peccati intendi vt caput hominum per deriuationem gratiæ re-

remissiuæ, decreto præcedente ordine naturæ decretum permittendi peccatum; connexo tamen cum illo, & cum peccato futuritione, & consequenter ex prioritate decreti Incarnationis ad decretum permissiuum peccati, non colligetur Christum fuisse intentum sine connexione cum peccato vel vt non connexum cum illo. Patet consequentia; non enim solum materia destruenda præcedere debet formam destructiuam, sed etiam materia perficienda debet formam perfectiuam præcedere: ergo si, non obstante, quod homines sint materia perficienda per gratiam adoptiuam, potuit Christus antecedenter ad illos intendi vt illorum caput per deriuationem gratiæ adoptiuæ, decreto cum illorum existentia connexo, etiam non obstabit, quod peccatum sit materia per gratiam redemptiuam destruenda, vt Christus intendatur antecedenter ad permissionem peccati, vt caput hominum per deriuationem gratiæ redemptiuæ, decreto connexo cum futuritione peccati.

44 *Respondebis.* Respondebis, negando consequentiam, & disparitatem assignabis. vt enim cum prioritate vnius decreti ad aliud detur inter vtrumque decretum connexio, necessarium est, vt obiectum decreti prioris connexum sit cum obiecto posterioris, & vt tale intendatur: unde, quia prima volitio efficax gloriæ ad illam terminatur, vt coronam meritorum, qua ratione est cum meritis connexa, fit, vt decretum intentiuum gloriæ, etsi ordine naturæ præcedat decretum terminatum ad merita, illud inferet, cum illoque, & cum meritis connectatur. potest autem Christus vt finis hominum, & omnium creaturarum intendi, & intendi vt connexus cum illis, & consequenter cum præcedentia Christi in ordine intentionis respectu hominum, & aliarum creaturarum stat connexio cum illis, & non futurum Christum, et iam ex vi decreti præcedentis, creaturis non existentibus; ante peccatum autem non potest Christus efficaciter intendi sub aliqua ratione cum futuritione peccati connexa, quia ex hoc fieret Deum fore voliturum peccatum, illudque causaturum; ideoque eo ipso, quod testimoniis Scripturæ probetur prioritas decreti efficacis de Incarnatione Verbi ad permissionem, & futuritionem peccati, infertur per bonam consequentiam decretum efficax Incarnationis, non connexum cum decreto permissiuo peccati, nec cum illius futuritione: ac proinde ex vi talis decreti Incarnationem esse futuram, peccato non existente.

45 *Contra primo.* Hæc solutio tangit doctrinam, de qua fusè egimus *tract. de prædestinatione*, probantes, permissionem peccati in electis esse effectum prædestinationis illorum ex præintenta, aut prælecta pœnitentia, quamuis hæc sine peccato esse nequeat, & cum illo connectatur, quin ex hoc possit inferri, Deum velle, aut causare peccatum in ratione peccati, & ex ibi dictis breuiter reijcitur primò: nam ex eo, quod Christus decernatur vt Redemptor vel vt rediments in actu secundo, prius ordine intentionis, quam permittatur peccatum, non sequitur, Deum velle, sed solum quod permittat peccatum; sed in permissione peccati nullum inconueniens est, neque ex illa sequitur, Deum peccatum causare: ergo ex decreto efficaci Incarnationis Verbi, vt connexæ cum futuritione peccati præcedente decretum permissiuum illius non sequitur, Deum velle peccatum, aut esse peccati causam, & consequenter nullum est inconueniens in eo, quod decretum efficax Incarnationis cum futuritione peccati connexum peccati permissionem præcedat.

Consequentia patet: nam Christus vt Redemptor in actu secundo cum futuritione, vel existentia peccati connectitur: ergo si ex decreto efficaci Christi vt Redemptoris præcedente permissionem peccati non sequitur, Deum velle peccatum, non esse causam illius, non sequitur hoc inconueniens ex præcedentia decreti efficacis connexi cum futuritione peccati. Minor autem est certa, & maior probatur: nam ex decreto efficaci Christi vt Redemptoris solum infertur illa voluntas in Deo, quæ exigitur ex parte illius, vt peccatum existat; sed vt existat peccatum non exigitur in Deo voluntas positiua peccati, sed voluntas permissiua, hoc est, voluntas solum permittendi peccatum, imò prima voluntas Deo erga peccatum repugnat: ergo ex decreto efficaci Christi vt Redemptoris præcedente decretum permissiuum peccati non sequitur, Deum velle positiuè peccatum, esseque causam illius, sed tantum sequitur voluntas permissiua peccati, hoc est, quod Deus efficaciter velit peccatum permittere, aut peccati permissionem.

46 *Secundo.* Secundò reijcitur, & istius argumenti efficacia magis declaratur: si ex intentione efficaci Christi vt Redemptoris sequeretur, Deum velle positiuè peccatum, & esse causam illius maximè, quia Christus vt Redemptor efficaciter præintentus infert futuritionem peccati, & connectitur cum illa; sed ex hac connexione non sequitur voluntas in Deo futuritionis peccati: ergo ex eo, quod decretum efficax Christi vt Redemptoris sit prius præuisione peccati non sequitur, Deum positiuè voliturum peccatum, nec futurum causam illius, & consequenter nullum inconueniens sequitur ex præcedentia decreti efficacis Christi vt Redemptoris ad decretum permissiuum peccati. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primò: non enim minus connectitur voluntas defectibilis actu existens cum possibilitate peccati, quam Christus vt Redemptor futurus cum peccati futuritione; & tamen ex volitione efficaci Dei terminata ad existentiam voluntatis defectibilis, non sequitur in Deo volitio possibilitatis peccati, aut complacentia in illa, eo quod peccatum vt possibile sumptum pro formali malitiæ Deo placere non potest, nec eius complacentiam terminare: ergo ex connexione Christi vt Redemptoris futuri cum futuritione peccati non sequitur in Deo volitio positiua ad futuritionem peccati terminata, eo quod Deus istius volitionis est incapax.

Nec refert, si dicas, Deum non velle positiuè voluntatem quatenus defectibilem formaliter, qua ratione connectitur 47 *Respondebis.* cum possibilitate peccati, ideoque ex volitione positiua Dei terminata ad existentiam voluntatis defectibilis, non sequitur volitio possibilitatis peccati, aut complacentia in illa, quia ad hoc necessarium erat, quod volitio positiua Dei terminata ad existentiam voluntatis defectibilis terminaretur ad illam formaliter, prout defectibilem, quod non ita contingit, sed solum terminatur ad entitatem voluntatis creatæ, quæ bona est, & positiuè volita à Deo, ab illoque efficienter causata.

Non, inquam, refert primò, quia in plurium Theologorum sententia, Deus non solum causat entitatem voluntatis 48 *Contra primo.* creatæ, sed etiam illam efficienter causat prout formaliter defectibilem, seu vt potentem deficere, eo quod prout sic causam aliquam efficientem debet habere, & non est assignabilis alia, a qua efficienter procedat, nisi Deus, qui per se primò per creationem causans animam rationalem ex consequenti causat voluntatem creatam secundum omnem illius formalitatem, quarum vna est, quod possit deficere à regula, & peccare: ergo positiuè vult in hac sententia, non solum entitatem voluntatis creatæ, sed etiam illius defectibilitatem, illamque vt formaliter defectibilem; & tamen non vult positiuè possibilitatem peccati, nec in peccato vt possibili complacet: ergo stet volitio positiua alicuius entitatis, aut formalitatis non terminata ad extremum cum illa connexum, sed ab illo præscindens, & consequenter licet Christus vt Redemptor futurus necessariò connectatur cum futuritione peccati, poterit volitio efficax Dei terminata ad Christum vt futurum Redemptorem non terminari ad futuritionem peccati, nec inferre in Deo voluntatem terminatam ad illam.

Secundò, nam esto in veriori sententia Deus non causet voluntatem creatam, prout formaliter defectibilem, vel potentem deficere, nec illam velit prout sic; causat tamen en- 49 *Secundo.* titatem voluntatis creatæ, cui essentialiter annexa est defectibilitas, cum sit prædicatum essentiale voluntatis creatæ, quod ex se, & sibi relicta possit deficere à regula, & consequenter peccare: ergo positiuè vult entitatem voluntatis creatæ, cui essentialiter annexa est defectibilitas, & consequenter possibilitas peccati; & tamen non vult positiuè possibilitatem peccati, nec in illa complacet, quia peccatum vt possibile est incapax terminandi complacentiam diuinam: ergo ex eo, quod Christus vt Redemptor futurus necessariò connectatur cum futuritione peccati, illamque infallibiliter inferat, non sequitur, Deum volentem efficaciter Christum vt Redemptorem futurum velle, aut voliturum esse existentiam, aut futuritionem peccati.

Et augetur difficultas primò: nam Christus vt existens Redemptor redemptione actuali non minus connectitur cum 50 *Confirmatur primo.* præteritione peccati, quam vt futurus Redemptor connectitur cum peccati futuritione; sed ex eo, quod Deus positiuè velit existentiam Christi, vt actualiter redimentis, & in illo complaceat, supposita præuisione peccati, non sequitur, Deum velle positiuè præteritionem peccati, aut illa complacere: ergo ex connexione redemptionis futuræ cum futuritione peccati, non sequitur, Deum volentem efficaciter Christum vt Redemptorem, & redemptionem actualem vt futuram velle positiuè futuritionem existentiæ peccati, & consequenter non sequitur, Deum esse causam peccati, sed solum illud permittere, in quo nullum est inconueniens. Probatur consequentia; si namque Deus esset capax amandi peccatum, aut complacendi in illo volens exi-

existentiam Christi, vt Redimentis, & in illa complacens complaceret in prætetitione peccati, cum qua existentia redemptionis actualis necessariò connectitur, & quam necessariò supponit; & tamen, quia Deus est incapax amandi peccatum, ex amore existentiæ actualis redemptionis necessariò supponentis prætentionem peccati, non sequitur, Deũ velle talem prætetitionem, aut complacere in illa: ergo eadem ratione non sequitur, Deum velle futuritionem peccati, aut in illa complacere ex voluntate efficaci Christi vt Redemptoris, & redemptionis futuræ, quamuis hæc necessariò inferat peccati futuritionem, illam exigat, & cum illa connectatur. Consequentia tenet a paritate rationis. Minor est certa: in peccato namque, nec vt possibili, nec vt existente, nec vt prætetito Deus complacere potest. & maior probatur; quia namque intellectus diuinus est capax cognoscendi peccatum: sicut non potest cognoscere Christum vt Redemptorem futurum, quin cognoscat vt futurum peccatum: ita non potest cognoscere redemptionem vt existenté, quin cognoscat positiuè prætetitionem peccati, quam actualis redemptio necessariò præsupponit: ergo si diuina voluntas capax esset amandi peccatum, aut complacendi in illo, non posset velle positiue existentiam redemptionis actualis præscindendo a prætetitione peccati, quam supponit necessariò vt positiuè volita, sed necessariò in illa deberet complacere, & consequenter si volens existentiam redemptionis actualis, non obstante connexione cum prætetitione peccati, ab illa, vt positiue volita præscindit propter incapacitatem complacendi in peccatum, propter eandem incapacitatem, etsi positiue velit redemptionem vt futuram, poterit non velle futuritionem peccati, sed ab illa præscindere, quamuis redemptio vt futura necessariò inferat peccati futuritionem.

51 *Confirmatur secundò.* Vrgetur, & augetur difficultas secundò: non minus connectitur cum futuritione peccati decretum permissiuum illius, quam decretum efficax Christi vt Redemptoris redemptione actuali futura; & tamen ex eo, quod Deus velit peccatum permittere ante præuisionem absolutam peccati vt existentis, aut futuri, non sequitur, Deum velle existentiam, aut futuritionem peccati: ergo ex eo, quod decretum efficax Christi vt Redemptoris connectatur infallibiliter cum futuritione, & existentia peccati, & illius præuisionem absolutã præcedat, non sequitur, Deum velle positiuè peccatum, & esse causam illius. Consequentia cum minori tenet; maior autem probatur; nam vtrobique inuenitur connexio infallibilis Logica consistens in eo, quod posito antecedenti, infallibiliter consequens inferatur: sicut enim bene valet, erit actualis redemptio: ergo erit peccatum: ita bené sequitur: Deus vult peccatum permittere, & negare gratiam efficacem vel congruam: ergo peccatum erit, & nullibi datur præcedẽtia causalitatis physicæ: sicut enim Deus volens peccatum permittere, & negare gratiam efficacem causa peccati non est: ita efficax intentio Christi ut Redemptoris in peccatum non influit, sed a uoluntate nostra procedit: ergo est æqualis connexio inter decretum efficax permittendi peccatum, & futuritionem illius, atque inter decretum efficax Christi ut Redemptoris in actu secundo futuri, & existentiam, uel futuritionem peccati.

52 *Confirmatur tertio.* Denique urgetur, & confirmatur: intentio efficax Christi ut Redemptoris præcedens absolutam præuisionem peccati ut futuri non est uirtualis uolitio futuritionis peccati: ergo ex hac intentione non sequitur, Deum alia uoluntate distincta uoliturum formaliter existentiam, & futuritionem peccati. Consequentia tenet: quando namque ex intentione finis sequitur uoluntas formalis illorum, sine quibus finis existere nequit, ipsa intentio finis est uirtualis amor illorum, quæ ad existentiam finis sunt necessaria, ut constat in intentione efficaci gloriæ ut coronæ, quæ est uirtualis uolitio meritorum, quia ex tali intentione infertur in Deo amor meritorum formalis directè ad merita terminatus: ergo si efficax intentio Christi ut Redemptoris nõ est uirtualis amor peccati, non infertur ex tali intentione efficaci, Deum amaturum formaliter existentiam, aut futuritionem peccati. Antecedens autem probatur: uolitio inefficax Christi ut Redemptoris non est inefficax uirtualis uolitio positiua existentiæ, aut futuritionis peccati: sicut complacentia in Christo quatenus Redemptore non est uirtualis complacentia in peccato: ergo efficax intentio Christi ut Redemptoris non est amor efficax uirtualis peccati. Patet consequentia; cum enim finis, & requisita ad existentiam illius sunt amabilia ab intendente finem: sicut efficax intentio finis est uirtualis efficax amor mediorum: ita uoluntas inefficax finis est uirtualis inefficax mediorum uoluntas; sed quia Deus non potest amare positiuè peccatum, uolens inefficaciter Christum ut Redemptorem non uult inefficaciter positiuè existentiam, aut futuritionem peccati: ergo ob eandem incapacitatem uolens efficaciter, & efficaciter præintendens Christum ut Redemptorem non uult efficaciter uirtualiter, quod peccatum existat, aut quod extiturum sit.

53 *Secundo respondent alij.* Respondebis secundò argumento num. 37. facto cum suis confirmationibus, Deum non posse efficaciter præintendere Christum vt Redemptorem, nec sub alia quauis ratione connexa infallibiliter cum futuritione peccati, nõ ideo, quia sequeretur, Deum positiue voliturum peccatum, aut futurum causam illius, sed quia sequeretur, Deum, supposita efficaci intentione Christi vt connexi cum futuritione peccati, non posse seriò intendere, & quasi desiderare, quòd non sequatur peccatum, nec voluntatem creatam adiuuare sufficienter, vt in peccatum non incidat, quod est maximũ inconueniens: Deo namque non iuuante sufficienter voluntatem creatam, vt possit peccatum vitare, & in illud nõ incidere, non peccaret voluntas creata non obtemperando legi: nequit namque sine potentia expedita ad legis obseruationem obligatio legis subsistere, nec voluntas potest expedite legem obseruare sine adiutorio sufficienti Dei, ideoque stat prioritas decreti efficacis de Incarnatione Verbi ad decretum producendi creaturas cum connexione inter vtrumque decretum, & cum eo, quòd Christus extiturus non esset, creaturis non existentibus; non tamen stat prioritas decreti efficacis Incarnationis Verbi futuræ ad decretum permissiuum peccati cum connexione vnius decreti cũ alio, & cum peccati futuritione: ac proinde, nec cum eo, quòd in vi talis decreti, peccato non existente, Incarnatio Verbi non foret.

54 *Reijcitur.* Sed contra: stat namque cum intentione efficaci Christi vt Redemptoris redemptione actuali futura infallibiliter inferente futuritionem peccati, & illius præuisionem absolutam præcedente, seria uoluntas, & ueluti desiderium in Deo, ut peccatum non existat, ex qua uoluntate moueatur ad iuuandam uoluntatem creatam auxilio sufficiente, ut possit uitare peccatum: ergo ex hoc inconuenienti non probatur, non posse decretum efficax Christi ut Redemptoris connexum infallibiliter cum futuritione peccati illius præuisionem, & permissionem præcedere. Probatur antecedens: si non staret, maxime, quia talis intentio infallibiliter infert futuritionem existentiæ peccati, & cum illa necessariò connectitur; sed hæc infallibilis connexio, & illatio non obstat: ergo stat dicta uoluntas cum prædicta intentione efficaci. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: uoluntas permittendi peccatum, & negandi gratiam efficacem infallibiliter infert negationem rectæ operationis; & tamen, hac uoluntate supposita, stat in Deo seria uoluntas, & ueluti desiderium, ut uoluntas creata rectè operetur, impleat legem, & peccatum uitet: ergo connexio infallibilis intentionis efficacis Christi ut Redemptoris præcedentis decretum permissiuum peccati cum peccati futuritione non obstat, ut, tali intentione supposita, Deus seriò uelit, & quasi desideret, vt peccatum non existat, & quòd voluntas creata in peccatum non incidat. Minor, cui inest difficultas, probatur: cum voluntate permittendi peccatum, & negandi gratiam efficacem stat alia voluntas in Deo auxiliandi sufficienter voluntatem creatam, illique impertiendi auxilia, quibus possit rectè operari, & vitare peccatum, alias, supposita voluntate diuina, permissiua peccati, voluntas creata non peccaret non obtemperando legi, cum sine potentia rectè operandi non possit voluntas peccare, nec huiusmodi potentia subsistat sine volitione Dei auxiliandi sufficienter ad rectam operationem; sed voluntas auxiliandi sufficienter, impertiendique auxilia sufficientia ad rectam operationem oritur ex seria intentione illius, & ex desiderio Dei vt voluntas rectè operetur: ergo cum voluntate permittendi peccatum, & negandi gratiam efficacem stat seria voluntas in Deo, intentio, & veluti desiderium rectæ operationis a voluntate creata eliciendæ, quod voluntas rectè operetur, & quòd in peccatum non incidat; sed de his plura *tract. de reprobatione*, vbi argumenta in contrarium diluimus.

(⁂)

§. III.

Examinatur sententia Suarez, & aliorum Recentiorum euasiones reijciuntur.

55 *Sententia, & solutio P. Suarij.* ET ea his impugnata relinquitur sententia P. Suarez *disput. 5. relata sect. 4. concl.* 1. 2. & 3. vbi cum Scoto conuenit in statuendo duplici decreto circa Incarnationē Verbi, vno terminato ad illam absolute præscindendo a circumstantia proximæ passibilitatis, & alio proximam passibilitatem inuoluente; ab illo tamen dissentit in eo, quod Scotus remedium peccati asseruit non fuisse motiuum Incarnationis Verbi quoad substantiam, sed solum quoad circumstantiam passibilitatis, & mortalitatis proximæ; Suarez autem, etsi substantiam Incarnationis doceat ex vi primi decreti fuisse volitam ob excellentiam mysterii, illiusque dignitatem tanquam ob motiuum sufficiens, asserit tamen ex vi secundi decreti amatam fuisse a Deo, non solum circumstantiā passibilitatis proximæ, sed etiam Incarnationis substantiam decreto cum peccato connexo propter remedium illius, & vt nos a peccato redimeret quasi tanquam ob motiuum sufficiēs, & adæquatum, nec inconueniens reputat, quod vnus, idemque effectus a duplici causa finali adæquata dependeat.

56 *Reijcitur primo.* Hæc tamen doctrina displicuit, non solum nostris Thomistis, sed etiam pluribus Doctoribus ex familia Societatis, & reijcitur primò ex iam dictis: nam esto ex testimoniis Scripturæ possit colligi, & probari, decretum efficax Dei de Incarnatione Verbi terminatum ad substantiam illius ob excellentiam mysterij, eiusque intrinsecam dignitatem; ex nullo tamen testimonio Scripturæ potest colligi, & probari decretum efficax Dei terminatum ad Incarnationem Verbi ob solam excellentiam mysterii absque connexione cū decreto permissiuo peccati, illiusque futuritione, & alias statuto omni decreto connexo cum futuritione peccati, aptius, meliusque explicantur Patrum testimonia asserentium absolutè, Christum non venturum, Adamo non peccante: ergo decretum efficax Dei terminatum ad Incarnationis substantiam non connexum cum decreto permissiuo peccati absque fundamento adstruitur, & consequenter absque fundamento assertur, venturum Christum, & Incarnationem futuram, Adamo non peccante, in vi alicuius decreti ex his, quæ de facto existunt.

57 *Secundo.* Secundò reiicitur etenim, vt suppono, ex frequentiori, & veriori sententia *in Physicis*: nec de potentia Dei absoluta potest vnus, & idem effectus dependere à duplici causa efficiente, non solum in actu primo, sed etiam in actu secundo adæquata; sed eadem ratio militat de duplici causa motiua, seu finali adæquata in actu secundo, vt non possit in vnum, & eundem effectum influere: ergo non stat, voluntatem diuinam ad decernendam Incarnationem Verbi duplex motiuum in actu secundo adæquatum habuisse, & consequēter vel excellentia mysterii non fuit motiuum Incarnationis Verbi quoad substantiam, vel fuit motiuum partiale simul cum remedio peccati, cum quo non stat, Incarnationem futuram in vi alicuius decreti existentis, Adamo non peccante, vt ex dicendis constabit. Minor probatur: ratio namque repugnantiæ, vt vnus, idemque effectus a duplici causa efficiente in actu secundo adæquata dependeat, efficienterque procedat, sumitur ex eo, quòd alias ab illarum qualibet dependeret, & non dependeret, quod implicat: dependeret quidem; quia ab illarum qualibet causaretur, vt supponitur; & non dependeret; quia sine concursu cuiusuis ex illis causis existere posset altera cōcurrente adæquatè, quod cum dependentia ab vtraque non potest componi; at hæc ratio pari efficacia militat de duplici motiuo in actu secundo adæquato: ergo eadem est ratio, vt vnus, idemque effectus non possit dependere in genere causæ finalis à duplici causa in actu secundo adæquata, atque vt non possit à duplici causa in actu secundo adæquata efficienter procedere.

58 *Tertio.* Deinde, nam esto admittamus, posse vnum, & eundem effectum à duplici causa in actu secundo adæquata, siue in genere causæ efficientis, siue in genere causæ finalis, & motiuæ dependere de potentia Dei absoluta; cæterum de lege ordinaria, rerumque natura attenta, id contigere non potest, ut docet communis Philosophorum sententia; sed ut fatetur Suarez *loco ubi proximè*, duplex illud motiuum, nempè excellentia mysterii, & remedium peccati, & nos ab illo redimere potuit diuinam voluntatem mouere tanquam vnum motiuum adæquatum ex vtroque conflatum partialiter ergo dato, quòd vtrumque habuerit rationem motiui, non mouit adæquatè vtrumque, sed inadæquatè, & partialiter, & consequenter illorum quolibet deficiente, deficeret decretum efficax de facto existens circa Verbi Incarnationem, Verbumque in vi illius non assumeret carnem, nec passibilem, nec impassibilem.

Secunda consequentia ea prima euidenter colligitur; deficit enim actus, non solum deficiente motiuo adæquato, sed etiam deficiente motiuo inadæquato, & partiali, vtpotè cum sit pars motiui adæquati, a quo actus in existendo dependet. Prima autem consequentia in hunc modum probatur: etenim de diuinis decretis, & de motiuis illorum loquendum est semper consentanee ad rerum naturas, nisi oppositum sit reuelatum, sed Deum ad Incarnationem decernendam ex duplici motiuo adæquato procedere, & a duplici motiuo adæquato moueri est supra rerum naturas, nec possibile de lege ordinaria, sed ad summum de potentia Dei absoluta; a duobus autem motiuis moueri partialiter, & vtroque inadæquatè ingrediente, est possibile de potentia Dei ordinaria, & naturis rerum consentaneum ergo dato, quod diuina voluntas, & excellentiam mysterii, & remedium peccati, hominesque redimere ab illo habuerit pro motiuo in decernenda Verbi Incarnatione, non ab illorum quolibet adæquatè, sed inadæquatè, & partialiter dicendum est motam fuisse, cum nullibi reuelatum sit, neque ex reuelatis colligi possit vtrumque ex illis motiuis adæquatè erga diuinam voluntatem se habuisse in decernenda Verbi Incarnatione, & consequenter, deficiente redemptione hominum à peccato, vt deficeret, si peccatum non existeret, non foret Incarnatio Verbi in vi præsentis decreti.

Præterea reiicitur: nam ex vi primi decreti terminati ad substantiam Incarnationis propter excellentiam, & dignitatem mysterii, illiusque intrinsecam perfectionem constituitur Incarnatio extra causas, cum ex vi illius sit obiectum scientiæ visionis, intuitu cuius, & meritorum Christi Deus gratiam Angelis contulit, & Adamo in statu innocentiæ, vt fatetur Suarez: ergo, si primum decretum non habuit pro motiuo remedium peccati, nosq; redimere ab illo, Incarnatio quoad substantiam non processit ex remedio peccati, nec ab illo habuit dependentiam tanquam à fine, & motiuo. Probo consequentiam: etenim non solum causa efficiens, sed etiam causa finalis petit præcedere existentiam effectus, quē causat, cum de ratione causæ, vt sic, sit natura suum effectum præcedere; sed ex vi primi decreti efficacis de Incarnatione Verbi Incarnatio redditur existens: ergo si hoc decretum fuit independens à remedio peccati vt motiuo, & consequēter remedium peccati natura illud non præcessit, non potuit remedium peccati motiuè in existentiam Incarnationis influere: causa namq; finalis non influit immediatè in effectum sed mediatè, mouendo nempè, voluntatem causæ efficientis, & consequenter si remedium peccati non fuit motiuum decreti efficacis Dei, in vi cuius Incarnatio extra causas constituitur, non potuit motiuè in Incarnationem influere, nec illam motiuè causare. 59 *Quarto reijcitur.*

Respondebis, ea vi primi decreti non constitui Incarnationem extra causas adæquatè, & in omni ordine, sed solā in vno ordine, videlicet intentionis; ac proinde, licet primum illud decretum non habuerit pro motiuo remedium peccati; potuit tamen in existentiam Incarnationis influere mouendo voluntatem diuinam in ordine ad aliud decretum ex vi cuius Incarnatio accipit existentiam adæquatè, & cōplelè: sicut in nostra sententia, quamuis intentio efficax gloriæ vt coronæ, illam futuram inchoatiuè constituens, non moueatur à meritis, gloria nihilominus propter merita in executione datur, vtpotè corona iustitiæ; quia mediat alia voluntas in Deo, nempè decretum executiuū circa gloriam habens pro motiuo conferendi illam propter merita nostra, & quia hæc mouent voluntatem diuinam in ordine ad istud decretum, etsi non moueant ad decretum primum intētiuū, meritoriè influunt in gloriam, illamque habent pro effectu, & causant meritoriè efficienter prout in tempore confertur: ita similiter vt remedium peccati finaliter influat in existentiam Incarnationis, sufficit, quod sit motiuum secundi decreti, licet non moueat ad primum. 60 *Respondebis.*

Sed contra primò; nam in sententia P. Suarez primum illud decretum terminatum ad substantiam Incarnationis ob excellentiā mysterii, illiusque dignitatē, est causa nō inadæquata, & partialis, sed adæquata, & totalis existentiæ Incarnationis: sicut & mysterii excellentia est motiuum non partiale, & inadæquatum, sed adæquatū, & totale illius. ergo ea 61 *Contra primo.*

vi talis decreti non inadæquatè, sed adæquatè Incarnatio extra causas, & existens constituitur; in hoc enim causa adæquata a causa inadæquata distinguitur, quod illa se ipsa effectum adæquatè extra causas constituit, & consequenter si remedium peccati ad tale decretum non mouet, sed illud supponit existens, non potest in existentiam Incarnationis influere, cum Incarnationem existentem ex vi talis decreti supponat.

62 *Secundò.* Deinde, nam licet primum illud decretum non sit in nostra sententia causa adæquata existentiæ Incarnationis in omni ordine, cum requiratur aliud decretum, scilicet, executiuum, vt completè, & adæquatè Incarnatio constituatur futura; est tamen adæquata causa in ordine intentionis: ergo ex vi illius cõstituitur Incarnatio extra omnes causas ad ordinem intentionis pertinentes; sed causa finalis pertinet ad ordinem intentionis: ergo ex vi talis decreti constituitur Incarnatio extra omnem causam finaliter influentem in illã & consequenter nõ restat locus concursui alterius causę mouentis, aut finalizantis præter illam, quæ fuit talis decreti motiuum, licet possit supposita intentioni efficaci, terminata ad gloriam vt coronam non mota à meritis, manere locus concursui morali meritorum respectu decreti executiui gloriæ, quia concursus meritorius, cum nõ sit concursus finalis, sed moralis effectiuus, non spectat ad ordinem intentionis, sed ad ordinem executionis; ideoq; exerceri potest respectu decreti executiui, quin exerceatur circa decretum intentiuum gloriæ.

63 *Respondebis.* Respondebis, quod licet hæc obiectio in nostra sententia sit efficax, oppositum Auctorem non vrget, in cuius sententia secundum decretũ terminatum ad substantiã Incarnationis cum circumstantia proximæ passibilitatis non comparatur ad primum decretũ terminatum ad substantiam Incarnationis absolutè vt decretum executiuum ad intentiuum, sed vtrumq; intentiuum est, & ad intentionis ordinem pertinẽs, & vtrumq; est causa totalis, & adæquata existentiæ Incarnationis. Vnde, quamuis remedium peccati non fuerit motiuum diuinæ voluntatis in ordine ad primum decretũ Incarnationis Verbi absolutè; fuit tamen motiuum voluntatis diuinæ in ordine ad secundum decretum terminatũ ad substantiam Incarnationis cum circumstantia proximæ passibilitatis: & cum hoc secundum decretũ in existentiã Incarnationis influxerit, fit consequens, vt remedium peccati motiuè, & finaliter illam causauerit, non quidem mouendo voluntatem diuinam ad primum Incarnationis decretum; benè tamen ad secundum, in vi cuius simul cum alio accepit existentiam Incarnatio.

64 *Contra primò.* Sed contra primò: nam substantia Incarnationis ex vi prioris decreti terminati ad illam ob excellentiam, & dignitatem mysterij constituitur existens intra ordinem intẽtionis ita, vt ex vi illius infallibiliter sit extitura, etsi dependenter a decreto pertinente ad ordinem executionis. ergo secundum superueniens decretum, etsi possit dare existentiam circumstantiæ proximæ passibilitatis intra ordinem intentionis; non tamen potest Incarnationis substantiam intra hunc ordinem constituere existentem, & consequenter, licet remedium peccati fuerit istius decreti motiuum non fuit causa finalis Incarnationis substantialiter sumptæ, sed solum quoad circumstantiam passibilitatis, & mortalitatis proximæ.

Secunda consequentia ex prima clarè colligitur: nam solum potest in existentiam Incarnationis influere remedium peccati in genere causæ finalis mouendo diuinam voluntatẽ ad decretum, à quo Incarnatio accipit existentiam intra ordinem intentionis, vt proximè dicebamus: ergo si a secundo decreto non accipit Incarnatio existentiam quoad substantiam, sed solum quoad circumstantiam proximæ passibilitatis intra ordinem intentionis, ex eo quod remedium peccati fuerit istius decreti motiuum, non sequitur, quod finaliter influat in existentiam Incarnationis quoad substantiam, sed solum quo finaliter causauerit circumstantiam proximæ passibilitatis, cuius contrarium oppositus Author intendit, nempè, quod Incarnatio substantialiter sumpta fuerit ob remedium peccati, vt motiuum, & causam finalem. Prima autem consequentia probatur: quod enim ab vna causa existentiam accepit in ordine executionis, non potest ab alia executiuè causari: ergo quod in vi vnius decreti intra ordinem intentionis extitit, non potest in vi alterius intra eundem ordinem existens constitui, & existentiam accipere, & consequenter, si Incarnatio Verbi quoad substantiam extitit in vi prioris decreti intra ordinem intentionis, à secundo decreto intra hunc ordinẽ existẽtiam quoad substantiam non accipit, sed ad summum poterit illam accipere quoad circumstantiam proximæ passibilitatis.

65 *Contra secundò.* Contra secundò, & tacita solutio simul cum principali reijcitur: nam si vnus, idemque effectus posset ex duplici motiuo adæquato procedere, & a duplici decreto intentiuo, quolibet adæquato causari, sequeretur, quod non solum Incarnatio quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantiam proximæ passibilitatis facta fuisset ob duo motiua adæquata, nempe, ob excellentiam, & dignitatem mysterij, & propter remedium peccati, & quod esset a duplici decreto intentiuo, quolibet adæquato causata: consequens est falsum, alias non solum veniret Verbum in carne, sed etiam in carne passibili, peccato Adami non existente; ergo solutio cũ doctrina hucusque tradita non subsistit. Falsitas consequentis, & quod ex illo inferatur, Verbum in carne passibili venturum, Adamo non peccante, patet: nam ideo iuxta Authorem contrarium Incarnatio quoad substantiam foret, Adamo non peccante; quia Incarnatio substantialiter sumpta ex duplici decreto intentiuo adæquatè processit, habuitque duplex motiuum quodlibet sufficiens, & adæquatum, nempè, excellentiam mysterij, & remedium peccati: ergo si, hoc idem circa Incarnationem quoad circumstantiam proximæ passibilitatis contigisset, veniret Verbum in carne passibili, Adamo non peccante. Sequela autem probatur primò a paritate rationis: si namq; Incarnatio substantialiter sumpta ob duplex motiuum adæquatum, & duplici decreto adæquato fuit volita, cur non etiam circumstantia proximæ passibilitatis? Secundò, nam in sententia Auctoris contrarij, non solum in vi duorum actuum voluntatis, sed etiam in vi vnius potest vnus, & idem effectus à duplici adæquato motiuo pendere: ergo licet decretum Incarnationis cum circumstantia proximæ passibilitatis vnicum sit, potuit Incarnatio in statu proximę passibilitatis procedere à duplici motiuo adęquato.

66 *Respondebis.* Respondebis, argumento, & paritate facta solum conuinci id euenire potuisse, quod nempè, non solum Incarnatio quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantiam proximæ passibilitatis ex duplici motiuo adæquato decerneretur à Deo, siue vno, siue duplici decreto, quorum vnum esset nos à peccato redimere, aliud verò aut excellentia mysterij, eiusque intrinseca dignitas, aut aliud, quod Dei voluntas sibi posset præstituere, non autem conuincit, id contigisse de facto, sed contrarium accidisse probat auctoritas Patrum passim asserentium, non venturum Christum, Adamo non peccante, quod ad minus verificari debet de Aduentu Christi in carne mortali, & passibili. Et insuper, nam quod Christus in carne mortali veniret, fuit, vt propter nos moreretur; mors autem non fuit volita, nisi occasione peccati, & vt Christus sua morte, & passione nos redimeret ab illo, & consequenter aduentus Christi in carne mortali, & passibili, & quod Verbum carnem mortalem assumeret, non fuit de facto volitum, & amatum a Deo ob aliquam aliam causam vt motiuum sufficiens, & adæquatum.

67 *Contra primò.* Sed contra primò: nam Ecclesiæ Patres non asserunt, non venturum Christum in carne mortali, & passibili, Adamo non peccante, sed absolutè docent, non venturum, nec Incarnationem futuram, non existente peccato: ergo si ad saluandam mentem Patrum, & vt illorum testimonia sint vera, excluditur duplex motiuum adæquatum circumstantiæ proximæ passibilitatis, etsi potuerit à Deo amari, & decerni propter illa, ad saluandam mentem Patrum, illorumque testimonia cum rigore, & proprietate explicanda, etiam excludendum est duplex motiuum adæquatum, & sufficiens respectu Incarnationis quoad substantiam, vi de facto Dei voluntatem mouens, esto fuerit possibile amari, & decerni à Deo substantiam Incarnationis ob duplex motiuum adæquatum, & sufficiens.

68 *Secundò.* Deinde, nam esto passio, & mors Christi occasione peccati fuerit de facto volita, & amata a Deo, & in illius remedium ordinata, non est, vndè, colligatur, solum hoc motiuũ habuisse voluntatem diuinam, cum ad alios fines conduxerit, nempè ad gratiam Angelorum, & hominis in statu innocentiæ, quam Christum suis meritis causasse, docet Suarez, quem plures Recentiores sequuntur, Nosque verius, & probabilius censuimus *tract. de merito Christi*, & insuper ipsa habeat suam excellentiam, summamque dignitatem moralem ex coniunctione cũ Verbo, ob quam amari potuit a Deo: ergo si hæc motiua potuerũt adæquatè, & sufficiẽter, & non inadæquatè, & partialiter respectu mortis Christi, illiusq; proximæ passibilitatis se habere, vt argumẽto, & paritate facta cõuincitur non est, vndè colligatur, partialiter, & inadæquatè simul cum remedio peccati se habuisse; ideoque non venturum Christum in carne mortali, & passibili,

nec

nec Verbum carnem mortalem, & passibilem sumpturum, non existente peccato.

69 Explicatur, & vrgetur primò: nam ex testimonijs Scripturæ saium habetur, Christum in carne passibili, & mortali venisse in remedium peccati vt constat ex illo: *Venit Iesus peccatores saluos facere*; sed supposita sententia Auctoris contrarij docente, vnum, & eundem effectum posse ex duplici motiuo sufficiente, & adæquato procedere, & propter aliud amari, cum proprietate saluatur, Christum in remedium peccati venisse, & vt nos ab illo redimeret, etiam si illius aduentus ex alio motiuo sufficiente, & adæquato processerit; & a Deo fuerit propter illud amatus: ergo, illa sententia supposita, non est, vnde, colligatur, taliter aduentum Christi in carne mortali, & passibili fuisse a Deo amatum propter remedium peccati, & vt nos ab illo redimeret, quod alia motiua, propter quæ potuit amari; vt sufficientia, & adæquata, excludantur.

70 Explicatur, & vrgetur secundò nam in Symbolo Nicæna remedium peccati, & nos ab illo redimere, assignatur pro motiuo, non solum mortis Christi, sed etiam Incarnationis vt constat ex illis verbis: *Qui propter nos homines descendit de Cælis, & incarnatus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, & homo factus est, crucifixus, & sepultus, &c.* Quibus remedium peccati, non solum assignatur pro motiuo mortis, & passionis Christi, sed etiam Incarnationis; sed vt asserit contraria sententia, comparatum ad Incarnationis substantiam, etsi remedium peccati fuerit motiuum sufficiens non tamen ita, vt excludat alia sufficientia, & adæquata motiua: ex quo prouenit, futuram substantiam Incarnationis, etiam si peccatum non existeret: ergo pariter, etsi respectu mortis, & passionis Christi remedium peccati fuerit motiuum sufficiens; non tamen exclusit alia motiua sufficientia, & adæquata, & consequenter aduentus Christi in carne mortali, & passibili fuit de facto volitus, & amatus a Deo, non solum ob remedium peccati, sed etiam ob alia motiua sufficientia, & adæquata. Ex quo vlterius fit, Christum in vi præsentis decreti venturum in carne mortali, & passibili, nullo existente peccato.

71 Aliorum solutio est, ex vi primi decreti venisse Christũ, tum propter nostram salutem æternam absolutè: tum etiam propter libertatem nostram à peccato, non vt existente, sed vt imminente sub conditione, quod contraheretur; vel cõmitteretur, per quod saluantur locutiones Scripturæ asserẽtis, venisse Christum, vt nos à peccato redimeret, & simul saluatur, venturum Christum, Verbumque carnem assumpturum, quamuis nullum peccatum in statu absoluto existeret: sicut verificatur, Christum venisse, vt nos redimeret à peccatis actualibus & propter nostram libertatem ab illis, non vt existentibus, sed vt imminentibus, & sub conditione quod committerentur, cum quo stat, quod veniret Christus, Verbumq; carnem assumeret, quamuis nullum actuale peccatum existeret, solo originali existente in sententia Thomistar. Ita Puente-Hurt. *disp. 13. relata sect. 13. sub sect. 3.*

72 Sed contra eius solutionem obstant primò, quæ supra aduersus explicationem ab isto Authore traditam ad auctoritates Patrum obiecimus. Deinde, vt enim proximè dicebamus, in Sympolo Nicæna ly *propter nos homines, & propter nostram salutem*, quibus verbis explicatur motiuum aduentus Christi, eodem modo refertur ad decensum de Cœlis, & ad assumptionem carnis, atque ad passionem Christi, & mortem, vt constas ex illis verbis: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlis, & incarnatus est, passus, & sepultus, &c.* Sed relatum ad passionem Christi, & mortem non importat pro motiuo æternam salutem absolutè, & remedium à peccato solum sub conditione, sed remedium à peccato absolutè: ergo etiam relatum ad descensum Christi de Cœlis, & ad carnis assumptionem, non sub conditione, sed absolutè importat remediũ peccati.

73 Denique tradita solutio reijcitur: nam sequitur ex illa, & exemplo, quo prędictus Auctor vtitur in illius confirmationem non solum venturum Christum, & Verbum carnem sumpturum, sed etiam moriturum de facto, peccato Adami non existente absolutè; consequens est falsum: ergo & tradita solutio: Probo sequelam: nam ex eo, quòd Christus veniret, nullo peccato actuali existente, etsi ueniret in remediũ illorũ, & ut nos ab illis redimeret; infert prædictus Auctor, venturum Christum, & Verbum carnem sumpturum, etiam non peccante Adamo, nec illius peccato in statu futuro absoluto existente, quamuis in Scriptura dicatur, Christũ uenisse, Verbumque carnem sumpsisse in remedium originalis peccati, & ut hominem ab illo redimeret; sed Christus ueniret in carne mortali, & passibili, & de facto moreretur peccato Adami existente, quamuis actualia hominum peccata absolute non existerent: ergo si exemplum aliquid probat; conuincit, nõ solum uenturum Christum in carne, sed etiam passibilem, & mortalem proxime uenturum, & de facto moriturum, Adamo non peccante.

Tandem responderi potest, in præallegatis testimonijs Scripturæ exprimi remedium peccati pro motiuo Incarnationis; non tamen excludi alia motiua sufficientia, & adæquata, ac proinde, quamuis non exprimantur, poterunt interuenire in negotio Incarnationis vt sufficienter mouentia voluntatem diuinam ad illam decernendam, & amandã, ob quæ motiua Verbũ assumeret carnẽ, nullo peccato existẽte. 74 *Denique responderi potest principali argumento.*

Sed contra primo nam ex prædictis testimonijs ad minus habetur, remedium peccati fuisse motiuum, vt Deus Incarnationẽ Verbi decerneret, & consequenter vel adæquatũ, vel partiale, sed deficiente motiuo adæquato, vel parte motiui adæquati, decretum non potest subsistere, vt superius arguebamus: ergo non existente peccato non veniret Christus, nec Incarnatio existeret ex vi præsentis decreti. Hæc secunda cõsequentia ex prima euidenter colligitur; prima verò probatur vt enim supra contra Suarez ostendimus, nõ potest vnus, & idem effectus a duplici causa in actu secundo adæquata etiã finaliter, aut motiuè depẽdere in veriori sententia, etiã de potentia absoluta, & in commum saltem de lege ordinaria: ergo si remedium peccati fuit motiuum Incarnationis vel fuit motiuũ adæquatũ illius, vel saltem pars motiui adæquati, alias Deus in decernendo Incarnationẽ duplex motiuum adæquatum habuisset, nempè remedium peccati, & illa, ob quæ Incarnatio existeret Adamo non peccante. 75 *Reijcitur primo solutio.*

Secundò, nã quotiescumque Scriptura alicuius rei magni momenti non semel, aut iterũ, sed multoties, & fere semper causam aliquam assignat, intelligendum est, vel esse solam causam, vel ad minus causã necessariã, & sine qua nõ existet effectus; sed Incarnatio, vel aduẽtus Christi in carne tam magni momenti est, & Scriptura non semel, aut iterũ, sed ferè sẽper pro motiuo Incarnationis assignat remediũ peccati: ergo signũ manifestũ est, vel fuisse adæquatum motiuũ respectu diuinæ voluntatis, vt Incarnationẽ decerneret, vel saltim motiuũ necessariũ ratione liberæ voluntatis diuinæ, & cõsequenter remedio peccati nõ instante, nõ fuisse à Deo volita, nec decreta Incarnatio Ex quo vlterius fit, vt non existentẽ peccato, Incarnatio nõ existeret, nec Verbũ carnẽ assumeret. 76 *Secundo.*

§. IV.

Occurritur quatuor argumentis contrariæ sententiæ, & mens Augustini explicatur.

Contra istam conclusionem plura opponunt argumenta contrariæ sententiæ Auctores Primò arguunt ex Augustino *l. 2. de nuptijs, & concupisc. c. 11.* vbi numerans tria nuptiarũ bona; nempè operationẽ propagandæ prolis, pudicitiæ fidem, & connubij Sacramentũ significans coniunctionem Christi cum Ecclesia, ita concludit *Quid horum est in nuptijs, vnde, peccati vinculum transiret in posteros? nempè nihil, & certè his tribus bonis perfectè se haberet bonitas nuptiarum, quibus bonis etiam nunc bonæ sunt nuptiæ*: ergo ex mente Augustini, Adamo non peccante, coniunctio viri, & fœminæ signũ esset Christi venturi, & coniunctionis Christi cũ Ecclesia, & consequenter peccato Adami non existẽte, Christus veniret, & Verbũ carnẽ assumeret, alias Sacramẽti significatio non esset vera, quod dicere tas non est. 77 *Arguitur primo. S. Aug.*

Cõmunis istius argumenti solutio est, nullo peccato existente, coniunctionem viri, & fœminæ futuram esse signum coniunctionis Christi cum Ecclesia, non actualiter illam significantem, sed aptitudinaliter solum, idest, habituram esse aptitudinem ad talem significationem, non qualemcumq; sed maiorem, quã alia, quæ possunt ad illam significandam imponi supposito Incarnationis decreto, sicque accipiendum esse Augustinum, & illius mentem interpretandam. Ex quo non colligitur, venturum Christũ, Verbũque sumpturum carnem, Adamo non peccante, quia ad hoc necessarium erat, vt coniunctio viri cum fœmina coniunctionem Christi cum Ecclesia de facto significaret, non existente peccato. 78 *Communis solutio.*

Cæterum hæc solutio non videtur menti Augustini congruere, nec illius verba saluare; asserit enim: *Et certè his tribus bonis perfectè se haberet bonitas nuptiarum, quibus etiam bonæ sunt nuptiæ*: ergo sentit Augustinus, perfectionẽ, aut bonitatem significandi coniunctionem Christi cum Ec- 79 *Reijcitur S. Aug.*

tione tristitia non consequebatur, sed potius lætitia, de quo D. Thomas 2.2 *q. 2. artic. 7. in corpore*, & hoc fuit sufficiens, vt ab illo tolleretur anxietas quæ nasci poterat ex desiderio cognoscendi causam, cognito effectu, etiamsi reuelato Adamo mysterio Incarnationis, non fuerit eidem reuelatum peccatum proprium, quod occasio Incarnationis fuit.

90 *Instabis.* Sed dices. vt tolleretur anxietas, quæ nascitur ex desiderio cognoscendi causam, cognito effectu, necessarium erat, quod reuelato Adamo Incarnationis mysterio, eidem reuelaretur motiuum adæquatum illius desiderium namque cognoscendi causam non quiescit, nisi cognito effectu, adæquata causa cognoscatur: vnde, per cognitionem solam causæ inadæquatæ desiderium quietari non potest: ergo si reuelata Adamo sola consummatione gloriæ pro motiuo Incarnationis, & non reuelato remedio peccati, quieuit in illo desiderium cognoscendi causam Incarnationis, & anxietas nulla remansit, consummatio gloriæ fuit adæquatum Incarnationis motiuum, nullatenus remedio peccati ingrediente ad mouendam diuinam voluntatem, vt Incarnationem decerneret.

91 *Respond.* Respondeo, quod quando dependentia effectus à causa est ab intrinseco, & ex natura rei, tunc non quiescit desiderium cognoscendi causam, nec anxietas quietatur, nisi cognito effectu, cognoscatur adæquata causa illius; quando autem dependentia non est ab intrinseco, nec ex natura rei, sed ab extrinseca voluntate operantis illum liberè volentis ex tali causa, aut motiuo, & ad illud liberè ordinantis, tunc necessarium non est ad quietandum desiderium, & anxietatem tollendam, cognito effectu, cognosci causam, quæ de facto fuit adæquata, sed sufficit cognosci, & reuelari causam, quæ quoad sufficientiam adæquata fuerit; dependentia autem mysterij Incarnationis à remedio peccati, vt motiuo non conuenit illi ab intrinseco, neque ex natura rei, sed ab intrinseca Dei voluntate liberè volentis Incarnationem propter remedium peccati, illamque liberè ordinantis, vt homo a peccato redimeretur, & alias consummatio gloriæ, seu mysterij excellentia est motiuum, quantum est de se, sufficiens, vt Deus Incarnationem decernat; ideoque vt desiderium Adami quietaretur, nullaque anxietas remaneret in illo, sufficiens fuit, quod reuelato illi mysterio Incarnationis, eidem reuelaretur consummatio gloriæ, non reuelato, nec cognito remedio peccati, quod de facto fuit Incarnationis motiuum.

92 *Vrgebis 1.* Sed vrgebis adhuc primo: ergo vt Adamus quietaretur in causis Incarnationis indagandis, & in illis cognoscendis eius desiderium quiesceret, necessarium fuit iudicare, consummationem gloriæ, seu excellentiam mysterij fuisse motiuum Incarnationis de facto adæquatum, alias, si hoc non iudicaret, anxius, & inquietus remaneret vlteriorem causam quærens, & vlterius motiuum, & consequenter consummatio gloriæ, vel excellentia mysterij fuit motiuum adæquatum de facto, vt Deus Incarnationem decerneret, alias Adamus in prædicto iudicio falleretur, falsumque assensum præberet, quod statui innocentiæ non congruit; fuit *S. Tho.* enim status iste ab errore, & omni deceptione immunis, vt ex Augustino docet D. Thom. *1. p. q. 94. art. 3.* eo quod error, & deceptio sunt mala naturæ rationali disconuenientia; status autem ille nullum malum admittebat.

93 *Secundò.* Vrgebis secundo. nam si Adamo, supposita reuelatione ipsi in prædicto statu facta, proponeretur hæc quæstio, veniretne Christus, Verbumque assumeret carnem, ipso non peccante, affirmatiuum iudicium proferret; sed hoc iudicium falsum non esset nam ille status, videlicet innocentiæ falsitatis, & erroris capax non erat, vt ex D. Thoma vidimus: ergo verè id affirmaret, & consequenter verum esset dicere, venturum Christum, & Verbum carnem sumpturum, Adamo non peccante. Consequentia cum minori tenet; maior autem probatur. nam formaret Adamus iudicium iuxta reuelationem illi tunc factam; sed in vi talis reuelationis, & iuxta illam affirmatiuum iudicium formare debebat, quandoquidem motiuum Incarnationis ipsi reuelatum erat à peccato independens; sicut D. Thomas, & illius discipuli iudicium negatiuum de proposita quæstione formant: quia cognoscunt reuelatum decretum connexum cum futuritione peccati, & in illius remedium ordinatum: ergo quæstioni propositæ affirmatiuè Adamus responderet; eique assensum affirmatiuum præstaret.

94 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam replicam, negando consequentiam sed sufficiebat, vt Adamus quietaretur in causis Incarnationis indagandis, eiusque desiderium in illis cognoscendis quiesceret, & nulla anxietas remaneret, iudicare consummationem gloriæ, vel mysterij excellentiam esse motiuum Incarnationis sufficiens, & quantum ad sufficientiam adæquatum, quod verum, & alias ab intrinseco, & ex natura sua ab aliis motiuis non dependere, quin curiosè alia extrinseca motiua, ob quæ a Deo liberè poterat decerni, & ad illa ordinari, indagaret.

Ad secundam, nego majorem; ad cuius probationem neganda etiam est maior: nam si iudicium ex reuelatione facta formaret, cum talis reuelatio de motiuo in actu secundo adæquato non esset, affirmatiuum iudicium inferens falleretur: vndè, vt vitetur hoc inconueniens, dicendum est, solum formaturum iudicium de possibilitate aduentus Christi, & Incarnationis Verbi, nullo existente peccato, & præueniretur diuinitus, ne de futuritione Incarnationis, non existente peccato, iudicium proferret ad vitandam deceptionem illi statui repugnantem, vt in simili docet D. Th *1. p. q. 94. art. 4. ad vltim.* vbi inquirens, an primus homo in statu innocentiæ decipi potuisset, vltimum argumentum ad probãdam possibilitatem deceptionis hominis in illo statu, ita proponit. *Primus homo nesciuisset cogitationes hominum, & futura contingentia, vt dictũ est articulo præcedenti: si igitur aliquis super his sibi falsũ diceret deceptus fuisset.* Cui argumẽto his verbis respõdet: *Ad quintum dicendũ, quòd aliquo dicente falsum de contingentibus futuris, vel cogitationibus cordiũ, homo in statu innocẽtia nõ credidisset, ita esse, sed credidisset, quod hoc esset possibile, & hoc nõ esset existimare falsum.* Quia tamen desideratur ratio, cur homo dicenti falsum de cogitationibus cordium, & futuris contingẽtibus in statu innocentiæ non crederet; ita esse; sed tantũ esse possibile, in quo falsitas non erat, addit Angelicus Doctor: *Vel potest dici, quod diuinitus ei subuentum fuisset, ne deciperetur in his quorum scientiam non habebat.* Id ipsum Nos dicimus in præsenti, & eadem ratione, quòd nempè in prædicto casu non proferret iudicium affirmatiuum de futuritione Incarnationis Verbi, non existente peccato, præuentus diuinitus, ne falleretur, sed solum de possibilitate Incarnationis, nullo peccato existente, in quo falsitas non erat.

95 *Ad secundam.*

S. Tho.

Quarto obijciunt aliqua inconuenientia, quæ videntur ex nostra sententia consequi. Primum est Incarnationem fuisse bonum occasionatum: sicut est pœnitentia, quæ non nisi occasione peccati amatur à Deo, non autem bonum ex primaria Dei intentione: consequens absurdum videtur: ergo nostra sententia est falsa. Probatur sequela: nam ideo pœnitentia bonum occasionatum est, & non de primaria Dei intentione, quia non amatur, nec decernitur a Deo, nisi occasione sumpta à peccato: ergo si Incarnatio fuisset volita, & amata à Deo, sumpta occasione à peccato, bonum occasionatum esset, & non de primaria Dei intentione, quod summa illius dignitas, & excellentia non patitur.

96 *Quarto arguitur ab inconuenientibus. Primũ est.*

Secundum inconueniens est, debuisse Christum gratias hominibus reddere propter suam Incarnationem, consequens est falsum: ergo & posita conclusio. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur ex Cyrillo *lib. 5. thesauri cap. 3.* vbi hæreticos asserentes, Filium Dei esse factum ad producendas creaturas, hoc argumento conuincit: *Si vt nos, cæterasque creaturas per Filium Deus produceret, ipsum, vt hæretici dicunt è nihilo produxit, erit ipse propter nos factus, non nos propter illum, & sic nos præstantiores ipso erimus creaturæ, ipso verò instrumentum ad creandas cæteras creaturas: cur ergo gratias nobis non aget, qui propter nos est?* Hæc Cyrillus. Quibus verbis, vt constat, ex eo, quod, vt hæretici asserebant, Pater produxisset Filium, vt per illum creaturas produceret, infert, filium gratias agere debere creaturis, propter quas producendas, filius factus fuisset: ergo si Deus decreuit Incarnationem Verbi, Christumque producere, vt homines à peccatis redimeret, tenebitur gratias agere hominibus redimendis, propter quos redimendos est factus, vel argumentum Cyrilli est inefficax, quod asserendum non est.

97 *Secũdum.*

Cyrill.

Tertio sequitur ex nostra sententia, remedium peccati esse quid perfectius substantia Incarnationis: consequens est falsum: ergo nostra sententia non est vera. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur ex eodem Cyrillo *vbi proximè*, illis verbis: *Nam si propter nos factus est filius, & non propter filium nos, erimus nos filio multo præstantiores, quod absurdissimum est.* Vbi, vt constat, ex eo quod Filius à Deo factus esset propter producendas creaturas, infert, creaturas esse præstantiores filio: ergo si Deus Christum produxit, & Incarnationem propter nos decreuit, & propter liberandos homines à peccato, libertas hominum à peccato erit præstantior Christo, & substantia Incarnationis perfectior, vel argumentum Cyrilli est inefficax.

98 *Tertium*

Cyrill.

Quartum inconueniens, quod sequitur, est, facta iam, & 99

con-

Quartum. conſequuta redemptione hominum à peccato, Incarnationem ſuperuacaneam, & ſuperfluam eſſe: conſequens abſurdum eſt: ergo ſententia, quam defendimus, falſa. Conſequentia cum minori tenet; ſequela autem probatur ea Cyrillo *ibidem*, illis verbis: *Adde, quod neceſſitate impulſus, quoniam aliter nos creare non poſſet, filium produxit, quem ſecundum ipſos non produxiſſet, niſi creare nos voluiſſet: quare nobis creatis, ſuperuacaneus eſſe videtur filius, cum ipſo Pater, creaturis productis, non indigeat.* Quibus verbis, vt conſtat ea eo, quod Pater produxiſſet filium, vt produceret creaturas, alioquin ipſum non producturus, vt aſſerebant hæretici, contra quos arguebat Cyrillus, infert, nobis productis, ſupetuacaneum eſſe filium ergo ſi Deus Incarnationem decreuit, & Verbum in carne miſſit, Chriſtumque produxit, vt nos a peccatis redimeret, alioquin Incarnationem non decreturus, nec Chriſtum producturus, nobis iam à peccatis redemptis, erit ſupetuacanea Incarnatio, & exiſtentia Chriſti ſuperflua, vel argumentum Cyrilli non vrget.

100 *Quintum.* Quintum inconueniens, quod ſequitur, eſt, gaudere animam Chriſti de peccato Adami tantum, ac de ſua aſſumptione ad eſſe perſonale Verbi: conſequens eſt falſum: ergo. Conſequentia tenet. Minor conſtat Tum, quia anima Chriſti de peccato Adami nullatenus poteſt gaudere. Tùm etiam, nam eſto de illius permiſſione gaudere poſſit; quia occaſio fuit aſſumptionis, non tamen æquali gaudio, cum eo, quo in propria aſſumptione complacet, cum æquale bonum non ſit. Sequela autem probatur ex Anſelmo *lib. 1. cur Deus homo cap. 18.* vbi probat, homines non eſſe factos, nec prædeſtinatos ad reparandas Angelorum ruinas; quia alias tantum lætarentur electi homines de Angelorum perditione, quantum de ſua aſſumptione, quoniam abſque dubio hæc non eſſet, niſi illa fuiſſet. Vbi, vt conſtat, ex eo, quod hominum electio ad gloriam futura non fuiſſet, niſi Angelorum perditione ſuppoſita, infert pro inconuenienti homines tantum lætandos de perditione Angelorum, quantum de ſua electione: ergo ſi Incarnatio futura non eſſet, niſi hominum peccato exiſtente, gauderet anima Chriſti tantum de peccato hominum, quantum de ſua aſſumptione ad eſſe perſonale Verbi. *Anſelm.*

101 *Reſpondetur ad primum inconueniens.* Reſpondeo, nullum ex his inconuenientibus ex noſtra ſẽtentia inferri; ad probationem primi dicatur, pœnitentiam idcirco eſſe occaſionatum bonum, quia non amatur, nec poteſt amari a Deo, niſi occaſione ſumpta e a peccato, Chriſtus autem, etſi de facto amatus, & decretus fuerit occaſione peccati; potuit tamen, nullo peccato præuiſo, amari, & decerni à Deo vnde, ex natura ſua occaſionatum bonum non eſt, ſed ad ſummum dici poterit bonum occaſionatum per accidens quatenus Deus de facto illius exiſtentiam decreuit, ſumpta occaſione a peccato. Alia iſtius obiectionis ſolutio *ex infra* dicendis conſtabit, & inſtatur inconueniens illatum in Incarnatione quoad circumſtantiam proximæ paſſibilitatis, quæ etiam prout ſic bonum occaſionatum ab intrinſeco non eſt, cum mortalitas, & corruptibilitas proxima ſit rei corruptibilis paſſio, & proprietas, cum qua rei natura attenta, & ſecluſa gratia ſpeciali, creanda erat natura rationalis; & tamen de facto in aduerſariorum ſententia Incarnatio quoad iſtam circumſtantiam non niſi occaſione peccati fuit volita, & in remedium illius ordinata: ergo quamuis Incarnatio quoad ſubſtantiam bonum occaſionatum ab intrinſeco non ſit, potuit amari de facto a Deo occaſione peccati, & in illius remedium ordinari.

102 *Ad ſecundum.* Ad probationem ſecundi inconuenientis, nego conſequẽtiam. Ratio autem diſcriminis eſt: nam hæretici, contra quos arguebat Cyrillus, aſſerebant, Filium Dei eſſe factum vt inſtrumentum productioni creaturarum deſeruiens, & ad illas vt ad finem ea natura ſua ordinatum: ex quo rectè arguit Cyrillus, debere Filium gratias agere creaturis tanquam fini ſuæ productionis; Chriſtus autem non reſpicit remedium peccati, nec hominem redimendum ab illo tanquam finem ex natura rei inſpectum, ſed ſolum ab extrinſeca Dei voluntate ad illum ordinantis: ex quo tantum ſequitur, debere gratias agere Deo producenti, & ordinanti Chriſtum ad homines redimendos, non autem ipſi hominibus. Et inſtatur hoc inconueniens in circumſtantia proximæ paſſibilitatis, quam fuiſſe a Deo volitam occaſione peccati, & in illius remedium ordinatam fatentur contrarij Authores, quin ex hoc rectè poſſit inferri, Chriſtum propter illam debuiſſe gratias hominibus agere: ergo pariter ex eo, quod Incarnatio quoad ſubſtantiam fuerit à Deo volita occaſione peccati, & propter homines liberandos ab illo, non ſequitur, debuiſſe Chriſtum gratias hominibus agere propter Incarnationis ſubſtantiam. Inſtatur etiam in morte, & paſſione Chriſti, ob quam, cum fuerit beneficium diuinum, debuit Chriſtus gratias agere Deo; & tamen hominibus gratias agere propter ſuam mortem non debuit, etiam ſi ſolum occaſione peccati fuerit à Deo volita: ergo ex eo, quod Incarnatio quoad ſubſtantiam à Deo volita fuerit occaſione peccati, & in illius remedium ordinata, non ſequitur, Chriſtum fuiſſe debitorem gratiarum hominibus redimendis propter ſuam Incarnationem, ſed ſolum Deo illam in remedium peccati ordinanti, & vt homines à peccato redimeret, Incarnationem decernenti.

Ad probationem tertij inconuenientis, nego conſequentiam. Ratio autem diſcriminis duplex eſt. Prima, quod filius 103 *Ad tertium.*
in ſententia hæreticorum, contra quos Cyrillus arguebat, ex natura ſua, & ab intrinſeco vt finem ſui reſpiciebat creaturas, & illarum productionem: ex quo rectè deducitur, creaturas eſſe præſtantiores filio: nam finis præſtantior eſt his, quæ ab intrinſeco ſunt propter ipſum, nec vnquam natura perfectius ad minus perfectum ordinat tanquam ad finem; Chriſtus autem, eſto admittamus, in remedium peccati tanquã in finem propriè ordinatum, id non habuit ex natura, & ab intrinſeco, ſed ab extrinſeca voluntate diuina, qualiter id quod magis perfectum eſt, poſſe rem minus perfectam tanquam finem reſpicere, & in illam vt in finem ordinari plures probabiliter ſentiunt.

Secunda ratio diſcriminis eſt: nam filius taliter ex mente hæreticorum erat propter creaturas, & propter illarum productionem, quod creaturæ propter filium non erant, cum eſſet inſtrumentum illarum productioni deſeruiens, & effectus propter cauſam inſtrumentalem nullatenus ſit; Chriſtus autem in noſtra ſententia non eſt ita propter nos redimendos, vt nos propter ipſum non ſimus, vt *ex infra* dicendis conſtabit: & ideo ex eo, quod ordinatus fuerit in remedium peccati, & factus propter homines redimendos ab illo, non ſequitur, remedium peccati, aut homines redimendos eſſe quid præſtantius Chriſto.

Ad probationem quarti inconuenientis, neganda eſt conſequentia, & ratio diſcriminis ſumitur ex verbis Cyrilli: vt 104 *Ad quartum.*
enim ex ipſis conſtat, Pater in ſententia hæreticorum, quos impugnabat, ideo filium producebat, quia ſine filio non poterat creaturas producere, & non ob alium finem, inſuperque vt inſtrumentum ſolum creaturarum productioni deſeruiens Ea qua doctrina rectè argumentabatur Cyrillus, & optimè deducebat, ſemel productis creaturis ſuperuacaneum & ſuperfluum eſſe filium: nam ceſſante vtilitate, ad quam inſtrumentum deſeruit, & ordinatur, & exiſtentia inſtrumenti ſuperfluit, & ſuperuacanea eſt; in noſtro autem caſu oppoſitum oppoſita de cauſa contingit: Deus namque non produxit Chriſtum, nec illius Incarnationem decreuit aliqua neceſſitate compulſus, nec quia aliter non poterat remedium peccati elicere, hominesque ab illo eximere, nec vt inſtrumentum noſtræ redemptioni deſeruiens, nec denique tantum propter illam, ſed etiam ob alios fines, etſi omnes cum remedio peccati connexos; ideoque non ſequitur, conſequuta iam redemptione, hominibuſque à peccato redemptis, Chriſti exiſtentiam ſuperuacaneam, & ſuperfluam eſſe.

Ad vltimi inconuenientis probationem, negu conſequentiam. Ratio autem differentiæ eſt: nam Anſelmus loquebatur contra aliquos, qui ſentiebant, Deum creaſſe Angelos in 105 *Ad quintum.*
numero perfecto ad Cœleſtem curiam, non creaturum homines, nec eos beatificaturum, niſi cadentibus Angelis, & Cœleſtes ſedes deſerentibus, & illorum caſu ſuppoſito ex vi eiuſdem decreti abſque noua miſericordia creaturum homines, illoſque ordinaturum ad reparandas Angelorum ruinas. & illorum ſedes occupandas, contra quos rectè arguit Anſelmus, fore, vt gauderent homines tantum de Angelorum ruina, quantum de ſua prædeſtinatione; quia hæc ſine illa non eſſet, & Angelorum ruina ſuppoſita, prædeſtinatio hominum eſſet abſque noua miſericordia ex parte Dei; non ſic autem in noſtro caſu contingit: nam hominum culpa ſuppoſita, noua, & maxima miſericordia fuit Chriſtum mittere in Redemptorem: vndè, tam nos, quam anima Chriſti non de peccato Adami, quod occaſio Redemptori fuit, ſed de diuina miſericordia, ex qua decretum Incarnationis proceſſit, & de aſſumptione humanitatis ad Verbum gaudere debemus. Et inſtatur hoc inconueniens in morte, & paſſione Chriſti, in qua ſibi Chriſtus complacuit; & tamen ex eo, quòd mors futura non fuiſſet, ſi non præceſſiſſet peccatum, non ſequitur complacuiſſe in peccato, cuius occaſione mors, & paſſio Chriſti fuit volita, nec de illo gaudium habuiſſe tantum, quantum habuit de morte,

imò

imo de peccato Adami nullatenus potuit anima Christi gaudere, cum omne illius gaudium rationabile fuerit; de peccato autem gaudium conforme rationi esse nequeat.

---

§. V.

Proponitur ultimum argumentum, & exponitur prima, & frequentior solutio.

106 *... arguitur.* DENIQUE, ut alia omittamus, in quibus parum, aut nihil difficultatis apparet, in hunc modum arguitur, estque potissimum sententiæ oppositæ fundamentum: nam Christi prædestinatio fuit prior decreto producendi creaturas, siue intra ordinem naturæ, siue intra ordinem gratiæ; sed decretum producendi creaturas fuit prius decreto permittendi peccatum originale, & quoduis aliud peccatum: ergo prædestinatio Christi fuit prior decreto permissiuo peccati; ac proinde existeret Incarnatio, Christusque veniret, nullo peccato existente. Prima consequentia ex præmissis euidenter colligitur; secunda verò exinde probatur; prius namque in quantum prius non dependet a posteriori: ergo si decretum Incarnationis fuit prius decreto permissiuo peccati, non habuit dependentiam ab illo, & sine illo mandaretur executioni, & consequenter, non existente peccato, existeret Incarnatio. Minor etiam est certa: nam peccatum hominem peccantem supponit, utpote ab illo causatum: ergo decretum producendi hominem prius fuit decreto permittendi peccatum; ordo namque inter diuina decreta ex ordine obiectorum desumitur, & penes illum pensatur. Maiorem

Maior prob. 1. Ad Coloss. 1. autem, ad quam totam difficultatem deuoluit Auctores oppositi sensus, multipliciter conantur ostendere, primo ex illo Pauli ad Colossenses *cap. 1* ubi Apostolus Christum appellat primogenitum omnis creaturæ, quod de Christo ut homine interpretantur Hieronymus, Anselmus, Theophilatus, & alij Expositores communiter; sed Christus ut homo non est primogenitus tempore, cum illius productio tot sæculis plurium creaturarum productionem successerit: ergo est primogenitus omnis creaturæ in intentione, & prædestinatione diuina, & consequenter illius prædestinatio decretum productionis omnium rerum præcessit, decretumque Incarnationis prius fuit in mente diuina decreto producendi vniuersum.

107 *Secundo. Ad Eph. 1.* Secundo ex illo Pauli ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso* (idest, in Christo homine, ut notat Hieronymus, & patet ex contextu) *ante mundi constitutionem*: ergo electio prædestinatorum in Christo constitutionem mundi præcessit; sed ly *ante*, non denotat solam antecessionem, & prioritatem electionis, & prædestinationis nostræ ad temporalem mundi productionem, alias nihil designaret magnificum, in quo prædestinati reliquas mundi creaturas excederent, cum etiam decretum producendi, cæteras creaturas temporaneã mundi productionem præcesserit: ergo denotat antecessionem electionis prædestinatorum ad gloriam ad decretum producendi vniuersum: ex quo per euidentem consequentiam colligitur, etiam prædestinationem Christi fuisse priorem

S.Tho. decreto productiuo vniuersi, cum prædestinatio Christi sit prior prædestinatione nostra, teste D. Thom. *infra q.24.* in genere causæ finalis, & in genere causæ exemplaris, Christusque exemplar, & finis omnium prædestinatorum.

108 *Tertio. Prov. 8. Basil. Athan. Naz. Cyrill. S. Aug. Ambr. Hylar. Vincent.* Tertio ex illo Prouerb. *cap. 8. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.* Et iuxta aliam lectionem: *Dominus creauit me in initio viarum suarum, &c.* Ubi sermonem fieri de Sapientia incarnata, docent Basilius, Athanasius, Nazianzenus, Cyrillus, Augustinus, Ambrosius, Hylarius, & alij plures, quos refert noster Vincentius *relectione de gratia Christi qu. 6. pag. mihi 624.* ergo Verbum Incarnatum fuit initium viarum Dei, idest, omnium operum ipsius; sed non fuit initium in temporanea rerum executione, cum post multa iam creata Verbum assumpserit carnem, & Christus productus fuerit: ergo fuit initium viarum, & operum Dei in intentione diuina ut finis omnium, quæ ab æterno Deus decreuit producere, & consequenter decretum Incarnationis, seu Christi prædestinatio decretum productionis omnium rerum in diuina mente præcessit.

109 Denique id probant ratione à priori; omnis enim ordinatè volens prius vult finem, & ex medijs prius vult illa, quæ fini sunt propinquiora; sed ad manifestationem bonitatis diuinæ, *Quarto.* quæ est finis a Deo intentus in vniuersali rerum productione, iuxta illud: *Ego sum Alfa, & Omega, principium, & finis*: & illud: *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*, idest, propter suæ bonitatis, & attributorum manifestationem, ut communiter exponitur, propinquius se habet *Apoc. ult.* Incarnatio Verbi, quam omnes aliæ creaturæ, siue naturalis ordinis, siue ordinis supernaturalis, & gratiæ, cum Incarnatio omnes illas excedat in perfectione, & id, quod perfectius est, magis Dei bonitatem ostentet, & consequenter magis ad illius manifestationem accedat: ergo Deus semper ordinatissimè volens prius intendit manifestationem bonitatis suæ, & immediate Incarnationem Verbi decreuit, post ipsam ordinem gratiæ, qui est ordine naturæ perfectior, & tandem ordinem naturæ; ac proinde prædestinatio Christi, seu decretum Incarnationis Verbi in mente diuina fuit prius decreto productionis vniuersitatis rerum: ex quo ulterius fit, ut decretum Incarnationis prius fuerit decreto permissiuo peccati, quia, ut *supra* argumentabamur, decretum producendi hominem necessario debet decretum permittendi peccatum præcedere, & consequenter, si decretum Incarnationis præcessit decretum producendi hominem, præcessit etiam decretum permittendi peccatum.

Huic argumento non est vna nostrorum Thomistarum responsio. Cornejo, Illustrissimus Arauxo, & plures alij cum Vazquez *ubi supra* respondent, negando maiorem: ad primum testimonium responderi solet primo, verba Pauli referenda esse non ad humanitatem Christi, sed ad ipsius diuinitatem, qualiter illa intellexisse Ambrosium, Augustinum, Chrisostomum, & Basilium testatur Vincentius *qu. 6. relata pag. 703.* Vel admissio iuxta alios Patres verba Pauli ad humanitatem Christi referri, dicunt, vocari Christum primogenitũ omnis creaturę, non ratione præcessionis in duratione temporali, vel in æterna Dei prædefinitione, sed ratione prioritatis in dignitate; quia Verbum Incarnatũ omne, quod Deus decreuit producere, in dignitate excedit. Ita ex Hieronymo refert Vinc. *pag. 705.* Vel denique aiunt, vocari Christum a Paulo primogenitum omnis creaturę, idest, prius prędestinatum, non ita, quod præcedentia sit ad omnium creaturarum productionem, vel ad decretum producendi vniuersum, sed ad prædestinationem illarum, quæ ad gloriam electæ fuerunt, nempe hominum, & Angelorum: ex qua præcedentia non sequitur, decretum Incarnationis præcessisse decretum permittendi peccatum originale; quia licet necessum sit, quod decretum producendi hominem decretum permittendi peccatum præcedat, non tamen est necessarium, electionem hominum ad gloriam priorem esse decreto permissiuo peccati: ac proinde ex eo, quod prædestinatio Christi, seu decretum Incarnationis electionem hominum ad gloriam præcesserit, non sequitur, præcessisse decretum permittendi peccatum, quod contrarij Auctores suo argumento conantur ostendere. Hanc interpretationẽ colligit ex Athanasio Vincentius *ubi supra pag. 704.* 110 *Solutio quorundam Thomistarum. Ad 1. testimonium respondent. M.Vinc. M.Vinc.*

Ad secundum testimonium duplex interpretatio à prædictis Auctoribus adhibetur. Prima est, particulam illam *ante* non dicere antecessionem ad decretum creationis vniuersitatis rerũ, sed ad temporalem mundi executionem, nec impugnatione ibi facta hæc interpretatio falsitatis conuincitur; sensus enim Pauli est, Deum prædestinatos elegisse in Christo ante mundi temporalem creationem electione principali, cui cõparata aliarum rerum electio pro nihilo censebatur in æstimatione diuina, ad quod facit illud, quod Sapientia *Prouerb. 8.* dicens introducitur: *Eram ludens coram illo per singulos dies, nempe sex creationis catorarum rerũ, & deliciæ meæ esse cum filijs hominum*, idest, ut acutè notat Vincentius, idcirco in aliarum rerum dispositione ludebam, quia deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Vel secundo admittendo particulam illam *ante* sumi per comparationem, non solum ad executionem mundi temporalem, sed etiam ad decretum producendi vniuersum, non tamen dicere prioritatem durationis, aut præcedentiam naturæ, sed principalitatem electorum in Christo, & maiorem dignitatem, qua electi cæteras creaturas excedunt. Quo sensu interpretatus est Augustinus illud Ioannis cap. 1. *Qui post me venit, ante me factus est*, idest, me dignior, & mihi Prælatus. Ex eo autem, quod electio prædestinatorum hac prioritate decretum productionis cæterarum rerum præcedat, non sequitur, prædestinationem Christi, aut decretum Incarnationis, quod natura præcessit electionem prædestinatorum ad gloriam, fuisse prius natura decreto producendi vniuersum, permittendique peccatum; quia, ut hæc consequentia teneret, oporte- 111 *Ad secundum. Prov. 8. S. Aug. Ioan. 1. 1.*

tebat, vt præcedentia electionis prædestinatorum ad gloriā ad decretum producendi vniuersum aſſet præcedentia natu-ræ.

112 *Ad tertium.* Ad tertium teſtimonium Authores huius ſolutionis, & iſtius modi dicendi duplicem etiam adhibent interpretationem. Primo, ibi ſermonem eſſe non de Sapientia incarnata, vel de Chriſto quatenus homine, ſed de Sapientia increata, quæ eſt initium viarum, & operum Dei; quia in Verbo, quod eſt Patris Sapientia, condita ſunt vniuerſa, iuxta illud Geneſis 1. cap. *In principio creauit Deus Cælum, & Terram*, id-eſt in Verbo, vt plures litteraliter interpretantur, vndè Hieronymus verba *ex Prouerb. cap.* 8. contra noſtram concluſionem, & in probationem maioris adducta, refert ad æternam Verbi generationem. Quia tamen plures Eccleſiæ Patres teſtimonium illud accipiunt de Sapientia incarnata, ſecunda interpretatio eſt, Chriſtum dici, & eſſe initium viarum Dei ideſt, operum redemptionis, & prædicationis Euangelicæ ratione humanitatis, & omnium creaturarum ratione diuinitatis. Ita Cyrillus *lib. 5. theſauri cap. 7. & 8.* & Hieronymus ad verba allegata *ex Prouerb. cap.* 8. ſic dicens. *Quod diuinum Verbum ſecundum diuinitatem principium fuit omnium operum Dei ad ordinem vniuerſi ſpectantium; Sapientia vero incarnata fuit prior his, quæ ad gratiam, & Euangelium attinent, & ob hoc dicitur initium viarum Dei.* Ex quo ſolum ſequitur, prædeſtinationem Chriſti, ſeu decretum Incarnationis Verbi in diuina mente præceſſiſſe decretum Euangelicæ prędicationis, & gratiæ, non autem quod præceſſerit decretum producendi vniuerſum, nec decretum permittendi peccatum originale.

Gen. 1. c.

Cyrill.

113 *Ad vltimam probationem.* Ad vltimam probationem ſumptam à ratione reſpondent præfati Authores, veram eſſe maiorem de illis medijs, quæ ſunt fini propinquiora ordine cauſalitatis, ideo vt alia in ordine ad finem conſequendum dependeant ab ipſis hæc namque ab intendente finem, vt ordinatè procedat, prius debent intendi; falſam vero de ijs medijs, quæ ſunt fini propinquiora ſolum ordine perfectionis, & non ordine cauſalitatis: Chriſtus autem, licet ſit perfectior vniuerſo, & ordinem gratiæ excedat, & conſequenter ſit magis diligibilis a Deo, quam omnia alia, quę producere decreuit, tùm intra ordinem naturæ, tum intra ordinem gratiæ; non tamen eſt propinquior fini a Deo intento in rerum productione ordine cauſalitatis ita, vt res naturales, & ordinis gratiæ in attingendo finem à Deo intentum, nempè ſuæ bonitatis, & attributorum manifeſtationem, a Chriſto veluti a medio fine dependeant, ſed ſeipſis immediatè ad prædictum finem conducunt, Dei bonitatem, & attributa oſtentando per ſuas proprias entitates: ac proinde potuit Deus vel omnia ſimul decernere ſine eo, quod vnum ad aliud ordinaret, vel minus perfectum ad magis perfectum ordinando, vel denique magis perfectum ordinare ad id, quod minus perfectum eſt. Cumque totum hoc in Dei libera voluntate ſit poſitum, & ab eius libera diſpoſitione dependens, qualiter de facto contigerit, ex Scripturis eſt venandum, & quia ex illis conſtat, Deum in remedium peccati, & propter nos ab illo redimendos Chriſti aduentum, & Incarnationem Verbi decreuiſſe, inferunt præfati Authores, aſſerendum eſſe, Deum non prius prædeſtinaſſe Chriſtum, quam decreuerit vniuerſum producere, & peccatum, in cuius remedium fuit miſſus, permittere, ſed e contra prius decreuiſſe vniuerſi productionem, permiſſionemque originalis peccati, & poſtea Chriſtum prædeſtinaſſe.

114 *Ordo decretorum iuxta iſtos Auct.* Iuxta quam ſolutionem ſic diſponuntur, ordinanturque diuinæ mentis decreta. Poſtquam Deus ſcientia ſimplicis intelligentiæ omnia poſſibilia cognouit, ſuæ bonitatis, ſuorumque attributorum manifeſtationem decreuit. Deinde, ad hunc finem conſequendum, & ex intentione illius ex pluribus poſſibilibus hunc mundum, ſeu vniuerſum elegit ex diuerſis rerum gradibus, & naturis compoſitum. Tertio decreuit naturam intellectualem donis gratiæ exornare, ſuæque libertati relinquere. Quarto voluit hominum peccatum permittere: tùm, vt ſuæ prouidentiæ ſuauitatem oſtenderet: tùm, vt hominis elationi ſuccurreret, ſuperbiam euitaret, illis manifeſtando gratiam non a ſe, ſed à Deo liberaliter conceſſam habuiſſe. Tùm denique ob alios fines ſoli ſibi manifeſtos. Quinto, miſericordia tactus potens multis modis hominis peccatum deſtruere, vel purè miſericorditer illud condonando, vel ſatisfactione imperfecta contentus quæ a puro homine poterat exhiberi, modo conuenientiſſimo peccati deletionem, & remedium noſtrum decreuit, ſcilicet, per æquiualentem, & condignam ſatisfactionem. Sexto videns, ad hunc finem conſequendum impares eſſe, ſiue hominum, ſiue Angelorum vires, Verbum in natura humana mittere voluit, illiuſque Incarnationem decreuit, vt homo, alias victus, Dæmonem ſuperaret Septimo, Chriſtum Deum, & hominem ad eſſe Filij Dei naturalis prædeſtinauit. Ac tandem in Chriſto quoſdam ex hominibus elegit, & efficaciter deſtinauit ad gloriam, alijs in maſſa perditionis iuſto Dei iudicio, nobiſque occulto relictis. Iuxta quem diſpoſitionis ordinem Chriſtus ſolum reſpectu prædeſtinationis hominum, & effectuum illius habuit in diuina mente anteceſſionem, prioritatemque naturæ, non autem reſpectu rerum naturalium, nec reſpectu ſupernaturalium ad ſolam prouidentiam generalem ſpectantium, ſaltim via, & ordine intentionis, quidquid ſit, an prout in executione dona gratiæ ad prouidentiam generalem ſpectantia per Chriſtum collata fuerint. Ita ſatis probabiliter in diuinis decretis ſtatuendis, & ordinandis, & in noſtra defenſanda ſententia diſcurrunt allegati Thomiſtæ, quos plures alij ſequuntur. Cæterum licet ſic theologizando ſufficientiſſimè argumentis Scoti occurratur, vt conſonantius ad ea, quæ *tractatu de prædeſtinatione*, docuimus, in præſenti diſcurramus, & vt ordinem decretorum Dei iuxta ibidem dicta diſponamus, alia via à Nobis eſt procedendum.

---

§. VI.

Occaſione vltimi argumenti ſtatuitur ſecunda concluſio, & explicatur ordo de facto inter diuina decreta ſeruatus.

115 *Secunda concluſio.* SEcunda Concluſio. Ordine intentionis prius fuit volitus Chriſtus, non ſolum quoad ſubſtantiam Incarnationis, ſed etiam quoad circumſtantiam proximæ paſſibilitatis, & vt actualis Redemptor, quam res ordinis naturalis, & pertinentes ad ordinem gratiæ, & permiſſio peccati in genere cauſæ finalis; poſterius tamen in genere cauſæ materialis. In prima huius concluſionis parte conſentiunt Scoto, docti D. Thomæ Diſcipuli. Magiſter Medina *in hac qu. art. 2. ſolutio ad 2.* Vincentius *relect. de gratia Chriſti quæſt. 6. pag. 629.* Cabrera *diſput. 5. §. 25.* Lorca *diſput. 10. §. 35.* Nec diſſentientes, nec poſitiuè aſſentientes alij a partibus noſtræ concluſionis. Illam quoad omnes partes, docuit Nazarius *in præſenti controuerſ. vnic. concluſ. 2.* ſequutus Sapientiſſimum Magiſtrum Fratrem Petrum de Herrera bis in Salmanticenſi Vniuerſitate Primarium, Epiſcopum Tarazonenſem *in manu ſcriptis ad iſtum articulum.*

Medin. Victoria. Cabrera. Lorca.

Nazar.

M. Herrera.

116 *Prima pars concluſionis Prob. 1.* Primam partem concluſionis probabiliter ſatis oſtendit argumentum vltimum factum pro ſententia Scoti: ordinatè namque volens prius vult finem, & ea illo ea, quæ fini ſunt propinquiora; ſed fini primo intento per diuinam voluntatem in productione vniuerſi, nempè, ſuæ bonitatis, & attributorum manifeſtationis, propinquius humanitas Chriſti accedit, quam res aliæ ad ordinem vniuerſi ſpectantes vt potè in qua ratione vnionis ad Verbum plus perfectionis elucet, & omnia dona gratiæ pieniſſimè effuſa fuere ita, vt ſola humanitas Chriſti plus gratiæ participauerit, quam tota hominum, & Angelorum collectio: ergo Deus ſemper ordinatiſſimæ, & ſapientiſſimæ volens, prius ordine intentionis humanitatem Chriſti dilexit, quam omnem aliam creaturam. Cuius argumenti efficacia ex dicendis apparebit.

117 *Secundo.* Deinde ſuadetur ex ijs, quæ *tractatu de prædeſtinatione articulo ſecundo* docuimus, nempè, ſubſtantiam prædeſtinati, & alias res vniuerſi ad finem prædeſtinationis deſeruientes, eſſe effectum prædeſtinationis ex illius proprio, & peculiari fine a Deo electas, vel imperatas, quod non leuiter deduximus ex illis verbis Pauli *prima ad Corinthios cap. 3. Omnia veſtra ſunt; vos autem Chriſti; Chriſtus autem Dei.* In quibus verbis non leuiter inſinuatur, quod ſicut Chriſtus ratione humanitatis eſt Dei tanquam Finis, ob quem, & ratione cuius Deus humanitatem amauit, & produxit: ita prædeſtinati ſunt Chriſti quatenus ho-

1. ad Cor. c. 3.

mi-

minis, & alia ad vniuersum spectantia prædestinatorum sunt.

Quam intelligentiam, & Pauli interpretationem ibidem ex Diui Thoma deduximus *in primo sententiarum distinctione 41. quæstione prima*. Sed prædestinatio nostra est posterior prædestinatione Christi in genere causæ finalis, & exemplaris, vt constabit ex dicendis *infra tractatu de merito Christi*, nec ab aduersarijs negatur: ergo decretum productionis rerum posterius est in genere causæ finalis prædestinatione Christi, & consequenter ordine intentionis prius fuit volitus Christus quoad substantiam Incarnationis, quam omnia alia ad ordinem vniuersi spectantia.

118 *...tio.* Denique eadem pars conclusionis probatur: nam intentio finis prior est in genere causæ finalis electione, aut volitione omnium, quæ ordinantur ad ipsum, vt omnibus est in confesso; sed Christus quoad substantiam Incarnationis est finis omnium, quæ diuina omnipotentia produxit, siue ad ordinem naturæ, siue ad ordinem gratiæ spectantia: ergo Christus quoad suæ Incarnationis substantiam prius fuit ordine intentionis volitus, & prius in genere causæ finalis amatus a Deo, quam res ordinis naturæ, & ordinis gratiæ, & quam ipsa permissio peccati.

Consequentia cum maiori tenet; minor autem probatur: potuit enim Deus vniuersi productionem decernens Christum quatenus hominem intendere vt finem proximum omnium, quæ decreuit producere, in quo nemo potest inficiari, cum in eo nulla repugnantia inueniatur, & aliàs sic intendi Christum vt hominem in illius gloriam cedat: ergo sic fuit intentus de facto.

119 *...ponde-* Dices, Deum de potentia absoluta, & in alio rerum ordine, seu in alio ordine decretorum rectè potuisse decernere Christum vt hominem, illumque intendere vt finem omnium, quæ decreuit producere, & hoc ratione facta conuinci, quia in tali modo se habendi nulla implicatio inuenitur; id tamen non potuisse contingere secundum ordinem decretorum, quæ ex reuelatione cognoscimus, ex quibus habetur, Christum quatenus hominem ob remedium peccati decretatum, & volitum fuisse a Deo, vt constat ex illis verbis Symboli Nizænæ: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est, &c.* Cum quo non compatitur, decretum Incarnationis non supponere peccatum præuisum, nec Christum vt hominem intentum esse, vt finem permissionis peccati; ac proinde nec de facto fuit intentus, vt finis aliarum rerum ad ordinem vniuersi spectantium, quæ supponuntur ante peccatum præuisæ.

120 *...tra.* Sed contra; nam remedium peccati secundum ordinem statutum de facto non fuit volitum à Deo vt finis, cuius gratia prædestinationis Christi, nec decreti Incarnationis, sed tantum vt finis effectus; sed stat benè, vt id, quod est finis effectus respectu alicuius sit effectus eiusdem, vt finis, cuius gratia: ergo ex ordine decretorum, quæ ex reuelatione cognoscimus, & quę de facto in diuina mente inueniuntur, nulla repugnantia colligitur, vt Christus quatenus homo fuerit intentus a Deo, vt finis permissionis peccati, & vt finis illarum rerum, quæ ad peccatum supponuntur præuisæ.

...Maior ...b. 1. Consequentia tenet; præmissæ autem indigent probatione. Maior ostenditur primo: nam esto Christus vt homo non solum libertatem hominum à peccato causauerit, sed etiam aliquorum hominum gloriam, nempe, prædestinatorum, & ad illam Christi merita a Deo fuerint ordinata; non tamen illam vt finem cuius gratia, sed tantum vt finem effectus Christi merita inspexerunt, aliàs Christus, & illius merita essent nostræ prædestinationis effectus: cuius falsitas ex dicendis *tractatu de prædestinatione* constabit, illamque fatentur Authores Nobis in hac parte contrarij; ergo quamuis Christus vt homo a Deo ordinatus fuerit ad redimendum nos a peccatis, & ob remedium peccati volitus de facto ab ipso; non tamen remedium peccati fuit finis, cuius gratia, sed solum finis effectus prædestinationis Christi, & decreti Incarnationis.

121 *...cundò.* Deinde probatur maior: nam finis, cuius gratia siue vltimus sit, siue proximus, magis diligitur ab intendente finem, quam id, quod ob illum amatur, & illius gratia eligitur, cum sit ratio diligendi illa, quę ordinantur ad ipsum, & propter quod vnumquodque tale, & illud magis, vt docet commune axioma; sed maximum inconueniens videtur, dicere Christum vt hominem minus fuisse à Deo dilectum, quam libertas hominum à peccato, imò fortè est impossibile, cum Dei dilectio cum dignitate obiecti metiatur, & cum illa adæquetur: ergo remedium peccati, & libertas nostra ab illo non fuit finis, cuius gratia prædestinationis Christi, sed solum finis effectus, nec de facto Deus Verbi Incarnationem decreuit propter remedium peccati tanquam finem, cuius gratia Incarnationem dilexit.

Denique eadem maior probatur: etenim de diuinis decretis semper discurrendum, & theologizandum est consentaneè ad rerum naturas, nisi oppositum sit reuelatum, vel ex reuelatis colligatur; Deus namque lege communi se attemperat rerum naturis, cum illisque conformatur; sed Christum quatenus hominem ad remedium peccati vt ad finem, cuius gratia ordinari, & illius gratia eligi, non est consonum rerum naturis, cum remedium peccati longè in perfectione excedat, in Deique æstimatione, & natura id, quod perfectius, & æstimabilius est ad imperfectius vt finem, *cuius gratia* non ordinet, sed solum vt finem *cui*; seu effectus: ergo asserendum non est, Christum secundum quod homo, fuisse ad remedium peccati vt ad finem, cuius gratia ordinatum, & a Deo amatum gratia libertatis nostræ à peccato, nisi hic modus decernendi Incarnationem reuelatus sit in Scriptura, vel ex reuelatis in illa inferatur, ad quod affirmandum vrgens fundamentum non est. 122 *Tertiò.*

Respondebis, modum istum decernendi Incarnationem, Christumque vt hominem eligendi ob remedium, libertatemque a peccato tanquam finem, cuius gratia, etsi expressè reuelatus non sit; sufficientes tamen colligi ex Symbolo Nicena, illis verbis. *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, &c.* Quibus aperte docetur, fuisse à Deo decretatam, volitamque Incarnationem propter remedium peccati, & vt nos ab illo redimeremur: ly autem *propter*, si propriè accipiatur, vt debet, denotat, remedium peccati fuisse Incarnationis finem, veramque causam finalem; cumque ratio causæ finalis soli fini, cuius gratia conueniat, non autem fini effectus, qui propriè causa finalis non est, fit consequens, quod ex verbis Symboli cum vrgenti fundamento inferatur secundum ordinem decretorum, quæ de facto in diuina mente existunt, fuisse Incarnationem volitam, & decretatam à Deo propter remedium peccati tanquam finem, cuius gratia. 123 *Respondebis. Simb. Nic.*

Sed contra nam verba Symboli sufficienter explicantur, si libertas nostra à peccato sit finis effectus Incarnationis: ergo ex illis absque vrgenti fundamento colligitur, Deum decreuisse Incarnationem, illamque elegisse vt medium ad remedium peccati, vt ad finem, cuius gratia ordinatum. qui modus decernendi Incarnationem rerum naturis non consonat. Antecedens, in quo est difficultas, probatur etenim substantiam esse propter suam operationem, quod ex Philosopho communiter acceptatur, vt verum, sufficientes explicatur ly *propter* dicente finem effectus, & non finem, cuius gratia, eo quod substantia est operatione perfectior; ergo pariter ly *propter* assertum à Symbolo Nicæna sufficienter explicatur de fine, cui, vel effectus, loquendo de remedio peccati comparato cum substantia Incarnationis, eo quod ab illa in perfectione, & in dignitate excedatur, nec debet cum maiori proprietate explicari; ac proindè vera manet maior argumenti facti, nempe, secundum ordinem decretorum de facto existentium in Deo non fuisse remedium peccati finem, cuius gratia Incarnationis, sed solum finem effectus. 124 *Regeritur solutio.*

Deindè minor principalis ostenditur primò: nam esto substantia prædestinati sit finis *cui* respectu beatitudinis propriè, vtpotè subiectum, cui Deus vult beatitudinem, est effectus eiusdem beatitudinis, vt finis, cuius gratia Deus illam decreuit producere, vt *tractatu de prædestinatione articulo secundo dubio secundo*, docuimus: ergo esto remedium peccati respectu Incarnationis fuerit finis effectus, potuit esse effectus illius tanquam finis, cuius gratia. 125 *Minor principalis arg. prob. 1.*

Deinde, quia, vt proximè dicebamus, & ex Aristotele communiter accipiunt Philosophi, substantia quælibet est propter suam operationem, vt finem effectus; & tamen operatio est propter substantiam tanquam finem, cuius gratia; sicut etiam proprietates consequentes ad substantiam illam vt finem cuius gratia respiciunt: ergo idem, quod prius. *Secundò.*

Denique nam licet in eodem genere infimo causæ, idest, in genere causæ non diuisibili in diuersos modos causandi non admittatur inter eadem extrema mutua, & reciproca causalitas, at in eodem genere subalterno, & diuisibilique in diuersos speciei modos causandi optimè potest mutua, & reciproca causalitas inter duo interuenire: vndè videmus, 126 *Tertiò.*

quòd

quod forma causat materialiter dispositiones, vtpotè, subiectum illarum, & dispositiuè causatur ab illis: qui duo modi causandi pertinent ad genus causæ materialis; potentia specificatur ab actu, & actus pariter a potentia; quia prima specificatio est potentiæ ab actu per modum effectus: secunda autem specificatio est actus a potentia per modum principij. Gratia etiam vt quæ recipit vltimas dispositiones, & consequenter illas causat materialiter receptiuè; & tamen dispositiuè causatur ab illis: quæ causatio etiam est materialis; sed finis effectus, & finis, *cuius gratia*, etsi in genere finis conueniant; non tamen minus distant in modo finalizandi, quam potentia, & actus in modo specificandi, formaque, & dispositiones in modo materializandi, vel causandi materialiter: ergo id, quod est finis effectus respectu alicuius, potest ab illo, vt a fine, cuius gratia causari, & consequenter, quamuis remedium peccati fuerit finis effectus Incarnationis, potuit Incarnatio esse finis, *cuius gratia* illius; ac proinde in diuina intentione præcedere permissionem peccati originalis, in cuius remedium fuit a Deo, vt ad finem effectus ordinata.

127 *Secunda pars conclusionis prob.* Et ex his suadenda est secunda pars conclusionis, qua asserimus, Incarnationem secundum circumstantiam proximæ passibilitatis fuisse ordine intentionis priorem, quam res ordinis vniuersi, & quam permissio peccati. Scotus namque ideò docet, Incarnationem quoad substantiam esse finem præintentum à Deo, & in ordine intentionis priorem decreto productionis rerum, & decreto permissiuo peccati, quia Incarnatio quoad substantiam his omnibus est perfectior; sed etiam Incarnatio quoad circumstantiam proximæ passibilitatis illa in perfectione excedit: ergo etiam quoad hanc circumstantiam fuit Incarnatio vt illorum finis præintenta, & consequenter illa ordine intentionis in diuina mente præcessit.

Minor, in qua est difficultas, probatur: excessus namque Incarnationis Christi substantialiter acceptæ respectu omnium creaturarum sumitur ex vnione ad Verbum, in qua omnes creaturas præcellit; nam humanitas Christi accepta secundum se non est Angelo perfectior, cum sit eiusdem rationis cum humanitate nostra, quam natura Angelica superat in perfectione; & consequenter etiam Christi humanitatem excedit, si secundum se, & præcisiuè ab vnione ad Verbum sumatur. Sed non solum substantia humanitatis, sed etiam accidens, vel circumstantia passibilitatis proximæ fuit Verbo hypostaticè vnita: Verbum namque humanitatem proximè passibilem sumpsit, & consequenter passibilitatem proximam sibi hypostaticè vniuit: ergo non solum Incarnatio quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantiam proximæ passibilitatis excedit in dignitate omnia, quæ a Deo creata fuerunt, & consequenter debuit omnia illa in diuina intentione præcedere Christus, non solum vt homo, sed etiam vt homo passibilis, loquendo consequenter ad principia Doctoris Subtilis.

128 *Tertia pars concl. prob. 1.* Ex his etiam ostenditur tertia pars conclusionis, qua asserimus, Christum non solum vt passibilem proximè, & vt Redemptorem in actu primo, sed etiam vt actualiter Redimentem præcessisse in intentione diuina res ordinis naturalis, & pertinentes ad ordinem gratiæ, permissionemque originalis peccati. Christus namque etiam vt actualis Redemptor, vel vt Redimens actualiter est dignitatis simpliciter infinitæ, & consequenter excedens in dignitate omnia, quæ à Deo creata fuerunt, siue naturalis ordinis sint, siue gratiæ: at ratio, ob quam iuxta Scotum Incarnatio quoad substantiam omnia à Deo creata in diuina mente ordine intentionis præcessit, est, quia sic sumpta illa in dignitate excedit: ergo, vt consequenter loquatur, debet eandem præcessionem Christo, vt actualiter Redimenti concedere, asserendo, Christum sic sumptum fuisse omnium illorum finem, à Deoque vt illorum finem intentum.

129 *Secundo.* Deinde probatur: nam permissio peccati originalis non videtur decens fuisse, quod ex solo fine ostendendi suauitatem diuinæ prouidentiæ eligeretur; licet namque ad ostensionem suauitatis prouidentiæ diuinæ pertineat permittere, quod natura defectibilis libera in aliquibus indiuiduis deficiat, & à rectitudine deuiet; quod autem in omnibus indiuiduis deficiat non videtur eligibile ex solo prædicto fine, videlicet ostendendi suauitatem diuinæ prouidentiæ: peccatum autem originale fuit defectus omnium indiuiduorum humanæ naturæ: etenim peccante Ademo, omnes nos in illo voluntate capitis peccauimus: ergo non fuit eligibile ex solo fine ostendendi suauitatem prouidentiæ diuinæ, nec ex alio fine congruentius potuit eligi a Deo, quam ex motiuo tam excelsi boni, nempè, Christi Redemptoris, & consequenter Incarnatio Verbi finis fuit permissionis peccati originalis, illamque in mente diuina ordine intentionis præcessit.

Denique probatur: vt enim *tractatu de diuina prædestinatione articulo secundo*, late docuimus, permissio peccati personalis est in electis effectus prædestinationis ipsorum ex prælecta pœnitentia, non obstante, quod pœnitentia essentialiter præsupponat peccatum, illudque essentialiter concernat, vt materiam destruendam: ergo pariter permissio peccati originalis fuit a Deo electa, & volita ex præintento Christo vt Redemptore, & ob illum tanquam finem. 130 *Tertio.* Quod satis insinuasse videtur D. Thom. *in hac quæstione artic. tertio ad tertium*, illis verbis. *Nihil autem prohibet ad aliquid maius humanam naturam productam esse post peccatum; Deus enim permittit mala fieri, vt indè aliquod melius eliciat, vndè, dicitur Romanor 4. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Et in benedictione cerei Paschalis dicitur: o fœlix culpa, quæ talem, ac tantum meruit habere Redemptorem.* Hæc Diuus Thomas. *S. Thom.* Ex quibus sic argumentum factum confirmo: Deum permittere mala fieri, vt inde eliciat aliquod maius bonum, est ex talis boni intentione permissionem eligere, si in rigore verba accipiantur, sed, vt ex verbis D. Thomæ relatis manifestè colligitur, Deus permisit peccatum Adami, vt inde tantum bonum eliceret, nempè, Incarnationis bonum, Christumque Redemptorem, nisi velimus Angelicum Præceptorem extra rem fuisse loquutum: ergo sentit, Christum vt Redemptorem fuisse finem, ex cuius intentione Deus elegit permissionem peccati originalis, illudque permisit: sicut *loco proximè allegato* asseruimus, ex prælecta pœnitentia prouenire in electis permissiones peccatorum personalium; cum hoc tamen discrimine, quod *ibidem* satis insinuauimus, nempè, quod pœnitentia non præintenditur, sed solum præeligitur ante permissionem peccati personalis; Christus autem vt Redemptor fuit ante permissionem peccati originalis præintentus vt finis. Et huius discriminis ratio est: nam pœnitentia non est adeò magnum bonum, vt propter illam tanquam finem ratione sui intentum, tantum malum, quantum est peccatum, prudenter permitti possit, sed solum propter alios vberiores fines, ad quos pœnitentia conducit: vnde, non ex illa intenta vt fine, sed assumpta vt medio ad prædictos fines consequendos peccatum permitti valet. Christus autem vt Redemptor est bonum excellentissimum, infinitique dignitatis, & æstimabilitatis: vnde, mouere potuit vt finis ratione sui amatus ad eligendam permissionem originalis peccati.

131 *Quarto.* Tandem vltima pars nostræ conclusionis probatur: nam Christus ex vi decreti intentiui, quod de facto fuit in Deo, est volitus tanquam caput hominum per deriuationem gratiæ redemptiuæ; sed vt sic non potuit intendi, nisi præuiso homine vt redimendo, & vt materia perficienda per gratiam, & peccato vt materia per ipsam destruenda, cum gratia redemptiua essentialiter respiciat hominem vt materiam perficiendam, peccatumque vt destruendum, & vtrumque vt sic essentialiter præsupponat, & ab vtroque vt materia in suo genere essentialiter dependeat: ergo decretum intentiuum Christi posterius fuit permissione peccati in genere causæ materialis, & etiam homine redimendo, & consequenter homo, & peccatum in genere causæ materialis decretum intentiuum Incarnationis præcedunt.

132 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: Christus namque ex vi prædicti decreti fuit volitus vt Redemptor, vt *in secunda parte conclusionis* docuimus, & vt hominem à peccato redimeret, & consequenter propter remedium peccati vt finem effectus; sed intentio redimendi hominem à peccato peccatum præuisum vt materiam destruendam essentialiter supponit, & hominem vt materiam perficiendam per gratiam redemptiuam, & vt finem *cui* vtilitatis: homo namque est, cui vtilitas ex gratia redemptiua consequitur: ergo decretum intentiuum Incarnationis Verbi, Christique Redemptoris, etiam in ordine intentionis, supponit præuisionem peccati destruendi per Christum vt Redemptorem, & præuisionem hominis per gratiam redemptiuam perficiendi in genere causæ materialis.

133 *Ad vltimum arg. resp. 1.* Et consequenter ad dicta inter probandam nostram conclusionem ad argumentum vltimum factum pro sententia Scoti respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: fuit prior prædestinatio Christi decreto permittendi peccatum originale prioritate *à quo, naturæ, & causalitatis*, concedo consequentiam: prioritate subsistendi consequentia, nego consequentiam; stat enim vna prio-

ritas

titas ſine alia, vt conſtat in decreto intentiuo gloriæ per modum coronæ, quod prioritate naturæ, & cauſalitatis decretum meritorum præcedere docet Scotus; & tamen non præcedit prioritate conſequentiæ: non enim dabitur gloria per modum coronæ ex vi prædicti decreti, niſi merita præcedant; nuſquam enim coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.

134 *Secundo.* Vel aliter, conceſſis maiori, & minori, diſtingueo conſequens præcedit decretum Incarnationis decretum permiſſiuum peccati originalis prioritate inconnexa cum futuritione peccati, nego conſequentiam. prioritate connexa cum peccati futuritione, concedo conſequentiam. Quod autem ſtare poſſit prioritas vnius ad aliud ſimul cum connexione cum futuritione illius, reſpectu cuius eſt prius, conſtat *ex dictis*, & in exemplo proxime adducto manifeſte conſpicitur: decretum namque intentiuum gloriæ, vt coronæ prius eſt decreto meritorum, & meritis; & tamen cum prædicto decreto, & cum futuritione meritorum neceſſario connectitur, illaque eſſentialiter infert.

135 *Tertiò.* Vel denique conceſſa prima conſequentia abſolutè, nego ſecundam conſequentiam, quæ ex priori ſub infertur; quia ſtat optimè prioritas decreti ad decretum, & connexio inter vtrumque, vt mox dicebamus, & *ex dictis* inter probandam noſtram concluſionem manifeſte colligitur; ac proinde ex eo quod decretum intentiuum Incarnationis fuerit prius decreto permiſſiuo peccati, perperam infertur, Incarnationem eſſe futuram, Chriſtumque venturum ex vi talis decreti, nullo exiſtente peccato, alias liceret ex prioritate intentionis gloriæ vt coronæ ad decretum electiuum meritorum inferre gloriam dandam vt coronam ex vi prædictæ intentionis, quamuis nulla exiſterent merita: & ex prioritate decreti Incarnationis ad decretum productionis rerum liceret colligere futuram Incarnationem, & venturum Chriſtum ex vi præſentis decreti, nulla exiſtente creatura, quorum vtrumque eſſe falſum conſtat *ex dictis*, & fatentur Authores contrarij.

---

§. VII.

Tribus obiectionibus contra iſtam concluſionem occurritur.

136 *Contra iſtam ſolutionem, & tertiam partē concluſionis, arguitur primò.* SED contra hanc ſolutionem, & contra tertiam partem noſtræ concluſionis obiiciunt Authores oppoſiti primo: nam licet poſſit aliquid eſſe prius alio prioritate *à quo, naturæ, & cauſalitatis*, & ſimul cum illo ſimultate conſequentiæ; ſi tamen Incarnatio eſſet prior in genere cauſæ finalis, quam permiſſio peccati, nulla poſſet ratione probari ſimultas conſequentiæ cum illa: ergo vel prædicta prioritas admittenda non eſt, vel illa admiſſa, eſt neganda ſimultas conſequentiæ inter decretum Incarnationis, & decretum permiſſiuum peccati, & conſequenter dicendum, eſſe Incarnationem futuram, Chriſtumque venturum nullo exiſtente peccato.

Vtraque conſequentia ex antecedenti colligitur; antecedens autem probant; ſi namque dicta prioritate admiſſa inter Incarnationem, & permiſſionem peccati al qua ratione probaretur ſimultas conſequentiæ inter illas, maximè, quia eodem actu diuinæ voluntatis fuerunt volitæ Incarnatio, & permiſſio peccati; at hæc ratio eſt nulla, alias eodem modo probaretur, muſca non exiſtente, Incarnationem non eſſe futuram, nec Chriſtum venturum, cum eodem actu voluerit Deus muſcæ productionem, & Incarnationem Verbi, & conſequenter fruſtra omnino à Theologis quæſtio iſta grauiſſima agitaretur de peccato originali, an, ſcilicet, ipſo non exiſtente, Incarnatio eſſet futura, cum de qualibet creatura poſſet eadem quæſtio agitari? Ergo, data prioritate prædicta, non ſtat ſimultas conſequentiæ inter aduentum Chriſti, & exiſtentiam culpæ originalis ex vi præſenti decreti. Sic arguit Illuſtriſſimus Araujo *in præſenti articulo dubio vnico concluſ. 4.*

137 *Reſpondetur.* Cuius argumento reſpondeo, negando antecedens; ad illius probationem, nego maiorem, ſeu cauſalem in maiori aſſignatam, ſed ratio dictæ ſimultatis eſt, quia decretum intentiuum Incarnationis Verbi, non ſolum fuit terminatum ad ſubſtantiam Incarnationis, ſed etiam ad circumſtātiam proximæ paſſibilitatis, vt in *ſecunda parte* concluſionis docuimus, & contra Scotum ex illius principijs monſtrauimus. Qua ratione connexionem habuiſſe cum futuritione peccati, docent Scotus, & Authores, qui illum *in hac parte* ſequuntur, ſentientes, Verbum in carne paſſibili non venturum in vi præſentis decreti, non exiſtente peccato. Terminatum etiam fuit ad Chriſtum vt redimentem actu, vt *in tertia parte noſtræ* concluſionis docuimus, qua ratione neceſſariò cum peccato connecti, illudque in ordine executionis eſſentialiter præſupponere eſt certum: etenim redemptio a peccato ſine præexiſtentia peccati eſſe nequit, nec intelligi; ideoque licet decretum Incarnationis prius fuerit decreto permiſſiuo peccati, non fuit inconnexum cum illo, nec Chriſtus ex vi talis decreti veniret, nec Verbum carnem aſſumeret, Adamo non peccante ſicut decretum intentiuum gloriæ, vt coronæ, eſto ſit prius decreto terminato ad merita, eſt cum tali decreto connexum, nec gloria in v. illius dabitur, niſi merita in executione præcedant.

Secundò arguit Sapientiſſimus iſte Magiſter ex D Thom. *in præſenti art. ad quartum argumentum*, quod ita procedebat: *Prædeſtinatio Dei eſt æterna; ſed dicitur Roman. 1. de Christo: Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute: ergo etiam ante peccatum neceſſarium erat, Filium Dei incarnari ad hoc, quod Dei prædeſtinatio impleretur.* 138 *Secundo arguitur.*
Cui argumento ita reſpondet: *Ad quartum dicendum, quod prædeſtinatio præſupponit præſcientiam futurorum: & ideo ſicut Deus prædeſtinat ſalutem alicuius hominis per orationes aliorum implendam: ita etiam prædeſtinauit opus Incarnationis in remedium humani peccati.* Hæc D. Thomas. Ex quibus apertè infertur, Angelicum Doctor. ſenſiſſe, quòd prædeſtinatio Chriſti ſupponit præſcientiā peccati originalis; ſed hæc propoſitio verificari non poteſt, ſi Incarnatio Verbi fuit volita vt finis, propter quem Deus peccatum originale permiſit: ergo decretum Incarnationis non fuit prius decreto permiſſiuo originalis peccati in genere cauſæ finalis. *S. Tho.*

Minorem probat dupliciter, primò: nam propterea gloria non præſuppoſuit præſcientiam meritorum in intentione Dei, quia fuit prius volita, quam merita in genere cauſæ finalis ergo ſi Incarnatio fuit prius volita, vt finis, quam permiſſio peccati, non potuit præſupponere præſcientiam illius. Vel ſi, non obſtante hac prioritate, fuit volita Incarnatio ex præuiſo peccato, illiuſque præſcientiam ſuppoſuit, nulla eſt ratio, cur electio prædeſtinatorum ad gloriam non fiat ex præuiſis meritis. *Minor prob. 1.*

Secundò probat minorem: nam futura ante Incarnationem præſcita habere debent futuritionem completam dependenter ab omnibus ſuis cauſis, nempè efficiente, finali, formali, & materiali: ergo ſi permiſſio peccati ante Incarnationem præſcitur, præſcitur ante illam vt futura complete, & conſequenter vt pro illo priori extra omnem ſuam cauſam, etiam extra cauſam finalmem; at pro illo priori non intelligitur, vt finaliter ab Incarnatione cauſata, cum pro illo priori non intelligatur Incarnatio: ergo eo ipſo quòd Incarnatio, vel decretum intentiuum illius præſupponat præuiſum peccatum originale, & conſequenter illius permiſſionem, non poteſt Incarnatio eſſe volita, vt finis permiſſionis talis peccati. 139 *Secundò.*

140 *Reſpondetur 1.* Reſpondeo, teſtimonium hoc D. Thomæ apertè noſtræ ſententiæ fauere; ait enim, quod ſicut Deus prædeſtinat ſalutem vnius hominis per orationes aliorum implendam: ita etiam prædeſtinauit opus Incarnationis in remedium humani peccati; at ſic eſt, quod Deus taliter prædeſtinat ſalutem vnius hominis per orationes aliorum implendam, quod ſalus prædeſtinati eſt finis orationum illius ſalutem iuuantium, vt ex D. Thoma, & ex communi Thomiſtarum ſententia docuimus *tract. de prædeſtinatione art. 8.* vndè, vt *ibidem* monſtrauimus, oratio Stephani fuit effectus prædeſtinationis Pauli: ex quo intulimus, non poſſe omnes effectus prædeſtinationis vnius de lege ordinaria cadere ſuo merito alterius hominis puri: ergo ita prædeſtinauit opus Incarnationis in remedium humani peccati, quod Incarnatio fuit finis remedij peccati, & permiſſionis illius.

141 *Inſtabis.* Sed dices, D. Thomam neutiquam poſſe in prædicto teſtimonio noſtræ ſuffragari ſententiæ: ait enim: quod ſicut Deus prædeſtinat ſalutem alicuius hominis per orationes aliorum implendam: ita etiam prædeſtinauit opus Incarnationis in remedium humani peccati; ſed in hac comparatione non confert D Thomas ſalutem prædeſtinati cum opere Incarnationis, & orationes aliorum cum remedio peccati, ſed è contra ſalutem prædeſtinati cōplendam orationibus aliorū cōparat cū remedia peccati, media Incarnatio-

ne obtinendo, & orationes aliorum, quibus ſalus prædeſtinati completur, comparat cum opere Incarnationis, qua mediante, fuit obtentum remedium originalis peccati: ergo ſicut orationes vnus hominis iuſti iuuantes ad ſalutem alterius, iſtius ſalutem æternam, vt prius intentam ſupponunt, & non è conuerſo: ita opus Incarnationis ſupponit remedium peccati, vt prius in ordine intentionis, & in genere cauſæ finalis; non autem remedium peccati ſupponit intentam Incarnationem, & conſequenter doctrina D. Thomæ *in prædicto teſtimonio* non poteſt noſtræ ſententiæ fauere. Minor probatur: nam peccatum non iuuauit ad opus Incarnationis, nec ſimiliter remedium illius, cum non fuerint media, quibus conſequuta fuit Incarnatio hæc tamen ad remedium peccati iuuauit; fuit enim media Incarnatione aſſequutum: ergo Diuus Thomas non comparat ſalutem prædeſtinati cum Incarnatione, ſed cum remedio peccati, & orationes vnius iuuantes ad ſalutem alterius cum Incarnatione iuuante ad remedium peccati obtinendum.

142 *Reſpond.* Reſpondeo, negando aſſumptum: ad cuius probationem diſtinguo minorem: quantum ad conducentiam, concedo minorem: quoad modum conducentiæ, nego minorem, & conſequentiam: nam licet Incarnatio conduxerit ad remedium peccati obtinendum, & orationes vnius hominis conducant ad ſalutem æternam alterius, & in hoc aſſimilentur; differunt tamen in modo conducendi: nam orationes vnius hominis conducunt ad ſalutem alterius, vt media electa ea intentione efficaci ſalutis illius, vt finis; quo circa *tract. de prædeſtinatione Dei art.* 8. docuimus, orationes vnius, quibus alterius ſalus iuuatur, eſſe effectus prædeſtinationis eiuſdem; ac proindè illam vt finem efficaciter intentum ſupponunt; Incarnatio autem Verbi ad remedium peccati non conducit, vt medium ex illius amore electum, ſed vt cauſa: ac proindè non ſupponit remedium peccati vt finem, cuius gratia fuit, ſed illud reſpicit vt finem effectum; ipſa autem eſt finis, cuius gratia permiſſionis peccati originalis, & eiuſdem peccati remedij. Vndè quoad rationem finis ſalus æterna vnius hominis iuſti completa per orationes alterius comparatur ab Angelico Doctore cum opere Incarnationis: & in hoc diximus, noſtram doctrinam prædicto teſtimonio iuuari, eique Diuum Thomam fauere.

143 *Ad arg. in forma reſpond.* Ad argumentum ergo reſpondeo, negando minorem; ad cuius primam probationem, nego cauſalem antecedentis vt adæquatam; ſed ideo gloria in ordine intentionis non ſupponit merita præuiſa, quia ab illis in tali ordine non dependet: & hoc ideo, quia cauſalitas meritorum in gloriam eſt efficiens moralis meritoria; principium autem meriti *Ad 1. probationem minoris. S. 1 hoc.* non poſſe ſub merito cadere operum procedentium ab ipſo, ſaltem de lege ordinaria, eſt communis Theologorum ſententia, de quo D. Tho. *in 2. Sentent. diſt. 27. q. 1. art. 4. ad 2. quæſt. 29 de Veritate art. 6. ad 4. 3. Contra Gentes cap. 149. & cap. 159. in hac 3. p. infra qu. 2. art. 11* & paſſim alijs in locis. Cuius rationem debimus *tractatu de merito Chriſti*. Et quia intentio gloriæ eſt principium, ex quo merita procedunt, fit, quòd à meritis non dependeat, nec ipſa, nec gloria prout illam terminat; ac proindè quòd merita non præſupponantur præuiſa ad gloriam prout in ordine intentionis; dependentia autem Incarnationis à peccato eſt in genere cauſæ materialis, eo quòd Chriſtus intentus fuit vt Redemptor; redemptio autem à peccato, ab illo vt materia dependet; ideoque Chriſtus, quatenus primò intentus, peccatum, vt materiam ſupponit, & illius præuiſionem.

144 *Ad ſecundam.* Ad ſecundam probationem minoris, nego antecedens. Ratio autem, cur vt peccatum ſupponatur præuiſum ad Chriſtum vt redemptorem, neceſſarium non ſit, quòd illius permiſſio pro illo priori concipiatur, vt extra omnem ſuam cauſam: eſt; quia præuiſio peccati ad Incarnationem prout in ordine intentionis eſt in genere cauſæ materialis; ad cauſandum autem materialiter non requiritur, quòd id, quod materialiter cauſat, pro priori ſuæ cauſalitatis extra omnes ſuas cauſas exiſtat, vt conſtat in materia corporali cauſante materialiter formam, quæ tamen pro priori, quo cauſat, non exiſtit extra omnes ſuas cauſas, cum pro illo priori non exiſtat extra ſuam cauſam formalem, à qua in exiſtendo dependet; ideoque non requiritur, quòd permiſſio peccati extra omnem ſui cauſam pro priori ad Incarnationem præuideatur, ſed ſufficit pro illo priori præuideri cum futuritione incompleta, & inchoata.

145 *Inſtabis.* Si dicas: pro illo priori eſt volita à Deo permiſſio peccati: ergo eſt volita propter aliquem finem; omnis enim volitio ab aliquo fine mouetur, cum finis ſit voluntatis obiectum: at pro illo priori non eſt volita propter Incarnationem vt finem, quæ pro tunc non intelligitur: ergo eſt volita pro illo priori permiſſio propter finem ab Incarnatione diſtinctum, & conſequenter ab Incarnatione non dependet in genere cauſæ finalis, nec propter illam fuit volita à Deo.

146 *Reſpond.* Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam nam prioritas illa non eſt *in quo*, ſed *à quo, & cauſalitatis*, ſcilicet, prioritas cauſæ materialis: vndè, ad talem prioritatem non pertinent niſi ea, quæ ſunt de ratione cauſæ materialis in quantum talis: cumque finalizari ab alio non ſit munus cauſandi materialiter, ſed munus effectus in genere cauſæ finalis, conſequens fit, quod pro illo priori, etſi intelligatur volita permiſſio, non intelligatur volita, vt finalizata, ſed vt exercens materialem cauſalitatem: & licet de ratione volitionis terminatæ ad permiſſionem ſit terminari ad illam propter aliquem finem in inſtanti in *quo*; non tamen pro omni priori, & ſigno naturæ: ſicut licet de ratione materiæ phyſicæ ſit dependere à forma in exiſtendo in inſtanti reali *in quo*; non tamen eſt de ratione illius dependere à forma pro omni inſtanti *à quo*, & pro omni ſigno, & priori naturæ. Vndè, ſicut iſta conſequentia non valet: materia dependet in exiſtendo à forma: ergo pro priori, pro quo formam cauſat in genere cauſæ materialis, dependet, & cauſatur à forma finaliter, aut formaliter: ita in noſtro caſu ſimilis conſequentia non tenet, permiſſio peccati dependet ab Incarnatione vt fine: ergo pro illo ſigno, & priori, pro quo Incarnationem præcedit, & ad illam præuidetur in genere cauſæ materialis, cauſatur ab Incarnatione finaliter ob rationem aſſignatam; quia nempè, ad prioritatem cauſæ materialis non pertinet cauſari ab alio in genere cauſæ finalis.

147 *Vrgebis.* Sed dices, ſequi ex iſta ſolutione, permiſſionem peccati pro illo priori eſſe à Deo volitam à caſu conſequens abſurdum eſt, cum in tali modo volendi maxima imperfectio importetur, ac proindè Deo repugnet: ergo ſolutio tradita non ſubſiſtit. Probatur ſequela: nam velle aliquid à caſu eſt illud præter intentionem velle; ſed pro illo priori Deus vult permiſſionem peccati præter omnem intentionem, cum illam non velit ex fine, & conſequenter neque ex intentione finis, quod idem eſt, ac illam præter intentionem velle: ergo ex doctrina ſolutionis traditæ ſequitur, Deum pro illo priori velle à caſu permiſſionem peccati, quod admittendum non eſt.

148 *Reſpond.* Reſpondeo, negando ſequelam: ad illius probationem, diſtinguo maiorem: velle à caſu eſt velle, præter omnem intentionem priuatiuè in inſtanti *in quo*, concedo maiorem: præciſiuè pro ſigno, & priori naturæ, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Vt enim Deus vellet permiſſionem à caſu, oportebat, vt in inſtanti *in quo* reali illam vellet ſine intentione finis in illo inſtanti exiſtente, quod in præſenti non accidit, ſed ſolum ab intentione finis præſcindere pro aliquo ſigno naturæ ſcilicet, pro priori cauſæ materialis, in quo genere permiſſio peccati fuit Incarnationis cauſa, & ad Incarnationem præuiſa: ſicut in exemplo materiæ reſpectu formæ contingit: materia namque pro priori cauſæ materialis, in quo genere cauſat formam, & ad illam præſupponitur, non cauſatur à forma finaliter, & conſequenter ab intentione formæ vt finis exiſtentiæ ſui pro illo priori præſcindit. quin ex hoc poſſit inferri, Deum pro illo priori volentem entitatem, & cauſalitatem materiæ, illam caſualiter velle, & hoc ideo, quia in inſtanti *in quo*, illam vult propter aliquem finem.

149 *Secundo reſpõd. ad arg.* Secundo poteſt huic argumento aliter reſponderi, nempè, ex doctrina D. Thomæ non colligi, prædeſtinationem Incarnationis Verbi ordine intentionis ſupponere præſcientiam peccati, ſed ſolum quòd ordine executionis peccatum præſupponat præuiſum præuiſione connotata à decreto intentiuo Incarnationis, & infallibiliter ex tali decreto illata. *Stabilitur ſolutio 2.* Quod patet primò: nam intentum D. Thomæ erat cum æternitate prædeſtinationis Chriſti ſaluare, quòd Incarnatio prædeſtinata ab æterno, non exiſteret in tempore ſine præexiſtentia peccati, eo quòd prædeſtinatio ſupponit præſcientiam futurorum; ſed vt hæc doctrina vera ſubſiſtat, non requiritur, quòd prædeſtinatio Chriſti prout in ordine intentionis ſupponat præuiſum peccatum originale, ſed ſufficit, quòd in ordine executionis ſupponatur præuiſum, & quòd hæc præuiſio, vel ſuppoſitio connotetur à decreto intentiuo, & inferatur ex illo, vt conſtat in prædeſtinatione hominum ad gloriam per modum coronæ, quæ ſine meritis non poteſt executioni mãdari; & tamen prout in ordine intentionis non ſupponit meritorum præuiſionem, ſed

ſolum

solum illam connotat, infertque vt præcedentem decretum executiuum: ergo ea doctrina D. Thomæ in præsenti non sequitur, prædestinationem Christi, prout in ordine intentionis supponere præuisionem peccati, sed solum quod illam supponat in ordine executionis, & quod hæc præsuppositio ordinis executiui connotetur à decreto Christi intentiuo, & inferatur ex illo, quod in nostra sententia contingit.

150 *Secundo. Tho.* Secundo id ipsum probatur: vt enim salus vnius hominis non conferatur in tempore, nisi dependenter ab oratione alterius, illaque præexistente (quo exemplo vtitur D. Thom. *in solutione allegata*) non est necessarium, quod prædestinatio salutis vnius prout in ordine intentionis orationem alterius præuisam supponat, sed sufficit, quod decretum executiuum supponat orationem præuisam, & quod hæc præsuppositio connotetur, inferaturque ex vi decreti intentiui, alias orationes vnius puri hominis iuuantes ad prædestinationem, & salutem alterius non essent effectus prædestinationis illius, cuius contrarium cum communi Thomistarum sententia docuimus *tract. de prædestinat. Dei*: ergo pariter, vt Incarnatio, non, nisi præsupposito peccato, executioni mandetur, non obstante, quod illius prædestinatio æterna sit, quod solum Diuus Thom. intendebat *in solutione allegata*, necessarium non est, quod prædestinatio Christi, prout in ordine intentionis supponat præscientiam peccati; sed sufficit, illam supponere in ordine executionis suppositione connotata, & illata ex vi decreti intentiui Incarnationis, quod totum saluatur in nostra sententia.

151 *Replicatur, & arguitur 3.* Cæterum contra hanc solutionem obstat tertium argumentum, quo prædictus Magister vtitur contra nostram sententiam: vt enim duo, quorum vnum est prius altero in aliquo genere causæ, sint simul simultate consequentiæ, ita vt vnum sine altero non possit existere, necessum est, quod habeant inter se connexionem, vel medij ad finem, vel causæ necessariæ ad effectum; sed huiusmodi connexio inter Incarnationem Verbi, & permissionem peccati non datur; nec enim ex Incarnatione necessario permissio peccati sequitur, nec permissio est medium necessarium ad Incarnationem, cum per alia plura media posset Incarnatio executioni mandari; ergo supposita prioritate Incarnationis ad permissionem peccati, non est, vnde colligatur inter Incarnationem, & permissionem connexio, nec quod sint simul simultate consequentiæ: ac proinde, prædicta prioritate supposita, vt supponitur in nostra sententia, existeret Incarnatio, Verbumque assumeret carnem, peccato non existente.

152 *Respond.* Huic argumento responderi potest primo, negando maiorem: nam etiam si duo, quorum vnum est altero prius in aliquo genere causæ, non sint ex se, & ab intrinseco necessario connexa, possunt connecti ex diuina voluntate, quod sufficit, vt sint simul simultate consequentiæ, & vt de facto vnum sine altero non existat, quamuis, illorum natura attenta, posset vnum existere sine altero: vnde, quamuis Incarnatio ab intrinseco, & de se non sit cum peccato connexa; ac proinde, illius natura attenta, potuerit executioni mandari absque interuentu peccati, & existere sine illo, potuit Deus Incarnationem cum peccato connectere, velleque non aliter Incarnationem existere, nisi præexistente peccato; & sic de facto euenisse constat ex dictis in discursu disputationis.

153 *Secundo.* Vel secundo respondetur, prætermittendo maiorem, & negando minorem: ad cuius probationem dicatur, quod licet Incarnatio absolutè, prout dicit vnionem humanitatis ad Verbum præcisè, à peccato fuerit independens, & ab eius permissione, nec cum illis ab intrinseco connexa; Christus autem vt Redemptor peccatum necessario supponit, & cum illo necessario connectitur; non enim est habilis redemptio à peccato, nisi peccato supposito: Christus autem de facto non fuit volitus à Deo secundum solam Incarnationis substantiam, prout solum dicit vnionem humanitatis ad Verbum, sed etiam prout in carne passibili, & insuper vt Redemptor: ac proinde Incarnatio, quatenus de facto fuit volita, necessario cum peccato connectitur, nec potuit executioni mandari, nisi dependenter à permissione peccati, vt à medio ad Incarnationem, quatenus de facto volitam conducente, & à peccato vt à materia per Christum Redemptorem destruenda.

154 *Instabis.* Sed dices: Christus vt Redemptor non potuit præintendi vt finis permissionis peccati originalis: ergo prout de facto terminauit decretum intentiuum sui, non fuit cum permissione peccati connexus, & consequenter Incarnatio prout de facto fuit volita, potuit executioni mandari sine præexistentia peccati. Vtraque consequentia euidenter ex dictis colligitur; antecedens autem probatur: nam si Christus vt Redemptor posset præintendi vt finis permissionis peccati, sequeretur, Deum præintendentem Christum vt Redemptorem virtualiter velle peccatum consequens absurdum est: ergo sic præintendi non potest. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur: nam intendens efficaciter finem virtualiter vult omnia, sine quibus talis finis non potest obtineri, nec mandari executioni; sed Christus quatenus Redemptor non potest existere sine præexistentia peccati: ergo si Deus præintenderet efficaciter Christum vt Redemptorem pro priori ad permissionem peccati, in vi talis volitionis virtualiter vellet peccatum, & ex illa adstringeretur ad volendum peccatum formaliter, quod absurdissimum est.

De istius obiectionis materia plura diximus *tractatu de prædestinatione* disputantes, an permissio peccati in electis sit effectus prædestinationis illorum ex præintenta, vel præelecta pœnitentia. Modo breuiter respondetur, negando antecedens: ad cuius probationem, nego sequelam, ad illius probationem, distinguo maiorem omnia, quæ ad finis existentiam requiruntur vt volita ab intendente finem, concedo maiorem: quæ solum requiruntur ad existentiam finis vt permissa ab intendente finem, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam existentia peccati, quæ necessaria est ad existentiam Christi vt Redemptoris, non est necessaria vt volita à Deo intendente Christum Redemptorem vt finem, sed solum vt permissa ab ipso: vnde, solum sequitur, Deum vi prædictæ intentionis virtualiter voluisse permissionem peccati, & ex illa obligatum mansisse ad volendum formaliter permissionem; non autem voluisse virtualiter per prædictam intentionem existentiam peccati, nec ad illam volendam formaliter per alium actum ex vi illius intentionis necessitatum mansisse. Plura aduersus solutionem istam possunt opponi; *loco* tamen *allegato* ea obiecimus, & pro posse diluimus, & ideo modò repetenda non sunt. 155 *Respond.*

Vnam tamen obiectionem, quia domesticam, dissimulare non possumus, nec silentio præterire: nam saltim illa voluntas terminata ad Christum vt Redemptorem esset virtualiter cum peccato connexa; sed hoc concedi sine magno absurdo non potest: ergo voluntas Christi vt Redemptoris non præcessit permissionem peccati, nec illius præuisionem in genere causæ finalis. Probatur minor; absurdum enim est admittere in Deo voluntatem, ex vi cuius tenetur velle permissionem peccati; sed voluntas efficax terminata ad Christum vt Redemptorem prior in ordine intentionis decreto permissiuo peccati, & cum peccato virtualiter connexa talis conditionis est, quod ex vi illius teneretur Deus velle permissionem peccati: ergo absurdum est in Deo prædictam voluntatem constituere. 156 *Instabis.*

Sic arguit Reuerendissimus Magister Sancto Thoma tom. *1. de Incarnatione*, qui in lucem post illius mortem exijt multo tempore, postquam hæc publicè in Salmanticensi Vniuersitate dictauimus, q. 1. *disput. 3. art. 1.* augetque, & confirmat argumenti propositi difficultatem: licet enim qui prædictum inconueniens deuorauerit, non possit aperte conuinci, quia ex hoc non sequitur, Deum virtualiter, aut formaliter velle existentiam peccati, sed solum permissionem illius; est tamen contra ordinem naturæ antequam mala fine, velle malorum remedium, & vt hoc remedium sit obligari ad permittenda mala: sicut velle pœnam ante culpam voluntate ita efficaci, vt ex vi illius teneatur Deus permittere malum culpæ, est Deum facere summe crudelem intendendo pœnam vt pœnam ex primaria intentione: ergo asserendum non est, Deum in aliquo genere causæ efficaciter voluisse Christum, quatenus Redemptorem pro priori ad permissionem, & præuisionem peccati. 157 *M. S. Tho.* *Confirmatur, & augetur difficultas.*

Respondeo, voluntatem Christi vt Redemptoris præcedentem ordine intentionis permissionem peccati connecti virtualiter logicè cum peccato, non autem virtualiter physicè, eo quod licet ex tali voluntate inferatur, extiturum peccatum; eius tamen existentia non est ab illa causanda, sed à voluntate creata, diuina permissione supposita, quod autem hoc genere connexionis voluntas aliqua Dei connectatur cum peccato, absurdum iudicari non potest à Discipulis D. Thomæ, in cuius doctrina ex voluntate permittendi peccatum, permissione consistente in negatione gratiæ ab intrinseco efficacis, quæ negatio existentiam peccati præcedit, necessario sequitur existentia peccati, & consequenter voluntas permittendi peccatum, quæ Deo negari non potest, 158 *Respond.*

virtualiter logicè cum peccati existentia connectitur, illamque antecedit: ergo in voluntate antecedente permissionem peccati virtualiter modo explicato cum existentia peccati connexa posita in Deo nullum inuenitur absurdum.

159 Vndè, concessa maiori de virtuali connexione logica, nego minorem: ad illius probationem, nego maiorem: si namque absurdum non est, Deum de se velle negationem gratiæ ab intrinseco efficacis, ad quam infallibiliter sequitur existentia peccati, & negationem concursus simultanei diuini ad exequendum opus præceptum, & ad vitandum peccatum, cur inconueniens erit, aut quomodo potest inconueniens censeri admittere voluntatem in Deo, ex vi cuius teneatur velle permissionem peccati consistentem in negatione gratiæ efficacis? Et quidem ea ex, quod Deus velit negationem gratiæ ab intrinseco efficacis, necessitatur ad volendum negationem sui concursus simultanei cum existentia peccati necessario connexam; sed absurdum non est constituere in voluntate diuina volitionem negationis gratiæ efficacis, vi cuius necessitatur ad volendam negationem sui concursus simultanei, ex qua infallibiliter sequitur existentia peccati: ergo absurdum censeri non debet admittere in Deo decretum aliquod efficax antecedens, vi cuius teneatur velle permissionem peccati, ad quam infallibiliter existentia peccati consequitur.

160 *Ad confir. mationem.* Ad id autem, quo prædictus Magister difficultatem augebatur, dicatur, contra ordinem naturæ, & prouidentiæ suauitatem esse velle remedium malorum præcisè, quia remedium est ante illorum existentiam, & pœnam reduplicatiuè vt pœnam ante præuisionem existentiæ culpæ puniendæ; velle autem remedium mali non ex præcisa ratione remedij, sed quia ex illo maius bonum speratur, & ex remedio sic volito moueri ad permittendum malum contra ordinem naturæ non est, nec contra suauitatem prouidentiæ, rectamque gubernationem potest meritò censeri. Vndè, *tractatu de prædestinatione*, cum frequentiori Thomistarum sententia docuimus, Deum ex præuolita pœnitentia velle peccata in prædestinatis permittere: non quidem ex pœnitentia præuolita præcisè vt reparatiua gratiæ per peccatum deperditæ, & vt destructiua culpæ, sed vt vtili ad vberiores fructus virtutum mediante illa consequendos. Velle etiam pœnam reduplicatiuè vt pœnam ante præuisionem culpæ, & ex illa sic præuolita ad permissionem culpæ moueri, non est consonum prudenti gubernationi, nec suaui prouidentiæ, & crudelitatis speciem præsefert. Quod autem pœna vt vtilis ad manifestationem attributorum Dei terminet volitionem efficacem diuinam pro priori ad permissionem culpæ, & ex illa, sic inspecta, Deus ad permittendam culpam moueatur, nec suauitati prouidentiæ diuinæ, nec illius prudenti gubernationi aduersatur, vt *tractatu de reprobatione*, ex D. Thoma monstrauimus. Vnde, vt ad rem nostram veniamus, velle ante culpam præuisam Christum vt Redemptorem præcisè, quia reparator culpæ, non decet prouidentiam diuinam, nec Dei prudentem gubernationem; velle tamen Christum vt Redemptorem ratione summæ excellentiæ, & supremæ dignitatis, quæ in illo sic inuenitur in aliquo genere causæ pro priori ad permissionem culpæ, illiusque præuisionem, & ex illo sic præuolito, ad culpam permittendam moueri, non est contra ordinem naturæ, nec contra suauitatem prouidentiæ Dei, nec contra prudentissimam illius gubernationem, sed his omnibus valdè conforme. Et hoc modo constituitur à Nobis decretum intentiuum Christi quatenus Redemptoris præcedens permissionem peccati, illiusque præuisionem in genere causæ finalis terminatum, nempè, ad Christum vt Redemptorem, non præcisè, quia Redemptor à peccato, & quia Reparator illius, sed ratione summæ excellentiæ Christi quatenus Redemptoris, illi conuenientis ratione vnionis humanitatis ad Verbum.

§. VIII.

Vltimum argumentum contrariæ sententiæ proponitur.

DENIQVE arguitur contra secundam conclusionem: Christus fuit de facto volitus in ordine intentionis ob redimendum hominem à peccato tanquam propter finem sui, vt constat ex illis verbis Symboli Nicæni: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis, & incarnatus est*; ergo non fuit volitus ex vi decreti intentiui vt finis remedij peccati, & consequenter nec vt finis permissionis illius. Patet consequentia: nam licet possit inter duo extrema dari mutua causalitas in diuerso causæ genere; in eodem tamen genere causæ mutua, & reciproca causalitas inter duo extrema dari non potest: ergo si remedium peccati fuit finis Christi, vt voliti in ordine intentionis, & vt primum terminantis decretum Christus in tali ordine non fuit finis remedij peccati, nec permissionis illius. 161 *Vlt. arguitur contra 2. conclus. Simb. Nic.*

Huic argumento, quod absque dubio difficultatem tangit, variè occurritur à Patronis nostræ sententiæ. Primò respondere solet, negando antecedens: ad cuius probationem dicunt, ly *propter nos homines* dicere finem Incarnationis prout in executione, non autem finem illius prout in ordine intentionis, & vt primum terminantis decretum. Ita Lorca *in præsenti disput. 10 membro 2. num. 29.* soluens argumentum Scoti, vbi docet, quod quamuis prædestinatio Christi non fuerit facta in remedium peccati; illius tamen executio fuit in remedium peccati ordinata. Ex quibus verbis apparet, dictum Magistrum sensisse, Christum prout in ordine intentionis non fuisse volitum propter remedium peccati; prout tamen in ordine executionis ad illud fuisse ordinatum, & volitum propter illud. 162 *Prima solutio M. Lorca.* *Lorca.*

Secundo aliter idem Lorca huic argumento respondet *loco vbi proximè allegato numero 36.* asserendo, Incarnationem Verbi dupliciter sumi posse: primò absolutè, & quoad substantiam, prout, nempe, dicit vnionem duarum naturarum in Verbo: secundo, vt dicit actiones Christi incarnati qua distinctione præsupposita, docet, Incarnationem sumptam primo modo fuisse finem remedij peccati, & redemptionis hominum ab illo; secundo autem modo acceptam fuisse medium ordinatum ad remedium peccati vt ad finem: vnde, non datur mutua, & reciproca causalitas in genere causæ finalis; quia diuersum est, quod causat finaliter remedium peccati, ab eo, quod causatur ab eodem remedio vt fine, & motiuo. nam substantia Incarnationis fuit, quæ finaliter causauit remedium peccati; actiones autem Verbi Incarnati causatæ fuerunt à remedio peccati finaliter. 163 *Secunda.*

Tertia solutio est Vincentii *loco vbi supra pag. 633.* asserentis, Christum prout in statu humili, quatenus, nempè, fuit in corpore mortali, & passibili, habuisse rationem medii respectu remedii peccati, ab illoque prout sic, causatum fuisse in genere causæ finalis; consideratum verò in statu exaltationis, quatenus Deus donauit illi nomen, quod est super omne nomen, fuisse finem remedii peccati, & nostræ iustificationis ab illo: vnde Concilium Tridentinum *sess. 6. de iustificatione cap. 7.* assignans iustificationis causas, non dixit absolutè, etsi posset, Christum esse nostræ iustificationis finem, sed gloriam Christi, vt apertè denotaret, Christum esse finem nostræ iustificationis, non in quouis statu, nempè, humili, abiecto, & mortali, sed in statu suæ exaltationis, & glorificationis. Iuxta quam doctrinam etiam prædictum inconueniens vitatur mutuæ causalitatis in eodem genere causæ; non enim intercedit inter eadem extrema, sed inter diuersa formaliter, qualiter inconueniens non est inter duo mutuam causalitatem admittere in eodem causæ genere. 164 *Tertio respondet M.Vinc.* *Cōc.Trid.*

Nulla tamen ex his solutionibus argumento facto satisfacit, & contra primam facit: nam idem est finis decreti executiui, & decreti intentiui: cum enim immediata finis causalitas sit respectu intentionis operantis, non potest ad executionem, siue ad decretum executiuum concurrere, nisi mouendo ad intentionem agentis: ergo si remedium peccati non fuit finis Incarnationis, prout volitæ decreto intenti- 165 *Prima solutio reiicitur.*

uo, non potuit esse finis eiusdem Incarnationis quoad executionem, nec vt volitæ per executiuum decretum.

166 *Confirmatur.* Quam doctrinam explico, & confirmo in hunc modum: nam executio exterior Incarnationis, non potest ratione sui terminare finis causalitatem, nec ab illo moueri, & consequenter, nec ad illum ratione sui potest ordinari: ergo si remedium peccati non fuit finis Incarnationis Verbi prout in ordine intentionis, non potuit Incarnationis executio, aut Incarnatio in ordine executionis ordinari ad remedium peccati vt ad finem. Consequentia patet: antecedens autē ostenditur primò: nam si executio exterior Incarnationis ratione sui immediatè moueretur a fine non præintento à Deo, Deus vt exequens Incarnationem, præter intentionē, & a casu operaretur. hoc implicat: ergo executio exterior Incarnationis nequit ratione sui terminare causalitatem finis, & a fine moueri. Secundò probatur: solus enim actus voluntatis interior ratione sui potest a fine moueri, cum finis sit solius voluntatis obiectum, & consequenter solum possit ab actu voluntatis attingi ratione sui; sed exterior Incarnationis executio non est actus voluntatis interior: ergo ratione sui nequit a fine moueri, nec immediatè finis causalitatem terminare, & consequenter, si remedium peccati non fuit finis Christi prout in ordine intentionis, non potuit esse finis executionis Incarnationis, nec Christi prout in ordine executiuo.

167 *Respondebis.* Respondebis, præter decretum intentiuum Incarnationis dari in Deo aliud decretum distinctum, nempè, decretum executiuum illius, quod decretum est actus voluntatis diuinæ immediatè regulans exteriorem executionem, & ratione illius ordinata fuit Incarnatio ad remedium peccati vt ad finem: undè, ex eo, quòd Incarnatio in ordine executiuo ad remedium peccati vt ad finem fuerit ordinata, non sequitur actum, qui voluntatis non sit, erga finem ratione sui versari, nec immediatè terminare causalitatem finis, nec Deum a casu, & præter intentionem fuisse Incarnationem Verbi executum.

168 *Contra.* Sed contra; nam vt Deus non operetur à casu, & vt Incarnationem à casu non exequatur, oportet, vt exequatur illam ex intentione finis; in hoc enim consistit à casu non operari; sed ex vi decreti executiui ratione sui non potuit exequi Incarnationem ex intentione remedii peccati vt finis: ergo nisi remedium peccati vt finis in ordine intentionis præcesserit, non potuit executio Incarnationis à Deo ex prædicto fine procedere, & consequenter hic finis fuit præter intentionem diuinam, ab ipsoque casualiter respectiuè ad istum finem Incarnationis executio processit. Consequentia cum maiori tenet; minor autem ostenditur primò: *Minor probatur primo.* nam decretum executiuum est distinctum à decreto intentiuo: ergo decretum executiuum intentio finis non est, & consequenter ratione illius non potuit exequi Incarnationem ex intentione finis: nam solum ex vi intentionis potest executio exterior ex intentione finis procedere, & à fine moueri, vt ex ipsis terminis constat. *Secundo.* Secundò eadem minor probatur, nam si decretum executiuum ratione sui posset esse id, ratione cuius executio exterior ex intentione finis procederet non esset necessaria distinctio actuum voluntatis inter ordinem intentiuum, & executiuum; sed hæc distinctio admittitur in tradita solutione: ergo ex vi decreti executiui ratione sui nequit executio exterior procedere ex intentione finis, nec ab illo moueri.

169 *Tertiò.* Denique probatur: vt enim *tract. de prædestinatione disput. 1. concl. 1.* docuimus, decretum executiuum, quod idē est, atque vsus actiuus voluntatis non respicit ratione sui finem ut causam, sed ut effectum, nec immediatè erga finem versatur, sed erga media ut in executione ponenda: undè, non à fine, sed à mediis ut in executione causantibus finem, suam specificationem desumit: ergo ex ui illius non potest executio exterior propter finem esse, nec ex intentione finis procedere, & consequenter, si remedium peccati non fuit ulla ratione finis decreti intentiui Incarnationis, non potuit exterior Incarnationis executio esse propter remedium peccati, nec a Deo ad remedium peccati, vt ad finem ordinari.

170 *Obijcies.* Dices: potest executio exterior ratione decreti executiui procedere ex motiuo distincto à motiuo decreti intentiui: ergo potest etiam procedere à fine distincto à fine eiusdem decreti, & in ordine intentionis non præhabito, & consequenter, ex eo, quod remedium peccati non fuerit motiuum, aut finis primi decreti intentiui Incarnationis, non benè à Nobis probatur, executionem Incarnationis non fuisse ordinatam ad remedium peccati, vt ad finem. Antecedens constat in temporali gloriæ retributione, quam esse actum iustitiæ, & consequenter ex motiuo huius virtutis procedere est certum; & tamen decretum intentiuum gloriæ non est ex prædicto motiuo, cum non sit actus iustitiæ, sed liberalitatis diuinæ, vt verior sententia docet, nosque fusè ostendimus *tract. de prædestinatione*. ergo potest actus exterior ratione decreti exequentis procedere ex motiuo nō præhabito in ordine intentionis, & a decreto intentiuo non attacto. Consequentia autem probatur: tùm a paritate rationis: tùm etiam: nam motiuum actus voluntatis, & finis sunt idem: ergo si actus exterior potest ratione decreti exequentis habere distinctum motiuum a motiuo decreti intentiui, nec in ordine intentionis præhabito, potest etiam ratione decreti executiui a fine distincto, & in ordine intentionis non præeunte procedere.

Et augetur difficultas: nam decretum executiuum gloriæ, cum actus iustitiæ sit, à meritis iustorum mouetur; iustitia namque remuneratiua ius in meritis fundatum respicit pro motiuo; sed decretum intentiuum gloriæ a meritis non mouetur, aliàs liberalitatis actus non esset, sed actus iustitiæ remuneratiuæ Dei, cuius contrarium docet frequentior, veriorque Theologorum sententia: ergo decretum executiuum gloriæ procedit à motiuo, à quo non procedit decretum eiusdem gloriæ intentiuum, & consequenter poterit moueri a fine decretum executiuum, à quo decretum intentiuum non moueatur. Ex quo vlterius fit, vt possit Incarnatio in ordine executionis, aut illius executio ad remedium peccati, vt ad finem ordinari, etiam si prout in ordine intentionis non fuerit ordinata ad remedium peccati vt ad finem, quod prima solutio intendit. 171 *Confirmatur.*

Ad obiectionem respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: ad primam probationem, nego paritatem rationis; disparitas autem est nam causalitas causæ finalis, illiusque influxus consistit in hoc, quòd ex illius intentione, & amore agens procedat ad electionem mediorū, qua electione præsupposita, incipit ordo executionis ordini intentionis oppositus ita, vt id, quod in ordine intentionis est primum, ultimum fit in ordine executionis, & finis, qui in ordine intentionis est causa, est in ordine executionis effectus, decretumque executiuum inspectum ratione sui, nō vt causam, sed vt effectum respicit finem, & non ab illo, sed à mediis, vt in executione finem causantibus, suam specificationem desumit, vt *tract. de prædestinat. Dei disp. 1. concl. 1.* docuimus, & monstrabimus, & consequenter non stat, decretum executiuum à fine aliquo moueri in ordine intentiuo non præhabito, & in illo non præeunte; motiuum autem cuiuslibet actus ex parte operis, idest, quod ratione sui attingitur, & ratione cuius alia attinguntur: & quia in quolibet actu inuenitur ratio obiectiua, quæ huius est conditionis, fit, ut in quolibet actu ab alio specie distincto inueniatur obiectum motiuum à motiuo alterius distinctum: cumque decretum executiuum à decreto intentiuo distinctum præsupponatur, non solum potest, sed necessariò debet specificari à motiuo distincto à motiuo decreti intentiui. Vnde, vt *loco nuper allegato* docuimus; motiuum decreti executiui gloriæ sunt merita, quæ tamen ad decretum eiusdem gloriæ intentiuum non mouent nec vt causa, sed vt effectus comparantur ad illud. 172 *Respond.*

Et ex his ad secundam consequentiæ probationem, negandum est antecedens: nam motiuum decreti executiui gloriæ sunt merita; & tamen non sunt finis talis decreti: motiuum etiam actus misericordiæ est aliena miseria & tamen finis actus misericordiæ non est. Ratio ergo obiecti motiui non est eadem cum ratione finis, & vt *proximè* dicebamus à quolibet actu speciale motiuum inspicitur, non tamen specialis, & distinctus finis cuilibet actui respondet. Actibus etiam intellectus assignatur obiectum motiuum; cum tamen ratione sui finem attingere nequeant, sed solum ex imperio voluntatis, vel ex illius motione ad finem dirigi possunt: ergo, ex eo, quod ratione decreti exequentis possit executio exterior habere speciale motiuum ad intentionem non mouens, & ab illius motiuo distinctum, non sequitur, posse habere distinctum finem ab illo, à quo intentio agentis mouetur. 173

Sed dices: etsi merita præuisa non sint finis decreti executiui gloriæ, est tamen finis illius, merita ad æqualitatem retribuere; hūc enim finem respicit Iustitia Remuneratiua, ad quam pertinet iustis gloriam pro meritis retribuere; sed finis iste non est finis decreti intentiui gloriæ, aliàs esset actus iustitiæ, cum haberet pro motiuo æqualitatem præmii cū meritis: ergo decreto exequenti non solum respondere potest motiuum distinctum à motiuo decreti intentiui, sed etiam distinctus finis ab illo, ex quo intentio agentis procedit. 174 *Instabis.*

175 *Respond.* Respondeo, prætermissa maiori, negando minorem: cum enim finis decreti intentiui gloriæ sit gloria per modum coronæ, & vt præmium est meritorum ad æqualitatem retribuendum, fit consequens, vt æqualitatem prædictam intendat, & respiciat, vt finem. Nec sequitur, esse actum iustitiæ, & non liberalitatis; quia ad hoc necessarium erat, quòd Deus ad prædictam intentionem habendam, a meritis moueretur, & obligatus à meritis iam præuisis, gloriam vt coronam intenderet, quod non contingit in sententia, quam supponimus, sed solum à sua bonitate allicitur, & mouetur ad gloriam vt coronam volendam, & intendendam: ideoque prædicta intentio non est actus iustitiæ commutatiuæ, aut distributiuæ, sed actus liberalitatis diuinæ; decretum autem executiuum gloriæ, quia merita præuisa supponit, & ab illis mouetur, est actus non liberalitatis, sed iustitiæ commutatiuæ, aut distributiuæ iuxta varias Theologorum sententias.

176 *Secunda solutio M. Loreæ reijcitur.* Deinde secunda solutio Magistri Loreæ reiicitur: nam iuxta illam remedium peccati non fuit finis Incarnationis Verbi quoad substantiam, in quo conuenit cum Scoto, imo nec quoad circumstantiam proprietatis passibilitatis, quod Scotus, illumq; sequentes non negant, sed solum fuit finis operationum humanitatis Christi, quibus nos a peccato redemit: ergo licet possit dici, Christum propter nostram salutem operatum fuisse; verè tamen affirmari non poterit propter nos homines, & propter nostram salutem fuisse incarnatum, quæ verba continentur in Symbolo & licet affirmari possit, remedium peccati fuisse rationem, idest, motiuum operationum, & passionum Christi; non tamen poterit vere affirmari, remedium peccati fuisse motiuum Incarnationis Christi, vt docet D. Thom. *in corp. huius art.*

177 *Confirmatio 1.* Quod amplius vrgetur primo: vt enim *supra concl.* 2. docuimus, non solum Incarnatio Verbi quoad substantiam fuit finis permissionis peccati & redemptionis hominis ab illo, sed etiam operationes Christi, quibus nos a peccato redemit, fuerunt finis, cuius gratia permissionis, & remedii originalis peccati sicut de actu pœnitentiæ fuisse a Deo præuolitum efficaciter ad permissionem peccati personalis in electis docuimus *tract. de prædestinat.* idq; ex D. Th. efficaci illatione deduximus, & tamen operationes Christi fuerunt ordinatæ a Deo ad remedium peccati vt ad finem: ergo quamuis Incarnatio substantialiter accepta fuerit isto modo ad remedium peccati ordinata, potuit esse finis permissionis, & remedii peccati originalis, & in ipsa Incarnatione substantialiter considerata vtraq; ratio inueniri, nempè, finis, *cuius gratia* permissionis, & remedii peccati, & causæ ad remediū eiusdem peccati, & ad redimendum hominem ab illo, vt ad finem effectum ordinatæ, & vt ad finem *sui* vtilitatis.

178 *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo: nam in Symbolo Nicæno eisdem verbis de Incarnatione asseritur, fuisse ad remedium peccati ordinatam, quibus id dicitur de passione, & morte Christi; ait enim loquendo de Christo Symbolum: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis, & incarnatus est de Spiritu Sancto, passus, & sepultus est.* Vbi ly *propter nos homines, & propter nostram salutem*, eodem modo ad Incarnationem Verbi, atque ad illius mortem, & passionem refertur; sed quia Christus passus dicitur propter nostram salutem, infertur à Theologis, remedium peccati fuisse finem passionis, & mortis Christi, aliarumque operationum, quibus illam fuit operatus ergo debet etiam colligi fuisse Incarnationis finem, vel si ad hanc illationem faciendam fundamentum in prædictis verbis non datur, absque fundamento in illis colligitur, remedium peccati fuisse finem passionis, & mortis Christi.

Simb. Nic.

179 *Tertia solutio M. Vinc. reijcitur.* Ex quibus etiam tertia solutio nostri Vincentii reiicitur; Christus enim non solum in statu exaltationis, & gloriæ, sed etiam in statu abiectionis, & humilitatis fuit finis cuius gratia respectu nostræ salutis remedii peccati, & permissionis illius, vt *proximè* dicebamus, & *in secunda confutatione* monstrauimus; & tamen vt sic fuit ad remedium peccati, ad nostramq; salutem vt ad finem ordinatus, vt fatetur Vincentius, & ex Symbolo Nicæno colligitur, nec inficiantur contrariæ sententiæ Authores, cum asserant, Verbum sumpsisse carnem passibilem, & mortalem ex fine nostræ salutis, redemptionisque a peccato: ergo de Christo in eodem statu vtrumque verificatur, nempè, fuisse finem permissionis peccati, & redemptionis ab illo, & ad remedium peccati, vt ad finem ordinatum.

180 *Secundò.* Deinde, nam falsum est, Christum solum prout in statu humili ordinatum fuisse ad remedium peccati vt ad finem; aliàs Incarnatio quoad substantiam propter remedium peccati non fuisset, nec prout sic volita habuisset connexionem cum illo, cuius contrarium *prima conclus.* docuimus, constatque ex verbis Symboli Nicæni, vbi dicitur, propter remedium peccati, non solum fuisse passum, & mortuum, sed etiam fuisse incarnatum. Quæ verba clarè denotant, ipsam Incarnationis substantiam fuisse ad remedium peccati ordinatam, & cum illo connexam, nec id potest negare Vincentius, alias ex vi præsentis decreti veniret Christus, Verbumque assumeret carnem, nullo existente peccato, etsi non in statu abiectionis, & humilitatis, benè tamen in alio, nempè, exaltationis, & gloriæ, cuius contrarium a Vincentio cum Angelico Doct. docetur: ergo illius solutio falso nititur fundamento, nempè, Christum solum prout in statu abiecto, & humili fuisse ad remedium peccati ordinatum.

Præterea, nam sequitur ex tradita solutione, primum diuinæ mentis decretum in negotio Incarnationis terminatum fuisse ad gloriam animæ Christi, & postea secutum fuisse decretum de Incarnatione: consequens est falsum, nam gloria animæ Christi non fuit finis Incarnationis Verbi, sed potius Incarnatio fuit glorificationis finis, alias vltimus terminus prædestinationis Christi non fuisset, esse Filium Dei naturalem, sed gloria, vel exaltatio humanitatis, cuius contrarium à Thomistis docetur cum Angelico Doctore *infra q.* 24. Nosque *tract. de prædestinatione Christi* monstrabimus: ergo solutio tradita est falsa. 181 *Tertiò.*

Denique reiicitur: nam ex illa sequitur, Christum fuisse propriè medium ad glorificationem humanitatis, & sui nominis exaltationem consequens est falsum: ergo & prædicta solutio. Falsitas consequentis constat: vt enim *tractat. de prædestinatione* cum communi sententia docuimus, substantia prædestinati non est propriè medium respectu propriæ beatitudinis, etsi ex illius amore procedat, ideoque sit prædestinationis effectus: ergo substantia Incarnationis non est propriè medium respectu glorificationis humanitatis, & sui nominis exaltationis. Sequela autem probatur: nam Christus iuxta solutionem traditam est propriè medium in ordine ad nostram salutem, redemptionemque à peccato; sed nostra redemptio est propriè medium respectu glorificationis Christi, & exaltationis nominis illius, sicut nostra iustificatio, de qua Concilium Tridentinum *sess.* 6 *de iustificat. cap.* 7. asserit, finem illius esse gloriam Dei, & Christi, quod, cum sit de fine, cuius gratia accipiendum, consequenter asserendum est iustificationem nostram esse propriè medium in ordine ad gloriam Christi: ergo de primo ad vltimum Christus erit propriè medium respectu suæ glorificationis, suique nominis exaltationis. 182 *Quartò.* *Con. Trid.*

§. IX.

Traditur, & defenditur vera solutio.

VNDE, prætermissis his solutionibus, vt, quam veriorem iudico, explicem, animaduerto primo, remedium peccati posse dupliciter sumi, videlicet, actiuè, & passiuè. Primo modo sumptum idem, quod actiua redemptio, quæ simul cum substantia Incarnationis fuit volita ex vi eiusdem decreti tanquam finis omnium rerum; quia in substantia Incarnationis, & in redemptione actiua est eadem ratio amabilitatis, & dignitatis, nempe, coniunctio ad personam Verbi. Secundo autem modo sumptum, asserimus, esse finem effectus respectu Incarnationis, seu finem *cui*, & *vtilitatis*; quia homo est, cui ex Incarnatione vtilitas prouenit, libertas, scilicet, à peccato, non autem finem, *cuius gratia* Incarnationis, sed potius remedium peccati est propter Incarnationem, vt finem, *cuius gratia* ob rationes, quibus *secundam confutationem* monstrauimus. 183 *Vera solutio vltimi argumenti. Notab. 1.*

Pro quo est secundo aduertenda doctrina D. Thomæ *in 2. Sentent. dist.* 15. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 6. illis verbis: *Dicendum, quod aliquid potest esse propter aliud dupliciter: aut quia ordinatur ad ipsum, sicut ad finem proprium, & principalem, & sic inconueniens est dicere, quod aliquid sit propter vtiliora se, & Luna, & Stella propter nocturnas, & vespertilliones, cum finis potior sit iis, quæ sunt ad finem: alio modo potest dici aliquid esse propter aliud, cui ex ipso prouenit aliqua vtilitas eo modo, quo posset dici Rex esse propter rusticum, ex cuius regimine prouenit ei pax: & per hunc modum* 184 *Secundò. S. Thom.*

dum est intelligendum, quod in littera dicitur: omnes enim utilitates, quæ ex corporibus cælestibus proueniunt in inferioribus, sunt à Deo prouisa, qui corpora illa instituit. Quã doctrinam etiam tradiderat *in 1. dist. 37. q. 4. art. 1. ad 2. & in 2. dist. 1. q. 1. art. 3. in corpore.* Ea illaque habetur, & *Solutio argumenti.* argumenti solutio, & confirmatio doctrinæ à Nobis traditæ *in 2. conclus.* si enim inconueniens reputat D. Thomas, quòd Luna, & Stellæ factæ sint propter noctuas, & vespertiliones tanquam propter proprium finem, hoc est, finem, *cuius gratia*, non autem tanquam propter finem, *cui* ea Luna, & Stellis vtilitas sequitur, & quod Rex factus sit propter rusticum, vt finem, *cuius gratia*, non autem vt finem, *cui vtilitatis*, inconueniens etiam debet censeri, quòd remedium peccati, vel homo vt redimendus ab illo sit finis proprius, hoc est, finis, *cuius gratia* Incarnationis Verbi, non autem, quòd sit finis effectus illius, seu finis, *cui, & vtilitatis*, quatenus homini ex Incarnatione hæc vtilitas est secuta, nempè, remedium peccati, cum quo rectè compatitur, quòd remedium peccati fuerit ad Incarnationem ordinatum vt ad finem, *cuius gratia*; quia est diuersus modus causandi intra genus causæ finalis, vt constat ex probatione *secundæ conclusionis*, ampliusque ex dicendis constabit.

185 *Oppones primò.* Sed oppones aduersus istam solutionem primò: nam sequitur ex illa, Incarnationem fuisse futuram quamuis homo à peccato redimendus non esset: consequens primæ conclusioni aduersatur: ergo & tradita solutio. Probatur sequela ex D. Thoma *in 3. dist. 1. q. 1. art. 3. in corpore*, illis verbis: *S. Thom.* *Et sic dicitur, esse propter aliud omne id, ex quo prouenit ei vtilitas, sed hoc contingit dupliciter: aut ita quod illud, ex quo prouenit alicui vtilitas, non habet participationem diuinæ bonitatis, nisi secundum ordinem eius, ad hoc, cui est vtile: sicut sunt partes ad totum, aut accidentia ad subiectum, quæ non habent esse absolutum, sed solum in altero, & talia non essent, nec fierent, nisi illud esset, cui ex eis prouenit vtilitas: sed quædam sunt, quæ habent participationem diuinæ bonitatis absolutam, ex quibus prouenit aliqua vtilitas alicui rei, & talia essent, etiam si illud, cui ex eis prouenit vtilitas, non foret, & per hunc modum dicitur, &c.* At Incarnatio Verbi habet participationem diuinæ bonitatis absolutam, & non solum in altero, sicut accidentia in subiecto, nec ad alterum, sicuti partes ad totum, cum sit bonum excellentissimum omnium, quæ Deus ad extra produxit: ergo si solum fuit propter hominem, vt cui ex ea prouenit vtilitas reparationis à culpa, foret Incarnatio, etiam si nec peccatum existeret, nec homo esset redimendus ab illo.

186 *Secundò.* Secundò obiicies: nam ea remedio peccati prouenit vtilitas Christo, nempè, sui nominis exaltatio, & corporis glorificatio: ergo Christus non est finis, *cuius gratia* nostræ salutis, sed finis, *cui* ea illa vtilitas prouenit, & salus nostra erat finis, *cuius gratia* respectu Incarnationis. *Tertiò.* Tertiò, nam finis, *cuius gratia*, ille dicitur, cuius gratia aliquid amatur, & fit; sed Incarnatio fuit facta, & amata à Deo gratia nostræ salutis, libertatisque à peccato: ergo salus nostra fuit finis, *cuius gratia* Incarnationis. Probatur minor: etenim idem est esse aliquid factum, & amatum propter aliud, ac esse factum, & amatum gratia illius; sed Incarnatio fuit facta, & amata à Deo propter nostram salutem: ergo gratia illius facta, & amata fuit, & consequenter salus nostra fuit finis, *cuius gratia* Incarnationis.

Quartò. Quartò, nam finis adæquatè diuiditur in finem *cui*, & finem *cuius gratia*; sed remedium peccati fuit finis Incarnationis, quandoquidem fuit ratio, & motiuum illius, & non finis, *cui, & vtilitatis*: non enim est nostra salus, cui vtilitas sequitur ex Incarnatione, sed homo, cui salus confertur: ergo libertas hominum à peccato fuit finis, *cuius gratia* Incarnationis. *Confirmatur.* Confirmatur: sanitas enim non est finis *cui* medicinæ, sed finis, *cuius gratia*; homo autem est finis *cui*; quia illi vtilitas prouenit ex sanitate: ergo salus nostra non est finis *cui* respectu Incarnationis, sed finis, *cuius gratia*; homo autem finis, *cui*, quia illi vtilitas prouenit. Denique: nam esse finem effectus, seu finem *cui, & vtilitatis solum*, non est esse finem absolutè, & simpliciter, ergo non potest dici absolutè, esse propter aliud, quod solum illud respicit, vt finem vtilitatis, & consequenter, si Incarnatio Verbi solum isto modo fuit propter hominem, vt finem, nempè, *cui, & vtilitatis*, non benè dicitur in Symbolo Nicæno absolutè, Verbum esse propter nos Incarnatum.

187 *Respond. ad primã replicam.* Respondeo ad primam obiectionem, D. Thomam *ibi* loqui de creaturis ad ordinem naturæ spectantibus, quæ, cum exigantur propter se à natura, quando absolutam participant Dei similitudinem, & non in altero, vel ad alterum, essent, quamuis non existerent, illa, quorum vtilitati deseruiunt; Incarnatio autem, cum sit supra exigentiam, & debitum naturæ, non foret, si non esset homo redimendus, cui vtilitas redemptionis proueniret ex illa; quia non nisi vt inferens homini prædictam vtilitatem, illamque causãs fuit de facto volita, & amata à Deo, *vt prima conclus.* docuimus, & testimoniis Scripturæ probauimus, ideoque etsi, absolutam, & perfectissimam Dei similitudinem participet, non foret, si peccatum non esset, & homo redimendus ab illo.

Ad secundam dicatur, Christum vt hominem respectu nostræ salutis esse finem, *cuius gratia*; quia salus nostra illius manifestat virtutem: vnde, Concilium Tridentinum *vbi supra*, de nostra iustificatione loquens asseruit, causam illius finalem esse gloriam Dei, & Christi: non est autem de ratione finis, *cuius gratia* omnem vtilitatem excludere: Deus namque est finis vltimus omnium creaturarum, & omnes creaturæ ad ipsum vt ad finem vltimum ordinantur; & tamen ex illis aliquam venatur vtilitatem, nempè, gloriam, & honorem extrinsecum. Christus etiam quatenus homo est nostræ iustificationis finis; & tamen ex illa consequitur aliquam vtilitatem, uidelicet, honorem, & gloriam: non ergo est de ratione finis, *cuius gratia* omnem vtilitatem excludere, licet finis *cui, & vtilitatis* aliquando sine ratione finis, *cuius gratia* inueniatur, nempè, quando est quid inferius respectu illius, quod ad ipsum ordinatur tunc enim non obtinet rationem finis propriè, vt inquit D. Thomas, & consequenter non est finis *cuius gratia*, qui propriè finis est, sed finis *cui vtilitatis*, & vtilitas illi proueniens rationem finis effectus sortitur. 188 *Ad secundam.*

Ad tertiam obiectionem, concessa maiori, nego minorem; ad illius probationem distinguo maiorem: esse amatum propter aliud tanquam propter finem proprium formalizantem amabilitatem voliti propter ipsum, concedo maiorem: tanquam propter finem effectum non formalizantem amabilitatem voliti propter ipsum, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; quia in hoc modo discurrendi, quem probabiliorem censemus; tametsi nostra salus fuerit aliquomodo, & secundum quid ratio volendi Incarnationem, quatenus Incarnatio fuit volita in ordine ad nostram salutem vt ad finem effectum, & homini redimendo vt fini *cui* vtilitatis; non tamen fuit ratio formalis, sub qua Incarnatio fuit volita a Deo; quia ad hoc requirebatur, quòd Incarnatio eligeretur vt medium propriè sumptum respectu nostræ salutis, quod inconueniens censuimus fundati in verbis Angelici Præceptoris *superius* adductis. & hoc necessarium erat, vt salus hominum obtineret rationem finis *cuius gratia* respectu Incarnationis, prout de facto fuit volita à Deo. 189 *Ad tertiã.*

Ad quartam obiectionem dicatur, finem, *cuius gratia* esse absolutè, & simpliciter finem, ex quo, & fine *cui* vnica, & adæquata causa finalis conflatur; finem autem effectum esse secundum quid, & reductiuè finem, *cuius gratia*, & subiectum, cui vtilitas ex tali fine consequitur, esse reductiuè finem *cui*: ex quo tantum sequitur, remedium peccati sumptum passiuè fuisse finem *cuius gratia*, non simpliciter, sed secundum quid respectu Incarnationis. Et ex his ad confirmationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: finis, *cuius gratia* simpliciter, nego consequentiam: reductiuè, & secundum quid, concedo consequentiam. Ratio autem, cur sanitas est finis *cuius gratia* simpliciter medicinæ; secus autem nostra salus respectu Incarnationis est; quia sanitas est ratio obiectiua formalis amandi medicinã, v.g. sumendi potionem amaram; salus autem nostra non ita respectu Incarnationis, sed hæc propter se amatur à Deo, ly *propter* dicente rationem formalem obiectiuam terminãdi amorem diuinum; in ordine tamen ad salutem nostram vt ad finem effectum per se à Deo intentum, saltim virtualiter in decreto Incarnationis: quemadmodum amor causæ, in quantum talis, est uirtualis amor effectus. Quam doctrinam *infra fusius* explicabimus. 190 *Ad quartam.* *Ad confirmationem.*

Ad vltimam obiectionem, concessõ antecedenti, nempè, finem effectum, seu finem, *cui, & vtilitatis* solum, non esse finem absolutè, simpliciter, & directè, sed secundum quid, & reductiuè, neganda est consequentia, qua infertur, non posse absolutè dici esse propter aliud, quod solum ordinatur ad illud vt finem effectum, & ad finem *cui vtilitatis*. Ratio autem, cur hoc possit absolutè affirmari, est; quia semper atque ly *propter aliud* cadit super aliquid superius respectu sibi inferioris, subintelligitur limitatio modi essendi propter illud, uidelicet, ut propter finem effectum, 191 *Ad vltimam.*

& finem

& finem rui *vtilitatis*. Vnde, *loco vbi supra* absolutè protulit D.Thom. Luuam, & Stellas esse factas propter hæc inferiora, qoamuis non fiunt propter illa, vt propter finem simpliciter talem, nempè, finem *cuius gratia*, sed solum vt propter finem effectum, & cui inferunt vtilitatem. Absolutè etiam dixit Philosophus, substantiam esse propter suam operationem, quamuis ad illam vt ad finem simpliciter talem non ordinetur. Absolutè etiam dicitur, meritum Christi, quo nobis vitam æternam meretur, esse propter nostram gloriam; & tamen meritum Christi non rispicit illam, vt finem, *cuius gratia*, simpliciter, aliàs fuisset nostræ prædestinationis effectus: ex quo vlterius fieret, Christum omnes prædestinationis nostræ effectus non meruisse, cum non potuerit proprium meritom mereri, cuius contrarium communis sententia docet. Quia ergo Incarnatio est bonum supereminens nostrę saluti, & remedio peccati, absolutè dicitur facta propter remedium peccati, etsi non fuerit finis Incarnationis simpliciter, sed tantum secundum quid.

192 *Instabis.* Sed dices: esse propter aliud vt finem effectus, non est propriè, esse propter illud: ergo si Incarnatio solum fuit ordinata ad remedium peccati vt ad finem effectum, non nisi impropriè dicitur fuisse factam propter nostram salutem, & consequenter verba Symbo i Nicænæ, quibus asseritur Verbum propter nos homines, & propeer nostram salutem esse incarnatum, suns in sensu improprio accipienda, quod videtur inconueniens, cum verba Scripturæ, & consequenter etiam illa, quæ in Symbolo continentur, debeant in proprio sensu accipi, nisi ex rigorosa, & propria acceptione, aliquod inconueniens sequatur, quod in præsenti non accipit. Prob. antecedens; esse vnum propter aliud, est, esse effectum illius in genere causæ finalis; sed quod tantum est propter aliud, vt propter finem effectus, non est propriè effectus illios in genere causæ finalis: ergo vnum esse propter aliud vt finem effectus, non est propriè esse propter illud.

193 *Confirmabis primo.* Et confirmabis primò: etenim verba in Symbolo Nicæna contenta, non solum sunt in sensu proprio accipienda, sed etiam in sensu magis proprio, & rigoroso, nisi ea magis propria acceptione aliquod absurdum sequatur; sed si Incarnatio asseratur volita, & electa à Deo propter remedium peccati tanquam finem *cuius gratia*, cum maiori proprietate prædicta verba accipiuntur, quam si solum tanquam ad finem effectum asseratur ad remedium peccati ordinata, vt ex ipsis terminis constat: ergo sic sunt accipienda, ac per consequens Incarnatio non fuit remedij peccati finis, nec illius permissionem in diuina mente ordine intentionis præcessit.

194 *Confirmabis secūdo.* Confirmabis, & vrgebis secundò: nam si uera esset nostræ solutionis doctrina, sequeretur, absolutè posse dici, gloriam vt coronam esse in ordine intentionis volitam propter merita nostra, ly *propter* dicente finem intentionis gloriæ vt coronæ: consequens est falsom, nec hucusque ab aliquo assertum: ergo deficit nostræ solutionis doctrina. Probatur sequela: ideò Incarnatio in doctrina solutionis absolutè dicitur volita à Deo propter remedium peccati, & propter nostram salutem; quia fuit ab ipso uolita in ordine ad remedium peccati ut Incarnationis effectum; sed etiam Deus intendens gloriam vt coronam, vult illam in ordine ad merita, vt effectus gloriæ, quandoquidem gloria intenditur vt finis meritorum; finis autem causa est illorum, quæ ordinantur ad ipsum: ergo poterit dici absolutè, gloriam vt primò intentam esse a Deo volitam propter merita, vt finem intentionis gloriæ.

195 *Responditur ad instantiam primo.* Ad obiectionem respondeo primò, concedendo antecedens, & consequentiam, & negando hoc esse inconueniens, quod nempè, verba Symboli Nicænæ, non in sensu proprio, sed in improprio accipiantur, eo quod ea illorum proprio sensu, & rigorosa acceptione colligitur, Christum vt hominem, & Incarnationem Verbi fuisse à Deo ordinatam ad remedium peccati vt ad finem propriè talem; hoc autem inconueniens est: vt enim docet D.Thom. *in 2. distinct. 15.* *S Thom.* *quæstione prima artic. primo ad sextum* uerbis *superius* relatis, inconueniens est dicere, quod aliquid ad uilius se ordinetur vt ad finem proprium, & principalem: ergo dicere, Incarnationem Verbi fuisse ordinatam à Deo ad remedium peccati, quod est aliquid multò inferius Incarnatione, vt ad finem propriè talem, inconueniens à Diuo Thoma censetur, & consequenter ad vitandum hoc inconueniens, quod sequitur ex rigorosa verborum Symboli acceptione, non sunt in hoc rigore accipienda.

Ad primā confirmationem. Et ea his constat ad primam confirmationem solutio: si namque rigorosum sensum prædictis verbis negamus propter inconueniens, quod sequitur, à fortiori illis rigidiorem, & magis proprium sensum ob vitandum dictum inconueniens negabimus. Et quidem plus excedit Incarnatio Verbi reparationem hominum a peccato, quam Luna, & Stellæ noctuas, & vespertilliones: cum ergo inconueniens reputet D.Thom. asserere, Lunam, & Stellas factas esse propter prædictas creaturas, tanquam propter finem proprium ob excessum, quo eminent super illas, à fortiori inconueniens censebit asserere, Incarnationem Verbi fuisse à Deo factam propter remedium peccati tanquam propter proprium finem.

196 *Secundo respondes.* Secundò ad obiectionem respondeo, negando antecedens, ad cuius probationem dicatur, quod licet vnum esse propter aliud sit in supponendo idem, quod esse effectum illius in genere causæ finalis; non tamen sunt idem in significando: sicut habens Deitatem, & Deus sunt idem in supponendo, non tamen in significando: ex quo prouenit, vt tres personæ diuinæ dicantur tres habentes Deitatem; & tamen tres Deos dicere fides catholica abhorret: vnde ex eo, quod ratio finis non nisi impropriè fini effectui conueniat, nec ordinato ad illum propriè competat ratio effectus finis, non sequitur, id, quod ordinatur ad aliud vt finem effectum, non dici propriè esse propter illud; quia proprietas terminorum penes illorum significationem pensatur. Quod autem ly *propter aliud* dicatur propriè de eo, quod ad aliud vt ad finem effectum ordinatur, patet. nam propria nominum significatio uenanda est ea vsu, & acceptione Sapientum; sed Aristoteles absolutè asserit, substantiam esse propter suam operationem, & consequenter sentit, propriè id dici de substantia, cum tamen non sit propter illam vt finem *cuius gratia*, sed ut finem effectum, & D.Thom absolutè docet, Lunam, & Stellas esse factas propter inferiores creaturas, quas tamen non ut finem, *cuius gratia*, sed ut finem effectum respiciunt: ergo ly *propter* propriè sumptum non determinat propriam causam finalem, sed abstrahit à propria, & impropria, & consequenter quamuis non sit facta Incarnatio, nec uolita à Deo propter remedium peccati tanquam finem, *cuius gratia*, sed solum ut finem effectum, propriè propter illud facta, & uolita dicetur, & uerborum Symboli Nicænæ asserentis, Verbum propter nos homines, & propter nostram salutem fuisse Incarnatum, propria significatio saluabitur.

197 *Ad primā confirmationem.* Ad primam confirmationem, nego maiorem: cum enim ea sensu magis proprio, & usurpatione strictiori uerborum Symboli Nicænæ inferatur, tam præcellens, & excelsum bonum, quale est Incarnatio Verbi ad bonum ita Incarnatione inferius, quale est remedium peccati ut ad finem proprium ordinari, quod à D.Thom. ut uidimus, inconueniens iudicatur, non debent in sensu magis proprio usurpari. Et quidem magis propriè acciperentur uerba Symboli Nicænæ, si Incarnatio Verbi respiceret remedium peccati, non solum ut finem proximum, sed etiam ut finem ultimum, & adæquatum, quod tamen asserendum non est; quia naturis rerum repugnat, quod remedium peccati sit finis ultimus Incarnationis: ita Nos dicimus, esse à magis rigoroso sensu prædictorum uerborum declinandum, quia naturis rerum non congruit, ut id, quod perfectius est, ad imperfectius se, ut ad finem proprium ordinetur.

198 *Ad secundam.* Ad secundam confirmationem, nego sequelam: ad illius probationem distinguo causalem maioris: quia fuit uolita Incarnatio in ordine ad remedium peccati, ut effectum in genere causæ efficientis, concedo maiorem: ea communi ratione effectus, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam merita in ordine intentionis connotantur à gloria intenta per modum coronæ, ut effectus illius in genere causæ finalis, non in genere causæ efficientis; causa autem finalis non dicitur esse propter suum effectum, nec unquam Philosophi sic de causa finali loquontur: unde, non potest dici, quod gloria intenta ut corona fuerit à Deo uolita propter merita in ordine intentionis; Incarnatio autem fuit amata, & uolita à Deo in ordine ad remedium peccati ut effectum sui in genere causæ efficientis. Quod autem sic decernitur, & amatur, dicitur propter suum effectum amari, & decerni, ut constat ex Aristotele absolutè asserente, substantiam esse propter suam operationem, & ea D.Thoma dicente, Lunam, & Stellas esse factas propter inferiores creaturas, quarum utilitati deseruiunt; ideoque potest absolutè dici, Incarnationem fuisse uolitam, & amatam à Deo propter remedium peccati.

199 *Secundo respondetur.* Aliter posset huic confirmationi occurri ex aliquorum doctrina asserentium, causam efficientem esse propter suam operationem, non autem dici esse propter suum effe-

ctum;

poterat ad secundam confirmationem. effectum: & quia merita non comparantur ad gloriam intentam vt coronam, nisi solum vt effectus, fit consequens, vt non possit dici gloria intenta propter merita, ly *propter* dicente finem intentionis gloriæ, bene tamẽ Incarnatio potest dici volita, & intenta à Deo propter *remedium* peccati, idest, propter hominem redimendum ab illo; quia redimere hominem à peccato est Incarnationis operatio.

200 *Reijcitur primò ista solutio.* Cæterum contra hanc solutionem, & doctrinam, in qua fundatur solutio, facit primò doctrina Angelici Præceptoris *vbi supra* asserentis, Lunam, & Stellas esse factas propter hæc inferiora, Regemque esse factum propter rusticum; cum tamẽ nec ista inferiora respectu Lunæ, & Stellarum rationẽ actionis, sed rationem effectus sortiantur, nec rusticus operatio sit Regis, sed subiectũ, cui ex illius regimine vtilitas prouenit: ergo causa efficiens, non solum dicitur propter suam operationem facta, & ad illam ordinata, sed etiam ad suum effectum.

201 *Secundò.* Secundò facit: nam hi Authores eadem difficultate tenẽtur; finis nãque nec dicitur propter suum effectum esse, nec propter suam operationem, vel quasi operationem, nempè, suam causalitatem finalem: non enim dicitur finis ad finalizandũm ordinatus, nec factus propter finalizandum, vel finaliter causandum, cum tamen causa efficiens dicatur ordinata ad operandum, & facta propter suam operationem: ergo adhuc prædicti Auctores tenentur quærere discrimen inter causam efficientem, & causam finalem, cur, nempè, causa efficiens ad suam operationem ordinetur, & que propter illam, causa autem finalis propter causandum non sit, nec ad finalizandum ordinetur?

202 *Tertiò.* Denique facit: nam Christus non solum dicitur volitus, & factus à Deo propter redimendum hominem à peccato, sed etiam propter nos homines, & propter nostram salutem, vt constat ex verbis Symboli; sed quamuis hominem à peccato redimere sit Christi vt hominis, & Incarnationis operatio; salus autem nostra ex illius meritis prouenient, Christi operatio non est, sed effectus per illam causatus: ergo causa efficiens, non solum dicitur facta propter suam operationem, & ad illam ordinata, sed etiam ad suum effectum, & consequenter per doctrinam illam non assignatur discrimen inter gloriam vt coronam per comparationem ad merita, & Incarnationem respectu remedij peccati.

203 *Contra dicta instabis primò.* Cæterum contra hucusque dicta instabit aliquis primò: ex illis namq; sequitur, magis propriè dici, remediũ peccati esse volitũ à Deo propter Verbi Incarnationẽ, quã quòd Incarnatio Verbi fuerit à Deo volita propter remediũ peccati, & propter nostrã salutẽ: cõsequens est falsum: ergo hucusq; à Nobis dicta deficiunt à veritate. Falsitas consequentis cõstat ex eo, quòd in Scriptura, & in Symbolo Niceno nõ dicitur, nostrã salutem fuisse propter Incarnationem, sed è contra, propter nos homines, & propter nostram salutem Verbũ Incarnatum dicitur; at si salus nostra cum maiori proprietate fuisset propter Incarnationem, quam hæc propter remedium peccati, hoc in Scriptura explicaretur, vel in Symbolo Niceno: ergo consequens illatum est falsum. Sequela autem manifestè probatur: nam iuxta nostram doctrinam remedium peccati est propter Incarnationem vt finẽ *cuius gratia*; Incarnatio autem est propter remedium peccati, solum vt finem effectum; at finis, *cuius gratia* propriè obtinet rationem finis; finis autem effectus, non propriè, sed impropriè rationẽ finis sortitur, vt constat ex dictis: ergo ex illis manifestè sequitur cum maiori proprietate dici salus nostra volita propter Incarnationem, quam Verbum propter nostram salutem incarnatum, & ad illam ordinatum.

204 *Instabis secundò.* Secundò, nam sequitur ex eadem doctrina, Incarnationẽ Verbi magis ex amore Christi, quam ex amore hominum processisse: consequens est falsum: ergo doctrina à Nobis tradita vera non est. Sequela patet: nam iuxta hucusque dicta Incarnatio Verbi processit ex amore Christi vt finis, *cuius gratia*; ex amore aut hominum vt finis *cui*, *& vtilitatis*; sed magis amatur finis, *cuius gratia*, quam finis *cui*, *& vtilitatis* solum, cum finis, *cuius gratia* ametur ratione sui; finis autem, *cui*, *& vtilitatis* solum amatur ratione illius: ergo Incarnatio Verbi magis ex amore Christi, quam ex hominum amore processit.

205 *Minor probatur primò. Ad Eph. 2.* Falsitas autem consequentis probatur primò ex illo ad Ephesios 2. *Deus autem, qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo Iesu.* At si Incarnatio Verbi magis ex amore Christi, quam ex amore hominum processisset, melius diceretur propter nimiã erga Christum charitatem, quam propter nimiam charitatem nostri, Deum nos in Christo viuificasse, Verbumque in carne misisse: ergo Incarnatio Verbi non processit magis ex amore Dei erga Christum, quam ex hominum amore.

Secundò id ipsum probatur ex Ioanne *cap. 3.* illis verbis: *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Sed si Incarnatio Verbi processisset magis ex amore Dei erga Christum, quam ex Dei amore erga homines, non diceretur, *sic Deus dilexit mundum*, sed sic Deus dilexit Christum, vt Filium suum vnigenitum daret, cũ dare vnigenitum, & illum in mundum mittere principaliùs ex amore Christi, quam ex mundi amore oriretur: ergo asserendum non est, Incarnationem Verbi magis ex amore Christi, quam ex amore hominum processisse. 206 *Secundò. Ioan. c. 3.*

Tertiò. Tertiò; magis enim exaltat charitatem Dei in homines, principaliùs fuisse ex illorum amore ad Verbi Incarnationem allectum, quam quòd ex amore Christi principaliùs motus fuerit: ergo ita asserendum est, quòd, nempè, Incarnatio Verbi magis ex amore hominum, quam ex amore Christi processit.

207 *Instabis tertiò.* Tertiò obijcies: vt enim verum sit, Christum propter nos homines, & propter nostram salutem fuisse Incarnatum, necessum est, quod voluntas efficax Incarnationis Verbi ex intentione nostræ salutis processerit; sed hoc verificari in nostra doctrina non potest: ergo doctrina tradita cum Verbis Symboli non consonat, & consequenter est falsa. Consequẽtia probatione non indiget; maior constat. Tùm; quia agens non potest velle, aut agere propter aliquem finem, nisi ex illius intentione velit, aut operetur: ergo Deum velle Incarnationem propter nostram salutem vt finem non potest esse verum, nisi ex intentione nostræ salutis illam velit. Tùm etiam: vt enim dicebamus *supra*, causalitas finis est in ordine intentionis præcedere, & vt intentum ad electionem mediorum mouere: ergo non stat, salutem nostram esse finẽ, propter quem Incarnatio fuit volita à Deo, nisi in intentione præcesserit, mouendo Deum ad volendam Incarnationẽ, & consequenter, non stat absque eo, quòd Deus ex intẽtione nostræ salutis ad volendam Incarnationem processerit.

208 *Minor probatur primò.* Minor autem ostenditur primò: vt enim *tractatu de prædestinat. Christi* docuimus, non solum electio efficax prædestinatorum ad gloriam, sed etiam voluntas antecedens, & inefficax, salutis omnium hominum fuit præmium meritorum Christi; sed cum hoc non stat, vt voluntas efficax Incarnationis ex voluntate nostræ salutis processerit, alias principium meriti, videlicet, prædicta voluntas, quæ esset Christi, & meritorum eius principium, sub eodem merito caderet: ergo voluntas efficax Incarnationis in Deo non processit ex intentione nostræ salutis, nec intentionem istam in diuina mente supposuit.

209 *Secundò.* Secundo probatur: vt enim in 2. *concl.* docuimus, salus hominum est volita à Deo propter Incarnationem Verbi, vt finem, *cuius gratia*, & consequenter fuit volita ex intentione Incarnationis volitione ex illa imperata, cum intentio finis, *cuius gratia* præcedat, & imperet electionem mediorum; sed non stat, Incarnationem præexistere in intentione respectu nostræ salutis, & esse in intentione eadẽ salute posterior: sicut non stat, vnum præintelligi vt physicè præexistens ad aliud, & illo esse in physicè existendo posterius: qua ratione nequit dari mutua inter duo causalitas in genere causæ efficientis: ergo voluntas efficax Incarnationis non processit in Deo ex intentione nostræ salutis.

210 *Tertiò.* Denique probatur minor: nam idem respectu eiusdem non potest esse propriè medium, & propriè finis: sicut neque effectus, & principium efficiens, nec præmium, & principiũ meriti; sed si voluntas efficax Incarnationis ex intentione nostræ salutis procederet, illamque in diuina mente ordine intentionis supponeret, Incarnatio esset propriè medium respectu nostræ salutis, cum eligeretur in ordine ad illam electione propriè sumpta; intentioni namque respondet electio, & aliàs à Nobis supponitur, Incarnationem esse finem, *cuius gratia*, respectu nostræ salutis, & consequenter idem respectu eiusdem rationem finis, & medij propriè sumpti obtineret: ergo voluntas efficax Incarnationis non processit ex intentione nostræ salutis, nec talem intentionem in diuina mente supposuit.

211 *Ad primã instantiã n. 203. positam respondetur.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, concedendo sequelam, cuius veritatem probatio ibi facta conuincit, & negando minorem: ad illius probationem dicatur, quod licet in verbis Symboli hæc maior proprietas non explicetur, imò nec ratio finis, quam Incarnatio exercet respectu nostræ salutis, *alibi* tamen hæc explicantur, nempè, in illis testimonijs, quibus *secundam conclus.* monstrauimus, in quibus præcedentia Sapientiæ Incarnatæ ad omnia Dei opera continetur. Et in Concilio Tridentino *sess. 6. de iustificat. cap. 7.* *Conc. Tri.*

cap.7. vbi nostræ iustificationis causæ explicantur, asseritur, causam illius finalem esse gloriam Dei, & Christi. cumque decens sit, & consonum rerum naturis, vt Incarnatio, quæ est miraculorum miraculum, & maximum omnium bonorum, quæ in Dei continentur potentia, non ordinetur ad remedium peccati, ut ad finem, *cuius gratia*, sed solum ut ad finem effectum, & ad finem *cui, & vtilitatis*, ipsaque sit finis, *cuius gratia*, respectu nostræ salutis, sit consequens, ut testimonia Scripturæ in his sensibus sint accipienda, & consequenter cum maiori prioritate affirmandum, remediũ peccati fuisse propter Incarnationem, quam quòd Incarnatio fuerit ob remedium peccati. Ratio autem, cur in Symbolo dicatur, Verbum propter nos homines, & propter nostram salutem fuisse incarnatum absque expressione causalitatis finalis, quam Incarnatio exercet respectu nostræ salutis, esse potest, quia *ibi* intenditur amor Dei erga homines explicari, qui tantum bonum ad nostram ordinauit salutem, ad quod magis conducit ordinatio Incarnationis ad remedium peccati, quam istius ordinatio ad Incarnationem Verbi, ut ad finem. Et quidem negari non potest, magis propriè esse remedium peccati propter Deum tanquam finem, quam Incarnatio propter remedium peccati, etiam si asseratur, fuisse finem *cuius gratia* illius: & tamen hoc secundum, & non primum in Symbolo Nicæna explicatur ob rationem assignatam: ergo ex eo, quòd magis propriè salus nostra fuerit propter Incarnationem, quam Incarnatio propter remedium peccati, non sequitur, hanc maiorem proprietatem debuisse à Symbolo explicari, & fidelibus credendam proponi.

212 *Ad secundam.* Ad secundam obiectionem, concedo sequelam, & nego minorem, ad cuius primam probationem, nego etiam minorem: nam licet finis principalis sit Christus in quantum homo; quia tamen finis *cui, & vtilitatis* est homo, quem Paulus ad Dei amorem, diuinamque gratitudinem intendebat excitare; ideo conuenientius fuit dicere, Deum propter nimiam charitatem nostri nos in Christo viuificasse, quam asserere id factum propter nimiam charitatem Christi. Et quidem ibi non de beneficio Incarnationis loquitur Paulus, sed de beneficio iustificationis, Resurrectionis à mortuis, & Ascensionis in Cœlum, ut explicat D. Thom. *S. Thom.* *lect.3* super illa uerba: *Conuiuificauit nos in Christo Iesu.* Certum autem est, finem nostræ iustificationis esse gloriã Christi ut hominis, cum id doceat Tridentinum *sess. 6 de* *Conc. Tr.* *iustificat. cap.7.* qum ex hoc liceat inferre, melius fore, ut diceretur, propter nimiam charitatem Christi, quam propter nimiam charitatem nostri fuisse nos à Deo in Christo viuificatos.

213 *Ad secundam probationem minoris.* Ad secundam probationem, nego minorem: nam licet aduentus Christi principalius ex amore ipsius, quam ex hominum amore processerit: quia tamen magis in vtilitatem hominum cessit, illosque ad Dei amorem, & gratitudinem Paulus exhortare conabatur, conuenientius fuit charitati Dei erga homines, aduentum Christi attribuere, quam Dei charitati erga Christum. Et quidem negari non potest, decretum Incarnationis Verbi, & Christi aduentum in carne magis ex amore Dei erga se, quam ex charitate Dei erga homines processisse, cum Deus sit vltimus finis omniũ, quæ ad extra operatur, & consequenter operis Incarnationis. Homo autem, esto esset finis, *cuius gratia* Incarnationis Verbi, solum esset finis proximus, & finis vltimus magis, quam finis proximus diligatur; & tamen ex hoc inferre non licet, debuisse Paulum asserere, sic Deus dilexit seipsum, vt Filium suum vnigenitum daret, non autem sic Deus dilexit mundum: ergo pariter ex eo, quod principalius ex amore Christi, quam ex amore hominum Incarnatio Verbi, & aduentus Christi processerint, nõ licet colligere, debuisse Paulum asserere sic Deus dilexit Christum, vt Filium suum vnigenitum daret, non vero sic Deus dilexit mundum, & cætera.

214 *Ad tertiã instantiã.* Ad tertiam obiectionem, nego maiorem: licet namque vt aliquid ametur vt medium in ordine ad finem proprium necessarium sit, quòd intentio finis præcedat, & ex illa præsupposita procedatur ad electionem medij; vt tamen aliquid ametur vt causa propter aliud vt finem effectum, necessariũ non est, quod amor causæ intentionem effectus supponat, & procedat ex illa. Christus autem non fuit volitus a Deo propter nostram salutẽ vt medium ad illam, vt ad finem proprium ordinatum, sed vt causa in ordine ad finem effectum: ideoque necessarium non fuit vt intentionem nostræ salutis supponeret, & procederet ex illa. Et ex his ad primam *Ad primã probationẽ maioris.* maioris probationem, distinguo anteced ens: propter finem, *cuius gratia*, concedo antecedens: propter finem effectum, nego antecedens, & consequentiam. Deus namque decernens Incarnationem propter nostram salutem non uoluit Incarnationem vt medium ad nostram salutem, sed vt causam meritoriam illius, & consequenter non ordinauit Incarnationem Verbi ad salutem hominum vt ad finem, *cuius gratia*, sed solum vt ad finem effectum. Ex quo vlterius fit, quòd necessaria non fuerit intentio salutis hominum præcedens decretum Incarnationis.

Ad secundam. Ad secundam probationem dicatur, antecedens esse verum de causalitate finis *cuius gratia*, qui simpliciter est finis, de quo verum est, quòd debeat in intentione præcedere, & vt sic intentum electionem mediorum causare; falsum autem de fine effectu, qui solum secundum quid obtinet rationem finis, nec est ratio diligendi causam, alias non vt causa, sed vt medium amaretur: ideoque non debet in intentione præcedere, & vt præintentus in amorem causæ influere, sed sufficit, quòd causa vt talis in ordine ad ipsum ametur, & decernatur.

215 *Solutio Nazar.* Mitto aliorum solutionem diuidentium primum instans intentionis in negotio nostræ salutis in duo signa naturæ, asserentiumque, intentionem Incarnationis præcessisse in vno signo naturæ voluntatem remedij peccati, & reparationis ab illo, illamque imperasse; in alio autem signo intentionem remedij peccati fuisse priorem voluntate intentiua Incarnationis, hancque fuisse effectum, vel quasi effectum illius, eamque supposuisse, & ex illa processisse. Ita sentire videtur Nazarius *controuers. supra allegata* inter explicandum secundam conclusionem.

216 *Reijcitur primò. Secundò.* Cui solutioni non possumus assentiri. Tùm, propter illa, quibus minorem tertiæ obiectionis monstrauimus. Tum etiam: quia, vt aliquid rationem finis effectus respectu alterius sortiatur non est necessarium, vt hoc ex illius intentione procedat: Cum ergo remedium peccati solum fuerit finis effectus respectu Incarnationis Verbi, vt ex doctrina D. Thomæ monstrauimus, necessarium non est, quòd intentio Incarnationis procedat ex intẽtione remedij peccati, illamque præsupponat. Probo assumptum: Christus namque, non solum fuit mortuus propter salutem omnium hominum in generali, sed etiam in speciali propter gloriam prædestinatorum, vt propter finem effectum cum illam sua morte meruerit, & consequenter ad eam sua merita direxerit. Et tamen meritum Christi non processit ex intentione efficaci gloriæ prædestinatorum. Tùm, quia aliàs esset effectus prædestinationis hominum, quod frequentiori, veriorique sententiæ aduersatur. Tùm etiam: quia aliàs prædictam intentionẽ efficacem gloriæ prædestinatorum Christus Dominus non meruisset, cum principium meriti nõ possit sub illo cadere, cuius contrarium frequentior sententia tenet, Nosque *tractat. de prædestinat. Christi* monstrabimus. Ergo ad rationem finis effectus necessarium non est, quod illius intentio præcedat, ex illaque id, quod ad ipsum ordinatur, procedat.

217 *Confirmatur.* Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum: volitio efficax Dei, qua applicuit voluntatem Christi humanã, vt Christus quatenus homo applicaret sua merita specialiter pro illis, qui prædestinati sunt, habuit pro fine effectu prædestinatorum gloriam, & efficacem electionem ad illam, quam etiam Christum prædestinatis meruisse suppono ex dicendis *infra tractat. de Christi prædestinat.* Et tamen prædicta volitio Dei applicans voluntatem Christi humanam nõ supponit efficacem electionem prædestinatorum ad gloriam neque ex illa processit, cum sit principium actionum, quibus Christus talem electionem meruit, & consequenter ex illa procedere nequeat: ergo de ratione finis effectus non est, quod illius intentio ea, quę ad ipsum ordinantur, præcedat, nec quod nascantur, vel imperentur ex illa; ac proinde, vt Incarnatio Verbi, vt ad finem effectum fuerit ad remedium peccati ordinata, necessarium non est, quod intentio redemptionis hominum a peccatis decretum intentiuum Incarnationis præcesserit, nec quod huiusmodi decretum fuerit ex tali intentione imperatum.

218 *Explicatur magis.* Et ratio est iam insinuata, sumiturque ex differentia, quæ inter medium volitum propter finem, *cuius gratia*, & causam volitam propter finem effectum versatur, quod, nempè medium propriè tale amatur ratione finis: vnde, sicut ex parte obiecti bonitas finis præcedit, vt ratio diligendi medium: ita ex parte operantis intentio finis debet electionem medij præcedere, illamque imperare: sicut, quia veritas principiorum obiectiuè præcedit veritates conclusionum, assensus principiorum præcedunt in intellectu assensus conclusionũ. Causa autem volita vt causa non amatur ratione sui effectus etsi ametur in ordine ad illum; & ideo effectus dicatur finis, quia in illo amor causæ terminatur; ac proinde effectus

non

non est ex parte obiecti ratio amabilitatis causæ: ex quo vlterius fit, vt voluntas, vel intentio finis effectus non debeat amorem causæ præcedere ex parte operantis, nec illum imperare. Sicut ergo meritum, quo Christus Dominus meruit electionem efficacem prædestinatorum ad gloriam, fuit a Deo volitum propter illam, vt quasi finem effectum, quin voluntas efficax gloriæ prædestinatorum dictam volitionem præcesserit, eliamque imperauerit: ita in præsenti Nos dicimus, fuisse a Deo volitam Incarnationem per decretum primum intentiuum propter remedium peccati, quin fuerit necessarium, quòd voluntas, vel intentio remedii peccati præcesserit in mente diuina ordine intentionis decretum Incarnationis, & quin ea tali intentione prædictum decretum processerit, vel ab illa fuerit imperatum.

219 *Obijcies.* Nec sequitur, finem effectum nullatenus obtinere rationem causæ finalis, quandoquidem nullo modo in ordine intentionis amorem suæ causæ præcedit; de ratione autem causæ est prioritas, vel præcedentia ad effectum iuxta causæ conditionem, nempè, in executione, si rationem causæ efficientis sortiatur, & in ordine intentionis, si causa finalis sit. *Respond.* No, inquam, hoc inconueniens ex tradita doctrina colligitur, ex qua solum sequitur, quòd finis effectus non sit causa finalis simpliciter, & perfectè, non autem quòd nõ sit causa finalis imperfectè, & secundum quid, ad quod sufficit, quod causa ametur; quia causa talis effectus, & non nisi in ordine ad illum, nam eo ipso effectus mouet directè ad amorem causæ, vt virtualiter in illa contentus, & indirectè in se ipso, causaque in terminando amorem aliquo modò ab effectu dependet.

220 *Instabis.* Sed dices, sequi ex tradita doctrina, non fuisse necessarium, quòd præuisio peccati decretum intentiuum Incarnationis vlla ratione præcesserit: consequens secundæ conclusioni aduersatur, in cuius vltima parte docuimus, decretũ intentiuum Incarnationis præuisionem peccati supposuisse, fuisseque posterius peccato, & illius permissione in genere causæ materialis: ergo doctrina hucusque tradita secundæ conclusioni non consonant. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur: nam eatenus præuisio peccati potuit esse necessaria ad decretum intentiuum Incarnationis, quatenus decretum illud fuit terminatum ad Christum propter remedium peccati; sed hoc non obstante necessarium non fuit, quod intentio remedij peccati decretum intentiuum Incarnationis præcesserit, illudque imperauerit, vt proximè dicebamus: ergo etiam necessarium non fuit, præuisionem peccati decretum intentiuum Incarnationis præcedere, cuius contrarium in vltima parte secundæ conclusionis docuimus.

221 *Respõdet.* Respondeo, negando sequelam: ad illius probationem, nego causalem maioris; sed ideò necessaria fuit præuisio, & præcedentia peccati in genere causę materialis ad primum Incarnationis decretum; quia Christus ex vi illius uolitus fuit ut Redemptor. Redemptor autem ut talis captiuitaté, & peccatum ut materiam præsupponit, ab illoque dependet in genere causæ materialis: & sicut ob hanc causam *tract. de prædestinat.* docuimus, electionem, uel intentionem pœnitentiæ, ex qua proximè in electis prouenit permissio peccati personalis, peccatum destruendum ut materiam præuisam supponere; ob eandem asserimus in præsenti, Christum quatenus Redemptorem præcedentem permissionem peccati originalis in ordine intentionis in genere causæ finalis, peccatum præuisum in eodem ordine supponere in genere causæ materialis, etiam si intentio nostræ salutis non præcedat decretum intentiuum Christi ut Redemptoris, nec tale decretũ ex intentione nostræ salutis formaliter sũptę procedat.

---

§. X.

Corollaria præcedentis doctrinæ, & vna difficultas resoluitur.

222 *Corollariũ primum.* Ex dictis in discursu istius disputationis colligo primò, verba Patrum asserentium nullam causam fuisse veniẽdi Christum, nisi peccatores saluos facere, quæ in confirmationem primæ conclusionis adduximus, sic esse accipienda, vt excludant causam aduentus Christi à remedio peccati distinctam, & cum illo non connexam; non autem causam, vel motiuum distinctum à remedio peccati, connexum tamẽ cum illo. *Probatur primo.* Quod patet primò: nam hoc sufficit intento Patrum, quod erat, non venturum Christum, non existente peccato; hoc enim ipso, quod alia motiua fuerint cum remedio peccati connexa, non mandabitur executioni Incarnatio, peccato non existente: ergo ita accipienda sunt. Secundo, nam decretum intentiuum Incarnationis, cum fuerit actus liberalitatis diuinæ debuit moueri à diuina bonitate: motiuum namque liberalitatis est bonitas operantis: ergo verba Patrum non ita sunt accipienda, vt excludant à prædicto Incarnationis decreto omne motiuum distinctum a remedio peccati, sed solum vt excludant motiuum distinctum, & cum remedio peccati inconnexum.

223 *Corollariũ secundũ. Probatur primo. Ioan. c. 3.* Secundò ex dictis infertur; primam illam voluntatem, qua Deus Incarnationem ordine intentionis decreuit, fuisse amorem Dei erga homines: quod denotant verba illa Ioannis 3. *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret.* Quibus aperrè traditur, donationem vnigeniti processisse ex amore Dei erga homines: & licet possint referri ad voluntatem executiuam Incarnationis, & necessarium non sit, quod voluntas intentiua sit actus eiusdem virtutis cum voluntate exequente, vt *tract. de prædestinat.* docuimus, asserentes voluntatem executiuam gloriæ esse actum iustitiæ; intentatiuam autem esse actum liberalitatis diuinæ; quia tamen verba Ioannis allegata possunt ad vtramque volutatem sine incommodo referri, & de vtraque verificari, aptiut in hac acceptione vsurpantur.

224 *Secundo.* Quod autem prædicta voluntas fuerit actus, quo Deus homines amauit, probatur: nam amare aliquem, est velle illi bonum cum discrimine inter diuinam, & humanam voluntatem, quòd hæc ob suam limitationem non semper infert bonum, quod amato desiderat; diuina autem, si efficax sit, bonum amato volitum infallibiliter infert, & causat; sed prima illa volitione, qua decreta fuit Incarnatio, Deus voluit hominibus bonum Incarnationis, cum terminata fuerit ad Christum vt Redemptorem hominum à peccato, & à peccati captiuitate; qua ratione hominibus bona fuit, & maxima omnium gratiarum, quam Deus sua largitate in genus humanum effudit: ergo prima illa uoluntas, qua Deus ordine intentionis Incarnationem Verbi decreuit, fuit amor, quo dilexit homines, illis tam excelsum bonum volens.

225 *Corollariũ tertium. Prima pars probatur primo. Secundo.* Tertiò infertur, primum illud decretum fuisse actum liberalitatis, & misericordiæ diuinæ. Primum patet. Tùm, quia omnis gratia in homines Dei largitate diffusa, est effectus diuinæ liberalitatis: ergo summa omnium gratiarum, qualis Incarnatio fuit, ex diuina liberalitate processit, & consequenter primum Incarnationis decretum fuit actus liberlitatis Dei. Tùm etiam: nam voluntas nullam obligationem in operante supponens, & illius innitens bonitati actus liberalitatis est; sed primum illud Incarnationis decretum nullam in Deo obligationem supponit, Deique innititur bonitati: ergo est actus liberalitatis diuinæ, imò actus liberalitatis ita perfectus, vt illo maximè Dei bonitas, & largitas ostendantur.

226 *Secunda pars probatur.* Secundum probatur: nam obiectum misericordiæ est aliena miseria subleuanda; sed prima illa voluntate voluit Deus Christum hominibus vt subleuatiuum maximæ miseriæ illorum, motus ab illa: ergo fuit actus misericordiæ diuinæ. Minor pro prima parte constat: nam prima illa Dei voluntas terminata fuit ad Christum vt Redemptorem hominum a captiuitate peccati: ergo terminata fuit ad Christum quatenus subleuatiuum maximæ miseriæ hominum consistentis in peccato, & in peccati captiuitate. Secunda pars eiusdem minoris probatur: vt enim in vltima parte secundæ conclusionis docuimus, decretum, quo primùm Incarnatio fuit intenta, supposuit peccatum præuisum in genere causę materialis: ergo Deus ad tale decretum motus fuit à miseria præuisa, & consequenter huiuscemodi decretum fuit formaliter actus diuinæ misericordiæ.

227 *Oppones.* Oppones: finis primi decreti intentiui Incarnationis non fuit subleuatio nostræ miseriæ: ergo subleuatio huius miseriæ non fuit talis decreti motiuum. Consequentia patet: nam respectu actus intentionis idem est motiuum, & finis: ergo si finis non fuit subleuatio nostræ miseriæ respectu decreti intentiui Incarnationis, nec fuit motiuum illius. Antecedens autem probatur: nam subleuatio miseriæ in hominibus ea peccato contractæ nõ fuit finis Incarnationis Verbi per prædictum actum volitæ, ut constat ex dictis: ergo nec fuit finis intentionis, qua Deus Incarnationem decreuit: id namque est finis respectu actus voluntatis, quod est finis obiecti voliti per talem actum.

228 *Respondetur primo.* Respondeo, subleuationem nostræ miseriæ dupliciter sumi posse, uidelicet, actiuè, & passiuè. Primo modo accepta idem est, quòd actiua redemptio, & quòd Christus vt Redemptor,

demptor, qua ratione fuit finis, *cuius gratia* remedij peccati, & permissionis illius, decretique intentiui Incarnationis, vt in *secunda concl.* docuimus. Secundo modo sumpta est finis effectus Incarnationis, & homo redimendus finis *cui, & vtilitatis*: vnde motiuum decreti intentiui Incarnationis per modum finis, *cuius gratia* fuit sub ratione miseriæ in hominibus præuisæ actiuè considerata; passiuè autē sumpta fuit motiuum illius decreti per modum finis effectus & hoc sufficit, vt tale decretum fuerit formaliter actus misericordiæ diuinæ.

Secundo.

229 *Corollariū vltimum. Ordo diuinorum decretorum.*

Denique infertur, ordinem inter diuina decreta sic esse in diuina mente statuendum, vt primò in genere causę finalis sic volitus Christus, non solum secundum substantiam Incarnationis, sed etiam vt passibilis, vt Redemptor, & vt actualiter redimens, quam ordo vniuersi, & quam permissio peccati, cum dependentia tamen ab illis, & posterioritate in alio genere causæ, nempè, in genere causę materialis.

230 *1. ad Cor. 3.*

Secundò in vi meritorum Christi præuisi in vi decreti intentiui prædestinati sunt Angeli, & homines, quorum prædestinatio ordine intentionis ordinem vniuersi præcessit, & ex fine prædestinationis omne, quod est in vniuerso, fuit volitum iuxta illud Pauli: *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*. Ex quo intulimus *tract. de prædestinatione art. 2.* ipsam prædestinati substantiam fuisse prædestinationis effectum imperatum ex efficaci gloriæ intentione, etsi cum dependentia a substantia prædestinati in genere causæ materialis: & ex eodem fine, eademque intentione efficaci processerunt in electis permissiones peccatorum personalium; ordine tamen executionis prius fuit volitum vniuersum, & permissio peccati originalis, quam Christus prædestinatus, & permissiones peccatorum personalium, & prædestinatorum substantiæ prius, quam illorum gloria, quæ est finis prædestinationis.

231 *An in vi præsentis decreti, nō existente peccato originali Christus venisset? Aliqui affirmant. Granad.*

Pro complemento totius disputationis restant nonnullæ difficultates breuiter expediendæ. Prima est, an in vi præsentis decreti, non existente originali peccato, veniret Christus in carne mortali, & passibili propter sola mortalia actualia?

Et quidem non venturum in vi præsentis decreti propter sola peccata venialia exploratum est apud Theologos, nullo, quem viderim, dissentiente, & à fortiori ex dicendis constabit; propter mortalia verò non ab vno, aut ab altero homine, sed a pluribus commissa venturum Christum in carne mortali, & passibili, etiam si non existeret peccatum originale, ex vi decreti, quod Deus de facto habuit, docet Granadus *contron. 1. de Incarnatione tract. 3. disp. 2. conclus. 3.* pro se referens Medinam, Valentiam, & Suarez. Cæterum Magister Medina apertè loquitur non in vi præsentis decreti, sed in vi alterius, quod in prædicta hypothesi probabiliter censet futurum, & vtilius futuram Incarnationem ad redimendum hominem a peccatis actualibus, & in eodem sensu loquitur Pater Suarez.

232 *Conclusio negatiua.*

Asserendum tamen est in vi præsentis decreti, Christum non venturum propter sola peccata mortalia actualia, quantumcumque plura forent, non existente originali peccato. Hoc videtur de mente D. Thomæ *in præsenti art. 3. in cuius corp.* docet: *Quod quia in Sacra Scriptura vbique Incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignatur, conuenientius dicitur, Incarnationis opus ordinatum esse à Deo in remedium contra peccatum, ita quod, peccato non existente, Incarnatio non fuisset*: Hæc D. Thom. Ex quibus sic argumentor. De eodem peccato loquitur D. Thom. in *conclusione*, cum infert, ipso non existente, non futuram Incarnationem, de quo loquitur in præmissis, ne dicamus contra regulas bonæ Dialecticæ arguere; sed in præmissis loquitur de peccato originali, cum loquatur de peccato primi hominis, quod originale est: ergo de eodem loquitur in *conclusione*, & consequenter sentit, non existente originali peccato, non fuisse futuram Incarnationem in ui præsentis decreti, esto plura essent peccata personalia mortalia.

Probatur auctoritate D. Th.

Respondebis.

Video, responderi posse, in præmissis loqui D. Thomam de peccato primi hominis, uel in se, uel in peccatis actualibus, quæ ex ipso originem ducunt, & in illo radicantur, & eodem modo esse in conclusione accipiendum. Ex quo non benè colligitur, non existente originali peccato, non uenturum Christum propter sola actualia, & quod ita sit accipiendus D. Thom. uidetur necessariò dicendum, nam loquendo de peccato originali formaliter in se ipso, non est uerum, in Sacra Scriptura ubique ex illo rationem Incarnationis assignari, cum sępè ex peccatis actualibus ratio assignetur, & de fide sit, Christum uenisse ad redimendum hominem, non solum à peccato originali, sed etiam a peccatis actualibus, & ad satisfaciendum pro illis.

233 *Reijcitur solutio.*

Cæterum, dato, quod ita possint uerba Angelici Pręceptoris in pręmissis usurpari; adhuc tamen contrario Auctori non prodest, nec euasio ista est sufficiens: nam casu, in quo originale peccatum non fuisset, peccata mortalia actualia ex illo non traxissent originem, nec radicarentur in illo, sed aliunde prouenirent, nempè, ex sola libera uoluntate peccantium, uel ex Dæmonis suasione: sicut contingit in primorum parentum peccatis: ergo si ratio in Scriptura, cur Verbum carnem assumeret, ex peccato originali, uel in se, uel in peccatis in ipso radicatis iuxta D. Thom. sumitur, non existente originali peccato, non ueniret Christus in ui pręsentis decreti.

234 *Vincent. Lorca. Nazar. Vazq. Secundo probant aliqui ex D. Greg. Ista probatio est insufficax.*

Quam sententiam tenent Vincent. *relect. de grat. Christi, q. 6. concl. 4.* Lorca *disp.* in *memb. 4. n. 61.* Nazar. *art. 4. contro. vnic. conc. 2.* pro illa referens Vazquez, & alios, estque inter Recentiores communis. Solet probari ex Gregorio *lib. 4. Reg. c. 1.* illis uerbis: *Et quidem nisi Adam peccaret, Redemptorem nostrum carnem suscipere nostram non oporteret*. Quibus verbis nihil pro hac sententia apertius dici posse videtur. Cæterum statim subiungit Gregorius in assumpti probationem: *Non enim venit vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam: si ergo pro peccatoribus venit, si peccata deessent, eum venire non oporteret*. Quibus verbis conditionem magis vniuersalem ex parte peccatorum opposuit, vt Verbum non assumeret carnem, nempè, quod peccata non essent. Quod autem loquatur Gregorius de peccatis actualibus, constat: nam loquitur de peccatis, de quibus agitur pœnitentia, quæ sola sunt personalia, nam de originali culpa, quia aliena voluntate commissa, & ex capitis voluntate contracta, non agitur pœnitentia. Non ergo est omninò certum ex vi huius testimonij, Gregorium in ea fuisse sententia, quod si peccatum originale non esset, existentibus actualibus, non veniret Christus Redemptor.

235 *Probatur ergo secūdo ex benedictione Cærei Paschalis.*

Melius probatur ex iis, quæ in Benedictione Cærei Paschalis canit Ecclesia, vbi inter alia hoc habetur: *O certè necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est! O felix culpa, quæ talem, ac tantum meruit habere Redemptorem!* At si in ui præsentis decreti Christus ueniret Redemptor, & pro nobis esset moriturus propter sola peccata actualia, non existente originali peccato, hoc necessarium non fuisset, ut talem habuissemus Redemptorem, cum sine illo idem Redemptor ueniret, mortemque pro nobis sustineret: ergo asserendum non est, peccato Adami non existente, Christum Redemptorem uenturum ex ui præsentis decreti propter sola peccata actualia.

236 *Tertio probatur ratione.*

Quod insuper hac ratione probatur. etenim non existente originali peccato, non foret decretum præsens, quo Christus Redemptor fuit uolitus: ergo in dicta hypothesi non foret Christus Redemptor propter sola peccata actualia in præsentis decreti. Consequentia est euidens: nam ui decreti non existentis non potest Christus uenire, neque existere Incarnatio, ut ex ipsis terminis est manifestum: ergo si in prædicta hypothesi non existeret præsens decretum, non ueniret Christus, nec foret Incarnatio ex ui illius. Antecedens autem probatur; nam peccatum originale, si non fuit motiuum adæquatum primarium decreti intentiui Christi quatenus Redemptoris; fuit tamen principale illius motiuum, ut docet Angelicus Doctor in præsenti *art. 4.* cui Theologi consentiunt communiter: undè, ubi Ioann. 1. dicitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Alij vertunt, peccatum mundi, scilicet, originale. Et Daniel 9. dicitur: *Vt finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas*, scilicet, originalis. Sed deficiente motiuo principali decreti, non potest decretum idem persistere, vt de se manifestum videtur, & ex dicendis constabit: ergo, si Adamus non peccasset, decretum præsens, quo Christus Redemptor fuit volitus, non perstitisset, ac per consequens ex vi illius non existeret Incarnatio, nec veniret Christus Redemptor.

Ioann. 1.

Dan. 9.

237 *Objectio.*

Sed arguit P. Granadus: etenim in peccato originali potissimum mouit Deum ad Incarnationem exequendam necessitas remedij, & reconciliationis cum Deo, vt ex Scriptura, & Patribus constat; sed etiam ratione peccatorum mortalium actualium, si hæc peccata, & numero plura essent, & à pluribus perpetrata, absolutè humana natura instauratione, & reconciliatione indigeret: ergo hæc ipsa ratio moueret Deum ad idem opus præstandum propter peccata actualia mortalia, esto originalis culpa non esset, & consequenter Incarnatio in dicta hypothesi existeret, Christus-

stusque Redemptor veniret ad redimendum hominem à peccatis actualibus, ipsumque reconciliandum cum Deo.

238 *Respond.* Respondeo, hoc argumento ad summum suaderi posse, venturũ Christum, & Incarnationem futuram casu, in quo Adamus non peccasset in vi alterius decreti, in eo casu extituri, quod, an efficaciter dicto argumento probetur, videbimus paulo *inferius*; non tamen probat, venturum Christum futuramq; Incarnationem ex vi decreti præsentis. Quod patet: nam sola similitudo motiui non probat identitatem decreti, sed solũ similitudinẽ vnius decreti cum alio, nã ad decreti identitatem idẽtitas motiui requiritur; sed quòd ratione peccatorum actualium natura humana instauratione indigeret, qua etiam ratione cu pæ originalis indiguit, solũ arguit, simile motiuũ in prædicto casu adesse; non autem idem motiuum, vt Deus Incarnationem decernat, cum in vtraque necessitate, tametsi similitudo inueniatur, non tamen intercedat identitas, sicut nec inter peccata, ex quibus oritur reconciliationis necessitas, identitas reperitur. ergo argumento facto non probatur, eq in casu futuram Incarnationem ex vi decreti præsentis, quo volita fuit Incarnatio, sed ad summum potest probari, futuram Incarnationem ex vi alterius decreti similis decreto præsenti in prædicto casu extituri, quod, an probet, in calce disputationis videbimus.

---

§. XI.

Alias difficultas resoluitur.

239 *An in vi præsentis decreti, Christus veniret, so lo peccato originali ex stente? 1. Sentent. Medin. Vincent. Lorca. Valent. Suarez. Vazq. Becan. Gasp. H.* SEcunda difficultas est, an existente peccato originali, Verbum assumeret carnem, Christusque Redemptor veniret in vi præsentis decreti, etsi non existerent actualia peccata? Prima sententia docet, Incarnationem in prædicta hypothesi futuram, Christumque Redemptorem venturum, & pro hominibus moriturum in vi præsentis decreti. Hanc tenent Medina in præsenti *art.4.* Vincentius *relect. de gratia Christi q.6. conc.4.* circa finem. Lorca *disp. allegata n.59* Valentia *in præsenti puncto 6* Suarez *disp.5. sect.6* Vazquez *circa art.4* Becanus *c.1. de Incarnatione q.9.* Gaspar Hurtado *disp.1. diffic.28.* Quibus plures alii Recentiores adhærent.

240 *2. Sentent. Araujo.* Secunda distinguit duplex decretũ in Deo, vnũ pertinens ad ordinẽ intentionis, aliud ad ordinẽ executionis, & asserit in prædicta hypothesi, futuram Incarnationẽ, Christumque Redẽptorem venturũ in vi decreti præsentis intentiui, quo volita fuit Incarnatio, solo præuiso originali peccato, & solum in remediũ illius; non autem in vi decreti executiui, quod de facto fuit in Deo; quia hoc decreto volita fuit Incarnatio ob redimendum hominem, non solum à peccato originali, sed etiã à peccatis actualibus. Hãc tenet Illustr. Araujo in præsenti *ar.4. dub. unic.* cum prædicta distinctione cõponens, & ad concordiam redigens sententias extremas.

241 *Tertia, & vera sententia Nazar. Probatur.* Tertia, & verior sententia negat in casu præsupposito futuram Incarnationem in vi præsentis decreti. Hanc tenet Nazarius *art.4. contr. unic. conc.1.* cui plures Recẽtiores adhærent, & probatur: nam motiuum adæquatum decreti Incarnationis non fuit remedium originalis peccati, sed etiam actualium mortalium; sed deficiente motiuo adæquato, vel parte illius non potest idem decretũ subsistere: ergo casu, in quo solũ esset originale peccatũ, non existeret præsens decretũ, & consequenter non existeret Incarnatio in vi illius. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur: nam vi decreti nõ existentis nihil potest existentiã accipere: ergo si in data hypothesi præsens decretũ non foret, nõ posset Incarnatio existere in virtute illius. Prima autem consequentia benè ex præmissis infertur, minor est certa, & maior, ad quã tota deuoluitur difficultas, probatur: nã finis aduentus Christi fuit perfecta hominis redemptio à captiuitate diaboli; sed perfecta redẽptio non foret, si solum peccato originali remediũ attulisset, non autẽ actualibus mortalibus: ergo adæquatum motiuũ decreti, quo volita fuit Incarnatio, non fuit remediũ solius peccati originali, sed etiã peccatorũ actualiũ.

242 *Respond. primo.* Respondebis primò, motiuum, seu obiectum extensiuum decreti, quo de facto intenta fuit Incarnatio comprehendere sub se peccata actualia mortalia simul cum originali, secus autem motiuũ, aut obiectũ primarium, sed hoc in solo peccato originali, & in illius remedio consistere; peccatis personalibus, & illorum remedio solum secundario ingredientibus, & vt idem persistat decretum, sufficere idem motiuum primariũ, tametsi in secundario identitas non seruetur: ac proinde etiam si peccata actualia non forent, manẽte originali peccato, idẽ maneret decretum, vi cuius in data hypothesi existeret Incarnatio, Christusq; veniret Redemptor.

Sed contra hanc solutionem facit: nam motiuum primarium Incarnationis Christi passibilis, & mortalis, fuit redẽptio perfecta à captiuitate Dæmonis quoad sufficientiã; sed hæc non consistit adæquate in satisfactione pro culpa originali, sed etiã pro peccato personali mortali, cũ per vtrumq; homo Diabolo subiiciatur, constituatur que sub ipsius potestate: ergo motiuum primarium adæquatum decreti intentiui Incarnationis, & Christi quatenus Redemptoris nõ fuit solũ peccatũ originale, & hominẽ ab illo redimere, sed etiã personale mortale, & satisfactio pro illo, & consequenter, deficientibus peccatis actualibus, & manente solo originali, esset variatio in obiecto primario motiuo decreti intentiui Incarnationis, cum quo non stat idem decretum subsistere. 243 *Reiicitur solutio.*

Respondebis, pro priori signo ad decretum Christi vt Redemptoris solum fuisse præuisum peccatum originale vt absolutè futurum, ideoque non oportuit, imò nec potuit pro illo signo decerni Christus vt Redemptor absolute à mortalibus actualibus, quæ pro tunc non præuidebantur absolutè futura, sed solum potuit decerni vt Redemptor absolute ab originali præuiso, vt absolutè futuro, & a mortalibus actualibus sub conditione, quòd essent extitura, hoc que sufficere, vt per prædictũ decretũ fuerit Christus volitus, vt perfectus Redẽptor à captiuitate Diaboli, perfectusque satisfactor pro peccatis omnium hominum. Quod enim pro illo tunc non fuerit ordinatus ad redimendũ hominem à peccatis personalibus absolute, non fuit defectus priuatiuus, sed tantũ negatiuus in ratione Redẽptoris, vtpote, consistens in carentia perfectionis pro illo tũc repugnantis, qui defectus obstare nõ potest rationi perfectissimi Redemptoris, & satisfactoris. 244 *Respondebis.*

Sed contra: nam licet hæc solutio esset vera, supposito, quod in illa supponitur, nẽpe, ad decretum Christi vt Redemptoris solum præuideri peccatum originale vt absolutè futurum; hæc tamen doctrina est falsa: ergo & solutio illi innixa. Probatur assumptum primò: vt enim ex dictis *nu.2. concl.* & in eius probatione colligitur, cum prioritate Christi vt Redemptoris ad permissionem peccati in genere causæ finalis, stat posterioritas respectu peccati, & permissionis illius in genere causæ materialis; sed, hæc mutua prioritas in diuerso genere causæ præsupposita, vt possibilis, nõ est, cur sicut conceditur respectu peccati originalis, non admittatur respectu peccatorum actualium: ergo asserendũ est, Christũ quatenus Redemptorem, illiusque intentiuum decretum, nõ solum supposuisse præuisionem peccati originalis, vt absolutè futuri, sed etiam præuisionem absolutam peccatorum actualium, & consequenter vt in Christo pro illo signo saluetur ratio perfecti Redemptoris, & satisfactoris perfecti, debuit decerni vt Redemptor absolutè, non solum à peccato originali, sed etiam à peccatis actualibus mortalibus. 245 *Reiicitur solutio.* *Minor probat. 1.*

Secundò probatur assumptum: si namque ob aliquam rationem ad decretum Christi ut Redemptoris solum præcessisset præuisio originalis peccati vt absolutè futuri, non autẽ præuisio absoluta peccatorum actualium maximè, quia peccatum originale, utpote radix, & causa peccatorum actualium, dicta peccata præcessit, & cõsequenter prius fuit à Deo uolitum remedium originalis peccati, Christusque ad id ordinatus, quam in redemptionem absolutã à peccatis actualibus; sed hæc ratio nulla est: ergo præcessit decretum intentiuum Incarnationis Christi, non solum absoluta præuisio originalis peccati, sed etiam absoluta præuisio peccatorũ actualium. Maior continet unam ex præcipuis rationibus, quibus contrarij Auctores ad suam sententiam mouentur; minor autem ostenditur primò: nam peccatum Heuæ præcessit peccatum Adami, cum fuerit causa illius; peccatum etiam personale Adami peccata posterorum præcessit; & tamen ex hoc non sequitur, decretum Christi ut Redemptoris solum supposuisse præuisum peccatum Heuæ, aut peccatum personale Adami, in illorumque remedium prius fuisse Christum ordinatum, quam in remedium peccatorum, quæ à posteris contrahuntur: ergo ex eo, quòd peccatum originale præcesserit peccata actualia, ut illorum causa, & radix, non sequitur, ante illa fuisse præuisum ita, ut prius ad illius remedium fuerit Christus ordinatus, quam in remedium absolutum peccatorum actualium. 246 *Secundo* *Minor probat. 1.*

Secundò probatur minor: nam plura peccata actualia præcesserunt contractionem originalis peccati, vt constat in illis, qui ex illicito nascuntur concubitu, quorum generatio peccaminosa est, & quamuis non sit propriè causa contractionis culpæ originalis; illam tamen antecedit: & tamen generationes istæ peccaminosæ non fuerunt prius præuisæ, quam contractio culpæ originalis ita, vt in reme- 247 *Minor prob. 2.*

dium illarum prius fuerit ordinata Incarnatio, quã in remedium originalis culpæ in prole peccaminose genita contractæ, quam in executione antecedunt: ergo antecessio culpæ originalis ad peccata actualia, quæ radicantur in illa, non probat, prius fuisse Christum in illius remedium ordinatum, quam in remedium absolutum peccatorum actualiũ.

248 *Tertio probatur minor.* Denique probatur assumptum: ideo namque prius in remedium culpæ originalis, quam peccatorum actualiũ fuisset Christus ordinatus, & volitus; quia peccata actualia potuerunt ex meritis Christi vitari, & consequenter supponunt distributam gratiam Christi, per quam vitari potuerunt, cũ quo non stat, supponi præuisa absolutè ad decretum Christi vt Redemptoris; sed hæc ratio nulla est: ergo peccata actualia mortalia fuerunt ad prædestinationem Christi vt Redemptoris absolutè præuisa. Maior continet principale contrariorum fundamentum. Consequentia tenet, & minor probatur peccatum originale vt in singulis contractum supponitur absolute præuisum ad prædestinationem Christi vt Redemptoris; & tamen potuit ex Christi meritis talis contractio vitari: sicut de facto fuisse ex illius meritis prohibitã actualem contractionem originalis culpæ in B. Virgine docet pia Theologorũ sententia, nam à peccato originali defendẽtium immunem: ergo, quòd peccata actualia potuerint ex meritis Christi vitari, non probat, non fuisse ante prædestinationem Christi Redemptoris absolutè præuisa.

249 *Respondet P. Vazq.* Scio, Patrem Vazquez, & nonnullos Recẽtiores ipsi adhærentes negare, præsupponi ad prædestinationem Christi vt Redemptoris præuisum peccatum originale, vt in singulis contractum, asserentes, solum supponi, vt absolutè præuisum peccatum originale originans. Quòd si illis opponatur, sequi ex tradita doctrina, Christum in vi præsentis decreti non venisset vt Redemptorem vniuersalem hominum, sed solum vt Redemptorem Adami in particulari, cuius solum peccatum ad præsens Incarnationis decretum præsupponitur præuisum: respondent, negando sequelam, nam etiam venit vt Redemptor aliorum hominum à peccato originali imminente sub conditione, quod illud de facto contraherent, nec præsens decretum fuit motum à peccato Adami præuiso, prout erat Adami tanquam particularis personæ, sed vt erat causa peccati in posteros deriuandi; ac proinde non sequitur, Christum vi præsentis decreti fuisse volitum vt Redemptorem particularem Adami, sed volitus fuit, & venit, vt vniuersalis hominum Redemptor.

250 *Reijcitur primo solutio.* Sed contra primò; nam falsum sequitur ex doctrina tradita, quod Christus non veniret, nec volitus fuerit in vi præsentis decreti vt vniuersalis Redemptor absolutè, sed solum vt vniuersalis Redemptor conditionatè; absolutè tamen vt Redemptor particularis Adami à peccato ipsius absolutè præuiso: consequens est falsum: ergo doctrina tradita non subsistit. Probatur sequela: solum enim venit, & de facto fuit volitus vt Redemptor absolutè à peccato absolutè præuiso; sed solum supponitur absolutè præuisum peccatum in Adamo, non autem in eius posteris: ergo solum venit vt Redemptor absolutè Adami; posterorum autem sub conditione, quod peccatum ex ipso contraherent; ac proinde venit Christus, & de facto fuit volitus in vi præsentis decreti vt particularis Redemptor absolutè; vt vniuersalis autem solum conditionatè.

251 *Euasio P. Vazq.* Nec difficultas euaditur insinuata distinctione, nempè, asserendo, præuisum fuisse peccatum primi Parentis, vt causam peccati in posteros deriuandi, & in remedium illius sic sumpti Christum venisse, & volitum fuisse de facto. Sic autem acceptum non est peccatum particulare, sed vniuersale saltem causaliter; ac proinde venit Christus, vt Redemptor vniuersalis absolutè. *Præcluditur.* Non, inquam, hac doctrina, & distinctione difficultas argumenti euacuatur: nam vel præuidetur peccatum Adami ante decretum Christi Redemptoris vt de facto influens in posteros, vel influxu absolutè futuro, uel solum præuidetur ut influens influxu futuro sub conditione. Si primum, aut secundum dicatur, iam supponitur præuisum ut futurum absolutè peccatum in posteris contrahendum. Si asseratur tertium, non decernitur Christus ut absolutè posterorum Redemptor, sed solum Adami; posterorum autem sub conditione, quod peccatum contrahant ex ipso: ergo non fuit prædestinatus de facto ut Redemptor uniuersalis absolutè, sed ut particularis Redemptor; ut uniuersalis autem solum conditionatè, quod doctrina tradita contendebatur uitari.

252 *Secundo reijcitur solutio.* Contra secundò: nam sequitur ex doctrina horum Authorum, Christum ut Redemptorem uenturum, mortemque subiturum pro solis Adamo, & Heua, etiam si à nullo ex posteris Adami contraheretur peccatum originale in ui præsentis decreti: consequens est falsum, nec hucusque ab aliquo admissum, quem Ego uiderim: ergo doctrina tradita deficit à ueritate. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur: ut enim asserunt traditæ solutionis Auctores, ueniret Christus in ui præsentis decreti, existente peccato originali, etiam si nullum peccatum actuale foret absolutè exiturum, & hoc ideo, quia Christus fuit uolitus, ut Redemptor à peccato originali absolutè, cuius præuisio absoluta supponitur, & solum ut Redemptor conditionatè à peccatis actualibus; quia illorum existentia non supponitur absolutè præuisa; sed iuxta solutionẽ, quã impugnamus, non supponuntur absolutè præuisa peccata originalia originata, hoc est, vt in posteris contracta, sed solũ peccatum originale originans, ideoque non fuit volitus Christus, vt Redẽptor absolutè, sed solũ sub conditione à peccato originali vt in posteris contracto: ergo casu, in quo nullũ peccatũ contraheretur à posteris, solumq; existeret peccatũ Adami, quod est originale originans, Christus veniret Redemptor, de factoque moreretur, quod non parũ inconueniẽs apparet.

253 *Respondebis secundo ad principale arg.* Secundò responderi potest argumento principali conformiter ad secundam sententiam, vt finis aduentus Christi fuerit remedium, non solum originalis peccati, sed etiam peccatorum actualium necessarium non esse, totum hoc fuisse motiuum decreti, quo intenta fuit Incarnatio, sed potuit hoc decretum adæquatè moueri à peccato originali, & remedium peccatorum actualium mouere ad decretum executiuum Incarnationis, ex illoque aduentus Christi in remedium peccatorum actualiũ ordinari. Ex quo solum sequitur, Christum in prædicta hypotesi non venturum ex vi decreti præsentis executiui, sed ex vi alterius in prædicto casu exituri, non autem quòd Incarnatio in illa hypothesi non esset futura, Christusque Redemptor venturus in vi decreti præsentis intentiui, quod asserit secunda sententia.

254 *Reijcitur* Hæc tamen solutio præclusa manet ex dictis. executionãque exterior non potest habere finem, seu ad illum ordinari nisi ratione interioris intentionis, cuius munus est erga finẽ immediatè versari, mouereq; voluntatem operantis ad electionem mediorum conducentium ad finis assecutionem; sed decretum executiuum Incarnationis non est intentio, sed actus ab intentione finis, imò etiam ab electione mediorum, distinctus, vt constat ex iis, quæ contra Lorcam *supra* docuimus: ergo ratione illius non potuit exterior Incarnationis executio ad finem aliquem ordinari non præeuntem in ordine intentionis, & ab actu intentiuo diuinæ voluntatis non amatum, & consequenter, si remedium peccatorum personalium non fuit volitum per actũ intentionis à Deo, non potuit Incarnatio Verbi ad illud ordinari, nec ad redimendum hominem à peccatis actualibus.

255 *Tertio respondent quidã Recentiores.* Responderi potest tertiò cum nonnullis Recentioribus, in negotio nostræ salutis duplex interuenisse decretũ, vtrũque spectans ad ordinem intentionis; vnum, quo Deus, supposita præuisione peccati originalis, voluit hominem ab illo redimere, & ex hoc fine Incarnationem decreuit, & ex vi huius decreti existeret Incarnatio, existente solo originali peccato. Aliud, quo, præuisis peccatis actualibus, illorum decreuit remedium, & ex illo Incarnationem, & ex vi huius decreti nõ foret Incarnatio Verbi, nec veniret Christus Redemptor, non existentibus peccatis personalibus, nec similiter in hac hypothesi existeret ex vi conflati ex primo, & secundo decreto: nam conflatum hoc non subsisteret, secũdo decreto deficiente; hoc autem deficeret, si peccata actualia nõ essent: ac proindè vi illius non foret Incarnatio Verbi.

256 *Reijcitur illorum solutio.* Cæterum hæc solutio etiam præoccupata, & exclusa manet ex dictis impugnando primam solutionem; nulla enim est necessitas multiplicandi hæc decreta, sed uno, & eodem decreto potuit optimè remedium originalis peccati, & peccatorum actualium intendi: ergo ita asserendum est, contigisse. Consequentia est bona, & antecedens probatur: si namque aliqua necessitas esset multiplicandi hæc decreta, maximè, quia remedium originalis peccati prius debuit intendi à Deo, quam remedium peccatorum actualium; & hoc ideo, quia peccatum originale fuit prius, utpotè, causa actualium, vel quia peccata actualia potuerunt ex meritis Christi uitari. Sed ex nullo ex his capitibus potest necessitas ista uenire, ut impugnantes primam solutionem monstrauimus: ergo nulla est necessitas multiplicandi hæc decreta.

257 *Obijciunt primo.* Ex dictis etiam ferè manent contrariorum fundamenta soluta. Arguunt primò: nam prius fuit peccatum originale præuisum, quam peccata actualia, utpotè, illorum origo, & radix: ergo prius fuit prædestinatus, & uolitus Christus in remedium peccati originalis, quam in remedium peccatorum

torum actualium, & consequenter in vi huius decreti veniret Christus Redemptor, existente culpa originali, quamuis actualia peccata futura non essent.

258 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam, quam insto in peccato Heuæ, quod prius fuit peccato Adami, cum fuerit causa illius; & tamen non fuit prædestinatus Christus Redemptor in remedium peccati Heuæ prius, quam in remedium peccati primi Parentis. Insto etiam in peccato Adami, quod fuit prius peccatis posterorum; & tamen non fuit prius volitus, & ordinatus Christus in remedium peccati Adami, quam in remedium illorum, quæ a posteris contrahuntur; & inter peccata actualia personalia unum esse causa alterius, & consequenter vnum est altero prius, quin ex hoc liceat colligere, prius Christum fuisse ordinatum in remedium peccati causantis, quam in remedium peccati causati: ergo pariter similis consequentia non tenet in peccato originali cum actualibus comparato

259 *Secundo obijciunt.* Secundò obiiciunt: peccata actualia supponunt Christum præuisum vt Redemptorem: ergo Christus non fuit primo volitus in illorum remedium, sed solum in remedium originalis peccati, & consequenter ex vi primi decreti habiti de Incarnatione Verbi veniret Christus Redemptor, etiam si peccata actualia extitura non essent. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur. Prima patet: nam si supponitur Christus præuisus ante permissionem peccatorum actualium, & illorum existentiam, non potuit Christus ad illorum remedium primo decreto ordinari, cum decretum Christum volens propter remedium peccati, peccatum præuisum supponat. Antecedens autem probant etenim peccata actualia potuerunt vitari in vi gratiæ per Christum, multaque vi illius præuisi de facto vitata fuerunt: ergo supponunt gratiam intuitu meritorum Christi concessam, & consequenter supponunt Christum præuisum vt Redemptorem, imò vt de facto redimentem, & sua morte merentem.

260 *Respondetur primo.* Respondeo, hoc argumentum instari in peccato originali, in cuius remedium fuit volitus Christus Redemptor; & tamen potuerunt peccata originalia posterorum in vi meritorum Christi impediri; sicut fuisse de facto impeditum in Beatissima Virgine, tenet pia Theologorum sententia: ergo, quod peccata actualia potuerint per gratiam Christi vitari, & consequenter Christum supponant præuisum, non arguit, non fuisse primò volitam Incarnationem in remedium illorum. Ratioque habetur ex dictis: vt enim potuerint impediri in vi meritorum Christi, sufficit, quod Christus in genere causæ finalis illorum permissionem præcedat, cum quo stat, permissionem peccatorum actualium, ipsaque peccata præcedere decretum Christi intentiuum in genere causæ materialis, & hac mutua præcedentia admissa, potuit Christus tali decreto decerni in remedium peccatorum actualium. Sed de his plura *tract. seq.* vbi de merito Christi respectu gratiæ Antiquorum Patrum agemus.

261 *Respond. secundo.* Potest responderi secundò, quod vt peccata actualia ad Christum supponantur præuisa, non est necessarium, permissionem illorum cognosci, prout est negatio gratiæ per Christum, sed solum sub conceptu negationis gratiæ absolutè; sub hac enim ratione essentialiter requiritur permissio peccati, ad illius existentiam, non autem sub conceptu negationis gratiæ conferendæ per Christum, quod accidentale est gratiæ, & permissioni peccati, ac proinde necessarium non est, quod peccata actualia Christum præuisum supponant. Et quidem in sententia contrariorum mors Christi omnium peccatorum actualium præuisionem præcessit, vt in diuina mente præuisa; & tamen peccata crucifigentium fuerunt causa mortis Christi: sicut ergo potuit mors Christi præuideri in sententia horum Auctorum, non præuisis peccatis crucifigentium, quia ab illis non dependebat essentiali dependentia, etsi de facto fuerit ab ipsis causata: ita potuerunt præuideri peccata actualia ad Christum vt Redemptorem; quia licet illorum permissio de facto in negatione gratiæ per Christum consistat; hoc tamen illi essentiale non est, sed prædicatum accidentale

262 *Obijcies tertio.* Tertiò obijcies: nam sequitur ex nostra sententia quolibet peccato mortali in particulari deficiente, non esse Incarnationem futuram, nec venturum Christum in vi præsentis decreti, etiam si existeret peccatum originale: consequens est falsum, alias sicut præsens quæstio communiter agitatur de peccato originali, inquirendo, an, si Adamus non peccaret, Verbum assumeret carnem; ita posset, & deberet agitare, an Petro, v. g. non committente hoc, aut illud particulare peccatum, Incarnatio esset futura: & sicut à Thomistis asseritur, non peccante Adamo, non futuram Incarnationem ita asserere deberent, Petro, aut Paulo non peccante, non esse Incarnationem futuram, quod uidetur communi modo agitantium quæstionem istam opponi: ergo sententia, quam defendimus, uera non est. Sequela probatur. si Christus in ui præsentis decreti esset uolitus in ordine ad remedium peccatorum actualium, non esset in ordine ad illa in confuso; hoc enim non congruit modo operandi, & intelligendi Dei, qui nihil confusè cognoscit, sed omnia in particulari, & distinctè: ergo esset in ordine ad omnia peccata actualia præuisa in particulari, & consequenter à quolibet singulari peccato fuit inadæquatè motum præsens Incarnationis decretum. Sed non solum deficit decretum ex defectu adæquati motiui, sed etiam ex defectu partiali, hoc est, cuiusuis partis illius, ut diximus, & probauimus: ergo deficiente quouis singulari peccato ex iis, quæ fuerunt præuisa, idem decretum non esset, & consequenter Incarnatio non existeret in ui decreti præsentis, quod in tali casu non foret.

263 *Argum. difficultas ponderatur.* Hoc argumentum tanti mihi uisum est, cum Salmanticæ difficultatem illam dictarem, ut me in oppositam inclinauerit sententiam, asserendo, uenturum Christum in ui præsentis decreti, solo peccato originali existente, ne præsens Incarnationis decretum a singulis peccatis mortalibus depẽderet, & quolibet deficiente, non subsisteret. Quia tamen uideo, idem, aut prorsus simile inconueniens sequi ex prædicta sententia, idcirco ab illa discedo Quod autem sequatur, probo meo iudicio manifestè: nam in sententia asserente, uenturum Christum in ui præsentis decreti propter solum peccatum originale, necessariò est asserendum, quolibet peccato originali contracto in posteris non existente, uariandum præsens Incarnationis decretum, sed uel hoc est inconueniens, uel non debet inconueniens censeri, quod præsens decretum Incarnationis dependeat à singulis peccatis mortalibus, aut cum illis connectatur, ita ut, quolibet deficiente narietur: ergo idem inconueniens sequitur in utraque sententia.

Simile inconueniẽs contrariã sententiã premit.

264 *Euasio contrariorũ.* Quòd si propter hoc inconueniens vitandum recurratur ad sententiam P. Vazquez, & aliorum asserentium, decretũ Incarnationis, non supponere præuisum peccatum originale vt in posteris contractum, sed solum peccatum originale originans, scilicet, peccatum primi parentis, vt imminente contrahi ab illis, ac per consequens non sequitur, præsens Incarnationis decretum cum quolibet peccato in posteris contracto connecti, & quolibet deficiente, variari.

265 *Præcluditur.* Incontrarium obstat, etiam hac doctrina admissa, prædictum inconueniens non vitari, vel aliud omninò illi simile, quod probo clarè nam decretum Incarnationis, Christique vt Redemptoris supponit absolutè præuisum peccatum Adami, nõ vt singularis personæ, sed vt capitis naturæ, alias Incarnatio esset volita in ordine ad remedium vnius singularis peccati, Christusque vt Redemptor vnius particularis personæ, videlicet, Adamo, quod nullus Theologorum asserit, nec potest asserere ergo supponit peccatum Adami vt denominans posteros peccante in capite, & ab illo vt omnes posteros denominante peccãtes præsens decretum dependet; sed deficiente quolibet ex posteris Adami, hoc est, reddito non futuro, deficeret peccatum Adami, vt ipsum peccantem denominans, nam denominatio ista nequit sine subiecto subsistere ergo reddito nõ-futuro quolibet ex posteris Adæ, qui modò futurus supponitur, idem decretum non foret; sed non minus inconueniens est, quòd decretum præsens in sua vnitate dependeat à singulis posteris Adæ, & à peccato Adami vt ipsos denominante, quam a singulis peccatis de facto in illis contractis ergo idem inconueniens sequitur in hac sententia, & consequenter, si dependentia à singulis posteris Adami inconueniens non censetur, non debet inconueniens censeri dependentia præsentis decreti à singulis peccatis cõtractis. Ex quo vlterius fit, vt non debeat inconueniens iudicari dependentia eiusdem decreti a singulis peccatis mortalibus, & quòd, illorum quolibet deficiente, deficeret, quòd prò inconuenienti inferebatur.

266 *Respond. ad tertiã obiectionẽ.* Ad argumentum ergo respondeo, concedendo sequelam, & negando minorem: nec conuincitur probatione ibi facta; quòd enim disputari possit, an si Petrus v. g. nõ peccasset, Verbũ assumeret carnẽ in vi præsẽtis decreti, cõstat ex eo, quòd id de facto disputamus per consequentiam doctrinæ; communiter autem instituitur disputatio de peccato originali: Tùm, quia fuit principale Incarnationis motiuum, vt docet D. Thom. *in præsenti art 4.* & cum illo communiter Theologi. *S. Thom.* Tùm etiam, nam quòd Christus non veniret Redemptor in vi præsentis decreti, Adamo non peccante,

est ferè communis sententia; quòd autem, hoc, aut illo peccato mortali in particulari deficiente, præsens variaretur decretum, & consequenter non veniret Christus vi illius, non ita commune est, etsi suos habeat Patronos id asserentes ob consequentiam doctrinæ; ideoque præsens quæstio non ita congruenter, nec communiter de hoc, aut illo peccato in particulari discutitur, ac de peccato originali, inquirendo, an, illo non existente, Christus Redemptor veniret in vi præsentis decreti.

Sed contra hucusque dicta obiiciet aliquis quartò: ete-
267 *Replicabis, & obiiciens quartò.* num ex illis sequitur, non venturum Christum Redemptorem in vi præsentis decreti, si peccata venialia non essent, imò quolibet peccato veniali in particulari non existente, variandum præsens decretum, & consequenter Christum non venturum vi illius: consequens est falsum: ergo hucusque à Nobis dicta deficiunt à veritate. Consequentia cum minori tenet; sequela autem probatur: Christus vi præsentis decreti fuit volitus, & ordinatus ad redimendum hominem, non solum à peccatis mortalibus, sed etiam à venialibus; sed quia ordinatus fuit vi illius ad redimendum hominem à peccatis mortalibus, docuimus, non venturum ex vi præsentis decreti, si peccata mortalia non forent, imò quolibet illorum deficiente in particulari: ergo idem est de peccatis venialibus asserendum, quòd, nempe, quodlibet illorum in particulari deficiente, variaretur præsens decretum, & consequenter non veniret Christus vi illius. Maior, in qua est difficultas, probatur: ideo ordinatus fuit ad redimendum nos à mortalibus, quia fuit volitus, ut perfectus, & universalis Redemptor, ordinatusque ad redemptionem hominum absolutè perfectam; perfecta autem hominum redemptio non esset, si à peccato originali, & non à peccatis mortalibus redimerentur; sed etiam non redimeretur homo perfectè, si non redimeretur à peccatis venialibus, & pro illis, & pro pœna illis debita fieret satisfactio, cum restaret aliquid solvendum, & pro quo homo satisfacere deberet: ergo ordinatus fuit in vi præsentis decreti ad redimendum hominem, non solum à peccatis mortalibus, sed etiam à venialibus, & ad satisfaciendum pro illis, & consequenter, his deficientibus, non persisteret idem decretum. Ex quo ulterius sequitur, non venturum Christum vi illius casu, in quo peccata venialia non forent, nec quolibet illorum in particulari deficiente.

Fortè non deerit, qui argumento succumbens, illoque
268 *Respondebit.* convictus ita asserendum esse fateatur, nec convinci facilè poterit stando rationi, qui id asseverare ausus fuerit; quin potius difficilius fortè alicui videbitur solutionem argumento factio invenire. Cæterum propter unius argumenti difficultatem communes sententias deserere, novasque proferre, ut pluribus est familiare, non ita plausibile censeo, ut ipsi sibi mentiuntur, quinimò, ni Ego fallor, suo desiderio fraudantur; maius enim nomen acquirerent, magisque illud celebrarent laborando pro communibus, verisque defensandis sententiis, quam nova evulgando placita cum multo difficilius sit, antiquas Theologorum sententias tot viis impugnatas tueri, quam noviter cogitata semel, aut iterum propugnare.

Reiicitur solutio. Et quidem qui id asseruerit, tenebitur consequenter asserere, quolibet gradu gratiæ, & quovis alio præmio ex iis, quæ Christus nobis obtinuit de facto, non existente, non futurum præsens Incarnationis decretum, quod concedere inconveniens non vacat. Quod autem sequatur, patet: nam Christus vi præsentis decreti, non solum ordinatus est ad satisfaciendum pro nobis, sed etiam ordinatus est ad merendum: ergo si ex eo, quod est ad satisfaciendum ordinatus ex vi præsentis decreti, infertur, qualibet culpa etiam veniali sublata, præsens decretum variandum, quia ordinatus est ad merendum, etiam inferendum est, quocumque præmio ex iis, quæ nobis meruit, sublato, aut supposito non existente, similiter esse variandum, & consequenter non venturum Christum vi illius.

269 *Vera solutio.* Ad argumentum ergo respondeo, negando sequelam; ad illius probationem distinguo maiorem: per se primò, nego maiorem: secundariò, omitto maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam ad redimendum hominem à peccatis mortalibus est primò, & per se ordinatus in vi præsentis decreti; ad satisfaciendum autem pro peccatis venialibus non ita, sed secundariò; & quia deficiente motivo primario, vel in totum, vel pro parte, non potest idem decretum subsistere; variato autem obiecto secundario, potest idem decretum manere, fit consequens, vt diminuto numero peccatorum mortalium, ex defectu cuiuscumque illorum variaretur præsens Incarnationis decretum; secus autem diminuto, aut in totum cessante numero venialium. Nec huic doctrinæ obstat probatio maioris: Christus enim in vi præsentis decreti fuit volitus per se primò, vt perfectus Redemptor perfectione substantiali in ratione Redemptoris; perfectione autem in prædicta ratione accidentali, non primariò, sed secundariò fuit volitus. Est autem hæc differentia inter culpas mortales, & veniales, quod non redimere ab illis esset substantialis defectus in ratione Redemptoris, cum homo ratione illarum Dæmonis remaneret subiectus, sub illiusque potestate: negatio autem redemptionis à peccatis venialibus defectus substantialis non est, sed tantum accidentalis in ratione redemptionis, cum ratione illorum captivi non constituamur, nec Dæmonis potestati subiecti, pro illisque satisfacere possimus ad perfectam æqualitatem, & forsan de rigore iustitiæ. Ideoque fuit Christus per se primò volitus in vi præsentis decreti vt Redemptor, non solum ab originali peccato, sed etiam à peccatis mortalibus; vt Redemptor autem à peccatis venialibus, non primariò, sed secundariò, si potest dici Christus propriè Redemptor ab illis. Cum enim redemptio in ratione talis captivitatem supponat, & peccatis venialibus captivitas non inducatur, dubitari meritò potest, an possit dici Christus cum proprietate Redemptor à venialibus; quia tamen idem argumentum militat de Christo vt satisfactore, quod de ipso vt Redemptore, & ratio satisfactoris propriè Christo convenit in ordine ad peccata venialia, ideò non fecimus vim in verbo.

Si dicas: venit Christus per se primò, vt ianuam Re- 270 *Replicabis.*
gni Cœlorum hominibus aperiret; sed ingressus Regni Cœlorum culpis venialibus impeditur; non enim ingrediuntur homines Cœlum donec plenè satisfaciant, aut satispatiantur pro illis: ergo venit per se primò ex vi præsentis decreti ad satisfaciendum pro peccatis venialibus, & pro pœnis illis debitis.

Respondeo, distinguendo maiorem: tollendo impedimenta substantialia ad ingressum Regni Cœlorum, con- 271 *Respond.*
cedo maiorem: impedimenta accidentalia, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: etenim peccatum mortale per se, & quasi substantialiter impedit ingressum Regni Cœlestis hominem constituendo dignum carentia visionis Dei, in qua pœna damni consistit, & ad hoc impedimentum auferendum condigna satisfactione fuit Christus per se primò ordinatus in vi præsentis decreti. Peccata autem venialia, cum non reddant hominem indignum visionis beatificæ, vel dignum carentia illius, non per se, & quasi substantialiter præstant impedimentum ad ingressum Regni Cœlorum, sed per accidens, quatenus pro illis plenè satisfactum non est, vel satis passum; ideoque non per se primò fuit Christus vi præsentis decreti ad illorum remedium ordinatus.

Si insistas: homo, cui remittuntur omnia peccata mor- 272 *Instabis.*
talia, & non omnia venialia, non dicitur perfectè à culpa mundatus: ergo satisfactio sola pro peccatis mortalibus non dicitur satisfactio perfecta, & consequenter, vt dicatur Christus volitus vt perfectus satisfactor ex vi præsentis decreti, debet esse volitus vt satisfactor, non solum pro peccatis mortalibus, sed etiam pro venialibus; sed fuit per se primò volitus in vi præsentis decreti vt satisfactor perfectus, qua ratione diximus, fuisse volitum vt satisfactorem, non solum pro peccato originali, sed etiam pro peccatis mortalibus: ergo ea eadem ratione consequenter est asserendum, fuisse per se primò volitum, & ordinatum in vi præsentis decreti ad satisfaciendum, non solum pro omni peccato mortali, sed etiam pro venialibus.

Respondeo primò, negando antecedens; cum enim pecca- 273 *Respondetur primò.*
tum veniale solum sit peccatũ secundum quid, non venit sub nomine culpæ absolutè; vnde, homo per iustificationem mundatus à peccatis mortalibus, etiã si venialia nõ remittantur ea defectu perfectæ dispositionis, potest absolutè dici perfectè à culpa mũdatus. Quidquid tamẽ de hoc modo loquẽ- *Secundò.*
di sit, respondetur secundò iuxta doctrinam traditam, distinguendo antecedens: non dicitur perfectè à culpa mundatus perfectione substantiali, nego antecedens: omnimoda perfectione substantiali, & accidentali, transeat antecedens, & distinguo consequens per eandem distinctionem; solum enim sequitur, satisfactionem pro solis culpis mortalibus non esse perfectam vtroque perfectionis

mo-

modo; non autem quòd perfecta non sit perfectione substantiali: & ex hoc tantum colligent: Christum non fuisse primario volitum, & ordinatum in vi præsentis decreti ad satisfactionem vtroque modo perfectam, sed solum ad satisfactionem perfectam substantiali perfectione. Ratio autem, quare, cum præsupponantur præuisa, non solum peccata mortalia, sed etiam venialia, non fuerit Christus per se primo ad remedium omnium ordinatus; sed solum ad remedium mortalium; est duplex. Prima, quia Deus ad mittendum Christum vt Redemptorem fuit motus ex impotentia puri hominis ad satisfaciendum perfectè; hæc autem solum est respectu culpæ mortalis; ideoque solum ad illius remedium fuit per se primò volitus, & ordinatus. Secunda, ne dicatur primum Incarnationis Verbi decretum à culpis venialibus dependentiam habuisse, illisque deficientibus, non futurum, nec Incarnationem vi illius, quod iudicio inconueniens sufficiens, vt ab illo doctrina nostræ solutionis probetur.

Tertia difficultas. Tertia difficultas est; quid sit in vtroque casu dicendum vi alterius decreti, an, scilicet, vi illius in vtroque casu extituri veniret Christus Redemptor, existente originali sine mortalibus, vel his existentibus sine culpa originali?

---

§. Vltimus.

Resoluitur tertia difficultas, & obiectio ex dictis emergens diluitur.

274 *Primum præsuppositum.* OMNES, quos vidi, conueniunt primò in eo, quod nec vi præsentis, nec vi alterius decreti veniret Christus Redemptor propter sola venialia peccata ad satisfaciendum pro illis, eo quod, cum sint culpæ leues, & ad perfectè pro illis satisfaciendum in puro homine exornato gratia Dei adsint sufficientes vires, non habentur pro sufficienti motiuo, vt Deus Incarnationem decerneret, Verbumque mitteret in similitudinem carnis peccati ex fine satisfaciendi pro peccatis venialibus.

275 *Secundò præsuppositum.* Secundo conueniunt in eo, quod vno, vel altero homine mortaliter delinquente, vi alterius decreti Verbum non assumeret carnem, nec Christus Redemptor veniret ad satisfaciendum pro illo. Cuius ratio est: non enim possumus, quid in illis casibus vi alterius decreti esset decernendum à Deo, prudenti iudicio coniectari vi reuelationis factæ, cum de his conditionatis futuris nulla extet reuelatio, sed solum à simili ex iis, quæ de facto euenerunt, & ex motiuo, quod Deus de facto habuit ad decernendam Incarnationem arguendo; sed ex motiuo præsentis decreti prudenter coniectari non possumus, Verbum in prædicta hypothesi mittendum in carne passibili vi alterius decreti in tali casu extituri, cum motiuum præsentis decreti fuerit remedium vniuersale peccati naturæ humanæ, omniumque indiuiduorum illius: tunc autem casus foret remedium particulare huius, aut illius hominis, inter quæ motiua maxima differentia inuenitur: ergo argumentando à simili ex eo, quod de facto accidit, nullum est fundamentum ad coniectandum prudenter, venturum Christum vi alterius decreti ad redimendum hunc, vel illum particularem hominem, qui in prædicto casu mortaliter deliquisset; imò ex eo, quod de facto accidit; & ex motiuo præsentis decreti, oppositum est coniectandum. Nec parabola de pastore, qui relinquens nonaginta nouem oues in deserto, vnam, quæ perierat, quæsiuit, obstat tradita doctrinæ, nam in communi illius parabolæ expositione, nomine ouis, quæ perierat, intelligitur humana natura peccato vniuersaliter infecta propter culpam primi parentis; ac proindè ex illa non licet argumentari, venturum Christum Redemptorem vi alterius decreti propter vnius, vel alterius hominis culpam.

Obiectio quadam soluitur.

276 *Prima sententia.* His positis, in quibus omnes conueniunt, affirmant plures, Christum vi alterius decreti ob solam culpam originalem, etiam si nullum peccatum mortale foret ex-

titurum, mittendum in Redemptorem, eo quòd tunc casus adesset motiuum omnino simile motiuo præsentis decreti; non autem venturum ob remedium peccatorum actualium mortalium, etiam si essent numero plura, & in omnibus hominibus, non existente originali peccato. Quod probant primò; nam Patres affirmant, non existente culpa originali, Christum non venturum; sed locutio ista Patrum est absoluta: ergo sentiunt non venturum, nec vi præsentis decreti, nec vi alterius in prædicto casu extituri. *Probatur primo.*

Secundo, nam Ecclesia in benedictione cerei Paschalis vocat peccatum originale necessarium, vt Verbum carnem assumeret. Sed si vi alterius decreti Verbum incarnandum foret, peccatum originale ad hoc necessarium non esset: ergo asserendum est determinatè, non venturum Christum Redemptorem, etiam vi alterius decreti, peccato originali non existente. *Secundo.*

Quòd si illis obiiciatur, de iis, quæ pendent ex libera voluntate Dei non posse aliquid determinatè affirmari, nisi ex diuina reuelatione; sed euentus in prædicta hypothesi pendet ex libera voluntate diuina, & non adest reuelatio determinans negationem illius: ergo non potest à Nobis cum fundamento negatio euentus determinari. Respondent, ad negandum cum fundamento sufficere, quod canat Ecclesia vocans peccatum originale necessarium, vt Verbum carnem assumeret passibilem, & mortalem, & Christus Redemptor veniret, & modum loquendi Patrum negantium absolutè, Christum Redemptorem venturum, non existente culpa originali; ex iis enim sufficienter colligitur reuelatio in oppositum, qua ducti prudenter iudicemus, non venturum Christum etiam vi alterius decreti, Adamo non peccante. 277 *Si obiiciatur.* *Respondetur.*

Alii per oppositum docent casu, in quo non existente culpa originali, plura essent peccata mortalia, & in pluribus hominibus, venturum Christum Redemptorem in illorum remedium vi alterius decreti in prædicto casu extituri: nam tunc casus adesset motiuum simile motiuo præsentis decreti: ergo simile decretum existeret, vi cuius Christus veniret. Probatur antecedens: nam motiuum præsentis decreti fuit, naturam humanam peccato originali infectam reconciliatione indigere cum insufficientia ad satisfaciendum pro illo; sed peccatis mortalibus numero multiplicatis, & in pluribus hominibus verum esset absolutè, naturam humanam indigere reconciliatione, esseque insufficientem ad perfectè satisfaciendum pro illis: ergo adesset simile omnino motiuum motiuo præsentis decreti. 278 *Secunda sententia.*

Censeo tamen in hoc puncto, non posse prudenter iudicium in alterutram partem determinari, nec positiuè affirmando, nec positiuè negando, venturum Christum vi alterius decreti casu, in quo non existeret peccatum originale, sed suspendendum esse iudicium. Quod probo ex iis, quæ in disputatione prima diximus; de iis enim, quæ pendent ex sola libera voluntate diuina, non possumus prudenter, nisi ex Dei reuelatione discurrere; sed Christum vi alterius decreti in prædictis casibus Redemptorem venire ex libera Dei voluntate dependet, & ex Dei reuelatione, nec pars affirmatiua, nec pars negatiua constat: nihil enim in hoc puncto nobis reuelatum est: ergo non possumus prudenti iudicio alterutri parti determinatè assentiri, asserendo, venturum determinatè, aut determinatè non venturum. 279 *Vera sententia.* *Probatur.*

Si respondeatur primò cum Auctoribus primæ sententiæ, ex dictis Patrum absolutè negantium, Christum venturum, non existente culpa originali, & ex Ecclesia illam pro aduentu Christi necessariam prædicante sufficiens fundamentum haberi, vt probabiliter censeamus, adesse reuelationem negationis aduentus Christi Redemptoris, etiam vi alterius decreti casu, in quo non existeret originale peccatum, & consequenter posse prudenti, & probabili iudicio parti negatiuæ determinatè assentiri. 280 *Respondetur primo.*

In contrarium obstat, Patres id, quod docent, probare ex iis, quæ in Scriptura de aduentu Christi Redemptoris dicuntur; sed reuelatio in Scriptura contenta nititur decreto præsenti: ergo cum negant, venturum Christum, Adamo non peccante, loquuntur in vi præsentis decreti, etsi hanc determinationem non exprimant, & in hoc sensu accipiuntur à Theologis, qui diuinare asserantur. Et in eodem sensu esse, quod Ecclesia canit de peccato originali, accipiendum, ex eo manifestum est; nam aliàs sentiret Ecclesia, peccatum originale fuisse 281 *Contra.*

absolutè necessarium, vt Deus Incarnationem Verbi decerneret, quod est falsissimum: necessarium namque, sibi oppositum impossibile reddit; nemo autem sanæ mentis potest asseverare, fuisse impossibilem aduentum Christi Redemptoris, peccato Adami non existente: ergo pro tali aduentu non potest peccatum Adami absolutè necessarium censeri; ac proinde cum Ecclesia illud necessarium vocauit, non est intelligenda de necessitate absoluta, sed solum ex suppositione præsentis decreti, quo Deus aduentum Christi Redemptoris alligauit remedio originalis peccati.

282 *Respondebis secundò.* Respondebis secundò cum Auctoribus secundæ sententiæ, quòd licet nulla extet reuelatio de Incarnatione vi alterius decreti futura in prædictis casibus, ideoque certò non constet, nec possit certò affirmari: vt tamen probabiliter, & prudenter illi veritati assentiamur, affirmemusque futuram Incarnationem, sufficere præsens motiuum, quo Deus ad illam decernendam, Christumque Redemptorem mittendum fuit motus: si namque de facto Incarnationem Verbi decreuit, quia vidit naturam humanam restauratione, & reconciliatione indigere, quam consequi purus homo non poterat, & in prædictis casibus simile motiuum adesset, probabiliter infertur, & prudenter affirmatur, simile decretum futurum, & ex vi illius futuram Incarnationem, Christumque Redemptorem mittendum.

283 *Contra primò.* Sed contra primò; in nullo enim ex casibus assignatis motiuum omninò simile adesset motiuo præsentis decreti: ergo in nullo, ex illis probabiliter simile decretum infertur, nec prudenter affirmatur. Probatur antecedens: nam motiuum præsentis decreti fuit peccatum originale aliena voluntate contractum, causansque plura peccata mortalia, quæ occasionantur ex illo; at in vno, ex illis casibus non adest peccatum originale, sed solum peccata actualia, non aliena, sed propria voluntate commissa; in alio autem etsi detur peccatum originale, non tamen vt radicans, & derivans peccata actualia mortalia: ergo in nullo ex illis casibus adest motiuum omninò simile motiuo præsentis decreti, & consequenter ex motiuo, quod Deus de facto habuit, vt Incarnationem Verbi decerneret, non licet colligere, simile decretum in casibus prædictis futurum.

284 *Secundò.* Secundò, nam in ijs, quæ ex libera Dei voluntate dependent, non licet à simili argumentari, inferendo, quòd si in vno casu aliquid determinatur, idem sic determinandum in simili: vndè, quia hominum prædestinatio ex libera Dei voluntate, & misericordia ortum habet, præsupposita omninò simili causa in Iacob, & Esau, ille fuit dilectus, & prædestinatus à Deo; Esau autem odio habitus, iuxta illud: *Antequam quidquam boni, aut mali egissent, Iacob dilexi, Esau autem odio habui*; sed *Ad Rom. 9. cap.* nimia motiuo ad Incarnationem supposito, decretum de Incarnatione omninò pendet ex libera voluntate diuina: ergo ex eo, quòd modò Deus motus à nostra indigentia Incarnationem Verbi decreuerit, sine fundamento colligitur casu, in quo simile motiuum adesset, & similis indigentia præcederet, Incarnationem Verbi fore à Deo alio decernendam decreto, & vi illius Christum Redemptorem venturum vt tali indigentiæ succurreret, & hominum remedium afferret.

285 *Confirmatur primò.* Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum: indigentia reconciliationis, quæ fuit præsentis decreti motiuum fundata in peccatis originali, & mortalibus non magis cum aduentu Verbi in carne, quàm cum Incarnatione Patris, vel Spiritus Sancti connectitur; sed nullum est fundamentum, vt ex tali indigentia inferamus casu, in quo alia illi similis adesset, incarnandum fore Patrem, aut Spiritum Sanctum, vt hominum necessitati, atque indigentiæ succurrerent: ergo pariter nullum fundamentum adest, vt prudenter inferamus, ex præsenti indigentia, quæ Deum ad præsens decretum mouit, casu, in quo similis indigentia interueniret, Verbum esse vi alterius decreti incarnandum, Christumque Redemptorem venturum, vt hominum miseriam sublevaret, illosque à peccatis redimeret.

286 *Secundò.* Et quidem solam mysterij excellentiam fuisse quantum est de se motiuum sufficiens ad decernendam Incarnationem à nemine potest negari; & tamen propter illam vi alterius decreti Verbum incarnandum fore diuinatio à D. Thoma censetur, quia decretum Incarnationis à sola Dei libera voluntate dependet, quæ nobis innotescere non potest, nisi ex ipsius reuelatione, & hæc de tali decreto in alia rerum serie futuro non stat: ergo quamuis in indigentia humanæ naturæ similis indigentiæ præsenti detur sufficientia ad mouendam voluntatem diuinam, vt ad succurrendum illi, Incarnationem decernat; quia tamen decreti in tali hypothesi futuri nulla extat reuelatio, mera diuinatio erit, illius futuritionem in prædicta hypothesi asseuerare, & vi illius futuram Incarnationem, Christumque Redemptorem venturum. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis Consiliarius eius fuit, vt, quod in eo euentu Deus decreturus esset, determinet?

Restat pro totius disputationis complemento vni obiectioni contra hucusque dicta occurrere: ex illis namque sequitur, non fuisse Beatissimam Virginem à contractione culpæ originalis præseruatam: consequens piæ Theologorum sententiæ aduersatur, Beatissimam Virginem à culpa originali, prædicantium immunem: ergo hucusque dicta à veritate deficiunt. Probatur sequela; vt enim sæpè in discursu disputationis docuimus, decretum Christi Redemptoris supposuit in diuina mente præuisum peccatum originale, non solum, quod vocatur originans, scilicet, peccatum capitis, sed etiam originatum, idest, contractum in posteris, vt absolutè futurum; sed cum hac suppositione non potest Beatissima Virgo immunis à culpa originali defendi in vi meritorum Christi, qualiter solum illius immunitas est defendenda, vt per Christum sit redempta, quod necessariò est supponendum: ergo ex dictis sequitur, non fuisse Beatissimam Virginem à contractione culpæ originalis præseruatam. Minor probatur; quod à Christo vt Redemptore factum supponitur, non potest ex illius meritis impediri: ergo si decretum Christi vt Redemptoris supponit iam contractum peccatum originale, non potuit illius contractio impediri in Beatissima Virgine in vi meritorum Christi. 287 *Obiectio contra dicta in illa disputatione.*

Occasione istius argumenti multa congerunt Recentiores vt immunitatem Beatissimæ Virginis à contractione culpæ originalis, imò etiam à debito proximo illam contrahendi tueantur, illorum quolibet ad suum intentum disponente diuinæ mentis decreta, & ordinem inter illa in negotio nostræ salutis seruatum, quorum placita examinare præsentis negotij non est. Nos illo quondam conuicti in eam inimus sententiam, quæ docet, vt Virgo Beatissima à contractione culpæ originalis desendatur præseruata, debere non præsupponi ad decretum Christi Redemptoris peccatum originale præuisum vt in posteris actu contractum, sed tantùm peccatum originale originans, vt imminens contrahi in posteris, qua imminentia præsupposita, fuit volitus Christus Redemptor, & vt actu merens, & redimens, & intuitu meritorum illius præseruata fuit Beatissima Virgo à culpæ originalis contractione. 288

Modo tamen à prædicta sententia asserente, decretum Christi Redemptoris non supposuisse præuisam contractionem culpæ originalis in posteris Adæ, sed solum imminentiam contractionis, recedimus. Tùm, propter dicta num. 265. Tùm etiam: quia ad sustinendam immunitatem Virginis à peccato originali necessaria non est. Ad argumentum ergo respondeo, negando sequelam, ad illius probationem, distinguo maiorem decretum Christi Redemptoris supponit præuisum peccatum originale, vt contractum in illis, in quibus de facto contrahendum erat, concedo maiorem: in subiecto, in quo de facto contrahendum non erat, nego maiorem, & nego minorem: nam cum suppositione præuisionis peccati originalis vt in alijs contracti benè compatitur immunitas Beatissimæ Virginis ab illius contractione intuitu meritorum Christi præuisa. Ratio autem distinctionis tradita est; nam Christus respectu Beatissimæ Virginis fuit præuisus vt Redemptor redemptione non sanatiua, sed præseruatiua; respectu autem aliorum hominum fuit præuisus vt Redemptor redemptione sanatiua; in alijs autem hominibus, ideò decretum Christi supponit tanquam materiam peccatum originale vt contractum; quia redemptio sanatiua necessariò præsupponit infirmitatem culpæ; nemo enim sanari potest, nisi supponatur laborans infirmitate. Quæ ratio non militat in Beatissima Virgine; nam in pia Theologorum sententia non fuit à culpa sanata, sed præseruata: vnde, solum supponitur à Christo vt Virginis Redemptore debitum contrahendi culpam originalem, non autem ipsa culpa originalis præuisa. 289 *Respond.*

Sed dices: pro signo, in quo fuit Beatissima Virgo actu præseruata, potuerunt alij homines præseruari à contractione culpæ originalis intuitu meritorum Christi, etsi de facto præseruati non fuerunt; sed pro signo contractionis culpæ 290 *Replicatur.*

ori-

originalis non potuerunt præseruari : ergo potuerunt præseruari pro signo antecedenti intuitu meritorum Christi, & consequenter pro illo signo fuit præuisus Christus Redemptor, sed signum antecedens actualem contractionem ast signum, in quo intelligitur peccatum originale originans, vt imminens contrahi; ergo pro signo imminentiæ contractionis culpæ originalis anteriori ad contractionem actualem illius fuit Christus volitus, & præuisus, & consequenter decretum Christi vt Redemptoris non supposuit præuisum peccatum originale, vt actu contractum in posteris, sed solum vt imminens contrahi. Maior cum illationibus probatione non indiget; minor autem probatur; non enim possunt alii homines præseruari per Christum, nisi media gratia iustificante impediente contractionem peccati originalis; sed pro signo contractionis non est possibilis gratia iustificans; non enim possunt gratia, & peccatum in eodem instanti coexistere: ergo pro signo contractionis culpæ originalis non est possibilis præseruatio per Christum, Et augetur difficultas. *Confirmatur.* Id, quod ad Christum vt Redemptorem supponitur, non potest intuitu meritorum Christi euitari; sed per Nos supponitur in aliis hominibus ad decretum Christi vt Redemptoris actu contracta culpa originalis: ergo in illis non potuit intuitu meritorum Christi actualis contractio culpæ originalis impediri.

291 *Respondetur.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem, ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: in sensu composito contractionis, & potentia consequenti, concedo minorem: in sensu diuiso, & potentia antecedenti, nego minorem, & consequentiam. Vel distinguo consequens per eandem distinctionem; solum enim sequitur in signo contractionis culpæ originalis, non esse possibilem præseruationem ab illa compositam cum actuali contractione culpæ; non autem quòd possibilis non sit pro tali signo præseruatio in sensu diuiso a contractione culpæ: sicut enim Deus contractionem culpæ originalis permittens, & est potens non permittere illam: ita Deus non præseruans à contractione culpæ originalis, in eodem instanti non præseruationis est potens præseruare, non quidem præseruatione cum carentia præseruationis composita, sed præcisiuè ab illa diuisa.

292 *Ratio solutionis.* Et ratio est; sicut enim amor actualis opponitur cum carentia amoris, & cum odio, vt in eodem instanti existentibus, non autem cum potentia ad non amandum, & ad odio habendum, ideoque in instanti mensurante amorem conseruatur potentia ad illius omissionem, & ad odium, alias amor liber non esset: ita actualis contractio culpæ originalis opponitur cum negatione contractionis, non autem cum possibilitate talis negationis: ideoque in instanti mensurante contractionem actualem culpæ originalis conseruatur potentia ad non contractionem illius, & ex parte Dei in ipso instanti, in quo contractionem culpæ originalis permittit, hominemque non præseruat, conseruatur potentia ad non permittendum culpam originalem, & ad præseruandum ab illa absolute. Et in eodem instanti, in quo non præseruat intuitu meritorum Christi, est potens ad præseruandum intuitu talium meritorum.

293 *Instabis.* Sed dices: vt Deus in instanti contractionis culpæ originalis actu non præseruans sit potens ad præseruandum intuitu meritorum Christi, est necessarium, quod Christus præuideatur non merens præseruationem, potens tamen illam mereri, & pro illa sua merita Deo offerre; sed non præuidetur Christus vt potens mereri præseruationem illis, in quibus de facto supponitur culpa originalis contracta: ergo Deus in instanti contractionis culpæ originalis non est potens homines præseruare ab illa intuitu meritorum Christi. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: vt enim proximè dicebamus, Christus fuit de facto volitus, & præuisus à Deo vt redimens Beatissimam Virginem redemptione præseruatiua, & vt redimens cæteros homines redemptione sanatiua; sed hoc modo redemptionis non potuit Christus homines præseruare, aut illis præseruationem à culpa originali mereri, cum redemptio sanatiua essentialiter supponat culpam originalem contractam: ergo prout Christus de facto fuit volitus, & præuisus à Deo, non intelligitur potens mereri præseruationem à culpa originali hominibus de facto illa infectis.

294 *Respondetur.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem, ad illius probationem, distinguo maiorem fuit volitus, & præuisus vt redimens alios homines redemptione sanatiua, & vt potens illos redimere redemptione præseruatiua, concedo maiorem: sine potentia ad redemptionem præseruatiuam, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam licet non præuideatur, vt potens præseruare homines à culpa originali redemptione sanatiua; hoc enim in terminis implicat; præuidetur tamen, vt potens illo præseruare alio modo redemptionis, scilicet, præseruatiuè: sicut enim respectu Matris præuidetur vt illam redimens liberè redemptione præseruatiua. & ideo sic præuidetur tali redemptione illam redimens, quòd intelligitur potens ad illam redimendam redemptione sanatiua: ita quia Christus fuit a Deo præuisus, & volitus, vt redimens alios homines liberè redemptione sanante, intelligitur vt potens alio modo redemptionis vti, scilicet, præseruatiuæ & totum hoc fuit volitum, & præuisum a Deo: sicuti a Thomistis docetur, vt cum efficacia voluntatis diuinæ nostra componatur libertas, nempe, Deum efficaciter velle, quod nos liberè velimus, & consequenter taliter nos velle vult, quòd volentes actu simus ad non volendum potentes; quia sine tali potentia non potest in actuali volitione nostra libertas subsistere.

295 *Vrgebis.* Instabis: vt Christus in instanti contractionis culpæ originalis præuideatur vt potens præseruare, debet intelligi pro aliquo signo naturæ præcedens omissionem liberam præseruationis; sed non sic præintelligitur in illo instanti: ergo non præuidetur in illo vt potens præseruare posteros Adæ a contractione culpæ originalis. Maior patet exemplo voluntatis nostræ, quæ vt in instanti, in quo liberè non amat, sit potens liberè amare, debet pro signo naturæ liberam omissionem præcedere subratione potentis, & indifferentis ad amandum, & non amandum: ergo idem est dicendum in Christo, vt in instanti contractionis culpæ originalis liberè non præseruet ab illa. Minor autem probatur. si præuideretur Christus vt potens, decretum primum Christi Redemptoris non supponeret peccatum; sed hoc est contra secundam nostram conclusionem: ergo non præuidetur vt potens. Minor cum consequentia tenet maior autem probatur: ideo decretum Christi vt redimentis actu supponit præuisum peccatum, quia vt redimens actualiter essentialiter supponit peccatum vt materiam destruendam; sed vt potens redimere non dependet à peccato vt actu existente, vel præterito: sicut virtus pœnitentiæ sumpta pro habitu non supponit essentialiter peccatum, sed solum possibilitatem illius: ergo si fuit volitus, & præuisus vt potens, decretum illius prout sic non supposuit præuisum peccatum, & consequenter primum decretum Christi vt Redemptoris peccatum non supposuit præuisum. Ex quo vlterius sequitur, venturum Christum Redemptorem in vi præsentis decreti, nullo existente peccato, vt superius arguebamus.

296 *Respondetur.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, nego maiorem; ad cuius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: Christus vt potens redimere non dependet à peccato existente, vel præterito, dependentia intrinseca, & essentiali, concedo minorem dependentia extrinseca & accidentali, nego minorem, & consequentiam: vt enim decretum Christi vt Redemptoris actu supposuerit præuisum peccatum, sufficit, quod licet prout potens in actu primo redimere, non dependeat à peccato existente, vel præterito, dependentia essentiali, & intrinseca, extrinsecè tamen ab illo pro ut sic dependeat quia, nempe, Deus non nisi occasione peccati præuisi, Christum vt Redemptorem mittere decreuit. Quod autem hoc ita euenerit, constat ex dictis in decursu totius disputationis, ideoque non sequitur, venturum Christum vt Redemptorem in vi præsentis decreti, non existente peccato.

297 Sed statim insurgit difficultas tacta in confirmatione argumenti, nempè, quomodò, si decretum Christi Redemptoris supposuit præuisum peccatum originale, non solum vt imminens contrahi, sed etiam vt de facto in posteris Adæ contractum potuit in illis contractio peccati impediri in vi meritorum Christi vt Redemptoris, cum id, quod est prius alio, non possit ab eo, quod posterius est, impediri, aut euitari, quòd sit.

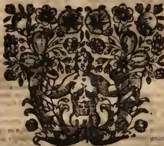
298 *Ad confirmationem n. 290. positam.* Cui difficultati respondeo, quòd licet id, quod est prius alio in omni genere causæ, vel taliter prius, vt in nullo genere causæ sit posterius, non possit ab eo, quod posterius est, impediri; id tamen, quod licet sit prius in vno genere causæ, est posterius in alio, potest impediri ab eo, quod est posterius, non formaliter, vt posterius est, sed quatenus in alio genere causæ est prius. Licet autem peccatum sit prius decreto Christi Redemptoris in genere causæ materialis, ipsius permissio est posterior Christo Redemptore in alio genere causæ, nempè, finali, ideoque impediri potuit permissio peccati per Christum, loco permissionis posita præseruatione propter illum, & consequenter potuit impediri peccatum, quamuis sit prius Christo Redemptore

in

in genere causæ materialis.

299 *Instabis.* Sed dices: ex eo, quòd Christus sit prior permissione peccati in genere causæ finalis, solum sequitur, esse effectum illius, vt finis, & consequenter potuisse ab ipso finaliter impediri, non autem efficienter meritoriè; sed hoc secundo modo potuisse a Christo impediri est dicendum, vt defendatur immunitas Beatissimæ Virginis à culpa originali per Christum: ergo doctrina tradita est insufficiens. Consequentia est bona, & maior videtur certa; nam ex præcedentia finali solum sequitur dependentia, & impedibilitas in hoc genere: ergo non in genere causæ efficientis. Minor autem probatur. nam immunitas Beatissimæ Virginis à peccato originali taliter debet defendi, vt etiam asseratur propriè per Christum redempta, & consequenter taliter defendi debet; vt Christus propriè meruerit illius præseruationem; non autem dicitur proprie, Christum aliquid mereri, quod ab illo finaliter solum causatur; ac proinde Virginis præseruatio attribui debet Christo Redemptori, vt causæ efficienti morali; sed; vt arguebamus *supra*, eodem modo potuit Christus præseruare alios homines à contractione culpæ originalis, quo matrem Virginem præseruauit de facto: ergo vt defendatur immunitas Beatissimæ Virginis à culpa originali per Christum, dicendum est, potuisse præseruare alios homines à contractione culpæ originalis, non solum finaliter, sed etiam efficienter moraliter meritoriè.

300 *Respondetur.* Respondeo in sententia illorum, qui docent, Christum non meruisse in genere causæ efficientis antiquis Patribus gratiam; sed solum in genere causæ finalis illorum gratiam causasse, & nihilominus tenent, illos proprie redemisse, argumentum non vrgere; quia tamen illorum sententiam *tract. seq.* impugnabimus, ideò ex *ibidem* dicendis aliter est obiectioni factæ occurrendum, nempè negando maiorem; ad cuius probationem dicatur, ex præcedentia Christi Redemptoris ad permissionem, & præuisionem peccati in ratione causæ finalis solum sequi per immediatam consequentiam dependentiam permissionis à Christo Redemptore, & impedibilitatem per illum in prædicto genere causæ; per mediatam autem consequentiam inferri dependentiam in alio genere causæ imitante causam finalem in modo existentiæ, quem exigit ad causandum, nempe, non in re, sed solum in apprehensione operantis: & quia causa efficiens moralis meritoria in hoc causam finalem imitatur: vt enim causet, non requiritur, quòd existat in rè, sed solum quòd existat in præuisione præmiantis, fit consequens, vt ex eo, quòd Christus præcedat permissionem, & præuisionem peccati in genere causæ finalis, per mediatam consequentiam inferatur, Christum sic præuisum potuisse efficienter meritoriè influere in præseruatione contractionis culpæ originalis aliorum hominum, qui illam contraxerunt de facto, & de facto in hoc genere causæ Matrem Virginem preseruasse, illiusque præseruationem meruisse. Hæc breuiter insinuasse sufficiat, vt constet, ordinem à Nobis statutum in negotio nostræ salutis inter diuinæ mentis decreta, non incomponi cum immunitate Beatissimæ Virginis à contractione culpæ originalis. Et hæc de tota disputatione applicanda litteræ Magistri *in 3. distinctione prima* §. 1. ad illa verba: *Vt eos, qui sub lege erant, redimeret, &c.* Hæc etiam de primo tractatu dicta sufficiant. *Magist. Sentent.*

TRA-

TRACTATVS SECVNDVS.

De modo vnionis Verbi Incarnati.

E Quo Angelicus Præceptor in 3. Sent. dist. 5. q. 1. *In 3. ad Annib.* dist. 5. q. vnic. art. 3. & 4. *In Disputatis.* q. vnic. de vnione Verbi Incarnati art. 1. & 2. Quodlib. 9. q. 2. ar. 2. Lib. 4. *Contra gent.* cap. 34. & 35. *Et in præsenti* quæst. 2. *Vbi postea quam in præcedenti quæstione necessitatem Incarnationis Verbi explicuerat, quod pertinet ad quæstionem an sit, illius essentiam, quidditatemque indagaturus, incipit à modo vnionis. Cum enim essentia Mysterij Incarnationis consistat in vnione duarum naturarum, humanæ scilicet, & diuinæ in vna Verbi persona, vnio pertinet ad essentiam Mysterij: ac proinde illius explicatio necessaria est ad essentiam Mysterij cognoscendam, & explicandam.*

Quæstionem diuidit D. Thom. in duodecim Articulos: docens in primo, vnionem Verbi Incarnati non esse in natura factam; etenim ad hoc oportebat, vt ex humanitate, & diuinitate in persona Verbi vnitis vna resultaret natura; hoc autem esse impossibile, probat varijs modis recensitis, quibus id factum Hæretici sunt machinati, illisque reiectis. Articulus primus. *In secundo docet, vnionem istam esse factam in persona, eo quòd ex humanitate, & diuinitate vnitis, non duæ personæ resultant, sed vna persona consistit.* Articul. 2.

In tertio, factam esse in hypostasi, nam cum hypostbasis rationalis naturæ idem sit, quod persona, non potuit in Christo Domino cum vnitate personæ, quam in præcedenti Articulo ostenderat: duplex hypostbasis esse: ac proindè non potuit vnio in persona, & non in hypostbasi fieri. Articul. 3.

In quarto Articulo docet, personam, seu hypostbasim Christi post Incarnationem esse compositam, non quidem secundum se, sed prout in duplici natura subsistit. Articul. 4. *In quinto, factam fuisse in Christo vnionem animæ, & corporis: fuit etenim verus homo, quod sine vera humanitate esse nequit, nec vera subsistere humanitas sine vnione animæ, & corporis, cum ex illis, non seorsim sumptis, sed vnitis, essentialiter constet.* Articul. 5.

In sexto docet, humanam naturam non fuisse Verbo Dei vnitam accidentaliter, eo quod fuit illi secundum subsistentiam vnita, Verbique sola subsistentia subsistens. Articul. 6.

In septimo, vnionem naturæ diuinæ, & humanæ aliquid creatum esse, eo quòd non est realiter in Deo, sed tantùm secundum rationem; in humanitate autem est realitèr; ideoque dicendum est, esse aliquid creatum. Articul. 7.

In octauo docet D. Thom. assumptionem non esse idem, quòd vnio: nam vnio relationem importat, & in facto esse consistit: assumptio autem importat actionem, vel passionem, & significatur in fieri. Ex quibus tertiam colligit differentiam, quòd nempè, ad vnione, diuina, & humana natura eandem denominationem suscipiunt: dicitur enim humanitas vnita Deitati, et Deitas humanitati vnita: non autem dicitur diuinitas ab humanitate assumpta, sed è conuerso humanitas assumpta à diuinitate, nec humanitas dicitur diuinitatem assumens: è conuerso autem dicitur Deitas assumens humanitatem. Articul. 8.

In nono Articulo docet, vnionem duarum naturarum in Christo ex parte eorum, quæ coniunguntur, non esse maximam omnium vnionem, eo quòd huiusmodi extrema inter se maximè distant; ex parte vero eius, in quo coniunguntur, præeminentiam super omnes vniones habere: quia vnitas diuinæ personæ, in qua vniuntur duæ naturæ, maxima est. Explicat autem in calce articuli comparationem istam fieri cum vnionibus creatis non autem cum vnitate diuinarum personarum in essentia: hæc namque maior est vnione Incarnationis. Articul. 9.

In

Articulus 10. *In decimo articulo docet, vnionem duarum naturarum in Christo factam esse per gratiam, si gratia accipiatur pro diuina voluntate gratis aliquid faciente; et quatenus naturam humanam esse personæ diuinæ vnitam, gratuitum donum fuit, non tamen si intelligatur, humanitatem, media gratia habituali, esse vnitam Verbo Dei, nam inter humanitatem, & Verbum terminans illam nullum donum accidentale mediauit.*

Articulus 11. *In articulo vndecimo docet; vnionem humanitatis ad Verbum nullum Christi meritum supposuisse, eo quod omnis operatio Christi subsequuta est ad vnionem; ac proindè nulla illius operatio potuit vnionem mereri: at vero Patres antiqui vnionem istam meruerunt, non merito condigno, sed congruo. Cum enim omnis operatio à pura creatura elicita infinitè indignitate ab vnione hypostatica distet, nulla puræ creaturæ operatio potest esse meritum condignum illius.*

Articulus 12. *Tandem in vltimo articulo docet Angelicus Doctor, naturale dici dupliciter. Primo, pro eo, quod rei essentiam, vel naturam consequitur, vel secundum naturæ principia debetur. Secundo, pro eo, quod alicui conuenit ab ipsa natiuitate: quo in sensu à Paulo dicitur;* Eramus natura filij iræ; *quia scilicet peccatum originale, comitatur natiuitatem gratiamque vnionis non posse dici naturalem Christo vt homini modo priori; non enim fuit causata ex principijs humanæ naturæ, nec ratione illorum debita; potest tamen tam gratia vnionis, quam gratia habitualis dici Christo vt homini naturalis in secunda acceptione, eo quod vtramque istam gratiam habuit à natiuitate. Hæc D. Thomas: vt, autem quæ maiorem difficultatem ingerunt explicemus, sequentes disputatione subijcimus.*

DISPVTATIO NONA.

Vtrum vnio humanitatis ad Verbum facta fuerit in persona, vel in natura?

§. I.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

1 *Primus Error.*

IN hoc Dubio non cum Catholicis, sed cum Hæreticis est controuersia, qui, vt docet Damascenus *lib. 3. fidei cap. 3.* parum ante medium ex hoc falso principio, nempe, naturam non distingui ab hypostasi, vel persona, in oppositos errores abierunt. Ex illo Nestorius, & alij hæretici Nestorio Antiquiores intulere, non posse in Christo vnam tantum esse personam, sed duas, cum sint duæ naturæ: vnde naturam humanam solum accidentaliter esse vnitam Dei Verbo asserebant; quia, scilicet, Verbum Dei erat homini Christo vnitum, sicut habitans in ipso vt in templo suo, & Beatissimam Virginem non Matrem Dei, sed hominis fatebantur, Christumque non Deum, sed Deiformem appellabant, vnionemque Verbi ad humanitatem in persona factam non esse docebant, cum ex Verbo, & humanitate non resultauerit vna persona, vt ipsi somniabant.

2 *Secundus Error.* Alij assentientes Nestorios in vnione accidentali humanitatis ad Verbum, & in negatione vnionis substantialis Verbi cum humanitate euitare volentes dualitatem personarum, asseruerunt, Verbum assumpsisse animam, & corpus sibi inuicem non vnita: quo circa ex illis persona humana non resultauit, nam vt sit persona humana debet in humanitate subsistere; cum autem humanitas essentialiter constet ex anima, & corpore vnitis, negata illorum vnione, vt in Christo hæretici negabant, consequenter negatur humanitas: ex quo vlterius fit, vt etiam persona humana negetur; ad personam enim humanam constituendam sola anima rationalis non sufficit, nec solum corpus, sed illorum vnio est necessaria.

3 Per oppositum extremum errauere Zerantiani, Apollinaristæ, & alii eiusdem farinæ, qui vnam tantum in Christo profitentes personam, vnam tantum concesserunt naturam; & ideirco docebant, vnionem Verbi ad humanitatem in natura factam esse. Quorum errorem suscitauit, & ampliauit Eutyches Constantinopolitanus Archimandrita, qui cum apud Concilium Ephesinum Episcopo Nestorio restitisset inen, quòd asserebat, esse in Christo duas personas, humanam, nempè, & diuinam, & consequenter vnionem humanitatis ad Verbum in persona factam non esse, ipse postea in extremum errorem fuit lapsus, affirmans, vnionem esse factam in natura, non valens, seu non volens percipere posse vnionem in persona fieri, & non in natura, eo quod naturam, & personam falsò indistincta censebat. *Tertius Error.*

Contra hos errores sit prima conclusio: *Vnio Verbi ad humanitatem non est facta in natura.* Ita D. Thom. *in 3. Sent dist. 1. q. 2. art. 1 & dist. 5. q. 1. art. 2. & 3. lib. 4. Contra Gent. cap. 35. 37. & 41. in disputatis quæst. de vnione Verbi incarnati art. 1 Opusc. 2 cap. 209. & cap. 212. & in hac quæstione art. 1.* Conclusio ista diffinita est, & oppositus error damnatus in Concilio Calcedonensi *actione 5.* in Constantinopolitano 5. *collat. 8. can 8.* in Hispalensi 2 *cap. 13.* in epistola Concilii Alexandrini ad Nestorium, quæ est in Concilio Ephesino in Concilio Lateranensi sub Martino Quinto *consultatione 5. 6. & 7.* Ex Patribus etiam eundem errorem damnarunt Leo Primus *in epistola 10. ad Flauianum*, Gelasius Papa *in lib. contra Eutychetem*, Damascenus *lib. 3. fidei cap. 3. 5. & 8.* Theodoretus *in Dialogo, cui titulus est, inconfusus*, Boetius *in lib. de duabus naturis in Christo.* Fulgentius *lib. 1. ad Trasimundum*, & plures alii, quos referunt Commentatores D. Thomæ *in præsenti.* 4 *Prima conclusio. S. Tho. Concil. Calced. Constant. Hispal. Later. Leo 1. Gelas. Damasc. Theod. Boetius. Fulgen.*

Et probatur ratione Angelici Præceptoris ad hanc formam redacta: etenim vnionem in natura fieri est, quòd ex 5

tali

[...]robatur [...]ationi D. [...]homa.

tali vnione vna resultet natura; sed ex vnione humanitatis ad Verbum vna natura non resultauit, nec potuit ergo vnio humanitatis ad Verbum non fuit in natura facta. Consequentia probatione non indiget, maior est certa, nec illam heretici negant; minor autem, ad quam deuoluitur difficultas, probatur. Nam ex duobus vnum fieri tribus modis contingere potest. Primò, vtroque integro, immutato, & in sua perfectione manente: secundò, ex illis transmutatis, aut permixtis: tertiò, ex duobus fit aliquid, non permixtis, aut transmutatis, sed imperfectis, vno illorum vt forma se habente, & altero se habente vt materia. Sed nullo ex his modis ex natura humana, & diuina vnitis in Christo, vna resultauit natura: ergo nullo modo ex humanitate, & diuinitate vna natura resultauit. Minor pro prima parte probatur à D. Thoma primò: etenim ex multis perfectis in sua integritate manentibus non potest fieri vnum simpliciter, sed tantum secundum quid; in Christo autem vnitas, non secundum quid, sed simpliciter talis est asserenda. Secundò, nam vnio plurium in sua perfectione manentium, non est per se, sed per accidens; Christo autem vnitas per se est concedenda. Denique, nam forma illorum, quæ vniuntur hoc genere vnionis non est natura, sed ars: ergo ex humanitate, & diuinitate hoc vnionis genere vnitis non potuit vna resultare natura.

[...]on potuit [...]ura resul. [...]ra natu- [...] ex hu- [...]ana, & [...]iuina [...]erfectis.

6 Deindè pro secunda parte probatur eadem minor primò; quia extrema conuersionis, nempè, terminus *à quo, & ad quem* sunt intrinsicè mutabilia; diuina autem natura omnino immutabilis est: ergo nequit conuerti in aliud, nec aliud conuerti in ipsam. Secundò, quia miscibilia non manent in mixto formaliter: ergo si Christus esset vnus in natura media mixtione, neq; esset formaliter Deus, nec formaliter homo, neq; esset eiusdem naturæ cum patre, nec eiusdem naturæ cum matre.

[...]e ex il- [...] transmutatis.

7 Tertiò, quia inter extrema multum distantia non potest mixtio fieri, eo quòd vnum ob excessum actiuitatis, quæ eminet super aliud, illud in sui naturam conuertit; ac proinde ex illis non resultat tertia natura, quod est de ratione mixtionis: vt si quis guttam aquæ apponat amphoræ vini, non resultat ex illis tertia species, sed aqua in vinum conuertitur ob excessum quantitatis vini; sed natura diuina in infinitum excedit humanam: ergo non potest fieri mixtio ex vtraque natura, sed natura Dei in se naturam humanam conuerteret, solumque Dei natura remanebit in Christo, quod est contra fidem mysterii quâ credimus, esse verum Deum, verumque hominem.

[...]r ex il- [...]permix- [...].

8 Denique tertia pars minoris ostenditur primò: nam Christus est perfectus Deus, & homo perfectus, vt constat ex Symbolo Athanasii, illis verbis: *Perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne subsistens*: ergo ex natura humana, & diuina vnitis tertio genere vnionis, nempè, tanquam ex duobus imperfectis, non resultauit in Christo Domino vna natura. Patet consequentia; non enim stat perfectus Deus absque deitate perfecta, nec absq; humanitate perfecta potest perfectus homo consurgere: sicut nec perfectum album absque albedine perfecta; vniuersaliter enim repugnat perfectio in concreto absque perfectione formæ concretum constituentis; ergo si Christus est perfectus Deus, & perfectus homo, non componitur ex deitate, & humanitate imperfectis, sed in illo deitas, & humanitas perfectæ inueniuntur.

[...]c ex il- [...] vt im- [...]rfectis. [...]ymb. [...]thanas.

Secundò probatur: nam vnio ex imperfectis solum esse
9 potest, aut per modum partium quantitatiuarum, ex quibus totum integrale resultat, aut per modum materiæ, & formæ, ex quibus totum physicum componitur; diuina autem natura nullo ex his modis potuit cum humana vniri, & consequenter non potuit ex humana, & diuina natura, imperfectis remanentibus, tertia natura componi. Quòd autem nullo ex prædictis modis potuerit natura Dei ingredi talem constitutionem, probat Angelicus Doctor; non enim potuit ingredi modo priori; partes enim quantitatiuæ sunt corporeæ; natura autem diuina omninò incorporea est: ergo non potuit, vt pars quantitatiua se gerere. Quòd autem etiam secundo modo repugnet, probatur primò; quia informatio, dependentia, & potentialitas naturæ diuinæ repugnant; de ratione autem formæ est informatio, de ratione materiæ potentialitas, & de ratione vtriusque dependentia à toto, ad cuius compositionem vt ad finem ordinantur: ergo nec forma, nec materia esse potest, & consequenter ex illa, & humanitate vnitis per modum materiæ, & formæ non potuit tertia resultare natura.

[...]ec vt [...]nus per [...]odū ma- [...]ria, & [...]rma.

Secundò, nam quod ex materia, & forma resultat, si
10 forma non adæquet materiam, est numero multiplicabile, & communicabile pluribus numero tantum distinctis; si autem diuinitas esset forma humanitatis, cum aliæ humanitates sint ab illa non informatæ, non adæquaret materiam, quam informabat, ac per consequens natura ex diuinitate vt forma, & humanitate vt materia resultans esset pluribus communicabilis, & multiplicabilis numero. ex quo vlterius fieret, vt non esset vnus tantum Christus, sed plures: non ergo potuit ex diuinitate vt forma, & humanitate vt materia tertia resultare natura.

Denique minor pro tertia parte probatur; nam cum species, teste Philosopho, sint sicut numeri; addita qualibet 11
differentia, species variatur: sicut numerus, addita qualibet vnitate, variatur specifice in ratione numeri; ergo si ex natura humana, & diuina resultaret vna natura per additionem naturæ ad naturam, Christus neque esset diuinæ, nec humanæ naturæ, sed alterius ab vtraque specificè distinctæ: addita namque natura differentia superadditur. ex quo vlterius sequitur, quòd nec esset Deus, nec homo; non enim potest natura specifice ab humanitate, & diuinitate, distincta Deum, neque hominem constituere, nec Dei operationes, nec hominis exercere valeret; cui namque aliqua natura non competit, nec illius operationes illi conuenire possunt, aut ab illo exerceri contra expressa testimonia Scripturæ, ex quibus habetur, Christum, esse verum Deum, hominemque perfectum, & vt Deum, & hominem esse operatum.

Ex quo discursu Diuus Thomæ impugnatus relinquitur Eutychetis error, siuè senserit, vt voluit Vazquez 12 *disput. 14. num. 4* sequutus Castrum verbo *Christus, hæres. 4.* resultasse vnam naturam ex diuina, & humana in Christo, manentibus integris formaliter, media compositione, siue senserit, resultasse vnam naturam ex humana, & diuina, non manentibus in Christo formaliter, sed solum virtualiter ad modum, quo elementa perseuerant in mixto, qualiter Eutychetis errorem interpretantur Bellarminius *tom. 1. lib. 3. de Christo cap. 2.* & Valentia *3. p. disput. 3. q. 2. punct. 1.* siuè existimauerit, vnam resultasse naturam ex illis vt imperfectis, informatione mediante, qualiter alij illius explicant errorem. De quo dissidio in vera intelligentia erroris prædicti heretici consulantur Interpretes Diui Thomæ *in præsenti*; parum enim inter est in hoc, aut in illo sensu accipi, cum in omni sui acceptione manifestè à D. Thoma impugnetur, & illius error falsitatis conuincatur.

Eutychetis error triplciter explicatur.

---

§. II.

Hæreticorum argumentis occurritur.

OBIICIVNT hæretici primo, verba illa Athanasij in Symbolo: *Nam sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus, & homo vnus est Christus*; sed ex anima rationali, & carne vna natura resultat in homine: ergo ex diuinitate, & humanitate vna in Christo resultauit natura. Secundo opponebat Euthyches hæc verba ex Cyrillo: *Non oportet igitur intelligere duas naturas sed vnam naturam. Verbi incarnatam*: ergo ex mente Cyrilli non sunt duæ naturæ in Christo, sed vna ex deitate, & humanitate resultans, & consequenter vnio in natura fuit facta. Tertiò, quia in Scriptura nullibi legitur, duas esse Christo naturas: ergo vna tantùm natura reperitur in illo ex diuinitate, & humanitate composita, & consequenter idem quod prius. Præterea, nam Christus secundum fidem non est duplex, sed vna persona: ergo in illo tantùm est vna natura. Patet consequentia: duæ namque naturæ duas constituunt personas: ergo, si vna tantùm est in Christo persona, vna tantum est in illo natura. 13

Primū hæreticorum argumentum. Secūdum. Tertium. Quartum.

Denique, nam vnio humanitatis ad Verbum est facta in personā; sed persona Verbi est ipsissima natura diuina ergo talis vnio est facta in natura diuina, & consequenter facta est in natura. Quod amplius vrgetur; nam iuxta Damascenum *lib. 3. fidei cap. 3.* ex hoc falso principio, nempè, naturam non distingui ab hyposthasi, vel persona, inferebant hæretici, vel vnionem humanitatis ad Verbum esse factam in natura, vel in persona factam non esse: cumque fateamus Catholici, vnionem in persona esse factam, ipsi inferebant, 14

Vltimum. Damasc.

esse

esse factam in natura, vbi Damascenus bonitatem consequentiæ videtur fateri; antecedens autem negas; sed ex parte naturæ diuinæ verum est antecedens; in Deo namque hypostasis, vel persona non distinguitur à natura, ergo ex eo, quòd vnio ista sit facta in persona diuina, rectè infertur, esse factam in natura.

15 *Respondetur ad primum.* Hæc tamen nihil vrgent: ad primum respondeo, ex anima rationali, & carne in vnoquoque nostrum duplicem resultare vnitatem, naturæ, scilicet, & personæ: prima ex vnione illarum inter se immediatè resultat; ex illis namque vnitis componitur humana natura: secunda ex vnione vtriusque ad personalitatem, ex qua, & humanitate vnitis constituitur humana persona. Tenet ergo similitudo Athanasij quantum ad hanc secundam vnitatem, non verò quantum ad primam: vndè, ex illius verbis non sequitur, ex Verbo & humanitate vnitis, vnam resultasse naturam, sed solum quòd ex illis resultauerit vna persona.

16 *S. Tho.* Ita D. Thomas *in præsenti q. 2 art. 3.* illis verbis: *Ad secundum dicendum, quòd ex anima, & corpore constituitur in vnoquoque nostrum duplex vnitas, naturæ, & personæ: naturæ quidem secundum quòd anima vnitur corpori formaliter perficiens ipsum fiunt ex actu, & potentia, vel materia, & forma, & quantum ad hoc non attenditur similitudo; quia natura diuina non potest esse corporis forma, vt in primo probatum est; vnitas verò personæ constituitur ex eis, in quantum est vnus aliquis subsistens in carne, & anima: & quantum ad hoc attenditur similitudo; vnus enim Christus subsistit in diuina natura, & humana.*

17 *Ad secundum respondetur 1.* Ad secundum respondeo primò, negando priora verba in Cyrillo reperiri, sed oppositum expressè fatetur *lib. 1. de recta fide ad Reginas*, hæc verba ex Athanasio referens: *Confitemur etiam, ipsum esse Filium Dei, & Deum secundum spiritum, & Filium hominis secundum carnem, non duas naturas vnam, quæ adoretur, & vnam quæ non adoretur, sed vnam naturam Dei Verbi incarnatam, & adorandam cum carne sua vna adoratione.* Vbi, vt clarè constat, non negat Cyrillus duas naturas in Christo absolutè, sed duas naturas adoratione separabiles, idest, quarum vna eadem adoratione, qua alia non adoretur, ad quod sufficit coniunctio in supposito: eo enim ipso quòd natura humana tracta est ad suppositum Verbi, adoratur eadem adoratione, qua Verbum, nempè Latriæ, non quidem ratione sui, sed ratione suppositi.

18 *Respondetur 2.* Respondeo secundò, dato, quòd priora illa verba in Cyrillo inueniantur, negasse duas naturas in Christo disiunctas supposito, & distinctas constituentes personas: in quo sensu hæretici duas naturas in Christo statuebant; non verò negasse duas naturas adunatas in eodem supposito, & non duas, sed vnam constituentes personam. Multoties enim Patres vnum impugnantes errorem in alterum verbo tenus declinare videntur sed cum de illorum mente catholica constet, ad sanum sensum sunt reducendi, qualiter fuisse expositam Cyrilli auctoritatem in Concilio Constantino *can. 8.* quod fuit Concilium quintum generale, docet Angelicus Doctor verba Concilij referens *in hac quæstione art. 1. ad primum.*

19 *Ad tertiũ.* Ad tertium argumentum dicatur, quod licet in Scripturis non reperiatur hæc veritas illis vocibus explicata, nempè, asserendo, duas esse in Christo naturas, reperitur tamen in Scriptura veritas illis vocibus significata; cum constet ex illa, Christum esse verum Deum, verumque hominem, quod verum esse non potest, nisi duæ in illo reperiantur naturæ; non enim potest verus Deus sine vera deitate, nec verus homo sine vera humanitate subsistere; ac proinde sine duabus naturis in Christo repertis, vera esse non possunt, quæ de illo Scriptura Sacra testatur.

20 *Ad quartum.* Ad quartum, concesso antecedenti, nego consequentiam; ad cuius probationem dicatur, duas naturas sibi relictas, & non impeditas ad id, quod exposcunt connaturaliter, duas personas constituere; ad quamlibet enim illarum, si expedita sit, propria personalitas consequitur; ac proinde propriam constituit personam: secus autem si vna illarum à resultantia personalitatis propriæ impediatur: tunc enim, etsi quælibet illarum, quantum est ex se, propriam constitueret personam, de facto illam non constituit: & hoc in mysterio Incarnationis contigit; fuit enim impedita resultantia personalitatis humanæ per terminationem humanitatis à Verbo: ideoque humanitas propriam personalitatem, quam de se poscebat, non intulit, nec personam à persona Verbi distinctam constituit.

21 *Ad vltimum.* Ad vltimum, concessa maiori, distinguo minorem: identitate reali formali; concedo minorem: identitate virtuali, & rationis, nego minorem, & consequentiam: sicut enim distinctio virtualis, secundum rationem inter personalitatem, & naturam sufficit, vt persona producatur, & non producatur natura, & vt vna persona aliam producat; natura autem non producat naturam, quamuis identitate reali formali omnino identificentur. ita eadem distinctio sufficit, vt dicatur vnio facta in persona, & non sit, nec dicatur facta in natura. An autem verè dici possit, humanitatem esse vnitam naturæ diuinæ *tract. seq.* constabit. Et ex his ad confirmationem dicatur, hæreticos naturam à supposito, vel persona, nec virtualiter distinxisse; Nos autem in Deo virtualem distinctionem inter personam, & naturam adstruimus, & in creaturis realem; ac proinde non sequitur, ex eo, quod vnio humanitatis ad Verbum facta fuerit in persona, esse factam in natura, nec illationem istam Damascenum approbasse.

Ita D. Thom. *q. de vnione Verbi Incarnati art. 1 solut. ad 2. argumentum*, quod ita procedebat: *Damascenus dixit in tertio libro, hoc facit hæreticis errorem; quia dicunt idem naturam, & hypostasim; sed hoc non videtur falsum esse; quia in quolibet simplici, & præcipuè in Deo, idem est suppositum, & natura: ergo non est falsum, quod hæretici dicunt, quod si vnio facta sit in persona, quod sit facta in natura.* 22 *S. Tho.*

Cui argumento ita respondet: *Ad secundum dicendum quod quamuis in diuinis natura, & suppositum, vel persona non differant realiter; differunt tamen ratione, vt dictum est supra quæstione 2. articul. 4. Et quia idem est subsistens in natura humana, & diuina; non autem eadem essentia ex vtraque componitur, inde est quod vnio facta est in persona, ad cuius rationem pertinet subsistere, non autem in natura, quæ importat essentiam rei.* Vbi adverto distinctionem quam Nos virtualem asserimus, dici à D. Thoma distinctionem rationis; quia in nostra, & communi Thomistarum sententia distinctio virtualis in Deo idem est, quod distinctio rationis ratiocinatæ, hoc est, habens fundamentum in re, ad differentiam distinctionis, quæ dicitur rationis ratiocinantis; quia in se fundamentum non habet: distinctio autem rationis ratiocinatæ in re est fundamentaliter, & in ratione formaliter; ideoque virtualis appellatur. 23 *S. Th.*

Cæterum contra istam doctrinam potest in hunc modum vrgeri: nam esto personalitas à natura Dei virtualiter, & per rationem distinguatur, vt docet communis sententia; existentia tamen Dei virtualiter, & ratione identificatur cum natura diuina, vt frequentius docetur à Discipulis D. Thomæ; sed vnio humanitatis ad Verbum fuit in existentia facta: ergo fuit facta in natura. Consequentia videtur bona iuxta traditam doctrinam; ideo namque asserebamus, ex vnione facta in persona non sequi talem vnionem esse factam in natura, quia persona & natura virtualiter distinguuntur: ergo si inter existentiam, & naturam diuinam huiuscemodi distinctio non datur ex vnione facta in existentia, colligitur vnio facta in natura. Minor autem probatur: ideo namque vnio facta fuit in persona, quia humanitas subsistentia, & personalitate Verbi subsistit: & quia ex natura humana, & diuina, non duæ, sed vna resultauit persona; sed humanitas etiam existit per existentiam Verbi, & ex vnione humanitatis ad Verbum non duplex, sed vnum resultauit existens: ergo talis vnio fuit in existentia facta. 24 *Objicies.*

Respondeo in mea sententia, existentiam à natura diuina virtualiter, & ratione distingui: sicut & inter intellectionem, & naturam diuinam virtualem distinctionem versari documus *tract. de essentia Dei, & tract. de scientia quæstione 14. articulo quarto* admissa tamen illorum Thomistarum sententia asserente, inter existentiam, & essentiam diuinam virtualem distinctionem non dari, dicatur, distingui inter se ad minus eminentialiter, & æquiualenter, quod negari non potest, alias saluari non posset Angelici Præceptoris doctrina asserentis, humanitatem Christi non gaudere propria existentia, sed existere per existentiam Verbi ex quo euidenter sequitur, fuisse humanitatem vnitam existentiæ Verbi formaliter sub conceptu existentiæ: cumque non fuerit vnita formaliter essentiæ, & naturæ Dei sub conceptu essentiæ, & naturæ, necessariò est asserendum, inter existentiam Verbi, & essentiam, vel naturam diuinam aliquam distinctionem versari, quæ non potest esse minor, quam æquiualens, aut eminentialis: hæc autem distinctio sufficit, vt ex humanitate, & 25 *Respondetur triplicitur 1.* *Respondetur 2.*

dini-

diuinitate vniti resultauerit vnum existens, & non resultauerit vna natura, vt patet in diuina essentia sub conceptu intellectionis, & sub conceptu speciei, inter quas conceptus non dari virtualem distinctionem, sed solum eminentialem; tenet probabilis plurium Thomistarum sententia; & tamen Discipuli D. Thom. vnanimi consensu fatentur, Dei essentiam vniri mentibus Beatorum sub munere, & conceptu speciei, & omnes constanter negant, mentibus Beatorum vniri sub munere, & conceptu intellectionis.

26 *Tertio respond.* Vel tertio dicatur, inter existentiam, & naturam, vel essentiam diuinam distinctionem virtualem non adæquatam, sed inadæquatam versari, & distinctionem illam sufficere, vt essentia Dei fuerit vnita humanitati formaliter sub conceptu existentiæ, & non sub conceptu essentiæ, vel naturæ: quod patet; nam inter naturam diuinam sub conceptu sanctitatis, & sub conceptu radicis intelligendi, seu actualis intellectionis non est virtualis adæquata distinctio in veriori Thomistarum sententia; & tamen fuit vnita formaliter humanitati Christi sub conceptu sanctitatis, quandoquidem illam sanctificauit sanctitate increata, & substantiali; non autem fuit illi vnita sub conceptu radicis physicæ intelligendi, nec sub conceptu actualis intellectionis, aliàs se ipsa constituisset humanitatem radicaliter physicè potentem intelligere, actuque intelligentem intellectione increata, quorum vtrumque negant communiter Theologi. Personalitas etiam sub conceptu hyposthasis non distinguitur virtualiter adæquate à se ipsa sub conceptu referentis, sed solum inadæquate: & tamen personalitas Verbi formaliter vnitur humanitati sub conceptu formæ hyposthaticæ, quandoquidem illam subsistentem constituit, & non vnitur illi formaliter sub conceptu referentis, alias constitueret illam relatam ad patrem, quod nullus docuit. Ac denique conceptus passiuæ generationis, & conceptus formæ hyposthaticæ solum inadæquatè distinguuntur in subsistentia Verbi; & tamen vnitur formaliter humanitati sub conceptu hyposthasis, quin illi vniatur sub conceptu passiuæ generationis: ergo esto admittamus existentiam, & essentiam diuinam non distingui virtualiter adæquate, non sequitur ex vnione ad existentiam, siue in existentia vnio formaliter ad naturam diuinam, vel vnio facta in natura.

§. III.

Sextum argumentum diluitur.

27 *Sexto arguitur.* Deindè arguitur: si namquè ex diuinitate, & humanitate non resultasset vna natura, deitate vt forma se habente, & humanitate vt materia, maximè, propter inconueniens deductum a D. Thoma, quia, nempè, sequeretur, esse plures Christos; sed hoc vel non sequitur, vel inconueniens non est: ergo potuit resultare vna natura ex humanitate vt materia, & diuinitate vt forma. Maior continet doctrinam D. Thomæ, consequentia est bona, & minor probatur; nam vel D. Thomas loquitur de pluralitate Christi possibili, vel de pluralitate actuali: primū inconueniens non est, secundum autem non sequitur. ergo vel non sequitur, quod infertur pro inconuenienti, vel inconueniens non est. Minor pro prima parte constat, nam de facto sunt plures Christi possibiles; potuerunt enim tres personæ diuinæ diuersas terminare naturas; quo in casu essent plures Christi: ergo pluralitas possibilis Christi absque inconuenienti conceditur, & consequenter non debet inconueniens censeri. Pro secunda parte probatur ex eadem doctrina: sunt namque plures Christi possibiles tribus diuinis personis terminantibus diuersas naturas, quod absque dubio est possibile; & tamen de facto non existunt, plures Christi, sed vnus: ergo ex eo quòd natura resultans ex diuinitate vt forma, & humanitate vt materia, esset pluribus communicabilis, & multiplicabilis numero, & consequenter essent plures Christi possibiles, non sequeretur, esse de facto pluribus communicatam, & multiplicatam numero, nec pluralitas Christi actualis.

28 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem dicatur, loqui D. Thomam de vtroque modo pluralitatis, nempè, actualis, & possibilis, & vterque sequitur, si ex diuinitate vt forma, & humanitate vt materia, tertia resultasset natura; sequitur namque, talem naturam fore numero multiplicabilem, eo quòd omnis natura ex materia, & forma composita tota materia non constans est multiplicabilis numero; natura autem ex diuinitate vt forma, & humanitate vt materia resultans esset ex materia, & forma composita, vt casus supponit, & aliàs non constaret tota materia, cum præter humanitatem, ex qua vt materia talis natura constaret, dentur aliæ plures numero, esset ergo numero multiplicabilis, & consequenter esset pluralitas Christi possibilis. Quod autem talis pluralitas etiam de facto daretur, patet; etenim illa natura esset naturaliter corruptibilis, & naturaliter generabilis; in omni autem natura generabili, & corruptibili plura dantur indiuidua de facto, vt natura, quæ in vno indiuiduo conseruari perpetuò non potest, conseruetur successione, & multitudine indiuiduorum. Sequitur ergo ex modo illo constituendi vnam naturam in Christo pluralitas Christi possibilis, & pluralitas Christi actualis.

Et quod vterque iste pluralitatis modus à D. Thoma intendatur, videtur, non obscure colligi ex doctrina ab ipso tradita *in hac quæstione art. 5. ad 2.* vbi explicans Damascenum *l. 3. fidei cap. tertio* asserentem, *quòd in Domino Iesu Christo nō est communem speciem accipere*, sic ait: *Alio modo potest intelligi dictum Damasceni, vt non referatur ad naturam humanam, quasi ex vnione animæ, & corporis non resultet vna communis natura, quæ est humana, sed est referendum ad vnionem duarum naturarum, diuinæ, scilicet, & humanæ, ex quibus non componitur aliquod tertium, quod sit quædam natura communis; quia sic illud esset natum prædicari de pluribus, & hoc ibi intendit: vndè, subdit; neq; enim generatus est, nec generabitur alius Christus ex Deitate, & humanitate, in Deitate, & humanitate Deus perfectus, idem, & homo perfectus.* Hæc D. Thom. explicans Damascenum, in quibus apertè innuitur, Angelicum Doctorem ex mente propria, & Damascenū sensisse, ex eo, quod ex humanitate, & diuinitate vt materia, & forma vnitis tertia resultaret natura eam fore specificè communem, & de facto numero multiplicatam, aliàs ineptè argueret Damascenus ex eo, quod nunquam generatus sit, nec vnquam generandus alius Christus, Christum non constare ex natura specificè communi communicatione solum possibili, nam ex facti negatione non potest rectè inferri possibilitatis negatio.

29 *Confirmatur solutio ex doctrina D. Th.*

30 *Ad improbationem minoris pro 1. parte respond.* Ad improbationem minoris pro prima parte respondeo, distinguendo antecedens. de facto sunt plures Christi possibiles possibilitate naturali vi alicuius naturæ a natura diuina, & humana, distinctæ, nego antecedens: possibilitate obedientiali, & virtute sola diuina supernaturaliter operante, concedo antecedens, & nego consequentiam: licet namque verum sit, vt fatemur, potuisse tres personas diuinas, posseque plures, & distinctas terminare naturas, quo in casu essent plures Christi; hæc tamen pluralitas non est naturaliter possibilis, sed obedientialiter ex parte naturæ humanæ, quæ non actiuè, sed passiuè ad vnionem sui cum diuinis personis se haberet; sicut ad vnionem cum Verbo non actiuè, sed obedientialiter passiuè se habuit: si vero admittatur ex diuinitate vt forma, & humanitate vt materia, tertiam resultasse naturam ab vtraque ex aliis distinctam, hæc natura esset numero naturaliter multiplicabilis; posset enim Christus in virtute talis naturæ aliud indiuiduum eiusdem naturæ generare, nempè, ex deitate, & humanitate compositum, & consequenter essent naturaliter possibiles plures Christi. Quam doctrinam clarè indicant verba Damasceni proximè adducta, & à D. Thoma approbata, cum inferat Damascenus, ex eo quòd non sit genitus, nec vnquam generandus alius Christus, ipsum non constare ex natura conflata ex diuinitate, & humanitate, quæ si specificè communis, & nata prædicari de pluribus. ex quo apertè sequi sequitur, Damascenum, & D. Thomam sentire, ex data suppositione, sequi pluralitatem Christi naturaliter possibilem, & via naturalis actiuæ generationis.

31 *Obijcies.* Si dicas: de facto in Christo potentia generatiua inuenitur, & natura humana, quæ pluribus est communis cum deitate coniuncta, aliàs Christus perfectus homo non esset, si potentia generatiua, quæ est hominis naturalis perfectio, caruisset; & tamen ex hoc non sequitur, potuisse generare alium Christum ex deitate, & humanitate compositum, sed solum quod potuerit purum hominem generare sibi in natura humana similem. ergo, ex eo, quòd Christus constaret natura ex deitate vt forma, & humanitate vt materia composita, non sequitur, fore vt posset generare alium Christum ex deitate, & humanitate compositum, sed solum quod posset generare purum hominem sibi similē in humanitate.

Respondeo, concessis maiori, & minori, negando conse-

Respond. quentiam. Ratio autem discriminis est manifesta; nam generans generat sibi simile, non in persona, sed in natura, quæ est principium *quo* radicale generationis: cum autem admissa natura in Christo ex deitate, & humanitate composita, non solum in persona differret à puris hominibus, sed etiam in prædicta natura, fit consequens, vt posset generare alium sibi in tali natura similem; ac proinde generare posset hominem Deum, & consequenter posset naturaliter generare alium Christum, nam Christus idem est, quod homo Deus. Modò autem, etsi humanitas, & diuinitas in Christo reperiantur coniunctæ, non tamen ita, vt tertia ex illis natura ab humanitate distincta resultet, sed solum vna persona in deitate, & humanitate subsistens: vndè, Christus non in natura, sed in persona differt à puris hominibus, ac per consequens, si generasset, non Deum hominem, sed purum hominem generasset sibi similem, non in persona, sed in humana natura, ratione cuius ipsi competit potentia generatiua. Quam doctrinam breuitate, & subtilitate solita diuinum Caietani ingenium dedit *in hac q. art. 5 circa solutionem secundi arg.*

33 *Instabis.* Sed dices: etsi talis natura esset in Christo ex deitate, & humanitate composita, sufficeret in ipso potentia generatiua ad generandum alium sibi similem in sola natura humana: ergo ex illa compositione non sequitur in Christo potentia ad generandum alium Christum. Consequentia patet; nam potentia ad generandum Christum est potentia ad generandum hominem Deum, genitus autem Christo similis in sola natura humana non esset homo Deus, sed homo purus, & consequenter potentia existens in Christo ad generandum sibi similem in sola natura humana, non esset potentia generatiua alterius Christi. Antecedens autem probatur: sufficeret potentia in Christo ad generandum sibi similem in eo, ex quo corruptibilis esset; sed quamuis natura illius esset ex humanitate, & diuinitate composita, non esset corruptibilis ex diuinitate, quæ incorruptibilis essentialiter est, sed solum ex humanitate: ergo sufficeret in Christo potentia ad generandum sibi similem in sola humanitate, quamuis illius natura esset ex deitate, & humanitate composita.

34 *Respond.* Respondeo, negando antecedens; ad illius probationem, nego maiorem. non enim solum deberet constitui in Christo potentia generatiua sibi similis in eo, ex quo corruptibilis esset; sed etiam in eo, in quo foret corruptibilis; foret autem corruptibilis in natura ex humanitate, & diuinitate composita, etsi non ex illa tota totalitate syncathegorematica corruptibilitas Christi orietur, sed solum ex vna parte, nempè, ex parte humanitatis, ideoque potentia generatiua, quæ in Christo deberet constitui, prædicto errore supposito, esset ad sibi similem generandum, non solum in humanitate, sed etiam in natura ex deitate, & humanitate composita: sicut potentia generatiua hominis non est potentia ad generandum sibi similem in sola anima rationali, sed in natura ex anima, & materia composita, quamuis corruptibilitas hominis ex materia originetur. Et quidem diuersa natura, diuersas potentias radicat, & diuersæ potentiæ terminum essentialiter diuersum exposcunt; in casu autem supposito natura Christi distincta foret è natura puri hominis: ergo potentia generatiua illam consequens necessario esset distincta à potentia generatiua, quæ in puro homino inuenitur, & consequenter haberet terminum formalem distinctum à termino formali potentiæ generatiuæ puro homini conuenientis: cumque istius potentiæ terminus formalis sit natura purè humana, genito communicata, terminus formalis potentiæ generatiuæ Christi, supposito, quod illius natura esset ex deitate, & humanitate composita, non esset humanitas sola, sed natura ex humanitate, & deitate conflata; ac proinde posset Christus sibi similem in prædicta natura generare.

35 *Ad improbationem minoris pro 2. parte respond.* Et ex his ad improbationem secundæ partis minoris cō-stat solutio: modo namque sunt plures Christi possibiles per potentiam obedientialem, non autem per naturalem vi alicuius naturæ creatæ reducibilem ad actum; & ideo non sequitur, dari plures Christos de facto, aliàs omne, quod nō implicat, esset de facto productum; in errore autem supposito, ex quo inconueniens à D. Thoma deducitur, essent plures Christi naturaliter possibiles vi naturæ compositæ ex diuinitate, & humanitate constituentis Christum, talisque natura esset corruptibilis ab intrinseco: & ideo esset de facto pluribus indiuiduis communicata, & multiplicata numero in illis, ut quæ in vno indiuiduo perpetuò conseruari non poterat, multiplicatione indiuiduorum, illorumque successione duraret.

Sed dices: natura humana, per quam Christus constituitur, est corruptibilis ab intrinseco; & tamen non dantur de facto plures Christi homines constituti: ergo ex eo, quòd natura Christum iuxta errorem prædictum constituens esse ab intrinseco corruptibilis, non sequitur, plures Christos esse de facto extituros. Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam. Ratio autem discriminis est; natura namque Christum de facto constituens iuxta veritatem catholicam, non est diuersæ rationis à natura aliorum hominum, sed eiusdem omninò rationis, & speciei, ideoque ad sui conseruationem sufficiunt alia indiuidua, videlicet, puri homines, in quibus de facto inuenitur: vndè, necessarium non est, quòd plurificetur Christus; natura autem, qua Christus supponitur constitutus iuxta prædictum errorem, est diuersæ rationis, & speciei à natura aliorum hominum, cum supponatur composita ex natura humana, & diuina: ideoque ad illius conseruationem puri homines non sufficiunt, sed necessario exigerentur propria talis naturæ indiuidua: etenim vna natura non potest conseruari in indiuiduis alterius naturæ specificè ab illa distinctæ; imo nec illis communicari, nec de illis prædicari potest: sicut natura humana non potest communicari indiuiduis naturæ Leoninæ, & consequenter nec in illis conseruari. 36 *Vrgebis.* *Respond.*

---

§. IV.

Vltimum argumentum proponitur, & examinantur varij modi dicendi.

DENIQVE arguitur: ex eo quod natura diuina sit ingenerabilis, incorruptibilis, & omnino immutabilis, non sequitur, non potuisse humanitatem in diuinitatem conuerti: ergo nec sequitur, ex omnimoda immutabilitate deitatis, non potuisse ex illa, & humanitate vnam per conuersionem resultare naturam, & consequenter deficit ratio, qua D. Thom. *in primo artic. huius quæstionis* impugnat secundum modum, quo aliqui dixerunt, ex humanitate, & diuinitate vnam naturam resultasse, nempe, commixtione, & conuersione. Consequentia videtur bona; antecedens autem probatur, nam de facto corpus Christi in Eucharistia terminat conuersionem panis in ipsum; & tamen prout conuersionem terminans non mutatur intrinsecè: ergo ex eo, quod diuinitas sit omnino immutabilis, non sequitur, non potuisse terminare conuersionem humanitatis in ipsam, humanitatemque non potuisse in diuinitatem conuerti. Consequentia patet: si namque de facto terminatur conuersio absque mutatione actuali intrinseca in termino illam terminante, ex possibilitate terminandi conuersionem, possibilitas intrinsecæ mutationis non sequitur, & consequenter, nec ex omnimoda immutabilitate intrinseca deitatis sequitur impossibilitas terminandi conuersionem. 37 *Deniq. argument.* *S. Tho.*

Maior supponitur; minor autem ad quam reducitur difficultas, probatur: nam mutari intrinsecè est aliter intrinsecè se habere; sed corpus Christi vt terminans conuersionem panis in ipsum non se habet aliter intrinsecè, ac antea se habebat: ergo vt conuersionem terminans non mutatur intrinsecè. Consequentia cum maiori tenet; minor autem probatur; nam alietas intrinseca, vt ex ipsis terminis constat, est intrinseca realis distinctio: sed corpus Christi, vt terminans conuersionem panis in ipsum, non distinguitur intrinsecè realiter à se ipso secundum se: ergo vt terminans conuersionem prædictam non se habet aliter intrinsecè, ac antea se habebat. Minor, cui inest difficultas, probatur, nam distinctio realis intrinseca petit prædicatum nouum intrinsecum reale; sed corpori Christi vt terminanti conuersionem panis in ipsum, non conuenit prædicatum reale intrinsecum, quod ipsi antea non conueniret: solum enim est terminus conuersionis, prout est id, in quod desinit panis, ex qua panis desitione nihil illi accrescit intrinsecè: ergo corpus Christi prout terminans conuersionem nō distinguitur realiter intrinsecè à se ipso secundum se, & consequenter non se habet aliter intrinsecè, ac antea se habebat: ex quo vlterius sequitur, vt conuersionem terminet absque mutatione reali intrinseca. 38 *Minor prob. t.*

Hæc obiectio tangit difficultatē celebrem de termino trāsubstantiationis Eucharisticæ, de qua *infr. q. 75. ar. 4.* vbi illi va- 39 *1. modus dicendi.*

variè à Theologis occurritur. Quidam, vt substantialem, realem intrinsecam mutationem in termino conuersionis tueantur, asserunt, corpus Christi ex vi conuersionis panis in ipsum acquirere modum substantialem, ratione cuius redditur incompossibile cum substantia panis, illique oppositum: cum enim ratione sui hac oppositione cum substantia panis non gaudeat, vt, ex vi conuersionis oppositionem cum substantia panis sortiatur, quam de se non habebat, necessum est, prædicatum aliquod corpori Christi de nouo aduenire; non enim potest immutatum entitatiuè manens opponi substantiæ panis, cui non opponebatur ratione sui, & ratione istius prædicati per se primo terminat conuersionem, & mutatur realiter intrinsecè.

40 *...ntra il- ...m argui. ...r 1.* Contra quos objiciunt alij, nam modus iste ex vi conuersionis superadditus corpori Christi substantialis esse non potest: ergo, si corpus Christi ratione illius per se primo terminat conuersionem panis in ipsum, conuersio substantialis non erit, sed accidentalis, vt contra Scotum à Thomistis arguitur, quod, nempè, in illius sententia asserente, conuersionem Eucharisticam per se primo terminari ad præsentiam corporis Christi sub speciebus, conuersio substantialis non sit, sed accidentalis, eo quòd illius terminus formalis, videlicet, dicta præsentia, non est substantia, sed accidens, quamuis terminus materialis substantia sit. Antecedens autem probatur nam talis modus aduenit enti in actu, videlicet, corpori Christi constituto in suo esse substantiali completo: ergo non substantialis, sed accidentalis est. omne namque, quod aduenit enti completo, & in actu constituto, non est substantia, sed accidens.

41 Si respondeatur, esse accidentalem prædicabiliter, hoc est quòd prædicatur prædicatione quinti prædicabilis de corpore Christi, non autem prædicamentaliter, hoc est, de prædicamento accidentis, & non de prædicamento substantiæ, nec amplius probatione antecedentis conuinci, vt constat in vnione animæ ad corpus, quæ aduenit enti in actu, nempè, animæ rationali non intra causas, sed extra illas constitutæ; & tamen licet respectu illius sit accidens prædicabile, non tamen est accidens prædicamentale; talis enim vnio non est de prædicamento accidentis, sed de prædicamento substantiæ: pariter ergo in præsenti ex eo, quòd modus vi conuersionis superadditus corpori Christi adueniat enti in actu, non sequitur, esse accidens prædicamentale, sed solum quòd sit accidens prædicabile respectu corporis Christi, idest; quòd de illo accidentaliter prædicetur; quia nec est de essentia corporis Christi, nec ad illius essentiam tanquam propria passio consequitur.

42 *Secundo.* Contra istam solutionem objiciunt: nam in exemplo opposito modus superueniens vnionis non aduenit enti in actu completè subsistenti; non enim anima pro priori ad vnionem sui cum corpore completè subsistit, sed ad summum incompletè, vt pars ordinata ad totius hominis constitutionem; modus autem vi conuersionis superadditus corpori Christi aduenit illi completè subsistenti: ergo licet in exemplo adducto solum inferatur, vnionem animæ superadditam esse respectu illius, accidens prædicabile, non autem quòd sit de prædicamento accidentis: in modo vi conuersionis Christi corpori superaddito, rectè colligitur, esse accidens prædicamentale. Probatur consequentia; nulla enim est ratio, vt dicamus, entitatem aliquam aduenientem substantiæ completæ esse prædicamentaliter accidens, & sub prædicamento accidentis contineri, nisi quia aduenit enti completè subsistenti: ergo, si modus superadditus corpori Christi vi conuersionis aduenit illi existenti, & subsistenti completè, erit prædicamentaliter accidens, & non solum prædicabiliter.

43 *Tertio.* Deinde contra eandem solutionem obstat, sequi ex illa, conuersionem Eucharisticam non esse conuersionem substantialem completam substantiæ panis in substantiam corporis Christi, sed conuersionem incompletam in modum illum nouiter superadditum: consequens est falsum: ergo corpus Christi non terminat per se primò ratione istius modi conuersionem panis in ipsum, sed ratione suæ completæ entitatis, & consequenter, prout est primarius conuersionis terminus, manet immutatum intrinsecè. Consequentia est bona, minor videtur certa, nam alias conuersio panis in corpus Christi non esset, nec deberet dici transubstantiatio, sed transmodatio sicuti ex sententia Scoti infertur à Theologis illam impugnantibus, conuersionem panis in corpus Christi non esse transubstantiationem, sed transaccidentationem, quia vt ad terminum formale per se primò terminatur ad accidens, videlicet, ad præsentiam Christi sub speciebus, quæ non est substantia, sed accidens.

Sequela autem prob. ex eadem doctrina; nam ex eo, quòd Scotus asserit, vi conuersionis solum addi corpori Christi præsentiam sub speciebus, quæ accidens est, & ad illam terminatur per se primò conuersio, infertur à Theologis, conuersionem in sententia illius non esse transubstantiationem, nec vi conuersionis substantiam panis conuerti in substantiam corporis Christi, sed in accidens superadditum, ad quod formaliter terminatur conuersio. ergo pariter, si substantia corporis Christi terminat per se primò conuersionem ratione illius modi superadditi, non erit, nec dici poterit, transubstantiatio, sed transmodatio, nec substantia panis conuertetur in substantiam corporis Christi, sed in modum illum nouitè superadditum, ad quem formaliter terminatur conuersio. 44

Probatur consequentia: nam Scotus non negat, terminum *vt quod* terminantem conuersionem esse substantiam corporis Christi, sed asserit, id, ratione cuius terminat, esse accidens; & tamen contra illum infertur, conuersionem panis in corpus Christi transubstantiationem non esse, sed quòd est transaccidentatio: ergo, quamuis terminus, *qui*, & materialis conuersionis sit substantia corporis Christi, si formalis terminus, & id, ratione cuius terminat conuersionem, est modus ille nouiter superadditus, rectè inferetur, quòd conuersio panis in corpus Christi non sit transubstantiatio, sed transmodatio. 45

Aliorum solutio est, quòd licet possit terminari conuersio absque actuali mutatione intrinseca entitatiua termini illam actu terminantis; est tamen de ratione conuersionis terminati ad terminum de se intrinsecè entitatiuè mutabilem, eo quòd conuersio est de genere actionum, quantum est de se immutatiuarum termini *ad quem* terminatur; ac proinde petit terminum de se intrinsecè mutabilem: vndè, potest corpus Christi Domini terminare conuersionem panis in ipsum, quamuis ex vi conuersionis non mutetur actu intrinsecè entitatiuè; quia de se mutabile est, capaxque intrinsecæ mutationis; non tamen potuit humanitas, alia quæuis creatura conuerti in Deum conuersione totali; quia Deus est de se omnino immutabilis, illique essentialiter intrinseca mutatio repugnat. 46 *Secundus modus dicendi.*

Sed contra istam solutionem obstat primò, quòd si de ratione termini actu terminantis conuersionem non est actualis mutatio intrinseca entitatiua, nec de ratione termini potentis terminare conuersionem erit, quòd sit mutabile intrinsecè entitatiuè. Tùm, quia quod rationi potentiæ possibiliter conuenit, rationi actus correspondentis tali potentiæ, conuenit actu, vt patet discurrendo per potentias, & actus illis correspondentes. Tùm etiam, quia namque de ratione entis creabilis est, posse ex nihilo fieri, de ratione entis actu terminantis creationem est, quòd actu ex nihilo fiat, & quia de ratione entis generabilis est, posse fieri ex materia præsupposita, de ratione terminantis actu generationem est, actu ex materia præsupposita fieri: ergo, si de ratione termini actu terminantis conuersionem totalem alterius entis in ipsum, non est, quod actu mutetur intrinsecè entitatiuè, de ratione termini potentis terminare huiusmodi conuersionem, non erit, posse entitatiuè intrinsecè mutari, & consequenter conuersio totalis non exposcet in termino illam terminante, quòd sit, quantum est de se, entitatiuè mutabilis. 47 *In contrarium arguitur 1.*

Deinde, contra eandem solutionem facit; non enim repugnat enti omnino de se immutabili terminare actionem, quantum est de se immutatiuam: ergo ex eo, quòd conuersio totalis sit actio immutatiua de se, non sequitur exigere in termino, ad quem terminatur, quòd sit, quantum est de se, entitatiuè intrinsecè mutabilis; ideoque non posse Deum cui intrinseca mutatio repugnat, conuersionem totalem terminare. Consequentia tenet ex doctrina solutionis; antecedens autem probatur: generatio namque est actio, quantum est de se, immutatiua, non solum termini totalis constantis ex natura, & supposito, sed etiam ipsius suppositi subsistentis in natura; & tamen Verbum diuinum, cui omnis mutatio repugnat, terminauit generationem temporalem, qua est genitum ex Beatissima Virgine, prout in humanitate subsistens: ergo verum est antecedens, quòd, nempè, non repugnat enti ab intrinseco immutabili, esse terminum actionis, quantum est de se, immutatiuæ termini, ad quem terminatur. 48 *Secundo.*

Tertio respondetur ab alijs, quod licet corpus Christi non mutetur ex vi conuersionis intrinsecè entitatiuè, mutatur intrinsece denominatiuè, & terminatiuè: est enim terminus conuersionis, prout est id, in quod desinit, & conuertitur 49 *Tertius modus dicendi.*

P 2 panis;

panis; quæ terminatio, & denominatio est intrinseca, ipsique non conueniebat, antequam conuersionem terminaret; ac proinde mutatur intrinsecè, etsi non entitatiuè, bene tamen denominatiuè, & terminatiuè: & quia Deo omnis physica mutatio repugnat, iuxta illud Iacobi: *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*, fit consequens vt ipsi repugnet, esse terminum *ad quem* conuersionis, non solum formalis, & transmutatiuæ, sed etiam transubstantiatiuæ, & totalis.

Epist. Iac. 1. cap.

50 Cæterum contra hanc solutionem obstat, quod nouitas purè denominatiua intrinseca absque nouitate entitatiua non est intrinseca realis mutatio. ergo, si corpori Christi ea vi conuersionis substantiæ panis in ipsum, solum conuenit nouitas denominationis intrinsecæ absque nouitate entitatiua, non fuit in vi conuersionis immutatum intrinsece realiter, ac per consequens ex hoc capite non repugnat Deo, terminare conuersionem totalem. Probatur antecedens: Deo namque omnis intrinseca mutatio repugnat; sed non repugnat ipsi nouitas solius denominationis intrinsecę absq; nouitate entitatiua: ergo huiuscemodi nouitas intrinseca mutatio non est. Consequentia cum maiori tenet; minor autem probatur, nam Deus in tempore denominatur creans: quæ denominatio intrinseca est in sententia Discipulorum D. Thomæ asserentium, creationem esse actionem formaliter immanentem, & solum virtualiter, & terminatiuè transeuntem Verbum etiam in tempore terminauit humanitatem: quæ terminatio denominatio intrinseca est; non enim denominatur terminans humanitatem ab humanitate terminata neque ab aliquo à se ipso distincto, *vt infra disp. 11.* constabit: ergo nouitas solius denominationis intrinsecæ absque nouitate entitatis non præiudicat immutabilitati diuinæ, nec ipsi repugnant, & consequenter si de ratione conuersionis totalis vnius entis in aliud solum est superadditio intrinsecæ denominationis absque superadditione, & nouitate entitatis, non repugnat Deo, esse terminum *ad quem* conuersionis totalis alicuius entis in ipsum.

Contra quam arguitur 1.

51 Deinde, contra eandem solutionem facit: etenim vt corpus Christi substituatur loco substantiæ panis in ordine ad species Sacramentales, illisque præsens fiat, & ab eis contineatur, non sufficit superadditio solius nouæ terminationis, & denominationis intrinsecæ absque superadditione nouæ entitatis modalis: ergo, vt terminet conuersionem, & loco panis substituatur quoad esse, non sufficit superadditio solius denominationis intrinsecæ absque nouitate entitatiua. Antecedens est communis sententia; consequentia autem probatur a paritate rationis: si namque substitutio loco panis quoad esse, quæ exacta est, vi conuersio terminetur, potest nouiter ad venire corpori Christi per solam nouam terminationem, mutationemque connotati absque superadditione nouæ entitatis intrinsecæ; cur etiam substitutio corporis Christi loco substantiæ panis in præsentia ad species Sacramentales, non poterit eidem corpori conuenire cum nouitate solius denominationis intrinsecæ absque nouitate intrinsecæ entitatis per solam mutationem extrinseci connotati, videlicet, specierum Sacramentalium, quibus præsens fiat?

Secundo.

52 Denique: sicut enim conuersio petit mutationem deperditiuam in termino *à quo*, idest, in illo, quod in aliud conuertitur: ita exigit mutationem acquisitiuam in termino *ad quem*; sed non sufficit in termino *à quo* mutatio deperditiua solius terminationis, & denominationis intrinsecæ, sed necessariò requiritur mutatio deperditiua entitatiua, alias Deus posset conuerti in creaturam, & vna persona diuina posset in aliam conuerti, quod hucusque est inauditum: ergo in termino *ad quem* conuersionis totalis, non sufficit mutatio acquisitiua solius nouæ terminationis, & denominationis intrinsecæ, sed necessariò requiritur mutatio acquisitiua entitatiua per superadditionem nouæ, & distinctæ entitatis.

Tertio.

53 Denique alij respondent, repugnare Deo esse terminum *ad quem* conuersionis formalis, & transmutatiuæ; quia in termino huiuscemodi conuersionis necessariò exigitur mutatio intrinseca entitatiua per aduentum nouæ formæ, non autem repugnare Deo esse terminum *ad quem* conuersionis totalis, & transubstantiatiuæ, quia in istius conuersionis termino non requiritur intrinseca entitatiua mutatio, sed solum nouitas denominationis intrinsecæ, & intrinsecæ terminationis, quam Deo non repugnare constat ex dictis: Verbum namque in tempore subijt denominationem terminantis humanitatem, quæ intrinseca est. Quæ doctrina tribuitur Caietano *in hac q. art. 1.* vbi Angelicũ Præceptorem asserentem, nihil posse in Deum conuerti, eaplienit de conuersione per transmutationem, non de conuersione per transubstantiationem; prima enim petit in termino, quod generabilis, & corruptibilis sit secunda autem conditionem istam in termino non exposcit; corpus enim Christi gloriosum, quod ingenerabile, & incorruptibile est de facto, terminat conuersionem transubstantiatiuam, & totalem panis in ipsum

Alius dicendi modus.

54 Quod si his Auctoribus objciatur, D. Thomam duo asserere. primum, naturam diuinam non posse conuerti in aliud, hoc est, esse terminum *à quo* conuersionis, quia est incorruptibilis. secundum, non posse aliud in diuinam naturam conuerti, hoc est, esse terminum conuersionis *ad quem*, quia est ingenerabilis; sed cum negat, Deum esse posse terminum conuersionis *à quo*, intelligitur tam de formali, seu per transmutationem, quam de totali, seu per transubstantiationem; vtroque enim conuersionis genere implicat, Deum in aliud conuerti: ergo cum negat, posse aliquid conuerti in naturam diuinam, esseque terminum *ad quem* conuersionis, de vtraque conuersione intelligitur, totali, nempè, & formali

Si objiciatur.

55 Respondent, negando minorem, nec impossibile censent, Dei naturam conuerti in aliud conuersione totali, eo quòd sicut de ratione termini *ad quem* huiuscemodi conuersionis non est nouitas, aut mutatio entitatiua, sed solum nouitas intrinseca terminatiua, & denominatiua. ita nec de ratione termini *à quo* in conuersione transubstantiatiua, & totali est desitio entitatiua, nec mutatio deperditiua entitatis, sed solum desitio terminatiua, hoc est, quod desinat esse sub munere aliquo terminatiuo intrinseco, nec oppositum, inquiunt, infertur ea conuersione Eucharistica substantiæ panis in substantiam corporis Christi ea vi cuius, & ex vi verborum habetur desitio substantiæ panis, vt communis tenet sententia; hoc enim non ideò euenit; quia conuersioni totali annexa sit essentialiter desitio entitatis in eo, quòd in aliud conuertitur, & est terminus *à quo* illius, sed solum infertur desitio substantiæ panis, illatione fundata in connexione connaturali: cũ enim, vt substantia panis conuertatur in substantiam corporis Christi, necessariò exigatur, quod substãtia panis desinat esse sub munere sustentantis accidentia, sine quibus naturaliter conseruari non potest, fit consequens, vt ea vi talis conuersionis connaturali cursu sequatur substantiæ panis entitatiua desitio. ex quo non colligitur, id esse conuersioni totali essentiale, & consequenter non sequitur, repugnare Deo essentialiter esse terminum *à quo* in conuersione transubstantiatiua, & totali.

Respondent illius Auctores.

---

§. V.

Vera resolutio traditur, & explicatur mens Diui Thomæ.

56 HÆC, & alia plura circa istam difficultatem, quæ citra dubium est maxima, audiui Salmaticæ disputans, illaq; obiter attigisse sufficiat, vt difficultatem insinuem, non vt resoluam; nostrum enim *in præsenti* non est illius resolutionem tradere. Consulantur Theologi infra *q. 75. art. 4* vbi propriam habet sedem, & inter alios videatur Reuerendus Admodum Magister Fr. Ioannes Martinez de Prado Prouinciæ Hispanię Nostri Ordinis Prædicatorum meritissimum Caput. *dub. 6 & 7. circa art. relatum*, vbi eruditione solita, plena manu, & lato calamo varios dicendi modos recenset, & censet, plura tradens, quæ ad istius grauissimæ difficultatis veram, plenamquè intelligentiam valdè conducunt.

R. A. P. M. Fr. Ioann. Martinez de Prado.

57 Id autem, quoad rem præsentem attinet, certum censemus, cum D. Tho. *in hac q. art. 1.* docet, nihil posse in Dei naturam conuerti, quia est ingenerabilis, nec ipsam conuerti in aliud, quia est incorruptibilis, non loqui de conuersione transubstantiatiua, & totali, sed de conuersione formali, & transmutatiua, quę fit per vnius formæ destructionem, nempè, illius, quæ in aliud conuertitur, & alterius acquisitionem in termino *ad quem* conuersionis, quidquid sit, an D. Thom. censuerit, Deum esse non posse terminum *à quo*, neque *ad quem* in conuersione totali, vel id ex doctrina alibi ab ipso tradita colligatur. Ita Caietan *in præsenti*, cui consensit Nazarius, illisque plures alij adhæsere.

Explicatur D. Tho.

58 Et ostenditur primo ex verbis, quibus errorem, quem reijcit, refert Angelicus Doctor, ibi: *Alio modo fit aliquid vnum ex perfectis, sed transmutatis, sicut ex elementis fit mixtum. Et sic aliqui dixerunt, vnionem Incarnationis esse factam per modum complexionis.* Quorum errorem reiicit primo: *Quia natura diuina est omnino immutabilis; ideoq; nec potest conuerti in aliud, cum sit incorruptibilis, nec aliud in ipsam, cũ ipsa sit ingenerabilis.* Sed extrema, ex quibus

Explicationis veritas ostenditur 1.

bus fit aliquid per modum complexionis, aut mixtionis, non sunt termini conuersionis totalis, & transubstantiatiuæ; hæc enim non commiscentur: ergo cum D. Thom. dictum errorem impugnat, docens, naturam diuinam non posse conuerti in aliud, nec aliud conuerti in ipsam, eo quod est omnino immutabilis, non loquitur de conuersione totali, & transubstantiatiua, sed de conuersione transmutatiua, & formali, quæ interuenit in mixtione, in qua, ex illius extremis hoc genere conuersionis tertium resultat.

59 *Secundo.* Deinde, & explicatur magis hoc ipsum: nam conuersio, de qua loquitur Angelicus Doctor, cum *in præsenti* docet; repugnare Dei naturæ esse terminum illius, est, quæ ex mixtione resultat, sed conuersio resultans, media mixtione, non est totalis, & transubstantiatiua, sed trasmutatiua, & formalis: ergo non de prima, sed de secunda procedit doctrina tradita à Diuo Thoma *in præsenti*. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur, nam Diuus Thomas tres tantum modos, quibus vnum ex duobus, vel pluribus constituitur, impugnandos proposuit: primum, ex perfectis, integris manentibus: secundum, ex perfectis, sed transmutatis, sicut ex elementis fit mixtum, quem modum dicendi impugnat, eo quod natura diuina, cum sit omninò immutabilis, non potest conuerti in aliud, nec aliud conuerti in ipsam: ergo loquitur de conuersione, quæ ex mixtione resultat, qua ex pluribus fit vnum; sicut ex elementis fit mixtum.

60 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur, nam vnum fieri ex alio, media conuersione totali, non continetur sub aliquo ex illis modis resultandi vnum ex pluribus, quos D. Thom. impugnandos proposuit: ergo, cum docet, non posse naturam diuinam esse extremum conuersionis, non loquitur de conuersione totali. Consequentia tenet, alias D. Thom non loqueretur ad rem; antecedens autem probatur; nam si sub aliquo contineretur fieri vnum ex alio media conuersione totali, maximè, sub secundo; sub hoc autem non contineri constat, nam modum istum explicans Angelicus Doctor, ait: *Sicut ex elementis fit mixtum, & sic aliqui dixerunt, vnionem Incarnationis esse factam per modum complexionis*, sed mixtum ex elementis non fit media conuersione transubstantiatiua, & totali, sed formali, & transmutatiua, vt omnibus est conspicuum: ergo fieri vnum ex alio media conuersione totali, sub secundo modo non comprehenditur, ac per consequens non continetur sub aliquo, ex tribus modis, quos D. Thom. *in hoc articulo* impugnandos proposuit. *S. Tho.*

61 *Prob. vlt.* Denique probatur assumptum: vt enim constat ex inscriptione quæstionis, & ex titulis *articuli 1. & 2.* supponitur à D. Thoma vnio naturæ humanæ, & diuinæ, & inquiritur modus, quo huiuscemodi vnio fuit facta, an, scilicet, in natura, an in persona, an in hypostasi, &c. Sed extrema conuersionis totalis non vniuntur inter se aliquo genere vnionis, nec mediante vnione vnum resultat ex alio, vt constat in corpore Christi terminante conuersionem panis in ipsum, cui nullatenus panis vnitur: ergo vnum ex alio fieri media conuersione totali extra istam quæstionem est, in qua, vt dixi, supponitur vnio naturæ humanæ, & diuinæ, & illius modus inquiritur, explicandusque proponitur, & consequenter est etiam extra intentum Angelici Præceptoris, quidquid sit, an D. Thom censuerit, repugnare naturæ diuinæ esse terminum *à quo*, vel *ad quem* in conuersione totali, à quo Nos *in præsenti* præscindimus.

62 *Solutio vltimi arg.* Vnde, ad vltimum argumentum respondeo, distinguendo antecedens: ex immutabilitate diuinæ naturæ, non sequitur, quod non possit humanitas in illam conuerti conuersione transubstantiatiua, & totali, transeat antecedens, conuersione formali, & transmutatiua; nego antecedens, & distinguo consequens distinctione antecedentis; solum enim colligitur non sequi ex omnimoda immutabilitate diuina, non posse ex illa, & humanitate vnum fieri, media conuersione totali, quod transeat; quia ad rem non est; non autem quod non repugnet, fieri ex illis vnum, media conuersione formali, de qua *in præsenti* fit sermo ab Angelico Doctore.

63 Vel nego suppositum consequentis; media enim conuersione totali, non fit vnum tertium ex multis, sed vnum ex alio fit per modum termini *à quo*; non enim ex corpore Christi, & pane aliquid tertium efficitur: vndè, cum in argumento infertur, ex immutabilitate diuina non colligi, quod ex humanitate, & diuinitate non potuerit fieri vnum, media conuersione totali, falsum est, quod in consequenti supponitur, nempè, mediante hac conuersione, posse tertium aliquod ex multis constitui. Et ex ijs, quæ hucusque diximus, amplius confirmantur, nempe, D. Thomam *in præsenti* de hoc genere conuersionis non loqui, nec illud impugnandum proponere; solum enim reijciendos proponit modos, quibus vnum potest ex multis constitui; in conuersione autem totali non constituit, vt vnum ex multis: ergo conuersio totalis, non proponitur a Diuo Thoma impugnanda, ac per consequens de illa non loquitur, cum docet, repugnare Dei naturæ esse conuersionis terminum.

64 *Obijcies.* Sed dices D. Thomas in secundo modo, quem reijcit, impugnat errorem Eutychetis, & Dioscori; sed istorum error fuit, vnionem incarnationis fuisse factum in natura resultante ex duabus naturis, humana, nempè, & diuina, antecedenter ante Incarnationem distinctis; indistinctis tamen post vnionem, non quidem per compositionem vnius tertiæ naturæ nec per mixtionem, & transmutationem vtriusque naturæ in tertiam, sed per conuersionem humanitatis in diuinitatem, humanitate destructa, & sola deitate post vnionem remanente, in quo consistit ratio conuersionis totalis: ergo vel D. Thom. sufficienter secundum modum impugnat, vel loquitur de conuersione totali, cum docet, repugnare diuinæ naturæ esse conuersionis terminum. Consequentia cum maiori tenet, minorem docet Illustrissimus Araujo *in hac quæstione art. 1. dub. vnic.* & probat primo ex Damasceno *lib. 3. fidei cap. 3.* vbi asserit, Eutychetem in Christo posuisse vnam naturam secundum massam, & confusionem; quia scilicet, duas illas naturas antecedenter ad vnionem distinctas; postea in vnam confundebat per conuersionem humanitatis in diuinitatē. Hæc ex Damasceno refert, & pro eodem sensu, & intelligentia citat Nizephorum *lib. 14. histor. Ecclesiast. c.* 47. Ambrosium *lib. de Incarnatione cap.* 6. & Bellarminum *lib. 3. de Christo cap.* 3 ergo ex mente illorum Patrum error Eutychetis fuit, humanitatem fuisse in diuinitatem conuersam, & per vnionem destructam, in quo consistit ratio conuersionis totalis. *Araujo. Damasc. Nizeph. Ambros. Bellar.*

65 Secundò probat minorem Eutyches namque dicebat, solam diuinitatem mortem, & passionem subijsse; sed hoc affirmare non posset, si sentiret, diuinitatem fuisse per vnionem in carnem conuersam, aut si ex deitate, & humanitate per compositionem, aut mixtionem tertia resultasset natura, nam priori modo sola caro pateretur, non autem diuinitas, quæ in carnem conuersa fuisset; secundo autem modo explicata dicta vnione, nec sola diuinitas, nec sola humanitas pateretur, sed tertium ex illis resultans: ergo sensit Eutyches, humanitatem per vnionem fuisse in deitatem conuersam, & post vnionem, humanitate destructa, solam diuinitatem remansisse.

66 *Confirmatur 1.* Quod amplius vrgetur primo: nam si Eutyches, in Christo veram humanitatem post vnionem remanere iudicasset, non esset, cur passiones, & mortem diuinæ substantiæ adscriberet; posset enim illa attribuere humanitati; sed non humanitati, sed diuinitati passionem, & mortem attribuebat: ergo, quia iudicauit, humanitatem fuisse per Incarnationem destructam, & in deitatem conuersam conuersione substantiali totali. Confirmatur, & vrgetur secundo nam Ecclesiæ PP. inferunt ex errore Eutychetis, humanitatem fuisse per Incarnationem destructam; sed, vt hæc consequentia sit bona, necessum est, Eutychetis errorem accipere de conuersione totali humanitatis in diuinitatem: ergo in hoc sensu PP. illius errorem accipiunt, & consequenter sic est accipiendus, & à D. Thoma *in præsenti* impugnandus. *Secundo.*

67 *Vltimo confirmatur.* Denique vrgetur, & confirmatur ex Leone Primo *tract. aduersus errores Eutychetis, & aliorum*, illos his verbis damnante: *Percellatur quoque Eutyches eodem anathemate, qui, negata humanæ carnis, atque animæ veritate, totum Dominum nostrum Iesum Christum vnius, asserunt, esse naturæ, tanquam Verbi deitas ipsa se in carnem, animamque conuerterit*: ergo ex mente Leonis Primi Eutyches in eo extitit errore, vt negauerit humanitatem in Christo quantum ad corpus, & animam, & consequenter censuerit, humanitatem per Incarnationem totaliter fuisse destructam, sed id, quod in aliud conuertitur, & totaliter destruitur, non est terminus conuersionis formalis, sed transubstantiatiuæ, & totalis; in prima enim terminus *à quo* non desinit esse totaliter, sed solum desinit esse quoad formam, remanente materia: ergo censuit Eutyches, humanitatem fuisse in diuinitatē conuersam conuersione transubstantiatiua, & totali. *Leo I.*

68 *Respond. arg.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: error enim Eutychetis non fuit, humanitatem esse in diuinitatem conuersam, sed ante vnionem duas fuisse naturas, & mediante vnione in vnam naturam coisse ex vtraque conflatam, vt ferè eisdem verbis docet D. Thom. *4 Contra gentes cap. 35.* quod longè distat à conuersione humanitatis in deitatem, vt ex ipsis terminis est manifestum; nam extrema conuersionis in vnam naturam non coeunt; neque ex illis tertia natura conflatur, sed vnum in aliud conuertitur: non *S. Tho.*

enim potest dici ex corpore Christi, & pane vnam conflari naturam, nec in vnius naturæ constitutionem coire, sed panem in corpus Christi conuerti, & hoc ex pane, media conuersione, fieri: cum ergo Angelicus Doctor Eutychetis errorem prædicto modo explicuerit, sic à Nobis accipiendus est, & dicendum, non sensisse, humanitatem esse in diuinitatem conuersam conuersione totali.

69 Et quòd ita sit asserendum, videtur clarè colligi ex ijs, quæ Eutyches contra Nestorium docebat, nempè, humanitatem fuisse vnitam Verbo in persona: & quia impossibile censebat, vnionem in persona, & non in natura fieri, in extremum iuit errorem, docens, vnionem humanitatis ad Verbum etiam in natura esse factam; sed si humanitas fuisset in diuinitatem conuersa, nec in persona, nec in natura fuisset Verbo Dei vnita; id enim, quod in aliud conuertitur, nullatenus illi vnitur ergo ex mente Eutychetis humanitas non fuit conuersa in diuinitatem, sed ex illa, & deitate fuit conflata tertia natura aliquo ex modis, quos D. Thom. recensuit, & impugnauit.

70 Quod etiam ex alio illius asserto colligitur; fatebatur enim, Verbum incarnatum fuisse, & diuinitatem fuisse incarnatam, quod subsistere non potest sine carne sibi vnita, nec potest sufficienter saluari per conuersionem carnis in diuinitatem; ex eo enim quòd panis conuertatur in corpus Christi, & hoc terminet conuersionem panis in ipsum, non potest rectè dici, corpus Christi fieri panem, sed solum ex pane fieri. Cum ergo Eutyches admiserit, Verbum incarnatum fuisse, & deitatem incarnatam esse docuerit, non potuit consequenter sentire carnem, & humanitatem fuisse in diuinitatem conuersam, sola deitate manente, & tota humanitate per conuersionem destructa.

71 *Explicatur Damascenus.* Vndè, iterum argumento respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad cuius primam probationem responderi potest primò negando, Damascenum in ea fuisse sententia: vt enim testatur Vazquez in referendis Patrum testimonijs diligentissimus, *in præsenti disput. 14. cap. 1. num.* 8. Damascenus *loco* in contrarium *adducto* inquit, Dioscorum, Eutychetem, & Seuerum vnam in Christo naturam per conspersionem aut confusionem, aut mixtionem, aut temperationem posuisse; nullo autem ex his modis posset ex humanitate, & diuinitate vna resultare natura, si humanitas in deitatem fuisset conuersa conuersione totali, vt ex *supra* dictis constat Verba etiam ex Damasceno in probationem minoris adducta manifestam repugnantiam important; asseritur enim ex ipso, Eutychetem vnam in Christo posuisse naturam secundum massam, aut confessionem; quia duas alias naturas antecedenter ad vnionem distinctas postea in vnam confundebat per conuersionem humanitatis in deitatem, quæ inter se pugnantia videntur; quod enim in aliud conuersione totali conuertitur, non facit vnum cum illo secundum massam, & confusionem, cum destruatur totaliter, vt supponitur, esse de conceptu conuersionis totalis: ergo, si Eutyches docebat post Incarnationem in Christo vnitatem naturæ ex deitate, & humanitate, secundum massam, & confusionem, non potuit consequenter sentire, fuisse humanitatem hoc genere conuersionis in diuinitatem conuersam.

72 *Nizeph. oppositum sentit.* Nizephorum etiam P. Vazquez *loco vbi proximè* pro contraria refert sententia: vt enim prædictus Auctor testatur, Nizephorus *lib. 18. histor. cap.* 45. de Eutychete loquens, ait: *Duas, quidem, & ipse ante vnionem naturas dixit, deindè, vnitas; post vnionem autem in vnam, eas naturam abijsse, confusasque esse, & mixtionem subijsse.* cum quo stare non potest, quòd Eutyches senserit, fuisse humanitatem conuersione totali in diuinitatem conuersam; quod enim in aliud hoc genere conuersionis conuertitur, nó potest mixtionem cum illo subire, nam extrema, quæ miscentur, necessario coexistunt; quod autem in aliud conuersione totali conuertitur, non coexistit cum illo, sed desinit esse totaliter, vt supponitur, conuersionem totalem exigere.

73 *Respond. 2.* Vel secundò respondetur, admisso, prædicta verba in Damasceno, & alijs PP. inueniri, quod examinare non possumus; quia illos non habemus ad manus, explicandos esse non de conuersione totali, & transubstantiatiua, sed de conuersione transmutatiua, & formali, ita vt senserit Eutyches, fuisse humanitatem hoc secundo conuersionis genere in diuinitatem conuersam: cum enim, vt ex prædictis PP. Vazquez referente, vidimus, Eutyches mixtionem admiserit inter diuinitatem, & humanitatem, & ex alia parte inter extrema multum distantia perfecta mixtione nequeat, ita vt ex illis resultet tertia natura, sed extremum in actiuitate excedens aliud in sui naturam conuertat, vt vera Philosophia testatur, & experientia demonstrat forte Philosophiam istam non ignorans Eutyches, sensit, fuisse humanitatem in diuinitatem conuersam hoc genere conuersionis propter extremorum distantiam, ita vt non totaliter fuerit destructa humanitas secundum materiam, & formã, sed solum secundum formam, illius materia remanente; cum enim assereret, diuinitatem passionem, & mortem subijsse, non potuit consequenter negare, saltim carnem mansisse Verbo post Incarnationem vnitam, nam licet in fide errauerit, non est præsumendum, se etiam humani rationis naturalis oppoßuisse, diuinitatem in se, & sine carnis consortio passibilem, & mortalem affirmans, quod rationi naturali aduersatur.

Ad secundam probationem dicatur, Eutychetem attribuisse passionem, & mortem soli deitati principaliter comparatione facta inter humanitatem, & diuinitatem: & hoc ideo, quia inter partes tertiam illam constituentes naturam præcipua, & principalior erat diuinitas, non autem soli diuinitati absolutè per omnimodam exclusionem humanitatis à morte, & passione, quod rectè compatitur cum eo, quòd humanitas per vnionem destructa non fuerit, sed simul cum deitate tertiam naturam, quam Eutyches fingebat in Christo, constitueret; cum enim diuinitas præcipuum locum in prædicta compositione teneret; hoc potuit esse in causa, vt hæreticus illi vt principali patienti passionem, & mortem adscriberet. 74

Ad primam confirmationem, distinguo maiorem: non esset cur absolutè, concedo maiorem, non esset cur ex falsa suppositione, mortem, & passionem adscriberet deitati, nego maiorem, & concessa minori iuxta doctrinam numeri præcedentis, nempe, de principali, non de adæquata attributione, nego consequentiam. Cum enim Eutyches, licet falsò sentiret, deitatem esse passibilem, & passionis, ac mortis capacem (quod Auctores argumento vtentes negare non possunt, cum doceant, ipsum tenuisse, solam diuinitatem subijsse passionem, & mortem) hac suppositione facta, causa est, vt diuinitati principalius, quam humanitati mortem, & passionem attribuat, etsi vtraque manserit post vnionem, & vtraque fuerit morti, & passioni subiecta, nempè, principalior deitatis, quam humanitatis concursus in constitutione illius tertiæ naturæ, quam Eutyches in Christo post Incarnationem esse somniabat; etsi absolutè nulla possit causa subesse, vt mors, & passio, nedùm principaliter, verum etiam vllo modo diuinitati in se ipsa attribuantur. 75 *Respond. ad 1. confirmationem.*

Ad secundam confirmationem dicatur: si verum est, Eutychetem docuisse, humanitatem esse in diuinitatem conuersam conuersione transmutatiua, & formali, bonam esse Patrum consequentiam ex illius doctrina inferentium, humanitatem fuisse per Incarnationem destructam, quin, vt istius consequentiæ bonitas defendatur, necessarium sit affirmare, conuersionem totalem humanitatis in diuinitatem asseruisse; omnes enim constanter fatentur, terminum *à quo* in conuersionem formali desinere esse quoad formam etsi illius materia perseueret mediante tali conuersione vnita formæ termini de nouo incipientis; cum tamen, vt §. 4. vidimus *num.* 55 non omnes fateantur, destrui entitatiuè terminum *à quo* in conuersione totali, destructione huiusmodi conuersioni essentialiter annexa. 76 *Ad 2. respond.*

Quia tamen incertum est, Eutychetem conuersionem etiam formalem humanitatis in diuinitatem docuisse, & oppositum est verius, idem aliter ad secundam confirmationem est occurrendum, Patres humanitatis destructionem inferre ex doctrina Eutychetis, non illatione immediata, sed per mediatas consequentias illius hæreticæ existimationi innitentes; docebat enim, vnionem humanitatis ad Verbum esse factam in natura, & post Incarnationem, non duas naturas, sed vnam tantum in Christo admittebat; cumque Ecclesiæ Patres meritò censuerint impossibile, ex vtraque natura vnam fieri, idque manifestis argumentis monstrauerint, rectè inferebant, vt vnitas naturæ post Incarnationem saluaretur in Christo, alteram illarum fuisse per Incarnationem destructam: & quia diuinitati omninò repugnat destrui, infertur, & benè, humanitatis per Incarnationem destructio ex doctrina Eutychetis; non quidem immediata illatione, sed per consequentias mediatas, ad quod necessarium non est, vt conuersionem humanitatis in diuinitatem expressè docuerit. 77 *Secundo.*

Et ex his ad vltimam confirmationem ex Leone Primo sumptam dicatur, Pontificem attribuisse Eutycheti, quòd humanam carnem, & animam in Christo negauerit, non tanquam ab ipso assertum, sed vt ex illius dictis per euiden- 78 *Ad vltimam.*

dentes consequentias deductum : cum enim, vt *proximè* dicebamus, Euthyches post vnionem vnam tantum in Christo naturam constitueret, & hoc, vtraque natura in ipso post Incarnationem manente, non possit subsistere, rectè ex illius doctrina deducitur, in Christo post Incarnationem non mansisse vtramque naturam, sed illarum aliquam fuisse destructam: & quia destructio diuinitati repugnat, vlterius infertur, naturam humanam totaliter destructam fuisse, hocque Eutychetis à Leone Primo attribuitur, non vt ab ipso expresse assertum, sed vt ex illius assertis illatum, & per legitimas consequentias deductum, ad quod non est necessarium, quod senserit, humanitatem fuisse in diuinitatem conuersam.

§. VI.

Explicatur in quo facta sit vnio.

79 *Secunda conclus. S.Thom. Concil. Alex. Ephes. Constant. Calced. Symbol. Ephesin. Later. Ciril. Damas. Nazianz. Athan.*

SECVNDA Conclusio. *Vnio Verbi ad humanitatem facta est in persona.* Ita D.Thom. *locis praecedenti conclusione relatis*, *& in hac quaestione art.2.* praecipuè videndus 4. *Contra gentes cap.34* vbi viginti septem congerit argumenta pro illa; estque expressa contra Nestorium definita in *epistola Concilij Alexandrini*, approbata in Ephesino *primo*, in Constantinopolitano 5. *collat.8* in Calcedonensi *collat.1.* & in Symbolo Ephesina ducentorum Patrum *can.2.3. & 4.* Verba secundi canonis sunt: *Si quis non confitetur, carni secundum subsistentiam vnitum esse Verbum, quod est à Deo Patre, & vnum esse Christum cum sua carne, eundem, videlicet, Deum simul, & hominem, anathema sit.* Refertur in Lateranensi *consultatione 4.* habeturque *tom.2. Conciliorum pag.1097.* Eidem veritati consentiunt omnes Ecclesiae Patres, Cyrillus *opusc. ad Eulogium*, Damascenus *lib.3. de fide cap.12.* Nazianzenus *oratione 1.* ad Dedanium, quae est 51. Athanasius *in Euangelium* Deiparae *in 4. dialogo* de Trinitate, & plures alij, quos referunt Commentatores D.Thomae *in praesenti*.

80 *Prob. 1.*

Et ostenditur primò: nam vnio illorum, ex quibus vna resultat persona, est vnio facta in persona; sed ex vnione Verbi ad humanitatem vna resultauit persona subsistens in duabus naturis, humana, nempè, & diuina, quae est, & dicitur Christus: ergo vnio Verbi ad humanitatem in persona facta est. Consecutio est euidens, maior certa; hac enim sola ratione Nestorius, & illius sequaces negabant, vnionem Verbi ad humanitatem in persona factam esse, quia non recognoscebant in Christo vnam personam ex humana, & diuina resultatem natura, sed Christum purum hominem esse asserebant, distinctum personaliter a Verbo Dei, illique accidentaliter solum vnitum per affectum specialem, & tanquam inhabitanti, vt in templo suo per gratiam. Minor autem, quam Nestoriani negant, ostenditur primò ex Symbolo Athanasij, illis verbis: *Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus, & homo vnus est Christus*; sed ex anima rationali, & carne subsistentiae propriae vnitatis vna persona resultat; ergo ex diuinitate, & humanitate vnitis supposito Verbi resultauit Christus in personae vnitate. *Symbol. Athan.*

81 *1. ad Cor. 8.*

Secundò probatur ex Paulo 1. *ad Corinth.8.* illis verbis: *Vnus est Dominus Iesus Christus, per quem omnia*; sed esse, per quem omnia, non conuenit Christo ratione humanitatis, quae aliquid creatum est, & consequenter omnium principium esse non potest, ad Deumque vt ad finem vltimum ordinatum, sicut caeterae creaturae, sed ratione diuinitatis, in qua, & in omnipotentia cum Patre identificatur, & consequenter in ratione principij omnium rerum, quod Deo conuenit ratione omnipotentiae ergo Christus, prout ex diuinitate, & humanitate resultat, vnus est, & consequenter est vna persona, non duae, vt Nestoriani asserebant.

82 *Ad Col. 1.*

Tertiò probatur ex illis verbis Pauli ad Colosenses 1. *In ipso condita sunt vniuersa in Caelis, & in terra*, & postea subdit: *Et ipse est Caput corporis Ecclesiae, qui est principium primogenitus ex mortuis.* Ex quibus verbis sic arguo: esse primogenitum ex mortuis conuenit Christo: esse in quo condita sunt vniuersa, conuenit Filio Dei, scilicet, Verbo; sed idem ipse est, in quo vniuersa sunt condita, & qui est primogenitus ex mortuis, vt expresse Paulus *in allegato testimonio* testatur: ergo Christus, & Verbum Dei idem sunt: cumque non sint idem in natura, necessariò est asserendum, esse vnum in persona

83 Denique probatur minor: nam de Christo est verum secundum fidem dicere, quod est Deus, & Filius Dei naturalis: est etiam secundum fidem verum de Verbo dicere, quod est homo; at si Christus, & Filius Dei personaliter essent distincti, haec esset falsa: *Christus est Filius Dei*: & haec etiam: *Filius Dei, seu Verbum, est homo*: sicut istae propositiones sunt falsae: *Petrus est Paulus*; *Pater diuinus est Filius diuinus*. quia inter Petrum, & Paulum, & inter Patrem, & Filium in Deo realis personalis distinctio intercedit: ergo Christus, & Verbum Dei personaliter non distinguuntur, sed vna persona sunt. Nec respondere sufficit pro Nestorio, Christum dici Verbum, & Filium Dei, non identicè, nec substantialiter, sed accidentaliter, ratione inhabitationis per gratiam, & ob singularitatem affectus: sicut vir, & vxor vna caro dicuntur, ratione affectus specialis, quo se inuicem diligere debent. *Respondebit pro Nestorio.*

84 *Sed contra primo.*

Nam in contrarium obstat primo, Deum in caeteris iustis inhabitare per gratiam, quin ex hoc dicatur, Deum fieri Moysen, Petrum, Paulum, vel Dominicum, in quibus Deus, ut in templo per gratiam inhabitat, nec ratione affectus, quo se diligunt vir, & vxor, dicitur vir factus vxor, aut è contra; sed ex fide habemus, quod Verbum sit factum caro, idest, homo Christus: ergo Christus non est Verbum solum ratione affectus, aut inhabitationis per gratiam, sed ratione physicae coniunctionis humanitatis cum Verbo in vnitatem personae. Deindè, nam Deus in sanctis Angelis per gratiam inhabitat, ad quod sequitur coniunctio cum illis secundum specialem affectum; & tamen iuxta Paulum ad Hebraeos 2. nusquam Angelos apprehendit, sed semen Habrahae apprehendit: ergo humanitatis apprehensio, de qua Paulus *ibi* loquitur, quae idem est, atque assumptio illius à Verbo, non est ratione solius inhabitationis per gratiam, aut vnionis affectiuae, sed ratione physicae coniunctionis cum Verbo in vnitatem personae. *Secundo. Ad Heb. 2.*

85 *Tertio.*

Praeterea, nam ex Scriptura constat Verbum esse factum hominem, non autem Patrem, aut Spiritum Sanctum; at si Verbum fieri hominem solum esset verum ratione inhabitationis in Christo per gratiam, & ratione vnionis affectiuae, non solum Verbo, sed etiam alijs personis diuinis conuenisset, hominem fieri, de illisque verificaretur, cum omnes simul per gratiam in animabus iustis inhabitent, illisque speciali vniantur affectu, iuxta illud Ioannis: *Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*: ergo Verbum fieri, & esse hominem, & Christum esse Verbum, & Filium Dei, non verificatur ratione solius inhabitationis in Christo per gratiam, & vnionis affectiuae cum illo, sed ratione vnionis humanitatis cum Verbo in indentitatem personae. Quo argumento conuictus Nestorius dicebat, aut vnigenitum incarnatum non esse, aut vna cum Verbo Patrem, & Spiritum Sanctum carnem sumpsisse, vt refert Acazius Melithenae Episcopus, cuius verba habentur *tom.1.* Conciliorum in actis Concilij Ephesini. *Ioan 14.*

86 *Vltimo.*

Denique praedicta euasio reiicitur: nam Christus ratione dignitatis personalis fuit sufficiens ad satisfaciendum perfectè pro peccato humani generis, vt ostendimus *tract. praecedent. disput. 4.* sed dignitas personalis purè creata, quantumcumque dignificata per gratiam, sufficiens non erat ad satisfaciendum perfectè pro peccato humani generis, vt *disputat. 2. eiusdem tract.* docuimus, & monstrauimus ex Patribus ad hunc finem afferentibus, fuisse Incarnationem necessariam: ergo Christus verè fuit persona diuina, & increata per physicam coniunctionem cum illa, seu ex illa constitutione, & non solum ratione singularis affectus, & inhabitationis per gratiam, aliàs insufficiens fuisset ad perfectam satisfactionem praestandam pro peccato humani generis.

87 *Probatur secunda conclusio.*

Secundò principaliter suadetur conclusio ratione D.Thomae *in praesenti* ad hanc formam reddacta: nam omne, quod intrinsecè alicui conuenit, vnitur illi in persona; sed Verbum intrinsecè est homo, & consequenter humanitas illi conuenit intrinsecè: ergo humanitas fuit vnita Verbo in persona. Vel aliter potest ratio Diui Thomae proponi: omne, quod de aliquo praedicatur in quid, vel denominatiuè denominatione intrinseca, est vnum cum eo secundum suppositum; quacirca haec est falsa: *Petrus est Paulus*, quia sup-

suppositaliter differunt & in Deo hæc est falsa: *Pater est Filius*, quia personaliter, & suppositaliter distinguuntur; sed secundum eidem natura humana prædicatur de Filio Dei concretiuè, & in quid, & intrinseca denominatione: ergo homo, & Filius Dei non distinguuntur suppositaliter, sed sunt vnum suppositum, & consequenter vnio humanitatis ad Verbum facta est in supposito, & persona.

88 *Nititur ex Caiet.* Vbi ex Caietano est notandum, non esse idem, duo vniri in persona, & vniri secundum hyposthasim, vel personã; nam ad primum sufficit intrinsecè vniri: sicut accidens vnitur subiecto; ad secundum autem præter vnionem intrinsecam requiritur, quòd ea vnione illorum resultet persona: vndè, si accidens potest Verbo Dei immediatè, & intrinsecè vniri, vnietur illi in persona, non tamen secundum personam; quia ea Verbo, & accidenti persona resultare non potest, eo quòd persona est subsistens in rationali natura; accidens autem natura rationalis non est; ac proindè concretum ex Verbo Dei, & accidenti resultans persona non foret; natura autem humana vnitur Verbo Dei in persona, & secundum personam: primum, quia intrinsecè illi vnitur: secundum, quia ea illorum vnione resultat vna persona in duabus naturis subsistens: primum probauit D. Thom. *in 2. & 3. art. huius quæstionis*; secundum probat *in art.* 6. vbi ostendit, vnionem istam non esse secundum accidens, sed secundum subsistentiam, seu hyposthasim. *S.Thom.*

---

§. VII.

Argumentis in contrarium resoluitur.

89 *Argum. primum.* Contra istam conclusionem arguitur primò argumento hæreticorum sumpto ex eo, quòd natura, & personalitas non distinguuntur, & consequenter non stat naturarum multiplicitas cum vnitate personæ; cumque in Christo fuerit duplex natura, vt Catholici fatemur, fuit etiam duplex persona, cum quo non compatitur, vnionem in personam esse factam. *Respond.* Cui argumento ex *supra* dictis respondeo, negando antecedens; differt enim personalitas à natura, in creaturis quidem realiter; in Deo autem virtualiter; & sicut ob distinctionem virtualem personalitatis à natura diuina stat in Deo cum vnitate naturæ Trinitas in personis: ita stat in Christo vnitas personæ cum naturarum reali diuersitate, & vnionem in persona esse factam, quin facta fuerit in natura.

90 *Opponet.* Sed dices: distinctio virtualis inter naturam, & personalitatem diuinam non sufficit, vt natura terminet notitiam intuitiuam sui, personalitate non terminante eandem intuitiuam notitiam; & è contra, vt personalitas intuitiuè videatur, non visa natura: ergo pariter prædicta distinctio non sufficit, vt vnio ad persona fiat, & non fiat in natura. Patet consequentia primò à paritate rationis. Secundò, nam ideò antecedens est verum in sententia Thomistarum, quia notitia intuitiua terminatur ad rem ipsam, prout in se realiter est: natura autem diuina prout in se est personalitati identificata, & personalitatas diuina vt in se est identificata naturæ; sed etiam vnio humanitatis ad Verbum terminatur ad personam, non prout est in nostra apprehensione, in qua personalitas à natura distinguitur, sed prout est in re: qua ratione personalitas identificatur cum natura: ergo quamuis inter personalitatem, & naturam diuinam virtualis distinctio intercedat, non stabit, vnionem humanitatis cum Verbo fieri in persona, seu ad illam terminari, & non fieri in natura, & terminari ad illam.

91 *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ratio autem discriminis est, nam vnionem in natura fieri est, quòd ex illa inter extrema vnita resultet vnitas naturæ, & essentiæ, & fieri in persona, quando natura vnita substantialis, & rationalis, est, quòd resultet vna persona, in quo importatur, & exercetur formaliter distinctio, quæ inter personam, & naturam intercedit: vndè, arguendo ea vnitate in persona ad vnitatem in natura appellatio, vel applicatio terminorum variatur; ideoque consequentia non tenet; in terminando autem notitiam intuitiuam *vt quod* non exercetur prædicta distinctio; & ideo non stat naturam, & essentiam intuitiuè videri, quin *vt quod* personalitas diuina videatur. Et insto argumentum; non enim valet: natura, *vt quo* videtur: ergo personalitas videtur *vt quo*; quia in terminando *vt quo* visionem, & in hoc, quod est esse obiectum formale, & motiuum cognitionis intuitiuæ, exercetur, & importatur formaliter distinctio, quæ inter naturam diuinam, & personalitatem versatur; ita *in præsenti* Nos dicimus, quòd ex vnione facta in persona non sequitur vnio facta in natura ob rationem assignatam; benè tamen sequitur ex eo, quòd humanitas vnita fuerit personalitati Verbi, esse etiam vnitam *vt quòd*, & mediate naturæ diuinæ; quia in hoc modo unionis ut extremorum non exercetur, nec reduplicatur distinctio uirtualis; quæ inter naturam, & personalitatem diuinam interuenit. Sed de his plura *t. p. quæst. 12. tract. de visione Dei.*

92 *2. argum. Durand.* Secundò arguitur argumento Durandi *in 3. distinctione 5. q. 2.* in illo namque est facta unio humanitatis ad Verbum, quod est terminus actionis unitiuæ; sed terminus actionis unitiuæ non fuit persona. ergo unio humanitatis ad Verbum non fuit facta in persona. Consequentia cum maiori tenet; minor autem probatur, nam terminus actionis non potest actioni præexistere, cum sit effectus illius; sed persona Verbi præextitit actioni assumptiuæ & unitiuæ; est enim simul cum aliis personis primum principium illius: ergo actio unitiua ad personam terminata non fuit.

93 *Mens Durandi explicatur.* Quo argumento conuincitur Durandus, ut asserat, quòd propriè loquendo assumptio, seu actio unitiua non fuit terminata ad naturam, nec ad personam, sed ad unionem naturæ assumptæ cum persona assumente. Longè tamen distat à Nestorio Durandus: tùm, quia error Nestorii consistit in eo, quòd Christum purum hominem esse affirmabat, humanitatemque non substantialiter, sed accidentaliter esse Verbo Dei coniunctam asserebat, scilicet, per gratiam, ratione cuius Deus in Christo ut in templo inhabitabat, & unione affectus specialis, nec unam personam diuinam, & humanum esse admittebat, quæ omnia longè distant à mente Durandi, cum *dist. 6. q. 1* expressè fateatur unum tantum in Christo suppositum, & hoc increatum. Tùm etiam; *Durand.* quia in *eadem quæstione num. 9* fatetur Durandus, secundum consuetum modum loquendi posse dici, quod ùnio terminata est ad unitatem in persona, non autem ad unitatem in natura, in quo directè opponitur Eutycheti, & Nestorio.

94 *Occurritur arg.* Ad argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem; ad illius probationem, concedo maiorem, & distinguo minorem. præextitit actioni unitiuæ, & assumptiuæ Verbum prout subsistens in natura diuina, concedo minorem: ut subsistens in natura humana, nego minorem, & consequentiam; ut enim persona sit terminus actionis assumptiuæ, aut unitiuæ, & consequenter, ut unio facta in persona dicatur, sufficit, ut Verbũ quatenus subsistens in natura humana, qualiter est humana persona, nõ præcedat talẽ actionem, licet autem Verbum ut subsistens in natura diuina actionem unitiuam precedat, quia ut sic simul cum aliis personis est primum illius principium; prout tamen in natura humana subsistens primum principium actionis unitiuæ non est, sed terminus, uel effectus illius; fuit enim mediante actione unitiua effectum, ut Verbum in humanitate subsisteret.

95 *Denique arguitur. S.Thom.* Denique arguitur contra rationem, qua D.Thom. conclusionem probauit: *Quia, nempè, omne, quod inest alicui personæ, siue ad illius naturam pertineat, siue non, vnitur ei in persona; sed natura humana verè inest Verbo Dei, id est, verè illi conuenit, de illoque prædicatur, alioquin tolleretur Incarnationis fides: ergo vnitur illi in persona.* Contra quam rationem arguitur; maior enim, cui innititur prædicta ratio, est falsa: ergo licet consequentia facta sit bona; ratio tamen probatiua non est, & consequenter nec bona. Consequentia est euidens: ratio namque probatiua, ut sit bona, præter bonitatem consequentiæ, requirit, quod procedat ex ueris: ergo, si maior assumpta est falsa, ratio probatiua non est; antecedens autem probatur primò ex uerbis, quibus D.Thom. concludit corpus *præsentis art.* ibi: *S.Thom.* *Quia ergo Verbum habet naturam humanam sibi unitam, non autem ad suam naturam pertinentem, consequens est, quod unio sit facta in Verbi persona, non autem in natura:* ergo falsa est maior in probationem conclusionis assumpta, qua dicitur: *Omne, quod inest alicui personæ, siue ad illius naturam pertineat, siue non, vnitur illi in persona.* Probatur consequentia, nam huius, quod est, unionem humanitatis ad Verbum esse factam in persona, reddit D.Thom. rationem: *Quia Verbum habet naturam humanam sibi unitam, ut non pertinentem ad suam naturam diuinam:* ergo *S.Thom.* sentit D.Thomas, quod si humanitas Verbo unita pertineret

ret ad naturam Verbi diuinam, non vniretur Verbo in persona, & consequenter est falsum: *Quòd omne, quod inest personæ, sed ad illius naturam pertineat, sed non, vnitur illi in persona.*

96 Secundò probatur antecedens: si namque illa propositio esset vera, sequeretur, vnionem Verbi ad humanitatem esse factam in natura: consequens absurdum est, & contra doctrinam D.Thom *artic. præced.* ergo maior rationis Angelici Præceptoris est falsa. Probatur sequela; etenim si omne, quod vnitur alicui personæ, vnitur illi in persona, etiam omne, quod vnitur alicui naturæ, vnietur illi in natura; sed natura humana non solum est vnita personæ Verbi, sed etiam illius naturæ, vnione saltim mediata; quo circa humanitas sanctificata fuit a deitate soli conceptu naturæ sanctitate substantiali, vt *tract. 5.* videbimus: ergo ex principio à D. Thoma pro maiori in conclusionis probationem assumpto, sequitur, vnionem humanitatis ad Verbum esse factam in natura, quod est contra fidem.

97 Respondeo, negando antecedens, ad illius primam probationem, admissis, vt iacent, verbis Angelici Præceptoris, nego consequentiam, ad cuius probationem dicatur, D Thomam, ex eo, quòd Verbum habeat naturam humanam sibi vnitam, & non pertinentem ad suam naturam diuinam, duo intulisse; primum, quòd vnio humanitatis ad Verbum sit facta in persona: secundum, quòd non sit facta in natura: rationem primi assignauit; quia Verbum habet naturam humanam sibi vnitam, ex quo suppositâ maiori vniuersali, quòd *omne, quod personæ inest, vnitur illi in persona*, rectè infertur, vnionem Verbi incarnati esse factam in persona; secundi autem, nempè, quòd vnio ista non fuerit facta in natura, assignauit D.Thom. rationem; quia natura humana non pertinet ad naturam Verbi diuinam; ac proinde ex verbis, quibus D.Thom. concludit corpus *artic* non sequitur, Angelicum Doctorem sensisse, quòd si humanitas pertineret ad diuinam Verbi naturam, non vniretur illi in persona, nec falsitas propositionis vniuersalis pro maiori assumptæ ad probandam conclusionem.

98 Sed dices: ex eo, quòd humanitas sit Verbo vnita, & non pertineat ad diuinam Verbi naturam, non sequitur benè, vnionem humanitatis ad Verbum non esse in natura factam: ergo Diuus Thomas non probauit ex illo principio negationem vnionis humanitatis cum Verbo in natura, sed quòd vnio ista facta fuerit in persona. Consequentia patet; non enim debemus admittere, Diuum Thomam mala consequentia vsum fuisse; antecedens autem probatur: si namque ex humanitate, & diuinitate tertia resultasset natura, vnio humanitatis ad Verbum in natura facta fuisset: vndè, D. Thom. *artic. præcedenti* exindè probauit, vnionem non fuisse in natura factam, quia ex illa non resultauit tertia natura, nec potuit; & tamen tunc casus, Verbum haberet humanitatem sibi vnitam, hæcque non pertineret ad diuinam Verbi naturam, cum extremum simul cum alio componens ad illius naturam non spectet, sed ab illo realiter distinguatur: ergo ex eo, quòd Verbum habeat humanitatem sibi vnitam, & non pertineat ad illius naturam diuinam, non infertur per bonam consequentiam, vnionem humanitatis ad Verbum in natura factam non esse.

99 Respondeo, negando antecedens: ad illius probationem, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: ex illo solo principio, concedo consequentiam: ex illo principio, præsupposita doctrina articuli præcedentis, nego consequentiam. Itaque in primo istius quæstionis articulo monstrauerat Diuus Thomas, non potuisse vllo modo ex humana, & diuina natura tertiam naturam constari, & consequenter vnionem humanitatis ad Verbum in natura factam non fuisse per constitutionem tertiæ naturæ resultantis ex humana, & diuina: qua doctrina ex illo articulo præsupposita, rectè intulit D.Thom. *in artic. 2.* ex eo, quòd humanitas Verbo vnita non pertineat ad diuinam Verbi naturam, nullo modo fuisse illi in natura vnitam, nam etiam si ex deitate, & humanitate non constitueretur tertia natura; si tamen humanitas vniretur Verbo, vt pertinens ad illius diuinam naturam, vnio in natura esset facta, & istum modum vnionis factæ in natura exclusit Angelicus Doctor verbis, quibus conclusit corpus *præsentis artic.*

100 Ad secundam antecedentis probationem, nego sequelam: ad illius probationem, nego maiorem. Ratio autem differentiæ est duplex. Prima; quia omne, quod vnitur personæ, recipitur in persona, vel sustentatur & terminatur ab illa, non autem omne, quod vnitur naturæ, sustentatur à natura, aut in illa recipitur, vt constat in vnione hypostatica, per quam humanitas naturæ diuinæ vnitur; & tamen nec recipitur in natura diuina, nec ab illa sustentatur: & ideo omne, quod inest personæ, vnitur illi in persona, non autem omne, quod vnitur naturæ, dicitur vnitum in natura.

Duplex ratio dif- *ferentiæ assignatur. Prima.*

101 Secunda ratio discriminis est: natura namque importat solum prædicata essentialia: vndè, vt docet D Thom. in principio *corpor. præsentis artic.* natura significat essentiam rei, quæ per diffinitionem explicatur, & significatur, & solum pro illa supponit; ideoque solum id dicitur vniri in natura, quod vnitur in essentia, ac per consequens vnione essentiali: ex quo fit, quòd, vt aliqua dicantur vniri in natura, necessum sit, quòd ex illis resultet vna natura, vt ex partibus essentialibus; persona autem significat habens naturam, & quia habens naturam est etiam habens reliqua prædicata, quantumuis accidentalia, sit consequens, vt omne prædicatum, esto sit accidentale, in concreto sumptum prædicetur de persona, & hæc de omni accidenti concretè significato, similiter enuntietur: ex quo vlterius sequitur, vt omne, quod inest personæ, dicatur in persona vniri, & in supposito cum illa communicare.

Secunda.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

102 EX dictis infertur primò cum D. Thoma in *præsenti art. 3.* vnionem Verbi ad humanitatem factam esse in hypostasi, vel supposito, cuius contrarium docuere nonnulli, quos sine nomine refert D.Thom. existimantes, in Christo esse vnam personam, plura tamen supposita, & consequenter vnionem in persona esse factam, & non in supposito, vel hypostasi, quorum error damnatus est in Concilio Constantinopolitano, quod est quintum generale *canone 5.* illis verbis: *Si quis conatur introducere in mysterio Christi duas subsistentias, seu duas naturas, anathema sit*; sed subsistentia idem est, quòd hypostasis, vel suppositum: ergo constituere in Christo duas hypostases, aut duo supposita in diffinitione prædicta damnatur.

Primum corollarium.

103 Et reijcitur à Diuo Thoma primò: persona namque idem est, quòd suppositum intellectualis naturæ, vt constat ex diffinitione personæ, qua dicitur persona est rationalis naturæ indiuidua substantia; sed si in Christo essent plura supposita, essent plura indiuidua intellectualis naturæ: ergo essent plures personæ, & consequenter implicatorium est, vnionem humanitatis ad Verbum esse factam in persona, & non esse factam in supposito, seu hypostasi. Nisi fortè dicatur, inquit Diuus Thomas, personam ad suppositum addere solum dignitatem quandam; & idcircò vnionem duarum naturarum in Christo esse factam in persona, quia humanitas est Verbo Dei vnita solum secundum dignitatem honoris, in quantum omnis honor, qui exhibetur Filio Dei, exhibetur homini Christo propter coniunctionem illarum: qui est error Nestorij damnatus in secunda Synodo Ephesina *canone 3.* verbis relatis à D.Thoma *art. 3 in corpore.*

Reijcitur primò.

104 Deindè prædictum errorem reijcit Angelicus Doctor: nam hypostasi, vel supposito attribuuntur operationes, & passiones naturæ; dicimus enim, quòd hic homo ratiocinatur, & est risibilis; & idcirco hic homo dicitur suppositum, quia, nempè, supponitur omnibus, quæ ad hominem pertineat, & illorum prædicationem suscipit, siuè essentialia sint, siuè accidentalia prædicata: ergo, si in Christo est alia hypostasis præter hypostasim Verbi, de alia distincta à Verbo verificabuntur, quæ pertinent ad Christum vt hominem, puta, esse natum de Virgine, passum, crucifixum, mortuum, & sepultum, quod D.Thomas asserit, esse damnatum, approbante Concilio Ephesino primo *can. 4.*

Secundò.

105 Sed dices, sequi ex doctrina D.Thomæ, damnatam esse illorum sententiam, qui asserunt, operationes à Christo Domino elicitas attribui humanæ naturæ *vt quod*: consequens durum videtur, cum sit plurium piorum, & Catholicorum sententia: ergo ista impugnatio D.Thom. supra dicti

Obijcies.

dicti erroris non vrget. Probatur sequela, nam ex eo damnatur à D. Thoma multiplicitas hypostasum, vel suppositorum in Christo, quia, illa admissa, alicui distincto a Verbo attribuentur passiones, & operationes humanitatis, quod intelligendum est de attributione, non vt principio *quo*, sed *vt quod*, nam *vt quo* certum est, quod attribuuntur humanitati, quæ est aliquid à Verbo distinctum; sed in illorum Theologorum sententia operationes, & passiones Christi humanitati attribuuntur *vt quod*, & consequenter ea, quæ sunt hominis, alicui a Verbo distincto attribuuntur: ergo prædicta sententia est damnanda, & vt error reijcienda, si vera est doctrina D Thom. proximè tradita.

106 *Respond.* Respondeo, quidquid sit de veritate consequentis, negando sequelam, ad illius probationem distinguo, & explico maiorem, seu causalem D. Thomæ: quia attribuerentur operationes, & passiones humanitatis alicui distincto à Verbo, excludendo Verbum à prædicta attributione, tam proxime, quam remotè, tam elicitiuè quam denominatiuè, concedo maiorem: quia attribuerentur alicui distincto à Verbo sine exclusione Verbi ab attributione talium operationum, & passionum, aliquo ex prædictis modis, nego maiorem, & sub eadem distinctione minori, nego consequentiam: in sententia namque asserente, humanitatem non solum *vt quo*, sed etiam *vt quod* operari, & subijci operationibus, & passionibus, non excluditur Verbum a denominatione operantis *vt quod*, sed asseritur, humanitatem esse principium *quod* proximum operandi; Verbum autem principium *quod* remotum, aut elicitiuum, aut saltem denominatiuum, ac per consequens aliqualiter saluatur, Verbum propter nos passum, & mortuum, & pro nobis satisfecisse, meruisse, quod an sufficienter saluetur, viderint illius sententiæ Auctores; est tamen necessariò asserendum, vt verborum Scripturæ veritas subsistat. Constituto autem dupliri supposito in Christo, humano, nempè, & diuino, taliter supposito humano attribuerentur operationes, & passiones humanitatis, vt in nullo sensu possent de supposito diuino enunciari, nec illi possent atribui, siue proximè, siue remotè, elicitiuè, aut denominatiuè, nam in supposito humano sisteret omnis attributio operationum, & passionum humanitatis, & hoc est, quod D. Thom. asserit esse in Synodo Ephesina damnatum: & meritò, cum in Scriptura Sacra Verbo diuino omnia prædicta attribuantur, & consequenter in aliquo sensu debeant de illo verificari.

107 *Corollariũ secundum* Secundò ex dictis colligitur, fuisse in Christo factam vnionem animæ, & corporis, quod D. Thom. *in art. 5.* asserit, esse de fide, fuitque diffinitum ab Alexandro Tertio, & constat ex illis testimoniis Scripturæ, quibus asseritur, Christum fuisse verum hominem, fuisse mortuum, & resurrexisse: quæ nullatenus possunt saluari, nisi Verbum assumpserit animam corpori vnitam, sine qua homo verus non esset, nec mori, nec resurgere potuisset: tum; quia anima est immortalis. Tum etiam: quia mors Christi in eo posita fuit, quòd anima Verbo vnita à corpore fuerit separata, & per hoc resurrexit, quòd anima reunita fuit corpori, quæ, vt constat, sine vnione animæ, & corporis in Christo facta subsistere nequeunt

108 *Prob. a D. Thom.* Veritatem istam sic probat Diuus Thomas: nam Christus est vniuocè homo nobiscum, hoc est, eiusdem rationis cum aliis hominibus, ac per consequens est eiusdem naturæ, vt constat ex illo Pauli ad Philippenses 2. *In similitudinem hominum factus*. Quod de substantiali similitudine esse accipiendum patet, nam ly *homo*, non accidentia, sed naturam hominis substantialem significat, & consequenter similitudo Christi cum aliis hominibus ab Apostolo asserta debet esse, non in accidentibus, sed in ratione substantiali hominis; sed sine vnione animæ ad corpus non stat, Christum esse hominem eiusdem speciei nobiscum; pertinet enim ad rationem speciei humanæ, quòd anima corpori vniatur, anima namque non constituit speciem, nisi informando, actuandoque materiam, quod præstat, mediante vnione: ergo vnio animæ, & corporis verè fuit in Christo facta.

Ad Phil. 2

109 *Oppones.* Sed dices: vnio solius animæ ad Verbum sufficit, vt Christus sit eiusdem naturæ, & speciei cum aliis hominibus: ergo ex hoc non probatur, fuisse in illo factam vnionem animæ, & corporis. Antecedens probatur primò: nam forma est, quæ dat speciem; sed anima rationalis est forma hominis: ergo vnita Verbo, & non vnita materiæ constitueret Christum eiusdem speciei nobiscum. Secundò, nam Christus ratione solius animæ constitueretur in genere intellectiuo creato; sed non esset in aliqua specie Angelica: ergo esset in specie intellectualitatis humanæ, & consequenter eiusdem speciei cum aliis hominibus. Tertiò, nam esto suppositum Christi sit diuersæ rationis à supposito creato, Christus est eiusdem speciei cum aliis hominibus, quia forma, nempè, humanitas est eiusdem rationis; sed casu, in quo sola anima Verbo vniretur sine præuia vnione cum materia, forma esset eiusdem rationis cum forma aliorum hominum: ergo esset eiusdem speciei cum illis. Quod amplius vrgetur: anima namque non constituit speciem, nisi radicando subsistentiam, & constituendo suppositum; & tamen, licet in Christo subsistentiam non radicet, nec suppositum, vel personam constituat, constituit speciem eiusdem rationis nobiscum. ergo ex eo, quòd anima non constituat speciem, nisi actuando materiam (vt arguit Diuus Thomas) non sequitur, quòd casu, in quo materiam nõ actuaret, non constitueret speciem eiusdem rationis, nec quòd Christus non esset vniuocè homo nobiscum.

Respondeo, negando antecedens: ad primam probationem dicatur, non a forma partiali, sed a forma totali desumi proximè speciem; licet autem casu in quo sola anima rationalis Verbo vniretur, conueniret ipsi forma hominis partialis, non conueniret illi forma totalis hominis, quæ non est anima, sed humanitas constituta ex anima, & corpore; & ideo esse non posset eiusdem speciei nobiscum, imo nec homo esse posset: homo namque est humanitatis concretum, quæ in eo casu Christo non conueniret. 110 *Occurritur obiectioni.*

Ad secundam probationem, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: esset in specie intellectualitatis humanæ complete, nego consequentiam: incompletè, concedo consequentiam: ex quo non sequitur, ratione solius animæ fore eiusdem speciei cum aliis hominibus: sicut nec anima rationalis potest dici eiusdem speciei cum illis, quãdoquidem species completa non est. Ad tertiam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: forma incompleta, & partialis concedo minorem forma totalis, & completa, nego minorem, & consequentiam, nam Christus de facto ideo est eiusdem speciei cum aliis hominibus, quia cum illis conuenit in forma totali, nempè, in natura constituta, ex anima, & corpore, & solum in supposito differt ab illis, quod nec forma est, nec pars formæ hominem constituentis, sed solum conditio, & complementum, ut homo directè in prædicamento ponatur; in casu autem argumenti, etsi Verbum, & homines conuenirent in forma partiali, non conuenirent in forma totali; quia corpus, quod deficeret Verbo, est pars naturæ, & formæ totalis hominis; ideoque Verbum in tali casu non esset eiusdem naturæ, nec eiusdem speciei cum aliis hominibus. 111

Ad confirmationem respondeo primò, negando maiorem nam radicatio subsistentiæ propriæ, & constitutio proprii suppositi supponit constitutam naturam, & consequẽter supponit constitutam speciem: vndè radicatio subsistentiæ est quid concomitans constitutionem speciei, non concomitantia essentiali sed connaturali: ex quo fit, vt, quamuis de facto impediatur, vt contingit in Christo; in quo humanitas propriam subsistentiam non radicauit impedita per subsistentiam Verbi, natura, & species constituta eiusdem rationis sit. Actuatio autem, & informatio materiæ est essentialis animæ rationali vt constituenti speciem, & naturam humanam; ideoque sine vnione illius ad corpus non potest species, & natura humana consurgere, nec Christus esse eiusdem naturæ, & speciei cum aliis hominibus. 112

Secundò respondeo, distinguendo maiorem: anima non constituit speciem, nisi radicando subsistentiam vt complementum connaturale naturæ, & speciei constitutæ, concedo maiorem: vt partem naturæ, vel complementum essentiale illius, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam, nam materia actuata per animam est pars essentialis naturæ, & speciei humanæ: ex quo fit, vt sublata materia, humanitas non subsistat: vndè, in triduo mortis, Christus non extitit homo; quia anima in triduo non erat materia vnita, sed ab illa separata, in cuius separatione Christum mori fuit constitutum. Subsistentia autem radicata ab anima non est pars essentialis naturæ, nec complementum essentiale illius, sed modus, & complementum connaturale: ex quo prouenit, vt sine propria subsistentia natura eiusdem rationis saluetur, & quòd Christus sit in ratione hominis eiusdem speciei nobiscum, etsi in nobis detur subsistentia creata; in Christo autem non creata, sed increata subsistentia inueniatur, inter quas subsistentias intercedit distantia infinita. 113

Tertiò colligitur, humanitatem vnitam fuisse Verbo, nec secundum essentiam, nec secundum accidens, seu accidentaliter, sed substantialiter, seu secundum hypostasim. Quod do- 114 *Tertium corollariũ.*

docuit D. Thom. *in hac quæstione art. 6.* & quoad primam partem patet; nam vniri secundum essentiam, seu naturam est, quòd ex tali vnione vna essentia, seu natura resultet; sed non sic fuit humanitas vnita Verbo, vt ex illa, & Verbo vna essentia, vel natura resultauerit, vt contra Eutychetem docuimus, & fide catholica credimus: ergo non fuit illi secundum essentiam vnita. Quoad secundam partem, si intelligatur de accidenti prædicamentali, est veritas fide certa, vtpotè, contra Nestorium diffinita in sexta Synodo Constantinopolitana *can. 4.* illis verbis. *Sancta verò Dei Ecclesia vtriusque perfidia, nempè, Eutychetis, & Nestorij, impietatem reijciens, vnionem Verbi Dei ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam*; sed unio secundum subsistentiam vnio substantialis est, & non accidentalis prædicamentaliter: ergo, quòd vnio ista non fuerit secundum accidens prædicamentale, est fide certa tenendum.

Synod. Const.

115 Et ostenditur primò, quia aliàs non in quid, sed in quale prædicaretur de diuino Verbo esse hominem, quod est contra diffinitione Alexandri Tertij in *cap.* cum Christus, vbi Pontifex, ait: *Cum Christus sit perfectus Deus, & perfectus homo, qua temeritate audent quidam dicere, quòd Christus secundum quòd homo non est quid?* Quæ verba refert D. Thom. *artic. 6. in argument. sed contra.* Secundò, nam vniri secundum accidens est, quòd medium vnionis, & in quo fit vnio, sit accidens; sed id, in quo facta est vnio duarum naturarum in Christo, non est accidens, sed substantia; est enim vnio facta in persona, vt ostendimus, persona autem non accidens, sed substantia est: ergo vnio ista non est facta secundum accidens, sed secundum substantiam; ac proinde accidentalis prædicamentaliter dici non potest.

Primum ratio Alex. 3. Secunda ratio.

Et ex his probata relinquitur tertia pars corollarij, nempè, vnionem istam factam esse secundum hypostasim; hoc enim consistit, in eo, quod ex tali vnione vna hypostasis resultet; sed ex vnione humanitatis cum Verbo vna hypostasis resultauit, vt constat ex dictis: ergo vnio ista facta est secundum hypostasim.

3. pars corollarij probatur.

116 An autem possit dici humanitas vnita Verbo Dei accidentaliter prædicabiliter, non est concors Theologorum sententia? Durandus namque *in 3. dist. 6. quæst. 4.* etsi cum Catholicis sentiat, in Christo duas personas non esse, & vnionem humanitatis ad Verbum non esse in accidenti factam, sed in persona, quod est, non fuisse factam secundum accidens prædicamentale; docet tamen, posse dici, humanitatem accidentaliter Verbo aduenisse, hoc est, accidentaliter prædicabiliter, cuius sententiam approbasse videtur Paludan. in *eadem dist. quæst. 1. artic. 3.* Fundamentum Durandi est, nam quod aduenit enti in actu completo, accidentaliter aduenit illi; sed humanitas aduenit Verbo Dei vt enti in actu completo: ergo accidentaliter prædicabiliter fuit illi coniuncta. Et confirmari potest, nam quod est extra alicuius essentiam, accidentaliter prædicatur de illo; humanitas autem est extra essentiam Verbi: ergo accidentaliter de illo prædicatur, & consequenter accidentaliter prædicabiliter illi coniungitur.

Difficultas emergens. Sententia Durandi. Palud.

117 Vera tamen est, & tenenda communis Theologorum sententia asserentium, nullatenus esse dicendum humanitatem fuisse Verbo Dei vnitam accidentaliter. Tùm, quia cum hæreticis nec in terminis est conueniendum; dicere autem vnionem istam fuisse accidentalem, est fateri in vocibus consentire cum illis: ergo reijciendus est modus iste loquendi. Tùm etiam; nam quod accidentaliter prædicabiliter alicui coniungitur, non prædicatur de illo in quid, sed in quale; sed hæc prædi. a io, Verbum est homo, non est in quale, sed in quid: vndè D. Thom. *infrà quæst. 16. art. 1.* docet, hominem prædicari de Deo prædicatione secundi prædicabilis: sicut species de suo hypostali: ergo humanitas non coniungitur Verbo accidentaliter prædicabiliter. Tùm denique, nam ex sententia Durandi sequitur manifestè, Deum non dici propriè hominem; sed humanatum, cum non prædicetur de Deo in quid, sed in quale, quod admittit Durandus *in 3. dist. 4. quæst. 2. num. 13.* vbi docet, hominem non omninò propriè prædicari de Deo; consequens autem est falsum, vt constat ex Concilio Francofordiensi *in Epist.* ad Episcopos Hispaniæ *ante medium*, vbi dicitur: *Vnam personam esse Deum; & hominem, non hominem Dei Filium, & humanatum Deum*: ergo humanitas non vnitur Verbo Dei accidentaliter prædicabiliter.

Vera sent. S. Thom. Durand. Conc. Francof.

Nec vrget motiuum Durandi, ad quod respondetur, distinguendo maiorem: quod aduenit enti in actu completo, accidentaliter aduenit illi, si ad illius esse trahatur, ab illoque esse substantiale recipiat, nego maiorem: si non trahatur ad esse subiecti, nec ab illo esse substantiale recipiat, nec illi esse substantiale communicet, concedo maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: humanitas namque trahitur ad esse Verbi, & per illius subsistentiam subsistit, eique tribuit esse substantiale; & ideo, quamuis adueniat Verbo vt enti in actu completo, non aduenit illi accidentaliter, nec accidentaliter prædicatur de Verbo. Et ex his ad confirmationem constat solutio: vt enim prædicatum aliquod accidentaliter de subiecto dicatur, non sufficit, esse extra essentiam illius, sed insuper est necessarium, quòd cum illo non communicet in aliquo esse substantiali, cuius contrarium in humanitate vnita Verbo contingit; & ideò, quamuis extra essentiam Verbi sit, non prædicatur accidentaliter de illo. Pro cuius doctrinæ intelligentia videndus est Caiet. *infrà q. 16. art. 1.* vbi contra Scotum, & Durandum cum Angelico Præceptore defendit propositionem ista, *Deus est homo*, esse per se. 118

Argum. Durandi occurritur. Caietan.

Denique infertur ex dictis, quòd licet humanitas sit instrumentum Verbi coniunctum, non est dicendum, vnitam esse Verbo solum vt instrumentum. Quod patet: nam vnio solum per modum instrumenti est vnio in ratione causæ, & accidentalis; sed non fuit vnita Verbo accidentaliter: ergo non est dicendum, fuisse vnitam Verbo solum vt instrumentum: vndè Cyrillus, teste D. Thom. *art. 6. solut. ad 4. argumentum*, dicit *in epistola* ad Monachos Ægypti, hunc Emanuelem, idest, Christum non tanquam instrumenti officio assumptum, dicit Scriptura, sed tanquam Deum verè humanatum, idest, hominem factum. Pro quo videatur Caietanus *art. 6.* circa solut *ad 4.* Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in 3. dist. 5. §. 1.* ad illa verba ex Augustino sumpta: *Deus humanam naturam in vnitatem personæ suscepit.* 119

Vltimum corollarium. Cyril. Caiet. M. Sent.

DISPUTATIO DECIMA.

An Christus verè sit, & dicatur persona composita propria compositione?

§. I.

Relatis sententijs, vera eligitur, & probatur.

1 X vnione humanitatis ad Verbum, Christum esse compositum, sumpta compositione pro constitutione ex pluribus realiter distinctis, à nullo Theologorum negatur, imo nec posse negari ex ipsa terminorum explicatione manifestè conuincitur; Christus enim est aliquod vnum, & non omninò simplex, & consequenter est aliqua ratione compositus abstrahendo a modo talis compositionis. Quod igitur in discrimen vertimus, est, an persona Christi prout in duabus naturis subsistit, sit composita vera, & propria compositione? Qua in re duas reperio Theologorum sententias. Prima est negatiua, quam tenent Bonauentura *in 3. dist. 6. art. 1. q. 2.* Richardus *in eadem dist. art. 2. q. 3.* Durandus *q. 3.* Gabriel *qu. 2.* Almaynus *q. 1. conclus. 2.* & ex Modernis Scoti discipulis Radda *3. p. contrau. 2 art. 3.* pro illa referens Scotum *in 3. dist. 6. q. 3.* & Marsilium *in ead. dist. & q. art. 3.*

Prima Sentent. Bonau. Richar. Durand. Gabr. Almai. Radda. Marsil.

2 Secunda, & iam frequentior Theologorum sententia affirmat, personam Christi esse verè, & propriè compositam. Hanc tenet D. Thom. *in hac q. art. 4.* quem sequuntur Caietanus *in commentario illius articuli*, nam licet asserat, personam Christi dicendam esse compositam mirabili compositione, hæc additio non est diminuens a compositionis proprietate, sed denotans, non esse ex illis compositionibus, quæ naturales sunt, in quibus partes per se ad totius compositionem inclinantur. Vincentius *relectione de gratia Christi q. 7. concl. 2. pag.* mihi 880 Aluarez *in præsenti disp. 12.* Nazarius *art. 4. controuers. vnic.* Lorca *disp. 12.* & cæteri D. Thomæ Discipuli. Tenent etiam ex Patribus Societatis Suarez *disp. 6. sect. 4.* Vazquez *disp. 16. cap. 2.* & alij ex eadem familia frequenter.

Secunda sententia. S. Thom. Caiet. Vincent. Aluar. Nazar. Lorca. Suar. Vazq.

3 Quorum sententia sit nostra prima conclusio. Et ostenditur primò ex quinta Synodo generali *actione 8. can. 4.* illis verbis. *Cum enim multis modis vnitas intelligatur, aliqui, qui impietatem Appolinaris, & Eutychetis, sequuntur interemptionem eorum, quæ conuenerunt colentes vnitionem secundum confusionem prædicant; Theodori autem, & Nestorij sequaces diuisione gaudentes affectualem vnitatem introducunt.* Et post relatum utrumque extremum errorem sic habet: Sancta verò *Dei Ecclesia vtriusque perfidiæ impietatem ejiciens vnitionem Verbi Dei ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam; vnitio enim per compositionem in mysterio Christi, non solùm inconfusa, ea, quæ conuenerunt, conseruat, sed nec diuisionem suscipit.* Referuntur hæc uerba in Concilio Lateranensi sub Martino Primo *consultatione 4.* Quod etiam habetur *canone septimo*, & in eodem Concilio Lateranensi quintæ Synodi canones confirmantur; sed uerba ista cum proprietate sunt accipienda, ut constat ex Concilio *allegato consultatione 5. cap. 17.* ubi damnantur, qui, ea, quæ de Christo in his Concilijs sunt diffinita, negant, propriè, & secundum ueritatem dicta esse: ergo Christus uerè, & propriè est persona composita.

Prima conclus. Probatur ex Concil.

Conc. Lat.

4 Deindè probatur ex Patribus, qui absolutè Christum compositum docent. Ita Dionysius *cap. 3. de Ecclesiastica hierarchia p. 3. circa finem*, ibi: *Ad compositum, atque visibilem sine mutatione sui per summam clementiam, benignitatemque processit.* Damascenus *lib. 3. fidei cap. 3. 4. & 5.* Athanasius *oratione*, quòd unus sit Christus. Petrus Diaconus *de Incarnatione, & gratia cap. 3.* Bernardus *sermone 2. in Cantica, ad illa uerba: Osculetur me osculo oris sui*, ubi sic habet: *Attende ergo, sit os osculans Verbum assumens, osculatum caro, quæ assumitur; osculum verò, quod pariter ab osculante, & osculata conficitur persona ipsa ex vtroque compacta, mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus.* Idipsum docent, & eodem modo loquuntur alij Patres frequenter, quos lato calamo refert noster Vincentius *ubi supra pag. 881.* Sed ea, quę Patres non semel, aut iterum, sed sæpe absolutè pronuntiant, cum proprietate sunt accipienda: ergo asserendum est, Christum esse uera, & propria compositione compositum.

Prob. ex Patribus Dionys. Damasc. Athan. Pet. Diac. Bernar. Vincent.

5 Præterea probatur ratione: omnis unitas per se, aut est per simplicitatem, aut per compositionem; sed Christus est per se unus, & non per simplicitatem, simplicitas namque realem distinctionem constituentium excludit; in Christo autem sunt plura realiter constituentia, & distincta, & consequenter simplex non est: ergo est vnus per ueram, & propriam compositionem. Confirmatur primò; ut enim inquit Basilius *lib. 2.* contra Eunomium: illud dicitur compositum, quod unum cum sit, ex multis constat; sed Christus unus est, & constat ex multis: ergo est uerè, & propriè compositus. Confirmatur, & urgetur secundò; nam compositio est distinctorum unio: ergo unio realis distinctorum realiter, est realis compositio, & unio propria extremorum propriè distinctorum est verè, & propriè compositio; sed Christus constat ex pluribus propriè distinctis; natura namque diuina propriè ab humana distinguitur, & vnitis vnione vera, & propria; non enim est, vndè vnio humanitatis ad Verbum à proprietate vnionis deficiat: ergo est realiter compositus vera, & propria compositione.

Ratione etiam probatur. Basil.

6 Si opponas: non omnis realis extremorum distinctio realem facit compositionem: ergo ex eo, quod in Christo Verbum, & humanitas realiter distinguantur, non sequitur, personam Christi esse realiter compositam vera, & propria compositione. Probatur antecedens; nam secundum fidem paternitas, filiatio, & passiua spiratio realiter distinguuntur in Deo; & tamen ex illis realis compositio non resultat, aliàs Trinitas personarum in Deo summè simplex non esset, quod asserere hæreticum est: ergo non omnis realis extremorum distinctio realem facit compositionem, & consequenter ex eo, quòd diuinitas, & humanitas, ex quibus Christus coalescit, realiter, & propriè distinguantur, non sequitur Christum ex illis componi reali, & propria compositione.

Obijcies.

7 Respondeo, obiectionem istam, si quid probat, conuincere, non solum non esse in Christo propriam compositionē realem, sed etiam nullatenus esse compositum realiter, quod nullus Theologorum docet. Quod autem sequatur, patet: nam Trinitas personarum, non solum propriam, sed etiam omnem realem excludit compositionem, aliàs summè simplex non esset ergo; si ab illa fit argumentum ad Christum, non solum infertur in illo negatio compositionis propriæ, sed etiam omnimoda realis compositionis negatio, quod, vt in limine disputationis monuimus, omnium sententiæ aduersatur. Ad obiectionem ergo dicatur, distinctionem solam extremorum compositionem non facere, sed insuper est necessarium, quod vniantur inter se ad constituendum aliquod vnum, à quo distinguantur iuxta compositionis qualitatem; relationes autem diuinæ, etsi distinguantur realiter inter se; non tamen realiter vniuntur ad constituendum

Solutio.

dum aliquod vnum, à quo distinguantur realiter; ideoque ex illis nulla realis compositio resultat: at vero in persona Christi inuenitur realis extremorum distinctio, & ex illis resultat vnum, à quo realiter distinguuntur extrema; & ideo rectè infertur in Christo compositio realis, & propria. Et quidem, si hæc obiectio aliquid probaret, conuinceret, quod etiam si paternitas diuina esset realiter entitatiue ab essentia distincta, non resultaret ex illis realis compositio in Patre, quod omnium Theologorum sententiæ aduersatur, eximde contra realem distinctionem relationum ab essentia à Giberto asserta arguentium, quia ex illa sequeretur realis compositio in Deo. Sed de his plura *tr. de Trinit. q.* 28

8 Ex dictis inter probandam conclusionem colligitur, Christum absolutè dicendum esse compositum, & personam cōpositam, quod patet primò: nam Concilia, & Patres absolutè loquuntur, & absque vllo additamento dicunt, personam Christi compositam esse: ergo ita loquendum est, & absolutè dicendum, Christum esse personam compositam, quin sit necessarium vti aliqua limitatione, vel addito diminuēte. Secundò, nam ab eo, quòd res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa; sed in re ita est, quòd Christus est persona composita: ergo absolutè est dicendum, nec in hoc est conuenientia cum hæreticis in modo loquendi, quod solet esse in causa, vt id, quod aliàs sensum verum, & catholicum admittit, absolutè non proferatur, sed cum Conciliis, & Patribus ita absolutè loquentibus: ergo non est, cur prædicta propositio absolutè proferenda non sit.

---

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

9 *Primum argum. ex D. Thom.* Contra istam conclusionem arguitur primò ex D. Thoma in 3. *sentent. dist.* 6. *q.* 2. *art.* 3. *ad* 5. illis verbis. *Dicendum, quòd Damascenus dicit, compositam hypostasim, in quantum est ibi aliquid de ratione compositionis, nō quòd sit simpliciter composita quantum ad perfectam compositionis rationem.* Quod etiam docuerat *in corpor.* eiusdem articuli, & ad Annibaldum *in eadem distinct. q. vnic. art.* 3. *in corp. & ad* 4. *arg.* quæ doctrina conformis est iis, quæ tradit D. Thom. 1. *p. q.* 3. *art.* 8. vbi docet, Deum in nullius rei compositionem posse venire; si autem Christus esset persona composita, vnum ex componentibus esset Verbum, quod Deus est, & consequenter iam Deus in alicuius rei compositionem veniret: ergo Christus non est compositus, nec persona composita vera, & propria compositione.

10 *Solutio.* Respondeo, D. Thom. *in* 4. *art.* huius quæstionis esse à communi Theologorum sententia: vndè, ne dicamus illam mutasse, asserendum est *in præallegatis ex* 3. *sent.* solum negasse compositionem secundum primam huius nominis impositionem, nempè, phylosophicam, & naturalem, & à Philosophis cognitam, in qua compositum excedit componentia: & hæc ad illius compositionem per se ordinatur: non autem negasse compositionem in Christo secundum huius nominis secundam impositionem factam à Theologis fidei lumine ductis: qua ratione solum dicit, vnionem plurium distinctorum in aliquo esse. In testimonio autem ex 1. *p.* adducto negauit, Deum uenire posse in cōpositionem alicuius naturæ, ad quod necessarium esset, quod uel ut materia, uel ut forma concurreret, quod omninò diuinæ actualitati repugnat; non autem negauit, posse Deum uenire in compositionem personæ, ad quod sufficit concursus per modum termini, in quo nulla imperfectio Deo repugnans importatur, ut *tract.* 3. ostendemus.

11 *Secundū argum.* Secundò arguitur: nam compositio, ut sit propria, debet esse compositio realis; etenim compositio rationis nec uera, nec propria compositio est; sed persona Christi non est composita reali compositione: ergo Christus non est persona propriè composita. Minor, in qua est difficultas, probatur: persona Christi est composita ex alia, & alia ratione subsistendi, cum D. Thom. *in art.* 4. indè probet compositionem in Christo, quia est in illo alia, & alia ratio subsistendi; sed ex alia, & alia ratione subsistendi compositio realis in Christo resultare non potest, cum ratio subsistendi non sit natura, sed subsistentia; personalitas autem Verbi, ut est ratio subsistendi in humanitate, non distinguatur realiter à seipsa, ut est ratio subsistendi in natura diuina, quod necessarium erat ad realem compositionem: ergo Christus non est compositus, nec persona composita compositione reali, & consequenter nec propria compositione.

12 *Aliquorū solutio impugnatur.* Non defecere, qui auctoritate ista, D. Thomæ conuicti; censuerunt compositionem Christi non esse ex personalitate Verbi, & natura diuina, aut humana, sed ex diuersis habitudinibus, quas persona Verbi dicit ad naturas terminatas, nempe, humanam, & diuinam. Illorum tamen existimatio sustinenda non est: nam inter prædictas habitudines non interuenit realis distinctio; sed distinctio realis inter componentia omnino requiritur ad ueram, & realem compositionem, qualem esse compositionem Christi docuimus, docentque omnes Patroni nostræ sententiæ: ergo non est ex diuersis habitudinibus personæ Verbi ad diuersas naturas, quas terminat. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur; nam habitudines illæ dupliciter sumi possunt, nempè, formaliter pro respectibus rationis ab intellectu nostro confictis, & fundamentaliter pro subsistentia Verbi, vt fundat habitudines rationis ad naturam humanam, & diuinam, quas terminat; sed nullo ex his modis realiter distinguuntur: non primo; quia sic sumptæ extrema realia non sunt, sed rationis, & consequenter non possunt distinctione reali gaudere, quæ solum inter extrema realia versatur: nec secundo, nam subsistentia Verbi eadem realiter est, prout in vtraque natura subsistit, vt omnibus est conspicuum: ergo inter habitudines personalitatis Verbi ad diuinam, & humanam naturam realis distinctio esse nequit.

13 *Vera solutio.* Vndè ad argumentum factum, concessa maiori, nego minorem, ad illius probationem responderi potest primò, rationem subsistendi in recto, dicere modum terminantem naturam, in obliquo naturam terminatam; licet autem non multiplicetur realiter in Christo quoad rectum, multiplicatur realiter quoad obliquum, cum sint in illo duæ naturæ realiter distinctæ, & de ratione subsistendi sic sumpta loquutus est D. Thomas, cum compositionem Christi probauit, eo quòd est in illo alia, & alia ratio subsistendi.

14 *Respond. secundo.* Vel secundò dicatur, compositionem Christi non esse ex alia, & alia ratione subsistendi, sed vel ex subsistentia terminante, & natura terminata, vel ex naturis humana, & diuina. Nec obstat, D. Thomam assumpsisse pro medio probatiuo compositionis in Christo aliam, & aliam rationem subsistendi, nam licet ita sit, non tamen indè colligitur, Angelicum Doctorem sensisse, extrema istius compositionis esse vnam, & alteram subsistendi rationem, sed naturas, in quibus Verbum subsistit, quarum distinctio infertur ex diuersis habitudinibus in Verbo in ordine ad illas, ac si ita argueret D. Thomas: vbi est alia, & alia ratio subsistendi, sunt diuersæ naturæ subsistentes, & consequenter ex illis in eodem supposito realis compositio resultat.

15 *Tertium argum.* Tertiò arguitur: compositio propria partes componentes petit; sed nullum prædicatum diuinum potest rationem partis subire: ergo in Christo nequit esse propria compositio personæ. Consequentia est legitima, nam huiusmodi compositio non potest in Christo saluari sine aliquo prædicato diuino, ex quo Christus componatur: ergo, si omni prædicato diuino repugnat rationem partis subire, & hoc necessarium est ad propriam compositionem, nequit in Christo saluari. Minor autem constat, nam partialitas dicit incompletionem, & hæc imperfectionem repugnantem omni Dei prædicato; maior autem probatur: nam omne propriè compositum est verè, & propriè totum; sed totum dicitur correlatiuè ad partes, nec sine illis potest subsistere: ergo omnis compositio constat ex partibus.

16 *Confirmatur primo.* Confirmatur primò: nam omne compositum est perfectius quolibet extremo componente diuisiuè sumpto; sed prædicato diuino nihil potest esse perfectius: ergo ex prædicato diuino nihil potest componi, & consequenter nequit prædicatum diuinum ingredi alicuius rei compositionem. Maior, in qua sola potest esse difficultas, probatur: nam omne compositum importat totam perfectionem cuiuslibet componentis diuisiuè sumpti, & aliquid addit, nempè, aliud extremum componens: ergo omne compositum excedit in perfectione extrema componentia sumpta diuisiuè.

18 *Confirmatur secūdo.* Confirmatur secundo: omne compositum dependet à componentibus, & est posterius illis: sed persona Christi, vtpotè increata à nullo dependere potest: ergo persona Christi nequit esse composita.

17 *Quorūdā solutio refertur, & vera traditur.* Huic argumento responderi solet primò, concessa maiori, negando minorem; censent enim istius solutionis Auctores, de ratione partis nullam imperfectionem esse, nec dependentiæ, nec incompletionis, ob quam prædicatis diuinis repu-

repugnet. Sed melius respondetur secundò, negando maiorem cum D. Thoma *solut. ad 2. argum.* eo quòd tam est de ratione partis incompletio, quam de ratione formæ informatio, & vtrumque æquè prædicatis diuinis repugnet, sed quia informatio repugnat prædicatis diuinis, nullum Dei prædicatum potest rationem formæ physicè informantis subire. ergo pariter non potest rationem partis physicè componentis habere. Ad probationem maioris dicatur, totum dupliciter sumi negatiuè; scilicet, & positiuè: secundo modo sumptum transeat, quòd ordinem ad partes componentes importet; primo autem modo ordinem ad partes non dicit, sed solum negationem partialitatis, in qua negatione ratio totius negatiuè sumpti consistit, & de ratione compositi vt sic non est positiua totalitas, sed abstrahens a positiua, & negatiua; ac proindè ex eo, quod Christus compositus sit, non sequitur, aliquod prædicatum diuinum in ipso rationem partis subire.

18 *Confirmationis solutio.* Ad primam cōfirmationem, nego maiorem, ad illius probationem dicatur, omne compositum importare perfectionē cuiuslibet componentis, & addere aliquid supra id, quod formaliter dicit quodlibet extremum componens sumptum diuisiuè, non tamen supra eminentialem continentiam nam quando extremum componens diuinum est, continet ratione sui eminenter alterum extremum, quod compositum superaddit; & ideò non excedit tale compositum extremum cōponens, quando diuinum est. Ad secundam confirmationem, concessa maiori, distinguo minorem: persona Christi, prout subsistit in natura diuina à nullo dependere potest, concedo minorem: prout subsistit in natura humana subdistinguenda est minor, & concedenda ratione illius, quod dicit in recto; neganda verò ratione illius, quod importat in obliquo, scilicet, naturæ creatæ supposito diuino coniunctæ, & neganda est consequentia, sed solum infertur, personam Christi, prout in natura diuina subsistente, quia ut sic à nullo dependere potest, omninò incompositam esse; non autem, quòd composita non sit, prout in humanitate subsistens.

19 *Oppones primò.* Sed oppones primò in omni compositione, ex qua resultat vnum per se, extrema componentia per se ordinantur ad illam, cum non alia ratione ex duobus entibus in actu completis non possit vnum per se resultare, nisi quia eo ipso, quòd entia completa sunt, nequeunt per se ad alicuius rei compositionem ordinari, sed hæc ordinatio absque partialitate, & incompletione subsistere nequit, illud enim, quod ens completum, & perfectum est, per se ordinari non potest ad alterius compositionem: ergo compositio per se, & propriè talis necessariò petit partes componentes contra id, quod diximus *in solutione argument.* *Secundò.* Secundò objicies: quod est posterius natura extremis componentibus, est factum ex illis; sed persona Christi non est persona facta ergo non est posterior natura extremis componentibus, & consequenter solutio secundæ confirmationis ast falsa. Maior constat; nam posterioritas naturæ est posterioritas dependentiæ, & causalitatis: ergo quod est posterius natura extremis componentibus, fit dependenter ab illis, & consequenter ex illis est factum; minor autem est D. Thomæ *infra q. 16. art. 10.* vbi, etsi concedat istam propositionem, Christus in quantum homo est creatura, & incæpit esse; istam verò, Christus est creatura, docet, esse negandam ergo etiam hæc propositio, Christus est factus, seu est persona facta, debet negari.

20 *Solutio.* Respondeo ad primā obiectionē, veram esse maiorem, loquendo de cōpositione naturali; falsā autem de supernaturali, & admirabili compositione, quæ supernaturalis esse non posset, si extrema per se ad illam ordinarentur: & vt ex illa resultet vnū per se, sufficit, quòd vnū extremū incompletum supponatur, & quòd extremum completū, ex quo simul cum incōpleto resultat, suppleat vices alicuius, per quod erat naturaliter cōplendum, quod in præsenti contingit; etenim natura humana supponitur incōpleta sine subsistentia propria; Verbum autem, quod completum præsupponitur, supplet vices subsistentiæ creatæ, per quam naturaliter humanitas erat complenda, & ad quam naturaliter inclinabat.

21 *Soluitur 2. obiectio.* Ad secundam obiectionem dicatur, quòd licet persona Christi facta non sit, prout in diuinitate subsistit; considerata verò, prout subsistit in humana natura, & ratione illius, facta dici potest; ratio verò, cur absolutè dicatur composita, & non dicatur absolutè facta, sed cum dictis limitationibus, est; quia asserendo absolutè compositam, non cum hæreticis, sed cum Patribus, & Conciliis in modo loquendi conuenimus; asserendo verò, absolutè esse factam, seu esse creaturam, quod idem est, etsi non in sensu conueniamus cum hæreticis; in modo tamen loquendi conuenimus cum illis: & quia non solum conuenientia in sensu, sed etiam in verbis, & in modo loquendi cum hæreticis debet vitari, hinc fit, quòd dicatur absolutè persona Christi composita, & non dicatur absolutè facta.

Quartò arguitur, nam sequitur ex nostra sententia, concedendam esse istam propositionem, *Verbum est persona composita*: consequens est falsum: ergo nostra sententia deficit à veritate. Probatur sequela hæc consequentia est bona: *Verbum Dei est Christus, Christus est persona composita: ergo Verbum est persona composita.* Sed maior est de fide, minor continet nostram doctrinam: ergo ex illa colligatur, esse concedendam istam propositionem, *Verbum est persona composita*. Respondeo, negando sequelam, ad cuius probationem, nego maiorem; variatur namque in dicta consequentia appellatio; sicuti in hac, *animal est homo, homo est compositus ex animali, & rationali: ergo animal est compositum ex animali, & rationali.* Et ratio est; quia ly *compositum* applicat suum significatum ad materiale termini, cui adiūgatur ratione formalis, vel ad significatum formale adæquatum: & quia formale significatum adæquatum huius termini *persona Christi* est Verbum vt subsistens in duabus naturis, humana, nempè, & diuina, ratione quarum illi compositio conuenit, fit consequens, quòd verè dicatur, *Christus est persona composita*; formale autem significatum huius termini *persona Verbi* est personalitas vt subsistens in natura diuina, cui prout sic omnis compositio repugnat; & ideò ex eo, quòd Verbum sit Christus, & Christus sit persona composita non colligitur rectè, Verbum esse personam compositam. 22 *Quartum argum.* *Solutio.*

Instabis primò: formale significatum huius termini *persona Christi*, non est natura diuina, aut humana, sed personalitas Verbi; at hæc est etiam significatum formale huius termini *persona Verbi*: ergo significatum formale vtriusque termini est idem, & consequenter ex defectu variatæ appellationis claudicare nequit consequentia facta Secundò, nam iuxta regulam Dialecticorum non datur appellatio realis, nisi termini collocentur ex parte eiusdem extremi, subiecti, scilicet, aut prædicati: ergo in hac propositione *persona Christi est composita* realis appellatio non datur, & consequenter ista consequentia erit bona, *Verbū est persona Christi, persona Christi est composita*; ergo *Verbum est compositum, aut est persona composita*: cum que maior sit de fide, & minor nostra sententia, colligi videtur ex illa, concedendam esse istam propositionem, *Verbum est persona composita*. 23 *Instabis primò.* *Secundò.*

24 *Solutio.* Respondeo ad primam instantiam: formale significatum in recto huius termini *persona Christi*, esse personalitatem Verbi; in obliquo tamen de formali significatur vtraque natura humana, nempè, & diuina; appellatio autem cadit non supra significatum solum in recto, sed supra significatū formale in obliquo, vel supra conflatum ex recto, & obliquo. Et licet significatum formale in recto huius termini *persona Christi* sit idem cum significato formali in recto huius termini *persona Verbi*; significatum tamen formale in obliquo, vel conflatum ex recto, & obliquo, non est idem in vtroque termino.

25 *Secunda instantia solutio.* Ad secundam instantiam dicatur, quòd licet inter terminos non collocatos ex parte eiusdem extremi non detur appellatio realis formaliter, quia ad hanc requiritur applicatio formalis supra formale non proueniens ex intrinseca terminorum connexione; quo circa in hac propositione, *album est disgregatiuum visus*, appellatio formalis non est; quia, licet applicetur formale significatum prædicati supra materiale subiecti ratione formalis id prouenit ex intrinseca extremorum connexione; est tamen appellatio æquiualenter, vel ad minus diuersa terminorum applicatio, quod sufficit, vt consequentia vitietur. vndè ob similem defectum ista consequentia non tenet, *album est disgregatiuum visus; album est dulce: ergo dulce est disgregatiuum visus*: quia in maiori disgregatio visus supra albedinem cadit, & in conclusione supra dulcedinem, quæ est diuersa terminorum applicatio, & potest dici appellatio æquiualenter, quamuis non sit appelatio formaliter.

Quintò arguitur, nam sequitur ex nostra sententia, esse concedendas in Christo duas personas realiter distinctas; consequens est hæreticum: ergo nostra sententia est falsa. Probatur sequela: persona realiter composita, realiter distinguitur à persona realiter incomposita, & simplici; sed persona Verbi est realiter incomposita, & simplex, & persona Christi realiter composita est: ergo persona Verbi, & persona Christi realiter distinguuntur, & consequenter in Christo, in quo est persona Verbi, & etiam persona Christi, erunt duæ personæ inter se distinctæ realiter. 26 *5. argum.*

Respondeo, negando sequelam: ad illius probationem di- 27 *Solutio.*

distinguo maiorem: realiter adæquatè, nego maiorem: realiter inadæquatè, concedo maiorem, & concessa minori, distinguo primum consequens: distinguuntur realiter adæquatè, nempè, quoad significatum in recto, & in obliquo, nego consequentiam: realiter inadæquatè, scilicet, quoad naturam significatam in obliquo, concedo consequentiam: ex quo non colligitur, esse in Christo duas personas; quia ad hoc necessarium erat, quod formale significatum in recto, pro quo hic terminus *persona* supponit, realiter in Christo multiplicaretur, quod ita non est, nam personalitas significata in recto est vna realiter in Christo, & omninò realiter indistincta.

28 Pro quo aduertendum est primò, terminum istum *persona*, qui substantiuus est, significare personalitatem, & subsistentiam in recto, & in obliquo naturam, vt communiter docetur a Theologis 1.p.q.29.art.4 Secundo est præmittenda regula Dialecticorum, de qua Theologi cum D.Thoma 1.p q.36.art.4 & in hac 3.p. infra q 3. art.5. nempe, terminum numeralem cadentem supra terminum substantiuum multiplicare significatum eius formale; & ideò tres personæ in Deo dicuntur, quia subsistentia, vel personalitas in personis multiplicatur, quæ est formale significatum in recto huius termini *persona diuina*, etsi natura vna sit in tribus personis, quia licet significetur, non importatur in recto.

[...]Theologi [...]s D.Th.

29 Tertio est aduertendum, compositionem personæ Christi non esse in eo, quod in recto per istum terminum *persona Christi* significatur, sed in eo quod importatur in obliquo, vel in conflato ex recto, & obliquo: ex quo vlterius sequitur, distinctionem realem personæ Christi a persona Verbi, non esse in significato formali in recto huius termini *persona*, sed in significato in obliquo; quia, scilicet, *persona Verbi* in obliquo solum naturam diuinam importat; *persona* autè *Christi* importat in obliquo naturam humanam, & diuinam. Ex quibus manifeste colligitur, quòd, licet persona Christi à persona Verbi distinguatur realiter inadæquate, non sit dicenda persona distincta à persona Verbi absolutè, nec quod in Christo sint duæ personæ realiter distinctæ admittendæ; quia ad hoc necessarium erat, quòd esset in illo duæ personalitates inter se distinctæ realiter ob rationè assignatam.

30 Sed instabis primò, nam sequitur ex hac doctrina, quod dicendum non sit, esse in Christo vnam realiter personam: consequens est contra fidem: ergo doctrina traditæ solutionis est falsa. Probatur sequela: est in Christo realis distinctio inadæquata in ratione personæ: ergo in ratione personæ nō est in illo realis vnitas absolutè: hæc namque omnem realem distinctionem excludit, & consequenter dicendum non est, esse in Christo vnam realiter personam. Secundò instabis: nam hæc propositio absolutè est concedenda: *persona Christi est realiter à persona Verbi distincta*: ergo est in Christo alia, & alia persona absolutè, & consequenter duæ personæ absolutè admitti debent in illo. Antecedens, in quo est difficultas, probatur: nam ex reali compositione colligitur realis distinctio à re simplici: ergo ex reali compositione absolutè enunciata de aliquo colligitur realis distinctio absolutè enuntiata de illo; sed hæc absolutè conceditur, *persona Christi est realiter composita*: ergo absolutè debet concedi, quod persona Christi sit realiter distincta a persona Verbi, quæ est realiter incomposita, & simplex.

[...]stabis primò. [...]undò.

31 Respondeo ad primam instantiam, negando sequelam; ad illius probationem, distinguo antecedens: quoad id, quod in recto significat, & pro quo supponit *persona*, nego antecedens. quoad id, quod in obliquo importat, & significat, concedo antecedens, & nego consequentiam; quia, vt vnitas absolutè enuntietur de significato per terminum *substantiuũ*, sufficit, quod in eo, quod in recto significatur, & pro quo supponit terminus, realis distinctio non sit: & quia *persona Christi* in recto significat subsistentiam, & pro illa supponit, & solum in obliquo significat, & importat naturam, consequens fit, quod, non obstante distinctione reali personæ Christi à persona Verbi ratione naturæ, quam in obliquo significat, absolutè concedatur vna tantùm in Christo persona: sicut è contrario catholicè confitemur, & dicimus absolutè, esse in Deo tres personas, non obstante illarum vnitate in natura; quia personalitas, quæ in recto significatur, per hunc terminum *persona diuina* realiter multiplicatur.

[...]utio.

32 Ad secundam, nego antecedens: tùm, quia hæc propositio, *persona Christi est realiter à persona Verbi distincta*, ita exponitur: *persona Christi est, & persona Verbi est, & persona Christi non est realiter persona Verbi*. Quæ vltima exponens est contra fidem, & consequenter exponibilis est falsa. Tum etiam: nam distingui realiter; vel est esse aliud, & aliud neutraliter: vel est, esse alium, & alium masculinè; Christus autem, nec est alius masculinè à persona Verbi, nec est aliud neutraliter, vt docet D.Thomas *infra quæst.* 17. *art.* 1. eò quod aliud neutraliter petit alietatem suppositi; in Christo autem duo supposita non sunt, & consequenter nec aliud, & aliud neutraliter.

[...]unde [...]lensis [...]tio.

Ad antecedentis probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio est: nam compositio absolutè de persona enunciata non cadit supra formale significatum in recto per *in* persona, sed supra significatum in obliquo, vel supra conflatum ex recto, & obliquo; distinctio autem, cum numeratio sit, & numeratio cadens supra terminum substantiuum numeret supposita, & formas, absolutè enunciata de persona cadit supra personalitatem significatam in recto, & pro qua persona supponit: vnde à compositione absolutè enuntiata de persona ad distinctionem absolutè enuntiata de illa appellatio, seu applicatio variatur, & ex reali compositione suppositi cũ natura creata infertur realis subsistentiarum in Christo distinctio, quarum realis multiplicatio Nestoriana hæresis est. 33

Denique arguitur: non stat, personam Christi consideratam, secundum quod est in se, esse simplicem, & secundum rationem personæ, vel hypostasis, ad quam pertinet in aliqua natura subsistere, esse realiter compositam; sed sic explicat D.Thomas *in præsenti art.*4 compositionè in Christo: ergo compositio ista, prout à D.Thom. explicata, admittenda non est. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: quod enim conuenit rationi superiori, non potest de inferiori negari: sicut quia animali conuenit esse viuens sensibile, de omni inferiori sub animali contento, viuens sensibile prædicatur sed ratio personæ, & hypostasis est quid commune respectu personæ Christi acceptæ secundum se: ergo non stat, personam Christi esse compositam secundùm rationem personæ, & hypostasis, & esse simplicem acceptam, prout est in se. 34 *Vltimum argumentum.*

Difficultatem istam mouit Caietan. *in præsenti*, in cuius solutione multa congessit solita subtilitate, Nos ab illa facilè expediemur, negando maiorem: ad illius probationem explico, & distinguo maiorem, illamque concedo de prædicatis, quæ positiuè, & essentialiter rationi superiori conueniunt; nego autem maiorem de illis prædicatis, quæ rationi superiori conueniunt per non repugnantiam, & prætermissa minori, nego consequentiam: vel distinguo consequens dictione maioris; compositio namque non conuenit rationi communi personæ essentialiter positiuè, alias omni personæ conueniret, esse compositam, quòd obiectio conuincit, sed tantùm illi conuenit per non repugnantiam; permittit namque compositionem, & illam habet de facto in aliquibus sibi inferioribus, & etiam in persona Christi, non quidem prout præcisè subsistit in natura diuina; sic enim simplicissima est, & hoc est, quòd D.Thom. intelligit nomine personæ Verbi acceptæ secundum se; benè tamen prout simul subsistit in duabus naturis, humana, nempè, & diuina. Nec licet argumentari: *vt subsistit in natura humana, & diuina, persona Christi est composita: ergo etiam est composita, prout subsistit in diuina natura*; sicut non licet ex compositione totius inferre, partes esse compositas, nam Verbum vt subsistens in diuina natura est extremum compositionis personæ Christi vt subsistentis in natura humana, & diuina. 35 *Solutio.*

---

§. III.

Explicantur extrema istius compositionis.

Secunda conclusio. *Persona Christi est composita ex Verbo, & humanitate, ex personalitate Verbi, & humanitate, & ex diuina, & humana natura*. Conclusio ista quantum ad primam partem probatur primò ex quinta Synodo generali *action.* 8. *can.* 4. illis verbis, quæ superius retulimus: *Sancta verò Dei Ecclesia vtriusq, perfidia*, nempè, Eutychetis, & Nestorij, *impietatem eiciens vnitionem verbi Dei ad carnem secundum compositionem confitetur*. Ex quibus verbis probatur prima pars conclusionis: vnitio Verbi Dei ad carnem est compositiua, seu secundum compositionem, vt expressè à quinta Synodo asferitur 36 *Secunda conclusio.* *Probatur primò.*

ſeritur verbis relatis; ſed eſt vnitio Verbi, vt Verbum eſt, ad humanitatem: ergo eſt compoſitiux Verbi cũ humanitate, & conſequenter perſona Chriſti ex Verbo, & humanitate componitur.

37 *Secundo.* Secundò probatur: Chriſtus eſt compoſitus ea humana, & diuina natura; ſed diuina natura non ingreditur iſtam compoſitionem immediate ſe ipſa; ingreditur enim illam ea ratione, qua eſt extremum vnionis, non autem eſt vnionis extremũ ratione ſui immediatè, ſed ratione Verbi, alias vnio eſſet immediatè facta in aliquo prædicato abſoluto, & conſequenter eſſet toti Trinitati communis: ergo ingreditur compoſitionem, mediante Verbo, & conſequenter Verbum ratione ſui cum humanitate perſonam Chriſti componit, nam propter quod vnum quodque tale, & illud magis. *Tertio.* Denique probatur; nam vnio propria realiter diſtinctorum eſt propriè compoſitio, vt *concluſ. præcedenti* probauimus; ſed vnio Verbi ad humanitatem, & humanitatis ad Verbũ, eſt vnio propria extremorum propria diſtinctione gaudentium: ergo eſt vera, & propria compoſitio, & conſequenter perſona Chriſti ex Verbo, & humanitate cum proprietate eſt compoſita.

38 *Secunda pars concluſionis. Probatur primo.* Et ex his ſecundæ pars concluſionis oſtenditur primò: nam id, quod vnionem iſtam mirabilem terminat eſt extremum compoſitionis reſultantis ex natura terminata, & extremo terminante; ſed perſonalitas Verbi terminat vnionem: ergo ingreditur compoſitionem. Secundò, nam perſona creata componitur ea perſonalitate propria, & natura: perſona etiam diuina conſtituitur perſonalitate diuina, & natura terminata; ſed perſonalitas Verbi ſupplet in hoc myſterio vices ſubſiſtentiæ creatæ ergo perſonam Chriſti conſtituit, & ex illa, & humanitate Chriſti perſona eſt compoſita. *Tertiò.* Tertiò, nam in diuinis prædicatis, id quod de concreto dicitur, etiam de abſtracto enunciatur, niſi prædicatum talis conditionis ſit, quod abſtracto repugnet; quo circa hæc eſt vera, *Deus generat*, & hæc falſa; *Deitas generat*, quia generatio repugnat abſtracto; ſecus autem concreto; ſed componere Chriſti perſonam prædicatur de Verbo, & abſtracto non repugnat; munus enim componendi non repugnat abſtracto, cum de aliis abſtractis verificetur, vt de humanitate, & deitate: ergo verè affirmatur de perſonalitate Verbi, & conſequenter ex illa, & humanitate perſona Chriſti eſt compoſita.

39 *Tertia pars concluſionis probatur primo.* Denique tertia pars concluſionis oſtenditur primò; nam perſonam Chriſti eſſe verè, & propriè compoſitam præcipuè ſuadetur ea Concilijs, & Patribus aſſerentibus, vnionem eſſe factam ſecundum compoſitionem; ſed Concilia, & Patres aſſerunt, perſonam Chriſti eſſe compoſitam ex duabus naturis, & ex illis, & in illis ſubſiſtere: ergo verè, & propriè eſt compoſita ex natura humana, & natura diuina. Quod amplius vrgetur: etenim Concilia aſſerentia perſonam *Secundo.* Chriſti compoſitam explicantur de propria compoſitione ex perſona Verbi, & humana natura, nec aliter rectè poſſe explicari ſentiunt Auctores, contra quos tertia pars noſtræ concluſionis procedit; ſed etiam aſſerunt, eſſe compoſitam ex duabus naturis: ergo explicandi ſunt de compoſitione propria, & conſequenter aſſerendum eſt, Chriſtum verè, & propriè eſſe compoſitum ex natura humana, & diuina

40 *Reſpondebis.* Reſpondebis, negando conſequentiam; quia prima Patrum locutio eſt abſoluta, & ideo eſt cum omni proprietate accipienda; ſecunda autem limitata eſt ad naturas; & ideò non eſt, cur debeat accipi cum proprietate, & explica- *Sed contra primo.* ri de propria compoſitione. Sed contra primò; nam licet ſecunda locutio Patrum ſit limitata ad naturas vt extrema componentia, non tamen inuenitur in illa aliquod Verbum diminuens, aut detrahens à proprietate compoſitionis: ergo abſque vllo fundamento de impropria compoſitione explicatur. Secundò, nam etiam ſi Concilia primam compo- *Secundo.* ſitionem aſſerentia vterentur locutione determinata deſignante extrema compoſitionis, nempè, Verbum, & humanitatem, non explicarentur rectè de compoſitione impropria iuxta Auctores iſta ſolutione vtentes: ergo, quamuis compoſitio perſonæ Chriſti ex duabus naturis aſſeratur verbis deſignantibus naturas, vt extrema compoſitionis, malè explicatur de compoſitione impropria, & ſine fundamento verba Patrum de impropria compoſitione accipiuntur.

41 *Tertio.* Tertiò, & vrgentur amplius prædicta: ſi namque, non obſtante, quòd Concilia doceant, perſonam Chriſti eſſe ex duabus naturis compoſitam, & quòd Concilium Lateranenſe decernat, diffinita in his Concilijs eſſe cum proprietate accipienda, explicantur de compoſitione impropria ea naturis propter hanc, vel illam rationem, quæ proprietatem compoſitionis ex naturis diſſuadere videtur: cum Scoto, & ſequacibus, apparentes rationes non deſint ad impugnandam proprietatem compoſitionis Chriſti ex perſona Verbi, & humana natura, abſque iniuria Conciliorum poterunt illa explicare de compoſitione impropria, & præſens diſſidium totum ad rationes vertetur, & non ad Conciliorum auctoritatem; ſed hoc Auctores præfata ſolutione vtentes affirmare non poſſunt, cum proprietatem compoſitionis Chriſti præcipuè ſuadeant ex Conciliorum auctoritate: ergo nec debent aſſerere, cum Concilia, & Patres docent compoſitionem Chriſti ex duabus naturis, accipienda eſſe de compoſitione impropria, maximè cum rationes, quibus mouentur ad prædictam explicationem, facilem ſolutionem admittant.

Secundò probatur tertia pars concluſionis: nam vnio pro- 42 *Probatur ſecundo tertia pars concluſionis.*
pria extremorum vera, & propria diſtinctione gaudentium propria compoſitio eſt, vt *prima concluſ.* probauimus; ſed vnio & humanæ, & diuinæ naturæ in Chriſto vnio propria eſt, & humanitas, & diuinitas verè, & propriè diſtinguuntur: ergo ex illis propria compoſitio reſultat, & conſequenter perſona Chriſti vera, & propria compoſitione componitur ex humana, & diuina natura. Reſpondebis, quòd *Reſpondebis.* licet diuinitas ſit realiter ab humanitate diſtincta; non tamen diſtinguitur a perſona Chriſti realiter, quod tamen neceſſarium erat, vt diuinitas cum humanitate perſonam Chriſti diceretur componere reali, & propria compoſitione, nam extrema realiter componentia, non ſolum inter ſe, ſed etiam a compoſito ex illis realiter debent diſtingui.

Sed contra, nam licet diuinitas non diſtinguatur à per- 43 *Sed contra primo.*
ſona Chriſti realiter quoad id, quod in perſona Chriſti importatur in recto; realiter tamen à perſona Chriſti diſtinguitur, quoad id, quod in obliquo importatur diſtinctione includentis ab incluſo, cum in obliquo importet perſona Chriſti diuinam, & humanam naturam complexiuè, a quo complexo diuinitas diſtinguitur realiter, ſicut incluſum ab includente; ſed compoſitio perſonæ Chriſti non eſt ſecundum id, quod dicit, ſeu importat in recto, hoc namque eſt perſonalitas Verbi, quæ ſimplex omninò eſt, ſed quantum ad id, quod dicit in obliquo: ergo eo modo, quo perſona Chriſti eſt compoſita, ſufficienter à diuinitate diſtinguitur, vt dicatur propriè ex illa, & natura humana componi Quod *Secundo.* amplius vrgeretur: nam Verbum non diſtinguitur realiter à perſona Chriſti pro eo, quod importat in recto, ſed ſolum ſecundum id, quod in obliquo à perſona Chriſti importatur, ſcilicet, ab humana natura; & tamen propriè dicitur perſona Chriſti compoſita ea Verbo, & humanitate: ergo etiam eſt dicendum, propriè eſſe compoſitam ex diuina, & humana natura, quin huic proprietati obſtet identitas deitatis cum perſona Chriſti compoſita ex illa.

---

§. IV.

Occurritur argumentis in contra.

In prima parte noſtræ concluſionis conueniunt omnes Do- 44 *Theolog. Vincet. Suar.*
ctores primæ concluſioni aſſentientes, nullo excepto, quem viderim: ſecundam negat Vincentius vbi *ſupra pag. mihi 886. concluſione quarta*: tertiam negare videtur Suarez *diſputatione ſeptima ſectione quarta §. dico quartò.* Con- *Contra primam partem arguitur primo.*
tra primam partem argumentari poſſumus primò: extremæ namque propriæ compoſitionis diuiſiuè ſumpta non poſſunt verè de compoſito enunciari: vnde, quia ex anima, & corpore humanitas propriè componitur, iſtæ propoſitiones ſunt falſæ: *humanitas eſt anima rationalis: humanitas eſt corpus*, quamuis verè ſit, & dicatur compoſita ex anima, & corpore; ſed hæc propoſitio: *Chriſtus, ſeu perſona Chriſti eſt Deus, & Verbum Dei*, ſecundum fidem eſt vera: ergo perſona Chriſti non eſt compoſita ex Verbo, & humanitate per veram, & propriam compoſitionem.

Reſpondeo veram eſſe maiorem, quando compoſitum in 55
recto pro omnibus componentibus collectiuè ſumptis ſuppo- *Solutio.*
nit; falſam autem, quando, etſi omnia componentia in recto, & in obliquo importet, vnum tamen ſolum importat in recto; tunc namque importatum in recto de compo-

ſito

sito verè enuntiatur: vndè, licet album albedinem significet de formali; quia tamen in supponendo, non albedinem in recto, sed solum corpus importat, hæc propositio, *album est corpus*, est vera, quamuis album reali, & propria compositione componatur ex albedine, & corpore. In exemplo autem adducto, nempè, humanitatis compositæ ex anima, & corpore oppositum opposita de causa contingit; quia, scilicet, humanitas nec supponit in recto pro anima, nec pro corpore, sed pro constituto ex illis. Quia ergo persona Christi, non solum in supponendo, sed etiam in significando solum importat in recto personalitatem Verbi in concreto, consequens fit, quod de persona Christi verè prædicetur Verbum, etsi sit ex Verbo, & humanitate composita.

Secundò arguitur; licet persona creata ex personalitate,
46 *Secundo arguitur.* & natura verè sit, & dicatur composita, non tamen est, nec composita dicitur ex natura, & supposito, vel persona: ergo pariter, etsi persona Christi ex natura humana, & personalitate Verbi dicatur, & sit composita; non tamen est, nec dici potest composita ex humanitate, & supposito Verbi. Patet consequentia a paritate rationis, & insuper, nam suppositum Verbi gerit in hoc mysterio vices subsistentiæ create: ergo, si in casu resultantiæ personalitatis propriæ non diceretur persona humana composita ex supposito, & natura humana, nec modo dicetur persona Christi composita ex humanitate, & supposito Verbi. Antecedens autem probatur: in nulla namque vera compositione extremum componens diuisiuè sumptum ab alio dicit totum id, quod compositum importat; sed suppositum creatum rationalis naturæ dicit totum, quod importat persona creata: ergo hæc ex supposito, & intellectuali natura composita dici non potest.

47 *Solutio.* Respondeo, concessi antecedenti, negando consequentiam, & disparitas ex argumento facto desumitur, nam suppositum creatum rationalis naturæ dicit totum id, quod importat persona creata, ac proindè hæc ex illo composita dici nequit; est enim contra rationem veræ compositionis, quòd in aliquo ex componentibus totum id, quod dicit cõpositum, reperiatur: cæterum suppositum Verbi nec in recto, nec in obliquo explicat naturam intellectualem creatam, quam in obliquo importat persona Christi: & ideo rectè dici potest persona Christi cõposita ex natura humana, & supposito Verbi, etsi persona creata dici non possit composita ex supposito, & natura. Nec obstat, suppositum Verbi in hoc mysterio gerere vices suppositi creati, nam licet ita sit quantum ad hoc, quod est complete naturam assumptam, illamque sustentare; non tamen est verum quoad hoc, est naturam in obliquo importare: importatur namque à supposito creato in obliquo, non autem a supposito Verbi. Ex quibus ad vtramque probationem consequentiæ constat solutio.

Contra secundam partem arguit Vincentius primò: nam
48 *Contra secundam partem arguitur primò ex Vincentio. Solutio.* compositionis Christi ex personalitate Verbi, & humanitate nullus antiquorum Theologorum meminit. ergo absque fundamento, & cum nouitate introducitur, & consequenter admittenda non est. Respondeo, dato, quòd antiqui Theologi expresse illius non meminerint; quia tamen compositionis ex humanitate, & supposito Verbi expressam fecerunt mentionem, & ex hac, compositio ex humanitate, & personalitate Verbi rectè deducitur, consequens fit, quòd cum maximo fundamento à Nobis adstruatur. Et quidem aliqualiter posse concedi ex personalitate, & humanitate personam Christi componi, fatetur Vincentius; & tamen antiqui Theologi, nec cum hac limitatione istius compositionis forsitan meminere. Quid ergo mirum, quòd etsi ab illis expressa mentio talis compositionis vt propriè facta nõ sit; à Nobis tamen cum dicto fundamento inferatur?

49 *Secundo arguitur.* Secundò sic arguit: personalitas Verbi non est extremum compositionis Christi, sed tantum medium, quo humanitas trahitur ad esse Verbi, vt ab illo sustenteretur: ergo persona Christi dici non potest composita ex personalitate Verbi, & humana natura. Probat consequentiam: quia namque quantitas non est, cui vt subiecto inhærent accidentia, sed solum medium, quo vniuntur proprio subiecto, illique inhærent, etsi accidentale compositum dicatur propriè componi, ex substantia, & accidenti; non tamen propriè dicitur ex accidentali forma, & quantitate compositum. ergo si personalitas Verbi non est, cui vnitur humanitas, sed solum medium, quo humanitas Verbo vnitur, dicetur persona Christi ex humanitate, & Verbo propriè composita; non autem poterit cum proprietate dici composita ex personalitate Verbi, & humanitate.

Respondeo, negando antecedens: sicut namque personalitas propria creata *vt quod* humanitatem terminaret: ita personalitas Verbi illam terminat *vt quod*, & non solum est medium, sed etiam extremum vnionis; ac proindè etiam est extremum compositionis. Nec obstat, quòd sit ratio, qua Verbum terminat humanitatem, quominus etiam ipsa humanitatem terminet *vt quod*: sicut, quod quantitas sit ratio quantificandi substantiam, non obstat, quominus ipsa sit *vt quod* quanta. Nec exemplum Vincentij ipsi prodest, sed potius obest, nam cum quantitas accidentia *vt quod* recipiat tanquam proximum illorum subiectum, ex quantitate, & accidenti in ipsa recepto accidentale compositum fit, & componitur, vt in Sacramento Altaris apparet in quo accidentia componunt cum quantitate, quin componant cum substantia, quæ ibi non est, sed fuit per conuersionem destructa. 50 *Solutio.*

Contra vltimam partem nostræ conclusionis arguitur primò: vel persona Christi dicitur composita ex duabus naturis, & ex subsistentia Verbi, vel solum ex duabus naturis comparatis inter se; sed in neutro sensu potest esse propriè ex duabus naturis composita: ergo non est propriè composita ex illis. Minor pro prima parte constat, nam extrema propriæ compositionis debent realiter distingui; sed licet personalitas Verbi à natura humana realiter distinguatur, non tamen distinguitur realiter à diuina natura: ergo persona Christi non est propriè composita ex subsistentia Verbi, & natura diuina; ac proindè nec ex subsistentia Verbi, & duabus naturis. 51 *Contra vltimã partẽ conclusionis arguitur primo.*

Pro secunda parte probatur. nam particula *ex* propriè accepta immediatè afficit extrema immediatè componentia: sicut cum dicitur, *homo componitur ex corpore, & anima*; particula *ex* immediatè afficit corpus, & animam, ad modum quo ad causam efficientem relata ipsam immediatè afficit, vt cum dicimus, *donatio miseriæ prouenit ex misericordia*, ly *ex* immediatè misericordiam afficit, vt causam efficientem immediatam; sed natura diuina non vnitur immediatè cum natura humana, & consequenter nec cum illa immediatè personam Christi componit: ergo persona Christi non dicitur propriè composita ex duabus naturis inter se comparatis.

Respondeo, concessa maiori, negando minorem pro secunda parte; ad illius probationem, nego maiorem: vt 52 *Solutio.* enim aliquid dicatur, propriè ex duobus componi, non est necessarium, quòd extrema componentia inter se immediatè vniantur, sed sufficit, si vniantur mediatè; sicuti, vt aliquid dicatur propriè educi de potentia substantiæ, necessarium non est, quòd immediatè educatur ex illa, vt constat in accidentibus, quæ propriè dicuntur educi de potentia substantiæ corporeæ; & tamen omnia, præter quantitatem, non immediatè, sed media quantitate, educuntur ex illa; & propriè dicitur aliquid a causa efficienti causari, quamuis non immediatè, sed mediatè ab illa causetur; propriè nãque dicitur ignis causatus à substantia alterius ignis, quamuis non immediatè, sed medio calore, causetur ab illa; supponimus namque sententiam Diui Thomæ asserentis, substantiam non esse immediatè operatiuam: pariter ergo propriè aliquid dicitur ex duobus componi, quamuis vnum immediatè, & alterum mediatè compositionem ingrediantur; ac proindè licet deitas non vniatur immediatè cum humanitate, sed media persona Verbi, & illa mediante, personam Christi componat, cum proprietate dicetur persona Christi composita ex diuinitate, & humanitate.

Secundò arguitur: nam sequitur ex nostra sententia, pro 53 positionem istam esse concedendam: *Christus est duæ naturæ, & persona Christi est humanitas, & diuinitas*: consequẽs est
Secundò arguitur. falsum. ergo persona Christi non est propriè cõposita ex humana, & diuina natura. Sequela patet, nam componẽtia simul sumpta cum composito identificantur, & consequenter verè prædicantur de illo: ergo, si persona Christi est propriè composita ex humana, & diuina natura, vera est hæc propositio: *Christus, vel persona Christi est humanitas, & diuinitas*; falsitas autem consequentis probatur ex Concilio Constantiensi *ses.* ta & post *sessionem* 45. vbi ponũtur, & damnãtur errores Ioannis Hus de Boemia inter quos quartus est, *Conc. Cõst.* *diuinitas, & humanitas sunt vnus Christus*; si autem de Christo verè affirmaretur, esse duas naturas, verum etiam esset, duas naturas esse vnũ Christum; non enim solum cõponentia simul sumpta verè affirmãtur de toto, sed etiã de illis simul sumptis verè totũ prædicatur. Præterea, quia aliàs vera esset ista propositio, *diuinitas, & humanitas passa est*, cum benè inferatur, *diuinitas, & humanitas simul sumpta sunt*

Chriſtus, Chriſtus eſt paſſus : ergo paſſa ſunt diuinitas, & humanitas ſimul ſumpta: conſequens falſum videtur: ergo etiam falſum eſt dicere, quòd Chriſtus ſit humanitas, & diuinitas.

54 *Primus modus dicendi refertur.*

Variè reſpondetur à Theologis huic argumento. Suarez *1. tom. in tertiam partem diſputatione 35. ſectione ſecunda* ad finem, & Vazquez *diſp 16. cap. 5.* docent, prædictam propoſitionem eſſe veram in ſenſu identico, non autem in ſenſu formali; cum hoc tamen diſcrimine inter præfatos Auctores, quòd Suarez docet, vſurpandam non eſſe, quia impropria eſt, & valde ambigua, & in aliquo ſenſu errorem generare poteſt; Vazquez verò tuetur, ſimplicitèr eſſe admittendam. Quòd autem prædicta propoſitio ſit vera, probant ea Auguſtino *in ench. eidem. cap 38.* vbi ait: *Vtraque ſubſtantia, diuina, ſcilicet, & humana, Filius eſt vnicus Patris omnipotentis* & *tom. 10. ſermone 58.* de verbis Domini, ſic ait: *Agnoſcamus geminam ſubſtantiam, &c. vtramque autem ſimul, non duo, ſed vnus Chriſtus*, & paulò inferius: *Ac per hoc Chriſtus Deus, & anima rationalis, & caro.* Id ipſum docent Leo Primus *in epiſtol. 11.* quæ eſt ad Iulianum. Leo Secundus *in epiſtol.* ad Imperatorem, quæ eſt in ſexta Synodo *action. 18.* Bernard. *ſermone 8.* in vigilia Natiuitatis, & expreſſius Damaſcenus *lib. 3 fidei cap. 19.* ante medium his verbis: *Nam & duæ naturæ vnus Chriſtus eſt, & vnus Chriſtus duæ naturæ.*

S. Aug. *Leo I.* *Leo II.* *Bernar.* *Damaſc.*

Per oppoſitum Cardinalis de Lugo *diſput. 10. in dubio appendice*, docet, non eſſe veram in ſenſu identico, ſed in ſenſu formali.

55 *Secundus modus dicendi.*

Quod probat: nam, vt ſit vera prædicta propoſitio, non debet accipi Chriſtus materialiter, & ſpecificatiuè: vt ſic enim, ſupponit pro ſuppoſito Verbi, de quo falsò affirmatur, eſſe humanitatem, & diuinitatem coniunctim, ſed formaliter, & reduplicatiuè pro compoſito ex humanitate, & diuinitate, qualiter ſumptum verum eſt, eſſe formaliter humanitatem, & diuinitatem, non diuiſiuè, ſed complexiuè, nam compoſitum eſt formaliter ſua componentia ſimul ſumpta, & vnita; ſed in prima Chriſti acceptione ſit ſenſus identicus; in ſecunda autem ſit ſenſus formalis: ergo dicta propoſitio falſa eſt in ſenſu identico, & vera in ſenſu formali.

Lorca *diſputatione 13. in ſecundo dubio appendice*, tenet,

56 *Tertius modus dicendi.*

nec eſſe veram in ſenſu formali, nec in ſenſu identico. Primum probat: nam ideò poſſet eſſe vera, quia totum non diſtinguitur a ſuis partibus, vel compoſitum à ſuis componentibus, ſimul, & complexiuè ſumptis, & propterea poſſunt ad inuicem prædicari; ſed compoſitum non eſt idem formaliter, ſed ſolum identicè cum ſuis componentibus ſimul, & complexiuè ſumptis: ergo illa propoſitio non poteſt eſſe in ſenſu formali vera. Quòd verò neque in ſenſu identico ſit vera in rigore ſermonis, ſic probat: nam totum ſolum eſt idem cum omnibus componentibus ſimul; ſed diuinitas, & humanitas non ſunt omnia componentia Chriſtum, cum etiam ſuppoſitum illius compoſitionem ingrediatur: ergo iſta propoſitio: *Chriſtus eſt humanitas, & diuinitas*, adhuc in ſenſu identico vera non eſt; ad Damaſcenum autem, qui expreſſius illam docuit, reſpondet, fuiſſe in ſenſu minus proprio loquutum.

Tandem Recens quidam Societatis Theologus aliter di-

57 *Vltimus dicendi modus.*

ſcurrendum exiſtimat, nempè, dictam propoſitionem vſurpatam eſſe à Patribus, veramque debere cenſeri, partim in ſenſu identico, & partim in ſenſu formali; ſubintelligendo tamen nexum phyſicum inter diuinum, & humanum eſſe Chriſti. Et quidem ſubintelligendam eſſe ſemper vnionem, vt prædicta propoſitio in aliquo ſenſu ſit vera, certiſſimum debet eſſe, dato, quòd ab extremis vnitis realiter diſtinguatur, nã Chriſtus eſſentialiter vnionem includit: ergo, ſi ab extremis vnitis realiter diſtinguitur vnio, non poterunt duę naturæ, nec identicè, nec formaliter verè affirmari de Chriſto, niſi exprimatur, vel ſubintelligatur vnio; non enim cõponentia de compoſito verè affirmantur, niſi ſumantur ſimul omnia, quæ ingrediuntur illius compoſitionem, aliàs per id, quod relinquitur, realiter diſtinguetur ab illis, ac per conſequens, nec identicè poterunt inuicem prædicari. Primam autem, & ſecundam parte ſuæ ſententiæ ſic probat: nam Chriſtus iuxta communem, & quaſi naturalem huius vocis vſum non dicit deitatem formaliter, ſed compoſitum ex humanitate, & ſubſiſtentia Verbi, quæ materialiter tantum, & identicè eſt deitas: ergo iſta propoſitio: *Chriſtus eſt deitas, & humanitas*, ex parte humanitatis habet ſenſum formalem; ex parte autem deitatis ſolum identicum, & materialem.

Omnes tamen iſti modi dicendi ſunt inſufficientes, & à

58 primo incipiendo, etſi veram exiſtimem, propoſitionem iſtam: *Chriſtus eſt humanitas, & diuinitas*, in ſenſu, in quo vera aſſeritur à prædictis Auctoribus, non eſſe à Concilio Coſtantienſi damnatam; falſum tamen cenſeo, eſſe veram in ſenſu identico, & non in ſenſu formali. Primum rectè probat Vazquez ea Thoma Vvaldenſi *tom. 1. doctrinalis fidei antiquæ lib. 1. artic. 3. cap. 42.* vbi cum Vviclef loquens, cuius errorem ſequutus fuit Ioannes Hus de Boemia, ſic ait: *Tu ipſe, cap. 6. de Incarnatione, inquis, quòd perſona Verbi ſit corpus, anima, & deitas ſigillatim: ergo tripartitis Verbum aliter, quam antiqua Eccleſia, quæ iſta tria dixit, eſſe Chriſtum ſolum coniunctim.* Ex quibus verbis manifeſtum apparet, errorem Vviclef, quem ſequutus fuit Ioannes Hus, & quem Concilium Conſtantienſe damnauit, in eo ſitum fuiſſe, quòd aſſerebant, Chriſtum eſſe diuinitatem, & humanitatem diuiſim, per quod manifeſtè indicabatur, eſſe in Chriſto duas perſonas; ſed Theologi iſtam propoſitionem admittentes vt veram, non ſumunt diuinitatem, & humanitatem diuiſim, ſed coniunctim: ergo in ſenſu Theologorum damnata à Concilio Conſtantienſi non eſt.

Primus modus dicendi reijcitur. *Vazq.*

Quòd autem in ſenſu ſolum identico non poſſit eſſe vera, 59

ſic probo: nam aut ſumuntur humanitas, & diuinitas ſimul cum aliis componentibus Chriſtum, aut diuiſim ab illis: ſi primum: nequit eſſe vera in ſenſu identico, quin ſit vera in ſenſu formali: ſi ſecundum, nec in ſenſu identico eſt vera: ergo in ſenſu materiali, & identico vera eſſe non poteſt. Minor pro prima parte patet; veritas enim dictæ propoſitionis fundatur in eo, quòd componentia ſimul ſumpta ſunt idem, cum toto compoſito; ſed componentia, quæ ſunt idem cum compoſito, formaliter identificantur cum illo, vt contra Lorcam monſtrauimus: ergo aut vera non eſt in ſenſu materiali, & identico, aut eſt vera in ſenſu. Pro ſecunda parte probatur: compoſitum namque diſtinguitur ab extremis componentibus, niſi omnia ſimul ſumantur, vt fatentur omnes Philoſophi: ergo, ſi diuinitas, & humanitas ſumuntur diuiſim ab aliis ingredientibus compoſitionem Chriſti, non prædicantur vere de illo in ſenſu materiali, & identico.

Deinde contra ſecundum modum dicendi facit: vt enim

propoſitio ſit in ſenſu formali vera, requiritur, quòd 60

prædicatum, & ſubiectum ſupponant pro eodem; ſed *Secundus reijcitur.*

ly *Chriſtus*, quod ponitur ea parte ſubiecti, *& diuinitas, & humanitas* poſitæ ex parte prædicati non ſupponunt pro eodem, nam *Chriſtus* ſupponit pro ſubſiſtente in duabus naturis, non verò pro naturis ipſis, niſi ad ſummum pro diuinitate identicè, quia identificatur cum ſuppoſito Verbi, pro quo *Chriſtus ſupponit; humanitas* verò, & *diuinitas* poſitæ ex parte prædicati pro naturis ipſis ſupponunt, non autem pro ſuppoſito Verbi, vt in illis ſubſiſtente: ergo propoſitio, in qua humanitas, & diuinitas prædicantur de Chriſto, non eſt in ſenſu formali vera.

Tertius modus dicendi, quem ſequitur Lorca, etſi quoad 61

vtramque partem veram contineat doctinam; deficit tamen *Tertius ex parte reijcitur.*

in vtriuſque probatione. Et quod in primæ partis probatione deficiat, probatur: partes namque, ſeu extrema, quæ ſimul ſumpta realiter identificantur cum toto, formaliter identificantur cum illo: ergo falſum aſſumit Lorca, cum docet, parte identicè dici de toto, non autem formaliter. Probatur antecedens: partes ſimul ſumptæ, qualiter ſolum cum toto identificantur, ſunt diffinitio phyſica totius: ſicut partes metaphyſicæ ſimul ſumptæ ſunt diffinitio metaphyſica ipſius, nec enim aliter melius totum diffiniri poteſt, quam per omnes ſui partes ſimul ſumptas, & vnitas; ſed diffinitio, non ſolum identicè, ſed etiam formaliter identificatur cum diffinito: ergo partes ſimul ſumptæ, qua ratione ſolum cum toto identificantur, non ſolum identicè, ſed etiam formaliter, identificantur cum illo.

Quod verò ſecundam partem deficienter probet, oſten- 62

ditur: vt enim componentia non prædicentur verè de compoſito identicè ex eo, quod non omnia accipiuntur, neceſſarium eſt, quod relinquatur aliquod ea componentibus non identificatum realiter cum illis, quæ in prædicatione aſſumuntur; ſi enim extremum relictum cum aliquo ex enunciatis realiter identificatur, omnia identicè aſſumuntur; ſed ſuppoſitum Verbi, ea cuius non aſſumptione probat Lorca falſitatem dictæ propoſitionis in ſenſu identico, realiter identificatur cum diuinitate enuntiata de Chriſto: ergo ex eo, quod non aſſumatur ſuppoſitum ſimul cum diuinitate, & humanitate enunciatis, perperam colligit Lorca illius propoſitionis in ſenſu identico falſitatem.

Denique quartus dicendi modus reijcitur: Chriſtus nam- 63

que

...artus duas im... ...gnatur. que subsistit in duabus naturis humana, nempe, & diuina: ergo vel nullum in recto, & de formali significat, vel significat vtramque. Si primum, nequit humanitas de Christo formaliter prædicari si secundum, etiam diuinitas formaliter prædicatur de ipso: ergo vel neutra, vel vtraque formaliter prædicatur. Prima consequentia, ex qua cætera pendent, probatur: nomen namque personale significat subsistens in intellectuali natura: ergo, quando persona significata subsistit in duabus naturis, vt contingit in Christo, non est maior ratio, cur vnam, quam aliam in recto importet formaliter, & consequenter dicere, quod hoc nomen *Christus* significat in recto naturam humanam, & non naturam diuinam, est voluntarium omnino.

...nfirmatur. Confirmatur; non enim est minus formalis hæc propositio: *Christus est Deus*, quam ista: *Christus est homo*: ergo non magis formaliter significat nomen *Christus* naturam humanam, quam naturam diuinam; ac proinde hæc prædicatio: *Christus est humanitas, & diuinitas*, vel adæquate in sensu formali est vera, vel non est vera in sensu formali quantum ad aliquam partem.

64 *...n reso- ...tio tra- ...tur.* Ex dictis impugnando prædictos modos dicendi infero, propositionem istam: *Christus est humanitas, & diuinitas*, non esse veram, nec in sensu identico, nec in sensu formali, prædicato sumpto complexiue; si autem diuisiue sumatur, esse veram in sensu identico quantum ad vnam partem, scilicet, diuinitatem; non autem quantum ad aliam, scilicet, humanitatem. Primam partem sic probo: vt enim propositio sit in sensu identico vera, necessario requiritur, quod prædicatum non distinguatur realiter ab eo, pro quo subiectum in recto supponit: quo circa hæc propositio: *Petrus est humanitas*, est falsa; quia humanitas distinguitur realiter à persona, pro qua ly *Petrus* supponit, sed subiecto dictæ propositionis, videlicet, *Christus*, supponit in recto pro subsistente in humana, & diuina natura, à quo realiter distinguuntur humanitas, & diuinitas, prædicato sumpto complexiue: ergo, sic sumpto prædicato, dicta propositio non est in sensu identico uera; ac proinde uera in sensu formali esse nequit.

65 Secundam, & tertiam partem in hunc modum ostendo: diuinitas namque identificatur realiter cum supposito Verbi, pro quo in recto Christus supponit; humanitas autem realiter ab illo distinguitur: ergo ista propositio. *Christus est diuinitas, & humanitas*, prædicato sumpto diuisiue, quantum ad unam partem, scilicet, diuinitatem, uera est in sensu identico; falsa autem quantum ad aliam, scilicet, humanitatem.

...olligitur ...tra Vaz- ...uez. Ex quibus obiter colligo, falli Gabrielem Vazquez *disput. citat. cap. 5. num. 35. & 36.* ubi docet, errasse Vuiclef asserendo, Christum esse naturam diuinam, hoc enim saltem in sensu identico à nullo potest negari, cum Christus sit Verbum, & Verbum sit natura diuina per identitatem realem, ex quibus euidenter infertur, Christum saltim identicè esse naturam diuinam. Error ergo illius Auctoris in eo positus erat, quod asserebat, Christum esse naturam diuinam disiunctim physice a natura humana, ut mox explicabo.

66 *Auctori- ...s Patrū ...ponūtur.* Nec auctoritates Patrum inductæ pro primo modo dicendi ijs, quæ diximus, repugnant exponendæ namque sunt, non in sensu formali, aut identico, sed in sensu causali, in quo uerum est, Christum esse duas naturas humanam, nempe, & diuinam, idest, ex duabus naturis componi, & ab illis suo modo causari. Vel secundo dicatur, Patres asserentes, Christum esse humanitatem, & diuinitatem sumpsisse abstractum pro concreto: unde, nihil aliud dicere intenderunt, quam Christum Deum, & hominem esse, quod uerissimum est; quo circa Athanasius in Symbolo eaplicans unitatem duarum naturarum in Christo, sic ait: *Sicut anima rationalis, & caro unus est homo: ita Deus, & homo unus est Christus*, vbi non dixit: *Ita diuinitas, & humanitas*, etsi posset id in sensu causali affirmare; *sed ita Deus, & homo unus est Christus*, loquendo in sensu formali. *...ymb. Athan.*

67 *Obijcies Vuald.* Sed dices: Patres docent, Christum esse duas naturas coniunctim, non diuisim, ut constat ex Vualdensi *supra cap. 42.* illis verbis: *Penes igitur antiqua fides Ecclesiæ tres naturas, deitatem, scilicet, carnem, & spiritum, esse Christum coniunctim, nullam harum diuisim*; sed in sensu causali, quælibet illarum diuisim prædicatur de Christo, cum ab illarum qualibet diuisiue causetur: sicut homo causatur ab anima, & corpore sumptis diuisim: sumpto etiam abstracto pro concreto, quælibet diuisim de Christo uere prædicatur, cum ista sit uera, & catholica propositio: *Christus est Deus*, & similiter ista: *Christus est homo*: ergo non recte à Nobis explicantur, asserendo, fuisse in sensu causali loquutos, nec asserendo abstracto pro concreto usos fuisse.

Respondeo, coniunctim, & diuisim dupliciter sumi posse, nempe, physice, & dialectice coniunctim physice est, quod utraque natura in eodem supposito physice coniuncta inueniatur, & diuisim in hoc sensu est, quod una ab alia reperiatur suppositaliter separata, aut seiuncta coniunctim dialectice sumptum est, quod utraque simul natura ex parte prædicati ponatur, & diuisim in hoc sensu est, quod una siue altera prædicetur. Quando ergo Vualdensis, & alii Ecclesiæ Patres affirmant, Christum esse duas naturas *coniunctim, non diuisim*, sumunt ly *coniunctim, & diuisim*, physicè; non uero dialectice. Quod probo manifeste, ni fallor: nam Vualdensis ait, nullam illarum trium naturarum esse Christum diuisim; at diuisim dialectice accepto, hoc esset falsum, cum à nullo Theologorum possit negari, saltim in sensu identico, ista propositio: *Christus est deitas*, Christo de se ipso asserente: *Ego sum via, veritas, & vita*; uita autem, & ueritas per essentiam idem sunt, ac deitas: non ergo sumitur ab Vualdensi ly *diuisim* dialectice, sed physice, quod idem est, ac dicere, Christum non esse Deum deitate physice ab humanitare disiuncta supposito, nec hominem humanitate a deitate suppositaliter separata, quod uerum est, & de fide contra Nestorium distinguentem supposita in Christo. 68 *Respondetur.* *Ioan. 14.*

Et ex his ad argumenti principalis solutionem veniendo neganda est sequela: ad cuius probationem dicatur, uerum esse antecedens in composito compositione huius ex his, quod pro omnibus componentibus in recto supponit; falsum autem loquendo de composito compositione huius ad hoc, qualem esse compositionem Christi § *seq.* monstrabimus, eo quòd nomen talis compositi solum importat in recto vnum ex componentibus à quo alia componentia simul sumpta, & collectiuè realiter distinguuntur; ac proinde de illo, nec in sensu identicu possunt simul sumpta verè componentia enuntiari, sed vnum tantum illorum, nempè, quòd in recto importat: vndè, quia album non est compositum compositione huius ex his, sed huius cum his, vel huius ad hoc, hæc est vera propositio, *album est corpus*; hæc autem est falsa, *album est corpus; & albedo* coniunctum. 69 *Occurritur princi- pali argu- mento.*

§. V.

Modus istius mirabilis compositionis exponitur.

SIT TERTIA CONCLVSIO. *Persona Christi non est composita compositione huius ex his, sed huius ad hoc, seu cum his*. Hanc tenent Durandus *in 3. dist. 6. quæstion. 3.* illique fauere videntur Ferrara *2. Contra gentes cap. 54.* vbi docet compositionem ex essentia, & existentia non esse huius ex his, sed cum his, & Caietanus *in præsenti articul. 4. ad 3 dubium*, & ex parte sequitur Nazarius *in præsenti controuers. unic. concl. 5. 6. & 7.* vbi docet, compositionem Christi ex humanitate, & personalitate Verbi esse compositionem cum his; compositionem autem ex humanitate, & diuinitate esse ex his, ac tandem compositionem Christi ex Verbo, & humanitate esse compositionem cum his pro ex parte, qua Verbum subsistentiam includit, & compositionem ex his pro ea parte, qua includit diuinitatem. 70 *Tertia conclusio.* *Durand. Ferrara. Caiet. Nazar.*

Illam probat Durandus, eo quòd omne compositum compositione ex his dependet à componentibus tanquam à partibus constituentibus ipsum, estque illis posterius, saltim ordine naturæ; sed personalitas Christi non dependet à natura diuina, & humana tanquam a partibus constituentibus ipsam, nec est aliquid illis posterius, sed præexistit vni ex illis, scilicet, naturæ humanæ: ergo persona Christi non est composita ex natura diuina, & humana compositione huius ex his, sed huius ad hoc. Ex quo infert Durandus, compositionem Christi non esse proprie compositionem; nam compositio huius ad hoc, inquit ipse, propriè compositio non est, cuius illatio Nobis placere non potest, non quòd absque vrgenti fundamento, & absque necessitate, Conciliorum verba ad improprium sensum detorquet. 71 *Fundamentum Durandi.*

Fundamentum autem Durandi deficit primo; quia arguit in 72

Reijcitur primo. in quatuor terminis,cũ ex independẽtia personalitatisChristi ab humanitate, & omnimoda prioritate personalitatis Verbi ad illam inferat omnimodam independentiam, & prioritatem personæ Christi respectu humanitatis; non enim sunt idem omnino personalitas, & persona Christi, nam personalitas solum dicit modum terminantem naturam: persona verò aliquo modo importat naturam subsistentia terminatam; ac proinde ex omnimoda independentia personalitatis perperam infert Durandus omnimodam independentiam personæ Christi ab humanitate. *Secundò.* Deinde, nam persona Christi non dicit subsistentiam Verbi absolutè, sed vt subsistentem in natura humana; sed licet subsistentia Verbi sumpta absolutè prior sit humanitate, & omnino independens ab illa: prout tamen in humanitate subsistit prior humanitate terminata non est, nec omnino ab illa independens: ergo malè Durandus ex independentia personæ Christi ab humana natura probat, non esse ea illa compositam compositione huius ex his.

73 *Tertiò.* Denique, nam omne compositum aliquomodo dependet à suis componentibus. ergo vel persona Christi ab humanitate, & personalitate Verbi aliqua ratione dependet, & consequenter est illis aliqua ratione posterior, vel nullatenus potest dici ex humanitate, & personalitate Verbi composita. *Dices.* Si fortè dicatur, non dici compositam compositione ex his, sed compositione huius ad hoc, quia, scilicet, persona Christi humanitati coniungitur, & in hoc consistit illi componi, seu cum illa poni. *Obstat 1.* In contrarium obstat primo, nam personam Christi hoc modo esse compositam, non tam est esse compositam, quam esse extremum compositionis; sed extremum compositionis non compositum, sed componens est: ergo compositio personæ Christi non potest in hoc consistere. *Secundò.* Præterea, nam isto modo explicata compositione, etiam persona Verbi posset composita dici, est namque humanitati coniuncta, & cum illa posita; sed taliter de Christo, seu de persona Christi a Concilijs, & Patribus dicitur, esse compositam, vt de persona Verbi sub his terminis nullatenus id asseratur: ergo compositio personæ Christi non consistit in sola illa coniunctione, & appositione, nec per illam rectè explicatur. Vndè, si Durandus in hoc solo sensu admisit compositionem in Christo, vt eius fundamentum insinuat, sustinendus non est, nec audiendus.

74 *Fundamentum Nazarij.* Secundo aliter arguit Nazarius etenim persona creata non est composita ex subsistentia, & rationali natura compositione huius ea his, sed cum his; at personalitas Verbi in hac mirabilis compositione respectu naturæ humanæ vices supplet subsistentiæ creatæ: ergo ex personalitate Verbi, & humana natura non est composita persona Christi compositione ex his, sed cum his. Probat maiorem in compositione ex his resultat tertium, quod est per se vnum, & à componentibus realiter distinctum, vt constat in compositio ex materia, & forma; sed ex subsistentia, & natura creata non resultat tertium, quod sit per se vnum, & a componentibus distinctum realiter: ergo persona creata non componitur ex illis compositione ex his. Minorem pro prima parte probat ea eo, quod vt aliquid sit per se vnum per compositionem, debent componentia comparari, vt actus, & potentia; natura autem creata, cum actus sit, non potest ad subsistentiam vt potentia ad actum comparari, & consequenter ex natura, & subsistentia non potest resultare vnum per se. Pro secunda autem parte probat minorem ex eo, quod subsistentia est modus completiuus naturæ: ergo resultans ex natura, & subsistentia non est aliquid realiter distinctum ab illis.

75 *Reijcitur primò.* Sed certè non benè rapio huius argumenti efficaciam falsum enim est, personam creatam quatenus ex subsistentia; & natura compositam non esse per se vnam, quod probo: tum quia est vna vnitate substantiali, non accidentali; sed vnitas substantialis est vnitas per se, & simpliciter talis: ergo persona creata prout ex subsistentia, & natura composita est vna vnitate tali simpliciter, & consequenter est aliquid per se, & simpliciter vnum. Tum etiam; quia alias persona Christi non esset vna vnitate per se, sed per accidens, quod Magister iste asserere non audebit. Tum denique, nam si illius ratio, qua probat, personam creatam prout ex natura, & subsistentia compositam, non esse per se vnam, aliquid probaret, conuinceret, personam Christi prout ex diuina, & humana natura compositam non esse vnam vnitate per se; sed hoc non potest Nazarius admittere: ergo ratio illius est nulla. Minor constat; docet enim, personam Christi esse ex humanitate, & diuinitate compositam compositione huius ea his: ergo vt consequenter loquatur, tenetur asserere, prout sic cõpositam, esse vnam vnitate per se. Maiorem autem probo: etenim natura humana, & diuina vt potentia, & actus non comparantur ergo, si persona creata prout composita ex natura, & subsistentia non est vna vnitate per se, quia personalitas, & natura non se habent vt potentia, & actus, persona Christi vt composita ex natura humana, & diuina non erit vna per se.

Deinde reiicitur, nam ex eo, quod subsistentia creata sit modus naturæ non rectè colligitur, personam constitutam ex subsistentia, & natura, non distingui realiter à natura; 76 *Secundò.* hæc namque subsistentiam in sui constitutionem non dicit, benè tamen personam, quæ ex subsistentia, & natura constituitur: ergo persona constituta ea illis distinguitur realiter à natura ratione subsistentiæ, quam natura in sui constitutionem non importat, & à subsistentia ratione naturæ, quam subsistentia non dicit. *Confirmatur primò.* Quod amplius confirmo: etenim persona diuina ratione distinguitur à natura diuina, & à personalitate, ex quibus constituitur; à natura, quia dicit personalitatem, & à personalitate ratione naturæ, eo quod inter naturam diuinam, & personalitatem datur distinctio rationis; sed inter naturam creatam, & creatam personalitatem realis distinctio intercedit; ergo persona creata ex personalitate, & natura composita realiter à natura distinguitur ratione personalitatis, & à personalitate ratione naturæ, & consequenter compositum ex personalitate creata, & natura ab extremis componentibus realiter distinguitur.

Confirmatur, & vrgetur secundo: non enim potest alia ratione probari, compositum ex personalitate creata, & natura non distingui realiter ab extremis componentibus, nisi quia personalitas creata non est ens, sed modus entis: at hæc ratio non conuincit: ergo persona creata realiter distinguitur ab his, ex quibus componitur. 77 *Secundò.* Maior enim consequentia tenet; minor autem probatur, nam personalitates diuinæ, prout virtualiter à natura distinctæ, non sunt ens, sed modi entis; & tamen realiter distinguunt personas: ergo, quod personalitas, quam persona creata superaddit ad naturam, non sit ens, sed modus entis, non probat, quod per illam non distinguatur realiter a natura, & consequenter non probat, quod persona creata ab extremis componentibus realiter non distinguatur.

Missis igitur his argumentandi modis, suadenda est nostra conclusio primo, nam de compositio compositione huius 78 *Probatur cõclusio.* ex his nullum ex componentibus verè prædicatur, vt constat in humanitate, de qua, quia compositione ex his componitur ex corpore, & anima, nullum ex illis diuisim verè affirmatur de illa hæc namque propositio, *humanitas est anima*, & hæc, *humanitas est corpus*, sunt falsæ; sed de Christo, seu de persona Christi verè prædicatur vnum ex componentibus, scilicet, Verbum, seu Verbi personalitas; hæc enim propositio: *Christus est Verbum Dei*, est certa secundum fidem: sicut hæc *Christus est Deus*: hæc etiam *Christus est personalitas Verbi*, est vera per talem identitatem; nam sequitur benè: *Christus est Verbum, Verbum est sua personalitas: ergo Christus est personalitas Verbi*: ergo ex Verbo, aut Verbi personalitate, & humana natura non componitur persona Christi compositione huius ex his, sed huius ad hoc, seu cum his.

Secundo suadetur, nam compositum compositione ex his 79 *Secundò probatur.* intrinsecè in rectò includit vtrumque extremum componens, & pro vtroque componente in recto supponit; sed persona Christi non includit intrinsecè in recto personalitatem, & humanitatem, nec pro vtraque in recto supponit, sed personalitatem importat in recto, & humanitatem in obliquo: ergo non componitur ex illis compositione huius ea his sed compositione huius ad hoc, seu huius cum his. Consequentia est legitima; præmissæ autem indigent probatione. Maior ostenditur primo; album namque non componitur ex albedine, & corpore compositione huius ex his, sed compositione huius ad hoc, seu cum his, eo quod in supponendo non importat in recto vtrumque, sed in recto importat subiectum, & albedinem in obliquo: ergo ad compositionem huius ex his necessariò requiritur, quòd vtrumque ex componentibus à composito importetur in recto. Secundo probatur nam importare vnum ex componentibus solum in recto & alterum in obliquo sufficienter distinguit à composito vtrumque in recto importante, vt vnum dicatur compositum huius ad hoc, & alterum dicatur compositum compositione huius ex his: ergo ad compositionem huius ex his petitur necessario, quod vtrumque ex componentibus à composito importetur in recto.

80 *S.Tho.* Deinde minor argumenti suadetur primo ex doctrina D. Thomæ *1.part.quæst.29.art.4.* vbi docet, personam significare

te in recto relationem vt subsistentem, & in obliquo rationalem diuinam naturam ergo persona Christi, seu Christus, cum sint nomina personalia, non important in recto naturam, sed solum in obliquo. Quod etiam constat ex diffinitione personæ tradita Boetio, & admissa ab omnibus Theologis, scilicet: *Persona est rationalis naturæ indiuidua substantia*, idest, incommunicabilis subsistentia, in qua diffinitione, vt ex ipsa constat, rationalis natura solum in obliquo ponitur: ergo a persona solum in obliquo importatur, & consequenter persona Christi solum in obliquo importat naturam, & in recto personalitatem. Præterea probatur nam si persona importaret in recto, siue in supponendo, siue in significando naturam, non posset dici, esse in Deo tres personas: consequens est contra fidem: ergo persona non importat in recto naturam. Probatur sequela: nam terminus numeralis cadens supra substantiuum numerat totum id, pro quo adæquatè supponit, & in recto de formali significat, sed persona est terminus *substantiuus*: ergo si in recto significaret naturam rationalem, aut pro illa supponeret, non multiplicata natura, non posset terminus numeralis verè de persona enuntiari, & consequenter, cum natura diuina non multiplicetur in personis, sed sit vna, & eadem in illis vt fide docemur, hæc propositio esset falsa, *in Deo sunt tres personæ*.

Boet.

§. Vltimus.

Contraria argumenta diluuntur.

81 CONTRA istam conclusionem arguitur primo ex quinta Synodo generali *canone 7.* illis verbis: *Si quis in duabus naturis, non vt in deitate, & humanitate vnum Dominum Iesum Christum cognosci confitetur, ex quibus inconfusè ineffabilis vnitas facta est, &c.* & postea: *Ex quibus, & compositus est*, nempe, Christus; sed ly *ex* denotat compositionem huius ex his: ergo Christus est persona composita compositione huius ex his. Si respondeatur ex doctrina Nazarij *vbi supra*, ex verbis quintæ Synodi allegatis solum concludi compositionem Christi ex duabus naturis, esse compositionem ex his, non autem quod compositio personæ Christi ex personalitate, & humanitate sit compositio ex his, nam de ista compositione, quinta Synodus *ibi* non loquitur, sed de compositione Christi ex diuina, & humana naturam. In contrarium obstabit, naturam diuinam non componere cum humanitate immediatè, sed mediante personalitate cum humanitate componente: sicut non immediatè, sed media personalitate Verbi, humanitati vnitur: ergo, si compositio ex personalitate, & humana natura non est compositio ex his, nec compositio ex humana, & diuina natura potest esse compositio ex his.

Primum argumentum.

Synod. gener.

82 Ad argumentum ergo respondeo, negando minorem, nam in hoc, quod est, componi ex componentibus, omnes modi compositionis conueniunt; album namque verè ex albedine, & corpore compositum est; & tamen non dicitur compositum compositione huius ex his, sed compositione cum his, aut huius ad hoc constare ergo ex componentibus non constituit compositionem huius ex his, prout ab alijs condistinctam, sed genericè se habet ad omnes modos compositionis: vndè, vt compositio aliqua sit huius ex his, vltra hoc, quod est ex componentibus resultare, requiritur, quod compositum sit vnum per se, & insuper, quod vtrumque extremum componens, in composito, non solum intrinsecè, sed etiam in recto includatur, & pro conflato ex vtroque supponatur in recto; licet autem personæ Christi vnitas per se non deficiat: deficit tamen inclusio vtriusque componentium in recto; non enim importat in recto, nisi solam subsistentiam: & ideo, etsi a Concilijs asseratur composita ex natura humana, & diuina, non colligitur, esse ex illis compositum compositione huius ex his.

Respondetur.

83 Secundo arguitur; coniunctum ex humanitate, & persona Verbi est compositum ex illis compositione huius ex his, cum de nullo ex componentibus prædicetur; hæc enim est falsa propositio: *Verbum est coniunctum ex humanitate, & Verbo*; sed Christus, seu persona Christi hoc coniunctum significat: ergo est composita ex persona Verbi, & humanitate compositione huius ex his. Respondeo, prætermissa maiori, distinguendo minorem significat coniunctum in recto, nego minorem: partim in recto, & partim in obliquo, concedo minorem, & nego consequentiam: vt enim rectè inferretur, necessarium erat, quo sicut coniunctum dicit vtrumque componentium in recto, ita persona Christi vtrumque in recto importaret: & sicut ex eo, quod coniunctum ex persona Verbi, & humanitate non prædicetur verè de Verbo, & Christus hoc coniunctum significet, non sequitur, Christum de Verbo non prædicari: ita ex eo, quod coniunctum illud sit compositum compositione ex his, & persona Christi coniunctum significet, non sequitur, personam Christi esse compositam ex persona Verbi, & humanitate hoc modo compositionis.

Secundum argumentum.

Solutio.

84 Tertio arguitur, & instatur contra hanc solutionem: persona Christi importat humanitatem in recto: ergo non importat in recto solum personalitatem Verbi, & consequenter ex vtraque componitur compositione huius ex his. Vtraque consequentia ex dictis infertur; antecedens autem probatur primo: nam hæc propositio est vera: *Christus, seu persona Christi est homo*; sed concretum non potest verè affirmari de aliquo, nisi identificetur cum illo: ergo prædicatum *homo* cum Christo, seu persona Christi identificatur, quę identitas non potest saluari, si persona Christi solum importet subsistentiam in recto, & humanitatem in obliquo.

Tertium argumentum.

Secundo probatur: nam aliter persona Christi importat humanitatem, atque importat illam personalitas Christi; sed hæc importat humanitatem in obliquo: ergo persona Christi illam importat in recto.

Secundò probatur antecedēs.

85 Respondeo, negando antecedens; ad primam probationem dicatur, hominem idem esse, quod habens humanitatem, vnde, verè prædicatur de omni eo, quod humanitatem habet: & quia persona Christi est habens humanitatem, fit consequens, vt verè de illa affirmetur, quod sit homo, etsi natura humana non identificetur realiter cum eo, quod in recto a persona Christi importatur per hoc, quod habens humanitatem realiter cum illo identificetur. Ad secundam probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam, nam personalitas connotat in obliquo naturam rationalem vt terminabilem; persona autem, cum significet personalitatem in concreto, importat in obliquo naturam, vt actu completam, terminatam, quod sufficit, vt distinguantur in modo importandi naturam, etsi per vtramque importetur in obliquo: sicut album, & albedo distinguuntur in modo significandi qualitatem, quia licet per vtrumque nomen significetur de formali, significatur per vnum vt inhærens in potentia, & per alterum vt actu inhærens subiecto.

Solutio.

86 Denique arguitur: nam persona Christi est composita ex personalitate Verbi, & humanitate compositione huius ex his: ergo, vel tertia conclusio est deficiens non attingens modum istum compositionis Christi, vel falsa illum comprehendens. Consequentia tenet; antecedens autem probatur: inde namque asserebamus, compositionem Christi esse huius ad hoc, non autem huius ex his, quia in illa de vno ex componentibus compositum prædicatur; sed in compositione ex humanitate, & personalitate Verbi compositum de nullo ex componentibus prædicatur: ergo huiuscemodi compositio non est huius cum his, seu ad hoc, sed compositio huius ex his. Maior continet nostram doctrinam, consequentia est bona, & minor probatur: nam in primis certum est, de humanitate prædicari Christum ex illa compositum; quod autem non prędicetur verè de personalitate probatur, nam si de personalitate Verbi verè prædicaretur Christus, etiam de illa verè affirmaretur, esse hominem, cum benè sequatur, *personalitas Verbi est Christus, Christus est homo: ergo personalitas Verbi est homo*; sed hæc est falsa, *personalitas Verbi est homo*: sicut ista, *personalitas Petri est Petrus*. ergo etiam hæc est falsa, *personalitas Verbi est Christus*.

Vltimum argumentum.

87 Respondeo, negando antecedens, ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem, nam licet de humanitate non prædicetur adhuc identicè Christus, de personalitate Verbi in sensu identico prædicatur: cum enim personalitas Verbi sit Verbum, & Verbum sit Christus, personalitas Verbi in sensu identico est Christus, quandu quidem est idem cum Verbo, de quo vere affirmatur, esse Christum & similiter concedendum est, personalitatem Verbi esse in sensu identico hominem, siquidem est idem cum habente humanitatem, nempe, cum Verbo, de quo vere affirmatur, quod humanitatem habet, & hoc, & nihil aliud denotat, personalitatem Verbi esse in sensu identico hominem, nempe, esse idem cum Verbo, quod vere est homo, & vere est humanitatem habens.

Solutio.

Si

88 *Obijcies.* Si opponas: etsi hæc propositio, *Deus generat Deum*, vera, & catholica sit, hæc est hæretica, & falsa, *deitate generat deitatem*, esto deitas de Deo verè affirmetur: vndè ista consequentia negatur à Theologis: *deitas est Deus*, *Deus generat: ergo deitas generat*; ergo pariter, quamuis personalitas Verbi sit Verbum, & Verbū sit Christus, non sequitur personalitatem Verbi esse Christum. *Solutio.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam; disparitas autem est, nam *generare*, & *generari*, appellat supra proprium, & formalem conceptum termini, supra quem cadit, nec admittit sensum identicum: vnde hæc propositio, *deitas generat deitatem*, significat, deitatem, prout à filiatione distinctam, productam, & genitam esse, quod hæreticum est, & ex illo infertur, deitatem Filii esse realiter à deitate Patris distinctam. Ista autem propositio, *personalitas Verbi est Christus*, non reduplicat sensum formalem, sed identicum admittit, in quo potest esse vera: etenim si hæc propositio, *personalitas Verbi est Verbum*, admittit sensum identicum, non est, cur ista propositio, *personalitas Verbi est Christus*, identicum sensum excludat; & ideò tenet consequentia à Nobis facta.

89 Pro complemento *istius disputationis* adverto in *solutione secundi argumenti* contra tertiam conclusionem consultò fuisse prætermissam maiorem, non autem admissam vt veram, aliàs in Christo, vt ex diuino Verbo, & humanitate composito, duplex compositio daretur, vna huius ex his, & altera huius cum his, seu ad hoc, quod asserendum non est; quia tamen, permissa maiori, argumentum non conuincebat ob discrimen assignatum inter personam Christi significatam hoc nomine, & vt significatam alio, scilicet, per ly *coniunctum ex humanitate, & Verbo*, ideo prætermissa maior, non tamen admissa vt vera. Falsum enim est, coniunctum ex humanitate, & Verbo esse compositum compositione huius ex his; cum enim hæc extremorum coniunctio solum sit ad constituendam personam humanam Christi, & coniunctum hoc idem, sit quod persona Christi humana, hæcque non sit composita compositione huius ex his, sed cum his ex Verbo, & humanitate, fit consequens, vt coniunctum ex humanitate, & Verbo non sit alio modo compositionis compositum. Nec obstat, quòd significatum hoc nomine complexiuo, *coniunctum ex humanitate, & Verbo*, non prædicetur de Verbo; sufficit enim, quòd nomine simplici, & personali significatum vere dicatur de illo, nempe, vt significatum hoc nomine *Christus*: sicuti ad hoc, quòd compositio albi ex albedine, & corpore sit huius cum his, seu ad hoc, non autem huius ex his, sufficit, quòd album vere affirmetur de corpore, etsi coniunctum ex corpore, & albedine, hoc nomine complexo significatum non dicatur vere de illo. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in 3. dist. 6. §. quarto*, ad illa verba. *Cum autem & alij, qui istis in particulari consentiunt, &c.* vbi à Durando excitatur. *M. Sent.*

DISPVTATIO VNDECIMA.

An vnio humanitatis ad Verbum sit realiter distincta ab extremis? Quid sit, & quotuplex sit?

§. I.

Resoluitur prima pars istius disputationis.

1 *Triplex vnionis acceptio.*

IRCA primam disputationis partem ante illius resolutionem breuiter est aduertendum, vnionem humanitatis cum Verbo posse tripliciter sumi. Primo pro actione vnitiua, quæ cum maiori proprietate dicitur vnitio, quam vnio; quia ab illa vnio extremorum causatur. Secundo pro nexu, quo realiter nectuntur extrema. Tertio pro relatione prædicamentali ad vnionem extremorum sequuta. Non dubitamus de vnione in prima acceptione, nec de illa sic accepta præsens disputatio procedit: sic namque vsurpata, si est actio immanens in Deo formaliter, & solum virtualiter transiens, vt tenet communis Thomistarum sententia, est aliquid increatum realiterque ab humanitate distinctum, & cum Verbo assumente realiter identificatum; nihil enim realiter in Deo immanens, ipsique conueniens formaliter, præter oppositas relationes, potest realiter à Verbo distingui; si autem est actio transiens formaliter, vt extra Scholam D. Thomæ communiter circumfertur, realiter à Verbo distinguitur; an autem ab humanitate realiter distinguatur, vel non, dependet ab illa quæstione, an actio transiens à termino producto, vel communicato realiter distinguatur? Cuius resolutio ad Philosophos spectat. Nec præsens disputatio instituitur de vnione sumpta pro relatione prædicamentali sequuta ad extrema vnita, nam sic acceptam distingui, vel non distingui ab extremis pendet ab illa logicali quæstione, an relatio à subiecto, vel fundamento realiter distinguatur, nec ne? Quæ in prædicamento relationis à Logicis, & Methaphysicis examinatur.

2 Præsens ergo dissidium ad vnionem in secunda acceptione deuoluitur, an scilicet, per actionem vnitiuam humanitatis ad Verbum nexus aliquis realis producatur realiter ab humanitate, & Verbo distinctus? In quo duæ extremæ oppositæ versantur sententiæ. Prima docet, humanitatem se ipsa diuino Verbo vniri, & verbum humanitati absque aliquo reali nexu realiter ab illis distincto. Hanc tenent Gregorius *in 1. dist. 28. q. 2. in responsione ad 17. & 18. argum.* Maior *in 3. dist. 1. q. 1.* Ochan *in 1. dist. 30. q. 1. §. ad secundum inconueniens*. Eidem sententiæ adhærent ex Discipulis D. Thomę, Caietanus *in hac quæstione artic. 7. versu in hoc articulo accutissimè, & art. 10 circa solutionem ad 1.* Aluarez *disput. 13. conc. 1.* Nazarius *art. 8. contr. 3. concl. 3.* & alii plures in physica disputantes, an vnio formæ, & materiæ in composito physico ab illis realiter distinguatur? Eandem sententiam tenet ex Patribus Societatis Valentia *disput. 1. q. 2. punct. 5.* *Prima sententia. Gregor. Maior. Ochan. Caiet. Aluar. Nazar. Valent.*

3 Secunda per extremum affirmat, humanitatem Christi vniri diuino Verbo per modum quendam vnionis realiter modaliter ab ipsa, & à Verbo distinctum. Hanc tenent Scotus *in 3. dist. 1. q. 1.* Durandus *in eod. 3. dist. 5. q. 2. num. 8. & dist. 6. q. 4.* Gabriel *in 1. dist. 30. q. 4. art. 2.* & *in 3. dist. 1. q. 1. art. 1.* Suarez *in præsenti disp. 8. sectione 3.* Vazquez *disput. 18.* Tanerus *q. 3 dub. 5.* Cardinalis Lugo *disput 11. num. 2.* Puente Hurtado *disput 21.* asserens euidenti ratione probari, & alii Recentiores Societatis frequentius. Tenent etiam ex nostris Illustrissimus Herrera Tarazonensis Episcopus bis in Salmantina Vniuersitate Primarius, & nostro sæculo nullo secundus, *ad art. 7.* huius quæstionis *dub. vnic. concl. 2.* & Illustrissimus Araujo Episcopus Segobiensis *dub. 2. concl. 3.* *Secunda sententia. Scotus. Durand. Gabriel. Suarez. Vazq. Taner. Lugo. Puente. Hurt. Magist. Herrera. Araujo.*

4 Sententia ista, etsi euidentibus, & demonstratiuis rationibus non innitatur, vt quibusdam maximè in Thomistas animatis videtur, efficacioribus tamen argumentis subsistit, quam

quam sententia contraria & licet tot ex nostris Patronos non habeat, conformius tamen ad Thomisticа principia procedit. quare, cum Doctori Angelico non aduersetur, sed potius ea illius doctrina efficaciter deducatur, pro nostra conclusione statuitur, & ostenditur primò ex D. Thom. *in hac q. art. 7. in corpor.* vbi postquam docuit, vnionem esse relationem, sic habet: *Sicut autem in prima parte dictum est, omnis relatio, qua consideratur inter Deum, & creaturam, realiter quidem est in creatura, per cuius mutationem talis relatio innascitur; non autem est realiter in Deo, &c.* Quod etiam repetit *art 8.* in principio corporis articuli Ex quibus verbis tale argumentum pro nostra conclusione conficitur: relatio vnionis, quæ est inter humanitatem, & Verbum, est realis ex humanitatis, & ad illius sequitur mutationem, vt expressè docet D. Thomas: ergo humanitas ex vi actionis vnitiuæ, ad quam sequitur ista relatio, fuit realiter immutata; sed mutatio humanitatis absque modo aliquo realiter superaddito, realiterque ab illa distincto, nec dari, nec intelligi potest ergo ex vi prædictæ actionis resultat in humanitate modus aliquis realis realiter distinctus ab illa, ad quem sequitur vnionis relatio.

Conclusio. Probatur primò. S. Tho.

5 Antecedens est Diui Thomæ expressum, consequentia prima probatione non indiget, secunda euidenter infertur; minor verò subsumpta, ad quam reducitur difficultas in hunc modum probatur: nam mutari realiter est aliter realiter se habere: ergo ad realem mutationem requiritur realis alietas in re, quæ mutatur; sed alietas realis inter humanitatem, vt antevertit actionem vnitiuam, & eandem vt terminantem prædictam actionem stare non potest, nisi in humanitate vt terminante actionem, reale aliquid intrinsecum detur illi pro priori ad talem actionem non competens: ergo stare nequit humanitatis mutatio in actionis absque eo quòd in vi illius aliquid producatur in humanitate realiter, saltim modaliter distinctum ab illa; sed hoc productum est nexus, quo humanitas Verbo vnitur: ergo nexus iste, seu vnio realiter ab humanitate distinguitur.

6 Huic argumento responderi potest primo, verum est humanitatem mutari; cæterum mutationem istam non fieri per modum aliquem absolutum, ad quem sequatur relatio, sed per vnionem sumptam relatiuè, idest, per relationem prædicamentalem resultantem in humanitate in vi actionis vnitiuæ. Vel secundo responderi potest, fieri huiuscemodi mutationem per actionem ipsam vnitiuam humanitatis ad Verbum formaliter, non per modum aliquem productum ab illa. Tertio potest dici, fuisse humanitatem immutatam formaliter a personalitate Verbi, quæ sicut se ipsa humanitatem terminat ita se ipsa formaliter illam immutat. Vel denique responderi potest quod, vt humanitas in vi actionis vnitiuæ effectiuè immutetur, sufficit, quod in vi illius aliquid reale humanitati conueniat, quod antea non conueniebat, non quidem nouum quoad entitatem, sed quoad denominationem, & hoc ita contingit, nam in vi prædictæ actionis redditur humanitas, & denominatur realiter vnita Verbo, qua denominatione pro priori ad actionem vnitiuam non gaudebat.

Quadruplex solutio proferitur.

7 Sed nulla ex his solutionibus vires eleuat facti argumenti, non prima: tum, quia mutatio ista conueniens humanitati in vi actionis vnitiuæ, non accidentalis, sed substantialis est, cum in vi illius terminus substantialis resultet, efficiaturque, nempe Christus; sed relatio ad vnionem subsecuta quid accidentale est, non solum prædicabiliter, sed etiam prædicamentaliter, & consequenter impotens ad præstandum se ipsa formaliter mutationem substantialem: ergo mutatio humanitati conueniens in vi actionis vnitiuæ, de qua D. Thomas loquitur, non præstatur à relatione formaliter: Tum etiam; quia, vt inquit D. Thomas, relatio sequitur realem mutationem eius, cui realiter inest: ergo relatio vnionis inhærens humanitati, illique conueniens in vi actionis vnitiuæ mutationem realem in humanitate supponit, & consequenter non præstat illam formaliter, etsi præbeat mutationem accidentalem relatiuam; non enim potest relatio se ipsa formaliter suum fundamentum constituere, & consequenter nec potest formaliter se ipsa præstare mutationem, ad quam sequitur, cum supra illam fundetur.

Reijcitur prima solutio 1.

8 Nec magis secunda solutio satisfacit: tum, quia actio vnitiua est aliquid in Deo formaliter manens in veriori sententia, quam tenent omnes Discipuli D. Thomæ nam licet Caietanus, quem aliqui Recentiores sequuntur, defendat, actionem, per quam Deus agit ad extra, esse actionem transeuntem, est, quia censet Caietanus, de ratione actionis transeuntis non esse transitum formalem ad passum, sed solum virtualem ratione effectus, quem causat, ergo actio vnitiua non potest se ipsa humanitatem immutare formaliter; sed solum effectiuè, & causaliter, mediante aliqua realitate per illam in humanitate producta. Patet consequentia; id enim, quod humanitatem se ipso immutat formaliter, debet illi intrinsecè conuenire, illamque intrinsece informare; actio autem in Deo manens, ipsique identificata non potest informare intrinsece humanitatem, & consequenter nec potest illam se ipsa formaliter immutare.

Secunda solutio reijcitur primò.

9 Tum etiam: nam esto admittamus sententiam extra Scholam Diui Thomæ communem, quæ docet, actionem, qua Deus agit ad extra, esse formaliter transeuntem, & creaturis inhærentem intrinsece, adhuc non potest mutatio de qua D. Thomas loquitur, ab actione vnitiua præstari formaliter. Quod probo; nam mutatio ista substantialis est, vt *proximè* dicebamus; actio autem vnitiua in allegata sententia est de prædicamento accidentis: ergo impotens ad præstandam prædictam mutationem formaliter. Tùm denique, nam esto actio, quæ est formaliter, & virtualiter immanens possit se sola immutare subiectum, cui conuenit absque immutatione effectiua, medio termino per illam causato; actio tamen, quæ transiens est formaliter, aut virtualiter, vel solum effectiue immutare potest passum, si asseratur, recipi in agente formaliter, vel si in passo recipiatur, non solum illud immutat formaliter per sui receptionem, sed etiam effectiuè per terminum ab ipsa productum; sed actio vnitiua humanitatis ad Verbum est transiens ad minus virtualiter: ergo necessario immutat effectiue humanitatem, & consequenter non præstat se ipsa formaliter talem mutationem, sed mediante termino ab illa producto.

Secundò.

10 Contra tertium solutionem facit, quidquid aliud immutat formaliter, esse per sui receptionem in subiecto immutato: sicut quod mutatur est ratione potentiæ passiuæ, & receptiuæ, vt constat ex diffinitione mutationis, seu motus, qua dicitur, quod est *actus entis in potentia secundum quod in potentia*; quo circa vt *tract. seq.* videbimus, Verbum mutatum non fuit per hoc, quod fieret homo in tempore, quia non est homo ratione potentiæ passiuæ, & receptiuæ, sed ratione intrinsecæ terminationis, & sustentationis humanitatis; sed personalitas Verbi, etsi humanitatem terminet, in ea tamen non recipitur, alias illam informaret intrinsece physica informatione, quod implicat, nec humanitas est in potentia passiua, & receptiua respectu personalitatis Verbi, sed solum in potentia terminabili ab illa: ergo non fuit mutata realiter ex vi personalitatis ratione sui formaliter immutantis, sed ratione modi vnionis illam cum personalitate Verbi nectentis.

Reijcitur tertia solutio.

11 Tandem quarta solutio reijcitur primo, quia mutatio realis entitatiua est alietas entitatiua realis; sed alietas realis entitatiua ex nouitate solius intrinsecæ denominationis non prouenit, sed solam alietas denominatiua. ergo per conuenientiam solius nouæ denominationis humanitas mutata non fuit. Patet consequentia nam alietas humanitatis in vi actionis vnitiuæ non fuit solius denominationis, sed entitatiua, alias non differret ab alietate Verbi terminantis humanitatem, vt statim ponderabimus.

Quarta solutio reijcitur primò.

Secundò, & explicatur magis hoc ipsum: nouitas namque solius denominationis, quamuis intrinsecæ, absque nouitate entitatis non sufficit ad mutationem realem intrinsecam: ergo, si humanitas fuit mutata intrinsece realiter in vi actionis vnitiuæ, non solum fuit in illa nouitas denominationis intrinsecæ, sed etiam nouitas entitatis. Probatur antecedens. Verbum namque in tempore de nouo terminauit humanitatem Christi, & consequenter de nouo subijt intrinsecam denominationem; & tamen, quia hæc nouitas est solius denominationis, licet intrinsecæ, absque superadditione nouæ intrinsecæ entitatis, non fuit mutatum intrinsece terminando humanitatem: ergo nouitas solius denominationis, quamuis intrinsecæ, absque nouitate entitatis ad intrinsecam mutationem non sufficit.

Secundò.

12 Si dicas: corpus Christi in vi actionis conuersiuæ mutatur intrinsece realiter, cum *in hac q. art.* 1. inde probet D. Thom. Deum non posse esse terminum conuersionis, quia est omninò immutabilis; & tamen ex vi conuersionis nullam intrinsecam entitatem de nouo recipit, sed solum esse id, in quod panis conuertitur ergo intrinseca mutatio potest absque noua entitate contingere per nouitatem solius denominationis intrinsecæ.

Obijcies.

Respondeo, in diuersis sententiis iuxta diuersa principia discurrendum esse vndè, vel est dicendum, corpus Christi intrinsecè non mutari ex vi actionis conuersiuæ, vel est asserendum, entitatem aliquam intrinseca realiter à se distinctam ex vi prædictæ actionis recipere: vt enim demon-

Respond.

stra-

stratum est, sola nouitas denominatiua ad intrinsecam mutationem non sufficit: & iuxta primum modum explicandus est D.Thom.cum docet, Deum esse non posse terminum conuersionis, non de conuersione totali, & transubstantiatiua, sed de formali, & transmutatiua, quæ sine noua forma, & consequenter sine intrinseca mutatione terminari non potest. Consulantur, quæ diximus *disput.9. §.4.*

---

§. II.

Duplex ratio pro nostra sententia.

13. *Secundò suadetur conclusio.* SECVNDO principaliter suadetur conclusio: quæ realiter separantur, si mutua sit separatio, entitatiuè realiter distinguuntur; si autem separatio sit non mutua, idest, talis, quod vnum sine alio existere possit, non è conuerso, realiter saltim modaliter necessario debent distingui; nihil enim à se ipso potest realiter separari, nec sine se ipso, & sine sibi identificatis existere, & destrui, & non destrui realiter, quæ contradictoria sunt; sed vnio humanitatis ad Verbum est ab humanitate separabilis separatione reali non mutua, potest namque existere humanitas, non existente vnione humanitatis ad Verbum, cum possit à Verbo dimitti de potentia absoluta, & potuerit Verbo non vniri, in quibus casibus existeret humanitas, & non existeret vnio ipsius ad Verbum; è contra, tamen non potest contingere, vt vnio humanitatis existat absque humanitate existente, cum sit modus illius, & implicet, modum existere sine re, cuius est modus: ergo vnio ista realiter modaliter ab humanitate distinguitur.

14. *Redarguuntur Recentiores.* En vobis argumentum, quibusdam Recentioribus Societatis visum euidens, & omnino insolubile. Mirum est, quam acriter pungant, quando impugnant Thomistas; cum tamen, etsi in nostris principiis difficile sit, in illorum doctrina non difficilem solutionem admittat, & instãtias habeat manifestas; in illorum namque sententia duratio à re durante realiter non distinguitur; & tamen potest res esse, & non durare, & consequenter realiter separari possunt separatione non mutua. Item; creatio a conseruatione non distinguitur realiter: & tamen potest aliquid creari, & non conseruari, & consequenter separari potest creatio à conseruatione separatione reali non mutua. Ac denique relatio à fundamento non distinguitur realiter; cum tamen possit fundamentum relationis existere, relatione destructa aut non existente: ergo argumentum visum euidens his Recentioribus, in illorum principiis euidentes habet instantias; ac proinde cum ad hominem contra nostros Thomistas non arguant, inefficax debet ab ipsis censeri.

15. *Respondent.* Sed dicunt ad hanc vltimam instantiam, fundamentum quidem relationis posse existere sine relatione; fundamentum autem, & terminus simul sine relatione existere nunquam posse ex quo solum sequitur, relationem distingui a fundamento seorsim, & diuisim à termino accepto; non verò quod a fundamento, & termino simul sumptis distinguatur, & hoc secundum est, quod ipsi docent, non primum, in nostro autem casu, non solum humanitas seorsim a Verbo, sed etiam Verbum, & humanitas simul possunt existere, vnione non existente; ac proinde, non solum distinguitur vnio ab humanitate diuisim accepta a Verbo, sed etiam ab humanitate, & Verbo simul, & collectiuè sumptis ex quo vlterius infertur, esse modum intrinsecè in humanitate receptum, & realiter ab illa distinctum.

16. *Instatur.* Sed non occurrunt solidè instantiæ contra illos factæ: nam licet Verbum, & humanitas possint existere simul, non existente vnione humanitatis ad Verbum; humanitas tamen, Verbum & actio vnitiua existere simul nequeunt, quin existat vnio Verbi cum humanitate: ergo sicut ipsis asserere licet, fundamentum relationis dici modo relatum, cum antea relatum non esset absque supreadditione intrinsecæ entitatis modalis per positionem termini connotati, quia, fundamento, & termino existentibus simul, non potest non subiectum referri; licebit etiam Thomistis asserere, nisi illorum principiis obstet, humanitatem vniri Verbo absque modo intrinseco realiter ab illa distincto per nouam connotationem non solius Verbi, sed Verbi simul cum actione vnitiua; quia humanitate, Verbo, & actione vnitiua existentibus, non potest non existere vnio humanitatis ad Verbum. Iuxta quam doctrinam poterit argumento facto occurri, distinguendo maiorem: si separatio sit quoad entitatem, concedo maiorem: si solum quoad denominationem, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam quando humanitas existeret Verbo non vnita, aut coniuncta, non deficeret illi aliqua intrinseca entitas, sed solum realis denominatio vnitæ; posse autem denominationem deficere, non deficiente aliqua entitate intrinseca, exemplis adductis, sumptisque ea principiis contrariorum probatur.

Sed licet hæc solutio ab aduersariis efficaciter impugnari non possit; ex principiis tamen nostrorum Thomistarum contra illam sic arguitur: quia namque relationi est essentiale exercitium referendi, quando ex defectu termini deficit hoc exercitium, destruitur non solum denominatio intrinseca relati, sed etiam entitas relationis, cum ex hoc à Discipulis D.Thom. probetur, relationem prædicamentalem realiter à suo fundamento distingui, quia, nempe, relatione destructa, fundamentum perseuerat, quod argumentum efficax esse non potest, si, perseuerante fundamento, exercitium referendi perficeret ex solo defectu intrinsecæ denominationis relati, & non ex defectu entitatis; sed vnioni humanitatis ad Verbum est essentiale exercitium vniendi actualiter: ergo, quando hoc exercitium deficeret, aut non esset, deficeret, aut non esset entitas vnionis, humanitate superstite, & consequenter vnio humanitatis ad Verbum realiter ab humanitate distinguitur, discurrendo consequenter ad principia Thomistarum. 17 *Impugnatur solutio ex principiis Thomistarum.*

Respondebis, exercitium vniendi actualiter non esse essentiale entitati vnionis entitatiuè sumptæ, sed solum est essentiale entitati vnionis vt præstanti denominationem actualiter vniti; ex quo solum sequitur, deficiente exercitio, aut non existente actualiter vniendi, deficere, aut non existere prædictam entitatem, non entitatiuè, sed denominatiuè, hoc est, vt præbentem denominationem vniti actualiter, ex quo modo deficiendi non arguitur realis distinctio vnionis ab humanitate vnita. 18 *Respondebis.* Sed contra: exercitium referendi est relationi essentiale, non solum denominatiuè sumptæ, hoc est, vt denominanti relatum, sed etiam entitatiuè acceptæ: & idcirco, deficiente hoc exercitio, non solum deest realis denominatio, sed etiam entitas relationis, alias ex tali defectu non colligeretur distinctio realis relationis à fundamento, vt *proximè* arguebamus: ergo exercitium actualiter vniendi est entitati vnionis essentiale, non solum sumptæ denominatiuè, & vt danti denominationem actualiter vniti, sed etiam entitatiuè sumptæ, & secundum suam entitatem, & consequenter, hoc exercitio deficiente, aut non existente, deficeret, aut non existeret entitas vnionis, non solum denominatiuè sumpta, sed etiam accepta entitatiuè: ex quo vlterius infertur realis distinctio vnionis ab humanitate vnita. *Sed contra.*

Respondebis, negando consequentiam, & disparitatem constitues in eo, quod relatio pertinet ad prædicamentum speciale, & ab aliis prædicamentis distinctum; ideoque exercitium referendi essentialiter conuenit entitati relationis, prout à fundamento distinguitur, non solum sumptæ denominatiuè, sed etiam entitatiuè; vnio autem ad speciale genus aut prædicamentum non spectat, sed reducitur ad genus extremi, quod per illam nectitur, & vnitur; ideoque exercitium actualiter vniendi specialem entitatem non petit, cui essentiale sit entitatiuè acceptæ, sed accidentaliter, & separabiliter conuenit entitati extremi, quod alteri vnitur ex quo vlterius sequitur, relationem realiter à fundamento distingui, rectèque huiusmodi distinctionem inferri ex separabilitate non mutua relationis ab illo; secus autem vnionem ab extremis vnitis; quia separatio non mutua solum arguit realem distinctionem, quando fit argumentum in iis, quæ pertinent ad prædicamenta distincta, vel saltem ad diuersas species sub vno genere contentas. 19 *Respondebis.*

Sed contra primò; nam ex diuersitate prædicamentali non probatur realis aliquorum distinctio: ergo distinctio realis relationis à suo fundamento non probatur rectè ex eo, quod fundamentum, & relatio ad diuersa prædicamenta pertineant, sed ex separabilitate reali non mutua, quæ inter fundamentum, & relationem interuenit, & consequenter, quamuis vnio non pertineat ad diuersum prædicamentum ab illo, ad quod pertinet extremum vnitum, ex separabilitate 20 *Sed contra primò.*

tate

tate reali non mutua vnionis ab extremo vnito rectè infertur realis illorum distinctio. Consequentia tenet; antecedens autem probatur primò, nam maior est diuersitas generum transcendentium, nempè, entis veri, & boni, quam diuersitas prædicamentorum, quæ sub ente continentur; sed prima distinctionem realem non petit; nemo enim inter ens verum, & bonum realem distinctionem constituit: ergo neque ea secunda distinctio realis arguitur. Secundò, nam actio, passio, & motus prędicamentaliter differunt: actio quidem, & passio, vt prædicamenta diuersa, motus autem, vt post prædicamentum; & tamen non distingui realiter, sed solum virtualiter, & ratione ratiocinata, docet valdè probabilis plurium Thomistarum sententia: ergo prædicamentalis diuersitas realem distinctionem non arguit, nec illam exposcit.

21 *Secundo, & vrgentius.* Contra secundò, & vrgentius: exercitium personandi naturam creatam petit esse essentiale alicui entitati, quæ non solum quoad denominationē, sed etiam entitatiuè deficiat, aut non existat, tali exercitio deficiente, aut non existente; & tamen hoc exercitium non est alicuius pertinentis ad diuersum prædicamentum, sed reductiuè spectantis ad speciem naturæ, quam terminat, & modificat: ergo etiam si exercitium vniendi humanitatem ad Verbum non spectet ad diuersum prædicamentum à natura, quam vnit, nihilominus exposcet esse essentiale entitati deficienti, non solum denominatiuè, sed etiam entitatiuè ad defectum exercitij. Consequentia tenet ex doctrina solutionis, minor est certa; personalitas namque non est accidens, sed de prædicamento substantiæ, & quia completa non est, non ponitur in prædicamento directè, & consequenter reducitur ad speciem naturæ, quam terminat, maior autem probatur: nam in omnium Thomistarum sententia, & communi Theologorum, subsistentia, seu personalitas creata realiter distinguitur à natura, quam terminat, quæ realis distinctio communiter probatur à Theologis ex mysterio Incarnationis, in quo fide credimus, existere humanam naturam sine propria subsistentia; sed si exercitium personandi naturam creatam non peteret esse essentiale entitati deficienti entitatiuè, cum exercitium deficeret, hæc consequentia esset nulla: ergo huiusmodi exercitium petit esse essentiale entitati deficienti entitatiuè, deficienti tali exercitio.

22 *Confirmatur 1.* Et ex his roborari potest amplius veritas nostræ conclusionis, ex ea namque probatur distinctio realis subsistentiæ à natura, quia in Christo existit natura humana sine propria subsistentia; sed etiam potuit existere humanitas sine vnione sui ad Verbum: ergo vnio humanitatis ad Verbum realiter ab humanitate distinguitur. Confirmatur, & vrgetur secundò, & tradita solutio reijcitur: etsi vnio humanita- *Secundò.* tis ad Verbum non spectet ad diuersum prædicamentum à natura, quam vnit, spectat tamen ad diuersam lineam ab illa: ergo exercitium vniendi humanitatem ad Verbum petit esse essentiale entitati deficienti, non solum sub ratione denominationis, sed etiam sub ratione entitatis, deficienti tali exercitio.

Consequentia videtur bona à paritate rationis: si namque exercitium spectans ad diuersum prædicamentum petit præstari ab entitate, quæ, ipso deficiente, entitatiuè deficiat non est, cur etiam exercitium ad diuersam lineam spectans huius conditionis non sit. Antecedens autem probatur, nam vnio humanitatis ad Verbum est supernaturalis; humanitas autem naturalis est, imò & ipsa potentia obedientialis, qua humanitas vnionem recipit, est ordinis naturalis in veriori sententia: ergo humanitas, & vnio ad diuersas lineas spectant.

23 *Denique probatur conclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio: ex vi actionis vnitiuæ producitur vnio humanitatis ad Verbum; & tamen ex vi illius actionis non producitur humanitas, sed per aliam distinctam: ergo vnio realiter ab humanitate distinguitur. Patet consequentia: nam diuersæ actiones realiter productiuæ petunt terminos productos distinctos realiter: minor constat, nam ad productionem humanitatis Beatissima Virgo concursum præstitit, secus autem ad vnionem humanitatis cum Verbo: ergo humanitas non per illam, sed per aliam actionem fuit producta; maior autem probatur; omnis enim actio formaliter, aut virtualiter transiens est realiter productiua; sed actio vnitiua humanitatis ad Verbum est actio transiens formaliter, aut virtualiter: ergo est productiua realiter: cumque humanitatem non producat, dicendum necessario videtur, quod producat vnionem humanitatis ad Verbum.

24 *Dicas.* Dices, ex vi istius actionis produci Christum vt hominem, qui est terminus totalis illius, nec ad rationem actionis formaliter, aut virtualiter transeuntis aliquid aliud exposcitur, quam quod terminum totalem producat. Sed contra primò omnis actio productiua termini totalis necessario petit terminum partiale producere, media cuius productione terminum totalem attingat; sed respectu actionis vnitiuę humanitatis ad Verbum non potest assignari terminus partialis productus, nisi vnio humanitatis: ergo huiuscemodi actio, non solum producit Christum, sed etiam producit vnionem. Consequentia cum minori tenet; maior autem probatur: non enim posset generatio æterna Verbi Verbum producere tanquam terminum totalem, si nec relationem produceret, nec produceret naturam diuinam, alias defendi posset, nec naturam Verbi, nec filiationem fuisse productam per æternam generationem, & defendi simul, Verbum fuisse per illam productum tanquam terminum totalem, quod catholicè dici non potest: ergo non stat, actionem aliquam terminum totalē producere, nisi producat aliquid repertum in illo tanquam partialem, vel quasi partialem terminum. Secundo, nam ex vi actionis vnitiuæ humanitas Verbo vnitur; sed non vnitur per illam formaliter: ergo vnitur per illam effectiuè; sed vniri effectiuè per actionem est, efficienter vnionem causari, quod idem est, atque vnionem produci: ergo ex vi prædictæ actionis producitur vnio: cumque ex vi illius non producatur humanitas, necessario est dicendum, vnionem realiter ab humanitate distingui. *Sed contra primò.* *Secundo.*

---

§. III.

Duplici argumento occurritur, & explicatur mens D. Thomæ.

CONTRA nostram conclusionem argumentantur Auctores contrarij primo ex D. Thoma in 3. ad Annibaldum *dist. 5. q. vnic. art. 3 in corpore*, illis verbis: *Vnio tripliciter potest accipi: vno modo, prout vnio idem est, quod vnitio: & sic idem est, quod diatan assertia: alio modo, vt vnio est passio, & sic est quadam natura assumpta dependentia ad assumentem: tertio modo, & propriè, vnio est relatio consequens huiusmodi actionem, & sic est quadam comparatio, vel habitudo vnius ad alterum, &c.* Ergo, vel D. Thom. diminutè in hoc mysterio explicando processit, quod à Nobis admittendum non est, vel inter humanitatem, & Verbum, præter actionem vnitiuam, & passionem, prædicamentalemque relationem, nihil mediat realiter ab humanitate, & Verbo distinctum. 25 *Primo arguitur. S. Tho.*

26 *Confirmatur 1. S. Tho.* Confirmatur primo ex eodem D. Thoma *in hac quæstione articulo 1. solutione ad 1.* vbi docet, vnionem humanitatis ad Verbum factam esse immediatè in persona, *& infra q. 6. art 6. ad 1. & 3. argum.* vbi docet, factam esse secundum esse personale sine dependentia ab aliquo intermedio, *& in 3. Sent. dist. 2. q. 2. art. 1. & 2.* vbi probat, in vnione ista non cadere medium formaliter causans vnionem, sed si humanitas vnita esset Verbo, medio aliquo nexu realiter ab extremis distincto, vnio ista non fuisset facta immediatè in persona, & aliquod medium caderet inter extremo vnita causans vnionem formaliter: ergo iuxta D. Thomam inter humanitatem, & Verbum non mediat vnio realiter ab illis distincta. Confirmatur secundò: nam D. Thom. modi realiter ab *Secundo.* humanitate, & Verbo distincti inter vtrumque mediantis nullibi fecit mentionem, sed tantum actionis vnitiuæ ex parte Dei, passionis ex parte humanitatis, & relationis prædicamentalis ad passionem consequutæ: ergo præter hæc, modus vnionis medians inter humanitatem, & Verbum ab humanitate realiter distinctus contra mentem D. Thomæ statuitur.

27 *Respondetur argumento.* Respondeo ad argumentum, quod licet D. Thom. *in testimonio allegato* non expresserit modum vnionis mediantem inter humanitatem, & Verbum realiter ab humanitate distinctum; ex eius tamen verbis colligitur à priori, & à posteriori: à priori quidem, ex primo, & secundo modo, quo accipitur vnio, videlicet, actiuè, & passiuè; non enim stat vnitio actiuè sumpta, & vnio accepta passiuè absque modo reali per illas causato, formaliter permanenter vniente, *vt superius* arguebamus; à posteriori autem, ex tertio modo, quo iuxta D. Thomam accipitur vnio, nempe, relatiuè: relatio namque non potest realiter conuenire humanitati, quin mutatio in humanitate præcedat, vt ex D. Thoma vidi-

mus, nec poteſt mutari humanitas realiter, mutatione præcedente relationem abſque modo realiter ſuperaddito, & ab illa diſtincto, vt in primo argumento ſatis efficaciter monſtrauimus.

28 *Ad primã confirmationem.* Ad primam confirmationem dicatur, D. Thomam in priori teſtimonio ſolum docere, vnionem factam eſſe in perſona, quod veriſſimum eſt; Nobis tamen in nullo præiudicat, & licet adderet, factam eſſe immediate in perſona, veriſſimum etiam eſſet, non per excluſionem vnionis mediantis, ſed per excluſionem vnionis factæ in natura, & per excluſionem accidentis mediantis inter humanitatem, & Verbum: & hoc ſolum docet D. Thom. *in ſecundo teſtimonio* (*S. Tho.*) vt ex intento articuli conſtat, quod erat probare, naturam humanam, mediante gratia, aſſumptam a Verbo non fuiſſe. *Si dicas.* Si dicas: eo ipſo, quòd mediauerit vnio, cum hæc ſit gratia facta humanitati, neceſſariò gratia mediauit: ergo, ſi fuit humanitas media vnione aſſumpta à Verbo, fuit, mediante gratia aſſumpta, quod à D. Th. negatur. *Reſpondetur 1.* Reſpondeo primò, vnionẽ non eſſe gratiam ſanctificantem humanitatẽ ſed ſolũ ex nexu gratiæ perſonalis illam ſanctificantis, vt *tract.* 5. videbimus; ac proindè ex eo, quòd mediauerit vnio, non ſequitur, quòd mediauerit gratia. *Secundo.* Vel ſecundò dicatur, medium, quod D. Tho. in illo *articulo* excludit, nõ eſſe vnionẽ, quæ gratia ſubſtantialis eſt eſſentialiter cũ gratia perſonali connexa: hæc namque non ponit in numero cum extremis vniis, ſed gratiam accidentalem, cuius primarius conceptus non ſit vnire humanitatem, Verbo, & quæ non vnitiae, ſed diſpoſitiuè præuie ad vnionem ipſam *Ad tertiũ.* concurrat. Et ex his mens D. Th. *in tertio teſtimonio* colligitur, quæ fuit excludere formam accidentalem, formaliter cauſantem vnionem; non autem modum ſubſtantialem, qui a Nobis inter humanitatem, & Verbum ſtatuitur.

29 *Sed oppones 1.* Sed oppones primò D. Thomam *in 3. diſt. 2. q. 2. art. 2. quæſtiuncul. 3. in corpore*, illis verbis: *Ad tertiam quæſtionem dicendum, quod inter humanam naturam, & diuinam neceſſe eſt, ponere vnionem mediam, non ſicut cauſam, ſed ſicut effectum coniunctionem naturalem conſequentem*; ſed ſi modus ſubſtantialis conſtituatur inter humanitatem, & Verbum, dabitur vnio media formaliter cauſans naturarum coniunctionem, cum ad hoc modus iſte conſtituatur, vt illo mediante, humanitas Verbo vniatur: ergo talis modus admittendus non eſt. *Secundo.* Secundò oppones: ſi modus iſte abſolutus vniens formaliter humanitatem Verbo realiter ab illa diſtinctus daretur, D. Thomas aliquando feciſſet expreſſam illius mentionem, ſed D. Tho. nunquam illius mentionem fecit, vt conſtat ex adductis teſtimonijs; nec aliud aſſignabitur, in quo Angelicus Doctor talem modum inter humanitatem, & Verbum ſtatuerit: ergo contra illius mentem à Nobis iſte modus conceditur.

30 *Reſp. ad primã inſtantiam.* Reſpondeo ad primam inſtantiam loqui D. Thomam *in teſtimonio alleg.* de vnione relatiuè ſumpta, vt conſtat ex ratione, qua probat, non mediare vt cauſam coniunctionis, quia, ſcilicet, accidens eſt, quod ſolum verificatur de vnione ſumpta relatiuè: ſumpta namque pro formali nexu, non eſt accidens, ſed ſubſtantia incompleta, modusque ſubſtantialis: vnde *ex dicto teſtimonio* nihil contra Nos infertur.

31 *Ad ſecundam.* Ad ſecundam inſtantiam reſpondeo, diſtinguendo maiorem: illius in ſe ipſo formaliter, nego maiorem: in cauſis, & in effectu, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet D. Tho modum iſtum abſolutum realiter ab extremis diſtinctum ſub his terminis nunquam expreſſerit, quod omittimus, quia veritatem vniuerſalis negatiuæ examinare eſt difficilè, meminit tamen, & expreſſam fecit mentionem cauſarum iſtius modi, & effectus illius: cum enim actionis vnitiuæ, & paſſionis humanitatis meminerit, ex quibus talis modus neceſſariò cauſatur, & relationis humanitatis ad Verbum, quæ iuxta D. Thomam illius mutationem neceſſariò ſupponit; mutatio autem humanitatis relationem præcedens ſine modo à Nobis poſito nequeat ſaluari, conſequens fit, vt D. Th. modi à Nobis conſtituti meminerit in effectu, & cauſis illius, quod ſufficit, vt à Nobis adſtruatur in nullo contrauenienco Angelici Præceptoris doctrinæ, ſed illi cum omni rigore adhærendo. Ratio autem, cum iſtius modi expreſſam mentionem non fecerit, eſſe poteſt; quia, cum modi minimæ entitatis ſint, & obſcuræ cognoſcibilitatis, ideò D. Thom. illum explicuit à priori per actionem, & paſſionem, ex quibus cauſatur, & à poſteriori per relationem, qua humanitas ad Verbum refertur, talem modum ſupponentem, & ſuper illum fundatam. Et ex his ad ſecundam confirmationem conſtat ſolutio.

32 Secundò principaliter arguunt: vt forma vniatur materiæ, non requiritur modus vnionis realiter ab extremis diſtinctus: ergo vt humanitas diuino Verbo vniatur, modus realiter ab illa diſtinctus neceſſarius non eſt. *Secundo arguunt.* Conſequentia videtur bona; rationes enim, quibus noſtram concluſionem monſtrauimus, æquè militant in forma, vt vniatur materiæ, atque in vnione humanitatis ad Verbum; antecedens autem oſtenditur primo ex D. Thom. *lib. 8. Methaphyſic. lectione vltim. prope finem*, dicente: *Quòd aliqui antiqui errabant, inquirendo, quod faciat vnum potentiam, & actum, quaſi oporteret, ea colligari per aliquod vnum medium; ſicut ea, quæ ſunt diuerſa ſecundum actum.* *Anteced. prob. 1. S. Tho.* Et ſubdit: *Quod non oportet ea vniri per aliquod vinculum: ſicut ea, quæ ſunt penitus diuerſa, &c.* Ergo iuxta Diuum Thom. vt forma & materia vniantur, vinculum neceſſarium non eſt ab vtroque extremo diſtinctum. Et 1. 2. q. 110. art. 1. ad 2. illis verbis: *S. Tho.* *Dicendum, quòd Deus eſt vita animæ per modum cauſæ efficientis, ſed anima eſt vita corporis per modum cauſæ formalis; inter formam autem, & materiam non cadit aliquid medium, quia forma per ſe ipſam informat materiam, vel ſubiectum, ſed agens informat ſubiectum, non per ſuam ſubſtantiam, ſed per formam, quam cauſat in materia.* Quod etiam docet 1. p. q. 76. art. 7. in corpor. illis verbis. *Forma autẽ per ſe ipſam facit rem eſſe in actu, cum per eſſentiam ſuam ſit actus, nec dat eſſe per aliquid medium, &c.* Ergo ſentit D. Thomas, vt forma vniatur materiæ, illamque actuet, & informet, modum, ſeu vinculum a materia, & forma diſtinctum neceſſarium non eſſe.

Secundò id ipſum probatur nam D. Thomas 1. p. q. 76. art. 6. indè probat, animam non vniri materię, mediante aliquo accidente: *Quia, cum materia ſit in potentia ad omnes actus ordine quodam, oportet, quòd id, quod eſt primum ſimpliciter in actibus, primò in materia intelligatur; primum autem inter omnes actus eſt eſſe*: quod, vt in eodem *articulo* explicat, prouenit à forma ſubſtantiali; ſed hæc ratio etiam probat, formam non vniri materiæ mediante entitate reali, etiam ſubſtantiali, realiter ab ipſa diſtincta; hæc nanque non eſt actus ſimpliciter, ſed actus ſecundum quid, & conſequenter præuenire debet à forma ſubſtantiali, quæ ſola dat eſſe ſimpliciter: ergo iſta realis entitas realiter ab extremis diſtincta inter materiam, & formam admittenda non eſt. 33 *Secundò S. Tho.*

Tertiò probatur ratione ex teſtimonijs D. Thomæ deſumpta: nam materia ſe ipſa eſt potentia receptiua forma ſe ipſa eſt actus informatiuus materiæ: ergo abſque aliqua entitate mediante materia recipit formam, & forma informat materiam, & ab illa ſe ipſa recipitur. 34 *Tertiò probatur ratione.* Confirmatur: nam, ſi materia, & forma ſubſtantialis, medio aliquo modo realiter ab ipſis diſtincto, vnirentur, ſequeretur, materiam, & formam non comparari inter ſe tanquam potentiam, & actum, ſed vtramque ad modum illum, vt potentiam ad actum comparari: *Confirmatur.* conſequens eſt falſum: ergo talis modus inter materiam, & formam non datur. Probatur ſequela; etenim, quia partes lineæ vniuntur mediante puncto, quod realiter ab illis diſtinguitur, non comparantur ad inuicem tanquam actus, & potentia, ſed vtraque puncto actuatur, & terminatur: ergo, ſi materia, & forma copulantur, medio modo realiter ab illis diſtincto, non comparantur inter ſe tanquam actus, & potentia, ſed vtraque vt potentia reſpectu talis modi ſe habebit.

Quartò probatur: ſi namque inter formam, & materiam mediaret modus vnionis realiter ab illis diſtinctus, ſequeretur, eſſe concedenda tria principia entis naturalis in facto eſſe: 35 *Quartò.* conſequens eſt contra omnes Philoſophos, ſolum duo principia entis naturalis in facto eſſe admittentes: ergo talis modus inter formam, & materiam non datur. Minor cum conſequentia tenet; ſequela autem probatur: ſi talis modus daretur, non minus poneret in numero cum materia, & forma in ratione principij reſpectu entis naturalis in facto eſſe, quam priuatio ponit cum illis in numero reſpectu entis naturalis in fieri; ſed priuatio diſtinguitur à Philoſophis in ratione principij à materia, & forma reſpectu entis naturalis in fieri; ideoq; tria principia entis naturalis in fieri conſtituuntur: ergo modus ille, ſi datur, erit in ratione principij à materia, & forma diſtinctus, & conſequenter erunt tria principia entis naturalis in facto eſſe conſtituenda.

Denique primum antecedens probatur: anima rationalis ſe ipſa vnitur materiæ abſque modo aliquo realiter ſuperaddito: ergo etiam cæteræ formę ſe ipſis materiæ vniantur abſque modo ſupperaddito. 36 *Denique probatur.* Conſequentia patet à paritate rationis; antecedens autem probatur: nam modus realiter diſtinctus ab anima illam cum materia nectens corporalis eſſe non poteſt; entitas enim corporea in ſubiecto ſpiritua-

tuali non potest, saltim permanenter, recipi, nec potest esse spiritualis, primo; quia talis modus, si datur, educi debet de potentia materiæ, cui vnitur; forma autem spiritualis non potest in potentia materiæ contineri; ac proindè, nec potest ex illa educi: secundò, nam ille modus deberet ab homine generante causari; entitas autem spiritualis non potest efficienter causari ab homine, cum idcirco anima rationalis ab homine generante non procedat efficienter; nec possit causari ab illo, quia spiritualis est: ergo talis modus ab anima rationali distinctus non datur, sed se ipsa absq; superaddita entitate vnitur materiæ, illamq; actuat, & informat, & consequenter id ipsum est de cæteris formis dicendum.

36 *Respondetur.* Respondeo ad argumentum, negando antecedens, ad primam probationem dicatur, D. Thomam inter formam, & materiam solum excludere medium, quod sit res, & cuius munus adæquatum non sit vnire, & nectere formam cum materia; non autem excludere medium, quod non est res, sed modus rei, & cuius munus primarium, & adæquatum est exercitium vniendi: &, quod sic accipiendum sit D Thomas, patet, nam *in primo, & tertio testimonio* impugnat quosdam antiquos, quorum alij asserebant, quòd anima intellectiua habebat corpus incorruptibile sibi vnitum naturaliter, & inseparabiliter, mediante quo, vniebatur corpori corruptibili hominis, alij verò docebant animam rationalem, mediante luce, corpori vniri; hæc autem sunt res, & non modi, & munus primarium, & adæquatum illorum non est vnire formam cum materia. Contra istos Philosophos rectè docet D Thomas, animam vniri corpori immediatè per exclusionem rei mediantis inter illam, & corpus; non verò per exclusionem modi, cuius munus adæquatum sit vnire animam corpori, iste namque in numero cum extremis vnitis non ponit. Nec obstat, quominus absolutè verum sit, & dicatur, animam immediate corpori vniri, sicut, quamuis inter agens & patiens mediet actio realiter ab illis distincta, si nihil aliud mediet, rectè dicitur agens immediatè contingere passum, eo quod actio in numero cum agente non ponit. In secundo autem testimonio solum intendit, differentiam constituere inter Deum, vt dantem homini efficienter vitam, & animam vt formaliter vitam præstantem, consistentem in eo, quòd Deus non se ipso, sed mediante forma intrinsecè in subiecto recepta, quæ vitam formaliter præstet, vitam homini communicat; anima autem se ipsa immediatè per exclusioné formæ mediantis vitam corpori communicat, non verò per exclusionem modi, qui nec res, nec forma sit, formaliter vitam communicans, sed modus vniens formam formaliter vitam præstantem.

27 *Respond. ad 2. probationem.* Ad secundam probationem, concessa maiori, nego minorem, nam esse, quod dat vnio, non ponit in numero cum esse formæ, quam vnit, cum illius adæquata ratio, & essentia consistat in vniendo formam dantem esse materiæ: & sic est ipsum esse formæ incompletè, reductiue, & vialiter; esse autem, quod forma accidentalis prçstaret, in numero poneret cum esse formæ substantialis, eo quòd essentia illius non consisteret primariò in uniendo formam cum materia, neque in ratione causalitatis formæ, sed primò aliud esse prçstaret; nam si in ratione unionis, & in exercitio uniendi formam cum matera illius esse consisteret, non esset de prædicamento accidentis, sed de prædicamento accidentis, sed de prædicamento substantiæ reductiuè: & cum alias illud esse in quo forma accidentalis consistit, non sit primum esse, nec tale simpliciter, non debet præcedere, sed subsequi ad formam substantialem dantem esse primum, & tale simpliciter; ideoque rectè probat D. Thomas ex isto principio, non posse animam rationalem vniri materiæ, mediante aliquò accidente; quia ad hoc erat necessarium, quòd accidens præstans esse secundum quid prius vniretur materiæ, quam anima rationalis, quæ præbet esse simpliciter.

38 *Ad tertiā* Ad tertiam probationem, distinguo antecedens: materia se ipsa est receptiua formæ, & forma se ipsa actus informatiuus materiæ per exclusionem medij dantis potentiam receptiua & informatiuam, concedo antecedens: per exclusionem medii dantis materiæ actu recipere formam, & formæ actu informare materiam, nego antecedens, & consequentiam: sicut enim ex eo, quòd in ordine effectiuo potentia proxima sit se ipsa operatiua, tantum infertur, nullo alio indigere, vt ipsi dare posse proximum respectu operationis, non autem, quòd non egeat actione realiter à se distincta, vt illam constituentem actu operantem ita ex eo, quòd materiæ sit seipsa receptiua formæ, & forma se ipsa informatiua materiæ, solum colligitur nec materiam, nec formam indigere medio dante illis potẽtiam proximè receptiuam, & proximè informatiuam; non autem, quòd non indigeant aliquo ab ipsis distincto constituente materiam actu recipientem formam, & formam actu informanté, & actuantem materiam. Ad confirmationem, nego sequelam, ad illius probationem, nego causalem in antecedenti datam; ratio enim, cur partes lineæ non comparantur inter se vt actus potentia, non est, quia medio puncto realiter distincto vniũtur, vel continuantur, sed quia compositio continui talis conditionis est, quòd constat ex partibus eiusdem rationis; ideoque non est maior ratio, cur vna sit actus, quam alia, & cur vni potius, quam aliæ ratio potentiæ attribuatur, cuius oppositum in compositione physica ex materia, & forma inuenitur. *Ad confirmationē.*

Ad quartam probationem, nego sequelam, ad illius probationem, nego maiorem. Ratio autem discriminis est, nam priuatio habet diuersissimum modum principiandi ens naturale in fieri ab illo, quem habent materia, & forma, nec comparatur ad materiam, & formam vt illarum causalitas in actu secundo; & ideo cum illis ponit in numero in ratione principii entis naturalis in fieri considerati; vnio autem, etsi a materia, & forma vnitis realiter distinguatur; est tamen illarum causalitas respectu compositi, & actuale exercitium causandi constitués materiam, & formam in suis propriis generibus in actu secundo causantes; causalitas autem cum causa, cuius est causalitas, non ponit in numero in ratione causandi, & Philosophi constituentes duo principia entis naturalis in facto esse, nempe, materiam & formam, non præscindunt ab vnione, sed illam includunt & loquuntur de materia, & forma vnitis. 39 *Ad quartam.*

Ad vltimam probationem, negò antecedens; ad illius probationem, nego secundam partem antecedentis; modus enim quo anima relationis vnitur materiæ, non corporeus, sed spiritualis est. Ad primam probationem dicatur, modum, quo anima subiectiuè vnitur materiæ, non educi de potentia materiæ, sed de potentia animæ; educitur namque de potentia illius, in quo immediate recipitur; non autem recipitur immediatè in materia, sed in anima rationali; & ideo non ex potentia materiæ, sed ex potentia animæ rationalis educitur; alius autem modus, quo materia vt subiectum vnitur animæ, & ad animam terminatur, in materia recipitur, & ex illa educitur; iste autem non spiritualis, sed materialis est, & corporeus 40 *Ad vltimam.*

Ad secundam probationem dicatur, animæ rationali ideo repugnare, quòd ab homine generante causetur, quia per se subsistens est, & a subiecto, & materia in essendo independẽs ideoque non potest per aductionem fieri, sed solum per creationem fit, creatio autem agenti creato repugnat; modus autem vnionis, quo anima subiectiuè vnitur materiæ, licet spiritualis sit, non est per se subsistens, nec à subiecto independens vnde, non per creationem, sed per eductionem fit: ideoque potest, medio semine in virtute animæ rationalis ab homine generante produci, & de facto producitur, cùm homo ab homine generatur. *Ad 2. probationem.*

---

§. IV.

Cætera argumenta diluuntur, & explicatur, an personalitas creata absque modo superaddito vniatur propriæ naturæ?

TERTIO arguitur: personalitas creata se ipsa vnitur naturæ propriæ absque modo realiter superaddito: ergo etiam personalitas diuina absque modo aliquo realiter ab extremis distincto vnitur humanitati. Consequentia videtur tenere, eo quòd personalitas Verbi gerit vices subsistentiç creatæ, & quia illius vices gerit, infertur a Thomistis communiter cum Angelico Doctore *in hac quæst. art.* 10 quod sicut ad vnionem cum subsistentia propria nullum accidens in humanitate mediaret ita nullum accidens mediat vnionem humanitatis cum Verbo: ergo, si non mediaret, nec intercederet vnio realiter ab extremis distincta inter naturam humanam, & propriam personalitatem, nec mediari debet in vnione humanitatis cum Verbo. Antecedens autem ostenditur primo subsistentia namq; est modus incompletus naturç; sed quia vnio modus est, non ponimus modũ vnionis, quo vnio vniatur, sed se ipsa vnitur extremo, 41 *Tertio arguitur.* *Thomistæ*

quod vnit. ergo pariter subsistentia, seu creata personalitas, quia modus incompletus est, per se ipsam absque modo realiter superaddito, vnitur propriæ naturæ.

42 Secundò probat antecedens Nazarius modus namq; inter materiam, & formam realiter ab illis distinctus ad hoc constituitur, vt sit causalitas materiæ erga formam, & formæ erga materiam at subsistentiæ ad naturam nulla est causalitas, nec natura erga subsistentiam nullum causalitatem exercet; subsistentia namque, aut personalitas creata est purus terminus respectu naturæ, puri autem termini nulla est causalitas in ré terminatam, & natura ad subsistentiam, vt quid incompletum ad sui complementum comparatur; complementum autem a re, quam complet, nullatenus potest causari, sed ab eadem causa res cum suo complemento producitur: ergo, vt subsistentia, vel personalitas creata vniatur propriæ naturæ, nulla indiget entitate, adhuc incompleta, & modali realiter ab illa distincta.

43 *Respondetur 1.* Huic argumentum responderi potest primò, negando antecedens, ad primam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: ea ratione modi in communi nego minorem quia talis modus est, cuius formalis ratio est vnire, concedo minorem, & nego consequentiam. Itaque ratio formalis non indiget alia ratione formali: vndè, quia sua est formalis ratio coloribus, vt videantur, non indiget, vt videatur alia ratione formali, sed ipsa per se ipsam videtur: & quia actio est ratio formalis egrediendi ab agente, se ipsa ab agente egreditur absque aliquo ab illa distincto, per quod egrediens ab agente constituatur. Quia ergo subsistentia, quamuis modus incompletus sit, non est modus, qui sit ratio formalis vniendi, sed ratio formalis subsistendi, fit vt non indigeat alio, quod illi sit ratio formalis subsistendi, sed per se ipsam subsistat; indiget tamen alio, quo vniatur vt ratione formali vniendi, non vt ratione formali subsistendi; vnio autem est modus in ratione formali vniendi consistens: & ideo, vt vniatur, non indiget modo vnionis, sed se ipsa absq; modo realiter supperaddito vnitur.

44 *Ad secundā probationem respondetur primò.* Ad secundam probationem, nego maiorem: materia namque per modum realiter superadditum vnitur animæ rationali; & tamen erga illam non exercet materialem causalitatem, & licet de facto formas corruptibiles materialiter causet; potuit tamen de potentia absoluta forma corruptibilis vniri materiæ, quin hæc in illam exerceret materialem causalitatem: imò de facto formę cœlorum, & elementorum in sua prima conditione non fuerunt à materia causatæ, cum ex illa eductæ non fuerint in veriori sententia; & tamen in casu illo possibili daretur vnio realiter à materia, & forma distincta, & de facto talis vnio interuenit in Cœlis, & elementis in sua prima conditione: non ergo ad illud solum munus, nempè, causandi constituitur à Nobis inter materiam, & formam modus realiter ab illis distinctus, sed ex præcisso munere vniendi, quod etiam inter subsistentiam, & naturam exercetur, cum subsistentia sit vnita naturæ, & natura vnita subsistentiæ.

Secundò. Vel secundò, ad secundam antecedentis probationem, prætermissa maiori, nego minorem; nam subsistentia creata suo modo causat naturam, cum illam ad existendum præparet: qua ratione forma substantialis dicitur causare materiam, quia, nempè, materia non, nisi mediante forma capax est existentiæ; natura etiam creata propriam subsistentiam causat: tùm, quia subsistentia in natura intrinsecè recipitur: tùm etiam, quia ad illam dimanatiuè consequitur, cui causalitati non obstat, quod ab eodem agente natura creata, & propria subsistentia procedant: sicut nec obstat, quòd natura, & proprietates illius ab eodem agente ex vi eiusdem actionis causentur, quominus proprietates natura dependeant materialiter, & dimanatiuè.

45 *Secunda solutio.* Secundò ad principale ad argumentum respondeo, distinguendo antecedens: subsistentia vnitur se ipsa absque modo realiter superaddito, illam subiectiuè vniente, transeat antecedens: absque modo realiter superaddito vniente naturam subiectiuè ad subsistentiam terminatiuè se habentem; nego antecedens, & distinguo consequens per eandem distinctionem; solum enim sequitur, subsistentiam Verbi vniri humanitati se ipsa per exclusionem modi realiter superadditi subiectiuè vnientis Verbum, humanitati se habēti vt termino talis vnionis; non autem, quòd vniatur se ipsa per exclusionem modi realiter superadditi humanitati illam subiectiuè vnientis ad subsistentiam Verbi se habētem terminatiuè, quod ita euenisse in mysterio Incarnationis ex *infra* dicendis *in hac disputatione* constabit.

46 *Sed opponitur 1.* Sed oppones primò: non est ratio, cur subsistentia se ipsa sine modo superaddito vniatur subiectiuè, & vt natura subiectiuè vniatur, necessarius sit modus realiter superadditus, & realiter ab illa distinctus: ergo, si ex parte subsistentię non datur modus realiter superadditus, vt vniatur subiectiuè neque ex parte naturæ, vt subiectiuè vniatur, superaddendus est modus realiter ab illa distinctus, & consequenter inter subsistentiam creatam, & propriam naturam modus vnionis realiter ab extremis distinctus non dabitur. Secundo: cum enim vnio essentialiter sit nouus duorum extremorum, non stat, vnum alteri vnire, quin nectat vtrumque: ergo id ipsum, per quod subsistentia vnitur naturæ, vnit etiam naturam subsistentiæ, & consequenter, si hæc per se ipsam vnitur naturæ absque modo superaddito, per eandem subsistentiam vnietur etiam natura. ex quo vlterius infertur, superfluere modum vnionis realiter ab extremis distinctum, per quem natura creata propriè subsistentiæ vniatur. *Secundò.*

Respondeo ad primam replicam, negando antecedens. 47 *Resp. ad primā replicam.* Ratio autem differentiæ est, nam subsistentia, seu personalitas est essentialiter inseparabilis à natura, quam terminat: in hoc sensu, quòd separata ab illa, illique non vnita, non potest existere etiam de potentia absoluta, & consequenter vnio subsistentiæ cum propria natura est a subsistentia inseparabilis, mutua, & non mutua separatione, ita vt non possit vnio existere sine subsistentia nec, subsistentia existere sine vnione; natura verò creata potest sine vnione ad propriā subsistentiam existere, vt constat in Christi humanitate; cum autem distinctio realis vnionis ab extremo per illam vnito præcipuè colligatur ex seperabilitate reali non mutua extremi, quod vnit, fit consequens, quòd, etiam si admittamus, vel omittamus, vnionem subsistentiæ cum natura non distingui realiter a subsistentia, non vrgeamur indè cōcedere, vnionem naturæ cum subsistentia esse realiter à natura indistinctam. Ad secundam, distinguo antecedens: *Ad secundam replicam.* quin vtrumque extremum nectat subiectiuè, nego antecedens: vnum subiectiuè, & aliud terminatiuè, concedo antecedens, & sub eadem distinctione primi consequentis, nego secundam consequentiam. Vel distingui potest consequens, & concedi, non requiri modum vnionis realiter distinctum a subsistentia, & natura, vt hæc terminatiuè vniatur; negari autem, quòd necessarius non sit, vt subiectiuè vniatur natura ad subsistentiam terminatiuè, de quo in tertia disputationis parte sermo aliquantò fusior redibit.

Quartò arguitur, vt humanitatis vniatur Verbo, sufficit simultanea existentia Verbi, humanitatis, & actionis vnitiuæ: ergo modus intrinsecè in humanitate receptus realiter ab extremis distinctus necessarius non est. Probatur antecedens: posita actione vnitiua humanitatis ad Verbum, necessariò humanitas illi vnitur: ergo ad huiuscemodi vnionem sufficit simultanea existentia Verbi, humanitatis, & actionis vnitiuæ; 48 *Quartò arguitur.* Respondeo negando antecedens, ad probationem distinguo antecedens: ex vi actionis vnitiuæ efficienter, concedo antecedens: ex vi actionis vnitiuæ formaliter, nego antecedens, & consequentiam: sicut ista consequentia non tenet: *Posita actione calefactiua, necessariò existit calidum: ergo calidum fit per actionem calefactiuam, vel per solam coexistentiam subiecti, & calefactionis absque aliqua forma intermedia* *Respondetur.* Cuius consequentiæ defectus indè prouenit, quòd necessitas, vt calidum sit, existente actione calefactiua, non est ex vi actionis calefactiuæ formaliter, sed solum efficienter, quia, nempè, calefactio actualis essentialiter infert calorem, per quod non excluditur, sed potius infertur necessitas formæ à calefactione distinctæ, per quam subiectum constituatur formaliter calidum: ita in præsenti Nos dicimus, posita actione vnitiua humanitatis ad Verbum necessario vniri humanitatem Verbo non per ipsam actionem vnitiuam formaliter, sed efficienter quia efficienter causat modum formaliter vnientem humanitatem, per quod non excluditur, sed potius includitur, vel infertur necessitas modi distincti ab humanitate & actione vnitiua ad præstandum prædictum effectum formaliter.

Sed obijcies: distinctio realis modi vnientis formaliter ab humanitate vnita probatur à Nobis ex separabilitate 49 *Obijcies.* reali non mutua vnionis ab humanitate; sed licet ab illa absolute sumpta sit realiter separabilis vnio, ab illa tamen cōnotata actione vnitiua, implicat realiter separari: ergo ab humanitate cum hac connotatione non distinguitur realiter vnio. Patet consequentia: nam respectu humanitatis, adiuncta connotatione actionis vnitiuæ, non militat mediū probatiuum distinctionis: ergo ab illa sic sumpta non distinguitur realiter vnio.

Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequē- 50 *Respondetur.* tiā, nā quòd ab humanitate, & actione vnitiua sit inseparabilis vnio, prouenit ex eo, quòd actio vnitiua essētialiter habet

bet sibi annexum modum vnionis formaliter vnientem humanitatem Verbo prædicta actione efficienter causatum: ex quo, vt *proximè* dicebam, potius infertur necessitas modi realiter ab humanitate distincti, quam exclusio talis modi. Nos ergo rectè probamus ex eo, quod vnio sit realiter separabilis ab humanitate, quod realiter distinguatur ab illa, & ex eo, quod separabilitas hæc est alicuius intrinseci, rectè etiam arguimus, quod non possit prouenire, nisi ab aliquo intrinsece in humanitate recepto; ac proinde quod, posita actione vnitiua, non proveniat ab illa formaliter, sed tantum, efficienter ex quo vlterius colligitur, quod licet sit inseparabilis ab humanitate sub actione vnitiua, nihilominus realiter distinguatur ab illis: ab actione quidem vnitiua; quia ab illa efficienter causatur, si actio immanens in Deo formaliter sit; quod si sit actio transiens formaliter in passo recepta, distinguetur ab illa, vel distinctione reali entitatiua, vel distinctione reali formali, iuxta varias sententias de distinctione actionis transeuntis à termino per illam producto; ab humanitate autem distinguitur realiter; quia est realiter separabilis ab illa: & quidem hæc obiectio non potest Discipulis. D. Thomæ fauere probantibus distinctionem realem relationis à fundamento, quia realiter separatur ab illo, seperatione non mutua cum tamen à fundamento connotato termino relatio separari non possit.

51 *Denique arguitur.* Denique arguitur: stat separatio realis non mutua absque intrinseca distinctione reali inter extrema separationis: ergo ex eo, quod vnio humanitatis ab Verbum sit ab illa separabilis separatione reali non mutua, perperam à Nobis infertur distinctio realis intrinseca modi vnionis ab humanitate vnita. Consequentia est bona; antecedens autem ostenditur

Prob. antecedens 1. primo, nam quod hæc albedo, v.g. realiter fundet relationem realem similitudinis ad aliam albedinem actu existentem, est ab illa realiter superabile, & de facto separatur, si albedo terminans relationem similitudinis desinat esse; & tamen, quod hæc albedo fundet prædictam relationem, non est aliquid reale intrinsecam realiter ab illa distinctum: ergo stat separatio realis non mutua absque distinctione reali intrinseca inter extrema separationis.

52 *Secundò.* Deinde, nam Verbum diuinum realiter terminare humanitatem, illamque reddere subsistentem est ab illo separabile; & tamen prædicta terminatio non dicit entitatem Verbo intrinsecam realiter ab illo distinctam: ergo separatio realis non mutua stare potest absque reali intrinseca distinctione.

Tertiò. Præterea, nam quod amor Petri erga Paulum sit amor amicitiæ, est aliquid reale ab illo realiter separabile per hoc, quod Petrus non redametur a Paulo; & tamen ratio amicabilitatis in prædicto amore non addit entitatem intrinsecam ergo verum est antecedens.

Quartò. Denique probatur; nam exercitium realiter referendi patrem ad secundum filium genitum de nouo est separabile à relatione paternitate, ipsa perseuerante, si, nempe, secundus filius pereat, primo existente; & tamen exercitium illud non addit relationi entitatem modalem a paternitate distinctam, qua pater ad primum filium refertur: ergo idem, quod prius.

Respondeo, negando antecedens, loquendo de separatio-

53 *Respondetur.* ne reali entitatiua, de qua nostra ratio procedit: ad primam probationem, concessa maiori, nego minorem, nam licet esse fundamentum relationis realis similitudinis per modum actus primi nihil reale intrinsecum superaddat albedini; illam tamen actu fundare aliquid reale addit, scilicet, actionem, seu emanationem. sicut enim agens per veram, efficientiam denominatur tale ab actione: ita principium influens dimanatiuè constituitur in actu per dimanationem, quæ reductiue actio est. Vel secundo dicatur, quod sicut subiectum causat materialiter accidens, & materia formam, mediante vnione, quæ aliquid intrinsecam est, & realiter ab illis distinctum: ita albedo fundat relationem similitudinis, illamque fundamentaliter causat, & mediante vnionem cum illa: quæ vnio est aliquid reale intrinsecam realiter ab albedine distinctum.

Ad secundam probationem, distinguo maiorem: separa-

54 *Ad secundam probationem.* tione quoad denominationem tantum, concedo maiorem: separatione quoad entitatem, seu entitatiua, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris; solum enim sequitur, separationem realem purè denominatiuam non esse argumentum distinctionis realis intrinsecæ; non autem, quod separatio realis entitatiua non arguat intrinsecam realem distinctionem inter extrema separationis. Neque ex eo, quod Verbum diuinum absque superadditione entitatis terminet humanitatem, præstetque nouam denominationem intrinsecam, vel illam a propria personalitate suscipiat, licet inferre, quod hoc ipsum possit in

humanitate contingere, quod namque Verbum entitatiue inuariatum id prestet, quod in creaturis absque mutatione intrinseca nequit contingere, prouenit ex illius infinitate; ac proinde ad entitates creatas extendendum non est: sicut ex eo, quod idem actus Dei entitatiue inuariatus denominet Deum volentem necessario, & volentem liberè absque superadditione entitatis, quæ Deo deficere possit, non licet inferre, actum creatum, & finitum in nobis vtramque istam denominationem posse inuariatum omnino præstare; quia id concedimus actui voluntatis diuinæ ob illius infinitatem, & summam actualitatem.

Ad tertiam probationem dicatur, denominationem amicitiæ in actu amoris, quo vnus diligit alium, esse partim in- 55 *Ad tertiam.*
trinsecam, & partim extrinsecam; ideoque deficere potest absque defectu entitatis quæ sit intrinseca amori: denominatio autem vniti, etsi petat extremum tanquam terminum ab illo tamen non sumitur, sed adæquate ab intrinseco: sicut denominatio relati prædicamentaliter, etsi termini existentiam desideret, non sumitur ab illo formaliter; & denominatio libere volentis in Deo licet connotet obiectum creatum vt terminũ; ab illo tamen nec inadæquatè sumitur, sed adæquatè ab intrinseco in veriori Theologorum sentẽtia: ita in denominatione vniti contingit quòd licet, sine extremo terminante subsistere nequeat; non tamen ab illo sumitur, sed est adæquatè intrinseca: & ideo nequit deficere sine defectu alicuius entitatis intrinsecæ: & ratio est: nam denominatio intrinsece respicientis, etsi petat terminum, sine quo saluari nequit; ab illo tamen non sumitur, denominatio autẽ vniti in humanitate est denominatio respectiua intrinseca, non prædicamentaliter, sed transcendentaliter; ideoque non sumitur ab extrinseco extremo, ad quod terminatur, sed adæquatè ab intrinseco.

Ad vltimam probationem, distinguo maiorem exercitium 56 *Ad vltimam.*
referendi patrem ad secundum filium est separabile à relatione paternitatis, adhuc perseuerante, separatione solum quoad denominationem, concedo maiorem: quoad entitatem, nego maiorem, & prætermissa minori, de qua inter Thomistas est disceptatio, nego consequentiam; Nos enim loquitur de separatione reali non mutua duorum quoad entitatem, cum ex illa inferimus realem illorum distinctionem; quando autem, primo filio genito, alius generatur de nouo, paternitas præexistens, quæ in probabili sententia, etsi non omnibus Thomistis communi, ad secundum filium extenditur, non extenditur ad illum ratione nouæ, & superadditæ entitatis, sed entitatiuè inuariata denominat patrem ad secundum filium relatum vndè, si secundus filius pereat, nihil entitatis prædictæ relationis deperditur, sed sola denominatio Quod si rationem petas, cur exercitium referendi patrem ad secundum filium desinit absque destructione entitatis, & in nostro casu, non solum desinit denominatio vniti, sed etiam aliqua entitas? Ea est, quia, nempe, solum exercitium referendi patrem ad aliquem filium vagè, qui est formalis terminus prædictæ relationis, est illius entitati essentiale; ad hunc vero, aut illum filium in particulari referre, quos de materiali respicit, essentiale entitati prædictæ relationis non est, & ideo ex defectu extensionis ad hunc vel illum filium in particulari, remanente aliquo, ad quem terminetur, nihil entitatis perdit; quia solum destruitur terminus materialis illius; vnio autem habet pro primario, & formali termino extremum, cui nectit humanitatem: vndè, illo termino deficiente, in ratione termini vnionis, non destruitur sola denominatio vniti, sed etiam entitas vnionis, cui est prædicta denominatio essentialis.

Quod si hæc non placuerint, poterit responderi secundo; 57
patrem non respicere filium genitum de nouo per antiquam relationem, qua filium primo genitum respiciebat, sed per nouam superuenientem, prima relatione destructa: vnde, si secundus filius deficiat, deficit secunda relatio, & alia superuenit, ne duo accidentia solo numero distincta dentur simul in eodem subiecto, quod etiam accidentibus respectiuis impossibile a D. Thoma censetur: iuxta quam doctrinam nunquam desinit esse denominatio relati absque defectu entitatis, ex quo argumentum contra Nos sumebatur.

§. V.

Resoluitur secunda pars præsentis disputationis.

58 *Referuntur sententiæ. Gabr. Scotistæ. Radda. Castillo. Abra. Theologi.*

Circa secundam partem, in qua examinandum proposuimus, quid sit modus iste vnionis, variæ sunt Theologorum sententiæ. Prima docet, esse qualitatem quandam supernaturalem, per quam humanitas diuino Verbo coniungitur. Ita Gabriel *in 1. dist. 30. qu. 4. art. 2. & in 3. dist. 1. q. 1. art. 1.* Secunda sententia docet, esse relationem prędicamentalem extrinsecus aduenientem. Hanc tenent Scotistæ cum suo Doctore subtili *in 3. dist. 1. q. 1. art. 3.* Illamque vt de mente Scoti, & Discipulorum eius explicant, & tuentur Radda *3. part. controuers. 3. art. 4.* & Franciscus del Castillo *in præsenti disputatione 5. q. 4.* Tertia sententia docet, vnionem hypostaticam esse influxum actiuum Verbi in humanitatem proprium Verbo, & in eo consistentem, quod humanitatem reddat independentem a subiecto. Pro qua refertur Carolus Franciscus de Abra *tract. de Incarnatione cap. 3. quæst. 3.* Quarta, & vera sententia defendit, vnionem istam, nec qualitatem, nec relationem prædicamentalem esse nec actiuum influxum Verbi in humanitatem, sed modum quendam substantialem transcendentaliter relatiuum. Hanc tenent cæteri in *1. p. disputationis* pro nostra sententia relati.

59 *Prima conclusio.*

Pro cuius explicatione dicendum est primo contra Gabrielem, vnionem humanitatis ad Verbum qualitatem non esse. Ita communiter Theologi, & ostenditur primò: nam accidens, cum per esse secundum, necessario supponit esse substantiale quod est esse primum, & tale simpliciter; sed pro priori ad subsistentiam non conuenit humanitati esse substantiale, cum existat, & subsistat per existentiam, & subsistentiam Verbi: ergo pro priori ad subsistentiam nullum accidens inest humanitati, quod tamen necessarium erat, vt humanitas Verbo vniretur, media qualitate supernaturali; hæc namque est de prædicamento accidentis. Confirmatur primò: nam inter subsistentiam creatam, & naturam, quam terminat, nullum accidens prædicamentale mediat: ergo nec inter subsistentiam Verbi, quæ vices supplet subsistentiæ creatæ, & naturam humanam, quam terminat, potest qualitas supernaturalis mediare. Confirmatur secundò, nam humanitatem terminari per subsistentiam Verbi, est aliquid substantiale, & consequenter non potens medio accidenti prædicamentali præstari; sed præstatur media vnione: ergo vnio accidens prædicamentale non est, & consequenter non consistit in qualitate supernaturali. Confirmatur, & vrgetur tertio, nam de essentia compositi substantialis esse non potest accidens prædicamentale, alias non esset vnum per se, cum ex pertinentibus ad diuersa prædicamenta non possit vnum per se resultare; sed Christus est substantiale compositum gaudens vnitate per se, & de illius essentia est vnio humanitatis ad Verbum: ergo huiuscemodi vnio accidens prædicamentale non est, & consequenter supernaturalis qualitas esse non potest.

60 *Suadetur conclusio secundò.*

Deinde principaliter suadetur conclusio: nam vnio formæ substantialis cum materia non est accidens prædicamentale: ergo nec vnio humanitatis ad Verbum accidens prædicamentale esse potest. Consequentia tenet: ratio namque probans, vnionem formæ cum materia accidens prædicamentale non esse, pari efficacia militat in vnione humanitatis ad Verbum; antecedens autem probatur: si namque semel asseratur, vnionem formæ cum materia esse de prædicamento accidentis, sequitur, posse defendi, subsistentiam, & personalitatem esse accidens prædicamentale: consequens est contra omnium Philosophorum, & Methaphysicorum sententiam: ergo vnio formæ substantialis cum materia non est de prædicamento accidentis. Probatur sequela; non enim alia ratione probari potest, subsistentiam, & personalitatem accidens prædicamentale non esse, nisi quia ea illa, & natura vnum per se in linea substantiæ resultat; sed hæc ratio manifestè instatur, concesso, vnionem formæ substantialis cum materia esse de prædicamento accidentis, cum ex prædicta vnione resultet substantiale compositum, quod est per se vnum: ergo, concesso vnionem formæ substantialis cum materia esse de prædicamento accidentis, sequitur, posse defendi, subsistentiam, & personalitatem sub prædicamento accidentis contineri.

61 *Opponis.*

Nec refert, si opponas in fauorem Gabrielis; nam vnio humanitatis ad Verbum potest conuenire, & non conuenire humanitati, vtpotè, cum sit extra essentiam illius, nec sit passio ad illius essentiam consequuta: ergo conuenit humanitati accidentaliter, & consequenter est de prædicamento accidentis. Non inquam, obstat: tùm, quia ad summum colligitur, comparari ad humanitatem vt accidens prędicabile, non autem, quod sit accidens prædicamentale, vt constat in existentia substantiæ, quæ potest illi conuenire, & non conuenire; & tamen de prædicamento accidentis non est. Constat etiam in subsistentia Verbi terminante humanitatem, quæ taliter illi conuenit, quòd potuit non conuenire; & tamen accidens prædicamentale non est. Tùm etiam: nam Verbo taliter conuenit esse hominem, quòd potuit illi non conuenire, si humanitati non vniretur, vt potuit; & tamen homo de Verbo non prædicatur accidentaliter, adhuc prædicabiliter, vt docet D. Thom. *infra q. 16. art. 1.* eo quòd humanitas trahitur ad esse Verbi. *S. Tho.* Cum ergo vnio humanitatis ad Verbum eàdem existentia existat, qua existit humanitas, etiam si possit humanitati non conuenire, non sequitur, accidentaliter, adhuc prædicabiliter, conuenire humanitati.

62 *Secunda conclusio. S. Tho.*

Secundò est dicendum, vnionem humanitatis ad Verbum non esse relationem prædicamentalem. Ita extra Scholam Scoti sentiunt Theologi communiter, & ostenditur primò ex D. Thom. *in 2. Sent. dist. 2. q. 2. art. 2. quæstiuncul. 3. in corpore*, vbi docet, vnionem sumptam pro relatione consequi coniunctionem humanitatis ad Verbum: ergo coniunctio humanitatis ad Verbum relatio prædicamentalis non est, cum illam præcedat, & consequenter vnio in hac coniunctione consistens prędicamentalis relatio esse nequit. Deinde, nam relatio prædicamentalis in hoc præcipuè a transcendentali distinguitur, quòd prædicamentalis respicit terminum vt purum terminum; transcendentalis verò non ita sed vt causam, vel effectum; sed humanitas, mediante vnione, dependet a Verbo tanquam à sustentante, illudque respicit, tanquam à quo in existendo, dependet: ergo vnio ista relatio prædicamentalis non est.

63

Denique, vt enim contra Gabrielem *proximè* ostendimus, de essentia compositi substantialis accidens prædicamentale esse nequit; sed relatio prædicamentalis est de prædicamento accidentis: ergo esse nequit de essentia Christi, quatenus compositi ex Verbo, & humanitate, qua ratione est substantiale compositum; cumque de essentia illius, prout sic, sit vnio humanitatis ad Verbum, non potest huiuscemodi vnio in relatione prædicamentali consistere.

Respondet Castillo. Sed contra.

Si fortè dicatur cum Francisco del Castillo *vbi supra*, relationem istam, esto prædicamentalis sit, non esse accidens, sed aliquid substantiale. In contrarium obstat, hoc inter alia potissimum discrimen versari inter relationem prædicamentalem, & transcendentalem, quòd hæc diuagatur per alia prædicamenta, & cum illis identificatur; prædicamentalis verò speciale prædicamentum constituit diuisiuum accidentis, & sub accidente contentum; ideoque prædicamentalis dicitur: ergo, vel relatio ista prædicamentalis non est, vel sub genere accidentis continetur, vt de omni relatione prædicamentali creata censent communiter Philosophi, & Methaphysici. Quòd si hic Auctor tenaciter insistat in eo, quòd potest esse prædicamentalis relatio, & in genere substantiæ) quæstio erit de nomine; debebit tamen sequi communem modum loquendi, & cum illo conformari.

64 *Tertia conclusio.*

Tertiò est dicendum contra tertiam sententiam, hypostaticam vnionem non esse influxum actiuum specialem Verbi in humanitatem, nec in tali influxu consistere. Ita omnes Theologi, nullo excepto, quem viderim, & ostenditur primò: influxus namque actiuus in efficientia consistit; sed efficientia Incarnationis est toti Trinitati communis: ergo influxus actiuus Verbi in humanitatem est communis toti Trinitati, & consequenter vnio humanitatis ad Verbum, quæ Verbo est propria, & alijs personis non competens, in influxu actiuo Verbi in humanitatem consistere nequit. Minor, in qua sola potest esse difficultas, probatur ex Concilio Lateranensi relato *in cap. firmiter de summa Trinitate* vbi de Filio loquens, sic ait: *A tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper Virgine Spiritus Sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, &c.* Et ex Concilio Toletano 6. *cap. 1.* illis verbis: *Et cum tota cooperata sit Trinitas formationem suscepti hominis, quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis; solus tamen Filius suscepit humanitatem in singularitate personæ*: ergo efficientia Incarnationis toti Trinitatis est communis, & consequen-

Conc. Later. Conc. Tolet.

quenter nullus influxus actiuus in humanitatem competit specialiter Verbo, in quo possit consistere vnio humanitatis cum ipso.

65 Deinde probatur; nam iuxta commune Patrum, & Theologorum axioma opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa, & tribus personis communia, vt constat ex Concilio Toletano 6. *proximè* adducto, illis verbis *Quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis* habetque fundamentum non leue in illis verbis Ioannis 5. *cap. Filius non potest à se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem; quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit*; sed omnis influxus actiuus Verbi in humanitatem est opus ad extra: ergo omnis talis influxus indiuisus est, & omnibus personis diuinis communis, & consequenter vnio, quæ Verbi est specialiter, in actiuo influxu Verbi in humanitatem consistere nequit.

...onc. Tolet.

...oann. c. 5.

66 Præterea, nam, vt Verbo specialis influxus actiuus in humanitatem competeret, necessarium erat, vt vis actiua conueniret diuinis personis ratione proprietatis relatiuæ, quatenus à perfectionibus absolutis distinctæ; sed hoc asserere est contra omnium Theologorum sententiam, & rationi manifestæ aduersatur: ergo Verbo in humanitatem nullus conuenit specialis actiuus influxus. Maior cum consequentia tenet, minor autem ostenditur primò: nam vis actiua conuenit personis diuinis ratione omnipotentiæ; sed hæc non conuenit illis ratione relationem secundum id, quod addunt ad essentiam, sed est perfectio absoluta, alias esset concedendæ triplex omnipotentia in Deo, contra illud Symboli Athanasii *Non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens*: ergo vis actiua non conuenit diuinis personis ratione relationum secundum id, quod addunt ad essentiam, sed est perfectio omnibus illis communis.

...mb. ...than.

67 Secundò probatur minor: nam vis actiua competens diuinis personis ratione relationum, vel esset vis actiua effectiua omnis factibilis, vel ad aliqua factibilia limitata; hoc secundum imperfectio est in ratione actiuitatis, & consequenter non est admittendum in Deo; primum autem omnipotentiam in personis multiplicat, cum omnipotentia consistat in vi effectiua omnis factibilis: ergo vis actiua ratione relationum diuinis personis conueniens admittenda non est.

Tertiò eadem minor probatur: nam vis actiua ad extra non est minus absoluta in Deo quam vis intellectiua, & vis volitiua, & quam misericordia, & iustitia; sed hæc, quia absoluta sunt, non competunt diuinis personis ratione relationum secundum id, quod addunt ad essentiam, aliàs darentur in Deo tres intellectus, tres voluntates, &c. quod omninò absurdum est: ergo nec vis actiua potest diuinis personis competere ratione relationum secundum id, quod addunt ad essentiam.

68 Si opponas primò: vis generatiua est vis actiua; tamen Patri competit ratione paternitatis, vel vt principij *quo* proximi, vel saltem vt complementi principij: ideoque non conuenit alijs personis: ergo aliqua actiuitas conuenit vni personæ, quæ non conuenit alijs, & consequenter id ipsum dici poterit de speciali influxu actiuo Verbi in humanitatem, quòd, nempè conueniat Verbo ratione proprietatis relatiuæ, vel vt principij, vel vt complementi principij, & consequenter non sit alijs personis communis. Secundò, nam Verbum aliquem specialem influxum in humanitatem exercet, cum humanitas specialiter à Verbo dependeat, aliquo dependentiæ genere, quo non dependeat ab alijs personis, & specialis dependentia specialem influxum necessariò supponat; sed influxus iste finalis non est, nam etiam influxus finalis est omnibus personis communis nec materialis, nec formalis; ratio enim materiæ, & ratio formæ imperfectionem important, & consequenter repugnat diuino Verbo munus materiæ, & munus formæ exercere: ergo est influxus actiuus, & effectiuus, & consequenter datur in Verbo influxus specialis actiuus in humanitatem.

...hysicæ 1.

...ecundò.

69 Respondeo ad primam obiectionem, vim generatiuam non esse absolutè potentiam, nec absolutè vim actiuam, sed potentiam, & vim actiuam prout in Patre, & quæ in rectò, & pro ratione formali absolutam perfectionem importat, & in obliquo, & completiuè paternitatem, *vt tract. de Trinitate* docuimus, & ideo Patri est propria & non communis alijs diuinis personis, quia in actione ad intra opponuntur; in actione autem, seu influxu actiuo ad extra inter diuinas personas oppositio non est; ideoque non potest alicui ex diuinis personis conuenire influxus actiuus ad extra, qui alijs communis non sit: & sicut ex eo, quòd Pater possit generare, & Filius generare non possit, non sequitur, aliquam potentiam esse in Patre, quæ non sit in Filio, quia, vt docet D. Thom. 1. *p. q.* 42 *a.* 6. *ad* 3. mutatur quid in ad aliquid, id est, absolutum in relatiuum: ita ex eo, quod vis generatiua Patri conueniat, & non conueniat Filio, non sequitur, aliquam vim actiuam deesse Filio, aut illi non conuenire ob eundem defectum; quia, nempè, vis generatiua non est vis actiua absolutè, sed vis actiua cum respectu. Ad secundam obiectionem dicatur, influxum Verbi in humanitatem esse terminatiuum, qui ad influxum formalem reducitur; propriè tamen formalis influxus non est; quia personalitas Verbi non informat physicè humanitatem, sed tantum terminat illam.

Ad primã obiectionẽ respondetur.

S. Tho.

Ad secun...

Dicendum est quartò cum vltima sententia *supra* relata, vnionem esse modum substantialem supernaturalem respectiuum transcendentaliter Verbi vt subsistentis humanitatem. Et quòd sit modus, probatur: nam est quid incompletum humanitati affixum essentialiter, in quo ratio modi consistit. Quòd autem substantialis sit, ex dictis colligitur; nihil enim non substantiale potest esse de essentia substantialis compositi; Christus autem substantiale compositum est, & de illius essentia est vnio: ergo est modus substantialis. Quòd verò sit supernaturalis, nulli Theologorum est dubium, est enim supra debitum omnis naturæ creatæ, & creabilis, cum namque cuiuis naturæ creabili subsistentia creata sibi propria debeatur, nulli naturæ creabili potest esse debita subsistentia increata, & consequenter nec vnio, quæ essentialiter est connexa cum illa, sed in hoc excessu ad exigentiam omnis naturæ creabilis consistit supernaturalitas entis, vel saltem ex illo probatur: ergo modus iste vnionis est supernaturalis. Quòd, denique, sit respectiuus transcendentaliter Verbi, probatur: vnio namque essentialiter nectit vnum extremum cum alio, ergo respicit vnum, vt subiectum, & alterū saltim vt terminum; sed vnio humanitatis ad Verbum est in humanitate subiectiuè; in Verbo autem vt in subiecto esse nequit, vt ex dicendis *in tertia disputationis parte* constabit: ergo respicit Verbum vt terminum, cumque non vt terminum purum, sed vt terminum dependentiæ, sequitur, respicere Verbum respectu transcendentali, seu esse respectum transcendentalem ad Verbum. 70

Quarta conclusio.

An autem super istum respectum transcendentalem fundetur alius prædicamentalis, quo humanitas referatur ad Verbum, non est concors Theologorum sententia? Negat Vazquez *vbi supra cap.* 4. Affirmandum tamen censeo cum alijs: tùm, quia, vt ex D. Thoma vidimus, vnio sumpta relatiuè consequitur coniunctionem humanitatis ad Verbum, & illius mutationem; sed hæc doctrina de modo substantiali, quem hucusque explicuimus, vera esse non potest, cum formaliter humanitatem Verbo coniungat, & se ipso illam immutet, & consequenter nec ad coniunctionem, neque ad mutationem humanitatis sequatur: ergo verificari debet de relatione prædicamentali super modum istum fundata, & ab illo distincta. Tùm etiam: nam in relatione similitudinis, præter fundamentum, scilicet, vnitatem, assignatur relatio prædicamentalis fundata: ergo etiam in præsenti præter vnionem debet constitui relatio fundata super illam. 71

Quæstio incidens resoluitur.

Denique, nam si non esset huiuscemodi relatio admittenda supra modum substantialem fundata (maximè, quia modus ipse substantialis essentialiter respicit Verbum, ideoque ad ipsum respiciendum non est vlterior relatio assignanda; hoc enim fundamento ducitur Vazquez; sed hæc ratio est nulla: ergo constituenda est relatio prædicamentalis in humanitate ad Verbum consequens modum vnionis, & super illum fundata. Minor probatur primò: nam etsi actio essentialiter respiciat agens, & scientia essentialiter respiciat scibile, datur nihilominus prædicamentalis relatio ad agens super actionem fundata & similiter datur relatio prædicamentalis, quæ scientia refertur ad scibile. ergo pariter, liceat modus vnionis essentialiter respiciat Verbum, fundabit nihilominus prædicamentalem respectum, per quem humanitas ad ipsum referatur. Secundò, & à priori, nam modus vnionis respicit Verbum respectu transcendentali, vt terminum dependentiæ: ergo, vt Verbum respiciatur ab humanitate respectu ad ipsum, vt ad purum terminum terminato, constituendus est prædicamentalis respectus. 72

§. VI.

§. VI.

Occurritur argumentis in contra.

73 *Primum argumentum.* QVÆ in fauorem aliarum ſententiarum, quas retulimus, facere poſſunt, obiter oppoſuimus, & diluimus, contra noſtram vero nullum extat argumentum, quod alicuius ponderis ſit; poſſumus tamen contra illam argumentari, & primo contra primam partem: ſi namque enti creato completo repugnat eſſentialis connexio cum Verbo vt terminante, à fortiori enti modali, & incompleto, quod inferioris conditionis eſt, huiuſmodi connexio repugnat; ſed non eſt dabile ens creatum completum eſſentialiter cum ſubſiſtentia Verbi connexum: ergo nec eſt dabilis modus incompletus, cui talis connexio competat.

74 *Solutio.* Reſpondeo, negando maiorem, imo potius ob maiorem perfectionem entis completi repugnat illi eſſentialis connexio, quæ non repugnat enti incompleto, & modali: ſicuti accidenti, quo inferius eſt ſubſtantia, non repugnat ſupernaturalitas, quæ tamen ſubſtantiæ repugnat. & ratio differentiæ, quantum ad præſens attinet, eſt; quia ens completum, vel eſt ſubſtantia, vel accidens; ſubſtantiæ completæ repugnat illa connexio: tum, ex ratione ſupernaturalitatis in communi, quam ſubſtantiæ repugnare tenet communis ſententia: tum etiam; quia eo ipſo, quod ſubſtantia completa ſit, ei debetur ſubſiſtentia propria creata, cum quo debito non compatitur eſſentialis, imo etiam connaturalis connexio cum ſubſiſtentia Verbi. Si verò accidens ſit, dicta connexio ei repugnat non ex ratione ſupernaturalitatis in communi; dantur enim ſupernaturalia accidentia, ſed quia accidens ad ſummum poſſet ad perſonalitatem diuinam diſpoſitiuè ſe habere; vnitiuè namque concurrere repugnat accidenti ob rationes contra Gabrielem factas, & ſolum formæ vnitiuè concurrenti poteſt eſſentialis eſſe connexio cum ſubſiſtentia Verbi. modo autem ſupernaturali ſubſtantiali non debetur ſubſiſtentia creata, & alias non repugnat illi vnitiuè ad compoſitum ſubſtantiale concurrere; ideoque non implicat modus eſſentialiter cum perſonalitate Verbi connexus.

75 *Secundum argumentum.* Secundo contra eandem partem arguitur: modus identificatur realiter cum re, cuius eſt modus; ſed modus ſupernaturalis, cum natura humana, quæ ordinis naturalis eſt, realiter identificari non poteſt, cum minus diſtet ſupernaturale à naturali, quam ſpirituale a corporeo, inter quæ realis identitas non poteſt inueniri: ergo vnio humanitatis ad Verbum modus ſupernaturalis non eſt.

Solutio. Reſpondeo, diſtinguendo maiorem realiter negatiuè, concedo maiorem; realiter poſitiuè, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minorem, nego conſequentiam. identificari realiter poſitiuè, eſt, quod vnum, & alterum entitas ſit, & quod vnum ſit aliud: identitas realis negatiua conſiſtit in hoc, quod non ſit inter aliqua entitatiua diſtinctio; inter modum autem, & rem, cuius eſt modus, non interuenit diſtinctio entitatiua, quia ad hoc requirebatur, quod ſic diſtincta eſſent entitas, & entitas: & quia modus entitas non eſt, etſi diſtinguatur realiter modaliter a re modificata; nō tamen ab illa diſtinguitur realiter entitatiuè, & in hoc conſiſtit identificari realiter negatiuè cum illa.

76 *Tertium argumentum cōtra ſecūdam, & tertiā partem. Solutio.* Deinde contra ſecundam, & tertiam partem noſtræ concluſionis arguitur: vt enim tenet communis Theologorum ſententia, implicat ſubſtantia ſupernaturalis creata: ergo non ſtat, modum vnionis humanitatis ad Verbum eſſe ſubſtantialem, & ſupernaturalem. Reſponden communi ſolutione, implicare ſubſtantiam ſupernaturalem completam; ſecus autem ſubſtantiam ſupernaturalem modalem, & ratio differentiæ eſt, nam ſubſtantia completa à nullo extrinſeco ſpecificari poteſt: vnde, ſi ſupernaturalis eſſet, id non poſſet habere per reſpicientiam alicuius extrinſeci, nempe, Dei, quatenus ordinem omnium entium creatorum, & creabilium excedit, ſed id haberet à ſe, & conſequenter eſſet ſupernaturalis per eſſentiam, quod cum ratione entitatis creatæ repugnat; modus autem incompletus eſt tranſcendentaliter reſpectiuus, & ſpecificabilis ab extrinſeco: vnde poteſt eſſe ſupernaturalis, non à ſe, ſed ab alio, ſcilicet, per ſpecificationem à Deo, quatenus excedit totum ordinem naturæ.

77 Sed contra hanc ſolutionem opponit Magiſter Nazarius: eo ipſo, quod vnio ſit modus humanitatis, debet realiter identificari cum illa; modus enim identificatur realiter cum re, quam modificat, ſed identificatum realiter cum aliquo eſt illi connaturaliter debitum: ergo eo ipſo modus ille eſt connaturaliter debitus humanitati: cumque nihil ſupernaturale poſſit connaturaliter enti naturali deberi, conſequens ſit, quod humanitas debeat eſſe ſupernaturalis: ex quo vlterius ſequitur, non ſtare ſupernaturalitatem ſubſtantialem modalem abſque ſupernaturalitate ſubſtantiali cōpleta. *Obijcies.* Deinde contra illam poſſumus argumentari: nam omnis modus connaturaliter petit naturam, cuius eſt modus: ergo petit naturam aliquam, cui naturalis ſit, & conſequenter repugnat modus ſupernaturalis repugnare natura ſupernaturali completa. *Secundò.* Antecedens probatur: petit eſſentialiter naturam, cuius eſt modus: ergo petit illam connaturaliter; nihil enim magis connaturale, quam id, quod eſt eſſentiale.

Tertiò. Tertio, nam ſequitur ex tradita ſolutione, eſſe dabilem formam ſubſtantialem ſupernaturalem: conſequens eſt falſum, alias eſſet dabile compoſitum ſubſtantiale ſupernaturale, & conſequenter ſubſtantia ſupernaturalis completa: ergo, & tradita ſolutio. Probatur ſequela ſupernaturalitas formæ ſubſtantialis eſſet ſupernaturalitas incompleta: ſed hæc iuxta ſolutionem traditam non repugnat: ergo ex illa ſequitur, eſſe dabilem formam ſubſtantialem ſupernaturalem.

78 *Reſp. ad primam replicam.* Reſpondeo ad primam replicam, veram eſſe maiorem de identitate reali negatiua, non vero de poſitiua, vt *proximè* dicebamus, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam, nam licet identificatum realiter poſitiuè cum alio ſit illi connaturaliter debitum, quod ſolum realiter negatiuè cum aliquo identificatur, non eſt neceſſarium, quod illi ſit connaturaliter debitum; vnio autem ex eo, quod modus ſit ſolum realiter negatiuè cum humanitate identificatur; ideoque, non ſequitur, eſſe illi connaturaliter debitum. *Ad ſecundam.* Ad ſecundum, diſtinguo antecedens: connaturaliter mutua connaturalitate, nego antecedens: connaturalitate non mutua, concedo antecedens, & nego conſequentiam, nam licet modo ſupernaturali debeatur natura, quam modificat, ille tamen non debetur naturæ modificatæ: & in hoc conſiſtit, connaturalitatem eſſe non mutuam, neque ex eo, quod modo debeatur natura, ſequitur, modum naturæ deberi, nam lumini gloriæ, charitati, & gratiæ natura creata intellectualis debetur; illa tamen debita naturæ non ſunt.

79 *Ad tertiū.* Ad tertiam obiectionem, nego ſequelam, ad illius probationem dicatur, aliud eſſe ſupernaturalitatem incompletam partialem, & aliud ſupernaturalitatem incompletam modalem. Hæc ſecunda non repugnat: prima vero eſt omnino impoſſibilis & ratio diſcriminis inter vtramque eſt, nam forma, etſi tranſcendentaliter illud reſpiciat, hoc tamen, quod reſpicit, ſolum eſt materia, & materia ſolum reſpicit formam, cum qua, vt comparte totum componi, & nihil aliud extrinſecum reſpicere poſſunt. Cum ergo ſupernaturalitas ſumatur ex reſpectu ad Deum, prout excedit totum ordinem naturæ conſequens ſit, quod non poſſint dari forma ſubſtantialis, nec materia ſupernaturales; entitati autem ſubſtantiali modali, quia infimum locum tenet intra genus ſubſtantiæ, etſi repugnet ordo inhærentiæ ad ſubiectum, per quod ab accidenti diſtinguitur; non tamen repugnat reſpicientia alicuius extrinſeci, ex cuius ſpecificatione ſupernaturalis euadat. Sed de his plura *tractatu de viſione Dei*, vbi impoſſibilitatem ſubſtantiæ ſupernaturalis monſtrauimus.

80 *Denique arguitur.* Denique contra vltimam concluſionis partem arguitur: nam reſpectus tranſcendentalis eſt ipſa res natura in aliud eſſentialiter ordinata, ita vt abſque tali ordine nullatenus concipi poſſit ergo omnis relatio tranſcendens eſt ei, cui conuenit, eſſentialis, & a fortiori connaturalis; nihil enim magis connaturale alicui, quam id, quod ſibi conuenit eſſentialiter; ſed naturæ humanæ nequit eſſe connaturalis, aut eſſentialis relatio terminata ad Verbum ergo, non poteſt illud reſpicere, reſpectu tranſcendentali, & conſequenter vnio conſiſtere nequit in modo ſubſtantiali, per quem humanitas tranſcendentaliter Verbum reſpiciat Antecedens, in quo eſt difficultas, probatur; relatio enim tranſcendens illis tantum rebus conuenire poteſt, quæ, licet in prædicamento relationis non ſint, non tamen poſſunt diffiniri ſine additamento alicuius extrinſeci: ſed huius ratio non poteſt aliunde prouenire, niſi quia ſunt ad aliud eſſentialiter ordinatæ, vt conſtat in habitu, potentia, & motu; quæ idcirco ſine additamento obiecti, aut termini extrinſeci diffiniri non poſſunt.

sunt, quia essentialiter illa respiciunt: ergo respectus transcendentalis est ipsa rei natura essentialiter ordinata ad extrinsecam terminum, sine quo nequit intelligi.

81 *Solutio.* Ita arguit Nazarius versu, *deinde contra Suarezium, &c.* Cuius argumento respondeo, distinguendo antecedens: ipsa rei, idest, subiecti respicientis natura in aliud essentialiter ordinata, nego antecedens: ipsa rei natura, idest, entitatis, per quam subiectum respicit ad aliud essentialiter ordinata, concedo antecedens, & distinguo consequens: est essentialis rei respicienti vt subiectum, nego consequentiam: rei, vel modo, qui est subiecto ratio respiciendi, concedo consequentiam, & concessa minori, distinguendum est consequens: non potest natura humana Verbum respicere transcendentaliter per modum subiecti respectus, nego consequentiam: per modum entitatis, quæ sit ratio formalis respiciendi, concedo consequentiam, & retorqueo argumentum: vnio namque sub conceptu vnionis respicit transcendentaliter extremum, cui vnit: ergo vnio humanitatis ad Verbum transcendentaliter respicit Verbum, cui vnit humanitatem; sed humanitas ratione suæ entitatis, non potest transcendentaliter Verbum respicere, alias essentiatialiter respiceret illum: ergo respicit Verbum ratione sibi superadditæ entitatis modalis, & consequenter ratione modi sibi realiter superadditi vnitur.

82 *Instatur argumentum.* Instoque argumentum primo in anima rationali, quæ per potentias realiter ab illa distinctas respicit transcendentaliter potentiarum obiecta, qui respectus animæ essentiales non sunt: sicut nec ipsæ potentiæ. Insto secundo in potentijs animæ, quæ, non solum per se ipsas, sed etiam per habitus superadditos transcendentaliter respiciunt obiecta; & tamen respectus transcendentales, quibus per habitus obiecta respiciunt, potentijs essentiales non sunt: sicut nec habitus ipsi essentiales sunt potentijs. Insto denique in agente creato, quod media actione transcendentaliter respicit terminum, vel effectum; & tamen respectus iste essentialis agenti non est, quandoquidem actio essentialiter agenti non conuenit, sed realiter ab illo distinguitur: ergo, licet respectus transcendentalis petat esse essent alis entitati, quæ est ratio respiciendi; non tamen petit semper esse essentialis respicienti per modum subiecti, & consequenter in nostro casu sufficiet, quod respectus iste transcendentalis ad Verbum sit essentialis entitati modali vnionis, quin essentialis sit humanitati, quæ vt subiectum per hunc respectum ad Verbum ordinatur.

83 Nec sequitur, respectum istum, ex eo, quod superadditus sit humanitati, esse relationem prædicamentalem, quia ad hoc oportebat, quod munus illius vnicum, & adæquatum esset respicere Verbum; in hoc enim essentia relationis prædicamentalis consistit, quod illius munus sit respicere terminum vt purum terminum; munus autem adæquatum modi vnionis superadditi humanitati non est respicere Verbum, nec ad illud, vt ad purum terminum comparatur, sed tanquam ad terminum dependentiæ. Et quidem respectu, quo actio comparatur ad terminum, prædicamentalis non est, etsi in entitate superaddita agenti consistat; quia munus adæquatum actionis non est respicere, sed aliquid aliud, nec ad terminum, vt ad purum terminum comparatus. Respectus etiam potentiæ, & habituum ad obiecta, licet sint aliquid superadditum animæ, prædicamentales non sunt, sed transcendentale, quia nec essentia potentiæ, nec essentiæ habituum in purè respiciendo consistunt, nec ad obiecta vt ad puros terminos comparantur.

---

§. VII.

Tertia pars disputationis resoluitur.

84 *Aperitur difficultas & prima sententia refertur.* TERTIVM, quod examinandum in hac *disputatione* proposuimus, est, quotuplex vnio sit inter humanitatem, & Verbum constituenda, an, scilicet, vna tantum, per quam humanitas Verbo vniatur, & Verbum humanitati; sicut multi probabiliter censent, ex vi vnius simplicis vnionis materiam vniri formæ, & formam vniri materiæ, an vero, sicut alij existimant, materiam vniri formæ per vnum modum vnionis, & per alium formam materiæ: ita inter Verbum, & humanitatem contingat, quod, nempe, Verbum per vnionem sibi propriam vniatur humanitati, & hæc Verbo per vnionem aliam distinctam vniatur. Et quidem certum, & indubitatum est, non dari ex parte Verbi vnionem creatam realiter ab illo distinctam, & in illo intrinsecè receptam, nec in hoc Theologorum aliquis potest dissentire: si namque Verbo in tempore adueniret modus intrinsecus realis realiter ab illo distinctus, & in Verbo receptus, absque dubio intrinsecè mutaretur, cum mutatio intrinseca sit transitus de non esse intrinseco ad esse intrinsecum, & posito tali modo Verbum transiret de non esse intrinseco ad esse intrinsecum in ipso receptum. Non ergo de vnione intrinseca Verbo, realiter ab illo distincta, difficultas procedit, sed de vnione increata indistincta realiter à Verbo, an, scilicet Verbum vniatur humanitati, non solum in vi vnionis se tenentis ex parte humanitatis, sed etiam se ipso per propriam entitatem vt gerentem munus vnionis humanitati intrinsecè vniatur. Negant ferè omnes Auctores Nobiscum admittentes vnionem realiter ab humanitate distinctam existimantes, solum in vi vnius, & eiusdem vnionis humanitatem Verbo vniri, & e contra, quin ex parte Verbi vnio distincta intercedat. Ita Suarez vbi *supra sect. 4. §. addunt aliqui*, vbi oppositum repugnat improbabile. Cardinalis Lugo *disput. 21. sect. 6.* Puente Hurtado *disput 21. sect. 2 sub sectione 2.* & alij Recentiores Societatis frequenter. *Suar. Lugo. Puente-Hurt.*

Consequenter tamen ad principia Thomistarum asserendum existimo, Verbum vniri humanitati intrinsecè se ipso per propriam entitatem vt gerentem munus vnionis; ac proinde dari ex parte Verbi vnionem distinctam realiter ab illa, per quam humanitas ipsi vnitur. Ita omnes Auctores, quos in prima parte *disputationis* pro prima sententia allegauimus, asserentes, Verbum, & humanitatem vniri se ipsis absque modo vnionis realiter ab illis distincto, quos, licet impugnauerim, quantum ad modum vnionis ex parte humanitatis se tenentem; veram tamen illorum sententiam existimo quoad vnionem, quæ ex parte Verbi se tenet, & per quam Verbum vnitur humanitati, quod, nempe, est huiuscemodi vnio realiter a Verbo indistincta. 85 *Conclusio.*

Et ostenditur primo: nam Verbum est intrinsecè vnitum humanitati, alias non esset intrinsecè, sed extrinsecè homo, neque ex Verbo, & humanitate vnum per se resultasset, cum extrema non vnita intrinsecè, vnum per se tale componere nequeant, & consequenter est vnitum humanitati per vnionem sibi intrinsecam: vnio namque non intrinseca non potest præstare denominationem intrinsecè vniti; sed vnio ex parte humanitatis se tenens non afficit Verbum intrinsece: ergo vnitum fuit humanitati per vnionem sibi intrinsecam, sibique identificatam, & consequenter distinctam ab vnione, qua humanitas illi vnitur: ex quo vlterius sequitur, entitatem propriam Verbi exercere munus vnionis. 86 *Prob. 1.*

Dices, Verbum ex vi vnionis receptæ in humanitate cum illa intrinsece vniri, non quidem subiectiue, sed terminatiue, nec ex parte Verbi requiri alium modum vnionis, vt sit intrinsece homo. Sed contra primo: nam si ex parte Verbi constituatur vnio intrinseca, ipsique identificata, per quam subiectiue vniatur, percipitur differentia inter extrinsecum, & intrinsecum terminum, consistens in eo, quod terminus extrinsecus terminat vnionem alteri intrinsecam absque sibi intrinseca vnione; terminus vero intrinsecus terminat vnionem coextremi, illique per vnionem propriam vnitus; si vero talis vnio intrinseca non constituatur, discrimen hoc, aut saluari non potest, aut difficile percipitur: ergo ad saluandam vnionem intrinsecam Verbi cum humanitate constitui debet in Verbo vnio intrinseca realiter ab illo indistincta. 87 *Respondebis. Sed contra primò,*

Secundo, nam ex eo, quod humanitas non possit intelligi vnita intrinsece Verbo, quin Verbum intelligatur terminare intrinsece vnionem humanitati, & vt terminum vniri cum illa, non sequitur, quod vniatur; & terminet ex vi vnionis terminatæ, sed potius ex vi alterius sibi intrinsecæ, & ab vnione terminata distinctæ: ergo, vt vniatur tanquam terminus intrinsecus, debet ex parte Verbi vnio distincta constitui. Probo, & explico antecedens; etenim ex eo, quod non possit intelligi vnum album ad aliud album relatum, quin extremum, ad quod refertur, terminans intelligatur, non sequitur, extremum oppositum terminare relationem per ipsam formam, 88 *Contra secundò.*

quam

quam terminat, sed potius per aliam sibi intrinsecam, & ab illa distinctam: ergo pariter, ex eo, quòd non possit intelligi humanitas intrinsecè Verbo vnita, quin intelligatur Verbum vnitum vt terminus, non sequitur, Verbum vniri ea vi vnionis humanitatis, quam terminat, sed potius ea vi alterius sibi intrinsecæ, ab illa distinctæ.

89 *Contra tertiu.* Tertiò, nam etsi ea vi vnionis animæ ad materiam, materia intelligatur terminatiuè vnita, requiritur ex parte materiæ vnio illi intrinseca distincta realiter ab vnione immediatè animam afficiente, vt suppono ex veriori sententia inter illos, qui modum vnionis realiter ab extremis distinctum inter materiam, & formam constituunt: ergo id ipsum in præsenti contingit. *Respondebis.* Respondebis, negando consequentiam, & disparitatem dabis; materia enim perficitur per vnionem ad formam, & ante illam intrinsecè incompleta supponitur: ideoque indiget modo vnionis sibi intrinseco subiectiuè, & ab vnione formæ distincto; Verbum autem non perficitur ea vnione ad humanitatem, nec ante illam supponitur incompletum; & idcircò necessarium non est, vnionem ex parte Verbi constitui distinctam ab ea, per quam humanitas ipsi vnitur. *Sed contra.* Sed contra; necessitas namque vnionis se ex parte Verbi tenentis realiter ab illo indistinctæ non arguit incompletionem in Verbo; quam tamen argueret necessitas modi subiectiuè vnientis Verbum realiter distincti ab illo: sicut necessitas actionis distinctæ realiter ab agente incompletionem, & imperfectionem arguit in illo; secus autem necessitas actionis indistinctæ realiter ab agente: ergo licet ex completione Verbi, & incompletione materiæ rectè inferatur, modum realiter distinctum superaddi materiæ, & non Verbo, non tamen colligitur, Verbum vniri absque vnione ex parte sui distincta ab vnione humanitatis cum ipso ideotificata, quod asserit nostra conclusio.

90 *Secundo suadetur conclusio.* Deindè principaliter suadetur: vnio namque personalitatis ad naturam est causalitas, qua naturam terminat, & causat in actu secundo, eo modo, & in eo genere, quo personalitas est causa naturæ; sed personalitatem diuinam causare in actu secundo per aliquid realiter ab illa distinctum omninò repugnat: ergo etiam repugnat, quòd vniatur humanitati per vnionem realiter à se distinctam, & consequenter se ipsa per se ipsam humanitati vnitur. Probatur minor: quia namque actio est vltima actualitas agentis, repugnat in veriori sententia, quam cum Doctore Angelico tuentur omnes Thomistæ, omnipotentiam agere ad extra per actionem realiter à se distinctam, eo quòd ex opposito fieret, non esse actum purum in ratione principij operatiui, complerique, & actuari per aliquid ab illa distinctum, quod eius summæ perfectioni non congruit; sed causalitas, qua personalitas causat, est actualitas vltima illius in ea linea, in qua est causa: ergo debet cum illa identificari, aliàs non erit in vltima actualitate in ratione causæ, & in ratione terminantis, complerique, & actuari per aliquid ab ipsa distinctum.

91 *Confirmatur primo.* Confirmatur primò: nam ratio, cur forma, & materia indigent causalitate realiter ab illis distincta, est, quia sunt aliquid potentiale limitatum, & finitum, nedum in genere entis, sed etiam in genere causæ, sed personalitas Verbi est in omni linea infinita, & actus purus: ergo non indiget causalitate realiter distincta vt causa, & consequenter nec vnione realiter à se ipsa distincta, vt humanitati vniatur. *Confirmatur secundo.* Confirmatur, & vrgetur secundò: quia namque diuina essentia est in linea intelligibili infinita, & actus purus, se ipsa vnitur, nedum in actu primo, sed etiam in actu secundo, non solum cum intellectu diuino, sed etiam cum intellectu beati, quin, vt actu vniatur cum illo, indigeat aliquo se tenente ex parte ipsius per modum actualis vnionis, sed solum intellectione se tenente ex parte intellectus, illumque obiecto applicante: quo circa 1. p. q. 12. art. 2. frequentius à Thomistis docetur, non produci Verbum à beatis, sed Dei essentiam se ipsa munus gerere speciei, & Verbi respectu intellectuum illorum in ordine ad visionem beatificam; sed non minus est actus purus personalitas Verbi in linea terminandi humanitatem, quam diuina essentia in linea intelligibili: ergo, vt illam in actu secundo terminet, nullo indiget à se ipsa distincto, sed illam per se ipsam terminat, & consequenter illi per se ipsam vnitur.

Tertio. Confirmatur, & vrgetur tertiò: ratio, cur humanitas, vt vniatur Verbo, indiget modo realiter ab illa distincto, est, quia mutatur ex vi actionis vnitiuæ efficienter, & quia terminat actionem productiuam, quæ absque termino producto nequit subsistere; sed rationes istæ non probant, vnionem ex parte personalitatis Verbi distinctam requiri, ipsa namque non mutatur, nec sub aliqua ratione producitur: ergo personalitas Verbi per suam intrinsecam entitatem humanitati vnitur, & consequenter datur ex parte illius vnio increata, per quam intrinsecè vnitur.

Denique suadetur conclusio: si namque ob aliquam rationem personalitas Verbi se ipsa non esset vnio sui ad humanitatem, maximè, quia existit ab æterno, quin sit ab æterno vnita; si autem se ipsa vnio esset, ab æterno Verbum humanitati vnitum constitueret, eo quòd forma existens, non potest non præstare suum effectum formalem; sed hæc ratio nulla est: ergo personalitas Verbi est vnio sui ad humanitatem se ipsa. Consequentia cum maiori tenet; minor autem ostenditur primò; actio namque productiua Dei ad extra, non minus est actualis productio, quam vnio sit actualis nexus duorum; & tamen ab æterno existit tota entitas actionis, per quam Deus agit ad extra, quin ab æterno aliquid ad extra producat: ergo stare potest, quòd personalitas Verbi sit per se ipsam vnio cum humanitate, & quòd ab æterno existat tota entitas vnionis, quin ab æterno actualiter vniat Verbum cum humanitate. 92 *Denique suadetur conclusio.*

Secundò probatur minor; non enim minus est de ratione Verbi per intellectionem producti actu vnire obiectum cum intellectu, & de ratione personalitatis actu terminare naturam, & de ratione actus liberi constituere voluntatem actu liberè volentem, quam sit de ratione vnionis actualiter nectere extrema: & tamen existit ab æterno diuina essentia, quæ obtinet rationem Verbi respectu intellectus beati, quin ab æterno illi extiterit vnita, & personalitas Verbi etiam ab æterno existit, quin ab æterno terminauerit humanitatem, potuitque ab æterno diuina voluntas nihil liberè velle, tota entitate actus liberi ab æterno existente: ergo ex eo, quòd personalitas Verbi non fuerit ab æterno vnita humanitati, non sequitur, non habere rationem vnionis se ipsa, & ratione propriæ entitatis. 93

Denique probatur minor: nam licet forma creata non possit entitatiuè existere, quin præstet suum effectum formalem; forma autem infinita, & increata potest secundum totam suam entitatem existere, quin suum effectum formalem communicet: vel quia eminenter continet perfectiones multiplicis entitatis creatæ; & idcirco absque additione, & multiplicatione entitatiua præstat id, quod plures entitates creatæ possunt præstare, qualiter nonnulli de actu libero diuinæ voluntatis discurrunt; vel quia connotatum aliquod extrinsecum deficit, cuius existentia requiritur, vt suum effectum, vel denominationem præstet, qualiter alij in actu libero diuinæ voluntatis procedunt; vel quia licet habeat omnem suam entitatem intrinsecam, non tamen semper habet omnem intrinsecam formalitatem, seu intrinsecam terminationem, qualiter Nos *tract. de voluntate Dei* de actu diuino libero sumus theologizati: ergo ex eo, quòd personalitas Verbi extiterit ab æterno, quin præstiterit effectum formalem, seu denominationem vniti, non benè colligitur, non esse se ipsa, & ratione suæ intrinsecæ entitatis vnionem Verbi cum humanitate. Quòd si omnium exemplorum, quæ adduximus, veritas à contrariis negetur, quod non mirabimur; non ideò est à nostra sententia desistendum; Nobis namque sufficit, eadem probabilitate gaudere, qua gaudent ea, quæ in illius confirmationem sunt à Nobis adducta. 94

---

§. Vltimus.

Contrariorum argumenta diluuntur.

Licet ex his, quæ diximus in nostræ sententiæ confirmationem, ferè soluta maneant omnia Recentiorum argumenta; placet tamen maioris claritatis gratia ea proponere, & diluere. Primò sic arguunt: vnio, vt in subiecto ponitur in extremo incompleto de se, & complebili per illam; subiectum namque perficitur vnione ad formam accidentalem, materia vnione ad formam substantialem, forma vnione ad subiectum, vel materiam, & natura perficitur vnione ad proprium, vel alienum suppositum; sed diui- 95 *Arguitur primo.*

num

num Verbum est in se omninò completum, nec completur, aut perficitur vnione ad humanitatem : ergo in Verbo constituenda non est vnio subiectiuè intrinseca, vt humanitati vniatur.

96 Respondeo, veram esse maiorem de vnione distincta realiter ab extremo, in quo subiectiuè constituitur ; falsam autem de vnione realiter ab illo indistincta ; hæc namque subiectiuè per identitatem conuenit extremo vndique completo, vt constat in vnione diuinæ essentiæ cum intellectu beati in linea intelligibili, quæ non solum in intellectu beata, sed etiam in diuina essentia adstruitur ; & tamen incompleta, & perfectibilis non præsupponitur Constat etiam in actione, quæ, cum realiter ab agente distinguitur, illud incompletum supponit, & complet; secus autem, quando actio ab agente est indistincta, vt contingit in actione, qua Deus agit ad extra, quæ, quia est realiter identificata cum Deo, Deum operantem constituit, quin ipsum perficiat realiter, incompletumque præsupponat. Ex quo solum sequitur, non esse in Verbo subiectiuè constituendam vnionem realiter ab illo distinctam, non verò, quod non sit in ipso veluti subiectiuè statuenda vnio increata, & realiter indistincta.

97 Secundò obijcitur : essentia actualis vnionis est actualiter extrema vnire : ergo non potest existere vnio, nisi vniendo actualiter; sed personalitas Verbi existit actu ab æterno completa, quin ab æterno vnierit Verbum cum humanitate: ergo se ipsa actualis vnio non est. Confirmatur : nam implicat, formam in subiecto existere, & non præstare illi suum effectum formalem ; sed ab æterno existit personalitas Verbi, & non vnit ab æterno Verbum cum humanitate : ergo personalitas non est vnio formalis se ipsa, vel forma formaliter vniens.

Respondeo primò, distinguendo maiorem : essentia vnionis sumptæ entitatiuè, & denominatiuè est vnire actualiter, concedo maiorem : sumptæ entitatiuè præcisè, nego maiorem, vt veram vniuersaliter, & concessa minori, nego consequentiam; quia licet personalitas Verbi extiterit ab æterno quoad omnem suam entitatem ; non tamen ab æterno existit quoad omnem suam denominationem ; ideoque licet se ipsa sit vnio, aut forma formaliter vniens, non vnit Verbum cum humanitate ab æterno.

98 Sed opponunt Recentiores, sequi ex ista solutione materializationem non distingui entitatiuè à materia, informationem à forma, nec denique vnionem ab extremo vnito aliquandò realiter distingui : consequens est contra ea, quæ in prima parte disputationis docuimus : ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela : nam iuxta solutionis doctrinam potest entitas entitatiuè existere, & non existere denominatiuè : ergo poterit tota entitas ad materializandum, informandum, & vniendum, existere in materia, in forma, & in extremo vnibili, quin existat denominatio materializantis, informantis, & vnientis, & consequenter poterunt denominationes istæ destrui, & de nouo aduenire, quin destruatur, vel adueniat aliqua entitas de nouo : ex quo vlterius sequitur, non distingui realiter receptionem à materia, nec informationem à forma, vnionemque ab extremo vnito, nunquam realiter distingui. Sic arguit Puente-Hurtado vbi *supra*, sed prorsus inefficaciter, nam ex eo, quòd entitas infinita possit existere, quin præstet actu omnem denominationem, quam præstare potest, non rectè colligitur, id ipsum côuenire posse omnibus formis creatis, alias ex eo, quòd actus liber voluntatis diuinæ potuerit non dare denominationem liberè volentis absque vllo defectu entitatis, liceret inferre id ipsum posse in actu libero voluntatis creatæ contingere : ergo ex eo, quòd potuerit ab æterno existere personalitas Verbi entitatiuè, & non denominatiuè, & præstare in tempore denominationem vniti absque additione alicuius entitatis, perperam infertur, posse existere entitatem vnionis creatæ entitatiuè, & non denominatiuè, & præstare de nouo denominationem vniti absque nouæ entitatis additione.

99 Secundo aduersus illam possumus argumentari : denominatio vniti est denominatio realis intrinseca : ergo non potest aduenire de nouo absque aliquo intrinseco superaddito formæ talem denominationem præstanti; sed personalitati Verbi nihil intrinsecum addi, vel aduenire potest in tempore, alias mutaretur intrinsecè, cum transiret de non esse intrinseco ad esse intrinsecum, in quo intrinseca mutatio consistit : ergo non potest in tempore dare denominationem vniti, quam ab æterno non præstat, nec ab æterno existere entitatiuè, & non denominatiuè, si se ipsa est potens hanc denominationem præstare.

100 Huic obiectioni, qui actum Dei liberum constituunt in entitate defectibili eminenter, & indefectibili formaliter, consequenter respondebunt, concesso antecedenti, negando consequentiam ; quando enim forma, vel entitas huius conditionis est, potest absque aduentu, aut destructione alicuius sibi intrinseci dare, & non dare denominationem intrinsecam ; personalitas autem Verbi ob suam infinitatem est eminenter defectibilis in terminando ad extra, & indefectibilis entitatiuè formaliter ; ideoque potuit ab æterno existere, quin ab æterno præstaret denominationem vniti, illamque præstare in tempore absque superadditione alicuius ipsi intrinseci : sicut dedit Verbo denominationem actu terminantis humanitatem in tempore absque intrinseca additione. Qui verò libertatem diuinæ voluntatis cum illius immutabilitate conciliant per recursum ad diuersa connotata, quæ esse, & non esse, possunt, respondebunt consequenter, concesso antecedenti, negando consequentiam, nam cum denominatio intrinseca talis est conditionis, vt præter formam denominationem præbentem, aliquod extrinsecum connotatum exposcat, potest de nouo aduenire absque intrinseca formæ additione ; denominatio autem vniti huius conditionis est, petit namque præter entitatem intrinsecam Verbo, humanitatem illi coniunctam, quæ est istius vnionis extremum : vndè ex defectu huius connotati absque eo, quod personalitati Verbi aliquid intrinsecum deficeret, potuit ab æterno non dari denominatio intrinseci vniti, & per illius positionem absque additione alicuius intrinseci in tempore potuit præstari. Refertur duplex solutio.

101 Nos autem consequenter ad ea, quæ *tract. de diuina voluntate* docuimus, nempè, actum Dei liberum consistere in entitate intrinseca indefectibili quoad entitatem, & defectibili, quoad intrinsecam terminationem, seu formalitatem, respondemus, concesso antecedenti, distinguendo consequens : non potest de nouo aduenire absque superadditione nouæ intrinsecæ entitatis, nego consequentiam : absque superadditione nouæ intrinsecæ terminationis, seu formalitatis, concedo consequentiam, & sub eadem distinctione minoris subsumptæ, nego secundam consequentiam, nam licet personalitati Verbi propter suam immutabilitatem repugnet superadditio nouæ intrinsecæ entitatis; non tamen illi repugnat superadditio nouæ intrinsecæ terminationis, seu formalitatis, nec ex hac superadditione sequitur mutatio in Verbo : sicut neque ex eo, quod voluntati diuinæ vt liberè volente deesse potuerit formalitas, seu terminatio intrinseca, quam habuit de facto, sequitur, potuisse mutari. Et ratio omnium est, nam mutatio est transitus de non esse intrinseco ad esse intrinsecum ; vndè petit transitum entitatiuum de nô entitate in entitatem, aut de entitate in non entitatem intrinsecam, aut completam, aut modalem sub conceptu entitatis ; Verbum autem per vnionem sui cum humanitate factam in tempore, non transiuit de non entitate in entitatem sub conceptu, entitatis, sed de non terminatione in terminationem intrinsecam sub conceptu terminationis ; ideoque mutatum non fuit ; Quæ contra doctrinam istam facere possunt *loco allegato* diluimus. Vera solutio.

102 Tertiò contra eandem solutionem arguitur : sequitur namque ex illa, posse Deum in tempore realiter ad creaturas referri : consequens est falsum, & contra omnes Theologos 1. *p. q.* 13. *art.* 7. vbi id negat D. Thomas : ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela : absque superadditione nouæ entitatis per additionem solius intrinsecæ terminationis, denominationis, vel formalitatis, vel extrinseci connotati conuenit Verbo in tempore denominatio intrinseca realiter vniti humanitati, ideoque per illam intrinsecè non mutatur iuxta doctrinam nostræ solutionis : ergo etiam poterit conuenire Deo ex tempore denominatio intrinseca realiter relati ad creaturas sine additione entitatis intrinsecæ per additionem solius intrinsecæ formalitatis, & consequenter poterit in tempore realiter de nouo referri. Theologi.

103 Respondeo, obiectionem istam ab omnibus esse soluendam : nam illi, qui existimant, denominationem agentis ad extra intrinsecam esse Deo, & simul docent, relationem in entitate intrinseca subiecto consistere, premuntur difficultate posita, cur, scilicet, potest Deus in tempore denominari agens per formam intrinsecam, & non potest in tempore denominari relatus per intrinsecam relationem. Qui verò sentiunt, denominationem agentis ad extra esse à forma extrinseca Deo, cum etiam frequentius teneant, relationem esse denominationem extrinsecam, eadem difficultate vrgentur, cur, scilicet, extrinseca denominatio agentis Deo ex tempore competere possit, & non denominatio extrinseca relati. Pro omnibus ergo dicatur, rationem,

cur

cur Deo denominatio realiter relati non possit ex tempore conuenire, non sumi ex eo, quòd mutaretur, vel non mutaretur, sed quia nulla entitas reali potest Deo ab æterno conuenire, quæ sit relatio prædicamentalis ad creaturas terminata, vel in tempore terminabilis ob rationem traditam à D.Thoma 1.p.q.13.art.7. quia, nempè, relatio prædicamentalis, vt realis sit ex parte vtriusque extremi, petit, quòd extrema eiusdem ordinis sint, quod intelligendum est de identitate ordinis quoad causam referibilitatis; Deus autem, & creatura eiusdem ordinis quoad causam referibilitatis non sunt, nam causa, ob quam creatura refertur ad Deum, est, quia dependet ab ipso: quæ causa in Deo per respectum ad creaturas non datur; & ideo nequit Deus relatione reali prædicamentali ad creaturas referri. Et quidem in obiecto scibili respectu scientiæ relationem realem, qua referatur ad scientiam, negat Angelicus Doctor ob rationem assignatam; quia, nempe, non sunt eiusdem ordinis quoad causam referibilitatis; cum tamen obiecto scibili non repugnet mutatio. Ratio ergo, cur Deus ad creaturas non possit referri ex tempore, ex mutatione petenda non est, quod indè maximè confirmatur, quòd D.Thomas ad mutationem, quæ sequeretur, non recurrit, vt à Deo relationem realem ad creaturas excluderet, sed ad causam explicatam, quia, nempè, eiusdem ordinis cum creaturis non est.

S.Thom.

104 Secundo respond. Secundò ad principale argumentum responderi potest, distinguendo antecedens: essentia vnionis est actualiter vnire extrema primariò vnita, concedo antecedens: extrema secundariò vnita per ipsam, nego antecedens, & sub eadem distinctione primi consequentis, concedo, & nego consequentiam, & concessa minori subsumpta, neganda est secunda consequentia. Itaque sicut relationi est essentiale actualiter referre ad terminum formalem, & primarium, à quò exercitio illius entitas separari non potest; non autem est illi essentiale actualiter referre ad omnem terminum, quem secundariò, vel materialiter respicit: quo circa supra admisimus cum probabili multorum sententia, posse existere relationem paternitatis, quin actu referat ad omnes filios, quos respicere potest, posseque perseuerare entitatiue inuariatam, aliquibus illorum destructis, dummodò aliquis existat, in quo ratio termini, quem primariò, & formaliter respicit, saluetur, nempè, ratio vaga filij: ita vnioni est essentiale exercitium vniendi extrema, ad quæ comparatur primariò; non verò exercitium vniendi extrema, quæ secundariò vnit; subsistentia autem Verbi habet rationem vnionis sui cum diuina natura primariò; sui verò cum humanitate secundariò, & ideò exercitium vniendi se ipsam cum natura diuina est ei essentiale, & ab illa inseparabile; exercitium autem vniendi se ipsa ad naturam humanam non est illi essentiale; ideoque potest separari ab illa, non quidem separatione entitatiua, sed tantum denominatiua. Cuius rei exemplum manifestum habemus in ipsa subsistentia Verbi secundum rationem subsistendi; munus namque terminandi naturam diuinam, quia primarium est, illi essentialiter, & inseparabiliter conuenit; secus autem munus terminandi naturam creatam, quia secundarium est. Hoc ipsum Nos dicimus de subsistentia Verbi sub ratione, & secundum conceptum vnionis, quòd, scilicet potuit ab æterno existere sine exercitio vniendi Verbum cum natura humana, non autem sine exercitio vniendi Verbum cum natura diuina; quia hoc exercitium ad subsistentiam Verbi comparatur primariò, illud autem secundariò.

105 Dices. Sed dices: subsistentia Verbi nullo modo habet rationem vnionis respectiuè ad naturam diuinam: ergo munus vniendi Verbum ad naturam creatam, si illi conuenit, est primarium respectu illius, vt obtinet rationem vnionis, & consequenter erit illi essentiale, & omninò inseparabile. Consequentia tenet ex doctrina solutionis; antecedens autem ostenditur primò: nam vnio vt *supra* diximus, est transcendentalis respectus inter extrema vnita; sed subsistentia Verbi non potest transcendentaliter respicere naturam diuinam: ergo nec potest rationem vnionis sortiri comparatiuè ad illam. Deindè, nam vnio realis petit inter extrema realiter distincta versari; sed subsistentia Verbi non distinguitur realiter à natura diuina: ergo non habet rationem vnionis comparatione illius. Denique, nam quod resultat ex vnione extremorum, non est vnum per simplicitatem; sed per compositionem; at persona Verbi, vt ex natura, & personalitate constituta, est vnum per omnimodam simplicitatem: ergo personalitas Verbi non vnitur naturæ diuinæ, & consequenter non est vnio sui cum illa.

106 Respond. Respondeo, negando antecedens: ad primam probationem dicatur: quòd sicut actio creata dicit respectum transcendentalem ad agens, à quo procedit, & ad terminum per illam productum; non autem actio vt sic, nec actio increata: ita vnio creata transcendentalem respectum importat ad extremum, cui vnit; secus autem ex communi conceptu ad creatam, & increatam vnionem. Ad secundam probationem distinguo maiorem: vnio realis realiter formaliter vniens distinguitur realiter ab extremis vnitis, concedo maiorem: vnio realis vniens solum virtualiter, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: sicut namque actio realis egrediens ab agente egressu reali formali petit realiter ab agente distingui; secus verò actio realis virtualiter solum ab agente egrediens: ita vnio realis realiter formaliter vniens petit inter extrema realiter distincta versari: secus autem vnio realis solum virtualiter vniens. Et quidem personalitas realiter formaliter naturam terminans realiter à natura distinguitur, quin ex hoc inferri possit, personalitatem diuinam debere realiter à natura distingui: & hoc ideò, quia non terminat naturam diuinam terminatione reali formali, sed tantum virtuali. Idem Nos de vnione dicimus.

Et ex his ad tertiã probationem, distinguo maiorem: si ex vnione reali realiter formaliter vniẽte resultet, cõcedo maiorem: si ex vnione reali solum uirtualiter uniente resultet; nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam, nam ad rationem unionis realis sufficit unire realiter, formaliter, aut uirtualiter: sicut ad realem actionem sufficit egredi ab agente egressu reali, formali, uel uirtuali, ut autem unio realem faciat compositionem, debet esse unio realiter formaliter uniens. Et utraque solutione data secundo principali argumento, occurritur illius confirmationi. An autem ratio unionis uirtualiter adæquatè, aut uirtualiter inadæquatè, aut æquiualenter solum distinguatur à ratione personalitatis diuinæ sub distinctione respondendum est? Si namque unio, & personalitas differunt diffinitione ex communi conceptu unionis, & personalitatis, statuenda est uirtualis distinctio adæquata inter personalitatem Verbi sub conceptu personalitatis, & conceptum, aut rationem unionis. Si autem distinctio personalitatis creatæ ab unione oritur adæquatè ex limitatione creata, non est uirtualis distinctio statuenda, sed solum æquiualens, iuxta ea, quæ *1.p.tract.de essentia, & attributis Dei, & tract.de scientia, & tract.de voluntate*, dicemus. 107 Ad tertiam probationem.

108 Ultimum argum. Denique principaliter arguitur: ex ui unionis in humanitate receptæ unitur Verbum humanitati: ergo unio increata ad uniendum Verbum superfluit. Probatur antecedens: unio namque essentialiter est nexus duorum: ergo non stat, per unionem unum extremum alteri uniri, quin alterum unitum reddatur, & consequenter ex ui unionis in humanitate receptæ, per quam humanitas unitur Verbo, unitur etiam Verbum humanitati. Nec refert, si dicas, ex ui illius unionis uniri Verbum humanitati extrinsecè, non autem intrinsecè; ac proinde, ut intrinsecè uniatur, necessariam esse unionem increatam. Non inquam, refert, nam solutio instauratione argumenti præcluditur; unio enim intrinseca est intrinsecus nexus duorum: ergo non stat, unum extremum alteri intrinsecè uniri, quin hoc illi intrinsecè uniatur, & consequenter ex ui unionis in humanitate receptæ, per quam humanitas intrinsecè unitur Verbo, Verbum etiam intrinsece humanitati unitur. Si res[...] dicatur.

109 Si secundo dicatur. Si dicatur secundò, ex ui prædictæ unionis uniri Verbum humanitati ut terminum, non ut subiectum, ac proindè requiri unionem intrinsecam Verbo, illique identificatam, ut tanquam subiectum humanitati uniatur. In contrarium arguitur; nam Verbum non unitur humanitati ut subiectum, sed ut terminus solum: ergo, si ut terminus unitur humanitati ex ui unionis in humanitate receptæ, superfluit alia unio intrinseca Verbo, ut uniatur humanitati. Antecedens probatur primò; nam Verbum non est subiectum humanitatis, sed solum terminus illius, alias mutaretur in tempore per hoc, quod fieret homo: ergo non unitur illi subiectiuè, sed solum terminatiuè. Secundò, quia tunc solum extremum aliquod unitur alteri subiectiuè, quando per unionem perficitur, ut constat in materia unita formæ, in subiecto unito accidenti, & in natura unita subsistentiæ; quę idcirco subiectiuè uniuntur, quia perficiuntur per uniones prædictas; sed Verbum ex unione ad humanitatem nullam accipit perfectionem intrinsecam: ergo non subiectiuè, sed solum terminatiuè humanitati unitur.

110 Respond. Respondeo iuxta secundam solutionem, ex ui unionis, per quam humanitas Verbo unitur, Verbum uniri terminatiuè cum illa; ut autem non sit terminus extrinsecus, sed intrinsecus, requiri, quòd Verbum per unionem sibi iden-

identificatam subiectiuè vniatur humanitati: non quia sit subiectum humanitatem recipiens, & ab illa informatum, sed quia non potest intrinsece in humanitate subsistere, nisi per vnionem sibi identificatam illi vniatur, eo quod non potest discrimen inter intrinsecum, & extrinsecum terminum percipi, nisi per hoc, quòd terminus extrinsecus terminat vnionem, quin per intrinsecam vnionem vniatur; terminus verò intrinsecus terminat vnionem coextremi, & per aliam sibi intrinsecè superadditam, vel intrinsecè identificatam, eidem extremo vnitur. Ad illius solutionis impugnationem, nego antecedens, ad primam probationem constat ex dictis; non enim ideò dicitur, Verbum subiectiuè vniri, quia in se humanitatem vt subiectum informationis recipiat, sed quia est subiectum vnionis intrinsecè sibi identificatæ. Ad secundam, distinguo maiorem: vnione realiter ab extremo vnito distincta, concedo maiorem: vnione realiter ipsi identificata, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam, nam ex eo, quod Verbum non perficiatur vnione ad humanitatem, solum infertur, non vniri cum illa per vnionem sibi realiter superadditam; non verò, quod non vniatur subiectiuè cum humanitate per vnionem sibi identificatam.

111 *Obijcies.* Sed dices: vt Verbum dicatur intrinsecè vnitum, sufficit terminare vnionem: ergo non requiritur, esse alterius subiectum. Probatur antecedens: vt Verbum dicatur intrinsecè homo, sufficit terminare humanitatem, nec requiritur, quòd ad illam vt subiectum comparetur, alias, vt *proximè* arguebam, mutaretur intrinsecè Verbum per hoc, quod fieret in tempore homo: ergo vt dicatur intrinsecè vnitum, sufficiet, quòd vnionem terminet, nec necessarium erit, subiectiue ad vnionem comparari.

Respondeo, negando antecedens, ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; quia licet non sit subiectum humanitatis; est tamen subiectum vnionis intrinsecæ cum humanitate, & ideò intrinsecè denominatur homo: cæterum, si ad omnem vnionem comparetur vt terminus, non potest saluari, quòd intrinsecè humanitati vniatur, nec quod intrinsecè in illa subsistat; ac proinde saluari non potest, quod sit homo per denominationem intrinsecam, sed tantum per denominationem extrinsecam, quod cum vnitate per se, quam Theologi recognoscunt in Christo, nequit subsistere.

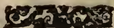
112 *Primum corollarium.* Ex dictis in discursu disputationis colligitur primò, vnionem naturæ diuinæ, & humanæ ex parte istius esse aliquid creatum; secus uerò ex parte naturæ diuini, sed illi tantũ superadditur respectus rationis. Quod patet: etenim natura humana unitur naturæ diuinæ per modum realiter sibi superadditum, & ex vi actionis assumptiuæ productum; diuina verò vnitur humanæ naturæ per subsistentiam increatam Verbi, & non per modum aliquem ipsi realiter superadditum, & in illa intrinsece receptum: ergo vnio naturæ diuinæ, & humanæ est quid creatum ex parte naturæ humanæ, non verò ex parte naturæ diuinæ. *Secundum* Secundò colligitur, causam materialem vnionis, quæ per actionem assũptiuam producitur, esse solum humanitatem. Quod patet; nã id solum est causa materialis respectu alicuius formæ, quod in se illam intrinsecè recipit; sed sola humanitas in se intrinsecè recipit modum vnionis in vi actionis assumptiuæ productum: si namque Verbum reciperet illum intrinsecè, mutaretur intrinsecè, quod omninò repugnat: ergo sola humanitas est causa materialis modi vnionis per actionem assumptiuam producti.

113 *Tertium.* Sequitur tertiò, causam formalem extrinsecam vnionis hypostaticæ esse Verbum diuinum vt in humanitate subsistẽs; causam autem formalem intrinsecam illius, sumptæ in concreto, esse modum vnionis; si autem in abstracto sumatur, non habet causam formalem intrinsecam. Primum patet, nã causa formalis extrinseca respectus transcendentalis est terminus inspectus ab illo; sed terminus inspectus à modo vnionis creato in humanitate recepto est Verbum prout in humanitate subsistens: ergo Verbum prout sic, est illius causa formalis extrinseca. Secundum probatur: nam hoc concretũ humanitas Verbo vnita habet aliquam causam formalem intrinsecam, cum hoc sit omni concreto commune, nisi in extrinseca denominatione consistat; sed nulla alia potest assignari, nisi modus vnionis ex vi actionis assumptiuę productus, & in humanitate receptus: ergo modus iste est causæ formalis intrinseca vnionis hypostaticæ sumptæ in concreto. Quòd autem sumpta in abstracto non habeat causam formalem intrinsecam, patet: nam forma in abstracto sumpta causam formalem intrinsecam nequit habere, nisi ipsa se ipsam causet, quod implicat. ergo vnionis hypostaticæ sumptæ in abstracto nulla est causa formalis intrinseca.

De causa efficiente physica vnionis hypostaticæ solet in præsenti disputari, sed difficultas magni momenti non est; ideoque ab illius discussione abstinemus. Et quidem certum est primò, fuisse a tota Trinitate efficienter causatam, vt diffinitur in Concilio Lateranensi sub Martino Primo *canone* 2 & licet Spiritui Sancto specialiter attribuatur, non est, quia ab ipso tantummodò effecta fuerit, sed quia, vt docet Diuus Thomas 1.*p.q.*39 *ar.*7 & 8. quæ amoris sunt, Spiritui Sancto appropriantur: Incarnatio autem fuit opus maximi amoris diuini; adeoque efficientia illius specialiter Spiritui Sancto attribuitur, non quia non sit toti Trinitati communis. Et cum instrumentalis concursus sit in linea causæ imperfectus, Deoque ex consequenti repugnans, certum etiam est, Incarnationem non instrumentaliter, sed principaliter esse à tota Trinitate causatam. 114 *Quæstio incidens remittitur* *Certum est primò.* *S. Thom.*

Secundo communiter docetur à Theologis, non posse vnionem hypostaticam principaliter physicè in genere causæ efficientis ab aliqua creatura causari, & præterquamquòd id est omni miraculo commune, vt à solo Deo principaliter effici possit Incarnatio autem fuit maximum omnium miraculum, & consequenter non potest ab aliqua creatura principaliter causari, speciali ratione probatur: nam media vnione hypostatica factum est, vt Christus, in quantum homo, sit Filius naturalis Dei, ut *tract. de Filiatione Christi* videbimus; sed solus Deus potest principaliter Filium Dei naturalem efficere: ergo solus Deus potest efficienter principaliter hypostaticam vnionem causare. 115 *Secundò.*

An autem instrumentaliter physicè potuerit à creatura procedere sub lite Theologorum est positum. Affirmant plures, negant alij, & omnes probabiliter sentiunt, etsi difficile iudicent, implicationem ex parte facti assignare, ut media uirtute creaturæ a Deo communicata possit instrumentaliter physicè in hypostaticam unioné influere; quod enim sit terminatiuè in creata implicationem non probat. Quod autem à nonnullis Recentioribus additur, de facto B. Virginem instrumentaliter physicè unionem humanitatis ad Verbum causasse, ut per hoc Dei genetrix sit, & dicatur, absque urgenti fundamento asseritur, cum ad hoc sufficiat, concursum præstasse ad formationem humanitatis assumptæ a Verbo in instanti informationis, ut ex D. Thoma *sequenti disputatione* uidebimus. Et hęc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in* 3.*dist.*5.§.1. ubi a D. Tho *q.*1.*art.*1. excitatur. 116 *S. Thom.* *M. Sent.*

DISPVTATIO DVODECIMA.

Quis sit terminus formalis, ad quem Incarnationis prout actio est.

§. I.

Aperitur difficultas, & referuntur sententiæ.

1 DIsputatione precedenti vidimus ex D. Tho. vnionem sumi posse pro relatione vnitorum, tam prædicamentali, quam transcendentali, & pro actione vnitiua humanitatis ad Verbum, per quam vnio fuit efficienter producta, & Verbum fuit factus homo. Non inquirimus de termino *ad quem* vnionis acceptæ pro relatione prædicamentali, aut transcendentali; huius namq; terminus *ad quem* est Verbum, vt humanitatem terminans, illamque subsistentem constituens, vt *disp. præc.* docuimus, sed de termino *ad quem* vnitionis, seu Incarnationis sumptę pro actione vnitiua. Cum autem terminus *ad quem* duplex sit, totalis, nempè, qui vocatur terminus *qui*, & formalis, qui appellatur terminus *quo*, idest, ratio formalis terminandi, & specificandi actionē, certum, & indubitatum est apud Theologos, istius actionis terminum totalem esse Christum, seu Verbum hominem esse: hoc enim est totum per huiusmodi actionum productum, vnde dissidium Theologorum circa terminum formalem istius actionis versatur.

Explicatur difficultas.

2 Ante cuius resolutionē suppono cū frequentiori sentētia, actionem vnitiuā, seu assumptiuā esse distinctam a creatione animæ, & à productione humanitatis. Primum patet: nam creatio animæ est actio distincta à generatione hominis per quam anima corpori vnitur. tùm, quia illa est productio totius entis ex nihilo, hæc autem ex subiecto præsupposito. Tū etiam, quia ad creationē animæ solus Deus tanquam causa principalis concurrit; at verò ad generationē hominis vniētem animam corpori homo principaliter effectiuè cōcurrit: ergo etiam creatio animæ Christi est actio distincta ab illa, qua Verbo vnitur. Secundū etiam probatur; nam ad vnionē humanitatis ad Verbum solùm Deus vt causa principalis concurrit; ad humanitatis autem productionem B. Virgo suū præstitit principalem concursum. Et insuper, nam potuit contingere, quod produceretur humanitas, & Verbo non vniretur: ergo actio productiua humanitatis distincta est ab actione, per quam humanitas fuit Verbo vnita.

Distinctio actionum probatur.

3 Si opponas, sequi ex hac doctrina B. Virginem non esse Matrem Christi, vel Dei consequens est contra fidem: ergo tradita doctrina est falsa. Probatur sequela; vt enim B. Virgo Dei, & Christi Mater sit, requiritur, quod ad Dei, & Christi formationem concurrat; sed si actio vnitiua, per quam Verbum fuit factus homo, distincta sit ab actione formatiua humanitatis non concurrit B. V. ad formationem Christi, cū non concurrat ad actionem vnitiuam, per quam fuit formatus Christus, sed solum ad humanitatis formationem: ergo licet possit dici Mater humanitatis; Mater tamen Christi dici non poterat sicut causa producens albedinem, & non concurrens ad actionem, qua albedo vniretur subiecto, posset dici causans albedinem; non tamen causans album.

Obijcies.

4 Respondeo, negando sequelam, ad illius probationem dicatur, quòd, vt B. V. possit dici Mater Christi, sufficit immediatus concursus ad productionem humanitatis, à quo depētiam habuit actio vnitiua humanitatis ad Verbū, & quòd in eodem instanti fuerit è Verbo assumpta. Ita D. Tho. *infra q. 35. art. 4. in corpore,* illis verbis *Cum igitur in ipso principio conceptionis fuerit humana natura assumpta à diuina persona, consequens est, quòd verè possit dici, Deum esse conceptum, & natum de Virgine, ex hoc autem dicitur aliqua mulier alicuius mater, quòd eum concepit, & genuit: vndè consequens est, quòd B. Virgo verè dicatur Mater Dei.*

Respond.

S. Thom.

Et quòd ad veritatem dictæ propositionis id sufficiat; probatur; nam Iudæi Christum crucifigentes Christicidæ, Deicidæque dicuntur, etsi vnionem humanitatis ad Verbū physicè non destruxerint per hoc, quòd vnionem animæ ad corpus dissoluerint, destruxerintque humanitatem diuino Verbo coniunctam, & tamen si humanitatem Verbo non vnitā destruerent, Deicidæ dici non possent; pariter ergo in præsenti, vt B. V. Mater Dei Christumque, & Deum genuisse dicatur, sufficit, quòd concurrerit ad vnionem animæ rationalis ad corpus, & ad formationem humanitatis Verbo Dei in eodem temporis instanti coniunctæ, etsi non produxerit vnionem humanitatis ad Verbum. Et quidem si B. V. ad vnionem humanitatis cum Verbo concurreret, non esset vt principalis causa; hoc enim modo implicare, vnionem à pura creatura effici, est communis Theologorum sententia, sed tantum instrumentali concursu, qui, si fuit possibilis Virgini, potuit etiam lapidi communicari; sed concursus potens lapidi competere non potest B. Virginem Christi, aut Dei Matrem constituere: ergo prædictus concursus omninò impertinens est, vt Christi, Deique Mater verè dicatur, & sit. 5

Doctrina hæc duplici ratione probatur.

Sed instabis primò: ex eo, quòd humanitas in primò suæ conceptionis instanti fuerit assumpta a Verbo non sequitur, actionem formatiuam humanitatis fuisse ad Verbum terminatam: ergo ex eo coexistentia formationis humanitatis, & assumptionis illius non sequitur, B. Virginem posse dici Matrem Verbi. Consequentia patet. vt enim sit, & dicatur Mater Verbi requiritur, concursum Virginis esse ad Verbum terminatum, quod non est possibile, nisi actio formatiua humanitatis, ad quam B. V. materialiter concurrit, ad Verbum terminata fuerit: ergo, si ex dicta coexistentia non sequitur, actionem formatiuam humanitatis fuisse ad Verbū terminatam, neque ex illa habetur, posse Matrem Verbi dici. Antecedens autem probatur: nam sola diuersitas temporis, non potest terminū alicuius actionis variare sicut nec illius essentiam; sed formata humanitate prius tēpore, quam assumeretur a Verbo, actio formatiua illius non terminaretur ad Verbum: vndè in tali casu Mater Verbi non diceretur, vt docet D. Thom. *3. p. q. 35. art. 4. in corpor.* ergo ex eo, quòd assumatur, & a Verbo assumpta fuerit in primo suæ conceptionis instanti, non sequitur, quod actio formatiua illius ad Verbum fuerat terminata. 6

Instabis primò.

S. Thom.

Quod amplius vrgetur: nam formatio humanitatis illius assumptionem à Verbo ordine naturæ præcessit; sed pro illo priori naturæ terminata fuit adequatè efficientia actionis formatiuæ humanitatis: ergo in alio posteriori, in quo humanitas fuit assumpta, nullam efficientiam habuit, & consequenter nouum terminum habere non potuit, nec ad Verbum terminari, ad quod non terminabatur pro priori signo naturæ.

Confirmatur.

Obijcies secundò: causans formam, & non causans vnionem formæ ad subiectum, non potest dici causa concreti ex subiecto, & forma resultantis: ergo, si B. V. non influxit in vnionem humanitatis ad Verbum, etsi humanitatem causauerit, non potest dici causa Christi, nec Verbi quatenus hominis, nec potest Christus ex illa genitus dici. Consequentia patet: nam Christus, aut Verbum quatenus homo est humanitatis concretum; antecedens autem ostenditur primo; causans enim materiam, si non causet vnionem materiæ cum forma, non potest causa compositi dici: ergo pariter causans formam, si illius vnionem cum subiecto non causat, non potest dici causa 7

Instabis secundò.

con-

concreti resultantis ea forma. Secundò probatur: nam causans albedinem, non autem vnionem albedinis cum subiecto, non dicitur causans album, quod est concretum ea albedine resultans: ergo verum est antecedens. Denique, nam Deus animam creans ex vi creationis animæ non dicitur causans hominem, alias homo, non genitus, sed creatus diceretur à Deo creante animam; sed hoc non ob aliam rationem est verum, nisi quia ea vi creationis ad animam terminatæ non causatur illius vnio cum corpore: ergo ad causandum concretum resultans ex forma, vel compositum ex illa, non sufficit formam causare, sed est necessarium, quòd causet vnionem formæ ad materiam, vel subiectum.

8 *Respondetur ad primam instantiam.* Respondeo ad primam instantiam, negando antecedens, loquendo, vt loquimur, de terminatione ad Verbum vt ad terminum *qui*, & materialem ratione humanitatis assumptæ, vt termini *quo*, & formalis; ad illius probationem, distinguo maiorem: sola temporis diuersitas non potest terminum formalem, & *quo* alicuius actionis variare, concedo maiorem: terminum *qui*, & materialem, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; si namque formaretur humanitas tempore antecedente assumptionem, formaretur in proprio supposito, & hoc esset, quod actionem formatiuam humanitatis in eo casu terminaret. Quia tamen, formata humanitate in eodem instanti assumptionis, fuit resultantia personalitatis propriæ impedita per subsistentiam Verbi, & hæc propriam personalitatem humanitatis suppleuit, & illius vices gessit, fuit talis actio ad Verbum *vt quod* terminata: & licet, inuariata actione, non possit terminus formalis variari; materialis tamen diuersificari potest, actione inuariata manente illius namque specificatio, non à materiali, sed à formali termino sumitur.

9 Et quidem non minus est de ratione actionis principium quam terminus; licet autem non possit, variato principio formali *quo*, actio inuariata subsistere; potest tamen perseuerare inuariata; variato principio *quod*; vndè actiones humanitatis diuino Verbo coniunctæ eiusdem sunt speciei cum actionibus elicitis ab humanitate propria subsistentia gaudente, & per illam terminata, quia humanitas quæ est principium *quo*, & formale operationum, eiusdem rationis est, etsi principium *quod* sit diuersum, nempè suppositum Verbi: ergo pariter, licet nõ possit actio inuariata subsistere, variato termino formali illius; materiali tamen variato, eadẽ actio potest perseuerare. Et in eodem exemplo insistendo: sicut actiones elicitæ ab humanitate tẽpore antecedenti ad assumptionem formata non attribuerentur Verbo tanquam operanti *quod*: illæ tamen, quæ ab humanitate procedunt formata instanti assumptionis, Verbo vt principio *quod* attribuuntur: ita actio formatiua humanitatis antecedens tempore assumptionem, Verbo vt termino non tribueretur, nec ad Verbum, adhuc materialiter, terminaretur; actio tamen formans humanitatem in instanti assumptionis Verbo terminatiuè attribuitur, ad illudq; materialiter, & *vt quod* terminatur.

10 *Solutio confirmationis.* Ad confirmationem; concessa maiori, distinguo, minorem: fuit pro illo priori actio formatiua humanitatis adæquatè, formaliter, & intensiuè terminata, concedo minorem: adæquatè, extensiuè, & materialiter, nego minorem, & consequentiam: licet enim illa actio pro priori naturæ, quo assumptionem antecedit, gaudeat termino formali adæquato; non tamen pro illo priori habet omnem terminum *qui*, & materialem, ad quem potest terminari: ex quo non sequitur, pro alio posteriori, non posse terminum nouum materialem habere, ad quem illius efficientia *vt quod* materialiter, & denominatiuè extendatur, sed solum, quòd non possit superaddi dictæ actioni nouus terminus formalis. Et quidem si humanitati pro priori naturæ ad assumptionem à Verbo aliquæ actiones competerẽt, etsi pro sequenti signo assumptionis non posset illis actionibus diuersum principium *quo*, & formale assignari; eis tamen diuersum principium *quod* materiale responderet, nam pro tali signo *vt quod* à Verbo in humanitate subsistente procederent. *Confirmatur à simili.* Idipsum est de actione formatiua humanitatis dicendum, nempè, non posse pro signo posteriori illi addi nouum terminum formalem, posse tamen pro illo signo illi correspondere nouum terminum *qui*, & materialem.

11 *Occurritur secundæ obiectioni.* Ad secundam obiectionem, distinguo antecedens: si causans formam, non causet vnionem formæ ad subiectum, nec vi actionis formam causantis, nec vi alterius illam complentis, & vices eius gerentis, concedo antecedens: si vnio formæ cum subiecto causetur aliquo ex prædictis modis, nego antecedens, & consequentiam, nam licet actio, qua humanitas fuit formata, & in quam B. Virgo influxit, non causauerit vnionem humanitatis ad Verbum; actio tamen assumptiua, quæ, vnionem humanitatis causauit, fuit completiua actionis, qua humanitas fuit formata, & illius vices gessit substituendo suppositum Verbi terminans humanitatem vice subsistentiæ creatæ, cui actio humanitatem formans erat, quantum est de se, vnitiua humanitatis: & quando actio causans formam huius conditionis est, etsi vnionem formæ non causet, potest dici causa concreti resultantis ex forma subiecto vnita. Ex qua doctrina ad probationes antecedentis constat solutio; actiones enim illæ huius conditionis non sunt; creatio namq; non est actio, quantum est de se, vnitiua animæ rationalis cum materia; ac proindè actio, qua anima vnitur materiæ, vices creationis non gerit. Quòd si albedo, v.g. causaretur per actionem, quantum est de se, vnitiuam albedinis cum proprio subiecto, Deusq; hanc vnionem impediret, aliud subiectum vice proprii subiecti substituens, causans tali actione albedinem diceretur causans album ex subiecto substituto, & albedine resultans, etsi nõ causaret vnionem albedinis ad tale subiectum.

12 *Prima sententia.* His ita præsuppositis circa præsentem difficultatem variæ sunt Theologorum sententiæ. Prima docet, terminum formalem actionis incarnatiuæ esse personalitatem Verbi vnitam humanitati, vnione ista vt conditione se habente. Hæc tribuitur Capreolo *in 3. dist. 15. q. 1.* & Caietano *in hac. q. art. 8.* Illam tenent Aluarez *disp. 13. conc. 3.* Nazarius *in præsenti contr. 2.* & ex Patribus Societatis Valentia relatus ab Illust. Araujo vbi *infra*. *Capreol. Caiet. Alua. Nazar. Valent. Araujo.* *Secunda sententia.* Secunda docet, terminum formalem istius actionis esse modum vnionis de nouo in humanitate productum. Hanc vt probabiliorem defendit Suarez *disp. 8. sect. 3. dub. 1.* pro illa referens Scotum *in 3. dist. 1. q. 1.* & Durandum *dist. 5. q. 1.* *Suar. Scot. Durand.* *Tertia sententia.* Tertia distinguens inter Incarnationem vt significatam nomine assumptionis, & nomine vnitionis, & nomine Incarnationis, affirmat, terminum formalem illius sub priori significatione esse ipsam Verbi personam; sub secunda verò modum vnionis, & sub tertia humanitatem. Hanc tenet Lorca *disp. 16.* illamq; insinuauerat Suarez vbi *proximè* relatus. *Lorca. Suar.* Aliter distinguit Lugo *disp. 11. sect. 2.* vbi docet, prædictam actionem vt nomine assumptionis, & Incarnationis significatam specificari ab humanitate assumpta; sub nomine verò productionis ab vnione producta, & sub nomine suppositationis a supposito Verbi terminante humanitatem. *Lugo.*

§. II.

Vera sententia explicatur.

13 *Quarta sententia defenditur.* QVARTA, & verior sententia tuetur, terminum formalem *quo* Incarnationis, quatenus actio est, esse humanitatem vt diuino Verbo vnitam, ly *vt* reduplicante vnionem vt conditionem, & humanitatem vnitam tanquam rationem formalem. Hanc tenent Vazquez *disput. 19. cap. 2.* Illustrissimus Araujo *ar. 8. dub. 3.* aliique Recentiores, quorum sententia a Nobis pro conclusione statuitur, & suadetur hac ratione: *Vazq. Araujo.* *Ratione probatur.* nam terminus formalis *quo* alicuius actionis est forma terminum totalem illam terminantem constituens; sed humanitas vnita vt Verbo constituit tanquam forma terminum totalem actionis incarnatiuæ, vnione solum vt conditione ad constitutionem termini totalis se habente: ergo humanitas vt vnita Verbo est terminus formalis *quo* actionis incarnatiuæ, vnione ingrediente vt conditione. Consecutio est legitima; præmissæ autem indigent probatione: maior exinde constans videtur, nam terminus formalis *quo* alicuius actionis est, illa, ratione cuius terminus *qui* terminat talem actionẽ; sed ratione nullius melius potest terminare, quam ratione illius, quod ad eius constitutionẽ tanquam forma comparatur: ergo id, quòd vt forma terminum totalem *qui* alicuius actionis constituit, est terminus *quo* formalis respectu talis actionis. Minor autem probatur: nam terminus *qui* totalis actionis incarnatiuæ est Verbum vt factum homo; sed huius concreti forma est humanitas Verbo vnita, vnione solum vt conditione ingrediente ad illius constitutionem: ergo humanitas, vt vnita, est forma constituens terminum Incarnationis vt actio, vnione vt cõditione se habente.

14 Respondebis primo in fauorem primæ sententiæ, negan-

Reijcitur 1. solutio. do maiorem, quod, nempè, terminus *quo* formalis alicuius actionis sit forma, illius terminum totalem constituens, sed terminus *quo* formalis est, qui præcipuè se habet in termino *qui*, & totali; in composito autem ex Verbo, & humanitate præcipuum locum obtinet Verbum; & ideo non humanitas, quæ vt forma compositum hoc constituit, sed Verbum sustentans humanitatem est terminus *quo* formalis Incarnationis vt actio. Sed contra; nam in concreto causato per actionem dealbatiuam præcipuum locum tenet subiectum substans albedini: & tamen nullus dixit, subiectum hoc esse terminum *quo*, & formalem actionis dealbatiuæ, illam specificantem, alias motus in albedinem, & motus in nigredinem essent eiusdem speciei, vtpote habentes eundem terminum formalem, specificatiuum: ergo esse, vel non esse terminum formalem *quo* respectu alicuius actionis, non est regulandum penes magis, vel minus principaliter ingredi, vel penes id, quod præcipuum locum obtinet in termino totali per talem actionem causato, sed sumendum est ex eo, quod sit, vel non sit forma constituens terminum totalem *qui*.

15 *Respondebis 2.* Secundo in eiusdem sententiæ fauorem poterit quis respondere, concessa maiori, negando minorem. cum enim vnio humanitatis ad Verbum non fuerit facta in natura, sed in persona, terminus *qui* actionis incarnatiuæ est persona Verbi, vt in humanitate subsistit; cum autem, vt *supra* diximus, persona de formali, & in recto personalitatem significet, & in obliquo naturam, fit consequens, quod forma constitutiua termini totalis actionis incarnatiuæ non sit humana natura a persona Christi solum in obliquo importata, sed personalitas Verbi, quæ in recto significatur, & à persona Christi importatur.

16 *Reijcitur hæc solutio.* Sed contra: nam licet personalitas sit formale significatum in recto huius nominis *persona Christi*; non tamen est forma dans Christo specificum esse, sed veluti indiuiduale; at specificatio actionis non sumitur, vt a termino formali *quo*, a forma significata, quæ dat esse veluti indiuiduale, etsi importetur in recto, sed a forma dante esse specificum, etsi in obliquo ingrediatur nominis significationem: ergo terminus *quo*, & formalis non est personalitas Verbi in recto à persona Christi importata, sed natura humana, esto in obliquo importetur, quæ dat esse specificum Christo. Minor, in qua est difficultas, ostenditur primo vt enim *tract. de Trinitate* cum frequentiori Theologorum sententia docuimus, terminus formalis *quo* generationis Verbi in diuinis non est filiatio producta, sed natura communicata, relatione solum vt conditione, vel vt complemento ingrediente, eo quod filiatio non est forma dans Verbo terminanti generationem esse veluti specificum, quod a natura tribuitur, sed veluti indiuiduale; & tamen Verbum, cum nomen personale sit, non significat in recto de formali naturam, sed relationem vt in natura subsistentem: ergo terminus *quo* alicuius actionis non est forma in termino *qui* præcipuè significata, si tantum esse veluti indiuiduale communicet, sed forma, quæ termino totali esse specificum præstat. Secundò probatur: nam generatio hominis vt ad terminum totalem, terminatur ad personam humanam, quæ de formali in recto significat subsistentiam, & in obliquo naturam: & tamen terminus *quo* generationis humanæ non est personalitas geniti, sed natura, aut anima rationalis: ergo ex eo, quod à persona Christi terminante actionem incarnatiuam personalitas importetur in recto, & humanitas in obliquo, non sequitur, personalitatem Verbi esse prædictæ actionis terminum formalem *quo*.

17 *Duplex ratio pro nostra sententia relinquitur.* Mitto aliorum probationes, qui eaindè suadere nituntur, personalitatem Verbi non esse terminum *quo* actionis incarnatiuæ, quia alias actio ista non distingueretur specificè ab actione, qua Verbum assumeret naturam Angelicam ad suum esse personale, cum haberent eundem terminum formalem, nempe, Verbi subsistentiam vtrique naturæ vnitam. Secundo, quia sequeretur. Incarnationem Patris fore actionem specificè distinctam ab Incarnatione Verbi, cum haberent terminos formales essentialiter distinctos, scilicet, personalitates Patris, & Filij, quæ non solum in ratione relationis, sed etiam in ratione personalitatis essentialiter distinguuntur.

18 Mitto, inquam, probationes istas, quia inefficaces apparent, nam ad primam responderi potest, negando sequelam, eo quod subsistentia Verbi terminans naturam Angelicam supplet vices subsistentiæ Angelicæ, & humanam terminans naturam supplet vices subsistentiæ humanæ, quæ duæ subsistentiæ essentialiter distinguuntur, sicut naturæ, quas terminant; ac proinde licet subsistentia Verbi sit eadem formaliter in vtraque terminatione, est tamen eminenter diuersa, quatenus eminenter continet diuersas essentialiter subsistentias. & hæc diuersitas in subsistentia Verbi esset sufficiens ad terminandas actiones specificè distinctas. Ad secundam responderi potest, concedendo sequelam, nec in consequenti inconueniens aliquod apparet, nec video, vnde possit inconueniens aliquod ostendi in eo, quod Incarnatio Patris foret specifice ab Incarnatione Filij distincta, semel admisso, vt contraria sententia admittit, & docet, specificationem actionis incarnatiuæ non sumi a natura assumpta.

Tertio ad nostrum argumentum responderi potest in fauorem secundæ sententiæ, terminum formalem *quo* alicuius actionis non esse formam constituentem terminum totalem in esse entitatiuo, sed illam, quæ constituit terminum totalem in ratione termini formaliter; licet autem humanitas sit forma dans Christo esse specificum in linea entis, non tamen illum formaliter in ratione termini Incarnationis constituit, eo quod cum actio incarnatiua sit actualis productio, & consequenter petens ad terminum productum terminari, per id Christus in ratione termini illius formaliter constituitur, per quod constituitur formaliter in ratione producti per prædictam actionem; in ratione autè producti non potest per humanitatem constitui, quæ non producitur ex vi actionis vnitiuæ, sed ad illam productam supponitur; benè verò per vnionem, quæ producitur ex vi actionis incarnatiuæ: ideoque licet Christus in esse entitatiuo formaliter per humanitatem constituatur, in esse tamen termini actionis vnitiuæ, non per humanitatem, sed per vnionem humanitatis ad Verbum formaliter constituitur. 19 *Tertia solutio.*

Sed contra primò: nam de termino, & principio actionis proportionabiliter est discurrendum quoad modum constitutionis in ratione termini, & in ratione principij sed eadem forma, quæ dat agenti esse specificum in aliqua linea entis, constituit illud in ratione principij actiui formaliter: ergo forma, quæ dat termino esse specificum in genere entis per actionem communicati, illum constituit in ratione termini talis actionis formaliter. Secundò etenim natura diuina est terminus *quo* generationis Verbi, & non relatio in frequentiori Theologorum sententia; & tamen secundum fidem natura diuina per generationem non producitur, benè verò relatio: ergo forma non producta per aliquam actionem potest constituere terminum totalem formaliter in ratione termini actionis productiuæ. 20 *Contra primò.* *Secundò.*

Tertiò, nam etsi anima rationalis non producatur per generationem hominis, & vnio illius ad corpus producatur per illam, terminus formalis *quo* prædictæ generationis non est vnio, sed anima rationalis, cum terminus *quo* actionis generatiuæ sit id, in quo genitum generanti assimilatur assimilatione specifica: ergo, quòd humanitas per actionem vnitiuam non producatur, sed ad illã in vi alterius actionis supponatur producta, non obstat, quo minus sit forma constituens Christum, non solum in linea entitatiua, sed etiam in ratione termini prædictæ actionis formaliter. *Tertiò.*

Denique responderi potest pro Auctoribus tertiæ sententiæ, terminum *quo* alicuius actionis non esse id, quod constituit terminum totalem in esse specifico, sed quod denominatur ab illa ratione sui, & est ratio, vt totalis terminus ab eadem denominetur: & quia humanitas denominatur assumpta, vnio denominatur producta, & hypostasis Verbi denominatur suppositans, consequens fit, quòd terminus *quo* actionis incarnatiuæ sub nomine assumptionis humanitas sit, quæ denominatur assumpta, illius verò sub nomine productionis terminus formalis sit vnio, quæ denominatur producta, & terminus formalis eiusdem sub nomine suppositationis sit Verbum, quod denominatur suppositans. 21 *Vltimo ad nostrum arg. solutio.*

Sed contra primò; nam actio incarnatiua, vt illis nominibus significata non est diuersæ speciei, sed vna, & eadem actio, quæ omnibus illis modis potest significari; sed si illi vt significatæ vno nomine vnus terminus assignaretur, & vt significatæ alio nomine alius terminus specie distinctus non posset esse vnius, & eiusdem speciei sub illis nominibus, cum specificatio actionis sumatur a termino formali, & consequenter, illo variato specificè, etiam actio specificè varietur; ergo esse, vel non esse terminum formalem *quo* specificatiuum alicuius actionis, non est sumendum ex eo, quod nominetur, vel non denominetur ab actione specificata, sed ex eo, quòd constituat, vel non constituat vt forma terminũ totalẽ actionis, illam vt *quòd* terminantẽ. Secundò reiicitur: quia, vt *proximè* dicebamus, natura diuina est terminus *quo* generationis Verbi, & anima rationalis est terminus *quo* 22

gene-

generatio hominis ; & tamen nec natura Verbi deno minatur genita per æternam Verbi generationem , nec anima rationalis per generationem hominis denominatur producta : ergo terminus formalis alicuius actionis non est , quod ab illa denominationem suscipit , sed quod terminum totalem illius vt forma constituit .

§. Vltimus.

Argumentis in contrarium occurritur.

23 *Primum argum.* EX DICTIS ferè manent contrariorum argumenta soluta : primum argumentum est , nam terminus formalis alicuius actionis est id, quod dat esse primario intentum per illam ; sed esse , quod dat subsistentia Verbi, nempe , subsistens diuinum , est quod primario intenditur per actionem vnitiuam , non autem esse humanum , quod ab humanitate præstatur : ergo non humanitas , sed subsistentia Verbi , vt humanitatem terminans , est terminus formalis Incarnationis vt actio . Probatur minor . nam per huiusmodi actionem effectum est , vt humanitas subsisteret per subsistentiam Verbi , & vt Verbum ratione vnionis ad humanitatem esset homo ; sed esse hominem , quod ab humanitate præstatur , minus præcipuum est , quam humanitatem subsistere per subsistentiam diuinam , quod à subsistentia Verbi præstatur : ergo esse , quod dat subsistentia Verbi , primario intenditur per actionem vnitiuam , non autem esse humanum , quod præstatur ab humanitate .

24 *Solutio.* Respondeo , concessa maiori , negando minorem , ad cuius probationem dicatur , quod licet id , quod prouenit a subsistentia Verbi in esse entis sit principalius , eo quod ab humanitate prouenit , vt argumentum conuincit ; comparatiuè tamen ad actionem , qua Verbum , non vt Deus , sed vt homo producitur , principaliter præstatur , quamid , quod prouenit à subsistentia Verbi , multoties enim id , quod principalius est comparatiuè, comparatione facta ad aliquam actionem , principalius non est , vt constat in concreto resultante ex albedine , & corpore , in quo in esse entis principalius est corpus ; at esse tamen termini actionis de albatiuæ principaliter est albedo , & per talem actionem intenditur:ergo ex eo , quod subsistens diuinum,quod prouenit a subsistentia Verbi, sit in esse entis principalius in Christo,quam esse humanum,quod ab humanitate præstatur , non sequitur primario intendi in vt actionis incarnatiuæ , nec esse terminum formalem illius .

25 *Secundum argum.* Secundo arguitur in fauorem secundæ sententiæ : nam terminus formalis alicuius actionis non est forma constituens terminum totalem in esse specifico , nec actus principalis illius , nisi per talem actionem producatur ; sed humanitas non producitur in vnione actionis vnitiuæ , & incarnatiuæ , sed ad illam producta supponitur : ergo , licet sit forma constituens Christum in esse specifico , non est terminus formalis Incarnationis vt actio , sed vnio , quæ ex vi huiusmodi actionis producitur . Consequentia est bona , minor habetur ex dictis , & maior , in qua est difficultas , ostenditur primo : nam actus principalior huius concreti album , & forma constituens ipsum in suo esse specifico est forma substantialis ; albedo namque illud in suo esse specifico constitutum supponit , cum debeat esse accidentale ; & tamen quia non producitur ex vi actionis dealbatiuæ , non est terminus formalis illius : ergo licet aliqua forma actus principalis sit, & det termino esse specificu si tamen per actionem non producatur , non erit terminus formalis illius .

Secundo : vt enim forma constituens terminum totalem sit terminus formalis actionis , aut productiuæ , debet illum constituere in ratione facti , aut producti , sed forma dans termino esse specificum , per actionem tamen non facta , nec producta , non constituit illum in ratione facti , aut producti : ergo talis forma non est terminus formalis actionis productiuæ . Tertio , nam terminus formalis actionis productiuæ , aut factiuæ talis esse debet comparari ad illam , vt , posita actione , necessario ponatur , & non posita , non existat ; sed forma constituens terminum totalem in esse specifico , per actionem tamen non producta , non sic comparatur ad illam , quod , posita actione , ponatur , imo potius illam præcedit , vt constat in humanitate præcedente pro priori naturæ actionem incarnatiuam , & in anima rationali , quæ actionem vnitiuam ad corpus ordine naturæ præcedit : ergo forma per actionem non producta , non potest esse terminus formalis illius , quamuis terminum totalem specificè constituat .

26 *Respond.* Respondeo , negando maiorem , ad primam probationem , concessa maiori , nego causalem minoris ; ratio enim , cur forma substantialis constituens substractum albedinis in suo esse specifico , non est terminus formalis actionis dealbatiuæ , non est , quia non producitur ex vi talis actionis , sed quia ex vi illius non vnitur materiæ , cui præstat esse specificum , sed subiectum vnitur albedini , à qua recipit esse accidentale : vt autem aliqua forma terminus formalis sit , requiritur , quod ex vi actionis , quam dicitur terminare , det totale termino esse , sicut humanitas ex vi actionis vnitiuæ dat Verbo esse hominem , & concretum constituit , & anima rationalis ex vi generationis præstat esse materiæ , & constituit humanitatem , & diuinitas ex vi æternæ generationis dat Verbo esse diuinum , Deumque Verbum constituit , & ideo humanitas , quamuis non producatur per actionem incarnatiuam , est terminus formalis illius : sicut anima rationalis est terminus formalis generationis hominis , quamuis non producatur per illam , & natura diuina est terminus formalis generationis Verbi , etsi per illam producta non sit .

27 *Ad 2. probationem.* Ad secundam probationem maioris , concessa maiori , nego minorem , nam vt forma constituat terminum in ratione facti , aut producti , non requiritur , *vt quod* producatur per illam , sed sufficit , quod ex vi talis actionis producatur *vt quo* , & vt dicatur producta *vt quo* , per actionem sufficit , quod ex vi illius alteri vniatur , & terminum totalem constituat in eo esse , quod dicitur productum , seu factum , vt constat in anima rationali , quæ *vt quo* per generationem producitur , & tamen non producitur per illam *vt quod* ; constituit tamen hominem , qui in esse hominis per generationem producitur : & fortè hoc secundum necessarium non est ; diuinitas namque producitur *vt quo* per æternam Verbi generationem ; & tamen Verbum non producitur per illam vt Deus , sed vt Verbum . Quia ergo Christus vt homo per Incarnationem producitur , & in esse hominis per humanitatem constituitur , consequens fit , quod humanitas per actionem incarnatiuam producatur *vt quo*;ac proinde, quod illam specificet tanquam terminus formalis .

28 *Ad tertiã.* Ad tertiam probationem , distinguo maiorem : terminus formalis *quo* , concedo maiorem : terminus formalis *quo* , subdistinguo maiorem , secundum suum esse entitatiuum , nego maiorem ; vt actu præstans esse termino totali , concedo maiorem , & sub eadem distinctione , minoris , nego consequentiam ; nam licet forma per actionem non producta , sed tantum subiecto vnita ex vi eius , præcedat secundum suam entitatem talem actionem ; illam tamen non præcedit , vt actu præbens termino totali esse , & hoc sufficit , vt sit terminus formalis illius . Quæ doctrinam manifesta fit exemplis non semel adductis : nam anima rationalis est terminus *quo* generationis hominis , quia licet illam entitatiuè sumpta præcedat : non tamen illam præcedit , prout dans esse materiæ , & prout humanitatem constituens . Diuinitas etiam est terminus *quo* formalis generationis Verbi , & tamen secundum suam entitatem præcedit origine talem generationem , quia illam non præcedit , prout diuinum Verbum constituens , & prout illi communicata : ergo quamuis humanitas entitatiuè sumpta ordine naturæ præcedat actionem incarnatiuam ; quia tamen illam subsequitur vt præstans Verbo esse hominem , & Christum constituens , quia est terminus totalis actionis incarnatiuæ , & vt *quod* per illam factus , erit terminus formalis illius .

29 *Tertium argum.* Tertio arguitur,& instatur contra dicta.actio,quæ supponeret calorem productum,& illum vniret subiecto , non haberet pro termino formali calorem , sed vnionem caloris cum subiecto : ergo actio incarnatiua , quæ supponit humanitatem productam , illamque subsistentiæ Verbi vnit , non habet pro termino formali *quo* humanitatem,sed vnionem humanitatis cum Verbo . Consequentia est euidens à

paritate rationis; antecedens autem probatur, actiones namque, cum specificentur a terminis, vt specie inter se distinguantur, debent habere terminos formales specificè distinctos; sed actio, quæ calorem produceret, & simul illum vniret subiecto, specificè esset distincta ab actione non producente calorem, sed tantùm illum vniente, & actio producens, & vniens haberet pro termino formali calorem: ergo actio non producens calorem, sed illum vniens subiecto, non calorem, sed vnionem caloris respicit tanquam terminum formalem.

30 *Respondetur.* Respondeo, negando antecedens, ad illius probationem, distinguo maiorem: actiones specie distinctæ debent habere terminos specificè distinctos entitatiuè semper, nego maiorem: specificè distinctos formaliter in ratione termini, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; quia licet calor terminans actionem productiuam, & vnitiuam simul entitatiuè non distingueretur specificè a calore, vt terminante actionem tantùm vnitiuam; in ratione tamen termini specificè ab illo distingueretur ob diuersum modum tendendi actionum, quas terminaret, diuersitate ista in calorem terminantem in ratione termini refusa; multoties enim idem terminus entitatiuè est distinctus in ratione termini ob diuersum modum tendendi actionum, seu motuum, quos terminat, vt constat in motu circulari, & recto terminatis ad eundem locum, qui specificè distinguuntur, & consequenter locus tales motus terminans, licet sit entitatiuè idem, in ratione termini distinctus est, cum motus specificetur à termino; & tamen illa diuersitas terminatiua nascitur, vel arguitur ex diuerso modo tendendi motus circularis, & recti: pariter in præsenti, quia actio tantum vniens calorem diuerso modo calorem attingeret, nempè, tantum vnitiuè ab actione productiua caloris, illum productiuè attingente, etsi calor vtramque specificans entitatiuè esset idem, formaliter in ratione termini specifica distinctione gauderet.

31 *Primum argum.* Denique arguitur: idem est terminus formalis actionis, & passionis actioni identificatæ, vel ad illam subsequutæ; sed terminus formalis Incarnationis vt passio, non est humanitas, sed vnio humanitatis ad Verbum: ergo terminus formalis Incarnationis vt actio, vnio est, & non humanitas. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: cum enim causare formaliter, etsi extrinsecè, qualiter formalis terminus causat passionem, & causare materialiter, quo modo causat illam subiectum, sint diuersi modi causandi, non possunt vni, & eidem conuenire; sed humanitas est subiectum Incarnationis sumptæ passiuè, cum prout sic in Verbo subiectari non possit, quod incapax passionis, & transmutationis est: ergo non est terminus formalis illius, & consequenter asserendum est, actionem incarnatiuam ad vnionem humanitatis ad Verbum terminari vt ad terminum formalem.

32 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem, ad illius probationem, nego maiorem: creatio namque passiuè considerata, si distinguitur à termino per illam producto, in illo recipitur, cum non possit aliud assignari subiectum: generatio etiam sumpta passiuè subiectatur in genito in sententia valdè probabili, & necessario in via D. Thomæ tenenda, si generatio, vt mutatio, non substantia, sed accidens sit. Nec obstat, quod causare materialiter, & causare formaliter extrinsecè sint diuersi modi causandi; nam etiam causare effectiuè, causare materialiter, & causare finaliter sunt distincti modi causandi; & tamen essentia materialiter, finaliter, & effectiuè suas proprietates causat, & forma est principium, & finis generationis. Accidens etiam omni modo absolutum a subiecto specificatur ad differentiam relationis prædicamentalis, & accidentium transcendentaliter respicientium extrinsecos terminos, quæ ab illis speciem desumunt, & tamen accidentia absoluta materialiter a suo subiecto causantur: non ergo obstat, diuersos modos causandi materialiter, & specificatiuè extrinsecè, vt humanitas sit subiectum Incarnationis vt passio, & simul terminus formalis illius. Et quidem humanitas non est subiectum Incarnationis vt passio separata a supposito, sed vt illi vnita; & tamen vt supposito vnita est terminus formalis eiusdem in contraria sententia: ergo idem potest subiecti, & termini Incarnationis vt passio rationem sortiri.

Sed hinc noua difficultas insurgit, nam terminus passionis est effectus illius in genere causæ efficientis; sed nihil potest sui causam efficientem causare: ergo terminus passionis nequit esse subiectum illius, nam subiectum est causa materialis formæ, quam intrinsecè recipit. Respondetur, non repugnare mutuam inter duo causalitatem in diuerso genere causæ, nam materia formam causat materialiter, & ab illa causatur in genere causæ formalis. Terminus actionis illam causat finaliter, & causatur ab illa efficienter. Et in sententia frequentiori apud Thomistas actus contritionis causat gratiam iustificantem in genere causæ materialis, & causatur ab eadem in genere causæ efficientis. Generatio etiam, vt *proximè* dicebamus, recipitur in termino genito, & consequenter materialiter causatur ab illo, & in genere causæ efficientis eundem terminum causat; vndè, concessa maiori, distinguenda est minor: in eodem genere causæ, videlicet, causæ efficientis, concedo minorem: in diuerso genere causæ, nempe, causæ materialis, aut finalis, nego minorem, & consequentiam. 33 *Obiectio.* *Respond.*

Ex dictis in discursu disputationis facilè est intelligere, quis sit terminus *à quo* Incarnationis: cum enim, non motus, sed mutatio sit, vel non motum, sed mutationem ius inferat, non inter terminos positiuos, sed inter positiuum, & negatiuum petit versari; hoc enim est omni mutationi commune, prout distinguitur à motu. Habet ergo pro termino *à quo* totali negationem termini totalis, scilicet, non esse Christi, qui est totalis Incarnationis terminus, & pro termino *à quo* formali negationem humanitatis, non entitatiuè sumptæ, sed constitutiuè acceptæ, nempè, vt Verbum in ratione hominis constituentis; prout sic namque ad Incarnationem non præsupponitur, sed efficitur per illam: sicut terminus totalis *à quo* generationis hominis est non esse hominis, & terminus *à quo* partialis, seu formalis eiusdem generationis est non esse animæ rationalis non quidem entitatiuè sumptæ, sed vnitiuè, hoc est, vt materiæ vnitæ, vt illi dantis esse specificum, & hominem constituentis: qua ratione non supponitur generationi, sed per illam efficitur. Et hæc de ista disputatione, quæ applicari poterit litteræ Magistri, vbi disputatio præcedens. 34 *Explicatur terminus a quo Incarnationis.*

DISPV.

DISPVTATIO DECIMATERTIA.

An Patres Antiqui Incarnationis ſubſtantiam ex congruo meruerint?

§. I.

Quibuſdam præſuppoſitis, referuntur ſententiæ, & vera eligitur.

1 N hac diſputatione vt omninò certum, & indubitatum ſupponimus, Antiquos Patres non meruiſſe de condigno ſubſtantiam Incarnationis: quod patet primo ex illis verbis Pauli ad Titum 3. cap. *Cum autem apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri Dei, non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit.* Si autem exiſtens [illegible] Chriſti, qui [illegible] noſtræ ſalutis [illegible], & Auctor, antiqui Patres [illegible] meruiſſent, ſalus noſtra ex operibus [illegible] iuſtitiæ eſſet facta [illegible], quod ex merito condigno fit, ex iuſtitia fieri dicatur [illegible] & gloria operibus iuſtorum de condigno promerita [illegible] iuſtitiæ dicitur. Non ergo meruerunt antiqui Patres de condigno ſubſtantiam Incarnationis. Deinde, nam Incarnatio fuit maxima omnium gratiarum, quas Deus hominibus [illegible] gratiæ conceſſit, [illegible] ſi eam in perfectione entitatiua fiet etiam in ratione gratiæ, quod vero eſſe non poſſet, [illegible] eorum Patrum opera illam condigne meruiſſent, [illegible] Deus non liberaliter, ſed ex iuſtitia obligatus [illegible] operatus fuiſſet, contra illud Pauli ad Epheſ. 2. cap. *Deus autem, qui diues eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, cum eſſemus mortui peccatis conuiuificauit nos in Chriſto, cuius gratia eſtis ſaluati, &c.* Aſſerendum ergo eſt, antiquorum Patrum opera de facto non meruiſſe de condigno ſubſtantiam Incarnationis.

An autem de potentia abſoluta potuerit Incarnatio
2 quoad ſubſtantiam cadere ſub merito condigno operum puræ creaturæ diſſidium eſt inter Theologos? Magiſter Medina *in hac q. art. 11. dub.* [illegible] *concl. 2.* affirmatiuè reſpondet. Negant communiter [illegible] & [illegible] ito quid [illegible], nam ad meritum condignum requiritur [illegible] inter meritum & præmium in morali æſtimatione; In [illegible] autem, cum ſit infinitæ æſtimabilitatis, non [illegible] operibus puræ creaturæ, quantumuis eximiis, in morali æſtimatione exæquari, cum hæc, quantumcumque creſcant, finitæ æſtimabilitatis ſemper remaneant; non ergo poſſunt opera puræ creaturæ condignè promereri ſubſtantiam Incarnationis, etiam de potentia abſoluta. Quod amplius confirmare poſſumus: vt enim *tract. præced. diſput. 3.* docuimus, merita Chriſti Domini [illegible] ſunt in morali æſtimatione, nec in valore meritorio In[illegible] nationem Patris vt præmium, ſed ſolum cum illa adæquantur, ſed nul ius puræ creaturæ facta, aut factibilis opera [illegible] operationes Chriſti in valore meritorio adæquare [illegible] nec poſſunt adæquare in morali æſtimatione Incarnationem Patris [illegible] præmium; ac proinde nec poſſunt adæquare [illegible] Incarnationem Verbi, quæ cum Incarnatione Patris in morali æſtimabilitate adæquatur.

3 Secundo exploratum eſt apud Theologos, Patres antiquos aliquas circunſtantias Incarnationis meruiſſe, conſtatque ex illis verbis Geneſis 22. cap. *Quia feciſti rem hanc, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me, benedicentur in ſemine tuo omnes gentes.* Quæ promiſſio explicatur à Paulo de Chriſto ad Galatas 6. ibi *In ſemine tuo, quod eſt Chriſtus.* Et quod fundetur in merito conſtat ex illa cauſa: *Quia feciſti [illegible] hanc, &c.* Et ſimilis promiſſio 2. Reg. 7. fuit facta Dauidi, illis verbis: *Stabiliam thronum Regni eius vſque in ſempiternum*, nempe, in Chriſto Dauidis Filio. Quæ promiſſio etiam nitebatur in meritis, ſcilicet, propterea quod Dauid propoſuerat, animoque conceperat domum Domino ædificare. Meruerunt ergo de congruo Habrahamus, & Dauid generis circunſtantiam, ideſt, quod ex illorum ſemine, media Virgine, naſceretur Chriſtus. An autem etiam de condigno iſtam circunſtantiam meruerint dubitant Theologi, & exiſtimo, eſſe negatiuæ parti adhærendum, nam licet hæc, & aliæ circunſtantiæ ſecundum ſe ſumptæ non ſint æſtimabilitatis infinitæ; pro ut tamen coniunctæ Verbo, ſunt infinitè æſtimabiles, ac proinde ſuperant valorem meritorium operum cuiuſuis puræ creaturæ, cum quo non ſtat eadere ſub illorum condignitate.

Tertio ex communi Theologorum conſenſu ſupponimus, potuiſſe de potentia abſoluta mereri de congruo antiquos Patres ſubſtantiam Incarnationis; potuit enim contingere, vt Incarnatio non decerneretur à Deo ante præuiſa bona opera Sanctorum Patrum in gratia facta, & in Dei amicitia fundata, & intuitu talium operum, & precum Verbi Incarnationem poſtulantium illius exiſtentia decerni, cum huiuſcemodi opera nullam dependentiam ex natura rei habeant à decreto Incarnationis, & conſequenter potuerunt tale decretum præcedere; ſed tunc caſus, nihil his operibus deeſſet, vt de congruo mererentur ſubſtantiam Incarnationis; tùm, quia æqualitas, quæ his operibus deficit, neceſſaria ad meritum congruum non eſt, cum meritum condignum, & congruum per æqualitatem potiſſimè diſtinguantur; quia, nempe, condignum meritum moraliter adæquatur cum præmio; ſecus autem meritum congruum. Tum etiam, quia, vt dicit D. Thomas, cui omnes Theologi conſentiunt, congruum eſt, vt amicus aliquid ab amico petens audiatur, & conſequenter amicus ab amico petens de congruo meretur audiri, illique poſtulata concedi: ergo potuit de potentia abſoluta contingere, vt antiqui Patres [illegible] bonis operibus ſubſtantiam Incarnationis à Deo poſtulantes, illam mererentur de congruo, in quo, vt dixi, conueniunt communiter Theologi. 4

Si opponas primò: plus diſtat ſubſtantia Incarnationis ab operibus puræ creaturæ, etiam in Dei gratia factis, quam dona gratiæ diſtant ab operibus puræ naturæ, cum diſtantia Incarnationis ab operibus iuſtorum infinita ſit in morali æſtimatione; diſtantia autem donorum gratiæ ab operibus puræ naturæ limitata ſit, & finita, vtpote, quæ inter extrema finita verſatur; ſed dona gratiæ non poſſunt, etiam de potentia abſoluta, cadere ſub merito congruo operum puræ naturæ, vt ſuppono ex communi Theologorum ſententia ergo Incarnatio non poteſt, etiam de potentia abſoluta, cadere ſub merito congruo operum puræ creaturæ, eſto ſupernaturalia ſint, & in gratia Dei facta. 5

Reſpondeo, verum eſſe maiorem de diſtantia entitatiua; ſecus autem de diſtantia habitudinis: gratia namque ſupernaturalis, cum per eleuationem ſupra conexionem cum natura conſtituatur, vel illam eſſentialiter exigat, nequit habitudinem connexionis cum natura terminare; ac proinde nec ſub merito etiam congruo operum purè naturalium poteſt comprehendi, cum meritum etiam congruum aliquam habeat poſitiuam conneaionem cum præmio. Ordo autem hypoſtaticus, etſi diſtet infinitè ab operibus ſupernaturalibus ab homine iuſto factis, po- 6

po-

potest tamen terminare habitudinem connexionis cum illis; actus enim fidei, quo credimus mysterium Incarnationis, infallibiliter cum illo connectitur; & idcirco in operibus supernaturalibus, potest esse congruitas cum substantia Incarnationis vt præmio: non enim consistit substantia Incarnationis in eleuatione supra exigentiam, & connexionem operum supernaturalium, nec talem eleuationem, vel excessum essentialiter exposcit.

7 *Obijcies 2.* Si opponas secundò: posito merito, etiam congruo respectu alicuius præmij, non est maius miraculum præmium existere, quam non existere, cum tali merito aliqualiter præmij existentia debeatur; sed posito quocumque opere supernaturali iustorum præuie ad decretum Incarnationis maius miraculum est, existere Incarnationem, quam Incarnationem non existere, cum Incarnationis opus sit miraculorum miraculum, & maximum omnium miraculorum ergo nullum opus supernaturale ab homine iusto elicitum potest esse meritum congruum Incarnationis quoad substantiam.

Respond. Respondeo, duplex esse meritum congruum, vnum, cui est promissum præmium: & hoc ratione promissionis adiunctæ habet infallibilem connexionem cum existentia præmii, ideoq; tali merito supposito, non potest maius miraculum esse, quòd præmium existat, quàm quod præmium non existat. Aliud est meritum congruum, cui promissio de præmio conferendo facta non est, cui merito non est infallibiliter existentia præmii annexa, sed solum illi ex quadam condecentia præmium debetur, & tali existente merito, potest maius miraculum esse existentia præmii, quam non existentia illius, quando præmium in aliqua re mira, & extraordinaria consistit, & vtroque isto modo potuit Incarnatio sub merito congruo antiquorum Patrum cadere; cum hac tamen differentia, quòd si priori modo esset ab illis promerita, non esset maius miraculum existentia Incarnationis, quam non existentia illius; bene autem si solum secundo modo; etenim, diuina promissione supposita de Incarnatione exequenda, non est miraculum, quod Incarnatio existat, imò oppositum miraculum foret, vel, vt melius dicam, repugnat, nec est contra rationem operis, quantumuis miraculosi, quòd, diuina promissione supposita, illius existentia sit debita, & futura infallibiliter, aliàs non posset Deus ad opus miraculosum patrandum se promissione obligare.

8 *Prima sententia.* His breuiter prælibatis, præsens difficultas consistit in eo, an, secluso hoc ordine rerum supposito, in quo gratia omnis fuit antiquis Patribus data intuitu Christi venturi, & consequenter opera ab ipsis elicita supposuerunt decretum de Incarnatione facienda, & de Verbo in carne mittendo, huiusmodi opera fuerint meritoria de congruo Incarnationis Verbi quoad substantiam. Negatiuam sententiam tenent Scotus *in 4. distinctione 2. q. 1.* Gabriel *in 3. dist. 4. q. vnic. art 3. dub. 3.* Almainus *q. 1. dub 3.* Magister Soto *lib. 2. de iust. & iure q. 1. art. 3.* post tertiam conclusionem, quos referunt, & sequuntur Vazquez *disp. 21. cap. 4.* Lorca *disp. 21.* Cardinalis Lugo *disp. 8.* Puente-Hurtado *disp. 18. sect. 1.* & alii Recentiores Societatis frequentius; licet autem allegati Auctores conueniant in negando antiquis Patribus meritum congruum Incarnationis Verbi quoad substantiam, & in eo, quod aliquas circumstantias Incarnationis meruerint; in assignando tamen circumstantias, quas de facto meruerunt, discordant Lorca, quem Lugo sequitur, censet, circumstantiam temporis esse excipiendam; cæteri verò, & temporis, & loci, & generis circumstantias antiquos Patres de congruo meruisse tuentur.

Scot. Gabr. Almain. Soto. Vazq. Lorca. Lugo. Puente-Hurt.

9 *Secunda sent. à Nobis procor. statuitur.* Secunda sententia docet, non solum circumstantias, sed etiam substantiam Incarnationis meruisse antiquos Patres merito congruo, non quidem vt primò intentam à Deo sed vt executioni mandatam. Hanc tenent Caietanus, & Medina *in hac q. art 11.* Vincentius *selectiones de gratia Christi q. 5 conclus. 3. pag. 481.* pro illa referens vniuersos Discipulos D. Th. *mæ* Aluarez *in præsenti disputatione 17.* referens pro illa Sotum *lib. 2. de iust. & iure q. 1 art. 3. concl. 3.* Nazarrus *in præsenti art. 11 contr. 2.* Illustrissimus Araujo circa eundem *art. dub. vnic.* Magister Sancto Thoma *tom. 2 in 1. part. disp. 8. art. 5. num. 30.* Estque frequentior apud Moderniores Diui Thomæ Discipulos, ideoque à Nobis pro conclusione statuitur. Et quidem, quod illam vt primò decretam, hoc est, vt subest decreto intentiuo Dei, prisci Patres non meruerint, etiam de congruo, ex argumentis in fauorem primæ sententiæ aduersus nostram *infrà* subijciendis apertè constabit; quod verò substantiam Incarnationis vt executioni mandatam, & prout subest decreto

Caiet. Medin. Vinc. Aluar. Soto. Nazar. Araujo. M. S. Th.

Dei executiuo, meruerint, quod asserit nostra conclusio

10 *Prob. 1. S. Thom.* Ostenditur primò ex Angelico Doctore *in hac q. art. 11. in corpore* quod ita concludit: *Ex congruo autem meruerunt Sancti Patres Incarnationem desiderando, & petendo, congruum enim est, vt Deus exaudiret eos, qui ei obediunt.* Id ipsum docuit *in 3. sent. dist. 3. q. 4. art. 1. ad 2.* & ad Annibaldum *in eadem distinct. q. vnic. art. 4.* Deinde probatur ratione à D. Tho. insinuata: congruum enim est, vt Deus amicos suos, qui ipsi obediunt, exaudiat eorum postulantes, vt docet D. Tho. vbi *proximè*, & *2. 2. q. 83. art. 15. ad 2.* vbi ait: *Orationes de necessariis ad salutem mereri de congruo, ipsis petentibus, ea, quæ petunt.* Sed antiqui Patres petebant à Deo Incarnationem illud, quoad substantiam, vt constat ex illo Esai. 45. *cap. Rorate Cæli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem*: & etiam quoad circumstantias, vt de circumstantia temporis constat ex Psal. 78. illis verbis: *Cito anticipent nos misericordia tua*: ergo meruerunt de congruo Incarnationem Verbi, & quantum ad circumstantias, quantum ad substantiam, cumq; illam vt primò intentam à Deo promereri non potuerint, meruerunt eam prout executionis mandatam, & prout subest decreto intentiuo Dei.

Secundo. *S. Tho.* *Isai. c. 45.* *Psal. 78.*

11 *Respondebis.* Respondebis, verum esse maiorem de illis, quæ principium merendi non sunt; falsum autem de illis, quæ sunt merendi, & postulandi principium; Incarnatio autem Verbi fuit principium omnis gratiæ [illegible] Patribus collatæ, cum omnis gratia [illegible] meritorum Christi, & consequenter Christus [illegible] gratiæ, quæ in illis fuit principium merendi; ideoq, non potuerunt suis orationibus Incarnationem [illegible] quoad substantiam, nec existentiam Christi mereri, aliàs promeruissent sui meriti principium. Sed contra primò, nam [illegible] Christus antiquis Patribus [illegible] promeruit, dependebant in sui indiuiduatione ab [illegible] numero *tempore*. ergo [illegible] numero *tempus* vt conditio [illegible] antiquorum Patrum ex parte meritorum Christi [illegible]; tamen, vt frequentius aduersarii Auctores [illegible], promeruerunt Patres antiqui Incarnationem quoad circumstantiam temporis: ergo, non obstante, quod Incarnatio ad illorum gratiam supponatur [illegible] cuius intuitu illis [illegible], potuerunt suis [illegible] intuitu meritorum Christi collata fundatis [illegible] de congruo mereri.

Contra 1.

Secundo. Deindè, nam etiam si gratia antiquis Patribus data esset [illegible], & meritorum illius, opera [illegible] fuerunt impetratoria Incarnationis [illegible] quoad [illegible], vt plures ex contrariis fatentur: ergo, [illegible] stante [illegible] dependentia gratiæ antiquorum Patrum [illegible] Christo futuro, & à meritis illius, opera in [illegible] gratia [illegible] fuerunt meritoria de congruo eiusdem Incarnationis. [illegible]; nam si gratia non esset antiquis Patribus data intuitu meritorum Christi, possent illorum preces de congruo mereri substantiam Incarnationis quantum ad executionem, vt ferè omnes Aduersarii fatentur, vno Recentiori [illegible]: sed ex hoc, quòd intuitu meritorum Christi collata fuerit antiquis Patribus gratia, nihil in æstimatione illorum preces decrescunt, & aliàs tempore præcesserunt executionem Incarnationis. ergo promeruerunt de congruo illius substantiam quantum ad executionem.

Tertio.

12 *Respondebis.* Respondebis ex aduersariorum doctrina, quod licet antiquorum Patrum preces tempore præcesserint temporalem Incarnationis executionem, non tamen præcesserunt decretum de Incarnatione [illegible] enim ipso, quod gratia antiquis Patribus data [illegible] illarum precum principium, effectus fuit Christi [illegible], & meritorum illius, necessario supponebat Dei decretum de substantia Incarnationis [illegible] Christus, vt à Deo præuisus meritoriè [illegible] iussere, cum præuisio Christi [illegible] decretum de Incarnatione supponat [illegible]; vt autem Sanctorum precibus posset Incarnatio meritoriè de congruo obtineri, necessum erat, [illegible] non solum tempore executionem Incarnationis præcederent, sed etiam decretum æternum de illa, cum [illegible] mium, quam mouendo [illegible] tendo ad præmii exhibitionem; ideoque antiquorum Patrum preces supponentes decretum de Incarnatione, [illegible] non potuerunt mereri; qui [illegible] potuerunt [illegible] diuinam voluntatem, vt intuitu illarum Incarnationem decerneret, quod necessarium erat, vt in illam influerent meritoriè.

13 Cæterum contra hanc solutionem, quæ vnicum est opposi-

tæ

ad contra 1. sitæ sententiæ fundamentum, obiicio sic primò etenim non obstante, quod Sanctorum Patrum preces decretum æternum Dei circa Incarnationem Verbi supposuerint, fuerunt impetratoriæ Incarnationis Verbi quoad substantiam, vt fatentur plures ex contrariis Auctoribus: ergo, non obstante prædicta suppositione, promeruerunt de congruo executionem substantiæ Incarnationis. Probo consequentiam: sicut enim meritum congruum non exercet immediatè suam causalitatem erga præmium conferendum, sed mediatè, nempe, mouendo voluntatem præmiantis, illamque inducendo ad collationem præmij. ita impetratio non influit immediatè in effectum, quem impetrat, sed mediatè, videlicet, alliciendo voluntatem illius, à quo effectus impetratus est conferendus. ergo, si non obstante, quod Sanctorum Patrum preces decretum Dei æternum de Incarnatione Verbi supposuerint, potuerunt diuinam voluntatem allicere impetratoriè, & Incarnationis substantiam impetrare, potuerunt etiam Dei voluntatem meritoriè mouere, mererique de congruo substantiam Incarnationis.

Secundo contra eandem solutionem obiicio: nam vt opus
14 *Secundò.* de congruo præmium aliquod promereatur, sufficit, quod in mente præmiantis præcedat decretum executiuum præmij, quamuis non præcedat decretum intentiuum illius; sed licet antiquorum Patrum preces non præcesserint in mente diuina decretum efficax intentiuum Incarnationis Verbi, præcesserunt tamen decretum eius executiuum; ergo meruerunt de congruo substantiam Incarnationis. Consecutio est bona, maior constat in gloria, quam nostris operibus in Deo factis, & in gratia adoptionis fundatis, merito condigno meremur; & tamen in frequentiori, & veriori sententia, quam fusè monstrabimus *tract. de prædest. art. 4.* decretum efficax intentiuum gloriæ præuisionem nostrorum meritorum præcedit, & consequenter nostra merita in mente diuina solum decretum executiuum gloriæ præcedunt. ergo ad rationem meriti non requiritur præcessio in mente præmiantis ad decretum præmij intentiuum, sed sufficit, quod decretum executiuum præmij in præmiantis mente præcedat; minor verò probatur, nam decretum executiuum, & consequenter etiam decretum intentiuum gratiæ initiantis antiquorum Patrum preces est prius decreto executiuo Incarnationis Verbi, nam etsi ordo intentionis quoad præcedentiam, & posterioritatem non commensuretur cum ordine executionis; ordo tamen executionis commensuratur in diuina voluntate cum temporanea rerum executione; sed in executione temporali gratia antiquis Patribus data, & preces fundatæ in illa præcesserunt Verbi Incarnationem: ergo decretum executiuum gratiæ, & precum antiquorum Patrum prius est decreto executiuo Incarnationis, & consequenter orationes antiquorum Patrum potuerunt in diuina mente antecedere decretum executiuum substantiæ Incarnationis, licet decretum efficax intentiuum illius supposuerint: ex quo vlterius fit, vt potuerint diuinam voluntatem mouere ad decretum executiuum substantiæ Incarnationis, quod sufficit, vt substantiam Incarnationis de congruo mereri potuerint.

S. II.

Soluuntur duo argumenta contrariæ sententiæ, & mens D. Thomæ explicatur.

15 *Primum argumentum. S. Tho.* Contra nostram conclusionem arguitur primo ex D. Th. *3 ad Annibaldum dist. 4. q. vn. art. 3 in corp.* illis verbis: *Dicendum, quod duplex est meritum, condigni, & congrui; sancti autem Patres Incarnationem meruerunt merito congrui, scilicet, se ad suscipiendum tantum beneficium præparando, & non merito condigni, quia non eam per meritum hoc modo debitam sibi fecerunt, quamuis sic potuerunt mereri eius accelerationem: Deus enim disposuerat, vt eorum meritis, & precibus fieret acceleratio.* Hæc D Tho. ex quibus tale argumentum conficitur: meritum, quod Angelicus Doctor concedit antiquis Patribus respectu accelerationis, quæ circumstantia est, negat illis respectu substantiæ Incarnationis; sed meritum antiquis Patribus à Diuo Thoma concessum respectu accelerationis, solum est meritum congruum, ergo hoc negat illis respectu substantiæ Incarnationis, & consequenter in prioribus verbis, quibus assertioni nostræ fauet, nomine meriti congrui, intelligit congruam dispositionem, ne D. Thomam sibi ipsi contradicere cogamur asserere.

Confirmatur primo ea solutione *ad 3 argum. art. præcitati,* illis verbis: *Dicendum, quod B. Virgo non meruit Incarnationem, nisi supposita Incarnatione facienda, & sic meruit, vt per eam fieret nõ merito condigni, sed congrui:* ergo iuxta
16 *Confirmatur 1. S. Tho.* D. Thomam B. V. non meruit de congruo substantiam Incarnationis, sed solum illius circumstantiam, scilicet, generis, quod, nempe, ex ipsa Christus nasceretur, & consequenter congruum meritum substantiæ Incarnationis est antiquis Patribus negandum. Secunda consequentia ex prima colligitur; quod enim negatur B. Virgini, non est antiquis Patribus concedendum; prima autem probatur: nam meritum, quod D. Tho. concedit B. Virgini respectu circumstantiæ generis, negat ipsi respectu substantiæ Incarnationis, sed meritum, quod respectu circumstantiæ concedit, non est condignum, sed congruum. ergo hoc negat respectu substantiæ Incarnationis, & consequenter B. Virgo substantiam Incarnationis non meruit merito congruo.

Confirmatur, & vrgetur secundo ex eodem D. Thoma 3.
17 *Secundò. S. Tho.* *Sent. dist. 4. q. 3. art. 1. ad 4.* quod ita procedebat: *Oratio, quæ fit ab aliqua piè, & perseueranter, meretur sui impletionē; sed Sancti Patres hoc modo pro Incarnatione orabant: ergo.* Cui argumento his verbis respondet: *Dicendum, quod ipsi non petebant Incarnationem, quam indubitanter credebant futuram, sed petebant eius accelerationem:* ergo sentit D. Th. Sanctos Patres Christum præcedentes non meruisse de congruo substantiam Incarnationis, sed solum temporis circunstantiam, scilicet, illius accelerationem. Patet consequentia primò, quia alias argumentum non solueret. secundò, nam id solum potuit sub merito congruo antiquorum Patrum cadere, quod ab illis fuit postulatum; sed non petebant, Incarnationem fieri, quam certa fide supponebant futuram, vt docet D. Th sed petebant illius accelerationem, quia eius tempus ignorabant: ergo non meruere de congruo substantiam Incarnationis absolutè, sed solum illius accelerationem, aut alias circunstantias.

18 *Tertiò.* Confirmatur tertio ex corpore illius articuli, quod ita de Incarnatione loquendo concludit: *Vndè nullo modo potest cadere sub merito, nisi largè meritum dicamus omnem præparationem ad aliquid habendum, quæ præcessit in humano genere* ergo ea mente D. Th respectu substantiæ Incarnationis non præcessit in Sanctis Patribus meritum congruum,
S. Tho. *Quartò.* sed solum congrua dispositio. Confirmatur, & vrgetur quarto ex D. Th. *in hoc q. solut. ad 3. arg.* vbi concedit B. Virgini meritum maternitatis, & negat illi meritum Incarnationis; sed respectu maternitatis non concedit meritum condignum, sed congruum: ergo respectu substantiæ Incarnationis nec congruum meritum in B Virgine admittit, & consequenter nec in antiquis Patribus est admittendum. Denique confirmari potest, nam D. Th. *in 3. Sent. dist. 4. q. 3. art. 1. ad Annibaldum in ead. dist. q. vnic. art. 4. & in præsenti art. 11.* quibus in locis inquirit, an Verbi Incarnationem aliqua præcesserint merita, semper argumenta pro parte affirmatiua proponit, & negatiuè in corpore concludens, argumentis partis affirmantis respondet; sed si sentiret, Sanctos Patres Christum præcedentes meruisse Incarnationem de congruo, opposito modo procederet: ergo conclusio opposita menti D. Thomæ aduersatur. *Vltimò. S. Tho.*

Respondeo ad argumentum, D. Thom. in prioribus verbis
19 *Respondetur argumento.* manifestè nostræ sententiæ fauere, nec in posterioribus illi aduersatur; duplex enim est meritum congruum: vnum, cui annexa est promissio retributionis præmij, & consequenter obligatio ex parte Dei, ob quam infallibiliter præmium retribuetur; aliud verò, cui promissio præmij annexa non est, & consequenter caret efficacia ad inducendum infallibiliter præmium primum concedit antiquis Patribus respectu accelerationis, & negat respectu substantiæ Incarnationis, & ideo vocat illud maritum condignum, non quia condignitatem intrinsecam habeat, hoc enim repugnat in operibus puræ creaturæ, quia non possunt cum acceleratione Incarnationis in morali æstimatione adæquari, quod necessarium erat, vt condignitatem intrinsecam, & simpliciter talem haberent, sed ideo illud meritum condignum appellat, quia conuenit cum condigno merito in hoc, quod efficaciter inducit effectum; secundum autem meritum congruum cui, nempe, non est annexa promissio, ratione cuius infallibiliter inducat effectum respectu Incarnationis quoad substantiam, vt executioni dandam, & vt subest decreto Dei executiuo, non negat.

Ad

20 *Ad primã confirmationem.* Ad primam confirmationem, tota auctoritate admissa, neganda est consequentia, imo oppositum deberet inferri ea verbis relatis ex D. Thoma; cum enim Angelicus Doctor asserat, B. Virginem non meruisse Incarnationem, nisi supposita Incarnatione facienda, duo denotat, & docet primum, non meruisse Incarnationem ante talem suppositionem: secundum, illam, tali suppositione facta, meruisse; cuius sensus est, non meruisse primum Incarnationis faciendæ decretum, nec ipsam Incarnationem, prout primo decreto subest, videlicet, intentiuo, illo tamen præsupposito, meruisse Incarnationem vt exequendam, & prout subest decreto Dei executiuo. Nec obstant illa verba subiuncta; *& sic meruit, vt per eam fieret*, nam etsi ea illis habeatur, quod B. Virgo meruit circumstantiam generis, & quod ea illa nasceretur Christus non tamen habetur ex illis negatio meriti congrui circa substantiam Incarnationis.

21 *Ad secundam.* Ad secundam confirmationem dicatur, sensum D Thomę esse, Sanctos Patres non petiisse Incarnationem primò decerni, quia illam credentes indubitanter futuram, primum illius decretum, vt à suis precibus omninò independens supponebant, petebant autem Incarnationis accelerationẽ, hoc est Incarnationis executionẽ, quia, quamuis aliquid sit volitum efficaciter decreto intẽtiuo omninò independenti à precibus, non per hoc excluditur, quòd ab illis in executione dependeat, vt constat in nostra beatitudine, cuius primũ, & intentiuum decretum nostra merita præcedit, est quæ omninò independens ab illis; & tamen in executione confertur dependenter a meritis. Et quidem hanc esse germanam D Th. intelligentiam ex eo Mihi manifestè probatur; quia ignorare non potuit Angelicus Doctor, quòd licet aliquid sit futurum infallibiliter, & vt tale credatur, non ideo à Deo precibus postulandum non est, alioquin Apostolis postquam suæ prædestinationis reuelationem habuerunt, ex qua certò credebant, gloriam sibi a Deo retribuendam, illam non postulassent, & consequenter oratione Dominica vsi non fuissent, in qua dicitur. *Ad veniat Regnum tuum*;

S. Tho. quia vt docet D.Thom. *opusc 7. de oratione Dominica. Cum petimus, ad veniat, Regnum tuum, oramus, vt simus participes Regni Cœlestis, & gloria Paradisi*, hæc autem participatio ab Apostolis sibi, diuina reuelatione supposita, certò credebatur futura, ac proindè, si aliquid credi infallibiliter esse futurum, quod postularetur, excluderet, Apostolis, supposita diuina reuelatione, participationem Regni Cœlestis quam infallibiliter futuram credebant, non postulassent.

22 *Ad tertiã.* Ad tertiam confirmationem dicatur, dispositionem duplicem esse: vnam, quæ amicitiam in subiecto se disponente supponit, & hæc est idem cum merito congruo, vt enim docet D.Tho. *in præsenti art. 11.* congruum est, vt Deus amicos suos aliquid postulantes exaudiat, quę congruentia, cũ super amicitiam fundetur, non solum ex parte Dei, sed etiã ex parte amici postulantis se tenet, & consequenter verum meritum congrui constituit. Alia dispositio est, quæ amicitiam non supponit, sed disponit ad illam: sicut actus peccatoris remotè disponentes ad gratiam, & in multorum sententia etiam actus contritionis vltimò ad gratiam disponens, & ista etsi impetrationis rationem sortiatur; quo circa, vt docuit Augustinus, fides impetrat iustificationem non tamen obtinet veram rationem meriti congrui; quia omne meritum siuè congruum, siuè condignum sit, amicitiam in subiecto præsupponit. Quando ergo D.Tho. *in testimonio allegato* docet, opera Sanctorum Patrum fuisse tantum

S. Tho. prędparationem ad Incarnationem, cum loquatur de præparatione primi generis, nempè, super amicitia fundata, non excludit à Sanctorum Patrum operibus omne meritum respectu Incarnationis, sed solum meritum condignum, cum eo ipso, quod se ad Incarnationem præparauerint, supponendo amicitiam cum Deo, non potuerint non obtinere rationem meriti congrui, vt ex D.Tho vidimus.

23 *Ad quartam.* Ad quartam confirmationem respondeo dupliciter; primò, respectu maternitatis concedere B. Virgini meritum congruum cum infallibilitate assecutionis præmij, quod ob hanc causam aliqualiter condignum vocatur, vt in solutione argumenti dicebamus, & hoc genus meriti negate D Th. B. Virgini respectu substantiæ Incarnationis; non verò meritum congruum, cui retributio præmij infallibiliter annexa non est. Vel secundò dicatur, quod licet B Virgo non meruerit condignè maternitatem Dei; meruit tamen merito condigno augmentum suę gratię, mediante quo, fuit ad maternitatem disposita, & hoc meritum, quod D.Th. concedit, non respectu maternitatis, sed respectu dispositionis ad maternitatem, negat respectu substantiæ Incarnationis, Vnde non sequitur, sensisse Angelicum Doctorem, quòd B. Virgo substantiam Incarnationis non meruerit de congruo.

Ad vltimã confirmationem. Ad vltimam confirmationem, concessa maiori, nego minorem, nam intentum D. Th. vt ipsum legenti constabit, fuit negare Sanctis Patribus meritum Incarnationis, quod sit tale absolutè, & simpliciter; meritum autem congruum non est absolutè, & simpliciter meritum, sed solum secundum quid, & cum addito, ideoque D.Tho. rectè processit argumenta pro parte affirmatiua proponens, negatiuè respondens, & soluens argumenta contraria, nec debuit opposito modo procedere.

24 *Secũdum argumentum.* Secundo arguitur: si antiquorum Patrum opera meritoriè de congruo causassent substantiam Incarnationis, sequeretur, se ipsa de congruo meruisse, & moraliter efficienter causasse consequens est falsum: ergo antiqui Patres non meruerunt substantiam Incarnationis. Probatur sequela; quod est causa causæ, est etiam causa effectus per ipsam causati; sed Incarnatio Christi Domini fuit causa operum antiquorum Patrum, cum meritoriè causauerit gratiam, quæ fuit talium operum principium: ergo, si prædicta opera meritoriè causarent substantiam Incarnationis, etiam causarent se ipsa.

25 *Respondetur.* Respondeo primò, distinguendo consequens: causatione mediata, transeat consequens, immediata, nego sequelam & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: sicut enim inconueniens non est, quod aliquid in genere causæ finalis mediatè se ipsum causet, quatenus immediatè causat intentionem sui, electionem mediorum, illorumque executionem, quibus positis, finis in executione causatur: & sicue inconueniens non est, quod Christus suis meritis in multorum sententia B. Virginis existentiam meruerit, & consequenter se ipsum mediatè causauerit: ita similiter inconueniens non erit, quod antiqui Patres Incarnationem de congruo merentes sua ipsorum merita mediatè causauerint.

Secũdò. Vel secundo, nego sequelam; ad illius probationem, distinguo maiorem: quod est causa causæ intrinseca connexione causantis, & necessario inferentis effectum, est etiam causa effectus per ipsam causati, omitto maiorem: quod est causa causæ non connexæ necessario cum effectu, est etiam causa effectus, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam, nam Incarnatio Verbi non ita causauit gratiam antiquis Patribus datam, nec opera ab ipsis elicita, vt esset necessario connexa cum prædictis effectibus, sed liberè illos causauit sicut liber fuit in merendo, & in sua merita applicando: & ideo ex eo, quod opera antiquorũ Patrum substantiam Incarnationis meruerint, non sequitur, quod se ipsa causauerint sicut plures Theologi probabiliter satis discurrentes docent, ideo peccatorem se vltimò effectiuè disponentem ad gratiam non causare gratiam iustificantem efficienter; quia vltima dispositio à peccatore effectiuè causata, non infert necessariò gratiam iustificantem, nec cum illa necessariò connectitur.

26 *Tertio.* Vel tertio respondetur, negando etiam sequelam, ad illius probationem, distinguo maiorem quod est causa causæ sub ea ratione, & statu, in quo causat, est causa effectus causati per ipsam, omitto maiorem: quod est causa causæ in diuerso statu ab illo, in quo causat, nego maiorem, & distinguo minorem: Incarnatio vt existens in præuisione Dei, & prout subest decreto intentiuo, fuit causa gratiæ antiquis Patribus datæ, & operum, quibus antiqui Patres meruerũt, concedo minorem: Incarnatio vt exequuta, nego minorem, & consequentiam; quia antiquorum Patrum merita non causarunt meritoriè substantiam Incarnationis secundum existentiam in præuisione diuina, & prout erat sub decreto Dei intentiuo, in quo statu Incarnatio gratiam, & merita antiquorum Patrum causauit, sed solum fuerunt causa Incarnationis prout executioni mandatæ, & prout obiectæ decreto Dei executiuo: qua ratione non causauit Incarnatio antiquorum Patrum merita, & ideo ex eo, quod opera antiquorum Patrum meritoriè influxerint in substantiam Incarnationis, non sequitur, se ipsa causasse, qualiter plures probabiliter discurrunt in fine docentes, non sequi, se ipsum causare finaliter ex eo, quod causet finaliter media, & à medijs causetur; quia media non causant ipsum, prout est in apprehensione, in quo statu exercet finis in media causalitatem, sed prout in executione, in quo statu non influit in electionem mediorum.

27 *Sed contra primã solutionẽ instabis 2.* Sed contra primam solutionem objiciet aliquis primo: quod est causa causæ proximè causantis effectum, non solum influit in causam, sed etiam suo influxu formaliter attingit effectum, quia namque natura radicaliter causat potentias dimanantes ab ipsa, suo influxu, non solum attingit potentias,

tias, sed etiam transit in actu proximè à potentiis causatos: ergo, si merita Patrum causarunt meritoriè Incarnationem, & hæc moraliter influxit in illa, influxus meritorum in Incarnatione non stetit, sed etiam ad se ipsa transiuit. Secundo, quia non solum causa proxima, sed etiam causa mediata, & remota realiter ab effectu, seu termino causato distinguitur: ergo merita Patrum, nec etiam mediatè, & remote potuerunt se ipsa causare. Probatur antecedens: auus namque non est causa proxima, sed tantum remota nepotis; & tamen non solum inter patrem, & filium, sed etiam inter nepotem, & auum necessario interuenit realis distinctio: & s. p. 9. 35. communiter à Thomistis docetur, quod etiam si Spiritus Sanctus non procederet proxime à Patre, dummodo à Filio procederet realiter distingueretur, non solum à Filio, à quo proximè procederet, sed etiam à Patre ratione influxus mediati, & remoti, quo Pater in Filium in prædicto casu gauderet: ergo non solum causa proxima, sed etiam causa remota, seu remotum principium realiter ab effectu, seu termino producto distinguitur.

Secundo.

28 Respondeo ad primam replicam, distinguendo antecedens: quando quod in causam influit, realiter ab effectu talis causæ distinguitur, concedo antecedens: quando non distinguitur realiter ab illo, nego antecedens, & consequentiam, & instantiam adduco *ex 1. 2. quæstion. 113.* vbi communiter à Thomistis docetur; quod licet homo media gratia habituali sub conceptu auxiliantis causet efficienter actus vltimo physicè disponentes ad eandem gratiam sub conceptu iustificantis, non ideo gratiam iustificantem physicè efficienter causat: quia axioma illud philosophicum, agens, quod causat vltimam dispositionem ad formam, efficienter causat formam, intelligendum est de agente, quod causat vltimam dispositionem ratione formæ realiter distinctæ à forma media tali dispositione introducenda: quæ distinctio inter gratiam sub conceptu auxiliantis, & eandem sub conceptu iustificantis non datur. Idem, & eadem ratione Nos dicimus in præsenti.

Respondetur ad primam replicam.

29 Ad secundam probationem, distinguo antecedens: causa physica remota petit realiter ab effectu distingui, concedo antecedens causa moralis remota, nego antecedens, & consequentiam opera namque antiquorum Patrum, cum non physicè, sed moraliter, Incarnationem causauerint, non physicè, sed moraliter, mediatè, & remotè causauere se ipsa. Ratio autem discriminis inter causam physicam, & moralem quoad præsens attinet, est, nam causa physica, vt causet, petit existere physicè, vel ad minus physicè extitisse, & effectus, antequam causetur, existentiæ physicæ tam præsentis, quam præteritæ carentiam exposcit; cum autem idem non possit physicè existere, & physicè carere existentia, consequens fit, quòd nequeat idem se ipsum, etiam remotè, causare; causa autem moralis causat, vt existens in præuisione præmiantis: vnde potest effectus physicam suæ causæ existentiam præcedere, & vt existens in præuisione præmiantis ad suæ causæ physicā existentiam concurrere, & cōsequenter potest se ipsum remotè causare: qua ratione inconueniens non censetur, quòd finis se ipsum causet mediatè finaliter; quia potest in apprehensione mediorum existentiam præcedere, & ab illis in executione physicam existentiam accipere.

Ad secundam.

---

§. III.

Proponitur tertium argumentum, & examinantur varij modi dicendi.

30 TERTIVM argumentum, illudque in hac parte potissimum, est, nam principium meriti non potest sub merito, cuius est principium, cadere; quo circa prima gratia sub meritu cadere nequit, quia est merendi principium, alias daretur mutua inter duo causalitas in eodem genere causæ, cum principium merendi effectiuè moraliter concurrat ad meritum, & moraliter effectiuè causaretur ab illo, si sub illo vt præmio caderet; sed Incarnatio Christi fuit principium meriti antiquorum Patrum, cum omnis gratia, tam sufficiens, quam efficax, quæ fuit illis principium merendi, intuitu meritorum Christi fuerit ipsis collata, vt supponimus, alias vniuersalis Redemptor non fuisset: ergo non potuerunt suis bonis operibus Incarnationis substantiam mereri.

Tertium argumentum.

Huic argumento, quod absque dubio est difficile, variis modis respondetur ab Auctoribus nostræ sententiæ. Prima solutio, quam sine Auctoris nomine refert Vazquez *disput. 21. cap. 5. num. 46.* concessa maiori, negat minorem, eo quod Incarnatio non aliter potuit esse Patribus principium merendi, nisi eis gratiam iustificantem, aut auxiliantem merendo, quæ fuerit proximum principium operum, quibus Incarnationem meruerunt; gratia autem siue auxilians, siuè iustificans, talium operum principium non fuit, sed solum conditio ex parte subiecti se tenens, vt per opera ex viribus arbitrii profecta mererentur Incarnationem de congruo: & ideo Incarnatio principium meriti antiquorum Patrum non fuit; ac proinde ex eo, quòd Incarnationem meruerint non sequitur, quòd principium merendi cadat sub merito à se causato. Quam solutionem sibi aliquando placuisse fatetur Vincentius vbi *supra pag. 487.* eamque tenuisse Valentiam in præsenti *punct. 8.* manifestè colligitur ex eo, quòd negat Patribus meritum Incarnationis condignū, quia, quod condigne mererentur, habebant ex Incarnatione, vt ex prima radice, & opposita de causa eisdem congruum Incarnationis meritum tribuit.

31 *Primus modus dicendi. Vazq.*

Vincent; Valent.

Hæc tamen solutio displicet communiter Theologis, posseque illius Auctores alicuius erroris conuinci, docet Vazquez vbi *supra numer. 47.* & reiicitur primo ex Concilio Arausicano *2. can. 3.* vbi erroris damnatur, qui dixerit, gratiam nobis inuocatione humana conferri: at licet Concilium de gratia nobis ad iustificationem collata loquatur; à fortiori tamen de gratia Incarnationis debet intelligi: ergo illam antiqui Patres per opera ex viribus naturæ profecta, & non procedentia ex gratia, neutiquam mereri potuerunt. Et quidem quamuis Concilia, cum docent, gratiam Dei, vt ad iustificationem disponamur, necessariam esse, de hominibus tantum loquantur; quia tamen eadem est ratio de Angelis, qui affirmaret, illos ex propriis viribus ad iustificationem fuisse dispositos, se doctrinæ Conciliorum opponeret; sed eadem, imo vrgentior ratio militat, vt Incarnatio inuocatione humana non obtineatur, atque vt gratia auxilians, aut iustificans nobis humana inuocatione non detur: ergo quamuis Concilia non de gratia Incarnationis, sed de gratia nobis intrinseca loquatur, cum docent, non dari intuitu operum ex viribus liberi arbitrii, contradicet Conciliis, qui dixerit per opera purè naturalia, & ex gratia non procedentia, de congruo Incarnationem obtineri.

32 *Reiicitur prædicta solutio 1.*

Deinde reiicitur: nam iuxta Concilia, & Patres ex viribus liberi arbitrii nihil possumus ad iustificationem conducens, nec proximè, nec remote, vt omnes Theologi constanter fatentur; sed meritum congruum Incarnationis ad iustificationem nostram, saltem remoto, conducit, cum moraliter causet Incarnationem, quæ est omnis nostræ iustificationis principium: ergo meritum congruum Incarnationis non potest haberi ex viribus liberi arbitrii sine Dei gratiæ adiutorio. Præterea nam si gratia iustificans caderet sub merito congruo operum mere naturalium, supernaturalis non esset, eo quod non excederet moralem exigentiam naturæ; de ratione autē doni supernaturalis est, quod superet, & excedat, non solum physicam, sed etiam moralem naturæ exigentiā: at hæc ratio potiori iure, & maiori efficacia militat de Incarnatione, quæ vel est superioris ordinis ad ordinem gratiæ, vel intra ordinē gratiæ omnia dona nobis intrinseca excedit: ergo nullum opus ortum ex solis viribus liberi arbitrii sine diuinæ gratiæ adiutorio tale opus initiante potuit esse congruum meritum Incarnationis.

33 *Secundo.*

Tertio.

Denique, nam sequitur ex hac solutione, potuisse antiquos Patres gratiam iustificantem, & auxiliantem mereri: sed hoc cum principiis contrarii Auctoris subsistere nequit: ergo nec solutio tradita. Sequela est manifesta, nam iuxta solutionis doctrinam ideò antiqui Patres Incarnationem de congruo meruerunt, quia non fuit illis principium merendi, sed nec gratia iustificans, auxilians fuit principium huius meriti, sed tantum conditio, vt in eadem solutione docetur: ergo illam mereri potuerunt. Minor autem probatur: vnio namque humanitatis ad Verbum non fuit Christo merendi principium, sed conditio tantum: & tamen sub Christi meritis non potuit cadere, vt prædictus Auctor fatetur: ergo, quòd gratia nobis intrinseca possit sub nostro merito cadere, quamuis solum sit conditio ad merendum, non potest consequenter ad istius Auctoris principia defendi. Et quidem existentia naturæ, & subsistentia non sunt principia

34 *Vltimo.*

cipia operandi, sed conditiones se tenentes ex parte principij; & tamen eadem est repugnantia in hoc, quod aliquis per propria opera sibi subsistentiam, vel existentiam mereatur, atque vt mereatur sibi naturam, quæ est principium quo operationum: ergo ex hoc, quòd gratia sit conditio ad meritum congruum, non principium illius non habetur, posse cadere sub merito congruo operum ipsam supponentium.

35 *Secundus modus dicendi. Sed contra primò.* Aliorum solutio est, principium meriti non posse cadere sub merito condigno operis à se ipso causati, benè tamen sub merito congruo; Sanctorum autem opera non condignè, sed congruè Incarnationem meruerunt, & ideo non obstat, quòd illis fuerit operandi principium. Sed contra istam solutionem obstat primò, nam si Pater decreuisset carnem assumere intuitu meritorum Christi præuisi, & anticipatè carnem assumeret, tunc casus, principium meriti caderet sub condigno merito alicuius a se ipso causati, vel de facto antiqui Patres Incarnationem Verbi non meruerunt de congruo. ergo, vel dicendum est, principium meriti posse cadere sub merito condigno operis ab ipso causati, vel negandum, antiquos Patres de congruo incarnationem Verbi meruisse. Probo antecedens: in illo casu Incarnatio Patris esset præmium ex condigno meritorum Christi vt præuisi, & alias cum tempore Pater Incarnatus Verbi Incarnationem præcederet, posset illam promereri; hac enim ratione probatur, potuisset antiquos Patres mereri incarnationem Verbi; quia tempore illam præcesserunt; sed merita Patris Incarnati non forent congrua, sed condigna Incarnationis Verbi cum essent infiniti valoris, æqualiaque cum illa in morali æstimatione: ergo vel dicendum est, posse principium meriti cadere sub merito condigno operis à se causati, vel negandum, antiquos Patres Verbi Incarnationem ex congruo meruisse.

36 *Secundò ab alijs reijcitur.* Secundò ab alijs contra eandem solutionem obijcitur, nam, ratio, quare principium meriti, non potest sub merito cadere operis procedentis ab ipso, est; quia aliàs daretur mutua inter duo causalitas in eodem genere causæ; sed hæc ratio vel conuincit de merito congruo, vel non probat de condigno, nam causalitas meriti congrui est in genere efficientiæ moralis ergo vel potest principium meriti cadere sub merito condigno operis procedentis ab ipso, vel non potest cadere sub merita congruo operis à se causati. *Si dicatur.* Si fortè dicatur, in eodem genere infimo causæ repugnare mutuam causalitatem, non verò in eodem genere subalterno diuisibili per diuersos modos causandi; meritum autem congruum, etsi conueniat cum principio, à quo procedit, in genere subalterno causæ efficientis, non tamen cum illo *Obstat in contrariũ.* conuenit in genere infimo, ideoque posse supra suum principium reflecti, & illud efficienter causare. In contrarium obstat, nam etiam meritum condignum influit in præmium diuerso modo ab illo, quo à suo principio causatur; negari enim non potest, actus nostros gloriam condignè merentes aliter in illam influere, atque gratia, quæ est principium merendi, causat actus condignè meritorios: ergo, si propter diuersum modum causandi potest meritum congruum supra suum principium reflecti, illudque efficienter causare, poterit etiam meritum condignum principium, a quo procedit, causare efficienter moraliter. An hæc impugnatio sit efficax *tract. de merito Christi* videbimus.

37 *Tertius dicendi modus.* Tertio alii respondent, opera antiquorum Patrum solum per modum congruæ dispositionis Incarnationem Verbi causasse: vnde, non efficienter, sed materialiter concurrerunt ad illam; causalitas enim dispositiua non in genere causæ efficientis, sed in genere causæ materialis continetur, vel ad hoc genus causæ reducitur; ab Incarnatione autem efficienter moraliter fuisse causata, quatenus Christus meruit gratiam, quæ fuit illis principium merendi: vndè non datur inter illa mutua causalitas in eodem genere causæ, sed in diuerso, quod non repugnare, est frequentior Philosophorum, & Theologorum sententia. Ita colligitur ea doctrina *Nazar.* Nazarij vb. *supra ad argum. contra 4 conclus.*

38 *Reijcitur primò.* Cæterum hæc solutio non placet: tùm, quia deserit nostram sententiam; meritum enim congrum quid distinctum est à pura dispositione, cum omnes Theologi vnanimi consensu fateantur, hominem per proprios actus remote, & proximè se ad iustificationem disponere; & tamen plures satis probabiliter sentiunt iustificationem nec condignè, nec de congruo mereri: ergo asserere, Sanctos Patres de congruo Incarnationem Verbi meruisse, hoc explicando, & accipiendo de causalitate purè dispositiua, & materiali, est à sententia nostra discedere. *Secundò.* Tùm etiam, nam vltimæ dispositiones ad gratiam iustificantem, ideo respectu illius solum exercent dispositiuam, & materialem causalitatem; quia statum amicitiæ in subiecto non supponunt, qui ad meritum de congruo, prout à dispositione pura distinguitur, est necessarius; sed opera, quibus Sancti Patres se disposuerunt, vt congruè Christum susciperent, statum gratiæ, & amicitiæ supponebant. ergo non solum materialiter, & dispositiuè sed etiam meritoriè de congruo, merito a dispositione pura distincto, causarunt substantiam Incarnationis.

39 *Quartus modus dicendi.* Quartò alij respondent, distinguendo inter principium essentiale meriti, & principium accidentale, sine quo potest meritum existere, docentque, primum non posse cadere sub merito a se causato, benè vero secundum, & rationem discriminis reddunt nam de ratione præmij est, liberè a præmiante conferri, non solum absolutè, sed etiam præsupposito merito, & consequenter est de ratione præmij, quod cum merito essentialiter non connectatur, nam, si cum merito essentialiter connectitur, non potest, merito præsupposito, à præmiante non conferri, & quia negatio connexionis essentialis non potest meritu conuenire respectu principij, à quo essentialiter dependet, benè autem respectu principij accidentalis, nam meritum non potest existere sine eo, quòd existat principium à quo pendet essentialiter, consequens fit, quod principium essentiale meriti non possit sub merito cadere actus, cuius est principium; principium autem accidentale meriti possit per opus a se causatum meritoriè causari: & quia Incarnatio non fuit Patribus principium essentiale merendi, potuerunt enim illorum opere sine Incarnatione existere, fit consequens, vt potuerit sub illorum merito comprehendi.

40 *Reijcitur primò.* Cæterum contra hanc solutionem obstat primò doctrina in via D. Thomæ communis; omnes enim Thomistæ fatentur, peccatum mortale essentialiter repugnare cum gratia, & ea alia parte docent, illam efficienter moraliter expellere à subiecto. Qua doctrina præsupposita, sic tradita solutio reijcitur: non est magis de ratione præmij liberè à præmiante conferri, supposito merito, quàm de ratione pœnæ liberè à Iudice infligi, demerito præsupposito; sed, hoc non obstante, potest pœna essentialiter cum demerito esse conneaa, vt constat in carentia gratiæ, quæ est pœna peccati, cum gratia per peccatum demeritoriè à subiecto excludatur, & consequenter non esse gratiæ sit pœna illius, & alias essentialiter cum peccato connectitur, cum peccatum, vt supponitur, habeat essentialem repugnantiam cum gratia, & consequenter habeat essentialem connexionem cum carentia gratiæ: ergo, etiam non obstante libertate in præmiante requisita ad præmiandum, supposito merito, poterit præmium essentialiter connecti cum merito, & consequenter ea eo, quòd meritum ab aliquo principio essentialiter dependeat, & cum illo connectatur essentiali connexione, non benè colligitur, non posse tale principium sub prædicta merito cadere.

41 *Secundò.* Obstat contra eandem solutionem secundo; potest enim Deus reuelare homini iusto, se illi augmentum gratiæ collaturum in præmium actus fidei, quo prædictæ reuelationi assentiret, cum in hoc nulla repugnantia inueniatur; sed in tali casu præmium esset essentialiter connexum cum merito: ergo negatio istius conneaionis de ratione præmii non est, & consequenter ea eo, quòd actus aliquis cum suo principio essentialiter connectatur, perperam infertur, non posse tale principium de congruo, vel de condigno mereri. Minor, in qua sola esse potest difficultas, probatur: vt enim communis sententia docet, actui fidei diuinæ repugnat essentialiter falsitas; sed si augmentum gratiæ non esset essentialiter conneaum cum actu fidei, quo homo iustus diuinæ reuelationi innitendo, crederet, sibi augmentum gratiæ conferendum, posset falsitas prædicto assensui conuenire, cum posset talis assensus existere, augmento gratiæ non existente: ergo tale augmentũ essentialiter cũ prædicto assensu connectitur.

42 *Quintus modus dicendi.* Magister S. Thoma *vbi supra* aliter argumento facto satisfacit; asserit enim, quòd licet gratia antiquis Patribus data à meritis Christi in sui existentia dependentiam habuerit, vtpotè, de facto intuitu meritorum Christi collata; hæc tamen existentia præsupposita, se ipsa valorauit opera Sanctorum Patrum, quin Incarnatio Verbi valorem in prædicta opera influxerit. cum, etiam si talis gratia intuitu meritorũ Christi non conferretur à Deo, sed omnino independenter ab illis, eodem modo valoraret opera Sanctorum Patrum: vnde, tametsi Christi Incarnationem meruerint, nunquam est verum, principium meriti sub eodem merito cadere; cum Sanctorum Patrum opera non à Verbi Incarnatione, sed à gratia, etsi intuitu meritorum Christi collata, suum valorem meritorium acceperint.

Cæ-

42 *Reijcitur prædictus modus.* Cæterum hæc solutio, nisi amplius explicetur, vim argumenti non eleuat; nam esto Incarnatio Verbi non fuerit principium valorans se ipsa opera Sanctorum Patrum, quibus Incarnationem meruerunt, fuit tamen prædictorum operum principium morale efficiens: tùm quia influxit moraliter efficienter in gratiam talia opera valorante, & consequenter etiam moraliter efficienter influxit in ipsa opera, quatenus valorata per gratiam. Deinde, quia non solum gratia iustificans, & gratiæ auxiliantes, sed etiam ipsa opera a nobis elicita sunt dona Dei, & consequenter intuitu meritorum Christi concessa, cum omnis gratia hominibus facta à Deo meritis Christi innitatur: ergo, si hæc opera de congruo Incarnationem Verbi meruerunt, meritoriè causarunt suum principium effectiuum; ac proinde principium effectiuum meriti sub eodem merito cadit. Quòd si principium purè efficiens moraliter cadere potest sub merito actus, cuius est principium; secus autem principium valorans meritum, oportet huius discrimen ostuere, & rationem reddere non repugnantiæ mutuæ causalitatis in eodem genere causæ, nempe, in genere causæ efficientis.

§. IV.

Examinatur aliorum solutio.

44 *Sextus modus dicendi.* QVidam, quos sine nomine referunt Varquez, & Lorca vbi *supra* occurrunt argumento facto, asserendo, principium effectiuum meriti non posse sub merito cadere, quia inter duo mutua causalitas in eodem genere causæ repugnat. Quòd autem principium meriti, quod illud causat in genere causæ finalis, sub eodem merito cadat, & ab illo causetur in genere causæ efficientis moralis, nulla ratione repugnat: tùm, quia iam non intercedit mutua causalitas in eodem genere causæ, sed in diuerso. Tùm etiam, quia licet mutua causalitas in aliis causarū generibus negetur a pluribus in genere causæ efficientis, & finalis posse mutuam inter duo causalitatem intercedere nullus, quem viderim, negat. Tùm denique, nam gloria, quæ est nostrorum meritorum finis, ab eisdem meritoriè causatur, Incarnatio autem, inquiunt præfatæ solutionis Auctores, non in genere causæ efficientis moralis; sed in genere causæ finalis fuit principium meriti, & gratiæ antiquorum Patrum; ideoque potuit ab eisdem causari in genere causæ moralis efficientis; & sub illorum merito cadere. Hanc solutionem, præter innominatos illos Auctores, etiam dedit Illustrissimus Arauio vbi *supra*.

45 *Modus iste dicendi suadetur ex D. T.* Et quidem, quòd Incarnatio Verbi non in genere causæ efficientis, sed solum in genere causæ finalis gratiam, & merita antiquorum Patrum causauerit, ostenditur satis efficaciter primò ex D. Thoma *infra q. 62. art. 6. in corpore*, vbi docet, Sacramenta veteris legis non habuisse virtutem causatiuam gratiæ ex passione Christi, bene tamen Sacramenta nouæ legis, eo quòd ista præsupponunt passionem Christi exercitam, & in se ipsa existentem, illa tamen respiciebant passionem Christi vt futuram, & existentem solum in apprehensione animæ, qui est modus existendi sufficiens, & petitus à causa finali: ergo sentit D Thomas, merita Christi vt existentia solum in apprehensione animæ non efficientē, sed finalem tantum exercuisse causalitatem, alias in virtute illorum, vt sic existentium, possent Sacramenta veteris legis instrumentaliter gratiam causare. Patet hæc consequentia; non enim requiritur alia existentia in causa ad subordinandū sibi instrumentum, vt agat, ab illa, quæ requiritur, vt efficienter influat in effectum: ergo, si existentia meritorum Christi in cognitione Dei fuisset sufficiēs, vt Christus efficienter causaret gratiam antiquorū Patrū, sufficeret etiam ad subordinandū sibi antiqua Sacramenta, vt instrumenta gratiæ, & consequenter virtutem causatiuam gratiæ ex passione Christi habuissent.

46 *Secundò suadetur ex eodem D. Tho.* Secundò, & vrgentius suadetur ex eodem D. Thoma q. 29. *de Veritate*, quæ est de gratia Christi art. 4. vbi inquirit, an gratia capitis conueniat Christo secundum humanā naturā, & contra conclusionem affirmatiuā probandam *in corpore* sic proponit argumentum: *Caput non est posterius membris; sed multa membra Ecclesiæ præcesserunt Christum: ergo Christus non est Caput Ecclesiæ*, secundum humanā naturā, intellige. Cui argumento sic respondet. *Ad nonū dicendū, quod Christus secundum quod homo mediator est inter Deum, & homines, vt dicitur 1 ad Timot. 2. Vnde sicut Deus dupliciter nos iustificare dicitur, principaliter, scilicet, per actionem suam, in quantum est causa efficiens nostræ salutis, & etiam per actionem nostram, in quantum est finis à nobis cognitus, & amatus: ita etiam Christus secundū quod homo dupliciter nos iustificare dicitur: vno modo secundum suā actionē, in quātum nobis meruit, & pro nobis satis fecit, & quātum ad hoc non poterat dici Caput Ecclesiæ ante Incarnationem. alio modo secundum actionē nostram in ipsum secundum quod dicimur per fidem illius iustificari, & per hunc modum etiā poterat esse Caput Ecclesiæ ante Incarnationē 2. humanitatē; vtroq; autem modo est Caput Ecclesiæ secundum diuinitatem, & ante, & post*. ergo iuxta D. Thom. Christus nō causauit efficienter meritoriè antiquorū Patrū gratiam, sed solum in illam influxit in genere causæ finalis.

Deinde suadetur ratione ex prællegatis verbis desumpta; causare namq; secundum existentiam in apprehensione est proprium causæ finalis; sed causa meritoria, non finalis est, sed efficiens: ergo ad causandum meritoriè non sufficit existentia meriti in apprehensione, sed requiritur existentia exequuta; cumque Incarnatio tempore antiquorum Patrū solum existeret in diuina præuisione, & in fide, & apprehensione illorum, consequens fit, quod gratiam illis collatā non causauerit efficienter moraliter, neque in illam influxerit meritoriè, sed solum in genere causæ finalis. 47 *Tertiò probatur ratio.*

Præterea suadetur: vt enim præmium ex merito cōdigno tribuatur, requiritur pactum, quo Deus se obliget ad præmij retributionem sub conditione operis onerosi, & condigni in sententia satis probabili, de qua 1. 2. q. 114. sed in ordine ad gratiam antiquis Patribus datam pactum inter Deū, & Christum intercedere non potuit: ergo nec potuit Christus illam condignè mereri. Probatur minor: nam pactum hoc modo fit: dabo tibi præmium, si feceris hoc, vel illud, & conditione ex parte merentis impleta, inducitur obligatio ex iustitia in præmiante ad implendam promissionem, & ad præmium conferēdū; sed pactū isto modo de conferenda antiquis Patribus gratia inter Deū, & Christū interuenire non potuit, cum prædictæ gratiæ exhibitio opera Christi antecesserit, ac per consequens Deus, vt illam conferret, non expectauerit, quod Christus conditionem adimpleret: ergo eo modo, quo pactum requiritur, vt aliquid conferatur a Deo propter meritum condignum, inter Deū, & Christū non intercessit, & consequenter Christus non meruit antiquis Patribus gratiam. 48 *Quartò.*

Denique suadetur: nam præmium ex iustitia conferri indigno pro tempore, quo præmium confertur est omnino repugnans; sed si gratia antiquorum Patrum fuisse illis data intuitu meritorum Christi causantium efficienter moraliter per anticipatam solutionem, daretur præmiū indigno, pro tunc collationis præmij: ergo repugnat modus iste præmiandi; & consequenter gratia antiquis Patribus data, non fuit præmium meritorum Christi meritoriè ab illis causatum. Maior videtur certa: vt enim præmium conferatur ex iustitia, requiritur, quòd præmians illud cōteras obligatus obligatione existente pro tempore, quo præmium confertur; sed præmiantē obligatione præsenti teneri non existente pro tali tempore iure in præmiando, & consequenter condignitate præmij est inintelligibile, cū obligatio vnius ex iure alterius nascatur. ergo omninò repugnat, præmium ex iustitia conferri subiecto indigno, seu non digno pro tempore, quo præmium confertur. Minor etiam videtur manifeste, nā pro tempore, quo præmiū anticipatè confertur, nō existunt merita in subiecto præmiando, aliàs præmiū nō anticiparetur, cū nō daretur anticipatè ad merita; sed condignitas præmij in subiecto premiando nascitur ex meritis: ergo pro tali tēpore non existit condignitas, & consequenter confertur præmium indigno, vel non digno pro tunc temporis, quo præmium confertur. 49 *Vltima.*

Et quidem iuxta istam doctrinam facile occurritur argumento principali; vt enim dicebamus *supra*, nulla, est repugnātia in eo, quod finis efficienter causetur ab eo, quod causat in genere causæ finalis: ac proindè, si Incarnatio solum finaliter gratiam antiquorum Patrum causauit, potuit optimè sub illorum merito cadere. Cæterum contra illam obstat primo D. Thom. *in hac q. art. 11. in corp.* vbi, vt probet, Incarnationem sub condigno merito operum antiquorū Patrū non cadere, sic arguit secundo. *Gratia non potest cadere sub merito, quia est meriti principiū: vndè multo minus Incarnatio cadit sub merito, quæ est principiū gratiæ secundū illud Ioann. gratia, et veritas per Iesū Christū facta est.* Hæc D Thom. ex quibus contra prædictum modum dicendi tale argumentum conficio: quod principium finale cadat sub merito cōdigno operis procedentis ex gratia, quā finalizat, cau- 50 *Reijcitur 1. S. Tho.*

satque in genere causæ finalis, inconueniens non est, vt constat in gloria, quæ est finis gratiæ, & meritorum procedentium ea illa, & tamen ab illis meritoriè de condigno causatur, iusti enim bonis operibus in Deo factis gloriam condignè merentur; sed D. Tho. ea eo, quod Incarnatio est principium omnis gratiæ antiquis Patribus datæ, infert, non potuisse cadere sub merito illorum condigno: ergo manifestè sentit, Incarnationem fuisse principium, non solum finale, sed etiam effectiuum morale meritorum, & gratiæ Sanctis Patribus collatæ, alias argumentum, quo probat, non potuisse Incarnationem sub merito condigno antiquorum Patrum cadere, omnino inefficax esset.

Facit contra eandem doctrinam secundò, nam Christus
51 *Secundò.* cum proprietate antiquos Patres a culpa redemit, alias
non fuisset vniuersalis omnium Redemptor: ergo propriè satisfecit pro illis, propriéque illis gratiam peccatorum remissiuam promeruit. Patet hæc consequentia, nam redemit, mediante satisfactione, & merito: ergo, si propriè redemit antiquos Patres a culpa, propriè satisfecit pro illis, & propriè gratiam remissiuam illis promeruit; sed ratione solius causalitatis finalis, non potest saluari cum proprietate, quod Christus pro antiquis Patribus satisfecit, & illis gratiam remissiuam peccati meruerit; mereri enim & satisfacere; si propriè accipiantur, vt debent, genus efficientiæ moralis important. ergo, non solum finaliter, sed etiam efficienter moraliter in gratiam antiquorum Patrum Christus influ-
Confirmatur. ait. Quod amplius vrgetur. si namque Deus non esset causa
efficiens, sed tantum finalis nostræ salutis, licet posset cum proprietate dici finis nostræ saluationis; non tamen posset dici cum proprietate Saluator. ergo, si Christus solum finaliter gratiam remissiuam peccati antiquorum Patrum causauit, licet possit dici finis redemptionis illorum, non tamé poterit cum proprietatem dici antiquorum Patrum Redemptor.

Quo argumento conuictus Lorca, modum istum dicendi
52 erroneum existimat, alij illum omnino improbabilem cen-
Non approbatur censura. sent; verum omnes excedunt, audacter loquuntur, & rigidos
censores se ostendunt, cum absque dubio probabilis sit, vtpote, non leuiter in doctrina D. Thomæ fundatus, & efficaci-
Respond. Araujo. bus rationibus nitens. Illustrissimus Araujo *vbi supra n. 47.*
vt ea vna parte saluet, principium effectiuum meriti non posse sub merito cadere, & ex alia Christum antiquis Patribus gratiam meruisse, illosque cum proprietate redemisse, docet, Christum considerari posse pro signo intentionis, & pro signo, aut tempore executionis: & quod licet pro signo intentionis non meruerit antiquis Patribus gratiam, sed solum illam causauerit in genere causæ finalis: pro tempore tamen executionis gratiam antiquis Patribus meruit, exhibendo prætium pro præmio iam dato, & anticipata solutione soluto; quia de ratione meriti in communi non est, quod sit via ad præmium, sed quod sit pretium pro præmio, siue conferendo in futurum, siue iam anticipata solutione collatum.

Sed, vt varum fatear, Magistrum istum sapientissimum,
53 non satis percipio. tum, quia ideo negat, Christum pro signo
Reijcitur hæc solutio primò. intentionis meruisse antiquorum Patrum gratiam, vt saluet
principium effectiuum meriti non cadere sub merito operis
ab ipso causati; sed hoc rectè componitur, si Christus pro signo præuisionis sui in vi decreti intentiui efficienter influat in gratiam antiquis Patribus datam, secus autem, si meritoriam causalitatem exercuerit pro tempore executionis. ergo solutio tradita non potest cum intento Auctoris componi. Probo minorem: merita antiquorum Patrum non causarunt meritoriè Incarnationem, prout præuisam in vi decreti intentiui; causarunt tamen illam prout in tempore exequutam, & prout obiectam decreto executiuo Dei. ergo, si solum influxit meritoriè Christus in gratiam antiquorum Patrum, prout præuisus in vi decreti intentiui, principium effectiuum meriti non cadit sub merito operis à se causati: cadit tamen sub tali merito, si Christus vt in executione gratiam Patribus promeruit, quandoquidem prout in executione efficienter moraliter gratiam antiquorum Patrum causauit, & prout sic sub illorum merito fuit comprehésus.

54 Tum etiam, nam causare meritoriè est moraliter moue-
Secundò. te præmiantis voluntatem; sed Christus non potuit in tempore de nouo diuinam voluntatem mouere: ergo, vel nunquam mouit voluntatem diuinam ad gratiam antiquis Patribus dandam, vel illam ab æterno mouit, & consequenter vel nunquam causalitatem meritoriam exercuit respectu gratiæ antiquis Patribus datæ, vel exercuit illam ab æterno,
Tertiò. prout existens in præuisione Dei. Tum denique, nam actu causare non stat absque actuali effectus positione; sed pro tempore executionis meritorum Christi Domini non ponitur actu effectus, nempe, antiquorum Patrum gratia, sed posita, & data multo ante supponitur; ergo tunc non exercetur actualis meritoria causalitas, sed supponitur exercita: asserendum ergo est, Christum vt præuisum in vi decreti intentiui meruisse antiquis Patribus gratiam, pro illis satisfecisse illosque a peccato redemisse.

---

§. V.

Fundamentis in contrarium occurritur.

NEc motiua in oppositum vrgent: ad primum sumptum 55
ea auctoritate D. Thomæ dicatur, passionem Christi *Respond. ad primũ.*
operatam fuisse nostram salutem multipliciter, scilicet, per
modum meriti, & satisfactionis, sacrificij, & redemptionis,
& per modum efficientiæ, vt expressè docet D. Thom. *in hac 3. p. infr. q. 49. a. 1. 2. 3. 4 & 6.* vbi, cum distinguat causalita- *S. Tho.*
tem passionis Christi in ordine ad nostram salutem per modum efficientiæ à causalitate meritoria, redemptiua, & satisfactiua, quæ sunt in genere causæ efficientis moralis, manifestè sentit passionem Christi, salutem nostram physicè efficienter causasse, ad quem modum causandi existentia extra causas requiritur, nec sufficit existere solum in apprensione. Hanc ergo causalitatem negat Angelicus Doctor passioni Christi respectu gratiæ antiquis Patribus datæ; non autem causalitatem meritoriam redemptiuam, & satisfactiuam, alias D. Thom. sentiret, antiquos Patres non fuisse à Christo redemptos, Christumque non satisfecisse pro illis, quod asserendum non est; & quia Sacramenta sunt instrumenta separata, causantq; instrumentaliter gratiam in virtute instrumenti coniuncti, nempe, humanitatis, & passionis Christi, hinc est, quod cum ante Incarnationem passio Christi non causauerit gratiam per modum efficientiæ, nec illam antiqua Sacramenta instrumentaliter fuerint operata; benè tamen Sacramenta nouæ legis, quæ supponunt passionem Christi iam factam, & executam, & hoc est discrimen, quòd intra Sacramenta nouæ legis, & antiqua Sacramenta Angelicus Doctor intendit.

Sed oppones primò; licet Sacramenta nouæ legis, prout
sunt causæ physicæ instrumentales gratiæ, subordinentur 56
passioni Christi vt causanti instrumentaliter physicè, vt, ta- *Replica bis primò.*
men causent instrumentaliter moraliter, talem subordinationem, non petunt, sed sufficit, subordinari passioni Christi vt causanti moraliter, vt per se manifestum videtur: ergo, si ante Incarnationem passio Christi operata est salutem nostram efficienter moraliter, potuerunt antiqua Sacramenta ex subordinatione ad illam, vt causantem moraliter, gratiã efficienter causare, vt instrumenta moralia, etsi nõ vt instrumenta physica gratiæ. Patet consequentia, nam in causa, ex cuius subordinatione instrumentum aliquod causat, sufficit illud genus causandi, quod ab instrumento exercetur: ergo, si tempore antiquorum Patrum passio Christi vt præuisa moralem exercuit causalitatem, potuerunt Sacramenta antiqua, vt illis subordinata, moraliter gratiam causare.

Secundo, nam Sacramenta nouæ legis continent, & cau- 57 *Secundò.*
sant instrumentaliter physicè gratiam in communi Thomistarum sententia; & tamen non subordinãtur passioni Christi, vt causanti physicè, sed solũ vt causanti moraliter: ergo, si antiqua Sacramenta fuerunt passioni Christi hoc modo subordinata, causarunt ea subordinatione ad illã, non solũ moraliter, sed etiã physicè instrumentaliter gratiã. Consequentia cũ maiori tenet; minor autẽ probatur: nam causa physica instrumentalis petit physicã existentiã, vt causet, nec sufficit aliquando extitisse; sed passio Christi Domini non existit modo physicè: ergo, licet physicè extiterit, non causat modo physicè, sed solum moraliter gratiam, & consequenter Sacramenta nostra non subordinantur illi, vt causanti physicè sed solum vt causanti moraliter; non enim potest instrumẽtum subordinari alicui causæ vt causanti eo modo, & genere causandi, quo causa, cui subordinatur, non causat.

Respondeo ad primam replicam, concedendo antecedens, 58
& consequentiam: si causalitas instrumentalis moralis sit in *Resp. ad primã replicam.*
Sacramentis possibilis, de quo plures Theologi dubitant,
præcipere non valentes, in quo causalitas ista moralis instrumentalis consistat: si autem hæc causalitas in Sacramentis possibilis admittatur, dicemus, discrimẽ inter Sacramẽta antiquæ,

tiquæ, & nouæ legis consistere in eo, quòd Sacramenta nouę legis causant gratiam instrumentaliter vtroque modo; Sacramenta verò antiqua instrumẽtaliter solũ moraliter, imò commune Discipulorum D. Thomæ argumentum, vt probẽt, Sacramenta nouæ legis instrumentaliter physicè gratiam causare, eamde desumitur, quia alias inter antiquæ, & nouæ legis Sacamenta in causando gratiam nullum esset discrimen, quod argumentum viribus prorsus careret, si antiquæ legis Sacramenta non causarunt gratiam vt instrumenta moralia, dato, quòd hæc causalitas possibilis sit, cum ista causalitate nostris Sacramentis concessa, & antiquis Sacramentis negata, sufficiens inter vtraque discrimen subsisteret.

59 *Ad secundam.* Ad secundam replicam, concessa maiori, nego minorem, ad illius probationem dicatur, quòd, vt passio Christi influat modo instrumentaliter physicè in gratiam, sufficit, quod extiterit, & effectum aliquem in Christi humanitate reliquerit, in quo nunc existat virtualiter: vt enim causa, nedum instrumentalis, verum etiam principalis physicè efficienter causet, existentia virtualis in aliquo sui effectu est sufficiens, vt constat in motu, quo graue, sublato impedimento, descendit in centrum, qui efficienter à generante dante grauitatem causatur, etiam si in se non existat, quia virtualiter existit in grauitate. Constat etiam in decidente semen, cui, etiam si in se non existat, generatio tribuitur propter existentiam virtualem in semine à se deciso. Et in Sacramento Pœnitentiæ, quod, recedente fictione, influit instrumentaliter physicè in gratiam, quia licet formaliter non existat, existit virtualiter in aliquo modo supernaturali relicto. Constat denique in intentione finis, quæ, licet transierit, physicè causat electionem præsentem; quia voluntatem ad eligendum per modum aliquem ab ipsa causatum reliquit determinatam. Idem de passione Christi asserimus, nẽpe, influere modo instrumentaliter physice in gratiam; quia licet non existat formaliter in se ipsa, existit virtualiter in aliquo modo ab ipsa in humanitate Christi causato.

60 *Replicabis.* Sed instabis: modus iste in humanitate ea passione Christi relictus, nec est naturalis, nec supernaturalis ergo nihil ex illa relinquitur, in quo existat virtualiter, vt effectiuè physicè influat in gratiam. Antecedens pro prima parte certum videtur, nam, cum modus adstruatur ad causandum effectum supernaturalem, naturalis esse non potest. Pro secunda parte probatur, nam vel est facilè transiens, vel habitualiter permanens: non primum, alias non existeret modo: nec secundum; quia namque habitus virtutum infusarum sunt supernaturales habitualiter, non possunt nostris actibus efficienter causari: ergo, si modus ille est habitualis non poterit esse effectus à passione Christi causatus.

61 *Respondetur.* Respondeo, negando antecedens pro secunda parte, ad illius probationem dicatur, quod licet modus ille sit supernaturalis, & habitualis, poterit nihilominus à passione Christi causari: non quidem principaliter, sed instrumentaliter. Nec obstat probatio in contrarium, nam licet nostris actibus habitus per se infusi non possint principaliter causari; non tamen repugnat, quod per nostros actus causentur instrumentaliter, imò de facto actus pœnitentis in Sacramento Pœnitentiæ eleuantur ad causandum physicè instrumentaliter gratiam iustificantem, & virtutes illi annexas. Vel dato, quòd modus ille principaliter à passione Christi causaretur, ad probationem in contra dicatur, habitus infusos ideò nostris actibus efficienter principaliter causari non posse, quia sunt supernaturales supernaturalitate habituali completa; modus autem ille est supernaturalis supernaturalitate modali, quę tametsi habitualis sit, potest per nostros actus principaliter efficienter causari, vt constat in sententia asserente, actum detestatiuum efficaciter alicuius peccati venialis effectiuè causare modum habitualem, per quem formaliter excluditur macula relicta ex peccato veniali actuali.

62 *Replicabis. Theologi.* Sed instabis: quamuis intensio habituum sit modalis; quia tamen habitualis, & supernaturalis est, non potest per nostros actus principaliter efficienter causari, vt communiter docetur à Theologis. *1.2.q.63.ar.2.3 & 4 & 2.2.q.24. art.4* ergo non solum habitui supernaturali, sed etiam modo supernaturali habituali repugnat per nostros actus efficienter physicè principaliter causari. *Respondetur.* Respondeo, quod licet intensio habituum sit formaliter modus; est tamen virtualiter supernaturalis habitus, quia habitus solum potest intendi ab illa causa, quæ, si substantiam habitus productam non inueniret, produceret illam de facto: vndè in naturalibus ab eadem potentia, à qua habitus intenditur, gignitur quoad substantiam, si quoad illam productus nõ supponatur & quia nostris actibus supernaturales habitus principaliter produci non possunt, fit consequens, quòd nec modus intensiuus habitum possit per illos principaliter effici. Quæ ratio in modo habituali ea passione Christi in illius humanitate relicto non militat. Sed de his plura *infra tract. de potentia animæ Christ.*, vbi modum istum dicendi examinabimus.

63 *Ad secundum fundamentum.* Ad secundum argumentum pro isto modo dicendi respondeo, quòd, quando D. Thom. asserit, Christum Dominum non meruisse per proprios actus antiquis Patribus gratiam, sed per modum finis illam causasse, intelligendus est de merito secundum existentiam causæ meritoriæ connaturaliter debitam, quæ est existentia in re exercita, & ad præmium præsupposita, & de fine in modo existendi, quia, nempe, causauit per meritum assimulatum causæ finali in modo existendi, scilicet, in apprehensione, seu præuisione non autem negauit D. Thomas, Christum per suos actus meruisse antiquis Patribus gratiam, & pro illis satisfecisse quoad substãtiam meriti, & satisfactionis, sed solum negauit meritum quoad modum existendi debitum causę meritoriæ connaturaliter.

64 *Opponens.* Sed dices ex eo, quòd Christus Dominus causauit gratiã antiquorum Patrum, vt finis, & nostram meritoriè intulit D. Thomas *solution ad 10. arg.* vberiorem gratiam fuisse hominibus post mortem Christi collatam, quam illis, qui præcesserunt Christum; sed si gratiam antiquorum Patrum meritoriè, causasset, hæc illatio non teneret, cum in eodem genere causæ in illorum gratiam influxisset: ergo sentit D. Thomas, Christum non meruisse antiquis Patribus gratiam, nec illam moraliter efficienter causasse, sed solum in genere causæ finalis.

Respondetur. Respondeo, negando minorem, nam licet in eodem genere causæ Antiquorum Patrum gratiam, & nostram Christus causauerit quoad genus causæ moralis; non tamen in eodem genere physico causæ: nostram enim gratiam causat physicè instrumentaliter, gratiam tamen antiquorum solũ meritoriè causauit: & insuper in hoc modo causandi est discrimen, quod nostram gratiam causat eũ modo omnino connaturali debito causæ meritoriæ, nempe, cum existentia iam habita, & antecedente ad premium; illorum tamen gratiam causauit sine modo connaturaliter debito causa autem gaudens connaturali, & debito essendi modo aptior est ad vberiores effectus causandos, quam sub modo essendi non connaturali.

65 *Colligitur ex D. Tho.* Quæ doctrina satis clare à D. Thoma insinuatur *in solut. alleg* illis verbis: *Ad decimum dicendum, quod quia non erat meritum Christi in actu, nec satisfactio ante Incarnationem, ideo non erat tanta gratiæ plenitudo, sicut post.* Quibus verbis non assignat pro causa vberioris gratiæ hominibus post Christum concessæ, quòd illam efficienter causauerit, & antiquorum gratiam finaliter, sed quia ante Incarnationem non erat in actu satisfactio, & meritũ Christi, qualiter post illam extitit, quod idem est, ac si diceret, quia meritum Christi ad gratiam succedentibus ipsum concessam supponitur, existentiam habuisse; secus autem ad gratiam illorum, qui præcesserunt Christum, ideo vberior gratia Christum succedentibus est concessa. Aduertendum tamen est, hoc solum esse congruentiam, vt Deus hominibus succedentibus Christum vberiorem gratiam contulerit, quam antecedentibus contulit, nam ratio à priori est voluntas Dei, & etiam voluntas Christi sua merita applicantis pro vberiori gratia succedentibus illius existentiam largienda.

66 *Ad tertium respondetur. 1.* Ad tertium dicatur, causam finalem à causa meritoria differre primo in eo, quod existentia in sola apprehensione est, quam petit causa finalis, vt causet; causa autem meritoria talem existentiã non petit, sed permittit. Secundo in eo, quod causa finalis causat apprehensa vt possibilis: vnde non causat, quia est de præsenti, nec de futuro, sed mouet operantem, vt sit, & vt illi existentiam communicet; causa autem meritoria causat apprehensa, non vt possibilis, sed vel vt præsens, vel vt præterita, vel vt futura, nec causat mouendo, vt sit, sed causat mouendo, quia est vel quia fuit, vel quia futura est. Iuxta quam doctrinam ad tertium fundamentum respondeo, distinguendo maiorem; causare secundum existentiam in apprehensione, modo sic existendi exacto ad causandum, est proprium causæ finalis, concedo maiorem: existentia in apprehensionem non exacta, sed permissa, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

67 *Secundò.* Vel secundo; distinguo maiorem: causare secundum existentiam in apprehensione terminata ad rem, vt possibilem, est proprium causę finalis, concedo maiorem: secundam existentiam in apprehensione terminata ad rem vt præsentem præteritam, vel futuram, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Et quidem cum causa meritoria non influat immediatè in effectum, sed mediatè mouendo,

vel alliciendo voluntatem præmiantis ad præmii retributionem, illamque non possit, nisi vt à præmiante cognita mouere, negari non potest, vt in apprehensione existentem causare: ac proindè ex eo; quòd merita Christi gratiam antiquorum Patrum causauerint, vt existentia in diuina præuisione, non potest cum fundamento inferri illam non efficienter moraliter, sed finaliter causasse.

68 *Ad quartũ responde-tur 1.* Ad quartum respondeo primò, esse multorum sententiam, posse præmium ex iustitia conferri absque eo, quòd præmium conferens ad illud conferendum sit ex iustitia obligatus, existente in subiecto præmiando iure ex illius meritis orto ad rem conferendam in præmium; non tamen aduersus dominum rei, & hoc modo Deum ex iustitia remunerari merita iustorum, iuxta illud Augustini: *Deus reddit omnibus debita, nulli debens.* Et ad istum modũ præmiandi merita condigna ex iustitia pactum necessarium non est, sed solũ vt Deus intuitu meritorum det præmiũ, & merita præmium exposcant. Iuxta quam sententiam facile argumento quarto occurritur, distinguendo maiorẽ: vt conferatur præmiũ cum obligatione conferentis, requiritur pactũ, concedo maiorẽ, sine tali obligatione, nego maiorem; & prætermissa minori, distinguatur consequens distinctione maioris; solũ enim sequitur, Deum nõ fuisse obligatum ex iustitia ex meritis Christi Domini ad largiendam antiquis Patribus gratiam, non autem, quòd illam ex iustitia non contulerit. *S. Aug.*

69 *Secundò.* Secundò respondeo, pactum aliter explicandum esse in præmio anticipato, & in præmio conferendo post meritum, nam in hoc secundo modo remunerandi conditio ingrediẽs pactum ex parte merentis anteire debet, & mandari executioni ante præmium; in præmio autem anticipatè soluto non sic, sed opposito modo, ita vt pactum sit, dabo tibi præmium sub conditione, quòd gratias reddas, vel pretium soluas, vel aliquod aliud opus exerceas, solutione in re subsecuta, & præmio, vel pretio antecedenter exhibito. Deus ergo pactũ iniit cum Christo contentum in illis verbis: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, videbit, & saturabitur.* Quod pactum respectu antecedentium Christum explicandum est per modum solutionis pretii, & consequenter antecedente præmio, & subsequuto merito per modum solutionis; respectu verò illorum, qui post Christum extitere, non sic explicandum est, scilicet, per modum solutionis præmii iam præstiti, sed per modum meriti tendentis ad præmium, & consequenter præcedente conditione, videlicet, merito, & subsequuto præmio. Quòd autem hoc ita sit asserendum, colligitur ex vniuersali Christi redemptione hominum à peccato, quæ aliter saluari congruè non potest, vt constat ex dictis inter probandam nostram sententiam, & præuiso ab æterno, Christum pactum acceptaturum, & soluturum in præmium meritorum Christi, non vt existentium in re, sed in Dei præuisione, data fuit ex iustitia antiquis Patribus gratia; si enim meritum præuisum obligare potest, poterit etiam obligationem inducere acceptatio pacti præuisa. Hæc dixerim, vt in omni sententia quarto argumento occurratur in mea namq; faciliorem habet solutionem vt enim *tract. de merito Christi* videbimus, licet, vt Deus ab homine puro obligetur ex iustitia ad præmii retributionem, pactum necessarium sit, vt à Christo ex iustitia obligetur pactum necessarium non est. *Isai. c. 53. v. 10. & 11.*

70 *Ad quintum argumentum.* Ad quintum argumentum respondeo, distinguendo maiorem: præmium non potest ex iustitia conferri indigno in dignitate opposita existentiæ physicæ dignitatis in subiecto præmiando pro tempore retributionis præmii, nego maiorem: indignitate opposita existentiæ dignitatis in mente, & in præuisione præmiantis, concedo maiorem, & distinguo minorem: daretur indigno pro tunc, negatione excludente existentiam physicam dignitatis in subiecto præmiando, concedo minorem: negatione excludente existentiam dignitatis in præuisione præmiantis, nego minorem, & consequẽtiam; ad probationem minoris, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, dicatur, ius aduersus præmiantem, & consequenter dignitatem merentis fundari in meritis, vel existentibus physicè pro tempore, quo præmium confertur, vel physicè pro tali tempore præteritis, vel physicè futuris, & vt sic existentibus in mente, & præuisione præmiantis; licet autem merita tunc non existant physicè in se; existunt tamen tunc temporis in cognitione præmiantis terminata ad illa vt futura, & merita sic existentiam fundant ius aduersus præmiantem illum obligans ex iustitia.

71 *Replicabis primò.* Sed replicabis contra istam solutionem primò: vt merita pro tunc temporis fundent ius aduersus præmiantem illum ex iustitia obligans, debent pro illo tunc exercere meritoriam causalitatem; sed futura merita non possunt pro tunc istam causalitatem exercere: ergo nec possunt ius aduersus præmiantem fundare. Maior, cui inest difficultas, probatur, nam exercitium causalitatis meritoriæ supponit exercitium physicum libertatis, & consequenter exitum physicum meriti a merente, sed pro tunc temporis pro quo merita supponuntur futura, non datur exitus physicus operis meritorii à merente; nec exercitium physicum libertatis: ergo pro illo tunc nequit meritum exercere meritoriam causalitatem, & consequenter, nec ius, præmiantem obligans ex iustitia fundare.

Replicabis secundò, nam sequitur ex solutione tradita, posse Deum iustè aliquem punire propter demerita non existenti, nec præterita physicè, sed physicè extitura; existentia tamen in diuina præuisione consequens videtur absurdum: ergo tradita solutio est falsa. Probatur sequela; nam causalitas demeriti in pœnam non est physica, sed moralis: ergo, si causalitas meriti in præmium, quia moralis est, & non physica, fundari potest in merito non existente, nec præterito physicè, sed physicè futuro, & vt tali præuiso, etiam causalitas demeriti in pœnam exerceri poterit a demerito non existente, nec præterito physicè, sed præuiso, vt futuro, & consequenter poterit Deus iustè punire aliquem punitione anticipata propter futura demerita ab illius mente præuisa. 72 *Replicabis 2.*

Respondeo ad primam replicam, concessa maiori, negando minorem, ad illius probationem, distinguo maiorem: exercitium meritorium supponit exercitium physicum libertatis vt physicè existens de præsenti, nego maiorem: vt existens physicè, vel vt physicè futurum futuritione præuisa, concedo maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam sicut exercitium actuale causæ finalis potest competere entitati possibili actu apprehensæ; ita exercitium actuale morale meritorium conuenire potest entitati physicè non existenti, sed futuræ physicè; & vt tali apprehensæ, & à præmiante præuisæ. Et quidem meritum, quod physicè non existit, sed extitit, etsi non possit physicam exercere efficientiam; potest tamen exercere efficientiam meritoriam moralem: pariter ergo opus non existens physicè, sed physicè futurum, & vt tale apprehensum, & præuisum, etsi physicam efficientiam exercere non possit; potest tamen exercere efficientiam moralem, & meritoriã. 73 *Respondetur ad primam replicam.*

Ad secundam replicam respondeo primò, negando sequelam; ad illius probationem, concessa antecedenti, nego consequentiam; solum enim meritum infinitum, quale est meritum Christi, extendi potest ad præmium anticipatè conferendum, eo quòd lex cõmunis præmiandi est, quòd præmium subsequatur ad meritum: vndè præmium anticipatè ad meritum dari, est inuersio ordinis in præmiando; solum autem meritum infinitum, quale Christi meritum est, potest condignè mereri, vt ordo gratiæ inuertatur: ideoque solum meritum Christi, potest præuisum vt futurum præmium anticipatè soluendum moraliter causare; peccatum autem vel infinitum non est in ratione demeriti, vt plures probabiliter censent, vel etiam si infinitum in ratione demeriti sit, vt Nos verius existimauimus; quia tamen illius grauitas non adæquat infinitam meritorum Christi dignitatem, nihil mirum, vt quamuis Christi meritum ad præmiũ anticipatè conferendum se extendat, similem extensionem negemus peccato in ordine ad pœnam anticipatè infligendam. 74 *Ad secundã respondetur 1.*

Vel dato, quòd meritum limitatum, & finitum possit, vt futurum causare, & ad præmium anticipatè retribuendum extendi, dicatur, id non posse contingere, nisi ex parte præmiãtis aliqua dispensatio intercedat in lege præmiandi cõmuni. Et quia in puniendo dispensatio esse non potest in anticipando pœnam, imò potius rigor esset, fit consequens, quòd peccatum non possit iustè pœna anticipata puniri, & consequenter nec præuisum, vt futurum potest demeritoriè causare.

Secundò responderi potest, concedendo sequelam, & negando minorem; si namq; peccatum, quia in ratione demeriti est infinitum simpliciter, quantum est de se ad omnem pœnam possibilem promerendam extenditur, etiam extenditur vis illius demeritoria ad omnem modum possibilem puniendi. Vnde, si punire anticipatè est modus puniendi possibilis, ad illum se extendit vis demeritoria peccati inspecta secũdũ se; quòd si Deus pœnas anticipatè pro peccatis nõ infligit, ex illius misericordia procedit, ex qua extra cõdignũ punit: & sicut aliis pœnis peccato secũdum se inspecto debitis ob suam misericordiã peccatorẽ non punit, ob eandẽ non influxit anticipatè pœnas. Nec obstat, quòd anticipatè punire non sit dispensatio, sed rigor; tanta enim est grauitas peccati mortalis, vt quantum est de se, totum istũ rigorẽ 75 *Secundò.*

con-

condignè mereatur. Nec iterum obstat, quòd anticipare præmium, vel pœnam sit in versio communis modi præmiandi, aut puniendi, vt possit cadere sub vi de meritoria peccati, nam etiam annihilatio subiecti esset contra communem legem Dei vt prouisoris naturalis, qua statuit nullum ens creatum redigere in nihilum; & tamen, vt *disp. præced. num.* 174. vidimus ex D. Tho. peccatum, quantum est de se, annihilationem peccantis meretur: ergo absque absurdo potest peccato mortali concedi vis demeritoria pœnæ anticipatè infligendæ. Et quidem concedere Deum propter peccata sub conditione futura posse aliquem punire absurdum maximum est; quod autem peccata absolutè futura possint pœna anticipata puniri, illorum grauitate inspecta secundum se, nullam continet absurditatem.

---

§. Vltimus.

Tertio argumento principali vera solutione occurritur.

76 *Tertij argumenti vera solutio.* PRÆTERMISSIS igitur his modis dicendi, ad tertium argumentum respondeo, distinguendo maiorem: principium meriti non potest sub merito cadere operis a se causati, sub ea ratione, & statu, in quo est principium merendi, concedo maiorem: sub alia ratione, & statu, in quo principium merendi non est, nego maiorem, & distinguo minorem: Incarnatio est principium meriti antiquorum Patrum, vt præuisa in vi decreti intentiui, concedo minorem; vt existens in executione, & prout subest decreto Dei executiuo, nego minorem, & distinguo consequens: non potest sub merito antiquorum Patrum cadere, prout subest decreto intentiuo, concedo consequentiam; prout in re executa, & prout subest decreto Dei executiuo, nego consequentiam. Iuxta quam solutionem sicut gloriam consideramus, prout subest decreto intentiuo, qua ratione sub meritis iustorum non cadit, & prout terminat decretum executiuum, qualiter sub iustorum meritis comprehenditur, & est corona iustitiæ: ita Incarnatio Verbi quatenus primo intenta est principium meriti antiquorum Patrum, & prout sic sub illorum merito non cadit; prout autem subest ordini executionis, seu decreto executiuo Dei, principium meriti antiquorum Patrum non est, & sic sumpta sub illorum merito fuit comprehensa.

77 *Oppones primo.* Sed contra hanc solutionem arguitur primo: vt merita Christi causent meritoriè gratiam antiquorum Patrum, requiritur, quòd decretum executiuum Incarnationis præcedat decretum executiuum gratiæ antiquis Patribus datæ, sed cum hoc stare non potest, quòd Incarnatio sub illorum merito cadat: ergo non promeruerunt substantiam Incarnationis. Consequentia tenet, minor etiam constat; non enim mereri possunt Incarnationem quatenus executam, nisi merendo decretum executiuum Incarnationis, Deumque ad illud mouendo; hoc autem promereri non possunt, si ad illorum gratiam, & opera supponatur: sicut ideo intentiuum Incarnationis decretum non promerentur, quia tale decretum supponunt, & ex illo procedunt ergo, si gratia, & merita antiquorum Patrum supponunt decretum executiuum Incarnationis, nequeunt mereri substantiam Incarnationis quatenus executam. Maior autem probatur; etenim merita Christi non possunt meritoriè causare, nec Deum ad præmiandum mouere, nisi vt visa notitia intuitiua, & vt sic præcedentia præmium illorum intuitu conferendum; meritum enim non causat meritoriè, prout præcisè existit in intentione, sed quatenus videtur in re; sed non possunt præuideri merita Christi vt existentia, nisi præuideatur decretum illorum executiuum, cum medio tali decreto, existentiam accipiant: ergo non possunt gratiam antiquorum Patrum meritoriè causare, nisi decretum executiuum Incarnationis, & meritorum Christi præcedat gratiam antiquis Patribus datam, & decretum executiuum illius.

78 *Respondetur.* Respondeo, negando maiorem, ad illius probationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam; aliud enim est, præuisionem Incarnationis, & meritorum Christi præcedere decretum executiuum gratiæ Patrum antiquorum, & aliud, quòd existentia ipsa Incarnationis, & meritorum Christi præuideatur vt præcedens existentiam gratiæ antiquis Patribus datæ. hoc secundum nõ requiritur, vt sit præmium meritorum Christi; primum autem necessarium est: vt verò præuisio Incarnationis, & meritorum Christi, non vt præexistentium, sed vt post existentium præcedat decretum executiuum gratiæ antiquis Patribus datæ, sufficit, quòd præcedat præuisio decreti executiui Incarnationis vt existentis post decretum executiuum gratiæ Patrum antiquorum; ac proinde, vt hæc gratia cadat sub meritis Christi, necessarium non est, quòd decretum executiuum illorum decretum executiuum gratiæ antiquorum Patrum præcedat.

Sed dices: præcedit visio intuitiua decreti executiui Incarnationis decretum executiuum gratiæ antiquis Patribus datæ; sed obiectum notitiæ intuitiuæ est res vt existens pro eodem instanti notitiæ: ergo decretum ipsum executiuum Incarnationis præcedit decretum executiuum gratiæ Patrum antiquorum. 79 *Opponės.* Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: obiectum notitiæ intuitiuæ est res vt existens pro instanti, in quo notitiæ, concedo minorem: pro eodem instanti, a quo, nego minorem, & consequentiam; quia, vt visio decreti exequentis intuitiua sit illius, necessarium non est, quòd decretum ipsum existat pro priori à quo notitiæ, sed sufficit, quòd existat in eodem instanti reali pro alio signo posteriori naturæ, vel originis. *Respondetur.* Quod patet in notitia, ex qua diuinum Verbum procedit; est enim intuitiua Spiritus Sancti, & consequenter notitia Spiritus Sancti intuitiua prior est Verbo producto prioritate à quo originis; & tamen nec Spiritus Sanctus, nec productio illius existunt pro priori notitiæ, sed solum in eodem instanti reali pro alio posteriori originis, alias Verbum procederet à Spiritu Sancto, quòd hæreticum est ergo ex eo, quòd visio intuitiua decreti executiui Incarnationis præcedat decretum executiuum gratiæ antiquis Patribus datæ, non sequitur, ipsum decretum executiuum Incarnationis decretum executiuum gratiæ præcedere: & ratio est; quia præcedentia illa non est in quo, sed a quo. in quo genere præcedentiæ stat benè, intuitiua notitia alicuius obiecti præcedere, quin obiectum talis notitiæ præcedat.

80 *Replicabis.* Sed vrgebis adhuc: decretum non est cognoscibile pro priori ad sui existentiam, alias incidemus in sententiam Patris Suarez, & Auctorum scientiæ mediæ asserentium, pro priori ad decretum subiectiuè existens in Deo dari certam futurorum notitiam, quod à Nobis admittendum non est: ergo, si notitia decreti executiui substantiæ Incarnationis præcedit decretum executiuum gratiæ antiquis Patribus datæ, debet ipsum decretum pro priori notitiæ existere, & consequenter alterum decretum præcedere.

81 *Respondetur.* Respondeo, distinguendo antecedens aliud decretum sit non supponens aliud decretum, cum quo infallibiliter connectatur, concedo antecedens: si sit secundum decretum supponens aliud pro priori notitiæ, cum quo habeat infallibilem connexionem, vt existens in eodem instanti pro alio posteriori naturæ, nego antecedens, & consequentiam, nec per hoc incidimus in illorum Doctorum sententiam, ipsi namque ponunt notitiam pro priori ad decretum absq; eo, quod pro priori notitiæ sit aliud decretum, cum quo infallibiliter connectatur decretum cognitum, & quod futurum est in vi illius; Nos autem non ita, sed dicimus, quod pro priori notitiæ terminatæ ad decretum executiuum Incarnationis existit decretum efficax intentiuum illius habens infallibiliter annexum decretum executiuum in eodem instanti reali pro alio posteriori naturæ, & in decreto intentiuo vt in medio, cognoscit Deus intuitiuè Incarnationem, & decretum eius executiuum, vt existens non pro eodem priori, sed pro alio signo posteriori naturæ, & inter vnum, & alterum signum se se obiiciunt menti diuinæ merita antiquorum Patrum supponentia decretum intentiuum Incarnationis, & mouentia voluntatem diuinam ad decretum executiuum illius. *Non sequitur futuritio in decretis diuinis.* Nec ex hoc infertur, dare Nos decretis diuinis rationem futuritionis: hæc namq; petit existentiã post nõ existentiã in realis durationis mensura, quę in decretis diuinis nõ reperitur, sed solũ pręcissio quędam pro vno signo cum non pręcissione pro alio, quod ad realem futuritionẽ non sufficit.

82 Nec iterum sequitur, scientiam decreti executiui Incarnationis non intuitiuam, sed abstractiuam esse, eo quod non terminetur ad illud vt existens pro priori notitiæ; ad rationem autem intuitionis non sufficit, terminari ad rem existentem, nisi per illam formaliter vt existens attingatur, vt constat in scientia diuina possibilium, alias exi-

stentium, quę non intuitiua, sed abstractiua est; quia quamuis in re existant, non tamen vt existentia formaliter per prædictam notitiam attinguntur. Non, inquam, sequitur, nam ad rationem notitiæ intuitiuæ sufficit, terminari ad rem vt existentem in eadem durationis mensura, nec est necessarium, terminari ad illam vt existentem pro priori à quo notitiæ; scientia autem simplicis intelligentiæ Dei, qua res existentes vt possibiles cognoscit, non ideo intuitiua non est; quia non terminatur ad illas vt existentes pro priori notitiæ, sed quia illas, etsi existant realiter, ex vi tamen scientiæ simplicis intelligentiæ secundum terminationem propriam, per quam à scientia visionis distinguitur, non attingit prout existentes, nec prout sibi coexistentes in reali mensura durationis, sed solum terminatur ad illas secundum quidditates suas; notitia autem à Nobis posita respectu decreti executiui Incarnationis obiectiuè attingit illius existentiam formaliter, non quidem vt exercitam pro priori notitiæ; benè tamen vt exercitam pro alio posteriori naturæ in eodem reali instanti. Et quod doctrina ista debeat ab omnibus Thomistis admitti, est euidens meo iudicio, cum constanter omnes asserant, scientiam visionis Dei esse causam omnium rerum, ex quo fateri tenentur præcedere decretum executiuum rerum, quas Deus ad extra producit, quia supponit intentiuum, cui vt medio innititur, quodque cum executiuo connectitur, & inter vtrumque mediat, vnum supponens, videlicet, intentiuum, & alterum regulans, scilicet, executiuum; eodem modo Nos in præsenti discurrimus.

Nec iterū sequitur, notitiam decreti intuitiuam non esse.

83 Vbi aduerto obiter contra Patrem Suarez, posse in sententia illius etiam decretum intentiuum Incarnationis sub merito antiquorum Patrum cadere, cuius oppositum docet. Quod patet, nam, vt Incarnatio sit principium gratiæ antiquis Patribus datæ, sufficit, quòd visio Incarnationis vt existentis illorum gratiam præcedat; sed potest sic præuideri Incarnatio, quin decretum eius intentiuum præcedat decretum executiuum gratiæ Patribus collatæ: ergo potest decretum intentiuum Incarnationis sub illorum merito cadere. Consequentia est bona; nam ideo decretum executiuum Incarnationis cadit sub illorum merito, quia illorum gratiam non præcedit: ergo si nec decretum intentiuum Incarnationis præcedit, poterit etiam sub illorum merito cadere. Minorem autem probo, nam in illius Auctoris sententia potest decretum diuinum videri pro priori ad eius existentiam: ergo præuideri potest decretum intentiuum Incarnationis & consequenter Incarnatio Verbi in illo, & ex illo videri, quin decretum intentiuum existat pro priori notitiæ, & consequenter poterit visio decreti intentiui Incarnationis gratiam antiquorum Patrum præcedere absque eiusdem decreti præcedentia.

Redarguitur P. Suarez.

84 Plura aduersus distinctionem decreti executiui, & intentiui opponunt hic Recentiores, sed omittenda *in præsenti*, quia illius examen spectat *ad 1. p. quæst. 23.* Nobisque sufficit, tali distinctione supposita, nostram sententiam defendere. Plura etiam obijciunt contendentes probare, quod si decretum efficax intentiuum non cadit sub merito, nec decretum executiuum infallibiliter cum illo connexum potest meritum terminare, quæ lato calamo opposuimus, & diluimus *tract. de prædestinatione loco vbi proximè allegato*, defendentes cum communi Thomistarum sententia, decretum efficax intentiuum gloriæ sub meritis iustorum non cadere; benè tamen decretum eius executiuum, tametsi infallibiliter cum intentiuo connexum. Et quidem Nobis *in præsenti* sufficit, si cum tanta probabilitate tueamur, substantiam Incarnationis sub merito antiquorum Patrum cadere, quantam habet sententia, quæ docet, gloriam ante præuisa merita intendi, & nihilominus esse præmium, & coronam illorum.

85 Secundo aduersus nostram resolutionem arguitur, nam D. Thom. *in præsenti* inde probat, Incarnationem non cadere sub merito Patrum condigno, quia est principium omnis gratiæ antiquis Patribus datæ; principium autem meriti sub merito, cuius est principium non cadit: at hæc ratio pari efficacia procedit de merito congruo, ac de merito condigno: ergo nec condignè, nec congruè Incarnationem quoad substantiam meruerunt. Respondeo primò, Incarnationem prout præuisam in vi decreti intentiui, qualiter est principium omnis gratiæ antiquis Patribus datæ, nec sub merito condigno, nec congruo illorum merito cadere; quod autem prout in executione non cadat sub merito condigno, benè autem sub merito congruo operum Sanctorum Patrum alijs rationibus adductis ab Angelico Doctore *in art. 11.* ostenditur. Vel secundò respondetur, negando minorem; gratia enim habitualis in sententia inter Discipulos D. Thomæ probabili cadit sub merito congruo actuū vltimò disponentium ad illam, & non sub condigno merito, vt fatentur omnes Theologi, & tamen gratia est prædictorum actuum principium in sententia frequentiori apud Thomistas: non ergo eadem ratio militat de merito congruo, & condigno. Ratio autem differentiæ ex *proximè* dicendis ad vltimam obiectionem constabit.

Secundo obiectio.

Respondetur primo.

Secundo.

Denique aduersus eandem resolutionem arguitur; sequitur namque ex illa, posse gratiam auxiliantem cadere sub merito operum procedentium ab ipsa, Incarnationem sub merito operationum Christi Domini, & esse hominis substantiale sub merito operum essentialiter ab ipso dependentium: consequens est quoad omnes suas partes contra communem sententiam asserentem, principium essentiale meriti non posse sub merito cadere operis, cuius est principium: ergo resolutio nostra communi sententiæ aduersatur, ac per consequens sustinenda non est. Probatur sequela: si namque non possent, ideo esset, quia cum hæc omnia sint principia essentialia effectiua prædictorum actuum, decretum executiuum illorum essentialiter petit præcedere decretum executiuum operationum dependentium ab ipsis: at hæc ratio est nulla, si vera est doctrina traditæ resolutionis: ergo ex illa prædicta inconuenientia sequuntur. Probatur minor, nam iuxta doctrinam traditam, vt opus aliquod meritoriam exerceat causalitatem, necessarium non est, quòd decretum eius executiuum præcedat decretum executiuum præmij, sed sufficit, quòd præuisio operis meritorij præcedat decretum executiuum præmij: ergo, licet decretum executiuum primæ gratiæ, Incarnationis, & primi esse substantialis hominis decretum executiuum operum ab ipsis procedentium essentialiter præcedat, poterunt prædicta opera influxum meritorium in ipsa exercere per hoc, quòd illorum præuisio sit prior decreto executiuo primæ gratię, Incarnationis, & primi esse substantialis hominis. 86

Vltima obiectio.

Huic argumento responderi solet tripliciter: primò, concedendo sequelam quoad omnes partes illius. Secundò, concedendo illam de operibus Christi respectu Incarnationis Verbi; negando autem de operibus procedentibus à gratia respectu primę gratię, & de operibus naturalibus procedentibus ab homine respectu esse substantialis illius: & ratio discriminis redditur ab his Auctoribus, nam, vt principium meriti cadat sub merito, est necessarium, quod præmium anticipatè detur; cum autem generalis, & connaturalis modus præmiandi oppositum petat, necessum est, quod dispensatio miraculosa intercedat, & quod ordo gratiæ inuertatur; hoc autem sub condignitate meriti puræ creaturę comprehendi non potest, cum omne meritum finitum, & limitatum sufficienter compensetur collatione præmij modo connaturali facta; benè verò comprehendi valet sub vi meritorum Christi infinita, nam cum ratione suę infinitę dignitatis mereantur quoad sufficientiam omne id, quod potest esse beneficium diuinum, & anticipata præmij solutio, & ordinis gratiæ miraculosa inuersio possit ex Dei beneficientia procedere, consequens fit, quod possit sub condignitate meritorum Christi cadere. 87

Refertur triplex solutio.

Tertiò alij respondent, negando sequelam quantum ad omnem partem, eo quod cum principium essentiale opus à se dependens debeat in omni statu præcedere, consequens fit, quod nequeat in aliquo statu ad principium essentiale suum præuideri; ac proinde principium essentiale alicuius operis, vel actus non potest sub illius merito cadere. Quam doctrinam, & modos dicendi *tract. de merito Christi* fusè examinabimus.

Modo quod verius, & consequentius ad doctrinam à Nobis traditam indico, est, primam gratiam auxiliantem, & esse substantiale hominis posse cadere sub merito congruo, non autem sub condigno operum procedentium ab ipsis de potentia absoluta; Incarnationem vero nec sub congruo, nec sub condigno merito operationum Christi etiam de potentia absoluta cadere posse. Ratio primi quoad secundam partem est, nam meritum condignum non datur, nisi in ordine ad terminum inclinationis intrinsecæ gratiæ; gratia autem, quæ est principium merendi, non potest connaturaliter, & ab intrinseco inclinare ad se ipsam promerendam, neque ad promerendum principium actus meritorij, alias anticipata præmii solutio supra exigentiam & inclinationem gratiæ non esset; ac proinde neque extraordinaria, nec miraculosa: ideoque nec esse substantiale hominis, nec prima gratia possunt cadere sub condignitate meritoria operum procedentium ab ipsis. 88

Vera solutio.

Ratio primi quoad secundam partem traditur.

89 *Ratio eiusdem quoad primam partem assignatur.* Ratio eiusdem quantum ad primam partem habetur ex dictis; non enim obstat, quòd sint principium meriti, vt sub eodem merito de congruo cadere possint, vt constat in Incarnatione, quæ fuit principium gratiæ antiquis Patribus datæ, & operum procedentium ab ipsa; & tamen antiqui Patres Incarnationem de congruo meruerunt. Nec difficultas euaditur, nec sufficiens discrimen assignatur per hoc, quòd prima gratia, & esse hominis substantiale sint essentialia principia: nam sicut hoc non obstat, vt possint ab actibus, quorum sunt principia effectiua, dependere in genere causæ finalis: ita nec obstare potest, vt ab illis dependeãt in genere causę moralis meritoriæ, supposito, quòd ad hoc genus causalitatis existentia meriti in re necessaria non sit, sed existentia in apprehensione sufficiat. Nec tandem obstat, quòd reflexio meritoria supra suum principium sit supra exigentiã, & inclinationẽ intrinsecam gratiæ, nã licet quòd terminus meriti sit innata inclinationẽ intrinsecã gratiæ, & intrinsecã exigentiã illius, requiratur ad meritum cõdignũ; ad meritũ tamen congruum necessarium non est vndè, licet plures negent, posse vnum hominem iustum alteri primam gratiam de condigno promereri, eo quòd gratia iustificans, vtpotè, semen gloriæ ab intrinseco solum inclinat ad merendum proprio subiecto, non ideo negant, posse vnum hominem iustum alteri primam gratiam mereri de congruo; sed omnes id fatentur possibile non ergo est necessarium ad meritum congruum, quod terminus meriti sit conformis intrinsecæ exigentiæ, & inclinationi gratiæ; ac proinde ex nullo capite repugnat, primam gratiam, & esse hominis substantiale cadere sub merito congruo operum procedentium ab ipsa.

90 *Ratio eiusdem quoad tertiam partem explicatur.* Ratio verò, cur Incarnatio non possit cadere sub merito congruo operum Christi Domini, est; quia opera Christi, vtpotè infiniti valoris, vel non merentur, vel merentur de condigno; hoc autem modo Incarnationem Verbi mereri non possunt: tùm, quia aliàs mererentur se ipsa, quatenus meritoria, cum per Incarnationem, idest, per diuinitatem hypostaticè vnitam valorentur opera Christi, & meritoria constituantur. Tùm etiam, quia diuinitas hypostaticè vnita est forma valorans operationes Christi; nihil autem repugnantius, quam quòd ipsum præmim valoret meritum; hoc enim idem est, ac quòd aliquid sit præmium sui ipsius: non ergo possunt opera Christi Domini de congruo, aut de condigno Incarnationis substantiam mereri, de quo plura *infra tract. de meri o Christi.* Et ea his ad argumentum respondeo, negaudo absolutè sequelam quoad secundam partem, & distinguendo consequens quoad primam, & tertiam, concedendoque consequentiam de merito congruo; negando autem de condigno ob rationem assignatam

Si opponas, D Thom 1.2.q.114.art.5. probare, primam gratiam non posse sub merito cadere operum procedentium ab ipsa, quia prima gratia est principium illorum, & ad illa præsupponitur; principium autem meriti non potest esse terminus meriti: at D. Thom. ibi loquitur de merito ex congruo, vt constat ex contextu articuli, aliàs ad auctoritatem Augustini asserentis, fidem promereri iustificationis gratiam, non responderet, ipsum explicando, cum Augustinus loquatur de merito congruo, & non de merito condigno, sed illius dictum admitteret absolutè: ergo sentit D.Thom. primam gratiam, quia est principium meriti, non posse esse terminum illius, nec de congruo, nec de condigno de potentiã absoluta. 91 *Oppones.*

Respondeo, D.Thom loqui de merito congruo, & condigno primæ gratiæ; cum hoc tamen discrimine, quòd de merito condigno loquitur de potentia absoluta; de merito autem congruo, non de potentia absoluta, sed solum de lege ordinaria. Quod patet, nam idcirco negat, posse primam gratiam cadere sub merito operum procedentium ab ipsa, quia ad illa existens supponitur; hæc autem ratio non conuincit de potentia absoluta, cum iuxta illam possit præmiũ anticipatè dari, meritum præuenire, & ad illud existens supponi, sed solum probat de lege ordinaria, iuxta quam præmium non anteuertit meritum, sed ad illud subsequitur. & ideo pro ea parte, qua D. Thom. loquitur de merito congruo, est de lege ordinaria accipiendus, non de potentia absoluta: & quia Augustinus loquebatur de facto, docens, fidem iustificationis gratiam mereri, idcirco respondet D. Thomas, Augustinum explicando, & non illius dictum, vt iacet, accipiendo. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in 3. dist. 4. §. penult.* vbi à D. Thoma excitatur. Hæc etiam de secundo tractatu dicta sufficiant. 92 *Respond.* *M. Sent.*

DISPV-

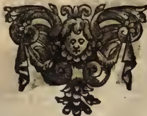
TRACTATVS TERTIVS.

De extremo aſſumente.

E quo D. Thom. in 3. Sent. diſt. 5. quæſt. 2. *ad Annibaldum* in ead.
diſt. quæſt. vnic. artic. 1. 4. Contra gentes cap. 42. *& in* præſenti
quæſt. 3. vbi explicato quæſtione præced. modo vnionis pertinentis
ad Incarnationis eſſentiam, de extremo aſſumente, ex quo, & natu-
ra aſſumpta Incarnatio eſſentialiter conſtat, ſermonem inſtituit, quæ-
Artic.1. ſtionemque in octo Articulos diuidit. *Docens in primo, propriſſime
conuenire diuinæ perſonæ aſſumere naturam creatam, & ita illi pro-
prium eſſe, vt perſonæ creatæ non poſſit competere.*

*In ſecundò, conuenire etiam naturæ diuinæ aſſumere naturam creatam; non tamen
Artic. 2. Artic.3. ita propriè, ac perſonæ. In tertio, naturam diuinam, abſtractis per intellectum pro-
prietatibus perſonalibus, potuiſſe humanitatem aſſumere. In quarto, vnam perſonam ſi-
Artic.4. ne alia poſſe aſſumere naturam creatam. In quinto Articulo docet, quamlibet ex diui-
Artic 5. Artic 6 nis perſonis ſeorſim ab alijs illam aſſumere potuiſſe. In ſexto, plures perſonas potuiſſe ſi-
Artic.7. mul aſſumere vnam, & eandem naturam creatam. In ſeptimo, poſſe vnam perſonam aſ-
ſumere plures naturas. Ac tandem in vltimo Articulo docet, conuenientius fuiſſe, quod
Artic.8. Verbum carnem aſſumeret, quam alia ex perſonis diuinis.* Pro quorum explicatione ſequen-
tes diſputationes ſubijcimus.

DISPVTATIO DECIMAQVARTA.

An Verbum per Incarnationem fuerit mutatum intrinsecè?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur, & reijcitur prima solutio.

1 *Quid importetur sub nomine Incarnationis.* INcarnationis nomine significatur vnio humanitatis, & diuinitatis in vna Christi persona, non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis ad Deum, vt inquit Athanasius in Symbolo. Licet autem humanitas ea carne componatur, & spiritu, exprimitur nomine carnis, accepta parte pro toto, quod inconsuetum in Scriptura non est, vt constat Lucæ 3. vbi dicitur: *Et videbit omnis caro salutare Dei*; & alibi: *Omnis quippè caro corruperat viam suam*; & Ioann. 1. vbi hoc mysterium carnis nomine reuelatur, ibi: *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*. Ratio autem, cur nomine carnis, non autem nomine spiritus, exprimatur vnio humanitatis cum Verbo, redditur a D. Thom Ioan. 1. *lect. 7.* tùm, ad ostendendam veritatem Incarnationis contra Manichæos negantes, veram carnem assumpsisse. tùm etiam, ad demonstrandum magnitudinem charitatis Dei erga homines, qui adeò se exinaniuit, vt tàm vilem, & abiectam, ab illiusque summa simplicitate distantem carnis naturam propter illos redimendos assumpserit, iuxta illud Paul. 1. *ad Timoth. 3. Et manifestè magnum est pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne*. Quod Theophylatus in Catena D. Thomæ eleganter expendit, his verbis: *Euangelista volens ostendere inenarrabilem Dei condescensum, carnem commemorat, vt illius admiremur misericordiam, quoniam propter nostram salutem, quod omnino remotum, & distans est ab eius natura assumpsit, scilicet, carnem; anima namque habet aliquam propinquitatem ad Deum*. Nomine ergo Incarnationis rectè significatur vnio humanitatis ad Verbum, & illius à Verbo assumptio.

Luc. 3.
Ioan. 1.
Paul. 1. ad Tim. 3.
S. Tho.

2 *Ratio dubitandi exponitur.* Quod autem in hac disputatione in examen vertimus, est, an Verbum per carnis, vel humanitatis assumptionem fuerit mutatum intrinsecè? Ratio dubitandi, eaque satis ingens, & difficilis est, nam mutatio intrinseca est transitus de non esse intrinseco ad esse intrinsecum; sed Verbum per Incarnationem transiuit in tempore de non esse intrinseco ad esse intrinsecum: ergo fuit mutatum intrinsecè per Incarnationem. Consequentia est bona, maior continet diffinitionem mutationis intrinsecæ; minor autem probatur: transiuit de non esse hominem ad esse hominem in tempore; sed Verbum esse hominem est aliquid intrinsecum ipsi, humanitas namque est intrinseca Verbo ergo transiuit per Incarnationem de non esse intrinseco ad esse intrinsecũ. Vel aliter potest ratio dubitandi proponi; nam aliquid mutari intrinsecè, est aliter intrinsecè se habere; sed Verbum per Incarnationem aliter se habuit intrinsecè, nam fuit factum intrinsecè homo, quod ante Incarnationem non erat: ergo per Incarnationem fuit intrinsecè mutatum.

3 *Confirmatur 1.* Confirmatur primò: nam intrinseca alietas nunc, ac prius, est intrinseca mutatio; sed in Verbo post Incarnationem fuit intrinseca alietas a se ipso ante Incarnationem: ergo intrinseca mutatio. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: Verbum vt homo est aliud alietate intrinseca à se ipso nudè sumpto sicut corpus vt album est aliud intrinseca alietate à se ipso sine albedine; sed ex vi Incarnationis factum est homo: ergo ea vi Incarnationis inducta est in Verbo intrinseca alietas a se ipso ante Incarnationem inspecto.

Secundo. Confirmatur, & vrgetur secundo: nam Verbum per Incarnationem est mutatum aliquo modo; sed non mutatione extrinseca: ergo est mutatum mutatione intrinseca. Consequentia tenet, nam mutatio adæquatè in extrinsecam, & intrinsecam mutationem diuiditur: ergo, si Verbum per Incarnationem fuit aliquo modo mutatum, & non mutatione extrinseca, benè infertur, fuisse intrinsecè immutatum. Maior videtur certa, abstrahendo à mutatione extrinseca, vel intrinseca; cum enim nouam formam induerit, non potuit non immutari mutatione sic abstrahente; minor autem probatur: etenim mutatio extrinseca est, quæ prouenit à forma extrinseca subiecto immutato; sed humanitas non est forma extrinseca Verbo: ergo ab illa non potuit extrinseca mutatione mutari.

Hæc ratio dubitandi ob sui ingentem difficultatem hæreticos in varios errores induxit. Quidam diuinitatem Christi negarunt, alij illius humanitatem, non valentes, aut nolentes percipere duas naturas, humanam, nempe, & diuinam in vna persona coniunctas, nec Verbum factum hominem absque illius intrinseca mutatione. Quos lato, & erudito calamo, vt solet, refert Castro *lib. 4. aduersus hæreses* verbo *Christus hæres. 1. & 2.* Alij denique negarunt diuinam immutabilitatem asserentes, Deitatem mortuam, passam, & crucifixam esse pro nobis. Ita Eutyches, & Azephali, alijque antiquiores hæretici, quos refert idem Castro vbi *nuper hæres. 4.* 4 *Referuntur varij errores.*

Castro.

Asserendum tamen est, & catholicè tenendum, Verbum per Incarnationem intrinsece mutatum non esse. Quod patet, nam Verbum assumpsisse carnem, & hominem factum esse est veritas fide catholica certa, vt constat ex Ioann. 1. *cap.* ibi: *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*, & contra Iudæos ex veteri Testamento pluribus testimonijs confirmant Medina *in hac 3. p. qu. 3. proem.* Suarez *disp. 1. & 2.* alijque ab ipsis relati; sed Deum esse immutabilem omninò, etiam est veritas fidei, vt constat ex Malachiæ 3. *cap.* ibi: *Ego Deus, & non mutor*; & Iacob. 1. *Apud quem non est transmutatio*. Quod ratione naturali demonstrat D Thomae 1. *p. qu. 9. art. 1.* sumpta ea illius purissima actualitate; quia, nempe, actus purus est, & consequenter non potest esse in potentia ad aliquid in se recipiendum, quod necessarium erat, vt posset mutari intrinsece, summa namque & suprema actualitas omnem potentialitatem excludit: ergo de fide etiam est, Verbum carnem assumendo non fuisse mutatum intrinsecè. 5 *Catholica conclusio statuitur, & prob.*

Ioan. 1.
Medin.
Suar.
Malac. c. 3.
Iacob. 1.
S. Tho.

Rationi autem dubitandi variæ à Theologis occurritur. Prima solutio est Valentiæ *disput. 1. de Incarnatione qu. 1. punct. 2. ad 2. argum* vbi docet, ideo Verbum per Incarnationem intrinsece mutatum non esse; quia ad intrinsecam mutationem requiritur noua acquisitio formæ intrinsecæ non præcontentæ in subiecto, nec formaliter, nec eminenter; humanitas autem per Incarnationem nouiter à Verbo acquisita, & nouiter illi aduenienes præcontinebatur ante Incarnationem eminenter in Verbo, quia illam poterat efficienter causare, & etiam omnes effectus purè efficienter ab humanitate dependentes, ideoque Verbum per Incarnationem intrinsece mutatum non fuit, quia licet transierit de non esse intrinseco ad esse intrinsecum, non præcontentum ante Incarnationem in ipso formaliter; illud tamen esse intrinsecum præcontinebatur in Verbo eminenter, & vt Verbum mutaretur per hoc, quòd fieret homo in tempore, necessum erat, vt esse ab humanitate præstitum, & nouiter à Verbo acquisitum, nullo ex 6 *Prima rationis dubitandi solutio. Valent.*

præ-

prædictis modis ante Incarnationem præcontineretur in illo.

7 *Si in contrarium opponatur.* Si opponas, sequi ex ista solutione, potentiam vitalem non mutari intrinsecè, cum de nouo elicit actum, & illum intrinsecè recipit: consequens est falsum: ergo & solutionis doctrina. Patet sequela; nam potentia vitalis eminenter continet actum vitalem: ergo, cum de nouo operatur, non acquirit formam non præcontentam in ipsa eminenter; ac proinde intrinsecè non mutatur, si vera est doctrina solutionis, nempe, ad mutationem intrinsecam peti transitum de non esse intrinseco ad esse intrinsecum, non præhabitum in subiecto eminenter. *Respondet Valentia.* Respondet Valentia, & benè, negandò sequelam, & ad probationem, negando antecedens, nam licet potentia vitalis sumpta prout in actu primo antecedenter ad actum secundum, illum contineat virtualiter efficienter, non tamen illum continet continentia eminentiali: non enim potest per se ipsam sine concursu actionis vitalis efficere habitus operatiuos, quos actus vitalis causat; vt autem potentia vitalis sumpta prout in actu primo eminenter contineret operationem vitalem, deberes, se ipsa efficere posse, quidquid per operationem vitalem efficitur.

8 *Si obijcias.* Si obijcias, Verbum non posse se ipso absque humanitatis concursu efficere operationes humanas intelligendi, & sentiendi, quæ ab humanitate efficiuntur; & tamen continet eminenter humanitatem iuxta solutionis doctrinam tali continentia, vt per illam non mutetur, etsi in tempore adueniat de nouo: ergo potentia vitalis, quamuis per se ipsam non possit efficere habitus operatiuos quos efficiunt operationes vitales; illas tamen eminenter continebit continentia sufficienti, vt non mutetur intrinsecè, cum de nouo vitaliter operatur.

9 *Responderi pro Valentia potest.* Respondebit, negando consequentiam, & ratio discriminis est, nam habitus dependent purè efficienter ab actibus, à quibus causantur; operationes autem vitales humanitatis, non solum efficienter, sed etiam formaliter specificatiuè dependens ab illa; est autem de ratione continentiæ eminentialis, quòd continens præstare possit se ipso, quidquid à contento efficienter tantùm dependes non verò, quod ab illo causatur in genere causæ formalis intrinsecæ, vel extrinsecæ, & ideò Verbum eminenter continet humanitatem, quamuis se sola non possit operationes vitales efficere; potentia autem vitalis non valens se sola efficere habitus causabiles medio concursu operationum vitalium illas eminenter non continet. Ratio autem doctrinæ traditæ est, nam id solum eminenter continet aliud, quod potest per se ipsum efficere omne, quòd à re contenta præstatur non includens imperfectionem: & quia in efficientia illius, quod à re contenta purè efficienter dependet, nulla clauditur imperfectio, benè tamen in efficientia illius, quod à re contenta dependet in genere causæ formalis, consequens fit, quod ad continentiam eminentialem petatur, quod continens possit per se ipsum efficere, quidquid à contento purè efficienter dependet; non verò quod dependet ab illo in genere causæ formalis. Est insuper assignabilis vlterior ratio discriminis, nam Verbum continet humanitatem, & omnia principia, à quibus dependet humanitas; potentia autem vitalis, non continet virtualiter omnes causas, & principia vitalis operationis, ideoque Verbum eminenter continet humanitatem; potentia verò vitalis non continet eminenter vitales operationes.

10 *Reijcitur prædicta solutio 1.* Hęc tamen solutio, & doctrina displicet communiter Theologis, nedum exteris, verum etiam domesticis, & reijcitur primò. nam si Deus de nouo in tempore inciperet intelligere, & velle intellectione, aut volitione realiter ab ipso distinctis, absque dubio mutaretur intrinsecè, & tamen contineret eminenter intellectionem, & volutionem, quibus intelligens, & volens constitueretur, cum illas efficienter causaret, & omnem effectum purè efficienter dependentem ab eis posset per se ipsum efficere, in quo eminentialis continentia, iuxta explicationem prædicti Auctoris consistit: ergo mutatio intrinseca saluatur in transitu de non esse intrinseco ad esse intrinsecum, non præhabitum formaliter quamuis eminenter præcontentum in subiecto.

Secundo. Deindè, nam si Deus de nouo intelligeret per intellectionem creatam intrinsecè in ipso receptam, aut accidens aliquod creatum de nouo immediatè reciperet intrinsecè mutaretur, in quo nullus dissentit, quem viderim; & tamen intellectio creata, & quodlibet aliud accidens eminentèr continetur in Deo, quod nemo potest negare: ergo mutationi intrinsecæ non obstat continentia eminentialis formæ de nouo acquisitæ, & nouiter subiecto aduenientis quantum ad esse formale, & consequenter saluatur in transitu de non esse intrinseco ad esse intrinsecum præcontentum eminenter in subiecto. ex quo vlterius fit, vt per continentiam eminentialem humanitatis Verbo non defendatur immune ab intrinseca mutatione.

11 *Vltimo.* Denique tradita solutio reijcitur, nam transitus de non esse ad esse formæ intrinsecè in subiecto receptæ non præhabitæ in ipso formaliter sufficiens est ad mutationem intrinsecam: ergo, si humanitas intrinsecè informat Verbum, & intrinsecè in illo recipitur, quamuis humanitatem præcontineat eminenter, cum de nouo humanitatem recepit, fuit intrinsecè mutatum. Consequentia probatione non indiget; antecedens autem ostenditur primò, nam quidquid aliud superadditur voluntariè omninò ad intrinsecam mutationem exigitur. Secundò, nam ille transitus est actus entis existentis in potentia secundum quod in potentia; sed in hoc mutatio consistit, vt constat ex illius diffinitione: ergo transitus de non esse ad esse formæ intrinsecè in subiecto receptæ, formaliter non præhabitæ, quamvis eminenter contentæ est intrinseca mutatio.

12 *Respondet Valentia.* Respondet prædictus Auctor, ad intrinsecam mutationem requiri, quòd sit actus entis existentis simpliciter in potentia, idest, omninò in potentia existentis in ordine ad formam motu, aut mutatione acquisitam, & subiectum formaliter immutantem, en autem ipso, quòd subiectum ratione sui formam aliquam actu eminenter præcontineat, non existit ad illam simpliciter in potentia, cum eam in actu aliquo modo contineat, nempè, in actu eminentiali: ideoque acquisitio noua formæ eminenter præcontentæ in subiecto, quamvis intrinsecè recipiatur in illo; ad intrinsecam mutationem non sufficit.

13 *Sed contra 1.* Sed contra primò, nam ad mutationem intrinsecam non requiritur subiectum existens in potentia simpliciter, idest, omnibus modis ad illam, sed sufficit esse in potentia ad formam simpliciter, idest, absolutè; sed respectu formæ eminenter præcontentæ subiectum potens illam recipere in se ipso formaliter est in potentia simpliciter, idest, absolutè, quamvis non sit in potentia simpliciter, idest, omnibus modis: ergo transitus de non esse ad esse formæ intrinsecè receptæ formaliter non præhabitæ, quamuis eminenter contentæ, sufficit ad mutationem intrinsecam. Maior constat, nam potentia vitalis non est in potentia simpliciter, idest, omnibus modis in ordine ad actum vitalem, cum illum ratione sui actu præcontineat continentia virtuali; & tamen mutatur intrinsece per actum vitalem intrinsecè in se receptum: ergo ad mutationem intrinsecã non requiritur subiectum existens in potentia simpliciter, idest, omnibus modis ad formam, per quam mutatur, sed sufficit esse in potentia ad formam simpliciter, idest, absolutè. Minor autem probatur, nam subiectum esse in potentia ad aliquam formã est actu carere forma, & illam posse recipere, sed subiectum eminenter præcontinens formam, illamque non habens formaliter absolutè dicitur carere forma, & absolute dicitur potens illam recipere: ergo est in potentia ad talem formam simpliciter, idest, absolute, quamuis non dicatur existens in potentia simpliciter, idest, omnibus modis.

14 *Contra 2.* Contra secundò, nam ex solutione tradita sequitur, Verbum per Incarnationem fuisse mutatum intrinsece, saltim aliquomodo mutationis, quæ vera mutatio sit: consequens non potest admitti: ergo solutio tradita sustinenda non est. Probatur sequela: transiens de non esse formæ ad esse formæ intrinsecæ, ad quam est omninò in potentia, mutatur intrinsece mutatione tali simpliciter: ergo transiens de non esse formæ intrinsecæ, ad quam est aliquomodo in potentia receptiua, mutatur intrinsece, licet non mutatione tali simpliciter, bene tamen mutatione intrinseca, quæ sit aliquomodo mutatio; sed Verbum per Incarnationem transiuit de non esse formæ ad esse formæ intrinsecæ, ad quam erat aliquo modo in potentia, nempe, in potentia receptiua formali, quandoquidem recepit in se intrinsece humanitatem, qua antecedenter quoad esse formale carebat: ergo fuit mutatum intrinsece aliquo modo intrinsecæ mutationis, quæ vera mutatio sit.

15 *Respondet Valentia.* Respondet Valentia, nunquam esse concedendum, Verbum per Incarnationem fuisse intrinsece mutatum mutatione imperfectionem dicente; qualis est illa mutatio, quæ supponit in subiecto negationem præcontinentialis formalis, & eminentialis formæ, quam de nouo acquirit, eique de nouo aduenit, cum nulla forma possit de nouo aduenire Verbo, quæ in illo non supponatur actu eminenter præhabita. Cæterum si quis contendat, ad mutationem sufficere nouam formæ acquisitionem non præhabitæ formaliter, etsi emi-

eminenter in subiecto praecontentae, quaestionem esse denomine, & absolute est negandum, Verbum per Incarnationem fuisse mutatum intrinsece, eo quòd in Scriptura Deus dicitur absolute immutabilis.

16 *Reijcitur praedicta solutio 1.* Sed contra hanc solutionem obstat primò: cum enim disputatur à Philosophis, & Theologis, quid ad veram mutationem sufficiat, an, scilicet, requiratur acquisitio formae, ad quam subiectum sit in potentia formali cum exclusione continentiae eminentialis, an verò sufficiat acquisitio noua formae, ad quam subiectum sit in potentia formaliter receptiua sine praedicta exclusione, non agitur quaestio de nomine, sed vere disputatur de re. at hoc est, quod disputamus: ergo non litigamus de nomine, sed quaestionem versamur de re. *Secundo.* Secundo, nam est de fide, Deum esse immutabilem omninò, sicut de fide est, omninò simplicem esse; sed non potest catholicè admitti modus aliquis compositionis realis in Deo, & qui hoc assereret, Dei simplicitati se opponeret: ergo nec catholicè potest defendi modus aliquis realis mutationis in Deo, & qui illum admisserit, Dei immutabilitati contradicet.

17 *Si contra Nos opponatur.* Si opponas: vt Verbum per Incarnationem mutaretur, deberet esse realiter in potentia passiua in ordine ad humanitatem; sed eo ipso, quòd contineat eminenter continentia eminentiali actualissima, qualis est continentia diuina, humanitatem, cui vnitur, non potest esse ad illam realiter in potentia passiua: ergo eo ipso non potest per vnionem cum humanitate mutari. *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens: ex sola ratione continentiae eminentialis, nego consequentiam: ex illa, & quia ob illam non potest Verbum humanitatem vt subiectum recipere, sed solum terminatiuè se habere respectu illius, concedo consequentiam. Itaque verum est, Verbum continens humanitatem continentia eminentiali actualissima, non posse realiter per humanitatem mutari, sed hoc ideo est, quia cum tali continentia non stat, comparari ad humanitatem in potentia passiua, & receptiua, nec esse subiectum receptiuum illius, sed solum terminus illam complens, terminans, & sustentans: caeterum si cum praedicta continentia eminentiali actualissima simul adstruatur in Verbo potentia receptiua humanitatis, vt Valentia fatetur, non potest immutabilitas Verbi cum Incarnatione componi, nec cum receptione intrinseca humanitatis defendi.

---

§. III.

Examinantur alij modi dicendi.

18 *Secunda solutio refertur.* SEcunda solutio rationis dubitandi est, ideo Verbum per Incarnationem non esse mutatum intrinsece; quia per se non ordinatur ad vnionem cum humanitate, nec naturaliter expetit illam: vnde carentia humanitatis in Verbo, non priuatio, sed negatio erat, nec imperfectionem aliquam inducebat in ipso ex quo fit, vt vnio Verbi ad humanitatem non tollat à Verbo aliquam imperfectionem, nec perfectionem aliquam conferat ipsi; ac proinde per talem vnionem intrinsecè non mutatur. *Albert.* Ita Albertinus *tom. 1. corollar. 1. circa praedicamentum substantiae quaest. 1. num. 5.* iuxta cuius doctrinam est rationi dubitandi occurrendum, distinguendo maiorem: mutatio intrinseca est transitus de non esse intrinseco ad esse intrinsecum perfectiuum subiecti, & ab illo excludens aliquam imperfectionem priuatiuam, concedo maiorem: ad esse intrinsecum non perfectiuum subiecti, nec ab illo auferens aliquam imperfectionem, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, neganda est consequentia. Et eodem modo respondendum est rationi dubitandi aliter explicatae, & illius confirmationibus.

19 *Reijcitur praedicta solutio 1.* Haec tamen solutio insufficiens est, & reijcitur primò: stat enim, subiectum mutari intrinsecè per formam non perficientem, nec auferentem ab illo imperfectionem intrinsecam aqua namque per calorem in se receptum mutatur; à quo tamen non perficitur, nec per illum aliqua imperfectio excluditur: ergo ex eo, quod vnio Verbi ad humanitatem imperfectionem à Verbo non auferat, nec intrinsecam perfectionem Verbo conferat, non rectè deducitur, *Secundo.* non inducere in ipso intrinsecam mutationem. Deinde, nam si homini in puris naturalibus condito, & in prima sui institutione ad gratiam non ordinato, Deus habitualem gratiam infunderet, vel gratiam intrinsecè auxiliantem conferret, mutaretur homo intrinsece; & tamen non esset ab intrinseco ordinatus ad gratiam, nec in illam per innatum appetitum propenderet, nec supponeretur gratia priuatus, cum illi non deberetur; priuatio autem est carentia formae debitae subiecto capaci: ergo, quod Verbum de se non ordinetur ad vnionem cum humanitate, nec naturaliter expetat illam, nec carentia humanitatis in Verbo priuatio sit, sed negatio, non probat, Verbum non mutari intrinsece per vnionem cum humanitate.

20 *Vltimo.* Denique, nam si Verbum intrinsece in se reciperet modum vnionis, quo humanitas illi vnitur, intrinsece mutaretur, quamuis nec ordinaretur intrinsece ad talem vnionem nec naturaliter illam expeteret, nec in Verbo ante vnionem priuatio vnionis ad humanitatem praecederet, sed tantum negatio illius: ergo, quod non moretur per vnionem cum humanitate, solum est, quia non est subiectum receptiuum vnionis, sed terminus; non autem quia non ordinetur ad dictam vnionem, nec quia illam non appetat, nec illa non supponatur priuatum, & consequenter, quod Verbum per humanitatem non mutetur intrinsecè ex eodem principio est probandum; non autem ex eo, quod imperfectionem à Verbo non auferat, nec illi conferat perfectionem. Consequentia patet, antecedens autem docet expressè Albertinus, & manifestè constat à paritate accidentis, per quod Verbum mutaretur intrinsecè, si in illo reciperetur, quamuis illud non expeteret, nec illo priuatum supponeretur.

21 *Tertia solutio proponitur.* Tertia solutio praecedenti proximè affinis est quorumdam Recentiorum asserentium; ideò Verbum non mutari, quamuis fiat homo intrinsecè, & humanitati intrinsecè vnatur, quia per humanitatem non perficitur in suo esse, nec in suis operationibus, nam aequè benè sine humanitate existeret, & suas exerceret operationes ab humanitate separatum, ac illi intrinsecè vnitum: vt autem intrinsece mutaretur per humanitatem, necessum erat, quòd per illam in suo esse, aut in suis operationibus perficeretur intrinsecè: ideo namque materia, & forma substantialis per vnionem mutantur intrinsecè, quia ex tali vnione in suo esse intrinsecè perficiuntur, vnitae namque existunt connaturaliter; secus autem separatae. Accidens etiam mutatur ex vnione ad subiectum, quia subiecto vnitum connaturaliter existit: & substantia, ideo receptione accidentium mutatur, quia mediis accidentibus perficitur in ordine ad suas operationes. Cum ergo nihil horum Verbo ab humanitate praestetur, fit consequens, vt quamuis intrinsecè humanitate afficiatur; per illam tamen intrinsecè non mutetur. Ex qua doctrina ad rationem dubitandi respondent, distinguendo maiorem: mutatio est transitus de non esse ad esse intrinsecè perficiens quoad esse subiecto intrinsecum, vel quoad operari proprium subiecto, concedunt maiorem: ad esse non perficiens aliquo ex praedictis modis, negant maiorem, & sub eadem distinctione minoris, negant consequentiam. Ita Franciscus Amicus *disputat. 1. de Incarnatione sect. 8.* Quam solutionem post ipsum dedit Magister Prudentius *tract. 1. de Incarnatione disput. 1. dub. vnic. sect. 5. n. 24.* illam cum communi solutione Thomistarum confundens. *Francisc. Amicus. M. Prud.*

22 *Falsò cum doctrina Thomistarum confunditur.* Sed non placet haec solutio: & in primis falsò cum illa, quae Thomistis est communis, *infra* à Nobis explicanda confunditur, nam solutio Thomistarum inde excludit mutationem à Verbo ex vnione cum humanitate, quia respectu humanitatis non est in potentia receptiua, nec illi vt subiectum vnitur sed tantum vt intrinsecus terminus; solutio autem Recentiorum non ex hoc principio, sed ex alio mutationem excludit à Verbo, illudque immutatum per Incarnationem defendit, quia, scilicet, per humanitatem receptam non perficitur intrinsece, quoad esse, aut quoad operari: ergo sine fundamento vna cum alia confunditur. *Reijcitur 1.* Et reijcitur primò vt enim *proximè* dicebamus secundum modum dicendi impugnantes, latius patet intrinsece mutari, quam intrinsecè perfici: ergo ex eo quòd Verbum per humanitatem receptam non perficiatur intrinsece quoad esse, aut quoad operari, malè probatur, quòd non mutetur intrinsece, semel concessa intrinseca receptione humanitatis in Verbo.

23 *Secundo.* Deinde, nam si Verbum de nouo intellectioni creatae vniretur vt subiectum, & per illam intelligeret, intrinsece mutaretur, quod nullus, quem viderim, negat: & tamen per intellectionem creatam, non perficeretur intrinsece in sensu traditae solutionis: ergo ex eo, quod in eo sensu per humanitatem non perficiatur, perperam in-

infertur intrinſece non mutati per illam. Probatur minor Verbum per humanitatem non perfici intrinſece quoad eſſe, aut quoad operari iuxta ſenſum traditæ ſolutionis conſiſtit in eo, quod Verbum æquè bene exiſteret ſine humanitate, ac cum illa, & proprias operationes, videlicet, increatas, quæ tantum ſunt illi propriæ, æque bene haberet, vel exerceret ſeparatum ab humanitate, atque cum illa coniunctum; ſed totum hoc verum eſſet loquendo de intellectione creata, licet Verbum illi vniretur, & ſubijceretur intrinſece: non enim ratione illius melius exiſteret Verbum in ſuo eſſe increato, nec melius intelligeret, aut vellet intellectione, aut volitione increatis: ergo per illam non perficeretur intrinſece in ſenſu traditæ ſolutionis.

24 *Tertio.* Præterea reijcitur: nam dato, quod Verbum intrinſece in ſeipſo recipiat humanitatem, vt verum illius ſubiectum, ſaluatur in tranſitu Verbi de non eſſe hominis ad eſſe hominis integra diffinitio mutationis intrinſecæ: ergo, hoc admiſſo, mutaretur intrinſece Verbum, eſto non perficeretur intrinſecè in ſuo eſſe increato, aut in ſuis proprijs operationibus. Conſequentia tenet; antecedens autem probatur, nam tranſitus ille eſſet tranſitus entis exiſtentis in potentia ſecundum quod in potentia paſſiua, & receptiua formæ; ſed hæc eſt mutationis diffinitio; ergo in prædicto tranſitu ſaluatur integra, & adæquata diffinitio mutationis, admiſſo, quod Verbum, vt verum ſubiectum in ſe humanitatem recipiat, quamuis non perficiatur per illam, nec in ſuo eſſe increato, nec in ſuis operationibus.

25 *Vltimo.* Denique reijcitur: non enim ſtat, Verbum eſſe humanitatis ſubiectum, illam in ſe ipſo recipiens, & per humanitatem non perfici intrinſece: ergo, eſto neceſſarium ſit ad intrinſecam mutationem, quod ſubiectum intrinſece perficiatur, admiſſo, quòd Verbum in ſe humanitatem recipiat, non poteſt defendi, quòd per illam intrinſecè non mutetur. Probatur antecedens primo, nam potentia perficitur per actum, niſi actus ſit diſſonus, & diſconueniens ſubiecto, ſed Verbum ſupponitur in potentia paſſiua, & receptiua reſpectu humanitatis, & alias humanitas diſſona Verbo non eſt, nec diſconueniens Verbo eſſe poteſt, cum iuxta communem Theologorum doctrinam cum D. Thoma *præcedent. quæſtione articulo* 1. (*S. Tho.*) Incarnatio fuerit Verbo conueniens, quod verum eſſe, non poſſet, ſi eſſet illi diſconueniens humanitas; ergo non ſtat, quod Verbum ſit humanitatis ſubiectum illam in ſe ipſo recipiens, & quod per humanitatem non perficiatur. Secundo probatur antecedens; non enim concipi poteſt, ſubiectum in ſe ipſo intrinſece recipere perfectionem, & intrinſece non perfici: ſicut nec poteſt concipi, ſubiectum aliquod recipere humanitatem, & per illam hominem non conſtitui; ſed humanitas perfectio eſt: ergo implicat Verbum humanitatem recipere, & non perfici per illam; ſicut implicat, recipere humanitatem, & per illam non fieri hominem; non enim minus eſt de ratione humanitatis ſub ratione perfectionis conſtituere ſubiectum perfectum, quam de ratione eiuſdem ſub ratione humanitatis ſubiectum illam recipiens hominem conſtituere.

26 *Quarta ſolutio reijcitur.* Et ex his reiicienda venit aliorum Recentiorum ſolutio, qui admittentes in Verbo ex vi Incarnationis innouationem intrinſeca, Verbumque per vnionem ad humanitatem eſſe intrinſeca innouatum, negant, fuiſſe mutatum intrinſece, eo quod ad intrinſecam mutationem non ſufficit, quæuis intrinſeca alietas, aut quæcumque nouæ formæ acquiſitio, ſed requiritur acquiſitio intrinſeca formæ, quæ commodum, vel incommodum afferat ſubiecto, & ratione cuius, vel incrementum recipiat in ſuo intrinſeco eſſe, vel decrimentum, aut diminutionem patiatur. & quia ex vnione ad humanitatem nullum commodum, aut incrementum in ſuo eſſe intrinſeco Verbum ſuſcepit, nullamque incommodum, aut detrimentum ſuſtinuit, fit conſequens, vt quamuis per talem vnionem aliter intrinſece ſe habuerit in ſe ipſo, ideoque innouatum intrinſece fuerit; non tamen fuerit mutatum intrinſece. Ita Martinon (*Martinon.*) *diſp.* 1. *de Incarnat. ſect.* 4. *à n.* 35.

27 *Verbū non fuit innouatum intrinſecè.* Quæ doctrina ex dictis relinquitur impugnata, & in primis id, quod aſſerit, Verbum per Incarnationem fuiſſe intrinſece innouatum, neutiquam eſt ſuſtinendum: tùm, quia catholicis auribus æquè malè ſonat Verbum innouatum, ac Verbum mutatum. cum ergo Verbum eſſe intrinſece mutatum aſſerendum non ſit, nec catholice aſſeri poſſit, conſequenter aſſerendum non eſt, Verbum fuiſſe intrinſece innouatum. Tùm etiam, nam quod ſupra alietatem, & tranſitum de non eſſe ad eſſe ſuperadditur à Theologis, vt in alietate, & tranſitu ratio mutationis conſiſtat, ex cuius non conuenientia intrinſeca mutatio excludatur à Verbo, ſuperaddi etiam poteſt, vt in tranſitu de non eſſe ad eſſe, & in alietate ſaluetur ratio innouationis intrinſecæ; ac proinde ex illius non conuenientia innouatio intrinſeca à Verbo excludatur: ergo abſque neceſſitate admittitur intrinſeca Verbi innouatio.

Tùm denique, nam ſubiectum intrinſecè innouari per formam eſt nouam formam dantem nouum eſſe intrinſecum in ſe ipſo recipere; ſed hoc ipſum eſt mutari: ergo vel negandum eſt, Verbum fuiſſe innouatum intrinſecè, & hæc nouitas vitanda, vel aſſerendum fuiſſe intrinſecè mutatum, & intrinſeca mutatio admittenda.

28 *Reijcitur* 1. Deinde doctrina ſolutionis reijcitur primò, nam tranſitus ſubiectiuus de non eſſe ad eſſe formæ afficientis intrinſecè eſt actus entis exiſtentis in potentia ſecundum quod in potentia, ſubiectum namque intrinſecè formam recipient ad illam in potentia receptiua ſupponitur, aliàs formam non poſſet recipere: ergo quamuis forma intrinſecè in ſubiecto recepta, illudque ſubiectiuè intrinſecè afficiēt, nec commodum, nec incommodum afferat, nec augmentum, nec diminutionem inducat, tranſitus de non eſſe ad eſſe illius eſt intrinſeca mutatio, quandoquidem in tali tranſitu integra diffinitio intrinſecæ mutationis ſaluatur, & conſequenter, ſi Verbum per Incarnationem intrinſecè in ſe ipſo humanitatem recepit, vel vnionem cum humanitate, quamuis ex tali receptione nullum commodum, vel incommodum ſenſerit, nec augmentum, aut diminutionem, fuit intrinſecè per Incarnationem mutatum

29 *Secundo ex dictis reijcitur.* Secundo ex dictis contra eandem ſolutionem arguitur. ſi namque Verbum immediate intrinſecè vniretur cum intellectione creata, illamque in ſe ipſo reciperet, vt verum illius ſubiectum, abſque dubio mutaretur intrinſece; & tamen intellectio creata nullum commodum, vel incommodum, augmentum, vel diminutionem in Verbo induceret quoad eſſe illius intrinſecum, nec quoad increatas operationes: ergo, ſi humanitatem ſubiectiuè reciperet, vel vnionem cum humanitate, quamuis ab illa nec commodum, nec incommodum ſentiret, nec augmentum ſuſciperet, nec diminutionem aliquam intrinſecam pateretur, intrinſece fuiſſet per Incarnationem mutatum

30 *Arguūt recētiores. Ier. c.* 31. Nec quæ pro ſe Recentiores adducunt ad fundandam innouationem intrinſecam in Verbo per Incarnationem inductam alicuius ponderis ſunt. Arguunt primo ex illo Hieremi. 31. *cap. Nouum creauit Dominus ſuper terram, fœmina circumdabit virum*; quod fere omnes Eccleſiæ PP. referunt ad Incarnationis myſterium; ſed hæc nouitas ad vtramque pertinet naturam humanam, nempe, & diuinam ſicut enim nouum fuit homini, fieri Deum: ita nouum fuit Deo, hominem fieri: & ſicut natura humana nouo, & antea inuſitato modo ſe habuit, quando fuit vnita Verbo: ita Verbum nouo, & antea inuſitato modo ſe habuit, quando vnitū fuit intrinſece humanitati: ergo admittenda eſt innouatio intrinſeca in Verbo.

31 *Secundo.* Secundo ex eo, quod canit Eccleſia in Octaua Natiuitatis: *Mirabile myſterium declaratur hodiè innouantur naturæ, Deus homo factus eſt, id, quod fuit, permanſit, & quod non erat, aſſumpſit, non commixtionem paſſus eſt neque diuiſionem*: vtraque ergo natura humana, nempe, & diuina fuit per Incarnationem innouata. *Tertio.* Ac denique, nam omnes Theologi admittunt, Verbum per Incarnationem aliter, & nouo modo ſe habuiſſe, tametſi mutatum non fuerit: ergo omnes tenentur nouationem admittere in Verbo abſque intrinſeca mutatione; nouatio enim eſt, atque alietas, & nouitas in modo ſe habendi, & conſequenter, alietate, & nouitate in modo ſe habendi admiſſis, non poteſt innouatio negari.

32 *Primum arg. non obſtat.* Hæc tamen leuia ſunt ad modum illum loquendi introducendum, & probandum, Verbum per Incarnationem fuiſſe innouatum intrinſece. Primum nullatenus vrget, nam ex eo, quod Deus nouum, & nouiſſimum in terra creauerit, & hoc de myſterio Incarnationis Patres acceperint: vnde infertur in vtroque nouitas intrinſeca? Fatemur, nouum fuiſſe nouitate intrinſeca humanitati, non autem nouitate intrinſeca Verbo: ſicut ex eo, quod nouum illud fuerit creatum, non ſequitur, Verbum creatum fuiſſe, nec eſt eadem ratio de Verbo, ac de humanitate; hæc namque mutata fuit per aſſumptionem à Verbo; Verbum autem non eſt mutatum intrinſece per vnionem cum humanitate: ergo id ipſum eſt de innouatione dicendum: fuiſſe quidem humanitati intrinſecam, non autem fuiſſe intrinſecam Verbo.

Nec magis vrget ſecundum; ex eo namque, quod canat 33

Ec-

Nec secundum. Ecclesia, innouatas esse naturas, & hoc de humana, & diuina natura accipiatur, non sequitur, vtramque esse eodem modo innouatam, vt Recentiores ipsi tenentur fateri, cum ex parte humanitatis nouitatem illam intrinsece immutantem constituant, non autem ex parte Verbi, in quo, etsi nouitatem agnoscant, mutationem non admittunt: ergo pariter, quamuis humanitas sit intrinsece innouata, ex parte diuinitatis innouatio intrinseca admittenda non est.

Nec tertium. Nec denique tertium vrget: alietas namque, quam ex parte Verbi omnes Theologi fatentur, non subiectiua, sed purè terminatiua est: & similiter nouitas in modo se habendi quam Theologi recognoscunt in Verbo, non est subiectiua, sed purè terminatiua; quæ sicut ad intrinsecam mutationem non sufficit, ita nec ad innouationem intrinsecam sufficiens debet censeri.

§. III.

Examinantur alij modi dicendi.

34 *Sent. Card. de Lugo refertur.* Cardinalis de Lugo *disput. 12. de Incarnatione sect. 7. num. 71.* postquam varios modos dicendi circa præsentem difficultatem recensuerat, & reiecerat, vt proprium explicet, notat primò, vnionem veram & propriam esse id, ratione cuius aliqua extrema alligantur, vt ex illis resultet aliquod per se vnum. Notat secundò, non esse idem vniri intrinsece vnum extremum cum alio, ac recipere, seu affici; vniri namque ex suo conceptu solum dicit, alligari ad aliud extremum, vt ex illis resultet aliquod vnum per se; recipere autem, & affici, vltra hoc addit, compleri, & integrari per aduentum alicuius complementi, & superadditi; vndè quod recipit in se aliquid, supponitur incompletum, & aliquomodò vacuum vacuitate, quam repleat, & incompletione, quam auferat id, quod de nouo recipitur.

35 Quibus suppositis asserit, Verbum verè, & realiter fuisse humanitati vnitum: cum ex Verbo, & humanitate vnum per se resultauerit; non tamen esse subiectum vnionis cum humanitate, sed tantum illius terminus, eo quòd Verbum ad vnionem cum humanitate nullatenus vacuum, sed vndequaque completum supponitur: nam incompletio, & vacuitas imperfectionem important, & consequenter Verbo repugnant: vnde non fuit aliquo modo completum ex vnione cum humanitate, ideoq; illius subiectum non fuit; humanitas autem, quia ad vnionem cum Verbo incompleta supponebatur, per vnionem fuit completa, & illam in se recepit, ideoque humanitas per Incarnationem fuit intrinsece mutata; Verbum autem intrinsece mutatum non fuit: ad mutationem enim requiritur esse mutationis subiectum, & termini per illam causati formaliter immutantis.

36 *An Verbū dicatur extrinsecè, vel intrinsecè humanitati vnitum.* An autem Verbū dicatur intrinsecè, an verò extrinsece humanitati vnitū, ait, quæstionem esse de nomine, & solum de modo loquendi, dummodò constet contra Nestoriū de re nempe, fuisse vnitū humanitati physice, & substantialiter, non autē accidentaliter, aut per effectū, refertque duos modos dicendi: primum asserentem, Verbū extrinsece denominari ab vnione, pro quo citat Lorcā *disput 15. de Incarnatione nu. 4.* Bonauenturā, & alios secundum asserent, esse intrinsecam Verbo denominationem vniti ad humanitatem, pro quo refert Suarez *disputatione 8. de Incarnatione sect. 4.* & quia modum istum loquendi communiter Recentiores sequuntur, ait, loquendum esse cum illis.

37 *Verbū non potest dici vnitū extrinsecè humanitati. Sequeretur Verbum nō esse eiusdē rationis nobiscum.* In istius Auctoris doctrina displicet primò id, quod ait, posse Verbum dici solum extrinsece humanitati vnitum, nam ex hoc sequeretur Verbum extrinseca tantum denominatione esse hominem: consequens est falsum: ergo falsum etiam est, quòd sit extrinsece vnitum humanitati. Sequela patet, nam à forma extrinsece tantum alicui subiecto vnita non potest in illo consurgere, denominatio intrinseca: ergo, si Verbum solum extrinsece est vnitum humanitati, non intrinsecè, sed extrinsece est homo; falsitas autem consequentis probatur: nam si Verbum non esset intrinsece homo, sequeretur, non esse hominem eiusdem rationis cum aliis hominibus: consequens absurdum est: ergo Verbum non extrinsece, sed intrinsece est homo. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur, vt enim aliqua sint eiusdem rationis in concreto præstito à forma, non sufficit conuenientia in forma, sed insuper est necessaria conuenientia in modo habendi formam penes extrinsece, vel intrinsece illam habere, vt constat in sano, quod non est eiusdem rationis in vrina, medicina, & animali, eo quòd licet eadem sit forma omnia illa denominans, solum tamen in animali reperitur intrinsece; in vrina autē, & in medicina per denominationem extrinsecam; quia, nēpe, medicina causat sanitatem, & vrina illam significat; sed alij homines non extrinsece, sed intrinsece habent humanitatem, homoq; de illis denominatiue intrinsece dicitur: ergo, si extrinsece prædicatur de Verbo, esse hominem, quamuis forma Verbum, & alios homines denominans sit eadem, Verbum non erit homo eiusdem rationis cum aliis hominibus.

38 *Subiectum recipere nō consistit in compleri.* Displicet secundò id, quod asserit, recipere consistere per hoc, quòd est integrari, & compleri per formam: cuius falsitas probatur; non enim solum materia per formam completur, sed etiam forma completur per materiam, cum sine illa, saltim connaturaliter, nequeat existere; & tamen forma non recipit materiam: ergo subiectum recipere formam, non consistit in hoc, quòd est integrari, & compleri. Humanitas etiam per subsistentiam Verbi completur: & tamen non recipit illam: repugnat enim subsistentiæ Verbi non minus in aliquo recipi, quam physice aliquid informare; ergo idem quod prius.

Si respondeatur. Nec sufficit respondere, formam, etsi non recipiat materiam; recipere tamen vnionem qua vnitur materiæ, & per talem vnionem compleri, idemque in humanitate contingere, quòd, nempe, etsi subsistentiam Verbi non recipiat; recipit tamen vnionem, qua Verbi subsistentiæ vnitur, & per hanc vnionem completur.

Contra. Non, inquam, sufficit, nam forma, non solum completur per vnionem cum materia, sed etiam per materiam completur tanquam per compartem, ex qua simul cum forma resultat compositum, & humanitas, non solum completur per vnionem cum Verbo, sed etiam, & potissimè per ipsam Verbi subsistentiam integratur, & completur; & tamen quamuis forma in se vnionem cum materia recipiat; materiam tamen non recipit, & quamuis humanitas recipiat vnionem cum Verbo, non tamen recipit subsistentiam Verbi: ergo recipere non consistit in hoc, quod est integrari, & compleri.

39 *Non ideò Verbum humanitatē nō recipit, quia in completum non supponitur.* Denique displicet in eo, quod asserit, ideò Verbum non esse subiectum vnionis cum humanitate, quia incompletum ad illam non præsupponitur, primò; quia falsum est, quod supponit, nempe, Verbum subiectum vnionis cum humanitate non esse, cuius falsitas *ex dictis disputatione 11.* constat. Deinde, nam etsi Verbum in suo esse supponatur completum ad vnionem cum humanitate; non tamen ad illam supponitur completum in esse hominis, cum nec homo supponatur, sed vt esset subiectum humanitatis hoc incomplementum, vel huius complementi negatio sufficeret, si ex alio capite non repugnaret: ergo ex defectu incompletionis suppositæ perperam infertur subiectum vnionis cum humanitate non esse.

Probatur minor: etsi substantia supponatur per existentiam, & subsistentiam completa in linea substantiæ; quia tamen in linea accidentis non supponitur completa, potest esse, & est de facto subiectum accidentia recipiens: ergo Verbum non supponi completum in esse hominis, quamuis in proprio esse supponatur omnino completum, sufficeret, si ex alio capite non repugnaret, vt subiectum esset vnionis cum humanitate.

40 *Vltima solutio refertur.* Tandem alij Recentiores, quos sine nomine refert Cardinalis de Lugo vbi *supra sect. 6. num. 71.* inde excludunt intrinsecam mutationem à Verbo in ipso per Incarnationem inductam, quia licet sit subiectum adhæsionis vnionis humanitatis ad ipsum; non tamen est subiectum sustentationis illius quod ad mutationem requiritur, nempe, habere in se, id est, sustentare aliquid a se distinctum, quod antea non sustentabat. Humanitas ergo per assumptionē mutatur; quia vnionem in se sustentat; Verbum autem non mutatur per Incarnationem, quia licet sit subiectum vnionis, non tamen sustentat illam. Hunc etiam modum dicendi cum communi Thomistarum sententia, quam §. *seq.* explicabimus, confundit Magister Prudentius vbi *supra n. 31. & seqq.*

41 *Reijcitur 1. à Lugo.* Quem reiicit Lugo, & bene; hac efficaci ratione: etenim materia prima, non solum mutatur per formas materiales quas sustentat, causatque in genere causæ materialis, sed etiam mutatur per animam rationalem; & tamen animam rationalem non sustentat vt subiectum, nec illā materialiter cau-

causat, cum per se subsistens sit, & a materia independens, ideoque ab intrinseco incorruptibilis: ergo, vt subiectum mutetur per aliquam formam, non petitur, quod sit subiectum sustentationis illius, & consequenter si Verbum est humanitatis subiectum, & vnionis humanitatis cum ipso, quamuis nec vnionem, nec humanitatem sustentet, verè, & realiter ex vnione cum humanitate mutatur.

42 Nec sufficit respondere, materiam ideo mutari per animam rationalem, quia licet illam quoad substantiam non sustentet; sustentat tamen vnionem animæ rationalis cum ipsa; Verbum autem nec humanitatem, nec vnionem humanitatis cum ipso sustentat, & ideo per Incarnationem non mutatur intrinsece. Non, inquam, sufficit; non enim solum per vnionem animæ rationalis mutatur materia, sed etiam, & potissime, per ipsam animam rationalé mutatur; & tamen licet sustentet vnionem, non tamen sustentet animam rationalem: ergo de conceptu formæ realiter immutantis non est sustentari à subiecto, quod per illam immutatur, nec de conceptu subiecti vt mutabilis per formam est illius sustentatio. Consequentia euidens est, & antecedens probatur: nam ab eo mutatur materia, à quo realiter informatur, & à quo perficitur realiter; sed principalius per entitatem animæ rationalis informatur, & perficitur realiter, quam per vnionem; hæc namque solum vt conditio ad perficiendum, & informandum concurrit; entitas autem animæ, vt ratio formalis informandi, & perficiendi materiam se habet: ergo principalius per entitatem animæ rationalis, quam per vnionem, mutatur materia.

Si respondeatur.

In contrarium arguitur.

43 Deinde reiicitur: nam subiectum de nouo recipiens formam realiter mutatur per illam, quamuis formam non sustentent: ergo, si Verbum est humanitatis subiectum, esto non sustentet illam, fuit intrinsece per Incarnationem mutatum. Consequentia tenet ad hominem contra solutionis Auctores; antecedens autem ostenditur 1. nam transitus subiectiuus de non esse ad esse formæ intrinsece in subiectum receptæ habet quidquid ad veram, & realem mutationem requiritur; sed subiectum formam recipientis de nouo, etsi illam non sustentet, transit transitu subiectiuo de non esse ad esse formæ intrinsece in se receptæ: ergo realiter mutatur per formam in se receptam, etsi non sustentet illam. Secundo probatur: subiectum namque ideo per formam mutatur, quia perficitur per formam, & actuatur per illam; sed subiectum recipiens, & non sustentans perficitur per formam in se receptam, etsi à se non sustentatam: ergo mutatur per formam, quam in se intrinsece recipit, etsi non sustentet illam.

44 Tertio idem antecedens probatur: nam subiectum recipiens, & sustentans formam, non mutatur, quia sustentat; sed quia in se recipit formam: ergo seclusa sustentatione, & ratione subiecti manente, realiter subiectum mutatur. Consequentia est euidens, nam manente causa, etiam perseuerat effectus: ergo, si causa mutationis in subiecto non est sustentatio formæ, sed sola formæ receptio, hac manente, & illa ablata perseuerabit mutatio. Antecedens autem ostenditur primo; nam causa, cur subiectum mutatur per formam; non est id, quod perfectionis est in subiecto, sed ad, quod est imperfectionis in illo, cum mutatio sit imperfectio; sed in subiecto recipiente, & sustentante formam, sustentare est perfectionis, recipere autem imperfectionis est: ergo, quod subiectum per formam mutetur, non est, quia sustentet formam, sed quia illam in se recipiat. Secundo, nam subiectum eatenus mutatur per formam, quatenus ab illa recipit intrinsecum esse de nouo, quod ex ipsis terminis constat; sed subiectum prout sustentans, non recipit, sed dat esse, nam sustentare est causare, causare autem, in quantum tale formaliter, non consistit in accipere, sed exprimit dare esse: ergo subiectum sustentans, & recipiens formam, non mutatur, quia sustentat, sed quia recipit intrinsece formam, & esse, quod à forma præstatur, & consequenter, si Verbum est subiectum in se humanitatem recipiens, quamuis illam non sustentet, fuit intrinsece mutatum, quando per Incarnationem de non esse hominis transiuit ad esse hominis.

65 Si forte dicatur, Verbum nec esse subiectum sustentans humanitatem, nec illam in se recipiens, sed solum esse subiectum purè adhæsionis, vt autem fuisset per humanitatem mutatum deberet esse subiectum humanitatem recipiens, vel saltim vnionem humanitatis cum ipso. In contrarium obstat 1. quod negata Verbo sustentatione humanitatis, & etiã receptione illius, vel saltim vnionis humanitatis, non manet in Verbo aliqua ratio subiecti, sed solum termini intrinsece complentis humanitatem: ergo non defenditur, esse verè, & realiter subiectum humanitatis, vel vnionis eius ad Verbum, quod modus dicendi, quem impugnamus, tuetur. Probatur antecedens, nam adæquata ratio subiecti, prout à termino distinguitur, vel in sustentatione, vel in receptione formæ, vel in vtraque consistit: ergo, vtraque a Verbo exclusa, non manet in illo aliqua vera ratio subiecti. Secundo, nam ratio subiecti respectu alicuius formæ, sine illius receptione neutiquam potest subsistere: ergo si Verbum verè fuit humanitatis subiectum, verè illam in se ipso recepit. Probatur antecedens; Deus namque in Eucharistia accidentia sustentat; & tamen, quia illa non recipit, rationem subiecti respectu accidentium non habet: ergo sine receptione non potest ratio subiecti saluari. Tertio, ad hoc enim Verbum subiectum humanitatis adstruitur a prædictis Auctoribus, vt ab illa esse hominem recipiat, sed recipere ab humanitate esse hominem, vt humanitatis subiectum non stat sine illius receptione: ergo faciunt Verbum subiectum humanitatem recipiens.

Respondebis.

In contrarium obstat 1.

Secundò.

Tertio.

46 Denique principalis solutio reiicitur: Verbum namque humanitatem sustentat: ergo, si est illius subiectum, non potest negari, quod respectu humanitatis sit subiectum sustentationis. Consequentia tenet; antecedens autem constat primò, nam Verbum humanitatem complet supplendo vices subsistentiæ creatæ propriam complentis naturam, & etiam terminat dependentiam illius: ergo humanitatem sustentat. Secundo, nam humanitas subsistit in Verbo; sed quæcumque natura creata sustentatur à supposito, in quo subsistit: ergo humanitas sustentatur a Verbo. Denique, nam in hoc, quod est purè sustentare humanitatem sine eductione humanitatis a Verbo, & sine eo, quod Verbum humanitatem recipiat, nulla imperfectio importatur: ergo asserendum est, Verbum sustentare humanitatem, & cum ex alia parte supponatur à prædictis Auctoribus, Verbum esse humanitatis subiectum, negare, consequenter non possunt rationem subiecti sustentationis respectu humanitatis sortiri.

Denique principalis solutio reiicitur.

47 Ex hac vltima impugnatione videbitur forsan alicui, posse rationi dubitandi aliter occurri, videlicet asserendo, Verbum respectu humanitatis esse subiectum sustentationis; quia tamen illam non recipit; ideo per Incarnationem, & humanitatem assumptam non mutatur, quod insinuasse videtur Durandus in 3. dist. 1. q. 1. n. 10. vbi ea eo probat, non repugnare Deo vniri naturæ creatæ, quia quidquid perfectionis est in creaturis, est Deo, seclusa omni imperfectione attribuendum; posse autem sustentare, seu substantificare naturam distinctam perfectionis est in substantia creata, quæ accidentia substantificat: quod vero substantia per accidentia actuetur, & ab illis perficiatur, est in substantia creata imperfectionis, & consequenter Deo concedendum, posse alienam sustentare, vel substantificare naturam, non autem perfici, vel informari, vel actuari per illam. Quibus verbis videtur Durandus concedere Verbo respectu humanitatis rationem subiecti sustentationis absque imperfectione receptionis illius, vel actuationis ab illa. Et quidem, si Verbo esset aliqua ratio subiecti respectu humanitatis tribuenda, melius diceretur subiectum sustentationis, quam subiectum receptionis, aut solius adhæsionis.

Respondere potest aliter rationi dubitandi Durand.

48 Cæterum nec subiectum sustentationis respectu humanitatis, Verbum asserendum est, nec respectu vnionis humanitatis cum ipso: etenim ad rationem subiecti non sufficit sola sustentatio formæ, sine receptione illius; Deus namque vt proximè dicebamus, accidentia in Eucharistia sustentat, & tamen, quia accidentia non recipit, non potest dici esse subiectum illorum forma etiam materiam sustenat, cum materia sine forma, saltim connaturaliter ab illa in existere; & consequenter ab illa in existendo dependeat, in quo ratio sustentationis consistat; & tamen forma subiectum materiæ non dicitur, quia illam in se non recipit; sed Verbum non recepit in se humanitatem, alias fuisset intrinsece mutatum per illam, vt probatum relinquitur: ergo, quamuis humanitatem sustentet, aut substantificet; dicendum tamen non est subiectum sustentatiuum humanitatis, nec illius vnionis cum ipso.

Impugnatur hæc solutio.

S. IV.

Traditur, & defenditur vera rationis dubitandi solutio.

49 HIS igitur modis dicendi relictis vera solutio rationis dubitandi est, ideo Verbum per Incarnationem intrinsece mutatum non esse; quia non est humanitatis subiectum, nec vnionis realiter ab illo distinctæ, sed purè intrinsecus terminus, nec fuit factum homo ratione potentiæ passiuæ recipiendo in se humanitatem, aut aliquid a se ipso distinctum, sed solum ratione terminationis, terminando, scilicet, & personando humanitatem assumptam: vt autem Verbum per Incarnationem intrinsece mutaretur, necessium erat, quod fieret humanitatis subiectum, illam intrinsece in se recipiendo ratione potentiæ passiuę, aut receptiuæ, eo quod mutatio est actus entis existentis in potentia secundum quod in potentia, ac proinde, vt aliquid mutetur intrinsece, requiritur, quod intrinsece recipiat terminum per mutationem productum. Quæ solutio sumitur ex D. Thoma *in 3. dist. 1. quæst 1. art. 1. ad 1. & 2. argum.* & in *hac 3 part. infra q. 16. art. 1. ad 4. & art. 6. ad 2* illis verbis: *Esse autem hominem conuenit Deo ratione vnionis, quæ est relatio quædam; & ideo esse hominem prędicatur de nouo de Deo absque eius mutatione per mutationem humanę naturę, quę assumitur in diuinam personam, & ideo, cum dicitur, Deus factus est homo, non intelligitur aliqua mutatio ex parte Dei, sed solum ex parte humanæ naturæ.* Hæc D. Thomas, cuius verba in sensu traditæ solutionis accepit, & explicuit Caietanus *art. 6. citat. circa solut. ad 1. & articul. 1. circa solutionem ad 4.* Quibus in locis nostram solutionem dedit. Illum sequitur Medina *quæstion. 1. proemial. ad 2. & 3. argum* & communiter Recentiores Thomistæ, Aluarez *disput. 5.* Nazarius *supra q. 2. articul. 1 controuers. 4. not abil. 5.* Illustrissimus Araujo *dub. 1.* Zippulus *dub. 2. §. 4.* & Prudentius *dubio vnic. sect. 1.* solutionem istam cum alijs à Nobis impugnatis confundens. Eundem modum dicendi sequuntur ex Discipulis Scoti Radda *de Incarnatione controuers. 1. art. 2.* Castillo *disput. 1. q. 2.* & Delgadillo *cap 1. difficult. 1.* Tenent etiam ex Patribus Societatis Suarez *tom. 1. in 3. p. disput. 8. sectione 4.* Becanus *de Incarnatione cap. 1. q 1. num 6* Grauadus *controuers. 1. de Incarnatione disput. 2. num 7.* Hurtado Complutensis *disp. 1. difficult. 1. num. 4.* & nouissimè Arriaga *de Incarnatione disput. 21. sect 4. sub sectione 3.*

Vera sententia. — *S. Tho.* — *Caiet. Medin. Aluar. Nazar. Araujo. Zippul. Prudent. Radda. Castilio. Delgad. Suarez. Becanus. Hurtad. Complut. Arriaga.*

50 Et iuxta doctrinam traditam ad rationem dubitandi respondeo in forma, distinguendo, vel explicando maiorem: mutatio ast transitus subiectiuus de non esse ad esse intrinsecum intrinsece in subiecto receptum ratione potentiæ passiuæ, concedo maiorem: transitus terminatiuus de non esse ad esse intrinsecum non intrinsece receptum, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; Verbum enim non fuit factum homo ratione potentiæ passiuæ recipiendo in se humanitatem, vel aliquid realiter à se ipso distinctum, sed solum ratione terminationis terminando, & personando humanitatem, & ideo transitus Verbi de non esse ad esse in tempore hominem intrinseca mutatio non fuit. Et ex his ad eandem rationem dubitandi, prout secundo modo proponitur, concessa maiori, nego minorem: licet enim Verbum factum fuerit intrinsece homo, quod ante Incarnationem non erat; quia tamen non fuit factum homo ratione potentiæ passiuæ recipiendo in se humanitatem, sed illam terminando, & personando absque vlla potentialitate, ideo non se habuit aliter intrinsece in se: vt enim aliter in se se haberet, deberet formam alietatem dantem in se ipso recipere; ac proinde, cum humanitatem in se non receperit, non se habuit in se aliter intrinsece post Incarnationem, ac antea.

Respondetur in forma.

51 Ex quibus ad primam confirmationem, concessa maiori, nego minorem; licet namque Verbum homo, sit aliud a Verbo secundum se; quia tamen hæc alietas non fuit in Verbo recepta, sicut nec humanitas, quæ illam alietatem præstat, in Verbo recepta fuit, fit consequens, vt in Verbo post Incarnationem non intrinseca alietas à se ipso, prout Incarnationem præcessit. Ad secundam confirmationem, prætermissa maiori de mutatione abstrahente ab intrinseca, & extrinseca, nego minorem; ad illius probationem, distinguo maiorem: mutatio extrinseca prouenit à forma extrinseca subiectiuè, idest, subiectiuè non intrinseca, concedo maiorem: à forma extrinseca, etiam terminatiuè, nego minorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam licet humanitas sit Verbo terminatiuè intrinseca, hoc est, coniuncta cum illo tanquam cum intrinseco termino; non tamen inhæret Verbo, nec illud physicè informat, nec est in illo tanquam in subiecto inhæsionis, vel informationis intrinsecæ, ac proinde est subiectiuè extrinseca Verbo, nam formam esse alicui extrinsecam subiectiuè, est, non esse in illo vt in subiecto inhæsionis, vel informationis intrinsecæ, nec in illo intrinsece recipi; ideoque humanitas non induxit in Verbo intrinsecam mutationem, sed tantum extrinsecam: vnde D. Thomas verbis *num. 49.* relatis rectè docuit, Verbum factum fuisse hominem, non per sui mutationem, sed per mutationem humanitatis, quod idem est, ac docere, mutationem, quæ in Incarnatione intercessit, extrinsecam fuisse Verbo.

Ad primã confirmationem. — *Ad secundam.* — *S. Tho.*

52 Contra hanc resolutionem plura obstant, & quidem non leuia argumenta. Primo arguitur: nam si Angelus posset naturæ creatæ personaliter vniri, eique vniretur de facto, intrinsece mutaretur; & tamen non subiectiuè, sed terminatiuè tantum ad talem naturam se haberet: ergo, quòd Verbum sit factum homo, non recipiendo in se humanitatem, sed solum illam terminando, non tollit, quo minus sit intrinsece per Incarnationem mutatum. Secundo, nam si personalitas creata produceretur separata à propria natura, & postea cum illa vniretur, mutaretur intrinsece; & tamen personalitas creata non est subiectum propriæ naturæ, sed tantum illius terminus: ergo nouitas formæ non intrinsece receptæ, sed tantum intrinsece terminatæ sufficit ad inducendum intrinsecam mutationẽ.

Contra hanc resolutionem arguitur. — *Secundo.*

53 Tertio, nam Verbum non solum ast terminus humanitatis, sed etiam est verum subiectum illius: ergo acquirendo humanitatem de nouo fuit intrinsece mutatum. Consequentia tenet ex dictis: antecedens autem ostenditur primo, nam humanitas dat Verbo esse hominem vt realis, & vera forma: ergo informat intrinsece Verbum, Verbumque ab illa informatur intrinsece, & consequenter intrinsece in se ipso recipit humanitatem. Secundo probatur: nam habens in se formam aliquam est talis formæ subiectum, sed Verbum habet in se humanitatem; est enim vere, realiter, & intrinsece homo, esse autem hominem idem est, quod humanitatem habere. ergo Verbum vere, & realiter est humanitatis subiectum. Tertio; quia namque personalitas creata non est subiectum naturæ propriæ, sed tantum illius terminus, falsò de illa prædicatur propria natura in concreto, v. g. hæc est falsa propositio. *personalitas hominis est homo*; sed esse hominem verè prædicatur de Verbo; hæc enim propositio: *Verbum est homo*, est catholica: ergo non solum est terminus humanitatis, sed etiam illius subiectum. Quarto idem antecedens probatur; nam Verbum est subiectum realis denominationis humanitatis sed realis denominatio est entitas realis, & realis denominatio humanitatis est realis entitas humanitatis: ergo est subiectum realitatis humanitatis. Denique probatur: non enim assignari potest per quid terminus intrinsecus constituatur, & distinguatur a termino extrinseco, nisi per rationem subiecti; sed Verbum est terminus intrinsecus humanitatis. ergo est subiectum receptiuum illius.

Tertiò.

54 Tandem arguitur: Verbum ex vi Incarnationis transiuit de non vnito intrinsece humanitati in intrinsece illi vnitum cum ante Incarnationem non esset intrinsece vnitum humanitati, post Incarnationem autem sit illi intrinsece vnitum; sed transitus iste sufficit ad mutationem intrinsecam ergo Verbum per Incarnationem fuit intrinsece mutatum. Maior enim consequentia tenet; minor autem probatur, nam anima rationalis non solum mutatur per creationem, per quam fit, sed etiam mutatur per generationem hominis, per quam vnitur materiæ; sed ex vi generationis anima rationalis non accipit suum esse, cum generatio illam creatam supponat, sed solum transit de non esse vnitam materiæ in esse vnitam intrinsece; ergo transitus de non esse vnito ad esse vnitum intrinsece humanitati sufficit in Verbo ad mutationem intrinsecam. cumque transitus iste negari in Verbo non possit, videtur consequenter dicendum, fuisse per Incarnationem mutatum.

Vltimò.

55 Hæc tamen argumenta, etsi difficilia sint, veritatem traditam labefactare non possunt; ad primum Magister Medina vbi *supra*, concesso antecedenti, negat consequentiam, & disparitatem assignat, nam si Angelus humanitati vniretur,

Ad primũ respondet Medina

tur, perficeretur per illam, eo quod ratione sui non præhabet in se ipso perfectionem humanitatis, ideoque ea vnione ad humanitatem, & terminatione illius mutaretur intrinsece; Verbum autem ratione sui præcontinet omnem perfectionem humanitatis, seclusis imperfectionibus: vnde per assumptionem humanitatis, & vnione ad illam non perficitur, ac per consequens, non mutatur. Hæc tamen solutio

Impugnatur hæc solutio. non placet; Verbum namque non supponitur præcontinens ratione sui perfectionem humanitatis formaliter, sed tantum eminenter; per Incarnationem autem fit homo formaliter; sed hoc sufficit ad realem, & intrinsecam mutationem, nisi aliunde repugnantia sumatur, vt §. 1. contra Valantiam monstrauimus: ergo ex assignata ratione discriminis non defenditur benè, mutandum esse intrinsece Angelum, si humanitati vniretur; Verbum autem per Incarnationem non mutari.

56 *Secundo respondet Nazarius.* Secundo respondet Nazarius, negando maiorem, nam si Angelus humanitati vniretur, fieret homo non ratione potentiæ passiuæ, & receptiuæ, sed ratione solius terminationis, nec esset humanitatis subiectum, sed tantum terminus; quod autem pure terminatiuè vnitur, & nullatenus subiectiue, non perficitur per formam, quam terminat, ac proinde non mutatur per illam intrinsece. Hæc solutio consequentior est ad principia a Nobis tradita, atque adeo præferenda, nisi vniretur humanitati de nouo per vnionem realiter ab illo distinctam, & in ipso intrinsece receptam; tunc enim mutaretur realiter non per humanitatem, quam in se non reciperet, sed per modum substantialem vnionis intrinsece in ipso receptum, cum qua limitatione acceptamus traditam solutionem. Et iuxta hanc doctrinam ad primum ar-

Limitatur solutio Nazary, & in forma respondetur. gumentum respondeo, distinguendo maiorem: si Angelus vniretur humanitati vnione a se distincta, realiterque in illo recepta, concedo maiorem: si talis vnio excludatur, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. & ratio discriminis est, nam Verbum fuit factum homo sine vnione a parte sui realiter ab illo distincta, & recepta intrinsece in ipso, cumque alias respectu humanitatis solum compararetur, vt terminus, nihil in se intrinsece per Incarnationem recepit, & ideo intrinsece mutatum non fuit; Angelus autem in tradita distinctione supponitur recipiens intrinsece vnionem vnde, quamuis ad humanitatem terminatiuè tantum se haberet, respectu tamen vnionis sortiretur rationem subiecti, ac per consequens mutaretur intrinsece, non quidem per humanitatem terminatam, sed per vnionem receptam. Ratio autem, cur ex parte Angeli, vt vniretur humanitate, admittatur possit realis vnio realiter ab illo distincta, & intrinsece in illo recepta, non autem ex parte Verbi, vt vniatur humanitati, constat ex dictis *disput.* 1 r.

57 *Ad secundam obiectionē triplex solutio refertur.* Ad secundam obiectionem responderi solet tripliciter. Primo, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens nouitas formæ, non receptæ, sed terminatæ, complentis tamen, & perficientis terminum, per quem terminatur, concedunt consequentiam: nouitas formæ terminatæ non complentis, nec perficientis terminum, per quem terminatur, negant consequentiam. Itaque personalitas creata intrinsece mutaretur ea vnione cum natura creata, quia quamuis in se non reciperet naturam, quam terminaret; compleretur tamen ex vnione ad illam, eo quod de se sit entitas incompleta, & modalis; ac proinde completur ex consortio naturæ, quam terminat; Verbum autem non fuit per Incarnationem mutatum; quia nec recepit in se humanitatem, nec fuit ex vnione ad illam completum. Secundo alij respondent, concessis maiori, & minori, negando consequentiam, ob aliam rationem discriminis; quia nempe, subsistentia creata aliter naturam terminat, quod in illa intrinsece recipitur: sicut autem subiectum per receptionem formæ mutatur: ita forma mutatur intrinsece per hoc, quod de nouo recipiatur in subiecto: & quia diuinum Verbum, nec recepit in se humanitatem, nec fuit receptum in illa, sed tantum vt purus terminus respectu humanitatis se habuit, ideo intrinsece mutatum non fuit. Tertio respondetur ab aliis, negando maiorem: cum enim personalitas creata terminatiuè solum ad naturā comparetur, nō potest mutari intrinsecè ex noua vnione cū illa.

58 *Vera solutio traditur.* Sed melius respondetur ex dictis, distinguendo maiorem, si personalitas creata vniretur cum propria natura per vnionem realiter ab illa distinctam, & intrinsece in illa receptam, vt verius censuimus *disp.* 1 t. concedo maiorem: si vniretur per se ipsa, & non per modum vnionis realiter ab illa distinctum, & intrinsece in ipsa receptum, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; quia licet personalitas creata respectu naturæ, cui vnitur, solum compararetur vt terminus; respectu tamen vnionis realiter ab illa distinctæ vt subiectum receptiuum se haberet, ac per consequens mutaretur intrinsece, nō per naturam, quam de nouo terminaret, sed per vnionem, quam de nouo reciperet: Nec ad mutationem sufficit complementum sine receptione ad intrinsecam mutationem sufficere, nec similiter nouam informationem sufficere, vt forma mutetur, si forma de nouo informans nihil de nouo recipiat, ob ea, quæ tradidimus §. 3. sententiam Cardinalis de Lugo impugnantes.

Ad tertium argumentum respondeo, negando antecedens. ad primam probationem, distinguo antecedens: huma- 59
nitas dat Verbo esse hominem, vt forma totalis, concedo *Ad tertiū argumentum.*
antecedens vt forma partialis, nego antecedens, & consequentiam: nam licet forma partialis substantiales det esse informando materiam, forma totalis absque informatione constituit. Quod patet primo, nam ex subsistentia, & humanitate constituitur homo, tanquam ex forma totali, & tamen nullus dixit, humanitatem informare subsistentiam: ergo de ratione formæ totalis informatio non est. Secundo: nam humanitas constat ex materia, & forma; materia autem nihil potest informare ergo humanitas, vt forma totalis hominis nihil informat, ac proinde ex eo, quod det Verbo esse hominem, non sequitur, quod Verbum informet, nec quod recipiatur in ipso.

Ad secundam probationem, nego maiorem, nam habere 60
formam, abstrahit ab hoc, quod est habere illam receptiuè, *Ad secundam.*
& habere personaliter: habens primo modo est subiectum formæ habitæ: habens secundo modo, non est subiectum illius, sed terminus, nam habere formam personaliter est in natura subsistere; subsistere autem in natura non est naturam recipere, sed illam terminare, & complere: Verbum autem non habet humanitatem receptiuè, sed personaliter, & terminatiue, ac per consequens non est humanitatis subiectum. Et quidem Verbum diuinum, non solum habet humanitatem quoad animam, sed etiam quoad materiam ex qua, & anima humanitas constituitur; alias non esset integrè, & complete homo, nec esset homo eiusdem rationis cum aliis; & tamen materiam non recipit, cum materia in nullo receptibilis sit: ergo habere latius patet, quam recipere, ac proinde non conuertitur habens formam cum subiecto. Ad tertiam probationem, permissa veritate *Ad tertiā.*
maioris, nego causalem illius, sed ratio est; quia personalitas est abstractum; concretum autem in creatis de abstracto non prædicatur: vnde hæc est vera: *Persona humana est homo*, quia ly *persona* est concretum; *Verbum* autem est nomen concretum, & ideo esse hominem prædicatur de Verbo, alio non subiectum sit, sed tantum terminus humanitatis.

Ad quartam, concessa maiori, distinguo minorem: fun- 61
damentaliter, concedo minorem; formaliter, nego minorem, *Ad quartam.*
& consequentiam, nam licet realis denominatio super realem entitatem fundetur; non tamen exprimit realitatem, realitas namque sumitur penes ordinem ad esse, denominatio autem penes ordinem ad prædicationem: vnde subiectum denominationis est illud, de quo potest aliquid prædicari, & quia prædicatio supra conuenientiam fundatur, & potest aliquid alteri conuenire dupliciter, nempe, vt subiecto, & vt termino personanti, & terminanti, fit consequens, vt a subiecto denominationis realis ad subiectum realis inhæsionis, vel realis informationis, consequentia non teneat, vt constat in Verbo, quod est subiectum denominationis realis operationem humanitatis, & tamen subiectum inhæsionis, vel informationis illarum non est.

Ad vltimam antecedentis probationem, nego maiorem; 62
cum enim detur subiectum inhæsionis, & subiectum extrin- *Ad vltimam.*
secæ denominationis, detur etiam forma intrinseca, & forma extrinseca, non potest terminus intrinsecus à termino extrinseco per rationem subiecti distingui, sed intra propriam lineam termini datur terminus intrinsecus, & terminus extrinsecus. Ratio autem, cur Verbum non sit terminus extrinsecus, sed intrinsecus humanitatis, est, quia supplet vices subsistentiæ creatæ, quæ non extrinsece, sed intrinsece termineret humanitatem; ratio autem, cur subsistentia creata est terminus intrinsecus naturæ, & non extrinsecus, est; quia non se habeat ad illam per modum termini puræ habitudinis, sed per se ipsam immediatè illi coniungitur ad faciendum vnum per se contra positiuè ad vnum per accidens, & ad vnum vnitate ordinis. Quę ratio etiam militat in Verbo diuino, vnitur namque per se ipsum humanitati, ad vnum per se cum illa constituendum:

dum & quia aliàs humanitatem non recipit, nec illam intrinsecè informat, fit consequens, quòd vniatur illi intrinsecè, non vnione formæ informantis, nec vnione subiecti recipientis, sed per modum termini complentis, & terminantis.

---

§. Vltimus.

Cæteris argumentis occurritur, & mens D.Thomæ explicatur.

63 *Ad quartum argumentum.* AD quartum argumentum contra nostram resolutionem propositum, concessa maiori, nego minorem; ad illius probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam; ratio autem discriminis est, nam vnio animæ rationalis ad corpus est realiter ab illa distincta, & intrinsecè in illa recepta; per entitatem autem, etiam si modalis sit, realiter à subiecto distinctam, & receptã intrinsecè in illo, mutatio intrinseca inducitur; Verbum autem vnionem humanitatis ad ipsum, non recipit, sed tantum terminat; vnio verò, quæ ex parte Verbi se tenet, illudque subiectiuè vnit cum humanitate, non distinguitur realiter à Verbo, & ideo ex vi Incarnationis, etsi transierit de non vnito in vnitum intrinsecè cum humanitate, intrinsecè mutatum non fuit, cum nec receperit in se humanitatem, nec vnionem realiter ab ipso distinctam.

Oppones 1. Sed oppones primò: est enim probabilis sententia, quæ neget, animam vniri materiæ per vnionem realiter ab illa distinctam; & tamen mutari intrinsecè, non videtur posse probabiliter negari, cum sit terminus formalis actionis realiter immutatiuæ: ergo per vnionem indistinctam realiter à subiecto vnito mutatur tale subiectum intrinsecè, & consequenter, si Verbum fuit subiectiuè vnitum humanitati, etsi per vnionem ab ipso indistinctam, fuit intrinsecè mutatum.

Secundò. Secundò non enim stat, Verbum vniri subiectiuè intrinsece humanitati de nouo, absque vnione, realiter ab illo distincta: ergo, si de nouo vnitum fuit subiectiuè intrinsece humanitati, recepit in se vnionem, realiter a se ipso distinctam. Probatur antecedens: non stat, subiectiue vniri realiter, absque verã, & reali vnione, sed hæc non conuenit Verbo ab æterno: ergo in tempore incipit existere in illo, & consequenter realiter à Verbo distinguitur. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: implicat vnionem existere, & subiectum non vniri; sed Verbum non vnitur humanitati ab æterno: ergo non existit ab æterno vnio Verbi ad humanitatem.

64 *Tertio.* Denique oppones: nam ad mutationem realem intrinsecam sufficit nouitas intrinsecæ denominationis absque nouitate entitatis sed Verbum ad nouo in tempore subiit, per Incarnationem intrinsecam denominationem vniti ad humanitatem, & terminantis, & personantis illam; ergo fuit mutatum intrinsece. Consequentia cum minori tenet; maior autem ostenditur primò: enim formam esse vnitam materiæ, non addit nouam entitatem in sententia probabili, frequentiorique apud Thomistas; & tamen, quia addit nouam denominationem intrinsecam, forma per vnionem cum materia mutatur: ergo ad mutationem intrinsecam sufficit nouitas intrinsecæ denominationis absque nouitate entitatis. Secundò probatur maior, nam corpus Christi ex vi actionis conuersiuæ substantiæ panis in ipsum mutatur intrinsece, cum D. Thomas *quæstione præcedentis art. 1.* inde probet, Deum non posse esse terminum ad *quem* conuersionis alicuius entitatis, quia est immutabilis, quod autem Deo ratione immutabilitatis repugnat, necessariò mutationem inducit; & tamen ex vi conuersionis non recipit per se primò nouam aliquam entitatem realiter ab ipso distinctam, in frequentiori Theologorum sententia, sed tantum nouam intrinsecam denominationem, nempe, esse id, in quod desinit substantia panis: ergo ad mutationem intrinsecam sufficit nouitas intrinsecæ denominationis absque nouitate intrinseca entitatiua.

65 *Ad primã replicam respondetur.* Respondeo, ad primam replicam, concessa maiori, negando minorem; sicut enim in sententia præsupposita anima rationalis est formalis terminus actionis productiuæ, quin ipsa producatur per talem actionem: ita erit formalis terminus actionis mutatiuæ, quin ipsa mutetur intrinsece, sed tãtum terminus adæquatus, & totalis: & sicut per generationẽ hominis anima rationalis vt *quo* producatur, & generatur, quin in sententia supposita sub vlla ratione producatur, & generetur vt *quod*: ita erit terminus formalis mutationis, per hoc quod mutetur vt *quo*, quin mutetur intrinsecè vt *quod*.

Ad secundam. Ad secundam replicam, nego antecedens, ad probationẽ, concessa maiori, nego minorem, ad cuius probationem distinguo maiorem: implicat, vnionem existere entitatiue, & denominatiue, & subiectum non vniri, concedo maiorẽ entitatiue tantum, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens: non existit entitatiue, & denominatiue ab æterno, concedo consequentiam: non existit entitatiuè, nego consequentiam, quam insto clare; in Deo namque ab æterno existit entitas actionis, qua operatur ad extra, cum sit actio formaliter immanens in communi Thomistarum sententia; & tamen denominatiuo agentis non existit ab æterno, cum in tempore mundum creauerit, vt fide credimus. Ab æterno etiam existit tota entitas, qua Deus munus Verbi exercet respectu mentium beatorum, & tamen non exercet munus Verbi ab æterno. Similiter ab æterno existit in Deo tota entitas, per quam vellet alterius mundi creationẽ, si illum creare decreuisset; & tamen non est ab æterno volẽs illam: ergo pariter potuit Verbo conuenire ab æterno tota entitas vnionis sui cum humanitate, quin ea hoc rectè inferatur, esse ab æterno cum humanitate vnitum. Quam doctrinã *disput.* 11. fusè prosequuti sumus, nec oportet in præsenti, multum in illa immorari; est enim omni denominationi intrinsecæ connotatiuæ communis.

66 *Ad tertiam.* Ad tertiam replicam, nego maiorem; cum enim mutatio sit transitus de non esse ad esse, requirit necessario nouitatẽ entitatis; ad primam probationẽ, permissa maiori, nego minorem; nam eo ipso, quòd dicatur, formam se ipsa sine additione alicuius entitatis intrinsecæ vniri materiæ, consequenter est asserẽdum non mutari intrinsece per vnionem; quomodò autem cum hoc stet, quòd sit terminus formalis actionis immutatiuæ *num. præced.* explicuimus. Ad secundã probationem maioris variè à Theologis occurritur; quidam *Primus modus dicendi.* dicunt, corpus Christi per actionem conuersiuam mutari, quia illam in se ipso recipit; vnde talis actio non immutat corpus Christi effectiue, producendo terminum illud immutantem formaliter, sed per sui receptionem formaliter illud immutat; actio verò incarnatiua, non in Verbo, sed in humanitate recipitur, ideoque per illam nullatenus Verbũ mutatur. Ita M. Prudentius vbi *supra n.* 44. Sed non placet *Reijcitur primo.* modus iste dicendi, & reiicitur primò; nam mutatio, quam Theologi in corpore Christi agnoscunt, ex vi actionis conuersiuæ est mutatio substantialis; sed illa, quæ prouenit ab actione conuersiua formaliter, non substantialis, sed accidentalis est, cum actio conuersiua sit de genere accidentis: ergo mutatio ista non est, de qua Theologi loquuntur, cum docent, corpus Christi per actionem conuersiuam mutari. *Secundò.* Secundò, nam conuersio immediatè à Deo facta (vt potuit) esset actio immanens in Deo formaliter, in veriori Thomistarum sententia, & consequenter non reciperetur in passo, nec illud potest formaliter immutare, & tamen mutaret terminum ad *quem* conuersionis, si verum est, de essentia conuersionis esse terminum ad *quem* immutare: ergo difficultas obiecta per doctrinam traditæ solutionis, non enacuatur.

67 *Secundus modus dicendi.* Aliorum solutio est, corpus Christi per actionem conuersiuam mutari, quia ex vi illius recipit in se ipso modum realem præsentiæ, ad species Sacramentales realiter ab illo distinctum. Sed nec ista solutio est sufficiens. Primò, nam *Reijcitur primo.* modus ille præsentiæ ad species Sacramentales, non substantialis, sed accidentalis est, & consequenter non potest corpus, Christi substantialiter immutare; sed mutatio, de qua Theologi loquuntur, cum docent, corpus Christi per conuersionem mutari, est mutatio substantialis: ergo non rectè saluatur per hoc, quòd ex vi conuersionis producatur in corpore Christi modus præsentiæ ad species Sacramentales. *Secundò.* Secundò, nam modus ille præsentiæ non est terminus primarius actionis transsubstantiatiuæ, sed terminus secundarius illam primariam terminatam supponens; sed mutatio, siquæ est, per conuersionem inducta, conueniens corpori Christi ex vi terminationis primariæ, aliàs essentialis conuersioni non erit, & consequenter poterit conuersio ad Deum ipsum immediatè terminari: ergo mutatio, per actionem conuersiuam causata, insufficienter defenditur per modum illum præsentiæ ad species Sacramentales.

68 Alii respondent, corpus Christi intrinsecè mutari, eo

Tertius modus dicendi. quod terminat ratione sui actionem transsubstantiatiuam, ad quam terminandam est in potentia passiua, esto ea vi talis actionis nihil in corpore Christi effectiuè producatur; Verbum autem, non ratione sui, sed ratione humanitatis terminat actionem incarnatiuam, nec ad illam terminandam in potentia passiua supponitur; ideoque per Incarnationem non fuit aliqua ratione mutatum. *Reijcitur 1.* Cæterum nec ista solutio satisfacit, nam licet corpus Christi terminet ratione sui actionem transsubstantiatiuam; per huiusmodi tamen actionem nihil intrinsecum corpori Christi realiter ab illo distinctum, & in ipso receptum causatur, vt Auctores traditæ solutionis supponunt; sed mutatio realis intrinseca superueniens enti præexistenti, absque receptione entitatis, realiter a subiecto distinctæ, non datur, iuxta ea, quæ hucusque diximus, quod præfati Auctores admittunt: ergo, quamuis corpus Christi terminet ratione sui actionem transsubstantiatiuam, si nihil in corpore Christi causat, non mutatur per illam intrinsece.

Secundo. Præterea, non enim stat, corpus Christi esse in potentia passiua in ordine ad conuersionem, & quod nihil ex vi illius intrinsecè in se ipso recipiat, cum potentia passiua idem sit, quod potentia receptiua; hæc autem intelligi nequit, nisi in ordine ad entitatem aliquam recipiendam: ergo, si corpus Christi nihil in se ipso ea vi conuersionis recipit, non potest ad illam in potentia passiua supponi, sed solum in potentia purè terminatiua, quod ad mutationem intrinsecam non sufficere, constat ex dictis. Si propter hæc asseratur, corpus Christi supponi in potentia receptiua, non termini per conuersionem producti, sed ipsius conuersionis, ideoque per illam mutari; coincidit hæc solutio cum prima, quam refutauimus, & cum illa manet impugnata.

69 *Quartus modus dicendi.* Denique respondetur ab alijs, negando maiorem, quod nempe, corpus Christi ea vi actionis conuersiuæ mutetur aliqua ratione intrinsece, negant etiam repugnare, quod Deus ratione sui sit terminus ad *quē* conuersionis totalis alicuius entitatis in ipsum, & doctrinam Diui Thomæ in argumento allegatam explicant de conuersione formali, per quam vna forma corrumpitur, & alia de nouo introducitur in materia, non autem de cōuersione transsubstantiatiua, & totali, per quam vna substantia in aliam substantiam conuertitur sine alicuius entitatis intrinsecæ acquisitione. Contra quem modum dicendi opponi solet, D. Thomam *loco allegato* eodem modo negare, posse Deum esse terminum ad *quem* conuersionis, ac posse esse terminum à *quo*, idest, quod possit in aliquam rem conuerti; sed hoc secundum est verum, etiam de conuersione totali, cum hæc necessario petat definitionem termini à *quo*, Deoque omnis desitio repugnet: ergo cum negat D. Thomas, Deum esse posse terminum ad *quem* conuersionis, non solum loquitur de conuersione formali, sed etiam de conuersione transsubstantiatiua, & totali. Licet tamen verum iudicem, D. Thomam *loco allegato* sermonem non instituere de conuersione totali, sed de conuersione formali, vt cum Caietano docuimus *disp. 9. § 5. num. 57. & seqq.* Nihilominus præfata solutio displicet. *Reijcitur 1.* Primo, nam terminus ad *quem* conuersionis; etiam totalis, fit de nouo secundum aliquam rationem intrinsecam, & ab actione conuersiua dependet; sed Deo omnis intrinseca dependentia repugnat, & quod de nouo fiat secundum aliquam rationem intrinsecam: ergo repugnat ipsi esse terminum ad *quem* in conuersione totali. *Secundo.* Deinde; nam sententia negans, posse Deum immediate esse terminum ad *quem* conuersionis totalis alicuius entitatis in ipsum, communis est apud Theologos ergo deserenda non est, vt defendatur, Verbum per Incarnationem intrinsece mutatum non fuisse, quod catholica doctrina fatetur.

70 *Vera solutio.* Quare, his modis dicendi omissis, vel dicendum est, per actionem conuersiuam modum aliquem substantialem produci realiter distinctum ab eo, quod est terminus conuersionis, quod docti Thomistæ sentiunt: vel asserendum, terminum ad *quem* conuersionis transsubstantiatiuæ, & totalis, non mutari, mutatione strictè sumpta, sed mutatione largè accepta, scilicet, pro noua dependētia intrinseca; quia, nēpe, terminus de nouo fit, & de nouo sub aliqua ratione dependet: & quia huiusmodi dependentia non potest competere Deo, fit consequens, vt esse non possit terminus ad *quem* actionis conuersiuæ, etiam totalis. Et iuxta hanc doctrinam accipiendus est D. Thom. *loco in argumento allegato*, si fuit de conuersione etiam totali loquutus, vt plures probabiliter sentiunt; Incarnatio autem, nec strictam mutationem induxit in Verbo, nec mutationem acceptam pro nouo fieri secundum aliquam rationem intrinsecam, aut noua intrinseca dependentia; & ideo Verbū ex vi Incarnationis non fuit aliqua ratione mutatum.

71 *Obijcies.* Sed obijcies: corpus Christi vt terminans conuersionem mutatur, mutatione large accepta, quia ex vi conuersionis fit, non absolutè, sed prout est id, quod substantia panis conuertitur; sed Verbum ea vi Incarnationis fuit factum, non absolutè, sed vt terminans humanitatem, & vt in illa subsistens: ergo saltem fuit mutatum illo modo mutationis sumpto, nempe, pro fieri nouo modo, & intrinsece dependere sub aliqua noua ratione. Maior cum consequentia tenet; *Minor prob. 1.* minor autem ostenditur primo, nam Verbum ea vi Incarnationis fuit factum caro, idest homo; sed idem est, Verbum fieri hominem, ac fieri, vt humanitatem terminans, & vt in illa subsistens: ergo ea vi Incarnationis fuit factum sub hac ratione. *Secundo.* Secundo probatur minor: ideo enim corpus Christi ea vi actionis conuersiuæ fit, prout est id, in quod desinit panis, quia ante conuersionem sub hac consideratione non erat; benè tamen post conuersionem, sed Verbum ante Incarnationem non terminabat humanitatem, nec in illa subsistebat; post Incarnationem autem humanitatem terminat, & in illa subsistit: ergo ea vi actionis incarnatiuæ fit, prout terminans humanitatem, & prout subsistens in illa. *Tertio.* Tertio; nam omne, quod nunc est, & antea non erat id habet ea vi alicuius actionis; sed Verbum ante Incarnationem non erat, vt humanitatem terminans, & in illa subsistens; benè tamen post Incarnationem: ergo id habuit ex vi actionis incarnatiuæ, & consequenter per illam sub hæc ratione fuit factum, etsi absolutè factum non fuerit.

72 *Respond. ad 1. probationem.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem; ad primam probationem, concessa maiori, nego minorem; nam Verbum fieri hominem est terminare actionem incarnatiuam, non ratione sui, sed ratione humanitatis; fieri autem vt subsistens in humanitate est terminare actionem ratione subsistentiæ: vnde, quamuis non potuerit Verbum fieri homo, nisi terminaret humanitatem, & in illa subsisteret; non tamen sunt idem, fieri hominem, & fieri vt subsistens in humanitate, & vt terminans illam, neque vnum ex alio infertur, nam variatur appellatio.

Ad secundam. Ad secundam probationem, nego causalem, maioris, sed ideo corpus Christi ea vi actionis conuersiuæ fit sub prædicta ratione quia non est alius terminus actionis conuersiuæ, nisi corpus Christi prout est, id in quod desinit substantia panis, & ideo prædicta actio ad corpus Christi ratione sui terminatur; licet autem Verbum per Incarnationem terminet humanitatem, quam antea non terminabat, hoc tamen non fit actione formaliter terminata ad Verbum, vt humanitatem terminans, sed actione terminata ad humanitatem vnitam, vt ad terminum formalem, & ad compositum ex humanitate, & Verbo resultans, vt ad terminum totalem: vnde humanitas, vt vnita, & compositum resultans ex humanitate, & Verbo ab actione incarnatiua dependent; Verbum autem sub nulla ratione sibi intrinseca dependet ab illa.

73 *Ad tertiā.* Et ex his ad tertiam probationem, distinguo maiorem: ex vi actionis terminatæ ad ipsum, nego maiorem, hoc enim vniuersaliter verum non est: ea vt actionis terminatæ ad ipsum, vel ad aliud, cum quo habeat connexionem, concedo maiorem, & concessa minori, distinguo consequens: id habuit Verbum ea vi actionis incarnatiuæ, vt terminatæ ad subsistentiam Verbi sub aliqua formalitate illi intrinseca, nego consequentiam: vt terminatæ ad humanitatem, quatenus vnitam Verbo, concedo consequ. Verbum enim factum fuit homo, non per sui mutationem, sed per mutationē humanitatis, & similiter non per sui dependentiam, secundum aliquod prædicatum intrinsecam, sed per dependentiam humanitatis, quatenus ipsi vnitæ, vt explicat D. Thomas *infr. q. 16. ar. 6. ad 2.* *S. Tho.* Et, vt Verbum prout humanitatem terminans, & prout in illa subsistens post Incarnationē fuerit cum tamen antea non esset, non requiritur actio Verbum sub prædicta ratione producens, sed sufficit actio productiua humanitatis, quatenus vnitæ Verbo, sine qua, vt sibi vnita, non potest Verbum rationem terminantis humanitatem, & in illa subsistentis exercere.

74 *Instabis.* Sed instabis: ideo humanitas, vt vnita, fit per actionem incarnatiuam, & ab illa dependet, quia per talem actionem humanitas Verbo vnitur; sed per eandem actionem Verbum vnitur humanitati, & redditur terminans, & suppositans humanitatem: ergo fit ex vi illius actionis Verbum vt vnitū humanitati, & vt terminans, & suppositans illam, & prout sic a prædicta actione dependet.

Maior enim consequentia tenet; minor autem probatur, nam Verbum humanitati vniri, illamque suppositare, & ter-

terminare, cum non fuerit ab æterno, sed inceperit in tempore, necessum est, quod per aliquam actionem fiat; sed non per aliam, nisi per actionem incarnatiuam: ergo per illam Verbum humanitati vnitur, & humanitatem terminat.

75 *Respond.* Respondeo, distinguendo maiorem: quia per talem actionem vnitur humanitas effectiuè, concedo maiorem: terminatiuè, nego maiorem, & distinguo minorem: Verbum per illam actionem vnitur humanitati effectiuè, nego minorem: terminatiuè, concedo minorem, & nego consequentiam. Nam Verbum per Incarnationem vnitur humanitati, non quia illa actio Verbi entitatem attingat, & sub aliqua ratione producat, sed solum quia per illam adiungitur Verbo humanitas, quæ est extremum, cui Verbum vnitur, tota efficientia actionis sistente in humanitate terminante vnionem Verbi, & illi subiectiuè vnita; humanitas autem ex vi Incarnationis vnitur Verbo effectiuè: vel quia producitur in humanitate vnio realiter ab illa distincta, vt verius *disp.* 11. censuimus: vel quia humanitas, sub ratione, & denominatione vnitæ producitur, & ideo humanitas vt vnita ab actione incarnatiua effectiuè dependet; Verbum autem vt vnitum non dependet effectiuè ab illa.

Et ratio est; quia cum vnio Verbi ad humanitatem à subsistentia, & entitate Verbi sit indistincta, entitas autem Verbi sit extra sphæram efficientiæ, causalitatis, & dependentiæ, fit consequens, vt Verbum, quatenus vnitum humanitati, & prout terminans, & suppositans illam, non possit fieri per actionem creatam, nec ab illa dependere; vnio autem humanitatis ad Verbum, si est realiter ab illa distincta, petit, vt existat, per aliquam actionem produci; si autē ab entitate humanitatis non differt, cum entitas humanitatis extra sphæram dependentiæ non sit, potest per actionem fieri, & ab illa dependere.

76 *Vrgebis adhuc. S. Tho.* Sed vrgebis adhuc ex D. Th. *infra q.* 16. *art.* 6. *in corp.* illis verbis: *Vnumquodque dicitur esse factum illud, quod de nouo incipit prædicari de ipso; esse autem hominem, verè prædicatur de Deo, sicut dictum est: ita tamen, quòd non conuenit Deo esse hominem ab æterno, sed ex tempore per assumptionem humanæ naturæ: & ideo hæc est vera, Deus factus est homo.* Hæc D. Tho. Ex quibus sic arguitur; sed de Verbo incipit prædicari de nouo, non solum quod sit homo, sed etiam esse humanitati vnitum, humanitatē terminans, & in illa subsistens, cum nihil horum ab æterno habuerit: ergo Verbum, non solum est factum homo, sed etiam est factum, vt vnitum humanitati, vt humanitatem terminans, & vt in illa subsistens, & consequenter secundum aliquam rationem sibi intrinsecam fuit ab actione incarnatiua dependens.

77 *Respond.* Respondeo, maiorem D. Tho. esse vniuersaliter veram de omni, quod incipit prædicari de nouo nouitate entitatiua; non autem de eo, quod incipit prædicari de nouo nouitate denominatiua, & purè terminatiua. Quando enim nouitas hæc prouenit à forma incausabili, & infactibili, non est necessum, vt de nouo prædicetur, quod terminet efficientiam, imò nec potest illam terminare. Et quia Verbum esse vnitum humanitati, esse humanitatem terminans, & in illa subsistens, non addit Verbo nouam aliquam entitatem in recto, sed tantùm nouam denominationem, nouamque terminationem prouenientem ab entitate subsistentiæ Verbi, quæ incausabilis, & improducibilis est, fit consequens, vt quamuis hæc de noua prædicentur de Verbo; non tamen dicatur factum, vt humanitatem terminans, vt humanitati vnitum, & vt in illa subsistens, secundum id, quod in his prędicationibus importatur in recto, nempè, secundum subsistentiam Verbi, quæ omnia hæc munera exercet, sed tantum secundum id, quod in illis importatur in obliquo, nempè, secundum humanitatem, cui Verbum vnitur, quam terminat, & in qua subsistit.

78 Sed contra hucusque dicta obstare videtur grauiter doctrina D. Tho. vbi *proximè in solutione ad* 2. illis verbis: *Quandocumque aliquid de nouo prædicatur de altero cum mutatione eius, de quo dicitur, tunc fieri est mutari. Et hoc contingit in omnibus, quæ absolutè dicuntur: non enim potest albedo, aut magnitudo de nouo aduenire alicui, nisi per hoc, quod de nouo mutatur ad albedinem, vel magnitudinem; ea verò quæ relatiuè dicuntur, possunt de nouo prædicari de aliquo absque eius mutatione.* Hæc D. Tho. Ex quibus tale argumentum contra hucusque dicta consurgit quæ absolutè prædicantur, non possunt de nouo de aliquo subiecto enuntiari, absque illius mutatione; sed humanitas de nouo in tempore prædicata de Verbo, non est prædicatum relatiuum, sed absolutum ergo non potuit de nouo prędicari de Verbo, sine Verbi mutatione. *Difficultas contra hucusq; dicta S. Tho.*

Respondeo, explicando D. Th. & distinguendo maiorem: quæ absolutè prædicantur, quantum ad substantiam, & modum, concedo maiorem: quantum ad substantiam tantum, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam, nam licet humanitas dicta de Verbo sit prædicatum quantum ad substantiam absolutum; prout tamen de Verbo enuntiatur, induit modum prædicati relatiui; quia de illo dicitur absq; vlla entitate Verbo superaddita, illi subiectiuè inhærente, præter relationem rationis, nam humanitas non inest Verbo, nec illud informat: vnio humanitatis ad Verbum illi non inhæret, vnio Verbi cum humanitate non distinguitur realiter a subsistentia Verbi: vnde nihil realiter intrinsecè inhærens, vel realiter intrinsecè informans conuenit Verbo ex vi Incarnationis, sed sola rationis relatio Verbo intrinseca superadditur, & ideo humanitas, prout de Verbo enuntiatur, quamuis prædicatum sit absolutum; induit tamen modum prædicati relatiui quoad hoc, quod est de nouo prædicari de Verbo, absque mutatione illius. Quam doctrinam clare indicauit D. Thom. *loco proximè allegato*, vbi postquam duo illa genera prædicatorum distinxit, nempe, quę absolutè, & quæ relatiuè dicuntur, hęc verba subiecit: *Esse autem hominem conuenit Deo ratione vnionis, quæ est relatio quædam, & ideo esse hominem prædicatur de nouo de Deo absque eius mutatione per mutationem humanæ naturæ.* Quæ verba non sic accipienda sunt, vt vnio, ratione cuius conuenit Deo esse hominem, formaliter in relatione rationis consistat, vt aliqui intellexerūt, parum mente D. Thomæ scrutantes, minusque de illa curantes, sed quia talis vnio nihil addit Verbo inhærens, aut illud intrinsecè informans, præter relationem rationis, non in qua vnio consistat, sed quam connotet, & afferat. Quia ergo huiuscemodi vnio, ratione cuius conuenit Verbo esse hominem in tempore, nihil addit Verbo inhærens, nisi solum respectum rationis, ideo esse hominem est prædicatum, licet quoad substantiam absolutum, relatiuum tamen, quoad modum, & idcirco de Verbo in tempore dicitur absque illius mutatione. Eandem doctrinam tradiderat D. Tho. *q.* 16. *solutio art.* 1. *ad* 4. prius *in* 3. *Sent. dist.* 1. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 1. 79 *Respond.* *S. Tho.*

Maneat ergo mente fixum, Verbum ex vi Incarnationis non fuisse mutatum intrinsecè, nec mutatione stricta, prout est transitus de non esse ad esse intrinsecum ratione potentiæ passiuæ, & receptiuæ, nec mutatione largè sumpta, pro dependentia ab aliqua causa secundum rationem intrinsecam; ac proindè Incarnationem non fuisse impossibilem, eo quod ex illa mutatio aliqua intrinseca sequatur in Deo, Ex quo inconuenienti principaliter arguunt contra Incarnationis possibilitatem inimici nostræ fidei *Quod si hoc vobis difficile, & mirabile apparet; memento* (inquit Caietanus, *infra qu.* 16. *art.* 6 *circa solutionem* 2. *argumenti*) *quod nihil est mirabilius, quam Verbum caro factum est, post Trinitatis arcanum.* Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri in 3. *dist.* 1. §. 1. ad illa verba: *Misit Deus Filium suum factum de muliere*, vbi à D. Tho agitatur, vtrum, Deum incarnari, fuerit possibile; præcipua enim difficultas, quæ contra possibilitatem Incarnationis obiicitur est, quod ex illa Dei mutatio intrinseca sequi videatur. 80 *Totius disputationis solutio.* *Caiet.* *M. Sent.*

DISPV-

DISPVTATIO DECIMAQVINTA.

Sub qua ratione conueniat personæ diuinæ assumere naturam creatam, & an illam assumere potuerit secundum prædicata absoluta.

§. I.

Prima pars disputationis resoluitur.

1 *Supponitur 1.*

IN præsenti supponimus primò, conuenire diuinæ personæ assumere naturam creatam, quod docet D. Thom. *in hac quæst. art. 1.* & patet ratione illius: nam in Verbo *assumptionis* duo importantur, videlicet, principium actionis, & terminus, vel extremum, cui natura assumpta vnitur, assumere namq; idem est, quod ad se sumere; sed persona diuina est principium actionis incarnatiuæ, assumptiuæque humanitatis; agere namq; suppositorum est, & omnis operatio ad extra diuinis personis conuenit, iuxta commune axioma, quo asseritur: *Opera Trinitatis ad extra indiuisa esse, & tribus personis communia*: est etiam terminus, vel extremum, cui humana natura vnitur; est enim vnita Verbo, quod est secunda in Trinitate persona: ergo propriissimè conuenit personæ diuinæ assumere naturam creatam.

2 *Supponitur 2.* Secundo supponimus, conuenire etiam naturæ diuinæ hoc, quod est assumere naturam creatam, etsi hoc minus propriè de natura, quam de persona dicatur. Quod docet D. Th. *in hac qu. art. 2.* & ratione illius probatur: etenim natura diuina ratione sui est principium *quo* assumptionis; personis namque diuinis conueniunt actiones ad extra, qualis est actio assumptiua, virtute, & ratione naturæ, tanquam principij *quo* illarum, ideoque sunt indiuisæ; & tribus personis conueniunt, quia natura, quæ est pricipium illarum, personis conuenit indiuisè; est etiam natura diuina terminus, vel extremum assumptionis, licet non ratione sui immediatè; benè tamen ratione personæ terminantis naturam creatã, à qua natura Dei non differt suppositaliter: ergo conuenit ipsi assumere naturam creatã, non quidem ad se immediatè; benè vero ad sui personã, a qua personaliter nõ differt.

3 *Obiectio.* Sed dices, sequi ex hac ratione cum æquali proprietate conuenire naturæ diuinæ assumere naturam creatam, ac conuenit diuinæ personæ: consequens est falsum, & contra D. Th. *in præsenti articulo 2.* ergo ratio non concludit. Probatur sequela, nam assumere dicit duo, scilicet, principium actionis assumptiuæ, & terminum, vel extremum; cui natura assumpta vnitur, & ad cuius esse assumitur; sed licet esse terminum, & extremum assumptionis conueniat naturæ diuinæ ratione personæ, esse tamen assumptionis principium conuenit personæ ratione naturæ: ergo omnibus pensatis, tam propriè conuenit naturæ diuinæ assumere naturam creatam, ac conuenit diuinæ personæ. *Respond.* Respondeo, negando sequelam; ad illius probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam; ratio autem discriminis est, nam agere, quamuis conueniat personæ ratione naturæ, conuenit tamen cum omni proprietate personæ, supposita namque cum omni proprietate operantur, vt *quod*, etsi operentur virtute, & ratione naturæ per modum principij *quo* terminare autem naturam creatam, non conuenit naturæ diuinæ formaliter, sed tantum identicè, & materialiter, eo quod non distinguitur suppositaliter persona, ratione sui formaliter terminante, ac per consequens cum maiori proprietate conuenit personæ diuinæ assumere naturam creatam, quam conueniat diuinæ naturæ,

Tertio præmittendum est, esse principium actionis assumptiuæ humanitatis, conuenire personæ diuinæ ratione naturę, perfectionumque absolutarum. Quod patet, nam sub eadem ratione persona diuina est principium actionis assumptiuæ humanitatis, sub qua est principium aliarum operationum ad extra, Deus namque sub eadem ratione, & ratione eiusdem formę, vel formalitatis, est principium omnium, quæ extra se operatur; sed esse principium aliarum operationum ad extra, conuenit personis diuinis ratione naturæ, vt principij *quo* radicalis, & ratione omnipotentiæ, vt virtutis proximæ operatiuæ, non autem ratione proprietatum personalium: quocirca nihil potest ad extra vna persona operari, quod alia non operetur; sed omne opus ad extra indiuisè conuenit omnibus personis diuinis: ergo esse principium assumptionis naturæ createę, actionisque assumptiuę humanitatis conuenit diuinæ personę, non ratione proprietatis personalis, sed ratione naturæ, perfectionumque absolutarum. 4 *Supponitur 3.*

His breuiter præsuppositis, quod in discrimen vertimus est, ratione cuius conueniat personæ diuinæ terminare, personare, aut suppositare humanitatem, esseque extremum vnionis humanitatis cum ipsa, & hoc de facto, vel de possibili, an scilicet, de facto terminauerit vnionem humanitatis ratione alicuius prędicati absoluti, an ratione solius formalitatis relatiuæ & an potuerit ratione alicuius prædicati absoluti esse extremum assumptionis naturę createę, & terminus vnionis ipsius? 5 *Aperitur difficultas.*

Circa primum variæ sunt Theologorum sententię. Prima docet, humanitatem de facto fuisse primo, & per se vnitam naturę diuinę secundum perfectionem absolutam sumptam absolutè; secundariò autem, & ex consequenti cum proprietate personali Filij, & ob hanc secundam vnionem, quę personalis est, sola persona Filij tui Incarnata de facto. Hanc tenet Durandus *in 3. dist. 1. q. 2. num. 8. & dist. 5. q. 1 num. 9.* 6 *Prima sent.* *Durand.*

Secunda sent. Secunda sententia docet, vnionem humanitatis ad Verbum factam esse primariò cum esse personali Verbi; secundariò autem cum natura secundum esse absolutum sumptum absolute. Pro hac refert Vazquez *disput. 26. cap. 2.* Capreolum *in 3. dist. 1. q. 1. art. 1. & 3 ad argumenta Durandi*; falsò tamen, vt ex dicendis constabit. Refert etiam Victoriam, & Soto, quos tamen postea adducit pro tertia sententia, quæ docet, Verbum terminare vnionem humanitatis ad ipsum ratione subsistantiæ absolutę, non pręcisè, & absolutę sumptę, sed vt modificatæ personalitate, & proprietate relatiua Filii. Hanc sententiam tribuit Medina, Marsilio *in tertio*, pro qua etiam refert Victoriam, & Sotum. *Vazq.* *Capreol.* *Tertia sent.* *Medin.*

7 *Quarta sent.* Quarta sententia docet, Verbum terminare vnionem humanitatis, non ratione perfectionis absolutæ, sed ratione proprietatis personalis relatiuæ. Hanc tenent Caietanus, & Medina in *præsenti art. 2.* Nazarius *controuersia 1.* Illustrissimus Arauxo *dub. 3. conclus. 1* Magister Sancto Thoma *art. 2.* Aluarez *disput. 21.* Cabrera *art. 2. disput. vnic.* Lorca *disput. 24.* & frequenter Recentiores Thomistæ. Tenent etiam ex Patribus societatis Suarez *disput. 12. sect. 2.* Vazquez *disp. 26.* pro illa referens Richardum, Scotum, Gabriel. *Caiet.* *Medin.* *Nazar.* *Arauxo.* *M.S.Th.* *Aluar.* *Cabrer.*

[Loren. Suar. Vazq. Toner. Gran. Albert. Raddn. Castillo.] brielem, Ochanum, Almaynum, & Paludanum; falsò tamen Paludanus pro hac sententia refertur, vt *infra* videbimus. Eidem sententiæ adhæsere Tanerus *disp. 1. de Incarnatione q. 14. dub. 1.* Granadus *contron. 1. de Incarnatione tract. 5. disp. 3. num. 7.* Albertinus *corollario 11. Theologico ex prædicamento substantiæ quæst. 11. dub. 2.* illamque sequuntur communiter Recentiores ea eadem familia. Tenent etiam ex Discipulis Scoti, Radda *tom. 3. contron. 5 art. 3.* & Franciscus del Castillo *disp. 6. quæst. 1.*

8 *[Vlt. sent. Ochan. Gabr. Palud.]* Vltima sententia docet, rationem, qua Verbum terminat humanitatem de facto, non esse solam proprietatem personalem, nec solam formalitatem absolutam, sed ea vtraque ratione conflari pro hac referuntur Ochanus, & Gabriel *in 3. dist. 4. quæst. 1. art. 1.* asserentes rationem terminandi esse totam personam Verbi, quæ ea natura, & proprietate personali conflatur. Illam expressè tenet Paludanus *in 3. dist. 1. quæst. 2. art. 3. solutione ad 6. argum.* ab aliis contra Durandum propositum, vbi docet, vnionem non esse terminatam in essentia, nec in relatione, sed in persona, & principalius cum persona, quam cum essentia, vel relatione; rationem autem terminandi vnionem, nec esse relationem solam, nec essentiam solam, sed vtramque simul. *[Capr.]* Eandem sententiam defendit Capreolus *in 3. dist. 1. quæst. 1. art. 3. in solutione ad argumentum Durandi*, vbi docet personam Verbi terminare dependentiam naturæ assumptæ, quoad suppositationem per suam proprietatem subsistentem quæ includit, non solum subsistere essentiale, sed vltra hoc relationem, cui conuenit tale subsistere. *[Hispal.]* Cui sententiæ subscripsit Hispalensis *in 3 Sent. dist. 1 quæ. 1 art. 4 ad 2. argum. Durandi contra tertiam conclusionem.*

9 *[Conclusio.]* Sit nostra conclusio *Humanitas non fuit immediatè vnita naturæ diuinæ, nec indiuiduo deitatis, vt communi tribus personis, sed personalitati, & personæ Verbi fuit immediatè vnita, & deitati mediatè.* Hæc conclusio statuitur contra Durandum, cuius sententiam, Capreolus periculosam censet, Caietanus cauendam; Medina hæreticam, Cabrera temerariam, Suarez omnino improbabilem, Recentiores temerariam, & errori proximam; estque expressa D. *[S. Tho.]* Thomæ in *hac quæst. art. 2.* vbi docet: *De natura verum esse, quod assumpserit humanitatem, quia ratione sui fuit assumptionis principium, & terminus ratione personæ Verbi, cui est immediatè vnita.* Sentit ergo D. Thom. naturam non esse ratione sui terminum immediatum vnionis humanitatis, sed solum mediate illam terminare ratione personalitatis Verbi, cui immediatè fuit vnita.

10 *[Prob. 1. Cōc. Tolet.]* Et ostenditur primo ex Concilio Toletano 6. & 11. vbi hæc veritas videtur diffinita, illis verbis. *Incarnationem quoque huius Filij tota Trinitas operasse credenda est, quia inseparabilia sunt opera Trinitatis; solus tamen Filius formam serui accepit in singularitate personæ, non in vnitate diuinæ naturæ, in id, quod proprium est Filij, non quod Trinitati commune est.* Sed si humanitas fuisset primo vnita deitati, & huic Deo, vt communi tribus personis, falsa esset propositio negatiua Concilij, qua docet, Filium non suscepisse formam serui, idest, humanitatem in id, quod commune est Trinitati: ergo, vt veritas dictæ propositionis subsistat, necessario est asserendum, non fuisse humanitatem immediatè vnitam deitati, vel huic Deo, vt toti Trinitati communi.

[Duplex solutio sumpta ex doctrina Durandi.] Huic argumento responderi potest primo, mentem, & intentum Concilij, solum esse decernere, vnionem humanitatis ad Verbum, non in natura, sed in persona esse factā, neq; ex tali vnione vnam resultasse naturam, sed tantum vnam personam, quod verissimū est, & catholicè fatetur Durandus *dist. 1. q. 1. n. 11. & dist. 5. q. 2. n. 9.* nec oppositum ex illius sententia colligitur nā vnio immediata humanitatis ad deitatem, & quam Durandus defendit, non est ad deitatem sub conceptu naturæ, sed sub conceptu existentiæ, & subsistentiæ, neque ex tali vnione vna natura resultat, sed tantum vnum subsistens. Secundo responderi potest, Concilium loqui de vnione sumpta completè, prout requiritur in sententia Durandi, vt humanitas in concreto absolutè de persona prædicetur: qua ratione verum est, non in id, quod est commune, sed in id, quod proprium est Verbi, esse humanitatem susceptam, nam vnio, quam concedit Durandus immediatè factam cum deitate quoad existentiam, non completa, sed inchoatiua est, & per vnionem cum personalitate Verbi completur, in illaque terminatur.

11 *[Prima solutio reijcitur.]* Cæterum quamuis istæ euasiones sufficiant, vt sententia Durandi, non sit expressè à Concilio damnata; non tamen plenè argumento satisfaciunt. Non prima, nam Concilium duo asserit: primum est, Filium suscepisse humanitatem, non in vnitate naturæ, sed in singularitate personæ secundum est, suscepisse humanitatem, non in id, quod est commune Trinitati, sed in id, quod proprium est Filij; hoc autem secundum non est inanis repetitio prioris, sed aliquid superaddit; at per primum excluditur vnio humanitatis ad Verbum facta in natura: ergo per secundum excluditur vnio ad id, quod est Trinitati commune sub quocumque conceptu absoluto sumpto absolutè, saltem, vt facta primariò.

[Secunda solutio reijcitur.] Deinde secunda solutio reijcitur, nam licet vnio humanitatis ad Verbum non sistat in prædicato absoluto, & communi, sed transeat ad id, quod est proprium Verbi, absolutè tamen dicitur in sententia Durandi vnita deitati sub conceptu communi, & absoluto: ergo quamuis susceptio humanitatis a Verbo in absoluto, & communi prædicato non sistat, sed vlterius transeat in id, quod est proprium Verbi, absolutè dicetur suscepta à Verbo in id, quod est toti Trinitati commune, & consequenter propositio negatiua Concilij absolute falsa erit. Prima consequentia patet a paritate rationis: secunda etiam constat, nam ad ipsum, quod sufficit, vt propositio affirmatiua sit absolutè vera, sufficit, vt contradictoria negatiua absolutè sit falsa, vt omnibus est conspicuum, & ex ipsis terminis notum; sed propositio negatiua Concilij, qua docet, non fuisse humanitatem susceptam à Verbo in id, quod commune est, contradictoriè opponitur prædictæ propositioni affirmatiuæ, qua dicitur, fuisse a Verbo humanitatem susceptam in id, quod est toti Trinitati commune. ergo, si hæc absolutè est vera, propositio negatiua Concilii absolutè falsa erit.

12 *[Vtraque solutio reijcitur.]* Denique contra vtramque solutionem facit: nam sicut verba Scripturæ accipienda sunt iuxta communem Patrum intelligentiam: ita Conciliorum verba iuxta communem Scholasticorum explicationem accipienda sunt, nam si cuiuis liceat Conciliorum verba ad proprium, & singularem sensum exponere, nihil firmum ex illis habebatur; sed prædicta verba Concilij Toletani a Theologis Scholasticis communiter explicantur: ita vt vnionem immediatam, & primariam humanitatis ad Verbum in prædicato absoluto, & communi tribus personis, absolutè sumpto excludent, non solum sub conceptu naturæ, sed etiam sub quocumque alio conceptu, qui personalis non sit: ergo sic accipi debent, & consequenter neganda est vnio humanitatis ad Verbum primariò terminata, ad prædicatum aliquod absolutum tribus personis commune absolutè, & communiter sumptum.

13 *[Syn. gener. Dionis.]* Secundo probatur conclusio ex 6. Synodo generali *actione 8.* vbi verbis sumptis ex Dionisio *lib. de diuinis nominibus cap. 2. parte prima*, de his, quæ ad mysterium Incarnationis pertinent, sic dicitur. *His enim nec Pater, nec Spiritus vlla ratione communicant, nisi fortè quis asserat benignitate, clementiaque, & communicatione voluntatis, atque in omni supereminentissima, & ineffabili operatione, illos quoque extitisse consortes* Sed si humanitas vnita fuisset immediatè deitati secundum prædicatum absolutum sumptum absolute, Pater, & Spiritus Sanctus in his, quæ ad mysterium Incarnationis pertinent, communicassent cum Filio, non solum in voluntate, & in supereminentissima, & ineffabili operatione, sed etiam in terminatione humanitatis, nam terminatio illa fuisset tribus personis communis: ergo neganda est huiuscemodi terminatio vnioque immediata, & primaria humanitatis cum deitate sub conceptu absoluto sumpto absolutè.

14 *[Solutio ex Durando.]* Huic argumento responderi potest ex doctrina Durandi, verba Synodi, & Dionisii explicando de communicatione sufficiente pro absoluta prædicatione humanitatis assumptæ sic enim Pater, & Spiritus Sanctus, non communicant in mysterio Incarnationis, nec consortes sunt cum Filio, de quo solum absolute prædicatur, hominem esse factum, quia humanitas vnita est Filio, nedum in communi subsistentia, sed etiam secundum proprietatem personalem; aliis autem personis non fuit humanitas vnita secundum proprietates personales, sed tantum secundum subsistentiam absolutam, & communem: quæ vnio sufficiens non est, vt humanitas sumpta in concreto de illis absolute prædicetur, vt explicat Durandus *in 3 distin. 1 q 2 & q.* *[Durand.]*

15 *[Si Vrgeas.]* Si vrgeas: nam Concilium asserit Patrem, & Spiritum Sanctum nulla ratione cum Filio communicare in mysterio Incarnationis, nisi misericordi, & benignissima voluntate sed vniuersalis illa loqutio, maximè adiuncta exceptione, omnem aliam communicationem excludit: ergo non potest sine iniuria Concilii, & consequenter, nec sine fide detrimento defendi, Patrem, & Spiritum Sanctum cum Filio

com-

communicasse in terminatione humanitatis, sub ratione absoluta, & tribus personis communi.

Respondebit Durandus.

Respondebit Durandus verba Concilii, & Dionisii, etsi vniuersalia sint, ab omnibus esse aliqualiter restringenda, ita vt non accipiantur cum omni vniuersalitate, quam sonant, nam secundum fidem humanitas fuit vnita deitati, saltem secundariò, & mediatè, quæ cum sit aliquid Patris, & Spiritus Sancti, necessario est asserendum, in illa cum Filio communicasse. Item in sententia communi Thomistis, quæ damnari absque audacia, & temeritate non potest, humanitas vnita fuit secundario cum existentia absoluta naturæ diuinæ, quandoquidem per illam existit, & consequenter in illa Verbum incarnatum cũ aliis personis communicat. Ac denique in sententia, extra Scholam D. Thomæ communi, & pluribus Thomistis plausibili, humanitas Christi sanctificata fuit a deitate sub conceptu naturæ sanctificatione morali, vel physica, & consequenter in prædicato sanctitatis, aliæ personæ cum Verbo incarnato communicant: ergo omnes tenentur verba Concilii, aliqualiter restringere, illaque non accipere cum omnimoda vniuersalitate; ac proindè licebit Durando, maiorem restrictionem addendo, illa interpretari, vt *supra*, scilicet, de communicatione sufficiente ad absolutam humanitatis prædicationem de Patre, & Spiritu Sancto

16 *Si insistas.*

Si insistas: vniuersalis illa Concilii loquutio, scilicet, Pater, & Spiritus Sanctus nulla ratione cum Filio communicant, saltem excludere debet omnem communicationem in termino, vel extremo Incarnationis primariò; sed hoc in omnibus sententiis relatis saluatur, non autem in sententia Durandi: ergo illius sententia verbis Concilii aduersatur.

Respondebit Durandus 1.

Respondebit Durandus, negando maiorem. nam si iuxta omnes, verba Concilii aliqualiter sunt restringenda, nec cum omnimoda vniuersalitate accipienda, poterit ab ipso addi aliqua maior restrictio.

Secundo respondebit.

Præterquamquod vnio humanitatis cum deitate, quam defendit Durandus, etsi ordine executionis sit prima; ordine tamen intentionis non est prima, sed secunda, ordinatur enim ad vlteriorem vnionem cum Verbo secundum proprietatem personalem: vndè poterit Durandus verba Concilii explicare de communicatione aliorum personarum cum Verbo in termino, & extremo vnionis humanitatis ordine intentionis primariò; & in hoc verum est, etiam in sententia Durandi Patrem, & Spiritum Sanctum cum Filio non communicasse.

17 *Reijcitur hæc doctr.*

Sed contra hanc euasionem obstat primò verba Dionisij à 6. Synodo relata fere ab vniuersis Theologis, vno, vel altero excepto, accipi cum omnimoda vniuersalitate: ita vt excludant ab alij personis diuinis communicationem cum Verbo in termino primario, & immediatu vnionis humanitatis ad ipsum, sed Conciliorum verba accipienda sunt, vt diximus, iuxta intelligentiam Theologorum communem: ergo excludenda est a Verbo terminatio immediata humanitatis, sub prædicatu absoluto sumpto absolute, & sub concepto & ratione omnibus personis communi, consequenterque est negandum, fuisse vnitam humanitatem primo, & per se deitati sub conceptu absoluto, & huic Deo omnibus personis communi; vt Durandus asseuerat.

18 *Tertio probatur conclusio.*

Deindè reijcitur, & est tertium argumentum, illudque in hac parte validissimum, nam sequi ut ex sententia Durandi, non solum Filium, sed etiam Patrem, & idem est de Spiritu Sancto, dicendum, fuisse incarnatum, & hominem esse factum. Consequens est contra fidem, qua credimus solam secundam Trinitatis personam esse incarnatam, & solum Verbum esse hominem factum pro nobis: ergo sententia Durandi sustinenda non est. Minor cum consequentia tenet; sequela autem probatur; quod enim conuenit ratione sui huic Deo, vt communi tribus personis, de illis omnibus prædicatur; sed in sententia Durandi hic Deus, vt tribus personis communis, ratione sui immediatè terminauit vnionem humanitatis & consequenter ratione sui, prout sic communis, est Incarnatus, & ex vi Incarnationis est factus homo: ergo ea illius sententia sequitur, non solum Filium, sed etiam Patrem, & Spiritum Sanctum carnem assumpsisse, & homines esse factos.

19 *Respondet Durandus dupliciter, primo.*

Huic argumento respondet Durandus dupliciter: primò respondet *qu. 2. allegata num.* 12. negando sequelam: vt enim de personis affirmetur humanitas, & de illis esse incarnatas dicatur, præter vnionem communem, secundum in existentiam, vnio personalis requiritur, idest, vnio secundum id, quod cuilibet personæ est proprium. Quia ergo humanitas fuit Verbo vnita, non solum secundum in existentiam in prædicato communi, sed etiam vnione personali ratione proprietatis relatiuæ; cum alijs autem personis, solum fuit vnita secundum in existentiam in prædicato communi, non verò secundum proprietates relatiuas, hinc fit, vt solum de Verbo sit verum incarnatum, & hominem factum, secus autem de aliis personis.

20 *Secundo respondet.*

Secundo respondet *q. 4. num. 7.* ex vnione humanitatis cum hoc Deo, vt tribus personis communi, & ex eo, quod hic Deus Incarnatus sit, & factus homo, non sequi, quod Pater Incarnatus, & homo factus absolutè dici possit, bene tamen cum limitatione, & cum hac reduplicatione, scilicet, in quantum Deus, nam his nominibus Pater Incarnatus est, vel Spiritus Sanctus, importatur vnio humanitatis cum proprietate personali Patris, aut Spiritus Sancti; & terminatio per illam, quæ de facto non intercessit, sed tantum vnio cum prædicato communi respectu Patris, & Spiritus Sancti; & ideo concedi potest, Pater, in quantum Deus est homo, Spiritus Sanctus, in quantum Deus est Incarnatus; non autem potest absolutè dici Pater Incarnatus est, vel Pater est homo factus, & idem de Spiritu Sancto est dicendũ; & hoc est quod fide credimus.

21 *Prima solutio reijcitur 1. Conc. Tol.*

Nulla tamen ex his euasionibus argumento satisfacit, & prima reijcitur primo ex Concilio Toletano 6. illis verbis: *Nam si naturam hominis, denique alteram in alteram confudisset, tota Trinitas corpus assumpsisset, quoniam constat, naturam Trinitatis esse vnam, non tamen personam*. Ex quibus tale argumentum conficitur. si vnio humanitatis ad Verbum esset in natura facta, quia hæc est toti Trinitati communis infert Concilium, tres personas fore Incarnatas, & de omnibus verificandum esse, quod corpus assumpsissent: ergo, si de facto vnio humanitatis ad Verbum, primo terminata est in prædicato omnibus personis communi, & primo facta cum indiuiduo deitatis, vt communi tribus personis, de omnibus est verum dicere, quod carnem, & corpus assumpserint, & quod homines sint factæ.

22 *Secundo. S. Tho.*

Secundo reijcitur: atenim natura diuina propriè dicitur Incarnata, vt ex Damasceno *lib. 3. fide orthodoxa cap.* 6 docet D. Thom. *in præsenti ar. 2.* quem sequuntur omnes Theologi, & rationem reddit D. Thomas *solutione ad 1. argum.* quia, nempè, natura diuina non differt suppositaliter à Verbo, quod immediatè assumpsit humanitatem, & ratione sui fuit Incarnatum; sed Pater, & Spiritus Sanctus, non differunt suppositaliter ab hoc Deo, vt communi tribus personis; ergo, si hic Deus immediatè, & ratione sui fuit Incarnatus, & homo factus Pater, & Spiritus Sanctus propriè Incarnati dicentur, & homines facti.

Confirmatur.

Confirmatur: quia namque assumere naturam creatam sumptum pro principio actus, quod idem est, ac esse Incarnationis principium, conuenit diuinis personis ratione naturæ, vt communis, omnes diuinæ personæ dicuntur propriè principium Incarnationis, vt docet D. Thomas *in præsenti art.* 4. cui omnes Theologi consentiunt, nec ab aliquo potest negari: ergo, si terminare immediatè naturam humanam conuenit Verbo ratione naturę diuinę, prout est tribus personis communis, omnes eum proprietate dicentur terminare humanitatem, & consequenter dicentur propriè Incarnatę, & cum proprietate homines.

S. Tho.

23 *Tertio.*

Denique reijcitur: nam id, quod conuenit naturæ secundum se, & ratione sui immediatè, prædicatur de omnibus personis diuinis. ergo, si esse hominem, terminareque humanitatem, deitati ratione sui conuenit immediatè, vel huic Deo, vt communi tribus personis, omnes diuinę personę terminant humanitatem, & ex vi Incarnationis sunt homo. Consequentia tenet; antecedens autem est expressum D. Thomę *in hac q. art. 2. ad 3. & art. 4. in corpore*. Et ostenditur primò: quia namque sapientia, misericordia, & iustitia conueniunt naturę diuinæ, vt communi tribus personis, etiam personis conueniunt, & de illis prædicantur ergo omne prędicatum conueniens Deo immediatè ratione naturæ, vt communis, prædicatur de personis. Secundo probatur: nam hæc consequentia est bona: *Hic Deus, vt communis tribus diuinis personis, est ratione sui homo; sed Pater est hic Deus: ergo Pater est homo*. Sed, supposita vnione immediata humanitatis cum hoc Deo, vt communi Trinitati, omnes pręmissę sunt verę: ergo tali vnione supposita, vt à Durando statuitur, non solum Filius, sed etiam Pater est homo, idemque est de Spiritu Sancto dicendum.

S. Tho.

24 *Secunda solutio Durandi reijcitur.*

Deinde secunda solutio reijcitur primò. Quia Patrem esse hominem, in quantum Deum, & prout sic esse incarnatum, nullus ex Patribus docuit, nec aliquis Theologorum, pręter Durandum, asseruit: ergo id asseuerare, audacia, & temeritate non vacat. Secundo, nam quæ huic Deo conueniunt ratione naturæ, vt communis Trinitati, absolutè, & sine addito, prædicantur de personis: ergo, si terminatio

hu-

humanitati, & humanitas terminata in concreto prædicantur de indiuiduo deitatis ratione naturæ, vt communis absolutè, & sine vllo addito diminuente, de personis prædicantur. Antecedens constat primo in exemplis adductis: quia namque sapientia, misericordia, & iustitia conueniunt Deo ratione naturæ, vt communis de omnibus personis diuinis, absolutè prædicantur; creatio etiam, & omnes operationes ad extra, quia huic Deo conueniunt ratione naturæ, vt communis, sine vlla determinatione prædicantur de personis: ergo omne, quod huic Deo conuenit ratione naturæ, vt communis, absolutè de personis prædicatur. Secundo, nam quælibet persona diuina constat natura, proprietateque personali, & ex illis constituitur: ergo sicutque conueniunt personis ratione proprietatum personalium, absolutè enuntiantur de illis; ita quæ eis conueniunt ratione naturæ, vt communis, absolutè, & sine limitatione prædicantur de personis.

25 Maneat ergo firmum, vnionem humanitatis ad Verbum non esse immediatè factam in aliquo prædicato absoluto, in quo omnes Theologi contra Durandum consentiunt. An autem sententia Durandi aliqua censura sit digna, non est facilè decernere, quod satis indicant varia Theologorum iudicia; quibusdam hæreticam, alijs erroneam, alijs temerariam, alijs proximam errori, illius sententiam, censentibus. Et quidem, quod non sit hæretica ex hucusque dictis colligitur; non enim est expressè in aliquo Conc. lio damnata, nec aliquo testimonio Scripturæ atur contrarium exprimitur, nec ab aliquo Pontifice diffinitum inuenitur, decretaque Conciliorum, quibus contra Durandum arguitur, qualem qualem euasionem admittunt, vt vidimus. Quod autem erronea non sit, etiam ex dictis habetur; non enim ex reuelatis per euidentem consequentiam illius contrarium colligitur, nam argumenta, quæ fecimus, esto vrgentia sint, non tamen euidentes concludunt: etsi quis tenaciter vellet Durando adhærere, & illius sententiam defendere, posset illis apparenter occurrere. Ob quæ, & quia plures Durandi sententiam non damnant, alijs ausam, vt Suarez, solum improbabilem iudicant, illam damnare non audeo, sed nec illam defendere auderem; tùm, quia communi Theologorum sententiæ aduersatur, quod periculosum est in re Theologica, & graui. Tùm etiam; quia argumentum, quod fecimus, & quo Theologi ducuntur inferentes ex sententia Durandi, tres personas fuisse incarnatas difficillimè solutionem admittit. Tùm denique, quia duas vniones inter se inconnexas statuit, alteram quoad existentiam cum hoc Deo, vt Trinitati communi, & alteram personalem cum Verbo secundum proprietatem relatiuam, quod ante Durandum fuit inauditum, & post ipsum ab omnibus reprobatum: vndè meritò cum Caietano censeo, illius sententiam cauendam.

Quid de censura Durandum?

26 Quod autem vnio humanitatis ad Verbum facta sit cum personalitate Verbi immediatè, vt in 2. p. *nostra conclusionis* asseritur, patet primo: nam hæc vnio facta est in aliquo prædicato Verbi immediatè; sed non in prædicato absoluto: ergo in personali, & relatiuo; cum enim in Verbo solum absoluta, & notionalia prædicata inueniantur, eo ipso, quod vnio in prædicato absoluto facta non sit, necessariò est dicendum, in notionali, & personali proprietate esse factam. Secundo, nam vnio humanitatis ad Verbum personalis est, & Verbo propria, non autem toti Trinitati communis, vt constat ex dictis: ergo immediatè terminatur proprietate personali Verbi, illique humanitas immediatè fuit vnita, & ad esse personale immediatè suscepta.

Secunda pars concl. probatur.

27 Quod denique humanitas mediatè fuerit diuinæ naturæ vnita, quod in 3. p. *nostra conclusionis* asseritur, constat primò: nam est immediatè vnita proprietati personali Verbi; sed cum hæc est natura diuina, omninò realiter identificata: ergo illi est mediatè vnita. Secundo, nam vnio humanitatis ad Verbum est facta cum illo, prout est persona diuina: ergo est facta cum Verbo vt subsistente in diuina natura, & consequenter cum natura diuina mediatè. Præterea, vt n. ex Damasc. *l. 3. fidei orthodoxæ c. 6.* docet D. Th. *in hac q. ar. 2.* cui omnes Theologi subscribunt, natura diuina propriè dicitur incarnata; sed hoc verum esse non potest, si humanitas illi mediatè non fuit vnita: ergo asserendum est, humanitatem esse vnitam deitati mediatè. Denique nam iuxta frequentiorem Theologorum sententiam, quam *tract. 4.* dabamus, humanitas sanctificata est formaliter à deitate sub conceptu naturæ; sed absque vnione physica cum illa, saltem mediata, non potuit humanitas à deitate sanctificari formaliter: ergo fuit vnita deitati mediatè.

Tertia pars probatur.

S. Tho.

§. II.

Diluuntur duo argumenta contrariæ sententiæ.

Contra nostram conclusionem arguitur primo; nam personalitas Verbi est idem cum diuina natura: ergo non stat, vnire humanitatem personalitati Verbi immediatè, & non immediatè, sed mediatè diuinæ naturæ vnari. Patet consequentia: nam inter omnino eadem non potest esse mediatio: ergo, si personalitas, & natura diuina omnino identificantur, non potest inter illa mediatio intercedere, & consequenter, si humanitas fuit immediatè vnita personalitati Verbi fuit etiam immediatè vnita deitati. 28

Arguitur 1.

Hoc argumentum non potest Durando nocere; cum enim ipse defendat, vnitam fuisse humanitatem immediatè deitati sub conceptu absoluto, & mediatè proprietati personali Verbi, vel duplicem vnionem distinguat, vnam cum deitate quoad existentiam, & aliam personalem cum proprietate Verbi relatiua, tenetur argumentum factum soluere: illo q. 2. *allegata num.* 14. comminiscitur, vt distinctionem aliquomodo realem, siuè ex natura rei inter naturam, & proprietatem personalem Verbi constituat. Illius tamen sententia displicet communiter Theologis, illamque fusè reiecimus *tract. de diuinis relationibus* 1. p. q. 28. quia ex illa sequeretur compositio aliquomodo realis inter deitatem, & proprietates personales diuinas, quod cum summa Dei simplicitate non congruit. Quod autem sequatur patet: nam compositio est distinctorum vnio: ergo vnio distinctorum aliquomodo realiter est compositio aliquomodo realis, & consequenter, si proprietas relatiua Verbi, & natura diuina distinguuntur aliquomodo realiter ex illis vnitis, compositio aliquomodo realis consurgit. Quid Durandus huic argumento respondeat, *ora allegata* vidimus, & latè impugnauimus.

Respondet Durandus. Reijcitur Joanno,

Recentiores quidam Theologi, quos sine nomine refert Arriaga *tom. 6. disput. 26 sect. 1.* non recognoscunt in Deo prædicatum aliquod, siuè naturæ, siuè attributale, quod sit vnum numero, realiterque indistinctum in illis, sed solum admittunt tres res omnino adæquatè distinctas, quæ ideo dicuntur esse eiusdem naturæ, quia sunt necessitate ad idem volendum, & cognoscendum: vnde, cum Concilia, Patres & Theologi docent, vnionem humanitatis ad Verbum, non in natura, sed in persona esse factam, aiunt, nihil aliud diffinire voluisse, quam quod non fuerit tribus personis vnita, quæ simul sumptæ vnam constituunt naturam; in Filio autem nihil prædicti Auctores agnoscunt re, aut ratione à proprietate personali distinctum, quod non fuerit immediatè vnitum humanitati. 29

Recentiorum doctrina.

Hoc tamen deliramentum indignum est, vt inter catholicorum sententias à viro Theologo recenseatur, nec mihi possum suadere in alicuius catholici mentem venisse: vnde valde suspicor, Arriagam hostem, quem fecerit, finxisse, *de tom. 1. disput. 42. sect.* 2. vbi fusiùs rem hanc tractat, nullum refert id docentem, sed solum asserit, se apud Patrem Ruiz inuenisse hanc explicationem Trinitatis quasi sub dubio propositam. Cæterum de illius veritate dubitare, est prorsus esse dubium in fide, quod de Patre Ruiz non crediderim, nam articulus qui nobis credendus proponitur, docet, in Deo tres personas in vna simplici essentia, & vnius simplicis, & omnino indiuisæ naturæ; at iuxta hanc explicationem vna essentia non defenditur, nec vna personarum natura saluatur: ergo per illam primus nostræ fidei articulus, quo Dei vnitas nobis credenda proponitur, omnino destruitur. Probatur minor: iuxta istam explicationem, non solum personalitas Patris, realiter est à personalitate Filij distincta, sed etiam deitas Patris realiter à deitate Filij distinguitur; sed quia personalitates Patris, & Filij, realiter distinguuntur, non sunt vna persona, sed duæ: ergo, nec sunt vna, & eadem natura, nec vnius, & eiusdem essentiæ, & consequenter explicatione prædicta penitus euertitur primus nostræ fidei articulus, quo credimus vnum Deum. 30

Hoc tamen deliramentum est, ab catholica doctrina. Reijcitur quia 1. contra fidei articulum destruit.

Deindè reijcitur: nam Pater est Deus, sed non deitate distincta à deitate Filij: ergo deitate eadem, & consequenter datur natura tribus personis communis, quæ in illis est vna numero, & omnino realiter indistincta. Maior cum conse- 31

Secunda reijcitur.

sequentia tenet; minor autem ostenditur primò: si namque esset Deus deitate distincta, Pater, & Filius vnus Deus esse non possent, nam vnitas huius concreti Deus vnitatem formæ requirit; sed secundum fidem catholicam Pater, Filius, & Spiritus Sanctus non tres Dij, sed vnus sunt Deus: ergo Pater non est Deus deitate realiter distincta à deitate Filij. Secundò probatur minor: nam si Pater esset Deus deitate realiter distincta a deitate Filij, ex vtraque deitate resultaret vna deitas vnitate aggregationis, sed vnitas naturæ, quam fides statuit in Deo est vnitas omnimodæ simplicitatis, & inter omnes vnitates perfectissima, ac proinde aggregationis esse non potest, quæ nec cum omnimoda simplicitate compatitur, nec perfecta vnitas est: ergo Pater est Deus, non deitate realiter distincta à deitate Filij, sed vna numero deitate. Tertio probatur: nam secundum fidem Pater est perfectus Deus; sed si deitas Patris esset realiter à deitate Filii distincta, Pater Deus perfectus non esset: ergo deitas Patris non distinguitur realiter a deitate Filii. Maior cum consequentia tenet, minor autem probatur: deitas Patris non esset perfecta deitas: ergo Pater perfectus Deus non esset. Probatur antecedens, cui deest aliquid perfectionis in aliqua linea, summè perfectum in illa linea non est; sed deitati Patris deesset deitas Filii, quæ perfectio est in linea deitatis: ergo deitas Patris in ratione deitatis summè perfecta non esset.

32 *Confirmatur 1.* Confirmatur primò: quia in Petro, v. g. non continetur humanitas Pauli, nec formaliter, nec eminenter, Petrus in linea hominis summè perfectus non est; sed si deitas Patris esset realiter distincta à deitate Filii, hæc in illa non contineretur formaliter, aut eminenter: ergo deitas Patris summè perfecta in linea deitatis non esset. Confirmatur, & *Secundò.* vrgetur secundò: implicat, Patrem esse Deum deitate adæquatè distincta à deitate Filij, & esse perfectum Deum: ergo pariter implicat, esse Deum deitate distincta, inadæquatè à deitate Filii, & quòd sit perfectus Deus. Antecedens est certum: indè namque inter alia probatur, implicare Deorum pluralitatem, quia non stat, esse plures, & esse summè perfectos; de ratione autem Dei est summè perfectum esse; consequentia autem probatur, nam ideo cum distinctione adæquata deitatis non componitur summa perfectio, quia vna deitas adæquatè ab alia distincta, illam non contineret eminenter, aut formaliter; sed deitas ab alia deitate inadæquatè distincta non contineret illam aliquo ex prædictis modis: ergo cum distinctione reali inadæquata deitatis Patris à deitate Filii non stat, Patrem esse summè perfectum, & consequenter nec potest cum tali distinctione componi, Patrem esse Deum perfectum.

33 *Confirmatur 3.* Confirmatur, & vrgetur tertiò: si deitas Patris esset realiter distincta à deitate Filii, etiam voluntas Patris à voluntate Filii realiter distingueretur; sed non stat, voluntatē Patris à voluntate Filii esse realiter distinctam: ergo nec distinctio deitatis Patris à deitate Filii. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: si voluntas Patris à voluntate Filii esset realiter distincta, non essent Pater, & Filius necessitati ad idem omninò volendum, cuius oppositum dicti Recentiores docent: ergo distinctio voluntatum non componitur cum illorum doctrina. Probatur assumptum: voluntas realiter ab alia distincta, illique in nullo subordinata, non est, vnde possit ad idem volendum, quod alia necessitari; sed voluntas Patris non esset voluntati Filii subordinata, aut è contra; deitati namque, & supremæ voluntati omnis subordinatio repugnat, vt naturæ lumine est notum: ergo, si realiter distinguerentur voluntas Patris, & voluntas Filii, non essent Pater, & Filius ad idem volendum omnino necessitati.

34 *Reijcitur 3. solutio.* Tertio reiicitur: nam sequitur ex illorum doctrina, deitatem Filii esse realiter productam à deitate Patris: consequens hæreticum est: ergo etiam Recentiorum doctrina. Consequentia tenet, minor constat, nam licet verum, & catholicum sit, Deum genuisse Deum; deitatem autem genuisse deitatem hæretica assertio est; sed si deitas Filii esset realiter à deitate Patris producta, esset realiter ab illa genita: ergo deitatem Filii à deitate Patris esse realiter productam, hæreticum est. Sequela autem ostenditur primò: quia namque Filius realiter à Patre distinguitur, Filius realiter a Patre producitur, & similiter Filiatio: ergo, si deitas realiter à deitate Patris distinguitur, realiter ab illa producitur. Secundò probatur: in Deo namque omnia sunt vnum, inter quæ non datur relatiua oppositio producentis, & producti: ergo non potest deitas Filii realiter distingui à deitate Patris, nisi ab illa producatur, & nisi inter se opponantur oppositione producentis, & producti. Tertiò probatur ad hominem contra Recentiores suppositos: quia namque inter naturam Filii, & illius relationem, realis distinctio non datur, inferunt ipsi, non potuisse humanitatem vniri immediatè cum relatione Filii, & non vniri immediatè cum Filii natura: ergo etiam debent inferre, non posse filiationem realiter produci, quin natura Filii realiter producatur. Patet consequentia; non enim minorem distinctionem requirunt produci realiter, & realiter non produci, quam immediatè vniri, & non immediatè vniri: ergo, si ob indistinctionem deitatis Filii à proprietate personali illius, non stat, proprietatem personalem Filii vniri immediatè humanitati, quin deitas Filii etiam immediatè vniatur, ob eandem indistinctionem, non stabit proprietatem personalem Filii realiter produci à Patre, & illius deitatem realiter non produci.

Denique contra illos somniatos Recentiores arguitur: 35 *Vltimo reijcitur.*
nam sequitur ex illorum doctrina, vnionem humanitatis ad Verbum esse factam in natura Verbi, prout inadæquatè realiter a deitate Patris distincta: consequens absurdum est: ergo etiam Recentiorum doctrina. Minor constat, nam ideo negatur à Theologis, vnionem humanitatis ad Verbum esse factam in natura, quia ex deitate, & humanitate vnitis, non resultat vna natura; sed ex deitate Verbi, prout in adæquatè realiter a deitate Patris, iuxta illos distincta, & humanitate illi vnita, non resultat vna natura: ergo non est facta vnio in natura Verbi, vt inadæquatè realiter à natura Patris distincta, prout ab illis præsupponitur. Sequela autem ostenditur primo: ipsi namque cum indistinctione realis naturæ à personalitate non percipiunt vt possibilem vnionem in persona, & non in natura esse factam, sed natura Filii, prout inadæquatè à natura Patris distincta, non distinguitur realiter à personalitate Filii, imo nec virtualiter in illorum sententia: ergo ex illa sequitur, vnionem humanitatis ad Verbum factam fuisse in natura Verbi, prout à natura Patris distincta.

Secundò probatur: nam inde solum negant, vnionem factam esse in natura, quia non est cum tribus personis facta; sed hoc solum probat, non esse factam vnionem in natura aliarum personarum, scilicet, Patris, & Spiritus Sancti: ergo in illorum principiis facta est in natura Filii, prout inadæquatè à natura aliarum personarum distincta. Confirmatur: nam sequitur ex relata sententia, humanitatem esse vnitam mediatè tribus personis: consequens absurdum est, alias tres personæ incarnatæ dicerentur: ergo. Probatur sequela, nam communis Theologorum doctrina, quam ipsi saluare contendunt, docet, humanitatem esse vnitam immediatè personalitati Verbi, & mediatè naturæ diuinæ: sed relati Auctores negant, immediatam vnionem humanitatis cum natura diuina, quia non est tribus personis vnita: ergo, vt saluent, esse vnitam mediatè naturæ diuinæ, tenentur fateri, esse mediatè vnitā tribus diuinis personis, quod communi Patrum, & Theologorum sententiæ aduersatur. 36

Hac igitur doctrina, vt fidei cōtraria relicta, ad primum argumentum respondeo distinguendo antecedens: personalitas Verbi est idem cum natura diuina identitate reali formali, concedo antecedens identitate virtuali, nego antecedens, & consequentiam; sicut enim distinctio virtualis naturæ a paternitate sufficit, vt Filio communicetur natura diuina, & non communicetur paternitas; & sicut eadem distinctio inter naturam, & filiationem sufficit, vt producatur filiatio, & non producatur natura: ita etiam est sufficiens, vt filiatio immediatè terminet humanitatem, illique immediatè vniatur, & non vniatur immediatè natura. 37 *Vera solutio.*

Sed dices: vnio humanitatis cum proprietate personali Verbi est cum illa, vt est in re; sed proprietas Verbi, vt in re, est idem cum natura diuina: ergo vnio humanitatis ad Verbū facta est cum natura diuina immediatè. Patet consequentia; quia namque visio beatifica terminatur ad deitatem, vt in re, & prout sic non differt à relationibus, non potest non terminari ad relationes, vt docet frequentior Theologorum sententia 1. p. quæst. 12. art. 8. ergo, si humanitas vnitur proprietati personali Verbi vt in re, & vt sic, est idem cum diuina natura, immediatè vnitur cum illa. 38 *Replicabis.*

Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: proprietas Verbi, vt in re, est idem cum diuina natura identitate reali formali, concedo minorem; identitate virtuali, nego minorem, & consequentiam: sicut enim, quamuis natura diuina, vt in re est, communicetur Filio, & in re sit idem realiter, & formaliter cum paternitate; quia tamen *Respond.*

men adhuc prout in re virtualiter ab illa distinguitur, communicatur Filio natura, & non communicatur paternitas: & similiter licet filiatio, vt in re ast, producatur, & prout in re sit identificata naturæ identitate reali formali; quia tamen, ab illa virtualiter distinguitur, paternitate producta, non producitur natura: ita quamuis personalitas Verbi, prout est in re, terminat humanitatem, & prout sic, sit idem realiter cum natura diuina, quia virtualiter ab illa distinguitur, non sequitur, quod natura immediatè humanitatem terminet, nec quod humanitas cum illa immediatè vniatur.

39 *Ad probationē consequentiæ respōdent Recētiores.* Ad probationem consequentiæ quidam Recentiores respondent, negando antecedens; censent enim, eandem esse rationem de visione beatifica, ac de vnione humanitatis: vnde, sicut hæc à natura diuina præscindit, vt primario terminantem ita de potentia absoluta potest videri essentia præcisiuè à relationibus, nec aliter existimant, posse sufficienter argumento facto occurri. *Reijcitur 1.* Hæc tamen doctrina non placet, & reijcitur primò nam sententia docens, non posse Dei essentiam videri, etiam de potentia absoluta, relationibus non visis, frequentior est apud Theologos; doctrina autem, quam defendimus, est communis Theologorum, & adeo certa apud ipsos, vt opposita sententia ad minus sit improbabilis: ergo alliganda non est opositæ opinioni asserenti, posse videri essentiam, relationibus non visis. *Secundo.* Deinde, nam de facto videtur essentia, & videntur relationes, ea vi eiusdem actus immediatè, saltim vt *quod*; sed de facto natura diuina, non vnitur immediatè vt *quod* humanitati: ergo disparitas est constituenda inter vnionem humanitatis, & beatificam visionem, & consequenter non est eadem omnino ratio. *Tertio.* Præterea, nam quidquid sit de visione intuitiua quidditatiua, an possit terminari ad essentiam præcisiuè à relationibus, si tamen comprehensiua sit, non potest inter illas præscindere; sed in terminando vnionem terminatione immediata de facto datur præcisio: ergo dispar ratio est inter vnionem, & cognitionem.

40 *Quarto.* Denique, nam cognitio rei quidditatiua, non solum non præscindit inter prædicata realiter identificata, sed nec etiam præscindere potest à prædicatis essentialiter connexis, quamuis realiter distinctis; sed in terminando vnionem datur inter prædicata realiter distincta, quamuis essentialiter connexa præcisio: ergo ea vnio ad aliud argumentum non tenet. Consequentia videtur bona, minor certa; nam deitas connexa est cum creaturis possibilibus, in veriori Thomistarum sententia; & tamen terminare potest vnionem humanitatis, quin illam terminent creaturæ possibiles, proprietas etiam personalis Verbi connexa est essentialiter cum proprietate personali Patris; & tamen proprietas Verbi terminat humanitatem, proprietate Patris illam non terminante: ergo in terminando vnionem datur præcisio inter prædicata realiter distincta, quamuis connexa essentialiter. Minor autem eisdem exemplis probatur; non enim potest diuina essentia quidditatiuè cognosci, non cognitis creaturis, saltim sub ratione communi possibilis, vt cum frequentiori sententia docuimus *tract. de visione Dei 1. par. quæst. 12. art. 7 & 8.* Similiter etiam, non potest filiatio quidditatiuè cognosci, paternitate non cognita, cum relatiua, natura, & cognitione sint simul: ergo non datur in cognitione præcisio inter prædicata distincta essentialiter connexa.

41 *Respond. ad consequentiæ probationē.* Vnde, hac solutione omissa; ad consequentiæ probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; & ratio discriminis est; nam in terminando visionem omnes diuinæ formalitates conueniunt, & sub eadem ratione illam terminant, non sic in terminando humanitatem vnitam, sed personalitas ratione illius, per quod ab essentia virtualiter distinguitur, terminat humanitatem; & adeò potest personalitas Verbi immediatè terminare, natura diuina non terminante immediatè. Est etiam alia differentiæ ratio; vt enim aliquid necessario cognoscatur, cum alio cognito, sufficit connexio intrinseca, & formalis vtriusque; non sic autem, vt vnum necessario terminet, altero terminante, vt *nuper* asserebamus, alias terminante personalitate Verbi humanitatem, necessario illa terminaret personalitas Patris, cum inter vtramque sit necessaria connexio; virtualis autem distinctio essentiæ diuinæ à proprietatibus relatiuis, non tollit necessariam illarum connexionem: imo nec intimam inclusionem, vt *alibi* fusè docuimus: & ideo licet virtualiter distinguantur, non potest videri essentia, latentibus relationibus; possunt tamen proprietates relatiuæ terminare humanitatem, quin natura diuina illam terminet immediatè.

42 *Secundo arguitur arg. Durandi.* Secundo arguitur argumento Durandi: ex vnione immediata humanitatis cum deitate, non sequitur vnio personalis cum tribus diuinis personis: ergo ex tali vnione, non sequitur tres personas esse incarnatas de facto, nec humanitatem de illis in concreto prædicari, & consequenter non est, cur vnio prædicta negetur. Prima consequentia ex antecedenti colligitur: vt enim tres personæ incarnatæ dicantur, & humanitas prædicetur de illis, vnio personalis requiritur, hoc est, quod humanitas vniatur cum personis, non solum secundum rationem absolutam, & communem, sed etiam secundum proprietates personales. Secunda etiam consequentia tenet; nam præcipuum contra Durandum fundamentum est prædictum inconueniens: ergo, si tale inconueniens non sequitur, non est, cur illius sententia negetur. *Antecedēs probat 1.* Antecedens autem probat Durandus dupliciter. Primo; nam intimius vnitur paternitas, v.g. cum natura diuina communi, quam humanitas vnitur, esto immediatè coniungatur cum illa; nam vnio paternitatis est cum reali identitate, non sic autem vnio humanitatis, quæ licet immediata sit, manet realiter entitatiuè à deitate distincta. sed ea vnione paternitatis cum deitate, non sequitur, quod, si deitas personaliter inuenitur in Filio, & de illo prædicatur, paternitas personaliter Filio conueniat, prædiceturque de illo: ergo pariter ex vnione immediata humanitatis cum deitate, non sequitur, quod, si deitas personaliter reperitur in Patre, & de illo prædicatur, humanitas vniatur personaliter Patri, & prædicetur de illo.

43 *Secundo.* Secundo probat idem antecedens: nam de facto vnitur humanitas, saltim mediatè, cum existentia naturæ diuinæ; non enim existit per existentiam propriam creatam, sed per existentiam diuinam, vt docet D. Thomas *infra quæstione 17* quam relatiuam non esse, sed absolutam, & vnicam tantum in Deo ex D. Thoma monstrauimus *tract. 10. de Trinitate 1. p. quæst. 28.* *S. Tho.* non autem potest per existentiam diuinam absolutam existere, nisi vniatur, saltim mediatè cum illa; & tamen ea vnione mediata cum existentia Dei absoluta, & tribus personis communi, non sequitur vnio quasi mediata cum Patre, & Spiritu Sancto: ergo pariter, ea vnione immediata humanitatis cum existentia absoluta naturæ diuinæ, non sequitur vnio mediata cum Patre, aut Spiritu Sancto, secundum proprietates personales, & quæ sufficiens sit, vt dicantur incarnati, & vt prædicetur de illis humanitas in concreto.

44 *Respond.* Respondeo, negando antecedens; quamuis enim ex prædicta vnione, non sequatur vnio humanitatis immediata cum personis, secundum proprietates personales; sequitur tamen vnio mediata cum illis, & quæ sufficiens sit, vt humanitas in concreto de personis prædicetur, vt constat ex dictis arguendo contra Durandum. *Ad 1. probationem antecedentis.* Ad primam antecedentis probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam; quod enim ex identitate in paternitatis cum natura diuina, & naturæ cum filiatione, non sequatur identitas filiationis, & paternitatis inter se, prouenit ex eo, quod natura diuina cum nulla illarum opponitur; inter se autem opponuntur relatiuè, vt tradit communis Theologorum doctrina *1. parte quæstione 28.* cum D. Thoma *articulo 3. ad 1. & 2. argumentum*, vbi docet, quod, quia potentia, & bonitas non important in suis rationibus aliquam oppositionem, ea identitate, quam habent cum essentia, colligitur, inter se identificari; quæ tamen consequentia in paternitate, & filiatione non tenet: quia in suis proprijs rationibus oppositionem relatiuam important. Cum ergo humanitas oppositionem non habeat cum aliqua ex proprietatibus relatiuis, rectè infertur ex eo, quod huic Deo, vt communi tribus personis, vniatur, de illoque, vt sic prædicetur, & hic Deus personis conueniat, & prædicetur de illis, humanitatem mediatè tribus personis vniri, & de ipsis in concreto prædicari.

45 *Ad 2. respondet Vazq.* Ad secundam probationem, Vazquez, pluresque Recentiores Societatis respondent, negando maiorem; censentes etiam ex vnione mediata humanitatis cum existentia absoluta naturæ diuinæ, idem inconueniens sequi quod ex immediata vnione cum deitate colligitur: vnde Capreolum, & alios discipulos D. Thomæ, huiusmodi vnionem adstruentes, Durando adiungendos existimant, & cum illo damnandos. *Reijcitur eius solutio.* Immeritò tamen, & omnino irrationabiliter probabilissimam Thomistarum doctrinam, cuius veritatem tractatu sequenti monstrabimus, sententiæ Durandi adiungunt præfati Auctores. Et quidem ipsi cum communi Theologorum, & patrum sententia docent, fuisse humanitatem mediatè diuinæ naturæ vnitã; & tamẽ ex hoc non sequitur vnio cũ tribus personis, ratione cuius humanitas prædicetur de illis: ergo

nec ex eo, quod fuerit vnita mediatè cum existentia diuina absoluta, dictam inconueniens sequitur.

46 *Respond.* Respondent, negando consequentiam: nam vnia mediata humanitatis cum natura diuina est omnino materialis, nec natura diuina aliquem actum in humanitate exercet, qui communis sit personis; & ideo ea tali vnione, non sequitur humanitatem tribus personis vniri, nec de illis prædicari: vnio autem quam Thomistæ concedunt humanitati cum existentia absoluta naturę diuinæ, licet sit mediata, est formalis, ita vt formaliter existat per existentiam naturæ: vnde natura diuina actum istum existendi præbet humanitati & etiam tribus personis; ex quo sequitur personas cum humanitate communicare in prædicto actu existendi: ac proinde colligitur humanitatem esse vnitam cum personis, & de illis in concreto prædicari.

47 *Contra 1.* Sed contra primò; nam humanitas ita vnitur diuinitati mediatè, vt ratione illius vnionis diuinitas incarnata dicatur communi Scholasticorum consensu, quin ex hoc inferatur tres personas esse incarnatas; & tamen si immediatè humanitas diuinitati vniretur, non possent non dici incarnatæ tres personę, vt contra Durandum arguitur: ergo dispar ratio est inter mediatam, & immediatam vnionem.

Secundo. Deinde; nam si humanitas vniretur immediate deitati, esto nullum effectum, vel quasi effectum formalem à deitate reciperet, vt aliqui censent possibile; non posset non vniri tribus diuinis personis: ergo, si modò non vnitur cum illis, non est, quia à deitate non recipit aliquem effectum formalem; sed quia vnitur illis mediatè: ac proinde ex mediata vnione humanitatis cum existentia absoluta, non sequitur esse vnitam mediate tribus diuinis personis, aut de illis prædicari.

Tertiò. Denique; nam diuinitas ita humanitati vnitur, vt illi præstet sanctitatis effectum & tamen ex hoc, non sequitur tres personas esse humanitati vnitas. ergo pariter ex eo, quòd diuina natura vniatur humanitati mediatè, vnione non materiali, sed formali sub conceptu existentiæ; non sequitur tres personas esse incarnatas, & humanitati vnitas.

48 *Vera solutio.* Vnde ad consequentiæ probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam; disparitas autem est; nam vnio mediata humanitatis cum existentia absoluta; fit ratione vnionis immediatę cũ personalitate Verbi: vnde, non terminatur ad existentiam absolutã sũptã absolute, & prout Trinitati communẽ, sed prout Verbo propriam; ideoq; ex vnione hac mediata cum natura diuina, sub conceptu existentię, non sequitur humanitatem tribus personis vniri, & de illis prædicari; benè tamen ex vnione immediata cum existentia, vel subsistentia absoluta, prout à Durando statuitur; quia est cum prædicato absoluto ratione sui sumpto absolutè, & prout toti Trinitati communi, ea autem, quæ conueniunt perfectionibus absolutis Dei, prout communes sunt Trinitati, necessario conueniunt personis, & de illis prædicantur.

49 *Objicies.* Nec refert, si obiicias, vniri aliqua inter se consistere in eo, quod in aliquo illis communi communicent, seu conueniant; sed eo ipso, quod humanitas existat per existentiam absolutam naturæ, conueniunt humanitas, & tres personæ diuinæ in aliquo ipsis communi, nempè, in existentia absoluta, cum per illam personæ diuinæ & humanitas existant de illisque prædicetur: ergo vniuntur inter se: & consequenter ex tali vnione quantumuis mediata sit, sequitur humanitatem esse tribus personis vnitam, & de illis in concreto prædicari.

50 *Respondetur.* Non, inquam, refert, respondetur enim, negando minorem; nam vt aliqua inter se vniantur, & in aliquo prędicato conueniant, debet illis conuenire tale prædicatum, vt commune omnibus est; si autem quamuis commune sit, non vt commune applicetur, sed vt alicui extremo alligatum, & appropriatum, non consurgit conuenientia, vnio, aut communicatio extremorum, vt ex dicendis infra constabit, & ita in præsenti contingit; vnitur enim cum humanitate existentia absoluta, quæ communis est tribus personis diuinis; non tamen vnitur illi, vt communis, & sumpta absolutè, sed prout est in Verbo diuino, & quatenus illi propria; ideoque solum Verbum diuinum; non autem aliæ personæ cum humanitate vnitur sicut quia sanctitas, quæ communis est Trinitati, cum humanitate vnitur, & illi communicatur, mediante personalitate Verbi, & prout inclusa in illa, non infertur ex huiuscemodi vnione, tres personas cum humanitate vniri, sed tantùm personam Verbi.

§. III.

Vltimum argumentum diluitur, & explicatur, sub qua ratione personalitas Verbi terminet immediatam vnionem.

51 *Arguit Durandus à priori.* Denique arguit Durãdus: sub ea ratione Verbum vnitur immediatè humanitati, sub qua terminat dependentiam illius; sed terminat dependentiam ratione prædicati absoluti, nempè, ratione absolutæ subsistentiæ, quæ communis est Trinitati: ergo vnitur immediatè ratione prædicati absoluti tribus personis communis. Consequentia est bona, maior certa; vnitur namque gerendo vices personalitatis creatæ; hæc autem unitur terminando dependentiam naturę, & ea ratione, qua terminat dependentiam: ergo Verbum etiam sub ea ratione unitur immediate humanitati, sub qua terminat dependentiam illius, Minorem autem sic probat. Dependentia inexistentis, qualis est dependentia humanitatis a Verbo, terminatur ab extremo per se existente ratione illius, ratione cuius per se existens constituitur; sed Verbum constituitur per se existens ratione prædicati absoluti; non autem ratione proprietatis relatiuæ: ergo terminat dependentiam humanitatis ratione prædicati absoluti, & communis; non autem ratione prædicati relatiui, & propter Minorem, in qua est difficultas, probat primò: non enim datur in Deo triplex existentia relatiua, sed vnica, & absoluta, ratione cuius personæ diuinæ existunt: ergo Verbum non constituitur existens, & consequenter, nec per se existens, ratione proprietatis relatiuæ, sed ratione prędicati communis, & absoluti. Secundò probat minorem; nam per se existentia est perfectio; sed Verbum non est perfectum ratione proprietatis relatiuæ cum hæc secundum id, quod essentiæ superaddit, perfectionem non importet, quod supponit Durandus, Nosq; cum frequentiori Thomistarum sententia docuimus *tract. de Trinit. 1. p. q. 28.* ergo non constituitur Verbum per se existens ratione proprietatis relatiuæ, sed tantum ratione prædicati absoluti.

52 *Confirmatur.* Et augetur difficultas; nam Verbum sub ea ratione terminat vnionem humanitatis, sub qua continet eminenter perfectionem subsistentiæ, & personalitatis creatæ; sed non continet eminenter perfectionem personalitatis creatæ ratione proprietatis relatiuæ, sed ratione prædicati absoluti; ergo non terminat immediatè humanitatem, nec illi immediatè vnitur ratione proprietatis relatiuæ, sed ratione prędicati absoluti, & communis. Consequentia tenet, maior videtur certa; nam supplere effectum alicuius formæ, solum conuenit continenti eminente talem formam, & ratione continentiæ eminentialis illius: vndè personalitas creata, non potest alienam terminare naturam, vices subsistentiæ illi propriæ supplendo: quia cum infinita non sit, non continet eminenter personalitatem alienam, vt inferius ostendemus. Minor autem probatur: id, quod ratione sui perfectio non est, non potest ratione sui eminenter continere perfectionem, nec alteri esse ratio illam continendi eminenter; nam esse eminenter perfectum, necessario præsupponit esse perfectum formaliter; sed proprietas Verbi relatiua ratione sui perfectio non est ergo ratione sui non continet eminenter perfectionem subsistentiæ, & personalitatis creatæ, nec potest Verbo esse ratio illam continendi eminenter; ac proinde; Verbum non continet eminenter personalitatem creatam ratione personalitatis propriè, sed ratione prædicati communis, & absoluti.

53 *Aliorum solutio.* Huic argumento facili negotio occurritur in sententia extra Scholam D. Thomæ communi, asserente, præter existentiam, & subsistentiam absolutam, dari existentias, subsistentiasque relatiuas, quibus existunt, & subsistunt relationes; cum enim in hac sententia Verbum per se existat, & subsistat, non solum ratione essentiæ communis; sed etiam ratione proprietatis personalis potest ratione illius, quatenus ab essentia distinguitur, & secundum id, quod explicat, additque supra formalitates absolutas, terminare dependentiam humanitatis ipsi inexistentis, illamque personare; & personam subsistentem constituere. Confirmatio etiam difficultatem in hac

sen-

sententia non habet; nam iuxta illam proprietates personales addunt ad essentiam perfectiones relatiuas, quas dicunt ratione sui, ac proinde possunt optimè ratione sui, secundum id, in quo ab essentia distinguuntur, continere eminenter perfectionem subsistentiæ creatæ, & illius effectum supplere.

54 *Non possumus illi acquiescere.* Huic tamen solutioni nos acquiescere non possumus; nititur enim sententiæ communi Thomistarum oppositæ, quam latè refutauimus *tractatu de Trinitate 1. parte quæstione 28.* vbi ostendimus, præter existentiam absolutam essentiæ, non dari in Deo existentias relatiuas, sed vnica existentia absoluta existere diuinas personas, & illarum proprietates, sicut vnica omnipotentia tres personæ dicuntur omnipotentes, vna æternitate æternæ, & vna immensitate immensæ sunt, & dicuntur, & vnica intellectione omnes personę constituuntur intelligentes, quin ad hoc sit necessarium prædictas formalitates in illis multiplicari. *S.Tho.* Quæ doctrina traditur à D.Thoma *1.p. quæst. 28. art. 2. quæst. 39. artic. 3 quæst. 40. art. 2. ad 2 in hac 3. part. quæstione 17. art. 2. a l 3. quæstion. 2. de potentia artic. 6. quæst. 3. art. 8. ad 11. quæst. 1. de Veritat. art. 2 ad 18 argum in 1 Sent. dist. 33. quæst. 1. art. 1. ad 1* & alibi passim; & in præsenti non probanda, sed supponenda est.

55 *Secundò responderi potest.* Secundò responderi potest, humanitatem non dependere à Verbo per se primo vt existente, sed vt subsistente, & consequenter non vniri Verbo immediatè, quatenus existenti, sed quatenus subsistenti; licet autem Verbum non existat ratione sui, sed ratione essentiæ; quia non dantur in Deo existentiæ relatiuæ, sed tantum existentia absoluta; subsistit tamen non ratione essentiæ, sed ratione sui, quia in Deo non datur subsistentia absoluta, sed tantum tres subsistentiæ relatiuę: ac proinde ratione proprietatis personalis, per quā Verbum subsistens constituitur, terminat immediatam humanitatis vnionem: mediatam autem, qua illi vnitur humanitas, quantum ad existentiam terminat ratione naturæ, ratione cuius Verbo conuenit existere. Quod autem immediata vnio humanitatis ad Verbum, non sit quantum ad existentiam, sed quoad rationem subsistendi, & cum Verbo, non quatenus existente, sed quatenus subsistente ex inferius dicendis constabit.

56 *Nec isti solutioni acquiescere possumus. S.Tho.* Sed neque huic solutioni possumus assensum præstare, quia innititur falsæ doctrinæ neganti in Deo subsistentiam absolutam, quam latè refutauimus *tract. de Trinit. 1. p. quæst. 31.* vbi ostendimus præter subsistentias personales, & relatiuas constituendam esse in Deo subsistentiam absolutam, quod expressè docuit D.Thom. *in 1. Sentent. dist. 21. q. 2. art. 1. in 3 dist. 6. q 2. art. 2. ad. 2. & q. 9. de potent. art. 5. ad 13. arg.* illis verbis: *In diuinis autem, proprietates personales hoc solum habent, quod supposita diuinæ naturæ, ad inuicem distinguunt; non autem sunt principia subsistendi naturæ diuinæ; ipsa enim diuina essentia est secundum se subsistens; sed è contra, proprietates personales habent, quod subsistant ab essentia*: ergo ex mente D.Thom. essentia, & natura diuina est ratione sui subsistens, non ratione relationum, & consequenter constitui debet in Deo absoluta subsistentia, quod probare ad præsens non attinet, sed debet in præsenti supponi, ne veritate certam sententię parum probabili, & Angelico Præceptori contrariæ coarctemus.

57 *Communis Thomistarum solutio. Supponit 1.* Communis Thomistarum solutio huius argumenti supponit primò, quod licet in Deo non detur, nisi tantum vna existentia absoluta, qua existunt omnes formalitates diuinæ absolutæ, & relatiuæ; dantur tamen, præter subsistentiam absolutam, tres subsistentiæ relatiuæ, quibus subsistunt personæ, prout ab inuicem distinctæ, quod cum frequentiori, & ferè communi sententia docuimus *tractatu de Trinitate 1. parte quæstione 31.* *Supponit 2.* Supponit secundo, primariam dependentiam humanitatis à Verbo esse, non quoad existentiam, sed quoad subsistentiam, & suppositationem: quod patet, nam Verbum subrogatur loco subsistentiæ, & personalitatis creatæ, & illius vices gerit; ac proinde dependentia humanitatis à Verbo eo ordine debet constitui, quo dependeret à subsistentia, & personalitate creata; hæc autem prius vniretur humanitati, quam existentia ad ipsam consecuta, *S.Tho.* vt enim docet D.Thomas *infra quæstione 17. artic. 2. in corpore, & ad primum argumentum*, immediatum existentiæ susceptiuum, non est natura, sed suppositum in natura subsistens; cum autem susceptiuum præsupponatur ad formam suscipiendam, necessario debet dici in doctrina D. Thomæ, existentiam substantialem præsupponere suppositum in ratione suppositi constitutum, & personalitatem, vt complentem, terminantemque naturam; ac proinde Verbum diuinum vices gerens subsistentiæ, & personalitatis creatæ, prius illam complet, & terminat, subsistentemque, & personatam constituit, quam eam existentem reddat, & quam ei vniatur Dei essentia sub conceptu existentiæ.

58 *His suppositis resp. in forma.* Quibus præsuppositis, ad argumentum Durandi respondetur, distinguendo maiorem: sub ea ratione vnitur Verbum humanitati immediatè, sub qua terminat primariam dependentiam humanitatis ab ipso, concedo maiorem: dependentiam secundariam, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Ad minoris probationem, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, respondetur, negando maiorem, loquendo de primaria dependentia; cum enim humanitas prius subsistat, personetur, & supponitetur, quam existat existentia Verbi, fit consequens, vt primo, & per se, non dependeat à Verbo quatenus existente, sed quatenus subsistente; licet autem Verbum constituatur existens sola existentia absoluta essentiæ; subsistens tamen, non ab essentia, vel saltim non ab illa sola constituitur, sed a sua proprietate personali, quæ licet existentia non sit; rationem tamen subsistentiæ sortitur, ac proinde terminat primam dependentiam humanitatis, non ratione essentiæ, nec alicuius prædicati absoluti, sed ratione proprietatis personalis, ratione cuius subsistentia sibi propria subsistit. Secundam tamen dependentiam, scilicet, quoad existendum, terminet ratione naturæ, perfectionisque absolutæ Ita Capreolus vbi *supra* ad argumentum Durandi, quem sequuntur Magister Sancto Thomas, & alij Recentiores Thomistę. *Ad confirmationem resp.* Ad confirmationem aliqui illorum respondent, concessa maiori, negādo minorem, & ad probationem dicunt, quod licet proprietates relatiuæ, sub conceptu expresso *ad*, non explicent perfectionem; sub conceptu tamen *in*, vel formæ hypostaticę sub quo rationem subsistentiæ sortiuntur perfectionem importare, licet illam non multiplicent, nec plures, sed vnam, & eandem perfectionem importent.

59 *Hac solutio potest defendi admissis perfectionibus relatiuis, secus si non admittantur. Prob. 1.* Hæc solutio, si de proprietate personali Verbi ratione illius, quod explicat, additque ad perfectiones absolutas procedat, defendi facile potest; si asseratur proprietates constituentes personas, ratione illius quod addunt ad essentiam importare perfectionem relatiuam distinctam a perfectionibus absolutis; secus autem si oppositum cum frequentiori Thomistarum sententia teneatur. Quod probo primò; nam Verbum vnitur humanitati immediatè, non solum vt subsistens subsistentia sumpta pro perseitate incommunicabilitatis; sed etiam vt subsistens per se, perseitate independentiæ ab alio, vt a sustentante, sed subsistentia relatiua Verbi, ratione illius, quod addit ad essentiam, non dicit perseitatem independentiæ, sed solum perseitatem incommunicabilitatis, si ratione illius, quod addit ad essentiam perfectionem non importat: ergo in hac sententia, quæ relationibus diuinis negat perfectionem relatiuam superadditam essentię, non potest consequenter defendi, Verbum fuisse vnitum humanitati immediatè ratione solius proprietatis personalis secundum id, quod explicat, & essentiæ superaddit.

Consequentia tenet, minorem latè monstrauimus *tractatu de Trinitate 1. parte quæstione 31.* & patet; nam perseitas independentiæ à sustentante est perfectio: ergo id, quod ratione sui perfectio non est, non potest ratione sui hac perseitate gaudere. Maior autem probatur primò; nam Verbum, prout primò, & immediatè vnitum, sustentat humanitatem: ergo vnitur immediatè, vt subsistens, non solum subsistentia incommunicabilitatis, sed etiam independentiæ ab altero, vt sustentante. Secundò; nam Verbum vnitur immediatè humanitati, vt supplens personalitatem creatam, quantum ad effectum adæquatum ipsius, sed effectus adæquatus personalitatis creatæ est per se subsistere incommunicabiliter, & independenter: ergo Verbum prout immediatè vnitum, vtramque perseitatem communicat, & consequenter vnitur immediate, vt subsistens per se vtroque modo perseitatis.

60 *Secundò prob. assumptum.* Secundò probatur assumptum; nam Verbum prout immediatè vnitum gerit vices personalitatis creatæ, & illius effectum supplet, & consequenter vnitur immediatè, prout continens eminenter personalitatem creatam sumptam adæquatè. Sed si personalitas Verbi ratione illius, quod addit supra essentiam, non dicit perfectionem, nequit ratione illius esse ratio continendi eminenter personalitatem creatam adæquatè acceptam: ergo, nec potest esse ratio adæquata sub qua, vel ratione cuius Verbum vnitur immediatè humanitati. Consequentia tenet, maior videtur certa;

nam Verbum, prout immediatè humanitati vnitum pro priori ad mediatam vnionem cum illa, constituit adæquatè personam humanam: ergo, prout sic vnitum continet eminenter personalitatem humanam, secundum illius adæquatam rationem. Minor autem non minus aperta videtur; nam id, quod ratione sui perfectio non est, nequit esse ratio continendi eminenter perfectionem; sed personalitas creata sumpta adæquatè est perfectio: ergo, si personalitas Verbi ratione illius, quod addit ad essentiam, perfectionesque absolutas, perfectio non est: nequit ratione sui esse Verbo ratio continendi eminentialiter personalitatem creatam sumptam adæquatè.

61 *Pro vera solutione aduerto 1.* Igitur pro vera solutione argumenti aduerto primo ex iam dictis, subsistentiam sumi dupliciter: primo pro per se existentia perseitate independentiæ ab altero, vt sustentante; secundo pro perseitate incommunicabilitatis alteri tanquam supposito: & in priori acceptione esse aliquid absolutum in Deo, nec personis conuenire ratione proprietatis relatiuæ, sed tantum ratione essentiæ; in secunda autem acceptione dici tantum relatiuè, non verò absolutè in Deo, quæ latè ostendimus *tractatu de Trinitate 1. parte quæstione 31.* & in præsenti supponimus; non enim ad præsens attinet in illorum indagatione immorari.

Aduerto secundo. Aduerto secundo, personalitatem creatam ratione sui, prout à natura distinguitur, vtramque istam perseitatem præstare; cum enim suppositum creatum independens sit ab altero, vt sustentante, & incommunicabile alteri tanquam supposito, & natura creata ratione sui nulla ex his perseitatibus gaudeat, vtramque præstat personalitas creata, prout à natura distincta.

Aduerto tertio. Tertio animaduertendum est, personalitatem Verbi meditari posse dupliciter: primo secundum id, quod explicat, & addit supra essentiam diuinam, perfectionesque absolutas; secundo adæquatè, secundum id, quòd etiam implicitè importat, & licet non addat perfectionem ad lineam absolutam Dei; quia tamen includit in suo conceptu essentiam diuinam, & omnes perfectiones absolutas, fit vt quamuis perfectionem non explicet, illam tamen imbibat, & implicitè importet.

62 *Ad argumentū respondetur.* Quibus positis, ad argumentum respondeo, Verbum vniri immediatè humanitati, non in aliquo absoluto, sed in prædicato relatiuo, scilicet, in proprietate ipsius personali, quia id, cui, vt *quod* humanitas est immediatè vnita, non est hic Deus, vt communis tribus personis, vt Durandus asserebat, sed est proprietas relatiua Verbi; ratio autem, qua personalitas Verbi, & Verbum ratione illius immediatè humanitatem terminat, non est solum id, quod personalitas explicat, sed id quod explicat, & implicat, sumpta perfectione implicata, non vt communi tribus personis, sed prout inclusa in explicito proprietatis personalis Verbi, & ratio habetur ex dictis: cum enim Christus, vt persona humana sit per se subsistens perseitate independentiæ, & perseitate incommunicabilitatis, primamque perseitatem præstat personalitas Verbi ratione subsistentiæ absolutæ, quam implicat; secundam verò ratione subsistentiæ relatiuæ, quam explicat, consequens fit, vt ratio adæquata, qua personalitas Verbi vnitur immediatè humanitati, ex implicito, & explicito coalescat, & ex relatiuo, & absoluto, non sumpto absolutè, sed vt incluso in relatiuo. Et hæc est sententia Paludani, à qua meo iudicio, non discedunt Capreolus, Caietanus, & Hispalensis, cum docent, Verbum vnitum esse humanitati immediatè per suam proprietatem personalem; cum enim expressè non afferant rationem, qua personalitas Verbi terminat dependentiam humanitatis, illique immediatè vnitur, esse adæquatè id, quod explicat personalitas Verbi, & addit supra lineam absolutam, & cum alias proprietatibus personalibus relatiuas perfectiones essentiæ superadditas non concedant, manifestum videtur sentire, personalitatem Verbi terminare dependentiam humanitatis, illique immediatè vniri ratione vtriusque conceptus, nempe, expliciti, & impliciti. Eidemque sententiæ subscribere tenentur omnes Recentiores Thomistæ, qui diuinis relationibus non attribuunt perfectiones relatiuas superadditas essentiæ, nec sub conceptu explicito *ad*, nec sub conceptu, & munere formæ hypostaticæ. Et ex his ad argumentum Durandi, & ad confirmationem constat solutio; nam licet personalitas Verbi, ratione superadditi ad essentiam perfectionem non dicat; perfectionem tamen includit: vnde sumpta adæquatè, secundum id, quod implicat, & explicat, potest perfectionem subsistentiæ creatæ eminenter continere, vices eius gerere, illius effectum supplere, & primariam dependentiam humanitatis terminare.

63 *Obijcies 1.* Plura tamen obstant contra illam resolutionem. Primo; nam ex illa sequitur, quod licet personalitas Verbi sit id, quod immediatè terminat humanitatem; ratio tamen *qua* adæquata terminandi sit subsistentia absoluta implicitè in illa inclusa: consequens doctrinæ à nobis traditæ aduersatur, qua asserimus, rationem terminandi ex implicito, & explicito coalescere: ergo resolutio tradita non subsistit. Probatur sequela: ratione illius personalitas Verbi terminat immediatè humanitatem, ratione cuius eminenter continet personalitatem creatam; sed adæquata ratio continendi eminenter personalitatem creatam est subsistentia absoluta inclusa in proprietate personali Verbi: ergo hæc est adæquata ratio terminandi immediatè humanitatem. Consequentia tenet, maior constat ex dictis; minor autem probatur. Ratio continendi eminenter personalitatem creatam est infinita perfectio personalitatis increatæ; sed adæquata ratio perfectionis conuenit personalitati Verbi à formalitatibus in ipsa implicatis, nam ratione illius, quod explicat, perfectionem non importat: ergo adæquata ratio continendi personalitatem creatam est subsistentia absoluta in personalitate Verbi implicata.

64 *Secundò. Dionys. Synod. gener.* Secundò, nam sequitur ex resolutione tradita, Patrem in mysterio Incarnationis communicare cum Filio in aliquo, præterquam in benignissima voluntate: consequens aduersatur verbis *supra* ex Dionysio relatis, & approbatis in *6. Synodo generali actione 8.* ex quibus §. 1. contra Durandum intulimus, non fuisse factam vnionem humanitatis immediatè cum hoc Deo, vt Trinitati communi: ergo resolutio tradita est falsa. Probatur sequela; nam Pater communicat cum Filio in subsistentia absoluta: ergo, si hæc est ratio, qua personalitas Verbi vnitur humanitati, Pater cum Verbo communicat in vnione ad humanitatem, & consequenter in mysterio Incarnationis Pater cum Filio communicat in aliquo, præterquam in benignissima, & misericordi voluntate.

65 *Tertiò.* Tertiò, nam sequitur ex eadem solutione, vnionem humanitatis ad Verbum factam esse immediatè in aliquo, prædicato absoluto, & communi tribus personis: consequens est falsum vt contra Durandum cum communi sententia docuimus: ergo & tradita solutio. Probatur sequela: vnio humanitatis ad Verbum facta est immediatè in eo, quod est ratio terminandi dependentiam humanitatis: ergo, si ratio terminandi hanc dependentiam est subsistentia absoluta inclusa in proprietate personali, facta est vnio humanitatis ad Verbum immediatè in prædicato absoluto, & communi.

Confirmatur. Quòd amplius vrgetur; nam personalitas creata prius intelligitur præstare independentiam à sustentante, quam incommunicabilitatem; sed personalitas Verbi vnitur humanitati vice personalitatis creatæ: ergo prius intelligitur vniri, vt præstans independentiam, quam vt præstans incommunicabilitatem; sed iuxta solutionis doctrinam independentiam à sustentante præstat subsistentia absoluta, inclusa in proprietate personali, incommunicabilitatem verò præstat personalitas Verbi, sub expresso personalitatis conceptu: ergo prius intelligitur vnita humanitati subsistentia absoluta quam proprietas Verbi relatiua, quæ est sententia Durandi.

66 *Quarto.* Denique facit contra eandem resolutionem; nam personalitas Verbi sub eadem ratione immediatè vnitur humanitati, sub qua terminat naturam diuinam, & illam personatam constituit; sed terminat adæquatè naturam diuinam & personatam constituit ratione illius, quod explicat in ratione formæ hypostaticæ, & superaddit essentiæ, & per quod ab illa distinguitur; nam id, quod implicitè importat, non præstat personalitas essentiæ, sed potius personalitati ab essentia præstatur, eique conuenit ratione essentiæ diuinæ: ergo vnitur immediatè humanitati, illamque adæquatè terminat ratione illius, quod explicat; non autem ratione illius quod implicitè importat, nempe, ratione subsistentiæ absolutæ in illa transcendentaliter inclusæ.

67 *Ad primā replicā respondetur.* Respondeo ad primam replicam, negando sequelam, ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem, ad probationem, distinguo maiorem: ratio continendi eminenter personalitatem creatam quoad id, quod in illa est perfectionis, est perfectio infinita, concedo maiorem: ratio continendi eminenter personalitatem creatam quoad id, quod in illa perfectionem non dicit, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam; nam personalitas creata, vt præstat independentiam à sustentante, perfectionem dicit, vt verò præstat incommunicabilitatem

tatem alteri, tanquam suppositu, perfectionem non explicat; licet autem ratio continendi eminenter perfectionem debeat esse perfectio ratione sui; ratio tamen continendi eminenter id, quod perfectio non est, potest esse formalitas, quæ ratione sui perfectionem non dicat: ac proinde ratio continendi eminenter personalitatem creatam sub conceptu independentis à sustentante est subsistentia absoluta, quæ ratione sui perfectionem importat: ratio autem continendi eminenter personalitatem creatam sub conceptu incommunicabilis suppositaliter est personalitas Verbi sub conceptu formæ hypostaticæ, quamuis sub hoc conceptu perfectionem infinitam non explicet ratione efficaciæ infinitæ in terminando: & sicut terminat ad intra infinitam Dei naturam, quin ratione sui explicet infinitam perfectionem: ita habere potest vim infinitam in terminando ad extra, absque eo, quod ratione explicita infinitam dicat perfectionem.

68 *Ad secundam.* Ad secundam, nego sequelam, ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; nam subsistentia absoluta non vnitur immediatè humanitati vt *quod*, sed tantum vt *quo*; & insuper non vt communis, sed vt inclusa in personalitate Verbi; ac denique non est ratio vnionis humanitatis huic Deo vt communi Trinitati, sed proprietati personali Verbi, ac proinde, quamuis in illa Pater cum Filio in subsistendo conueniat, non conuenit Pater cum Filio in illa, quoad vnionem cum humanitate, nec quoad terminandam dependentiam illius. Quæ doctrina est expressa D. Thomæ *S. Tho.* *in 3. Sent dist. 6. quæst. 2. artic. 2. ad 2.* quod ita procedebat: *Vnum est esse Filij Dei, & Patris: si ergo vnum est esse huius hominis, & Filij Dei, vnum erit esse huius hominis, & Dei Patris, sed nulla est maior, vnio, quam ea, quæ est aliquorum secundum esse vnum: ergo humanitas est vnita Deo Patri.* Cui argumento his verbis respondet: *Ad secundum dicendum, quod aliud est de Deo, & de omnibus alijs rebus; quia in Deo ipsa essentia subsistens est: vndè sibi secundum se debetur esse, imò ipsa est summe esse subsistens. Et ideò esse essentia est etiam persona: & tamen persona, & essentia ratione differunt. Quamuis ergo vnum sit esse, potest tamen esse considerari, vel prout est essentie, & sic non vnitur humanitas in esse diuino, vndè non vnitur Patri: vel potest considerari prout est personæ, & sic vnitur in esse diuino.* En vbi D. Thom. licet humanitas vniatur Verbo in esse, & hoc esse sit essentiæ, & trium personarum, quia tamen fuit vnita in hoc esse, non prout est ratio essendi essentiæ diuinæ; sed prout est ratio essendi personæ Filij, negat, vnionem humanitatis fuisse factam cum Patre, & consequenter negat, Patrem conuenire cum Filio in vnione cum humanitate.

69 *Ad tertiã.* Ex ea his ad tertiam obiectionem responden, negando sequelam; nam vnio non dicitur facta nisi in eo, quod immediatè vt *quod* vnitur; licet autem subsistentia absoluta fuerit personalitati Verbi ratio inadæquata terminandi humanitatem; non tamen fuit vnita immediatè humanitati vt *quod*, sed sola personalitas Verbi; ac proinde non sequitur, vnionem esse factam in aliquo absoluto, & communi, & insuper subsistentia absoluta, non est ratio, quæ immediatè terminet humanitatem, hic Deus vt tribus personis communis, illique immediatè vniatur, sed qua vnitur personalitas Verbi immediate, & natura diuina mediatè, cuius oppositum asserebat Durandus: vnde longissimè ab illius sententia distamus. Et insuper non est ratio, qua vnitur personalitas Verbi humanitati, & illius terminat dependẽtiam subsistentia absoluta sumpta absolutè, quod Durandus asserebat, sed vt inclusa in personalitate Verbi, & quatenus illi propria.

70 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem, distinguo maiorem: prius subsistendi consequentia, vel intelligentiæ præcisiuæ adæquatæ, nego maiorem; prioritate rationis inadæquatæ, omitto maiorem, & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris: itaque in personalitate creata, non distinguuntur adæquatè, adhuc per rationem perseitas independentiæ, & perseitas incommunicabilitatis, sed tantum vt duo inadæquati conceptus, vel vt duo munia inadæquata, quæ ab eadem forma præstantur cum mutua inter vtrumque connexione: vnde, non potest vna aliam præcedere prioritate subsistendi consequentia, nec prioritate intelligentiæ rationis adæquatæ, sed tantum inadæquatæ cum mutua inter vtramque connexione. Ex quo tantum sequitur, quod personalitas Verbi prius intelligatur, vt præstans independentiam prioritate rationis inadæquatæ, quam vt præstans incommunicabilitatem, quod inconueniens non est; nam cum præstet independentiam exigendo incommunicabilitatem, non præstat illam sub conceptu absoluto sumpto absolutè, sed sub conceptu absoluto, vt incluso in proprietate Verbi relatiua, & vt exigente conceptum relatiuum, rationem cuius personalitas præstat incommunicabilitatem.

Ad vltimam obiectionem, distinguo maiorem: sub ea ratione tantum, nego maiorem. sub ea simul, & sub alia, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; ratio autem discriminis est, quod natura diuina non accipit à personis perseitatem independentiæ, sed eam habet ratione sui, & personis conuenit ratione essentiæ, vt docuit D. Thom. *loco vbi proximè, ex 3. Sent. & q. 9. de potent. artic. 5 ad 13. argument.* verbis *superius* relatis: vnde ab illis solum accipit distinctionem suppositorum, & illorum incommunicabilitatem: ac proinde personalitas Verbi solum tribuit naturæ diuinæ id, quod explicat in propria linea, & solum ratione illius, illam terminat, & personat, humanitas autem, nec habet ratione sui personalitatem independentiæ, nec perseitatem incommunicabilitatis, sed vtramque recipit a personalitate creata, quatenus ab illa distincta: & cum Verbum vniatur humanitati vice personalitatis creatæ, necessum est, vt Verbi personalitas præbeat, etiam humanitati vnitæ vtramque istam perseitatem. Cumque vtramque non habeat ratione illius, quod explicat, sed tantum vnam, scilicet, perseitatem incommunicabilitatis; alia autem illi competat ratione perfectionis inclusæ, fit consequens, vt non vniatur immediatè, adæquatè ratione illius, quod explicat, sed ratione conceptus expliciti, & insuper ratione subsistentiæ absolutæ, quam implicitè includit. 71 *Ad quartam.*

---

§. IV.

Resoluitur secunda pars dubij.

CIRCA secundum, quod in hac disputatione vocauimus in examen, nempe, an Deus assumere potuerit naturam creatam, illique immediatè vniri, secundum prædicata absoluta, omnes Theologi conueniunt in vno, & in alio discriminantur. Omnes conueniunt in eo, quod si Deus Trinus in personis non esset, sed vnus, vnaque tantum subsistentia, & personalitate absoluta gauderet, posset alienam naturam assumere, & illi immediatè vniri. Quod patet manifesta ratione; nam tunc casus potentia actiua, & assumptiua esset eadem, & eadem vis terminatiua: ergo posset non minus, quam modo alienam naturam assumere, illam terminare, eique immediatè vniri. Consequentia est euidens, antecedens pro prima parte constat; nam esset in illo casu eadem omnipotentia, quæ cum Deo conueniat propriori ad relationes, eadem perseueraret in hypothesi conficta, quod in Deo tres personæ relationibus distinctæ non essent, sed vis actiua, & assumptiua ratione omnipotentiæ conuenit diuinis personis ergo esset in illo casu eadem potentia actiua, assumptiuaque naturæ. 72 *Omnes Theologi in vno conueniunt.*

Pro secunda parte probatur; nam quod Verbum humanitatem terminet, vel quod illam terminare possit, eique immediatè vniri, prouenit ex eo, quod illius personalitas est in terminando infinita, ideoque potens, nedum propriam sed etiam alienam terminare naturam supplendo effectum personalitatis creatæ, & illius vices gerendo, sed in prædicta hypothesi subsistentia, & personalitas absoluta, qua Deus constitueretur in ratione personæ, esset non minus infinita in terminando, quam sit modo proprietas relatiua: ergo vis terminatiua in prædicto casu esset eadem, & consequenter, posset Deus ratione personalitatis absolutæ, qua in ea hypothesi gauderet, alienam terminare naturam, illique immediate vniri in vnitatem personæ. In quo, vt dixi, omnes Theologi conueniunt, nullo dissentiente, quem viderim.

An autem, supposito, vt fides docet, in Deo esse tres personas constitutas, proprietatibus relatiuis, possit natura diuina, vel hic Deus, vt tribus personis communis, ratione alicuius prædicati absoluti assumere alienam naturam, illique vniri immediatè, non est vna Theologorum sententia, sed in plures diuiduntur. Prima absolutè negat, id 73 *Prima sententia.*

Henric. Ricbar. Capreol. Lorca. esse possibile, pro qua referuntur Henricus *quodlibeto 3. quæst 8.* & Ricardus *in 3. dist.5. art.1 q. 2.* illamque insinuat Capreolus *in 3.dist. 1.q.vnic.art.1.concl.3.& 4.& art. 3.ad 1.argum.contra 4.conclus.* & expresse tenent Lorca in præsenti *disp.4 num.* 16. & 21. vbi docet, etiam si concedatur in Deo subsistentia absoluta, & tribus personis communis, non posse hunc Deum ratione talis subsistentię immediatè naturæ creatæ vniri, & Vazquez *disp.27.cap.2.* pro illa referens Alexandrum *3.p q.7.membro 8.art.* 2 & 3 & Bonau. *in 3.dist.1.art.1.q.3.* Cui sententiæ adhæsit Becanus *cap 4 q.2.* *Vasq. Alex. Bonau. Bican.*

74 *Secunda.* Secunda per extremum docet, etiam si natura diuina subsistentia absoluta non gaudeat, nec per illam subsistat, nihilominus posse hunc Deum ratione sui, & alicuius prędicati absoluti, naturam creatam assumere, & illi immediatè vniri. Hanc tenent Ochamus *in 3. dist.1.q.1.* & Gabriel *q.1. art.3.dub.vltim.* quos sequuntur Valentia in pręsenti *disp. 1.q.3.puncto 5.* Franciscus Amicus *disput* 14. *sect.* 5. & Bernal. *disput.24.sect.1.§ 3.* *Ocham. Gabr. Valent. Amicus. Bernal.*

75 *Tertia.* Tertia sententia defendit, prędictam vnionem immediatam esse possibilem, si subsistentia absoluta distinguatur obiectiuè, & virtualiter ab essentia, & natura diuina; secus autem, si quamuis talis subsistentia admittatur sit a natura Dei indistincta virtualiter. Hanc tenet Albertinus *qu. 11.* tira vndecimum corollarium ex prędicamento substantiæ *dubio.2.* cui nonnulli Recentiores adhærent. *Albert.*

76 *Quarta, & vera sententia.* Quarta, & vera sententia docet, posse de potentia absoluta naturam creatam immediate vniri huic Deo, vt communi tribus personis ratione subsistentiæ absolutæ, qua de facto natura diuina subsistit, siuè subsistentia absoluta distinguatur virtualiter a natura diuina, siuè ab illa sit indistincta virtualiter: si vero subsistentia absoluta in Deo non admittatur, implicare prędictam vnionem. Ita Caietanus *in præsenti art.3* Medina *dubio vnic.* Aloarez *in expositione articuli*, Cabrera *disp.vnic.§.2.* Nazarius *contron. vnica conclus.1.2 & 3* Zippullus *dubio vnico§. 2.* & frequenter alii Recentiores Thomistę. Eandem sententiam sequuntur Durandus *in 3 dist. 1.q.2.& 4.* Scotus *q.2.§. ad quæstionem igitur*, Radda *contron.2.de Incarnatione art. 3.* Franciscus del Castillo *disput.6.q.1.num.25.* pro illa referens omnes Scotistas. Tenent etiam ex Patribus Societatis Suarez *in præsenti disput.13.sect. 1.* Granadus *tract.5. de Incarnatione disput 1.num.4.* & frequentius alii Recentiores ex eadem familia, supposito, quod talis subsistentia admittatur in Deo. *Caiet. Medin. Aluar. Cabrer. Nazar. Zipull. Durand. Scotus. Radda. Castilio. Suar. Gran.*

77 *Prima pars conclusionis prob. ex D.Tho.* Et hæc sententia à nobis pro conclusione statuitur sigillatim per singulas partes probanda. Prima pars, quod, nempe, hic Deus, vt communis tribus personis possit de potentia absoluta sibi assumere naturam creata. Probatur primo ex D. Thoma *in præsenti q. 3. art. 3. in corpore*, vbi ita concludit: *Et secundum hoc abstracta personalitate per intellectum possumus intelligere naturam assumentem.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur. Quod potest concipi, & intelligi a nostro intellectu, vt possibile, non implicat contradictionem, vt omnibus est in confesso; sed iuxta D. Thomam, potest a nobis concipi natura assumens in Deo, personalitatibus non intellectis: ergo naturam diuinam ratione alicuius prædicati absoluti, immediatè assumere naturam creatam, contradictionem non implicat, & consequenter est possibile de potentia absoluta. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur; quod enim præstat natura abstracta à personalitatibus, præstat illis non intellectis: idem enim est naturam à personalitatibus abstrahere, ab naturam intelligi personalitatibus non intellectis: sed iuxta D. Thomam natura diuina abstracta à personalitate, vel personalitate abstracta, quod idem est, potest intelligi assumens: ergo potest intelligi assumens personalitate non intellecta, seu non intellectis proprietatibus relatiuis.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; nam quod intelligitur conuenire naturæ diuinæ, abstractis, seu non intellectis proprietatibus personalibus, conuenit illi ratione prædicati absoluti; sed, vt docet D Thom. abstractis personalitatibus, seu non intellectis, potest intelligi natura diuina assumens naturam creatam ergo assumere naturam creatam, non est prędicatum conueniens naturæ diuinæ solum ratione proprietatum personalium, sed potest illi conuenire ratione formalitatis absolutæ, & consequenter potest hic Deus vt tribus personis communis assumere, & terminare immediatè naturam creatam.

78 *Respondebis.* Respondebis, abstractionem esse duplicem; vnam præcisiuam, qua, nempè, formaliter; aut prædicatum aliquod intelligitur, altero non intellecto; aliam negatiuam, qua scilicet, vnum de alio negatur, vel absolute, vel conditionaliter, & D. Thom. non de priori abstractione, sed de secunda accipiendum, ita vt sensus sit conditionalis, quod, nempe, si per impossibile Deus non subsisteret tribus subsistentiis relatiuis, posse sibi assumere naturam creatam; illique immediate vniri: ex quo non sequitur, hunc Deum, qui de facto terminatur tribus subsistentiis relatiuis, posse ratione sui immediate humanitatem, vel aliam naturam assumere: & quod ita sit accipiendus D. Thom. videtur colligi ea solutione ad primum, & secundum argumentum; nam solutione ad primum docet: *Quidquid est in Deo consideratum secundum se aliis circumscriptis, esse subsistens, & consequenter personam*; Et solutione ad secundum, docet, quod *circumscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum remanet in intellectu vna personalitas Dei, ad quam poterit terminari assumptio, sicut nunc dicimus, eam terminari ad personam Verbi.* Sed abstractis personalitatibus abstractione purè præcisiua, quod in Deo remanet; non est persona, nec personalitas, alias daretur in Deo vna persona tribus personis communis, quod implicatorium est, cum persona per incommunicabilitatem constituatur: ergo loquitur D. Thomas de abstractione negatiua in sensu conditionali. *S. Th.*

Sed contra; nam quidquid sit, an D Thomas in sensu conditionali quæstionem istam resoluerit, quod tamen illum solum non intenderit, sed etiam in sensu absoluto, rebus, prout nunc sunt, difficultatem versando, docet Caietanus, Medina, Aluarez, & Suarez, & benè. Probantque primò ea solutione ad secundum argumentum, illis verbis: *Et per hunc modum potest intelligi, quod assumat naturam humanam ratione suæ subsistentiæ, vel personalitatis.* Quibus disiunctiuè loquens clare insinuat, inquit Caietanus, se loqui, non solum in sensu conditionali, in quo Deus personalitatem absolutam haberet, si, nempe, tribus subsistentiis relatiuis terminatus non esset, sed etiam in sensu absoluto, in quo natura diuina, non intellectis subsistentiis relatiuis, intelligitur subsistens subsistentia absoluta communi tribus personis. 79 *Contra arguitur.* *S.Tho.*

Deinde: nam si D. Tho. solum in sensu conditionali quæstionem istam tractaret, melius titulus articuli fuisset conditionaliter propositus, inquirendo, an si in Deo proprietates relatiuæ non essent, posset sibi assumere naturam alienam? quam in sensu absoluto; sed non in sensu conditionali, sed absoluto proponitur: ergo non intendit D. Tho. difficultatem istam in sensu conditionali tantum tractare, sed etiam in sensu absoluto. Tertio, nam quod, si Deus esset vna tantùm persona constituta per aliquid absolutum posset sibi assumere naturam alienam illique immediatè vniri, fere nullam habet difficultatem, supposito, quod persona relatione constituta illam assumere possit: an autem natura diuina ratione alicuius prędicati absoluti possit immediate assumere naturam creatam, vel non? pro vtraque parte est difficile, & tale Theologis visum: ergo dicendum non est D. Tho. solum in priori sensu nullam, aut fere nullam difficultatem, habente quæstionem istam tractasse, & secundum sensu penitus omisisse. 80

Et augetur difficultas; nam Diuus Thom. ita exacte omnia considerauit, quę ad Mysterium Incarnationis pertinent, vt non solum, quæ de facto acciderunt in hoc Mysterio, tractauerit; sed etiam, quæ potuerunt accidere. Resoluens in primo articulo, conuenire diuinæ personæ assumere naturam creatam; in secundò, id etiam, quamuis minus propriè conuenire naturę, in quarto, posse vnam personam sine alia; in quinto, potuisse quamlibet ex diuinis personis seorsim ab alia naturam creatã assumere; in sexto, posse plures personas simul eidem naturæ vniri; & in septimo, posse vnam personam diuinam plures naturas sibi hypostaticè coniungere: ergo credendum non est difficultatem istam, prout in sensu absoluto procedit, quæ Theologis visa est disputatione dignissima, D. Thomam omisisse. 81 *Confirmatur.*

Denique id ipsum probatur; nam abstractio, de qua D. Thomas loquitur in corpore articuli, est, quę nascitur ex imperfecto nostro modo concipiendi; sed hæc est abstractio pręcisiua, non negatiua, negatione, scilicet, vnius formalitatis diuinæ de alia proconditione importata, hanc enim abstractionem, etiam efficere potest intellectus perfectè videntis Deum, cum etiam intellectus beati formet hanc propositionem: *Si Deus non relationibus, sed prædicato absoluto constitueretur in ratione personæ, posset sibi assumere naturam creatam*: ergo abstractio, de qua D Thomas loquitur in corpore articuli, est abstractio præcisiua, 82 *Denique probatur assumptum.*

qua

qua vnum à nobis sine alio intellectu concipitur illi conuenientē sū re, propter nostram imperfectionem; sed de natura diuina, hoc genere abstractionis relationibus abstractis, docet posse assumere, sibique immediatè naturam creatam vnire, vt constat ex verbis *supra* relatis, quibus corpus articulis terminat ergo sentit in natura, vt sic præcisa, & præcisiuè à relationibus intellecta, esse sufficiens principium assumptionis naturæ creatæ, & terminationis illius: & consequenter hunc Deum, vt communem tribus personis, posse de potentia absoluta sibi assumere naturam creatam, illique immediatè vniri.

83 *Secundo prob. 1. pars conclusionis* Secundo principaliter suadetur prima pars conclusionis, supponendo, præter subsistentias relatiuas, quibus constituuntur personæ, dari in Deo subsistentiam absolutam, per quam natura diuina pro priori ad relationes intelligitur subsistens, & existens perfectissimè, vt cum veriori, frequentiorique sententia docuimus *tract. de Trinit. 1. p. q. 31.* Quo supposito, prima pars nostræ conclusionis suadetur; id enim ratione cuius Deus subsistit in natura diuina, potest illi esse ratio subsistendi in natura creata; sed aliquid absolutum est Deo ratio subsistendi in natura diuina, nempe, subsistentia absoluta, quam huic Deo conuenire supponimus: ergo ratione illius absoluti, potest subsistere in natura creata, potest sibi illam assumere, illique immediatè vniri. Hæc secunda consequentia, ex prima euidenter colligitur; quod enim est ratio subsistendi in natura creata, est ratio illam assumendi, non per modum principij, sed per modum termini, & extremi assumptionis. Prima ex præmissis infertur, minor supponitur; non enim ad præsens attinet in illius probatione immorari. *Maior prob. 1.* Maior autem ostenditur primò; non enim alia ratione subsisten ia relatiua Verbi, est illi ratio subsistendi in natura creata, nisi quia ratione illius Verbum per se primò subsistit in natura diuina: ergo omne id, quod est Deo ratio subsistendi per se primò in natura diuina, potest esse ratio secundariò subsistendi in natura creata, illamque terminandi.

Secundo. Secundo, nam id, quod continet eminenter subsistentiam propriam naturæ creatæ, potest supplere effectum illius, & consequenter, esse ratio subsistendi in tali natura; sed quod est ratio per se primò subsistendi in natura diuina, eminenter continet subsistentiam naturæ creatæ: ergo potest esse ratio subsistendi in illa. *Tertio.* Tertio; nam subsistentia Verbi, non est ratio subsistendi in natura creata, quia relatiua est, sed quia in propria linea infinita; sed quod est Deo ratio subsistendi per se primò in natura diuina, quamuis absolutum sit, infinitum est in linea subsistendi: ergo potest Deo esse ratio subsistendi in natura creata.

84 *Refertur duplex solutio.* Respondebis primò; subsistentiam Verbi, ideò esse rationem subsistendi in natura creata, quia cum ipsa incommunicabilis sit, eminenter continet creatam personalitatē, & idcirco potest illius effectum supplere; subsistentia verò absoluta communicabilis est, atque adeò, non potest eminenter continere ratione sui personalitatem creatam, de cuius conceptu est incommunicabilitas, ideoque non potest supplere effectum illius. Vel secundo respondebis, subsistentiam Verbi, ideò posse vniri naturæ creatæ, quia ad illam comparatur vt terminus, in cuius conceptu, & munere nulla imperfectio importatur; subsistentia verò absoluta, non est terminus naturæ, cum ipsa sit terminabilis per subsistentias relatiuas personarum, & consequenter, non potest per modum termini vniri, neque ad naturam creatam vt terminus comparari, sed per modum formæ, & actus: repugnat autem perfectionibus diuinis naturam creatam informare, & actuare.

85 *Neutra satisfacit, & prima reijcitur 1.* Sed neutra solutio satisfacit, & prima reiicitur primò: nam personalitas creata duo præstat propriæ naturæ, nempe, subsistere in se per independentiam à sustentante, & incommunicabilitatem supposito alterius naturæ; sed quamuis subsistentia absoluta, non contineat illam eminenter, quoad perseitatem incommunicabilitatis, continet tamen eminenter illam, quoad perseitatem independentiæ à sustentante: ergo potest quantum ad hoc illius effectum supplere; & consequenter esse Deo ratio subsistendi in natura creata, quoad hoc munus subsistendi. *Secundo reijcitur.* Secundo, vt enim dicebamus §. 3. subsistentia relatiua ratione illius, quod exprimit, & addit supra perfectiones absolutas, non continet eminenter personalitatem creatam adæquatè sumptam sed solum inadæquatè, nempè, sub conceptu incommunicabilitatis, & ratione huius continentiæ immediatè vnitur humanitati, & est Verbo ratio subsistendi in illa; sed etiam subsistentia absoluta, continet eminenter personalitatem creatam sumptam inadæquatè, nempe, sub ratione independentiæ è sustentante: ergo potest illam inadæquatè sumptam supplere, & consequenter esse huic Deo ratio subsistendi in aliena natura, & vnionis immediatæ cum illa. *Tertio.* Tertio: nam licet subsistentia absoluta non sit incommunicabilis personaliter, constituit naturam diuinam subsistentem, & est huic Deo ratio subsistendi in illa, vt supponimus: ergo pariter, non obstante, quod communicabilis sit personaliter, potest naturam creatam subsistentem constituere, & esse huic Deo ratio immediata subsistendi in illa.

86 *Secunda solutio reijcitur.* Deinde secunda solutio reiicitur; nam ideò subsistentia relatiua non vnitur vt forma, sed vt terminus cum natura creata, quia non dat illi primum esse specificum, & essentiale, sed tantùm complet, & sustentat illam; sed etiam subsistentia absoluta complere, & sustentare potest, imo subsistentia relatiua, non rat one illius, quod explicat, sed ratione subsistentiæ absolutæ, quam implicitè importat, sustentat naturam creatam, vt superius vidimus: ergo vniri potest, vt terminus absque imperfectione inhæsionis, vel informationis, non minus quam subsistentia relatiua Verbi.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; nam perseitas incommunicabilitatis alteri tanquam supposito præstatur à subsistentia Verbi vnita per modum termini, absque physica inhesione, vel informatione: ergo pariter perseitas independentiæ à sustentante, potest absque informatione, vel inhæsione physica præstari. Sed iste est effectus quem subsistentia absoluta præstaret naturæ creatæ, cui immediatè vniretur: ergo, vt sic vniatur, necessaria non est physica informatio, aut inhæsio, & consequenter ex isto capite, neganda non est possibilitas immediatæ vnionis Dei cum natura creata ratione subsistentiæ absolutæ.

---

§. V.

Alias partes conclusionis probantur.

87 *secunda pars concl. prob. 1.* QVod autem hæc vnio possibilis sit, quamuis subsistentia absoluta, non distinguatur virtualiter adæquatè à Dei essentia, & natura, vt in secunda parte nostræ conclusionis asserimus, ostenditur primò nam conceptus formæ hypostaticæ subsistentis, & conceptus referentis, non distinguuntur virtualiter adęquatè in personalitate Verbi; & tamen potest vniri, & de facto vnitur humanitati, sub conceptu formæ hypostaticæ, illam terminando, & personando, quin humanitati vniatur sub conceptu referentis, illam referendo ad Patrem, vt fatentur omnes Theologi: ergo quamuis conceptus subsistentiæ, & conceptus naturæ, & essentiæ virtualiter adæquatè, non distinguantur in Deo, poterit hic Deus, & illius subsistentia absoluta vniri naturæ creatæ, sub ratione subsistentis, illamque subsistentem constituere, quin illi vniatur sub conceptu essentiæ, & naturæ.

88 *Respondebis.* Respondebis, quod licet personalitas Verbi, non vniatur humanitati formaliter sub conceptu referentis, illam constituendo relatam, materialiter tamen vnitur: ac per consequens, non dantur duo conceptus virtualiter adæquatè indistincti, quorum vnus possit naturæ creatæ vniri, alio in vnito manente. *Sed contra.* Sed contra; nam vnio materialis diuinæ naturæ cum natura creata non implicat; sed ex vnione subsistentiæ absolutę indistinctę virtualiter à natura Dei sub conceptu naturæ, solum sequitur naturam diuinam sub conceptu naturæ materialiter naturæ creatæ vniri: ergo ex tali vnione nullum sequitur impossibile, & consequenter, non debet impossibilis censeri. Consequentia tenet, minor constat; nam ex vnione personalitatis Verbi sub conceptu formæ hypostaticæ indistincto virtualiter à conceptu referentis, solum sequitur personalitatem Verbi, sub conceptu, & munere referentis, materialiter vniri, vt fatentur istius solutionis Auctores: ergo pariter ex eo, quod conceptus subsistentis indistinctus virtualiter à conceptu naturæ vniatur cum natura creata, solum sequitur naturam diuinam sub conceptu naturę materialiter vniri. Maior autem probatur; vnio namque naturæ Dei cum natura creata, ideò implicatoria censetur quia natura creata non potest effectum, vel quasi effectum formalem naturæ diui-

næ

næ recipere, scilicet, vel actu intelligere intellectione diuina, vel esse radicem illius, in quorum altero conceptus naturę diuinæ consistit; sed cum incapacitate ad effectum, vel quasi effectum formalem naturæ diuinę, sub conceptu naturæ, stat capacitas ad vnionem materialem cum illa: ergo licet vnio formalis naturæ diuinæ cum natura creata sit impossibilis, vnio materialis impossibilis non est.

Maior cum consequentia tenet, minor autem probatur; vt enim fatentur dictæ solutionis Auctores, de facto vnitur humanitas vnione materiali cum personalitate Verbi, vt relatio, quin effectum, vel quasi effectum formalem illius, vt est relatio recipiat: ergo stat capacitas ad vnionem materialem cum forma, sub aliquo illius conceptu cum incapacitate ad illius effectum, vel quasi effectum formalem: & consequenter stabit capacitas in natura creata ad vnionem materialem cum natura, & essentia Dei sub conceptu essentiæ, & naturæ, quamuis incapax sit recipiendi illius effectum formalem.

89 *Secundo probatur.* Secundo suadetur, nam si in Deo esset vna tantùm persona constituta personaliter per aliquid absolutum, posset sibi assumere naturam creatam, illique immediatè vniri, vt ex communi Theologorum consensu in disputationis limine supposuimus; sed in eo casu personalitas non esset virtualiter adæquatè distincta à natura Dei, si modo subsistentia absoluta non distinguitur virtualiter ab illa: ergo quamuis subsistentia absoluta, quæ de facto in Deo supponitur, non distinguatur virtualiter adæquatè, potest hic Deus ratione illius assumere naturam creatam, & immediatè illi vniri. Maior cum consequentia tenet, minor autem probatur: nam in illo casu subsistentia, quæ in Deo reperiretur, nō distingueretur virtualiter a natura diuina, si subsistentia, quæ nunc datur Deum propsiori ad relationes subsistentem constituens, est ab illa virtualiter indistincta, cum eadem ratio, quæ nunc militat ad negandam virtualem distinctionem subsistentiæ absolutæ a natura, in eo casu militaret, nempè, infinita naturæ diuinæ actualitas; sed in tali casu subsistentia, & personalitas eadem formalitas esset absque distinctione virtuali: ergo personalitas Deo in illa hypothesi conueniens, esset virtualiter indistincta à diuina natura, si modo subsistentia absoluta ab illa virtualiter non distinguitur. Minor, in qua sola esse potest difficultas, ostenditur primò; quia tunc nulla foret ratio ad distinguendum virtualiter subsistentiam, & personalitatem: ergo essent eadem formalitas virtuali identitate. Secundo; nam tunc casus personalitas, & subsistentia se haberent in Deo, sicut modo in creaturis se habent; sed in creaturis personalitas, & subsistentia non differunt virtualiter: ergo in illa hypothesi, non differrent virtualiter in Deo. Denique, nam ratio distinguendi modo inter subsistentias, & personalitates diuinas, est, quia subsistentia naturæ in aliquo absoluto consistit; personalitates autem sunt relatiuæ sed in eo casu vtraque ratio consisteret in formalitate absoluta: ergo ratio personalitatis dantis incommunicabilitatem, & ratio subsistentiæ dantis independentiam, non distinguerentur virtualiter adæquatè.

90 *Respondebis 1.* Respondebis primò; rationem proximam à priori distinctionis personalitatum ab essentia diuina, non esse, quod relationes sint; sed quia secundum suas rationes formales sunt extra conceptum constitutiuum naturæ, atque adeò licet in data hypothesi personalitas relatio non esset, & relatiua oppositione careret, quia adhuc esset extra conceptum essentialem naturæ diuinæ, ideò esset ab illa virtualiter distincta. *Respondebis 2.* Vel secundò respondebis, quod si in tali hypothesi iudicetur probabiliter, subsistentiam in Deo, non esse à personalitate distinctam, & subsistentiam fore de conceptu essentiali naturæ diuinæ; negandum consequentee esse, posse hunc Deum sibi assumere naturam creatam; illique immediatè vniri, quia cum in illa hypothesi supponatur personalitatem esse de conceptu essentiali, & constitutiuo naturæ, & vnio in natura impossibilis sit, debet etiam impossibilis vnio in persona cum Deo in prædicto casu censeri.

91 *Cōtra primam solutionem obstat 1.* Sed neutra solutio est sufficiens: & prima reiicitur primo: nam idem est personalitates diuinas à natura Dei virtualiter distingui, & esse extra conceptum essentialem, & constitutiuum illius: ergo probare virtualiter distingui à natura; quia secundum suas rationes formales sunt extra conceptum illius constitutiuum, est nugatio, & manifesta petitio principij. *Secundò.* Deindè, non enim est assignabilis ratio cur subsistentia sit de conceptu essentiali naturæ diuinæ, & personalitas sit extra essentiam illius, si vtraque in formalitate absoluta consistat; sed in data hypothesi vtraque absoluta supponitur: ergo vel vtraque, vel neutra esset extra cōceptum essentialem naturæ. *Tertiò.* Præterea; nam ratio, qua communiter Recentiores mouentur, vt subsistentiam absolutam a personalitatibus diuinis, virtualiter distinguant, est quia subsistentia est omnibus personis communis, quælibet autem personalitas est propria alicuius personæ; sed hæc ratio in eo euentu cessaret, vt constat: ergo & ratio distinctionis inter illa.

92 *Denique.* Denique reiicitur; nam eo in casu subsistentia essentialis naturæ constitueret subsistens incommunicabile ad intra; sed subsistentia incommunicabilis formaliter est personalitas, si sit in rationali natura: ergo in tali casu subsistentia absoluta Dei esset personalitas formaliter, & consequenter personalitas esset de conceptu essentiali naturæ diuinæ. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: nam ideò subsistentia absoluta, quæ de facto datur in Deo, non constituit hunc Deum subsistentem incommunicabiliter, quia natura diuina, de cuius essentiali conceptu supponitur, cum sit infinitè fœcunda, petit infinitam communicationem, esseque tribus personis communis, vni, scilicet, improductæ, & duabus productis; sed in eo casu natura diuina fœcunda ad intra non esset, cum non peteret communicari personis per processionem: ergo subsistentia absoluta constitueret hunc Deum ratione sui subsistentem incommunicabiliter, & consequenter esset ratione sui formaliter personalitas.

93 *Contra secundā solutionem obstat 1.* Deinde, secunda solutio reijcitur primò; quia omnes Theologi, vt indubitatum supponunt, Deum in hypothesi impossibili, quod esset non tres, sed vna tantùm persona, fore vt posset sibi assumere naturam creatam, illique immediatè vniri, non minus quam modo potest; & tamen non omnes supponunt in eo casu distinguendam esse virtualiter personalitatem ab essentia diuina, imò nec supponere possunt, dato quod subsistentia absoluta, quam de facto Deo attribuunt, non sit ab illa virtualiter distincta, vt manifestè monstrauimus: ergo cum indistinctione virtuali subsistentiæ ab essentia, stat posse Deum vniri cum natura creata sub conceptu subsistentiæ, & non sub conceptu essentiæ, vel sub conceptu naturæ, & naturam creatam cum Deo in subsistentia vniri, quin vniatur cum illo in essentia, aut natura.

94 *Secundò.* Secundo contra eandem solutionem reddit argumentum supra factum; nam conceptus personalitatis, & conceptus relationis in proprietate personali Verbi, non sunt virtualiter adæquatè distincti, & tamen humanitas vnitur de facto formaliter, cum proprietate Verbi sub conceptu personalitatis, & non sub conceptu relationis. Item, conceptus sanctitatis, & conceptus naturæ non distinguuntur in Deo virtualiter adæquatè, & tamen vnitur humanitati deitas, sub conceptu sanctitatis formaliter, non vnita formaliter sub conceptu naturæ. Item, conceptus speciei, & conceptus intellectionis in Deo, sunt indistincti virtualiter adæquatè, in sententia tam intra, quam extra Scholam D. Thomæ satis communi, & tamen vnitur mentibus beatorum, vt species, non autem, vt intellectio, qua ratione implicare, quod vniatur cum intellectu creato, est communis Theologorum sententia. Personalitas etiam, & subsistentia relatiua in Verbo, non sunt formalitates virtualiter adæquatè distinctæ, & tamen vniri potest naturæ irrationali sub conceptu subsistentiæ formaliter, quin illi vniatur, vt personalitas. Ac denique, conceptus sanctitatis, & conceptus subsistentiæ in personalitate Verbi, non distinguuntur virtualiter adæquatè, in sententia probabili; & tamen in eadem sententia, quam Recentiores, solutione data vtentes non negant, potest vniri de potentia absoluta naturæ irrationali sub conceptu subsistentiæ, quin illi possit vniri sub conceptu sanctitatis: ergo quamuis personalitas, & natura diuina in hypothesi conficta, non manerent virtualiter adæquatè distinctæ; sed personalitas esset de conceptu essentiali naturæ, posset natura creata huic Deo vniri formaliter sub ratione personę, & non sub ratione naturæ, & consequenter esset ab hoc Deo in prædicto casu assumptibilis in vnitatem personę, & non in vnitatem naturæ: ex quo vlterius sequitur rebus, vt nunc existentibus, qualiter fide docemur, quamuis subsistentia absoluta sit de essentia naturę diuinę, ab illaque virtualiter indistincta, posse hunc Deum sibi, vt subsistenti vnire naturam creatam, quin ipsi vniatur formaliter sub conceptu essentię, & naturæ, quod in secunda parte nostræ conclusionis asserimus.

Quod denique, si conceptus subsistentiæ absolutę in Deo non constituatur, non possit hic Deus vt communis 95

tri-

Tertia partis concl. prob. 1. ex D. Th. S. Tho. tribus personis immediatè assumere naturam creatam ; quod in tertia parte nostræ conclusionis asserimus probatur primò ex Diu. Thoma *in 3. Sent. dist. 5. q. 2. art. 3. in corp.* vbi docet: *Quod circumscripta à Deo omni ratione persona, non conuenit ei assumere*; sed non constituta in Deo ratione subsistentiæ absolutæ, omnis ratio personæ circunscribitur ab ipso, cum excludantur incommunicabilitas, & per se existentia, quæ duo personalitas importat: ergo negata Deo subsistentia absoluta, non potest hic Deus, vt communis tribus personis assumere naturam creata. *Confirmatur. S. Th.* Confirmatur ex eodē D. Thom. *in hac q. art. 3. ad 1.* vbi docet: *Quod quia in diuinis idem est quo est, & quod est, quidquid eorum, qua attribuuntur Deo in abstracto, secundum se consideratur aliis circumscriptis, erit aliquid subsistens*; & ex hoc infert circunscriptis personalitatibus relatiuis, posse naturam diuinam assumere naturam creatam: ergo si Deo vt communi, subsistentia absoluta non concedatur, non potest hic Deus, vt sic communis sibi naturam creatam assumere.

96 *Secundo prob. ratione.* Secundò probatur; nam Deum sibi assumere naturam creatam, est illam taliter sibi vnire, vt de ipso in concreto prædicetur, sed negata ratione formali subsistentiæ huic Deo, vt tribus personis communi, non intelligitur remanens formalitas aliqua in ipso ratione cuius possit sibi vnire naturam creatam, taliter vt de illo in concreto prædicetur: ergo subsistentia absoluta Deo, non concessa, non potest Deus sibi assumere naturam creatam. Consequentia cum maiori tenet; minor autem probatur: vt natura creata, v.g. humanitas de Deo in concreto prædicetur, necessaria est vnio, ratione cuius Deus dicatur habens in se humanitatem hæc enim prædicatio *Christus, vel Deus est homo*, idem valet, *quod habens humanitatem*; & idem est de quacumque alia natura dicendum; nam concretum cuiusuis formæ idem ait quod habent formam; sed seclusa subsistentia à Deo, non manet formalitas aliqua ratione cuius Deus possit dici in se habens naturam creatam: ergo talis subsistentia negata non manet Deus vnibilis naturæ creatæ, vnione fundante prædicationem talis naturæ sumptæ in concreto de Deo. Minor, in qua sola est posita difficultas, probatur; nam habere in se aliquam formam dupliciter solum cōtingit, nempè, subiectiuè, & terminatiuè; sed Deus est incapax habendi in se per modum subiecti formam, alioquin mutaretur, vt constat ex his, quæ *disp. prae ced.* documus, & commune ter docetur à Theologis; habere autem formam terminatiuè, quod idem est, ac illam terminare subsistendo in illa, est effectus subsistentiæ, & consequenter, non potest negata subsistentia saluari; nam effectus formalis alicuius formæ sine illa, neque esse, nec intelligi potest: ergo negata in Deo subsistentia absoluta, non remanet in ipso perfectio, aut formalitas aliqua, ratione cuius, possit hic Deus dici habens in se humanitatem, vel alia naturam creatam. Qua ratione bene perpensa conuincitur, nec ratione conceptus naturæ, nec ratione conceptus sanctitatis, nec conceptus existentiæ, posse vnionem in prædicto sensu Deo, vt communi tribus personis cum natura creata competere, quod enim Deo non est ratio subsistendi ad intra, nec ratio subsistendi ad extra esse potest; sed nihil horum est Deo ratio subsistendi in natura diuina: ergo nec esse potest ratio subsistendi in natura creata; ac per consequens, nec ratio illam in se habendi. Quæ doctrina magis ex argumentorum solutione constabit.

§. VI.

Duobus argumentis contra primam partem conclusionis occurritur, & explicatur mens D. Thomæ.

97 *Contra 1. partem concl. arguit Vasq. 1.* Contra primam partem conclusionis arguit Vazquez primò: nam Sancti Patres non cognouerunt possibilem alium modum vnionis naturæ creatæ cum Deo, nisi vel in natura, vel in persona; sed vnio cum hoc Deo, vt subsistente subsistentia absoluta, non est vnio in natura, nec in persona: ergo impossibilis censetur à Patribus. Minor cum consequentia tenet; maiorem autem probat Vazquez primò; quia nullius alterius vnionis vnquam mentionem fecerunt: ergo nullam aliam vnionem cognouerunt possibilem. *Maior prob. 1.*

Secundo. Secundo: nam Concilium Toletanum sextum, & vndecimum in confessione fidei, ex eo quod vnio humanitatis cum Verbo non sit facta in natura, intulit factam esse in persona; sed si alium modum vnionis, præter istas, cognosceret vt possibilem, non sic Concilium argueret, nec argumentum concluderet: ergo Concilium non cognouit, nec admisit, vt possibilem, aliam vnionem cum Deo, nisi vel in natura, vel in persona.

98 *Tertio. S. Ansel.* Tertiò, quia Anselmus *lib. de Incarnatione Verbi cap. 4. post medium*, contra quendam hæreticum asserentem, incarnato Filio Dei, necessum fuisse incarnari Patrem, & Spiritum Sanctum, sic ait *Qui rectè suscepit eius incarnationem credit eum non assumpsisse hominem in vnitatem naturæ, sed in vnitatem personæ; hic autem*, nempè, ille contra quem disputabat, *somniat hominem à Filio Dei magis esse assumptam in naturæ vnitatem, quam in vnitatem personæ. Si enim hoc non opinaretur, non diceret magis necessarium esse Patrem cum Filio incarnatam, quam esse possibile illum simul non esse incarnatam: quia sunt plures personæ*. Vbi Anselmus ex eo quod ille hæreticus asserebat, incarnato Filio, necessariò Patrem esse incarnatum, infert ipsum censuisse vnionem factam esse in natura; sed si præter vnionem cum Verbo in persona, & vnionem in natura esset possibilis alius modus vnionis, nempe, cum Deo, vt subsistente subsistentia absoluta, non rectè intulisset Anselmus, nam per hoc, quod vnio fuisset facta cum Deo in subsistentia communi, saluaretur rectè necessitas incarnationis Patris Filio incarnato, quam hæreticus adstruebat, vt contra Durandum supra arguebamus: ergo ex mente Anselmi, præter vnionem in persona, & vnionem in natura, non est possibilis alius modus vnionis cum Deo.

99 *Quarto. S. Tho.* Denique id ipsum probatur ex D. Thoma *quæstione præcedenti art. 2. in corpore*, illis verbis. *Omne igitur, quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non; vnitur ei in persona, si ergo humana natura Verbo Dei non vnitur in persona, nullo modo ei vnitur & sic totaliter tollitur incarnationis fides.* Sed si esset possibilis vnio cum hoc Deo, vt communi tribus personis ratione subsistentiæ absolutæ, ex eo quod humanitas non fuisset Verbo vnita in natura, vt D. Thomas *a rt. 1. præcedentis quæstionis* monstrauerat, & ex eo, quod Verbo vnita in persona non fuisset, malè D. Thomas inferret nullo modo esse illi vnitam, quandoquidem restaret iste modus vnionis possibilis: ergo iuxta D. Thom. non est possibilis vnio humanitatis cum Deo, præter vnionem in natura, & vnionem in persona.

100 *Respond ad arg. Ad 1. probationem.* Ad hoc argumentum respondeo negando maiorem; ad primam probationem prætermisso antecedenti, nego consequentiam: quod enim Patres mentionem alterius vnionis non fecerint, non ideò est, quia illam impossibilem iudicauerint, sed quia hæretici, contra quos concertatio Patrum tunc erat, solum de duplici modo vnionis disceptabant, nempè, in naturas & in persona: quibusdam asserentibus vnionem factam esse in natura, & ex hoc, non solum duas personas, sed etiam duas naturas in Christo negantibus, aliis è contra, sicut duas naturas; ita & duas personas constituentibus in Christo; contra quos Patres arguendo, vnionem in natura excluserunt ostendentes solum in persona esse factam; & quia in hoc hæreticorum disceptatio nerat posita, ideò alterius vnionis, nempè, cum Deo in subsistentia absoluta, quam nos fatemur possibilem, non fecerunt mentionem; ex hoc tamen non colligitur talis vnionis possibilitatem negasse.

101 *Ad 2. resp. t.* Ad secundam probationem respondeo primò, negando maiorem; nam verba Concilij Toletani, hæc sunt. *solus tamen Filius formam serui accepit in singularitate personæ, non in vnitate diuinæ naturæ, in id quod proprium est Filij, non quod commune est Trinitati.* Quibus verbis, vt clare constat, docet quidem Concilium vnionem factam esse in persona, non in natura; non tamen vnum infert ex alio: falsò ergo Vazquez supponit Concilium Toletanum 6. & 11. ex negata vnione humanitatis cum Verbo in natura, inferre factam esse in persona. *Conc. Tol.*

Respond. 2. Respondeo secundò, prætermissa maiori, distinguendo minorem: non esset bona ex terminis consequentia facta à Concilio, concedo minorem; ad hominem, nego minorem & consequentiam. nam disfinitio Concilij contra hæreticos procedebat, & quia, vel ipsi censebant non esse aliam vnionem possibilem, vel nullius alterius vnquam meminerunt, nisi tantùm vnionis in natura, & vnionis in persona; contra illos

illos arguens Concilium, rectè inferebat ea eo, quod vnio in natura facta non eſset, eſse factam in perſona: quia licet argumentum non teneret ea *vi* terminorum, vrgebat tamen, & efficaciter inferebat ad hominem contra illos arguendo. *Respond. 3. Conc. Tol.* Vel tertiò reſpondeo, Concilium nomine vnionis in natura, intelligere vnionẽ in prædicato tribus perſonis communi, vt conſtat ex illis verbis: *In id quod proprium eſt Filio, non quod commune eſt Trinitati*; ſic autem accipiendo, ex negata vnione in natura, ſcilicet, in prædicato communi, rectè infertur vnio in proprietate Filij perſonali; ex hoc tamen non colligitur Concilium cenſuiſse, non eſse alium vnionis modum poſſibilem, præter vnionem in natura, & vnionem in perſona.

102 *Ad 3. probationem resp. 1.* Et ex his ad tertiam probationem maioris reſponderi poteſt primò: nomine naturæ accepiſſe Anſelmum, quæ ſunt tribus perſonis communia; ſic autem rectè infert Anſelmus hæreticum, qui incarnato Filio, neceſſarium cenſebat, Patrem etiam incarnari, exiſtimaſſe vnionem factam eſſe in natura, ideſt, in aliquo prædicato communi, non in aliquo Filij proprio immediatè. *Secundo.* Vel ſecundo reſpondetur, Anſelmum rectè intuliſſe, non ex terminis, ſed ad hominem, vt enim nuper aſſerebamus, inter hæreticos nullius alterius vnionis mentio fiebat, niſi vel in natura, vel in perſona, & ſic arguendo contra illos, rectè infertur, hæreticum, qui exiſtimabat incarnato Filio, neceſſarium eſſe incarnari ſimul cum illo Patrem, & Spiritum Sanctum, cenſere vnionem, non in perſona, ſed in natura eſſe factam: non quia in re non detur medium, ſed quia apud ipſos non datur.

103 *Ad vltim. probationẽ maioris reſpondet M. Medin.* Ad vltimam probationem maioris Magiſter Medina *quæſt. præcedenti art. 2. in ſolutione ſecunda obiectionis*, impugnata prius doctrina Caietani, reſpondet argumentum D. Thomæ procedere ſuppoſita fide myſterij Incarnationis, qua credimus vnionem humanitatis cum ſolo Filio eſſe factam, & ſolum Verbum incarnatum eſſe, quod probat ea titulo articuli inquirente: *An vnio Verbi incarnati facta ſit in perſona?* Quibus verbis videtur ſupponi, ſolum Verbum eſſe incarnatum, & humanitati vnitum, modusque vnionis inquiritur; ſic autem conſequentiam D. Thomę eſſe bonam, ſi ad hanc formam reducatur: vnio humanitatis eſt cum ſolo Verbo facta; ſed non eſt facta in natura: ergo facta eſt in perſona; cui ſolutioni ſubſcripſit M. Cabrera ad articulum citatum.

104 *Diſplicet hæc ſolutio 1.* Nobis tamen diſplicet primò; quia falſum eſt D. Tho. in ſua ratione ſupponere vnionem humanitatis cum ſolo Verbo eſſe factam. Tùm, quia D. Thom. hoc probat *in hac q. præcipuè art 4 & 8.* Tùm etiam, nam *q. præcedenti art. 1.* titulus ita proponitur: *Vtrum vnio Verbi incarnati ſit facta in natura?* Et tamen, non ideò ſupponitur humanitatem fuiſſe vnitam ſoli Verbo: ergo ex eo, quod titulus ſecundi articuli proponatur de vnione Verbi incarnati, malè infertur, quod D. Thom ſupponat ſoli Verbo fuiſſe humanitatem vnitam. Probatur minor: non ſtat humanitatem eſſe vnitam ſoli Verbo, & illi in natura vniri; cum enim vna, & eadem natura conueniat tribus perſonis, eo ipſo, quod vnio in natura fuiſſet facta, non poſſet ſoli Verbo alligari, vt fatentur omnes Theologi: ergo cum D. Thom. inquirit, an vnio Verbi incarnati facta fuerit in natura? Non ſupponit cum ſolo Verbo eſſe factam, aliàs in ipſo titulo articuli, locum quæſtioni præcluderet. *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: nam ſi humanitas fuiſſet per ſe primo vnita huic Deo, vt tribus perſonis communi, Verbum incarnatum eſſet, vt contra Durandum omnes Theologi fatentur ex illius ſententia inferentes tres perſonas eſſe incarnatas: ergo Verbum in eo caſu fuiſſet humanitati vnitum, ſimul cum alijs perſonis, & conſequenter ea eo, quod titulus ſecundi articuli ſit de vnione Verbi incarnati, non ſequitur in illo ſupponi, ſoli Verbo eſſe humanitatem vnitam.

105 *Diſplicet 2.* Diſplicet 2. in eo quod ſupponit Medina D. Th. ita arguere: *Vnio humanitatis ad Verbum non eſt in natura facta: ergo facta eſt in perſona*; quod falſum eſſe probo primo ad hominem contra Medinam. Ipſe namq; fatetur, quod etiam ſi vnio facta fuiſſet in natura, vnita fuiſſet humanitas Verbo diuino in perſona; & quod ita ſit dicendum conſtat ex D Tho. *S. Tho.* illis verbis: *Omne quod alicui perſonæ ineſt, ſiue ad naturam pertineat, ſiue non pertineat ad naturam, vnitur illi in perſona*: ergo non colligit D. Thom. vnionem eſſe factam *S. Tho.* cum Verbo in perſona; quia non eſt facta in natura. Secundo, nam D. Thom. ſic arguit: *Omne quod ineſt alicui perſonæ, ſiue pertineat ad eius naturam ſiue non pertineat, vnitur illi in perſona: ergo vel humanitas non fuit vnita Verbo, quod eſt catholicam fidem ſubruere, vel vnita eſt in perſona.* Sed hęc conſequentia longè diuerſa eſt ab iſta: *Humanitas non fuit vnita Verbo in natura: ergo fuit vnita in perſona*; vt eſt ipſis terminis conſtat. ergo D. Thom. non colligit humanitatem fuiſſe vnitam Verbo in perſona, quia non fuit illi vnita in natura, ſed ex eo, quod aliàs Verbo nullatenus eſſet vnita, per quod tollitur Incarnationis fides.

Caietanus *art. 1.* relato in commento, verſu, *occurrit hoc in loco*, tribus modis dicendi relatis, & refutatis reſpondet, 106 *Caietanus reſpondet.* ſupponendo primo: perſonam dupliciter accipi: primo pro perſona completa, ideſt pro ſubſiſtente incommunicabiliter in natura rationali, iuxta diffinitionem Boetij communiter acceptatam à Theologis. Secundo pro perſona incompleta, ideſt, pro ſubſiſtente in natura rationali communicabiliter, quod ſic ſubſiſtens, perſona dicitur contrapoſitiuè ad naturam; quia ſub conceptu naturę nullus ex his modis ſubſiſtendi importatur, & dicitur perſona incompleta, vel incompletè: quia non dicit incommunicabilitatem, quæ eſt de conceptu perſonę completè, & adæquatè ſumptæ. Supponit ſecundo: quod licet inter creaturas non detur ſubſiſtens in natura rationali, quod non ſit incommunicabile, & conſequenter, quod non ſit adequatè, & completè perſona; in Deo tamen datur aliquid ſubſiſtens in natura diuina tribus perſonis commune, nempè, hic Deus, qui pro priori ad relationes, non ſolum exiſtens, ſed etiam ſubſiſtens concipitur; cum pro illo priori intelligatur perfectiſſimè exiſtens vt *quod*, & operans operationibus eſſentialibus intelligendi, & volendi; in quo modo exiſtendi ratio ſubſiſtentiæ conſiſtit, & conſequenter in hoc Deo ſic communi intelligitur ratio incompleta perſonę, non autem ratio completa.

Quibus præſuppoſitis, cum D Thom. docet, *omne quod alicui perſonæ ineſt, vnitur illi in perſona*, aſſerit intelligen- 107 *S. Tho.* dum de vnione in perſona, vt abſtrahit à completa, & incompleta: & ſic intellecta Angelici Pręceptoris doctrina, rectę infertur, quod ſi humanitas non eſt vnita Verbo in natura, nec eſt illi vnita in perſona, nullatenus illi vnitur, quod eſt catholicam fidem ſubuertere. Iuxta quam explicationem admiſſa doctrina D. Thom. nego argumenti minorem; ad cuius probationem dicatur; modum illum vnionis, qui reſtat, nempe, cum hoc Deo, vt communi tribus perſonis ratione ſubſiſtentię abſolutę, etiam eſſe modum vnionis in perſona, non completa, ſed incompleta, & ex negatione vnionis in perſona ſub vtraque iſta acceptione: rectę intulit D. Tho. humanitatem nullatenus diuino Verbo eſſe vnitam.

Cæterum contra hanc doctrinam inſurgit Medina, primò: 108 *Contrarguit Medina 1.* nam modus iſte loquendi admittens perſonam incompletam, quæ communis ſit in Deo, nouus eſt, nec ante Caietanum auditus: ergo non eſt ſuſtinendus. *Secundo.* Secundo; nam perſona incompleta, vel propriè, vel tantùm impropriè eſt perſona; ſi ſecundum aſſeratur, doctrina D Thomæ in ſenſu improprio explicatur, quod inconueniens cenſetur; ſi aſſeratur primum, ſequitur eſſe in Deo quatuor perſonas, quod eſt contra fidem: ergo perſona incompleta admittenda in Deo non eſt. *Tertio.* Tertio; nam D. Thom. præmittit diffinitionem perſonę traditam à Boetio, & à Theologis admiſſam, nempe, quod *ſit rationalis naturæ indiuidua*, ideſt, incommunicabilis ſubſiſtentia, & illa pręſuppoſita, docet, vnionem humanitatis ad Verbum in perſona factam eſſe: *Quia quidquid ineſt alicui perſonæ vnitur illi in perſona*; ſed diffinitio Boetii eſt de perſona completa: ergo D. Thomas loquitur de vnione in perſona ſic ſumpta, nempe, adæquatę, & completę. Denique nam D Thom loquitur de eadem vnione, de qua loquuntur Concilia, cum docent, vnionem humanitatis ad Verbum, non in natura, ſed in perſona eſſe factam; ſed Concilia loquuntur de vnione in perſona completa: ergo etiam D. Th loquitur de vnione humanitatis ad Verbum in perſona, non incompletè, ſed completè, & adæquatè ſumpta.

Hæc tamen non expugnant, nec falſitatis conuincunt 109 *Defenditur Caiet. Ad 1. reſp.* Caietani ſolutionem. Ad primum reſpondeo; quod licet modus loquendi ante Caietanum fuerit inauditus, quod examinare non potui: res tamen illis terminis, & modo loquendi explicata, nempe, ſubſiſtentia abſoluta, per quam ſubſiſtit hic Deus, vt tribus perſonis communis à pluribus Caietano antiquioribus tradita inuenitur; licuit autem Caietano, vtpote ſubtiliſſimo Theologo, & in terminis inueniendis ad res Theologicas explicandas peritiſſimo, nouos terminos, quibus res antiqua explicetur miniſtrare ſine aliquo inconuenienti, maxime, cum Caietanum poſtea alij ſint imitati.

Ad

110 Ad secundam dicatur ; personam incompletè sumptam esse cum proprietate personam, non quoad omnia, & adæquate, sed inadæquate, & quoad aliquid, quod persona importatur, nempe, quoad perseitatem independentiæ in natura rationali. Nec sequitur esse quatuor personas in Deo, nam ad hoc necessum erat, quod persona incompleta realiter distingueretur à tribus diuinis personis: non autem sic ab allis distinguitur, sed solum distinctione virtuali, & ideò in numero non ponit cum illis, nec potest verificari esse in Deo plures personas quam tres, sicut quia res, quæ est essentia, solum virtualiter distinguitur à personis, non dicitur esse in Deo quatuor res. Nec obstat dici, quatuor relationes, quamuis relatio spiratoris ab alijs relationibus realiter non distinguatur sed tantum modo virtualiter: quia enim relatio exprimit respectum ad terminum, & dantur quatuor termini, ideo dicitur dari quatuor relationes, quæ ratio in persona non militat quia licet relatione constituatur, non tamen ordinem ad terminum exprimit, vnde ly *persona* nomen relatiuum non est, sed absolutum, de quo videan ut Theologi *1.p q.28.*

111 Ad tertium, concesso antecedenti, nego consequentiam; cum enim persona incompleta, per completam cognoscatur, rectè D Thom. diffinitionem personæ sumptę complete præmisse, quamuis conclusio elicienda non esset de vnione in persona completa, sed à completa, & incompleta abstrahente. Ita Nazarius *quæst.a nrs 2 in commentarijs articuli*, cui præ omnibus placuit Caietani solutio. Ad quartum dicatur, loqui D.Thom. de eadem vnione, de qua Concilia loquuntur, sed non sub eadem ratione: nam Concilia loquuntur de vnione in persona Filij, quatenus ab alijs distincta, & D.Th. de hac vnione sub ratione magis communi, scilicet, prout facta in persona, abstrahendo à completa, & incompleta, tractaturus in sequentibus, scilicet, in hac quęstione, de vnione humanitatis ad Verbum, prout in persona Filij determinatè fuit facta.

112 Sed adhuc contra Caietani doctrinam obiicies; nam subsistentia communis, & absoluta est de essentiali conceptu naturæ diuinę, non minus quam existentia: ergo vnio cum Deo in subsistentia communi, potius dicenda est vnio in natura, quam vnio in persona; ac per consequens D. Thomas illam sub vnione facta in persona comprehendere non debuit. Respondeo primò: antecedens esse dubium in doctrina D. Thomę: vndę, qui Caietanum defendunt, non tenentur illud concedere, sed possunt oppositę sententię adhærere asserenti, tam existentiam, quam subsistentiam esse extra conceptum constitutiuum essentię, & naturę diuinæ, quam Nos veriorem censuimus *tractatu de essentia Dei*.

Vel secundo respondetur, quod licet subsistentia absoluta sit de conceptu essentiali naturę diuinę; distinguitur tamen ab illa distinctione eminentiali, & ex modo significandi, quod sufficit, vt natura vniri possit, sub conceptu subsistentię, & non sub munere, & conceptu naturę, vt ex *supra* dictis constat, & quia significatur, non per modum naturę, sed vt in illa subsistens, qui est modus significandi personæ; ideò vnio in illa, vel cum hoc Deo ratione illius, dicitur vnio in persona, & non vnio in natura. Hæc dicta sint in fauorem Caietani.

113 Potest tamen melius, & facilius ad vltimam probationem maioris ex D.Thoma occurri. Notando primo D.Thomam non dixisse: *Omne, quod inest alicui, vnitur illi in persona*; sed *omne, quod alicui personæ inest, vnitur illi in persona*: primum enim falsum est, vt constat in bruto; cui plura intrinsecè insunt, & tamen non vniuntur illi in persona, cum brutum persona non sit. Notando secundo, vnione esse in persona dupliciter accipi posse: primo terminatiuè; quia, nempè, ex vnione aliquorum vna resultat persona secundo subiectiuè; quia, nempe, quod personæ inest suppositaliter ab illa non differt, & illa vniuersalis propositio D. Thomæ, hoc secundo modo, non autem primo intelligitur. Quod patet; nam accidentia insunt intrinsecè Petro, & tamen non vniuntur illi in persona, vnione personali terminatiuè; non enim ex Petro, & suis accidentibus vna persona resultat cum accidentia, non trahantur ad esse subiecti, nec vnione substantiali illi vniantur, quod necessarium erat, vt ex vnione illorum cum Petro vna resultaret persona: vniuntur tamen Petro in persona in secunda acceptione, quia, scilicet, à Petro non distinguuntur supposito.

Notando tertio; naturam creatam non posse huic Deo
114 vniri, quin ex consequenti vniatur personæ Verbi, vt contra Durandum *in 1.parte disputationis* monstrauimus, & fatentur omnes Theologi: ex quo manifestè consequitur; vnionem naturæ creatæ cum hoc Deo, vt subsistente subsistentia absoluta, etsi ex primario conceptu personalis non esset, nec vnio in persona, quia hic Deus, ad quem primo terminaretur formaliter, persona non est; ex consequenti tamen necessario foret personalis, & vnio in persona, non solum subiectiuè, sed etiam terminatiuè. Quod patet; nam talis vnio necessario terminaretur ad Verbum secundariò, & ex consequenti, & ex humanitate vt Verbo secundariò vnita, & ex Verbo vt in illa subsistente, resultaret vna persona: ergo talis vnio necessario foret personalis, non solum subiectiuè, sed etiam terminatiuè, non immediatè, & primariò, sed ex consequenti, & secundariò. Quibus animaduersis constat D.Thomam rectè intulisse, ex eo quod humanitas, non fuisset vnita Verbo in persona nullatenus illi vniri, & consequenter destrui veritatem fidei, qua docemur Verbum incarnatum esse. Nec obstat istius illationis bonitati, possibilitas vnionis cum hoc Deo ratione subsistentiæ absolutæ; nam cum hæc necessario deberet esse vnio cum Verbo in persona, negata vnione humanitatis in persona Verbi, etiam huiusmodi vnio cũ hoc Deo, vt subsistente, negatur. Ilis positis resp.

Secundo principaliter contra primam partem conclusio- 115
nis arguitur ex D.Thom. *in 3.Sent. dist.5.q.1.art.3.in corp.* illis verbis: *Dicendum, quod circumscriptis personis in natura diuina, potest dupliciter intelligi: vno modo, quod circumscribatur omnis ratio personalitatis, & sic ipsa natura, nec erit subsistens in se, nec erit in aliquo subsistenti, & sic non habebit esse in se, sed in intellectu, & sic non conueniet ei, neque assumere, neque aliquid agere. Alio modo potest intelligi, quod circumscribantur personæ distinctæ, quas fides ponit; non autem circumscriptis, ad hoc remaneret natura diuina subsistens, sicut Deum intelligunt, qui non habent fidem Trinitatis, sine hoc, quod intelligant ibi Patrem, vel Filium, vel Spiritum Sanctum; vnde adhuc remanebit ibi personalitas aliqua: & hoc modo dicendum, quod circũscriptis personis, adhuc diuina natura conueniet assumere* Quam doctrinam tradit etiam D. Thomas *in præsenti quæstione 3. articulo 3 ad 1. & 2. argumentum* & ex illa sic arguitur. Non remanente aliqua personalitate in natura diuina, non potest sibi assumere naturam creatam, vt expressè D. Thom. docetur; sed abstractis per intellectum proprietatibus relatiuis, non intelligitur remanens personalitas aliqua in Deo, esto in ipso subsistentia absoluta admittatur; hæc namque personalitas non est, cum sit tribus personis communis: ergo quamuis subsistentia absoluta admittatur, non potest hic Deus ratione, mediatè assumere naturam creatam. 2. principaliter arguitur. S.Tho.

Respondeo, personalitatem creatam duo propriè naturæ
præstare; primum est illam complere, & reddere subsistentem perseitate independentiæ ab altero, vt sustentante; secundum est illam constituere incommunicabilem supposito alterius naturæ, ex quibus primum habet natura diuina ratione sui, vt personis præintelligitur, cum prout sic præintellecta sit perfectissimè existens, & consequenter subsistens; secundum verò habet à proprietatibus relatiuis, vnde pro priori ad relationes intelligitur hic Deus subsistẽs in natura diuina, & consequenter intelligitur habens conditionem aliquam conuenientem naturæ creatæ, non ratione sui, sed ratione personalitatis. Cum ergo docet D. Th. circumscripta personalitate à natura diuina, non posse assumere naturam creatam, intelligendus est de circumscriptione personalitatis quãtum ad omnem effectum, & conditionem personalitatis, non verò quantum ad aliquem tantum. Sic cum docet, naturam diuinam intellectam sine proprietatibus relatiuis, retinere aliquam personalitatem, & idcirco posse assumere, intelligendus est de personalitate quoad aliquid, non de personalitate quoad omnia: quia, nempe, illis circumscriptis intelligitur subsistens per independentiam à sustentante, in quo aliquid personalitatis concipitur. 116 Respond.

Et quod hæc sit mens D.Thom. patet clarè: nam de natura intellecta sine personalitate docet, nec posse assumere; nec aliquid agere: ergo eodem modo exigit D. Thomas personalitatem in natura diuina ad assumendam naturam creatam, & ad hoc, quod agat, vel operetur; sed vt operetur ratione sui immediatè; non est necessaria personalitas sumpta, quoad omnia, sed solum quoad aliquam conditionem, nempe, subsistendi, idest per se existendi perseitate independentiæ, cum in omnium Theologorum sententia hic Deus pro priori ad relationes concipiatur volens, & intelligens: ergo, vt immediatè assumat naturam creatam, non est ne-

necessaria personalitas sumpta complete, & quoad omnem suum effectum, sed solum quantum ad aliquem, nempe, quoad rationem existendi per se perseitate independentiæ.
S.Tho. Quod etiam satis insinuat D.Thom illis verbis: *Vno modo, quod circumscribatur omnis ratio personalitatis*; idest, omnis personalitatis effectus, vel omnes personalitatis conditiu.

117 Opponas 1. S.Tho. Sed oppones contra istam explicationem primo, verba illa D.Thom. *Alio modo potest intelligi, quod circumscribantur personæ distinctæ, quas fides ponit; eis autem circumscriptis, adhuc remanet natura diuina subsistens, sicut eam intelligunt, qui non habent fidem Trinitatis, & sic adhuc remanet personalitas aliqua, & hoc modo conueniret natura diuina assumere*: ergo sentit D.Thom. quod vt conueniat naturæ diuinæ assumere naturam creatam, requiritur, quod natura diuina sit, & intelligatur subsistens, eo modo quo illam subsistentem intelligunt, qui non habent fidem Trinitatis; sed isti intelligunt naturam diuinam subsistentem subsisten ia personali, & incommunicabili: ergo ex eius mente, vt naturæ diuinæ conueniat assumere naturam creatam, subsistentia personalis, quoad omnem suum effectum, & conditionem requiritur.

118 Secundo. Secundò: ideò enim docet D.Thom. naturæ diuinæ non conuenire, quod assumat naturam creatam, circumscripta omni ratione personalitatis, quia illa circumscripta non habebit esse in re, sed tantùm in intellectu: at natura diuina, vt subsistens subsistentia absoluta, quæ personalitas non sit, non habet esse in re, sed tantùm in intellectu: ergo vt sic subsistens, non potest naturam creatam assumere. Probatur minor: adeò circumscripta omni ratione personalitatis, non habet esse in re, sed in intellectu tantum; quia implicat existere realiter sine omni personalitatis ratione, sed etiam implicat naturam diuinam subsistere subsistentia absoluta, sine subsistentijs relatiuis: ergo natura diuina, vt subsistens subsistentia absoluta circumscriptis relatiuis, non habet esse in re, sed tantùm in intellectu.

119 Tertio. Tertiò; nam iuxta D.Thom. circumscripta à natura diuina omni ratione personalitatis, non potest assumere naturam creatam, sed intellecta præcisè, vt subsistente subsistentia absoluta tribus personis communi, circumscribitur ab illa omnis ratio personalitatis diuinæ; nam quod manere intelligitur, non conuenit Deo ratione personalitatis, sed ratione sui, proprietates namque relatiuæ, in quibus solum ratio personalitatis diuinæ saluatur, non præstant naturæ diuinæ subsistere, sumptum pro per se existere, sed solum illi præstant incommunicabilitatem: ergo vt subsistens subsistentia absoluta, non potest naturam creatam assumere.

120 Ad 1. replicã resp. Respondeo ad primam replicam, admissa doctrina D.Thom. distinguendo consequens; eo modo quantùm ad omnia, nego consequentiam; eo modo quantum ad aliquid, concedo consequentiam; & concessa minori subsumpta, nego consequentiam sub illatam: non enim est necessarium, vt Deus intelligatur, potens immediatè assumere naturam creatam concipi subsistentem incommunicabiliter, qualiter hic Deus concipitur à paganis, sed sufficit concipi subsistentem, idest per se existentem perseitate independentiæ à sustentante; nam eo ipso, concipitur potens sustentare naturam creatam, & consequenter potens in illa subsistere; vnde oportet concipi subsistentem, eo modo quo illum intelligunt non habentes fidem Trinitatis quantum ad aliquid, nempe, quoad rationem perseitatis independentiæ, non tamen quantum ad omnia; ac proinde necessarium non est, quod vt incommunicabilis concipiatur. Quod autem sic intelligendus sit D. Thomas, constat ex dictis n. 116.

121 Ad secundam. Ad secundam, distinguo, & explico maiorem; per impossibilitatem à priori habendi esse in re, concedo maiorem; per impossibilitatem tantùm à posteriori, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Contra quam distinctionem, non obstat minoris probatio; quod enim hic Deus, vt subsistens subsistentia absoluta, qualiter à nobis concipitur pro priori ad relationes, non possit existere in re, non oritur ex impossibilitate à priori, cum à proprietatibus relatiuis, non dependeat in existendo, nec ab illis existentiam accipiat; sed pro priori ad eas concipiatur perfectissimè existens, sed tantùm est impossibilitas à posteriori, quia, nempe, hic Deus, vt sic, subsistens ratione fœcunditatis, est cum personis diuinis essentialiter connexus, & cum proprietatibus relatiuis, vt virtualiter à natura resultantibus: quæ connexio non obstat, vt pro priori ad relationes sit, & intelligatur perfectissimè existens per se perseitate independentiæ à sustentante: ac proinde obstare nequit, vt pro illo priori intelligatur potens sustentare naturam alienam, & in illa subsistere: sicut nec obstat, vt pro eodem priori intelligatur operans operationes essentiales: impossibilitas verò existendi in re sine personalitate sumpta quoad rationem subsistendi, est impossibilitas à priori; media enim subsistentia natura diuina capax constituitur existendi; ac proinde, non potest intelligi habens esse in re subsistentia præcisa. Ex quo vlterius fit, vt omni ratione personalitatis abstracta, nequeat concipi natura diuina capax assumendi naturam creatam.

Ad vltimam obiectionem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam; quæ non tenet eo quod medium in minori restringatur; aliud enim est circumscribi omnem rationem personalitatis, & aliud circumscribi omnem rationem personalitatis diuinæ: nam primum denotat circumscriptionem perseitatis existendi, quæ alicuius personalitatis est effectus, nempe, creatæ; hæc namque cum naturam non supponat completam, illam ratione sui complet ad existendum, & consequenter ratione sui constituit suppositum per se existens, perseitate independentiæ, & perseitate incommunicabilitatis. Secundum autem non excludit perseitatem independentiæ: quia non præstat illam personalitas diuina ratione illius, quod addit supra naturam, sed naturam per se, & perfectissimè existentem supponit. Vnde verum est, quod circumscripta omni ratione personalitatis, non potest natura diuina assumere naturam creatam: & simul est verum, circumscripta omni ratione personalitatis diuinæ, posse assumere naturam alienam, illique immediatè vniri. 122 Ad vlt. obiectionem.

---

§. VII.

Alijs obiectionibus contra eandem partem conclusionis fit satis.

TErtiò principaliter contra eandem partem conclusionis arguitur. Implicat subsistens in natura intellectuali, quod persona non sit; sed si posset hic Deus, ratione subsistentiæ absolutæ, assumere naturam intellectualem creatam, & in illa subsistere, hoc non implicaret: ergo hic Deus, ratione subsistentiæ absolutæ, non potest assumere naturam creatam, nec in illa subsistere. Consequentia tenet; minor constat: nam hic Deus, vt subsistens in natura diuina, ratione subsistentiæ absolutæ, persona non est: ergo pariter vt subsistens in natura intellectuali creata, persona non esset. Patet consequentia, primo à paritate rationis. Secundo; nam ab eadem forma constituitur in vtraque natura subsistens: ergo si, vt subsistit in natura diuina, persona non est; nec vt subsistens in natura creata, persona esse potest. Maior autem ostenditur primo ex D Thoma *in præsenti quæst. 3. art. 3. ad primum*, illis verbis: *Dicendum, quod quia in diuinis idem est* quo est, & quod est, *quidquid eorum, quæ attribuuntur Deo in abstracto, secundum se consideratur alijs circumscriptis, erit aliquid subsistens, & per consequens persona, cum sit in natura intellectuali*: ergo sentit D.Thom. esse bonam consequentiam; *Est subsistens in natura intellectuali: ergo est persona*. At si non implicaret subsistens in natura intellectuali, quod persona non sit, bona consequentia non esset: ergo implicat subsistens in natura intellectuali, quod non sit persona. 123 Alia obiectio. Prob. 1. S.Tho.

Secundò probatur maior ex eodem D.Thoma *quæst. 9. de potentia art. 1.* illis verbis: *Ad quartum dicendum, quod quamuis nihil subsistat, nisi indiuidua substantia, quæ hypostasis dicitur, tamen non eadem ratione dicitur subsistere, & substare*: ergo sentit omne subsistens esse hypostasim, & consequenter omne subsistens in natura rationali esse personam: quia, vt docet D.Thomas *in eodem art.* ad finem corporis; *Persona non est aliud, quam hypostasis rationalis naturæ*. Ex quo vlterius fit implicare subsistens in natura rationali, quod persona non sit, alias ex vno ad aliud consequentia non teneret. 124 Secundo. S.Tho.

Tertiò probatur; nam iuxta Boetium, cuius diffinitio communiter acceptatur à Theologis; *persona est rationa-* Tertio.

lis

lis natura indiuidua substantia; sed implicat subsistens in natura rationali, quod non sit indiuidua substantia rationalis naturæ: ergo implicat subsistens in natura rationali, quod persona non sit.

125 *Refertur prima solutio.* Huic argumento responderi solet primo, concessa maiori, negando minorem; nam casu in quo hic Deus immediatè assumeret naturam rationalem creatam, prout in illa subsistens immediatè, esset persona, cum enim naturam creatam compleret, ratione subsistentiæ absolutè, relinqueret illam vlterius interminabilem, & incommunicabilem alteri supposito, quia vt alteri supposito vniatur, debet ex illa, & supposito terminante resultare vnum per se eo autem ipso, quod per subsistentiam absolutam natura creata completa præsupponatur, non potest cum alio vnita vnum per se constituere, quia ad hoc necessum erat, quod illorum aliquod, incompletum supponeretur, & consequenter natura creata, per subsistentiam absolutam completa, non posset alteri, vt supposito vniri; ex quo vlterius fit, vt hic Deus, quatenus in illa subsistens, diceretur, & esset persona. Nec est eadem ratio, inquiunt istius solutionis Auctores, de natura diuina: nam hæc, etsi ante proprietates personales subsistens præsupponatur, quia tamen est infinitè fœcunda, petit personis communicari, & ideò vt sic præconcepta, personata non intelligitur, nec hic Deus, quatenus in illa subsistens, dicitur, aut est persona.

126 *Refertur primo.* Hæc tamen solutio non placet, & reijcitur primo ex iam dictis; nam hic Deus immediatè assumens naturam creatam, per eandem formam constitueretur subsistens in illa, per quam subsistit in natura diuina; sed vt subsistens in natura diuina persona non est: ergo vt subsistens in natura rationali creata, esse persona non posset, ratione subsistentiæ absolutæ. *Secundo.* Secundo; nam implicat constitui personam per formam, quæ ratione sui personalitas non sit, vt ex terminis est manifestum; sed subsistentia absoluta ratione sui personalitas non est, aliàs ratione sui naturam diuinam redderet personatam, & hunc Deum personam constitueret: ergo per illam non potest hic Deus, vt subsistens in natura rationali creata, constitui in ratione personæ.

127 *Respondebis 1.* Si dicas primo; subsistentiam absolutam diuinam, esto ratione sui, non sit personalitas formaliter, esse tamen personalitatem eminenter, & hoc sufficere, vt vnita naturæ rationali creatæ, illam personatam reddat, & hunc Deum, quatenus subsistentia in illa, personam constituat. *Sed contra.* In contrarium obstat; nam vt constituat personam, non sufficit, quod sit personalitas eminenter effectiuè; sed requiritur, quod sit personalitas eminenter formaliter; sed esto admittamus, esse personalitatem eminenter, eminentia effectiua, non tamen est personalitas eminenter, eminentia formali: ergo vnita rationali naturæ, non potest constituere personam. Consequentia tenet, maior constat: tum, quia Sol est eminenter effectiuè calidus, & tamen ex hoc non potest se ipso per modum formæ calidum constituere, quia eminenter formaliter calidus non est. Tùm etiam, nam Deus est eminenter omnia eminentia effectiua, & tamen, quia non est eminenter omnia eminentia formali, non potest immediatè, per se ipsam, omnium effectus præstare. Tùm denique, ex communi omnium consensu asserentium, vt forma præstet se ipsa aliquem effectum, vel quasi effectum formalem, debere illum continere per modum causæ formalis, aut formaliter, aut eminenter. Hinc nascitur, quod anima rationalis, quia est vegetatiua eminenter, formaliter præbat gradum vegetandi, se ipsa per modum formæ, quia verò est intelligens eminenter solum effectiuè, non potest per se ipsam formaliter constituere hominem intelligentem: ergo vera est maior assumpta, quod, nempe, vt subsistentia constituat personam, non sufficit, quod sit personalitas eminenter effectiuè, sed requiritur, quod sit personalitas eminenter eminentia formali. Minor autem probatur: si namque subsistentia absoluta esset ratione sui personalitas eminenter formaliter, vt vnita per identitatem cum natura diuina, constitueret personam, sed vt sic vnita, personam non constituit: ergo ratione sui non est personalitas eminenter eminentia formali, & consequenter, non potest ratione sui naturam creatam personatam reddere, nec hunc Deum, vt subsistentem in illa constituere personam.

128 *Respondebis 2.* Si respondeas secundo, subsistentiam absolutam, esto vt comparata cum diuina natura, personalitas non sit, quia non constituit subsistens incommunicabile ad intra: comparatam verò ad extra cum natura rationali creata, esse personalitatem formaliter, quia illam vltimo terminat, & concretum ex illa resultans personaliter incommunicabile constituit. *Contra 1.* In contrarium obstat primo: nam diuinæ formalitates non præstant formaliter ad extra communicatæ, quod non præbent Deo intra, cui per identitatem conueniunt: quia namque sapientia ratione sui non constituit Deum volentem, non potest incommunicata ad extra effectum, vel quasi effectum volentis præstare, esto admittatur possibile volitionem diuinam sub conceptu volitionis vniri cum voluntate creata, illamque volentem constituere; & quia voluntas diuina sub expresso voluntatis conceptu, non constituit Deum formaliter subsistentem, non potest communicata ad extra se ipsa, & ratione sui subsistentem constituere, nec rationem subsistentiæ sortiri; sed subsistentia absoluta, non constituit hunc Deum formaliter in ratione personæ, nec per ordinem ad intra rationem personalitatis sortitur: ergo ad extra communicata, & naturæ rationali vnita, non potest constituere personam, nec rationem personalitatis formaliter obtinere.

Secundo, nam subsistentia absoluta, ideo non constituit hunc Deum formaliter in ratione personæ, quia hic Deus, vt per illam subsistens, est per prædicationem communis tribus personis diuinis; sed etiam hic homo, vt subsistens per subsistentiam absolutam immediatè, & per se primo humanitati vnitam, esset per prædicationem communis tribus diuinis personis, vt cum communi Theologorum *in 1. parte disputationis* monstrauimus, & deinceps amplius ostendemus: ergo humanitati vnita illam personatam non redderet, nec hunc Deum, prout in illa subsistentem, ratione sui formaliter constitueret personam. 129 *Secundo.*

Denique nam subsistentia absoluta humanitati vnita, non redderet illam incommunicabilem tribus diuinis personis, nec concretum resultans ex illa, nempe, hoc subsistens in humanitate, esset illis incommunicabile: ergo hic homo, vt constituitur in humanitate subsistens subsistentia absoluta, non esset persona formaliter. Consequentia est euidens; antecedens pro prima parte constat: vt enim *disputatione sequenti* monstrabimus, personalitas Verbi humanitati vnita, non reddit illam incommunicabilem Patri, vel Spiritui Sancto: ergo subsistentia absoluta, immediatè humanitati vnita, non redderet illam incommunicabilem tribus diuinis personis. Pro secunda parte probatur primo; nam forma de se alicui communicabilis, non potest constituere concretum incommunicabile, nisi fortè subiectum, cui vnitur tali communicationi repugnet; sed subsistentia absoluta est de se communicabilis tribus diuinis personis, & humanitas cui vniretur, huic communicationi non repugnat, ergo hoc subsistens in humanitate ex illa, & subsistentia absoluta ipsi vnita consurgens, non posset esse incommunicabile tribus diuinis personis. Secundo probatur: non enim alia ratione subsistentia absoluta, non constituit hunc Deum incommunicabilem tribus personis, nisi quia ipsa de se est tribus personis communis: ergo ob eandem rationem, si humanitati vniretur, non posset constituere hunc hominem ex illa, & humanitate resultantem, incommunicabilem tribus diuinis personis. 130 *Tertio.*

Secunda solutio est Durandi *in 3. dist. 1. q. 2. & dist. 2. q. 4.* vbi docet, vnionem humanitatis cum hoc Deo, vt communi tribus personis, non transire necessario ad personas; ex quo sequitur subsistens in humanitate ex tali vnione consurgens ex vi vnionis cum hoc Deo, non fore necessario personam, nec primario, nec ex consequenti: iuxta quam doctrinam neganda est maior, quod, nempe, implicet subsistens in natura intellectuali, quod persona non sit; nam licet hæc doctrina sit vera, de subsistente in natura intellectuali per subsistentiam creatam; non tamen est vera, de subsistente in natura intellectuali creata, per subsistentiam diuinam; sicut enim de facto datur subsistens in natura intellectuali increata, quod ex vi huius conceptus, formaliter persona non est, ita potest dari, de potentia absoluta, subsistens in natura intellectuali creata per subsistentiam diuinam, quod nullatenus persona sit. 131 *Refertur 2. solutio Durandi.*

Hæc tamen solutio displicet communiter Theologis, & eius falsitas constat ex dictis §. 1. quæ namque conueniunt huic Deo, vt communi tribus personis: secundario saltem, eisdem personis conueniunt, & de illis prædicantur; sed casu in quo humanitas immediatè vniretur cum hoc Deo, vt subsistente subsistentia absoluta, & communi, esse hominem conueniret huic Deo, vt communi tribus personis: ergo necessario conueniret personis, & 132 *Reijcitur.*

prædicaretur de illis, & consequenter istæ propositiones: *Pater est hic homo Filius est hic homo*, forent necessariò veræ, sed non potest esse verum, quod Pater, & Filius sint homo, nisi etiam verum sit, quod sunt humanæ personæ; nam ratione proprietatis relatiuæ secundario humanitati vnitæ; Pater incommunicabiliter in humanitate subsisteret, & idem de Filio, & Spiritu Sancto est dicendum: ergo data vnione humanitatis cum hoc Deo ratione subsistentiæ absolutæ, hic homo, ea tali vnione resultans, esset necessariò ex consequenti persona.

133 *Confirmatur 1.* Quod amplius vrgetur primò; licet hic Deus non sit persona formaliter ratione subsistentiæ absolutæ, quia tamen, vt ratione illis subsistens, est communis tribus personis diuinis, necessario ex consequenti est persona; sed hic homo, vt subsistens subsistentia absoluta, esset communis tribus diuinis personis: ergo quamuis ratione subsistentiæ absolutæ, formaliter persona non esset, ex consequenti tamen, necessariò esset persona. *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundò; posita vnione immediata humanitatis cum hoc Deo, ratione subsistentiæ absolutæ, necessario ex consequenti terminaretur humanitas per proprietates personales diuinas; sed ex tali terminatione necessario resultaret persona: ergo non stat vnio immediata humanitatis cum hoc Deo, vt subsistente subsistentia absoluta, quin hoc subsistens, ex tali vnione resultans, sit necessariò ex consequenti persona. Consequentia tenet, nam resultans ex personalitate Patris terminante humanitatem esset subsistens incommunicabiliter in natura rationali: ergo resultans ex tali terminatione esset persona formaliter. Maior autem probatur: nam humanitas subsistens immediatè subsistentia absoluta esset terminabilis per proprietates personales: tùm, quia si vt sic vlterius terminabilis non esset, hic Deus vt in illa subsistens, verè, & realiter esset persona, quod non admittit Durandus. Tùm etiam, quia de facto in sententia Durandi, humanitas primo vnita cum hoc Deo vt existente, secundariò per vnionem distinctam vnitur personaliter Verbo, quod verum esse non posset, si humanitas huic Deo immediatè vnita, non esset vlterius terminabilis proprietatibus relatiuis, sed supposita hac vnione, nullum est impedimentum, vt de facto terminetur per prædictas proprietates: ergo tali vnione supposita, necessario terminaretur per illas, causa namque non libere, sed naturaliter causans, & maximè, causa formalis, applicata, & non impedita, necessario in suum effectum, vel quasi effectum prorumpit.

134 *Vera solutio.* Vndè his modis dicendi omissis, ad argumentum respondeo, distinguendo maiorem; per se primò, aut consequenter, concedo maiorem: necessario per se primò, nego maiorem; & sub eadem distinctione minorem, nego consequentiam; nam sicut hic Deus, vt subsistens in natura diuina, non est persona formaliter per se primo; secundario tamen, & ex consequenti est tres personæ diuinæ: ita hic Deus, vt subsistens in humanitate, præcisè ex vi huius conceptus formaliter persona non est; secundariò tamen, & ex consequenti necessariò esset persona. *Ad primã probationẽ maioris.* Ad primam probationem maioris, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, respondetur primo ex Caietano *in præsenti q. 3. art 3* explicando D. Thomam de circumscriptione reali, non absoluta, sed conditionata, sic autem verum est, quidquid consideratur vt subsistens in Deo, si aliæ realiter circumscribantur, necessario fore personam, negatis namque in Deo tribus personis distinctis, hic Deus, vt subsistens in natura diuina, non esset vlterius communicabilis, & consequenter esset sub tali suppositione, vel tali conditione persona; quia tamen implicat hæc circumscriptio personarum; ideo non implicat aliquid in natura rationali subsistens, quod ex vi huius conceptus formaliter persona non sit, licet necessario ex consequenti debeat esse persona, vt explicatum relinquimus. Vel secundo, & consequentius ad dicta explicatur Diuus Thomas de persona quoad aliquam conditionem; non autem quoad omnem conditionem personæ.

135 *Ad secundam.* Ad secundam probationem dicatur, subsistere sumi dupliciter: primo pro per se existere perseitate independentiæ: secundo pro per se existere perseitate incommunicabilitatis; & cum docet D. Thomas nihil esse subsistens, nisi indiuidua substantia, quæ hypostasis dicitur, loquitur de subsistere in secunda, non autem in prima acceptione. Et quia hic Deus, vt in deitate de facto subsistens, & de possibili in humanitate immediatè, non est subsistens in secunda, sed tantùm in prima subsistentiæ acceptione formaliter; fit consequens, quod ex vi huius conceptus, nec persona, nec hypostasis formaliter sit, nec prout de facto in deitate subsistens, nec prout possibiliter subsistens in humanitate. Ad tertiam probationem maioris dicatur, indiuiduum dupliciter accipi: primo pro omnino incommunicabili; secundo pro singulari naturæ, vel speciei. Diffinitio Boetii sumit indiuiduum primo modo, vt explicant communiter Theologi; sic autem hic Deus, vt ratione subsistentiæ absolutę subsistens, siue in natura diuina, siuè in natura creata, indiuiduum non est, siuè indiuidua substantia; est enim vlterius communicabilis tribus diuinis personis, sed tantùm est indiuiduum, vel indiuidua substantia in secunda acceptione indiuidui; & ideo ex vi huius conceptus formaliter persona non est, vt subsistens in natura diuina, nec formaliter esset persona, prout subsistere in natura rationali creata; ex consequenti tamen, & est, & esset necessario persona, vt explicatum relinquimus. *Ad tertiã.*

Sed oppones primò, non stat hunc Deum subsistere in natura creata, & relinqui talem naturam terminabilem vlterius proprietatibus relatiuis: ergo non stat in humanitate subsistere, & prout subsistentem in illa, formaliter personam non esse. Consequentia patet ex dictis: antecedens autem probatur; non stat hunc Deum in natura creata subsistere, & relinquere naturam terminabilem in sensu composito personalitate creata, aliàs humanitas propria personalitate retenta posset saltim de potentia absoluta à Verbo personaliter assumi, cuius contrarium tractatu sequenti constabit: ergo non stat hunc Deum in humanitate subsistere, & quod relinquatur humanitas terminabilis per proprietates personales diuinas. 136 *Replicabis primò.*

Secundò: nam si esset possibile subsistens in natura creata rationali, quod formaliter persona non esset, sequeretur, posse de potentia absoluta, dari aliquid subsistens per subsistentiam creatam, quod formaliter non esset persona: consequens est falsum, cum in communi sententia implicet subsistentia creata, naturę intellectualis, quæ formaliter personalitas non sit, & consequenter implicet concretum ab illa resultans, quod non sit formaliter persona: ergo doctrina solutionis traditæ est falsa. Probatur sequela, eo ipso, & quod detur subsistentia increata, quę non sit personalitas formaliter, non est cur implicet participari ab aliqua forma creata: ergo, eo ipso, quod admittatur possibile subsistens subsistentia increata, quod formaliter persona non sit, debet admitti non implicans subsistens subsistentia creata, quod non sit persona formaliter, imo, & quod nullatenus persona sit. 137 *Secundò.*

Ad primam ab his obiectionibus, quid dicendum sit, tractatu sequenti constabit, vbi discrimen statuemus inter personalitates diuinas comparatas inter se, & cum personalitate creata, quoad hoc, quod est posse simul eandem naturam terminare. Ad secundam, nego sequelam; ad illius probationem, nego antecedens: quod enim detur subsistentia increata, quæ communicabilis sit, & ideò non obtinet personalitatis rationem, prouenit ex summa actualitate diuinæ essentiæ, ratione cuius ei debetur existere perfectissimè, & consequenter subsistere pro priori ad relationes, & ratione summæ, & infinitæ fœcunditatis, ex qua illi conuenit exigentia communicationis tribus personis diuinis; & quia tam summa actualitas, quam infinita fœcunditas sunt imparticipabiles a natura creata, ideo ratio subsistentię, quę simul non sit personalitas imparticipabilis est, & incommunicabilis subsistentiæ creatę; nam cum hæc sit modus naturæ, sequitur conditionem illius. 138 *Ad primã respondetur.* *Ad secundam.*

---

§. VIII.

Argumentis contra secundam, & tertiam partem conclusionis occurritur.

DEINDE contra secundam partem nostræ conclusionis arguitur; etenim cùm duæ formalitates, non different inter se virtualiter, non potest vna illorum cum aliquo extremo vniri, quin eidem extremo, illarum altera vniatur: ergo, si subsisten- 139 *Contra secundam partẽ conclusionis arguitur.*

stentiæ absoluta non distinguitur virtualiter à diuina naturæ; non potest subsistentia vniri naturæ creatæ, quin illi vniatur natura Dei sub conceptu naturæ. Sed repugnat naturæ diuinæ, sub conceptu naturæ, vniri cum natura creata: ergo etiam repugnat subsistentiæ absolutæ, supposito, quod indistincta sit virtualiter à natura diuina. Prima consequentia ex antecedenti euidenter deducitur; secunda cũ minori probatione non indigent; antecedens autem probant Recentiores primò: quia namq; relatio, & forma hypostatica in personalitate Verbi, virtualiter non distinguuntur, non potuit Verbi personalitas, vt forma hypostatica vniri cum humanitate, & non vniri vt relatio: ergo verum est antecedens. Secundò; quia namque personalitati Verbi; vt formæ hypostaticæ, repugnat cum accidenti vniri, etiam illi, vt est relatio, vnio cum accidenti repugnat; sed non ob aliam causam, nisi quia prædictæ rationes virtualiter non distinguuntur: ergo idem quod primò. Tertiò; nam sine virtuali distinctione, non potest stare vnio sub vno conceptu, & non sub alio conceptu, vbi enim est vnum, & aliud aliqua distinctio est; ac per consequens sine aliqua distinctione non potest vnio, & non vnio, in eadem formalitate saluari. Denique potest idem antecedens probari ex communi Recentiorum doctrina, asserentium, veritatem duarum contradictoriarum non stare sine virtuali distinctione: imò in hoc distinctionem virtualem consistere, quod de vna, & eadem formalitate realiter contradictoria verificentur; sed vniri, & non vniri cum natura creata, sunt prædicata contradictoria: ergo non possunt verificari de subsistentia absoluta sub ratione subsistentiæ, & de natura diuina, vt natura, nisi virtualiter inter se distinguantur.

Recentiores.

140 *Respond.* Ad hoc argumentum respondeo negando antecedens, loquendo de vnione formali, materialem namque non negamus, vt enim vnio formalis vnius, absq; vnione formali alterius, cum aliquo extremo subsistat, non est necessaria inter illa distinctio adæquata virtualis, sed sufficit, vel distinctio eminentialis, quæ consistit in æquiualentia ad entitates, aut formalitates distinctas, vel distinctio munerum, aut inadæquata conceptuum, vt sub vno munere, aut conceptu vniatur formalitas aliqua, & sub alio conceptu, aut munere non vniatur, ob capacitatem extremi, cui vnitur ad vnum, & non aliud in se suscipiendum: vel propterea, quod in communicatione talis formalis actus, sub vna eminentia, & munere, nulla imperfectio importatur; benè tamen in communicatione eiusdem sub alia eminentia, vel sub alia inadæquata ratione, vel sub alio munere inadæquato; vt constat in exemplis *supra* adductis, & potissimè in personalitate Verbi, in qua munus referentis, & munus formæ hypostaticæ, non differunt distinctione virtuali adæquata; & tamen vnitur humanitati formaliter, vt forma hypostatica, & non vnitur illi formaliter sub ratione, & munere referentis; quia in prima vnione nulla imperfectio relucet, & quia illius effectus, vel quasi effectus formalis humanitas capax est; in secunda autem vnione aliqua imperfectio, informationis nempè, importatur, & ad illam non est in humanitate capacitas. Quia ergo in vnione naturæ diuinæ, sub conceptu naturæ, cum natura creata imperfectio maxima elucet, scilicet informationis, vel identificationis cum illa; secus autem in vnione sub conceptu subsistentiæ, & in natura creata est capacitas ad effectum, vel quasi effectum formalem subsistentiæ sub munere, & conceptu subsistentiæ; secus verò ad effectum, vel quasi effectum formalem naturæ diuinæ, sub munere, & conceptu naturæ, fit consequens vt quamuis subsistentia absolute non differat à natura diuina distinctione virtuali adæquata, possit cum humanitate, vel quauis alia natura vniri sub conceptu, & munere subsistentiæ formaliter, quin illi vniatur formaliter, sub munere, & conceptu naturæ.

141 *Probationes antecedentis non vrgẽt.* Nec vrgent probationes antecedentis. Non prima, quæ potius à nobis est, quam contra Nos, vt constet ex dictis: vnita namque personalitate Verbi humanitati sub conceptu formæ hypostaticæ formaliter, non vnitur illi formaliter sub conceptu, & munere referentis, sed solum identicè, & materialiter: ex quo tantum sequitur, quod vnita subsistentia absoluta cum natura creata sub conceptu subsistentiæ formaliter, debeat eidem naturæ vniri natura diuina materialiter, & identicè, quod à Nobis non negatur; sed solum, quod illi debeat vniri formaliter sub conceptu naturæ, ei suum effectum, vel quasi effectum formalem præstando.

Nec magis secunda probatio vrget. Ratio namque, ob quam personalitati Verbi repugnat vniri, sub conceptu hypostasis, cum natura accidentali, non est, quia conceptus hypostasis non distinguitur virtualiter à ratione relationis in personalitate Verbi reperta, & huic repugnat cum accidenti vniri, sed quia in accidenti est æqualis, vel eadem incapacitas ad personalitatem Verbi, sub vtraque ratione, & sub vtroque munere, nempè, hypostasis, & relationis. Nec tertia probatio vrget: quo modo enim stare possit vnam, & eandem formam, absque virtuali distinctione adæquata, vniri cum aliquo extremo formaliter sub vno munere, absque vnionem eiusdem formæ formali, sub alio munere, iam explicuimus, & pluribus exemplis monstrauimus. Ad vltimam probationem dicatur: falsam esse illorum Recentiorum doctrinam, circa virtualem distinctionem diuinarum perfectionum, illam constituentium præcisè in eo quod de vna, & de eadem formalitate, prædicata contradictoriè possint verificari, cuius falsitas, aliis exemplis omissis, conuincitur sufficienter exemplo personalitatis Verbi, de qua sub munere formæ hypostaticæ, & sub munere referentis contradictoria verificentur, nempè, vniri, & non vniri humanitati formaliter, & tamen inter personalitatem Verbi, vt referentem, & eandem sub munere formæ hypostaticæ, non interuenit virtualis distinctio adæquata.

Sed oppones D. Thomam *quæst. præcedenti art. 2. ad 1. argument.* quod ita procedebat: *Persona Dei non est aliud à natura ipsius: si ergo vnio non est facta in natura, sequitur, quod non sit facta in persona.* Cui argumento in hunc modum respondet: *Ad primum dicendum, quod licet in Deo non sit aliud secundum rem, natura, & persona; differt tamen secundum modum significandi, sicut dictum est, quia persona significat per modum subsistentis.* Et paucis interpositis eddit: *Ideò vnio humanæ naturæ ad Verbum Dei facta est in persona, non in natura.* Ex quibus verbis tale argumentum contra nostram solutionem conficitur. Ideo docet Diuus Thomas, vnionem humanitatis ad Verbum, potuisse esse in persona, quamuis in natura non fuerit; quia persona, & natura in Deo, licet sint idem re, differunt ex modo significandi; sed distinctio ista personæ à natura, ex modo significandi est distinctio rationis ratiocinatæ, quæ in nostra sententia idem est, quod virtualis distinctio: ergo iuxta Diuum Thomam hæc distinctio est necessaria inter duas formalitates, vt possit vnio esse in vna, non in alia; & consequenter, supposito, quod subsistentia, & natura diuina, virtualiter non distinguantur, non poterit natura creata vniri cum hoc Deo in subsistentia absolute, quin illi in natura vniatur, nec poterit subsistentia absoluta vniri cum natura create, sub conceptu subsistentiæ formaliter, quin formaliter illi vniatur natura sub conceptu naturæ. 142 *Oppones. S. Thom.*

Respondeo: vt vnio fiat in vno prædicato, & non in alio, exigi necessariò distinctionem, saltim ex modo significandi; quod autem hæc distinctio sit rationis obiectiuæ adæquata, quod in mea sententia idem est, quòd distinctio virtualis, sufficiet quidem, necessarium tamen non est: vndè quamuis sit verum, quòd inter personam, & naturam diuinam distinctio obiectiua adæquata intercedat, & sufficiat, vt vnio in persona fiet, & non in natura, quod à D. Thoma docetur; non tamen est necessarium, sed distinctio ex modo significandi, & rationis inadæquata sufficeret, sicut similis distinctio in Verbo in ratione Verbi, & in ratione Filii, est sufficiens, vt dicatur Verbum creaturarum; non tamen creaturarum Filius. Et quia hæc inter subsistentiam absolutam, & naturam diuinam interuenit, consequens fit, quòd possit natura creata vniri cum hoc Deo in subsistentia absoluta, absque eo, quòd cum illo in natura vniatur, & quòd possit subsistentiæ absolutæ, sub conceptu subsistentiæ formaliter naturæ creatæ vniri, quin illi vniatur formaliter natura Dei sub conceptu naturæ. 143 *Respond.*

Præterea, contra tertiam partem conclusionis arguitur. Hic Deus, vt communis tribus personis, potest ratione sui sustentare naturam creatam, esto subsistens non sit: ergo, etiam si subsistentia absoluta non admittatur in Deo, potest naturam creatam assumere, illique immediatè vniri. Consequentia tenet: nam vnio Verbi ad humanitatem est per modum sustentantis; & quia humanitatem sustentat, ideò humanitatem assumit: ergo si hic Deus, esto subsistens non sit, potest secundum prædicata absoluta sustentare naturam creatam, potest illam sibi assumere, eique immediatè vniri, licet subsistentia absoluta non admittatur in ipso. Antecedens autem probatur; 144 *Contra tertiam partem conclusionis arguitur primo.*

esto subsistens non sit, potest vices subsistentiæ creatæ supplere: ergo, licet subsistens non sit, potest naturam creatam sustentare, illique per modum sustentantis vniri. Consequentia probationem non indiget. Antecedens autem probatur primo; hic Deus secundum prędicata absoluta, quamuis subsistens non sit, continet eminenter omnem perfectionem subsistentiæ, & personalitatis creatæ, sed quia subsistentia personalis diuina continet eminenter perfectionem personalitatis creatæ, potest eius vices gerere, & illius effectum supplere: ergo hic Deus, secundum sua prædicata absoluta, quamuis subsistens non sit, potest supplere effectum subsistentiæ creatæ, & gerere vices illius. Secundò probat antecedens Valentia: Deus namq; secundum prædicata absoluta, potest supplere omnem dependentiam extrinsecam; sed dependentia naturæ a subsistentia creata, non intrinseca, sed extrinseca, est humanitas namq; non constituitur per propriam subsistentiam intrinsecè, sed tantum dicit ordinem ad illam & consequenter tantùm ab illa dependet, vt a termino habitudinis, quæ est dependentia extrinseca: ergo hic Deus, secundum prędicata absoluta, potest, quamuis subsistens non sit, supplere effectum subsistentiæ creatæ, & gerere vices illius.

145 *Respond.* Respondeo, distinguendo antecedens: sustentatione effectiua, transeat antecedens: terminatiua, & formali, nego antecedens, & consequentiam: nam sustentatio effectiua non sufficit, vt hic Deus dicatur in se habere naturam creatam, nec vt de ipso in concreto prædicetur, nec vt naturæ creatæ per modum sustentantis vniatur, nec vt in illa dicatur subsistere, vt patet in accidentibus Eucharistiæ, quæ à Deo effectiuè sustentantur, & sine subiecto conseruantur; & tamen non vnitur illis intrinsecè, nec dicitur accidentia in se habere, nec denominatur ab illis: sustentatio autem terminatiua, & formalis non potest conuenire huic Deo, respectu naturæ creatæ, nisi sit subsistens formaliter; non enim potest effectus, aut quasi effectus formalis esse, nec intelligi sine forma, vt *supra* argumentabamur: vndè, non potest hic Deus naturam creatam assumere, nisi illi ratio subsistentis conueniat.

146 Ad antecedentis probationem, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, respondeo, distinguendo antecedens: potest effectum subsistentię creatæ supplere effectiuè, hoc est, efficienter naturam sine subsistentia creata conseruare, transeat antecedens: formaliter, hoc est, naturam creatam subsistentem constituere, nego antecedens, & distinguo consequens: potest quamuis subsistens non sit, sustentare naturam creatam efficienter, transeat consequens: terminatiuè terminatione formali, & intrinseca, nego consequentiam: & iste secundus modus sustentationis necessarius erat, vt vniretur cum natura creata, vt subsistens in illa, & vt naturam creatam assumeret. Cui doctrinæ nihil obstant duæ antecedentis probationes. Non prima: nam continentia eminentialis est duplex, videlicet, effectiua, & formalis; prima sufficit ad sustentandam naturam creatam efficienter, secunda requiritur ad sustentãdam naturam creatam sustentatione terminatiua, & formali; si autem hic Deus subsistens non supponatur, continebit perfectionem subsistentiæ creatæ eminenter, eminentia solum effectiua; ac proindè illa subsistentia negata, poterit ad summum naturam creatam efficienter sustentare sine omni subsistentia, non autem sustentatione formali, prout requirebatur, vt naturæ creatæ vniretur intrinsece, & illam diceretur assumere.

147 *Ad 2.* Ad secundam probationem, prætermissa maiori, nego minorem, nam licet humanitas, v.g. in ratione humanitatis, non constituatur per subsistentiam intrinsecè, tanquam per partem formalem, aut materialem, dependet tamen ab illa, tanquam à termino intrinseco, & in ratione subsistentis formaliter per subsistentiam intrinsecè constituitur: vndè, vt Deus humanitatem reddat subsistentem, vel debet subsistentiam creatam producere, quæ præstet illum effectum, vel se ipso, per modum termini, illam subsistentem reddere, quod præstare nequit, si formaliter subsistens non sit, sicut nec potest se ipso constituere aliquid existens, si existentia remoueatur ab illo. Si autem solum contendat Valentia, quod quia humanitas, v.g non dependet intrinsecè à subsistentia, tanquam à parte formali, vel materiali, possit de potentia absoluta à Deo sine omni subsistentia produci, vel conseruari, Deo illam effectiuè sustentante, omittimus; non tamen id sufficeret, vt hic Deus humanitati vniretur, vt in humanitate subsistens, nec vt humanitas in concreto prædicaretur de Deo, vt relinquimus probatum, & in hoc sensu disputatio nostra procedit.

148 *Vltima arguitur.* Denique, contra eandem partem conclusionis arguitur: esto subsistentia absoluta, non admittatur in Deo, est tamen pro priori ad relationes perfectissimè existens per existentiam absolutam naturæ; quod a nullo Theologorum negatur; sed potest, ratione existentiæ absolutæ, assumere naturam creatam: ergo, remota à Deo subsistentia absoluta, potest hic Deus ratione sui immediatè naturam creatam assumere. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: potest hic Deus, ratione existentiæ absolutæ vniri cum natura creata, illamque existentem constituere; sed hæc vnio sufficit, vt naturam creatam assumat: ergo potest ratione existentiæ absolutę sibi assumere naturam creatam. Maior patet; non enim est ratio assignabilis, cur possit vniri cum natura creata ratione subsistentiæ absolutę, illamq; subsistentem constituere, & non possit ratione existentiæ immediate naturæ creatæ vniri, illiq; effectum, vel quasi effectum existentis præstare; sed potest immediatè vniri vt subsistens: ergo etiam potest vt existens, immediatè vniri. Minor etiam probatur: vnio ratione subsistentiæ absolutæ sufficit, vt hic Deus dicatur sibi assumere naturam creatam: ergo etiam vnio ratione existentiæ absolutæ sufficiet, vt dicatur hic Deus naturam creatam assumens.

149 *Confirmatur.* Confirmatur, & vrgetur: conceptus sanctitatis est absolutus in Deo, ipsi competens ratione naturę, & à conceptu subsistentiæ distinctus; sed potest natura diuina vniri cum natura creata sub conceptu sanctitatis: ergo potest hic Deus, secundum prædicata absoluta, vniri cum natura creata, esto subsistens non sit, & consequenter, quamuis subsistentia absoluta remoueatur ab ipso, poterit naturam creatam assumere. Consequentia tenet, maiorem docet frequentior Theologorum sententia: Nosq; illam monstrabimus *tractatu de gratia Christi infra quæst. 7. art. 1.* Minor etiam constat: nam de facto vnita fuit humanitati Christi per modum sanctitatis, illamque sanctificauit natura diuina, non ratione proprietatis relatiuæ, sed ratione sui, vt *ibidem* ostendemus: ergo potest natura diuina, sub conceptu sanctitatis, immediatè naturę creatę vniri, illamque sanctificare formaliter.

150 *Solutio Nazarij.* Huic argumento Nazarius vbi *supra* respondet, negando quòd possit existentia diuina immediatè vniri cum natura creata, illamque existentem reddere, & disparitatem inter subsistentiam, & existentiam constituit, quòd illa obtinet rationem termini; hęc vero rationem formę, Deo autem, & cuiuis perfectioni diuinæ informatio repugnat; secus autem terminatio, & ideo potest subsistentia diuina, sub conceptu subsistentiæ, vniri cum natura creata illique suum effectum, vel quasi effectum pręstare, non autem diuina existentia. *Aliorum solutio.* Alij per extremum docent, posse naturæ creatę immediatè diuinam existentiam vniri non minus, quàm diuina subsistentia. An autem hęc vnio sufficiens sit, vt hic Deus dicatur, ratione illius, naturam creatam assumere, non explicant, nec tractant, quorum discrimen propriam sedem habet *infra q. 17.* Nosque de illo aliquid *tractatu sequenti* attingemus.

151 *Vera solutio argumenti.* Modò tamen ab illo abstinendo, argumento facto occurrimus, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, prętermissa maiori, nego minorem; ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est, nam subsistentia est ratio sustentandi naturam, & habendi illam per modum suppositi; vnde cum esse hominem, v.g. sit esse habens in se humanitatem, fit, vt vnio ratione subsistentiæ sufficiat, vt de extremo ratione subsistentiæ vnito cum humanitate, verificetur, esse hominem, & habere in se humanitatem; ac proindè sufficit, vt dicatur sibi humanitatem assumere; vnio autem ratione existentiæ non est vnio per modum habentis formam, vel naturam existentem, sed per modum actuantis naturam, illam existentem constituendo, ac proindè non sufficit, vt de extremo vnito verificetur natura in concreto, quod necessarium erat, vt illam diceretur sibi assumens, vt supra argumentabamur; nam sibi naturam assumere, est illam trahere ad prædicationem de extremo assumente, idest, illam taliter sibi vnire, vt de ipso prædicetur. Quod autem vnio ratione existentiæ ad id sufficiens non sit, patet; nam si vnio existentiæ diuinæ cum natura creata est possibilis, absque præuia vnione personalitatis, vel subsistentiæ absolutæ, poterit existentia diuina immediatè vniri, non solum cum natura creata, sed etiam cum supposito,

& cum

& cum persona; & tamen tunc casus, persona creata per diuinam existentiam existens, non diceretur sustentata in Deo, cum sustentari effectus subsistentiæ sit, nec de ipso prædicaretur: ergo ad hoc, vnio cum diuina existentia non sufficit.

152 *Ad confirmationem respondetur.* Et ex his ad confirmationem constat solutio: nam præterquamquod, vnio deitatis per modum sanctificantis, non est physica, sed moralis, quæ vnionem physicam personalem supposuit in Verbo, & vnionem ratione subsistentiæ, vel existentiæ necessario supponit, nec aliter potest contingere, præter hoc, inquam, etiam si admittatur quod physica sit, & quod præuiam aliam vnionem non præsupponat; non tamen sufficit vt natura cui vnitur, in concreto sumpta, prædicaretur de Deo: ac proinde, nec sufficit, vt hic Deus ratione talis vnionis dicatur sibi assumens naturam creatam; in quo sensu difficultas præsens procedit. Ex quibus etiam habetur, quod licet admittatur possibilis vnio immediata naturæ diuinæ cum natura creata, sub munere, & conceptu naturæ, vel diuinæ intellectionis cum intellectu creato; adhuc veritas nostræ conclusionis subsistit; nulla enim ex his vnionibus sufficit, vt prædicetur de Deo natura vnita in concreto, ob rationem assignatam: ac proinde nulla ex illis est sufficiens, vt hic Deus dicatur ratione illarum sibi naturam creatam assumens, si in Deo non admittatur conceptus subsistentiæ absolutæ.

§. Vltimus.

Ex dictis quædam difficultas resolutoriè enodatur.

153 *Breuis difficultas.* EX dictis in discursu disputationis colligitur breuis, facilisque resolutio cuiusdam difficultatis, in qua plus iusto Recentiores ociantur. An, scilicet, quælibet diuina formalitas, siue quodlibet prædicatum diuinum, siue absolutum, siue relatiuum sit, possit assumere naturam creatam? *Prima sententia.* Affirmatiuè respondet Mag. Prudentius cum aliis, quos ipse refert, & sequitur *tractatu 3. de Incarnatione disputatio 2. dubio 2.* supposito, quod omnia prædicata diuina subsistant vel subsistentia propria distincta a subsistentia naturæ, vel eadem subsistentia, qua Dei natura subsistit. *Secunda sententia.* Alii distinguunt, idque concedunt possibile, si subsistentia distinguatur virtualiter à prædicatis diuinis; secus autem si cum illis *Tertia sententia.* virtualiter identificata sit. Alii denique omnibus prædicatis diuinis vim assumptiuam immediatam naturæ creatæ attribuunt, etiam si nullatenus sint subsistentia, dummodo perfectissimè existant. Ita illi Auctores, quos *supra*, retulimus asserentes, posse hunc Deum, secundum prædicata absoluta, sibi assumere naturam creatam, quamuis subsistens non sit.

154 *Prima assertio.* Consequenter tamen ad dicta in discursu disputationis, asserendum est primo: nullum prædicatum diuinum, si subsistens non sit, quamuis perfectissimè existat, posse assumere naturam creatam. Quod patet: vt enim ostendimus *supra*, & proximè dicebamus, hic Deus non potest sibi assumere naturam creatam, quamuis perfectissimè existat, si in illo non admittatur conceptus subsistentiæ absolutæ: ergo nullum prædicatum diuinum potest, si subsistens non sit, quamuis perfectissimè existat, assumere naturam creatam, esto possit illi vniri. Patet consequentia tum à paritate rationis, tum a fortiori; nam si prædicato naturæ vis assumptiua negatur, non est cur concedatur aliis prædicatis diuinis.

155 *Secunda assertio.* Secundò asserendum est: non omnibus prædicatis diuinis, quamuis subsistentia sint, concedendum esse, in sensu omnino formali, quod possint naturam creatam assumere. Quod probo; vt enim docet D. Thomas *in præsenti quæstione 3. articulo 1. & 2. Assumere dicit duo, nempe, esse principium actionis assumptiuæ, & esse terminum naturæ assumptæ, & extremum cui vnitur natura, vnde quolibet ex his deficiente, deficit etiam assumere*; quo circa *articulo 1* docet, ideò conuenire personæ diuinæ assumere, quia esse principium actionis assumptiuæ, personæ conuenit ratione naturæ, & esse terminum conuenit ratione sui. Et *articulo 2.* docet, naturæ diuinæ conuenire quod assumat naturam creatam; quia ratione sui est principium actionis assumptiuæ, & ratione personalitatis, à qua non differt suppositaliter, terminat naturam assumptam. Et in *solutione ad 1.* negat Patri, quod assumpserit naturam creatam, quia nec ratione sui, nec ratione alicuius, à quo personaliter non differat, terminauit humanitatem assumptam; sed quamuis prædicata diuina sint subsistentia, non tamen omnia possunt esse, nec sunt assumptionis principia in sensu omnino formali: ergo quamuis sint subsistentia, non est de omnibus concedendum, quod assumant, vel possint assumere naturam creatam in sensu formali omninò.

Minor, in qua sola est posita difficultas, probatur: nam misericordia, ver. gr. & iustitia non sunt formaliter principium *quo* agendi ad extra, nec de illis prædicatur natura diuina, quæ est principium *quo* operandi, in sensu omninò formali: ergo misericordia vt subsistens, nec hic Deus, vt subsistens in illa, est formaliter principium *quod* operationum ad extra, nec assumendi naturam: ac proinde, non potest esse formaliter assumens naturam creatam, pro ea parte, qua assumere importat principium actionis assumptiuæ.

Quia tamen hic Deus, qui est principium vt *quod* operans, non differt suppositaliter à misericordia, vt subsistente posset dici misericordia diuina assumens naturam creatam, vt *quod*, mediatè, identice, & materialiter. Quod patet: vt enim docet D. Thoma *in hac quæstione articulo 2. ad 1.* quia natura diuina non differt suppositaliter a Verbo terminante humanitatem, dicitur de natura diuina, quod humanitatem terminat, non quidem ratione sui, sed ratione Verbi, a quo non differt suppositaliter, quod est illam terminare mediatè, identice, & materialiter; sed misericordia diuina, & idem est de quouis alio attributo dicendum, non differt suppositaliter ab hoc Deo, qui est principium *quod* assumptionis: ergo potest dici principium assumens, non ratione sui formaliter, sed ratione huius Dei, à quo misericordia diuina suppositaliter non distinguitur. 156

Denique asserendum est, supposito quod omnia prædicata diuina formaliter sint subsistentia, posse immediatè vniri cum natura creata, siue subsistentia illorum sit distincta a subsistentia naturæ, siue ab illa sit indistincta. Prima pars, quod, nempe, diuina misericordia, verbi gratia vt subsistens possit immediatè naturæ creatæ vniri, si subsistat a subsistentia propria, quod idem est de quolibet attributo dicendum, probatur: quia namque natura diuina est ratione sui subsistens, potuit de potentia absoluta immediatè vniri cum natura creata: ergo si misericordia diuina est subsistens subsistentia sibi propria, poterit de potentia absoluta, vt tali subsistentia subsistens, immediatè naturæ creatæ vniri. 157 *Tertia assertio. Prima pars prob.*

Quod autem id etiam possibile sit, quamuis subsistat non per propriam subsistentiam, sed per subsistentiam naturæ probatur primo: quamuis enim subsistentia, prout dicit perseitatem independentiæ ab alio, vt à sustentante, conueniat personalitati Verbi ratione naturæ diuinæ de facto fuit vnita immediatè humanitati personalitas Verbi, vt subsistens, & vt humanitatem sustentans: ergo pariter quamuis subsistentia, qua misericordia diuina subsistit sit indistincta à subsistentia naturæ potest misericordia, vt subsistens immediatè, & non mediante natura, vniri cum natura creata. 158 *Secunda pars prob. primo.*

Præterea; nam licet Spiritus Sanctus eadem proprietate personali subsistat incommunicabiliter in natura diuina, & in attributo naturæ terminat processionem formaliter, non prout in natura, sed prout in attributo naturæ subsistit, quo circa illius processio generatio non est, vt cum communi Thomistarum, sententia docuimus *tractatu de Trinitate 1. parte quæstione 27.* ergo pariter quamuis hic Deus eadem subsistentia absoluta subsistat in natura diuina, & in aliis Dei prædicatis, v.g. in attributo misericordiæ, poterit de potentia absoluta immediatè, & formaliter terminare vnionem naturæ creatæ, vt subsistens in attributo naturæ, quin prius, & immediatius terminet, prout in natura subsistit. 159 *Secundò.*

Denique probatur; nam subsistentia diuina, quamuis vna sit in omnibus attributis, omnia illa subsistentia constituit: ergo omnibus præstat vim terminatiuam naturæ creatæ, & consequenter sicut potuit ratione illius immediatè vniri naturæ creatæ hic Deus, vt subsistens in natura diuina, quod idem est, ac natura diuina vt subsistens: ita potuit, immediatè vniri cum natura creata, hoc subsistens in misericordia, vel misericordia vt subsistens; & idem 160 *Tertiò.*

eſt de quouis alio attributo, & prædicato diuino dicendum. Quod autem in diſtinctione virtuali ſubſiſtentiæ ab attributis admiſſa poſſint, hoc non obſtante, attributa vniri cum natura creata in ratione ſubſiſtentium, conſtat ex his, quæ *diximus § 5. num 87. & seqq.* Non enim obſtat indiſtinctio virtualis ſubſiſtentiæ à natura diuina, vt poſſit natura diuina vniri, ſub ratione ſubſiſtentis, non vnita ſub conceptu naturæ: ergo nec obſtare poteſt indiſtinctio virtualis ſubſiſtentiæ à miſericordia diuina, v.g. vt poſſit miſericordia, ſub ratione ſubſiſtentis naturæ creatæ vniri in vnita, ſub ratione miſericordiæ manente; & idem eſt de intellectu, verb. gr. & quouis alio attributo diuino dicendum.

161 *Contra 2. partem vltimæ aſſertionis arguitur.* Sed contra ſecundam partem huius vltimæ aſſertionis obijcies: nam licet liberum ſit hunc Deum, vt ſubſiſtentem, vniri cum natura creata; quod tamen, ſemel cum natura creata vnitus, vt ſubſiſtens in illa, ſubſiſtat in natura diuina omninò neceſſarium eſt: ergo etiam eſt neceſſarium, quod vt ſubſiſtens in natura creata, primo ſubſiſtat in natura diuina; & deinde in alijs Dei prædicatis ac proinde, non poterit vniri cum natura creata hic Deus, vt ſubſiſtens in miſericordia, vel in alio quocunque attributo, priuſquam cum illa vniatur, vt ſubſiſtens in natura diuina. Ex quo vlterius fit, vt non poſſit de potentia abſoluta miſericordia diuina, vt ſubſiſtens, vel hic Deus, prout ſubſiſtens in illa immediatè naturæ creatæ vniri.

162 *Reſpondetur.* Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: nam licet ſit neceſſitas in hoc, quod ſemel naturæ creatæ vnitus, vt ſubſiſtens in illa in omni diuina perfectione ſubſiſtat; non tamen eſt neceſſarium; vt eo ordine ſubſiſtat hic Deus in ſuis perfectionibus, prout ſubſiſtens in natura creata, quo in illis ſubſiſtit conſideratus in ſe, quia poteſt aliqua ſpecialis vnio produci, quæ petat pro termino ſui primario, & immediato, non Dei naturam, vt ſubſiſtentem, ſed miſericordiam, vel aliud prædicatum diuinum, qua vnione data, non vnietur natura creata per illam immediatè cum natura diuina, ſed cum miſericordia, vel alio attributo Dei. Et quidem, vt *in ſecunda parte iſtius diſputationis num. 77. & ſequentibus* docuimus, poſſibilis eſt de potentia abſoluta vnio immediata cum hoc Deo vt ſubſiſtente, quæ ſolum mediatè terminaretur ad perſonas diuinas; de facto tamen humanitas eſt immediatè cum perſona Verbi vnita, & mediatè ſolum cum hoc Deo, vt ſubſiſtente in natura diuina. Pariter: ergo eſt poſſibilis vnio immediata cum hoc ſubſiſtente in diuina miſericordia, quatenus in illa ſubſiſtit, quæ mediatè ſolum terminetur ad Dei naturam, vt ſubſiſtentem, vel ad hunc Deum, quatenus ſubſiſtentem in illa.

163 *Inſtabis.* Sed dices, ideo vnio humanitatis eſt immediatè cum perſona Verbi facta, & mediatè cum natura diuina, quia Verbum ſubſiſtit ſubſiſtentia diſtincta à ſubſiſtentia naturæ, quę ſubſiſtentia primario comparatur cum Verbo, & ratione illius terminat humanitatem; ſed, vt in ſecunda parte tertiæ aſſertionis ſupponimus, omnia attributa diuina per eandem ſubſiſtentiam ſubſiſtunt, per quam primo ſubſiſtit natura Dei: ergo non eſt poſſibilis vnio immediata cum aliquo attributo, quatenus ſubſiſtente, & mediata cum natura; ſed omnis vnio naturæ creatæ cum hoc Deo, quatenus ſubſiſtente, debet eſſe immediatè cum illo, vt ſubſiſtente in natura ſub conceptu naturæ.

Reſpondeo, cauſalem in maiori contentam eſſe ſufficientem, non tamen neceſſariam: nam licet Verbum ſubſiſtere per ſubſiſtentiam perſonalem diſtinctam, ſufficiens cauſa ſit, vt terminare poſſit immediatè ratione ſui vnionem naturæ creatæ, non tamen eſt neceſſarium. Quod patet; nam Verbum vnitur immediatè humanitati, non ſolum quatenus vt ſubſiſtens incommunicabiliter, illam perſonatam reddit, ſed etiam quatenus, vt per ſe ſubſiſtens, perſeitate independentiæ, humanitatem ſuſtentat, vt *in 1. p. diſputationis* vidimus: & tamen ſubſiſtentia, qua Verbum ſubſiſtit per ſe, perſeitate independentiæ, non eſt diſtincta à ſubſiſtentia naturę, vt in pręſenti ſupponimus, & late monſtrauimus *tract. de Trinitate*: ergo ſtat vnio immediata alicuius prædicati diuini diſtincti à natura Dei, ratione ſubſiſtentiæ indiſtinctæ a ſubſiſtentia naturæ mediatè tantum vnitæ; ac proinde, petit miſericordia, vt ſubſiſtens immediatè vniri cum natura creata, quamuis ſubſiſtentia, per quam miſericordia ſubſiſtit, indiſtincta ſit a ſubſiſtentia naturæ diuinæ. 164 *Reſpond.*

Inſtabis; quia namque omnipotentia, qua perſonæ diuinæ operantur ad extra, illis conuenit ratione naturæ, non poſſunt perſonæ aliquid ad extra operari, niſi ratione naturę diuinę, vt principij *quo* operatiui; ſed ſubſiſtentia abſoluta, ſuppoſito quod ſit vna tantum reſpectu omnium perfectionum diuinarum, prius conuenit naturæ, & ratione illius conuenit attributis. ergo attributa non poſſunt, ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, terminare naturam creatam, niſi mediante natura diuina, & ratione illius; & conſequenter, non poſſunt, ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, immediatè naturæ creatæ vniri, nec terminare dependentiam illius. 165 *Inſtabis.*

Reſpondeo, cauſalem maioris adæquatam non eſſe: non enim ideò ſolum, non poſſunt perſonæ diuinæ aliquid ad extra operari niſi ratione naturæ, quia omnipotentia, quæ eſt principium proximum operandi illius conuenit ratione naturæ; ſed inſuper, quia principium proximum, non poteſt in operationem exire, niſi vt ſubordinatum principio radicali, ſubordinatione reali; cum realiter ab illo diſtinguitur, vel ſubordinatione virtuali, quando inter principium proximum, & radicale, ſolum virtualis diſtinctio intercedit: & quia natura diuina eſt principium radicale operandi, & omnipotentia proximum; fit conſequens, vt perſonę non poſſint ad extra ratione omnipotentiæ aliquid operari, niſi etiam concurrat natura, vt principium radicale, & niſi ratione illius, vt radicalis principij operentur. Subſiſtentia autem etſi radicetur in natura diuina, non tamen ſubordinatur illi in terminando, ſed ratione ſui habet vim terminatiuam dependentiæ naturæ creatæ, ſicut perſonalitates diuinæ, quæ tametſi in natura radicentur, non ſubordinantur naturæ in hoc, quod eſt præſtare incommunicabilitatem, ſed ratione ſui illam præſtant, tam ad intra, quam ad extra; & ideò poteſt ſubſiſtentia abſoluta vim terminatiuam communicare cuilibet perfectioni diuinæ, cui conuenit, & quam ſubſiſtentem conſtituit, abſque eo quod perfectiones Dei attributales ſubordinentur naturæ diuinæ in terminando dependentiam naturæ creatæ: ac per conſequens quælibet perfectio diuina poteſt, ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, immediatè vniri cum natura creata, quin prius illis intelligatur natura diuina vnita. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Mag. *in 3. diſt. 1. §. vlt.* ad illa verba: *Licet igitur ſolus Filius carnem aſſumpſerit, &c.* & *diſt. 5. §. 3.* 166 *Reſpond.* *M. Sent.*

DISPVTATIO DECIMASEXTA.

An omnes personæ diuinæ possint simul vnam terminare naturam, & vna persona plures?

§. I.

Quæ certa sunt præmittuntur.

1 *Potuit qualibet persona naturam creatam assumere. S. Tho.*

Rimò, vt omnibus exploratum, & omninò certum supponimus, posse quamlibet ex diuinis personis creatam terminare naturam, illiq; hypostaticè vniri. Ita D. Thomas *in hac q. art.* 5. cui omnes Theologi assentiuntur, & meritò, cum fide præsupposita, ratione Angelici Præceptoris euidenter demonstretur: nam Verbo, quod de facto fuit humanæ naturæ vnitum, conuenit illam assumere, ratione omnipotentiæ, vt principii actionis assumptiuæ, & ratione proprietatis personalis, vt termini; sed cuiuis ex personis diuinis conuenit omnipotentia, sicut & natura diuina, ratione cuius omnipotentia conuenit Filio, & in qualibet diuina persona est sua propria personalitas, non minus infinite in terminando, quam personalitas Filii: ergo quælibet diuina persona potest sibi assumere naturam creatam, eique hypostaticè vniri. Quod amplius vrgetur, etenim natura creata, non est minus terminabilis per subsistentiam personalem Patris, aut Spiritus Sancti, quam per subsistentiam personalem Filii; sed Deus non est minus potens illam vnire personalitati Patris, aut Spiritus Sancti, quam personalitati Filii: ergo sicut fuit de facto vnita hypostaticè Filio: ita potuit de potentia absoluta Patri, aut Spiritui Sancto hypostaticè vniri. *Confirmatur.*

2 *Casu in quo Pater carnem sumeret ex Virg. esset Filius illius.*

Nec inconueniens aliquod debet censeri, Patrem, casu in quo carnem sumpsisset ex Virgine, esse eiusdem Virginis Filium: nam filiatio hæc temporalis conueniret Patri, vt terminanti temporalem natiuitatem, esse Patrem illi conuenit, vt est principium generationis æternæ: esse autem Patrem, & Filium secundum diuersos, respectus, & diuersas rationes, nullum inconueniens est. Nec ex hoc sequitur diuinarum personarum confusio, vt notauit D. Thomas *vbi super solut. ad* 1. Et quidem Verbum simul est Pater Beatissimæ Virginis, ea generali ratione, qua Deus Pater dicitur creaturarum rationalium, & eiusdem Virginis Filius, filiatione fundata in temporali natiuitate, quin hoc aliquod inconueniens censeatur.

3 *Non esset Filius naturalis Dei.*

Nec in tali casu Pater esset Filius naturalis Dei, vt enim docet D. Thom. *infra q.* 32. *art.* 3. & nos ex ipso dabimus *tract. de filiat. & prædestinatione Christi infra q.* 23. *art.* 4. *& q.* 24 *art.* 1. *&* 2. Christus vt homo, est per gratiam vnionis Filius Dei naturalis, ratione filiationis æternæ, vt in tempore communicatæ humanitati; sed casu, in quo Pater sibi humanitatem vniret, vt in illa subsistens, non esset Filius Dei, filiatione fundata in generatione æterna temporaliter humanitati vnita, quandoquidem non filiatio, sed paternitas, humanitatis in tali casu vniretur: ergo vt subsistens in humanitate, non esset Filius Dei naturalis per gratiam vnionis.

4 *Esset, prout humanitate subsistens, Pater Dei naturalis.*

Posset tamen in eodem casu, vt in humanitate subsistens, dici Pater naturalis per gratiam vnionis. Quod patet; nam Verbum, vt in humanitate subsistens, dicitur Filius naturalis Dei, non quia humanitas, quam terminat, per æternam generationem processerit, nec filiatione fundata in vnione humanitatis ad Verbum; sed quia filiatio, Verbo per æternam generationem conueniens, fuit temporaliter humanitati vnita; sed casu, in quo Pater sibi humanitatem assumeret, paternitas Patri ab æterno conueniens, in tempore vniretur humanitati: ergo Pater Æternus, prout in humanitate subsistens, esset in tempore Pater naturalis Filii per gratiam vnionis, non Patri, sed humanitati factam.

5 *Confirmatur.*

Quod amplius confirmo: nam Verbum, vt subsistens in humanitate, est Filius naturalis Dei per gratiam vnionis, quamuis humanitas incapax sit denominationis filiæ naturalis Dei, & quamuis terminatio humanitatis temporalis sit; quia per gratiam factam humanitati factum est, vt Verbum, quatenus in illa subsistens, subsistat in natura diuina, illi communicata per æternam generationem; sed si Pater in tempore vniretur humanitati, fieret per gratiam vnionis, quod Pater, quatenus in illa subsistens, subsisteret in natura diuina, vt principiante vt *quo* æternam Filii generationem: ergo in eo casu Pater, vt in humanitate subsistens, esset in tempore, per gratiam vnionis humanitati factam, Pater Dei naturalis, etsi humanitas in se incapax sit istius denominationis.

6 *In tali casu Filius Dei adoptiuus non esset.*

Nec sequitur Patrem, in eo casu, fore Filium adoptiuum Dei ratione gratiæ habitualis sanctificantis humanitatem assumptam; nam licet non excluderetur à Patre denominatio Filii adoptiui, eo quod esset Filius Dei naturalis, ex quo capite D. Thomas *infra q.* 23. *art.* 4. *& q.* 32. *art.* 3. illam exclusit à Verbo, vt in humanitate subsistente, cum, vt diximus Pater in prædicto casu Filius Dei naturalis non esset. Ex alio tamen principio repugnaret Patri, vt terminanti humanitatem, filiatio adoptiua: quia, nempe, adoptio exigit in adoptato extraneitatem personæ, iurisque ad Patris hæreditatem: licet autem Pater, vt in humanitate subsistens, Filius Dei naturalis non esset; haberet tamen ratione sui ius connaturale ad diuinam hæreditatem, & personæ extraneæ non esset, ideoque non posset dici, nec esse Filius adoptiuus Dei, prout subsistens in humanitate.

7 *Esset tamè Filius Trinitatis filiatione supra creationem fundata.*

Posset autem eo in casu, Pater vt in humanitate subsistens, dici Filius Trinitatis, filiatione fundata in creatione humanæ naturæ, in qua in hypothesi facta subsisteret. Quod patet; nam D. Thomas *infra q.* 32. *art.* 3. ideo, ait, Verbum vt hominem non posset dici Filium Dei, filiatione supra creationem fundata, quia hæc filiatio est talis secundum quid, & Verbum Filius simpliciter, cum sit Filius naturalis; id autem quod de aliquo dicitur secundum perfectam rationem, non potest de eodem secundum imperfectam rationem prædicari, sicut de Petro, qui est homo simpliciter, & secundum perfectam hominis rationem, non potest homo pictus prædicari; sed Pater, vt in humanitate subsistens, non esset Filius Dei secundum perfectam filiationis rationem, quæ est filiatio naturalis: ergo nihil esset quod obstaret, vt quatenus in humanitate subsistens, Filius Dei diceretur hoc genere filiationis, nempè, filiatione fundata in creatione humanitatis.

8 *Opponet.*

Si opponas, D. Thomam ex eadem ratione exclusisse à Verbo, vt in humanitate subsistente, filiationem Dei increatione fundatam, & filiationem fundatam supra iustificationem per gratiam habitualem, quæ est filiatio adoptiua: ergo vel neutra, vel vtraque excludi debet à Patre, vt subsistente in humanitate, casu in humanitatem assumere. Respondeo, negando consequentiam: nam ratio illa est sufficiens ad excludendam filiationem adoptiuam à Verbo terminante humanitatem, non tamen est vnica, nec adæquata, quia præter illam restat alia, videlicet extraneitas personæ, quam exigit filiatio adoptiua, & quia Pater, vt in humani- *Respond.*

nitate subsistens, persona extranea non esset: sit, vt nec dici, nec esse posset Filius adoptiuus Dei, non ex illa, sed ista ratione: Ideo excludenda autem denominatioque Filii, filiationis supra creationem fundata Verbo, vt terminanre humanitatem; illa ratio est adæquata, cum alia ratio non eadem, & quia hæc in Patre humanitatem terminanre, non militaret, cum Filius Dei naturalis non esset; consequens fit, vt filiatio supra creationem fundata à Patre; in prædicta hypothesi, non debeat excludi.

9 *In eo casu non diceretur missus in tempore*

Nec sequitur, Patrem, casu in qua humanitatem assumeret, dicendum fore temporaliter missum à Deo, vt enim notauit D. Thomas *in præsenti art. 5. ad 3.* docuitque *1. p. q. 43. art. 3.* temporalis missio diuinarum personarum dicit processionem æternam connotando terminum temporalem, & quia Pater à nullo per æternam processionem procedit, quamuis de nouo in tempore terminaret humanitatem, non posset dici temporaliter missus a Deo; Filius tamen, quia a Patre per æternam procedit generationem, dicitur missus in tempore, prout in humanitate subsistens; & Spiritus Sanctus diceretur temporaliter missus, si humanitatem assumeret, sicut de facto Filius, & Spiritus Sanctus dicuntur in tépore missi, secundum inhabitationem per gratiam iustificantem: Pater autem quamuis per eandem gratiam inhabitet in homine iusto, non dicitur missus ad illum, vt notauit D. Thomas *1. p. q. 43. art. 4. ad 2.* quomodo autem cum hoc stet Filium, non solum à Patre, sed etiam ab Spiritu Sancto mitti, quamuis non procedat ab illo, vt videtur, docuisse Augustinum *lib. 2. de Trinit. cap. 5.* alterius est loci, & longiori indigens discussione. Videatur D. Thom. *1. p. q. cit. art. 8.* & ibi Commentatores

S. Tho.

S. Aug.

10 *Potest vna persona sine alia naturā creatam assumere.*

Secundo extra controuersiam est, posse vnam personam diuinam sine alia assumere naturam creatam, quod docet D. Thomas *in hac q. art. 4.* & præterquamquod ex mysterio Incarnationis colligitur; de facto enim solum Verbum assumpsit humanitatem. Probatur ratione articuli: nam personam diuinam assumere naturam creatam, dicit esse principium actionis assumptiuæ, & naturam terminate; sed licet primum non possit vna persona efficere sine alia; secundum tamen potest ab vna sine alia præstari: ergo potest vna persona assumere naturam creatam, altera non assumente. Consequentia tenet: maiorem dedit, & explicuit D Thomas *in hac q. art. 1. & 2.* & ex ipsis terminis constat: nam assumere idem est, quod ad se sumere, in quo duo necessario importantur, scilicet, principiare assumptionem, & esse assumptionis terminum. Minor pro prima parte supponitur ex communi Theologorum axiomate aiente: *Opera Trinitatis ad extra, esse toti Trinitati communia, & indiuisibiliter à Trinitate procedere*; eo quod ad extra efficere conuenit personis ratione naturæ, vt principij radicalis, ratione omnipotentiæ, vt facultatis proximè operatiuæ, ratione intellectus, vt dirigentis operis executionem, & ratione voluntatis, vt applicantis, & quasi mouentis ad illam; hæc autem omnia sunt toti Trinitati communia, & indiuisibiliter tribus personis conueniunt: ideoque esse assumptionis principium toti Trinitati est commune, nec potuit vni personæ sine alia conuenire. Pro secunda parte probatur ex opposito principio nam terminare naturam creatam conuenit personis diuinis ratione personalitatis, vt tradit communis Theologorum doctrina, docetque D. Thom. *in omnibus istius quæstionis articulis*, & Nos ex ipso in *1. 5. 2. disputationis*, contra Durandum docuimus; sed personæ distinguuntur proprietatibus personalibus: ergo potest vna terminare altera non terminante, & naturæ creatæ vniri, alia immunita manente.

Theol. axiom.

11 *Oppones 1.*

Sed oppones primò, terminare naturam diuinam conuenit personis ratione proprietatum personalium, quibus inter se distinguuntur; & tamen non potest vna persona terminare naturam diuinam, alia non terminante: ergo ex eo, quòd terminare naturam creatam illis competat, ratione proprietatum personalium, quibus inter se distinguuntur, malè infertur, posse vnam sine alia terminare naturā creatam.

Respond.

Respondeo, negando consequentiam, ob duplicem rationem discriminis. Prima; quia natura diuina, ob suam infinitatem, petit essentialiter existere in tribus personis; ideoque non potest per vnam terminari, alia non terminante; natura verò creata vnionem cum diuinis personis non petit, & cum alias ratio terminandi vnionem sit in qualibet persona distincta, sicut potuit cum nulla illarum vniri ita potuit ab vna sine alia terminari. Secunda ratio discriminis est: nam terminatio ad intra, conuenit necessario personis, ratione identitatis cum natura diuina & ideo ista terminatio, non potest vni personæ seorsim ab alia conuenire; terminare autem ad extra, non necessario, sed liberè conuenit diuinis personis, & cum alias terminent, ratione illius, in quo inter se distinguuntur, sicut potuit nulla persona diuina alienam terminare naturam: ita potest vna terminare, sine alia terminante.

12 *Oppones 2.*

Oppones secundo; opera Trinitatis ad extra sunt toti Trinitati communia, vt super asserebamus ex communi Theologorum axiomate; sed terminare naturam creatam est opus ad extra, cum sit ad extra causare; natura enim terminata, a persona terminante in existendo dependet, & consequenter aliquomodo ab illa causatur: ergo terminare naturam creatam, non potest non esse toti Trinitati commune, & consequenter, non potest vna persona diuina naturam creatam sine alia terminare.

Respond.

Respondeo, explicando maiorem, illamque concedo de operibus effectiue causatis; nego autem de illis, quæ causantur in genere causæ, vel quasi causæ formalis; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam terminare naturam creatam, illamque suppositare, non est à personis diuinis in genere causæ efficientis, sed in genere causæ, vel quasi causæ formalis; & ideò necessarium non est una persona terminante, vel suppositante naturam creatam, aliam personam eandem naturam terminare, vel suppositare.

13 *Instabis 1.*

Sed instabis primò: non solum natura, vt terminata, vel suppositata, dependet à persona terminante, sed etiam secundum suam entitatem dependet ab illa, quandoquidem sine persona terminante entitas naturæ creatæ, saltim connaturaliter non potest existere; sed quamuis vt terminata dependeat à persona terminante in genere causæ, vel quasi causæ formalis, secundum suam tamen entitatem, non dependet ab illa in hoc genere causæ: ergo vt sic, dependet à persona terminante in genere causæ efficientis, & consequenter non potest terminari, vel suppositari ab vna persona, quin personetur, vel suppositetur ab alia. Maior cum consequentia tenet; non enim potest dici, quod natura secundum suam entitatem dependeat à personalitate in genere causæ materialis, aut finalis: ergo si non est in genere causæ materialis, aut finalis: ergo si non est in genere causæ formalis, dependabit ab illa in genere causæ efficientis. Minor autem probatur: nam effectus causæ formalis est ipsa forma communicata subiecto; sed natura secundum suam entitatem non est personalitas vt sibi communicata: ergo non est effectus formalis personalitatis, & consequenter non est ab illa in genere causæ formalis.

Instabis 2.

Instabis secundo: terminare relationem, qua creatura refertur ad Deum, non est causare efficienter, sed formaliter, vel quasi formaliter; & tamen non potest vni personæ sine alia conuenire: ergo non solum sunt indiuisæ, & necessario connexæ personæ diuinæ in ordine ad efficiendum ad extra, sed etiam in ordine ad causandum ad extra in genere causæ, vel quasi causæ formalis.

Instabis 3.

Tertio instabis: personæ diuinæ, vt terminantes notitiam intuitiuam, non sunt causa illius in genere causæ efficientis, sed in genere causæ, vel quasi causæ formalis; & tamen non potest vna sine alia terminare notitiam intuitiuam: ergo quod terminare naturam creatam, non sit a personis diuinis in genere causæ efficientis, sed formalis, vel quasi formalis, non probat, posse vnam sine alia naturam creatam terminare.

14 *Ad 1. resp.*

Respondeo ad primam replicam, concessa maiori, negando minorem: ad cuius probationem dicatur, non solum effectum formalem formæ dependere ab illa in genere causæ formalis, sed etiam id, quod sine tali effectu, vt sibi communicato, nequit existare, nam totum compositum, & etiam materia dependent à forma in genere causæ formalis, quia nec totum, nec materia possunt existere sine effectu formæ formali, vt toti intrinseco, & vt materiæ communicato, & tamen materia, & totum distinguuntur à forma vt communicata subiecto, & consequenter ab effectu illius formali. Quia ergo natura creata, secundum suam intrinsecam entitatem, non potest, saltim connaturaliter, existere sine personalitate sibi vnita, & communicata, fit consequens, vt dependeat ab illa in genere causæ, vel quasi causæ formalis, quamuis sic sumpta non sit effectus formalis illius.

15 *Ad secundum.*

Ad secundam, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: in ordine ad causandum ad extra in genere causæ formalis, causalitate formali fundata in causatione efficienti, concedo consequentiam: causalitate formali in causatione efficienti non fundata, nego consequentiam: & quia causalitas formalis personalitatis, respectu naturæ, quam terminat, non fundatur in causatione efficienti, fit

con-

consequens, vt posset vni personæ diuinæ seorsim ab alia competere. Deus autem, vt terminans relationem, qua creaturæ referuntur ad ipsum, vt Dominum, & Creatorem, causat talem relationem formaliter, causalitate formali supra efficientiam fundata; ideoque in terminando relationem creaturæ omnes diuinæ personæ sunt necessario connexæ.

16 *Ad tertiam.* Ad tertiam, concessis maiori, & minori, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est nam terminare visionem beatificam, aut notitiam intuitiuam, conuenit diuinis personis sub eadem ratione formali, nempe, ratione essentiæ communis, in qua personæ conueniunt, & ideo, quamuis respectu visionis, quam terminant, solum concurrant in genere causæ formalis, non potest vna sine alia visionem beatificam, aut notitiam intuitiuam terminare. Quod autem diuinæ personæ terminent naturam creatam, conuenit illis ratione proprietatis personalis; & quia proprietates personales in personis sunt distinctæ, potest vna persona non terminante alia, terminare naturam creatam.

17 *De facto solũ Verbũ naturam creatam assumpsit.* Denique, vt fide certum, & omnino indubitatum, supponimus, de facto solum Verbum, quod est secunda Trinitatis persona, assumpsisse naturam creatam. Quod patet: nam in Scriptura asseritur Verbum factum esse hominem *Ioan.* 1. & passim *alibi*, quod numquam affirmatur de Patre, aut Spiritu Sancto: ergo de fide est, solam secundam Trinitatis personam de facto assumpsisse humanitatem, illique vnitam fuisse in vnitatem personæ. Patet consequentia: si namque aliæ personæ assumpsissent naturam creatam, id Scriptura reuelasset, sicut reuelauit Verbum illam assumpsisse. Deinde, nam licet Scriptura non asserat esse tantum tres personas in Deo, quia tamen docet esse tres, & nusquam esse plures affirmat, propositio, qua asseritur, esse in Deo tres personas, in communi Patrum consensu, accipitur pro exclusiua, & inde est de fide expressum non esse plures, quam tres personas diuinas; sed in Scriptura habetur, Verbum carnem assumpsisse, & numquam id affirmatur de Patre, aut Spiritu Sancto: ergo propositio illa accipienda est pro exclusiua, ac proinde, vt certum de fide tenendum, solum Verbum, quod est secunda Trinitatis persona, naturam assumpsisse creatam.

18 *Obijcies.* Sed dices: si solum Verbum humanam assumpsisset naturam, sequeretur plus Verbo à nobis deberi, quam aliis personis diuinis: consequens absurdum est: ergo non solum Verbum, sed etiam aliæ personæ assumpserunt humanitatem. Consequentia est bona, minor omnino certa; nam cui plus debetur, potest etiam plus amari; sed amoris inæqualitas non potest adstrui inter personas diuinas, sicut nec inæqualitas bonitatis, aut perfectionis, ad quam amabilitas consequitur: ergo nec potest adstrui inter diuinas personas inæqualitas in debito, & consequenter non potest sine temeritate defendi, plus à nobis Verbo diuino, quam aliis personis deberi. Sequela autem probatur: nam plus benefacienti plus debetur; sed si solum Verbum assumpsisset humanitatem, plus nobis benefecisset, quam aliæ personæ: ergo plus à nobis Verbo, quam aliis personis deberetur. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: ille plus benefacit, qui plura beneficia confert; sed si solum Verbum assumpsisset humanitatem, contulisset nobis plura beneficia, quam aliæ personæ: ergo fuisset nobis plus beneficus. Probatur minor: assumere carnem pro nobis, passum, & sepultum esse, nosque à peccato redimere ingentia sunt beneficia; sed si solum Verbum assumpsisset humanitatem, solum de illo esset verum, carnem assumpsisse pro nobis, mortuum, & sepultum esse, nosque à peccatis redemisse: ergo ex eo, quod solum Verbum humanitatem assumpserit, sequitur, plura nobis contulisse beneficia, quam aliæ diuinæ personæ.

19 *Respondetur.* Respondeo, negando sequelam: ad probationem, concessa maiori, nego minorem: ad illius probationem, concessa etiam maiori, nego minorem. Ad cuius probationem, concessis præmissis, nego consequentiam: nam licet de solo Verbo verificetur carnem assumpsisse pro nobis, quia hæc denominatio petit esse terminum humanitatis, illamque suppositare, quod solum præstitit Verbum, & passum, mortuumque esse, nosque à peccatis redemisse solum verificentur de Verbo, eo quod actiones, & passiones humanitatis solum prædicantur de supposito in humanitate subsistente; quia tamen Incarnatio Verbi, passio etiam, mors Christi, & illius redemptio fuerunt à tota Trinitate effectiuè, ex eo quod carnem sumere, nos redimere, & pro nobis passum esse, sint maxima beneficia, & solum verificentur de Verbo, non sequitur, Verbum nobis aliquod beneficium contulisse, quod à tota Trinitate non fuerit, nam licet beneficia prædicta non fuerint Patris, nec Spiritus Sancti denominatiuè; fuerunt tamen ab illis simul cum Verbo effectiuè: ac proinde nullum beneficium est nobis collatum a Verbo, quod nobis non contulerint aliæ personæ diuinæ.

Sed replicabis primò: esse hominem terminatiuè beneficium nostrum est, sed esse hominem terminatiuè, verificatur solum de Verbo: ergo aliquod beneficium est nobis a solo Verbo collatum. Secundò, actiones, quibus nobis Christus meruit, & pro nobis satisfecit, fuerunt sub dominio Christi aliquo modo speciali, quo non fuerunt sub dominio Dei, vt agentes de Christi satisfactione docuimus, vt saluaremus, satisfactionem Christi fuisse de rigore iustitiæ, Deumque ex iustitia obligasse: ergo licet fuerint à tota Trinitate effectiuè, ratione tamen illius modi specialis, quo fuerunt sub dominio Christi, quo modo non fuerunt sub dominio aliarum personarum, specialem in nobis induxerunt obligationem; ac proinde plus Verbo, quam aliis personis debemus. 20 *Replicabis 1. Secundò.*

Respondeo ad primam replicam, concessis præmissis, negando consequentiam: nam licet solum Verbum terminauerit humanitatem; quia tamen Incarnationem, & vnionem humanitatis ad Verbum omnes personæ efficienter causauerunt, beneficium Incarnationis ab omnibus est effectiuè, quamuis non sit ab omnibus terminatiuè, sed solum à Verbo. Ex quo tantum sequitur, aliquod beneficium nostrum, nempe, esse hominem, & carnem assumere, solum prædicari de Verbo; non autem, quod solum de Verbo verificetur, quod tale beneficium nobis contulerit: nam ad hoc necessum erat, quod non solum terminatio humanitatis, sed etiam efficientia Incarnationis soli Verbo attribueretur. 21 *Ad 1. resp.*

Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam, vel claritatis gratia, distinguo consequens; specialem obligationem quoad modum, concedo consequentiam: quoad substantiam, nego consequentiam nam ex eo, quod prædictæ actiones speciali aliquo modo fuerint sub dominio Christi, quo modo non fuerunt sub dominio Patris, aut Spiritus Sancti, dummodo tales actiones, & modus illas habendi fuerint sub dominio Dei, & totius Trinitatis alio modo, nempe, effectiuè, non sequitur specialis obligatio quoad substantiam, sed solum quoad modum, seu specialis obligatio quoad titulum; ac per consequens, non sequitur, aliquid deberi Verbo, quod non sit debitum Patri, & Spiritui Sancto, sed tantum, quod Verbo aliquo speciali titulo nostra debeatur redẽptio, quo titulo non debetur alijs personis diuinis, quod verum est; nam Verbo debetur titulo efficientiæ toti Trinitati communis, & insuper titulo Redemptoris, & satisfactoris, qui titulus, etsi fuerit Patris, & Spiritus Sancti effectiuè, non tamen fuit illorum denominatiuè. Ex quo vlterius fit, vt licet Filio pluribus titulis simus debitores, quam Patri, non tamen possit dici absolutè, quod plus Filio, quam Patri debeamus. 22 *Ad secundam.*

Et oppositum sine ingenti temeritate, & absque periculo in fide, detrimentoque æqualitatis diuinarum personarum, non posse absolutè affirmari, rectè monet Pater Granados *controu. 1. de Incarnat. tract. 5. disput. 4. sect. 4. ad finem*, vbi ait, difficultatem istam à nullo excitatam inuenisse; addit tamen, dici pluribus titulis esse nos adstrictos Verbo, quam alijs diuinis personis; quod benè deducit e D. Thom. *qu. vnic. de vnione Verbi incarnati art. 1. ad 9.* vbi docet: *Quod persona Verbi incarnati non est plus diligenda, quam persona Verbi simpliciter, licet sit secundum aliam rationem diligenda; qua tamen ratio sub vniuersali bonitate Verbi comprehenditur, & propter hoc etiam non sequitur, si Incarnationis vnio facta est in vna persona, & non in alia, quod propter hoc vna persona sit magis diligenda, quam alia.* Pariter ergo ex hoc, quòd Verbo diuino debeamus beneficium Incarnationis, & redemptionis aliquo speciali titulo, & sub aliqua speciali ratione, nempè, terminationis humanitatis, & Redemptoris denominatiue talis; quia tamen rationes istæ, sub vniuersali ratione beneficentiæ diuinæ continentur, non plus debemus Verbo, quam Patri, & Spiritui Sancto, etsi sub aliqua ratione, simus Verbo debitores, sub qua non adstringimur aliis personis diuinis. 23 *Granad. S. Thom.*

Sed vrgebis adhuc: nam ratione huius tituli specialis, quo Christus dicitur nos redemisse, & pro nobis satisfecisse, verificatur de Verbo, Deum ex iustitia obligasse, quod de Patre, aut Spiritu Sancto non potest verè affirmari, non enim est verum dicere; Patrem, aut Spiritum Sanctum in Deum obligationem ex iustitia induxisse, vt nobis offensam remitteret: ergo ex eadem ratione potest verificari de Verbo, 24 *Vrgebis.*

bo, aliquam obligationem in homines induxiſſe, quam non induxerit Pater, aut Spiritus Sanctus: & conſequenter verum erit abſolutè, nos eſſe magis obligatos Verbo, quam alijs perſonis. Ex quo vlterius ſequitur, vt plus Verbo, quam alijs perſonis debeamus.

25 *Respond.* Reſpondeo, negando conſequentiam: nam denominatio obligantis ex iuſtitia reduplicat modum ſpecialem, quo humanitas conuenit Verbo, ſcilicet, terminatiuè, & modum, quo actiones redemptiuæ, perſonæ Verbi attribuuntur, nempè, denominatiuè, & quia hoc ſpeciali modo non poſſunt affirmari de Patre, non poteſt de ipſo dici, Deum obligaſſe ex iuſtitia. Quia tamen operationes prædictæ, ſupra quas obligatio ex iuſtitia fundatur, continentur ſub efficientia, & beneficientia diuina toti Trinitati communi, fit conſequens, vt in nos Verbum non induxerit aliquam obligationem, quæ à tota Trinitate non fuerit, quamuis in modo inducendi interceſſerit diuerſitas, nam Verbum, vt in humanitate ſubſiſtens, prædictam obligationem induxit redimendo humanum genus, & pro illo ſatisfaciendo; Pater autem, & Spiritus Sanctus, & Verbum, vt in diuinitate ſubſiſtens, non redemptiuè, aut ſatisfactiuè, ſed effectiuè dictã obligationem induxerunt.

26 Nec ex eo, quod Chriſtus, & Verbum, vt in humanitate ſubſiſtens, Deum ex iuſtitia obligauerit, & Pater, & Spiritus Sanctus, non dicantur, Deum ex iuſtitia obligaſſe, ſequitur, beneficium aliquod Chriſto deberi, quod à nobis non debeatur alijs diuinis perſonis: nam hoc ipſum, quod eſt, Verbum vt hominem Deum ex iuſtitia obligaſſe, licet non ſit aliarum perſonarum denominatiuè, & formaliter; fuit tamen illarum efficienter, & dominatiuè. Cum enim actiones, quibus Verbum, vt homo ſatisfecit, fuerint hoc modo Patris, & Spiritus Sancti, fit conſequens, vt hoc quod eſt Verbum, vt hominem, Deum ex iuſtitia obligaſſe, illis debeat efficienter attribui: ac proindè non ſequitur, Verbum, vt hominem, aliquod beneficium nobis contuliſſe, quod à tota Trinitate collatum non fuerit, ſed ſolum ſequitur, quod modo aliquo ſpeciali fuerit Verbi, vt in humanitate ſubſiſtentis, quo modo aliarum perſonarum non fuit, nec Verbi, vt ſubſiſtentis in diuinitate. Rationes autem ob quas fuerit magis conueniens, Verbum fieri hominem; quam aliam ex diuinis perſonis, rectè explicat D. Thom. *in hac q. art. 8. & 4. Contra gentes cap. 42* de quo videndi ſunt Damaſcenus *lib. 4. fidei cap. 4.* & Anſelmus *lib. de Incarnatione cap. 4.* His igitur ita ſuppoſitis, quod in examen vertimus eſt. An plures diuinæ perſonæ poſſint ſimul vniri eidem naturæ creatæ, & vna perſona diuina poſſit ſimul plures terminare naturas?

S. Tho. Damaſ. Anſelm.

§. II.

Prima pars diſputationis reſoluitur.

27 POSSE tres perſonas diuinas, ſimul terminare vnam naturam creatam terminatione mediata, ratione indiuidui deitatis illam immediatè terminantis, conſtat *ex dictis diſputatione præcedenti*, & fatentur omnes Theologi, ſuppoſito, quod hic Deus, vt communis tribus perſonis poſſit ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, vel alterius prædicati, quod relatiuum non ſit, immediatè naturæ creatæ vniri, nec de hoc Scotiſtæ diſſentiunt. Tota ergo difficultas conſiſtit in terminatione immediata: an, ſcilicet, tres perſonæ diuinæ poſſint ſimul immediatè vniri eidem naturæ, illam immediatè terminando ſecundum ſubſiſtentias perſonales, & relatiuas? Qua in re duæ extremè oppoſitæ verſantur ſententiæ. Prima eſt negatiua, pro qua refertur Magnus Albertus *in 3. diſtinct. 1. art 10. in reſponſione ad primam quæſtionem.* Illam cum Scoto *in 3. diſtinct. 1. quæſt. 2.* tenent omnes eius diſcipuli, Faber *diſput. 4. cap. 2.* Ouandus *diſp. 2. quæſt. 1. art. 2. dubio item 1.* Radda *3. parte controuerſ. 1. art. 4* & Caſtillo *diſput. 6. quæſt. 2.* pro illa referens Richardum, Bonauenturam, Alexandrum, & alios. Cui ſententiæ adhæſit Cardinalis de Lugo *diſput. 12 ſect. 6.* & ex parte fauent Paludanus *in 3. diſt. 1. q. 3.* & Lorca *in præſenti diſ. 23* etſi in oppoſitam magis inclinent.

Prima ſententia. Alb. Mag. Scoto. Faber. Ouand. Radda. Caſtillo. Lugo. Palud. Lorca.

28 Secunda, & vera ſententia affirmans eſt. Illam tenet D. Thom. *in 3. diſt. 1 quæſtion. 2. art. 4. ad Annibaldum in eadem diſt. quæſtion. vnic. art. 5. & in præſenti quæſt. 3. art. 6.* Cui in hac parte ferè omnes Theologi extra Scholam Scoti conſentiunt. Capreolus *diſtinct. allegata quæſtion. 1. art. 1. concluſ 2.* Hiſpalenſis *ibidem*, Paludanus *quæſtion. 3. art. 2.* Durandus *quæſtion. 3.* Caietanus, Medina, & Aluarez *in hac quæſtion. ad art. 6.* Cabrera *diſput. 1.* Lorca *diſput 25.* Nazarius *controuerſ. vnic. concluſione 2. & a* Illuſtriſſimus Araujo *dubio vnico*, Mag Sancto Thoma *diſp. 6. art. 3.* Zupullus *art. 6. dub. vnic.* & nouiſſimè Prudentius *tract. 3. diſput. 2. dub. 3. ſect. 1.* Tenent etiam ex Patribus Societatis, Valentia *quæſtion. 3. puncto 3.* Suarez *diſput. 13. ſect. 2.* Vazquez *diſput. 19 cap. 2.* pro illa referens Bonauenturam, Gabrielem, Almainum, Ochamum, Marſilium, Henricum, & alios Granadus *controuerſ. 1. de Incarnatione tract. 5. diſput. 2.* Albertinus *quæſtion. 6 Theologica circa 6. corollarium ex prædicamento ſubſtantiæ dubitat. 1* Becanus *cap 4. quæſt 3.* Hurtado Complutenſis *diſput. 3. difficultate 5.* Amicus *diſputat. 14. ſection. 6.* Arriaga *diſput. 27. ſect. 3. num. 21.* & frequenter cæteri Recentiores ex eadem familia.

Secunda ſententia. S. Tho. Capreol. Hiſpal. Palud. Durand. Caiet. Medin. Aluar. Cabrer. Lorca. Nazar. Araujo. M. S. Tho. Zupul. Prudent. Valent. Suar. Vazq. Granad. Albert. Becanus. Hurt. Complut. Amic. Arriag.

Quæ ſententia ſit noſtra concluſio: & probatur ratione D. Thomæ *in præſenti art. 6.* ad hanc formam redacta. Quod enim contradictionem non implicat, omnipotentiæ Dei negandum non eſt; ſed naturam creatam immediatè terminari à tribus diuinis perſonis contradictionem non implicat: ergo negandum non eſt omnipotentiæ diuinæ. Maior cum conſequentia tenet: minor autem, præterquam quod ex argumentorum ſolutione conſtabit, probatur: non enim repugnat ex parte perſonarum terminantium, nec ex parte naturæ terminabilis. ergo ex nullo capite repugnat, vel implicationem importat: Antecedens pro prima parte patet: nam perſonæ diuinæ non ſe excludunt à conuenientia in eadem natura, cum omnes ſimul terminent naturam diuinam: ergo ex parte perſonarum terminantium, non implicat, omnes ſimul terminare eandem naturam. Pro ſecunda parte probatur; natura enim creata eſt terminabilis à perſonis diuinis ratione potentiæ obedientialis; ſed ex hac potentia nulla implicatio, vel repugnantia deſumitur, niſi ex parte termini, vel effectus aliqua repugnantia, vel implicatio intercedat: ergo ex parte naturæ creatæ, non repugnat ſimultanea terminatio à tribus perſonis diuinis. 29

Concluſio prima.

Quod vrgetur, & explicatur amplius: nam tres perſonalitates diuinæ ſimul terminant naturam Dei: ergo poſſunt ſimul terminare eandem numero naturam creatam. Probatur conſequentia primo: nam quod perſonalitas diuina poſſit ſecundario extendi ad terminandam naturam creatam, illi conuenit, quia per ſe primo terminat naturam diuinam, in qua omnis natura creata eminenter continetur: ergo ſi omnes perſonalitates diuinæ, ſimul in natura Dei primo terminanda conueniunt, poſſunt etiam ſimul in natura creata ſecundario terminanda adunari. Secundo probatur à paritate rationis: ſi namque natura diuina tribus ſubſiſtentijs ſubſiſtit, in hoc quod eſt vnam, & eandem naturam ſimul tribus ſubſiſtentijs terminari nulla inuoluitur implicatio, ac proinde, non implicabit, naturam creatam tribus diuinis ſubſiſtentijs ſubſiſtere, & ſimul terminari per illas. 30

Confirmatur.

Reſpondebis primo, negando conſequentiam, & diſparitatem conſtitues: nam quod natura diuina poſſit tribus ſubſiſtentijs ſubſiſtere, illi conuenit, ob ſuam infinitatem, & ob fœcunditatem infinitam, ob quam petit eſſe tribus perſonis communis; ac proinde ad naturam creatam limitatam, & finitam extendendum non eſt. Vel ſecundo reſpondebis, aliud conſtituendo diſcrimen: quia, nempe, natura diuina nulla ſubſiſtentia relatiua, & perſonali adæquatè terminatur, ſed tantum inadæquatè; petit enim ob ſummã fœcunditatem eſſe tribus perſonis communis; ac proinde nulla illarum adæquatè terminari: natura verò creata non poteſt terminari perſonalitate diuina, quin per illam adæquatè terminetur; & quia implicat ſimul per plures terminos adæquatè terminari, fit conſequens; vt ſemel terminata ſubſiſtentia v. g. Filij, alia ſubſiſtentia diuina ſimul terminari non poſſit. Vel tertiò reſpondebis, aſſignando aliud diſcrimen; quia, ſcilicet, diuina eſſentia per ſubſiſtentias perſonales proprias, non in alio, ſed in ſe ſubſiſtit; non autem repugnat idem in ſe ipſo ſubſiſtere pluribus modis: natura verò creata per ſubſiſtentiam alienam, non ſubſiſtit in ſe, ſed in alio, ac per conſequens ſiſtit in illo, in quo non ſtat tranſire ad ſubſiſtendum in alio. Ita Cardinalis de Lugo *vbi ſupra num. 82.* 31

Reſpondebis 1. Reſpondebis 2.

Deni-

32 *Denique respondert potest ex doctrina Scoti.* Denique respondert potest ex doctrina Scoti, negando consequentiam, ob aliam rationem discriminis; quia, nempe, natura diuina a propriis subsistentiis non dependet, nec ab illis sustentatur, adeoque non est, vnde repugnet subsistere in tribus personis, natura autem creata sustentatur per alienam subsistentiam, & ab illa dependet & quia vnus, & idem effectus, non potest dependere à pluribus causis adæquatis eiusdem generis, & ordinis, fit consequens, vt semel subsistens in Verbo, & sustentata ab illo, repugnet subsistere in Patre, alias à pluribus causis totalibus, & adæquatis eiusdem generis, & ordinis in existendo dependeret, quod implicat. Cum qua solutione coincidit illa, qua argumento facto occurrit Castillo vbi *supra num.* 29. differentiam constituens in eo, quod natura diuina non accipit à personis subsistere, cum ratione subsistentiæ absolutæ perfectissimè existat, & subsistat, vnde subsistentiis relatiuis solum subsistunt personæ. Casu autem quo personalitates diuinæ vnirentur naturæ creatæ, com non præsupponatur subsistens ratione sui, illam vt causæ adæquatæ redderent subsistentes, quod implicat.

33 *Prima solutio reijcitur.* Sed nulla ex his solutionibus argumento satisfacit. Et prima reiicitur: nam licet esse in pluribus personis, connaturaliter ab intrinseco ex infinitate naturæ, & illius summa fœcunditate proueniat; esse tamen in pluribus personis per potentiam obedientialem, & ab extrinseco, infinitatem non arguit, sed non primo, sed secundo modo, constituitur à Nobis natura creata, simul terminabilis à tribus diuinis personis, potensque per illas subsistere: ergo limitatio non obstat, vt possit eadem natura creata simul terminari tribus subsistentiis diuinis, illisque hypostaticè vniri. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: terminabilitas connaturalis ab vna personalitate infinita non potest competere naturæ, quæ infinita non sit; & tamen posse obedientialiter terminari per illam, infinitatem in natura non arguit, sed de facto conuenit naturæ limitatæ, & finitæ, nempe, humanitati Christi de facto terminatæ per subsistentiam Verbi, quæ infinita est: ergo pariter licet posse connaturaliter terminari tribus subsistentiis diuinis, idque ab intrinseco exigere, solum naturæ infinitæ possit competere, posse tamen obedientialiter illis vniri, ab illisque terminari infinitatis signum non erit, sed poterit conuenire naturę limitatę, & finitę.

Confirmatur. Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum. Si Deus non esset trinus, sed vnus, vt illum meditantur Gentiles, ita infinitus esset in ratione personæ, sicut sunt modo omnes personæ diuinæ; & tamen tunc casus posset natura limitata, & finita cum Deo hypostaticè vniri, & terminari ab illius personalitate absoluta, non quidem connaturaliter, sed ratione potentiæ obedientialis: ergo pariter, non obstante finitudine naturæ creatæ, poterit simul hypostaticè vniri tribus diuinis personis, & ab illis terminari.

34 *Secunda solutio reijcitur.* Deinde secunda solutio reiicitur: nam vel procedit de adæquatione intensina, vel de adæquatione extensina: nullo ex his modis potest disparitas assignata consistere: ergo deficit secunda solutio. Minor pro prima parte patet: nam adæquatio intensina consistit in eo quod nihil naturæ interminatum a personalitate relinquatur; sed nihil naturæ diuinæ interminatum à personalitate Filii v.g. relinquitur: ergo Filii personalitas adæquatè intensiue terminat naturam diuinam, & consequenter hoc genere adęquationis adęquatè terminatur à pluribus. Pro secunda parte probatur: nam licet personalitas Verbi terminet adęquatè intensiue naturam creatam secundum potentiam, & capacitatem obedientialem; non tamen illam terminat adęquatè extensiue: ergo quantum ad hoc nullum est discrimen. Antecedens probatur primo: nam hoc est, quod asserunt Auctores nostræ sententiæ: ergo huius oppositum non debet à contrariis supponi: sed probari, vt disparitas illa consistat. Secundo, vt enim ex proximè dictis constat, in ordine ad naturam diuinam, quam personalitas Filii terminat connaturaliter, stat cum adęquatione intensina inadęquatio extensina: ergo pariter per respectum ad naturam creatam obedientialiter terminabilem, stare poterit extensiua inadæquatio cum adęquatione intensiua: sicut enim imperfectio non censetur in personalitate Filii inadæquatio extensiua cum natura diuina, vt connaturaliter terminabili, cum tamen imperfectio foret inadęquatio intensiua cum illa: ita non est, cur inadequatio extensina cum natura creata, vt terminabili obedientialiter, imperfectio censeatur in personalitate Verbi, quamuis imperfectio foret, non adæquari intensiue cum illa.

Nec magis satisfacit tertia solutio, quæ solidiori doctrinæ inniti deberet, vt à communi, etiam suorum, sententia, illius Auctor recederet. Et reijcitur primo: si namque naturam in se, per vnam subsistentiam subsistere, non dicit in se sistentiam, cum exclusione a tertius subsistentiæ in se ipsa: cur subsistere in alio debet dicere sistentiam in illo positiue, & negatiuè, per exclusionem transitus ad subsistendum in supposito distincto? Et si datur subsistere in se, non solum vno modo, sed pluribus cur etiam non poterit vna, eademque natura pluribus modis subsistere in alio, & pluribus subsistentiis in alio terminari? Certè huius differentiæ ratio non potest apparenter fundari: ergo solutio tradita vocibus ludit, & fundamento solido caret. Explicatur, & vrgetur: subsistere in se, non dicit, in se sistentiam positiuè & negatiuè, nam diuinum suppositum subsistit in se ipso, & in propria natura, & tamen non sistit in illa negatiuè, vt constat in supposito Verbi alienam naturam terminante, & in illa subsistente: ergo pariter naturam subsistere in alio non dicit sistentiam in illo cum exclusione transitus ad subsistendum in supposito distincto, & terminationis ab illo. 35 *Tertia solutio reijcitur 1.* *Confirmatur.*

36 *Secundo.* Deinde reijcitur: etenim natura diuina, non solum subsistit in se, sed etiam subsistit in Filio; existit enim in illo, & cum non per inhærentiam, nec per physicum informationem, debet esse per subsistentiam; & tamen, hoc non obstante, potest subsistere in Patre, & de facto in illo subsistit: ergo pariter quamuis natura creata vnita personæ Filii subsistat in illo, poterit in illo non sistere, sed simul subsistere in Patre.

Tertiò. Tertio reiicitur natura namque per propriam subsistentiam, non sistit in se ipsa, cum vniatur subsistentiæ realiter a se distinctæ, sed sistit in aliquo, sui, nempe, in modo substantiali, ei ab intrinseco debito, & ab illa dimanante; & tamen sistere in propria subsistentia, non dicit exclusionem transitus ad aliam propriam, cum natura diuina, iuxta fidem, simul subsistat tribus propriis subsistentiis, & natura creata, in sententia istius Auctoris, posse de potentia absoluta pluribus subsistentiis propriis subsistere: ergo naturam creatam subsistere per alienam subsistentiam, & in alieno supposito non dicit sistentiam in illo, cum exclusione essentiali subsistendi simul per alienam subsistentiam in alio.

37 *Quarta solutio reijcitur 1.* Tandem vltima solutio, cui ego magis fiderem, si oppositam sententiam defenderem, reiicienda venit primo: nam licet natura diuina non dependeat à subsistentiis relatiuis dependentia stricta, & à priori; dependet tamen ab illis dependentia large accepta, quæ dicitur dependantia à posteriori, quatenus sine illis, vt ad ipsam virtualiter consequutis, nequit existere: ergo etiam poterit natura creata dependere simul a tribus subsistentiis diuinis, dependentia stricta, & a priori. *Secundò.* Deinde, nam licet natura diuina per subsistentias relatiuas non subsistat primo, & per se, hoc habeat ratione subsistentiæ absolutæ; per illas tamen subsistit in diuinis personis, per illasque terminatur, & personatur; & hoc non obstante, simul tribus subsistentiis subsistit: ergo pariter, quamuis natura creata ab illis subsistentiam accipiat, poterit simul terminari tribus subsistentiis relatiuis, & subsistere per illas, in tribus diuinis personis.

Tertiò. Denique nam licet vna numero natura creata simul terminetur tribus subsistentiis diuinis, non datur vnus specie, & numero effectus, vel quasi effectus simul dependens à pluribus causis adæquatis, & totalibus eiusdem generis, & ordinis, vt ex argumentorum solutione constabit; sed ob hanc rationem potest natura diuina simul esse in tribus personis, & illarum subsistentiis terminari ab intrinseco, & connaturaliter, vt constat ex doctrina traditæ solutionis: ergo ob eandem poterit natura creata simul existere in tribus personis diuinis, & tribus subsistentiis relatiuis terminari, non ab intrinseco & connaturaliter, sed obedientialiter, & ab extrinseco.

§. III.

Quatuor argumentis contrariæ sententiæ occurritur.

38 *Arguitur 1. S. Anselm.* CONtra nostram, & communem sententiam arguunt Auctores contrarij, primo ex Anselmo *libro secundo, cur Deus homo cap. 9. & libro de Incarnatione Verbi cap. 4* ibi: *Quapropter impossibile est, Deo incarnato, secundum vnamquamlibet personarum, illum, secundum aliam quoque personam incarnari*. Sed non loquitur Anselmus de Incarnatione per vnionem alterius personæ diuinæ cum alia natura humana; hoc enim esse possibile à nullo Theologorum negatur, vt §. 1. vidimus: ergo sentit, vni, eidemque naturæ, non posse simul vniri plures diuinas personas.

39 *Respond.* Si respondeatur cum Angelico Doctore *in præsenti art. 6. in corpore*, Anselmum solum negare, quod possint plures personæ diuinæ assumere vnam hypostasim, vel vnam personam humanam: non autem, quod possint simul eidem naturæ vniri. *Contra.* In contrarium sic obiiciunt: nam in eodem sensu, in quo Anselmus concedit possibile, vnam diuinam personam assumere naturam creatam, negat, id posse fieri à pluribus personis simul; sed vna persona diuina non potest assumere vnam hypostasim, aut personam humanam, vt ex dicendis *tractatu sequenti* constabit; sed solum potest naturam humanam, vel aliam naturam creatam assumere: ergo cum Anselmus negat, posse plures personas diuinas assumere eundem hominem, non loquitur de vna hypostasi, vel persona humana, sed de vna numero humana natura: & consequenter sentit, non posse plures diuinas personas simul assumere vnam naturam creatam, illique hypostaticè vniri.

40 *Respond.* Respondeo ad argumentum solutione Angelici Præceptoris. Ad replicam, quæ ex non penetrata doctrina solutionis procedit, concesso maiori, distinguo minorem: per modum extremi assumpti, concedo minorem: per modum termini assumptionis, nego minorem, & consequentiam: nam licet persona humana à diuina assumptibilis non sit per modum extremi assumpti, vt *tractatu sequenti* monstrabimus; potest tamen ab vna persona diuina humana natura assumi, in vnius personæ vnitatem, & in hoc consistit, personam humanam assumi, vt terminum assumptionis; nam ex Verbo, & humanitate assumpta, vna persona humana resultauit, & sic non potest vna numero natura à pluribus personis assumi, scilicet, ita vt ex illis vna persona resultet: nam in tali casu non esset vna, sed plures personæ humanæ, non obstante vnitate naturæ. Et, quod hæc sit mens Anselmi, patet clarè ex ratione, qua probat, incarnato Deo, secundum vnam personam, non potuisse secundum aliam personam incarnari: *Anselm.* *Quia, nempè, hic Deus assumpsit hominem, non ita vt natura Dei, & hominis vna sit, sed vt persona Dei, & hominis sit vna, quod non nisi in vna persona Dei esse potest: nam diversas personas, vnam, & eandem personam esse, cum vno, eodemque homine nequit intelligi*. Hæc est ratio Anselmi, quæ, vt clarè constat, solum conuincit, non posse plures personas diuinas vnam naturam assumere, in vnius personæ vnitatem, idest, taliter, quod ex illis simul cum vna natura vnitis una resultaret persona; non autem, quod absolutè vnam naturam simul assumere nequeant. Nec ergo dicamus, Anselmum ratione prorsus inefficaci vsum fuisse, accipiendus est in sensu, in quo illum explicat D. Thomas: nec audiendus est Castillo, Anselmum in suam sententiam trahens, & illius rationem contemnens.

41 *Secundo obijciunt.* Secundo obiiciunt: etenim si natura creata posset existere simul in pluribus diuinis personis, & illarum subsistentiis subsistere, sequeretur esse infinitam, consequens admittendum non est: ergo debet antecedens negari. Sequela probatur primo: quia namque natura diuina potest in pluribus suppositis esse, arguitur infinita: ergo si natura creata posset esse in pluribus suppositis simul, sequeretur esse in pluribus suppositis simul, sequeretur esse infinitam. Secundo probatur: nam si posset vna natura creata esse in pluribus suppositis, sequeretur, posse esse in infinitis; sed ex hoc sequeretur esse infinitam: ergo etiam ex primo sequitur. Sequela constat: nam eadem ratio est plurium, & infinitorum, maximè si illa plura supponantur intensiuè infinita: ergo ex eo, quod possit vna; & eadem natura esse simul in pluribus suppositis, sequitur etiam posse esse in infinitis. Minor autem ostenditur primo: nam forma potens informare simul infinitas materias, necessario foret infinita: ergo pariter natura potens esse in infiniti suppositis simul, foret necessario infinita.

Secundo: sicut enim accidens sustentatur à subiecto: ita natura sustentatur a supposito; sed accidens potens simul esse in subiectis numero infinitis, & ab illis sustentari, foret necessario infinitum: ergo natura potens terminari ab infinitis numero suppositis, erit necessario infinita. Tertio possumus probare minorem nam humanitas v.g. potens infinitos homines constituere, non potest non esse infinita; cum sola infinita forma valere possit ad infinitum effectum præstandum; sed si posset in suppositis numero infinitis esse, posset homines numero infinitos constituere; ergo esset necessario infinita, & idem est, de quauis alia natura dicendum.

42 *Respond.* Respondeo, negando sequelam; ad primam probationem, distinguo antecedens: quia potest esse in pluribus suppositis connaturaliter, & illa ab intrinseco exigendo, & per identitatem cum illis, concedo antecedens: quia potest esse absolutè, aut per potentiam obedientialem, nego antecedens, & consequentiam: natura enim creata esse potest in pluribus suppositis, non connaturaliter, neque ab intrinseco illa exigendo, nec per identitatem cum illis, qualiter diuina natura existit in tribus personis diuinis, & indè infinita arguitur, sed tantum per non repugnantiam, & per potentiam obedientialem: ex quo non potest infinitas in natura probari.

Ad secundam probationem respondeo primo, negando sequelam; etenim natura creata, non potest per alienam subsistentiam creatam subsistere, vt ex dicentis *disputatione sequenti* constabit, sed tantum per subsistentiam diuinam. hæc autem solum est triplex. vnde ex eo, quod possit esse in pluribus suppositis, non sequitur, posse esse in suppositis numero infinitis, sed tantum in tribus.

43 *Ad 2. probationem.* Respondeo secundo ad secundam probationem, concedendo sequelam, quantum est ex parte non repugnantiæ naturæ, & negando minorem: si namque posse obedientialiter terminari subsistentia per essentiam infinita, non arguit infinitatem in natura terminabili: multo minus argui potest ea terminabilitate obedientiali per subsistentias creatas numero infinitas sub conditione, quod non repugnarent. Ad primam probationem minoris, distinguo antecedens: forma potens informare infinitas materias connaturaliter, concedo antecedens; obedientialiter, nego antecedens, & distinguo consequens distinctione antecedentis. Solum enim sequitur, naturam potentem connaturaliter esse in suppositis numero infinitis, fore infinitam; non autem, quod infinita sit natura, quæ solum obedientialiter potest existere in illis. An autem possit forma informare materiam ratione potentiæ obedientialis *disp. sequenti* videbimus. Et ex his ad secundam probationem minoris constat solutio: nam licet accidens potens ab intrinseco, & connaturaliter inhærere subiectis numero infinitis, foret necessario infinitum; accidens tamen, cui conueniret posse esse obedientialiter in subiectis numero infinitis; non ideò infinitum foret, ex quo solum sequitur, naturam, quæ connaturaliter, & ab intrinseco, posset esse in suppositis, numero infinitis, fore necessario infinitam; non autem, quod infinita sit natura, cui per non repugnantiam, & per potentiam obedientialem conueniret esse terminabilem à suppositis numero infinitis.

44 *Ad tertiam.* Ad tertiam probationem minoris, concessa maiori, nego minorem: nam casu, in quo subsistentiæ numero infinitæ coniungerentur vni numero humanitati, non essent infiniti homines numero ex parte naturæ, sed vnus numero homo; subsistentiæ autem supra quas infinitus numerus caderet, non essent effectus humanitatis, sed illi ab extrinseco aduenirent; ac per consequens, humanitas subsistentiis numero infinitis vnita, non daret infinitos numero effectus. Ex quo vlterius fit, vt ex possibilitate, & non repugnantia vnionis humanitatis cum suppositis sine numero in infinitum, non sequatur, humanitatem posse infinitum effectum præstare. Et quidem hoc argumentum, quo ex Scoto vtitur Radda, euidenter instatur vt supra: nam posse connaturaliter terminari per vnam subsistentiam infinitam, arguit in natura infinitatem: secus autem posse obedientialiter terminari per illam: ergo pariter, licet posse connaturaliter terminari pluribus, & infinitis numero subsistentiis arguat infinitatem in natura sic terminabili; infinitatem

tem tamen non infert, posse obedientialiter terminari pluribus, aut infinitis numero subsistentijs. Quare melius Franciscus del Castillo, vbi *supra*, imbecille, & inefficax reputans hoc argumentum, censuit, esse illi succurrendum alijs, quæ ex Scoto adducemus.

45 *Obijciunt tertio.* Tertiò objiciunt; non enim potest natura creata substantialiter personæ diuinæ vniri, nisi ex vnione illorum resultet vnum per se, scilicet, vna persona; sed supposito quod vniatur personæ Filij v.g. non potest etiam de potentia absoluta, cum persona Patris vnum per se constituere: ergo vnita vni personæ non potest alteri vniri de potentia Dei absoluta. Consequentia cum maiori tenet, minor autem probatur: vt enim ex vnione aliquorum substantiali resultet vnum per se, debet saltim vnum extremum substantialiter incompletum supponi; sed supposita vnione naturæ creatæ cum persona Filij v.g. in vnione eiusdem naturæ cum persona Patris, nullum extremum supponitur substantialiter incompletum; ergo, tali vnione supposita, non potest ex natura creata, & persona Patris vnitis vnum per se resultare. Consequentia est bona, minor videtur certa: nam persona Patris nullatenus est incompleta; natura etiam creata vnita personæ Filij, nullum habet substantiale incomplementum, cum constet omnibus prædicatis sibi essentialibus, & insuper subsistens sit, & existens, per quæ natura substantialis creata adæquatè in linea substantiæ completur: ergo supposito, quod natura creata vniatur personæ Filij, in vnione eiusdem naturæ cum Patre, nullum extremum supponitur incompletum substantialiter.

46 *Maior probat. 1°* Maiorem autem probant Recentiores primò: nam in omni vnione substantiali, ex qua resultat vnum per se, aliquod extremorum debet substantialiter perfici, sed nisi aliquod illorum supponatur substantialiter incompletum, nullum potest substantialiter perfici; nam quod non aufert substantiale incomplementum, etsi substantiale sit, non dicitur substantialiter perficere, nec vniri substantialiter: ergo vt vnio sit substantialis, & ex illa resultet vnum per se, debet aliquod extremum supponi substantialiter incompletum.

Secundo. Secundò probant maiorem: non enim alia ratione, ex duabus naturis completis in linea naturæ, resultare vna natura non potest, nisi quia in illa linea vtrumque extremum supponitur completum. Similiter ex duabus personis, non ob aliam causam non potest vna resultare persona, nisi quia vtraque supponitur in linea personæ completa: ergo vt in linea substantiæ ex duobus extremis vnitis resultet vnum per se, debet necessariò aliquod illorum supponi incompletum substantialiter.

47 *Tertio.* Denique possumus maiorem assumptam probare ex axiomate nostris Thomistis communi, nempè: *Ex duobus entibus in actu, non posse resultare vnum per se*: ex quo inferunt si materia, & forma proprijs gaudeant existentijs, non posse ex illis vnitis vnum per se resultare, & ex eodem principio *infra q. 17.* colligunt cum D. Thoma, humanitatem Christi non habere propriam existentiam creatam, sed per diuinam existere, quia aliàs non posset cum Verbo diuino vniri ad vnum per se constituendum, scilicet, vnam personam; at hæc doctrina discipulis D. Thomæ plausibilis, non potest alia ratione fulciri, nisi quia in omni vnione, ex qua resultat vnum per se, debet aliquod extremum incompletum substantialiter supponi: ergo maior prædicti discursus non potest in doctrina Thomistarum negari.

48 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, distinguo maiorem: debet vnum extremum præsupponi incompletum negatiuè, nego maiorem: præcisiuè, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet natura creata vnita vni ex personis diuinis, substantialiter compleatur à persona terminante, & consequenter, non sit incompleta negatiuè, hoc est, per negationem termini complentis in re, ipsa tamen secundum se, & ratione propriæ essentiæ, & entitatis, non est substantialiter completa, vnde ratione sui est incompleta præcisiuè: ex quo fit, vt quamuis, prout vnita vni personæ, non possit cum alia vniri, quia prout sic intelligitur completa; ipsa tamen, quæ est vnita, non reduplicatiuè vt vnita, sed sumpta secundum se, & ratione suæ entitatis intrinsecæ, potest vniri cum alia persona diuina, & ex illis vt vnitis vnum per se resultare.

49 *Ad primā probationē maioris respondet.* Contra quam doctrinam nihil obstant probationes maioris. Non prima: vt enim vnum extremum ab altero perficiatur, sufficit, præsupponi incompletum præcisiuè, & quod cum illo, prout sic, possit extremum perficiens vniri præscindendo à complemento, quod in casu nostro contingeret: nam Pater, v.g. non vniretur cum natura vnita Verbo, prout illi vnita formaliter, qua ratione completa consideratur, sed cum illa secundum suam intrinsecam entitatem, qualiter completa non est, sed à complemento præscindit. Nec secunda magis vrget; nam humanitas, v. g. est in linea naturæ essentialiter completa: vnde in hac linea, non potest esse incompleta præcisiuè; non enim potest præscindere ab his, quæ sibi essentialia sunt, & ideò sub nulla ratione potest cum alia natura vnita, componere vnam naturam. Persona etiam est in linea personæ essentialiter completa; & consequenter non potest à complemento præscindere, nec sumi, vt incompleta præcisiuè, quod requirebatur, vt posset cum alia persona vnita, vnam personam componere: humanitas autem vnita diuino Verbo, etsi per illud substantialiter compleatur, hoc tamen complementum ipsi essentiale non est: ex quo fit, vt possit à complemento præscindere, & sic sumpta cum persona Patris vniri, & cum illo vnita vnam personam componere. *Ad secundam.*

Ad vltimam probationem dicatur, rationem, qua mouentur discipuli D. Thomæ, vt asserant ex materia, & forma, si proprijs existentijs existant, non posse vnum per se resultare, non esse, quia completæ sunt; hoc enim in omnium sententia est falsum; sed quia existentiæ, ex conceptu vltimi actus, repugnat ad alium actum eiusdem lineæ in potentia comparari, & existentem constitui per formam à se distinctam; eo autem ipso, quod existentia materiæ distincta esset ab existentia formæ, sicut entitas materiæ per entitatem formæ actuatur, deberet existentia materiæ actuari per existentiam formæ, & per illam reddi existens, & quia hoc existentiæ repugnat ex conceptu vltimi actus, de cuius ratione est vlterius non actuari, fit consequens, vt repugnet ex materia, & forma resultare vnum per se, si distinctis, & sibi proprijs existentijs existant. In casu autem nostræ disputationis, persona Patris vnita naturæ humanæ, quæ Filio supponeretur vnita, non terminaret, nec redderet subsistentem personam Filij, cui vnita humanitas præsupponitur sed ipsam humanitatem inspectam secundum se, & secundū suam entitatem intrinsecam, sub qua ratione non est in linea personæ completa, ideoque posset ex illis, non obstante complemento præstito à persona Verbi, vnum per se resultare. 50 *Ad vltimam.*

Et quod hæc doctrina admitti debeat ab his, qui argumento facto vtuntur, probo clarè. Ipsi namque vniuersaliter docent, materiam primam sub vna forma substantiali existentem posse alteri formæ vniri, & cum illa componere vnum per se; & tamen materia prima, per priorem formā præsupponitur completa: ergo ex ente aliàs completo, non reduplicatiuè, vt completo, sed sumpto secundum se, qua ratione est incompletum præcisiuè, potest simul cum alio extremo sibi vnito vnum per se resultare; ac proinde ex eo, quod natura creata ex vnione cum vna persona diuina completa præsupponatur, non sequitur, quod non possit cum alia persona vniri, & cum illa vnum per se constituere. 51 *Et instatur arg.*

Respondebis ex doctrina Recentiorum, casu, in quo materia prima existens sub vna forma alteri formæ substantiali vniretur, ideo ex illarum vnione vnum per se resultare, quia licet materia prima ex vnione ad primam formam completa præsupponatur; forma tamen, quæ illi de nouo vnitur, incompleta præsupponitur; vt autem ex duobus extremis resultet vnum per se, non est necessarium, quod vtrumque supponatur incompletum, sed sufficit, vnū illorum incompletum præsupponi, nam ex vnione Verbi cum humanitate vnum per se resultauit, scilicet, vna persona; cum tamen sola humanitas incompleta supponatur: In nostro autem casu, tam natura, quam persona completæ præsupponuntur, & ideo ex illis vnitis, non potest vnum per se resultare. 52 *Respondebis ad instantiam.*

Hæc tamen solutio omninò insufficiens est, & ex ipsorum doctrina reijcitur: etenim ratio, qua mouentur, vt asserant in vnione, ex qua vnum substantiale resultat, debere aliquod extremum incompletum præsupponi, est, quia aliquod illorum debet substantialiter perfici; non autem stat, perfici substantialiter; quod non supponitur substantialiter incompletum; sed casu in quo materia existens sub vna forma, alteri formæ substantiali vniretur, nō solum forma adueniens perficeretur ex vnione cum materia sed etiam materia substantialiter perficeretur per formam superuenientem, quandoquidem actuaretur per illam, ab eaque informaretur, & illius perfectionem intrinsecè in se reciperet: ergo non solum ex parte formæ, sed etiam ex parte materiæ præsupponi debet substantialiter 53 *Reijcitur solutio.*

incompletio. Cumque non sit incompletio negatiua, cum in re per primam formam materia supponatur completa, necessario est asserendum, incompletionem, solum præcisiuam, ad prædictum effectum sufficere. Hanc autem in nostro casu intercedere constat ex dictis.

54 *Si exemplū contra Nos retorqueatur.* Sed poterit quispiam exemplum aduersus nos retorquere: nam licet in Recentiorum sententia possit de potentia absoluta materia prima existens sub vna forma, simul per aliam formam substantialem actuari: id tamen vno ore à discipulis D. Thomæ negatur, & tamen materia prima, sub vna forma substantiali existens, quamuis non præsupponatur incompleta negatiuè; supponitur tamen præcisiuè incompleta, siquidem complementum illi præstitum à forma, ipsi essentiale non est, sicut nec forma ipsa est essentialis materiæ, & consequenter potest à tali complemento præscindere: ergo quod humanitas terminata ab vna persona diuina, illique hypostaticè vnita, supponatur præcisiuè incompleta, non sufficit, vt possit cum alia persona vniri, & ex illis sic vnitis resultare vnum per se, loquendo consequenter in principiis Thomistarum.

55 *Respondetur.* Respondeo, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens: non sufficit adæquatè, concedo consequentiam: non sufficit, quantum est capite incomplementi exacti ad vnum per se cum altero constituendum, nego consequentiam: nec Nos vt adæquatam causam vnibilitatis naturæ creatæ vnitæ vni ex personis diuinis cum alia diuina persona, assignauimus incompletionem præcisiuam naturæ, sed ad dictam incompletionem recurrimus, vt ex parte sufficientem, nempe, ex illa, qua vnius extremi incompletio requiritur, vt ex duobus vnitis resultet vnum per se: quia tamen præter incompletionem vnius, alia necessaria sunt, ad vnionem duorum extremorum, potest ex illorum defectu implicare, quod materia existens sub vna forma alteri de nouo vniatur, & simul duplici forma actuetur. Ex quo autem capite ista implicatio proueniat, non est nostrū in præsenti examinare, sufficit pro nunc asserere, implicationem istam prouenire, ex eo, quod non potest de potentia absoluta idem specie, & numero effectus à duplici causa adæquata eiusdem generis, & ordinis sine efficienti, siue formali causari. Materia autem in existendo dependet à forma, & ideo implicare, simul recipere duas forma substantiales, & per illas actuari, quæ ratio in præsenti non militat, vt ex dicendis ad præcipuum Scoti fundamentum constabit.

56 *Obijciunt quartò.* Quarto obiiciunt: implicat, naturam creatam sistere in vno supposito, & simul transire ad aliud; sed si terminata à Verbo posset simul terminari ab alia ex diuinis personis, sisteret in vno supposito, & simul ad aliud transiret: ergo implicat, naturam creatam vnitam vni personæ diuinæ & in illa subsistentem, simul alteri personæ vniri, & in illa subsistere. Consequentia tenet, maior videtur certa: nam sistere in vno supposito, & simul transire ad aliud, est sistere, & non sistere in primo; sistere autem, & non sistere contradictoriè opponuntur: ergo sistere in vno supposito, & simul transire ad aliud contradictionem inuoluit. Minor autem probatur: nam subsistere in Verbo, idem est, quod sistere in illo, quod videtur ex sola grammaticali terminorum constructione constare; sed humanitas terminata à Verbo subsistit in illo: ergo, si à Verbo terminata vniretur alteri ex diuinis personis, sisteret in vno supposito, & simul ad aliud transiret.

57 *Respondetur 1.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem; ad probationem, nego antecedens: naturam namque subsistere in alieno supposito, non est idem, quod sistere in illo, nec ex grammaticali constructione id colligitur, vt *superius* monstrauimus, sicut subsistere in proprio supposito, non est idem, quod in illo sistere, vt constat in natura diuina, quæ subsistens in Verbo, non sistit in illo, cum exclusione subsistendi in aliis diuinis suppositis: subsistere ergo in supposito alieno, est ab illo sustentari, & terminari, cum qua terminatione stat, terminari per aliud, vt constat in eodem exemplo: natura namque diuina terminata à Verbo, simul terminatur à Patre, & Spiritu Sancto. *Secundò respondetur.* Vel secundo responderi potest, subsistere in alieno supposito esse in illo sistere per exclusionem transitus ad aliud suppositum naturæ, quatenus subsistentis in primo; non autem per exclusionem transitus ad aliud suppositum naturæ, secundum se. Ex quo tantum sequitur, humanitatem, v. g. quatenus subsistentem in Verbo, & ab illo terminatam, non posse vniri alteri diuinæ personæ, quod verissimum est; non autem, quod humanitas in Verbo subsistens accepta secundum suam entitatem, non possit personæ Patris vniri. Quæ doctrina etiam constat in natura diuina, quæ terminatur per subsistentiam personalem Verbi. Ex quo tantum sequitur, quod, vt terminata per subsistentiam Verbi, non possit terminari per subsistentiam Patris, non autem, quod sumpta secundum se, per illam nequeat terminari. Cur autem natura creata terminata per propriam subsistentiam, non possit per alienam terminari, *tract. sequent.* videbimus. Quomodo etiam, non repugnet eandem naturam numero terminari pluribus terminis simul, ex dicendis §. 5. constabit.

---

§. IV.

Præcipuum Scoti fundamentum proponitur, & examinantur varij modi dicendi.

58 *Quintò obijcit Scotus.* QVINTO arguitur ab Scoto. Quod enim dependet ab altero, non potest à pluribus adæquatè, & totaliter dependere; sed natura creata vnita vni ex diuinis personis, adæquatè ab illa dependet: ergo vni personæ vnita, non potest alteri vniri: & consequenter implicat, plures diuinas personas vnam simul terminare naturam. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur, prima ex præmissis infertur, minor constat: id namque ab altero adæquatè dependet, quod existit illo posito, & quouis alio secluso; sed natura creata vnita vni ex diuinis personis, existit per hanc vnionem, alio quocumque secluso: ergo adæquatèque, & totaliter dependet ab illa, adæquatèque terminatur. Maiorem autem probat Scotus inductione; non enim potest vnus, & idem effectus dependere à pluribus causis efficientibus adæquatis, totalibus, alias dependeret à quauis illarum, quandoquidem causaretur ab illa, & simul non dependeret, quandoquidem sine illarum qualibet posset existere. Id etiam constat in genere causæ materialis, & formalis; non enim potest eadem forma substantialis simul dependere a pluribus materiis adæquatis, & totalibus, nec idem accidens à pluribus primis subiectis, nec idem effectus formalis præstari potest à pluribus formis totalibus. ergo maior assumpta est in vniuersum vera, quod, nempe, id quod ab altero dependet, non potest simul a pluribus, adæquatè, & totaliter dependere.

59 *Refertur prima solutio.* Huic argumento variè à Theologis occurritur. Prima solutio est quorumdam Theologorum asserentium, nullam esse implicationem in eo, quod vnus, & idem effectus dependeat simul à pluribus causis adæquatis, & totalibus, non solum diuersi generis, nec solum subordinatis, qualiter posse simul vnum, & eundem effectum à pluribus dependere, quamuis quælibet sit in suo genere totalis, & adæquata, fatentur omnes Theologi, & Philosophi, sed etiam si sint eiusdem generis, & ordinis, & vna ex illis alteri subordinata non sit. Pro qua sententia refert Vazquez Caietanum 1. p. q. 5. ar. 3. vbi docet, posse duo corpora luminosa, absque commixtione penetrari, & eidem diaphano applicata, idem numero lumen producere, quod produceret vnumquodque seorsim. *Vaz.* Cæterum, cum Caietanus in *præsenti* supponat oppositum, doceatque dependentia stricta, & causali, non posse eundem effectum dependere à pluribus causis adæquatis, & totalibus idemque doceat *infra q. 67. art. 6. versu Ad penultimum*; est loco allegato, accipiendus de pluribus causis adæquatis, quoad sufficientiam; non autem quoad efficaciam, quod satis ibidem insinuat, dicens, tunc casus, illa duo luminosa, vt partes illius luminosi se habere; in quo videtur sentire, quod quamuis, quoad sufficientiam sint adæquata, non tamen vt causæ adæquatæ operantur de facto. Pro eadem sententia refert Vazquez Ocamum *in 3. dist. 1. q. 1. a. 3.* & Gabrielē *in eadem dist. q. 1. art. 3. dub. 3.* & est apud Recentiores extra Scolam D. Th. frequentior, eique nonnulli ex nostris adhærent. *Vaz.*

60 *Reijcitur primò.* Cæterum huic solutioni Nos assentiri non possumus. Primo, quia sententia docens, non posse, etiam de potentia absoluta, vnum, & eundem effectum simul dependere à pluribus causis adæquatis, & totalibus eiusdem generis, & ordinis, communior, est apud Theologos, & Philosophos quam præter omnes Scotistas cum Scoto *in 3. dist. 1. q. 2.* *Scoto.* tenent Capreolus *in 2. dist. 20. q. vnic. art. 3. ad arg. Sco-* *Capreol.*

Caiet. Ferrar. Soncin. Isabell. Vazq. *si contra 3. conclusionem*, & *in 3. dist. 1. q. 1. art. 3. ad 1. Scoti argum.* Caietanus *vbi supra* Ferrariensis *3. Contra gentes cap. 68.* Soncinas *5. metaphysica q. 7.* Iabellus *5. metaphys. q. 7.* quos refert, & sequitur Vazquez *disp. 29. cap. 4.* illam dicens esse communem, eique communiter adhærent Recentiores Thomistæ, paucis exceptis: ergo non debet negari, vt veritas nostræ conclusionis defendatur, quæ extra Scholam Scoti est communis.

61 *Secundo.* Secundò: nam ex eo, quod vnus, & idem effectus simul dependeret à pluribus causis totalibus, sequeretur dependere à qualibet illarum, & non dependere ab illis, quod implicat: ergo ex tali dependentia contradictio sequitur; ac proinde, nec de potentia absoluta est possibilis. Probatur sequela: nam in primis à qualibet dependeret, quandoquidem præsupponitur esse effectum illarum, de ratione autem effectus est dependentia à causa, nec sine illa intelligi potest. Quod autem à nulla illorum, prout ab alia distincta dependeret, probatur primò. Nihil enim dependet ab illo, sine quo fieri, & existere potest; sed in eo casu talis effectus posset fieri, & existere sine qualibet illarum causarum, quatenus distincta ab alia: ergo à nulla illarum, prout ab alia distincta dependeret. Secundò; nam dependere ab aliquo, est indigere illo ad existere, vel fieri; sed in casu posito, nulla prædictarum causarum, quatenus ab alia distincta, indigeret effectus ad existere, vel fieri: ergo à nulla illarum in particulari dependeret. Maior ex terminis constat: consequentia est bona; & minor ostenditur primò; nam eo, sine quo aliquid fieri, & existere potest, non indiget, vt existat, vel fiat; sed sine qualibet illarum causarum, in particulari sumpta, existeret, & fieret prædictus effectus, quandoquidem quælibet illarum per se ipsam adæquatè in talem effectum influit: ergo nulla illarum in particulari indigeret. Secundò: nam semel expleta alicuius rei indigentia, non potest alio indigere; sed ab vna illarum causarum adæquatè expletur indigentia effectus, si ab illa, vt à causa totali, & adæquata dependet: ergo non potest alia causa distincta indigere, et existat, vel vt fiat.

62 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: nam effectus dependens ab vna causa totali, non potest dependere ab alia secundum naturalem potentiam, aliàs, non solum de potentia absoluta, sed etiam connaturaliter, posset idem numero effectus dependere simul à duplici causa totali; sed nec potest dependere ab alia causa, secundum potentiam obedientialem: ergo implicat, quòd effectus alicuius causæ totalis, & adæquatæ simul ab alia causa dependeat. Probatur minor primò. nam dependentia effectus à causa est indigentia intrinseca illius ad existendum; sed indigentia intrinseca conueniens alicui rei est ipsi connaturalis: ergo non potest illi conuenire ratione obedientialis potentiæ. Secundo probatur: nam Deus non potest naturas rerum variare. vndè, quia anima rationalis, non dependet à materia, secundum propriam naturam, non potest Deus efficere, quòd à materia dependeat, nec quod ex illius potentia educatur: ergo non potest effectus ratione potentiæ obedientialis dependere ab aliqua causa, à qua non dependet ab intrinseco, & secundum potentiam naturalem.

63 *Oppones primo.* Sed oppones contra istam doctrinam primò: nam humanitas, non dependet à Verbo, vt sustentante, ratione potentiæ naturalis, sed ratione potentiæ obedientialis, alias esset naturaliter potens subsistere in Verbo, & ab illo sustentari: ergo stat, dependere effectum ab aliqua causa, secundum potentiam obedientialem, à qua non dependet ratione potentiæ naturalis.

Secundo. Secundò: nam gratia iustificans, non dependet naturaliter à Sacramentis nouæ legis, alias sine illis nunquam potuisset existere, attenta gratiæ natura, quod nullus Theologorum asseruit; & tamen de facto à Sacramentis dependet, vt à causis instrumentalibus, non solum moraliter, sed etiam physicè influentibus, vt tenet communis Thomistarum sententia: ergo stat, effectum ab aliquo dependere, quo ab intrinseco non indigeat: & consequenter, licet effectus dependens ab vna causa totali, non indigeat ab intrinseco alia, vt existat, vel vt fiat, dependere poterit ab illa, & ab illa causari.

64 *Respondetur ad primam obiectionem.* Respondeo ad primam obiectionem, concesso antecedenti, distinguendo consequens: si à tali causa non dependeat, ratione potentiæ naturalis, nec ab aliqua in illa eminenter contenta, & cuius vices gerit, nego consequentiam: si quamuis non dependeat naturaliter ab illa, dependeat tamen secundum potentiam naturalem ab alia, quam continet eminenter, & cuius vices gerit, concedo consequentiã. Itaque humanitas, quamuis in existendo, non dependeat secundum potentiam naturalem à Verbo diuino; dependet tamen naturaliter à subsistentia propria creata: & quia hęc eminenter continetur in Verbo, fit consequens, quod possit dependere in existendo ab illo, eique secundum potentiam obedientialem vniri. Quando autem non supponitur dependentia connaturalis ab aliquo, cuius vices ab alio gerantur ratione continentiæ eminentialis illius, non potest dari dependentia ratione solius potentiæ obedientialis.

Ad secundam, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: in genere causæ instrumentalis voluntariè à causa principali applicatæ, concedo consequentiam: in genere causæ principalis, nego consequentiam. Ratio autem differentiæ est, nam causa instrumentalis agit in virtute causæ principalis, à qua effectus dependet per se; hæc autem, quando liberè producit effectum, potest suum concursum temperare, & quantum de suo concursu detrahit, potest communicare instrumento, & ita effectus à tali instrumento dependere, à quo alias dependere non posset, si causa principalis suum concursum non temperaret: quæ ratio in causa principali non militat, cum non virtute alterius, sed propria virtute influat, nec alteri effectum quærat sed sibi, & effectus ab illa, non ratione alterius, sed ratione sui dependeat. Sed de his plura *tractatu de potentia animæ Christi*. 65 *Ad secundam.*

Secunda solutio est, vnum, & eundem effectum, non posse dependere à duabus causis adæquatis efficaciter, & in actu secundo; benè tamen à duabus causis in actu primo, & quoad sufficientiam adæquatis, idest, quarum quælibet se sola in absentia alterius sufficeret ad dandam existentiam effectui; quoad efficaciam verò partialibus, eo quod vtraque suum temperat concursum, nec totum, quod potest influit; sed partialiter cum alia, vt constat in duobus simul portantibus lapidem, quorum quilibet sufficeret lapidem se solo portare maiorem exhibendo connatum, & influxum intensiorem, illo, quem de facto præstat, cum simul cum alio illum portat. Ex quo, inquiunt, solum sequitur, non posse plures personas diuinas simul terminare eandem naturam creatam, illam qualibet sustentante adæquatè, non autem, quod non possint illi simul vniri temperando concursum sustentatiuum: ita vt quamuis illarum quælibet per se sola illam sustentare sufficeret; minori concursu ad illam sustentandam concurrant, cum plures simul vniuntur, illo, quo concurrerent, si vna seorsim ab alijs naturæ creatæ vniretur. Ita Amicus vbi *supra n. 112.* & cum hoc temperamento communi sententiæ adhæret. 66 *Secunda solutio Amici.*

Hæc tamen solutio displicet ob discrimen, quod inter causam efficientem, & formalem versatur. Illa enim non causat se ipsam communicando subiecto, sed influendo influxu ab illa distincto, & effectum producendo omninò distinctum ab illa. Ex quo fit, et ipsa entitatiuè inuariata possit temperare influxum, & minorem, vel maiorem præstare, vel propter præsentiam alterius similis causæ simul cum illa influentis, vel quia causa prima illam applicat maiori, aut minori applicatione. Causa autem formalis causat se ipsam communicando subiecto, imò effectus formalis illius est ipsa forma subiecto communicata: ex quo fit, et quamuis in alterius sit potestate constitutum, illam applicare, vel non applicare subiecto; semel tamen applicata, dat illa totum, quod potest: vt constat in calore vt octo, qui semel communicatus subiecto, non potest non dare illi totam suam gradualem intensionem, illudque calidum vt octo, non reddere; sed diuina personalitas sustentat naturam creatam in genere causæ, vel quasi causæ formalis se ipsam communicando: ergo licet sit constitutum in arbitrio libero Dei personalitatem diuinam naturæ creatæ vnire, attamen semel vnita, non potest non dare naturæ adæquatum effectum, quem de se potest præstare; ac proinde, si de se sufficiens est sustentare adæquatè naturam creatam cui vnitur, non potest temperare concursum, nec propter præsentiam alterius diuinæ personalitatis, nec ratione diuinę applicationis illam in actu secundo inadęquatè tantùm sustentando. 67 *Reijcitur*

Et ex his impugnata manet aliorũ Recentiorum solutio asserentium; argumentum Scoti conuincere, non posse vnã, & eandem numero naturam creatam, simul vniri tribus diuinis personis, ita et simul sustentetur ab illis, quia hoc esset dependere, & non dependere à qualibet illarum, quatenus ab alia distincta, quod implicat; non tamen conuincere quòd non possit eadem natura creata simul vni- 68 *Tertia solutio Recentiorum*

ti tribus diuinis personis, non vnione sustentatiua, sed tantùm terminatiua respectu aliquarum ex illis, idest, taliter, quòd in existendo ab vna sola dependeat, & ab illa sustentetur, cæteris quidem vnitis, non tamen sustentantibus naturam; quæ autem illarum præstitura sit concursum sustentatiuum, pendere à voluntate diuina, quæ potuit pro suo arbitrio concursum sustentatiuum cuiuis illarum præstare aliis illum denegando.

69 *Reijcitur.* Quæ solutio ex dictis præclusa manet: nam personalitas diuina sustentat naturam creatam se ipsam, communicando in genere causæ, vel quasi causæ formalis; sed quamuis sit in diuina potestate formam applicare subiecto, non tamen stat in illius potestate, forma semel applicata, & vnita subiecto, eius effectum suspendere: ergo non stat, tres personalitates diuinas simul naturæ creatæ vniri, & non omnes illam sustentare, sed tantum vnum illarum.

70 *Respondebis 1.* Respondebis primo minorem argumenti facti esse veram, si subiectum supponatur capax recipiendi omnem effectum, quem forma præstare potest; secus autem si incapax supponatur, vt constat in natura equina quam posse vniri hypostaticè cum persona increata, *tractatu sequenti* constabit: & tamen quamuis per illam subsisteret, non tamen personaretur, quamuis istum effectum, vel quasi effectum formalem personalitas possit præstare, quia natura irrationalis, illum recipiendi est incapax. Casu autem, in quo natura creata vniretur simul tribus diuinis personis, licet esset capax, vt sustentaretur ab vnà non tamen esset capax, vt sustentaretur ab omnibus, & ideo licet omnes simul vnirentur naturæ creatæ, non tamen omnes illam sustentarent.

71 *Contra 1.* Sed contra primo vt enim forma non præstet omnem suum effectum, vel quasi effectum formalem, ob incapacitatem subiecti, cui vnitur, debet in subiecto incapacitas præsupponi; sed casu, in quo omnes personæ diuinæ simul vnirentur eidem naturæ creatæ, nulla illarum supponeret incapacem naturam effectus, vel quasi effectus sustentationis ab ipsa: ergo omnes illam sustentarent. Maior cum consequentia tenet, minor autem probatur: vt enim impedimentum, vel incapacitas ad aliquem effectum formalem supponatur in subiecto, debet etiam ad formam supponi id, quod impedimentum, vel incapacitatem præstat; sed casu, in quo tres personæ simul vnirentur eidem naturæ creatæ, nulla ex illis ad aliam supponeretur sustentans prædictam naturam, ex quo solum poterat natura impediri; & incapax reddi sustentationis ab alia: ergo in tali casu nulla illarum supponeret in natura, cui vniretur, incapacitatem sustentationis ab ipsa: & consequenter illarum quælibet, & omnes simul illam sustentarent.

72 *Secundò.* Contra secundo: naturam namque à supposito sustentari, est compleri ab illo in ordine ad existendum; sed implicat naturam creatam vniri alicui supposito, & ab illo non compleri in ordine ad existendum: ergo non stat in natura creata capacitas ad vnionem cum aliqua ex diuinis personis cum incapacitate, vt sustenteturab illa. *Obijcies.* Nec refert, si dicas, naturam diuinam per subsistentias relatiuas compleri, & tamen non sustentatur ab illis, nec a diuinis personis quandoquidem ad relatiuas proprietates supponitur subsistens, & perfectissimè existens: ergo poterit natura creata compleri ex vnione ad suppositum, & ab illo non *Respond.* sustentari. Non, inquam, refert, hoc namq; in natura diuina conceditur, quia non ex necessitate, sed ea summa fæcunditate terminatus tribus subsistentiis, personalibus: sicut etiam Verbum in diuinis, non ex necessitate, vt in nobis, sed ex summa fæcunditate producitur. Natura autem creata non potest titulo fæcunditatis terminari à diuina persona; ac proindè debet esse ea necessitate, vt existat, cum quo non stat, non compleri ad existendum; ac per consequens; non stat cum vnione personali, non sustentari à supposito, cui vnitur.

73 *Respondebis 2.* Respondebis secundo: minorem nostri argumenti esse veram de effectu primario formæ, non vero de secundario; personalitas autem non habet pro effectu, vel quasi effectu primario sustentare naturam, cui vnitur, sed illam terminare, & simul cum illa constituere personam: vndè licet sit impossibile, personam diuinam vniri personæ creatæ, & illam non terminare, & cum illa personam non constituere; non tamen implicat vniri naturæ creatæ, & non sustentare illam, Deo suspendente concursum, vt constat in quantitate, cuius secundarius effectus est impenetrabilitas cum alia in eodem loco: adeoque quantitas subiecto vnita potest effectu impenetrabilitatis priuari, Deo concursum suspendente: & etiam extensio in ordine ad locum, quæ secundariò à quantitate præstatur, potest miraculosè à quantitate non dari, & de facto corpus in Christi Sacramento Eucharistiæ, licet quantitatem habeat, non est in ordine ad locum extensum.

Sed contra primo: nam quod personalitas sustentet naturam, cui vnitur, est, quod illam substantialiter compleat; sed non potest personalitas diuina vniri naturæ creatæ, & illam non complere substantialiter, vt proximè dicebamus, alias ex illis vnitis non posset vnum per se resultare, ut constat ex dictis *supra*: ergo non potest vniri, & non sustentare naturam. Secundo: nam sustentare naturam, non est effectus secundarius personalitatis creatæ: ergo pariter non est effectus, vel quasi effectus secundarius personalitatis diuinæ sustentare naturam, cui vnitur. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem probatur: etenim personalitatem creatam sustentare propriam naturam, est illam substantialiter complere, & eum illam suppositum constituere, quod solum est capax susceptiuum existentiæ, vt docet Diu. Thomas *in hac 3. p. infra q. 17. art. 2.* sed complere naturam, & suppositum constituere, non est effectus secundarius personalitatis creatæ: ergo illam sustentare, effectus secundarius personalitatis creatæ non est. 74 *Contra 1.* *S. Tho.*

Si obiicias in prædictæ solutionis fauorem; nam potest vnum accidens vniri duobus subiectis, & sustentari tantum ab vno: ergo pariter poterit natura substantialis creata duabus personis vniri, & vna tantùm sustentari. Consequentia videtur tenere à paritate rationis. Antecedens autem probatur: potest vnum accidens, de potentia absoluta, vniri duobus subiectis adæquatis, in hoc enim nulla apparet, implicatio; sed non potest ab vtroque adæquatè sustentari, aliàs idem effectus a duplici causa adæquata eiusdem ordinis dependeret, quod implicare supponimus: ergo potest duobus subiectis vniri, & ab vno tantùm sustentari. Respondeo, prætermisso antecedenti, negando consequentiam, ratio autem discriminis est: nam subiectum duplicem respectum, vel quasi respectum habet per comparationem ad accidens receptibile in ipso: vnum recipientis esse accidentale ab illo: alium dantis esse accidenti, in genere causæ subiectiuæ, & materialis, inter quos respectus non apparet essentialis connexio: vndè poterit vniri cum accidente, vt dante esse accidentale subiecto, & non vniri vt dans accidenti esse, ac proindè, sine vnionem sustentatiua accidentis. Personalitas autem non potest naturæ creatæ vniri, nisi cum illa constituat vnum substantiale per se, scilicet, vnam personam, nec potest vnum per se constituere, nisi complendo substantialiter naturam, in quo illam sustentare consistit, ideoque implicat naturam creatam vniri cum duabus personis, & sustentari tantùm ab vna. 75 *Si obijcias in fauorem 2. solutionis.* *Respond.*

Pater Vazquez *disp. supra allegata cap. 4. num. 26.* concedens vnum, & eundem effectum non posse a duplici causa adæquata, & totali dependere, negat, quod vna, & eadem natura, non possit simul pluribus personis vniri, & rationem discriminis reddit; nam effectus dependet à causa, quia suum esse recipit ab illa: vndè, cum accipit esse ab vna, vna relinquitur capacitas ad dependendum ab alia, quia iam est eius indigentia expleta. natura autem ab alieno supposito non dependet, accipiendo ab illo esse solum modum quendam substantialem vnionis, & quia natura creata est capax recipiendi diuersas vniones, quibus pluribus personis vniatur nemo enim negare potest, quod postquam vni personæ est vnita, possit successiuè per diuersam vnionem cum alia persona vniri, fit consequens, ut vnita vni personæ per vnum modum vnionis, non sit expleta secundum extensionem capacitas, qua possit terminari ab alia persona recipiendo aliam vnionem. 76 *Aliter respondet P. Vazqu.*

Hæc tamen ratio discriminis sufficiens non est, & reiicitur, etenim natura creata supposito alieno unita, non solum quoad unionem, sed etiam quoad suum esse intrinsecum dependet ab illo; ergo si unita uni potest alteri supposito uniri, dependentia, & indigentia naturæ iam ab uno supposito expleta, terminatur ad aliud, & expletur ab illo; ac proindè, id ipsum in dependentia effectus à causa efficienti, uel formali contingere poterit. Ex quo ulterius fit, nullum esse discrimen a prædicto Auctore assignatum. Consequentia tenet ea doctrina solutionis. Antecedens autem probatur primo: ut enim expresse fatetur. Vazquez, natura unita supposito alieno sustentatur ab illo; sed naturam sustentari à supposito, est dependere ab illo in existendo; ergo natura creata, supposito alieno unita, non solum quoad unionem, sed etiam quod suum esse 77 *Impugnatur 1.*

intrin-

intrinsecum ab illo dependet. Secundò probatur: etenim natura creata a propria personalitate dependet, non solum quoad vnionem cum illa, sed etiam quoad suum esse, vel dependentia à priori, vt docent discipuli Diui Thomæ, vel saltim dependentia à posteriori, vt frequentius alij volunt; sed suppositum alienum terminans naturam creatam subsstituitur loco subsistentiæ propriæ, & supplet vices illius: ergo natura creata supposito alieno vnita dependet, non solum quoad modum vnionis ab illo, sed etiam quoad suum esse. Consequentia cum minori tenet; maior autem probatur: etenim materia prima, quamuis suam habeat existentiam partialem, in sententia P. Vazquez, priusque illi, quam forma conuenit, quia tamen per formam completur, & sine illa non potest naturaliter saltim existere, dependet quoad suum esse a forma, vt expresse docet Vazquez *cap. 4 allegato num. 23.* sed natura creata, esto pro priori ad subsistentiam propriam exsistat, ab illa tamen completur, & sine illa saltim connaturaliter existere nequit in omnium Philosophorum sententia: ergo dependet a subsistentia propria, non solum quoad modum vnionis, sed etiam quantum ad esse.

78 Ecce his secundò prædicta solutio reijcitur: vt enim docet Vazquez *num. 23.* implicat, materiam primam simul actuari a duplici forma totali v. g. hominis, & equi, & hoc ideo, quia licet materia prima sit actus entitatiuus, qua ratione potest de potentia absoluta à Deo sine forma conseruari; tamen, vt naturaliter existat actus ille entitatiuus, non sufficit, sed indiget actu formæ, cumque vna forma sufficiat ad tollendam indigentiam materiæ, semel per vnam ablata, non potest per aliam tolli, & idcirco implicat, actuari à duplici forma totali: ita ferè ad Verbum Vazquez *vbi proximè allegatus.* Ex quibus in hunc modum arguitur; sed natura substantialis creata, esto actus sit ratione sui, & pro priori ad subsistentiam propriam existat, & possit de potentia absoluta sine illa conseruari, ab illa tamen dependet connaturaliter, nec sine ea potest naturaliter exsistere, & consequenter illa indiget ad existendum: ergo hæc indigentia ab vno supposito ablata, non potest per aliud tolli; ac proinde, nisi aliud constituatur discrimen, æquè implicabit, vnam naturam creatam vnirì duobus suppositis, atque vnam materiam primam simul actuari per duplicem formam totalem, & adæquatam, quod Pater Vazquez implicatorium existimat.

Secundo.

79 Ex etiam præclusa, & impugnata manet aliorum Recentiorum solutio, asserentium; ideo posse vnam naturam creatam simul vniri tribus personis diuinis, quia ex tali vnione non sequitur eundem effectum à pluribus causis adæquatis dependere: nam in eo casu, non daretur vnus effectus à pluribus causis dependens, sed plures, videlicet, plures vniones, plures que personæ ex illis resultantes: nam tribus diuinis personis eidem naturæ vnitis, tres personæ resultarent; ac proinde, tres effectus, vel quasi effectus formales. Quæ doctrina ex dictis facili negotio reijcitur: nam in eo casu præter tres vniones, & tres personas ex illis resultantes, inueniretur vna natura vnica existentia existens, & ab illis in eastendo dependens: ergo ex hac parte daretur vnus effectus dependens à pluribus causis, quarum quælibet illum præstare sufficeret, & consequenter daretur vnus, & idem effectus dependens à pluribus causis adæquatis, & totalibus.

Aliorum solutio.

Reijcitur.

S. V.

Traditur, & defenditur vera solutio.

80 His igitur modis dicendi relictis, vera solutio argumenti facti est, quam tradunt Capreolus *in 3. dist. 1. quæstione prima art. 3. ad 1. Scoti contra primam conclusionem*, & Caietanus *in hac quæst. art. 6. Ad hanc Scoti rationem*, vbi docet, quod licet non possit vnum, & idem à duobus adæquatè dependere dependentia causali; quæ est dependentia stricta; potest tamen dependentia, non causali, sed determinatiua, quæ dependentia stricta non est, vnum, & idem à duobus dependere adæquatè adæquatione intensiua, non tamen adæquatione extensiua: vnum enim album vna relatione similitudinis adæquatè intensiuè ab vno albo terminatur, non tamen adæquatè extensiuè: potest enim ex vi eiusdem relationis ad plura alba terminari, & de facto terminatur ad omnia, cum quibus in graduali intensione similitudinem habet. Et idem in quantitate palmari in ordine ad alias quantitates eiusdem magnitudinis inuenitur. Patet etiam ea vi eiusdem relationis, qua ad primum filium refertur, & ab illo terminatur adæquatè intensiuè, refertur ad nouum filium, si aduenit; ac proinde illa relatio non terminatur adæquatè a primo, adæquatione extensiua. Natura autem creata vnita alieno supposito, non dependet ab illo dependentia stricta, & causali, sed dependentia terminatiua, & non causali; ac proinde licet vnita vni ex diuinis personis ab illa adæquatè intensiuè terminetur, non tamen terminatur adæquatè extensiuè, & idcirco vni ex personis vnita potest cum aliis vniri.

Vera solutio. Capreol. Caiet.

81 Si opponas primò, hæc omnia exempla negari à Scoto: nam ipse, nec in patre ad plures filios, nec in vno simili, vel æquali ad plura æqualia, vel similia, vnam tantùm relationem constituit; sed plures iuxta terminorum numerum, quibus ad illorum singula, referuntur: ergo ex illis perperam a Nobis deducitur explicatio, & limitatio prædictæ propositionis, quod, nempe, debeat intelligi, de dependentia stricta, & causali, non verò de non causali, & purè terminatiua, quæ stricta dependentia non est.

Opponet primo.

Respondet Caietanus, & benè, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam licet Scotus neget exemplorum, quæ adducimus, veritatem, sunt tamen ex communi Schola Peripateticorum sumpta, negantium plura accidentia solo numero distincta, etsi respectiua sint, posse simul in eodem subiecto inueniri: vndè ad respondendum Scoto rectè à Nobis prædicta exempla adducuntur; ipsi autem incumbebat ad concludendum aliquid esse impossibile de potentia Dei absoluta, non ex opinatis ab illo, & communiter ab alijs refutatis procedere.

Respond. ex Caiet.

82 Si opponas secundò: vna persona diuina, non minus perfectè naturam creatam terminat, quam personalitas propria; sed hæc propriam naturam terminat adæquatè, intensiuè, & extensiuè, quo circa natura creata subsistens in proprio supposito, non potest in alieno subsistere, nec ab illo terminari, etiam de potentia absoluta, vt *tract. sequenti* videbimus: ergo persona diuina naturæ creatæ vnita, illam terminat adæquatè vtroque adæquationis modo, nempè, intensiuè, & extensiuè, & consequentè implicat simul cum alio supposito vniri. Respondet Caietanus, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: quod enim propria personalitas adæquet intensiuè, & extensiuè naturam creatam, & quod hæc, proprio terminata supposito, non possit alteri vniri, benè tamen supposito alieno vnita, non prouenit ea eo quod persona diuina naturam, cui vnitur, terminet minus perfectè, & propria personalitas magis perfectè, sed ea diuerso modo terminandi, quia, scilicet, personalitas propria terminat, vt modus naturæ intrinsecus; ex quo nascitur, vt natura non possit ab alio supposito terminari, quin simul ab eodem terminetur personalitas propria naturæ, & quia in hoc manifesta implicatio inuenitur, fit, vt personalitas propria terminet propriam naturam adæquatè, intensiuè, & extensiuè; personalitas verò diuina non terminat naturam creatam, vt modus illius intrinsecus: vndè, vt natura terminetur simul ab alio supposito, non est necessarium, vt diuina personalitas ab eodem supposito terminetur; ac proindè illam relinquit simul ab alio supposito terminabilem, in quo eadem vis, & ratio terminatiua inuenitur, & hinc prouenit, quod diuina personalitas non termines naturam creatam, cui vnitur, adæquatè, intensiuè, & extensiuè. Sed de his *tract. seq.* plora

Opponet secundo.

Respond. Caietan.

83 Si opponas tertio: non enim potest sufficiens ratio discriminis assignari inter dependens dependentia causali, & dependens dependentia non causali, sed tantum terminatiua: ergo si non potest vnus, & idem effectus dependere, dependentia causali, a duabus causis adæquatis, & eiusdem rationis, quarū quælibet sit intēsiuè adæquata, & inadæquata extēsiuè: pariter nec poterit vnus, & idē effectus secundum vnā rationē dependere depēdentia essentiali, nō causali, sed terminatiua, a duobus terminis adæquatis, & totalibus, quorum quilibet sit intensiuè adæquatus, & inadæquatus extensiuè. Respondet Caietanus, negando antecedens: tum, quia esse differentiam aliquā constituendā inter dependentias prædictas, patet per instātiā vnius relatiui, totaliter, intensiuè terminati ab vno, & tamen simul terminabili ab alio eiusdē rationis, iuxta cōmunē doctrinam negantem, duo accidentia solo numero differentia posse esse

Opponet tertio.

Respondetur. Caiet.

connaturaliter simul in eodem subiecto; cum tamen id non contingat in dependentia causali, nam saltim connaturaliter, non posse vnum, & eundem effectum a duabus causis adæquatis, & totalibus simul dependere, & causari; est communis Philosophorum consensus: ergo aliqua differentia inter vnam, & aliam dependentiam inuenitur.

84 Tùm etiam manifesta ratio eidem suffragatur doctrinæ: nam dependentia causalis oritur ex indigentia, qua expleta per vnam causam, non potest altera causa indigere; ac proindè, nec dependere ab illa: dependentia autem non causalis potest sine indigentia inueniri, vt patet in relatiuis, quæ in Deo sine indigentia inueniuntur, sicut sine imperfectione; indigentia namque in suo conceptu formali imperfectionem importat: vnde, quòd relatio semel terminata ad vnum, possit terminari ab alio, & consequenter à primo non sit terminata adæquatè adæquatione extensiua, potest prouenire aliunde, nempe, quia illud aliud eiusdem rationis est, & habet eandem vim, & rationem terminandi. & sic, inquit Caietanus, in nostro casu contingit. Quod enim Pater v. gr. terminare possit naturam terminatam à Filio, non prouenit ex eo quod natura subsistens in Filio imperfectè sit personata, nec quia indigeat Patre, vt existat, sed ea conditiona personæ Patris, quia, nempè ratione suæ infinitatis habet eandem vim, quam Filius ad terminandam, & personandam naturam, & alias non se excludunt ab eadem natura terminanda, cum simul naturam diuinam terminent.

85 *Dices.* Sed dices: esto relatio à termino non dependeat dependentia stricta, & causali, eo quod correlatiua sunt simul cognitione, & natura, quod stare nequit cum dependentia causali vnius relationis ab alia; essentialiter tamen exigit ad existendum coexistentiam sui termini, vnum enim relatiuum sine alio nequit existere, iuxta communem doctrinam: ergo si potest huiusmodi exigentia adæquatè ab vno termino expleta, ad alterum terminari, poterit etiam indigentia effectus, expleta ab vna causa adæquata, ab altera dependere. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam licet relatio, vt existat, petat existentiam alicuius terminantis, vt tamen ad alium terminum eiusdem rationis cum primo extendatur, non est necessarium, quòd secundum suam intrinsecam entitatem, petat existentiam illius, prout à primo termino materialiter distinguitur, atque adeo noui termini respicientia, non opponitur cum hoc, quod per primum terminum exigentia relationis expleta præsupponatur: vt autem effectus adæquatè ab vna causa dependens, dependeat simul ab alia, debet tali causa indigere, nam dependentia essentialiter in indigentia consistit; implicat autem, quod indigentia effectus expleta ab vna causa adæquatè, alia causa ab illa distincta indigeat, quia ex hoc sequitur, primam causam indigentiam effectus non explesse.

Respond.

86 *Oppones vltimo.* Si denique opponas: corpus non dependet a loco dependentia stricta, & causali, non enim causatur ab illo in aliquo genere causæ, sed ad summum dependentia veluti terminatiua, comparatur enim ad locum, tanquam ad terminum, & tamen implicat, in sententia D. Thom. vnum corpus esse simul in duobus locis adæquatis, & circunscriptiuis: ergo licet natura à personalitate, non dependeat dependentia stricta, & causali, sed tantum terminatiua, implicabit semel ab vna persona adæquatè terminatam, ab altera terminari; & consequenter non poterit eadem natura creata simul vniri pluribus diuinis personis.

87 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam; ratio autem discriminis est: nam vnus locus circunscriptiuus adæquatur vni corpori, non solum adæquatione intensiua, verum etiam extensiua, & implicat duplex terminus vtraque ista adæquatione adæquatus. vna autem persona diuina, solum est terminus adæquatus intensiuè respectu naturæ creatæ, ideoque illam ab alia persona terminabilem relinquit. Ratio autem, cur locus extensiuè etiam corpori locato adæquetur, non vero vna persona diuina respectu naturæ creatæ, ea est: quia extensio localis corporis prouenit à quantitate, vt affectus formalis secundarius, forma autem non dat effectum formalem primarium, vel secundariû ratione potentiæ obedientialis, sed ratione potentiæ naturalis, quæ cum vno effectu formali, siuè primario, siue secundario intensiuè, & extensiuè adæquatur, ita vt implicet, effectum formalem multiplicari, non multiplicata forma; ac proindè, non potest vna, & eadem quantitas, etiam de potentia absoluta, præstare duas extensiones locales; natura verò creata personatur à persona diuina ratione potentiæ obedientialis, & terminatio ab illa, non est effectus primarius nec secundarius naturæ, sed personæ terminantis, & ideo licet à qualibet persona diuina adæquatè intensiuè terminetur; à nullo tamen illarum terminatur adæquatè extensiuè; ideoque relinquitur terminabilis ab alia.

Adhuc tamen contra hanc doctrinam resultat ex dictis nô modica difficultas: etenim natura creata depêdet à propria personalitate dependentia causali, & non purè terminatiua; sed personalitas increata supplet vices personalitatis creatæ in terminando naturam: ergo hæc ab illa dependet dependentia, non purè terminatiua, sed causali: & consequenter, si hoc genere dependentiæ, non potest vnus, & idem effectus a duabus causis dependere adæquatè intensiuè, & inadæquatè extensiuè, implicatorium erit, quòd vna, & eadem natura creata adæquatè intensiuè dependens ab vna persona diuina, possit cum altera vniri, & ab illa dependere. Minor cum consequentia tenet: maior autem contra Vazquez *supra* a nobis tradita fuit. Et probatur: vt enim cum Diuo Thoma *infra quæstione 17. art. 2.* docent omnes eius discipuli, natura capax existentiæ non est, nisi prius per subsistêtiam completa ergo vt existat indiget personalitate complente ob suam imperfectionem. Quæ doctrina, etiam extra Scholam Diui Thomæ est communis quoad hoc, quod natura creata ob suam limitationem indigeat ad existendum modo subsistentiæ realiter à se distincto, quamuis subsistentiam personalem, non vt præuiam ad existentiam, sed vt illa posteriorem constituant: ergo natura creata à propria personalitate dependet in existendo dependentia indigentiæ orta ex illius imperfectione; & consequenter dependentia causali, & non purè terminatiua. 88 *Sed instabis ex dictis.* *S. Tho.*

Respondeo, concessis maiori, & minori, & prima consequentia, negando secundam, quæ subinfertur, quod, nempè, non possit natura creata adæquatè intensiuè dependens ab vna persona diuina cum alia persona vniri, & ab illa dependere dependentia, aliqua ratione, causali. Ratio autem possibilitatis petenda est ex doctrina à Nobis tradita *disput. præced. §. 3.* vbi diximus, naturam creatam a propria personalitate recipere perseitatem existentiæ, & perseitatem incommunicabilitatis, & primam præstari a personalitate diuina, non ratione illius, quod explicat, sed ratione subsistentiæ absolutæ, quam implicitè includit. Secundam autem præstari à diuina personalitate ratione illius, quod explicat, & superaddit lineæ absolutæ. Cum ergo personalitates diuinæ, non distinguantur in perseitate existendi sub qua, vel ratione cuius terminant dependentiam causalem naturæ creatæ à propria personalitate, fit consequens, vt quamuis ab vna persona supponatur dependentia illa adæquatè intensiuè terminata, possit vlterius terminari ab alia persona, quia non terminatur ab illa ratione illius, in quo inter se distinguuntur, sed ratione vnius, & eiusdem omnino formalitatis, nempe, ratione subsistentiæ absolutæ, quam in se implicitè includunt, & in illis non multiplicatur. Vndè, cum Caietanus, & illum sequentes docent, naturam creatam non dependere à personis diuinis dependentia causali, sed tantum terminatiua, loquuntur de personis diuinis, prout præstant naturæ incommunicabilitatem, qua ratione inter se distinguuntur; non autem, prout ratione perseitatis existendi, in qua omnimodè conueniunt, illam capacem per se existendi constituunt. 89 *Respondetur.*

Sed adhuc vrgebis: nam licet hæc solutio vera sit, supposita nostra sententia asserente, personalitates diuinas non subsistere ratione sui, sed ratione subsistentiæ absolutæ; sententia tamen contraria est probabilis, adhuc inter nostros Thomistas docentes dari tres subsistentias relatiuas, sumpta subsistentia, non solum pro perseitate incommunicabilitatis, sed etiam pro perseitate independentiæ à sustentante: ergo hac sententia admissa, non poterit natura creata vnita vni personæ diuinæ alteri personæ vniri, & ab illa dependere. Patet consequentia, non enim potest à pluribus, quatenus plura sunt, dependentia causali adæquatè dependere, sed dependentia naturæ creatæ à subsistentia, sumpta pro per se existentia, est causalis, vt constat ex dictis, & personæ sic subsistentes sunt plures in sententia supposita, siquidem iuxta illam personalitas diuina ratione illius, quod addit ad essentiã per se existit perseitate independentiæ ergo non potest natura creata ab vna persona diuina dependens ab altera dependere: & consequenter vni ex personis vnita, non potest alteri vniri. 90 *Vrgebis adhuc.*

Respondeo, concesso antecedenti negando consequentiam: Auctores namque asserentes, personalitates diuinas 91 *Respond.*

ra-

ratione illius, quod addunt supra lineam absolutam, propria subsistentia gaudere dupliciter id defendunt. Primò, asserendo, quòd licet supperadant ad lineā absolutam perseitatem, existendi, non tamen illam multiplicant: sicut in eorundem sententia non multiplicant perfectionem, quamuis ratione superadditi ad essentiam, & lineam absolutam, perfectionem importent, sed omnes personalitates diuinæ, etiam quatenus relatiuæ, & prout distinctæ à perfectionibus absolutis sunt vna, & eadem perfectio.

92 Secundò asserendo, quod licet perfectionem multiplicent, perseitatemque existendi, & independentiæ à subiecto sustentationis; sunt tamen omnino æquales, ita, vt paternitas v.gr. neque excedat, neque excedatur à filiatione, & spiratione passiua, & taliter, vt quamuis vna illarum vnam tantùm perfectionem relatiuam dicat, & duæ relationes, proprietatesque personales duplicem perfectionem relatiuam importent, vna sola ex relationibus æquiualeat omnibus simul, & æquiualenter omnes relationes sint vna.

93 *Ad consequentia probationē iuxta 1. modum.* Et iuxta primum modum dicendi, ad probationem consequentiæ, concessa maiori, nego minorem, nam licet quælibet personalitas per se existat perseitate independentiæ à subiecto sustentationis; non tamen per se existit perseitate distincta ab illa, qua personalitas alia subsistit; ac proindè, licet plura sint, quæ terminant dependentiam naturæ; non tamen vt plura illam terminant formaliter, sed quatenus vnum, & idem, pluralitate de materiali se habente. Quomodo autem stare possit, quòd personalitates diuinæ ratione illius, quod addunt supra lineam absolutam, dicant perseitatem independentiæ, & non multiplicent illam sicut rationem personalitatis, & independentiæ multiplicant, ipsis explicare, & defendere incumbit. Et quidem facilè explicatu non est.

94 *Ad probationem cōsequentia iuxta 2. modum.* Iuxta secundum modum dicendi, ad consequentiæ probationem respondeo, distinguendo maiorem: si alla plura sunt æquiualenter vnum, nego maiorem: si tali æquiualentia non gaudeant, concedo maiorem, & sub eadem distinctione secundæ partis minoris, nego consequentiam: sicut namque in prædicto modo dicendi, quamuis proprietates relatiuæ realiter, & veluti specificè distinguantur inter se, sibi tamen æquiualent in essendo, & illarum quælibet omnibus in essendo æquiuales: ita etiam in terminando dependentiam naturæ omnes illæ æquiualenter sunt vna: vnde, licet natura casu, in quo assumatur à pluribus personis simul, dependeat à causis formaliter pluribus; omnes tamen illæ causæ sunt æquiualenter vna. Quomodo autem cum distinctione reali, & specifica, vel quasi specifica perfectionum, possit omnimoda æqualitas, & equiualentia subsistere inter proprietates relatiuas diuinas, ipsis explicare, & defendere incumbit; semel tamen data cum prædicta distinctione inter relationes, & personalitates diuinas æquiualentia in essendo facilè defendi potest in terminantia dependentiam naturę omnimoda ęquiualentia.

---

§. VI.

Vltimum argumentum proponitur, & examinatur, an tunc casus vnica vnio, vel multiplex sit constituenda.

95 *Quintum arg.* QVINTO arguitur: vt vna natura creata vniatur simul pluribus diuinis personis, & ab illis assumatur, necessariæ sunt tres vniones realiter distinctæ inter se; sed non potest simul vnari tribus distinctis vnionibus: ergo nec potest simul vniri tribus personis diuinis: & ab illis simul assumi. Consequentia tenet, præmissæ autem indigens probatione. *Maior ostēditur 1.* Maior ostenditur primo; nam multiplicato termino relationis, siue transcendentalis, siue prædicamentalis sit, necessario multiplicatur relatio, cum specificetur ab illo; sed modus vnionis, quo natura vnitur personę, illam pro termino respicit: ergo vna, & eadem vnio, non potest plures personas respicere, & consequenter, nec potest naturam creatam pluribus personis vnire. *Secunda probatur.* Deinde, vnio namque non minus à termino quam à subiecto dependet; sed non potest vnicus modus vnionis subiectiuè plures vnire naturas: ergo nec potest vnam naturam vnire pluribus personis diuinis.

Tertiò. Præterea, nam dependentia essentiali non potest vnus, & idem effectus à pluribus causis adæquatis dependere; sed dependentia vnionis à termino est dependentia essentialis, & quælibet ex diuinis personis est causa adæquata vnionis, qua ipsi vnitur natura: ergo non potest vnica vnio naturam creatam vnire cum tribus personis diuinis. *Vltimò.* Denique, nam quælibet persona diuina terminans naturam creatam, illi per vnionem distinctam vnitur: sicuti per distinctam personalitatem terminat naturam vnitam, illamque personatam constituit; vnio namque ex parte personæ diuinæ se tenens, est à propria personalitate indistincta: ergo etiam ex parte naturæ debet vnio distincta constitui in ordine ad distinctas personas; & consequenter non potest vna, & eadem vnione natura creata vniri pluribus personis diuinis.

96 *Minor prob. 1.* Denique minor argumenti probatur primo; nam si vnio, qua humanitas v.g. vniretur primæ personę, esset realiter distincta ab vnione, qua secundę personę vniretur, non posset humanitas assumi à secunda persona, quin etiam modus vnionis, quo esset vnita primæ, à secunda assumeretur; sed modo vnionis, quo vniretur primæ personæ, repugnat assumi à secunda: ergo, si vniones constituuntur distinctæ, non potest natura creata vnita vni ex personis diuinis, alteri personæ vniri. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: quia namque personalitas creata est modus naturæ, quam terminat, implicat, naturam creatam, propria subsistentia retenta, assumi à persona diuina, quin etiam personalitas propria ab eadem persona assumatur, vt ex dicendis *tracta. sequenti* constabat; sed vnio, qua humanitas vniretur primæ personæ, esset modus humanitatis intrinsecus, illamque intrinsecè afficiens, vt constat ex dictis *supra*: ergo implicaret, humanitatem vnitam primæ personæ assumi à secunda persona diuina, illique simul vniri, modo vnionis non assumpto.

97 *Secundò prob. minor* Secundò minor principalis probatur: etenim prædictæ vniones non possunt numero, vel specie distingui: ergo nec possunt plures vniones realiter distinctæ simul in natura creata constitui, quibus pluribus personis vniatur. Consequentia tenet, nam distinctio realis inter duo, necessario debet esse, vel numerica, vel specifica, nisi generica sit, de qua eadem est in præsenti, ac de specifica distinctione difficultas. *Prima pars antecedentis prob. 1.* Antecedens pro prima parte constat primò; duo enim accidentia solo numero distincta non possunt in doctrina D. Thomæ esse simul in eodem subiecto, quod non solum verum est de accidentibus absolutis, sed etiam de respectiuis, vt communiter sentiunt Thomistæ, clarèque ex doctrina Diui Thomæ colligitur negantis ex hoc principio, patrem ad distinctos filios referri per relationes distinctas: ergo nec duo modi substantiales, numero solum distincti, possunt esse simul in eadem numero natura, cum etiam modus naturam afficiens à natura indiuiduetur: qua ratione ductus Angelicus Doctor negat, posse duo accidentia solo numero distincta esse simul in eodem subiecto, quia nempè, accidens indiuiduatur ab illo.

Secundò. Secundo probatur: etenim extrema prædictarum vnionum non numero distinguuntur, sed specie, vel quasi specie, distinctioneque essentiali, nam personalitates diuinæ, quæ sunt talium vnionum extrema, sunt quasi specie distinctæ: ergo vniones ab illis specificatæ non possunt solo numero distingui, sed necessario debent distingui specificè, essentialique distinctione.

98 *Secunda pars antecedentis probatur. Philos.* Deindè pro secunda parte probatur: si namque prædictæ vniones essent specificè distinctæ, necessariò esse deberent specificè inæquales: repugnat enim æqualitas inter species specificè distinctas, vt communiter supponunt Philosophi ex Aristotele 7. *Metaph. textu* 5. vbi docet, quod species sunt sicut numeri, inter quos nequit cum æqualitate essentiali, specifica differentia subsistere, & 10. *Metaph. textu* 5. vbi ab Aristotele asseritur, duas species sub eodem genere contentas taliter inter se comparari, vt vna se habeat sicut priuatio ad aliam propter imperfectionem, & alia propter perfectionem sicut habitus se habeat: quæ doctrina vera esse non potest, si inter species distinctas sit possibilis æqualitas; sed implicat, prædictas vniones esse perfectionis specificè inæqualis, cum subiectum illarum sit idem, nempè, vna, & eadem natura creata; termini autem à quibus speciem desumerent, videlicet, personæ diuinæ, inæquales esse non possint in aliqua perfectione: ergo implicat, modos vnionis, quibus natura creata in prædicto casu vniretur,

tur,

tur, ſpecificè diſtingui; diſtinctio namque relationum ſpecifica, ſiue prædicamentalium, ſiue tranſcendentalium deſumi debet à termino, vel à fundamento, aut ſubiecto.

99 *Hic argumentū Recentiores Thomiſtæ non tangunt. Nō euaditur difficultas, etſi modus vnionis negetur. S. Tho.* Hoc argumentum à Recentioribus noſtris non tangitur, forte, quia in myſterio Incarnationis non recognoſcunt vnionem realiter ab extremis diſtinctam. Quamuis tamen prædicta ſententia admittatur, eadem ſupereſt difficultas; nam licet modus ſubſtantialis vnionis realiter ab extremis vnitis diſtinctus probabiliter in hoc myſterio negetur; non tamen poſſunt Diſcipuli D. Thomæ negare relationem prædicamentalem, qua humanitas de nouo ad Verbum relata fuerit, cum eam tradat expreſsè Angelicus Doctor *q.2.art.7.in corpore*, & de huiuſcemodi relatione idem argumentum militet, quod de modo ſubſtantiali vnionis; an, ſcilicet, caſu, in quo humanitas vniretur ſimul tribus perſonis diuinis, vnica relatione, vel pluribus ad illas compararetur? Si namque vna relatio aſſeratur, non obſtante diſtinctione terminorum, poterit etiam, eadem diſtinctione non obſtante, vnicus modus vnionis naturam creatam pluribus perſonis vnire, cum non minus relatio prædicamentalis, quam tranſcendentalis à termino ſpeciē deſumat. Si autem in prædicto caſu relationes prædicamentales multiplicentur, pluresque in natura creata admittantur, eadem difficultas inſurgit, an, ſcilicet, diſtinguantur ſolo numero, an verò diſtinctione ſpecifica, etſi ſpecie diſtinguuntur, an ſint æquales in perfectione, vel eſſentialiter inæquales, & quidquid de relatione prædicamentali aſſeratur, poterit accommodari modo vnionis realiter ab humanitate diſtincto: vnde immeritò *Redarguitur Zipul.* Zipullus *q.2. art.7. dub.2. §.3* ducitur argumento facto ad negandum modum ſubſtantialem vnionis realiter ab humanitate diſtinctum, cum, vt dixi, eadem difficultate prematur, loquendo de relatione prædicamentali, quæ negari in humanitate a Diſcipulis D. Thom. non poteſt.

100 *Prima ſolutio.* Illi autem, qui vnionem realiter ab extremis diſtinctam in myſterio Incarnationis ex parte naturę conſtituunt, variè argumento facto occurrunt. Frequentior ſolutio eſt, neceſſarias eſſe vniones diſtinctas realiter, vt pluribus perſonis diuinis natura creata vniatur. Ita ſupponunt Suarez, Vazquez, aliique Recentiores: de genere autem diſtinctionis inter prędictas vniones non diſputant; cum vero diſtinctio vnionum non aliunde, qua ex terminorum diſtinctione ſumatur, & hęc eſſentialis ſit in terminis, conſequenter dicere tenentur, vniones terminatas ad illos ſpecificè fore diſtinctas. *Primus modus explicādi ſolutionem.* An autem forent ęquales, vel inęquales, in perfectione eſſentiali, plures non tractant, alij inconueniens non cenſent, inter ſpecificè diſtincta eſſe omnimodam ęqualitatem.

101 *Secundus modus explicandi prædictā ſolutionē.* Alij, etſi inter entitates completas ſpecificè diſtinctas eſſentialem ęqualitatem non admittant, inter modos verò incompletos, eſto ſint ſpecificè diſtincti, ęqualitatem admittere pro inconuenienti non habent, & potiſſime inter prędictas vniones, quibus natura creata vniretur pluribus perſonis diuinis; cum enim illarum diſtinctio ſpecifica ſumatur ex perſonis terminantibus, & inter diuinas perſonas cum diſtinctione eſſentiali proprietatum perſonalium componatur omnimoda ęqualitas, & negatio omnis inęqualitatis propter identitatem cum eſſentia diuina, vel illius eſſentialem inclaſionem, quæ, quia infinita in omni genere eſt, non admittit in rebus cum ipſa identificatis, vel illam in ſe includentibus aliquam inferioritatem, ſicut nec imperfectionem, fit conſequens, vt in iſtis modis vnionis, tametſi ſpecificè diſtinctis, omnimoda ſeruetur ęqualitas, nec vna illarum ab altera excedi poſſit.

102 *Tertia explicatur.* Alij denique non valentes intelligere inter entitates creatas completas, vel incompletas cum ſpecifica diſtinctione ęqualitatem in perfectione eſſentiali, aſſerunt, prędictos modos vnionis eo ipſo, quod ſint ſpecificè diſtincti, neceſſario eſſe eſſentialiter inæquales; quis autem alium excedat non poſſe ex terminis, vel ex ſubiecto deſumi, ſed pendere ex mera voluntate Dei, qui ex infinitis modis poſſibilibus ſpecificè diſtinctis, quibus humanitas poſſet vniri, cuilibet diuinæ perſonę, quos vellet, produceret. Ita *Gaſpar Hurt.* Gaſpar Hurtado *diſputatio 3. de Incarnatione difficultatio 5. numero 27.* vbi addit, poſſe Deum vno, & eodem numero modo diſtincto ſecundum ſpeciem ab eo, quo de facto humanitas fuit vnita perſonalitati Filij illam vnire tribus diuinis perſonis: ſicut vnus, & idem numero cognitionis actus poteſt plura obiecta ſpecificè diſtincta eſſentialiter reſpicere.

103 Hæc tamen ſolutio, & modi illam defendendi, explicandi que non placent. Et primus reijcitur primo; aduerſatur enim communi Methaphyſicorum ſententiæ cum Ariſtotele *locis vbi ſupra* aſſerenti, non poſſe inter ſpecie diſtincta inueniri eſſentialem ęqualitatem, quod maximè verum cenſent inter entitates creatas, ſiue completę, ſiue incompletæ ſint. *Primus modus dicendi reijcitur 2.* Quam ſententiam Philoſophi, & Methaphyſici non tam probant, quam vt principium manifeſtum ſupponunt ea Philoſophi *locis* in argumento *relatis*. Deinde, nam *Secundò.* ſi poſſent duę naturæ ſpecificè diſtinctæ omnimode æquales eſſe in perfectione eſſentiali, idem poſſet affirmari de naturis, quamuis genere diſtinctis; hoc autem dici non poteſt; alias non poſſet ratione naturali monſtrari repugnantia pluralitatis Deorum, quod communi Theologorum ſententiæ aduerſatur. Quod autem ſequatur, probo: ſi namque non repugnant duæ naturæ ſpecificè, aut generice diſtinctæ ęquales omnino inter ſe in perfectione eſſentiali, non eſt vnde repugnare poſſit, eſſe duo prima principia omnino æqualia inter ſe, quorum vnum ab altero non procedat; ſed conceſſis pluribus primis principijs, pluralitas Deorum conceditur: ergo admiſſo, poſſe inter ſpecifice, & generice diſtincta ſeruari omnimodam ęqualitatem in perfectione eſſentiali, non eſt vnde poſſit ratione naturali cōuinci repugnantia pluralitatis Deorum.

104 *Secundus modus dicendi reijcitur 1.* Deinde ſecundus modus dicēdi, quem ſequitur Magiſter Prudentius *tract. 3. de Incarnatione diſput. 1. dub. 1. ſectione 4. num. 102. & ſeqq.* reiicitur primo; nulla enim ratio ſufficiens diſcrimini poteſt inter naturas completas, & entitates modales, & incompletas conſtitui quoad hoc, quod ſpecifica diſtinctio inæqualitatem inferat eſſentialem: ergo ſi doctrina iſta tenet in naturis completis, quod, nempe, inter illas cum diſtinctione ſpecifica, & eſſentiali, non ſtat eſſentialis ęqualitas, non poteſt in entitatibus incompletis negari, ſed conſequenter aſſerendum eſt, eo ipſo, quod entitates modales eſſentialiter, aut ſpecifice diſtinguantur, neceſſario eſſe eſſentialiter inęquales.

105 *Secundò.* Secundo reiicitur: nam quod perſonæ diuinæ cum diuerſitate eſſentiali, vel quaſi eſſentiali proprietatum perſonalium ſeruent inter ſe omnimodam æqualitatem, prouenit, vel ex eo quod perſonalitates Dei ratione illius, in quo diſtinguuntur, non important perfectionem, nec illam ſuperaddunt eſſentiæ; ac proinde ſecundum illas non attenditur ęqualitas, vel inęqualitas inter diuinas perſonas, vt docet *S.Th.* D.Thom. *1. parte quæſtione 36. articulo 4. ad 3. & quæſtione 42. articulo 4. ad 2.* Vel quia, licet ratione illius, quod explicant, & ſuperaddunt eſſentię, abſolutiſque perfectionibus, perfectionem relatiuam importent; includunt tamen in ſe ipſis eſſentiam diuinam, cum qua non poteſt inferioritas, vel inęqualitas aliqua, ſicut nec imperfectio, componi; ſed nulla ex his rationibus militat in modis vnionis: vnio namque ſubſtantialis naturæ creatæ cum Deo, perfectio maxima eſt, vt omnibus eſt in confeſſo, & alias modi prædicti non includunt in ſe ipſis aliquam vnam naturā, quæ ob ſui infinitatem non patiatur inæqualitatem perfectionis: ergo, ſi dantur modi vnionis ſpecifice diſtincti, debent eſſe inæquales in perfectione eſſentiali.

106 *Modus vltimus impugnatur.* Tandem modus vltimus dicendi reiicitur: nam licet ſit in poteſtate Dei ex eſſentijs poſſibilibus, quas voluerit producere; non tamen eſt conſtitutum in illius poteſtate variare rerum eſſentias, nec exceſſum perfectionis inter illas conſtituere. non enim eſt in poteſtate Dei, quod homo Angelum excedat, nec pariter poteſt facere, quod brutum excedat hominem: ergo exceſſus eſſentialis inter modos illos vnionis, non eſt reducendus in diuinam voluntatem; ſed aliunde debet pēſari At non eſt aſſignabile caput, vnde poſſit ſumi exceſſus, cum ſubiectum idem ſit, nempe, eadem natura, quæ vnitur, & conſequenter ex illa, nec diſtinctionem, nec exceſſum poſſint venari; termini autem à prædictis modis inſpecti non ſint inęqualis perfectionis, vt ex fide prӕſupponimus, qua credimus, tres perſonas diuinas æquales omnino eſſe: ergo non ſunt poſſibiles modi ſubſtantiales vnionis naturæ creatæ cum diuinis perſonalitatibus, inæquales in perfectione eſſentiali.

(∴)

§. VII.

Traditur, & defenditur vera solutio.

107 *Secunda, & vera solutio. Doctrina prob. 1. Secundo.*

VNdè, omissa hac solutione ad argumentum respondeo, casu, in quo tres personæ assumerent vnam naturam creatam, vnicum modum vnionis constituendum esse ex parte naturæ assumptæ. Quod patet primò ea dictis contra præfatos modo dicendi. Deinde, nam si modi vnionis essent in natura assumpta multiplicandi propter distinctionem proprietatum personalium, quibus natura vniretur, non solum specie differrent, sed etiam genere distinguerentur, ita vt solum analogam conuenientiam haberent, quod contrarij Auctores non docent. Quod autem sequatur, patet; nam proprietates personales taliter inter se distinguuntur, quod non conueniunt genericè, sed tantùm conuenientia analoga in ratione entis diuini transcendentis, & in ratione personalitatis vt sic, & personalitatis diuinæ: ergo, si ea illarum distinctione modi vnionis necessario distinctionem acciperent, non solum specificè differrēt, sed etiam genericè inter se distinguerentur, & solum analogica vnitate, vel conuenientia gauderent.

108 *Denique ex D. Th.*

Denique, quia est expressa sententia Angelici Præceptoris 3. *ad Annibaldum dist. 1. qu. vnic. art. 4. ad 3.* quod ita procedebat: *Si tres personæ assumerent vnum, & eundem hominem, aut vna, aut pluribus vnionibus; sed non vnica, nec pluribus: ergo.* Cui argumento ita respondet: *Ad tertium dicendum, quod vnio secundum rem, prout relatio est, esset vna ex parte humanæ naturæ, quia accidentia eiusdem speciei impossibile est in eodem multiplicare, &c.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur. Eadem ratio est quoad vnitatem, vel pluralitatem de relatione, qua humanitas, vt vnita, ad personam, cui vnitur refertur, ac de modo substantiali vnionis; sed iuxta D. Thomam si vna, & eadem natura vniretur simul tribus diuinis personis, relatio, qua ad illas, vt vnita, referretur, esset vna, & eadem numero: ergo modus substantialis vnionis, quo humanitas vniretur tribus personis diuinis, supposito, quòd sit realiter ab humanitate distinctus, vnus, & idem numero esset.

109 *Non vrgēt probationes maioris. Ad 1. dicatur.*

Nec vrgent, quæ adducta sunt in probationem maioris, ad cuius primam probationem dicatur, veram esse maiorem, quando termini sunt distincti distinctione formali, falsam autem, quando in ratione termini, vel non differunt, vel solum materialiter distinguuntur, qualiter in nostro casu contingit: nam personalitates diuinæ terminant vnionem naturæ creatæ, prout illi præstant perseitatem existendi, & perseitatem incommunicabilitatis: sub prima ratione non differunt, nam dictam perseitatem præbent ratione subsistentiæ absolutæ, quam in se includunt, & quæ in illis non multiplicatur, sed est eadem omnino; sub posteriori verò consideratione, prout, scilicet, præstant perseitatem incommunicabilitatis, etsi entitatiuè differant plus quam specificè; in ratione tamen termini non differunt distinctione formali, nam respiciuntur à natura creata, & à modo vnionis, quo natura ipsis vnitur, vt continentes eminenter personalitatem creatam propriam naturæ, in qua ratione tres personalitates diuinæ conueniunt, solumque materialiter distinguuntur. Quæ doctrina non potest in sententia D. Thomæ negari, qui, vt *proximè* dicebamus, relationem realem prædicamentalem, qua natura creata tribus personis vnita referretur ad illas, asserit, fore vnam numero; quia plura accidentia solo à numero distincta non possunt simul esse in eodem subiecto, nec in illo, solo numero multiplicari: ergo apertè sentit D. Thomas, personas diuinas, prout terminant relationem prædicamentalem vnionis, non distingui distinctione formali, nam si ita distinguerentur; relationes, quibus illas natura respiceret, non numero, sed specie differrent, & consequenter possent simul conuenire naturæ: accidentia namque specificè distincta possunt esse simul in vno, & eodem subiecto. Sed personæ terminant relationem transcendentalem vnionis eodem modo, quo terminant relationem prædicamentalem super ipsam fundatam: ergo in ratione termini modi vnionis substantialis ipsas transcendentaliter respicientis solum materialiter differunt, quæ distinctio vnitati relationis non obstat.

Ad secundam probationem dicatur, veram esse maiorem, loquendo de vnione quoad vnitatem, vel distinctionem specificam; hanc enim à termino sumitur, falsam autem quoad vnitatem numericam; hanc autem, non à termino, sed à subiecto relationem desumere, est perpetua doctrina Angelici Præceptoris; quo circa semper negat, non posse plura accidentia, esto respectiua sint, esse simul in eodem subiecto, patremque non pluribus, sed vnica relatione ad plures filios referri, docet D. Thom. *infra*, ne plures relationes prædicamentales simul in eodem numero subiecto inueniantur, & concessa minori, neganda est consequentia, & instatur in relatione prædicamentali, quæ non potest vna manens plura subiecta referre, nec in illis subiectari; potest tamen, numerica vnitate seruata, respicere plures terminos materialiter distinctos, vt de relatione vnionis naturæ creatæ ad personam docuit Angelicus Doctor. 110 *Ad secundam.*

Et ex his ad tertiam probationem, distinguo maiorem: si plures causæ adæquatæ, vt plures formaliter, ab effectu respiciantur, concedo maiorem: si quamuis plures sint, non tamen vt plures respiciantur, sed prout in aliqua ratione conueniunt, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens: non potest vnicus modus vnionis vnire naturam creatam cum pluribus personis diuinis per dependentiam essentialem ab illis, formaliter vt plures sunt, concedo consequentiam: cum dependentia essentiali ab illis, prout in aliqua ratione conueniunt, nego consequentiam. Et quidem actus vitalis essentialiter à principio vitali dependet, & actus supernaturalis essentialiter dependet a principio supernaturali; & tamen in sententia nostris Thomistis communi potest idem actus charitatis, qui elicitur medio habitu, elici mediante auxilio, quamuis auxilium transiens, & habitus essentialiter distinguantur, quia non procedit ab illis, quatenus distinctis formaliter, sed prout conueniunt in tendentia ad idem obiectum, modo tendendi, per quem essentialiter distinguuntur, materialiter se habente per comparationem ad actum, quatenus ab illis procedit, & est effectus illorum. 111 *Ad tertiā.*

Ad vltimam probationem maioris, concesso antecedenti, nego consequentiam, & ratio discriminis est; nam vniones ex parte personarum se tenentes cum personis identificantur; ac proindè multiplicantur cum illis; vnio autem, qua natura creata vnitur personis, cum illis non identificatur, & alias illas respicit sub ratione, in qua conueniunt: ex quo prouenit, vt specie multiplicari non possit: vt enim specie multiplicaretur, oportebat, vt illas respiceret, quatenus distinctas formaliter: & cum ex alia parte subiectum recipiens vnionem, nempe, natura creata, non multiplex sit, sed idem, non potest vnio numero multiplicari; ac proindè vnica, & eadem vnione vniretur pluribus personis diuinis. Et insto argumentum in relatione prædicamentali, qua natura vnita respiceret tres personas, illi namque ex parte personarum plures corresponderent relationes, vt docet D. Thom. *ad Annibald. loco citato*; & tamen relatio ex parte naturæ se tenens esset vna, & eadem numero, vt *ibidem* Angelicus Doctor docet. Insto etiam in relatione, qua pater ad plures filios refertur, quæ iuxta D. Thomam *in hac 3. p. infra q. 35. art. 5.* est vna, & eadem numero; & tamen ex parte filiorum talem relationem terminantium diuersæ sunt relationes, quod non aliundè prouenit, nisi quia illarum distinctio materialiter se habet, comparatione relationis, qua pater respicit illos. 112 *Ad vltimam.* *S. Th.*

Sed vrgebis, & instabis primo: vt enim docet D. Thom. *in hac q. art. 4.* ideò vna persona diuina potest sine alia terminare naturam creatam, quia illam terminant ratione proprietatum personalium, penès quas distinguuntur personæ. ergo sentit D. Thomas, personam v.g. Filij terminare naturam humanam ratione suæ proprietatis personalis, prout a proprietate Patris distinctæ, & consequenter terminat vnionem naturæ humanæ cum ipsa formaliter ratione illius, in quo distinguitur ab alijs proprietatibus personalibus, non autem ratione alicuius, in quo dictæ proprietates conueniant. 113 *Sed instabis 1.*

Deinde, nam filiatio v.g. ratione illius, in quo distinguitur à paternitate, terminat naturam diuinam, alias non constitueret personam a Patre distinctam; sed est potens terminare naturam creatam ratione eiusdem, quo diuinam terminat naturam: ergo est potens terminare creatam ratione illius, ratione cuius a paternitate distinguitur, & consequenter etiam vnionem naturæ creatæ cum ipsa terminare potest, & de facto illam terminat, prout distincta a paternitate. 114 *Secundo.*

§. III.

Quatuor argumentis contrariæ sententiæ occurritur.

38 *Arguitur 1. S. Anselm.* CONtra nostram, & communem sententiam arguunt Auctores contrarij, primo ex Anselmo *libro secundo, cur Deus homo cap. 9. & libro de Incarnatione Verbi cap. 4.* ibi: *Quapropter impossibile est, Deo incarnato, secundum vnam quamlibet personarum, illum, secundum aliam quoque personam incarnari.* Sed non loquitur Anselmus de Incarnatione per vnionem alterius personæ diuinæ cum alia natura humana; hoc enim esse possibile à nullo Theologorum negatur, vt §. 1. vidimus: ergo sentit, vni, eidemque naturæ, non posse simul vniri plures diuinas personas.

39 *Respond.* Si respondeatur cum Angelico Doctore *in præsenti art. 6. in corpore*, Anselmum solum negare, quod possint plures personæ diuinæ assumere vnam hypostasim, vel vnam personam humanam: non autem, quod possint simul eidem

Contra. naturæ vniri. In contrarium sic obiiciunt: nam in eodem sensu, in quo Anselmus concedit possibile, vnam diuinam personam assumere naturam creatam, negat, id posse fieri à pluribus personis simul; sed vna persona diuina non potest assumere vnam hypostasim, aut personam humanam, vt ex dicendis *tractatu sequenti* constabit; sed solum potest naturam humanam, vel aliam naturam creatam assumere: ergo cum Anselmus negat, posse plures personas diuinas assumere eundem hominem, non loquitur de vna hypostasi, vel persona humana, sed de vna numero humana natura: & consequenter sentit, non posse plures diuinas personas simul assumere vnam naturam creatam, illique hypostaticè vniri.

40 *Respond.* Respondeo ad argumentum solutione Angelici Præceptoris. Ad replicam, quæ ex non penetrata doctrina solutionis procedit, concessa maiori, distinguo minorem: per modum extremi assumpti, concedo minorem: per modum termini assumptionis, nego minorem, & consequentiam: nam licet persona humana à diuina assumptibilis non sit per modum extremi assumpti, vt *tractatu sequenti* monstrabimus; potest tamen ab vna persona diuina humana natura assumi, in vnius personæ vnitatem, & in hoc consistit, personam humanam assumi, vt terminum assumptionis; nam ex Verbo, & humanitate assumpta, vna persona humana resultauit, & sic non potest vna numero natura à pluribus personis assumi, scilicet, ita vt ex illis vna persona resultet: nam in tali casu non esset vna, sed plures personæ humanæ, non obstante vnitate naturæ. Et, quod hæc sit mens Anselmi, patet clarè ex ratione, qua probat, incarnato Deo, secundum vnam personam, non potuisse secundum

Anselm. aliam personam incarnari: *Quia, nempè, hic Deus assumpsit hominem, non ita vt natura Dei, & hominis vna sit, sed vt persona Dei, & hominis sit vna, quod non nisi in vna persona Dei esse potest: nam diversas personas, vnam, & eundem personam esse, cum vno, eodemque homine nequit intelligi.* Hæc est ratio Anselmi, quæ, vt clarè constat, solum conuincit, non posse plures personas diuinas vnam naturam assumere, in vnius personæ vnitatem, idest, taliter, quod ex illis simul cum vna natura vnitis vna resultaret persona; non autem, quod absolutè vnam naturam simul assumere nequeant. Ne ergo dicamus, Anselmum ratione prorsus inefficaci vsum fuisse, accipiendus est in sensu, in quo illum explicat D. Thomas: nec audiendus est Castillo, Anselmum in suam sententiam trahens, & illius rationem contemnens.

41 *Secundo obijciunt.* Secundo obiiciunt: etenim si natura creata posset existere simul in pluribus diuinis personis, & illarum subsistentiis subsistere, sequeretur esse infinitam; consequens admittendum non est: ergo debet antecedens negari. Sequela probatur primo: quia namque natura diuina potest in pluribus suppositis esse, arguitur infinita: ergo si natura creata posset esse in pluribus suppositis simul, sequeretur esse in pluribus suppositis simul, sequeretur esse infinitam. Secundo probatur: nam si posset vna natura creata esse in pluribus suppositis, sequeretur, posse esse in infinitis; sed ex hoc sequeretur esse infinitam: ergo etiam ex primo sequitur. Sequela constat: nam eadem ratio est plurium, & infinitorum, maximè si illa plura supponantur intensiuè infinita: ergo ex eo, quod possit vna; & eadem natura esse simul in pluribus suppositis, sequitur etiam posse esse in infinitis. Minor autem ostenditur primo: nam forma potens informare simul infinitas materias, necessario foret infinita: ergo pariter natura potens esse in infiniti suppositis simul, foret necessario infinita.

Secundo: sicut enim accidens sustentatur à subiecto: ita natura sustentatur a supposito; sed accidens potens simul esse in subiectis numero infinitis, & ab illis sustentari, foret necessario infinitum: ergo natura potens terminari ab infinitis numero suppositis, erit necessariò infinita. Tertio possumus probare minorem nam humanitas v.g. potens infinitos homines constituere, non potest non esse infinita; cum sola infinita forma valere possit ad infinitum effectum præstandum; sed si posset in suppositis numero infinitis esse, posset homines numero infinitos constituere: ergo esset necessario infinita, & idem est, de quauis alia natura dicendum.

Respondeo, negando sequelam; ad primam probationem, distinguo antecedens: quia potest esse in pluribus suppositis connaturaliter, & illa ab intrinseco exigendo, & per identitatem cum illis, concedo antecedens: quia potest esse absolutè, aut per potentiam obedientialem, nego antecedens, & consequentiam: natura enim creata esse potest in pluribus suppositis, non connaturaliter, neque ab intrinseco illa exigendo, nec per identitatem cum illis, qualiter diuina natura existit in tribus personis diuinis, & indè infinita arguitur, sed tantum per non repugnantiam, & per potentiam obedientialem: ex quo non potest infinitas in natura probari. 42 *Respond.*

Ad secundam probationem respondeo primo, negando sequelam; etenim natura creata, non potest per alienam subsistentiam creatam subsistere, vt ex dicendis *disputatione sequenti* constabit, sed tantum per subsistentiam diuinam, hæc autem solum est triplex. vnde ex eo, quod possit esse in pluribus suppositis, non sequitur, posse esse in suppositis numero infinitis, sed tantum in tribus.

Respondeo secundo ad secundam probationem, concedendo sequelam, quantum est ex parte non repugnantiæ 43 *Ad 2. probationem*
naturæ, & negando minorem: si namque posse obedientialiter terminari subsistentia per essentiam infinita, non arguit infinitatem in natura terminabili: multo minus argui potest ex terminabilitate obedientiali per subsistentias creatas numero infinitas sub conditione, quod non repugnarent. Ad primam probationem minoris, distinguo antecedens: forma potens informare infinitas materias connaturaliter, concedo antecedens: obedientialiter, nego antecedens, & distinguo consequens distinctione antecedentis. Solum enim sequitur, naturam potentem connaturaliter esse in suppositis numero infinitis, fore infinitam; non autem, quod infinita sit natura, quæ solum obedientialiter potest existere in illis. An autem possit forma informare materiam ratione potentiæ obedientialis *disp. sequenti* videbimus. Et ex his ad secundam probationem minoris constat solutio: nam licet accidens potens ab intrinseco, & connaturaliter inhærere subiectis numero infinitis, foret necessario infinitum; accidens tamen, cui conueniret posse esse obedientialiter in subiectis numero infinitis; non ideò infinitum foret, ex quo solum sequitur, naturam, quæ connaturaliter, & ab intrinseco, posset esse in suppositis, numero infinitis, fore necessario infinitam; non autem, quod infinita sit natura, cui per non repugnantiam, & per potentiam obedientialem conueniret esse terminabilem à suppositis numero infinitis.

Ad tertiam probationem minoris, concessa maiori, nego minorem: nam casu, in quo subsistentiæ numero infini- 44 *Ad tertiam*
tæ contingerentur vni numero humanitati, non essent infiniti homines numero ex parte naturæ, sed vnus numero homo; subsistentiæ autem supra quas infinitus numerus caderet, non essent effectus humanitatis, sed illi ab extrinseco aduenirent; ac per consequens, humanitas subsistentiis numero infinitis vnita, non daret infinitos numero effectus. Ex quo vlterius fit, vt ex possibilitate, & non repugnantia vnionis humanitatis cum suppositis sine numero in infinitum, non sequatur, humanitatem posse infinitum effectum præstare. Et quidem hoc argumentum, quo ex Scoto vtitur Radda, euidenter instatur vt supra: nam posse connaturaliter terminari per vnam subsistentiam infinitam, arguit in natura infinitatem: secus autem posse obedientialiter terminari per illam: ergo pariter, licet posse connaturaliter terminari pluribus, & infinitis numero subsistentiis arguat infinitatem in natura sic terminabili; infinitatem

tem tamen non infert, posse obedientialiter terminari pluribus, aut infinitis numero subsistentijs. Quare melius Franciscus del Castillo, vbi *supra*, imbecille, & inefficax reputans hoc argumentum, censuit, esse illi succurrendum alijs, quæ ex Scoto adducemus.

45 *Obijcitur tertio.* Tertiò objiciunt; non enim potest natura creata substantialiter personæ diuinæ vniri, nisi ea vnione illorum resultet vnum per se, scilicet, vna persona; sed supposito quod vniatur personæ Filij v.g non potest etiam de potentia absoluta, cum persona Patris vnum per se constituere: ergo vnita vni personæ non potest alteri vniri de potentia Dei absoluta. Consequentia cum maiori tenet, minor autem probatur: vt enim ex vnione aliquorum substantiali resultet vnum per se, debet saltim vnum extremum substantialiter incompletum supponi; sed supposita vnione naturæ creatæ cum persona Filij v.g. in vnione eiusdem naturæ cum persona Patris, nullum extremum supponitur substantialiter incompletum: ergo, tali vnione supposita, non potest ex natura creata, & persona Patris vnitis vnum per se resultare. Consequentia est bona, minor videtur certa: nam persona Patris nullatenus est incompleta: natura etiam creata vnita personæ Filij, nullum habet substantiale incomplementum, cum constet omnibus prædicatis sibi essentialibus, & insuper subsistens sit, & existens, per quæ natura substantialis creata adæquatè in linea substantiæ completur: ergo supposito, quod natura creata vniatur personæ Filij, in vnione eiusdem naturæ cum Patre, nullum extremum supponitur incompletum substantialiter.

46 *Maior probatur.* Maiorem autem probant Recentiores primò: nam in omni vnione substantiali, ex qua resultat vnum per se, aliquod extremum debet substantialiter perfici, sed nisi aliquod illorum supponatur substantialiter incompletum, nullum potest substantialiter perfici; nam quod non aufert substantiale incomplementum, esto substantiale sit, non dicitur substantialiter perficere, nec vniri substantialiter: ergo vt vnio sit substantialis, & ex illa resultet vnum per se, debet aliquod extremum supponi substantialiter incompletum.

Secundò. Secundò probant maiorem: non enim alia ratione, ex duabus naturis completis in linea naturæ, resultare vna natura non potest, nisi quia in illa linea vtrumque extremum supponitur completum. Similiter ex duabus personis, non ob aliam causam non potest vna resultare persona, nisi quia vtraque supponitur in linea personæ completa: ergo vt in linea substantiæ ex duobus extremis vnitis resultet vnum per se, debet necessariò aliquod illorum supponi incompletum substantialiter.

47 *Tertiò.* Denique possumus maiorem assumptam probare ex axiomate nostris Thomistis communi, nempè: *Ex duobus entibus in actu, non posse resultare vnum per se*: ex quo inferunt si materia, & forma proprijs gaudeant existentijs, non posse ex illis vnitis vnum per se resultare, & ex eodem principio *infra q. 17.* colligunt cum D.Thoma, humanitatem Christi non habere propriam existentiam creatam, sed per diuinam existere, quia aliàs non posset cum Verbo diuino vniri ad vnum per se constituendum, scilicet, vnam personam; at hæc doctrina discipulis D.Thomæ plausibilis, non potest alia ratione fulciri, nisi quia in omni vnione, ex qua resultat vnum per se, debet aliquod extremum incompletum substantialiter supponi: ergo maior prædicti discursus non potest in doctrina Thomistarum negari.

48 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, distinguo maiorem: debet vnum extremum præsupponi incompletum negatiuè, nego maiorem: præcisiuè, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet natura creata vnita vni ex personis diuinis, substantialiter compleatur à persona terminante, & consequenter, non sit incompleta negatiuè, hoc est, per negationem termini complentis in re, ipsa tamen secundum se, & ratione propriæ essentiæ, & entitatis, non est substantialiter completa, vnde ratione sui est incompleta præcisiuè: ex quo fit, vt quamuis, prout vnita vni personæ, non possit cum alia vniri, quia prout sic intelligitur completa; ipsa tamen, quæ est vnita, non reduplicatiuè vt vnita, sed sumpta secundum se, & ratione suæ entitatis intrinsecæ, potest vniri cum alia persona diuina, & ex illis vt vnitis vnum per se resultare.

49 *Ad primã probationẽ maioris respondet.* Contra quam doctrinam nihil obstant probationes maioris. Non prima: vt enim vnum extremum ab altero perficiatur, sufficit, præsupponi incompletum præcisiuè, & quod cum illo, prout sic, possit extremum perficiens vniri præscindendo à complemento, quod in casu nostro contingeret: nam Pater, v.g. non vniretur cum natura vnita Verbo, prout illi vnita formaliter, qua ratione completa consideratur, sed cum illa secundum suam intrinsecam entitatem, qualiter completa non est, sed a complemento præscindit. Nec secunda magis vrget; nam humanitas, v. g. est in linea naturæ essentialiter completa: vnde in hac linea, non potest esse incompleta præcisiuè; non enim potest præscindere ab his, quæ sibi essentialia sunt, & ideò sub nulla ratione potest cum alia natura vnita, componere vnam naturam. *Ad secundam.* Persona etiam est in linea personæ essentialiter completa; & consequenter non potest à complemento præscindere, nec sumi, vt incompleta præcisiue, quod requirebatur, vt posset cum alia persona vnita, vnam personam componere: humanitas autem vnita diuino Verbo, etsi per illud substantialiter compleatur, hoc tamen complementum ipsi essentiale non est: ex quo fit, vt possit a complemento præscindere, & sic sumpta cum persona Patris vniri, & cum illo vnita vnam personam componere.

50 *Ad vltimam.* Ad vltimam probationem dicatur, rationem, qua mouentur discipuli D.Thomæ, vt asserant ex materia, & forma, si proprijs existentijs existant, non posse vnum per se resultare, non esse, quia completæ sunt; hoc enim in omnium sententia est falsum; sed quia existentiæ, ex conceptu vltimi actus, repugnat ad alium actum eiusdem lineæ in potentia comparari, & existentem constitui per formam a se distinctam; eo autem ipso, quod existentia materiæ distincta esset ab existentia formæ, sicut entitas materiæ per entitatem formæ actuatur, deberet existentia materiæ actuari per existentiam formæ, & per illam reddi existens, & quia hoc existentiæ repugnat ex conceptu vltimi actus, de cuius ratione est vlterius non actuari, fit consequens, vt repugnet ex materia, & forma resultare vnum per se, si distinctis, & sibi proprijs existentijs existant. In casu autem nostræ disputationis, persona Patris vnita naturæ humanæ, quæ Filio supponeretur vnita, non terminaret, nec redderet subsistentem personam Filij, cui vnita humanitas præsupponitur sed ipsam humanitatem inspectam secundum se, & secundũ suam entitatem intrinsecam, sub qua ratione non est in linea personæ completa, ideoque posset ex illis, non obstante complemento præstito à persona Verbi, vnum per se resultare.

51 *Et instatur arg.* Et quod hæc doctrina admitti debeat ab his, qui argumento facto vtuntur, probo clarè. Ipsi namque vniuersaliter docent, materiam primam sub vna forma substantiali existentem posse alteri formæ vniri, & cum illa componere vnum per se; & tamen materia prima, per priorem formã præsupponitur completa: ergo ex ente aliàs completo, non reduplicatiuè, ut completo, sed sumpto secundum se, qua ratione est incompletum præcisiuè, potest simul cum alio extremo sibi vnito vnum per se resultare; ac proinde ex eo, quod natura creata ex vnione cum vna persona diuina completa præsupponatur, non sequitur, quod non possit cum alia persona vniri, & cum illa vnum per se constituere.

52 *Respondebis ad instantiam.* Respondebis ex doctrina Recentiorum, casu, in quo materia prima existens sub vna forma alteri formæ substantiali vniretur, ideo ex illarum vnione vnum per se resultare, quia licet materia prima ex vnione ad primam formam completa præsupponatur; forma tamen, quæ illi de nouo vnitur, incompleta præsupponitur; vt autem ex duobus extremis resultet vnum per se, non est necessarium, quod vtrumque supponatur incompletum, sed sufficit, vnũ illorum incompletum præsupponi, nam ex vnione Verbi cum humanitate vnum per se resultauit, scilicet, vna persona; cum tamen sola humanitas incompleta supponatur: In nostro autem casu, tam natura, quam persona completæ præsupponuntur, & ideo ex illis vnitis, non potest vnum per se resultare.

53 *Reijcitur solutio.* Hæc tamen solutio omninò insufficiens est, & ex ipsorum doctrina reijcitur: etenim ratio, qua mouentur, vt asserant in vnione, ex qua vnum substantiale resultat, debere aliquod extremum incompletum præsupponi, est, quia aliquod illorum debet substantialiter perfici; non autem stat, perfici substantialiter; quod non supponitur substantialiter incompletum; sed casu in quo materia existens sub vna forma, alteri formæ substantiali vniretur, nõ solum forma adueniens perficeretur ex vnione cum materia sed etiam materia substantialiter perficeretur per formam superuenientem, quandoquidem actuaretur per illam, ab eaque informaretur, & illius perfectionem intrinsecè in se reciperet: ergo non solum ex parte formæ, sed etiam ex parte materiæ præsupponi debet substantialiter incom-

incompletio. Cumque non sit incompletio negatiua, cum in re per primam formam materia supponatur completa, necessario est asserendum, incompletionem, solum præcisiuam, ad prædictum effectum sufficere. Hanc autem in nostro casu intercedere constat ex dictis.

54 *Si exemplu contra Nos retorqueatur.* Sed poterit quispiam exemplum aduersus nos retorquere: nam licet in Recentiorum sententia possit de potentia absoluta materia prima existens sub vna forma, simul per aliam formam substantialem actuari id tamen vno ore à discipulis D Thomæ negatur, & tamen materia prima, sub vna forma substantiali existens, quamuis non præsupponatur incompleta negatiuè; supponitur tamen præcisiue incompleta, siquidem complementum illi præstitum à forma, ipsi essentiale non est, sicut nec forma ipsa est essentialis materiæ, & consequenter potest a tali complemento præscindere: ergo quod humanitas terminata ab vna persona diuina, illique hypostaticè vnita, supponatur præcisiue incompleta, non sufficit, vt possit cum alia persona vniri, & ex illis sic vnitis resultare vnum per se, loquendo consequenter in principiis Thomistarum

55 *Respondetur.* Respondeo, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens: non sufficit adæquatè, concedo consequentiam: non sufficit, quantum est capite incomplementi exacti ad vnum per se cum altero constituendum, nego consequentiam: nec Nos vt adæquatam causam vnibilitatis naturæ creatæ vnitę vni ex personis diuinis cum alia diuina persona, assignauimus incompletionem præcisiuam naturæ, sed ad dictam incompletionem recurrimus, vt ex parte sufficientem, nempe, ex illa, qua vnius extremi incompletio requiritur, vt ex duobus vnitis resultet vnum per se: quia tamen præter incompletionem vnius, alia necessaria sunt, ad vnionem duorum extremorum, potest ex illorum defectu implicare, quod materia existens sub vna forma alteri de nouo vniatur, & simul duplici forma actuetur. Ex quo autem capite ista implicatio proueniat, non est nostrũ in præsenti examinare, sufficit pro nunc asserere, implicationem istam prouenire, ex eo, quod non potest de potentia absoluta idem specie, & numero effectus à duplici causa adæquata eiusdem generis, & ordinis siue efficienti, siue formali causari. Materia autem in existendo dependet à forma, & ideo implicatę, simul recipere duas forma substantiales, & per illas actuari, quæ ratio in præsenti non militat, vt ex dicendis ad præcipuum Scoti fundamentum constabit.

56 *Obiiciunt quartò.* Quarto obiiciunt implicat, naturam creatam sistere in vno supposito, & simul transire ad aliud; sed si terminata à Verbo posset simul terminari ab alia ex diuinis personis, sisteret in vno supposito, & simul ad aliud transiret: ergo implicat, naturam creatam vnitam vni personæ diuinę & in illa subsistentem, simul alteri personę vniri, & in illa subsistere. Consequentia tenet, maior videtur certa: nam sistere in vno supposito, & simul transire ad aliud, est sistere, & non sistere in primo; sistere autem, & non sistere contradictoriè opponuntur ergo sistere in vno supposito, & simul transire ad aliud contradictionem inuoluit. Minor autem probatur: nam subsistere in Verbo, idem est, quod sistere in illo, quod videtur ex sola grammaticali terminorum constructione constare; sed humanitas terminata à Verbo subsistit in illo ergo, si à Verbo terminata vniretur alteri ex diuinis personis, sisteret in vno supposito, & simul ad aliud transiret.

57 *Respondetur 1.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem; ad probationem, nego antecedens: naturam namque subsistere in alieno supposito, non est idem, quod sistere in illo, nec ex grammaticali constructione id colligitur, vt *superius*, monstrauimus, sicut subsistere in proprio supposito, non est idem, quod in illo sistere, vt constat in natura diuina, quæ subsistens in Verbo, non sistit in illo, cum exclusione subsistendi in aliis diuinis suppositis: subsistere ergo in supposito alieno, est ab illo sustentari, & terminari, cum qua terminatione stat, terminari per aliud, vt constat in eodem exemplo: natura namque diuina terminata à Verbo, simul terminatur à Patre, & Spiritu Sancto. *Secundò respondetur.* Vel secundo responderi potest, subsistere in alieno supposito esse in illo sistere per exclusionem transitus ad aliud suppositum naturæ, quatenus subsistentis in primo; non autem per exclusionem transitus ad aliud suppositum naturæ, secundum se. Ex quo tantum sequitur, humanitatem, v. g. quatenus subsistentem in Verbo, & ab illo terminatam, non posse vniri alteri diuinę personę, quod verissimum est; non autem, quod humanitas in Verbo subsistens accepta secundum suam entitatem, non possit personæ Patris vniri. Quæ doctrina etiam constat in natura diuina, quæ terminatur per subsistentiam personalem Verbi. Ex quo tantum sequitur, quod, vt terminata per subsistentiam Verbi, non possit terminari per subsistentiam Patris, non autem, quod sumpta secundum se, per illam nequeat terminari. Cur autem natura creata terminata per propriam subsistentiam, non possit per alienam terminari, *tract. sequent.* videbimus. Quomodo etiam, non repugnet eandem naturam numero terminari pluribus terminis simul, ex dicendis §. 5. constabit.

---

§. IV.

Præcipuum Scoti fundamentum proponitur, & examinantur varij modi dicendi.

QVINTO arguitur ab Scoto. Quod enim dependet ab altero, non potest à pluribus adæquatè, & totaliter dependere; sed natura creata vnita vni ex diuinis personis, adæquatè ab illa dependet: ergo vni personæ vnita, non potest alteri vniri: & consequenter implicat, plures diuinas personas vnam simul terminare naturam. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur, prima ex præmissis infertur, minor constat: id namque ab altero adæquatè dependet, quod existit illo posito, & quouis alio secluso; sed natura creata vnita vni ex diuinis personis, existit per hanc vnionem, alio quocumque secluso: ergo adæquatèque, & totaliter dependet ab illa, adæquatèque terminatur. Maiorem autem probat Scotus inductione; non enim potest vnus, & idem effectus dependere à pluribus causis efficientibus adæquatis, totalibus, alias dependeret à quauis illarum, quandoquidem causaretur ab illa, & simul non dependeret, quandoquidem sine illarum qualibet posset existere. Id etiam constat in genere causæ materialis, & formalis; non enim potest eadem forma substantialis simul dependere a pluribus materiis adæquatis, & totalibus, nec idem accidens à pluribus primis subiectis, nec idem effectus formalis præstari potest à pluribus formis totalibus: ergo maior assumpta est in vniuersum vera, quod, nempe, id quod ab altero dependet, non potest simul à pluribus, adęquatè, & totaliter dependere. 58 *Quintò obiicit Scotus.*

Huic argumento varie à Theologis occurritur. Prima solutio est quorumdam Theologorum asserentium, nullam esse implicationem in eo, quod vnus, & idem effectus dependeat simul à pluribus causis adæquatis, & totalibus, non solum diuersi generis, nec solum subordinatis, qualiter posse simul vnum, & eundem effectum à pluribus dependere, quamuis quælibet sit in suo genere totalis, & adæquata, fatentur omnes Theologi, & Philosophi, sed etiam si sint eiusdem generis, & ordinis, & vna ex illis alteri subordinata non sit. Pro qua sententia refert Vazquez Caietanum 1. p. q. 52. a. 3. vbi docet, posse duo corpora luminosa, absque commixtione penetrari, & eidem diaphano applicata, idem numero lumen producere, quod produceret vnumquodque seorsim. Cæterum, cum Caietanus *in præsenti* supponat oppositum, doceatque dependentia stricta, & causali, non posse eundem effectum dependere à pluribus causis adæquatis, & totalibus idemque doceat *infra q. 67, art. 6. versu Ad penultimam*; est loco allegato, accipiendus de pluribus causis adæquatis, quoad sufficientiam; non autem quoad efficaciam, quod satis ibidem insinuat, diceas, tunc casus, illa duo luminosa, vt partes illius luminosi se habere; in quo videtur sentire, quod quamuis, quoad sufficientiam sint adæquata, non tamen vt causæ adæquatę operantur de facto. Pro eadem sententia refert Vazquez Ocamum *in 3. dist. 1. q. 1. a. 3.* & Gabrielé *in ead. dist. q. 1. art. 3. dub. 3.* & est apud Recentiores extra Scolam D. Th. frequentior, eique nonnulli ex nostris adhærent. 59 *Refertur prima solutio.* *Vazq.* *Vazq.*

Cæterum huic solutioni Nos assentiri non possumus. Primo, quia sententia docens, non posse, etiam de potentia absoluta, vnum, & eundem effectum simul dependere à pluribus causis adæquatis, & totalibus eiusdem generis, & ordinis, communior, est apud Theologos, & Philosophos quam præter omnes Scotistas cum Scoto *in 3. dist. 1. q. 2.* tenent Capreolus *in 2. dist. 20. q. vnic. art. 3 ad arg. Sco-* 60 *Reiicitur primò.* *Scotus.* *Capreol.*

Caiet. Ferrar. Soncin. Iabell. Vazq. *ri contra 3. conclusionem*, & *in 3. dist. 1. q. 1. art. 3. ad 1. Scoti argum.* Caietanus *vbi supra* Ferrariensis 3. *Contra gentes cap. 68.* Soncinas 5. *methaphys. q.* 5. Iabellus 5. *methaphys. q. 7.* quos refert, & sequitur Vazquez *disp. 29. cap. 4.* illam dicens esse communem, eique communiter adhærent Recentiores Thomistæ, paucis exceptis: ergo non debet negari, vt veritas nostræ conclusionis defendatur, quæ extra Scholam Scoti est communis.

61 *Secundo.* Secundò: nam ex eo, quod vnus, & idem effectus simul dependeret à pluribus causis totalibus, sequeretur dependere à qualibet illarum, & non dependere ab illis, quod implicat: ergo ex tali dependentia contradictio sequitur; ac proinde, nec de potentia absoluta est possibilis. Probatur sequela: nam in primis à qualibet dependeret, quandoquidem præsupponitur esse effectum illarum, de ratione autem effectus est dependentia à causa, nec sine illa intelligi potest. Quod autem à nulla illorum, prout ab alia distincta dependeret, probatur primò. Nihil enim dependet ab illo, sine quo fieri, & existere potest; sed in eo casu talis effectus posset fieri, & existere sine qualibet illarum causarum, quatenus distincta ab alia: ergo à nulla illarum, prout ab alia distincta dependeret. Secundò; nam dependere ab aliquo, est indigere illo ad existere, vel fieri; sed in casu posito, nulla prædictarum causarum, quatenus ab alia distincta, indigeret effectus ad existere, vel fieri: ergo à nulla illarum in particulari dependeret. Maior ex terminis constat: consequentia est bona; & minor ostenditur primò; nam eo, sine quo aliquid fieri, & existere potest, non indiget, vt existat, vel fiat; sed sine qualibet illarum causarum, in particulari sumpta, existeret, & fieret predictus effectus, quandoquidem quælibet illarum per se ipsam adæquatè in talem effectum influit: ergo nulla illarum in particulari indigeret. Secundò: nam semel expleta alicuius rei indigentia, non potest alio indigere, sed ab vna illarum causarum adæquatè expletur indigentia effectus, si ab illa, vt à causa totali, & adæquata dependet: ergo non potest alia causa distincta indigere, vt existat, vel vt fiat.

62 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: nam effectus dependens ab vna causa totali, non potest dependere ab alia secundum naturalem potentiam, alias, non solum de potentia absoluta, sed etiam connaturaliter, posset idem numero effectus dependere simul à duplici causa totali; sed nec potest dependere ab alia causa, secundum potentiam obedientialem: ergo implicat, quòd effectus alicuius causæ totalis, & adæquatæ simul ab alia causa dependeat. Probatur minor primò: nam dependentia effectus à causa est indigentia intrinseca illius ad existendum; sed indigentia intrinseca conueniens alicui rei est ipsi connaturalis: ergo non potest illi conuenire ratione obedientialis potentiæ. Secundo probatur: nam Deus non potest naturas rerum variare, vndè, quia anima rationalis, non dependet a materia, secundum propriam naturam, non potest Deus efficere, quòd a materia dependeat, nec quod ex illius potentia educatur: ergo non potest effectus ratione potentiæ obedientialis dependere ab aliqua causa, à qua non dependet ab intrinseco, & secundum potentiam naturalem.

63 *Oppones primo.* Sed oppones contra istam doctrinam primò: nam humanitas, non dependet à Verbo, vt sustentante, ratione potentiæ naturalis, sed ratione potentiæ obedientialis, alias esset naturaliter potens subsistere in Verbo, & ab illo sustentari: ergo stat, dependere effectum ab aliqua causa, secundum potentiam obedientialem, à qua non dependet ratione potentiæ naturalis.

Secundo. Secundò: nam gratia iustificans, non dependet naturaliter à Sacramentis nouæ legis, alias sine illis nunquam potuisset existere, attenta gratiæ natura, quod nullus Theologorum asseruit; & tamen de facto à Sacramentis dependet, vt a causis instrumentalibus, non solum moraliter, sed etiam physicè influentibus, vt tenet communis Thomistarum sententia: ergo stat, effectum ab aliquo dependere, quo ab intrinseco non indigeat: & consequenter, licet effectus dependens ab vna causa totali, non indigeat ab intrinseco alia, vt existat, vel vt fiat, dependere poterit ab illa, & ab illa causari.

64 *Respondetur ad primam obiectionem.* Respondeo ad primam obiectionem, concesso antecedenti, distinguendo consequens: si a tali causa non dependeat, ratione potentiæ naturalis, nec ab aliqua in illa eminenter contenta, & cuius vices gerat, nego consequentiam: si quamuis non dependeat naturaliter ab illa, dependeat tamen secundum potentiam naturalem ab alia, quam continet eminenter, & cuius vices gerit, concedo consequentiã, Itaque humanitas, quamuis in existendo, non dependeat secundum potentiam naturalem a Verbo diuino; dependet tamen naturaliter a subsistentia propria creata: & quia hęc eminenter continetur in Verbo, fit consequens, quod possit dependere in existendo ab illo, eique secundum potentiam obedientialem vniri. Quando autem non supponitur dependentia connaturalis ab aliquo, cuius vices ab alio gerantur ratione continentiæ eminentialis illius, non potest dari dependantia ratione solius potentiæ obedientialis.

65 *Ad secundam.* Ad secundam, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: in genere causæ instrumentalis voluntariè a causa principali applicatæ, concedo consequentiam: in genere causæ principalis, nego consequentiam. Ratio autem differentiæ est, nam causa instrumentalis agit in virtute causæ principalis, a qua effectus dependet per se; hæc autem, quando liberè producit effectum, potest suum concursum temperare, & quotum de suo concursu detrahit, potest communicare instrumento, & ita effectus a tali instrumento dependere, a quo alias dependere non posset, si causa principalis suum concursum non temperaret: quæ ratio in causa principali non militat, cum non virtute alterius, sed propria virtute influat, nec alteri effectum quærat sed sibi, & effectus ab illa, non ratione alterius, sed ratione sui dependeat. Sed de his plura *tractatu de potentia animæ Christi*.

66 *Secunda solutio Amici.* Secunda solutio est, vnum, & eundem effectum, non posse dependere a duabus causis adæquatis efficaciter, & in actu secundo; benè tamen a duabus causis in actu primo, & quoad sufficientiam adæquatis, idest, quarum quælibet se sola in absentia alterius sufficeret ad dandam existentiam effectui; quoad efficaciam verò partialibus, eo quod vtraque suum temperat concursum, nec totum, quod potest influit; sed partialiter cum alia, vt constat in duobus simul portantibus lapidem, quorum qulibet sufficeret lapidem se solo portare maiorem exhibendo conatum, & influxum intensiorem, illo, quem de facto præstat, cum simul cum alio illum portat. Ex quo, inquiunt, solum sequitur, non posse plures personas diuinas simul terminare eandem naturam creatam, illam qualibet sustentanta adæquatè, non autem, quod non possint illæ simul vniri temperando concursum sustentatiuum: ita vt quamuis illarum quælibet per se sola illam sustentare sufficeret; minori concursu ad illam sustentandam concurrant, cum plures simul vniuntur, illo, quo concurrerent, si vna seorsim ab alijs naturæ creatæ vniretur. Ita Amicus vbi *supra n.* 112. & eum hoc temperamento communi sententiæ adhæret.

67 *Reijcitur.* Hæc tamen solutio displicet ob discrimen, quod inter causam efficientem, & formalem versatur. Illa enim non causat se ipsam communicando subiecto, sed influendo influxu ab illa distincto, & effectum producendo omninò distinctum ab illa. Ex quo fit, vt ipsa entitatiuè inuariata possit temperare influxum, & minorem, vel maiorem præstare, vel propter præsentiam alterius similis causæ simul cum illa influentis, vel quia causa prima illam applicat maiori, aut minori applicatione. Causa autem formalis causat se ipsam communicando subiecto, imò effectus formalis illius est ipsa forma subiecto communicata: ex quo fit, vt quamuis in alterius sit potestate constitutum, illam applicare, vel non applicare subiecto; semel tamen applicata, dat illi totum, quod potest: vt constat in calore vt octo, qui semel communicatus subiecto, non potest non dare illi totam suam gradualem intensionem, illudque calidum vt octo, non reddere; sed diuina personalitas sustentat naturam creatam in genere causæ, vel quasi causæ formalis se ipsam communicando: ergo licet sit constitutum in arbitrio libero Dei personalitatem diuinam naturæ creatæ vnire, attamen semel vnita, non potest non dare naturæ adæquatum effectum, quem de se potest præstare; ac proinde, si de se sufficiens est sustentare adæquatè naturam creatam cui vnitur, non potest temperare concursum, nec propter præsentiam alterius diuinæ personalitatis, nec ratione diuinę applicationis illam in actu secundo inadęquatè tantùm sustentando.

68 *Tertia solutio Recentiorum.* Et ex his impugnata manet aliorũ Recentiorum solutio asserentium, argumentum Scoti conuincere, non posse vnã, & eandem numero naturam creatam, simul vniri tribus diuinis personis, ita vt simul sustentetur ab illis, quia hoc assat dependere, & non dependere a qualibet illarum, quatenus ab alia distincta, quod implicat; non tamen conuincere quòd non possit eadem natura creata simul vni-

ti tribus diuinis personis, non vnione sustentatiua, sed tantùm terminatiua respectu aliquarum ex illis, idest, taliter, quòd in existendo ab vna sola dependeat, & ab illa sustentetur, cæteris quidem vniti, non tamen sustentantibus naturam; quæ autem illarum præstitura sit concursum sustentatiuum, pendere a voluntate diuina, que potuit pro suo arbitrio concursum sustentatiuum cuiuis illarum præstare aliis illum denegando.

69 *Reijcitur.* Quæ solutio ex dictis præclusa manet: nam personalitas diuina sustentat naturam creatam se ipsam, communicando in genere causæ, vel quasi causæ formalis; sed quamuis sit in diuina potestate formam applicare subiecto, non tamen stat in illius potestate, forma semel applicata, & vnita subiecto, eius effectum suspendere: ergo non stat, tres personalitates diuinas simul naturæ creatæ vniri, & non omnes illam sustentare, sed tantum vnum illarum.

70 *Respondebis 1.* Respondebis primo minorem argumenti facti esse veram, si subiectum supponatur capax recipiendi omnem effectum, quem forma præstare potest; secus autem si incapax supponatur, vt constat in natura equina quam posse vniri hypostaticè cum persona increata, *tractatu sequenti* constabit: & tamen quamuis per illam subsisteret, non tamen personaretur, quamuis istum effectum, vel quasi effectum formalem personalitas possit præstare, quia natura irrationalis, illum recipiendi est incapax. Casu autem, in quo natura creata vniretur simul tribus diuinis personis, licet esset capax, vt sustentaretur ab vna non tamen esset capax, vt sustentaretur ab omnibus, & ideo licet omnes simul vnirentur naturæ creatę, non tamen omnes illam sustentarent.

71 *Contra 1.* Sed contra primo: vt enim forma non præstet omnem suum effectum, vel quasi effectum formalem, ob incapacitatem subiecti, cui vnitur, debet in subiecto incapacitas præsupponi; sed casu, in quo omnes personæ diuinæ simul vnirentur eidem naturæ creatæ, nulla illarum supponeret incapacem naturam effectus, vel quasi effectus sustentationis ab ipsa: ergo omnes illam sustentarent. Maior cum consequentia tenet, minor autem probatur: vt enim impedimentum, vel incapacitas ad aliquem effectum formalem supponatur in subiecto, debet etiam ad formam supponi id, quod impedimentum, vel incapacitatem præstat; sed casu, in quo tres personæ simul vnirentur eidem naturæ creatæ, nulla ex illis ad aliam supponeretur sustentans prædictam naturam, ex quo solum poterat natura impediri; & incapax reddi sustentationis ab alia: ergo in tali casu nulla illarum supponeret in natura, cui vniretur, incapacitatem sustentationis ab ipsa: & consequenter illarum quælibet, & omnes simul illam sustentarent.

72 *Secundò.* Contra secundo: naturam namque à supposito sustentari, est compleri ab illo in ordine ad existendum; sed implicat naturam creatam vniri alicui supposito, & ab illo non compleri in ordine ad existendum: ergo non stat in natura creata capacitas ad vnionem cum aliqua ex diuinis personis cum incapacitate, vt sustentetur ab illa. *Objicies.* Nec refert, si dicas, naturam diuinam per subsistentias relatiuas compleri, & tamen non sustentatur ab illis, nec a diuinis personis quandoquidem ad relatiuas proprietates supponitur subsistens, & perfectissimè existens: ergo poterit natura creata compleri ex vnione ad suppositum, & ab illo non *Respond.* sustentari. Non, inquam, refert, hoc namq; in natura diuina conceditur, quia non ex necessitate, sed ex summa fœcunditate terminatur tribus subsistentiis, personalibus: sicut etiam Verbum in diuinis, non ex necessitate, vt in nobis, sed ex summa fœcunditate producitur. Natura autem creata non potest titulo fœcunditatis terminari à diuina persona; ac proindè debet esse ex necessitate, vt existat, cum quo non stat, non compleri ad existendum; ac per consequens; non stat cum vnione personali, non sustentari à supposito, cui vnitur.

73 *Respondebis 2.* Respondebis secundo minorem nostri argumenti esse veram de effectu primario formæ, non vero de secundario; personalitas autem non habet pro effectu, vel quasi effectu primario sustentare naturam, cui vnitur, sed illam terminare, & simul cum illa constituere personam: vndè licet sit impossibile, personam diuinam vniri personæ creatæ, & illam non terminare, & cum illa personam non constituere; non tamen implicat vniri naturæ creatæ, & non sustentare illam, Deo suspendente concursum, vt constat in quantitate, cuius secundarius effectus est impenetrabilitas cum alia in eodem loco: ideoque quantitas subiecto vnita potest effectu impenetrabilitatis priuari, Deo concursum suspendente: & etiam extensio in ordine ad locum, quæ secundario à quantitate præstatur, potest miraculosè à quantitate non dari, & de facto corpus in Christi Sacramento Eucharistiæ, licet quantitatem habeat, non est in ordine ad locum extensum.

Sed contra primo: nam quod personalitas sustentet naturam, cui vnitur, est, quod illam substantialiter compleat; sed non potest personalitas diuina vniri naturæ creatæ, & illam non complere substantialiter, vt proximè dicebamus, alias ex illis vnitis non posset vnum per se resultare, ut constat ex dictis *supra*: ergo non potest vniri, & non sustentare naturam. Secundo; nam sustentare naturam, non est effectus secundarius personalitatis creatæ: ergo pariter non est effectus, vel quasi effectus secundarius personalitatis diuinæ sustentare naturam, cui vnitur. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem probatur: etenim personalitatem creatam sustentare propriam naturam, est illam substantialiter complere, & cum illam suppositum constituere, quod solum est capax susceptiuum existentiæ, vt docet Diu. Thomas *in hac 3. p. infra q. 17. art. 2.* sed complere naturam, & suppositum constituere, non est effectus secundarius personalitatis creatæ: ergo illam sustentare, effectus secundarius personalitatis creatæ non est. 74 *Contra 1.* *S. Tho.*

Si obiiciat in prædictæ solutionis fauorem; nam potest vnum accidens vniri duobus subiectis, & sustentari tantum ab vno: ergo pariter poterit natura substantialis creata duabus personis vniri, & vna tantùm sustentari. Consequentia videtur tenere à paritate rationis. Antecedens autem probatur: potest vnum accidens, de potentia absoluta, vniri duobus subiectis adæquatis, in hoc enim nulla apparet implicatio; sed non potest ab vtroque adæquatè sustentari, alias idem effectus a duplici causa adæquata eiusdem ordinis dependeret, quod implicare supponimus: ergo potest duobus subiectis vniri, & ab vno tantùm sustentari. Respondeo, prætermisso antecedenti, negando consequentiam, ratio autem discriminis est: nam subiectum duplicem respectum, vel quasi respectum habet per comparationem ad accidens receptibile in ipso: vnum recipientis esse accidentale ab illo: alium dantis esse accidenti, in genere causæ subiectiuæ, & materialis, inter quos respectus non apparet essentialis connexio: vndè poterit vniri cum accidente, vt dante esse accidentale subiecto, & non vniri vt dans accidenti esse, ac proindè, sine vnionem sustentatiua accidentis. Personalitas autem non potest naturę creatæ vniri, nisi cum illa constituat vnum substantiale per se, scilicet, vnam personam, nec potest vnum per se constituere, nisi complendo substantialiter naturam, in quo illam sustentare consistit, ideoque implicat naturam creatam vniri cum duabus personis, & sustentari tantùm ab vna. 75 *Si obijcias in fauorem 2. solutionis.* *Respond.*

Patet Vazquez *disp. supra allegata cap. 4. num 26.* concedens vnum, & eundem effectum non posse a duplici causa adæquata, & totali dependere, negat, quod vna, & eadem natura, non possit simul pluribus personis vniri, & rationem discriminis reddit; nam effectus dependet à causa, quia suum esse recipit ab illa: vndè, cum accipit esse ab vna, vna relinquitur capacitas ad dependendum ab alia, quia iam est eius indigentia expleta: natura autem ab alieno supposito non dependet, accipiendo ab illo esse solum modum quendam substantialem vnionis, & quia natura creata est capax recipiendi diuersas vniones, quibus pluribus personis vniatur nemo enim negare potest, quod postquam vni personæ est vnita, possit successiuè per diuersam vnionem cum alia persona uniri, fit consequens, ut unita uni personæ per unum modum unionis, non sit expleta secundum extensionem capacitas, qua possit terminari ab alia persona recipiendo aliam vnionem. 76 *Aliter respondet P. Vazqu.*

Hæc tamen ratio discriminis sufficiens non est; & reiicitur, etenim natura creata supposito alieno unita, non solum quoad unionem, sed etiam quoad suum esse intrinsecum dependet ab illo: ergo si unita uni potest alteri supposito uniri, dependentia, & indigentia naturæ iam ab uno supposito expleta, terminatur ad aliud, & expletur ab illo; ac proindè, id ipsum in dependentia effectus à causa efficienti, uel formali contingere poterit. Ex quo ulterius fit, nullum esse discrimen a prædicto Auctore assignatum. Consequentia tenet ex doctrina solutionis. Antecedens autem probatur primo: ut enim expresse fatetur. Vazquez, natura unita supposito alieno sustentatur ab illo; sed naturam sustentari à supposito, est dependere ab illo in existendo; ergo natura creata, supposito alieno unita, non solum quoad unionem, sed etiam quoad suum esse 77 *Impugnatur 1.*

intrin-

intrinsecum ab illo dependet. Secundò probatur. etenim natura creata a propria personalitate dependet, non solum quoad vnionem cum illa, sed etiam quoad suum esse, vel dependentia à priori, vt docent discipuli Diui Thomæ, vel saltim dependentia à posteriori, vt frequentius alij volunt; sed suppositum alienum terminans naturam creatam substituitur loco subsistentiæ propriæ, & supplet vices illius: ergo natura creata supposito alieno vnita dependet, non solum quoad modum vnionis ab illo, sed etiam quoad suum esse. Consequentia cum minori tenet; maior autem probatur: etenim materia prima, quamuis suam habeat existentiam partialem, in sententia P. Vazquez, priusque illi, quam forma conueniat, quia tamen per formam completur, & sine illa non potest naturaliter saltim existere, dependet quoad suum esse a forma, vt expresse docet Vazquez *cap. 4 allegato num. 23.* sed natura creata, esto pro priori ad subsistentiam propriam existat; ab illa tamen completur, & sine illa saltim connaturaliter existere nequit in omnium Philosophorum sententia: ergo dependet a subsistentia propria, non solum quoad modum vnionis, sed etiam quantum ad esse.

78 *Secundo.* Et ex his secundò prædicta solutio reijcitur: vt enim docet Vazquez *num. 23.* implicat, materiam primam simul actuari à duplici forma totali v. g. hominis, & equi, & hoc ideo, quia licet materia prima sit actus entitatiuus, qua ratione potest de potentia absoluta à Deo sine forma conseruari; tamen, vt naturaliter existat actus ille entitatiuus, non sufficit, sed indiget actu formæ, cumque vna forma sufficiat ad tollendam indigentiam materiæ, semel per vnam ablata, non potest per aliam tolli, & idcirco implicat, actuari à duplici forma totali: ita ferè ad Verbum Vazquez *vbi proximè allegatus*. Ex quibus in hunc modum arguitur; sed natura substantialis creata, esto actus sit ratione sui, & pro priori ad subsistentiam propriam existat, & possit de potentia absoluta sine illa conseruari, ab illa tamen dependet connaturaliter, nec sine ea potest naturaliter existere, & consequenter illa indiget ad existendum: ergo hac indigentia ab vno supposito ablata, non potest per aliud tolli; ac proinde, nisi aliud constituatur discrimen, æquè implicabit, vnam naturam creatam vniri duobus suppositis, atque vnam materiam primam simul actuari per duplicem formam totalem, & adæquatam, quod Pater Vazquez implicatorium existimat.

79 *Aliorum solutio.* Ex etiam præclusa, & impugnata manet aliorum Recentiorum solutio, asserentium; ideo posse vnam naturam creatam simul vniri tribus personis diuinis, quia ex tali vnione non sequitur eundem effectum à pluribus causis adæquatis dependere: nam in eo casu, non daretur vnus effectus à pluribus causis dependens, sed plures, videlicet, plures vniones, pluresque personæ ex illis resultantes: nam tribus diuinis personis eidem naturæ vnitis, tres personæ resultarent; ac proinde, tres effectus, vel quasi effectus formales. *Reijcitur.* Quæ doctrina ex dictis facili negotio reijcitur: nam in eo casu præter tres vniones, & tres personas ex illis resultantes, inueniretur vna natura vnica existentia existens, & ab illis in existendo dependens: ergo ex hac parte daretur vnus effectus dependens à pluribus causis, quarum quælibet illum præstare sufficeret, & consequenter daretur vnus, & idem effectus dependens à pluribus causis adæquatis, & totalibus.

§. V.

Traditur, & defenditur vera solutio.

80 *Vera solutio. Capreol. Caiet.* HIS igitur modis dicendis relictis, vera solutio argumenti facti est, quam tradunt Capreólus *in 3. dist. 1. quæstione prima art. 3. ad 1. Scoti contra primam conclusionem*, & Caietanus *in hac quæst. art. 6. §. Ad hanc Scoti rationem*, vbi docent, quod licet non possit vnum, & idem à duobus adæquatè dependere dependentia causali; quæ est dependentia stricta; potest tamen dependentia, non causali, sed determinatiua, quæ dependentia stricta non est, vnum, & idem à duobus dependere adæquatè adæquatione intensiua, non tamen adæquatione extensiua: vnum enim album vna relatione similitudinis adæquatè intensiuè ab vno albo terminatur, non tamen adæquatè extensiuè: potest enim ex vi eiusdem relationis ad plura alba terminari, & de facto terminatur ad omnia, cum quibus in graduali intensione similitudinem habet. Et idem in quantitate palmari in ordine ad alias quantitates eiusdem magnitudinis inuenitur. Pater etiam ex vi eiusdem relationis, qua ad primum filium refertur, & ab illo terminatur adæquatè intensiuè, refertur ad nouum filium, si aduenıat; ac proindè illicta relatio non terminatur adæquatè à primo, adæquatione extensiua. Natura autem creata vnita alieno supposito, non dependet ab illo dependentia stricta, & causali, sed dependentia terminatiua, & non causali; ac proinde licet vnita vni ex diuinis personis ab illa adæquatè intensiuè terminetur, non tamen terminatur adæquatè extensiuè, & idcirco vni ex personis vnita potest cum aliis vniri.

81 *Oppones primò.* Si opponas primò, hæc omnia exempla negari à Scoto: nam ipse, nec in patre ad plures filios, nec in vno simili, vel æquali ad plura æqualia, vel similia, vnam tantùm relationem constituit; sed plures iuxta terminorum numerum, quibus ad illorum singula, referuntur: ergo ex illis perperam a Nobis deducitur explicatio, & limitatio prædictæ propositionis, quod, nempe, debeat intelligi, de dependentia stricta, & causali, non verò de non causali, & purè terminatiua, quæ stricta dependentia non est.

Respond. ex Caiet. Respondet Caietanus, & benè, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam licet Scotus neget exemplorum, quæ adduximus, veritatem, sunt tamen ex communi Schola Peripateticorum sumpta, negantium plura accidentia solo numero distincta, etsi respectiua sint, posse simul in eodem subiecto inueniri: vndè ad respondendum Scoto rectè a Nobis prædicta exempla adducuntur; ipsi autem incumbebat ad concludendum aliquid esse impossibile de potentia Dei absoluta, non ex opinatis ab illo, & communiter ab alijs refutatis procedere.

82 *Oppones secundò.* Si opponas secundò: vna persona diuina, non minus perfectè naturam creatam terminat, quam personalitas propria; sed hæc propriam naturam terminat adæquatè, intensiuè, & extensiuè, quocirca natura creata subsistens in proprio supposito, non potest in alieno subsistere, nec ab illo terminari, etiam de potentia absoluta, vt *tract. sequenti* videbamus: ergo persona diuina naturæ creatæ vnita, illam terminat adæquatè vtroque adæquationis modo, nempè, intensiuè, & extensiuè, & consequente, implicat simul cum alio supposito vniri. *Respond. Caietan.* Respondet Caietanus, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: quod enim propria personalitas adæquet intensiuè, & extensiuè naturam creatam, & quod hæc, proprio terminata supposito, non possit alteri vniri, benè tamen supposito alieno vnita, non prouenit ex eo quod persona diuina naturam, cui vnitur, terminet minus perfectè, & propria personalitas magis perfectè, sed ex diuerso modo terminandi, quia, scilicet, personalitas propria terminat, vt modus naturæ intrinsecus; ex quo nascitur, vt natura non possit ab alio supposito terminari, quin simul ab eodem terminetur personalitas propria naturæ, & quia in hoc manifesta implicatio inuenitur, fit, vt personalitas propria terminet propriam naturam adæquatè, intensiuè, & extensiuè; personalitas verò diuina non terminat naturam creatam, vt modus illius intrinsecus: vndè, vt natura terminetur simul ab alio supposito, non est necessarium, vt diuina personalitas ab eodem supposito terminetur; at proindè illam relinquit simul ab alio supposito terminabilem, in quo eadem vis, & ratio terminatiua inuenitur, & hinc prouenit, quod diuina personalitas non terminet naturam creatam, cui vnitur, adæquatè, intensiuè, & extensiuè. Sed de his *tract. seq.* plura

83 *Oppones tertiò.* Si opponas tertio: non enim potest sufficiens ratio discriminis assignari inter dependens dependentia causali, & dependens dependentia non causali, sed tantum terminatiua: ergo si non potest vnus, & idem effectus dependere, dependentia causalis, à duabus causis adæquatis vnius, & eiusdem rationis, quarũ quælibet sit intẽsiuè adæquata, & inadæquata extẽsiuè: pariter nec poterit vnus, & idẽ effectus secundum vnã rationẽ dependere depẽdentia essentiali, nõ causali, sed terminatiua, à duobus terminis adæquatis, & totalibus, quorum quilibet sit intensiue adæquatus, & inadæquatus extensiue. *Respondetur. Caiet.* Respondet Caietanus, negando antecedens: tum, quia esse differentiam aliquã constituendã inter dependentias prædictas, patet per instãtiã vnius relatiui, totaliter, intensiue terminati ab vno, & tamen simul terminabili ab alio eiusdẽ rationis, iuxta cõmunẽ doctrinam negantem, duo accidentia solo numero differentia posse esse

connaturaliter simul in eodem subiecto; cum tamen id non contingat in dependentia causali, nam saltem connaturaliter, non posse vnum, & eundem effectum a duabus causis adæquatis, & totalibus simul dependere, & causari; est communis Philosophorum consensus: ergo aliqua differentia inter vnam, & aliam dependentiam inuenitur.

Tùm etiam manifesta ratio eidem suffragatur doctrinæ:
84 nam dependentia causalis oritur ex indigentia, qua expleta per vnam causam, non potest altera causa indigere; ac proindè, nec dependere ab illa: dependentia autem non causalis potest sine indigentia inueniri, vt patet in relatiuis, quæ in Deo sine indigentia inueniuntur, sicut sine imperfectione; indigentia namque in suo conceptu formali imperfectionem importat: vndè, quòd relatio semel terminata ad vnum, possit terminari ab alio, & consequenter à primo non sit terminata adæquatè adæquatione extensiua, potest prouenire aliunde, nempe, quia illud aliud eiusdem rationis est, & habet eandem vim, & rationem terminandi. & sic, inquit Caietanus, in nostro casu contingit. Quod enim Pater v. gr. terminare possit naturam terminatam à Filio, non prouenit ex eo quod natura subsistens in Filio imperfectè sit personata, nec quia indigeat Patre, vt existat, sed ex conditione personæ Patris, quia, nempè ratione suæ infinitatis habet eandem vim, quam Filius ad terminandam, & personandam naturam, & alias non se excludunt ab eadem natura terminanda, cum simul naturam diuinam terminent.

Sed dices: esto relatio à termino non dependeat dependentia stricta, & causali, eo quod correlatiua sunt simul
85 Dices. cognitione, & natura, quod stare nequit cum dependentia causali vnius relationis ab alia; essentialiter tamen exigit ad existendum coexistentiam sui termini, vnum enim relatiuum sine alio nequit existere, iuxta communem doctrinam: ergo si potest huiuscemodi exigentia adæquatè ab vno termino expleta, ad alterum terminari, poterit etiam indigentia effectus, expleta ab vna causa adæquata, ab altera dependere. Respondeo, concesso antecedenti, negan-
Respond. do consequentiam: nam licet relatio, vt existat, petat existentiam alicuius terminantis, vt tamen ad alium terminum eiusdem rationis cum primo extendatur, non est necessarium, quòd secundum suam intrinsecam entitatem, petat existentiam illius, prout à primo termino materialiter distinguitur, atque adeo noui termini respicientia, non opponitur cum hoc, quod per primum terminum exigentia relationis expleta præsupponatur: vt autem effectus adæquatè ab vna causa dependens, dependeat simul ab alia, debet tali causa indigere, nam dependentia essentialiter in indigentia consistit; implicat autem, quod indigentia effectus expleta ab vna causa adæquatè, alia causa ab illa distincta indigeat, quia ex hoc sequitur, primam causam indigentiam effectus non explesse.

86 Oppones vltimo. Si denique opponas: corpus non dependet a loco dependentia stricta, & causali, non enim causatur ab illo in aliquo genere causæ, sed ad summum dependentia veluti terminatiua, comparatur enim ad locum, tanquam ad terminum, & tamen implicat, in sententia D. Thom. vnum corpus esse simul in duobus locis adæquatis, & circumscriptiuis: ergo licet natura à personalitate, non dependeat dependentia stricta, & causali, sed tantum terminatiua, implicabit semel ab vna persona adæquatè terminatam, ab altera terminari; & consequenter non poterit eadem natura creata simul vniri pluribus diuinis personis.

Respondeo, negando consequentiam; ratio autem di-
87 Respond. scriminis est: nam vnus locus circunscriptiuus adæquatur vni corpori, non solum adæquatione intensiua, verum etiam extensiua, & implicat duplex terminus vtraque ista adæquatione adæquatus: vna autem persona diuina, solum est terminus adæquatus intensiuè respectu naturæ creatæ, ideoque illam ab alia persona terminabilem relinquit. Ratio autem, cur locus extensiuè etiam corpori locato adæquetur, non vero vna persona diuina respectu naturæ creatæ, ea est: quia extensio localis corporis prouenit à quantitate, vt effectus formalis secundarius, forma autem non dat effectum formalem primarium, vel secundariũ ratione potentiæ obedientialis, sed ratione potentiæ naturalis, quæ cum vno effectu formali, siuè primario, siue secundario intensiuè, & extensiuè adæquatur, ita vt implicet, effectum formalem multiplicari, non multiplicata forma; ac proinde, non potest vna, & eadem quantitas, etiam de potentia absoluta, præstare duas extensiones locales; natura verò creata personatur à persona diuina ratione potentiæ obedientialis, & terminatio ab illa, non est effectus primarius nec secundarius naturæ, sed personæ terminantis, & ideo licet a qualiber persona diuina adæquatè intensiuè terminetur; a nullo tamen illarum terminatur adæquatè extensiuè; ideoque relinquatur terminabilis ab alia.

Adhuc tamen contra hanc doctrinam resultat ex dictis nõ modica difficultas: etenim natura creata depẽdet à propria 88 Sed instabis ex dictis.
personalitate dependentia causali, & non purè terminatiua; sed personalitas increata supplet vices personalitatis creatæ in terminando naturam: ergo hæc ab illa dependet dependentia, non purè terminatiua, sed causali: & consequenter, si hoc genere dependentiæ, non potest vnus, & idem effectus a duabus causis dependere adæquatè intensiuè, & inadæquatè extensiuè, implicatorium erit, quòd vna, & eadem natura creata adæquatè intensiuè dependens ab vna persona diuina, possit cum altera vniri, & ab illa dependere. Minor cum consequentia tenet: maior autem contra Vazquez *supra* à nobis tradita fuit. Et probatur: vt enim cum Diuo Thoma *infra quæstione 17. art. 2.* docent omnes eius discipuli, natura capax existentiæ S.Tho.
non est, nisi prius per subsistẽtiam completa ergo vt existat indiget personalitate complente ob suam imperfectionem. Quæ doctrina, etiam extra Scholam Diui Thomæ est communis quoad hoc, quod natura creata ob suam limitationem indigeat ad existendum modo subsistentiæ realiter à se distincto, quamuis subsistentiam personalem, non vt præuiam ad existentiam, sed vt illa posteriorem, constituant: ergo natura creata à propria personalitate dependet in existendo dependentia indigentiæ orta ex illius imperfectione; & consequenter dependentia causali, & non purè terminatiua.

Respondeo, concessis maiori, & minori, & prima con-
sequentia, negando secundam, quæ subinfertur, quod, 89
nempè, non possit natura creata adæquatè intensiuè depen- Respondetur.
dens ab vna persona diuina cum alia persona vniri, & ab illa dependere dependentia, aliqua ratione, causali. Ratio autem possibilitatis petenda est ex doctrina à Nobis tradita *disput. præced. §. 3.* vbi diximus, naturam creatam à propria personalitate recipere perseitatem existentiæ, & perseitatem incommunicabilitatis, & primam præstari a personalitate diuina, non ratione illius, quod explicat, sed ratione subsistentiæ absoluta, quam implicitè includit. Secundam autem præstari à diuina personalitate ratione illius, quod explicat, & superaddit lineæ absolutę. Cum ergo personalitates diuinæ, non distinguantur in perseitate existendi sub qua, vel ratione cuius terminant dependentiam causalem naturæ creatæ à propria personalitate, sit consequens, vt quamuis ab vna persona supponatur dependentia illa adæquatè intensiuè terminata, possit vlterius terminari ab alia persona, quia non terminatur ab illa ratione illius, in quo inter se distinguuntur, sed ratione vnius, & eiusdem omnino formalitatis, nempe, ratione subsistentiæ absolutæ, quam in se implicitè includunt, & in illis non multiplicatur. Vndè, cum Caietanus, & illum sequentes docent, naturam creatam non dependere à personis diuinis dependentia causali, sed tantum terminatiua, loquuntur de personis diuinis, prout præstant naturæ incommunicabilitatem, qua ratione inter se distinguuntur; non autem, prout ratione perseitatis existendi, in qua omnimodè conueniunt, illam capacem per se existendi constituunt.

Sed adhuc vrgebis: nam licet hæc solutio vera sit, supposita 90
nostra sententia asserente, personalitates diuinas non subsi- Vrgebis
stere ratione sui, sed ratione subsistentiæ absolutæ; sententia adhuc.
tamen contraria est probabilis, adhuc inter nostros Thomistas docentes dari tres subsistentias relatiuas, sumpta subsistentia, non solum pro perseitate incommunicabilitatis, sed etiam pro perseitate independentiæ à sustentante: ergo hac sententia admissa, non poterit natura creata vnita vni personæ diuinæ alteri personæ vniri, & ab illa dependere. Patet consequentia, non enim potest à pluribus, quatenus plura sunt, dependentia causali adæquatè dependere, sed dependentia naturæ creatæ à subsistentia, sumpta pro per se existentia, est causalis, vt constat ex dictis, & personæ sic subsistentes sunt plures in sententia supposita, siquidem iuxta illam personalitas diuina ratione illius, quod addit ad essentiã per se existit perseitate independentiæ ergo non potest natura creata ab vna persona diuina dependens ab altera dependere: & consequenter vni ex personis vnita, non potest alteri vniri.

Respondeo, concesso antecedenti negando consequen- 91
tiam: Auctores namque asserentes, personalitates diuinas Respond.

ratione illius, quod addunt supra lineam absolutam, propria subsistentia gaudere dupliciter id defendunt. Primò, asserendo, quòd licet supperadant ad lineã absolutam perseitatem, existendi, non tamen illam multiplicent: sicut in eorundem sententia non multiplicant perfectionem, quamuis ratione superadditi ad essentiam, & lineam absolutam, perfectionem importent, sed omnes personalitates diuinæ, etiam quatenus relatiuæ, & prout distinctæ à perfectionibus absolutis sunt vna, & eadem perfectio.

92 Secundò asserendo, quod licet perfectionem multiplicent, perseitatemque existendi, & independentiæ à subiecto sustentationis; sunt tamen omnino æquales, ita, vt paternitas v. gr. neque excedat, neque excedatur a filiatione, & spiratione passiua, & taliter, vt quamuis vna illarum vnam tantùm perfectionem relatiuam dicat, & duæ relationes, proprietatesque personales duplicem perfectionem relatiuam importent, vna sola ex relationibus æquiualeat omnibus simul, & æquiualenter omnes relationes sint vna.

93 *Ad consequentiæ probationẽ iuxta 1. modum.* Et iuxta primum modum dicendi, ad probationem consequentiæ, concessa maiori, nego minorem, nam licet quælibet personalitas per se existat perseitate independentiæ à subiecto sustentationis; non tamen per se existit perseitate distincta ab illa, qua personalitas alia subsistit; ac proinde, licet plura sint, quæ terminant dependentiam naturæ; non tamen vt plura illam terminant formaliter, sed quatenus vnum, & idem, pluralitate de materiali se habeate. Quomodo autem stare possit, quòd personalitates diuinæ ratione illius, quod addunt supra lineam absolutam, dicant perseitatem independentiæ, & non multiplicent illam sicut rationem personalitatis, & independentiæ multiplicant, ipsis explicare, & defendere incumbit. Et quidem facilè explicatu non est.

94 *Ad probationem cõsequentiæ iuxta 2. modum.* Iuxta secundum modum dicendi, ad consequentiæ probationem respondeo, distinguendo maiorem: si illa plura sunt æquiualenter vnum, nego maiorem: si tali æquiualentia non gaudeant, concedo maiorem, & sub eadem distinctione secundæ partis minoris, nego consequentiam: sicut namque in prædicto modo dicendi, quamuis proprietates relatiuæ realiter, & veluti specificè distinguantur inter se; sibi tamen æquiualent in essendo, & illarum quælibet omnibus in essendo æquiualet: ita etiam in terminando dependentiam naturæ omnes illæ æquiualenter sunt vna: vnde, licet natura casu, in quo assumatur à pluribus personis simul, dependeat à causis formaliter pluribus; omnes tamen illæ causæ sunt æquiualenter vna. Quomodo autem cum distinctione reali, & specifica, vel quasi specifica perfectionum, possit omnimoda æqualitas, & equiualentia subsistere inter proprietates relatiuas diuinas, ipsis explicare, & defendere incumbit; semel tamen data cum prædicta distinctione inter relationes, & personalitates diuinas æquiualentia in essendo facilè defendi potest in terminantia dependentiam naturę omnimoda ęquiualentia.

---

§. VI.

Vltimum argumentum proponitur, & examinatur, an tunc casus vnica vnio, vel multiplex sit constituenda.

95 *Quintum arg.* QVINTO arguitur: vt vna natura creata vniatur simul pluribus diuinis personis, & ab illis assumatur, necessariæ sunt tres vniones realiter distinctæ inter se; sed non potest simul vniri tribus distinctis vnionibus: ergo nec potest simul vniri tribus personis diuinis: & ab illis simul assumi. Consequentia tenet, præmissæ autem indigent probatione. *Maior ostenditur 1.* Maior ostenditur primo; nam multiplicato termino relationis, siue transcendentalis, siue prædicamentalis sit, necessario multiplicatur relatio, cum specificetur ab illo; sed modus vnionis, quo natura vnitur personę, illam pro termino respicit: ergo vna, & eadem vnio, non potest plures personas respicere, & consequenter, nec potest naturam creatam pluribus personis vnire. *Secunda probatur.* Deinde, vnio namque non minus à termino quam a subiecto dependet; sed non potest vnicus modus vnionis subiectiuè plures vnire naturas; ergo nec potest vnam naturam vnire pluribus personis diuinis.

Tertiò. Præterea, nam dependentia essentiali non potest vnus, & idem effectus à pluribus causis adæquatis dependere; sed dependentia vnionis à termino est dependentia essentialis, & quælibet ex diuinis personis est causa adæquata vnionis, qua ipsi vnitur natura: ergo non potest vnica vnio naturam creatam vnire cum tribus personis diuinis. *Vltimò.* Denique, nam quælibet persona diuina terminans naturam creatam, illi per vnionem distinctam vnitur: sicuti per distinctam personalitatem terminat naturam vnitam, illamque personatam constituit; vnio namque ex parte personæ diuinæ se tenens, est à propria personalitate indistincta: ergo etiam ex parte naturæ debet vnio distincta constitui in ordine ad distinctas personas; & consequenter non potest vna, & eadem vnione natura creata vniri pluribus personis diuinis.

96 *Minor prob. 1.* Denique minor argumenti probatur primo; nam si vnio, qua humanitas v. g. vniretur primæ personę, esset realiter distincta ab vnione, qua secundę personę vniretur, non posset humanitas assumi à secunda persona, quin etiam modus vnionis, quo esset vnita primæ, à secunda assumeretur; sed modo vnionis, quo vniretur primæ personæ, repugnat assumi a secunda: ergo, si vniones constituuntur distinctæ, non potest natura creata vnita vni ex personis diuinis, alteri personæ vniri. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: quia namque personalitas creata est modus naturæ, quam terminat, implicat, naturam creatam, propria subsistentia retenta, assumi à persona diuina, quin etiam personalitas propria ab eadem persona assumatur, vt ex dicendis *tract. 2 sequenti* constabit; sed vnio, qua humanitas vniretur primæ personæ, esset modus humanitati intrinsecus, illamque intrinsecè afficiens, vt constat ex dictis *supra*: ergo implicaret, humanitatem vnitam primæ personæ assumi a secunda persona diuina, illique simul vniri, modo vnionis non assumpto.

97 *Secundo prob. minor.* Secundò minor principalis probatur: etenim prædictæ vniones non possunt numero, vel specie distingui: ergo nec possunt plures vniones realiter distinctæ simul in natura creata constitui, quibus pluribus personis vniatur. Consequentia tenet, nam distinctio realis inter duo, necessario debet esse, vel numerica, vel specifica, nisi generica sit, de qua eadem est in præsenti, ac de specifica distinctione difficultas. *Prima pars antecedentis prob. 1.* Antecedens pro prima parte constat primò; duo enim accidentia solo numero distincta non possunt in doctrina D. Thomæ esse simul in eodem subiecto, quod non solum verum est de accidentibus absolutis, sed etiam de respectiuis, vt communiter sentiunt Thomistæ, clarèque ex doctrina Diui Thomæ colligitur negantia ex hoc principio, patrem ad distinctos filios referri per relationes distinctas: ergo nec duo modi substantiales, numero solum distincti, possunt esse simul in eadem numero natura, cum etiam modus naturam afficiens à natura induiduetur; qua ratione ductus Angelicus Doctor negat, posse duo accidentia solo numero distincta esse simul in eodem subiecto, quia nempè, accidens induiduatur ab illo.

Secundò. Secundo probatur: etenim extrema prædictarum vnionum non numero distinguuntur, sed specie, vel quasi specie, distinctioneque essentiali, nam personalitates diuinæ, quæ sunt talium vnionum extrema, sunt quasi specie distinctæ: ergo vniones ab illis specificatæ non possunt solo numero distingui, sed necessario debeant distingui specificè, essentialique distinctione.

98 *Secunda pars antecedentis probatur. Philos.* Deindè pro secunda parte probatur: si namque prædictæ vniones essent specificè distinctæ, necessario esse deberent specificè inæquales: repugnat enim æqualitas inter species specificè distinctas, vt communiter supponunt Philosophi ex Aristotele 7. *Metaph. textu* 5. vbi docet, quod species sunt sicut numeri, inter quos nequit cum æqualitate essentiali, specifica differentia subsistere, & 10. *Metaph. textu* 5. vbi ab Aristotele asseritur, duas species sub eodem genere contentas taliter inter se comparari, vt vna se habeat sicut priuatio ad aliam propter imperfectionem, & alia propter perfectionem sicut habitus se habeat: quæ doctrina vera esse non potest, si inter species distinctas sit possibilis æqualitas; sed implicat, prædictas vniones esse perfectionis specificè inæqualis, cum subiectum illarum sit idem, nempe, vna, & eadem natura creata; termini autem à quibus speciem desumerent, videlicet, personæ diuinæ, inæquales esse non possint in aliqua perfectione: ergo implicat, modos vnionis, quibus natura creata in prædicto casu vniretur,

tur, specificè distingui; distinctio namque relationum specifica, siue prædicamentalium, siue transcendentalium desumi debet à termino, vel à fundamento, aut subiecto.

Hoc argumentum à Recentioribus Thomistis non tangunt. Ne enodetur difficultas, etsi modus vnionis negetur. S. Tho.

99 Hoc argumentum à Recentioribus nostris non tangitur, forte, quia in mysterio Incarnationis non recognoscunt vnionem realiter ab extremis distinctam. Quamuis tamen prædicta sententia admittatur, eadem superest difficultas; nam licet modus substantialis vnionis realiter ab extremis vnitis distinctus probabiliter in hoc mysterio negetur; non tamen possunt Discipuli D. Thomæ negare relationem prædicamentalem, qua humanitas de nouo ad Verbum relata fuerit, cum eam tradat expresse Angelicus Doctor *q.2.art.7.in corpore*; & de huiuscemodi relatione idem argumentum militet, quod de modo substantiali vnionis; an, scilicet, casu, in quo humanitas vniretur simul tribus personis diuinis, vnica relatione, vel pluribus ad illas compararetur? Si namque vna relatio asseratur, non obstante distinctione terminorum, poterit etiam, eadem distinctione non obstante, vnicus modus vnionis naturam creatam pluribus personis vnire, cum non minus relatio prædicamentalis, quam transcendentalis à termino speciē desumat. Si autem in prædicto casu relationes prædicamentales multiplicentur, pluresque in natura creata admittantur, eadem difficultas insurgit, an, scilicet, distinguantur solo numero, an verò distinctione specifica, etsi specie distinguuntur, an sint æquales in perfectione, vel essentialiter inæquales, & quidquid de relatione prædicamentali asseratur, poterit accommodari modo vnionis realiter ab humanitate distincto: vnde immeritò Zipullus *q.2. art.7. dub.1. §.3* ducitur argumento facto ad negandum modum substantialem vnionis realiter ab humanitate distinctum, cum, vt dixi, eadem difficultate prematur, loquendo de relatione prædicamentali, quæ negari in humanitate a Discipulis D.Thom. non potest.

Redarguitur Zipel.

100 Illi autem, qui vnionem realiter ab extremis distinctam in mysterio Incarnationis ea parte naturę constituunt, variè argumento facto occurrunt. Frequentior solutio est, necessarias esse vniones distinctas realiter, vt pluribus personis diuinis natura creata vniatur. Ita supponunt Suarez, Vazquez, aliique Recentiores: de genere autem distinctionis inter prędictas vniones non disputant; cum vero distinctio vnionum non aliunde, quā ea terminorum distinctione sumatur, & hęc essentialis sit in terminis, consequenter dicere tenentur, vniones terminatas ad illos specificè fore distinctas. An autem forent ęquales, vel inęquales, in perfectione essentiali, plures non tractant, alij inconueniens non censent, inter specificè distincta esse omnimodam ęqualitatem.

Prima solutio.

Primus modus explicādi solutionem.

101 Alij, etsi inter entitates completas specificè distinctas essentialem ęqualitatem non admittant, inter modos verò incompletos, esto sint specifice distincti, ęqualitatem admittere pro inconuenienti non habent, & potissime inter prędictas vniones, quibus natura creata vniretur pluribus personis diuinis; cum enim illarum distinctio specifica sumatur ex personis terminantibus, & inter diuinas personas cum distinctione essentiali proprietatum personalium componatur omnimoda ęqualitas, & negatio omnis Inęqualitatis propter identitatem cum essentia diuina, vel illius essentialem inclusionem, quæ, quia infinita in omni genere est, non admittit in rebus cum ipsa identificatis, vel illam in se includentibus aliquam inferioritatem, sicut nec imperfectionem, sit consequens, vt in istis modis vnionis, tametsi specificè distinctis, omnimoda seruetur ęqualitas, nec vna illarum ab altera excedi possit.

Secundus modus explicandi prædicta solutionē.

102 Alij denique non valentes intelligere inter entitates creatas completas, vel incompletas cum specifica distinctione ęqualitatem in perfectione essentiali, asserunt, prędictos modos vnionis eo ipso, quod sint specificè distincti, necessario esse essentialiter inæquales; quis autem alium excedat non posse ex terminis, vel ex subiecto desumi, sed pendere ex mera voluntate Dei, qui ex infinitis modis possibilibus specificè distinctis, quibus humanitas posset vniri, cuilibet diuinæ personę, quos vellet, produceret. Ita Gaspar Hurtado *disputatio 3. de Incarnatione difficultatis 5. numero 27.* vbi addit, posse Deum vno, & eodem numero modo distincto secundum speciem ab eo, quo de facto humanitas fuit vnita personalitati Filij illam vnire tribus diuinis personis: sicut vnus, & idem numero cognitionis actus potest plura obiecta specificè distincta essentialiter respicere.

Tertia explicatur.

Gaspar Hurt.

103 Hæc tamen solutio, & modi illam defendendi, explicandique non placent. Et primus reijcitur primo; aduersatur enim communi Methaphysicorum sententiæ cum Aristotele *locis vbi supra* asserenti, non posse inter specie distincta inueniri essentialem ęqualitatem, quod maximè verum censent inter entitates creatas, siue completę, siue incompletæ sint. Quam sententiam Philosophi, & Methaphysici non tam probant, quam vt principium manifestum supponunt ea Philosopho *locis* in argumento *relatis*. Deinde, nam si possent duę naturæ specifice distinctæ omnimode æquales esse in perfectione essentiali, idem posset affirmari de naturis, quamuis genere distinctis; hoc autem dici non potest; alias non posset ratione naturali monstrari repugnantia pluralitatis Deorum, quod communi Theologorum sententiæ aduersatur. Quod autem sequatur, probo: si namque non repugnant duæ naturæ specificè, aut generice distinctæ ęquales omnino inter se in perfectione essentiali, non est vnde repugnare possit, esse duo prima principia omnino æqualia inter se, quorum vnum ab altero non procedat; sed concessis pluribus primis principiis, pluralitas Deorum conceditur: ergo admisso, posse inter specifice, & generice distincta seruari omnimodam ęqualitatem in perfectione essentiali, non est vnde possit ratione naturali conuinci repugnantia pluralitatis Deorum.

Primus modus dicendi reijcitur 1.

Secundō.

104 Deinde secundus modus dicēdi, quem sequitur Magister Prudentius *tract.3. de Incarnatione disput.1. dub 1. sectione 4. num. 102. & seqq.* reiicitur primo; nulla enim ratio sufficiens discriminis potest inter naturas completas, & entitates modales, & incompletas constitui quoad hoc, quod specifica distinctio inæqualitatem inferat essentialem: ergo si doctrina ista tenet in naturis completis, quod, nempe, inter illas cum distinctione specifica, & essentiali, non stat essentialis ęqualitas, non potest in entitatibus incompletis negari, sed consequenter asserendum est, eo ipso, quod entitates modales essentialiter, aut specifice distinguantur, necessario esse essentialiter inequales.

Secundus modus dicendi reijcitur 1.

105 Secundo reiicitur: nam quod personæ diuinæ cum diuersitate essentiali, vel quasi essentiali proprietatum personalium seruent inter se omnimodam æqualitatem, prouenit, vel ex eo quod personalitates Dei ratione illius, in quo distinguuntur, non important perfectionem, nec illam superaddunt essentiæ; ac proinde secundum illas non attenditur ęqualitas, vel inęqualitas inter diuinas personas, vt docet D.Thom. *1. parte quæstione 36. articulo 4. ad 3. & quæstione 42. articulo 4. ad 2.* Vel quia, licet ratione illius, quod explicant, & superaddunt essentię, absolutisque perfectionibus, perfectionem relatiuam importent; includunt tamen in se ipsis essentiam diuinam, cum qua non potest inferioritas, vel inęqualitas aliqua, sicut nec imperfectio, componi; sed nulla ex his rationibus militat in modis vnionis: vnio namque substantialis naturæ creatæ cum Deo, perfectio maxima est, vt omnibus est in confesso, & alias modi prædicti non includunt in se ipsis aliquam vnam naturā, quæ ob sui infinitatem non patiatur inæqualitatem perfectionis ergo, si dantur modi vnionis specifice distincti, debent esse inæquales in perfectione essentiali.

Secundo.

S.Th.

106 Tandem modus vltimus dicendi reiicitur: nam licet sit in potestate Dei ex essentiis possibilibus, quas voluerit producere; non tamen est constitutum in illius potestate variare rerum essentias, nec excessum perfectionis inter illas constituere. non enim est in potestate Dei, quod homo Angelum excedat, nec pariter potest facere, quod brutum excedat hominem: ergo excessus essentialis inter modos illos vnionis, non est reducendus in diuinam voluntatem; sed aliunde debet pēsari At non est assignabile caput, vnde possit sumi excessus, cum subiectum idem sit, nempe, eadem natura, quæ vnitur, & consequenter ex illa, nec distinctionem, nec excessum possunt venari; termini autem à prædictis modis inspecti non sint inequalis perfectionis, vt ex fide presupponimus, qui credimus, tres personas diuinas æquales omnino esse: ergo non sunt possibiles modi substantiales vnionis naturæ creatæ cum diuinis personalitatibus, inæquales in perfectione essentiali.

Modus vltimus impugnatur.

(.·.)

§. VII.

Traditur, & defenditur vera solutio.

107 *Secunda, & vera solutio. Doctrina prob. 1. Secundo.* VNdè, omissa hac solutione ad argumentum respondeo, casu, in quo tres personæ assumerent vnam naturam creatam, vnicum modum vnionis constituendum esse ex parte naturæ assumptæ. Quod patet primò ex dictis contra præsatos modu dicendi. Deinde, nam si modi vnionis essent in natura assumpta multiplicandi propter distinctionem proprietatum personalium, quibus natura vnitur, non solum specie differrent, sed etiam genere distinguerentur, ita vt solum analogam conuenientiam haberent, quod contrarij Auctores non docent. Quod autem sequatur, patet; nam proprietates personales taliter inter se distinguuntur, quod non conueniunt genericè, sed tantùm conuenientia analoga in ratione entis diuini transcendentis, & in ratione personalitatis vt sic, & personalitatis diuinæ: ergo, si ex illarum distinctione mod. vnionis necessario distinctionem acciperent, non solum specificè differrēt, sed etiam genericè inter se distinguerentur, & solum analogica vnitate, vel conuenientia gauderent.

108 *Denique ex D. Th.* Denique, quia est expressa sententia Angelici Præceptoris 3. *ad Annibaldum dist. 1. qu. vnic. art. 4. ad 3.* quod ita procedebat: *Si tres personæ assumerent vnam, & eundem hominem, aut vna, aut pluribus vnionibus; sed non vnica, nec pluribus: ergo.* Cui argumento ita respondet: *Ad tertium dicendum, quod vnio secundum rem, prout relatio est, esset vna ex parte humanæ naturæ, quia accidentia eiusdem speciei impossibile est in eodem multiplicare, &c.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur. Eadem ratio est quoad vnitatem, vel pluralitatem de relatione, qua humanitas, vt vnita, ad personam, cui vnitur refertur, ac de modo substantiali vnionis; sed iuxta D. Thomam si vna, & eadem natura vniretur simul tribus diuinis personis, relatio, qua ad illas, vt vnita, referretur, esset vna, & eadem numero: ergo modus substantialis vnionis, quo humanitas vniretur tribus personis diuinis, supposito, quòd sit realiter ab humanitate distinctus, vnus, & idem numero esset.

109 *Non vrgēt probationes maioris. Ad 1. dicitur.* Nec vrgent, quæ adducta sunt in probationem maioris, ad cuius primam probationem dicatur, veram esse maiorem, quando termini sunt distincti distinctione formali, falsam autem, quando in ratione termini, vel non differunt, vel solum materialiter distinguuntur, qualiter in nostro casu contingit: nam personalitates diuinæ terminant vnionem naturæ creatæ, prout illi præstant perseitatem existendi, & perseitatem incommunicabilitatis: sub prima ratione non differunt, nam dictam perseitatem præbent ratione subsistentiæ absolutæ, quam in se includunt, & quæ in illis non multiplicatur, sed est eadem omnino; sub posteriori verò consideratione, prout, scilicet, præstant perseitatem incommunicabilitatis, etsi entitatiuè differant plus quam specificè; in ratione tamen termini non differunt distinctione formali, nam respiciuntur à natura creata, & a modo vnionis, quo natura ipsis vnitur, vt continentes eminenter personalitatem creatam propriam naturæ, in qua ratione tres personalitates diuinæ conueniunt, solumque materialiter distinguuntur. Quæ doctrina non potest in sententia D. Thomæ negari, qui, vt *proximè* dicebamus, relationem realem prædicamentalem, qua natura creata tribus personis vnita referretur ad illas, asserit, fore vnam numero; quia plura accidentia solo à numero distincta non possunt simul esse in eodem subiecto, nec in illo, solo numero multiplicari: ergo apertè sentit D. Thomas, personas diuinas, prout terminant relationem prædicamentalem vnionis, non distingui distinctione formali, nam si ita distinguerentur; relationes, quibus illas natura respiceret, non numero, sed specie differrent, & consequenter possent simul conuenire naturæ: accidentia namque specificè distincta possunt esse simul in vno, & eodem subiecto. Sed personæ terminant relationem transcendentalem vnionis eodem modo, quo terminant relationem prædicamentalem super ipsam fundatam: ergo in ratione termini modi vnionis substantialis ipsas transcendentaliter respicientis solum materialiter differunt, quæ distinctio vnitati relationis non obstat.

Ad secundam probationem dicatur, veram esse maiorem, loquendo de vnione quoad vnitatem, vel distinctionem specificam; hæc enim à termino sumitur, falsam autem quoad vnitatem numericam; hanc etenim, non à termino, sed à subiecto relationem desumere, est perpetua doctrina Angelici Præceptoris; quo circa semper negat, non posse plura accidentia, esto respectiua sint, esse simul in eodem subiecto, patremque non pluribus, sed vnica relatione ad plures filios referri, docet D. Thom. *infra*, ne plures relationes prædicamentales simul in eodem numero subiecto inueniantur, & concessa minori, neganda est consequentia, & instatur in relatione prædicamentali, quæ non potest vna manens plura subiecta referre, nec in illis subiectari; potest tamen, numerica vnitate seruata, respicere plures terminos materialiter distinctos, vt de relatione vnionis naturæ creatæ ad personam docuit Angelicus Doctor. 110 *Ad secundam.*

Et ex his ad tertiam probationem, distinguo maiorem: si plures causæ adæquatæ, vt plures formaliter, ab effectu respiciantur, concedo maiorem: si quamuis plures sint, non tamen vt plures respiciantur, sed prout in aliqua ratione conueniunt, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens: non potest vnicus modus vnionis vnire naturam creatam cum pluribus personis diuinis per dependentiam essentialem ab illis, formaliter vt plures sunt, concedo consequentiam: cum dependentia essentiali ab illis, prout in aliqua ratione conueniunt, nego consequentiam. Et quidem actus vitalis essentialiter à principio vitali dependet, & actus supernaturalis essentialiter dependet a principio supernaturali; & tamen in sententia nostras Thomistis communi potest idem actus charitatis, qui elicitur medio habitu, elici mediante auxilio, quamuis auxilium transiens, & habitus essentialiter distinguantur, quia non procedit ab illis, quatenus distinctis formaliter, sed prout conueniunt in tendentia ad idem obiectum, modo tendendi, per quem essentialiter distinguuntur, materialiter se habente per comparationem ad actum, quatenus ab illis procedit, & est effectus illorum. 111 *Ad tertiā.*

Ad vltimam probationem maioris, concesso antecedenti, nego consequentiam, & ratio discriminis est; nam vniones ex parte personarum se tenentes cum personis identificantur; ac proindè multiplicantur cum illis, vnio autem, qua natura creata vnitur personis, cum illis non identificatur; & alias illas respicit sub ratione, in qua conueniunt: ex quo prouenit, vt specie multiplicari non possit: vt enim specie multiplicaretur, oportebat, vt illas respiceret, quatenus distinctas formaliter: & cum ex alia parte subiectum recipiens vnionem, nempe, natura creata, non multiplex sit, sed idem, non potest vnio numero multiplicari; ac proindè vnica, & eadem vnione vniretur pluribus personis diuinis. Et insto argumentum in relatione prædicamentali, qua natura vnita respiceret tres personas, illi namque ex parte personarum plures correspponderent relationes, vt docet D. Thom. *ad Annibald. loco citato*; & tamen relatio ex parte naturæ se tenens esset vna, & eadem numero, vt *ibidem* Angelicus Doctor docet. Insto etiam in relatione, qua pater ad plures filios refertur, quæ iuxta D. Thomam *in hac 3. p. infra q. 35. art. 5.* est vna, & eadem numero; & tamen ex parte filiorum talem relationem terminantium diuersæ sunt relationes, quod non aliundè prouenit, nisi quia illarum distinctio materialiter se habet, comparatione relationis, qua pater respicit illos. 112 *Ad vltimam.* *S. Th.*

Sed vrgebis, & instabis primo: vt enim docet D. Thom. *in hac q. art. 4.* ideò vna persona diuina potest sine alia terminare naturam creatam, quia illam terminant ratione proprietatum personalium, penès quas distinguuntur personæ. ergo sentit D. Thomas, personam v. g. Filij terminare naturam humanam ratione suæ proprietatis personalis, prout a proprietate Patris distinctæ, & consequenter terminat vnionem naturæ humanæ cum ipsa formaliter ratione illius, in quo distinguitur ab alijs proprietatibus personalibus, non autem ratione alicuius, in quo dictæ proprietates conueniant. 113 *Sed instabis 1.*

Deinde, nam filiatio v. g. ratione illius, in quo distinguitur à paternitate, terminat naturam diuinam, alias non constitueret personam a Patre distinctam; sed est potens terminare naturam creatam ratione eiusdem, quo diuinam terminat naturam: ergo est potens terminare creatam ratione illius, ratione cuius à paternitate distinguitur, & consequenter etiam vnionem naturæ creatæ cum ipsa terminare potest, & de facto illam terminat, prout distincta a paternitate. 114 *Secundo.*

Præ-

115 *Tertio.* Præterea, quia namque pater creatus omnes filios à se genitos respicit relatione paternitatis, non prout distinctos formaliter, sed prout in aliqua ratione conuenientes, non potest non respicere illos, supposito, quòd existant: ergo si modus vnionis, quo natura creata vnitur personæ diuinæ; non respicit illam formaliter, prout ab alijs distinctam, sed prout conuenit cum illis, non poterit non respicere omnes diuinas personas, & consequenter non poterit natura creata vni ex personis diuinis seorsim ab alia vniri.

Vltimo. Denique, nam sequitur ea doctrina a Nobis tradita, humanitatem semel cum diuino Verbo vnitam posse successiuè alijs personis vniri ex vi eiusdem modi vnionis: consequens est falsum. ergo & tradita doctrina. Sequela patet: quia namque Pater creatus omnes filios à se genitos respicit, prout conuenientes in vna ratione terminandi paternitatem, vna, & eadem relatione, qua Filium primogenitum respicit, successiuè refertur ad filios secundò genitos ergo si vnio humanitatis cum Verbo respicit personam Verbi, non prout ab alijs distinctam, sed sub ratione, in qua conuenit cum alijs personis, poterit humanitas semel cum diuino Verbo vnita ex vi eiusdem modi vnionis successiuè alijs personis vniri. Quòd autem consequens sit falsum probatur: sicut enim non potuit humanitas absque sui mutatione vniri personæ Verbi, vt *tractat. praced.* docuimus: ita nec potest de nouo alteri personæ vniri, quin de nouo mutetur intrinsecè, cum in vtroque eadem militet ratio; sed si ex vi eiusdem vnionis successiuè secundæ personæ vniretur, ex vi huiuscemodi vnionis non mutaretur de nouo; cum nulla forma daretur de nouo illi superueniens, quod necessum erat, vt de nouo mutaretur intrinsecè: ergo non potest humanitas, aut quæuis alia natura semel cum vna persona vnita successiuè alteri vniri ex vi eiusdem modi vnionis, quo primæ personæ vnitur.

116 *Ad 1. replicam respond.* Respondeo ad primam replicam, concessa doctrina D. Thomæ, & prima consequentia, distinguendo consequens subillatum: terminat Verbum habitudinem vnionis, qua humanitas ipsi vnitur, ratione illius, in quo distinguitur ab alijs personis reduplicatiuè, & formaliter, nego consequentiam: materialiter, & specificatiuè, concedo consequentiam. Itaque ratio *qua* terminans immediatè ex parte Verbi vnionem humanitatis cum ipso est personalitas Verbi distincta ab alijs personalitatibus; cæterum ratio *qua* terminandi est continentia eminentialis personalitatis propriæ humanitatis, quæ ad illam esset consequutura, nisi à Verbo impediretur: & quia in hac continentia eminentiali personalitas Verbi conuenit cum alijs formaliter, fit, vt ratio terminandi non sit id, in quo distinguitur, sed id, in quo cum alijs personis conuenit, non quidem conuenientia reali, sed conuenientia rationis.

Ad secundam. Et ex his ad secundam replicam constat solutio; solum enim sequitur, filiationem terminare habitudinem vnionis, qua humanitas ipsi vnitur ratione illius, ratione cuius terminat naturam diuinam, vt rationis *qua* terminantis; non autem vt rationis *qua* terminandi prædictam habitudinem, sed hæc est continentia eminentialis personalitatis creatæ, in qua filiatio conuenit cum alijs personis, sicut de ratione terminandi relationem prædicamentalem, qua natura creata personæ diuinæ vnita ad ipsam prædicamentaliter refertur, necessario discurrendum est in doctrina D. Thomæ, vt constat ex dictis.

117 *Ad tertia.* Ad tertiam, distinguo antecedens: ly *quia* dicente causam adæquatam, nego antecedens: causam inadæquatam, concedo antecedens, & nego consequentiam; disparitas autem est, nam eo ipso, quòd a Patre alij filij generentur, adsunt omnia connotata requisita, vt paternitas, qua primum respiciebat filium, extendatur ad alios, & ideo, illis existentibus, necessario ad illos extenditur prima relatio. Nam connotata requisita, vt prima relatio de nouo extendatur ad filios secundò genitos, ast illorum existentia pro termino, & genitos esse ab eodem parente ex parte fundamenti, quæ omnia adsunt eo ipso, quod de nouo filium aliquem generet; & idcirco eo ipso quòd de nouo filium generet, necessario ad illum præexistens relatio extenditur; secus in nostro casu opposita de causa contingit, nam connotatum exactum, vt vnio, qua humanitas vnitur vni personæ, illam cum altera nectat non est sola existentia alterius personæ, sed insuper actio vnitiua humanitatis cum illa: & quia hæc de facto non datur, ideò modus vnionis, quo humanitas, Verbo vnitur, non terminatur necessario ad alias personas diuinas.

118 Ad vltimam obiectionem responderi potest primò, concedendo sequelam, & negando minorem, ad illius probationem, nego maiorem; disparitas autem est, nam cum natura creata primo, personæ diuinæ vnitur, adest terminus formalis nouus respectus transcendentalis, quem vnio dicit ad personam terminantem, & ideo non potest primò, diuinæ personæ vniri per nouitatem solum denominatiuam, absque nouitate entitatis, & consequenter non potest prima vnio cum aliqua persona diuina dari in natura creata absque intrinseca illius mutatione; semel tamen cum vna persona vnita, cum de nouo alteri personæ vnitur, non additur terminus formalis nouus, sed solum nouus terminus materialis; & idcirco absque nouitate entitatiua cum sola nouitate denominatiua potest præexistens vnio de nouo ad secundam personam extendi, & consequenter potest humanitas de nouo secundæ personæ vniri absque sui physica mutatione. Et instò manifestè argumentum in sententia communi Thomistarum: ipsi namque ex eo quod subiectum, quod antea non referebatur, de nouo, primò referatur ad terminum, quem antea non respiciebat, inferunt, subiectum physicè per relationem prædicamentalem mutari, & inde vlterius colligunt, relationem prædicamentalem distingui realiter à fundamento; & tamen ex eo quòd pater relatus ad primum filium, secundum de nouo respiciat, realem mutationem in patre nouitet ad secundum filium relato non inferunt, nec nouitatem intrinsecam entitatiuam, sed solum nouitatem denominatiuam. Cuius rei nullum aliud discrimen potest constitui, nisi quia in primo referri adest nouus terminus formalis, in secunda verò extensione, qua pater ad filium secundò à se genitum refertur, non nisi terminus nouus materialiter superadditur: pariter ergo in præsenti. *Ad vltimam resp. 1.*

Secundo responderi potest, negando sequelam, ad cuius probationem respondeo primo, negando antecedens, nam licet pater creatus vna, eademq; relatione omnes filios a se genitos respiciat, eo quod duo accidentia solo numero distincta non possunt simul in eodem subiecto existere, vt docet D. Thom. *infra q. 35. art. 5. in corpor.* cum autem post primam generationem aduenit secundus filius, aduenit etiam secunda relatio, per quam pater ad primum, & secundum refertur, & prima relatio corrumpitur per aduentum perfectioris relationis: vnde non respicit filios genitos post primum eadem numero relatione, qua ad primum referebatur, sed relatione distincta noniter superueniente. Iuxta quam doctrinam consequenter in nostro casu est dicendum, vnionem, qua humanitas fuit diuino Verbo vnita, si de nouo alteri personæ vniretur, corrumpendam forè per aduentum perfectioris vnionis, qua simul vtrique personæ vniretur; etsi post vnionem cum duabus, successiuè vniretur cum tertia, idem, & eadem ratione eueniret, nempè quod prima vnio, qua erat duabus personis vnita, destrueretur per aduentum perfectioris vnionis, per quam vniretur cum tribus. 119 *Secundo resp.* *S. Tho.*

Vel secundo ad probationem sequelæ respondeo, negando vt adæquatam, causalem antecedentis; sed ideo paternitas prius existens, qua pater ad primum filium refertur, ad filium secundo genitum inuariata intrinsecè perseuerans extenditur, quia nihil entitatis intrinsecæ illi deest, vt ad secundum filium extendatur, sed solum connotatum extrinsecam, nempè, secundi filij existentia: vndè, illa posita, prima relatio inuariata manens entitatiuè, ad secundum filium extenditur; vnioni autem, qua humanitas cum prima persona vnitur, non conuenit omnis entitas intrinseca requisita, vt ad secundam personam successiuè extendatur; & ideo vel noua vnio præexistenti indiuidualiter distincta, illaq; perfectior requiritur, vel præexistentis vnionis noua, & intrinseca perfectio, si forte est possibilis. Quod si huius discriminis petas rationem, ea est, nam vt humanitas cum vna persona vnita, alteri de nouo vniatur, requiritur noua actio productiua, & cum terminus per huiusmodi actionem productus sit vnio, requiritur noua vnio nouitate substantiali, vel accidentali: ac proindè in prima vnione non erat, quidquid entitatis requiritur, vt humanitas secundæ personæ vniretur. Vt autem relatio prius existens, qua pater ad primum filium refertur, secundum respiciat, non est necessaria actio relationem producens, sed tantùm producens terminum; ac per consequens nouitas entitatiua in relatione necessaria non est, sed sufficit nouitas solum denominatiua, ut patrem ad secundum filium referat. 120 *Ad probationem sequela respond. 2.*

Ex dictis ad hanc obiectioné habetur alia tertiæ obiectionis solutio, negando antecedens, quod, scilicet pater creatus ex ui primæ relationis, qua ad primum filium refertur, necessario omnes filios à se genitos respiciat, licet enim nunquam duæ relationes simul existant in illo, eo quod 121 *Alia solutio tertia obiectionis.*

duo

duo accidentia solo numero distincta non possunt simul eidem subiecto inesse; non tamen prima relatio extenditur ad filios de nouo genitos, nec patrem refert ad illos, sed prima relatione destructa per aduentum relationis perfectioris, ex ui istius ad primum, & secundum refertur, ut constat ex dictis in secunda solutione quartæ obiectionis: unde ex nostra doctrina non sequitur, humanitatem ex ui unionis, qua cum prima persona vnitur, necessario uniri cum aliis.

122 *Solutio 4. obiectionis, & hucusque dicta impugnatur.* Sed adhuc contra primam solutionem quartæ obiectionis, & hucusque dicta instabis: in unione cum secunda persona adest nouus terminus formalis, respectus transcendentalis, quem unio ad personam dicit: ergo non potest humanitas de nouo secundæ personæ uniri absque intrinseca mutatione, nouitateque entitatiua. Consequentia tenet ex dictis; antecedens autem probatur, nam secundam unionem terminat secunda persona, prout a prima reduplicatiue distincta; sed personalitas unius personæ distinguitur à personalitate alterius formaliter: ergo persona, cui secundo unitur humanitas, terminat illius unionem, prout formaliter ab alia persona distincta, & consequenter in unione, qua secundæ personæ unitur, adest terminus formalis nouus, respectus transcendentalis unionis. Maior probatur: terminat secundam vnionem sub ea ratione, sub qua secundam personam constituit, cum vnio sit personalis; sed constituit secundam personam reduplicatiuè, prout ab aliis personis distincta, cum persona ex secunda vnione resultans sit in ratione personæ distincta ab aliis formaliter, quod saluari non potest, nisi personalitas, cui secundo vnitur natura, prout ab aliis personalitatibus distincta, secundam personam constituat: ergo personalitas, cui secundo humanitas vnitur, terminat secundam vnionem, prout distincta ab aliis personalitatibus reduplicatiuè, & formaliter, & consequenter est in ratione termini vnionis formaliter distincta à termino, cui primo vnitus humanitas.

123 *Respond.* Respondeo, negando antecedens, ad probationem nego maioram, ad illius probationem distinguo maiorem: sub eadem ratione *qua*, concedo maiorem: sub eadem ratione *sub qua*, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: cum enim personalitas patris vnita eidem naturæ, cui personalitas filii præsupponitur vnita, distinctam constituat personam ab ea, quam personalitas filii constituit, concurrit ad constitutionem personæ reduplicatiuè vt ab illa distincta; quia tamen humanitas est vnibilis vtrique personalitati, quia continent eminenter personalitatem propriam, respicitur vt æque ab humanitate vt vnibili ratione huius continentiæ formaliter; & quia in hac continentia personæ diuinæ conueniunt, non respicit illas vt distinctas reduplicatiuè, & formaliter, sed tantum materialiter, & specificatiuè. Et idem de vnione humanitatem vniente est dicendum, quod, nempe, non respicit personas diuinas formaliter prout distinctas, sed prout in prædicta ratione conuenientes. Cuius rei aliquale exemplum habemus in vnione, qua materia substantialis, formæ substantiali vnitur, quæ in plurium sententia est vna, & eadem respectiuæ ad omnes formas, & consequenter illas respicit materia vt vnibilis, non vt distinctas reduplicatiuè, sed vt in aliqua ratione conueniunt; & tamen formæ ad constitutionem totius resultantis ex illis, & materia, concurrunt reduplicatiuè, vt distinctæ, aliàs totum ex materia, & vna forma substantiali compositum non distingueretur à toto, quod materia cum alia forma componeret. Pariter ergo in præsenti distinctio personalitatum, quæ formaliter comparatur ad personæ constitutionem, materialiter se habet ad terminandam habitudinem vnionis: & ideò non potest vniones multiplicare.

§. VIII.

Secunda pars disputationis resoluitur.

Circa Secundum, quod in hac disputatione vocanimus in examen, an, scilicet, vna persona diuina possit simul plures naturas assumere, omnes Theologi conueniunt in sententia affirmatiua. Et probatur ratione D. Thom. ad hanc formam redacta: nam vis assumptiua non comprehensa ab vna natura potest simul ad aliam extendi; sed vis assumptiua conueniens diuinæ personæ non comprehenditur ab vna natura creata: ergo potest simul cum illa aliam naturam assumere. Consequentia tenet, maior est certa: nam eo ipso quod vis assumptiua non comprehendatur ab aliqua vna natura, non adæquatur cum illa; ac proinde illam excedit, ex quo vlterius fit, vt possit ad aliam assumendam extendi. Minor autem probatur, nam vis assumptiua naturæ creatæ conuenit personæ diuinæ ratione omnipotentiæ, vt principij assumptionis, & ratione personalitatis vt termini, sed nec omnipotentia, vt principium actiuum, nec personalitas, vt terminatiua comprehendi possunt ab vna natura creata, cum omnipotentia, vt actiua, & personalitas, vt terminatiua sint infinitę, & natura creata finita; infinitum autem a finito comprehendi non possit. ergo vis assumptiua competens diuinæ personæ non comprehenditur ab vna natura creata, & consequenter extendi potest ad simul cum illa aliam assumendam naturam. 124 *Omnes Theologi in sententia affirmatiua conueniunt. Ratione D. Th. probatur.*

Respondebis primò, quod licet hac ratione probetur, non repugnare, quantum est ex parte personæ, simul assumere plures naturas creatas; non tamen probari, quod non repugnet ex parte naturæ assumendæ, simul cum alia assumi ab vna persona. Sed contra primo: vt enim docet D. Thom. *articulo 6 eiusdem quæstionis in corpore* ex August. *epistola ad Volusianum*, in Mysterio Incarnationis tota ratio facti est potentia facientis, & consequenter ad iudicandum, an aliquid sit possibile, magis attendendum est ad conditionem personæ assumentis, quam ad conditionem extremi assumptibilis, nisi ex parte illius aliqua repugnantia, vel implicatio inuoluatur; sed ex parte naturę creatæ assumptibilis à persona diuina, non potest implicatio assignari coincidendi cum alia natura simul in eadem persona ergo, cum alias non repugnet ex parte personæ assumentis, vt ratio D. Tho. suadet, asserendum est possibile, quod vna persona diuina simul assumat plures naturas creatas. 125 *Respondebit 1. Reijcitur 1. S. Tho. S. August.*

Secundò, nam quòd non repugnet ex parte naturæ creatę, cum alia simul, ab vna persona assumi, & cum alia simul in eadem persona coincidere, supponit D. Thom. ex Mysterio Incarnationis, in quo de facto natura creata coincidit cum natura diuina in eadem Verbi persona: ex quo euidentes colligitur, non posse illis repugnare conuenientiam in eadem persona cum alia natura creata, cum magis distent creata, & increata natura, quam duæ naturę creatæ. 126 *Secundo.*

Respondebis secundò, vim terminatiuam conuenientem personæ diuinæ, quamuis infinita sit, & consequenter incomprehensibilis à natura creata; posse tamen à natura increata, infinitaque comprehendi. Cum ergo personalitas diuina terminet naturam Dei, quæ increata est, infinitaque per essentiam, comprehendetur ab illa; ac proinde ex infinitate vis terminatiuæ conuenientis diuinę personę non probatur, posse simul assumere plures naturas creatas: sicut potentia generatiua Patris, quamuis infinita sit, cum termino infinito adæquatur, ab illoque comprehenditur, nempe, cum Filio à se genito: quo circa non potest Pater alium filium generare. 127 *Respondebit 2.*

Sed contra; nam ratio Angelici Præceptoris, supponit, personalitati diuinæ competere vim terminatiuam, non solum ad intra, respectu naturę Dei, sed etiam ad extra per comparationem ad naturam creatam. quę suppositio est de fide, qua credimus, de facto personalitatem Verbi terminasse naturam humanam; sed hæc vis terminatiua ad extra est infinita, & consequenter incomprehensibilis à natura creata in terminando ergo ex hoc, quod vnam terminet, non impeditur, vt simul terminet aliam, & plures in infinitum. Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum; quia namque diuinæ omnipotentiæ prętervim 128 *Sed contra*

vim productiuam ad intra conuenit vis ad extra productiua, & hęc virtus infinita est, non potest in producendo exhauriri ab aliquo effectu creato, & ab illo comprehendi: ex quo rectè arguitur, posse, vno effectu producto, simul producere alios; sed personalitati diuinæ prater vim terminatiuam ad intra conuenit vis ad extra terminatiua infinita; & consequenter inexhauribilis,& incomprehensibilis ab aliqua natura creata; ergo ex hoc,quod vnam terminet,non tollitur,quod simul terminet alias.

129 *Instantia non est ad rem.* Et ex his constat, non esse ad rem instantiam potentiæ generatiuæ, quæ in fauorem solutionis adducitur: hęc namque,sub denominatione potentiæ generatiuæ, non conuenit Deo per respectum ad creaturas, quæ infinitè distant ab ipso; & consequenter nequeunt illi assimilari, in natura, vel essentia similitudine vniuoca, & specifica quod necessarium erat, vt ab eo generari possent, & ad illas extendi potentia Dei generatiua, sub hac denominatione, sed tantum competit Deo per comparationem ad intra;& cum intra Deum habeat terminum per essentiam infinitum, videlicet, Filium genitum, adæquatur cum illo potentia generatiua intensiuè,& extensiuè,ab illoque comprehenditur; sed vis terminatiua competens personalitati diuinæ in ratione talis, non solum illi conuenit per respectum ad intra, sed etiam per comparationem ad extra, nempe in ordine ad naturas creatas, à quibus,quia finitæ sunt,adęquari,& comprehendi non potest: ergo exemplum potentię generatiuę in fauorem solutionis adductum omnino præter rem est.

130 *Respondebis 3.* Respondebis tertiò, personalitatem diuinam pro eo, quod addit supra essentiam,& ad lineam absolutam, non dicere perfectionem in frequentiori Thomistarum sententia; ac proinde, sub hac consideratione, non potest esse finita,nec infinita:ex quo vlterius sequitur, minus benè ex ratione infinitudinis personalitatis diuinæ ab Angelico Doctore probari, quod possit simul plures terminare naturas.

131 *Sed contra.* Sed contra nam vt personalitas diuina gaudeat vi terminatiua infinita,non requiritur, quod sit infinitæ perfectionis:ergo,quamuis pro eo,quod addit ad essentiam, & ad lineam absolutam,perfectionem non importet, potest ratione illius, quod essētiæ superaddit,eim infinita in terminando gaudere;ac proinde,etiam illa sententia supposita,efficacia rationis Angelici Præceptoris subsistit. Antecedens ostenditur primo:solum namque in linea explicante,vel dicente perfectionem, petit infinitas perfectionem infinitam: vnde, quia offensa grauis contra Deum irrogata non spectat ad lineam importantem perfectionem, infinitas grauitatis offensæ non est infinitas perfectionis, nec in illa infinitam perfectionem supponit, cum offensa in quantum talis nullam perfectionem dicat; sed vis terminatiua personalis ex suo conceptu perfectionem non importat,vt in sententia allegata supponitur: ergo infinitas virtutis personalis terminatiuæ infinitatem perfectionis non petit;& consequenter, vt personalitas diuina pro eo, quod addit ad essentiam, & ad lineam absolutam, sit virtutis in terminando ad extra infinitæ, non est necessarium,quod sic sumpta sit infinitæ perfectionis.

132 Secundo probatur idem antecedens: vt personalitas diuina pro eo,quod addit ad essentiam, sit inexhauribilis ab omni natura creata,non petitur, esse sub illo conceptu infinitæ perfectionis; sed in hoc consistit infinitudo in terminando; ergo ad hanc infinitatem saluandam infinitas perfectionis necessaria non est. Consequentia tenet, minor constas, nam isto modo infinitatis admisso, consequitur D. Thomas intentum, quòd, scilicet, possit eadem persona diuina plures simul terminare naturas creatas. Maior autem probatur: quod sufficit vt personalitas sit inexhauribilis à natura infinita,à fortiori est sufficiens,et exhauriri nequeat à natura limitata;sed quamuis personalitas diuina pro eo, quod addit ad essentiam, & sub expresso personalitatis conceptu, perfectionem non dicat, nec infinitæ perfectionis sit, non exhauritur vis eius terminatiua extensiuè à natura increata, quandoquidem ea terminatione illius non impeditur: et possit naturam creatam terminare: ergo quamuis sub prædicto conceptu infinitudinem perfectionis non explicet, erit ratione illius inexhauribilis à natura creata in ratione terminantis, & consequenter, vt sit inexhauribilis ab omni natura creata in ratione terminantis,& istu modo infinita, non exigitur, vt sub illo conceptu infinitæ sit perfectionis. Maneat ergo vis rationis D. Thomæ in concussa, & firmum, posse vnam personam diuinam simul assumere plures naturas creatas, in quo, vt diximus, omnes Theologi, nullo, quem viderim, dissentiente, conueniunt.

133 *Punctus difficultatis explicatur.* Quod ergo difficultatem non modicam ingerit,est, an casu, in quo vna persona diuina duas v.g. humanitates assumeret, esset dicenda vnus homo, an duo homines? De quo D. Thom. *in prœs. art. solut. ad 2. argum.* Prima sententia docet, in eo casu, nec dicendam esse personam assumentem vnum hominem,nec plures homines propriè,& simpliciter;impropriè tamen, & secundum quid, posse plures homines dici. Pro hac refert Vazquez *1 p. disp. 155. cap. 2.* Richardum *in 3. dist. 2. art. 1. q. 5.* illam tenet Durand. *in eadem dist. ind. q. 3. solut. ad 3.*

Prima sententia. Vazq. Richar. Durand.

134 *Reijcitur.* Hæc tamen sententia displicet communiter Theologis, eo quod in prædicto casu persona diuina duas humanitates assumens esset naturæ humanæ propriè, & simpliciter, propriéque & simpliciter homo: ergo vel propriè, & simpliciter esset vnus homo, vel propriè, & simpliciter plures homines. Antecedens est certum,& consequentia patet; nam vnum,& multa adæquatè diuiduot ens,& omnia eius inferiora: ergo quod continetur simpliciter sub aliqua entis natura, debet esse sub illa, vel simpliciter vnum, vel simpliciter multa; & consequenter necessariò est, asserendum personam diuinam plures assumentem humanitates simul, esse simpliciter vnum hominem, vel simpliciter plures homines.

135 *Secunda sententia.* Secunda sententia docet, eo in casu personam diuinam dicendam esse plures homines simpliciter. Hanc tenet subtilis Scotus *in 3. dist. 1. q. 3. & in 1. dist. 12. q. 2. §. iuxta quæstionem istam,* Scotum sequitur Franciscus del Castillo *disp. 6. de Incarnatione q. 3. a. 12* pro illa referens alios Scotistas. Eandem sententiam tenet Vazquez *1. p. disput. 155. cap. 4. & 5.* pro illa referens Altisiodorensem *lib. 3. summ. tract. 1. cap. 1.* & Capreolum *in 3. dist. 4. q. 1 art. 1. ad 1. contra Aureoli contra 3. conclus.* Vazquez sequuntur Gaspar Hurtado *disput. 3. de Incarnat. difficult. 7.* & Martinus Perez *disp. 10 sect. 1.*

Scot. Castilla. Vazq. Altisiod. Capreol. Gasp. Hur. Mart. Per.

136 *Vera sent. eligitur.* Tertia, & vera sententia defendit, personam diuinam duas humanitates assumentem, non esse dicendam duos homines, sed vnum hominem Hanc tenent Ferrara *4. Contra gentes cap. 1.* Caietanus, Medina, Aluarez, Cabrera, Nazarius, & Illustrissimus Arau o *in præsenti art. 7.* Lorca *disp. 31. num. 9.* Reuerendissimus Sancto Thoma *disp. 6. art. 3.* Zippullus *art. 7. dub. 1. §. 2. conclus. 1.* & nouissimè Prudentius *tract. 3. disp. 2. dub. 4. sect. 3.* Tenent etiam ex antiquioribus Marsilius *in 3 q. 1. art. 3. dub. 2.* & Gabriel in *3. dist. 1. q. 2. art. 3. dub. 4. ad secundam rationem.* Quibus ex Discipulis Scoti adhæsit Philippus Faber *in 1. sent. dist. 12. disp. 41 cap. 4. in fi. & in 3. dist 1. disp. 4.* pro illa referens Scotum *in 3. dist. 6. q. 1. ad 1. & quodlibeto 11. art. 6. in vltimis verbis.* Eandem sententiam sequuntur ex Patribus Societatis Suarez *disp. 13. sect. 3.* Granadus *controu. 2. de Incarnat. tract. 5. disp. 2. n. 3* Becanus *de Incarnatione cap. 4. q. 4. conc. 2.* Albertinus *corollar. 5. Theologico ex prædicamento substantiæ à obis. 3.* Arriaga *disp. 27. sect. 3. num. 22. & seqq.* Cardin. Lugo *disp. 3. sect. 3.* & Bernal *disp. 24. sect. 2. §. 4.* singulariter addens, duas humanitates, tunc casus, duo concreta hominis constituere,& consequenter duos homines. In quo parum consequenter videtur procedere, si namq; ex personalitate diuina & duplici humanitate duo concreta hominis, & duo homines resultant, sequitur, duos homines esse de persona diuina enuntiandos & consequenter personam diuinam in eo casu, non vnum, sed duos homines esse, cuius contrarium docet Bernal communi sententiæ adhærens. Probatur sequela: nam vtraq; humanitas prædicaretur in concreto de persona diuina: ergo si ex illis duplex concretum hominis resultaret, duplex concretum hominis prędicaretur de persona assumente; & consequenter, non vnus, sed duo homines esset.

Ferrar. Caiet. Medin. Aluar. Cabrer. Nazar. Araujo. Lorca. M. S. Tho. Zipul. Prudent. Marsil. Gabriel. Faber. Scot. Suar. Granad. Becanus. Albert. Arriag. Card. Lug. Bernal. In consequentia redarguitur Bernal.

137 *Respondet Bernal.* Respondet prædictus Auctor, personam diuinam posse dupliciter accipi: primò, prout in sua naturali constitutione, quatenus ex proprietate personali, & diuina natura constituitur diuina persona. secundo, prout in sua constitutione præternaturali, quatenus ex proprietate personali,exclusa, vel non intellecta diuina natura, & ex humanitate resultat persona humana: & de illa primo modo sumpta prædicari accidentaliter esse hominem vndè homo in tali prædicatione est concretum accidentale, & quia concreta accidentalia numerum, et vnitatem à supposito adæquatè venantur,fit consequens, vt homo de persona diuina sic accepta singulariter prædicetur, quamuis huma-

nita-

nitates sint plures. In secunda vero acceptione homo prędicatur de persona diuina essentialiter, non minus, quam de Petro, & alijs personis creatis, & consequenter in hac consideratione est concretum substantiale & quia concreta substantialia numerum, vel vnitatem adæquatè accipiunt à forma, vel natura, quam directè significant, fit consequens, vt de persona diuina accepta in sua præternaturali constitutione terminante duas humanitates, non singulariter, sed pluraliter prædicetur esse hominem.

138 *Reijcitur prædicta solutio 1.* Sed contra hanc solutionem facit primo: vt enim homo de persona diuina sub prima consideratione prædicaretur singulariter, & in secunda pluraliter, necessum erat, quod in prima sumeretur adiectiuè, & substantiuè in secunda; sed in nulla sumitur adiectiuè: ergo vel in vtraque prædicatur singulariter, vel in vtraque pluraliter: Consequentia tenet, minor videtur constans; nam licet plures asserant, humanitatem de Verbo diuino prædicari accidentaliter; nullus tamen docuit, hominem, prout de Verbo dicitur, adiectiuè prædicari, alias prædicatio ista: *Verbum diuinum est homo*, esset eadem cum hac: *Verbum est humanum, vel est humanatum.* Maior autem probatur: vt de personis diuinis, *Omnipotens*, & *Æternus*, singulariter, & pluraliter prædicentur, necessum est, quod substantiuè, & adiectiuè recipiantur, vt fatentur omnes Theologi: ergo pariter, vt de diuina persona homo diceretur singulariter, & pluraliter in prædictis considerationibus, necessum erat, quod ly *homo* in vna sumeretur adiectiuè, & in alia substantiuè acciperetur, cuius ratio est; quia vt varietur appellatio in terminis numeralibus, non attenditur res significata, sed modus significandi, & supponendi: vndè *omnipotens* sumptum adiectiuè, pluraliter dicitur de diuinis personis, quamuis ex parte rei significatum dicatum substantiale sit, & diuinis personis essentiale.

139 *Secundò.* Deinde contra eandem solutionem facit doctrina D. Thomæ *infra q.16. art. 1. ad 1.* vbi docet, hanc propositionem: *Deus est homo*, non est in materia remota, nec in materia contingenti, sed in materia necessaria quia ly *Deus* supponit pro persona Filii, de qua *homo* per se prædicatur; sed Deus non supponit pro persona Filii secundum præternaturalem constitutionem, sed prout naturaliter constituta ex proprietate personali, & natura; ergo sentit D. Tho. hominem de persona Verbi sic sumpta, non accidentaliter, sed per se prædicari, & consequenter falsum est, de persona diuina casu, in quo duas humanitates assumaret, prædicari esse hominem, vt concretum accidentale.

---

§. IX.

Statuitur conclusio, & examinantur aliquorum rationes.

140 *Statuitur conclusio, quã probat Bernal.* TERTIA, & communis sententia à Nobis pro conclusione statuitur. Illam probat Bernal *vbi supra*; quia homo, vt dicitur de persona diuina est concretum accidentale; sed concreta accidentalia numerum, vel vnitatem à supposito venantur: ergo, quamuis essent plures humanitates in vna ex diuinis personis, quia tamen suppositum vnum esset, non diceretur duo homines pluraliter sed vnus in singulari.

141 *Ratio Bernal non placet.* Hæc tamen ratio, quæ sola, aliis reiectis, potuit prædicto Auctori placere; Nobis non placet: tum; quia falsum est, hominem, prout dicitur de persona diuina, esse concretum accidentale: vt enim docet D. Thom *infra q. 16. art. 1.* homo de Deo, & persona Verbi non accidentaliter, sed essentialiter prædicatur; & consequenter concretum accidentale non est: ergo ratio istius Auctoris ex principio falso procedit; & consequenter est nulla. Tum etiam; quia vt nomen aliquod, seruata vnitate formæ, pluraliter prædicetur, non sufficit, quod forma sit extra essentiam subiecti, de quo nomen prædicatur, sed requiritur, quod ab modo significandi adiectiuè prædicetur, vt ex dicendis constabit; sed quamuis humanitas sit extra essentiam, personæ diuinæ; *homo* tamen non significat humanitatem per modum adiacentis, sed per modum per se stantis, nec adiectiuè, sed substantiuè humanitatem importat: ergo, ex eo, quod *homo*, prout dicitur de persona diuina, sit concretum accidentale, perperam à prædicto Auctore in-fertur, illius vnitatem, vel pluralitatem, adæquatè esse pensandam penes vnitatem, vel pluralitatem suppositi, de quo dicitur, ideoque in casu duplicis humanitatis terminatæ ab eadem persona diuina singulariter prędicari de illa esse hominem.

142 *Secũdo ab alijs prob.* Secundo illam probat Arriaga vbi *supra*: nam *homo*, vt dicitur de persona diuina, non significat humanitatem directè, sed subsistentiam in humanitate idem namque valet hæc propositio, *Persona diuina est homo*, ac ista: *Persona diuina est subsistens in humanitate*; in hac autem secunda prædicatione subsistentia importatur directè, & in recto, & humanitas indirectè, & in obliquo; & consequenter etiam in prima prædicatione, non humanitas, sed subsistentia in humanitate directè, & in recto significatur; sed casu, in quo vna persona diuina terminaret duas humanitates, quamuis naturæ essent duæ, vnum tamen esset subsistens in illis, & vnica subsistentia subsisteret in vtraque: ergo non obstante, quod naturæ plures essent, persona in illis subsistens, non asser plures homines, sed vnus homo.

143 *Reijcitur primò. S. Tho.* Hæc tamen ratio displicet non minus, quam prima, & reiicitur primo; vt enim docet D. Thomas *in 1. Sentent. dist. 4. q. 1. art. 1. in corpore*: *Hoc nomen Deus significat per modum perfecti, & per se subsistentis: sicut, & hoc nomen homo: vndè sicut hoc nomen homo in se importat non tantum essentiam, sed etiam suppositum, sed indistinctè, aliàs non prædicaretur de indiuiduis: ita hoc nomen Deus; & idcò de se habet, quòd possit supponere pro persona*: ergo iuxta. D. Thomam nomen *homo*, non significat directè subsistentiam in humanitate, sed humanitatem directè significat, indirectè autem, & indistinctè importat subsistentiam, & suppositum in humanitate subsistens, & inde habet, quod possit supponere pro indiuiduis. Patet consequentia nam ly *Deus* non significat directè subsistentiam, vel suppositum in Deitate subsistens, sed Deitatem ipsam, sed iuxta D. Thom. eadem ratio est de ly *homo*: ergo non significat directè subsistens in humanitate, sed ipsam humanitatem.

144 *Secundò.* Deinde reiicitur: nam ly *homo* eodem modo significat, prout dicitur de nobis, & prout dicitur de persona diuina; sed, prout de nobis dicitur non significat, subsistentiam directè, sed naturam humanam: ergo vt dicitur de persona diuina, non subsistentiam in humanitate, sed humanitatem directè significat. Minor cum consequentia tenet; maior autem ostenditur primo: nam iste terminus *homo* vnus est respectu omnium, de quibus prædicari potest, & est nomen absolutum, non connotatiuum, substantiuum, non adiectiuum; sed vnitas termini, vel nominis penes modum significandi pensatur: ergo respectu omnium, de quibus prædicari potest, eodem modo significat.

145 *Secundò probatur maior.* Secundo probatur maior: nam Verbum, & alii homines sunt in ratione hominis eiusdem speciei; sed si homo, vt dicitur de Verbo diuino, directè significaret subsistentiam in humanitate, & vt dicitur de aliis hominibus humanitatem significaret directè Verbum non conueniret cum illis vniuocè, nec specificè in ratione hominis, nam subsistentia diuina, & natura humana vniuocè non conueniunt in aliquo prædicato: ergo homo eodem modo significat, & idem habet directum significatum, prout dicitur de aliis hominibus, & de persona diuina. Confirmatur: subsistens in humanitate non dicitur vniuocè de Verbo, & de aliis hominibus: *Confirmatur.* nam subsistentia non prędicatur vniuocè de subsistentia increata, qua Verbum in humanitate subsistit, & de subsistentia creata, per quam in humanitate subsistunt cæteri homines; sed subsistentia, quam in sententia istius Auctoris directè significat *homo*, prout dicitur Verbo diuino, non conuenit vniuocè cum humanitate, quam significat directè, vt de aliis hominibus prædicatur: ergo homo non prædicatur vniuocè de Verbo, & de aliis hominibus, nec est in ratione hominis eiusdem rationis cum illis.

146 *Tertiò.* Denique prædicta ratio impugnatur: nam si ly *homo*, vt dicitur de persona diuina, significaret subsistentiam directè, ideo esset, quia idem valet, *persona diuina est homo* ac *persona diuina est habens humanitatem*, vel *subsistens in humanitate*; sed hæc ratio non conuincit, quod directè significet subsistentiam: ergo falsum est, quod *homo*, prout dicitur de persona diuina, directè subsistentiam significetur. Consequentia cum maiori tenet; minor autem ostenditur *Minor prob. 1.* primo: nam etiam huiusmodi propositio: *Petrus v. g. est homo*, idem valet, ac *Petrus est habens humanitatem*; ita vniuersum enim omne concretum explicatur per ly *habens*, album per habens albedinem, ens per habens enti-

tatem, &c. & tamen homo vt prædicatur de Petro non subsistentiam, sed naturam directè significat: ergo, ex eo, quod homo, prout dicitur de Verbo diuino, explicetur per *habens humanitatem*, vel per *subsistens in illa*, malè infertur, quòd significet subsistentiam, vel subsistens in humanitate directè.

147 *Secundò.* Secundo probatur minor, & præcedens probatio magis explicatur: hæc propositio: *Petrus v.g. est homo*, non est eadem cum illa: *Petrus est humanitas subsistens*, cum prima vera sit; secunda autem falsa propositio: ergo est eadem cum ista: *Petrus est subsistens in humanitate*, vel per illam explicatur; & tamen ex hoc, non sequitur, quod *homo*, ut prædicatur de Petro directè subsistentiam significet, sed tantum, quod pro subsistente in humanitate supponat: ergo pariter ex eo, quòd *homo*, prout dicitur de Verbo diuino prædicto modo explicetur, non sequitur, quod, prout sic, directè significet subsistentiam, sed sufficit, quòd illam de connotato, & indistinctè, seu implicitè importet, vt ex D. Thoma vidimus.

148 *Tertiò.* Denique eadem minor suadetur: hęc namque propositio: *Verbum diuinum est Deus*, non æquipollet cum ista: *Verbum est Deitas subsistens*, nec per illam rectè explicatur, alias hæc propositio: *Deus generat Deum*, æquipolleret cum ista: *Deitas subsistens generat Deitatem subsistentem*, quod admittendum non est, cum prima vera, & catholica sit, secunda autem ab omnibus reijciatur. ergo æquipollet cum hac: *Verbum est habens Deitatem, vel est in Deitate subsistens*. Et tamen ex hoc non licet inferre, *Deus*, vt dicitur de Verbo, & alijs personis diuinis, significare subsistentiam directè, alias tres personæ essent dicendæ tres Dij, sicut dicuntur tres habentes Deitatem, & tres subsistentes in illa, quod fides catholica abhorret. ergo, ex eo, quod ly *homo*, vt dicitur de personis diuinis, explicetur per *habens humanitatem* & hæc propositio: *Persona diuina est homo*, æquiualeat isti propositioni: *Persona diuina est habens humanitatem, vel est subsistens in illa*, male probatur, non humanitatem, sed subsistentiam in humanitate directè significare.

149 *Probatur conclusio nostra 1. ex D. Tho.* Vndè, relictis his argumentis, vt omninò insufficientibus, suadetur nostra conclusio primò ex D. Thoma *in præsenti art. 7 solut. ad 2* illis verbis: *Et ideò, si persona diuina assumeret duas naturas humanas, propter vnitatem suppositi, diceretur vnus homo habens duas humanitates*: ergo iuxta D. Thomam persona diuina assumens duas naturas humanas, non esset duo homines, sed vnus homo.

Secundò. Deinde probatur ex eodem Diuo Thoma 1. *p. quest.* 36. *art. 4. ad 2.* vbi docet. *Quod licet Pater vna proprietate sit principium Filij, & alia Spiritus Sancti, non ideò est dicendus plura principia, quia implicaretur pluralitas suppositorum*: ergo pariter vna persona diuina propter duas humanitates assumptas non diceretur duo homines, sed vnus homo propter vnitatem suppositi vtramque terminantis naturam.

Tertiò. Tertiò probatur, nam in Christo reperiuntur duæ naturæ substantiales, nempè, diuina, & humana; & tamen, quia personalitas, per quam in vtraque natura subsistit, non multiplex, sed vna est, non dicitur duæ substantiæ, sed vna: ergo pariter in casu duplicis humanitatis assumptæ ab eadem persona, non diceretur duo homines, sed vnus homo.

150 *Quartò.* Denique probatur ratione Angelicis Pręceptoris *in præsenti art. 7. solut. ad 2. argum* nominibus namque utendum est, secundum quod sunt ab significandum imposita; sed nomen ab aliqua forma impositum nunquam dicitur pluraliter, nisi intercedat pluralitas suppositorum: ergo, quamuis humanitates sint plures, si persona illas assumens est vna, non est dicenda duo homines, sed unus homo. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: nam vsus nominum venari debet ex ijs, quæ apud nos contingunt, nam diuina nominamus, & concipimus ad modum rerum creatarum; sed in ijs quę apud nos contingunt, nomen ab aliqua forma impositum numquam pluraliter dicitur, nisi intercedat suppositorum pluralitas: ergo absolutè nomen impositum ab aliqua forma, nunquam dicitur pluraliter, nisi intercedente pluralitate suppositorum. Minorem, in qua est difficultas, probat D. Thomas; homo enim duplici veste vestitus, non dicitur duo vesti, sed vnus vestitus duobus vestimentis, & qui habet duas qualitates dicitur singulariter aliqualis secundum duas qualitates; & sic de alijs: ergo vniuersaliter verum est, quod in ijs, quæ apud nos contingunt, nomen ab aliqua forma impositum, non dicitur pluraliter, nisi interueniat suppositorum pluralitas; & consequenter casu, in quo vna persona diuina duas assumeret humanitates, non esset dicenda duo homines, sed vnus homo.

151 *Respondebis.* Respondebis, exempla apposita à D. Thoma constare ex nominibus adiectiuis, in quibus verum est, exigi ad illorum pluralitatem, quod supposita sint plura: ergo ex illis non probatur doctrina illa, vt vniuersaliter vera, sed solum, quod vera sit, quando nomina sunt adiectiua, & super illa nomen numerale cadit; *homo* autem non est nomen adiectiuum, sed substantiuum; ac proinde exempla adducta non probant, quod, vt homo dicatur pluraliter de persona diuina, pluralitatem suppositorum requirat.

152 *Sed contra primò.* Sed contra primo: nam in hoc, quod est exigere pluralitatem suppositorum, vt nomen pluraliter prædicetur, conueniunt nomen substantiuum, & nomen adiectiuum, vt ex dicendis constabit: ergo, quod exempla, quibus vtitur D Thomas, constent ex nominibus adiectiuis, non infirmat eius rationem. *Secundò.* Secundo, nam Pater, & Filius non sunt nomina adiectiua, sed substantiua, & tamen, quamuis demus Patrem pluribus relationibus paternitatis respicere plures filios, non diceretur plures patres: sed vnus pater, & quamuis filius pluribus relationibus filiationis respiciat patrem, & matrem, non dicitur plures filij, sed vnus filius. Christusque, quamuis vna relatione filiationis temporaliter referatur ad Matrem, & alia, nempè, increata ab æterno ad Patrem referatur, non ideo dicatur plures filij. *Artifex* etiam, & *Dominus* sunt nomina substantiua; & tamen habens plures artes non dicitur plures artifices, sed vnus artifex, & Dominus plures habens seruos; esto illos respiciat pluribus relationibus dominij, non dicitur plures domini, sed vnus dominus: ergo in ijs, quæ apud nos contingunt, non solum nomina adiectiua, sed etiam nomina substantiua requirunt, vt pluraliter prædicentur, quod supposita sint plura.

153 *Respondebis 1.* Respondebis primo, hæc nomina à Nobis adducta, esto sint nomina substantiua, non tamen significare formas substantiales, sed accidentales; forma autem accidentalis, cum non det esse subiecto, sed potius ab illo proprium esse recipiat, non dat subiecto vnitatem, vel pluralitatem, quæ consequuntur ad esse; & consequenter, vt pluraliter prædicentur, vel singulariter, non attenditur illarum vnitas, vel pluralitas; sed adæquate est pensandum penes vnitatem, aut pluralitatem suppositorum; homo autem est nomen substantiuum substantiale, hoc est formam substantialem, & substantialem naturam significat; & quia forma substantialis dat esse, etiam dat vnitatem, vel pluralitatem, ideoq; penes illam vnitas, vel pluralitas nominis debet pensari; ac proindè, si humanitates sint plures, quamuis suppositum illas habens sit vnum, nomen homo pluraliter est prædicandum.

154 *Sed cōtra.* Sed contra, nam quoad hoc, quod est, nomen aliquod dici pluraliter secundum pluralitatem suppositorum, non attenditur ad rem significatam per nomen, an, scilicet, sit substantia, vel accidens, sed ad modum significandi, vel supponendi, penes adiectiue, aut substantiue: ergo, si nomina substantiua significantia formas accidentales nunquam dicuntur pluraliter, nisi intercedat suppositorum pluralitas, idem est dicendum de nomine substantiuo, quamuis substantiam significet, vel formam, aut naturam substantialem; esto ex ijs, quæ apud nos sunt, exempla sumi non possint ex concretis substantialibus, sed ex concretis accidentalibus; eo quod nunquam plures naturæ substantiales in eodem supposito creato conueniunt, plures tamen formæ, vel naturæ accidentales in eodem reperiuntur subiecto. Consequentia est euidens, antecedens autem probatur; vt enim docet D. Thom. 1. p. q. 39. art. 3. in corp. quem sequuntur omnes Theologi, constatq; ex Concilio Lateranensi sub Innocentio Tertio, & refertur *in cap. firmiter de summ. Trinit. & fide cathol.* tres personæ diuinæ dicuntur tres Sapientes, tres increati, æterni, & omnipotentes, si hæc nomina adiectiuè sumantur; secus autem si accipiantur substantiuè, vt enim, inquit Athanasius in Symbolo, loquens de diuinis personis: *Non tres increati, sed vnus increatus, non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens, non tres æterni, sed vnus æternus* dicuntur, prædicta nomina substantiuè accipiendo; & tamen illorum significata formalia, non accidentia, sed substantiæ sunt, cum in Deo accidens esse non possit, vt fide docemur: ergo quoad hoc, quod est, nomen aliquod dici pluraliter secundum pluralitatem suppositorum, illorumq; pluralitatem requirere, ut pluraliter prædicetur; non attenditur res significata per nomen, an, scilicet, accidens sit, vel substantia, sed modus significationis, vel acceptionis penes substantiuè,

S. Tho. *Conc. Later.* *Symb. Athan.*

vel

vel adiectiuè significare, vel accipi, & consequenter, si nomina substantiua accidentalia, ex parte rei significatæ pluraliter non dicuntur, quamuis formæ accidentales sint plures, nisi multiplicentur supposita, pariter nomina substantiua significantia formas substantiales, vel substantiales naturas, pluraliter non dicentur, licet naturæ sint plures, nisi sint plura supposita, quamuis, vt dixi, inter puras creaturas exempla non reperiantur, quia plures naturæ substantiales in eodem supposito creato non conueniunt nec conuenire possunt; ac per consequens casu, in quo plures humanitates simul terminarentur ab eadem persona diuina, non esset plures homines, sed vnus homo subsistens in pluribus naturis humanis.

155 *Respondebis 2. ex Vazq.* Respondebis secundo cum Gabriele Vazquez *disp. supra allegata cap. 8 n. 35.* ly *Artifex*, ly *Philosophus*, & alia huius generis nomina, cum sumuntur substantiuè, non tam significare ipsas formas accidentales, quam naturam ipsam substantialem, cui tales formæ conueniunt: & quia in homine est vna natura, cui insunt diuersæ artes, ideo dicitur vnus artifex, quamuis plures artes habeat. Et addit *n. 36* Christum non posse dici plures filios, etiam si plures habeat filiationes; vnam temporalem ad Virginem, alteramque æternam ad Patrem, vt sub anathemate diffiniuit Nazianzenus *oratione* 51. vel quia *filius* est nomen veluti adiectiuum, cum idem valeat, ac *genitus*: vel quia est nomen suppositi, cum dicitur in concreto, cumque in Christo vnum tantum sit suppositum, non potest duo filij nuncupari.

156 *Reijcitur solutio Vazq.* Sed non satisfacit ista solutio. cum enim docet, Vazquez, nomen *artifex* substantiuè acceptum significare naturam substantialem subsistentem, vel loquitur de significato materiali, vel de significato formali: primum intento non sufficit; secundum autem est falsum: ergo non subsistit solutio. Minor pro prima parte patet: tum, quia etiam acceptum adiectiuè de materiali significat naturam substantialem subsistentem: ergo quoad materiale significatum nulla est differentia inter ly *artifex* acceptum substantiuè, & acceptum adiectiuè. Tùm etiam, quia nomen substantiuum substantiale etiam de materiali significat suppositum per se subsistens: ergo, si *artifex* substantiuè acceptum dicitur singulariter propter vnitatem naturæ substantialis, quam de materiali significat, quamuis artes plures sint, etiam nomen substantiuum substantiale singulariter prædicabitur, propter vnitatem suppositi, quod de materiali significat, quamuis naturæ de formali significatæ sint plures, & consequenter casu, in quo vna diuina persona duas, vel plures humanitates assumeret, non esset dicenda plures homines, sed vnus homo.

157 *Secunda minoris pars probatur 1.* Deinde minor pro secunda parte probatur primo: nam ly *omnipotens* idem de formali significat substantiuè, & adiectiuè acceptum, nempe, eandem omnipotentiam: ergo pariter ly *artifex*, siue acceptum substantiuè, siue acceptum adiectiuè, habet idem formale significatum: & consequenter, si adiectiuè acceptum non significat de formali naturam substantialem, sed artem, idem est dicendum de illo in substantiua acceptione. *Secundò.* Secundo probatur minor: nam concreta accidentalia, prout ponuntur in prædicamento, non adiectiuè, sed substantiuè accipiuntur, cum de illis, vt in prædicamento constitutis, prædicata superiora enuntientur, & consequenter sint in propositione subiecta, quod adiectiuo sumpto adiectiuè non competit: cum enim dicimus, *album currit, artifex ædificat*, non sumuntur adiectiuè, sed substantiuè dicta nomina accipiuntur, quæ doctrina peruia est tyronibus Logicam salutantibus; sed concreta accidentalia non constituuntur in prædicamento substantiæ, sed in prædicamento accidentis: ergo formale illorum significatum, etiam cum non adiectiuè, sed substantiuè accipiuntur, non est substantialis natura, sed natura accidentalis. Patet consequentia: nam pertinent ad prædicamentum, & in illo constituuntur, ratione significati formalis; vnde, quia *Christus* de formali significat naturam substantialem creatam, ponitur in prædicamento substantiæ; cum tamen significatu illius materiali, nempe, supposito Verbi in prædicamento collocari repugnet: ergo, si concreta accidentalia sunt in prædicamento accidentis, significant de formali naturam accidentalem, non autem substantialem naturam; etiam quando substantiuè accipiuntur. *Vltimò.* Denique probatur: omnes enim Logici, & Metaphysici admittunt concreta accidentalia substantiuè significata; sed omne nomen concretum de formali significat formam: ergo nomen concretum substantiuum accidentale significat de formali accidentalem naturam, non autem naturam substantialem subsistentem.

158 *Ex dictis doctrina, quā addit præcluditur.* Et ex his præclusa manet doctrina prædicti Autoris asserentis, ideo ly *filius* non dici de Christo pluraliter, quamuis habeat plures relationes filiationis: vnam, qua temporaliter refertur ad matrem, aliam, qua ab æterno ad Patrem refertur, quia *filius* in concreto dictum est nomen suppositi, quod in Christo est vnum tantum. Quæ doctrina ex dictis exclusa manet; *filius* namque etiam concretiuè dictum, non est nomen suppositi pro formali, hoc est, suppositum de formali significans, alias nomen relatiuum non esset, cum ad esse relatiuum requiratur, relationem significare formaliter, vt omnibus est in confesso: solum ergo de materiali importat suppositum, de formali vero relationem filiationis significat; & tamen, quamuis filiationes sint plures, quia suppositum est vnum in Christo, non dicitur plures filij, sed vnus, vt ex Nazianzeno refert Vazquez oppositam doctrinam damnante: ergo, quamuis humanitas, quam ly *homo* significat de formali, multiplicaretur in vna persona diuina, quia persona de materiali importata esset vna, non deberet dici duo homines, sed vnus homo.

159 *Quod vltimo addit reijcitur.* Denique quod addit Vazquez, nempe, *filium* esse nomen veluti adiectiuum, quia valet idem, quod *genitus*; *genitus* autem nomen adiectiuum est. Reijcitur primo: nam si ly *filius* est nomen quasi adiectiuum, quia potest formale significatum illius, nempe, filiatio in eodem supposito multiplicari, etiam ly *homo* erit veluti adiectiuum, cum etiam duplex humanitas, quæ est significatum formale huius termini *homo*, possit in eodem supposito reperiri, & consequenter in casu nostræ disputationis persona diuina plures humanitates assumens, non esset dicenda plures homines, sed vnus.

Deinde, nam licet *genitus* significet fundamentum filiationis; non tamen est idem in significando cum filio, quod non fundamentum filiationis, sed filiationem ipsam de formali significat: qua ratione falsa censetur à maiori parte Theologorum, sententia Caietani asserentis, posse validè baptismum conferri sub nomine genitoris, & geniti, procedentisque ab vtroque: quia, nempe, genitus, & filius nomina æquiualentia in significando non sunt: ergo ex eo, quod ly *genitus* nomen adiectiuum sit, malè infert Vazquez, ly *filius* nomen adiectiuum, vel quasi adiectiuum esse. Denique reijcitur: nam inquiro ab isto Auctore, ly *filius* absolutè quid est, adiectiuum, an substantiuum? Si respondeat, esse adiectiuum absolutè, tum falsum dicet, & contra omnes: tum etiam, sibi ipsi veloci contradicet: nam si absolutè nomen adiectiuum est, vt quid cum limitatione illud adiectiuum vocat, dicendo esse veluti adiectiuum? Si autem doceat secundum, nempe, quod sit absolutè substantiuum, cur non sequitur leges nominum substantiuorum, inter quæ absolutè numeratur, sed adiectiuorum, inter quæ cum addito diminuente constituitur?

Maneat ergo vera propositio Angelici Præceptoris, qua asserit, numquam nomen ab aliqua forma impositum, siue adiectiuum, siue substantiuum sit, pluraliter prædicari, nisi interueniente pluralitate suppositorum; & consequenter casu, in quo vna persona diuina plures humanitates assumeret, non esset absolutè plures homines, sed vnus homo, eo quod licet naturæ essent plures, suppositum in illis subsistens esset vnum.

---

§. X.

Tribus argumentis occurritur, & mens D. Thomæ explicatur.

Contra istam conclusionem arguitur primo ex D. Thoma in *3. Sent. dist. 4. q. 2. art. 3. ad 2.* illis verbis: *Dicendum, quod stante prædicta positione*, nempe, quod vna persona assumeret duas humanitates, *Petrus, & Iesus non sunt duo supposita, sed vnum, & hæc est vera, Petrus est Iesus, & tamen Petrus, & Iesus non sunt vnus homo, sed duo homines, attenditur enim secundum vnitatem, vel pluralitatem naturæ significatæ per terminum, & non secundum vnitatem, vel pluralitatem suppositorum*: ergo nostra sententia, qua asserimus, casu, in quo vna diuina persona duas humanitates assumeret, non fore duos homines, sed vnum hominem, apertè menti Angelici Præceptoris contradicit. 160 *Contra conclusionem arguitur 1.*

161 *Aliquorũ solutio.* Huic argumento responderi ab aliquibus solet, D. Thom. sic intelligendum esse, non quod absolutè in eo casu persona duas humanitates assumens esset duo homines, sed quod esset duo homines, attenta sola ratione formali, secundum quam pensatur pluralitas nominis substantiui, cum quo benè stat, vt ex defectu conditionis necessario requisitæ, vt nomen substantiuum pluraliter prædicetur, scilicet, pluralitatis suppositorum, non dicatur persona duas humanitates assumens duo homines absolutè; ad hoc enim necessarium erat, vt adesset, non solum id, quod vt ratio formalis pensatur, sed etiam id, quod vt conditio requiritur vt nomen substantiuum pluraliter prædicetur, & sic rectè componuntur doctrina D. Thomæ *in præsenti*, & illaque *in argum. ex 3. Sent.* obiicitur.

162 *Hæc solutio difficilis est 1.* Hæc tamen solutio est difficilis nam D. Thom. duo asserit *loco* in argumento *allegato*, nempè, in eo casu personam subsistentem in duplici humanitatem esse duos homines, deindè, non esse vnum hominem, sed si solum intelligeretur de pluralitate, quantum est ex parte illius, quod vt ratio formalis attenditur, non autem de pluralitate absoluta, non negasset D. Thom. in eo casu personam subsistentem in duabus naturis humanis esse vnum hominem; ergo minus benè in prædicto sensu explicatur. *Secundò.* Secundò; nam D. Thom. reddit rationem, cur in prędicto casu, non singulariter, sed pluraliter prædicetur humanitas in concreto de persona duas humanitates assumente, quia, nempè, vnitas, vel pluralitas nominis substantiui, non attenditur penes pluralitatem, vel vnitatem suppositorum, quæ de materiali nomine substantiuo importantur, sed penes vnitatem, vel pluralitatem naturarum, quas de formali nomen substantiuum significat; sed si D. Thom. sentiret pluralitatem suppositorum requiri, vt nomen substantiuum pluraliter prædicetur, non negaret secundum illam aliqua ratione attendi, aut penes illam pensari prædicationem nominis substantiui in plurali: ergo loquutus est D. Thom. in sensu absoluto, & non cum prædicta limitatione; cum *loco allegato* docuit, eo in casu hominem de persona assumente, non singulariter, sed pluraliter prædicandum.

163 *Vera D.T. explicatio.* Quare melius respondetur secundò, D. Thom. *in præsenti art. 7. ad 2. argum* prędictam retulisse sententiam, quamuis non meminerit, illam aliquando à se assertam, & expressę retractasse; docens, nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter prędicari, nisi intercedente pluralitate suppositorum; quando autem D. Thom. expressè aliquam sententiam retractat, etiam si illam aliquando docuerit, standum est vltimæ illius voluntati, & sententia, quam vltimò docet est ab illius Discipulis tenenda.

164 *Capreoli solutio impugnatur 1.* Nec valet solutio Capreoli asserentis, D. Thom. *in præsenti* loqui de nominibus adiectiuis, non autem de substantiuis, nec in vniuersum de omni nomine, cum docet, numquam nomen ab aliqua forma impositum dici pluraliter, nisi intercedat pluralitas suppositorum; vndè doctrina *in præsenti* tradita non retractatur, illa, quæ ex 3. *Sent.* obiicitur. Non inquam, valet; nam D. Thom. cum docet, nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter prædicari, nisi interueniente pluralitate suppositorum est ad probandum, personam duas humanitates assumentem non esse duos homines, sed vnum hominem; at ly *homo*, non est nomen adiectiuum, sed substantiuum: ergo vniuersalis propositio assumpta ab Angelico Doctore non est ad nomina adiectiua coarctanda, sed ad omne nomen siuè adiectiuum siuè substantiuum sit extendenda; aliàs non probaret intentum, sed omninò ineptè argueret. *Secundò.* Deinde, nam D. Thom. 1 *p. q. 36 art. 4 ad 2.* expressè docet, Patrem propter plures proprietates, quarum vna est principium Filii, & alia principium Spiritus Sancti, non posse dici plura principia, quia, inquit, implicaretur pluralitas suppositorum; sed ly *principium* nomen substantiuum est, vt *ibidem* docet D. Thomas: ergo, cum ait, nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter prædicari, nisi propter pluralitatem suppositorum, non loquitur solum de nominibus adiectiuis, sed etiam de substantiuis.

165 *Secundò arguitur.* Secundò arguitur ex eodem Diuo Thoma 1 *p. q. 36. art. 4. in corpore, & q. 39. art. 3. in corpor.* vbi docet. *Quod quia nomina substantiua significant aliquid per modum substantiæ, seu per se stantis nomina verò adiectiua significant aliquid per modum accidentis, quod inhæret subiecto; substantia autem sicut per se habet esse, ita per se habet vnitatem, vel multitudinem, ideò singularitas, vel pluralitas nominis substantiui attenditur secundum formam significatam per nomen.* Sed ly *homo*, vt dicitur de persona diuina, nomen substantiuum est, vt docet D. Thom. *in hac q. art. 6.* ergo illius vnitas, vel pluralitas attendi debet penes formam significatam, scilicet, humanitatem, & consequenter, cum in prædicto casu humanitate sint plures, quamuis sit vnum suppositum in illis subsistens, erit vnus homo, sed plures homines.

166 *Respondetur ex Caiet. et Ferrara.* Respondeo ex Caietano *art. citat. ad 1. dub.* & ex Ferrara 4 *Contra gentes cap. 41.* pluralitatem formæ significatæ attendi ad pluralitatem nominis substantiui, vt sufficientem, si sit nomen substantiuum abstractum, si autem sit nomen substantiuum concretum attendi, ut requisitam ad illius pluralitatem, & vt pluraliter prædicetur: non tamen vt sufficientem, nisi accedat simul vt conditio, suppositorum pluralitas: vnde, cum in casu nostræ disputationis, quamuis humanitas, quæ est forma significata, plurificetur, deficiat tamen multitudo suppositorum, quę tanquam conditio requiritur, consequens fit, vt persona assumens duas humanitates, non dicatur duo homines, sed vnus homo, eo quod nomen *homo*, non in abstracto, sed in concreto humanitate significat, nec est nomen substantiuum abstractum, sed nomen substantiuum concretum.

167 *Cõtra hãc explicationem opponit Vazq. Non vrget.* Sed contra hanc explicationem ponderat Vazquez illud verbum *attenditur*, quod manifestè indicat, inquit ipse, adæquatam rationem pluralitatis nominis substantiui sumi ex pluralitate formæ per nomen significatę: Hæc tamen ponderatio non vrget, nam id, quod vt ratio formalis ad pluralitatem nominis substantiui concurrit, rectè dicitur attendi ad illius pluralitatem, quamuis solum non sufficiat, sed aliud ut conditio, ad eandem pluralitatem requiratur.

168 *Secundò ponderant alij. Sed nec ista vrget.* Secundò ponderant alii, D. Thom. non meminisse *locis in argum. citatis* multitudinis suppositorum requisitæ vt conditionis, vt nomen substantiuum pluraliter prædicetur: ergo sine fundamento dicta explicatio doctrinæ D. Tho. adhibetur. Sed nec vrget hæc ponderatio, nam D. Thomas prædictæ conditionis non meminit: tum, quia solum explicabat id, in quo discriminantur nomina substantiua, & adiectiua, non vero id, in quo conueniunt: & quia in necessitate multitudinis suppositorum, vt pluraliter prædicentur, nomina adiectiua, & substantiua conueniunt; ideo dictam conditionem non addidit, nec illius expressam fecit mentionem. Tum etiam quia ad doctrinam, quam *in prædicto artic.* D. Thom. statuere intendebat, nempe, nomina essentialia substantiuè sumpta, non dici pluraliter de personis, conditio illa necessaria non erat, cum personæ plures sint; ideoque talis conditionis non meminit *q. 39 citata art. 3. q. vero autem 36. art. 4. ad 2.* vt saluaret, Patrem non esse duo principia, ob duplicem proprietatem, secundum quarum vnam est principium Filii, & secundum aliam est principium Spiritus Sancti, dictam conditionem expressit; quia necessaria erat, doceat, non dici Patrem duo principia ob duplicem proprietatem, quia implicaretur suppositorum pluralitas.

169 *Tertio arguitur.* Tertio alii obiiciunt, pluralitatem namque nominis substantiui attendi penes formam significatam, probat D Thomas, quia significat per modum substantiæ, quæ à se habet esse, & consequenter habet à se vnitatem, vel pluralitatem; sed forma substantialis, quæ est formale significatum nominis substantiui, nempè, substantialis natura, est adequata ratio essendi: ergo iuxta D. Thomam est adæquata ratio, penes quam attenditur pluralitas nominis substantiui.

170 *Respond.* Respondeo, hanc obiectionem pro Nobis potius, quam contra Nos esse; nam licet natura substantialis sit adæquata ratio essendi sumpta in abstracto, respectu tamen concreti substantialis non est adequata ratio essendi absolutè, sed adæquata per modum rationis formalis, ingrediente subsistentia vt conditione: ergo, quamuis natura substantialis sit adæquata ratio pluralitatis respectu nominis substantiui, illam significantis in abstracto; respectu tamen nominis substantiui illam significantis in concreto, quale est ly *homo*, quod in concreto humanitatem significat, erit quidem humanitas ratio adæquata pluralitatis per modum rationis formalis; non tamen adæquata ratio omnibus modis, sed necessaria erit pluralitas suppositorum per modum conditionis requisitę, vt nomen *homo* pluraliter prædicetur: quæ conditio cum in casu nostrę disputationis non adsit, non poterit ly *homo* de persona duas humanitates assumente pluraliter prædicari.

171 *Contra eandem ex-* Denique, & vrgentius contra explicationem traditam obiicitur, nam D. Thomas eodem modo docet, attendi plu-

plicationē ultimo arguitur. di pluralitatem nominis substantiui penes pluralitatem formæ significatæ, quod de vnitate docet, illius vnitatem attendi penes vnitatem formæ, quam de formali significat; sed vnitas nominis substantiui concreti attenditur penes vnitatem formæ, non solum vt rationem formalem vnitatis talis nominis, sed etiam vt adæquatè sufficientem, quin vt conditionem requirat vnitatem suppositi, quod de materiali importat: vnde tres personæ diuinæ dicuntur, & sunt vnus Deus, vnusque omnipotens, substantiuè accepto ly *Omnipotens*, quamuis sint plura supposita, quia id, quod de formali significant dicta nomina, nempe, Deitas, & omnipotentia, non multiplicantur in illis: ergo etiam pluralitas nominis substantiui concreti in doctrina Diui Thomæ attenditur penes pluralitatem formæ significatæ, non vt rationem formalem expectantem aliud, vt conditionem, sed vt rationem adæquatè & se sola sufficientem, vt prædictum nomen pluraliter prædicetur; & consequenter in casu nostræ disputationis, quia formale significatum huius nominis *homo*, quod est nomen substantiuum concretum, nempè, humanitas, est duplex, quamuis persona assumens sit vna, pluraliter de illa dicetur, eritque non vnus, sed duo homines.

172 *Respond.* Respondeo, negando maiorem, nam licet verba sint eadem; sensus tamen verborum non idem, sed diuersus est; nam verba D. Thomæ taliter sunt explicanda, & accipienda, ut in illius doctrina contradictio non sequatur: cum ergo alijs *locis supra* à Nobis ponderatis doceat Angelicus Doctor expressè, ad pluralitatem nominis substantiui concreti præter formæ multiplicationem requiri multitudinem etiam suppositorum, nunquam tamen expressè doceat, ad illius vnitatem interuenire debere vnitatem formæ, quam de formali significat, & vnitatem suppositi, quod importat de materiali, sed potius oppositum, consequens fit; vt, cum docet, vnitatem nominis substantiui concreti attendi penes vnitatem significati formalis, accipiendus sit de ratione sufficiente ad inducendam vnitatem dicti nominis, & vt in singulari prædicetur. Cum autem docet, pluralitatem nominis substantiui attendi penes pluralitatem formæ, quam de formali significat, intelligendus sit de ratione requisita ad illius pluralitatem, non autem de ratione adæquatè sufficiente, vt prædictum nomen pluraliter prædicetur, sed vltra illam requiri multitudinem suppositorum, quæ cum in casu nostræ disputationis non detur; consequens fit, vt, quamuis humanitates sint plures, nomen *homo* de persona illas assumente pluraliter non dicatur.

173 *Tertium principale argum.* Tertiò principaliter arguitur: vnitas, vel pluralitas nominis sumitur ex vnitate, vel pluralitate formæ per nomen in recto, & formaliter significatæ; sed forma in recto, & formaliter significata per ly *homo* est humanitas: ergo vnitas, vel pluralitas huius nominis *homo* sumi debet ex vnitate, vel pluralitate humanitatis; & consequenter, cum in casu nostræ disputationis, duæ humanitates constituantur, duo homines consurgent, non autem vnus homo, quamuis persona assumens sit vna. Maiorem, vt constantem regulam esse tenendam probat Bernal vbi *supra*, primò ex Diuo Thoma 1. p. q. 39. art. 3. vbi loquens de nominibus substantiuis asserit, illorum singularitatem, vel pluralitatem attendi penes formam per nomen significatam.

Maior probatur primo auct. D. Th.

Secundo ab exemplis. Secundò probat: quia namque ly *artifex*, quod est concretum substantiuum accidentale in recto, & formaliter exprimit solum subiectum, à sola vnitate, vel pluralitate subiecti, singulariter, aut pluraliter prædicatur: vnde vnum subiectum plures habens artes vnus artifex dicitur, & si plures homines eandem artem haberent, plures dicerentur artifices: ergo verum est vniuersaliter, pluralitatem, vel vnitatem nominis substantiui concreti adæquatè pensari penes vnitatem, vel pluralitatem illius, quod de formali, & in recto significat.

Deinde, quia namque nomina adiectiua in recto, & formaliter solum subiectum significant, ex sola vnitate, vel pluralitate subiecti, singulariter, vel pluraliter enuntiantur; vnus enim paries, vnum album diceretur, esto plures haberet albedines, & si plura subiecta vna albedine afficerentur, plura dicerentur alba. Nomen etiam substantiuum personale, quia in recto, & formaliter solam personalitatem significat, pluraliter, vel singulariter dicitur ex sola pluralitate, aut vnitate personalitatis: vnde, Christus Dominus, quamuis duas habeat naturas, quia personalitas, qua illas terminat, & in illis subsistit, est vna, dicitur vna persona, & è contra, quia in Deo sunt tres personalitates, quamuis vna sit natura, non vna, sed tres personæ dicuntur: ergo maior argumenti, quod, nempè, vnitas, uel pluralitas nominis sumitur ex unitate, aut pluralitate solius formæ significatæ in recto, & formaliter, est uniuersaliter uera.

174 *Respond. ad primā probationē* Respondeo, negando maiorem, ad cuius primam probationem, constat ex dictis *num.* 166. *& seqq.* ubi mentem D. Thomæ explicuimus. Ad secundam probationem dicatur, primum, & secundum exemplum oppositum potius conuincere illius, quod prædictus Auctor intendit; nam ly *artifex* non significat de formali subiectum, sed artem etiam cum substantiuè accipitur: unde non ponitur in prædicamento substantiæ, sed in prædicamento accidentis, quod signum euidens est, non significare de formali substantiam, sed accidens; nomina enim, uel res nominibus significatæ, ratione significati formalis, non autem ratione materialis, in prædicamento collocantur: unde, quia ly *Christus* de formali naturam substantialem creatam significat, ponitur in prædicamento substantiæ; cum tamen personę, quam de materiali importat, in prædicamento collocari repugnet: ergo si ly *artifex* pluraliter, uel singulariter dicatur ratione subiecti, & non ratione unitatis, uel pluralitatis artis, falsa est maior, quam prædictus Auctor assumit, ut uniuersalem regulam, quod nempè, omne nomen singulariter, uel pluraliter dicatur ratione solius formæ in recto, & de formali significatæ.

Ad secundam. Primum, & secundum exemplum oppositum probant.

175 Secundum etiam exemplum sumptum ex nominibus adiectiuis oppositum probat; album enim non significat de formali subiectum, sed albedinem, imò album (& idem est dicendum de quouis alio concreto accidentali) solam albedinem, aut solam qualitatem, uel accidens significare ex Philosopho communiter docetur in Logica; & tamen nomina adiectiua pluraliter, uel singulariter dicuntur ex sola unitate, aut pluralitate subiecti, ut prædictus Auctor docet, & communis docet sententia: ergo unitas, uel pluralitas nominis non semper attenditur penes unitatem, uel pluralitatem formæ de formali, & in recto significatæ, cuius oppositum Bernal pro uniuersali regula ab omnibus necessario amplectenda, intendit statuere, & prædictis exemplis, quæ, ut uidimus, oppositum suadent, conuincere.

176 *Ad tertiū respondet.* Denique ad tertium exemplum dicatur, *personam* dici singulariter, uel pluraliter adæquatè ex unitate, uel pluralitate personalitatis, quod libenter fatemur: non tamen ideò solum, quia de formali personalitatem significat, sed quia significat personalitatem de formali, & pro illa in recto supponit, non quidem in abstracto, sed in concreto, idest, pro subsistente in natura rationali: ly autem *homo*, etsi de formali humanitatem significet; non tamen pro humanitate supponit, sed pro habente humanitatem, uel pro subsistente in illa, & ideò, ut dicatur pluraliter, non sufficit pluralitas humanitatis, nisi etiam multitudo suppositorum subsistentium in humanitate intercedat; & sic accipienda est doctrina D. Thomæ 1. p. q. 39. art. 3. ad 4. ubi docet, quod quia forma significata per hoc nomen *persona*, non est essentia, uel natura, sed personalitas, & in Deo dantur tres personalitates; ideò *persona diuina*, non singulariter, sed pluraliter dicitur de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Quæ doctrina Nobis aduersari uidetur, & ex illa colligi casu, in quo una persona diuina duas humanitates assumeret, duos homines esse dicendum non unum hominem, quandoquidem humanitas, quam ly *homo* de formali significat; non vna, sed duplex in prædicto casu supponitur.

S. Thom.

177 *Doctrina D. Th. nostræ non aduersatur.* Nullatenus tamen nostræ doctrinæ aduersatur, nam *in argum.* 4 quod soluit Angelicus Doctor, supponitur ly *persona* accipi pro habente naturam, & pro subsistente in natura supponere: hoc autem præsupposito, rectè Diuus Thomas docet, dici pluraliter propter pluralitatem personalitatis, non quidem solum, quia illam de formali significat, sed insuper, quia pro illa supponit; *homo* autem, etsi de formali significet naturam humanam, & hæc in casu nostræ disputationis multiplicetur; quia tamen non supponit pro illa, sed pro habente humanitatem, & hoc in prædicto casu est unum, scilicet, una persona duas humanitates assumens, ideò ly *homo* non prædicatur pluraliter, ut constat ex doctrina D. Thomæ 1. p. q. 36. art. 4. ad 2. ubi ait: *Quod licet in Patre sit duplex proprietas respectu Filij, & Spiritus Sancti, non dicitur duo principia, sed vnum, quia impliraretur pluralitas suppositorum*; quia, nempè, etsi ly *principium* de formali proprietatem significet; non tamen supponit pro illa, sed pro habente proprietatem, quod non multiplicatur in Patre: ergo si ly *persona* pluraliter prædicatur ex sola pluralitate personalitatis,

quod libenter fatemur, nec ab aliquo potest negari, non est præcisè quia personalitatem de formali significat sed simul quia pro illa supponit.

178 *Opponit.* Sed dices: quidquid sit de veritate exemplorum, nomen numerale additum alicui nomini applicat suum significatum circa significatum formale nominis, supra quod cadit, sed formale significatum huius nominis *homo* est humanitas: ergo nomen numerale illi additum numerat humanitatem; & consequenter ubi humanitas fuerit duplex, vt in nostro casu contingit, non dicitur vnus homo, sed duo.

179 *Respond. ex Caiet.* Respondeo ex Caietano 1.p.q.39. *art.3. ad 1. dubita 1.* negando maiorem; nam terminus numeralis per se primo ponit significatum suum, non circa formale significatum termini, cui adiungitur, sed circa suppositum, idest, circa id, pro quo talis terminus supponit, & hoc tam in substantiuis, quam in adiectiuis; cum hac tamen differentia, quod in substantiuis, quia substantiua sunt, & ad modum substantiæ significant, & substantia habet esse per se, non solum cadit supra suppositum, pro quo nomen substantiuum supponit, sed etiam supra formale significatum illius, & ideo vtriusque pluralitas ad nominis substantiui pluralitatem requiritur; in adiectiuis autem, quia secum suum suppositum non afferunt, nec formam per modum dantis esse significant, per nomen numerale solum numerantur supposita, & illis multiplicatis, quamuis forma non multiplicetur, pluraliter prædicantur.

S. XI.

Occasione quarti argumenti examinatur, an casu, in quo plures personæ assumerent vnam humanitatem essent plures homines, vel vnus homo?

180 *Vltim. arg. principalis proponitur.* Denique principaliter arguitur; casu, in quo tres personæ diuinæ assumerent vnam, & eandem humanitatem, essent vnus homo, non plures homines, quia licet habentia essent plura, humanitas habita est vna. ergo pariter casu, in quo vna persona diuina duas humanitates assumeret, non esset vnus homo, sed duo homines. Patet consequentia primò; non enim alia ratione tres personæ vnam humanitatem assumentes essent vnus homo, nisi quia significatum formale termini *homo* esset vnum, quamuis plura sint supposita humanitatem habentia, in illaque subsistentia, & supra significatum formale cadit nomen vnitatis: ergo eadem ratione supra significatum formale termini cadere debet nomen numerale pluralitatis; & consequenter casu, in quo vna persona diuina duas humanitates assumat, non erit vnus homo dicenda, sed duo homines. *Prob. consequentia 1.* *Secundo.* Secundo, nam oppositorum eadem est ratio. ergo si, vt *homo* singulariter prædicetur, sufficit vnitas humanitatis, quam de formali significat, quamuis plura sint supposita, quæ de materiali importat, etiam sufficiet, vt enuntietur pluraliter, humanitatis pluralitas, quamuis vnum sit suppositum plures terminans humanitates, & in illis subsistens. *Tertio.* Denique; non enim est ratio assignabilis, cur ad vnitatem hominis sufficiat vnitas humanitatis, quam ly *homo* de formali significat, & ad hominis pluralitatem non sufficiat pluralitas eiusdem significati: ergo si *homo* dicitur singulariter ea sola singularitate humanitatis, dicetur etiam pluraliter ob solam humanitatis pluralitatem; & consequenter si in casu eiusdem humanitatis assumptæ a tribus personis, de illis singulariter homo prædicatur, casu, in quo vna persona plures humanitates assumat, prædicabitur de illa pluraliter.

181 Hoc argumentum petit, vt explicemus, an in casu eiusdem humanitatis assumptæ à tribus personis, personæ illam assumentes plures homines essent dicendæ, an vnus homo? Circa quod plures sunt Theologorum sententiæ. *Sent. Dur. refellitur ex dictis supra.* Durand. vbi *supra* docet, in eo casu, necesse plures homines, nec vnum propriè, & simpliciter, sed vtrumque secundum quid, cuius sententiam *supra* in simili refutauimus cum communi Theologorum. Ex his autem, qui nostram sententiam tenent, in casu vnius personæ terminantis duas humanitates; Caietanus, & Medina *locis vbi supra relatis* docent, casu in quo tres personæ assumerent eandem humanitatem, non fore vnum hominem simpliciter, sed plures homines: tum, quia non esset vnus numero homo communis tribus personis. *Secunda sententia Caietani, & Med.* *Probat illam Caiet. 1.* Tùm etiam, quia essent plures personæ humanæ, & consequenter essent plures homines. *Secundo.* Tùm denique, quia non esset homo vnus secundum naturam, & personam, quam vnitatem importat vnus homo simpliciter; ac proinde simpliciter essent tres homines in vna natura humana. *Tertio.* Et D. Thom. *artic. 6. ad 1.* docentem, in eo casu tres personas dicendas fore vnum hominem, explicant de vnitate secundum quid, non de vnitate tali simpliciter, quod sibi suadent ex illis verbis Angelici Præceptoris. *D. Th. explicant de vnitate 2. quid.* *Non enim potest argui ex hoc, quod tres personæ sint vnus homo, quod essent vnus simpliciter.* Non ergo loquitur D. Th. de vnitate simpliciter tali, cum docet, tres personas assumentes vnam humanam esse vnum hominem dicendas.

182 *Pro eadem arguit Medina 1.* Quam sententiam confirmat Medina primo; quia homo idem est, quod habens humanitatem; sed in eo casu essent tres habentes humanitatem simpliciter: ergo simpliciter essent tres homines. *Secundo.* Deinde; quia si essent vnus homo simpliciter: ergo vel iste, demonstrato Patre, & tunc Filius esset Pater, vel iste, demonstrato Filio, & tunc Pater esset Filius, quorum vtrumq; est absurdum. *Tertio.* Præterea, nam homo idem est, quod suppositũ humanũ, vel quod subsistens in natura humana; sed in eo casu non esset vnum humanũ suppositum, nec vnũ subsistens in humanitate, sed plura supposita humana; & plura subsistẽtia in humanitate simpliciter: ergo non essent vnus homo, sed plures homines simpliciter. *Vltimo.* Denique, nam si per impossibile Angelus, & Deus in eadem humanitate subsisterent, non essent simpliciter vnus homo, cum vnus esset creatura, scilicet, Angelus; Deus autem humanitatem assumens, & in illa subsistens creatura non esset: ergo pariter casu, in quo tres personæ diuinæ eandem humanitatem assumerent, non essent vnus homo, sed plures homines simpliciter.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur: nam si Verbum humanitatem, quam assumpsit, relinqueret, suppositum de nouo resultans, non esset idem homo cum Verbo, quod prius illam terminabat, in illaque subsistebat, quod verum esse alia ratione non potest, nisi quia suppositum ex relicta humanitate resultans non esset idem cum Verbo, quod prius illam terminabat; sed casu, in quo tres personæ diuinæ vnam humanitatem assumerent, non essent suppositum, sed diuersa supposita simpliciter: ergo, quamuis humanitas assumpta esset eadem, non essent dicendæ vnus homo, sed plures simpliciter homines.

183 *Tertia, & vera sent.* Tertia, & vera sententia defendit, in prædicto casu tres personas esse vnum hominem *simpliciter*, contra positiuè ad *secundum quid*, non autem *simpliciter*, prout *simpliciter* idem valet, quod *omnibus modis*. Hanc sententiam tenent frequentius Discipuli D. Thomæ, & alij, quos pro nostra conclusione retulimus in casu duplicis humanitatis ab vna persona assumptæ: & pro secunda parte à nullo negari potest, nam esse vnum hominem *simpliciter*, idest, *omnibus modis*, est esse vnum hominem ex omni capite; *Secunda pars huius sententiæ à nemine potest negari.* sed in casu, quem supponimus, quod, scilicet, tres personæ diuinæ vnam, & eandem humanitatem assumerent, non esset vnus homo ex omni capite, & principio, cum non esset vnus homo ex parte suppositi, sed solum ex parte naturæ assumptæ: ergo tres personæ eandem assumentes humanitatem, non essent vnus homo *simpliciter*, idest, *omnibus modis*, in quo, vt dixi, nullus potest discrepare.

184 *Prima pars eiusdẽ sent. prob. 1. ex D. Th.* Prima autem pars istius sententiæ videtur expressa Angelici Præceptoris *in hac quæstione articulo 6 ad 1.* vbi docet, in prædicto casu tres personas dicendas fore vnum hominem. *Caietani explicatio refellitur.* Nec sufficit explicatio, qua verba D. Thomæ explicant Caietanus, & Medina, quod, nempe, loquatur de vnitate secundum quid in ratione homini, non de vnitate simpliciter. Non, inquam, sufficit: tum, quia ait D. Thoma tres personas diuina assumentes eandem humanitatem esse vnum hominem propter vnitatem humanitatis: sicut sunt vnus Deus propter vnam deitatem; sed tres personæ diuinæ propter vnam deitatem sunt vnus Deus, non secundum quid, sed simpliciter: ergo in casu nostræ disputationis sentit D Thomas, fore simpliciter vnum hominem propter vnam humanitatem; & consequenter minus benè explicatur á Caietano, & Medina de vnitate in ratione hominis,

Secundo. minis, secundum quid. Tùm etiam; quia D.Thomas *in 3. distinct. 1 quæstione 2. articulo 4. ad 6.* non alijs verbis, quam in *præsenti* docuit, tres personas diuinas eandem assumentes, humanitatem esse vnum hominem; & tamen, vt Medina fatetur, *ibi* loquitur D. Thom. non de vnitate secundum quid, sed vnitate simpliciter in ratione hominis: ergo in *præsenti* de eadem vnitate est accipiendus.

Tertio. Præterea, nam si hæc explicatio valeret, posset etiam eodem modo explicari D. Thomas, cum *articulo 7 ad secundum* docet, casu in quo vna persona diuina duas humanitas assumeret, fore vnum hominem, cum eodem modo in vtroque casu loquatur Angelicus Doctor, imo, & vtrumque æquiparet *articulo 7. ad finem corpor.* Cum ergo Caietanus, & Medina D. Thom. ita non explicent, sed *S. Tho.* accipiant de vnitate in ratione hominis simpliciter, sine fundamento illum explicant, quod *in art. 7.* loquatur, non de vnitate simpliciter, sed de vnitate secundum quid in ratione hominis, cum docet, tres personas diuinas eandem assumentes humanitatem, non plures homines, sed vnum hominem fore dicendas.

185 *Prædicta explicationi D Tho. non fauet:* Nec fauet prædictæ interpretationi D. Thomas, illis verbis: *Non enim possꝫ argui ex hoc, quod tres personæ sunt vnus homo, quod essent vnus simpliciter.* Ex quibus Caietanus, & Medina inferunt, D. Thomam loqui de vnitate secundum quid, non simpliciter in ratione hominis. Sed sine vllo fundamento dicta interpretatio ex D. Thom. colligitur; aliud enim est, quod tres personæ sint vnus homo simpliciter; aliud vero, quod sint vnus simpliciter: nam ad primum sufficit vnitas humanitatis assumptæ; ad secundum autem requiritur vnitas personalis, quæ in prædicto casu non adesset: ergo, ex eo, quod D. Thom. asserat, quod tunc casus, tres personæ non sunt vnus simpliciter, sine fundamento infertur. Angelicum Doctorem negare, quod simpliciter sint vnus homo. Explicatur, & vrgetur; nam *Confirmatur 1.* tres personæ diuinæ sunt simpliciter vnus Deus; & tamen non sunt vnus simpliciter masculinè; benè tamen vnum neutraliter, quia primum denotat vnitatem personalem, quæ diuinis personis non conuenit; secundum autem denotat vnitatem in natura, quæ inter personas diuinas inuenitur. ergo, ex eo, quod tres personæ diuinæ assumentes eandem humanitatem essent vnus homo simpliciter, non sequitur, quod essent simpliciter vnus, & ex eo, quod non essent simpliciter vnus, quod asserit D. Tho. non sequi- *Confirmatur 2.* tur, non fore vnum hominem simpliciter. Quod alio confirmatur exemplo: non ex eo, quod plures homines sint vnus populus simpliciter, quo exemplo vsus est D. Thomas, non infertur, quod sint simpliciter vnus, imo potius sunt plures simpliciter: ergo pariter ex eo, quod D. Thom. asseruerit, quod tres personæ assumentes vnam humanitatem non sunt simpliciter vnus, non licet inferre, docuisse, quod non sint vnus homo simpliciter, sed tantum secundum quid. Et ratio est, quam assignauimus; quia ad vnitatem in ratione hominis simpliciter sufficit vnitas humanitatis, quæ in prædicto casu supponitur; vt autem ly *vnus* masculinè acceptum, diceretur de diuinis personis simpliciter, necessaria erat vnitas personalis, quæ in prædicto casu non adesset.

186 *Prob ratione D. Th.* Deinde suadetur ratione ab Angelico Doctore insinuata; nam tres personæ diuinę sunt simpliciter vnus Deus, vt fides catholica docens, quia licet sint plura supposita subsistentia in deitate, natura tamen diuina est omnino vna, & indiuisa in illis; sed in casu eiusdem humanitatis assumptæ à tribus personis, quamuis supposita subsistentia in humanitate sint plura; humanitas tamen ab illis assumpta est vna ergo non sunt dicendæ plures homines, sed vnus homo simpliciter propter vnitatem humanitatis à tribus personis assumptæ. Patet consequentia; non enim videtur discriminis ratio assignabilis, cur tres personæ diuinæ ab vna deitate sint simpliciter vnus Deus, quamuis in ratione personæ sint plures, & ab vna humanitate non dicantur vnus homo simpliciter, quamuis supposita in humanitate, subsistentia sint suppositaliter plura.

187 *Respondet Medina 1. ex Caiet.* Huic argumento respondet Medina tripliciter, primo ex Caietano, negando consequentiam. Ratio autem differentiæ est, nam tribus personis diuinis non solum conuenit vna numero natura diuina, sed etiam vnus numero Deus in diuinitate subsistens subsistentia absoluta communi tribus personis; ideoque dicuntur simpliciter vnus Deus; in casu autem nostræ disputationis, etsi tribus personis conueniat vna numero humanitas, non tamen illis conuenit vnus numero homo, quia non datur vnum subsistens in humanitate commune tribus personis ideoque non possunt dici vnus homo absolutè, & simpliciter, sed tantum secundum quid, & cum addito, nempe, secundum naturam humanam. Secundo assignat aliam rationem discriminis, nempe, quòd diuina natura est idem cum per- *Secundo respond.* sonis, humanitas autem realiter ab illis distinguitur; ideoque ratione vnius diuinitatis, cum qua intimè identificantur, dicuntur simpliciter vnus Deus; ratione autem humanitatis, à qua realiter distinguuntur, non dicuntur vnus homo simpliciter, sed tantum secundum quid. Tertio res- *Tertio.* pondet, negando consequentiam ob aliam differentiæ rationem; quia, scilicet, humanitas personæ diuinæ aduenit accidentaliter: vnde, hoc concretum *homo*, vt de Filio Dei dicitur, debet annumerari concretis accidentalibus; in his autem numerus adæquate sumitur à suppositis, quin ad hoc, quod pluraliter prædicentur, formæ multiplicitas requiratur; ac proindè, cum in casu, de quo disputamus, supposita forent plura, quamuis natura esset vna, deberent dici plures homines simpliciter, & tantum secundum quid vnus homo.

Denique Recentiores extra Scholam D. Thomę respon- *Vlt. respondent Recentiores.* dens, rationem discriminis inter diuinitatem, & humanitatem, vt illa singulariter de tribus personis prædicetur; humanitas autem pluraliter; esse nam *Deus* naturam diuinam significat de formali, & in recto; ac proindè numerum, vel vnitatem petit accipere ab illa: cumq; natura sit vna in tribus personis, rectè sunt, & dicuntur simpliciter vnus Deus; *homo* autē, prout dicitur de persona diuina non significat humanitatem in recto, sed subsistentiam in humanitate: cumq; in prædicto casu, de quo nostra disputatio procedit, quamuis vna sit humanitas, subsistentiæ in illa sint plures, fit consequens, vt absolutè, & simpliciter debeant dici plures homines, casu in quo tres personæ diuinæ eandem numero humanitatem assumant.

188 *Contra omnes solutiones facit.* Nulla tamen ex his solutionibus argumento facto satisfacit: & in primis contra omnes facit, sequi ex illis D. Tho. inepto prorsus exemplo vsum fuisse, vt explicaret, quid esset in prædicto casu dicendum, quoad vnitatem, vel pluralitatem, meliusq; facturum, si id explicuisse exemplo horum nominum *Omnipotens, & Æternus*, prout sumuntur adiectiuè: consequens non admittent ad minus nostri Thomistæ ergo nec solutiones traditas admittere debent. Probatur assumptum, nam iuxta euasiones prędictas dispar est ratio quoad vnitatem, vel pluralitatem, inter ly *Deus*, & ly *homo*, prout de diuinis prædicantur personis: nulla autem est disparitas inter ly *homo*, & ly *Omnipotens*, & *Æternus* sumpta adiectiuè: ergo exemplum quo vsus est D. Tho. ineptum est; alia autem sunt aptissima: ergo his, & non illo, vti D. Thom. debuisset ad explicandum, quid esset in prædicto casu dicendum quoad vnitatem: vel pluralitatem & an ly *homo* singulariter, vel pluraliter esset de personis assumentibus prædicandum. Antecedens pro prima parte ex ipsis euasionibus constat; pro secunda verò probatur; nam tres personæ diuinæ dicuntur tres omnipotens & tres æterni simpliciter, sumptis his terminis adiectiuè, & in eadem acceptione possunt dici vnus omnipotens, & vnus ęternus secundum quid: ergo, si tres diuinæ personæ assumentes eandem humanitatem dicuntur simpliciter plures homines, & vnus secundum quid; magis conuenit ly *homo*, vt dicitur de personis diuinis, cum nominibus essentialibus sumptis adiectiuè quam cum nominibus substantiuis, quale est hoc nomen *Deus*; ac proindè D. Th. illa, & non ista debuisset in exemplum adducere, vt explicaret, quid esset in prędicto casu dicendum, & an ly *homo* esset in singulari, vel in plurali de personis assumentibus prædicandum?

189 *Prima solutio reijcitur 1.* Deinde in particulari prima solutio reijcitur primo: nam tres personas diuinas esse absolutè, & simpliciter vnum Deum est propositio de fide; quod an enim in Deo detur subsistentia absoluta communis tribus personis est tantùm sententia probabilis: ergo illi alliganda non est veritas prædictæ propositionis, sed independenter ab hac sententia est dicendum, tres personas esse vnum Deum absolutè, & simpliciter; quo dato, manet in suo robore argumentum, quo ex D. Thoma nostram sententiam monstrauimus.

Secundo. Secunda tradita solutio reijcitur: sequitur namque ex illis, posse in aliquo verò, & catholico sensu dici, personas diuinas esse tres Deos absolutè, & simpliciter: consequens absurdum est, nec hucusque ab aliquo admissum: ergo prima solutio insufficiens. Probatur sequela: dicuntur namque iuxta hanc solutionem, tres personæ diuinæ simpliciter vnus

Deus,

Deus ; quia vnica subsistentia absolutam in deitate subsistunt ; sed etiam subsistunt in deitate tribus subsistentiis distinctis, videlicet, relatiuis: ergo, prout sic subsistentes, poterit catholicè dici, quod sunt plures Dii simpliciter.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur: quia namque habens deitatem constituitur per subsistere in illa, dicuntur tres personæ diuinæ vnum habens deitatem ratione vnius subsistentiæ communis, & plures habentes deitatem propter plures subsistentias relatiuas, quibus in illa subsistunt: ergo si *Deus* idem valet, quod *habens deitatem*, & ideo tres personæ dicuntur simpliciter vnus Deus; quia vnica subsistentia absoluta in diuinitate subsistunt; quia etiam subsistunt in illa tribus subsistentijs relatiuis distinctis, sicut ratione illarum dicuntur tres habentes deitatem, dici etiam poterunt in aliquo vero sensu simpliciter plures Dij.

190 *Secunda solutio impugnatur. Assumptū prob.* Nec magis secunda solutio satisfacit: nam identitas naturæ diuinæ cum personis, & negatio identitatis humanitatis cum illis, facit quidem vt deitas in abstracto verè prædicetur de personis, & humanitas in abstracto non possit verè prædicari de illis; vt autem vna, & non altera natura in concreto singulariter prædicetur, nihil conducere potest. Quod probo primo: nam prædicta differentia non tollit, quominus vtraque sumpta in creto verè prædicetur de personis: ergo nec facit, quod vna singulariter, & alia pluraliter prædicetur de illis.

Secundò. Secundo, nam si natura realiter distincta à personis, quamuis vna sit, non prædicatur de illis in concreto singulariter, ideo erit, quia concretum talis naturæ, non ex illa adæquatè; sed simul cum subsistentia resultat, subsistentiæ autem sunt plures; sed quamuis natura diuina identificetur realiter cum personis: concretum tamen illius, non solum naturam dicit, sed etiam subsistentiam importat, & subsistentiæ sunt plures: ergo, si illa ratio est efficax, non prædicabitur de personis in concreto singulariter, quamuis cum illis realiter identificetur.

Tertio. Denique ad ipsam probatur: nam omnipotentia realiter cum tribus personis identificatur: & tamen sumptum ly *omnipotens* adiectiuè, non singulariter, sed pluraliter prædicatur de illis; sumptum autem substantiuè singulariter prædicatur: ergo, quod ly *Deus* singulariter de personis prædicetur, non prouenit ex identitate deitatis cum personis, sed quia illam substantiuè significat; cumque nomen *homo*, prout dicitur de diuinis personis, substantiuè etiam humanitatem significet, prædicabitur singulariter de personis assumentibus, quamuis humanitas realiter distinguatur ab illis.

191 *Tertia solutio reijcitur.* Deinde tertia solutio reiicitur primo: vt enim docet D. Thomas *infra quæstione* 16. *art.* 1. homo de persona Verbi, non accidentaliter, sed essentialiter prædicatur, & hæc propositio; *Verbum est homo*, non est in materia remota, nec contingente, sed in materia necessaria: ergo iuxta D. Thomam homo, vt dicitur de persona diuina, non est concretum accidentale, sed concretum substantiale.

Secundo. Secundò, nam esto esset concretum accidentale; ly tamen *homo* non est nomen adiectiuum, sed substantiuum, etiam prout de persona diuina prædicatur; sed ad pluralitatem nominum substantiuorum non sufficit, quod multiplicentur supposita, sed insuper est necessarium, quod forma multiplicetur, vt expressè docet D.Thomas 1.*p.qu.*36.*art.*4 & *q*.39. *art.* 3. vbi hanc constituit differentiam inter nomina substantiua, & adiectiua: quòd hæc adæquatè numerum accipiunt à suppositis; illa verò numerum accipiunt à forma, non excludendo, sed potius exigendo simul pluralitatem suppositorum, vt rectè *ibi* Caietanus explicuit: ergo, quamuis homo, prout de Deo prædicatur, sit concretum accidentale, vt pluraliter prædicetur, præter multitudinem suppositorum, exigit pluralitatem formæ; ac proindè, cum in casu nostræ disputationis humanitas assumpta vna sit, quamuis plura sint supposita assumentia humanitatem, & in illa subsistentia, non dicentur plures homines, sed vnus homo simpliciter.

S.Tho.

192 *Contra vltimam solutionem facit.* Tandem Recentiorum solutio reiicienda venit primò: nam *homo* de Filio Dei, & de nobis vniuocè prædicatur; at si vt dicitur de Verbo, in recto importaret subsistentiam, & prout dicitur de nobis in recto importaret naturam, non prædicaretur de Verbo, & de nobis vniuocè, cum natura creata, & subsistentia increata vniuocè non conueniant: ergo *homo*, vt dicitur de persona diuina, non subsistentiam, sed humanitatem in recto significat. Patet consequentia: nam, prout dicitur de nobis, non significat subsistentiam in recto, sed humanitatem, vt illi Recentiores fatentur.

193 *Secundo.* Secundò reiicitur: si namque *homo*, vt dicitur de persona diuina, significaret in recto subsistentiam, & in obliquo naturam, esset in significando idem, quod *persona*: consequens est falsum: ergo etiam falsum est, quod *homo*, vt dicitur de persona diuina, significet subsistentiam in recto, & naturam in obliquo. Sequela patet: nam *persona* in recto subsistentiam significat, & in obliquo rationalem naturam, & persona humana rationalem naturam humanam: ergo, si *homo*, vt dicitur de persona diuina, significat subsistentiam in recto, & naturam humanam in obliquo, significat idem, & eodem modo, quo significat *persona humana*; & consequenter erit idem, quod *persona* in significando. Falsitas autem consequentis probatur: nam persona vniuocè, sed analogicè, dicitur de nobis, & Christo, cum Christus sit persona increata, nos autem personæ creatæ simus; sed *homo* de nobis, & de Christo prædicatur vniuocè: ergo, vt dicitur de Christo, & vt potest dici, & prædicari de quauis alia persona diuina, non significat idem, quod persona; & consequenter significatū eius formale, & in recto nō est subsistentia in humanitate, sed humanitas ipsa.

194 *Tertio.* Denique reijcitur: nam si *homo*, vt dicitur de persona diuina de formali in recto non significaret naturam, sed subsistentiam in illa, ideo esset, quia non pro natura supponit, sed pro habente naturam: at hæc ratio est nulla: ergo falsum est, quod ly *homo*, prout dicitur de persona diuina significet de formali, & in recto subsistentiam in natura.

Minor ostenditur. Maior cum consequentia tenet; minor autem ostenditur primo; nam etiam, prout de nobis dicitur, non supponit pro natura in recto, sed pro habente naturam, alias hæc propositio esset falsa. *Petrus est homo*. sicut hæc est falsa: *Petrus est humanitas*; & tamen prout de nobis prædicatur, non significat subsistentiam, sed naturam humanam in recto, vt illi Recentiores fatentur: ergo ex eo, quod, prout dicitur de persona diuina, non supponat pro natura humana; sed pro habente naturā, non sequitur, quod prout sic, non naturam, sed subsistentiam in illa in recto de formali significet.

195 *Secundo.* Secundo probatur minor: nam etiam ly *Deus* non supponit in recto pro natura diuina, sed pro habente naturam diuinam; & tamen non significat de formali, & in recto subsistentiam in diuinitate, sed diuinitatem ipsam, vt expressè docent allegati Recentiores: ergo ex eo, quod ly *homo*, vt dicitur de persona diuina, non pro natura, sed pro habente naturam supponat, malè infertur, non naturam, sed subsistentiam in illa de formali in recto significare. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: si ly *Deus* supponeret in recto pro natura, & non pro habente naturam, pro eodem supponerent ly *Deus*, & ly *Deitas*; sed hoc asserendum non est, alias, sicut hæc est falsa, & hæretica propositio: *Deitas generat Deitatem*: ita hæc falsa, & hæretica esset: *Deitas generat Deum*, cuius contrarium fatentur omnes Catholici: ergo ly *Deus* non supponit in recto pro natura diuina, sed pro habente naturam diuinam, & pro subsistente in illa.

196 *Confirmatur, & vrgetur.* Explicatur, & vrgetur; vt enim docet D. Thomas *prima partis, quæst.*39.*artic.quarto*, quamuis *Deitas*, & *Deus* significent idem: quia tamen Deus significat deitatem, vt in habente, habet ex modo suæ significationis, vt possit pro personis supponere, & ideo hæc est vera: *Deus generat Deum*; deitas autem; quia non significat deitatem, vt in habente, non potest pro personis supponere: vndè hæc est falsa propositio: *Deitas generat Deitatem*: ergo ly *Deus* non supponit pro natura diuina directè, sed pro habente naturam diuinam, & pro subsistente in illa; & tamen non significat de formali in recto subsistentiam, sed naturam; alias non significaret idem de formali, quod, *Deitas*, cuius contrarium à D.Thoma docetur: ergo ex eo, quod ly *homo*, vt dicitur de personis diuinis, non pro natura humana, sed pro illam habente supponat, perperam infertur, non naturam humanam, sed subsistentiam in illa de formali in recto significare.

197 *Concluditur in casu proposito tres personas dicendas esse vnū hominē; quia ly homo nomen substāt. est.* Asserendum ergo est, quod sicut tres personæ diuinæ sunt simpliciter vnus Deus propter vnam deitatem, quamuis sint plura supposita in casu, in quo vnam humanitatem assumerent, essent vnus homo simpliciter propter vnitatem naturæ, non obstante pluralitate suppositorum, eo quod *homo* nomen substantiuum est; nomina autem substantiua, vt pluraliter dicantur, exigunt pluralitatem, non solum suppositorum, sed etiam formæ per illa significatæ: vnde; qualibet ex his pluralitatibus deficiente, non possunt prædicari pluraliter. Ex quo vlterius fit, vt debeant singulariter

ter

ter prædicari. ac proinde sicut in casu duplicis humanitatis assumptæ ab vna persona diuina, diceretur vnus homo ob defectum multitudinis suppositorum; ita in casu eiusdem humanitatis assumptæ à tribus personis vnus homo dicerentur ob defectum pluralitatis formæ, nempe, humanitatis, quam ly *homo* de formali significat.

198 *Caietani motiua nō vrgent. Non primum. Non secundum.* Nec vrgent Caietani motiua. Non primum; nam licet in eo casu non esset vnus homo numero communis tribus personis vnitate numerica personali, esset tamen vnus numero homo vnitate numerica naturæ: & hæc vnitas sufficeret, vt vnus homo simpliciter diceretur, vt constat ex dictis. Nec magis vrget secundum. nam *persona humana* in recto, & de formali significat personalitatem, & insuper pro illa supponit: & quia in eo casu essent tres personalitates, essent consequenter tres personæ humanæ; homo autem significat de formali naturam: vnde, vt dicatur pluraliter, petit naturæ pluralitatem, quæ in prædicto casu non esset. Et quidem in Deo sunt tres personæ diuinæ, & tamen non sunt tres Dij, sed vnus simpliciter Deus: ergo ex eo, quod in casu nostræ disputationis essent tres personæ humanę, minus benè à Caietano infertur, fore necessario tres homines. *Nō tertium.* Nec tertium conuincit; falsum enim est, vnum hominem simpliciter constare ex vna natura, & simul ex vna persona, sed sufficit ad illius vnitatem simpliciter vnitas ex parte naturæ: sicut vnus Deus simpliciter vnitatem personalem non petit, sed solum vnitatem naturæ. Et quidem, cum Caietanus *art. 7.* doceat, in casu duplicis humanitatis assumptæ ab vna persona fore vnum hominem simpliciter; miror, quomodo *in præsenti*, ad vnum simpliciter hominem, petat vnitatem naturæ, & vnitatem personæ; nam in primo casu vnitas naturæ non datur, & tamen, vt Caietanus docet, datur vnus homo simpliciter.

199 *Fundamēto Medinæ non vrgēt. Non primum.* Nec etiam fundamenta Medinæ veritatem nostræ resolutionis expugnant. Ad primum respondeo, distinguendo maiorem: sunt idem in supponendo, concedo maiorem: in modo significandi, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam licet *homo*, & *habens humanitatem* pro eodem supponant; non tamen eodem modo significant; nam ly *habens* significat adiectiuè; *homo* vero substantiuè; & ideo ly *habens humanitatem* pluraliter prędicatur ob solum pluralitatem suppositorum; non autem ly *homo*, nisi adsit etiam pluralitas formæ, scilicet, humanitatis, quam de forma significat: sicut hæc consequentia non valet: *Deus est idem, quod habens deitatem; sed tres personæ sunt tres habentes deitatem: ergo sunt tres* Dij: in qua præmissæ sunt veræ; consequentia autem est nulla, cum consequens sit hæreticum; & hoc propter eandem rationem, quia, nempe, quamuis *Deus*, & *habens deitatem* supponant pro eodem; vnum tamen adiectiuè, & alterum substantiuè significat; ideoque habens deitatem pluraliter dicitur de personis, propter solam suppositorum multitudinem; *Deus* autem, quia substantiuè significat, non pluraliter, sed singulariter prędicatur de diuinis personis, quia licet adsit multitudo suppositorum; non tamen adest naturæ pluralitas, & vtrumque necessarium erat, vt pluraliter diceretur. *S. Thom.* Quæ doctrina expressa est Angelici Præceptoris 1. *part. q.* 36. *art.* 3. *ad* 1. illis verbis: *Ad primum ergo dicendum, quod licet Deus significet habentem deitatem; Deus dicitur substantiuè, sed habens deitatem dicitur adiectiuè: vnde, licet sint tres habentes deitatem; non tamen sequitur, quod sint tres Dij.*

200 *Non secūdum.* Ad secundum dicatur: quod sicut ista consequentia non tenet: *Pater, & Filius sunt vnus Deus*: ergo vel *iste*, *demonstrato Patre, vel iste, demonstrato Filio*. Antecedens enim est catholica veritas; consequens autem pro vtraque parte est falsum: ita consequentia à Medina facta non valet, & ob eandem rationem, nam prima, ideo non est bona, quia Deus, etsi sit vnus, est realiter tribus personis communis; homo autem in dicto casu etiam est communis reali cōmunitate tribus personis diuinis; ideoque non sequitur *Pater, & Filius sunt vnus homo*: ergo vel *hic homo, demonstrato Patre, vel hic homo demonstrato Filio*. Et defectiua vtraque consequentia est; quia in illis fit argumentum à superiori ad inferius affirmatiuè. Quod argumentum bona consequentia non est in communi Dialecticorum doctrina.

201 *Non tertium.* Ad tertium, distinguo maiorem: *Homo idem est, quod suppositum humanum, vel quod subsistens in natura humana*, identitate in supponendo, concedo maiorem: in significando, & in modo significandi, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Quæ solutio, & distinctio constat ex dictis *ad prim.* Medinæ *argum.* & quidem persona diuina, & Deus idem sunt in supponendo, hoc est, pro eodē possunt supponere; & tamen, quia persona diuina personalitatem significat de formali, & dantur plures personalitates; Deus autem de formali significat deitatem, quæ vna, & indiuisa est, ideo dantur in Deo plures personæ diuinæ; secus autem plures Dij. Pariter ergo *in præsenti* quamuis *homo*, & *suppositum humanum*, idem sint in supponendo; quia tamen forma significata per ly *humanum suppositum*, non est natura, sed personalitas, quæ in prædicto casu multiplicatur; forma autem significata per ly *homo*, est humana natura, quæ præsupponitur vna assumpta à tribus personis, ex eo quod in casu à Nobis supposito darentur plura supposita humana, perperam infert Medina etiam fore plures homines. Quæ doctrina est expressa D. Thomæ 1. p. q. 39. art. 3. ad 4. quod ita procedabat; *Sicut hoc nomen Deus significat habentem deitatem, ita hoc nomen, persona, significat subsistentem in natura aliqua intellectuali sed dicimus tres personas: ergo eadem ratione dicere possumus tres Deos.* *S. Thom.* Quod argumentum est prorsus idem cum argumento Medinę, sola materia mutata, illique Angelicus Doctor, his verbis respondet: *Ad quartum dicendum, quod forma significata, per hoc nomen, persona, non est essentia, vel natura, sed personalitas: vnde, cum sint tres personalitates, idest, tres personales proprietates in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, non singulariter, sed pluraliter prædicatur de tribus.* Hæc D. Thom. quæ cum argumento collata, idem valent, ac si diceret, quod licet hoc nomen *Deus*, & hoc nomen *persona diuina* in supponendo sint idem; quia tamen non sunt idem in forma significata, ideo ex eo, quod in Deo plures constituantur personæ, & ly *persona diuina* pluraliter prædicetur, non sequatur, plures Deos admittendos, nec nomen *Deus* pluraliter prædicandum. Quo est ipsissima nostræ solutionis doctrina.

202 *Si Angelus, & Deus eandem assumerent humanitatem, essent vnus homo.* Ad vltimum, nego antecedens: sicut enim tres personæ diuinæ assumentes vnam humanitatem essent vnus homo simpliciter. ita si Angelus, & vna persona, vel plures personæ diuinæ assumerent vnam naturam humanam, omnes essent vnus simpliciter homo propter naturæ vnitatem. *Probatio in contra non obstat.* Nec obstat probatio in contra; nam secundum naturam humanam, tam Angelus, quam personæ diuinę assumentes humanitatem, essent aliquid creatum; secundum personalitatem vero, Angelus in humanitate subsistens esset creatura; secus autem personæ diuinæ assumentes simul cum Angelo humanitatem: ex quo solum sequitur in prædicto casu distinctio suppositorum subsistentium in humanitate. Quæ, vt ex dictis habetur, non obstat, vt *homo* in concreto sumptum singulariter prædicetur, si vna sit humanitas, quam de formali significat, in casu nostræ disputationis supponitur. *Nec augmentum difficultatis.* Et ex his augmentum difficultatis constat solutio; nam casu, in quo Verbum humanitatem relinqueret, suppositum resultans seu relicta humanitate esset quidem suppositaliter à Verbo distinctum, in ratione tamen hominis non distingueretur ab illo: vnde, ly *homo*, non pluraliter, sed singulariter de Verbo, & de supposito nouiter resultante prædicari deberet, nisi forte ad prædictam vnitatem, & singularitatem præter vnitatem formæ significatæ, simultas temporis requiratur, quæ in casu confirmationis non adesset.

---

§. Vltimus.

Occurritur quarto argumento, & inter nomen numerale, & nomen vnitatis differentia explicatur.

203 *Ad vlt. arg. resp. neganda consequentiam.* His Igitur ita statutis, ad vltimum argumentum principale, cuius occasione sunt dicta, respondeo, concedendo antecedens, & negando consequentiam: ad cuius primam probationem, concesso etiam antecedenti, nego consequentiam: nam ad vnitatem nominis substantiui sufficit, vel vnitas formæ, vel vnitas suppositi: vnde in quocumque istorum sit vnitas, singulariter

Ad primã probationem. ter prędicatur; ad pluralitatem autem nominis substantiui non sufficit pluralitas formæ, vel pluralitas suppositi, sed vtriusque pluralitas est necessaria; & ideò, quamuis sint plures humanitates, si supposita plura non sunt, non dicuntur plures homines, sed vnus homo: & è contra, si humanitas sit vna, quamuis sint plura supposita, non plures homines, sed vnus homo dicuntur.

204 *Ad 2. probationem dicatur 1.* Ad secundam probationem dicatur, oppositorum esse eandem rationem quoad sciri, hoc est, eandem disciplinam; sub eadem enim scientia opposita, vt opposita cadunt: quoad esse tamen, non est eadem oppositorum ratio, sed potius opposita: vndè, quamuis de gratia, & peccato, vt gratiæ opposito, eadem sit disciplina, eademque scientia circa vtrumque versetur; in essendo tamen non est eadem vtriusque ratio, sed prorsus diuersa; nam gratia à solo Deo fit, & non in potentia naturali, sed in potentia obedientiali animæ recipitur; peccatum verò non causatur à Deo, sed à voluntate creata, vt à prima causa defectibili prouenit, nec in potentia obedientiali animę, sed in naturali recipitur; ac proindè ex eo quod vnitas formæ ad vnitatem concreti substantiui sufficiat & vnitas, & pluralitas opponantur inter se, non sequitur, quòd pluralitas formæ sit sufficiens, vt concretum substantiuum pluraliter prędicetur.

205 *Secundò.* Vel secundò responderi potest, concesso antecedenti, distinguendo consequens: si ad vnitatem hominis sufficit vnitas humanitatis solum ad pluralitatem sufficit humanitatis pluralitas, concedo consequentiam, sed nego suppositum: si sufficiat vnitas humanitatis, vel suppositi disiunctim; nego consequentiam: cum enim ad vnitatem concreti substantiui non requiratur vnitas formæ, nec vnitas suppositi determinatè, sed vnitas formę, vel vnitas suppositi disiunctim sufficiat; consequens fit, quòd ad illius pluralitatem requiratur vtriusque pluralitas, nempè, suppositi, & formæ: & sic saluatur, oppositorum eandem esse rationem; non identicè, sed proportionabiliter.

206 *Ad tertiã cõsequẽtiæ probationẽ variè occurritur. Lorca Respondet.* Ad tertiam probationem consequentiæ, qua petitur ratio discriminis, ob quam ad vnitatem concreti substantiui sufficit vnitas formę, ad pluralitatem autem pluralitas formæ non sufficit, sed vlterius requiritur multiplicatio suppositorum: variè occurritur ab Auctoribus nostræ sententiæ Lorca vbi *supra* respondet, eam esse rationem; quia, nempè, vnitas formæ constituentis dat constituto vnitatem vnitas autem constituti impedit pluralitatem: & quia in casu eiusdem humanitatis assumptæ à tribus personis forma constituens est vna, est vnitas constituti; ac per consequens vnus homo; quia autem in casu vnius personæ assumentis duas naturas constitutum est vnum, illius vnitas impedit, vt à duabus humanitatibus duo homines consurgant.

207 *Impugnatur.* Sed, vt verum fatear, non satis percipio rationem discriminis à Magistro Lorca assignatam; nam in primo casu supponitur pluralitas ex parte constituti, scilicet, ex parte personarum assumentium eandem humanitaté, quæ in ratione hominis per illam constituuntur, & vnitas formę constituentis; in secundo autem casu supponitur vnitas personæ assumentis, & pluralitas ex parte formæ, scilicet, humanitatis constituentis in ratione hominis, inquiro à prædicto Magistro, cur in secundo casu vnitas constituti, scilicet, personæ assumentis impedit pluralitatem à forma constituente, & in primo casu pluralitas constituti, idest, suppositorum assumentium eandem humanitatem, non impedit vnitatem à forma præstandum, hoc est, vt ab illa personæ assumentes vnitatem recipiant? Huius rei ratio petitur in argumento, & à Magistro Lorca non datur; ergo argumentum non soluit.

208 *Secundò respondet Suarez.* Suarez *disp. allegata* eam discriminis rationem assignat; quia, nempè, ad pluralitatem requiritur negatio vnionis rerum, quæ plures dicuntur; ad vnitatem autem realis conuenientia sufficit: & quia, siuè forma sit vna, & supposita sint plura, sed suppositum sit vnum, & formæ plurificentur, datur realis conuenientia, vel formarũ in supposito, vel suppositorum in forma, & non vnionis negatio, fit consequens, vt ad pluralitatem concreti substantiui, & vt nomen substantiuum pluraliter prædicetur, petatur pluralitas formæ & pluralitas suppositorum; ad vnitatem autem concreti substantiui, & vt nomen substantiuum prædicetur singulariter, vnitas cuiusuis illorum, nempe, aut suppositi, aut formæ disiunctiue sufficiat.

209 *Non plenè satisfacit primò.* Cęterum, quamuis hęc ratio discriminis proximius ad veritatem, quam præcedens, accedat; non tamen plene satisfacit, & reiicitur primò; nomina enim adiectiua dicuntur pluraliter absolute, & simpliciter, si supposita sint plura, quamuis forma per illa significata sit vna, vt omnes fatentur; & tamen, quando forma est una datur conuenientia suppositorum in illa: ergo pluralitas absolute, & simpliciter talis, non dicit omnimodam diuisionem, nec omnem conuenientiam excludit ab iis, quę plura dicuntur, uel pluraliter prædicantur; & consequenter, quamuis tres personę diuinæ in una, & eadem humanitate conueniant, dici poterunt plures homines absolute, & simpliciter, nisi aliunde repugnantia proueniat.

Secundò. Deinde, nam sicut pluralitas dicit diuisionem illorum, quæ plura dicuntur: ita unitas in entis indiuisione consistit: unum namque diffinitur per hoc, quod *sit indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio*: ergo, si hoc non obstante, stat vnitas realis simpliciter cum diuisione, uel distinctione reali ex aliquo capite, stare etiam poterit pluralitas realis simpliciter cum conuenientia reali ex aliquo capite, vel cum conuenientia reali in aliquo prędicato; & consequenter, quamuis plura supposita conueniant in una forma, uel plures formæ conueniant in uno supposito, non obstabunt conuenientiæ prædictæ, vt concreta resultantia simpliciter plura dicantur, & nomina illa significantia pluraliter prædicentur, nisi aliunde ratio petatur.

210 *Tertia solutio.* Aliorum solutio, & præcedenti proxime affinis, est, rationem, quare tres personæ assumentes eandem humanitatem dicantur unus homo simpliciter, eam esse, quia scilicet, simpliciter in humanitate conueniunt, & realiter uniuntur in illa: unitas autem in reali conuenientia, uel inunione reali consistit: cum uero, una persona diuina duas assumeret humanitates; non posset dici duo homines; nam duo homines sunt alius & alius homo; tunc autem non essent alius, & alius homo, quia unus homo non prædicatur realiter de alio; in eo autem casu; persona vni humanitati vnita, prædicaretur de seipsa vnita alteri humanitati: vnde, si vt assumens vnam appellaretur *Iesus*, & vt assumens aliam vocaretur *Petrus*, verum esset dicere: *Petrus est Iesus*, & etiam verum esset dicere: *Iesus est Petrus*; ac per consequens, non essent duo homines, sed vnus homo; duo namq; homines taliter inter se comparantur, vt vnus de alio, nec identice prædicetur. Ex quo vlterius fit, vt pluralitas concreti substantiui petat vtriusque partis concreti pluralitatem; vnitas autem illius, solum exposcat vnitatem alicuius partis, nempe, formalis, aut materialis; & hæc vnitas sufficiat, vt nomen substantiuum concretum singulariter prædicetur.

211 *Discursus iste difficilis redditur 1.* Sed etiam discursus ista redditur ex dictis difficilis. Primo, nam sicut pluralitas consistit in diuisione: ita vnitas in indiuisione consistit; sed hoc non obstante, stare potest vnitas realis simpliciter cum hoc, quod illa, quæ dicuntur vnum, de se inuicem negentur, & unum non prædicetur vere de alio: ergo pariter stare poterit realis pluralitas absolute, & simpliciter cum hoc, quod unum de alio realiter affirmetur, & prædicetur, & consequenter ex eo, quod persona diuina unam humanitatem assumens prædicetur de se ipsa aliam humanitatem assumente, non sequitur, esse unum hominem absolute, & simpliciter sub utraque humanitate, & non posse plures homines simpliciter dici. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: nam in casu humanitatis assumptæ à tribus personis diuinis, personæ assumentes dicuntur unus homo simpliciter iuxta Auctores illius solutionis; & tamen una persona diuina realiter negatur de alia, nam istæ propositiones essent uere: *Pater humanitatem assumens, non est Filius assumens humanitatem*, & è contra: ergo cum unitate reali simpliciter inter duo, stat realis unius de altero uera negatio; & consequenter cum pluralitate reali inter aliqua stare poterit realis, & uera unius de altero affirmatio.

212 *Secundò.* Deinde, nam esto ea doctrina tradita solutionis habeatur unam personam assumentem duas humanitates, esse unum hominem simpliciter; non tamen habetur ex illa in casu humanitatis assumptæ à tribus personis, esse etiam simpliciter unum hominem: ergo ea tradita doctrina non infertur, unitatem concreti substantiui saluari, uel cum unitate formæ, uel cum unitate substracti disiunctim, & consequenter nec sequitur, ad pluralitatem simpliciter illius, & ut nomen substantiuum concretum pluraliter prædicetur, utriusque partis materialis, nempe, & formalis pluralitatem exposci, quod est prædictorum Auctorum, & nostrum intentum. Probatur antecedens: nam in hoc secundo casu una persona uere, & realiter negatur de alia eandem humanitatem assumente, ut constat ex dictis ergo, esto hoc requiratur ad pluralitatem simpliciter, non ideo excluditur realis pluralitas in ratione hominis à tribus personis diuinis, casu in quo assumant eandem humanitatem.

Ex his

213 *Vera resolutio traditur.* Ex his constat, rationem conuincentem discriminis, non posse assignari, totumque ea modo concipiendi dependere. Et quidem, si ad pluralitatem concreti substantiui requiritur pluralitas formæ, & etiam pluralitas suppositi, qualibet ex his deficiente, erit simpliciter vnum, nomenque illud significans singulariter absolutè prędicabitur. Quod patet: nam inter vnum, & multa medium non datur; sed requisitis ad pluralitatem concreti substantiui pluralitate formæ, & pluralitate suppositorum, qualibet deficiente, non potest plurificari, nec esse simpliciter plura. ergo erit simpliciter vnum. Quod autem requiratur ad pluralitatem concreti substantiui pluralitas formæ significatæ, docet expresse D.Thom 1.p.q.36.art.4.& quæst. 39.art.3. probatque ex eo, quod forma significatur per concretum substantiuum, vt dans esse concreto, & substracto, & consequenter vt præstans vnitatem, vel pluralitatem ad differentiam nomini adiectiui, quod, quia non significat formam, vt per se stantem, nec vt dantem esse substracto, sed potius vt accipientem esse ab illo, adæquatè numeratur, & multiplicatur ad pluralitatem suppositorum: & hæc sola sufficit, quamuis forma significata sit vna, vt nomen adiectiuum pluraliter prædicetur. *Requiri pluralitatem formæ, probatur ex D. Th.*

214 *Quod non sufficiat pluralitas formæ probatur.* Cæterum, quod non sufficiat pluralitas solius formæ, sed vlterius necessaria sit suppositorum pluralitas, vt concretum substantiuum realiter plurificetur, & nomen illud significans possit pluraliter prædicari, docet Angelicus Doctor q.36.allegata art.4.ad 2.arg. vbi ait, Patrem non posse dici plura principia, quamuis vna proprietate sit principium Filij, & alia sit principium Spiritus Sancti: *Quia implicaretur pluralitas suppositorum*; & in præsenti q.art.7. ad 2. eandem doctrinam repetit, probatque: nominibus namque vtendum est, prout sunt ad significandum imposita, quæ impositio sumenda est ea ijs, quæ apud nos contingunt; in his autem nunquam nomen, siue adiectiuum, siue substantiuum sit, pluraliter dicitur, nisi intercedat pluralitas suppositorum, quod exemplis *superius* adductis demonstrat: ergo ad pluralitatem concreti substantiui, & vt nomen substantiuum concretum pluraliter prędicetur, non sufficit pluralitas formæ significatæ, sed insuper est necessaria multitudo suppositorum, & consequenter, qualibet ex his deficiente, singulariter prædicabitur, & vnitas concreti consurget: vt enim *num. præced.* asserebamus, inter vnum, & multa medium non datur; ac proinde, quod sufficiat ad pluralitatem, vel multitudinem vitandam, sufficit etiam ad vnitatem simpliciter inducendam in ente, quod existens supponitur.

215 *Opponitur primo.* Sed opponet primò: in ijs, quæ apud nos contingunt, nunquam inuenitur vna, & eadem forma in pluribus subiectis existens: ergo, si modus iste loquendi, & significandi sumendus est ea ijs, quæ in nobis eueniunt, non potest exinde inferri, concretum substantiuum prædicari singulariter propter solam vnitatem formæ si intercedat suppositorum pluralitas. *Respond. primo.* Respondeo primò, prætermisso antecedenti, concedendo consequentiam, nec hoc necessarium est, vt doctrina D.Thom. subsistat, nam regulam ex ista parte, nempe, vt nomen concretum singulariter prędicetur, à priori D.Thom. probatur ratione iam assignata, quia, nempe, nomen substantiuum concretum significat formam, non per modum adiacentis, & accipientis esse à substracto, sed per modum per se stantis, & per modum dantis esse; atque adeò per modum dantis vnitatem; ideoque necessarium non fuit illam exemplis monstrare, sed sufficit, quod exempla in contrarium non sint.

216 *Respond. secundo.* Vel secundò respondetur, distinguendo antecedens: in ijs, quæ apud nos contingunt, non inuenitur vna forma vnitate simplicitatis in pluribus subiectis existens, concedo antecedens: vna vnitate ordinis, nego antecedens, & consequentiam: vt enim docet D.Thom. *locis allegatis supra*, plures homines dicuntur vnus populus, vnus exercitus, vnum Collegium, quia hæc nomina substantiua sunt, propter vnitatem formæ, quam illorum quodlibet significat de formali, non quidem propter vnitatem simplicitatis, sed ordinis: populus namque, exercitus, & Collegium hac sola vnitate gaudent, cum tamen vnum habitantes Collegium plures Collegiati dicantur; quia hoc nomen, non substantiuum, sed adiectiuum est. Et quia in creaturis vna, & eadem forma numero vnitate simplicitatis, non potest in pluribus subiectis inueniri, fit consequens, vt modus iste loquendi, & significandi, ascendendo ad diuina, non ex vna forma vnitate simplicitatis apud nos in pluribus subiectis inuenta, sed ex vna forma vnitate ordinis dante sufficienter concreto substantiuo vnitatem, sit desumendus.

Replicabis secundò: humanitas non dat esse Verbo, sed illud in suo esse completissime constitutum supponit, idemque dicendum de qualibet persona diuina, cui potest vniri: ergo *homo*, vt dicitur de Filio Dei, potestque dici de alijs personis diuinis, debet computari inter nomina adiectiua illorumque leges sequi, non autem inter nomina concreta substantiua, quoad hoc, quod est pluraliter prædicari ob solam pluralitatem suppositorum, non expectata multiplicatione formæ, & consequenter in casu, de quo modò disputamus, nempe, quod plures personæ eandem humanitatem assumerent, non essent vnus homo, sed plures homines absolutè, & simpliciter. Antecedens est certum; consequentia autem patet: etenim nomina adiectiua, ideò prædicantur pluraliter ea sola multitudine suppositorum, non requisita, ad hoc, pluralitate formæ, quam de formali significant, quia forma significata adiectiuè, non dat esse subiecto: ergo, si humanitas non dat esse personæ diuinæ, cui vnitur, sed illam plenè constitutam supponit, computari debet inter nomina adiectiua, non autem inter substantiua, quoad hoc, quod est, pluraliter prædicari ob solam pluralitatem suppositorum absque pluralitate formæ; & consequenter in casu, quem examinamus, quamuis humanitas esset vna, quia tamen supposita plura forent, personæ illam assumentes, non vnus homo, sed tres homines absolutè, & simpliciter dici deberent, quæ est sententia Caietani, & Medinæ.

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam, ad probationem dicatur, modum prædicationis in terminis non attendi penes rem significatam, sed penes modum significandi: licet autem humanitas Verbo in re adueniat, supponendo illius constitutionem intrinsecam, & non præstando illi esse, sed ab illo esse accipiendo; eo modo tamen significandi Christum per istum terminum *homo*, importatur, vt dans esse, & non vt accidens, sed vt substantia significatur, ideoque quoad hoc, quod est pluraliter, vel singulariter prædicari, regulari non debet per leges nominum adiectiuorum, nec computari inter illa; sed inter concreta substantiua, & substantialia. Et quidem formale significatum huius nominis *omnipotens*, etiam adiectiuè sumpti, non est accidens, sed substantia, nec in re accidentaliter, sed essentialiter conuenit tribus diuinis personis; quia tamen adiectiuè significatur, & per modum accidentis non constituentis, nec secum afferentis suum suppositum, non singulariter, sed pluraliter de diuinis personis prędicatur: ergo è contra, quamuis humanitas re ipsa non det esse personæ diuinæ, cui vnitur; quia tamen ex modo significandi per ly *homo* importatur per modum per se stantis, dantisque esse, non debet computari inter nomina substantiua, & istorum leges sequi, quoad hoc, quod est singulariter, vel pluraliter prædicari, & consequenter in casu vnius humanitatis assumptæ à tribus personis, quamuis plura sint supposita, quia humanitas est vna, illamque ly *homo* de formali significat, dici debent personæ illam assumentes, non plures homines, sed vnus homo absolutè, & simpliciter, quod contra Caietanum, & Medinam, Angelicum Doctorem sequendo, asserit nostra sententia. Vnde, ad probationem consequentiæ, distinguendum est antecedens: adiectiua ideò dicuntur pluraliter ex sola multitudine suppositorum, quia forma per illa significata non dat esse in re, nego antecedens: quia non dat esse in modo significationis, & acceptionis, concedo antecedens; & nego consequentiam, ob ea, quæ proximè dicebamus. 218 *Respond.*

Ex dictis sequitur primò, quod, si Verbum humanitatem assumptam relinqueret, & aliam numero distinctam assumeret, esset *vnus homo*, non *plures homines*, absolutè, & simpliciter dicendum. Quod patet: nam licet humanitates essent distinctæ, esset vnum suppositum in illis subsistens; sed ad pluralitatem hominis, & vt nomen *homo* pluraliter prædicetur, tam formæ, quam suppositi pluralitas est necessaria, vt habetur ex dictis: ergo in illo casu, quamuis humanitates essent distinctæ, Verbum in illis subsistens non essent plures homines, sed vnus homo absolutè, & simpliciter. 219 *Primum corollariũ.*

Secundò ex dictis colligitur, quod si Verbum humanitatem relinqueret, quo in casu, propria subsistentia humanitati ab intrinseco debita resultaret; suppositum creatum ex humanitate, & propria subsistentia constitutum esset vnus homo cum Verbo antecedenter in humanitate subsistente. Quod patet eadem ratione: nam licet supposita in humanitate subsistentia realiter distinguerentur, humanitas esset vna: ergo homo de Verbo, & de supposito creato, 220 *Secundum corollariũ.*

non

non posset pluraliter dici ; ac per consequens de illis deberet singulariter prædicari.

221 *Tertium corollarij. Prima pars corollarij patet.* Denique infertur ex dictis, quod, si tres personæ diuinæ assumerent simul tres humanitates distinctas, dicendæ essent *plures homines* simpliciter, prout subsistentes in tribus humanitatibus, & *vnus homo* simpliciter, prout subsistentes in vna humanitate. Primum patet : nam prout subsistentes in tribus humanitatibus, esset in illis pluralitas ex parte formæ, & pluralitas ex parte suppositi ; sed hoc sufficit, vt concretum substantiuum absolutè, & simpliciter pluraliter prædicetur : ergo personæ assumentes tres humanitates distinctas, prout in illis subsistentes, simpliciter essent tres homines. *Secunda pars eiusdem corollarij probatur.* Secundum probatur ratione sæpè assignata : nam tres personæ diuinæ consideratæ, prout in vna humanitate subsistentes, licet sint plura supposita ; non tamen in illis sunt plures humanitates sub hac consideratione ; sed vt nomen *homo* pluraliter prædicetur, ex vtroque capite est necessaria pluralitas : ergo nomen *homo* de illis consideratis, prout in vna humanitate subsistentibus, non posset dici pluraliter, ac per consequens deberet de illis sub hac consideratione inspectis singulariter prædicari. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in 3.dist.4.§.3.* ad illa verba : *Si verò quæritur, an Pater, &c.* *M.Sent.*

DISPVTATIO
DECIMASEPTIMA.

Vtrùm persona creata possit de potentia absoluta alienam terminare naturam?

§. I.

Quibusdam præsuppositis, eligitur vera sententia.

1 *Supponitur primò.*

IN *hac disputatione* tria supponimus, & vnum in examen vocamus. Primum, quod supponimus est, non posse personam creatam, etiam de potentia absoluta, sibi assumere naturam alienam, vt principium assumptionis, tanquam causa principalis illius, in quo omnes Theologi conueniunt, nullo dissentiente, quem viderim ; id adeò certum censentes, vt rationem eius probatiuam assignare non curauerint ; forsan tamen inferius à Nobis obiter examinabitur huius veritatis ratio.

2 *Supponitur secundo.* Secundum, quod supponimus, est, nec etiam per modum termini, posse personalitatem creatam alienæ naturæ vniri, potentia sibi connaturali, in quo nullus Theologorum dissentit. *Prob. 1.* Et patet primò : nam id ad minus conuincunt rationes *infra* adducendæ ad probandum, repugnare de potentia absoluta, personalitatem creatam alienæ naturæ vniri, illam terminare, subsistentemque, & personatam constituere. *Secundo.* Deinde, nam accidens non potest connaturaliter extraneo subiecto inhærere. Passio vnius naturæ non potest connaturaliter alteri naturæ competere. Punctum vnam lineam terminans non potest naturali potentia, aliam lineam terminare, nec modus alicuius subiecti potest extraneum subiectum modificare : ergo pariter personalitas creata non potest, saltim de lege ordinaria, & potentia sibi connaturali, vniri alienæ naturæ, illam personare, subsistentemque constituere.

3 *Tertio supponit.* Tertiò supponimus, quod, si personalitas creata, non in positiua entitate, sed in negatione consistat, vt probabile censent Scotistæ, non potest de potentia absoluta terminare naturam alienam, illamque reddere subsistentem, quod licet nonnulli Recentiores, vt exploratum omninò, & ab omnibus admissum supponant ; negatur tamen à Philippo Fabro *in 3.dist.1.disp.6.cap.1.* quem cum alijs refert, & probabiliter sequitur Franciscus del Castillo *disp.6. de Incarnatione q.6.n.11.* *Faber. Castillo.* Nostram tamen suppositionem tenent communiter Theologi. *Quod probat Bernal vbi infra.* Illam probat Bernal vbi *infra n.54.* vt enim natura creata aliena personalitate subsistat, & per illam terminetur, debet vniri per physicam vnionem cum illa ; sed implicat physica vnio naturæ cum negatione : ergo implicat, personalitatem creatam, si non in positiua entitate, sed in negatione consistat, vt contendunt Scoti Discipuli, alienam terminare naturam. Hæc tamen ratio, vel destruit suppositionem, vel est ab arguente soluenda. Quod probo ; nam si personalitas creata in negatione consistit, natura, cuius est personalitas, cum illa physicè vnitur ; non enim potest effectum ab ea recipere, nisi media physica vnione, cum effectus physicus sit, nempè, physica constitutio personæ, & physice terminatio naturæ : ergo, hac sententia præsupposita, negatio capax est terminandi physicam alterius vnionem, & vt physicè cum altero vniatur ; ac proinde ratio à prædicto Auctore facta, vel destruit suppositionem, quod, scilicet, personalitas in negatione consistat, vel ab ipso debet solui. *Illius ratio impugnatur.*

4 *Si dicas.* Si dicas, naturam creatam, in ordine ad propriam subsistentiam, vnione non indigere, sed se ipsa illi alligari ; quod autem aliena subsistentia subsistat, non potest contingere, absque physica vnione cum illa, quam negatio pura terminare non potest. *In contrarium obstat.* In contrarium obstat ; quod enim natura creata sit propriæ subsistentiæ affixa, de quo modò non disputamus, non tollit, quod cum illa sit physicè vnita, sed tantum infert, quod modo vnionis à se distincto non egeat, vt illi vniatur, ab illaque terminetur ; sed, dato, quod pura negatio possit terminare vnionem physicam indistinctam a natura, quam terminat, non est, cur illi repugnet terminare vnionem physicam, quæ à natura, quam terminat, distinguatur ; non enim potest in hoc discrimen aliquod assignari : ergo, admisso, quod personalitas creata in pura negatione consistat, non potest consequenter ad hanc suppositionem impossibile censeri, quod alienam terminet naturam, illamque personatam constituet, ex eo, quod non possit esse terminus physicæ vnionis.

5 *Probatur suppositio primo.* Vnde aliter est suadenda huiuscemodi impossibilitas. Primò : quia negatio, in qua personalitas consistit se ipsa vnitur propriæ naturæ ; sed quia modus vnionis se ipso vnitur proprio subiecto, non potest alteri in esse, nec aliud extremum vnire, etiam de potentia absoluta : & quia actio se ipsa egreditur ab agente, egrediens ab vno principio ; prout ab altero principio distincto, non potest, etiam de potentia absoluta, ab alio principio egredi, illudque agens constituere : ergo negatio, in qua personalitas consistit, in sententia, quam supponimus, non potest alienæ naturæ inesse, illamque terminare, & reddere subsistentem, etiam de potentia absoluta.

6 *Secundo.* Deinde, eam omne, quod se ipso alteri vnitum non est, indiget, vt illi vniatur vnione ab ipso distincta ; sed negatio, in qua personalitas creata consistit, non est se ipsa alienæ naturæ vnita : ergo, vt naturæ alienæ vniatur, indiget vnione à se ipsa distincta ; sed implicat, quod negatio subiectiuè recipiat vnionem, qua vniatur naturæ alie-

næ (cum huiuscemodi vnio, non in negatione, sed in positiua entitate necessariò consisteret, & sic omnino repugnans, quod entitas positiua recipiatur in negatione) ergo implicat, illi vniri; & consequenter implicat illam reddere subsistentem.

7 *Tertiò.* Denique id ipsum probatur: non enim implicat aliquid, quod ob minimam entitatem, sit propriò subiecto essentialiter affixum; aliquque incommunicabile: sed nihil apprehendi potest debilioris entitatis, quam negatio: ergo taliter propriæ naturæ est affixa, vt alteri communicari non possit, etiam de potentia absoluta, & consequenter, si creata personalitas in negatione consistit, implicabit, alienæ naturæ vniri, illam terminare, subsistentemque constituere, in quo, vt dixi, fere omnes Theologi consentiunt.

8 Prima sententia. Quod igitur restat disquirendum, & examinandum; est. An, supposito, quod personalitas creata in positiua entitate consistat, vt frequentior, veraque sententia tenet, possit de potentia absoluta alienam terminare naturam? Qua in re, duplex è regione opposita sententia versatur. Prima affirmans est, quam ex antiquioribus Theologis tenent Scotus *in 3. dist. 1 q. 4.* Bassolis *q. 6.* Almainus *q. 1. dub. vltim.* quos referunt, & sequuntur Philippus Faber *in 3. Sent. dist. 1. disp. 6. cap. 3.* & Franciscus del Castillo *in præsenti disp. 6 q. 6. num. 8.* Eidem sententiæ adhærent ex Patribus Societatis Becanus *cap. 4. de Incarnat. q. 5.* Pessantius *q. 3. disp. 1.* Hurtado de Mendoza. *disp. 11. Methaphysica sect. 8.* Albertinus *q. 7. Theologica circa septimum corollarium ex prædicamento substantiæ*, Martinus Perez *disp. 10. de Incarnat. sect. 7.* & Bernal *disp. 24. sect. 5.* pro illa referens nostrum Maluendam *lib. 2. de Anti-Christo cap. 7. §. Contemptis his*. Illam etiam sequitur P. Valentia loquendo, non de personis creatis actu existentibus, sed de persona possibiliter creabili, *in præsenti disp. 1. q. 3. puncto 6.*

Scot. Bassol. Almain. Faber. Castillo. Becan. Pessant. Hurt. de Mend. Albert. Mart. Perez. Bernal. Maluend. Valent.

9 Secunda sententia. Secunda, & vera sententia negat, id esse possibile, etiam de potentia absoluta, non solum loquendo de personis actu existentibus, sed etiam de personis possibilibus. Hanc tenent communiter Discipuli D. Thomæ. Paludan *in 3. dist. 1. q. 1. art. 2.* Caietanus Medina, Aluarez, Nazarius, Illustrissimus Arauio, Cabrera, & Reuerendissimus Sancto Thoma *in præsenti q. 3. circa art. 1.* Zippullus *dub. vnic. §. 2.* pro illa referens Henricum *quodlibeto 11. q. 10.* Picum de Mirandula *in Apologia q. 4. & 6.* & Lorcam *disp. 23* quos, & alios refert, & sequitur Magister Prudentius *tract. 3 disp. 2. dub. 5.* Tenent etiam Durandus *in 3. dist. 1. q. 5.* & Gabriel *q. 2. art. 3. dubit. 5.* Cui ex Patribus Societatis adhærent Suarez *disp. 13 sect. 4.* Vazquez *disp. 23.* Cardinalis Lugo *disp. 13. de Incarnat. sect. 4.* & Gaspar Hurtado *disp. 3. difficult. 8.* referens Ragusam *disp. 48.* Illamque vt probabilem defendunt Scotus, & Faber, quos refert, & probabiliter sequitur Castillo. *disp. 6. allegata q. 6.*

Palud. Caiet. Medin. Aluar. Nazar. Arauio. Cabrer. M. S. Th. Zippull. Henric. Mirand. Lorc. Prudent. Durand. Gabriel. Suar. Vazq. Lugo. Gaspar Hurt. Raguf. Scotus. Faber. Castillo.

S. II.

Aliquorum argumenta expenduntur.

10 *Dissidium Auctorum in probanda sententia.* Licet autem allegati Auctores in sententia negatiua conueniant, in assignanda ratione implicationis, vt persona creata alienam possit terminare naturam, dissident valdè inter se. Pater Suarez, aliis rationibus impugnatis, implicationem probat, eo quod subsistentia creata est modus propriæ naturæ; sed implicat, modum vnius rei afficere, aut modificare rem aliam distinctam: ergo implicat, subsistentiam creatam aliam terminare, aut modificare naturam, præter illam, cui connaturalis est. *Ratio P. Suarez.* Maiorem tanquam notam supponit; minorem autem pluribus exemplis probat; implicat enim, me per alterius sessionem sedere, aut esse præsentem loco per localem præsentiam alterius, virgam esse rectam, per alterius rectitudinem, & quod vnum accidens per alterius inhærentiam inhæreat; at hæc, non alia ratione implicatoria censentur, nisi quia sessio, præsentia localis, rectitudo, & inhærentia sunt entitates modales, ideoque inseparabiles à rebus, quarum sunt modi, & rebus aliis distinctis incommunicabiles. ergo omni entitati modali essentiale est, non posse à re, quam naturaliter modicat, separari, aliamque distinctam modificare. *Minorem prob. 1. ab exemplis.*

11 *Secundo probat minorem.* Secundo probat minorem: quia namque accidens actuat per inhærentiam, non potest extrahi ab hoc modo actuandi, & absque inhærentia actuare: sicut actuat anima rationalis: forma etiam, quæ de se habet actuare, vt entitas à subiecto distincta, non potest extrahi ab hoc modo actuandi de potentia absoluta, aliumq; induere, nempè, actuando subiectum, tanquam modus illius: ergo pariter entitas modalis, quæ de se habet actuare per modum modi à subiecto inseparabilis, non potest extrahi ab hoc modo actuandi, actuareque aliud subiectum tanquam res ab illo distincta, & per distinctam vnionem; ac proinde personalitas creata, quæ de se habet propriam terminare naturam, vt modus indistinctus ab illa, ab eaque inseparabilis, implicabit, quod alienæ vniatur naturæ, illam vt formam actuando. Ex quo infert Suarez, quod subsistentia creata non esset modus, sed entitas realiter à natura propria distincta, sicut posset ab illa realiter separari: ita posset de potentia absoluta, alienæ vniri naturæ, illam terminare, personatamque constituere.

12 *Rationem illam impugnat Vazq.* Rationem illam refert Vazquez *disp. 35. cap. 2. num. 14.* & , vt de more habet, refellit, nam ex illa sequeretur, non posse personalitatem diuinam terminare naturam creatam: consequens est contra fidem: ergo ratio facta insufficiens. Probat sequelam: nam etiam personalitas diuina est modus diuinæ essentiæ, quod, ait, se ostendisse ex sententia Patrum *1. p. disp. 126. cap. 2.* ergo si personalitati creatæ, quia est modus propriæ naturæ repugnat, alteri communicari, id etiam repugnabit personalitati diuinæ. Nec est eadem ratio, inquit Vazquez, de modis in argumento relatis, ac de personalitate; nam illi non possunt modicare, nisi inhærendo, non autem possunt inhærere, nisi rei propriæ, cuius sunt modi, & idcirco rem aliam non possunt modificare; sustentare autem naturam potest conuenire personæ, absque eo quod ipsius personalitas inhæreat naturæ alienæ, solum extrinsecè illam terminando, vt constat in persona Verbi sustentante humanitatem absque eo quod Verbi personalitas inhæreat humanitati, quam terminat; & ideò, etsi modus sit, non est vndè illi repugnet alienam terminare naturam, non per hoc, quod à propria separetur, quod implicat, sed per hoc, quod in propria manens natura, sit ratio terminandi aliam.

13 *Non vrget impugnatio Vazq.* Hæc tamen doctrina displicet. Et in primis impugnatio non vrget: etenim personalitas diuina, etsi ex modo concipiendi nostro sit modus, obiectiuè tamen rationem modi non obtinet: cum enim de conceptu formali modi sit incompletio, incompletio autem imperfectionem importet non potest essentia modi personalitatibus diuinis obiectiuè formaliter conuenire, quæ, licet in sententia probabili non exprimant perfectionem, secundum, id quod addunt ad essentiam, & ad lineam absolutam; imperfectionem tamen importare non possunt, nec aliquid, de cuius conceptu formali imperfectio sit, potest de illis obiectiuè formaliter prædicari, alias in Deo esset formaliter aliquid positiuè imperfectum, quod neutiquam potest admitti ergo ex eo, quod personalitati creatæ repugnet alienæ naturæ vniri, illamque sustentare, quia est modus propriæ naturæ, perperam infertur, repugnare etiam personalitati diuinæ alienam terminare naturam, quia est modus diuinæ essentiæ, quo argumento vtitur Vazquez.

14 *Solutio P. Vazq. reijcitur 1.* Deindè solutio, quo occurrit rationi Patris Suarez, illius vim non infringit. Primò, quia falsum est, personalitatem Verbi solum extrinsecè terminare humanitatem, aliàs Verbum solum esset homo extrinsecè, vt *supra in hoc tract. disp. 14.* arguebamus: ex quo vlterius fieret, non esse hominem eiusdem rationis nobiscum. *Secundo.* Deindè, nam ex eo, quod Verbum terminet humanitatem, illamque sustentet absque intrinseca informatione, & intrinseca inhærentia, non sequitur posse personalitatem creatam terminare alienam naturam, illam non informando, vel illi inhærendo intrinsecè; sed, vt fatetur Vazquez, repugnat personalitati creatæ alienam informare naturam, aut illi inhærere intrinsecè ergo fateri tenetur, repugnare personalitati creatæ alienam terminare, vel sustentare naturã. Minor cũ consequentia tenet: maior autẽ ostẽditur primò; quod enim conuenit personalitati diuinæ ex ratione summæ actualitatis, non est concedendum personalitati creatæ, cui summa actualitas conuenire non potest; sed personalitati diuinæ cõuenit ex ratione summa actualitati, quod sustentet natu- *Maior ostenditur 1.*

ram creatam absque intrinseca informatione, aut inhæsione; ergo id extendendum non est ad personalitatem creatã.

15 *Secundo.* Secundo probatur maior: nam ea eo, quod diuina essentia vniatur mentibus Beatorum, vt species absq; physica informatione non sequitur posse aliquam essentiam creatam absque physica inhærentia, vel physica informatione determinare intellectum, eique vt speciem vniri: ergo pariter ex eo quod possit persona diuina alienam sustentare naturam, absque eo quod illi inhæreat illamque intrinsecè informet, non sequitur, posse personam creatam sustentare alienam natura sine physica inhæsione, aut physica informatione. *Confirmatur.* Confirmatur, & vrgetur: non enim aliundè colligi potest, alios modos, de quibus in argumento fit mentio, non posse rem aliam modificare absque intrinseca inhæsione, nisi quia naturam, cuius sunt modi, modificant, illi inhærendo; sed etiam personalitas creata naturam, cui propria est, mediante informatione modificat, illamque informando, sustentat ergo nullam aliam natutam sustentare, & modificare potest absque physica informatione.

16 *Secundo Recentiores respondẽt.* Alij Recentiores, tum nostri, tum etiam ex familia Societatis, aliter occurrunt rationi implicationis adductę, nimirum, quod licet impossibile sit, modum alicuius rei proprium, ab illa separatum existere, vel per se ipsum alteri subiecto vniri, quod autem per se ipsum vniatur proprio subiecto, & per vnionem distinctam alieno subiecto vniatur, illudque modificet, & afficiat, nullam inuoluit implicationem: vndè per sessionem Petri non separatam ab ipso, sed vnitam Paulo per vnionem ab illa distinctam poterit Paulus sedere, & per stationem Pauli poterit Petrus stare, & vna virga per alterius rectitudinem, sibi vnione distincta vnitam, poterit recta constitui, & sic de aliis modis.

17 *Displicet prædicta solutio. Secundò.* Hæc tamen doctrina non placet, & reiicitur primò: non enim minus impossibile apparet, quod sessio mea alteri subiecto vniatur, quam quod à me separetur: ergo, si separatio implicat contradictionem, etiam alieno subiecto vniri, illudque modificare, debet implicatorium censeri. Secundò, & explicatur magis hoc ipsum: quod enim entitati modali essentialiter repugnet, separari à proprio subiecto prouenit ex imperfectione, quam habet in linea entis, quia, nempè, minimæ entitatis est, ideoque alterius adminiculo indiget ad existendum, sed non minus arguit perfectionem entitatis, posse simul actuare duo subiecta, quam posse à subiecto proprio separari, & ab illo separatam existere: ergo, si hoc entitati modali ob suam minimam entitatem essentialiter repugnat, etiam repugnat illi essentialiter, existentem in proprio subiecto, alteri subiecto inhærere, illudque modificare.

Tertiò. Tertio, quia namque relatio per se ipsam respicit essentialiter terminum, implicat, vt manent entitatiuè inuariata terminum distinctum respiciat; sed entitas modalis se ipsa essentialiter est proprio subiecto affixa: ergo implicat, alteri subiecto inhærere, vel aliud subiectum informare, & actuare.

Quartò. Præterea; sessio namque v. g. non minus est affixa subiecto connaturali, quam vnio subiecto vnito; sed implicat, quod vnione, qua vnitur humanitas Verbo, vniatur etiam equinitas vel alia quæuis natura: ergo implicat, quod vnius sessione alterum subiectum sedeat.

18 *Vltimò.* Denique reiicitur: vt enim entitas modalis aliquod subiectum afficiat, necessum est tale subiectum respicere; sed eo ipso, quod à proprio subiecto sit inseparabilis essentialiter, non potest aliud subiectum respicere: ergo admittentes inseparabilitatem essentialem modi à re, cuius est modus, consequenter tuentur, posse alteri subiecto inhærere, illudque modificare. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: nam essentialis inseparabilitas, non potest alicui formæ competere, nisi respectu subiecti adęquati adæquatione essentiali; sed nulla forma potest, in respiciendo subiectum, excedere illud, quod est adæquatum adæquatione essentiali; sicut nulla potentia potest, in respiciendo obiectum, excedere obiectum sibi adæquatum essentiali adæquatione: ergo eo ipso, quod entitas modalis sit essentialiter inseparabilis à proprio, & connaturali subiecto, non potest illud excedere in respiciendo; & consequenter non potest aliud respicere: ex quo vlterius fit, vt nec possit alteri subiecto vniri, illudque modificare.

19 *Prædicta ratio implicationis ex duplici capite displicet.* Licet autem prædictæ solutiones vim rationis factæ non eleuent; Nobis tamen ex duplici capite displicet prædicta ratio. Primò, nam quod personalitas non sit modus incompletus, sed entitas realis realiter à propria natura distincta, est sententia in via Diui Thomæ probabilis, quam tenet Caietanus *infra q. 4. art. 2.* & cum illo plures Theologi: ergo quod personalitas creata non possit de potentia absoluta alienam terminare naturam (quod communiter censetur, Angelicum Doctorem docuisse) non est oppositæ sententię alligandum, nec ea eo solum probandum, quod personalitas creata sit modus, & non realis entitas realiter entitatiuè à propria natura distincta. Deindè, nam, quod non possit personalitas creata alienam terminare naturam; benè tamen personalitas diuina, probat Angelicus Doctor *art. 1. ad 2. argum.* ex eo, quod diuina personalitas est infinita in linea personalitatis; secus autem personalitas creata, & consequenter sentit, vim terminatiuam naturæ alienæ infinitudinem petere in persona terminante, sed modus iste dicendi, probandique implicationem, vt personalitas creata terminet alienam naturam, quo vtitur P. Suarez, non procedit ea isto principio, imò oppositum supponit, quod, nempè, si personalitas creata, non modus sed realis entitas esset, quamuis foret limitata, & finita, vi terminatiua naturę alienæ gauderet ergo menti Angelici Præceptoris non congruit, ideoque Nobis neutiquam potest placere. *S. Th.*

20 *Recentiores quidam Thomistæ prædictam rationem instaurãt.* Ob hæc Recentiores quidem Discipuli D. Thomæ rationi factæ adhærentes, illaque implicationem probantes, vt simul ex limitatione creatæ personalitatis implicationem deducant, illam in hunc modum instaurant. Sola personalitas infinita potest alienam terminare naturam; sed personalitas creata infinita esse non potest. ergo nequit vlla potentia alienam naturam terminare, illamque personatam constituere. Probant maiorem: sola personalitas per se subsistens potest alienam terminare naturam; sed personalitas per se subsistens, hoc est, nulli alteri inhærens, necessariò est infinita: ergo sola infinita personalitas alienam naturam potest terminare. Minor cum consequentia tenet; maiorem autem probant: nam omnis personalitas, quæ non est per se subsistens, est entitas incompleta, & modalis, sed eo ipso, quod sit entitas modalis, & incompleta, non potest communicari rei distinctæ ab illa, cui connaturalis est, quod patet exemplis, & rationibus adductis ergo sola personalitas per se subsistens potest alienæ naturæ vniri, illam terminare, personatamque constituere. Sic arguit Zippullus *art. 2. dub. vnic. n. 11.*

21 *Ratio ista etiam sic explicata, menti D. Th. non congruit.* Hæc tamen ratio implicationis, etiam prout sic instaurata, menti Diui Thomę non congruit; nam iuxta illam impossibilitas terminandi alienam naturam, in personalitate creata, non reducitur ad eius limitationem, sed ad hoc, quod ex limitatione consequitur, quod sit, non entitas realis, sed modus entitatis; at Diuus Thomas non ad rationem modi conuenientem personalitatis creatę, sed ad rationem limitationis dictam impossibilitatem reducit, nec ex ratione modi, sed ex ratione limitationis illam ostendit: ergo modus iste arguendi mentem D. Tho non saluat.

Confirmatur 1. Confirmatur primò: nam etiam si personalitas creata, non modus, sed entitas realis esset, dummodò finita foret, non posset alienam terminare naturam, cum adhuc in illa perseueraret caput, ex quo Diuus Thomas impossibilitatem deducit, vt personalitas creata alienam naturam terminet; sed, iuxta præfatum modum arguendi, oppositum est asserendum, cum ex eo deducat, personalitatem creatam non posse alienam terminare naturam, quia non est entitas realis, sed modus entitatis: ergo à Discipulis Diui Thomæ approbandus non est.

Secundò. Confirmatur, & vrgetur secundò: vt enim *supra* arguebamus, est sententia in via Diui Thomæ probabilis, personalitatem creatam, non modum, sed realem entitatem esse; quod autem alienam possit terminare natutam est, in Schola Diui Thomæ, fere improbabile: ergo hæc impossibilitas non debet in rationem modi conuenientem personalitati creatæ reduci, sed in eius limitationem, siue modus sit naturæ propriæ, quam terminat, siue sit entitas realiter ab illa distincta.

22 *Ratio P. Vazq. ex Durando ipsa expenditur.* Pater Vazquez *disputatione 25. cap. 3.* reiectis aliorum rationibus, hanc vnicam censuit, ad intentum, efficacem sumptam ex Durando vbi *supra numero 7.* etenim persona creata non potest alienam terminare naturam, per propriam, sibique innatam, & connaturalem virtutem, alias terminatio hæc naturalitèr esset possibilis, cum omnis virtus naturalis petat aliquandò ad actum, medio agente naturali reduci. Nec potest alienam terminare naturam ratione intrinsecæ eleuationis, & vt eleuata intrinsecè ad talem terminationem. Non enim eleuatione per formam accidentalem illi intrinsecè inhærentem: hæc namque ad effectum substantialem, qualis est prædicta terminatio, non sufficit: nec eleuatione per formam aliquam substan-

tialem

tialem supernaturalem, aliàs hæc, & non personalitas eleuata per illam, esset, quæ alienam terminaret naturam. Non deniquè id potest præstare per extrinsecam assistentiam diuinam; nam licet causa efficiens possit per huiusmodi assistentiam, eleuari ad supernaturales effectus, quos efficere non potest, per sibi innatam, & connaturalem virtutem; forma tamen non potest, per extrinsecam Dei assistentiam, eleuari ad præstandum effectum formalem, quem ipsa de se sit insufficiens præbere, & oppositum, inquit Vazquez, est hactenus inauditum, persona autem, non in genere causæ efficientis, sed in genere causæ formalis, vel quasi formalis comparatur ad naturam, quam terminat, personatamque constituit: ergo nullo modo potest persona creata alienam terminare naturam.

Reiicitur de prædicta ratione iudicium. Hoc argumentum veram continet doctrinam, & quæ Nos inferius ad nostrum intentum vtemur; deficit tamen in eo, quod impotentiam terminandi alienam naturam in personalitate creata non reducit ad eius limitationem; eo autem ipso, quod repugnantia ex isto capite non probetur, non est cur nostra sententia debeat D. Thomæ censeri, illique attribui, quod Nos potissimè ad eius defensionem inclinat.

---

§. III.

Probatur nostra sententia Auctoritate, & ratione.

23 *Probatur nostra sententia auctoritate D. Th.* IGITVR his modis probandi omissis, vel ad *inferius* dicenda reductis, probatur nostra sententia, primò ex Diuo Thoma *quæstione præcedente articulo tertio ad primum, & in hac quæstione articulo primo ad secundum*, illis verbis: *Hoc autem est proprium diuinæ personæ propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum, non quidem accidentaliter, sed secundum subsistentiam*: ergo sentit Diuus Thomas, ideò personam diuinam posse alienam terminare naturam, quia est in linea personæ infinita. Patet consequentia: nam concursus naturarum, non accidentaliter, sed secundum subsistentiam, fit per hoc, quod persona diuina terminet alienam naturam, illamque personatam, & subsistentem constituat; sed possibilitas prędicti concursus in persona diuina reducitur à Diuo Thoma ad eius infinitatem, atque, esse illi proprium: ergo sentit, inde personam diuinam posse alienæ vniri naturæ, illamque terminare, & personare, quia est in linea personæ infinita; sed quod est diuinæ personæ proprium ob illius infinitatem, non potest personæ limitatæ, & finitæ competere: ergo iuxta Diuum Thomam implicat, quod persona creata terminet alienam naturam.

24 *Respondent contrarij auctores dupliciter.* Huic argumento respondent contrarii Auctores, dupliciter explicando testimonium Diui Thomæ. Primò, asserendo, loqui Angelicum Doctorem, non de sola terminatione naturæ alienæ, sed de principio assumptionis; hoc autem ita est personæ diuinæ proprium, vt nulli personæ creatæ conuenire possit, etiam de potentia absoluta: implicat enim persona creata potens per modum causę principalis esse assumptionis principium, sibique naturam assumere; ex hoc tamen non colligitur, quod implicet, personam creatam alienam terminare naturam; aliud enim est terminare, & aliud esse assumptionis principium.

Secunda explicatio. Secundò aliter testimonium Diui Thomæ à contrariis Auctoribus explicatur, nempè, loqui de terminatione naturæ alienæ connaturaliter conueniente personæ illam terminanti, & quæ à tali persona præstetur ratione propriæ, sibique innatæ, & connaturalis virtutis; hoc autem modo alienam terminare naturam soli personæ diuinæ conuenit, nec potest personæ creatæ, aut creabili conuenire, est enim supra naturam cuiusuis personæ creatæ, non solum de facto existentis, sed etiam creari possibilis alienæ naturæ terminatio: vndè solum potest illi competere ratione potentię obedientialis, ratione cuius potest eleuari a Deo ad prædictum effectum præstandum.

25 *Neutra explicatio est sufficiens, & vtraque sinul reijcitur.* Neutra tamen explicatio est sufficiens. Et in primis contra vtramque facit, verba Angelici Præceptoris communiter esse explicata, non de vi assumptiua, sed de vi terminatiua, non solum connaturali, sed etiam obedientiali; sic enim verba Diui Thomæ acceperunt, tam ipsum sequentes, quam Scotus, aliique Auctores illius impugnantes sententiam, præter paucos Recètiores: ergo sic sunt accipienda, & consequenter tenendum, taliter esse diuinæ personæ proprium alienam terminare naturam, vt nulli personæ creatæ possit conuenire, nedum connaturaliter, & ratione sibi innatæ virtutis, sed etiam obedientialiter, & de potentia absoluta.

Deinde prima explicatio reiicitur primò, expendendo verba Angelici Doctoris: non enim ait, esse proprium diuinæ personæ, vt ab ea fiat concursus naturarum secundum subsistentiam, sed vt in ea prædictus concursus fiat: at si solum intenderet, esse diuinæ personæ propriam vim assumptiuam naturæ per modum principii assumptionis, debuisset prioribus verbis vti; nam in persona diuina fieri naturarum concursum, non explicat ordinem ad personam, vt principium assumptionis, sed vt terminum terminantem, sustentantemque naturam; esse autem à persona diuina prædictum naturarum concursum, explicat ordinem ad personam, vt assumptionis principium: cum ergo D Thom. non fuerit prioribus verbis vsus, sed illis, quæ ex ipso retulimus, manifestum signum est, non loqui de vi assumptiua, sed de vi terminatiua, & sustentatiua naturę, cum docet, esse diuinæ personæ proprium propter eius infinitatem, quod in ea fiat concursus naturarum, non accidentaliter, sed secundum subsistentiam. 26 *Prima explicatio reijcitur 1.*

Secundò, nam loquitur D. Thomas de eo quod speciale est in Mysterio Incarnationis; sed non posse efficienter causari, nisi à persona diuina, speciale in hoc Mysterio non est, cum alii effectus miraculosi hoc habeant, quòd sola Omnipotentia illos, vt causa principalis, efficere potest; quod autem sola persona diuina possit naturam terminare creatam, est in hoc Mysterio speciale: ergo cum docet Diuus Thomas, esse personæ diuinæ proprium, vt in ea fiat concursus naturarum secundum subsistentiam, & vnionem substantialem, non loquitur de vi effectiua assumptionis, sed de vi terminatiua; & consequenter sentit, non posse personam creatam alienam terminare naturam. 27 *Secundò.*

Denique reiicitur: nam eadem ratio cogit, vt sit proprium personæ diuinæ, esse assumptionis, vel vnionis principium, & esse naturæ vnibilis terminum. ergo, dato, quod Diuus Thomas loquatur de vi assumptiua naturæ, & vnionis effectiua, non solum illam appropriat personæ diuinæ ob illius infinitatem, & excludit à persona creata propter eius limitationem, sed etiam virtutem naturæ terminatiuam. Probatur antecedens: non enim alia ratione potest personæ diuinę appropriari, & excludi à persona creata vis vnionis effectiua, vt principium efficiens principale, nisi quia prædicta vnio, quia miraculosa est, excedit sphæram essentialem virtutis actiuæ creaturæ; sed etiam terminatio alienæ naturæ miraculosa est: ergo excedit sphæram essentialem virtutis terminatiuæ conuenientis entitati creatæ, & consequenter eadem ratione excludenda est à persona creata, & appropriandа personæ diuinæ virtus terminatiua qua isti appropriatur, & excluditur ab illa virtus assumptiua naturæ, & vnionis principaliter effectiua. 28 *Tertiò.*

Deinde secunda explicatio reijcitur primo: nam id, quod taliter vni conuenit, quod nulli alteri potest vlla ratione competere, cum maiore proprietate dicitur proprium illius, quam si possit aliis conuenire, quamuis non connaturaliter, nec ratione propriæ, & innatæ virtutis, sed obedientialiter, & ratione potentiæ obedientialis; sed nihil est, quod vrgeat, vt verba Diui Thomæ cum minori proprietate vsurpemus, cum nullibi Diuus Thomas oppositum insinuauerit, posse, scilicet, personalitatem creatam de potentia Dei absoluta, & ratione potentiæ obedientialis, alienæ naturæ vniri, illamque personatam constituere: ergo asserendum est, Angelicum Doctorem sensisse, taliter esse diuinæ personæ proprium ob suam infinitatem, alienam terminare naturam, vt nulli personæ creatæ, vel creabili possit vllo modo competere. 29 *Secunda explicatio impugnatur 1.*

Secundo, vt enim ea dicendis constabit vel terminatio alienæ naturæ potest connaturaliter conuenire personæ creatę, vel nulla ratione potest illi conuenire: ergo, si iuxta Diuum Thomam terminatio alienæ naturæ, vt conueniens connaturaliter, & ratione innatæ virtutis, est ita personæ diuinæ propria, vt nequeat personæ creatę competere, est ex illius mente asserendum, prædictam terminationem taliter esse personæ diuinę propriam, vt nec ratione potentiæ connaturalis, nec ratione potentiæ obedientialis, nec connaturaliter, nec de potentia absoluta, valeat persona creata alienam terminare naturam. 30 *Secundo.*

Secundo probatur principaliter conclusio ratione Durandi 31

Secundo probatur ratione. randi *vbi supra*, & Caietani *in hac quæstione art. 1.* ad hanc formam redacta. Persona potens de se subsistere in duabus naturis esset in subsistendo infinita; sed implicat persona creata infinitæ subsistentiæ, vel in subsistendo infinita: ergo implicat persona creata potens ratione suæ personalitatis subsistere in duabus naturis; & consequenter implicat persona creata, quæ alienam possit naturam terminare.

Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur; nam persona in natura aliena subsistens, cum etiam subsistat in propria, subsistit necessario in duabus naturis: ergo, si implicat persona creata potens ratione suæ personalitatis simul in duabus naturis subsistere, implicat persona creata potens subsistere in aliena natura. Prima consequentia ex premissis infertur, minor est certa, & maior probatur: persona potens de se subsistere in duabus naturis potest subsistere in infinitis, sub conditione, quod essent; sed persona potens de se subsistere in infinitis naturis, est in subsistendo infinita: ergo persona potens de se subsistere in duabus naturis; est infinita in subsistendo. Maiorem probat Caietanus: nam vbi pluralitas differentiam non facit, nec illam infinitas faceret, si infinitas possibilis esset: ergo, si pluralitas naturarum non obstat, vt persona ex vi vnius subsistentiæ subsistat in illis; nec infinitas naturarum obstaret, si possibilis esset, vt in infinitis subsisteret; & consequenter persona potens de se subsistere in duabus naturis, est etiam de se potens subsistere in infinitis. Minorem autem, quod, scilicet, posse, quantum est de se, in infinitis naturis subsistere, infinitatem exigat in subsistentia, non probat Caietanus, sed tanquam notam supponit; potest tamen, efficaciter satis, probari: nam subsistentia gaudens vi terminatiua, & sustentatiua infinita, est infinita in ratione subsistentiæ, cum in nullo alio subsistentia consistat, quam in vi terminatiua, & sustentatiua naturæ; sed subsistentia personæ potentis de se subsistere in naturis infinitis necessario gaudet vi terminatiua, & sustentatiua infinita: sicut virtus effectiua potens, quantum est de se in effectus syncathegorematicè infinitos, necessario est infinita in ratione virtutis effectiuæ: ergo persona potens, quantum est de se, subsistere in infinitis naturis, necessario est infinitæ subsistentiæ, & consequenter in subsistendo infinita.

32 *Multiplex contrariorũ solutio Prima.* Huic argumento multipliciter occurritur ab Auctoribus contrarijs. Primo, asserendo ex hoc, quod persona possit subsistere in duabus naturis, solum sequi, posse successiuè subsistere in infinitis, non vero, quod possit simul infinitas naturas terminare; ex eo autem, quod persona, sit, quantum est de se, potens successiuè in infinitis naturis subsistere, non sequitur in illa infinitas subsistentiæ, nam intellectus noster potest successiuè infinitas elicere intellectiones, quin ex hoc inferatur, esse virtutis intellectiuæ infinitæ nec infinitus in intelligendo.

33 *Secunda solutio.* Secunda solutio est, quod, vt possit vna persona duas simul terminare naturas, vel infinitas ordinis inferioris, non requiritur in illa infinitas subsistentiæ, sed sufficit superioritas ordinis, vt constat in speciebus Angelorum, quæ licet finitæ sint, quia tamen sunt ordinis superioris ad species, quibus noster intellectus intelligit, vna sola species intellectus Angelici æquiualet infinitis speciebus nostri intellectus.

34 *Tertia solutio.* Tertio alii respondent, ex vi terminatiua naturarum sine termino, non colligi in subsistentia infinitatem: subsistentia namque terminat, se communicando naturæ, & quia omnibus naturis eundem præstaret effectum; sicut potest vni, ita & infinitis potest vniri naturis, quin ex hoc in subsistentia colligatur intrinseca infinitas.

Quarta. Denique respondetur ab aliis; quod licet posse per naturalem, & innatam virtutem infinitas terminare naturas, infinitatem argueret in ratione subsistentiæ; posse tamen per potentiam, virtutemque obedientialem, in infinitis numero naturis subsistere, infinitatem subsistentię non arguit; sicut ex parte naturæ posse connaturaliter, & ratione potentiæ naturalis terminari ab vna subsistentia infinita infinitatem arguit in natura terminabili; posse autem obedientialiter per subsistentiam infinitam subsistere, ab illa- qua terminari infinitatem in natura non infert, vt constat in humanitate, quæ de facto terminatur per subsistentiam Verbi, quin ex hoc inferri possit, esse aliqua ratione infinitam; quia hæc terminabilitas non conuenit illi ratione potentiæ naturalis, sed ratione potentiæ obedientialis: ex quo tantum sequitur, non posse personam creatam virtute sibi connaturali alienam terminare naturam; non autem, quod id non possit præstare ratione potentiæ obedientialis.

Nulla tamen ex his solutionibus argumento satis facit. 35 *Reijcitur prima solutio 1.* Et prima reiicitur primo: nam doctrina illa Caietani sumpta ex Aristotele *quarto Physicorum textu 76.* quod, nempè, vbi pluralitas differentiam non facit, nec illam infinitas faceret, si possibilis esset: ex qua infert, quòd si duo corpora non prohibentur esse simul in eodem loco, nec etiam prohibentur esse in eodem loco infinita, si possibilia forent, intelligenda est de infinitate iuxta modum pluralitatis; sed si persona creata posset alienam terminare naturam, & in illa subsistere posset, non solum successiuè, sed etiam simul subsistere in duabus naturis, vt Auctores istius solutionis fatentur: ergo etiam posset simul, & non solum successiuè, subsistere in infinitis, & consequenter, si ex hoc infertur infinitas subsistentię, eadem infinitas sequitur ex eo, quod possit vna persona subsistere in duabus naturis.

Secundo. vt enim, etiam successiuè, in infinitis naturis possit vna persona subsistere, necessario exigitur continentia eminentialis personalitatum sine termino, actu simul tali personæ conueniens, vt ex dicendis constabit sed actu eminentialiter continere personalitates syncathegorematicè infinitas, non potest conuenire personalitati, quæ intrinsecè infinita non sit: sicut continentia effectiua eminentialis creaturarum sine termino non potest actu entitati, aut virtuti limitatæ, & finitæ conuenire: ergo posse successiuè subsistere in naturis sine termino in infinitum, vel in infinitis numero naturis sub conditione, quod possibiles essent, non potest conuenire personæ, quę actu infinita non sit, actuque infinita subsistentia non gaudeat. 36 *Secundo.*

37 *Ex his euertitur 2. solutio.* Et ex his secunda solutio euertitur: vt enim vna persona in alterius natura subsistat, requiritur continentia eminentialis subsistentiæ propriæ, illius naturæ, quam terminat, sed subsistentia ordinis superioris non potest actu eminenter continere infinitas subsistentias, etiam ordinis inferioris: sicut natura superioris ordinis, esto in perfectione excedat infinitas naturas ordinis inferioris; illas tamen eminenter non continet, nec continentia effectiua, nec continentia formali, vt constat in natura Angelica, quæ nullo ex prædictis modis eminenter continet naturam humanam, quamuis sit illa superior: ergo persona creata, licet superioris ordinis sit, dummodo non sit infinita, non potest ratione propriæ subsistentiæ in infinitis naturis, etiam ordinis inferioris, subsistere.

38 *Augetur difficultas.* Explicatur, & vrgetur: quamuis natura Angelica sit superioris ordinis respectu naturæ humanæ; non tamen illam continet eminenter continentia eminentiali formali, ita, vt illius effectum formalem seipsa præstare possit: ergo, quamuis subsistentia Angeli sit superioris ordinis ad humanam subsistentiam; non tamen continet illam continentia eminentiali formali: ita, vt possit præstare illius formalem effectum; ac proinde non potest naturam humanam complere, illã terminare, & sustentare. Ex quo vlterius sequitur, Angelum ratione illius, non posse in humanitate subsistere, nam ad hoc requirebatur, vt ratione propriæ subsistentiæ humanitatem compleret, & sustentaret.

39 *Exemplũ ad rẽ non est.* Nec exemplum in confirmationem solutionis adductum vrget: nam licet demus, speciem vnam Angelicam posse repræsentare omnia obiecta, quæ per species infinitas humanas repræsentari possunt; non tamen illas continet continentia eminentiali effectiua, cum non possit illas efficienter causare, nec continentia eminentiali formali; non enim potest effectus formales talium specierum præbere: ergo prædicto exemplo non probatur, sufficere superioritatem ordinis ad continentiam eminentialem rerum, vel formarum in ordine inferiori existentium.

Confirmatur. Confirmatur, & vrgetur: nam, si exemplum ad rem esset, sequeretur, posse personam creatam existentem in ordine superiori per virtutem sibi innatam in aliena natura subsisteret: consequens non admittunt Auctores traditæ solutionis: ergo exemplum, quo vtuntur, non vrget. Probo sequelam: æquiualentia namque vnius speciei Angelicæ ad infinitas species humanas est illis connaturalis: ergo si ex illa rectè arguitur, quod subsistentia ordinis superioris æquiualere possit infinitis subsistentijs ordinis inferioris, & ex hoc illarum effectus supplere, & in illarum naturis subsistere, quamuis limitata sit, & finita, colligitur, hoc tali subsistentiæ competere ratione sibi innatæ virtutis; & consequenter, si exemplum facit ad rem, probat terminationem naturæ alienæ esse subsistentiæ creatæ naturaliter possibilem.

Nec

40 *Contra 3. solutionẽ facit 1.* Nec magis tertia solutio satisfacit, contra quam facit primo, nam licet persona ex infinitis naturis, & vna personalitate illas terminante resultans esset vna in ratione personæ propter vnitatem persona statis; naturæ tamen sustentatæ ab illa, & earum passiuæ sustentationes essent numero infinitæ; sed non solum ratio personæ, sed etiam sustenta io passiua naturæ, est effectus personalitatis: ergo, si vna personalitas infinitas terminaret naturas, præstaret infinitos effectus, quod cum limitatione, & finitudine personalitatis, illos præstantis, nequit subsistere, vt relinquimus probatum.

41 *Secundò.* Facit secundo: nam licet effectus, quem personalitas prę-stares infinitis naturis terminatis, & sustentatis ab illa, formaliter esset vnus; esset eminenter, omnes illi effectus, quos terminando infinitas naturas suppleret; sed effectus, quos suppleret, essent numero infiniti iuxta numerum naturarum: ergo personalitas creata, illos supplens, daret eminenter infinitos numero effectus, & consequenter deberet esse infinita.

42 *Tertiò.* Tertio, nam quod effectus infinitis naturis ab vna personalitate præstandus sit vnus formaliter, vel sufficit, vt personalitas creata possit infinitas terminare naturas, per potentiam sibi innatam, sibique connaturalem, vel vt possit illas terminare ratione potentiæ obedientialis; neutrum potest dici: ergo solutio tradita est insufficiens. Maior cum consequentia tenet; minor pro secunda parte ex dicendis contra quartam solutionem constabit. Pro prima autem parte ostenditur primo: nam si vnitas effectus argueret, posse personalitatem creatam ratione potentiæ naturalis infinitas, vel plures terminare naturas, sequeretur, terminationem illam naturaliter esse possibilem: consequens est falsum, alias ab agente naturali effici posset, vt personalitas creata illis vniretur, illasque terminaret: ergo vnitas effectus præstandi ab vna personalitate creata pluribus, aut infinitis naturis, non arguit, posse illas terminare, ratione potentiæ sibi innatæ, sibique connaturalis. Deinde, nam esto effectus ille vnus sit; prout tamen alienæ naturæ præstitus supernaturalis est: ergo non potest à personalitate creata præstari, ratione potentię sibi connaturalis. Præterea, nam si humanitas v.g. esset naturaliter ab intrinseco terminabilis infinitis personalitatibus, esset necessario infinita, vt *disp. praeced. §. 3. in solut. 2. argum.* docuimus; & tamen effectus ab humanitate præstandus esset vnus: ergo, si personalitas creata posset ab intrinseco ratione innatæ virtutis, & potentiæ sibi connaturalis infinitas terminare naturas, esto asseratur, omnibus vnum præstituram effectum, non tollitur, quod necessario sit futura infinita in terminando.

43 *Probatur minor.* Denique probatur minor: sola namque personalitas in terminando infinita est inexhauribilis per terminationem finitæ, & limitatæ naturæ, saltim quantum ad vim, & potentiam naturalem terminatiuam; sed personalitas potens per potentiam naturalem infinitas terminare naturas sub conditione, quod essent possibiles, quamuis vnum effectum solum præstaret, esset inexhauribilis quoad vim naturalem terminatiuam à natura limitata, & finita: ergo talis personalitas, licet omnibus naturis vnum effectum præstaret, deberet esse infinita. Consequentia tenet, minor constat, nam personalitas, quæ, vna terminata natura, potest alias naturaliter terminare, non exhauritur per primam, quoad vim naturalem terminatiuam, vt ex ipsis terminis constat. Maior autem ostenditur primo: etenim sola natura infinita est inexhauribilis quoad passiuam terminabilitatem naturalem à personalitate limitata, & finita: ergo sola infinita personalitas est inexhauribilis quoad vim terminatiuam naturalem per terminationem naturæ limitatæ, & finitæ. Secundo probatur maior: nam vis terminatiua finita termino finito exæquatur; ac per consequens exhauritur per illum: ergo sola personalitas gaudens vi terminatiua infinita est inexhauribilis à natura finita, & limitata; sed personalitas gaudens vi terminatiua infinita est infinita in ratione personalitatis, & in terminando naturam: ergo sola personalitas infinita in ratione personalitatis, & in ratione terminantis est inexhauribilis à natura limitata, & finita.

§. IV.

Vltima solutio reijcitur, & vlterius nostra conclusio probatur.

TANDEM vltima solutio reijcitur: forma namque effectum, quem præstat in genere causæ formalis, non potest pręstare per potentiam obedientialem, sed solum per virtutem sibi innatam, & potentiam connaturalem; sed terminare, & sustentare naturam prouenit à personalitate in genere causæ, vel quasi causæ formalis: ergo non potest talem effectum præbere, ratione potentiæ obedientialis, sed solum ratione virtutis sibi congenitæ, & potentiæ sibi connaturalis. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: nam potentia obedientialis est in ordine ad illa, quæ sunt supernaturalia, & excedunt facultatem naturæ; sed effectus ab aliqua forma proueniens in genere causę formalis, non potest illius facultatem naturalem excedere, nec respectu illius esse supernaturalis: ergo nulla forma potest præstare proprium effectum formalem ratione potentię obedientialis, sed necessario illum pręstat per virtutem sibi innatam, sibique connaturalem. Maior, & consequentia probatione non indigent; minor autem probatur: effectus enim formalis non potest propriam formam excedere excessu essentiali, vel graduali intensione; quo circa calor vt quatuor, nec de potentia absoluta potest formaliter constituere calidum vt quinque, quia calidum vt quinque excedit in graduali intensione calorem vt quatuor, nec albedo. v.g. quæ inferior est essentialiter forma substantiali; potest effectum formalem præstare in essentiali perfectione adæquantem effectum à forma substantiali formaliter prouenientem: ergo nec potest effectus formalis excedere excessu ordinis formam, à qua prouenit formaliter, & consequenter non potest illius facultatem excedere, nec respectu illius esse supernaturalis. 44 *Vltima solutio impugnatur.*

Respondebis, potentiam obedientialem, non solum esse respectu effectuum supernaturalium quoad substantiam, sed etiam comparatione supernaturalium quoad modum; licet autem effectus formalis formæ non possit esse supernaturalis quoad substantiam per comparationem ad formam, cuius est effectus formalis; nec quoad substantiam illius facultatem excedere, quod ratione facta conuincitur; potest tamen esse comparatiuè ad illa supernaturalis quoad modum, vt constat in reanimatione corporis ab anima rationali quæ est supernaturalis quoad modum: reunio etenim animæ cum corpore non est illi connaturaliter debita, alias resurrectio esset per vires agentis naturalis possibilis; & tamen reanimatio corporis prouenit ab anima rationali in genere causæ formalis: sicut corporis animatio ab illa in genere causę formalis præstatur: potest ergo forma ratione potentiæ obedientialis formalem aliquem effectum prestare; ac proinde, quod terminatio alienæ naturæ pręstanda sit à personalitate creata in genere causæ formalis, non probat, non posse ab illa præstari per potentiam obedientialem. 45 *Respondebis.*

Sed contra: nam saltim verum est, formam non posse præstare effectum formalem ratione potentiæ obedientialis respicientis supernaturale quoad substantiam, sed si personalitas creata posset alienam terminare naturam, deberet esse ratione potentiæ obedientialis respicientis terminum supernaturalem substantialiter: ergo nullatenus potest alienam naturam terminare. Maior constat ex doctrina traditæ solutionis, consequentia tenet, & minor probatur: terminatio naturæ alienæ est supernaturalis quoad substantiam, & non solum quoad modum: ergo si in personalitate creata datur potentia obedientialis ad alienam naturam terminandam, potest illam terminare ratione potentię obedientialis respicientis terminum supernaturalem quoad substantiam. Antecedens, in quo solo esse potest difficultas, ostenditur primo; id enim est supernaturale quoad substantiam, quod excedit exigentiam omnis naturæ, tam creatæ, quam creabilis; sed terminatio per alienam subsistentiam excedit exigentiam omnis naturæ, tam creatæ, quam creabilis: ergo est supernaturalis substantialiter. Secundo, nam cui essentialiter repugnat, fieri ab agente creato per naturalem virtutem, est substantialiter supernaturale; sed terminatio naturæ per alienam subsistentiam huius conditionis est; implicat enim agens creatum illam 46 *Sed contra.* *Antecedẽs prob. 1.* *Secundò.*

per virtutem sibi naturalam: ergo est supernaturalis quoad substantiam. *Tertiò.* Tertiò probatur; quod enim est supernaturale solum quoad modum, aliquando sine tali modo inuen tur effectum ab agente naturali, per suam naturalem virtutem, vt constat in oculo restitutio cæco, & in anima rationali corpori per resurrectionem vnita: nam oculus, licet non vt restitutis; quod suum tamen esse absolute, ab agente naturali producitur, & anima, quamuis non vt reunita; vt tamen absolutè corpori vnita, & vt absolutè corpus informans per virtutem agentis naturalis efficitur; sed terminationi naturæ per alienam subsistentiam repugnat, aliquando fieri virtute naturalis agentis: ergo non est supernaturalis tantum quoad modum.

47 *Respondebis.* Respondebis, veram esse maiorem, cum talis modus separabilis est ab effectu, falsam autem, cum inseparabiliter conuenit illi, vt in *præsenti* contingit: vt enim personalitas creata alienam naturam terminet, semper est necessaria vnio cum natura aliena; non enim, nisi media vnione, potest illam terminare; hæc autem vnio non potest fieri ab aliquo agente creato per virtutem sibi innatam, sibique connaturalem; ac proinde terminatio alienæ naturæ habet inseparabiliter sibi coniunctum modum supernaturalem: ex quod vlterius fit, vt nunquam possit effici ab agente creato ratione sibi innatæ virtutis, & potentiæ sibi connaturalis, quin ex hoc inferri possit, prædictam terminationem esse supernaturalem quoad substantiam.

48 *Sed cōtra.* Sed contra: & supponamus, vnionem personalitatis creatæ cum aliena natura esse realiter à personalitate distinctam, quod contrarij Auctores ferè vniformiter docent, quo supposito, aduersus traditam solutionem in hunc modum insurgo: vnio ista, qua personalitas creata vnitur naturæ alienæ supernaturalis est quoad substantiam; sed terminatio alienæ naturæ præstita à personalitate creata vnionem istam essentialiter petit: ergo talis terminatio est quoad substantiam supernaturalis. Minor continet solutionis doctrinam, consequentia patet: nam entitas vel formalitas naturalis quoad substantiam, & solum supernaturalis, quoad modum, non potest essentialiter exigere entitatem substantialiter supernaturalem, nec cum illa connecti; ens enim supernaturale est supra exigentiam naturæ: ergo, si vnio prædicta est supernaturalis quoad substantiam, & exigitur essentialiter à terminatione naturæ alienæ præstita à personalitate creata, huiusmodi terminatio non est quoad substantiam naturalis. *Maior ostēditur 1.* Maior autem ostenditur primò; vnio personalitatis creatæ cum natura aliena, essentialiter sumpta, est supra exigentiam omnis naturæ creatæ, & creabilis, & supra exigentiam personalitatis terminantis: ergo essentialiter, substantialiter est supernaturalis. *Secundò.* Secundo probatur; nam prædicta vnio excedit actiuitatem omnis agentis creati, & creabilis, imo & vim actiuam Dei, vt Auctoris naturalis, Conditorisque naturæ: ergo est supernaturalis substantialiter, & non solum quoad modum. *Denique.* Denique probatur maior: non enim alia ratione vnio humanitatis ad Verbum est supernaturalis substantialiter, nisi quia est supra exigentiam omnis naturæ creabilis, & supra actiuitatem omnis naturalis agentis; sed vnio personalitatis creatæ cum natura aliena his conditionibus gaudet, vt manet probatum: ergo talis vnio, non quoad modum, sed quoad substantiam est supernaturalis.

49 *Respondebis.* Respondebis fortè, negando causalem maioris; non enim ideo solum vnio humanitatis cum Verbo est supernaturalis quoad substantiam, quia est supra exigentia omnis naturæ creabilis; & supra actiuitatem omnis agentis naturalis, sed quia terminatur ad subsistentiam Verbi, quæ entitatiuè supernaturalis est quæ ratio in nostro casu non militat, nam extrema vnionis personalitatis creatæ cum natura aliena entitatiuè sunt naturalia; ideoque licet prædicta vnio excedat exigentiam naturæ terminabilis, & personalitatis terminantis, vimque actiuam omnis agentis naturalis, non sequitur, esse supernaturalem quoad substantiam, sed solum quoad modum.

50 *Sed cōtra.* Sed contra: nam quod vnio humanitatis cum Verbo supernaturalis sit quoad substantiam, non prouenit ex supernaturalitate entitatiua Verbi, quod est extremum illius, sed quia Verbum in ratione terminantis vnionem, & suppositantis humanitatem supernaturale est: & hoc ideo, quia in prædictis considerationibus supra omnis naturæ exigentiam eleuatur, illamque excedit; sed, quamuis personalitas creata sit entitatiuè naturalis; prout tamen vnionem terminans, & naturam alienam suppositans, omnis naturę exigentiam excedit: ergo vt sic supernaturalis est, & consequenter vnio naturæ alienæ cum illa, est entitatiuè, & quoad substantiam, supernaturalis. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: nam omnes naturæ creatæ connexionem habent cum Deo, qui entitatiuè supernaturalis est; & tamen quia vt terminans habitudinem effectuum naturalium supernaturalis non est, habitudo talium effectuū ad Deum est naturalis: ergo supernaturalitas vnionis humanitatis cum Verbo non sumitur ex supernaturalitate entitatiua Verbi, sed quia in ratione terminantis, & suppositantis humanitatem, est supernaturale, idest, excedens exigentiam omnis naturæ: quæ ratio in *præsenti* militat, vt *proximè* dicebamus.

Denique principaliter probatur conclusio; sola enim personalitas propria naturæ infinitæ, potest alienam terminare naturam; sed personalitas naturæ infinitæ propria, necessario est infinita: ergo sola infinita personalitas id potest præstare; & consequenter persona creata non poterit alienam terminare naturam. Minor est certa de infinitate formali, vel saltem identica: nam licet Scotus neget personalitati diuinæ, prout à natura distinctæ, formalem infinitatem identicam non potest negare, quandoquidem identificatur cum natura diuina, quæ infinita est per essentiam. 51 *Denique probatur conclusio.*

Consequentia probatione non indiget, maior autem, in qua sola est posita difficultas, probatur. Sola personalitas propria naturæ continentis eminenter aliam naturam quoad omne id, quod in illa perfectionis, potest alienam terminare naturam; sed sola natura infinita potest aliam hoc modo continere: ergo sola personalitas propria naturæ infinitæ potest alienæ naturæ vniri, illamque terminare, & suppositare. Consequentia tenet, minor est certa; quæuis enim natura creata, quia finita, & limitata est, ita intra proprium genus, & speciem continetur, vt non se extendat ad illa, nec genera, nec species, vel formali, vel eminentiali continentia, quocirca nec rationale continere potest irrationale aliquo ex prædictis modis, nec natura Angelica humanam, sed fit proprium diuinæ naturę, quia infinita est per essentiam, aliarum rerum perfectiones eminenter continere. *Maior probatur.*

Maior autem probatur: quæuis namque personalitas essentialiter cum propria natura adæquatur, & consequenter illam non potest excedere; sicut nec potentia excedere potest obiectum sibi adæquatum, nec relatio suum adæquatum terminum; sed si natura, cui propria est personalitas, non continet eminenter aliam naturam à personalitate sibi propria terminabilem, personalitas huiusmodi naturam terminans, excedet propriam naturam: ergo sola personalitas propria naturæ eminenter aliam continentis potest aliam à propria terminare naturam. Consequentia est bona, minor constat: ideo namque personalitas diuina, & si terminet naturam creatam, diuinam, cui propria est, non excedit, quia in natura diuina, quam primario terminat, continetur eminenter natura creata, quam terminat secundario. Ideo etiam lumen gloriæ non excedit suum obiectum essentiale, nempe, diuinam essentiam, quamuis per illud cognoscantur creaturæ, quia creaturæ, ad quas secundario extenditur, in diuina essentia, quæ est illius obiectum primarium, eminenter continentur: ergo, si personalitas aliqua terminaret secundario naturam, non contentam eminenter in natura primario terminata per illam, propriam naturam excederet. 52 *Probatur maior.*

Maior autem, cui inest tota difficultas, ostenditur primo: vt enim cum D. Thoma *infra q. 17. art.* 2. communiter docent Thomistæ, subsistentia est vltimum, quod naturam creatam determinat, & complet ad existendum; sed existentia, cuiusuis naturæ propria, essentialiter cum illa adæquatur, ita vt vltra illam, aut vltra eius eminentiam, continentiamque eminentialem non valeat extendi, vt omnes, quos viderim, docent, vel quia identificatur cum propria natura, vt extra Scholam D. Thomæ communiter circumfertur, vel quia est actus specificatiuus essentiæ, & specificatus ab illa, vt intra Scholam D. Thomæ docetur: ergo subsistentia vltimo ad illam determinans, & complens essentiam ad existendum, cum natura sibi propria adæquatur taliter, vt vltra illam, vel vltra eius continentiam eminentialem nullatenus valeat extendi. 53 *Maior ostēditur 1.*

Secundo probatur: ita enim cum natura substantiali comparatur subsistentia sicut cum accidentali modus inhærentiæ confertur; sed iste cum natura accidentali, cuius modus est, adæquatur essentialiter: ergo subsistentia essentialiter adæquatur cum natura propria substantiali. Explica- 54 *Secundò probatur maior.*

plicatur, & vrgetur: nam ſubſiſtentia eſſentialiter cōſiſtit in actuali exercitio terminandi, complendique naturam, & faciendi illam ſubſiſtere, non minus, quam modus inhærentiæ in actuali exercitio inhærendi, relatio in actuali referendi exercitio, vnio in actuali exercitio vniendi, & exiſtentia in actuali exercitio exiſtendi; ſed hæc, quia in actuali exercitio conſiſtunt, adæquantur cum ſubiectis, quibus ſunt connaturalia, inhærentia cum ſibi proprio accidenti, relatio cum proprio ſubiecto, vnio cum extremo, quod naturaliter vnit; ac denique exiſtentia cum natura, quam connaturaliter exiſtentem conſtituit: ergo pariter ſubſiſtentia adæquatur eſſentialiter cū ſibi propria natura.

55 *Vltimo probatur maior.* Denique probatur maior: ſicut enim relatio adæquatur cum termino illam ſpecificante: ita terminus adæquatur cum ſubiecto terminabili adæquatè ſpecificatiuo illius; ſed ſubſiſtentia propria alicuius naturę adæquatè ſpecificatur ab illa, vt terminabili: ergo adæquatur eſſentialiter in terminando cum illa. Maior cum conſequentia tenet; minor autem probatur: nam ſubſiſtentia hominis verbi gratia in ratione terminantis ſpecificatur à natura terminabili; ſed non ſpecificatur à natura creata abſtrahente à propria, & aliena natura: ergo ſpecificatur adæquatè à natura ſibi propria, & cui eſt connaturalis. Conſequentia cum maiori tenet; minor autem probatur ab illo namque vt terminabili ſpecificatur ſubſiſtentia, ad cuius ſpeciem reducitur: ſicut ſi potentia reducenda foret ad ſpeciem obiecti, deberet reduci ad ſpeciē obiecti illam ſpecificantis; non vero ad ſpeciem huius, vel illius obiecti, etſi vnum eſſet obiectum connaturale, & aliud obedientialiter ab illa attingibile; ſed ſubſiſtentia homin. v.g. non pertinet ad genus naturæ creatæ abſtrahentis à propria, & aliena, ſed ad ſpeciem hominis reductiuè: tùm, quia exiſtentia hominis ad hominis ſpeciem reducitur, non autem ad genus naturæ ſubſtantialis creatæ: tùm etiam, quia ſubſiſtentia hominis, & ſubſiſtentia bruti diſtinguuntur ſpecificè, quod cum reductione vtriuſque ad rationem genericam naturæ ſubſtantialis creatæ ſtare non poteſt. Tùm denique, nam inhærentia accidentis determinatæ ſpeciei non reducitur ad rationem accidentis communem, ſed ad ſpeciem illius accidentis, quod modificat connaturaliter. ergo ſubſiſtentia hominis. v.g. non ſpecificatur à natura creata ſubſtantiali abſtrahente à propria, & aliena, ſed adæquatè ſpecificatur à natura hominis ſibi propria, vt ab ipſa terminabili; & conſequenter vltra illam extendi in terminando non poteſt, idemquè dicendum eſt de quau[illegible] e'ia ſubſiſtentia creata.

---

§. V.

Primum argumentum contrariæ ſententiæ diluitur.

56 *Primum contraria ſententia arg.* Contra Noſtram concluſionem objiciunt Auctores contrarij primo: nam diuina perſonalitas, prout ab eſſentia diſtincta infinita non eſt; & tamen terminat plures naturas de facto, nempè, humanam, & diuinam, poteſtq; infinitas terminare: ergo terminatio naturæ alienæ infinitatem in perſonalitate terminante non exigit, etiam ſi, quantum eſt de ſe, ad naturas numero infinitas terminandas ſufficienter extendatur; & conſequenter perperam ex iſto capite negatur poſſibilis terminatio naturæ alienæ perſonalitati creatæ, quia, nempè, infinita non eſt. Minor cum conſequentia tenet: maior autem probatur: ſi perſonalitas diuina ratione ſui, prout ab eſſentia diſtinguitur, & ratione illius, quod addit ſupra lineam abſolutam, eſſet infinita formaliter, ſequeretur, aliquam infinitatem conuenire Patri, quæ Filio non conueniret, & è conuerſo: nam Patri conueniret infinitas paternitatis, & non Filio, & Filio conueniret infinitas filiationis, quæ non conuenit Patri; conſequens eſt falſum, alias nec Pater, nec Filius eſſent in omni linea infiniti: ergo perſonalitas diuina ratione ſui, quatenus ab eſſentia diſtincta, & ſecundum id, quod addit ſupra lineam abſolutam infinitatem non dicit.

57 *Reſpond. Vazq.* Huic argumento P. Vazquez *diſp. alleg. cap. 4.* reſpondet, non ſolam perſonalitatem, ſed perſonam ipſam terminare, & ſuſtentare naturam creatam; licet autem perſonalitas ratione ſui, prout ab eſſentia diſtincta, & ſecundum id, quod addit ſupra lineam abſolutam, nulla infinitudine gaudeat; eſſentia tamen, quæ includitur in perſona diuina, & ea qua ſimul cum perſonalitate perſona conſtituitur, infinita eſt, & hoc ſufficit, vt perſonalitas, quia eſt modus naturæ infinitæ proprius, ſit perſonæ ratio terminandi, & ſuſtentandi naturam alienam, & vt perſona diuina illam ſuſtentet, & terminet, ſicque accipiendum exiſtimat D. Tho. cum *in artic. 1. iſtius quæſt.* docet, proprium eſſe perſonæ diuinæ ob ſuam infinitatem, vt in ea fiat pluſium naturarum concurſus; non enim intelligendus eſt de infinitate perſonalitatis ſecundum conceptum explicitum ſuperadditum eſſentiæ, ſed de infinitate perſonæ, non ratione relationis, ſed ratione eſſentiæ.

58 *Diſplicet ſolutio Pat. Vazq.* Hæc tamen ſolutio non placet: ſi namque in perſona alienam terminante naturam ex conceptu illam terminandi, & ſuſtentandi infinitudo requiritur, debet eſſe in eo, quod eſt perſonæ terminandi, & ſuſtentandi naturam: ſicut infinitas requiſita in cauſa efficiente ex conceptu efficientis, oportet, quod ſit in eo, quod eſt illi ratio efficiendi; ſed natura diuina, vel diuina eſſentia, prout à perſonalitate diſtincta, non eſt perſonæ ratio terminandi, & ſuſtentandi naturam creatam, ſed proprietas perſonalis ſecundum id, in quo diſtinguitur ab eſſentia, in ſententia iſtius Auct. ergo infinitas naturæ, vel eſſentiæ diuinę, quatenus à perſonalitate diſtinctæ, non ſufficit in perſona ad alienam terminandam naturam, ſed neceſſariò exigitur aliqua ratio infinitudinis in proprietate perſonali, quatenus ab eſſentia diſtincta, quæ, prout ſic, eſt perſonæ ratio terminandi propriam, vel alienam naturam.

59 *Confirmatur 1.* Quod amplius vrgetur, & explicatur: nam, quod perſonalitas Verbi ſit modus naturæ infinitæ, non poteſt conferre, vt ratione ſui poſſit infinitas terminare naturas, niſi ex natura infinita, quam primò terminat, & modificat, ipſi perſonalitati conueniat aliqua infinitas: ergo nec poteſt conducere, vt valeat alienam terminare naturam. Conſequentia tenet ex dictis, nam ex eadem ratione, qua poteſt terminare infinitas ſi eſſent, vt *ſuperius* arguebamus: ergo ſi eſſe modum naturę, & eſſentiæ infinitæ non ſufficit, vt poſſit infinitas terminare naturas, niſi in ipſa perſonalitate aliqua detur infinitas, nec ſufficiet, vt poſſit alienam terminare naturam. Antecedens autem probatur; quod enim virtus productiua Dei ſit proprietas naturæ infinitę, nequit eſſe ratio, vt poſſit infinitos effectus producere, niſi ex natura diuina in virtutem productiuam deriuetur aliqua infinitas: ſi namque virtus ipſa, quatenus ab eſſentia diſtincta, vel finita, vel non infinita eſſet, quamuis eſſet proprietas naturæ infinitæ, non poſſet in infinitos effectus: ergo pariter, quòd perſonalitas Verbi ſit modus naturæ infinitæ, niſi ex hoc ipſa perſonalitas infinita conſtituatur, non ſufficit, vt gaudeat vi terminatiua naturarum in infinitum, vel vt poſſit infinitas terminare naturas ſub conditione, quòd eſſent.

60 *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur ſecundo: quia namque vis creatiua eſt Deo propria, propter ſuam infinitatem, non ſufficit, vt Deo vis creatiua conueniat, quòd natura Dei ſit infinita, ſed neceſſario requiritur, quod virtus proxima agendi, ſcilicet omnipotentia, etiam infinita ſit, quia eſt Deo ratio proxima creandi ſed iuxta D. Thom. eſt perſonæ diuinæ proprium ob ſuam infinitatem, quod in ea fiat pluſium naturarum concurſus; & conſequenter, quòd poſſit alienam ſuſtentare, & terminare naturam, & illam perſonatam, ſubſiſtentemque conſtituere: ergo, vt hoc verificetur, non ſufficit infinitudo naturæ, & eſſentiæ diuinæ, prout à perſonalitate diſtinctæ, quæ prout ſic, non eſt perſonæ ratio terminandi naturam ſiue propriam, ſiue alienam, ſed neceſſariò requiritur aliqua ratio infinitatis in proprietate perſonali, prout ab eſſentia diſtincta, quæ ſecundum proprium conceptum eſt perſonæ ratio terminandi, & ſuſtentandi naturam.

61 *Pro vera ſolutione notatur.* Vndè, prętermiſſa hac ſolutione, ad argumentum reſpondeo, notando ex dictis *ſupra diſp. 10.* perſonalitatem diuinam duo præſtare naturæ quam terminat, & modificat, ſcilicet, perſeitatem independentiæ, & perſeitatem incommunicabilitatis quorum primum, quia perfectio eſt, & perſonalitas in propria linea, & ſecundum explicitum perſonalitatis conceptum perfectionem non dicat, non præſtat ratione illius, quod explicat, ſed ratione ſubſiſtentiæ diuinæ abſolutæ, quam in ſe implicitè includit; hæc autem infinitæ perfectionis eſt; ac proinde perſonalitas diuinæ ratione illius poteſt infinitum effectum præſtare, & infinitas terminare naturas: nec ſequitur, infinitam aliquam perfectio-

fectionem conuenire vni personæ, quæ alteri non conueniat, nam subsistentia absoluta, vna, & omninò indiuisibilis est, quamuis reali transcendentia in tribus personalitatibus includatur; & consequenter est tribus personis communis. Secundum autem, scilicet, perseitatem incommunicabilitatis præstat personalitas diuina ratione illius, quod explicat, additque supra lineam absolutam, quia hoc perfectionem non dicit: ac proinde præstari potest à personalitate diuina ratione proprij conceptus explicit ad lineam absolutam superadditi, quamuis ratione illius perfectionem non dicat; adhuc tamen sub hac secunda consideratione personalitas diuina habet quandam rationem infinitudinis, non quidem perfectionis, sed in ratione terminandi naturam. tùm, quia primo terminat naturam diuinam, quæ infinita est; ac proinde ipsa debet esse aliqua ratione infinita. Tùm etiam, quia in ordine ad naturam creatam, quam secundario terminare potest, habet vim terminandi syncathegorematicè in infinitum, & inexhauribilem à natura creata terminabili per ipsam, quod sine aliqua ratione infinitudinis nequit subsistere.

62 *Vera solutio.* Iuxta quam doctrinam, ad argumentum factum respondeo, distinguendo maiorem: personalitas diuina, quatenus ab essentia distincta, infinita non est infinitudine perfectionis, concedo maiorem: infinitudine terminatiua, in linea incommunicabilitatis, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: ad probationem maioris, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, distinguo consequens: aliqua infinitas perfectionis, nego sequelam: infinitas aliqua in ratione terminationis, quæ infinitas perfectionis non est, concedo sequelam; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet sit inconueniens, quod aliqua infinita perfectio Filio competens non conueniat Patri, aut è contra; quod autem infinitas aliqua in linea non dicente perfectionem, conueniat vni, & non alteri ex personis diuinis, nullũ inconueniẽs est: sicut, quamuis inconueniens censeatur à pluribus, quod perfectio aliqua Patri conueniens non competat Filio, aut è contra, quod autem entitas aliqua, aut aliqua realitas Filio conueniens non conueniat formaliter Patri, nempè, Filiatio, inconueniens non censetur, sed necessario debet ab omnibus, vt veritas catholica admitti: si namque filiatio sub conceptu proprio filiationis conueniret Patri, prædicaremus de Patre, esse Filium, & confunderentur diuinæ personæ.

Ad sequelam dicatur. Ad id autem, quod in *argumento* additur, nempè, sequi ex nostra sententia, Patrem non esse in omni linea infinitum, dicatur, Patrem ratione paternitatis non esse infinitum in omni linea, sed tantum in propria, scilicet paternitatis: vnde, ex hac parte nullum inconueniens est, quod illi infinitas filiationis non competat; ratione verò naturæ & essentiæ diuinæ esse infinitum formaliter in linea naturæ, & essentiæ, & identice in omni alia linea, quæ reperitur in Deo; quia natura diuina cum omnibus, quæ in Deo sunt, siue absolutis, siue relatiuis, summam habet identitatem: vnde etiam est identice infinita infinitudine filiationis, quia tamen hanc infinitatem non petit natura diuina, prout in qualibet persona, necessarium non est, vt illam communicet Patri; sicut nec infinitatem propriam paternitatis, cum qua etiam natura identificatur, communicat Filio, quin ex hoc aliqua imperfectio in Patre, vel in Filio sequatur; quia infinitas filiationis non debetur naturæ diuinæ, vt in Patre, nec infinitas paternitatis illi debetur in Filio.

63 *Oppones 1.* Sed oppones primò: nam infinitas est modus quantitatis molis, aut virtutis, idest, perfectionis, cum autem in Deo quantitas molis repugnet, infinitudo competens Deo modus perfectionis est; sed personalitas ratione illius, quod explicat, addit supra lineam absolutam, perfectionem non dicit, vt *tract. de Trinit.* cum frequentiori Thomistarum sententia docuimus, & *in præcedentibus* supposuimus: ergo sumpta personalitas secundum explicitum personalitatis conceptum superadditum essentiæ, & ad lineam absolutam, & ratione illius, per quod à perfectionibus Dei absolutis distinguitur, infinita esse non potest, etsi infinitatem implicitè importet, eo quod in suo conceptu implicite claudit essentiam, attributalesque perfectiones.

64 *Secundò.* Secundò, & explicatur magis hoc ipsum: infinitas namque magnitudinem supponit, & supra magnitudinem addit etenim omne infinitum est magnum; non tamen è contra, omne magnum infinitum est: ergo id, quod ratione sui magnum non est, ratione sui infinitum esse non potest; sed personalitas diuina ratione illius, per quod ab essentia distinguitur, & ratione conceptus expliciti supperadditi ad essentiam, & ad lineam absolutam, magna non est: ergo ratione illius nequit esse formaliter infinita. Minor probatur; nam magnitudo est proprietas quantitatis molis, aut virtutis, quod idem est, quod perfectio; sed personalitati diuinæ, sumptæ ratione illius, quod superaddit ad lineam absolutam, non conuenit ratio quantitatis aliquo ex prædictis modis, nempè molis, aut virtutis ergo sic sumptæ, non conuenit magnitudo, & consequenter illi, prout sic, infinitas conuenire non potest.

Tertiò. Denique, nam si infinitas terminatiua, quam personalitati diuinæ concedimus, infinitam perfectionem non dicit nec supponit, non est, cur prædicta infinitas repugnet personalitati creatæ: ergo si diuinæ conuenit, & repugnat creatæ personalitati, vt nostra sententia tenet, debet esse infinitas perfectionis, cuius cõtrarium nostra resolutio supponit.

65 *Ad primã replicam respondetur.* Respondeo ad primam replicam, distinguendo maiorem: infinitas in genere dicente perfectionem est modus perfectionis, concedo maiorem: infinitas in omni genere, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; nam licet sequatur bene, personalitatem diuinam, ratione illius, quod superaddit essentiæ, & ad lineam absolutam, non esse infinitam infinitate generis dicentis perfectionem; non autem colligitur, nullo modo esse infinitam, nec gaudere infinitudine terminatiua, ad quam sufficit, quod in ratione potentis terminare naturam, inexhauribilis sit, & terminis non claudatur, quod reuera competit personalitati diuinæ: Quod autem non omnis infinitas modus perfectionis sit, nec adstricta ad genus perfectionem importans; patet in peccato mortali, quod in ratione offensæ Dei, esse infinitum simpliciter, docet satis frequens sententia & quam Nos *disp. 1.* indicauimus veriorem: & qui negant peccato graui in ratione offensæ Dei infinitatem simpliciter non mouentur ex eo, quod in ratione offensæ perfectionem non importet, sed ex alijs principijs suam sententiam suadent, illique concedunt infinitatem, saltim secundum quid; ac proinde omnes supponunt, modum infinitatis ad lineam perfectionis limitatum non esse, sed extra illam posse reperiri, aliàs disputatio de infinitate peccati mortalis, in ratione offensæ, prorsus inutilis foret: ergo ex eo quod personalitas diuina ratione conceptus expliciti, per quem ab essentia distinguitur, & quem superaddit essentiæ, & ad lineam absolutam, non explicet perfectionem, non sequitur, infinitam in ratione personalitatis non esse.

66 *Ad secundam replicam respõdetur.* Et ex his ad secundam replicam constat solutio, concesso antecedenti, & prima consequentia, negando minorem subsumptam, quam non conuincit probatio: nam licet magnitudo, in genere dicente perfectionem, modus perfectionis sit, non autem magnitudo omnis generis, vt constat in eodem exemplo: peccatum enim graue absq; dubio magnum est, nec illius magnitudo in ratione peccati ab aliquo potest negari; sicut nec negari potest dari vnum peccatum, quod altero maius sit; vbi autem maioritas est, magnitudo præsupponitur, nam comparatiuum absolutum supponit; qui enim sapientior dicitur alio, necessariò esse Sapientem supponitur, & qui alio fortior asseritur, supponitur, esse fortem; & tamen peccatum in ratione peccati perfectionem non importat; non ergo omnis magnitudo alligatur lineæ perfectionis; ac proinde nec omnis infinitas adstricta est generi perfectionem dicenti; benè verum est, quod infinitas, & magnitudo dictæ & enuntiatæ absolutè stant pro infinitate, & magnitudine perfectionis; cum addito tamen, nempè, infinitas, aut magnitudo in tali ratione, latius patent, quam perfectio, & cum hoc addito possunt de ijs, quæ ad genus perfectionis non pertinent, prædicari, vt in exemplo apposito constat: peccatum enim graue non potest dici magnum, aut infinitum absolutè; benè tamen dicitur magnum, & infinitum in ratione offensæ Dei: ex quo tantum sequitur, personalitatem diuinam ratione illius, quod addit ad essentiam, & ad lineam absolutam, non esse dicendam absolutè infinitam, non autem, quod dici non possit, & debeat infinita cum addito, nempe, in ratione personalitatis, & in ratione termini terminantis, aut potentis terminare naturam, ad quod sufficit, vt diximus esse in terminando inexhauribilem à natura creata.

67 *Ad tertiã replicã respondetur.* Ad tertiam replicam nego antecedens: tùm, quia personalitati creatæ, non solum infinitas perfectionis repugnat, sed etiam infinitas entitatiua non dicens imperfectionem; licet autem infinitas terminatiua conueniens perso-

nali-

nalitati diuinæ non sit infinitas perfectionis, est tamen infinitas entitatis, & aliis imperfectionem non dicit, & consequenter personalitati createȩ repugnat. Tum etiam: nam infinitas terminati petit in personalitate, cui conuenit, infinitatem etiam sustentatiuam, vel illi conuenientem ratione sui, vel ratione prȩdicati in ipsa inclusi, & identificati cum illa, quæ perfectionis infinitas est: & quia personalitati createȩ repugnat includere in se infinitam perfectionem, vel cum infinita perfectione identificari, fit consequens, vt etiam illi repugnet infinitas terminatiua, quamuis infinitudinem perfectionis non explicet.

68 *Instabis aduersus dicta ad 1. & 2. obiectionem.* Sed aduersus dicta ad primam & secundam obiectionem instabis: vt enim ex Augustino communiter circumfertur, in ijs, quæ non mole magna sunt, idem est maius, quod perfectius: ergo in ijs, quæ mole magna non sunt, magnum idem est, quod perfectum; sed personalitas diuina, ratione illius, quod addit ad essentiam, mole magna esse non potest, vt omnibus est conspicuum: ergo in illa idem erit, esse magnam, ac esse perfectam; & consequenter idem erit, esse infinitam, ac esse perfectam infinitè: ex quo vlterius sequitur, quod si ratione superadditi ad essentiam, & ad lineam absolutam, personalitas diuina perfectionem non importat, ratione illius infinita esse non possit.

69 *Respondetur.* Respondeo, doctrinam Parentis Augustini esse veram de maioritate, & magnitudine sumptis absolutè, & absolutè enuntiatis non autem de maioritate, & magnitudine enuntiatis cum addito: sic enim accipiendum non esse, nec posse, constat in exemplo adducto; nullus enim Theologorum negat, vnum peccatum esse maius altero, in ratione peccati, nec id catholicè potest negari, & consequenter concedenda est peccato in ratione peccati magnitudo: at enim *proximè* dicebamus, omne comparatiuum absolutum supponit; & tamen ex hoc non infertur, vnum peccatum esse altero perfectius, vel quod peccatum in ratione peccati perfectionem importet ergo ex doctrina Augustini tantum colligitur, personalitatem diuinam ratione illius, quod addit ad essentiam, non posse dici magnam absolutè, nec absolutè infinitam; non autem, quod magna, & infinita cum addito dici non possit, nempè, in ratione personalitatis, & in vi terminatiua naturæ, quatenus in hac ratione inexhauribilis est, & terminis non includitur.

70 *Vrgebis contra traditam resolutionem.* Adhuc tamen contra hanc resolutionem vrgebis: nam penes idem pensantur æqualitas, & inæqualitas, penes quod minoritas, & maioritas; sed secundum proprietates relatiuas, prout ab essentia distinctas, non possunt dici personæ diuinæ æquales, aut inæquales: ergo secundum illas maioritas, aut minoritas esse non potest, & consequenter nec magnitudo, aut infinitas. Maior cum consequentia tenet; minor autem ostenditur primo: quia est expressa D. Thom. 1. p. q. 36. *art. 4. ad 2. & q. 42. art. 4. etiam ad. 2. argum.* Deinde probatur: si namque personalitas ratione illius, quod addit ad essentiam æqualitatem, vel inæqualitatem posset fundare, sequeretur, proprietates personales, diuinas, ratione illius, in quo inter se distinguuntur, esse inæquales: consequens admittendum non est. ergo personalitas ratione illius, quod addit ad essentiam, non potest æqualitatem, aut inæqualitatem fundare. Minor patet; tum, quia inconueniens maximum est, vnam personam diuinam in aliquo prædicato altera inferiorem asserere. Tùm etiam, quia non potest inter Dei proprietates aliqua ratio inæqualitatis assignari, cur scilicet, paternitas verbi gr. filiationem eccedat, vel filiatio paternitatem. Sequela autem probatur: nam proprietates personales, quatenus distinctæ inter se non possunt, vt æquales comparari, cum distinctio, quȩ inter illas uersatur, essentialis, sit, & vt *supra disp. 11.* asserebamus, inter distincta essentialiter æqualitas esse non potest: ergo, quatenus distinctæ, necessario sunt inæquales, si semel personalitas potest æqualitatem, vel inæqualitatem fundare. Patet consequentia: nam eo ipso, quod personalitas diuina pro eo quod addit ad essentiam, sit potens æqualitatem, aut inæqualitatem fundare, quæuis personalitas, prout ab altera distincta, aliquid illorum fundabis; sed æqualitatem cum altera proprietate fundare non potest: ergo necessariò fundat inæqualitatem, & consequenter ex nostra sententia sequitur, personalitates, & proprietates diuinas prout distinctas inter se; esse necessario inæquales. Ex quo vlterius sequitur inter diuinas personas, vt per illas constitutas, inæqualitatem esse admittendam, quod sine inconuenienti non videtur posse admitti.

71 Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad *Respondetur.* primam illius probationem dicatur, D. Thomam loqui de æqualitate perfectionis, quæ est æqualitas absolutè, & de hac æqualitate loquendo, verum est, non pensari inter diuinas personas secundum proprietates relatiuas; & personales; per hoc autem non excluditur, quod æqualitas cum addito, nempè, in hac, vel illa ratione, quæ perfectionem non dicit, inter personas diuinas secundum proprietates relatiuas pensetur; non enim negari potest, personalitatem Patris in ratione terminantis, & personantis naturam, tam ad intra, quam ad extra, cum personalitate Filii adæquari. Ratio autem termini terminantis naturam, personamque constituentis, non conuenit proprietatibus relatiuis diuinis ratione essentiȩ, aut alicuius perfectionis absolutæ, sed ratione proprii conceptus, per quem ab essentia distinguuntur, & quem super addunt essentiæ, absolutisque perfectionibus: ergo prȩdicta æqualitas inter Patrem, & Filium pensatur penes proprietates relatiuas sic sumptas.

Ad secundam probationem minoris, nego sequelam, ad illius probationem, nego antecedens. nam licet inter distincta essentialiter, distinctione perfectionis, non possit æqualitas reperiri: inter illa tamen, quæ essentialiter distinguuntur, non distinctione perfectionis, sed solius entitatis, 72 *Ad secundam probationem minoris resp.* & alias in se includentia omnem perfectionem possibilem, benè potest æqualitas inueniri, imò necessariò inuenitur, etiam in eo, in quo distinguuntur essentialiter: & quia personalitates diuinȩ in se omnem perfectionem includunt, non possunt non esse æquales, etiam prout distinctæ sunt, Ratio autem distinctionis traditæ, est, nam cum hoc, quod est aliquid esse omninò perfectum, nulla imperfectio compatitur; quod enim est aliqua ratione imperfectum, non potest omninò perfectum esse; inferioritas autem in quocumque prædicato imperfectio reputatur: ergo id, quod summè perfectum est, omnemque perfectionem includit, in nullo prȩdicato potest inferioritatem habere, & alteri, vt inferius, comparari. Cum ergo personalitates diuinæ supponantur non addentes perfectionem ad essentiam, sed einsdem omnino perfectionis, & consequenter quȩlibet summè perfecta, non potest vna in aliquo prædicato inferior altera esse; ac per consequens in quocumque prædicato necessario sunt æquales.

Sed opponens, sequi ex ista solutione, quamuis relationes diuinæ supperaddant ad essentiam perfectionem, dicantque perfectiones relatiuas distinctas, posse omnimodè ȩquales defendi: consequens aduersatur frequentiori Discipulorum D. Thomæ sententiæ, quam Nos sequuti sumus *tract. de Trinit. q. 28.* exinde probantes, non posse diuinas relationes superaddere perfectionem ad essentiam, importareque perfectiones relatiuas distinctas, quia necessario forent inæquales inter se: ergo solutio tradita non est consequens ad nostra principia, nec potest conformiter ad illa defendi. 73 *Opponens.* Probatur sequela: quamuis relationes diuinæ addant supra essentiam perfectionem, dicantque secundum proprios conceptus, perfectiones relatiuas distinctas; includunt tamen essentiam, & attributales perfectiones, vel per realem identitatem, vel inclusione per rationem, & cum inclusione essentiæ, quæ omnino perfecta, est nulla potest compati imperfectio, qualis foret inferioritas in aliquo prædicato, sed iuxta nostræ solutionis doctrinam non stat inferioritas personalitatis Filii comparatione proprietatis personalis Patris, aut è contra, in aliquo prædicato, quia illarum quælibet omnem perfectionem includit aliquo ex prædictis modis, cum qua inclusione nulla imperfectio compatitur: ergo, quamuis relationes diuinæ addant supra essentiam, & ad linea absolutam perfectiones relatiuas distinctas inter se realiter, poterunt ob inclusionem essentiæ defendi omnimode æquales, quod vt dixi, Nostræ, frequentioriq; Thomistarum sententiæ aduersatur.

Respondeo, negando sequelam, ad illius probationem, 74 *Respond.* nego consequentiam. Disparitas autem est, nam in sententia asserente, relationes diuinas importare perfectiones relatiuas distinctas inter se realiter, quamuis includant essentiam; non tamē includunt illam, vt in qualibet relatione radicantem omnem perfectionem, vt cuilibet relationi formaliter conuenientem, & consequenter non includunt essentiam, vt constituentem quamlibet ex relationibus omnino perfectam formaliter; quia ad hoc requirebatur, vt cuilibet relationi omnem perfectionem præstaret: ex quo vlterius fit, vt in prædicta sententia, non includant diuinæ relationes essentiam, vt à qualibet ex illis excludentem omnem imperfectionem, nam exclusio omnis imperfectionis fit media communicatione omnis perfectionis: cum-

non poſſet pluraliter dici ; ac per conſequens de illis deberet ſingulariter prædicari.

221 *Tertium corollarij* *Prima pars corollarij patet.* Denique infertur ex dictis, quod, ſi tres perſonæ diuinæ aſſumerent ſimul tres humanitates diſtinctas, dicendæ eſſent *plures homines* ſimpliciter, prout ſubſiſtentes in tribus humanitatibus, & *vnus homo* ſimpliciter, prout ſubſiſtentes in vna humanitate. Primum patet: nam prout ſubſiſtentes in tribus humanitatibus, eſſet in illis pluralitas ex parte formæ, & pluralitas ex parte ſuppoſiti; ſed hoc ſufficit, vt concretum ſubſtantiuum abſolutè, & ſimpliciter pluraliter prædicetur: ergo perſonæ aſſumentes tres humanitates diſtinctas, prout in illis ſubſiſtentes, ſimpliciter eſſent tres homines. Secundum probatur ratione ſæpè aſſignata: nam tres perſonæ diuinæ conſideratæ, prout in vna humanitate ſubſiſtentes, licet ſint plura ſuppoſita; non tamen in illis ſunt plures humanitates ſub hac conſideratione; ſed vt nomen *homo* pluraliter prædicetur, ex vtroque capite eſt neceſſaria pluralitas: ergo nomen *homo* de illis conſideratis, prout in vna humanitate ſubſiſtentibus, non poſſet dici pluraliter, ac per conſequens deberet de illis ſub hac conſideratione inſpectis ſingulariter prædicari. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri in 3. *diſt.* 4. §. 3. ad illa verba: *Si verò quæritur, an Pater, &c.* *Secunda pars eiuſdem corollarij probatur.* *M. Sent.*

DISPVTATIO DECIMASEPTIMA.

Vtrùm perſona creata poſſit de potentia abſoluta alienam terminare naturam?

§. I.

Quibuſdam præſuppoſitis, eligitur vera ſententia.

1 *Supponitur primò.* IN *hac diſputatione* tria ſupponimus, & vnum in examen vocamus. Primum, quod ſupponimus eſt, non poſſe perſonam creatam, etiam de potentia abſoluta, ſibi aſſumere naturam alienam, vt principium aſſumptionis, tanquam cauſa principalis illius, in quo omnes Theologi conueniunt, nullo diſſentiente, quem viderim; id adeò certum cenſentes, vt rationem eius probatiuam aſſignare non curauerint; forſan tamen inferius à Nobis obiter examinabitur huius veritatis ratio.

2 *Supponitur ſecundo.* Secundum, quod ſupponimus, eſt, nec etiam per modum termini, poſſe perſonalitatem creatam alienæ naturæ vniri, potentia ſibi connaturali, in quo nullus Theologorum diſſentit. Et patet primò: nam id ad minus conuincunt rationes *infra* adducendæ ad probandum, repugnare de potentia abſoluta, perſonalitatem creatam alienæ naturæ vniri, illam terminare, ſubſiſtentemque, & perſonatam conſtituere. *Prob. 1.* Deinde, nam accidens non poteſt connaturaliter extraneo ſubiecto inhærere. *Secundo.* Paſſio vnius naturæ non poteſt connaturaliter alteri naturæ competere. Punctum vnam lineam terminans non poteſt naturali potentia, aliam lineam terminare, nec modus alicuius ſubiecti poteſt extraneum ſubiectum modificare: ergo pariter perſonalitas creata non poteſt, ſaltim de lege ordinaria, & potentia ſibi connaturali, vniri alienæ naturæ, illam perſonare, ſubſiſtentemque conſtituere.

3 *Tertio ſupponitur.* Tertiò ſupponimus, quod, ſi perſonalitas creata, non in poſitiua entitate, ſed in negatione conſiſtat, vt probabile cenſent Scotiſtæ, non poteſt de potentia abſoluta terminare naturam alienam, illamque reddere ſubſiſtentem, quod licet nonnulli Recentiores, vt exploratum omninò, & ab omnibus admiſſum ſupponant; negatur tamen à Philippo Fabro in 3. *diſt.* 1. *diſp.* 6. *cap.* 1. quem cum alijs refert, & probabiliter ſequitur Franciſcus del Caſtillo *diſp.* 6. *de Incarnatione q.* 6. *n.* 11. *Faber.* *Caſtillo.* Noſtram tamen ſuppoſitionem tenent communiter Theologi. Illam probat Bernal vbi *infra* n. 54. *Quod probat Bernal vbi infra.* vt enim natura creata aliena perſonalitate ſubſiſtat, & per illam terminetur, debet vniri per phyſicam vnionem cum illa; ſed implicat phyſica vnio naturæ cum negatione: ergo implicat, perſonalitatem creatam, ſi non in poſitiua entitate, ſed in negatione conſiſtat, vt contendunt Scoti Diſcipuli, alienam terminare naturam. Hæc tamen ratio, vel deſtruit ſuppoſitionem, vel eſt ab arguente ſoluenda. Quod probo; nam ſi perſonalitas creata in negatione conſiſtit, natura, cuius eſt perſonalitas, cum illa phyſicè vnitur; non enim poteſt effectum ab ea recipere, niſi media phyſica vnione, cum effectus phyſicus ſit, nempè, phyſica conſtitutio perſonæ, & phyſica terminatio naturæ: ergo, hac ſententia præſuppoſita, negatio capax eſt terminandi phyſicam alterius vnionem, & vt phyſicè cum altero vniatur; ac proinde ratio à prædicto Auctore facta, vel deſtruit ſuppoſitionem, quod, ſcilicet, perſonalitas in negatione conſiſtat, vel ab ipſo debet ſolui. *Illius ratio impugnatur.*

4 *Si dicas.* Si dicas, naturam creatam, in ordine ad propriam ſubſiſtentiam, vnione non indigere, ſed ſe ipſa illi alligari; quod autem aliena ſubſiſtentia ſubſiſtat; non poteſt contingere, abſque phyſica vnione cum illa, quam negatio pura terminare non poteſt. In contrarium obſtat; quod enim natura creata ſit propriæ ſubſiſtentiæ affixa, de quo modò non diſputamus, non tollit, quod cum illa ſit phyſicè vnita, ſed tantum infert, quod modo vnionis à ſe diſtincto non egeat, vt illi vniatur, ab illaque terminetur; ſed, dato, quod pura negatio poſſit terminare vnionem phyſicam indiſtinctam à natura, quam terminat, non eſt, cur illi repugnet terminare vnionem phyſicam, quæ à natura, quam terminat, diſtinguatur; non enim poteſt in hoc diſcrimen aliquod aſſignari: ergo, admiſſo, quod perſonalitas creata in pura negatione conſiſtat, non poteſt conſequenter ad hanc ſuppoſitionem impoſſibile cenſeri, quod alienam terminet naturam, illamque perſonatam conſtituet, ex eo, quod non poſſit, eſſe terminus phyſicæ vnionis. *In contrarium obſtat.*

5 *Probatur ſuppoſitio primò.* Vnde aliter eſt ſuadenda huiuſcemodi impoſſibilitas. Primò: quia negatio, in qua perſonalitas conſiſtit ſeipſa vnitur propriæ naturæ; ſed quia modus vnionis ſe ipſo vnitur proprio ſubiecto, non poteſt alteri in eſſe, nec aliud extremum vnire, etiam de potentia abſoluta: & quia actio ſe ipſa egreditur ab agente, egrediens ab vno principio; prout ab altero principio diſtincto, non poteſt, etiam de potentia abſoluta, ab alio principio egredi, illudque agens conſtituere: ergo negatio, in qua perſonalitas conſiſtit, in ſententia, quam ſupponimus, non poteſt alienæ naturæ ineſſe, illamque terminare, & reddere ſubſiſtentem, etiam de potentia abſoluta.

6 *Secundo.* Deinde, nam omne, quod ſe ipſo alteri vnitum non eſt, indiget, vt illi vniatur vnione ab ipſo diſtincta; ſed negatio, in qua perſonalitas creata conſiſtit, non eſt ſe ipſa alienæ naturæ vnita: ergo, vt naturæ alienæ vniatur, indiget vnione à ſe ipſa diſtincta; ſed implicat, quod negatio ſubiectiuè recipiat vnionem, qua vniatur naturæ alie-

næ (cum huiusce modi vnio, non in negatione, sed in positiua entitate necessariò consisteret, & sit omnino repugnans, quod entitas positiua recipiatur in negatione) ergo implicat, illi vniri; & consequenter implicat illam reddere subsistentem.

7 *Tertiò.* Denique id ipsum probatur: non enim implicat aliquid, quod ob minimam entitatem, sit propriò subiecto essentialiter affixum; aliàque incommunicabile: sed nihil apprehendi potest debilioris entitatis, quam negatio: ergo talis res propriæ naturæ est affixa, vt alteri communicari non possit, etiam de potentia absoluta, & consequenter, si creata personalitas in negatione consistit, implicabit, alienæ naturæ vniri, illam terminare, subsistentemque constituere, in quo, vt dixi, fere omnes Theologi consentiunt.

8 *Prima sententia.* Quod igitur restat disquirendum, & examinandum; est. An, supposito, quod personalitas creata in positiua entitate consistat, vt frequentior, veraque sententia tenet, possit de potentia absoluta alienam terminare naturam? Qua in re, duplex è regione opposita sententia versatur. Prima affirmans est, quam ex antiquioribus Theologis tenent Scotus *in 3. dist. 1 q. 4.* Balsolis *q. 6.* Almainus *q. 1. dub. vltim.* quos referunt, & sequuntur Philippus Faber *in 3. Sent. dist. 1. disp. 6. cap. 3.* & Franciscus del Castillo *in præsenti disp. 6 q. 6. num. 8.* Eidem sententiæ adhærent ex Patribus Societatis Becanus *cap. 4. de Incarnat. q. 5.* Pessantius *q. 3. disp. 1.* Hurtado de Mendoza. *disp. 11. Metaphysica sect. 8.* Albertinus *q. 7. Theologica circa septimum corollarium ex prædicamento substantiæ*, Martinus Perez *disp. 10. de Incarnat. sect. 7.* & Bernal *disp. 24. sect. 3.* pro illa referens nostrum Maluendam *lib. 2. de Anti-Christo cap. 7. §. Contempsit hic.* Illam etiam sequitur P. Valentia loquendo, non de personis creatis actu existentibus, sed de persona possibiliter creabili, *in præsenti disp. 1. q. 3. puncto 6.*

Scot. Bassol. Almain. Faber. Castillo. Becan. Pessant. Hurt. de Mend. Albert. Mart. Perez. Bernal. Maluend. Valent.

9 *Secunda sententia.* Secunda, & vera sententia negat, id esse possibile, etiam de potentia absoluta, non solum loquendo de personis actu existentibus, sed etiam de personis possibilibus. Hanc tenent communiter Discipuli D. Thomæ. Paludan *in 3. dist. 1. q. 1. art. 2* Caietanus Medina, Aluarez, Nazarius, Illustrissimus Arauio, Cabrera, & Reuerendissimus Sancto Thoma *in præsenti q. 3. circa art. 1.* Zippullus *dub. vnic. §. 2.* pro illa referens Henricum *quodlibeto. 11. q. 10.* Picum de Mirandula *in Apologia q. 4. & 6.* & Lorcam *disp. 23* quos, & alios refert, & sequitur Magister Prudentius *tract. 3 disp. 1. dub. 5.* Tenent etiam Durandus *in 3. dist. 1. q. 5.* & Gabriel *q. 2. art. 3. dubit. 5.* Cui ex Patribus Societatis adhærent Suarez *disp. 13 sect. 4.* Vazquez *disp. 25.* Cardinalis Lugo *disp. 13. de Incarnat. sect. 4.* & Gaspar Hurtado *disp. 3. difficult. 8.* referens Ragusam *disp. 48.* Illamque vt probabilem defendunt Scotus, & Faber, quos refert, & probabiliter sequitur Castillo. *disp. 6. allegata q. 6.*

Palud. Caiet. Medin. Aluar. Nazar. Arauio. Cabrer. M. S. Th. Zipull. Henric. Mirand. Lorc. Prudent. Durand. Gabriel. Suar. Vazq. Lugo. Gaspar Hurt. Ragus. Scotus. Faber. Castillo.

§. II.

Aliquorum argumenta expenduntur.

10 *Dissidium Auctorum in probanda sententia.* Licet autem allegati Auctores in sententia negatiua conueniant, in assignanda ratione implicationis, vt persona creata alienam possit terminare naturam, dissident valdè inter se Pater Suarez, aliis rationibus impugnatis, implicationem probat, eo quod subsistentia creata est modus propriæ naturæ; sed implicat, modum vnius rei afficere, aut modificare rem aliam distinctam: ergo implicat, subsistentiam creatam aliam terminare, aut modificare naturam, præter illam, cui connaturalis est. *Ratio P. Suarez.* Maiorem tanquam notam supponit; minorem autem pluribus exemplis probat; *Minorem prob. 1. ab exemplis.* implicat enim, me per alterius sessionem sedere, aut esse præsentem loco per localem præsentiam alterius, virgam esse rectam, per alterius rectitudinem, & quod vnum accidens per alterius inhærentiam inhæreat; at hæc, non alia ratione implicatoria censentur, nisi quia sessio, præsentia localis, rectitudo, & inhærentia sunt entitates modales, ideoque inseparabiles à rebus, quarum sunt modi, & rebus aliis distinctis incommungibiles. ergo omni entitati modali essentiale est, non posse a re, quam naturaliter modicat, separari, aliamque distinctam modificare.

11 *Secundò probat minorem.* Secundò probat minorem: quia namque accidens actuat per inhærentiam, non potest extrahi ab hoc modo actuandi, & absque inhærentia actuare: sicut actuat anima rationalis: forma etiam, quæ de se habet actuare, vt entitas à subiecto distincta, non potest extrahi ab hoc modo actuandi de potentia absoluta, aliumq; induere, nempè, actuando subiectum, tanquam modus illius: ergo pariter entitas modalis, quæ de se habet actuare per modum modi à subiecto inseparabilis, non potest extrahi ab hoc modo actuandi, actuareque aliud subiectum tanquam res ab illo distincta, & per distinctam vnionem; ac proindè personalitas creata, quæ de se habet propriam terminare naturam, vt modus indistinctus ab illa, ab eaque inseparabilis, implicabit, quod alienæ vniatur naturæ, illam vt formans actuando. Ex quo infert Suarez, quod subsistentia creata non esset modus, sed entitas realiter à natura propria distincta, sicut posset ab illa realiter separari: ita posset de potentia absoluta, alienæ vniri naturæ, illam terminare, personatamque constituere.

12 *Rationem istam impugnat. Vazq.* Rationem illam refert Vazquez *disp. 25. cap. 2. num. 14.* &, vt de more habet, refellit, nam ex illa sequeretur, non posse personalitatem diuinam terminare naturam creatam: consequens est contra fidem: ergo ratio facta insufficiens. Probat sequelam: nam etiam personalitas diuina est modus diuinæ essentiæ, quod, ait, se ostendisse ex sententia Patrum *1. p. disp. 126. cap. 2.* ergo si personalitati creatæ, quia est modus propriæ naturæ repugnat, alteri communicari, id etiam repugnabit personalitati diuinæ. Nec est eadem ratio, inquit Vazquez, de modis in argumento relatis, ac de personalitate; nam illi non possunt modicare, nisi inhærendo, non autem possunt inhærere, nisi rei propriæ, cuius sunt modi, & idcirco rem aliam non possunt modificare; sustentare autem naturam potest conuenire personæ, absque eo quod ipsius personalitas inhæreat naturæ alienæ, solum extrinsecè illam terminando, vt constat in persona Verbi sustentante humanitatem absque eo quod Verbi personalitas inhæreat humanitati, quam terminat; & ideò, etsi modus sit, non est vndè illi repugnet alienam terminare naturam, non per hoc, quod à propria separetur, quod implicat, sed per hoc, quod in propria manens natura, sit ratio terminandi aliam.

13 *Non vrget impugnatio Vazq.* Hæc tamen doctrina displicet. Et in primis impugnatio non vrget: etenim personalitas diuina, etsi ex modo concipiendi nostro sit modus, obiectiuè tamen rationem modi non obtinet: cum enim de conceptu formali modi sit incompletio, incompletio autem imperfectionem importet non potest essentia modi personalitatibus diuinis obiectiuè formaliter conuenire, quæ, licet in sententia probabili non exprimant perfectionem, secundum, id quod addunt ad essentiam, & ad lineam absolutam; imperfectionem tamen importare non possunt, nec aliquid, de cuius conceptu formali imperfectio sit, potest de illis obiectiuè formaliter prædicari, aliàs in Deo esset formaliter aliquid positiuè imperfectum, quod neutiquam potest admitti ergo ex eo, quod personalitati creatæ repugnet alienæ naturæ vniri, illamque sustentare, quia est modus propriæ naturæ, perperam infertur, repugnare etiam personalitati diuinæ alienam terminare naturam, quia est modus diuinæ essentiæ, quo argumento vtitur Vazquez.

14 *Solutio P. Vazq. reycitur 1.* Deindè solutio, quo occurrit rationi Patris Suarez, illius vim non infringit. Primò, quia falsum est, personalitatem Verbi solum extrinsecè terminare humanitatem, aliàs Verbum solum esset homo extrinsecè, *vt supra in hoc tract. disp. 14.* arguebamus: ex quo vlterius fieret, non esse hominem eiusdem rationis nobiscum. *Secundò.* Deindè, nam ex eo, quod Verbum terminet humanitatem, illamque sustentet absque intrinseca informatione, & intrinseca inhærentia, non sequitur posse personalitatem creatam terminare alienam naturam; illam non informando, vel illi inhærendo intrinsecè; sed, vt fatetur Vazquez, repugnat personalitati creatæ alienam informare naturam, aut illi inhærere intrinsecè ergo fateri tenetur, repugnare personalitati creatæ alienam terminare, vel sustentare naturã. Minor cũ consequentia tenet: maior autẽ ostẽditur primò; *Maior ostenditur 1.* quod enim conuenit personalitati diuinæ ex ratione summæ actualitatis, non est concedendum personalitati creatæ, cui summa actualitas conuenire non potest; sed personalitati diuinæ cõuenit ex ratione summa actualitati, quod sustentet natu-

ram creatam abſque intrinſeca informatione, aut inhæſione, ergo id extendendum non eſt ad perſonalitatem creatã.

15 *Secundo.* Secundo probatur maior: nam ex eo, quod diuina eſſentia vniatur mentibus Beatorum, vt ſpecies abſq; phyſica informatione non ſequitur poſſe aliquam eſſentiam creatam abſque phyſica inhærentia, vel phyſica informatione determinare intellectum, eique vt ſpeciem vniri: ergo pariter ex eo quod poſſit perſona diuina alienam ſuſtentare naturam, abſque eo quod illi inhæreat illamque intrinſecè informet, non ſequitur, poſſe perſonam creatam ſuſtentare alienam naturã ſine phyſica inhæſione, aut phyſica informatione. *Confirmatur.* Confirmatur, & vrgetur: non enim aliunde colligi poteſt, alios modos, de quibus in argumento fit mentio, non poſſe rem aliam modificare abſque intrinſeca inhæſione, niſi quia naturam, cuius ſunt modi, modificant, illi inhærendo; ſed etiam perſonalitas creata naturam, cui propria eſt, mediante informatione modificat, illamque informando, ſuſtentat ergo nullam aliam naturam ſuſtentare, & modificare poteſt abſque phyſica informatione.

16 *Secundo Recẽtiores reſpondẽt.* Alij Recentiores, tum noſtri, tum etiam ex familia Societatis, aliter occurrunt rationi implicationis adductę, nimirum, quod licet impoſſibile ſit, modum alicuius rei proprium, ab illa ſeparatum exiſtere, vel per ſe ipſum alteri ſubiecto vniri, quod autem per ſe ipſum vniatur proprio ſubiecto, & per vnionem diſtinctam alieno ſubiecto vniatur, illudque modificet, & afficiat, nullam inuoluit implicationem: vndè per ſeſſionem Petri non ſeparatam ab ipſo, ſed vnitam Paulo per vnionem ab illa diſtinctam poterit Paulus ſedere, & per ſtationem Pauli poterit Petrus ſtare, & vna virga per alterius rectitudinem, ſibi vnione diſtincta vnitam, poterit recta conſtitui, & ſic de aliis modis.

17 *Diſplicet prædicta ſolutio 1.* Hæc tamen doctrina non placet, & reijcitur primò: non enim minus impoſſibile apparet, quod ſeſſio mea alteri ſubiecto vniatur, quam quod à me ſeparetur: ergo, ſi ſeparatio implicat contradictionem, etiam alieno ſubiecto vniri, illudque modificare, debet implicatorium cenſeri. *Secundo.* Secundò, & explicatur magis hoc ipſum: quod enim entitati modali eſſentialiter repugnet, ſeparari à proprio ſubiecto prouenit ex imperfectione, quam habet in linea entis, quia, nempè, minimæ entitatis eſt, ideoque alterius adminiculo indiget ad exiſtendum, ſed non minus arguit perfectionem entitatis, poſſe ſimul actuare duo ſubiecta, quam poſſe à ſubiecto proprio ſeparari, & ab illo ſeparatam exiſtere: ergo, ſi hoc entitati modali ob ſuam minimam entitatem eſſentialiter repugnat, etiam repugnat illi eſſentialiter, exiſtentem in proprio ſubiecto, alteri ſubiecto inhærere, illudque modificare.

Tertiò. Tertio, quia namque relatio per ſe ipſam reſpicit eſſentialiter terminum, implicat, vt manens entitatiuè inuariata terminum diſtinctum reſpiciat; ſed entitas modalis ſe ipſa eſſentialiter eſt proprio ſubiecto affixa: ergo implicat, alteri ſubiecto inhærere, vel aliud ſubiectum informare, & actuare.

Quartò. Præterea; ſeſſio namque v.g. non minus eſt affixa ſubiecto connaturali, quam vnio ſubiecto vnito; ſed implicat, quod vnione, qua vnitur humanitas Verbo, vniatur etiam equinitas vel alia quæuis natura: ergo implicat, quod vnius ſeſſione alterum ſubiectum ſedeat.

18 *Vltimo.* Denique reijcitur: vt enim entitas modalis aliquod ſubiectum afficiat, neceſſum eſt tale ſubiectum reſpicere; ſed eo ipſo, quod à proprio ſubiecto ſit inſeparabilis eſſentialiter, non poteſt aliud ſubiectum reſpicere: ergo admittentes inſeparabilitatem eſſentialem modi à re, cuius eſt modus, conſequenter tuentur, poſſe alteri ſubiecto inhærere, illudque modificare. Maior cum conſequentia tenet; minor autem probatur: nam eſſentialis inſeparabilitas, non poteſt alicui formæ competere, niſi reſpectu ſubiecti adęquati adæquatione eſſentiali; ſed nulla forma poteſt, in reſpiciendo ſubiectum, excedere illud, quod eſt adæquatum adæquatione eſſentiali: ſicut nulla potentia poteſt, in reſpiciendo obiectum, excedere obiectum ſibi adæquatum eſſentiali adæquatione: ergo eo ipſo, quod entitas modalis ſit eſſentialiter inſeparabilis à proprio, & connaturali ſubiecto, non poteſt illud excedere in reſpiciendo; & conſequenter non poteſt aliud reſpicere: ex quo vlterius fit, vt nec poſſit alteri ſubiecto vniri, illudque modificare.

19 *Prædicta ratio implicationis ex duplici capite diſplicet.* Licet autem prædictæ ſolutiones vim rationis factæ non eleuent; Nobis tamen ex duplici capite diſplicet prædicta ratio. Primò, nam quod perſonalitas non ſit modus incompletus, ſed entitas realis realiter à propria natura diſtincta, eſt ſententia in via Diui Thomæ probabilis, quam tenet Caietanus *infra q. 4. art. 2.* & cum illo plures Theologi: ergo quod perſonalitas creata non poſſit de potentia abſoluta alienam terminare naturam (quod communiter cenſetur, Angelicum Doctorem docuiſſe) non eſt oppoſitæ ſententię alligandum, nec ex eo ſolum probandum, quod perſonalitas creata ſit modus, & non realis entitas realiter entitatiuè à propria natura diſtincta. Deindè, nam, quod non poſſit perſonalitas creata alienam terminare naturam; benè tamen perſonalitas diuina, probat Angelicus Doctor *art. 1. ad 2. argum.* ex eo, quod diuina perſonalitas eſt infinita in linea perſonalitatis, ſecus autem perſonalitas creata, & conſequenter ſenſit, vim terminatiuam naturæ alienæ infinitudinem petere in perſona terminante, ſed modus iſte dicendi, probandique implicationem, vt perſonalitas creata terminet alienam naturam, quo vtitur P. Suarez, non procedit ex iſto principio, imò oppoſitum ſupponit, quod, nempè, ſi perſonalitas creata, non modus ſed realis entitas eſſet, quamuis foret limitata, & finita, vi terminatiua naturę alienæ gauderet ergo menti Angelici Præceptoris non congruit, ideoque Nobis neutiquam poteſt placere. *S. Th.*

20 *Recẽtiores quidam Thomiſtæ prædictam rationem inſtaurãt.* Ob hæc Recentiores quidem Diſcipuli D. Thomæ rationi factæ adhærentes, illaque implicationem probantes, vt ſimul ex limitatione creatæ perſonalitatis implicationem deducant, illam in hunc modum inſtaurant. Sola perſonalitas infinita poteſt alienam terminare naturam; ſed perſonalitas creata infinita eſſe non poteſt: ergo nequit vlla potentia alienam naturam terminare, illamque perſonatam conſtituere. Probant maiorem: ſola perſonalitas per ſe ſubſiſtens poteſt alienam terminare naturam; ſed perſonalitas per ſe ſubſiſtens, hoc eſt, nulli alteri inhærens, neceſſariò eſt infinita: ergo ſola infinita perſonalitas alienam naturam poteſt terminare. Minor cum conſequentia tenet; maiorem autem probant: nam omnis perſonalitas, quæ non eſt per ſe ſubſiſtens, eſt entitas incompleta, & modalis, ſed eo ipſo, quod ſit entitas modalis, & incompleta, non poteſt communicari rei diſtinctæ ab illa, cui connaturalis eſt, quod patet exemplis, & rationibus adductis: ergo ſola perſonalitas per ſe ſubſiſtens poteſt alienæ naturæ vniri, illam terminare, perſonatamque conſtituere. Sic arguit Zippullus *art. 2. dub. vnic. n. 11.*

21 *Ratio iſta etiam ſic explicata, menti D. Th. non congruit.* Hæc tamen ratio implicationis, etiam prout ſic inſtaurata, menti Diui Thomę non congruit; nam iuxta illam impoſſibilitas terminandi alienam naturam, in perſonalitate creata, non reducitur ad eius limitationem, ſed ad hoc, quod ex limitatione conſequitur, quod ſit, non entitas realis, ſed modus entitatis; at Diuus Thomas non ad rationem modi conuenientem perſonalitatis creatę, ſed ad rationem limitationis dictam impoſſibilitatem reducit, nec ex ratione modi, ſed ex ratione limitationis illam oſtendit: ergo modus iſte arguendi mentem D. Tho. non ſaluat.

Confirmatur 1. Confirmatur primò: nam etiam ſi perſonalitas creata, non modus, ſed entitas realis eſſet, dummodò finita foret, non poſſet alienam terminare naturam, cum adhuc in illa perſeueraret caput, ex quo Diuus Thomas impoſſibilitatem deducit, vt perſonalitas creata alienam naturam terminet; ſed, iuxta præfatum modum arguendi, oppoſitum eſt aſſerendum, cum ex eo deducat, perſonalitatem creatam non poſſe alienam terminare naturam, quia non eſt entitas realis, ſed modus entitatis: ergo à Diſcipulis Diui Thomæ approbandus non eſt.

Secundò. Confirmatur, & vrgetur ſecundò: vt enim *ſupra* arguebamus, eſt ſententia in via Diui Thomæ probabilis, perſonalitatem creatam, non modum, ſed realem entitatem eſſe; quod autem alienam poſſit terminare naturam eſt, in Schola Diui Thomæ, fere improbabile: ergo hæc impoſſibilitas non debet in rationem modi conuenientem perſonalitati creatæ reduci, ſed in eius limitationem, ſiue modus ſit naturæ propriæ, quam terminat, ſiue ſit entitas realiter ab illa diſtincta.

22 *Ratio P. Vazq. ex Durando ſupra expenditur.* Pater Vazquez *diſputatione 25. cap. 3.* reiectis aliorum rationibus, hanc vnicam cenſuit, ad intentum, efficacem ſumptam ex Durando vbi *ſupra numero 7.* etenim perſona creata non poteſt alienam terminare naturam, per propriam, ſibique innatam, & connaturalem virtutem, alias terminatio hæc naturalitèr eſſet poſſibilis, cum omnis virtus naturalis petat aliquandò ad actum, medio agente naturali reduci. Nec poteſt alienam terminare naturam ratione intrinſecæ eleuationis, & vt eleuata intrinſecè ad talem terminationem. Non enim eleuatione per formam accidentalem illi intrinſecè inhærentem: hæc namque ad effectum ſubſtantialem, qualis eſt prædicta terminatio, non ſufficit: nec eleuatione per formam aliquam ſubſtan-

tialem

tialem supernaturalem, aliàs hæc, & non personalitas eleuata per illam, esset, quæ alienam terminaret naturam. Non denique id potest præstare per extrinsecam assistentiam diuinam; nam licet causa efficiens possit per huiusmodi assistentiam, eleuari ad supernaturales effectus, quos efficere non potest, per sibi innatam, & connaturalem virtutem; forma tamen non potest, per extrinsecam Dei assistentiam, eleuari ad præstandum effectum formalem, quem ipsa de se sit insufficiens præbere, & oppositum, inquit Vazquez, est hactenus inauditum, persona autem, non in genere causæ efficientis, sed in genere causæ formalis, vel quasi formalis comparatur ad naturam, quam terminat, personatamque constituit: ergo nullo modo potest persona creata alienam terminare naturam.

Fertur de prædicta ratione iudicium. Hoc argumentum veram continet doctrinam, & qua Nos inferius ad nostrum intentum vtemur; deficit tamen in eo, quod impotentiam terminandi alienam naturam in personalitate creata non reducit ad eius limitationem; eo autem ipso, quod repugnantia ex isto capite non probetur, non est cur nostra sententia debeat D. Thomæ censeri, illique attribui, quod Nos potissimè ad eius defensionem inclinat.

§. III.

Probatur nostra sententia Auctoritate, & ratione.

23 *Probatur nostra sententia authoritate D. Th.* IGITVR his modis probandi omissis, vel ad *inferius* dicenda reductis, probatur nostra sententia, primò ex Diuo Thoma *quæstione præcedente articulo tertio ad primum, & in hac quæstione articulo primo ad secundum*, illis verbis: *Hoc autem est proprium diuinæ personæ propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum, non quidem accidentaliter, sed secundum subsistentiam*: ergo sentit Diuus Thomas, ideò personam diuinam posse alienam terminare naturam, quia est in linea personæ infinita. Patet consequentia: nam concursus naturarum, non accidentaliter, sed secundum subsistentiam, fit per hoc, quod persona diuina terminet alteram naturam, illamque personatam, & subsistentem constituat; sed possibilitas prędicti concursus in persona diuina reducitur à Diuo Thoma ad eius infinitatem, atque, esse illi proprium: ergo sentit, inde personam diuinam posse alienæ vniri naturæ, illamque terminare, & personare, quia est in linea personæ infinita; sed quod est diuinæ personæ proprium ob illius infinitatem, non potest personæ limitatæ, & finitæ competere: ergo iuxta Diuum Thomam implicat, quod persona creata terminet alienam naturam.

24 *Respondent contrarij Auctores dupliciter.* Huic argumento respondent contrarii Auctores, dupliciter explicando testimonium Diui Thomæ. Primò, asserendo, loqui Angelicum Doctorem, non de sola terminatione naturæ alienæ, sed de principio assumptionis; hoc autem ita est personæ diuinæ proprium, vt nulli personæ creatæ conuenire possit, etiam de potentia absoluta: implicat enim persona creata potens per modum causę principalis esse assumptionis principium, sibique naturam assumere; ex hoc tamen non colligitur, quod implicet, personam creatam alienam terminare naturam; aliud enim est terminare, & aliud esse assumptionis principium.

Secunda explicatio. Secundò aliter testimonium Diui Thomæ à contrariis Auctoribus explicatur, nempè, loqui de terminatione naturæ alienæ connaturaliter conueniente personæ illam terminanti, & quæ à tali persona præstetur ratione propriæ, sibique innatæ, & connaturalis virtutis; hoc autem modo alienam terminare naturam soli personæ diuinæ conuenit, nec potest personæ creatæ, aut creabili conuenire, est enim supra naturam cuiusvis personæ creatæ, non solum de facto existentis, sed etiam creari possibilis alienæ naturæ terminatio: vndè solum potest illi competere ratione potentię obedientialis, ratione cuius potest eleuari a Deo ad prædictum effectum præstandum.

25 *Neutra explicatio sufficiens & vtraque simul reijcitur.* Neutra tamen explicatio est sufficiens. Et in primis contra vtramque facit, verba Angelici Præceptoris communiter esse explicata, non de vi assumptiua, sed de vi terminatiua, non solum connaturali, sed etiam obedientiali; sic enim verba Diui Thomæ acceperunt, tam ipsum sequentes, quam Scotus, aliique Auctores illius impugnantes sententiam, præter paucos Recentiores: ergo sic sunt accipienda, & consequenter tenendum, taliter esse diuinæ personæ proprium alienam terminare naturam, vt nulli personæ creatæ possit conuenire, nedum connaturaliter, & ratione sibi innatæ virtutis, sed etiam obedientialiter, & de potentia absoluta.

Deinde prima explicatio reiicitur primò, expendendo verba Angelici Doctoris: non enim ait, esse proprium diuinæ personæ, vt ab ea fiat concursus naturarum secundum subsistentiam, sed vt in ea prædictus concursus fiat: at si solum intenderet, esse diuinæ personæ propriam vim assumptiuam naturæ per modum principii assumptionis, debuisset prioribus verbis vti; nam in persona diuina fieri naturarum concursum, non explicat ordinem ad personam, vt principium assumptionis, sed vt terminum terminantem, sustentantemque naturam; esse autem à persona diuina prædictum naturarum concursum, explicat ordinem ad personam, vt assumptionis principium: cum ergo D. Thom. non fuerit prioribus verbis vsus, sed illis, quæ ex ipso retulimus, manifestum signum est, non loqui de vi assumptiua, sed de vi terminatiua, & sustentatiua naturę, cum docet, esse diuinæ personæ proprium propter eius infinitatem, quod in ea fiat concursus naturarum, non accidentaliter, sed secundum subsistentiam. 26 *Prima explicatio reijcitur 1.*

27 *Secundò.* Secundò, nam loquitur D. Thomas de eo quod speciale est in Mysterio Incarnationis; sed non posse efficienter causari, nisi à persona diuina, speciale in hoc Mysterio non est, cum alii effectus miraculosi hoc habeant, quòd sola Omnipotentia illos, vt causa principalis, efficere potest; quod autem sola persona diuina possit naturam terminare creatam, est in hoc Mysterio speciale: ergo cum docet Diuus Thomas, esse personæ diuinæ proprium, vt in ea fiat concursus naturarum secundum subsistentiam, & vnionem substantialem, non loquitur de vi effectiua assumptionis, sed de vi terminatiua; & consequenter sentit, non posse personam creatam alienam terminare naturam.

28 *Tertiò.* Denique reiicitur: nam eadem ratio cogit, vt sit proprium personæ diuinæ, esse assumptionis, vel vnionis principium, & esse naturæ vnibilis terminum. ergo, dato, quod Diuus Thomas loquatur de vi assumptiua naturæ, & vnionis effectiua, non solum illam appropriat personæ diuinæ ob illius infinitatem, & excludit a persona creata propter eius limitationem, sed etiam virtutem naturæ terminatiuam. Probatur antecedens: non enim alia ratione potest personæ diuinę appropriari, & excludi à persona creata vis vnionis effectiua, vt principium efficiens principale, nisi quia prædicta vnio, quia miraculosa est, excedit sphæram essentialem virtutis actiuæ creaturæ; sed etiam terminatio alienæ naturæ miraculosa est: ergo excedit sphæram essentialem virtutis terminatiuæ conuenientis entitati creatæ, & consequenter eadem ratione excludenda est à persona creata, & approprianda personæ diuinæ virtus terminatiua qua isti appropriatur, & excluditur ab illa virtus assumptiua naturæ, & vnionis principaliter effectiua.

29 *Secunda explicatio impugnatur 1.* Deinde secunda explicatio reijcitur primo: nam id, quod taliter vni conuenit, quod nulli alteri potest vlla ratione competere, cum maiore proprietate dicitur proprium illius, quam si possit aliis conuenire, quamuis non connaturaliter, nec ratione propriæ, & innatæ virtutis, sed obedientialiter, & ratione potentiæ obedientialis; sed nihil est, quod vrgeat, vt verba Diui Thomæ cum minori proprietate vsurpemus, cum nullibi Diuus Thomas oppositum insinuauerit, posse, scilicet, personalitatem creatam de potentia Dei absoluta, & ratione potentiæ obedientialis, alienæ naturæ vniri, illamque personatam constituere: ergo asserendum est, Angelicum Doctorem sensisse, taliter esse diuinæ personæ proprium ob suam infinitatem, alienam terminate naturam, vt nulli personæ creatæ, vel creabili possit vllo modo competere.

30 *Secundo.* Secundo; vt enim ex dicendis constabit vel terminatio alienæ naturæ potest connaturaliter conuenire personæ creatę, vel nulla ratione potest illi conuenire: ergo, si iuxta Diuum Thomam terminatio alienæ naturæ, vt conueniens connaturaliter, & ratione innatæ virtutis, est ita personæ diuinæ propria, vt nequeat personæ creatę competere, est ex illius mente asserendum, prædictam terminationem taliter esse personæ diuinę propriam, vt nec ratione potentiæ connaturalis, nec ratione potentiæ obedientialis, nec connaturaliter, nec de potentia absoluta, valeat persona creata alienam terminare naturam.

Secundo probatur principaliter conclusio ratione Du- 31

Secunda probatur ratione. randi *vbi supra*, & Caietani *in hac quæstione art.1.* ad hanc formam redacta. Persona potens de se subsistere in duabus naturis esset in subsistendo infinita; sed implicat persona creata infinitæ subsistentiæ, vel in subsistendo infinita: ergo implicat persona creata potens ratione suæ personalitatis subsistere in duabus naturis; & consequenter implicat persona creata, quæ alienam possit naturam terminare.

Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur; nam persona in natura aliena subsistens, cum etiam subsistat in propria, subsistit necessario in duabus naturis: ergo, si implicat persona creata potens ratione suæ personalitatis simul in duabus naturis subsistere, implicat persona creata potens subsistere in aliena natura. Prima consequentia ex premissis infertur, minor est certa, & maior probatur: persona potens de se subsistere in duabus naturis potest subsistere in infinitis, sub conditione, quod essent; sed persona potens de se subsistere in infinitis naturis, est in subsistendo infinita: ergo persona potens de se subsistere in duabus naturis; est infinita in subsistendo. Maiorem probat Caietanus: nam vbi pluralitas differentiam non facit, nec illam infinitas faceret, si infinitas possibilis esset: ergo, si pluralitas naturarum non obstat, vt persona ex vi vnius subsistentiæ subsistat in illis; nec infinitas naturarum obstaret, si possibilis esset, vt in infinitis subsisteret; & consequenter persona potens de se subsistere in duabus naturis, est etiam de se potens subsistere in infinitis. Minorem autem, quod, scilicet, posse, quantum est de se, in infinitis naturis subsistere, infinitatem exigat in subsistentia, non probat Caietanus, sed tanquam notam supponit; potest tamen, efficaciter satis, probari: nam subsistentia gaudens vi terminatiua, & sustentatiua infinita, est infinita in ratione subsistentiæ, cum in nullo alio subsistentia consistat, quam in vi terminatiua, & sustentatiua naturæ; sed subsistentia personæ potentis de se subsistere in naturis infinitis necessario gaudet vi terminatiua, & sustentatiua infinita: sicut virtus effectiua potens, quantum est de se in effectus syncathegorematicè infinitos, necessario est infinita in ratione virtutis effectiuæ: ergo persona potens, quantum est de se, subsistere in infinitis naturis, necessario est infinitæ subsistentiæ, & consequenter in subsistendo infinita.

32 *Multiplex contrariorũ solutio Prima.* Huic argumento multipliciter occurritur ab Auctoribus contrarijs. Primo, asserendo ex hoc, quod persona possit subsistere in duabus naturis, solum sequi, posse successiuè subsistere in infinitis, non vero, quod possit simul infinitas naturas terminare; ex eo autem, quod persona, sit, quantum est de se, potens successiuè in infinitis naturis subsistere, non sequitur in illa infinitas subsistentiæ, nam intellectus noster potest successiuè infinitas elicere intellectiones, quin ex hoc inferatur, esse virtutis intellectiuæ infinitæ nec infinitus in intelligendo.

33 *Secunda solutio.* Secunda solutio est, quod, vt possit vna persona duas simul terminare naturas, vel infinitas ordinis inferioris, non requiritur in illa infinitas subsistentiæ, sed sufficit superioritas ordinis, vt constat in speciebus Angelorum, quæ licet finitæ sint, quia tamen sunt ordinis superioris ad species, quibus noster intellectus intelligit, vna sola species intellectus Angelici æquiualet infinitis speciebus nostri intellectus.

34 *Tertia solutio.* Tertio alij respondent, ex vi terminatiua naturarum sine termino, non colligi in subsistentia infinitatem: subsistentia namque terminat, se communicando naturæ, & quia omnibus naturis eundem præstaret effectum; sicut potest vni, ita & infinitis potest vniri naturis, quin ex hoc in subsistentia colligatur intrinseca infinitas.

Quarta. Denique respondetur ab aliis; quod licet posse per naturalem, & innatam virtutem infinitas terminare naturas, infinitatem argueret in ratione subsistentiæ; posse tamen per potentiam, virtutemque obedientialem, in infinitis numero naturis subsistere, infinitatem subsistentię non arguit; sicut ex parte naturæ posse connaturaliter, & ratione potentiæ naturalis terminari ab vna subsistentia infinita infinitatem arguit in natura terminabili; posse autem obedientialiter per subsistentiam infinitam subsistere, ab illaque terminari infinitatem in natura non infert, vt constat in humanitate, quæ de facto terminatur per subsistentiam Verbi, quin ex hoc inferri possit, esse aliqua ratione infinitam; quia hæc terminabilitas non conuenit illi ratione potentiæ naturalis, sed ratione potentiæ obedientialis: ex quo tantum sequitur, non posse personam creatam virtute sibi connaturali alienam terminare naturam; non autem, quod id non possit præstare ratione potentiæ obedientialis.

Nulla tamen ex his solutionibus argumento satis facit. 35 *Reijcitur prima solutio 1.*
Et prima reijcitur primo: nam doctrina illa Caietani sumpta ex Aristotele *quarta Physicorum textu. 76.* quod, nempe, vbi pluralitas differentiam non facit, nec illam infinitas faceret, si possibilis esset: ex qua infert, quod si duo corpora non prohibentur esse simul in eodem loco, nec etiam prohibentur esse in eodem loco infinita, si possibilia forent, intelligenda est de infinitate iuxta modum pluralitatis; sed si persona creata posset alienam terminare naturam, & in illa subsistere posset, non solum successiuè, sed etiam simul subsistere in duabus naturis, vt Auctores istius solutionis fatentur: ergo etiam posset simul, & non solum successiuè, subsistere in infinitis; & consequenter, si ex hoc infertur infinitas subsistentię, eadem infinitas sequitur ex eo, quod possit vna persona subsistere in duabus naturis.

Secundo. vt enim, etiam successiuè, in infinitis naturis 36 *Secundò.*
possit vna persona subsistere, necessario exigitur continentia eminentialis personalitatum sine termino, actu simul tali personæ conueniens, vt ex dicendis constabit sed actu eminentialiter continere personalitates syncathegorematicè infinitas, non potest conuenire personalitati, quæ intrinsecè infinita non sit: sicut continentia effectiua eminentialis creaturarum sine termino non potest actu entitati, aut virtuti limitatæ, & finitæ conuenire: ergo posse successiuè subsistere in naturis sine termino in infinitum, vel in infinitis numero naturis sub conditione, quod possibiles essent, non potest conuenire personæ, quę actu infinita non sit, atque infinita subsistentia non gaudeat.

Et ex his secunda solutio euertitur: vt enim vna perso- 37 *Ex his euertitur 2. solutio.*
na in alterius natura subsistat, requiritur continentia eminentialis subsistentiæ propriæ, illius naturæ, quam terminat, sed subsistentia ordinis superioris non potest actu eminenter continere infinitas subsistentias, etiam ordinis inferioris: sicut natura superioris ordinis, esto in perfectione excedat infinitas naturas ordinis inferioris; illas tamen eminenter non continet, nec continentia effectiua, nec continentia formali, vt constat in natura Angelica, quæ nullo ex prędictis modis eminenter continet naturam humanam, quamuis sit illa superior: ergo persona creata, licet superioris ordinis sit, dummodo non sit infinita, non potest ratione propriæ subsistentiæ in infinitis naturis, etiam ordinis inferioris, subsistere.

Explicatur, & vrgetur: quamuis natura Angelica sit 38 *Augetur difficultas.*
superioris ordinis respectu naturæ humanæ; non tamen illam continet eminenter continentia eminentiali formali, ita, vt illius effectum formalem seipsa præstare possit: ergo, quamuis subsistentia Angeli sit superioris ordinis ad humanam subsistentiam; non tamen continet illam continentia eminentiali formali: ita, vt possit præstare illius formalem effectum; ac proinde non potest naturam humanam complere, illã terminare, & sustentare. Ex quo vlterius sequitur, Angelum ratione illius, non posse in humanitate subsistere, nam ad hoc requirebatur, vt ratione propriæ subsistentiæ humanitatem compleret, & sustentaret.

Nec exemplum in confirmationem solutionis adductum 39 *Exemplũ ad rem non est.*
vrget: nam licet demus, speciem vnam Angelicam posse repræsentare omnia obiecta, quæ per species infinitas humanas repræsentari possunt; non tamen illas continet continentia eminentiali effectiua, cum non possit illas efficienter causare, nec continentia eminentiali formali; non enim potest effectus formales talium specierum præbere: ergo prædicto exemplo non probatur, sufficere superioritatem ordinis ad continentiam eminentialem rerum, vel formarum in ordine inferiori existentium.

Confirmatur, & vrgetur: nam, si exemplum ad rem esset, *Confirmatur.*
sequeretur, posse personam creatam existentem in ordine superiori per virtutem sibi innatam in aliena natura subsisteret: consequens non admittunt Auctores traditæ solutionis: ergo exemplum, quo vtuntur, non vrget. Probo sequelam: æquiualentia namque vnius speciei Angelicæ ad infinitas species humanas est illis connaturalis: ergo si ex illa rectè arguitur, quod subsistentia ordinis superioris æquiualere possit infinitis subsistentijs ordinis inferioris, & ex hoc illarum effectus supplere, & in illarum naturis subsistere, quamuis limitata sit, & finita, colligitur, hoc tali subsistentiæ competere ratione sibi innatæ virtutis; & consequenter, si exemplum facit ad rem, probat terminationem naturæ alienæ esse subsistentiæ creatæ naturaliter possibilem.

Nec

40 *Contra 3. solutionē facit 1.* Nec magis tertia solutio satisfacit, contra quam facit primo, nam licet persona ex infinitis naturis, & vna personalitate illas terminante resultans esset vna in ratione personæ propter vnitatem personalitatis; naturæ tamen sustentatæ ab illa, & earum passiuæ sustentationes essent numero infinitę; sed non solum ratio personæ, sed etiam sustentatio passiua naturæ, est effectus personalitatis: ergo, si vna personalitas infinitas terminaret naturas, præstaret infinitos effectus, quod cum limitatione, & finitudine personalitatis, illos præstantis, nequit subsistere, vt relinquimus probatum.

41 *Secundò.* Facit secundo: nam licet effectus, quem personalitas prę-staret infinitis naturis terminatis, & sustentatis ab illa, formaliter esset vnus; esset eminenter, omnes illi effectus, quos terminando infinitas naturas suppleret; sed effectus, quos suppleret, essent numero infiniti iuxta numerum naturarum: ergo personalitas creata, illos supplens, dares eminenter infinitos numero effectus, & consequenter deberet esse infinita.

42 *Tertiò.* Tertio, nam quod effectus infinitis naturis ab vna personalitate præstandus sit vnus formaliter, vel sufficit, vt personalitas creata possit infinitas terminare naturas, per potentiam sibi innatam, sibique connaturalem, vel vt possit illas terminare ratione potentiæ obedientialis; neutrum potest dici: ergo solutio tradita est insufficiens. Maior cum consequentia tenet; minor pro secunda parte ex dicendis contra quartam solutionem constabit. Pro prima autem parte ostenditur primo: nam si vnitas effectus argueret, posse personalitatem creatam ratione potentiæ naturalis infinitas, vel plures terminare naturas, sequeretur, terminationem illam naturaliter esse possibilem: consequens est falsum, alias ab agente naturali effici posset, vt personalitas creata illis vniretur, illasque terminaret: ergo vnitas effectus præstandi ab vna personalitate creata pluribus, aut infinitis naturis, non arguit, posse illas terminare, ratione potentiæ sibi innatæ, sibique connaturalis. Deinde, nam esto effectus ille vnus sit; prout tamen alienæ naturæ præstitus supernaturalis est: ergo non potest à personalitate creata præstari, ratione potentię sibi connaturalis. Præterea, nam si humanitas v.g. esset naturaliter ab intrinseco terminabilis infinitis personalitatibus, esset necessario infinita, vt *disp. praecd. §. 3. in solut. 2. argum* docuimus; & tamen effectus ab humanitate præstandus esset vnus: ergo, si personalitas creata posset ab intrinseco ratione innatæ virtutis, & potentiæ sibi connaturalis infinitas terminare naturas, esto asseratur, omnibus vnum præstituram effectum, non tollitur, quod necessario sit futura infinita in terminando.

43 *Probatur minor.* Denique probatur minor: sola namque personalitas in terminando infinita est inexhauribilis per terminationem finitæ, & limitatæ naturæ, saltim quantum ad vim, & potentiam naturalem terminatiuam; sed personalitas potens per potentiam naturalem infinitas terminare naturas sub conditione, quod essent possibiles, quamuis vnum effectum solum præstaret, esset inexhauribilis quoad vim naturalem terminatiuam à natura limitata, & finita ergo talis personalitas, licet omnibus naturis vnum effectum præstaret, deberet esse infinita. Consequentia tenet, minor constat, nam personalitas, quæ, vna terminata natura, potest alias naturaliter terminare, non exhauritur per primam, quoad vim naturalem terminatiuam, vt ex ipsis terminis constat. Maior autem ostenditur primo: etenim sola natura infinita est inexhauribilis quoad passiuam terminabilitatem naturalem à personalitate limitata, & finita: ergo sola infinita personalitas est inexhauribilis quoad vim terminatiuam naturalem per terminationem naturæ limitatæ, & finitæ. Secundo probatur maior: nam vis terminatiua finita termino finito exæquatur; ac per consequens exhauritur per illum: ergo sola personalitas gaudens vi terminatiua infinita est inexhauribilis à natura finita, & limitata; sed personalitas gaudens vi terminatiua infinita est infinita in ratione personalitatis, & in terminando naturam: ergo sola personalitas infinita in ratione personalitatis, & in ratione terminantis est inexhauribilis à natura limitata, & finita.

§. IV.

Vltima solutio reijcitur, & vlterius nostra conclusio probatur.

TANDEM vltima solutio reijcitur: forma namque effectum, quem præstat in genere causæ formalis, non potest prę-stare per potentiam obedientialem, sed solum per virtutem sibi innatam, & potentiam connaturalem; sed terminare, & sustentare naturam prouenit à personalitate in genere causæ, vel quasi causæ formalis: ergo non potest talem effectum præbere, ratione potentiæ obedientialis, sed solum ratione virtutis sibi congenitæ, & potentiæ sibi connaturalis. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: nam potentia obedientialis est in ordine ad illa, quæ sunt supernaturalia, & excedunt facultatem naturæ; sed effectus ab aliqua forma prouenient in genere causę formalis, non potest illius facultatem naturalem excedere, nec respectu illius esse supernaturalis ergo nulla forma potest præstare proprium effectum formalem ratione potentię obedientialis, sed necessario illum prę-stat per virtutem sibi innatam, sibique connaturalem. Maior, & consequentia probatione non indigent; minor autem probatur: effectus enim formalis non potest propriam formam excedere excessu essentiali, vel graduali intensione; quo circa calor vt quatuor, nec de potentia absoluta potest formaliter constituere calidum vt quinque, quia calidum vt quinque excedit in graduali intensione calorem vt quatuor, nec albedo, v.g. quæ inferior est essentialiter forma substantiali; potest effectum formalem præstare in essentiali perfectione adæquantem effectum à forma substantiali formaliter prouenientem: ergo nec potest effectus formalis excedere excessu ordinis formam, à qua prouenit formaliter, & consequenter non potest illius facultatem excedere, nec respectu illius esse supernaturalis. 44 *Vltima solutio impugnatur.*

Respondebis, potentiam obedientialem, non solum esse respectu effectuum supernaturalium quoad substantiam, sed etiam comparatione supernaturalium quoad modum; licet autem effectus formalis formæ non possit esse supernaturalis quoad substantiam per comparationem ad formam, cuius est effectus formalis; nec quoad substantiam illius facultatem excedere, quod ratione facta conuincitur; potest tamen esse comparatiuè ad illa supernaturalis quoad modum, vt constat in reanimatione corporis ab anima rationali quæ est supernaturalis quoad modum: reunio etenim animæ cum corpore non est illi connaturaliter debita, alias resurrectio esset per vires agentis naturalis possibilis; & tamen reanimatio corporis prouenit ab anima rationali in genere causæ formalis: sicut corporis animatio ab illa in genere causę formalis præstatur: potest ergo forma ratione potentiæ obedientialis formalem aliquem effectum prę-stare; ac proinde, quod terminatio alienæ naturæ prę-standa sit à personalitate creata in genere causæ formalis, non probat, non posse ab illa præstari per potentiam obedientialem. 45 *Respondebis.*

Sed contra: nam saltim verum est, formam non posse præstare effectum formalem ratione potentiæ obedientialis respicientis supernaturale quoad substantiam, sed si personalitas creata posset alienam terminare naturam, deberet esse ratione potentiæ obedientialis respicientis terminum supernaturalem substantialiter: ergo nullatenus potest alienam naturam terminare. Maior constat ex doctrina traditæ solutionis, consequentia tenet, & minor probatur: terminatio naturæ alienæ est supernaturalis quoad substantiam, & non solum quoad modum: ergo si in personalitate creata datur potentia obedientialis ad alienam naturam, terminandam, potest illam terminare ratione potentię obedientialis respicientis terminum supernaturalem quoad substantiam. Antecedens, in quo solo esse potest difficultas, ostenditur primo; id enim est supernaturale quoad substantiam, quod excedit exigentiam omnis naturæ, tam creatæ, quam creabilis; sed terminatio per alienam subsistentiam excedit exigentiam omnis naturæ, tam creatæ, quam creabilis: ergo est supernaturalis substantialiter. Secundo, nam cui essentialiter repugnat, fieri ab agente creato per naturalem virtutem; est substantialiter supernaturale; sed terminatio naturæ per alienam subsistentiam huius conditionis est; implicat enim agens creatum illam 46 *Sed contra.* *Antecedēs prob. 1.* *Secundò.*

per virtutem sibi naturalem: ergo est supernaturalis quoad substantiam. *Tertiò.* Tertiò probatur; quod enim est supernaturale solum quoad modum, aliquando sine tali modo inuenitur effectum ab agente naturali, per suam naturalem virtutem, vt constat in oculo restitutio cæco, & in anima rationali corpori per resurrectionem vnita: nam oculus, licet non vt restitutis; quod suum tamen esse absolute, ab agente naturali producitur, & anima, quamuis non vt reunita; vt tamen absolutè corpori vnita, & vt absolutè corpus informans per virtutem agentis naturalis efficitur; sed terminationi naturæ per alienam subsistentiam repugnat, aliquando fieri virtute naturalis agentis: ergo non est supernaturalis tantum quoad modum.

47 *Respondebis.* Respondebis, veram esse maiorem, cum talis modus separabilis est ab effectu, falsam autem, cum inseparabiliter conuenit illi, vt in *præsenti* contingit: vt enim personalitas creata alienam naturam terminet, semper est necessaria vnio cum natura aliena; non enim, nisi media vnione, potest illam terminare; hæc autem vnio non potest fieri ab aliquo agente creato per virtutem sibi innatam, sibique connaturalem; ac proinde terminatio alienæ naturæ habet inseparabiliter sibi coniunctum modum supernaturalem: ex quod vlterius fit, vt nunquam possit effici ab agente creato ratione sibi innatæ virtutis, & potentiæ sibi connaturalis, quin ex hoc inferri possit, prædictam terminationem esse supernaturalem quoad substantiam.

48 *Sed cōtra.* Sed contra: & supponamus, vnionem personalitatis creatæ cum aliena natura esse realiter a personalitate distinctam, quod contrarij Auctores ferè vniformiter docent, quo supposito, aduersus traditam solutionem in hunc modum insurgo: vnio ista, qua personalitas creata vnitur naturæ alienæ supernaturalis est quoad substantiam; sed terminatio alienæ naturæ præstita à personalitate creata vnionem istam essentialiter petit: ergo talis terminatio est quoad substantiam supernaturalis. Minor continet solutionis doctrinam, consequentia patet: nam entitas vel formalitas naturalis quoad substantiam, & solum supernaturalis, quoad modum, non potest essentialiter exigere entitatem substantialiter supernaturalem, nec cum illa connecti; ens enim supernaturale est supra exigentiam naturæ: ergo, si vnio prædicta est supernaturalis quoad substantiam, & exigitur essentialiter à terminatione naturæ alienæ præstita a personalitate creata, huiusmodi terminatio non est quoad substantiam naturalis. *Maior ostenditur 1.* Maior autem ostenditur primò: vnio personalitatis creatæ cum natura aliena, essentialiter sumpta, est supra exigentiam omnis naturæ creatæ, & creabilis, & supra exigentiam personalitatis terminantis: ergo essentialiter, substantialiter est supernaturalis. *Secundò.* Secundo probatur; nam prædicta vnio excedit actiuitatem omnis agentis creati, & creabilis, imo & vim actiuam Dei, vt Auctoris naturalis, Conditorisque naturæ: ergo est supernaturalis substantialiter, & non solum quoad modum. *Denique.* Denique probatur maior: non enim alia ratione vnio humanitatis ad Verbum est supernaturalis substantialiter, nisi quia est supra exigentiam omnis naturæ creabilis, & supra actiuitatem omnis naturalis agentis; sed vnio personalitatis creatæ cum natura aliena his conditionibus gaudet, vt manet probatum: ergo talis vnio, non quoad modum, sed quoad substantiam est supernaturalis.

49 *Respondebis.* Respondebis fortè, negando causalem maioris; non enim ideo solum vnio humanitatis cum Verbo est supernaturalis quoad substantiam, quia est supra exigentia omnis naturæ creabilis; & supra actiuitatem omnis agentis naturalis, sed quia terminatur ad subsistentiam Verbi, quæ entitatiuè supernaturalis est quæ ratio in nostro casu non militat, nam extrema vnionis personalitatis creatæ cum natura aliena entitatiuè sunt naturalia; ideoque licet prædicta vnio excedat exigentiam naturæ terminabilis, & personalitatis terminantis, vimque actiuam omnis agentis naturalis, non sequitur, esse supernaturalem quoad substantiam, sed solum quoad modum.

50 *Sed cōtra.* Sed contra: nam quod vnio humanitatis cum Verbo supernaturalis sit quoad substantiam, non prouenit ex supernaturalitate entitatiua Verbi, quod est extremum illius, sed quia Verbum in ratione terminantis vnionem, & suppositantis humanitatem supernaturale est: & hoc ideo, quia in prædictis considerationibus supra omnis naturæ exigentiam eleuatur, illamque excedit; sed, quamuis personalitas creata sit entitatiuè naturalis; prout tamen vnionem terminans, & naturam alienam suppositans, omnis naturę exigentiam excedit: ergo vt sic supernaturalis est, & consequenter vnio naturæ alienæ cum illa, est entitatiuè, & quoad substantiam, supernaturalis. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: nam omnes naturæ creatæ connexionem habent cum Deo, qui entitatiuè supernaturalis est; & tamen quia vt terminans habitudinem effectuum naturalium supernaturalis non est, habitudo talium effectuū ad Deum est naturalis: ergo supernaturalitas vnioni humanitatis cum Verbo non sumitur ex supernaturalitate entitatiua Verbi, sed quia in ratione terminantis, & suppositantis humanitatem, est supernaturale, idest, excedens exigentiam omnis naturæ: quæ ratio in *præsenti* militat, vt *proximè* dicebamus.

Denique principaliter probatur conclusio; sola enim personalitas propria naturæ infinitæ, potest alienam terminare naturam; sed personalitas naturæ infinitæ propria, necessario est infinita: ergo sola infinita personalitas id potest præstare; & consequenter persona creata non poterit alienam terminare naturam. Minor est certa de infinitate formali, vel saltim identica: nam licet Scotus neget personalitati diuinæ, prout à natura distinctæ, formalem infinitatem identicam non potest negare, quandoquidem identificatur cum natura diuina, quæ infinita est per essentiam. 51 *Denique probatur conclusio.*

Consequentia probatione non indiget, maior autem, in qua sola est posita difficultas, probatur. Sola personalitas propria naturæ continentis eminenter aliam naturam quoad omne id, quod in illa perfectionis, potest alienam terminare naturam; sed sola natura infinita potest aliam hoc modo continere: ergo sola personalitas propria naturæ infinitæ potest alienæ naturæ vniri, illamque terminare, & suppositare. *Maior probatur.* Consequentia tenet, minor est certa; quæuis enim natura creata, quia finita, & limitata est, ita intra proprium genus, & speciem continetur, vt non se extendat ad illa, nec genera, nec species, vel formali, vel eminentiali continentia, quocirca nec rationale continere potest irrationale aliquo ex prædictis modis, nec natura Angelica humanam, sed sit proprium diuinæ naturę, quia infinita est per essentiam, aliarum rerum perfectiones eminenter continere.

Maior autem probatur: quæuis namque personalitas essentialiter cum propria natura adæquatur, & consequenter illam non potest excedere: sicut nec potentia excedere potest obiectum sibi adæquatum, nec relatio suum adæquatum terminum; sed si natura, cui propria est personalitas, non continet eminenter aliam naturam à personalitate sibi propria terminabilem, personalitas huiusmodi naturam terminans, excedet propriam naturam: ergo sola personalitas propria naturæ eminenter aliam continentis potest aliam à propria terminare naturam. 52 *Probatur maior.* Consequentia est bona, minor constat: ideo namque personalitas diuina, & si terminet naturam creatam, diuinam, cui propria est, non excedit, quia in natura diuina, quam primario terminat, continetur eminenter natura creata, quam terminat secundario. Ideo etiam lumen gloriæ non excedit suum obiectum essentiale, nempe, diuinam essentiam, quamuis per illud cognoscantur creaturæ, quia creaturæ, ad quas secundario extenditur, in diuina essentia, quæ est illius obiectum primarium, eminenter continentur: ergo, si personalitas aliqua terminaret secundario naturam, non contentam eminenter in natura primario terminata per illam, propriam naturam excederet.

53 *Maior ostenditur 1.* Maior autem, cui inest tota difficultas, ostenditur primo: vt enim cum D. Thoma *infra q. 17. art* 2. communiter docent Thomistæ, subsistentia est vltimum, quod naturam creatam determinat, & complet ad existendum; sed existentia, cuiusuis naturæ propria, essentialiter cum illa adæquatur, ita vt vltra illam, aut vltra eius eminentiam, continentiamque eminentialem non valeat extendi, vt omnes, quos viderim, docent, vel quia identificatur cum propria natura, vt extra Scholam D. Thomæ communiter circumfertur, vel quia est actus specificatiuus essentiæ, & specificatus ab illa, vt intra Scholam D. Thomæ docetur: ergo subsistentia vltimo ad illam determinans, & complens essentiam ad existendum, cum natura sibi propria adæquatur taliter, vt vltra illam, vel vltra eius continentiam eminentialem nullatenus valeat extendi.

54 *Secundò probatur maior.* Secundo probatur: ita enim cum natura substantiali comparatur subsistentia sicut cum accidentali modus inhærentiæ censertur; sed iste cum natura accidentali, cuius modus est, adæquatur essentialiter: ergo subsistentia essentialiter adæquatur cum natura propria substantiali. Ex-

plita.

plicatur, & vrgetur: nam subsistentia essentialiter cōsistit in actuali exercitio terminandi, complendique naturam, & faciendi illam subsistere, non minus, quam modus inhærentiæ in actuali exercitio inhærendi, relatio in actuali referendi exercitio, vnio in actuali exercitio uniendi, & existentia in actuali exercitio existendi; sed hæc, quia in actuali exercitio consistunt, adæquantur cum subiectis, quibus sunt connaturalia, inhærentia cum sibi proprio accidenti, relatio cum proprio subiecto, unio cum extremo, quod naturaliter unit; ac denique existentia cum natura, quam connaturaliter existentem constituit: ergo pariter subsistentia adæquatur essentialiter cū sibi propria natura.

55 *Vltimo probatur maior.* Denique probatur maior: sicut enim relatio adæquatur cum termino illam specificante: ita terminus adæquatur cum subiecto terminabili adæquatè specificatiuo illius; sed subsistentia propria alicuius naturę adæquatè specificatur ab illa, vt terminabili: ergo adæquatur essentialiter in terminando cum illa. Maior cum consequentia tenet; minor autem probatur: nam subsistentia hominis verbi gratia in ratione terminantis specificatur à natura terminabili; sed non specificatur à natura creata abstrahente à propria, & aliena natura: ergo specificatur adæquatè à natura sibi propria, & cui est connaturalis. Consequentia cum maiori tenet; minor autem probatur ab illo namque vt terminabili specificatur subsistentia, ad cuius speciem reducitur: sicut si potentia reducenda foret ad speciem obiecti, deberet reduci ad speciē obiecti illam specificantis; non vero ad speciem huius, vel illius obiecti, esto vnum esset obiectum connaturale, & aliud obedientialiter ab illa attingibile; sed subsistentia homin. v.g. non pertinet ad genus naturæ creatæ abstrahentis a propria, & aliena, sed ad speciem hominis reductiuè: tùm, quia existentia hominis ad hominis speciem reducitur, non autem ad genus naturæ substantialis creatæ: tùm etiam, quia subsistentia hominis, & subsistentia bruti distinguuntur specificè, quod cum reductione vtriusque ad rationem genericam naturæ substantialis creatæ stare non potest. Tùm denique, nam inhærentia accidentis determinatæ speciei non reducitur ad rationem accidentis communem, sed ad speciem illius accidentis, quod modificat connaturaliter. ergo subsistentia hominis. v.g. non specificatur à natura creata substantiali abstrahente à propria, & aliena, sed adæquatè specificatur à natura hominis sibi propria, vt ab ipsa terminabili; & consequenter vltra illam extendi in terminando non potest, idemquè dicendum est de qualibet alia subsistentia creata.

---

§. V.

Primum argumentum contrariæ sententiæ diluitur.

56 *Primum contraria sententia arg.* Contra Nostram conclusionem objiciunt Auctores contrarij primo: nam diuina personalitas, prout ab essentia distincta infinita non est; & tamen terminat plures naturas de facto, nempè, humanam, & diuinam, potestq; infinitas terminare: ergo terminatio naturæ alienæ infinitatem in personalitate terminante non exigit, etiam si, quantum est de se, ad naturas numero infinitas terminandas sufficienter extendatur; & consequenter perperam ex isto capite negatur possibilis terminatio naturæ alienæ personalitati creatæ, quia, nempè, infinita non est. Minor cum consequentia tenet: maior autem probatur: si personalitas diuina ratione sui, prout ab essentia distinguitur, & ratione illius, quod addit supra lineam absolutam, esset infinita formaliter, sequeretur, aliquam infinitatem conuenire Patri, quæ Filio non conuenire, & è conuerso: nam Patri conueniret infinitas paternitatis, & non Filio, & Filio conueniret infinitas filiationis, quæ non conuenit Patri; consequens est falsum, aliàs nec Pater, nec Filius essent in omni linea infiniti: ergo personalitas diuina ratione sui, quatenus ab essentia distincta, & secundum id, quod addit supra lineam absolutam infinitatem non dicit.

57 *Respond. Vazq.* Huic argumento P. Vazquez *disp. alleg. cap. 4.* respondet, non solam personalitatem, sed personam ipsam terminare, & sustentare naturam creatam; licet autem personalitas ratione sui, prout ab essentia distincta, & secundum id, quod addit supra lineam absolutam, nulla infinitudine gaudeat; essentia tamen, quæ includitur in persona diuina, & ea qua simul cum personalitate persona constituitur, infinita est, & hoc sufficit, vt personalitas, quia est modus naturæ infinitæ proprius, sit personæ ratio terminandi, & sustentandi naturam alienam, & vt persona diuina illam sustentet, & terminet, sicque accipiendum existimat D. Tho. cum *in artic. 1. istius quæst.* docet, proprium esse personæ diuinæ ob suam infinitatem, vt in ea fiat plurium naturarum concursus; non enim intelligendus est de infinitate personalitatis secundum conceptum explicitum superadditum essentiæ, sed de infinitate personæ, non ratione relationis, sed ratione essentiæ.

58 *Displicet solutio Pat. Vazq.* Hæc tamen solutio non placet. si namque in persona alienam terminante naturam ex conceptu illam terminandi, & sustentandi infinitudo requiritur, debet esse in eo, quod est personæ terminandi, & sustentandi naturam: sicut infinitas requisita in causa efficiente ex conceptu efficientiæ, oportet, quod sit in eo, quod est illi ratio efficiendi; sed natura diuina, vel diuina essentia, prout à personalitate distincta, non est personæ ratio terminandi, & sustentandi naturam creatam, sed proprietas personalis secundum id, in quo distinguitur ab essentia, in sententia istius Auct. ergo infinitas naturæ, vel essentiæ diuinę, quatenus a personalitate distinctæ, non sufficit in persona ad alienam terminandam naturam, sed necessario exigitur aliqua ratio infinitudinis in proprietate personali, quatenus ab essentia distincta, quæ, prout sic, est personæ ratio terminandi propriam, vel alienam naturam.

59 *Confirmatur. 1.* Quod amplius vrgetur, & explicatur: nam, quod personalitas Verbi sit modus naturæ infinitæ, non potest conferre, vt ratione sui possit infinitas terminare naturas, nisi ex natura infinita, quam primò terminat, & modificat, ipsi personalitati conueniat aliqua infinitas: ergo nec potest conducere, vt valeat alienam terminare naturam. Consequentia tenet ex dictis, nam ex eadem ratione, qua potest terminare infinitas si essent, vt *superius* arguebamus: ergo si esse modum naturę, & essentiæ infinitæ non sufficit, vt possit infinitas terminare naturas, nisi in ipsa personalitate aliqua detur infinitas, nec sufficiet, vt possit alienam terminare naturam. Antecedens autem probatur; quod enim virtus productiua Dei sit proprietas naturæ infinitę, neque esse ratio, vt possit infinitos effectus producere, nisi ex natura diuina in virtutem productiuam deriuetur aliqua infinitas: si namque virtus ipsa, quatenus ab essentia distincta, vel finita, vel non infinita esset, quamuis esset proprietas naturæ infinitæ, non posset in infinitos effectus: ergo pariter, quòd personalitas Verbi sit modus naturæ infinitæ, nisi ex hoc ipsa personalitas infinita constituatur, non sufficit, vt gaudeat vi terminatiua naturarum in infinitum, vel vt possit infinitas terminare naturas sub conditione, quòd essent.

60 *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo: quia namque vis creatiua est Deo propria, propter suam infinitatem, non sufficit, vt Deo vis creatiua conueniat, quòd natura Dei sit infinita, sed necessario requiritur, quod virtus proxima agendi, scilicet omnipotentia, etiam infinita sit, quia est Deo ratio proxima creandi sed iuxta D. Thom. est personæ diuinæ proprium ob suam infinitatem, quod in ea fiat plurium naturarum concursus; & consequenter, quòd possit alienam sustentare, & terminare naturam, & illam personatam, subsistentemque constituere: ergo, vt hoc verificetur, non sufficit infinitudo naturæ, & essentiæ diuinæ, prout à personalitate distinctæ, quæ prout sic, non est personæ ratio terminandi naturam siue propriam, siue alienam, sed necessariò requiritur aliqua ratio infinitatis in proprietate personali, prout ab essentia distincta, quæ secundum proprium conceptum est personæ ratio terminandi, & sustentandi naturam.

61 *Pro vera solutione notatur.* Vndè, prętermissa hac solutione, ad argumentum respondeo, notando ex dictis *supra disp. 10.* personalitatem diuinam duo præstare naturæ quam terminat, & modificat, scilicet, perseitatem independentiæ, & perseitatem incommunicabilitatis quorum primum, quia perfectio est, & personalitas in propria linea, & secundum explicitum personalitatis conceptum perfectionem non dicit, non præstat ratione illius, quod explicat, sed ratione subsistentiæ diuinæ absolutæ, quam in se implicitè includit; hæc autem infinitæ perfectionis est; ac proindè personalitas diuina ratione illius potest infinitum effectum præstare, & infinitas terminare naturas: nec sequitur, infinitam aliquam perfectio-

nalitati diuinæ non sit infinitas perfectionis, est tamen infinitas entitatis, & aliis imperfectionem non dicit, & consequenter personalitati createç repugnat. Tum etiam: nam infinitas terminati petit in personalitate, cui conuenit, infinitatem etiam sustentatiuam, vel illi conuenientem ratione sui, vel ratione prędicati in ipsa inclusi, & identificati cum illa, quæ perfectionis infinitas est: & quia personalitati createç repugnat includere in se infinitam perfectionem, vel cum infinita perfectione identificari, fit consequens, vt etiam illi repugnet infinitas terminatiua, quamuis infinitudinem perfectionis non explicet.

68 *Instabis aduersus dicta ad 1. & 2. obiectionem.* Sed aduersus dicta ad primam & secundam obiectionem instabis: vt enim ex Augustino communiter circumfertur, in ijs, quæ non mole magna sunt, idem est maius, quod perfectius: ergo in ijs, quæ mole magna non sunt, magnum idem est, quod perfectum; sed personalitas diuina, ratione illius, quod addit ad essentiam, mole magna esse non potest, vt omnibus est conspicuum: ergo in illa idem erit, esse magnam, ac esse perfectam; & consequenter idem erit, esse infinitam, ac esse perfectam infinitè: ex quo vlterius sequitur, quod si ratione superadditi ad essentiam, & ad lineam absolutam, personalitas diuina perfectionem non importat, ratione illius infinita esse non possit.

69 *Respondetur.* Respondeo, doctrinam Parentis Augustini esse veram de maioritate, & magnitudine sumptis absolutè, & absolutè enuntiatis non autem de maioritate, & magnitudine enuntiatis cum addito: sic enim accipiendum non esse, nec posse, constat in exemplo adducto; nullus enim Theologorum negat, vnum peccatum esse maius altero, in ratione peccati, nec id catholicè potest negari, & consequenter concedenda est peccato in ratione peccati magnitudo: et enim *proximè* dicebamus, omne comparatiuum absolutum supponit; & tamen ex hoc non infertur, vnum peccatum esse altero perfectius, vel quod peccatum in ratione peccati perfectionem importet ergo ex doctrina Augustini tantum colligitur, personalitatem diuinam ratione illius; quod addit ad essentiam, non posse dici magnam absolutè, nec absolutè infinitam; non autem, quod magna, & infinita cum addito dici non possit, nempè, in ratione personalitatis, & in vi terminatiua naturæ, quatenus in hac ratione inexhauribilis est, & terminis non includitur.

70 *Vrgebis contra traditam resolutionem.* Adhuc tamen contra hanc resolutionem vrgebis: nam penes idem pensantur æqualitas, & inæqualitas, penes quod minoritas, & maioritas; sed secundum proprietates relatiuas, prout ab essentia distinctas, non possunt dici personæ diuinæ æquales, aut inæquales: ergo secundum illas maioritas, aut minoritas esse non potest, & consequenter nec magnitudo, aut infinitas. Maior cum consequentia tenet; minor autem ostenditur primo: quia est expressa D. Thom. *1.p.q.36.art.4.ad 2.& q.42.art.4.etiam ad.1.argum.* Deinde probatur: si namque personalitas ratione illius, quod addit ad essentiam æqualitatem, vel inæqualitatem posset fundare, sequeretur, proprietates personales, diuinas, ratione illius, in quo inter se distinguuntur, esse inæquales: consequens admittendum non est. ergo personalitas ratione illius, quod addit ad essentiam, non potest æqualitatem, aut inæqualitatem fundare. Minor patet; tum, quia inconueniens maximum est, vnam personam diuinam in aliquo prædicato altera inferiorem asserere. Tùm etiam, quia non potest inter Dei proprietates aliqua ratio inæqualitatis assignari, cur scilicet, paternitas ver. gr. filiationem excedat, vel filiatio paternitatem. Sequela autem probatur: nam proprietates personales, quatenus distinctæ inter se non possunt, vt æquales comparari, cum distinctio, quæ inter illas versatur, essentialis, sit, & vt *supra disp.11.* asserebamus, inter distincta essentialiter æqualitas esse non potest: ergo, quatenus distinctæ, necessario sunt inæquales, si semel personalitas potest æqualitatem, vel inæqualitatem fundare. Patet consequentia: nam eo ipso, quod personalitas diuina pro eo quod addit ad essentiam, sit potens æqualitatem, aut inæqualitatem fundare, quæuis personalitas, prout ab altera distincta, aliquid illorum fundabit; sed æqualitatem cum altera proprietate fundare non potest: ergo necessariò fundat inæqualitatem, & consequenter ex nostra sententia sequitur, personalitates, & proprietates diuinas prout distinctas inter se; esse necessario inæquales. Ex quo vlterius sequitur inter diuinas personas, vt per illas constitutas, inæqualitatem esse admittendam, quod sine inconuenienti non videtur posse admitti.

71 Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad primam illius probationem dicatur, D. Thomam loqui de æqualitate perfectionis, quæ est æqualitas absolutè, & de hac æqualitate loquendo, verum est, non pensari inter diuinas personas secundum proprietates relatiuas; & personales; per hoc autem non excluditur, quod æqualitas cum addito, nempè, in hac, vel illa ratione, quæ perfectionem non dicit, inter personas diuinas secundum proprietates relatiuas pensetur; non enim negari potest, personalitatem Patris in ratione terminantis, & personantis naturam, tam ad intra, quam ad extra, cum personalitate Filii adæquari. Ratio autem termini terminantis naturam, personamque constituentis, non conuenit proprietatibus relatiuis diuinis ratione essentię, aut alicuius perfectionis absolutæ, sed ratione proprii conceptus, per quem ab essentia distinguuntur, & quem supe addunt essentiæ, absolutisque perfectionibus: ergo prędicta æqualitas inter Patrem, & Filium pensatur penes proprietates relatiuas sic sumptas. *Respondetur.*

72 *Ad secundam probationem minoris resp.* Ad secundam probationem minoris, nego sequelam, ad illius probationem, nego antecedens. nam licet inter distincta essentialiter, distinctione perfectionis, non possit æqualitas reperiri: inter illa tamen, quæ essentialiter distinguuntur, non distinctione perfectionis, sed solius entitatis, & alias in se includentia omnem perfectionem possibilem, benè potest æqualitas inueniri, imò necessariò inuenitur, etiam in eo, in quo distinguuntur essentialiter; & quia personalitates diuinę in se omnem perfectionem includunt, non possunt non esse æquales, etiam prout distinctæ sunt. Ratio autem distinctionis traditæ, est, nam cum hoc, quod est aliquid esse omninò perfectum, nulla imperfectio compatitur; quod enim est aliqua ratione imperfectum, non potest omninò perfectum esse; inferioritas autem in quocumque prædicato imperfectio reputatur: ergo id, quod summè perfectum est, omnemque perfectionem includit, in nullo prędicato potest inferioritatem habere, & alteri, vt inferius, comparari. Cum ergo personalitates diuinæ supponantur non addentes perfectionem ad essentiam, sed eiusdem omnino perfectionis, & consequenter quęlibet summè perfecta, non potest vna in aliquo prædicato inferior altera esse; ac per consequens in quocumque prædicato necessario sunt æquales.

73 *Opponis.* Sed oppones, sequi ex ista solutione, quamuis relationes diuinæ supperaddant ad essentiam perfectionem, dicantque perfectiones relatiuas distinctas, posse omnimodè ęquales defendi: consequens aduersatur frequentiori Discipulorum D. Thomæ sententiæ, quam Nos sequuti sumus *tract. de Trinit. q.28.* exinde probantes, non posse diuinas relationes superaddere perfectionem ad essentiam, importareque perfectiones relatiuas distinctas, quia necessario forent inæquales inter se; ergo solutio tradita non est consequens ad nostra principia, nec potest conformiter ad illa defendi. Probatur sequela: quamuis relationes diuinæ addant supra essentiam perfectionem, dicantque secundum proprios conceptus, perfectiones relatiuas distinctas; includunt tamen essentiam, & attributales perfectiones, vel per realem identitatem, vel inclusione per rationem, & cum inclusione essentiæ, quæ omnino perfecta, est nulla potest compati imperfectio, qualis foret inferioritas in aliquo prædicato, sed iuxta nostræ solutionis doctrinam non stat inferioritas personalitatis Filii comparatione proprietatis personalis Patris, aut è contra, in aliquo prædicato, quia illarum quælibet omnem perfectionem includit aliquo ex prædictis modis, cum qua inclusione nulla imperfectio compatitur: ergo, quamuis relationes diuinæ addant supra essentiam, & ad linea absolutam perfectiones relatiuas distinctas inter se realiter, poterunt ob inclusionem essentiæ defendi omnimode æquales, quod vt dixi, Nostræ, frequentioriq; Thomistarum sententiæ aduersatur.

74 *Respond.* Respondeo, negando sequelam, ad illius probationem, nego consequentiam. Disparitas autem est, nam in sententia asserente, relationes diuinas importare perfectiones relatiuas distinctas inter se realiter, quamuis includant essentiam; non tamē includunt illam, vt in qualibet relatione radicantem omnem perfectionem, vt cuilibet relationi formaliter conuenientem, & consequenter non includunt essentiam, vt constituentem quamlibet ex relationibus omnino perfectam formaliter; quia ad hoc requirebatur, vt cuilibet relationi omnem perfectionem præstaret: ex quo vlterius fit, vt in prædicta sententia, non includant diuinæ relationes essentiam, vt à qualibet ex illis excludentem omnem imperfectionem, nam exclusio omnis imperfectionis fit media communicatione omnis perfectionis:

cum-

cumq; diuina essentia, quamuis in omni relatione includatur, non radicet, prout in illa, omnem perfectionem formaliter, nec omnem perfectionem formaliter illi communicet, consequens fit, vt quamuis in relationibus includatur; non tamen ita, vt illas incapaces omnis imperfectionis reddat; in nostra autem sententia non multiplicante perfectiones relatiuas, quælibet diuina relatio claudit in se essentiam, vt in illa omnem perfectionem radicantem; ac per consequens quælibet ex illis omninò perfecta est, & eiusdem omninò perfectionis cum alia, cum quo nulla imperfectio compatitur; ac proindè nec inferioritas in aliquo prædicato, quæ imperfectio reputatur.

---

§. VI.

Duo alia argumenta diluuntur.

75 *Secundum principale argumentum.* SECVNDO principaliter arguitur: terminatio alienæ naturæ non petit infinitatem in personalitate terminante: ergo, quamuis personalitas creata, non infinita, sed limitata sit, poterit alienam terminare naturam; & consequenter malè ex isto capite talem terminationem impossibilem indicauimus. Consequentia tenet ex dictis: *Antecedēs prob. 1.* antecedens autem ostenditur primò: nam terminatio alienæ naturæ non est infinitus effectus: ergo non petit infinitatem in forma illum potente præstare.

Secundò. Secundò probatur: sustentatio alieni, & extranei accidentis non petit infinitatem in subiecto sustentante; anima enim rationalis gratiam recipit, & sustentat, quæ accidens alienum est, hoc est, non connaturale, sed supra naturam illius. Potest etiam substantia creata recipere, & sustentare, nedum connaturalia, & sibi propria accidentia, sed etiam illa, quæ sibi propria non sunt, sed alteri subiecto debentur; & consequenter sunt extranea substantię ipsa recipienti, & sustentanti: ergo pariter terminatio, aut sustentatio alienæ, & extraneæ naturæ infinitatem non arguit in personalitate terminante, & sustentante.

76 *Tertiò.* Denique idem antecedens probatur: nam terminatio alienæ naturæ non petit, quod personalitas illam terminans contineat in se eminenter personalitatem propriam naturæ extraneæ, quam termina, & sustentat: ergo non petit infinitatem in illa. Consequentia tenet ex dictis: indè namque inter alia probauimus, personalitatem, alienam terminantem naturam, esse debere infinitam; quia debet in se eminenter continere perfectionem omnem personalitatis propriæ, naturæ extraneæ, quam terminat, quæ continentia entitati creatæ, & finitæ repugnat: ergo, si hæc continentia necessaria non est, nec infinitas est necessaria. Antecedens autem probatur: persona, alienam naturam terminans, non præstat eundem effectum formalem, quem illi personalitas propria præstaret: ergo non est necessarium, quod persona alienam naturam terminans, illius propriam personalitatem eminenter præcontineat. Consequentia tenet: nam continentia eminentialis formæ solum requiritur ad pręstandum illius effectum formalem: ergo, si persona terminans alienam naturam, non præstat illi effectum formalem personalitatis propriæ, non est necessarium, quod contineat eminenter personalitatem propriam naturæ extraneę, quam terminat. *Antecedēs prob. 1.* Antecedens autem ostenditur primò: nam ex personalitate aliena, & natura terminata, diuersa resultaret persona ab illa, quæ resultaret ex eadem natura, & propria personalitate; sed effectus formalis personalitatis, est persona constituta per illam: ergo personalitas alienam naturam terminans non præstaret effectum formalem personalitatis propriæ. *Secundò.* Secundò probatur: nam personalitas Verbi vnita humanæ naturæ, constituit personam increatam; propria autem humanitatis personalitas, personam creatam constitueret; & consequenter personalitas diuina non pręstat humanitati effectum formalem personalitatis propriæ: ergo personalitas creata terminans alienam naturam non præstaret effectum formalem personalitatis propriæ, naturæ, quam terminaret.

Respondeo, negando antecedens: ad primam illius probationem, distinguo antecedens: terminatiò alienæ naturæ non est infinitus effectus in ratione entis, concedo antecedens: in ratione effectus formaliter, nego antecedens, & consequentiam: vt enim in causa ex effectu arguatur infinitas, & ab effectu petatur, non requiritur, quòd effectus sit infinitus, entitatiuè; sed sufficit, quod in ratione effectus, sit infinitus, vt in termino creationis constat, qui entitatiuè infinitus non est; & tamen in causa creante arguit, petitque infinitatem. Constat etiam in gratia habituali, quæ finita est in genere entis; & tamen in causa principaliter sui effectiua, infinitatem per essentiam exposcit. Vnio etiam hypostatica in linea entis finita, & limitata est; & tamen in ratione effectus est infinita; quo circa nulla creatura potest illam principaliter efficienter causare. Denique constat in ipsa terminatione alienæ naturæ, quæ efficienter principaliter, non potest causari ab aliqua causa creata; & consequenter in ratione effectus causæ efficientis infinita est, quamuis entitatiuè finita, & limitata sit. Idem ergo Nos asserimus de tali terminatione in ordine ad causam formalem, nempe, quod licet entitatiuè sit finita, in ratione tamen effectus est infinita ob rationes traditas in probatione nostræ sententiæ: & ideo in personalitate terminante arguit, petitque infinitatem. 77 *Respondetur ad 1. antecedētis probationem.*

Ad secundam probationem, concesso antecedenti de receptione accidentis supernaturalis, illiusque sustentatione, & permisso quoad receptionem, & sustentationem accidentis extranei, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est, nam subiectum sustentare, & recipere potest accidentia ratione potentiæ obedientialis: nam potest materialiter causare formas supernaturales, penes ordinem ad quas potentia obedientialis constituitur; ex effectu autem ab aliqua causa præstabili per potentiam obedientialem, non arguitur infinitas in causa, illum potente præstare; forma verò, cum non possit in genere causæ formalis effectum sibi supernaturalem causare, non potest id, quod præstat in genere causæ formalis, præstare per potentiam obedientialem: sed necessario ad omne, quod causat formaliter, concurrit per virtutem sibi innatam, & per potentiam sibi connaturalem: vndè, cum personalitas in ordine ad terminationem, & sustentationem naturæ concurrat in genere causæ formalis, si alienam terminaret naturam, id pręstaret, non ratione potentiæ obedientialis, sed per virtutem sibi innatam, & sibi connaturalem: ex quo infinitatem colligi in persona terminante manet probatū. 78 *Ad secundam.*

Ad tertiam probationem, nego antecedens: ad illius probationem distinguo antecedens; non præstat eundem effectum formalem formaliter, concedo antecedens: eundem effectum formalem eminenter, nego antecedens, & consequentiam: vt enim necessaria sit in personalitate, alienam terminante naturam, continentia eminentialis personalitatis propriæ, naturę à se terminatæ, sufficit, quod terminando alienam naturam suppleat effectum personalitatis propriæ illius, & præstet eundem effectum formalem eminenter: quamuis non præbeat eundem effectum formalem formaliter; præstare autem eundem effectum formalem eminenter, est, quod media personalitate aliena, existat, & conseruetur natura, quæ de se petebat personalitate propria, & sibi connaturali existere, & conseruari: & quia hoc præstaretur à personalitate aliena, fit consequens, vt tribueret effectum personalitatis propriæ, non formaliter, sed eminenter. 79 *Ad tertiam.*

Contra quam doctrinam non vrgent antecedentis probationes, quæ ad summum conuincunt, non præstare eundem effectum formalem formaliter; quod enim personalitas creata alienam naturam terminans non constituat eandem personam, quæ ex natura creata, & propria personalitate resultat: sicut quod personalitas Verbi vnita naturæ humanæ non constituat eandem personam numero cum illa, quæ resultaret ex natura humana, & personalitate creata, ipsi debita, solum conuincit, personalitatem alienæ naturæ vnitam non præstare illi eundem effectum formalem formaliter cum effectu præstito, vel præstando à propria personalitate; non autem, quod non præstet illi eundem effectum formalem, non formaliter, sed eminenter: & hoc sufficit, vt debeat personalitatem propriam naturæ, à se terminatæ, eminenter continere. 80 *Antecedētis probationes non vrgent.*

Vel secundo dicatur, personalitatem terminantem naturam duos effectus causare formaliter, scilicet, personam à se constitutam, & sustentationem passiuam natu- 81

rę à

ræ à se terminatæ, & sustentatæ; licet autem persona constituta personalitate aliena, & natura à se terminata nó sit eadem cum persona constituta ea natura, & personalitate propria, sustentatio tamen passiua naturæ esset eadem: vndè ea hac parte eundem effectum formalem præstaret personalitas aliena naturæ à se terminatæ, quem illi propria personalitas præstat; ideoq; vt personalitas possit alienæ naturæ vniri, illamq; sustentare, requiritur, quòd contineat eminenter personalitatem propriam naturæ à se terminabilis.

82 *Tertium principale argumentum.* Tertiò arguitur, & instatur contradicta: nam potest forma præstare effectum, quem formaliter causat, non solum ratione potentiæ sibi connaturalis sed etiam ratione potentiæ obedientialis: ergo, quamuis personalitas terminet naturam in genere causæ, vel qua si causa formalis, poterit terminare naturam per potentiam obedientialem: ex quo vlterius sequitur, terminationem naturę alienæ non arguere infinitatem in persona terminante. Secunda consequentia ea *supra* dictis infertur; indè namque infinitatem monstrauimus, quia non potest personalitas terminare alienam naturam per potentiam obedientialem: ergo, si hoc est possibile, ea terminatione alienæ naturæ, non arguitur infinitas in persona terminante.

Antecedēs prob. 1. Prima consequentia ex antecedenti colligitur; antecedens autem ostenditur primò: nam anima rationalis à corpore separata est in potentia obedientiali, vt iterum corpori vniatur; non enim est re vnibilis corpori per potentiam sibi connaturalem, aliàs resurrectio corporum naturaliter esset possibilis: ergo ad animandum corpus, cui per resurrectionem vnitur, est anima rationalis in potentia obedientiali; animatio autem corporis prouenit ab illa in genere causæ formalis; & consequenter forma ad suum effectum formalem potest concurrere per potentiam obedientialem.

Secundò. Secundò probatur: nam forma cœlestis potest materiam sublunarem informare, & forma sublunaris potest de potentia absoluta informare materiam cœlestem; sed hoc non est possibile prædictis formis per potentiam ipsis connaturalem, alias posset naturaliter contingere, & cœli corruptibiles essent: ergo potest forma effectum formalem præstare ratione potentiæ obedientialis.

Tertiò. Tertiò, nam accidens connaturale vni subiecto potest in alio sibi non connaturali recipi de potentia absoluta, vt admissum est in *solutione 2 arg.* ergo potest accidens connaturale vni subiecto, aliud sibi non connaturale informare, illique suum effectum formalem tribuere; sed hoc præstare non potest ratione potentiæ connaturalis; aliàs esset possibile naturaliter: ergo id præstare potest per potentiam obedientialem; & consequenter potest forma effectum, quem causat in genere causæ formalis, causare ratione potentiæ, & capacitatis obedientialis.

Quartò. Deniq; idem antecedens probatur: humanitas namque Verbum constituit hominem in genere causæ formalis; & tamen Verbo huiusmodi effectum non pręstat per virtutem sibi connaturalem, alias Incarnatio naturaliter esset possibilis, & ordinem naturæ non transcenderet, & humanitatem Verbo vniri supra naturam non esset: ergo verum est antecedens, quòd nempè, forma effectum, quem causas in genere causæ formalis, præstare potest per potentiam obedientialem; & consequenter, quamvis personalisas terminet naturam in genere causæ, vel quasi causæ formalis, poterit ad terminandum concurrere ratione potentiæ obedientialis.

83 *Respondetur ad primam probationem.* Respondeo, negando antecedens: ad primam probationem dicatur, animam rationalem in ordine ad re vnionem cum corpore, esse in potentia, non naturali, sed obedientiali; in ordine autem ad animandum corpus, præsupposita re vnione cum illo, non esse in potentia obedientiali, sed id præstare, ratione potentiæ sibi connaturalis: ex quo non sequitur, ad effectum, quem præstat in genere causæ formalis, comparari per potentiam obedientialem, nam in ordine ad re vnionem, ad quam se babet in potentia obedientiali, non concurrit in prædicto genere causæ, sed in genere causæ subiectiuæ, & materialis; in ordine verò ad animandum corpus, præsupposita re vniona cum illo, quem effectum præstat in genere causæ formalis, non se habet in potentia obedientiali, sed in potentia connaturali; Neq; ea hoc sequitur, esse resurrectionem naturaliter possibilem: nam ad hoc requirebatur, quòd re vnio animæ ad corpus naturaliter possibilis esset.

84 *Dices.* Sed dices, sequi ea ista solutione, posse personalitatem creatam esse in potentia obedientiali ad vnionem cum aliena natura, quamvis illam terminet, & sustentet, ratione virtutis sibi connaturalis: ex quo vlterius sequitur, quòd, licet possit per virtutem sibi connaturalem alienam terminare naturam, indè non inferatur, terminationem naturæ alienæ esse per causas naturales possibile. Patet vtraque consequentia à paritate rationis: potest namque anima rationalis, vt *proximè* dicebamus, esse in potentia obedientiali ad re vnionem cum corpore, & in potentia naturali ad animandum corpus, præsupposita re vnione, quin ex hoc inferatur, resurrectionem esse naturaliter possibilem, quia revnio cum corpore naturaliter possibilis non est: ergo pariter poterit personalitas creata esse in potentia obedientiali, vt naturæ alienæ vniatur, & in potentia naturali ad terminandum, & sustentandum naturam alienam, præsupposita vnione cum illa, quin ex hoc colligatur, posse prædictam terminationem effici per causas naturales; eo quòd vnio, quam præsupponit, supernaturalis est, & excedens vires omnis naturalis agentis.

Respondeo, negando consequentiam. Ratio autem discriminis est, nam vnio personalitatis creatæ cum natura aliena est supernaturalis, quoad substantiam, vt *superius* monstrauimus; non autem potest effectus naturalis dependere essentialiter a modo substantialiter supernaturali: connexio enim essentialis cum ente supernaturali entitati naturali repugnat: sicuti repugnat enti supernaturali, quòd ab entitate naturali exigatur; ideoque non stat, vnionem personalitatis creatæ cum natura aliena esse supernaturalem, & quòd terminatio naturæ alienæ à personalitate creata, naturalis sit, & quod ipsi conueniat ratione sibi innatæ, & connaturalis virtutis: reunio autem animæ rationalis ad corpus solum est supernaturalis quoad modum, & animatio corporis ab anima rationali non dependet a prædicta reunione essentialiter, cum animatio prima corporis, quæ eiusdem rationis est cum secunda animatione, ab anima rationali præstetur media vnione naturali: ideoque potest optimè componi, quòd anima rationalis sit in potentia obedientiali ad reunionem sui cum corpore, & quod animationem corporis præstet ratione virtutis sibi connaturalis. 85 *Respond.*

Ad secundam probationem Docti Recentiores respondent, concedendo antecedens quoad vtramque partem, & negando consequentiam. Rationem autem discriminis reddunt; nam licet materia, & forma cęlestis, & materia, & forma sublunaris, secundum suas vltimas differentias, sint ad inuicem determinatæ, ita vt materia cœlestis cum forma cœlestis adæquetur, & è contra, & materia sublunaris adæquetur cum forma sublunari, & forma sublunaris propriæ materię alligetur; attamen materia cœli, secundum rationem genericam, est in potentia obedientiali ad formam sublunarem, & forma cœlestis secundum rationem genericam est in potentia obedientiali ad actuandam, & informandam materiam sublunarem, idemque dicunt de materia, & forma sublunaribus, quòd, nempè, materia sublunaris secundum rationem genericam est in potentia obedientiali, vt per formam cœlestem actuetur, & forma sublunaris secundum rationem genericam est in potentia obedientiali, vt actuet materiam cœlestem Subsistentia autem est ad propriam naturam sub omni ratione, & consideratione essentialiter determinata, & alligata; ideoque non potest vltra propriam naturam extendi, & alienam terminare. Hanc solutionem refert, & non refutat Illustrissimus, & Sapientissimus noster Mag. Herrera in *manu scriptis ad artic. 1. huius quæst. dub. 1. in respons. ad 3.* 86 *Ad secundam probationem respondēt Recentiores Docti.* *M. Herrera.*

Cæterum quamuis hæc solutio sustineri posset iuxta vltimum modum, quo nostram sententiam ostendimus; non tamen defendi potest conformiter ad secundam rationem, qua illam monstrauimus, nempè, ex eo quòd formæ ex proprio modo causandi formaliter repugnat ad effectum suum formalem concurrere per potentiam obedientialem, sed illum necessario præstare ratione virtutis sibi innatæ, & connaturalis: si namque forma cœli potest informare, & actuare materiam sublunarem ratione potentiæ obedientialis, esto hoc illi conueniat, non secundum rationem specificam, sed secundum rationem genericam, non potest repugnare subsistentię creatę alienam terminare naturam, ea eo quòd causæ formali ex proprio modo causandi repugnet ad effectum proprium formalem concurrere ratione potentiæ obedientialis, sed ex alijs capitibus erit probandum. 87 *Fertur de prædicta solutione iudicium.*

Vndè ad secundam antecedentis probationem respondeo, negando maiorem quoad vtramque partem: sicut 88

enim

Vera solutio ad antecedentis probationē traditur. enim repugnat prout, potentiam intellectiuam suum obiectum specificatiuum excedere, quod etiam potentiç visiuæ repugnat, & alijs potentijs visibilibus: qua circa potentia visiua nequit percipere Angelum, etiam de potentia absoluta, nec intellectus creatus posset intuitiuè Deum videre, nisi Deus, vt intuitiuè, & clare visibilis contineretur intra ambitum obiecti specificatiui illius, quod fusè cum communi sententia monstrauimus *tract. de visione Dei art.1.* Ita pariter repugnat cuilibet formæ potentiam aliquam actuare non contentam intra ambitum sui specificatiui essentialis; forma autem cœlestis specificatus adæquatè à materia cœlesti, & forma sublunaris, à materia sublunari; ideoque nec forma cęlestis potest informare materiam sublunarem, nec forma sublunaris actuare materiam cęlestem, etiam de potentia absoluta.

89 *Replicabis.* Sed dices potest forma cœlestis respicere materiam cœlestem, vt potentiam sibi connaturalem, ab illaque connaturaliter actuabilem, & materiam, vt sic abstrahentem à sublunari, & cœlesti, vt potentia m specificatiuam quamuis non vt connaturalem; sed, hoc admisso, potest de potentia absoluta forma cœlestis actuare, & informare materiam sublunarem: ergo informatio materiæ sublunaris à forma cęlestis non implicat; & consequentes impossibilis censenda non est, inspecta Dei potentia absoluta, idemque dicendum de forma sublunari comparata cum materia cœlesti. Maior, ex qua cœtera pendent, probatur: nam intellectus creatus respicit pro obiecto proportionato, & sibi connaturali ens naturale; & tamen pro obiecto specificatiuo respicit ens, vt sic, enti naturali, & supernaturali commune: ergo pariter forma cęlestis poterit pro potentia connaturali, sibiquè proportionata, & ab ipsa connaturaliter actuabili respicere materiam cęlestem, & pro potentia sui specificatiua respicere materiam, vt sic cęlesti, & sublunari communem, & ab vtraque abstrahentem.

90 *Respond.* Respondeo, negando maiorem, ad cuius probationem concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis habetur ex dictis; quia, nempè intellectus effectiuè ad intelligendum, & ad elicentiam intellectionis concurrit, causa autem efficiens potest eleuata efficere, & consequenter causare effectum, ad quem de se vires sufficientes & sibi connaturales non habet: & idcirco potest intellectus creatus duplex obiectum habere: alterum proportionatum quod proprijs viribus, & sibi connaturalibus valet attingere: alterum improportionatum, erga quod non nisi eleuatus potest versari, & a ratione vtriq; obiecto communi, & ab vtroq; abstrahente suam sumere specificationem; forma autē non potest in suum effectum formalem influere, vt eleuata; ac proinde solum potest in genere causæ formalis id, quod ex proprijs viribus potest præstare: & quia ad potentiam sui receptiuam, quatenus a se actuabilem, & informabilem comparatus vt causa formalis, non potest respectu formæ distingui, potentia connaturaliter ab illa actuabilis & potentia actuabilis ab ipsa obedientialiter. & idcirco potentia, quam forma respicit, vt a se actuabilem connaturaliter, illam adæquatè specificat.

91 *Ad tertiā probationē antecedentis.* Et ex his ad tertiam antecedentis probationem, prætermisso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est, nam accidens dicit duplicem habitudinem ad subiectum, secundum quarum vnam respicit subiectum, vt effectus illius in genere causæ materialis; & quia causa materialis potest per potentiam obedientialem effectum sibi non connaturalem causare, hinc est quod possit subiectum in se recipere accidens non sibi connaturale, illudq; causare materialiter, non per potentiam naturalem, sed ratione potentiæ obedientialis: secūdum alium respectum cōparatur accidens ad subiectum vt forma, & in genere causæ formalis, prout scilicet, ipsum informat, eique præstat suum effectum formalem: & quia in hoc genere causæ non potest effectum proprias vires excedentem causare, & consequenter nec potest per potentiam obedientialem influere consequens fit, vt non possit accidens subiectum sibi non connaturale informare, quamuis possit recipi in ipso, quæ duplex habitudo ab aliquibus in gratia habituali distinguitur, ita vt quatenus informans actum contritionis præcedat, ipsumq, efficienter causat, & vt recepta in subiecto actum contritionis subsequatur, ab illoque in genere causæ materialis, & dispositiuæ causetur.

92 *Dices.* Sed dices licet hæc duplex formalitas, duplexue conceptus, seu duplex habitudo possit in accidenti distingui, implicat tamen, quod vnus ex his conceptibus separetur ab alio, in instanti reali temporis. ergo non stat, posse accidens recipi in subiecto sibi non connaturali, & quod ipsum non informet in eodem reali instanti; ac proinde, si non implicat, quod accidens, vni subiecto connaturale, in altero recipiatur, non poterit implicare, quod informet actuetque subiectum sibi non connaturale.

Respondeo, negando antecedens; plures enim docent, posse qualitatem corpoream recipi in subiecto spirituali; cui tamen non potest præstare suum effectum formalem, in quo accidentis informatio consistit; est ergo separabilis de potentia absoluta informatio accidentis, ab illius receptione in subiecto in instanti reali temporis. 93 *Respond.*

Si dicas, ideò in Angelo componi possibilitatem receptionis accidentis corporei, absque informatione ab ipso, & absq; eo quod recipiat illius effectum formalem, quia est incapax talis effectus; sed Petrus v. g. capax est effectus formalis albedinis, quæ est connaturalis Paulo: ergo non stat in Petro capacitas, etiam obedientialis, ad recipiendam albedinem Paulo connaturalem, sine capacitate, vt ab illa effectum formalem recipiat, albusque constituatur; ac proindè non stat in vno subiecto, capacitas ad recipiendum accidens, alteri connaturale absque capacitate, vt informetur ab ipso. Probatur minor; est enim in Petro capacitas ad effectum formalem albedinis sibi connaturalis; sed albedo connaturalis Petro est eiusdem speciei cum albedine Paulo connaturali: ergo est in Petro capacitas ad effectum formalem albedinis, quæ Paulo est connaturalis. 94 *Si dicas.*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem, non enim stat capacitas in subiecto ad recipiendum effectum formalem formæ, absque eo, quod forma habeat vim ad tribuendū tali subiecto suum effectum formalē; albedo autē connaturalis Paulo, non est potens dare effectū formalē Petro, vt ostendimus: & ideò in Petro non est capacitas receptiua effectus formalis albedinis conuenientis connaturaliter Paulo. 95 *Respond.*

Ad probationem minoris, concessis maiori, & minori, nego consequentiam: sicut ista consequentia non tenet *Albedo Petri est eiusdem speciei cum albedine Pauli; est in Petro naturalis capacitas ad proprium recipiendam albedinem ergo est in illo capacitas naturalis ad recipiendum albedinem Pauli.* Cuius præmissæ sunt veræ, conclusio autem falsa est alias posset accidens connaturaliter recipi in subiecto extraneo. Ratio autem habetur ex dictis; quia nempè, albedo in ordine ad proprium subiectum comparatur per potentiam naturalem; respectu autem extranei subiecti non habet vim naturalem informatiuam, alias posset illud naturaliter informare: & cum repugnet formæ præstare suū effectum, in genere causæ formalis, per potentiam obedientialem, vt relinquimus probatum, fit consequens, vt, quamuis albedo Pauli sit eiusdem speciei cum albedine Petri, & hæc possit Petro suum effectum formalem tribuere, albedo Pauli non possit Petro suum effectum formalem præstare; ac proindè nec in Petro sit potentia, adhuc obedientialis, ad recipiendum in se effectum formalem albedinis conuenientis naturaliter Paulo. *Ad probationem minoris.*

---

§. Vltimus.

Aliter tertiæ probationi occurritur, et cæteræ obiectiones diluuntur.

QVod si hæc non placuerint, potest ad tertiam antecedentis probationem responderi, negando antecedens; nam licet subiectum possit per potentiam obedientialem recipere in se ipso, & causare materialiter accidens supernaturale: sicut anima ratione potentiæ obedientialis recipit gratiam habitualem, illamque materialiter causat; inde tamen non colligitur, dari in vno subiecto potentiam obedientialem receptiua accidentis alteri connaturalis. Et ratio discriminis est; nam potentia obedientialis est in ordine ad id, quod contradictionem non implicat; non autem implicat, accidens supernaturale recipi in subiecto, cuius exigentiam excedit, imò hoc ipsum est de essentia accidentis supernaturalis; nam licet subiectum non possit exigere accidens supernaturale, alias supernaturale non esset, cum non excederet exigentiam naturæ; accidens tamen supernaturale ab intrinseco petit subiectum, cui est supernaturale, & cuius exigentiam excedit, habetque vim sibi connaturalem informatiuam illius. v. g. lumen gloriæ habet ab intrinseco vim informatiuam intellectus creati, & gratia habitualis ab 96 *Ad tertiā antecedentis probationem aliter occurritur.*

intrin-

intrinseco habet vim informatiuam naturæ intellectualis creatæ, vt sibi connaturalem; ideoque datur in nobis obedientialis capacitas ad recipienda supernaturalia accidentia. Implicat autem, quòd accidens connaturale vni subiecto, subiectum sibi extraneum informet: quia hoc præstare deberet ratione potentiæ obedientialis, quæ, vt ostendimus, formæ conuenire non potest in ordine ad suum effectum formalem: & quia in veriori sententia, receptioni formæ in subiecto est annexa essentialiter eiusdem subiecti informatio, & quòd forma illi præstet suum effectum formalem; ideò non est capacitas obedientialis in vno subiecto ad recipiendum accidens, quod alteri subiecto conuenit connaturaliter.

97 *Oppones.* Si opponas: magis repugnans videtur, quòd accidens sine omni subiecto existat, quam quòd existat in subiecto sibi extraneo; sed non implicat, quod accidens existat sine omni subiecto, vt constat in accidentibus panis, quæ in Eucharistia post conuersionem sine omni subiecto existunt: ergo non implicat, accidens extraneo subiecto inhærere, & existere in illo. *Respond.* Respondeo, negando maiorem; ratio autem differentiæ est, nam ad hoc, quod est existere extra subiectum, accidens merè passiuè se habet, nec, vt extra subiectũ existat, præbet aliquem effectum formalem supra ipsius accidentis naturam: vndè ad talem modum existendi est in potentia obedientiali; informare autem alienum, & extraneum subiectum prouenit ab accidenti in genere causæ formalis: & cum aliàs sit supra ipsius accidentis naturam, deberet ab eo præstari, ratione potentiæ obedientialis; implicat autem, formam præbere suum effectum formalem, ad illumq; concurrere per potentiam obedientialem: & idcircò implicat, quòd accidens extraneum informet subiectum, illi inhæreat, & in eo recipiatur. Et quidem accidens posse sine subiecto existere est catholica veritas; quod autem accidens corporeum, nec de potentia absoluta, possit Angelo inhærere, tenet communis sententia; cum tamen ad probandum, quòd accidens corporeum possit in Angelo recipi, illudque informare, possit idem argumentum fieri, quòd, nempè, si accidenti non repugnat, extra omne subiectum existere, non est, cur repugnet accidenti corporeo existere receptum in Angelo.

98 *Ad vltimã antecedentis probationẽ respondet Vazq.* Ad vltimam antecedentis probationem Vazquez vbi *supra n. 17.* respondet, diuersam esse rationem; humanitas namq; in ordine ad vnionem cum Verbo, & vt sustentetur ab ipso, non actiuè, aut quasi actiuè, sed merè passiuè se habet; potest autem capacitas merè passiua esse innata ad recipiendum supernaturalem effectum, potẽtia autẽ quasi actiua ad aliquem effectum præstandum, vel per modum efficientis, vel per modum causæ formalis, vel alio modo nõ passiuo, non potest esse natiua, & non habere actum naturalem quoad substantiam: virtus namq; natiua, & naturalis non potest effectum, aut actum supernaturalẽ ex se præstare; cum tamen subiectum possit formam supernaturalem recipere: vnde, cum personalitas in ordine ad terminãdam, & sustentandã naturam, non passiuo modo se habeat, sed actiuè, vel quasi actiuè in genere causæ formalis, fit consequẽs, vt terminare, aut sustentare naturam, non possit illi competere ratione potentiæ, & capacitatis natiuę obedientialis: & cum aliàs nõ possit alienam terminare naturam ratione potentiæ naturalis, quia ex hoc fieret, terminationem illam esse naturaliter possibilẽ, fit consequens, vt terminatio alienæ naturæ à personalitate creata omninò sit impossibilis.

99 *Hæc solutio sufficiens nõ est, nisi amplius explicetur.* Hæc tamen solutio non satisfacit plenè argumento: nam licet humanitas in ordine ad vnionem cum Verbo, & ad sustentationem ab illo, modo passiuo se habeat, in ordine tamen ad constituendum Verbum in ratione hominis, non passiuè; sed actiuè, aut quasi actiuè concurrit, nempe, in genere causæ formalis, Verbum namque in esse hominis constituitur, per aliquam formam, & non per aliam, quàm per humanitatem. Restat ergo prædicto Auctori explicare, ratione cuius potentię humanitas præstet prædictum effectum: etsi præstat illum ratione potentiæ innatæ obediẽtialis, falsum est, quod Vazquez asserit, nempè, non dari potentiam actiuam, aut quasi actiuam innatam obedientialem, quandoquidem in humanitate conceditur, in ordine ad constituendum Verbum in ratione hominis; si autem hoc præstat ratione potentiæ sibi connaturalis, supposita vnione supernaturali cum Verbo, ita vt in ordine ad vnionem se habeat obedientialiter, & in ordine ad effectum formalem se habeat connaturaliter, explicandum illi restat, cur id ipsum non poterit affirmari de personalitate creata in ordine ad terminandam naturam alienam, quòd, scilicet, possit ad prædictam terminationem concurrere ratione potentiæ sibi connaturalis, vnione indebita, & supernaturali personalitatis creatæ cum natura aliena supposita; ex hoc enim non sequetur, posse prædictã terminationem per vires naturalis agentis executioni mandari, quo argumẽto vtitur Vazq. vt probet, non posse personalitatem creatã ratione potẽtiæ sibi cõnaturalis alienã terminare naturã, quia, scilicet sequeretur, posse illã terminare per vires agentis naturalis.

Hac ergo solutione relicta, vel ad subijciendam reducta, ad vltimam antecedentis probationem, concessa maiori, de forma, non partiali, sed totali, non de forma Verbum informante intrinsecè, sed de forma constituente Verbum in ratione hominis, absque illius intrinseca informatione, nego minorem, nam licet sustentari à Verbo, illique hypostaticè vniri, supernaturale humanitati sit, illique conueniat ratione potentiæ obedientialis; sustentatione tamen, & vnione præsuppositis, Verbum hominem constituere non conuenit humanitati ratione potentiæ obedientialis, sed ratione sibi innatæ, & connaturalis virtutis, nam Verbum constituit hominem ratione eiusdem virtutis, per quam nos constituit homines; nec ratio hominis competens Verbo diuino est supra humanitatis naturam, licet illi vniri, ab eoque sustentari humanitatis naturam excedat: vnde semper manet verum, formam ad suum effectum formalem non posse concurrere per potentiam obedientialem; nam humanitas in ordine ad vnionem, & sustentationem à Verbo, ad quę se habet obedientialiter, non concurrit vt causa formalis; in ordine vero ad constituendum Verbum in ratione hominis, quod præstat vt forma, non se habet obedientialiter, sed connaturaliter, vnione indebita, & supernaturali supposita 100 *Vera solutio.*

Sed oppones: si namque potest humanitas in ordine ad vnionem cum Verbo comparari obedientialiter, & in ordine ad constituendum ipsum in ratione hominis comparari naturaliter, hoc est, ratione potentiæ sibi connaturalis; etiam personalitas creata poterit, ratione potentiæ obediẽtialis, alienæ naturæ vniri; semel tamen illi vnita vnione sibi supernaturali, ratione potentiæ connaturalis illam terminare, personare, & sustentare, quod sufficit Auctoribus contrariæ sententiæ, & à Nobis est negandum. Patet consequentia primò a paritate rationis. Secundo, quia, illa doctrina admissa, conceditur vis naturalis informatiua, sub conditione vnionis indebitæ, & supernaturalis formæ cum subiecto informando: ergo dari etiam poterit vis naturalis terminatiua, & sustentatiua naturæ, sub simili conditione, scilicet, vnionis indebitæ, & supernaturalis personalitatis cum natura terminanda. 101 *Oppones.*

Denique, nam eadem doctrina supposita, conceditur effectus formalis formæ, qui supernaturalis non est, exigens essentialiter vnionem indebitam, & quoad substantiam supernaturalem: ergo poterit terminatio naturæ alienæ esse naturalis quoad substãtiam, & exigere essentialiter, atque essentialiter præsupponere vnionem personalitati non debitam, & quoad substantiam supernaturalem.

Respondeo, negando consequentiam, ad cuius primam probationem, nego paritatem rationis: nam in humanitate est duplex comparatio cum Verbo prima terminabilis, sustentabilisque ab ipso, & ex hoc capite se habet obedientialiter ad vnionem cum Verbo: secunda comparatio est formæ constituentis Verbum in ratione hominis, ea qua præcisa ratione non potest se habere in potentia obedientiali, ob rationem sæpe inculcatam, quia, nempe, forma ad effectum suum formalem non potest concurrere ratione potentiæ obedientialis. Quæ duplex consideratio in personalitate creata in ordine ad alienam naturam distinguibilis non est; & ideo consequentia facta non tenet 102 *Respondeo ad 1. cõsequentiæ probationem.*

Et ex his ad secundam probationem consequentiæ, concesso antecedenti, nego consequentiam, nam humanitas nõ potest Verbum in ratione hominis constituere, nisi ab ipso terminata, & sustentata: & quia ad hanc sustentationem humanitatis à Verbo, vnio supernaturalis exigitur, fit consequens, vt non possit exercere vim formalem constitutiuam Verbi in esse hominis, nisi præsupposita vnione supernaturali cum illo, exacta ab humanitate, vt sustentata à Verbo, quod est aliquid supra eius naturam: non autem exacta formaliter ab ipsa, vt potente hominem constituere in genere causæ formalis, quod supra illius naturam nõ est; in terminatione autẽ naturę alienæ à personalitate creata nihil datur, nisi effectus formalis personalitatis terminantis, qui respectu illius supernaturalis esse non potest, sed naturalis; ac proinde nec potest connecti cum vnione substantialiter supernaturali, nec illam ab intrinseco exigere: est enim de ratione entis supernaturalis omnis naturæ exigentiam excedere. 103 *Ad 2. probationem consequentiæ respondetur.*

Et ex his ad tertiam eiusdem consequentiæ probationem

Ad tertiũ eiusdem consequẽtia probationem. constat solutio, negando antecedens: nam effectus formalis humanitatis, scilicet hominis constitutio, quem naturalem esse asseruimus, non exigit essentialiter supernaturalem vnionem, nec humanitas illam ab intrinseco exigit, prout formaliter constitutiua hominis, sed prout sustentabilis à Verbo diuino, quod ab humanitate, vt à causa formali, non est, neque effectus formalis illius: ergo ex nostra doctrina non sequitur, dari effectum formalem intrinsecè naturalem exigentem aliquid supernaturale quoad substantiam, & cum illo connexum.

104 *Hæc necessariò asserenda consequenter ad rationẽ Caietani.* Hæc arbitror, necessario asserenda, vt ratio Caietani, qua nostram sententiam monstrauimus, defendatur: si namque semel admittitur, posse accidens informare extraneum subiectum; & consequenter, quantum est de se, subiecta sine termino informare absq; vt informatiua infinita, non est, vndè colligatur, terminationem naturę alienæ, vimque terminatiuam naturarum sine termino arguere in persona terminante intrinsecam infinitatem. Semel etiam admisso, posse formam ad effectum suum formalem concurrere per potentiam obedientialem, non est, vndè possit inferri infinitas in persona terminante, ex eo quòd possit infinitas terminare naturas: infinitas namque in causa solum potest inferri ex eo quod propria virtute extendi possit ad effectus sine termino. Quod si alicui videatur nimis à Nobis omnipotentiæ virtutem coarctari, respondebimus cum Vazquez *Disput allegata cap. vlt. ad finem*, ex eo quòd diuinæ omnipotentiæ, quæ impossibilia sunt adscribantur, non extolli, sed potius minui omnipotentiam diuinam.

105 *Potestaliter responderi vtendo vltima ratione.* Et si quis vellit defendere, posse accidens informare extraneum sibi subiectum, & formam substantialem alienam informare materiam, & cum hoc Nostram sententiam tueri, vtatur ratione vltima, qua prædictam sententiam monstrauimus, & discrimen poterit constituere, consistens in eo, quòd subsistentia essentialiter cum natura propria adæquatur: ex quo sequitur, non posse vltra illam extendi, nisi infinitæ naturæ sit propria, quæ naturam terminandam eminenter contineat: ac proinde, nisi personalitas sit infinita, non potest alienam terminare naturam; accidens autem, etsi proprium subiectum vt terminum connaturaliter adæquatum respiciat, non tamen illud respicit vt terminum adæquatum essentialiter; & ideò potest de potentia absoluta extraneum subiectum respicere, in eo recipi, illique suum effectum formalem præstare, absque eo, quod proprium subiectum, eminenter extraneum contineat; & consequenter absque eo, quod in ipso accidenti aliqua infinitas inferatur ex eo, quod possit extraneum informare subiectum, idemque est de forma substantiali respectu propriæ materiæ dicendum, quòd, nempè, illam respicit, vt connaturaliter sibi adæquatam, non autem vt sibi adæquatam essentialiter; ideoque potest de potentia absoluta alienam informare materiam absque aliqua infinitate.

Ex dictis infertur primò, Angelos, cum corpora assumunt, non vniri hypostaticè cum corporibus assumptis: 106 *Primum corollariũ.* nam ad hoc necessum erat, vt corpore assumpta per subsistentias Angelorum subsisterent, quod implicare, monstrauimus. Nec obstat, Origenem *tomo 2. in Ioannem*, teste *Origen.* Hieronymo *Agai 1.* docuisse, Baptistam, & Agæum fuisse Angelos incarnatos: tùm, quia vel Origenes in hoc sustinendus non est, vel explicandus, fuisse per exagerationem loquutus, illos Angelos incarnatos appellans propter vitæ puritatem. Et eodem modo accipiendi sunt Hieronymus *Daniel 7.* & Beda *Apocalyps. 13.* asserentes, Anti-Christum fore Dæmonem incarnatum, *Hieron. Beda.* quòd scilicet, Anti Christum propter summam eius malitiam per exagerationem Dæmonem incarnatum appellent. Tertullianus etiam *lib. de carne Christi cap 4. & 6.* vbi docet, Angelos personaliter *Tertul.* assumpsisse corpora, cum apparebant hominibus, vel sustinendus non est, vel explicandus, impropriè vsus nomine assumptionis personalis. Ac tandem quidam Hebræi asserentes, Iacob, Abraham, & Isaac fuisse Angelos incarnatos, audiendi non sunt.

Secundò ex dictis infertur, non solum personam de facto existentem, sed nec etiam personam de potentia absoluta 107 *Secundum corollariũ.* creabilem, posse alienam terminare naturam. Quod patet, nam persona, cuius propria personalitas infinita non sit, non potest alienæ naturæ vniri, illam terminare, subsistentemque constituere, vt *in disput. decursu* latè monstrauimus; sed implicat persona creata, cuius propria personalitas sit infinita: sicut implicat persona creata, cuius essentia finita non sit, personalitas namque consequitur ad naturam, & cum illa proportionatur: ergo implicat persona creata alienam, aut extraneam potens terminare natura. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in 3. dist. 1. § 3* ad illa verba: *M. Sent.* *Si verò quæritur, vtrum Pater, vel Spiritus Sanctus incarnari potuerit? &c.*

Hæc etiam de Primo Tomo Nostri Operis, correctioni Ecclesiæ ex corde subiecta. In laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Virginis Matris, Petri Apostolorum Principis, Parentum Augustini, & Dominici, meique, & omnium Præceptoris Angelici, à quo, si quid deuium à me assertum inueniatur, libentissimè retracto.

FINIS TOMI PRIMI.

INDEX

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM NOTABILIM.

Quæ in hoc primo Tomo de Incarnatione Diuini Verbi continentur.

D. *vel* Disp. *Disputationem*. N. *vel* Num. *Numerum marginalem denotat*.

Char-

Christi Satisfactio.

Christi Iustitia.

Christi Religio.

Christi Vnitas.

Cognitio.

Cæreus Paschalis.

Circunstantia.

Compositio.

Talis

CORPVS.

CORPVS CHRISTI.

Vide verb. *Conuersio Sacramentalis.*

CORRVPTIBILE, ET INCORRVPTIBILE.

CREATVRA.

DECRETVM DEI.

Vide verb. *Incarnatio*, & verb. *Christus.*

DECRETVM INCARNATIONIS.

DEVS.

DEI.

DIABOLVS.

DIGNITAS.

DISPOSITIO.

DISTINCTIO.

H

Hæretici.

Homo Pvrvs.

Vide verb. *Satisfactio puræ creaturæ.*

Hvmanitas Christi.

Vide verb. *Vnio humanitatis ad Verbum.*

I

INCARNATIO.

Vide verb. *Christus Verbum Diuinum. Decretum Dei.*

Nec

INFINITVM.

INIVRIA.

INOBEDIENTIA.

INTENTIO.

IOANNES BAPTISTA.

IOANNES HVS.

IVDÆI.

IVSTITIA.

IVSTITIA COMMVTATIVA.

vt

Persona Christi, vel Verbi.

Personalitas Divina, vel Verbi.

Persona Divina.

V

VALOR.

Vide verb. *Satisfactio Christi*.

VENDITOR.

VERBVM DIVINVM.

Vide verb. *Christus. Personalitas Christi. Incarnatio*,

VERITAS, SEV VERACITAS.

VIR, ET VXOR.

VIRGO MARIA.
Vide *Maria Virgo*.

VIRTVS, VIRTVTES.

VIRTVS THEOLOGICA.

VNIO.
Vide verb. *Modus vnionis*.

VNIO HYPOSTATICA, SEV VNIO HVMANITATIS AD VERBVM.

Omnis

VNIO MARIÆ CVM FORMA.

VOLVNTAS CREATA.

VOTVM.

F I N I S.

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ.

Quæ in hoc primo Tomo de Incarnatione Diuini Verbi explicantur.

D. *vel* Disp. *Disputationem*. N. *vel* Num. *Numerum marginalem denotat*.

tum

F I N I S.

Series

Series Chartarum huius Tomi.

††† B. A. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R.
S. T. V. X. Y. Z. Aa. Bb. Cc. Dd.

Omnes sunt Terniones, præter † ††† Dd. Quaterniones
Et habet 93.